ש

פירושים

Z

regis. dicit ei Rex. In quo erat
iussio mea. Apostolus respondit. Fab-
ricavi turrim excelsam. Et dicis mi-
hi ut quod ego fabricavi destruam.
Fodi terram profundam. et adduxi fon-
tem de abisso. Et dicis mihi. ut ego illum
obturam. Ego magis dicam illam
illis verba domini. quia qui diligit pa-
trem et matrem plus quam dominum deo digni
non est. Tu enim Rex mortalis es. Et si
voluntat...
punis. ...
si volun...
naliter ...
quam occi...
non potes...
animam...
interitu...
gem. ...
ris. nos...
Tunc ...
as igni...
ut disca...
dolore ...
prorup...
ait ad ...
fecit de...
Michi ...
ut sine...
dicit ...
cem ter...
iussiset...
minim...
terio d...
Cariti...
te do...

rior inter te et ymaginem tuam.
Non dubito quin prestantior tu sis
quam pictura tua. Et quoniam nos dimit-
titis deum verum et picturam ei excoli-
tis. Erat autem statua solis ex auro
facta. habens quadrigam equorum
auream quasi currentem et cursu rapido
agebatur ad celos. Et dum compelle-
retur ut adoraret eum dixit ad Regem.
Tu putas Rex quod sicut dixit cari-
...est deum. ...
... nosse te-
... veniret
... Tunc ei Rex.
...nus que
...re potest.
...oro eum. Et
...is. sacrificabo
...mici regis.
...n in templum
... quod solebant
... lyris cani
... Alii cum
...ulis. Et in
... symulacrum
...n isto simu
...ensa deceptis.
...simulacrum
... Ad vero te-
...su Christi. que
... creas iste
... Et quod in
...as. Egressi
... eum. Ita ut
...um. Et dixit
... meum ihm

Vol. II Commentaria in Prophetas Posteriores et Hagiographa Wirceburg. Sampta 4993 (1233) a R. Salomone B. Samuel
Cod. hebr. 5.
XII

do sed procedendo ex patre et filio. et
unam diuinitatis substantiam. et uirtute
integram ad implendo. Credite patrem
semper fuisse quia deus inmutabilis est.
et hoc est quod est. Non enim aliquando
fuit quod pater non esset. quoniam ante non
fuit mutabilis. Semper etiam fuit et spiritus
sanctus. Dabo autem uobis exemplum quomodo
tria de uno procedunt. Certe una est
sapientia in homine. et de una sa-
pientia procedit intellectus. et memo-
ria et ingenium. Nam ingenium est.
ut quod non didicisti ad inuenias. Me-
moria est ut non obliuiscaris que di-
disceris. Intellectus uero est. ut intelligas
quod ostendi potuerit uel doceri. Si ergo
tu homo habere potes ista tria in una
sapientia. quanto magis deus in una
deitate tres quidem personas habere cre-
dendus est et sed una substantia. Nam
et unum caput quatuor sensibus constat.
Habes enim in uno capite uisum. auditum.
Odoratum. et gustum. In uinea ita sunt.
lignum folium et fructus. Si ergo corruptibi-
lia terrena ita unum sunt. ut uere
tria sint. Ita tria sunt. ut uere unum sint.
Nec antiquior pater et nouus filius. Si
enim hoc credis. iniuria erit. Nec ue-
teranus pater antiquior et iunior. Cresci-
turus ut iuuenescat. et factus iu-
uenis ut senescat. Cauendum ergo
est. ut non ita estimetis diuina
sicut humana sunt. Ipse enim humanus
filius minor fuit patre suo. quia est ex
maiore progenitus. Si ergo pater domini nostri
ihesu christi fuit alicuius alterius patris.

iterabat. Cauete ergo qui creditis in unum
deum. Cauete hoc blasphemium. Primum
ergo fructum habebitis. Si bene credatis. Se-
cundum. ut credentes baptizemini. Ter-
cium autem. ut a fornicatione absti-
neatis. Quartum. ut auaricia tempere-
tis. Quintum. ut gule moderemi-
ni expensis. Sextum. ut penitentiam
teneatis. Septimum. ut perseuerentiam
in his operibus specialiter conseruetis.
Octauum. ut hospitalitatem sectemini.
Nonum. ut queratis que est uoluntas
domini. ut eam faciatis. Decimum. ut que-
ratis quid est quod non uult fieri deus. ut
penitus non faciatis. Undecimum. ut ca-
ritatem non solum hominibus amicis. uerum etiam
inimicis non negetis. Duodecimo loco
posita est sollicitudo diurna et nocturna
ad custodiendas has omnium uirtutum
diuitias. ut qui plus habet eternas di-
uitias. plus eas ualeat custodire ne per-
dat. In his itaque duodecim uirtutibus
integra libra equitatis consistit. que perfec-
tionem eorum continet. qui ueri dei cupiunt
esse cultores. Hec autem dona et munera
que mihi attulistis. pauperibus erogate. Ego
enim non sum deus. sed seruus dei. Parati
autem estote. ut baptizetur unusquisque ue-
strum. Quod cum fecissent. ueniente die do-
minica baptizati sunt nouem milia uirorum.
exceptis mulieribus et paruulis. Profectus
est autem apostolus ad superiorem indiam preue-
latione domini nostri ihesu christi. et ad opi-
nionem eius omnes populi festinabant. Ui-
dentes signa et prodigia que faciebat a-
postolus. Non poterant contempnere predicatio-

BIBLIOTHECA REGIA MONACENSIS

antecedere possunt. sequi non exeuntes de mundo non possunt. Premittite ergo illa servire tribulantibus. Egentibus. Peregrinis. Afflictis. Necessitate patientibus. Infirmantibus. debita habentibus. Viduis. Orphanis. Esurientibus et sitientibus. Nuditatem patientibus. Atque variis casibus subiacentibus. quoniam ibi centuplicantur vestre divicie. ubi nullus finis incurrit.

Igitur cum exisset fama apostoli per indos. quod infirmantibus manus imponens sanaret eos. et cecis redderet visum. Surdis auditum. demonia fugaret. Etiam mortuos suscitaret. Putantes eum deum esse. de longinquis et proximis civitatibus venientes. deferebant coronas ex auro et gemmis. Et vestes ex auro textas. Et volebant induere eum. Et sacrificare ei. et vitulos et arietes quasi deo. Apostolus petiit regem gundofor ut per unum mensem expectaret. quousque fieret provincie toti congregatio. Et ita demum hoc faceret. quod ipse docuisset. Completis autem triginta diebus. quoniam nullum edificium inveniri poterat quod eos caperet. Iussit ut omnes congregarentur in campum iuxta gazim montis ascensum. Venit autem multitudo hec. cum variis egritudinibus laborantibus. Et omnes infirmantes in unum congregari percipiens. Ipse in medio eorum stans. et expandens manus suas ad celos dixit. Deus invisibilis et incomprehensibilis et inmutabilis perseverans. qui misisti nobis illuminatorem filium tuum dominum nostrum ihesum christum. qui veniens dedit nobis apostolis suis potestatem. ut omnibus frigoribus et languoribus. medela tue maiestatis succurrat. Reddatur surdis auditus. Cecis visus. Claudis gressus. et omnes eorum varie infirmitates effugentur. ut cognoscant hi omnes populi. quia tu solus es deus unus cum filio tuo domino nostro ihesu christo. qui tecum et cum spiritu sancto vivit et regnat ante omnia et nunc et in perpetua secula seculorum.

Cumque hi qui ita docti erant. et baptizati respondissent amen. Venit chorusca super eos. et ut omnes se putarent ictu fulguris interisse. iacuerunt prostrati simul cum apostolo per dimidiam fere horam. Erigens autem se apostolus. clamavit omnibus dicens. Surgite quia dominus noster ihesus christus. sicut fulgur venit. et ipse salvavit vos. At illi omnes exurgentes sani. glorificabant deum et thomam apostolum eius. Accedens autem apostolus ascendit super petram. ut videret omnes. et videri ab omnibus posset. Et facto silentio dixit. Deus meus cuius sum servus quem dicit ihesus christus. Ipse misit me huc ad vos. Ipse etiam hunc populum visitare dignatus est. et curare. Ego autem homo sum sicut vos. Ad hoc missus ut doceam vos recedere a simulacris que sunt sine sensu. et colatis creatorem vestrum unum qui in celis est. deum qui sine personarum acceptione omnes vult salvare credentes in se. Audite ergo viri et mulieres pueri et puelle. Iuvenes. et virgines. Adolescentes. et seniores. Sive servi. sive liberi. omnes si volueritis ad vitam eternam pertingere. Primo omnium

נביאים אחרונים
עם פירוש רבי שלמה וגם רבי דוד קמחי
המבואר שם וכו'

1. 56.

נְבִיאִים אַחֲרוֹנִים

עִם פֵּירוּשׁ רַבִּי שְׁלֹמֹה וְגַם רַבִּי דָּוִד קִמְחִי
הַמְפוֹרְשִׁים וְקִצַּת תַּרְגּוּם יוֹנָתָן עַל
הַהַפְטָרוֹת מִכָּל הַשָּׁנָה

חֵלֶק שֵׁנִי

ב

נביאים

אחרונים

Aliorũ prophetarũ seu scriptorũ,
cõmentarij tãtum, sine ipso contextu.
Rabbi Salomonis Dauid Kimchij

J. 56.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS

נשלם ספר מלכים תהלה לשוכן שחקים:

חזון

ישעיהו בן אמוץ אשר חזה
על יהודה וירושלם וקיבץ
ארבעת מלכים בימיו התחי'
להתנבאות ביום שנצטרע
עוזיהו ונעשה נבואתו כל
ימי ארבעת המלכים האלו'
שמעו שמים והאזיני ארץ
שסרו ישר' ואחרי' כי ה' דב'
דבר' שהיו עדים כדבר'
כרתת העדות' בהם אמרת
השמים ואת הארץ כמס
גדולתו ורוממותו קולו' על
בני שגדלתים ורוממתים'
ואחר כל הטובה הזאת לא
זכרו הטובה ושכחו ואחריו
ופשעו בי שאלו לא גדלת'
ולא רוממתים ופשעו בי ע'
עדיין היה כדאי להעיד
עליהן עכ' שפשעו בי שאין
לך אומה בעולם שאמר
אהבת שלו' אומ' שאין הטיב
לו אלא שלו כלום על אחת כ'
כמה וכמה שכדאי להעיד
עליהם חמה ולבנה כהן
שגדלתים ורוממתים והם
פשעו בי ידע שור קונהו
אפלו השור הזה אכיר
האורן שהוא קיטן שלו ש

שאין קונהו האמור כאן
אלא לשון קנין כמו שאמ'
אומר קונה שמים וארץ וכן
ויקנה קנינו אשר רכש ו
ישר' לא ידע ישר' שהוא
אחר ושמעו קנינים עמ
שקניתי במצרים שנ' עם זו
קנית שנ' אינם מכירים את
קונם הוי גוי חוטא הוי לש
לשון יללה של ישר' שקראו
גוי גדול דכת' כי מי גוי גדול
אשר לו אלהים קרובים אלו'
וכן הוא אומ' ומי כעמך
ישר' גוי אחד בארץ וחוט
וחוטא עם כבד עון נקראו
עם קדוש דכת' כי עם קדוש
אתה וכבד עון לפני זרע
מרעים נקראו זרע ברוכי
ה' והרי הם הרע לעשות
בנים משחיתים לא זורתי
ורוממתי עד שקראתי'
בנים כדכת' בנים אתם לה'
אלהיכם והרי הם משחיתים
דרכם לפני עזבו את ה' נ
שהניחו לכם לאות ברית' — פירוש
המקום ואמרו להם חוקי
המקום עמנו אחור שורו'
פירש לשון פרישות שאין

נזירות בכל מקום אלא לשו'
פרישות כמו נזיר אחיו נ'
הרג פרישתו דאחור על מה
תכו לשוא הכיתי שהגלית'
מכה עשית השבטים כמו'
הושע בן אלה והנשארים
ככם הם שבטי יהודה ובנימן'
מוסר לא לקחו אלא עוד
תוסיפו סרה סרה שם דבר
הוא והוא לשון מרד לכן
בעונכם כל ראש לחלי וגו'
אין בו מתם בבשרי מפני
זעמך וכן בכפר משלי על
נבלעם כשאול חיים ותמימי'
כיורדי בור פת' כמו שש
ששאול בולעת המתים ה'
שמשאת אדם מיורדים
אותו שאולה כמו כן נבלע
נבלעם כמו שהם שלימים
כיורדי בור שאין מעדרין
אותו אבר אבר אלא שלם
מורידין אותו אל ירכתי
בור כך אנו נבלעים חיים'
ותמימים כיורדי בור ופירו'
מכף רגל ועד ראש אין הק'
הקטנים עם הגדולים אין מ'
בהם אחד שעשה תשובה
ועלה עלי מכתו שהתשובה
ומעשים טובים הוא מזור
שאין בו מתם פצע וחבו'
ומכה טריה דאוה הנפיחה
שנפיחה עליהם מעונם
לפצע וחבורה שלא זורו'
כדרך שעושין לפצע חבורה
שליחה ומנע בה שורין
אותה ומבחוץ להוציא מאו'
מלכה לחה זורו לשו' מזור'
וכלש משפריינו וכן מזור
את הנגה שפת עצר ארץ
הנגה שהיתה ולאיה טר'
ומיץ מאונה ולא הכפל מים
ולא חובשו כדרך פצע
וחבורה שקושרין ואחר
שעברין הלחה ומנתר'

2

ויושב העצם למקומו' חובשו
לשון קשירה כמו ויחבש את
אדם את זרועו וירכו ומניחים
שבירתו והיא לא חובשה' וכן
השבירות לא יחבשו' ולא ר'
רוככה בשמן' המכה טרייה
לא רוככה בשמן' המכה
טרייה' כשם שעושין לרכך
שנעקר הדם למכה' ולא יצא
ויצא חוץ' עד שמרככין אות
אותה בשמן' שיהיה העור
שעל המכה נפתח ויצא הל'
הליחה ומוגלה' פצע וחבורה
שהם שנים הוא אומר לשון
רבים' לא זורו ולא חובשו'
ומכה טרייה שהיא לשון יחי'
אומר לא רוככה בשמן' לכן
בעלכם ארצכם שממה
ועריכם שרופות אש' אדמ'
אדמתכם' את של אדמתכם
נקוד כרביע' והאו ואדמע
פתח' המקרין' וכן הוא פת'
אדמתכם אותם רואים
ועריכם לעיניכם שורים
אוכלים אותה ואין לאל
ידכם להצילה מיד זרים'
ושממה כמהפכת זרים'
ולא כמלך שוחדה בו מדינ'
אחת ממדינות מלכותו והוא
מגיים גייסות עליה ומכש'
והורג את השודדים וממח
את שודדין אבל כאן א'
שודדים כמשנן אויבת
לא והם שודים כל הארץ
לשממה' ונותרה בת ציון כ'
כסוכה בכרם' ונדדה זו תפס
תופשו בכל הקרייה שיאמר
העיר ובנותיה' כמו את
חברון ובנותיה קריו כל
ערי הפרזות הנחשבים
על שם העיר פלנית' כמו
בת' ציון' הם ציון ובנותיה
ציון ובנותיה' ציון ומקריו'
וכן בת כשדים כל המקומות
הנחשבים על שם שדה כש'
כשדים' וכן בת בבל' כל שדה
הארץ הנחשב על שם בבל'
וכן בת ירושלם היא ירושלם
ועריה סביבותיה הנחשבים
עליה' וכן בת גלים שדה
הארץ הנחשב על שם הארץ
ששמו גלים' כמו שנ' ויתנה
לפלטי בן ליש אשר
מגלים' לכן מנחם פירש ונות'
בת ציון כסוכה בכרם' לאחר
שנבצר הכרם' כי כל עד של'
שהכרם עומד ליבצר שומר
יושב שם' לכשיבצר הולך
לו השומר והכרם עשוי ומו'
ומרעה לכל עוברי דרך' כי
מלונה במקשה' כבית לינת
הקישואין' כעיר נצורה
כעיר שצרים עליה' שכל
הצרים עליה והמצקין לה
ויושבין עד אשר כרת
ויושב סביבות העיר כל ימי
היות העיר במצור הוא להם
הגייסות אך משיצאו אנשי
העיר ומפילין אותן לארץ'
ונשאר אותו האילן לאחר
שהלכו להם הגייסות' אך
שים לבך על סוכה בכרם
קוראו אותה סוכה' לפי שכ'
ששומרין אותה ביום ובלי'
ביום מפני השמש' ובלילה
מפני הגנבים ומפני הליס'
הליסטין' ובית לינת קישו'
קישואים' קוריו מלונה על
שם ששומרין אותה בלילה
לבד לונים בה מפני הגנבים'
אבל ביום אין צריך לשומרה'
מפני השמש' שהרי אין כ'
ראויין לאכילה' וכל זאת היה
משל ודימוי על ירושלם' כי
בהיות ירושלם יושבת בשלו'
בשלוה ועריה סביבותיה
הם נישולים לכרם' כענין ש
שנו' ישעיה' כרם יי' צב'
צבאות בית ישר' ואקום ציון
דומה לסוכה ששומר הכרם
דר בה ושומר רכל ויהי בשל'
בשלום כולו' ומשעתו בימי
כל זמן בהיות הכרם קיים
עד שלא תשאה הארץ שממ'
אבל מיום גלות הארץ' ערינו
שרופות אש' ואדמתנו לנ'
לנגדנו זרים אוכלים אותה'
נותרה בת ציון כסוכה בכרם'
לאחר שנבצר הכרם כמלונה
במקשה' לאחר שנלקטו הק'
הקישואין' כעיר נצורה' לא'
לאחר שהלכו להם הגייסות'
ולולי הותיר לנו אנשי יהודה
וירושלם שריד מעט' שלא
שאירנו מארץ כי יום שכבש
יהודה ובנימין' ולולי ששייר
אותנו מעט כסדום היינו של
שלא היה בה פליטה' שמעו דב'
יי' קציני סדום ומעשיהם
לעם עמורה' למה לי רוב
זבחיכם יאמר יי' שאתם
מרבים בזבחיכם יאמר יי'
טפרוט אמר יי' דבר הווה
הוא ולא להבא' כמו כה יעש'
איוב' שפעת כלה היה עושה
איוב' כי תבואו לראות פני'
להראות פני' מי בקש זאת
מידכם' כל איש מכם שנכנ'
לעזרה להראות לפני' מעלה
אני עליו כאילו היה בא לרמוס
חצירי' רמוס כמו לרמוס' לא
תוסיפו להביא מנחת שוא קט'
קטורת תועבה' אדם כי יקר'
יקריב מכם מנחה לשוא היא
מנחה זו קטורת תועבה' פת'
גם שאתם מקטירים קטורת
לפני תועבה היא לקבלו מכם'
חדש ושבת קרוא מקרא' פת'
גם שאתם אומרים שבורך
היום' היום החדש ומחדש'
ויום ומועדי כי תקראו את
אותם מקראי קדש' שש

ששלוחי מעשה בית דין קורין
ומכריזין עליהם וגם בדברי ז
זה איני חפץ ומנגד כנגדן
מי נערים שאינו חופץ בחדשי
בחדשיכם ומועדיכם ושבת
ושבתותיכם דבר זה צריך
שלא אוכל און איני יכול להכ
להכיל שני דברים הללו שימוש
כאחד שישתמשו זה עם זה
שישתמשו לעת' שקריאת און
ותהיו קוראין שבת היום ראש
חדש היום אך חדלו לכם משנ'
און מרעה ומכבדה כיום
שלחתכם ומועדיכם ובראשי
חדשיכם יוכל כל און שאי
שאינכם מ ושכן ידיהם
מענו חודשיכם ומועדיכם
שנאה נפשי היו עלי לטורח
נלאיתי נשוא עד עכשיו
הייתי סובל שנים וכבר
הרביתי לסלוח שכל זה ש
שאינו רוצה לסלוח אתם
מוסיפים לחטוא נשוא
שופריר בלעז' ובפרשכם
כפיכם בתפלה אעלים עיני'
מכם לפי שאני לא מעלה הע
העניין לזה לי רוב זבחיכם
שולחריע שאתם בריב
זבחינו מעמנו חזר ואמר
גם כי תרבו תפלה עם רוב
זבחיכם איננו שומע ידי ל
דמים מלאו כשהן פרושות
בתפילה אך אותם ידים
שמלאו דם רחצו הזכו לו'
הטהרו ומנעו עינייכם
משפיכת דמים הסירו רע
מעלליכם מנגד עיני' אז יה
יהיו עיני פתוחות בפרישכם
כפיכם בתפילה חדלו ומנעו
עינייכם מלהרע' למדו היט
להטיב אשרו חמוץ עשו
יושר לנחמים חמוץ ועשו
והגזל דחמוץ הוא הגזל'
שכן אמר דוד היעלני מכף

מעשק וחומץ וכן שנו רבות'
ומנין שמזקקין להכבע תחילה
דכת' אשרו חמוץ הוא הגזל'
מדברים הללו למדנו כי חמוץ
הוא הגזל והנחמין שפטו
יתום ריבו אלמנה מתוך שנ'
שנה הלשון שתפס שפטו
יתום ריבו אלמנה את למד
שאם בא לפניך משפט אלמנ'
והיתום להוציאם עדיין לא
יצאתה ידי חובתך עד שת
שתריב בעדה לבעל הדין'
שכנגדה ותעיין ותמצא ידו
את שהוא חייב לה לכו נא
ונוכחה יאמר יי' מאת ונוכח
זה אינו לשון ויכוח שלא
תמצאו לעולם ויכוח בלא
לו' אלא כמו שם ישר' נכח
עוז שפת ישר' ונכוחה עוז'
וכן לא ידעו עשות נכוחה
אף כאן לכו נא ונוכחה ד'
עד לכו נא ונלך בדרך נכוחה'
כך אומר יי' שאומר לכם וכן
דרך הנביאים להיות מולים
עצמם בתוכחה כשמוכיחים
לישר' שאין אומר להם ישרו
מעשיכם אלא מולים עצמם
ואומרים לישר' עשינו וכן
הושע אומ' לכו ונשובה אל יי'
לכן שובו אל יי' אינו אומר
אלא אומ' לכו ונשובה ונדע ור'
ונרדפה לדעת את יי' אינו אומ'
נרדפה לדעת את יי' וכן כולם
מולים עצמם בתוכחה כשהן
כשמוכיחים לישר' שאין אומ'
להם ישרו כדי שיקבלו תוכחה
שלהם ושומעיהם ואל תשיבם
כמה שאמר חכמים יאמר יי'
אומר יי' מי בניה לי' שאם
הסבו את התשובה אחר הגזר
הגזרה להבין' לפי שתכבה
זו ישובה ביד כל אדם לסבות
לכל עבר שירצה' כי הדבר
כשומעת להבין ולעבור והוא'

לפי פשוטו של דבר יאמר יי'
זה דבר הווה הוא ואין לנו אי'
מדרש יתירה ופשוטו של
מקרא שאין במקום המדרש
ולמדנו רבות' שאין המקרא
יוצא מפשוטו אם יהיו ח
חטאיכם כשנים אם תתבעו
עצמיכם לחזרת בדרך נכוחה'
הרי מלחין שני ידיכם ש
שדמים מלאו שאפילו אם
יהיו אדומים ידיכם כתבעי
אדומים שנקראו שני כשם
שנ' כחוט השני שפתותיך
הריני מלבנם כשלג ואם
יאדימו כתולע כשמרחין
אותו לעשות מהם צבע מ
נקראו אותו צבע שני וכמו
שיאמר שני טפת צבע אח
אחר כן יאמר מצבעים
הרבה שנים אעפ שכולו אין
אדום שנים יודע לך מורה
זו נהגנו בכל הקריאה שבכל
מקום שאתה מוצא תוכחה
במקריין ובחותם התוכחה ד'
הפסוקין שאנו קורין פרוואי'
והעניין של אחריו מדבר
בנחמה אל ישאיר לבר להפ
להפסיק להפליג ולהרחיק ש
שאחר ההפסקה מעניין של
מעלה לפי שיש שם הפסקה
לא בא אלא לחמש שכר
של מעלה' ומפרש לך מיק
מקנתם הרי הוא אומר יען
כי גבהו בנות ציון' וסיפח יי'
קדקד בנות ציון' ביום ההוא
יסיר את תפארת העכסים'
וכל העניין עד והחזיקו שבע
נשים באיש אחד' לאסור
חרפתינו ומפסיק העניין
ומתחיל אחריו ביום ההוא
יהיה צמח יי' לצבי ולכבוד'
ודע כי מחובר הוא לעניין
של מעלה' וכה פת' ביום שת
שתהיינה בנות ציון שוהלם

עתה נעשית גרון ומבקריאת
ענינם לחרפה כמבני היאומ
שיתעללו כהן יהיה עמו ה'
צבאות ולכבוד אלו צדיקים
הנשארים בדור ופרי הארץ
לגאון ולתפארת שיסיר תפא'
תפארת העכבים ויקים
תפארת הצדיקים וכן ביחז'
ביחזקאל הוא אומר בן אדם
אדם חוד חידה ומשול משל
ואמרת כה אמר ה' הנשר
הגדול בא אל הלבנון ויקח את
צמרת הארז ויקח מזרע
הארץ ויתנהו כשדה קח על
מים רבים וסוף דבר הוא
אומר כה אמר התצלח הלא
את שרשיה ינתק ואת פריה
יקוסס ויבש ויפסיק הענין
ואמר ואחריו כה אמר ה'
צבאות ולקחתי מצמרת
הארז הרמה ונתתי מראש
ינקותיו רך אקטוף ושתלתי אני
על הר גבה ותלול בהר מרום
ישר' אשתלנו ונשא ענף
ועשה פרי והיה לארז
אדיר' ידע אעפ שהרי נו
שם הפסקה ואחר הוא לענ'
וענין של מעלה וכה פתרונו
שמעה ששתל נבוכד נצר
בארץ ישראל הוא צדקיה
שהמליכו כשם שנ' וימלך
מלך בבל את מתניה דודו
תחתיו ויסב את שמו צדקי'
צדקיהו לא נתקיימה אבל
נטיעה שלי שאני עתיד
ליטע הוא מלך המשיח הוא
תתקיים אף כאן לפי שאמר
למעלה כענין ידיכם דמים
מלאו וחתם את התוכחה
והפסיק הענין וחזר לומר
אם יהיו חטאיכם כשנים
כשלג ילבינו דע והבן כי זה
ואחר הוא לענין של מעלה
והלבן ידים שדמים מלאו'

והפסקה שבנתיים כדי לה'
להפסיק בין תוכחה לנחמה'
ואך מוכן לעד לעולם עשוי'
עשויים באמת וישר' לכך
אל יפנה ורעה אליך לא תמו
תאמנה' אם תאבו ושמעתם
וגו' ואם תמאנו ומריתם חרב
וגו' זהו שאמ' רבותי' תורה
ונביא ירדו כמוכן זה בזה'
וכת' בו אם תאבו ושמעתם'
וגו' ואם תמאנו ומריתם אם
לא שאמ' רבותי' היכן דיבר
והבאתי עליכם חרב על ויקום
שהייתי קורא כי ה' דיבר
לא הייתי מחפש אחריו 'ה'
היכן דיבר שהייתי סומך על
דברי הנביא ומאמין לדבריו'
שהייתי אומר כי ה' דיבר"
איכה היתה לזונה קרי'
נאמנה' וקריות מלאתי משפ'
משפט' וקריו לינת הצדק
וכאשר נשתנות שרם בקרב
מעשות משפט ורבו הרוצ'
הרוצחין בקרבה התחיל הנ'
הנביא מקונן עליה' איכה
היתה לזונה קריה נאמנה'
ונקריות מלאתי משפט פת'
מלאות משפט כמו רבותי עם
שרתי מדינות היתה לאם'
צדק ילין בה ועתה מרצ' את
אנשי הצדק היו למסכך
מתחילה שלא היו בה אלא
מעשי משפט ולא מעשי
מרדות' ועתה מרצחים
ואף כספך שהייתם משת'
משתמשין תחילה במטבע
של כסף נהפך עתה לסיגים
ואף סובאך שהוא היין שא'
שאין מוכרין אותו בלי' הו'
הוא עתה עשוי הוא מהול במי'
שריך שהיו נשואין תח'
תחילה להקב"ה חזרו להיות
סוררים וחברי גנבים כלו או
אוהב שוחד ורו' של שלם לי

בריע ומשלם לך בריעך' יתו'
לא ישפטו' ועל מחת מרד
וכמה שריב אלמנה שצריכה
שיריב בית דין בעדה לבעל
דינה עד שיוציא הגזל מידו'
ולא יבא אליהם' לכן נאם הא'
האדון ה' צבאות אביר ישר'
תוקפן של ישר' הוי אנחם
מצרי' צרי הם הנזכרים
למעלה בענין ואשיבה ידי
מטבעת נחשת ומצפין כסף
ומערבי יין במים ושרי סור'
סוררים וחברי גנבים אוהבי
שוחד ורודפי שלמונים' אני
להם כשאפרע מהם והנחות'
חמתי בהם והנחותי ואנקמה
מאויבי הם הנזכרים למעלה
ולאחר שאבער מכם המורדי'
והפושעים אשיבה ידי עליך
ואצרף כבור סיגיך' אותם בני
אדם שהיו מעורבים סיגים
בכסף לאחר מכן' ואשיבה
שופטייך כבראשונה שהיתה
קריה נאמנה שהיו יושבין בה
אנשי צדק' ואחרי כן יקראו
לך עיר הצדק קריה נאמנה'
כאשר עד לא היתה לזונה וזהו
שפירשתי למעלה בענין' כל
מקום שאתה מוצא הפסקה
אחר התוכחה ופרשה שאחר
הפסקה' מדבר בנחמה' דע
שהנחמה באה לרפאות התוכ'
של מעלה' כמו כבר שאומר
למעלה בענין וחוזר ומרפא
מכאן התוכחה שהוכיחו שנ'
ואחרי כן יקרא לך עיר הצדק
קריה נאמנה' ציון במשפט
תפדה' במשפט שיעשה ושבי'
בצדקה' הם אותם שישובו אל
ציון מן המלכויות אשר נפוצו
שמה כמו זה וכות הנ"ל
ויתקבצו ויחזירו לציון כש'
בשבילי המצות שישובו להיות
אנשי אמת וצדקה' ודע שבכל

מקום שהיתה מלאה צדקה
מלאתי משפט מלאה צדקה
מלאה נאמנות ומשפט אלא לשון
דין אומ' דרייט בלעז. וכן ל'
לעשות צדקה ומשפט. וכן
ויהי דוד עושה משפט ומ'
וצדקה לכל עמו וכן משפט
וצדק תראה במדינה. וכן פי'
כלום ושבר פושעים וחטאים
יחדיו כפוף עליך למקרא.
ובענין זה הפטור מקרא זה
מקרא זה של ומעלה הימנו. פי'
אותו היום ומאותה שעה.
שיפדו בני ציון בזכות המש'
המשפט אין המקומות אשר
נפגע שם באותו היום ובאו
ובאותה שעה יהיו שבר
פושעים הנזכרים ולמעלה
מענין בנים גדלתי ורוממתי
והם פשעו בי וחטאים אף
הם בני אדם הנזכרים ולמעלה
מענין הוי גוי חוטא עם כב'
עון עזבו יי'. הם שהזכיר
הנביא ולמעלה. עזבו את יי'
ושני דברים הללו שיכון במש'
במשפט תפד' ושבר פושע'
וחטאים יחדיו יכלו שלא
שנהם. ואף אותה שעה
שבני אדם שעזבו את יי' יכ'
יכלו ויום ציעק לירדו ואהו
מרחוק של אילו. ומה חטאו
שעתידין לשבר זה. כי יבושו
מאילים אשר חמדתם זהו
פשעם וחטאתם שתפשו מן
להם מעשים שאותם תפשו'
שחמדו להם אילים לעז שאין
שאותם חומדים. ובשם ש'
שאותם עתידים לקורד'
דעו לכם אילים טוב אותם
תחפרו והגנות אשר בחר'
בחרתם שבחרין אותו מתוך
הגן. עץ לא ירקב. להכין פס'
פסל לעז כי תהיה כאלה
נובלת עליה. בחרתם גנות

לכן תהיו כגנה אשר מים אין
אין לה. והיה החסון לנעורת.
חסון הוא אלון. כמ' דאר אומ'
וחסון הוא כאלונים. ופת' הי'
האלון אשר חמדתם ואשר
בחרתם להיות לכם להוקר ול'
ולעזר הוא יהיה לכם לנעורת.
כמדרס שקוצה לו פשתה אחת
כהה. וככבור שבחו יפרד
ומיד מספיק להקיש עליו
אחת או שתים עד שהוא
שוברן אף אלה שבחרתם
לאלוה ולמעוז יהיה לנערת
ופועלו לניצוץ ופועלו נקוד
כאלו פס. פתר' ויי שפועל
אותו יהיה לניצוץ ובערו יח'
הדבר אשר חזה ישעיה
במקרא אין לך נביא ונביא
שהסה את ישר' כרבר תוכח'
תוכחתו שכן בלשון אחר
ומענו רפאותו בערו אף כ'
כאן לפי שקיעתן ולמעלה
בלשון קשה. הוא חזון שאו'
חזון ישעיהו בן אמוץ וחזון
הוא קשה אבל עשר לשונות
שנקראו נבואה כמה דבר'
אמו' חזות קשה הוגד לי.
חזו ונחוץ בלשון נחמה הוא
דיבור. כמ' דברי אותו הירד'
דבר יי' אל אברם במחזה
לאמור. ולפי שאמ' ולמעלה
על יהודה וירושלם. והיה פי'
באחרית הימים לפי שאמ'
ולמעלה ונותרה בת ציון כס'
כסוכה בכרם חזו ורבים
כאן נכון בית יי'. מקום
שעברו שם הגוים את
אלהיהם על ההרים הרמים
ועל הגבעות. ונשא הוא
מגבעות. ואמרו ... אש את
אחיו ואמרו לכו ונעלה ונג'
ונעלה אל הר בית יי'. כי
מציון תצא תורה. כל זה
דברי האומות הוא כך אנו

רואים כי מציון יוצאה תור'
הנני לשון הווה. הר בית יי'
הוא הר ציון יהיה כ' שופט
בין הגוים. כלו' בני אדם
שדרין בו יהו שופטין בין
הגוים. והוכיח כל איפרוכי'
וכתתו חרבותם לאיתים. כל
קולטריש' ומזמרות שפרש'
בלע'. לא ישא גוי אל גוי חר'
חרב. כלפי של מעלה אמרתם
לנורכם זרים לא אנו ואלו
חרב תאכלו. חזר ואמ' לא
ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו
עוד מלחמה. בית יעקב
לכו ונלכה באור יי'. בתורת
יי' שהיא אור לנתיבותיכם.
ומקרא זה סמוך לענין של
מעלה. וכן אמ' להם הנביא
לישר' האומות שאומ' ממני
ירך יעקב עתידים להיות
מואסים באלהיהם. ואו זה
לזה לכו ונעלה אל הר יי' אל
אותם שאתם בני יעקב על
אחת כמה וכמה שהדין ע'
עליכם שתתקנו מעשיכם
לכך שתשובו מדרכיכם
הרעים ולכו ונלכה באור יי'.
כי רב' אתו ותורה אור. כי נ'
נטשתה עמך בית יעקב.
ומה שן גרם להם. שנטשת'
עמך בית יעקב שמלאו מק'
מקדם. שמלאו מחר מעשים
שלבני קדם מחר מעשים
שישבו בה ונמצא בארץ יש'
ישר'. ועוננים כפלשתים. לשו'
מעונן ומנחש ובילדי נכרי'
יספיקו. פת' מתעלים הם
במעשה נכריים. כשם שאין
אדם לחבירו כמ' פלוני מת'
מתעלל ותמלא ארצו סוסים
ותמלא ארצו כסף וזהב
גרם להם ותמלא ארצו אל'
אלילים. וכן הוא אומר וכסף
הרביתי לו וזהב עשו לבעל.

ויאמ' והתמלא ארצו סוסים גם
שהשתחוו למעשה ידיהם
שיורדים למצרים למען הרבו'
סוס ורוכבים את שיקוציהם
ואת גלוליהם עץ ואבן וכסף
וזהב אשר עליהם ופנים
לבם לעזוב את אלהיהם ואמר
שבוו לידי מדה זו ואמר
טעה וישח אדם וישפל איש
איש שחו והשפלו כפני
האומות שח הוא שיורד
שוחה מעט שפלה הוא שיורד
שפל עד הארץ וכן הוא אומ'
כי השח יושבי מרום קריה
נשגבה ישפילה ישפילה
עד ארץ ואל תשא להם שון
זה שהשתחוו למעשה ידי
ידיהם לא נשאת להם בוא
בצור והטמן בעפר בוא כמו
לבוא בצור ולהטמן בעפר
בקומו לערוץ הארץ
עיני גבהות אדם שפל כמו
והשפיל והשח לה כמו הוא
ובאים של שח גבהות אדם
וישפל רום אנשים ואז ונשגב
ונשגב יי' לבדו ביום ההוא
כי יום ליי' צבאות על כל גאה
ורם להשפילם ועכשיו הולך
ומפרש מי הוא גאה ורם הם
ארזי הלבנון הרמים והנשאים
הם המלכים והשרים הראשונים
ועל ארזי הלבנון ועל כל ההרי
אשר עברו עם הגוים אחריה'
ועל כל מגדל גבוה על כל הבוט
הבוטחים במגדלים ובחומות
בצורות על כל אניות תרשיש
תרשיש הם הסוחרים היור'
היורדים באניות שמוררים
החמדה אוצרות החמדה
אילו בני אדם שכל עסקם
בעניינים אינן אלא לאוצרות
ולכנס ובוטחים בחילם זה
וקופצים על עושריהם ואומ'
בלבבם לא ייטיב יי' ולא

ארץ ונשגב יי' לבדו ביום
ההוא ובאותה שעה והאלילי'
כליל יחלוף כל האלילים יעבור
האלילים הם הנמכרים למען
ותמלא ארצו אלילים וכמו כ'
עובדיהם במערת הצורים'
ביום ההוא ישליך האדם את
אלילי כספו ואת אלילי זהבו
והיכן ישליכם לחפר פרות ולע'
ולעטלפים לגומות שחפרים
חפר פרות והעטלפים חדלו ל'
לכם מן האדם אשר נשמה
באפו' פתר כי אחרי אמרו ו'
ובאים כי' חלט האויל ובורח
עובדיה של עבודה זרה לבוא
במערות הצורים ובמחילות
עפר ולהיות משליכים איש
אלילי כספו ואיש אלילי זה'
זהבו ולהיות נחתם' גער ד'ש
לבור שחת' חדלו לכם מאדם
בטרם יבוא יום יי' ליפרע מע'
מעובדיה ואמר ולא דור מן האד'
הזה אשר נשמה באפו' כי
במה נחשב הוא' היום כאן
ואחר במחר על אחת כמה
ומה שלא שאין בה רוח חיים
עד אילו האלוה המקראו ור'
לא יוכל הפתרון שהרי כתוב
במחרו כי הנה האדון יי' צב'
מסיר מירושלם ומיהודה
משען ומשענה' והנכה כי
כי לפרש וליתן טעם לעניין
של מעלה להגיד מה גרם' ולא
ולדברי אחי אבי' האוך
יפרש כי הנה האדון יי' צב'
מקראו של מעלה שאמ' חדלו
לכם מן האדם' אבל לפי פשו'
והאלוה אני אומר המפרש
יוסף כי שורשו לפי שהתחי'
בעניין כי יום ליי' צבאות
על כל גאה ורם' ושח גבהות
אדם וגו' הוא חותם כפוף
העניין חדלו לכם מן העניין
האדם אשר נשמה באפו'

תשב רוחו ישוב לאדמתו כלו'
ההוא יאבד גבהות האדם'
ומדוע תתנשאו ותתגאו'
כי במה נחשב הוא' כמה עת
עתיד להיות נחשב רום וגבהו
שלכם לכפוף' כי הנה יי' צבאות
עתיד להסיר מירושלם ומיה'
ומיהודה משען ומשענה'
ומהו המשען כל משען לחם'
ומהו המשענה כל משען
מים' קוסם זה חכם הרואה
את העתיד' קסם על שפתי מל'
מלך' ומגיד אחרית דבר
מראשיתו' ולא ימעל פיו ואלו
כל אשר ידבר בוא יבוא ושו'
ונשוא פנים שנושאין לו פנים
ולדורו בעבורו' חכם חרשים
אומנות שלא יותר בהם עד
אחד' שימלו לפניהם את מצ'
עניין באומנותו' ונבון לחש'
שלא יהיו אדם שיבין כמו
משמעותו לו ענה אם טובה
היא אם לאו הנערים בני אד'
שלמים שהם ולעיגים במי'
במלוכו' אלהים ובנביאיו'
ומגדרת פן יבואו העריצים
האלה' ורקיע והתעללו כי'
רשאין' וכן ויתעללו בהכל
הלילה' דפילנשו בגבעה' וכן
את אשר התעללתי במצרים'
כי יתפוש איש באחיו ובית
אביו אין דעתי נעקרה עד
שיבואים לעומד גדול מהד'
שיש יתפוש איש באחיו ואו'
ואומר לו שמלה לך קצין יה'
תהיה לנו' והיה הדין שיתפ'
שיתפוש איש אחד אלא
שדיבר הכת' בהווה' אלא
שאין אדם כמו לתבוע יצ'
יערכו מאחיו ומבית אביו מ'
שהוא משל מאחרים' ולך
והמכשלה הזאת תחת ידך'
ידיך' ודבר זה שאתה נבטל
עליה לפי שהוא חסר ומנה'

יבא אף התשובה שהנשאל
שהמכשלה שואלין אם היה
הלחם תחת ידו ועליו השואל
משים כביתי אין לחם ואין ש'
שמלה לא יהיה חובש כי אם
כי אין יכולת לעשר' אתך כב'
בביתי' וכן עצירה עם אותך'
רועמ' כשיורם ומוסף אות
חבריו אף השוק לתך בירכו
קורא לשון עבר' כי כשלה
ירושלם ויהודה נפל ומכל
הדברים האלו העקרים לא מצ'
הכשל ירושלם שלא יהיו בהן
משען ומשענה' לא גבור
ולא איש מלחמה' לא קוסם
ולא נביא' ומי גרם להם שלא
יהיו בהם יותר מכל אלה כי
לשונם ומעלליהם אל יי' למרות
עיני כבודו' ומי שלא למד
בילדותו תורה איך יהיה כמ'
בזקנתו חכם שופט ונביא'
קוסם וזקן אף שר חמשים'
ונש' שהרי אם אין גדולים אין
ראשים' אם אין קטנים אין
גדולים' אם אין חכמים אין
נביאים והכרת פנים ענתה
בם ומשות פניהם עכרים
ומעשיהם הרעים היא הכ'
והכרת פניהם ענתה בהם'
ומעידה בהם וחטאתם כסדו'
הגידו' לא כיחדו שכשאדם
עובר עבירה בגלוי הרי הוא
מוחל לבריות הרי הוא רשע
רשע' אוי לנפשם כי גמלו
להם רעה' שהם גרמו לעצמם
שלא ימצא בהן איש שופט
ונביא וגו' אמרו צדיק כי
טוב' פת' שיבחו צדיק כי טוב
טוב יהיה לו באחריתו ומה
היא הטובה כי פרי מעלליהם
יאכלו' אם היום יתמיה ללמוד
תורה להכיר את קונו ואחר
יתמינה שופט יועץ חכם
חרשים' אמ' עשיו עומדין

ושוטריו של עיר משחקין
בעיר' ונשים משלו בם' אין לך
אומה קשה אפילו כנשים וכן
ונשים' תרג' ומריין חוסד'
שליטו בהם' שאין מושלים
בהם כי של' עיר ומאשריך
מתעים אותך' לה' פורו מנע
דרך' הט' מע אורח ודרך
אורח והדרך בלע' פת' כסו' כמו
כבלע את הקדש' ומתנסר
מכסן' פת' מכסים מאתך דרך
הישר ומטים אותך לדרך
רעה' נצב לריב יי' ועומד לדין
עמים' תרג' ומתגלי' למעבד
פורענות דין אף עממייא' יי'
במשפט יבוא' יי' בדינו על
עליה' סבי עיר' וסרסורי' ה'
הרכיון עיר' זה אותן מיסכ'
ומיסכן את העיר' נצב לריב יי'
ועומד לדין' פת' לשפוט שה'
שהלוה עקוד בפתח ולא נ'
בחטף' עניים אילו ישר' כי
עניים הם יקראו ותרג' שב'
שבטייא דישר' והענין אינו
מוכיח אחריו' שאינו מדבר
אלא בישר' שאומ' אחריו יי'
במשפט יבוא עם זקני עמו
ושריו ולכן אומר לכם אתם
בערתם את הכרם' כי כרם
יי' צבאות בית ישר' גזילת
העני בבתיכם' מאמר יען כי
גבהו בנות ציון' ולמעלה היא
אומר מעין ושח גבהות אד'
אדם ושפל רום אנשים ולפי
שעד כאן דיבר בגבהות א'
אדם וברום אנשים חוזר
ומתנבא' בגבהות בנות ציון
נטויות גרון ומסקרות עינים
שהיו מסקרות עצמם בפיקו'
בפיקריו' הלוך וטפוף תלכנה'
הולכות הלוך ודבר כמו הטף
אל רגם' שהיו הולכות במעש'
במעשיהן מעכסין ומולך
שאומר כבודך יסיר יי' את ה'

תפארת העכסים אמ' לומר
שהעכסנה האומר כאן' פת'
הידוכנה במעשים הרע' יי'
הרעיין' וספח יי' קדק'
קדקד בנות ציון והלקה יי'
קדקד וגו' פתהן יערה הבליון'
יריקו ויפל' כמו ההוא יסיר
יי' תפארת העכסים והשבי'
והשביסים' קוביש בלע' וגו'
והשהרונים בלשון כנע' ויונפט'
והם מרגליות עגולות יריקות
ואדמוות ושחורות כחוט אחד'
והנשים תלות אותן בצואריה'
הפארים' הן פארי המגבעות
שקור' בל' טוטיש' השרות ט'
שקור' קנפיינש בל' כמו וה'
והצעירים על ידיה' ותרגו'
ושריין' והרעלות אף הוא קש'
קשר הראש שמתעטפות בהן
את ראשן וקור' אותו בלשון
ישמעאל מלטון ועל שם שה'
שמתעטפות בהן את ראשן
קור' אותן רעלות' ולשון משנה
הערביות רעולות' ופת'
מעטפות' הפארים' כבר
פירש' הצעדות' מצעדה יצעי'
גם הוא תכשיט שקור' בלע'
טש' אלא אותו שכר פרקין
שריין והקשורין קשרי ראש'
בתי הנפש שתולין אותם
מנגד בתי הנפש' והחלשים'
נזמים באזניהם שקור' בלע'
ווריינש' לפי שתולות אותן
באזניהן שלוחשות בהן קול'
נקריאות לחשים' ונחוטם
תלות בהן נזמים' וכן קורין
נזמי האף' המחלצות הם
התכשיטים כפולים' המחלצת'
כיתונים ושוש יפות ולבושיהן
ומכסין' והגליונים' והמעטפ'
הם בגדי רקם של פשתן' שה'
שהולכות בהן מעטפות' ולוב'
ולובשות אותם מיקום שלוב'
שלובשות הנשים שלנו טלית

טליתות וקורין אותו בלשון
כנען פלינקין׳ ויש שקורין או׳
בלשון כנען אודריאו׳ המטפ׳
המטפחות היא המפה של
השולחן׳ והחריטין הוא סינ׳
שהשרות חוגרות כשרוכבות
על הסוסים׳ וקורין אותו פו
טר׳ פיינש בל׳ הגלחים ת״ג
ומחיתיו וקריסטייו וכתריי׳
כרינים הוא שפורסין על
המיטות׳ וקורין אותו לינצולש׳
הגליונות׳ הוא ענ״ה שקורין
אותו בל׳ בריל׳ ומשיין או׳
אותו על מעט והרדידין ה׳
של זהב שמרקעין פחי הז
הזהב ונקרין פרישמטור והי׳
תחת בשם ויק יהיה׳ במקום
שמתקשטות עכשיו יהיו נמקין׳
ותחת חגורה נקפה במקום
שחוגרין עכשיו יהיו נקפין ה׳
נקפים׳ ותחת מעשה מקשה
קרחה׳ במקום שקושרין מע׳
מעשה מקשה׳ היא פרישכט׳
בל׳ שמקיש על טס של זהב
בקורנס עד שמרדדו׳ ומעלין
עליו צורה וקושרות אותו בו
ומעלות בראש ובמקום שה׳
שקושרות אותו יהיה קרחים׳
ותחת פתיגיל אגף היא הכתו׳
לא ידעתי מהו כי תחת יופי׳
כי דבר זה אירע להם בשנ׳
שהיו מייפות עצמן ולזנות
ולעבירה מתייך בחרב יפלו׳
מתי מספר שלהם שיפלו
בעליהן׳ וגבורתך במלחמה׳
אילו גדולים שבהם ושון במ
אדם כשגדלו העיר טפל אותו׳
הבריות נפל הודה נפל הדרה׳
נפל זיוה׳ נפל שבחה׳ ואנו
ואבלו פתחיה׳ מכיון שיפלו
בעליהן בחרב׳ שכל זמן שבעל
הבית קיים הבית עומד׳ ואת
בעל הבית הולך בטל הבית
ונתנבל׳ ונקתה לארץ תשב׳

ואת היושבה יושבת לארץ ור׳
ומקוננת על בעלה׳ והחזיקו
שבע נשים באיש אחד אומ׳
שאין דרך אשה להחזיק בבעל׳
רעותה׳ וכל שכן שתים ושלש
נשים שלא תגשינה צרות זו ל
לזו כיון יחזיקו שבע נשים
באיש אחד׳ אותן שמתקשט
שמתקשטות בנותה ומואסו
את בעליהן׳ ומעט שדרך
הבעל להספיק שאר וכסות׳
לאשתו כיון תאמרנה לו לחמ׳
לחמנו נאכל ושלמותינו נלב
נלבש׳ רק יקרא שמך עלינו׳
שלא יתגנלו האויבים אסוף
חרפתנו ביום ההוא שתהי׳
שתהיינה אילו לחרפה יהיה
צמח ה׳ אלו הם הצדיקים שאומ׳
שאומר ה׳ בהם ופרי הארץ
לגאון ולתפארת׳ אותם צדי׳
צדיקים שנאמ׳ בהם למעלה
כענין אמרו צדיק כי טוב
כי פרי מעלליהם יאכלו׳ כנג׳
בעידנא ההיא יהיו משיחא
דה׳ לחדוא ויקר ועבדי אורי׳
אורייתא לרבו ולתשבחתא׳
ביום ה׳ יסיר ה׳ תפארת
העכסים בנות ציון שמקש
שמקשטות עצמן לזנות כש
כשיסיר תפארת אילו וגאון
אילו יתקיים תפארתם של
צדיקים שיהו לגאון ולתפאר׳
לפליטת ישר׳ וזו היא אחת מן
המידות שכתובים ומפורשים
כן כל מקום שאתה מוצא
שנדבר הכת בפורענותם
של רשעים אתה קורא בסמו
מתן שכרם של צדיקים ודגו׳
דוגמת ואחוות פורענות כמו
כמו שאמ׳ למעלה אסוף חרפ׳
חרפתנו ההוא יסיר ה׳ את
תפארת העכסים כשהוא
מגיע בסמוך אומ׳ צדיקים
והוו אומ׳ ופרי הארץ לגאון

ולתפארת׳ והיה הנשאר בציון
שנשאר מן החרב והנותר
בירושלם שלא נפגע בו החרב׳
והיו אותם האנשים אשר
קדוש יאמר לו שיאמר עליו ה׳
קדוש הוא יותר מפורענו׳ ה׳
הגזיר על בני ציון׳ וכל הכתוב
בחיים בירושלם שגזר עליו ה׳
מן השמים שימלט מחרב האוי׳
האויבים הם הם אותם האנשי׳
שיאמ׳ עליו קדוש הוא יותר
מפורענות הגזיר על בני ציון׳
וכל הכת׳ בחיים לירושלם שנגז׳
עליו מן השמים שימלט מחרב
האויבים׳ הם הם אותם האנשי׳
שנתפרשו מעשיהם למעלה
שהם סוררים׳ וחברי גנבים
רודפי שוחד ושלמונים׳ אם רח
רחץ ה׳ את צואת בנות ציון׳
הרי אם מפורש בלשון כי כמו
אם חרוצים אתם׳ שפי׳ אם כי
חכמים אתם׳ וכמו אם תקריב
מנחת ביכורים שפת׳ כי תקרי׳
אף כיון אם רחץ ה׳ את צואת
בנות ציון ואת דמי ירושלם׳
המפורשים למעלה׳ צדק ילין
בה ועתה מרצחים׳ ידיח מקרב
וכענ׳ ידיח מקרבה׳ וכענ׳
ירחוץ וידיח כענין זה ד׳
שמפורש בעדו ברוח משפט׳
שעשה משפט ומכות ציון
ההולכות עכשיו בגבות הרוח
וברוח בער שבער שופכי דם׳
מציון וגם הנשים המקשטות
עצמן לזנ׳ ולכשיבער שוטי ה׳
הרעה ומקרבה ובוא ה׳ על כל
מכון הר ציון׳ ועל מקראיה ענ׳
על מנותיה וחצריה וכפריה
ענן ועשן׳ שלא יקרב בעליהן
חרב האויב׳ ות״ג ויברי ה׳ על
כל מקדש טורא דציון ועל אותם
בית שכינתה ענן יקר יהוא
מטיל עלוהי כר מעיו ומוטיט
ומוטיטהון כרישין שלהובי׳

כלוליו אמר יתר ואין יקרא די
ואותיה עלוהי שכינתיה תה'
ותגנה עליהון כגנון וסוכה
תהיה לצל יומם מחורב וסוכ'
על ירושלם תהיה מטולת עננו
ומעולה עלה במאמריו ומשיב
לבית סתר ולמענו ומחסה
ומטר וסוכה ויסכך על הר
ציון אין האמורות שנאמרו כא'
בחורב כמין מרכת בחורב
כמין שאין ורים תכניע לו'
ומחסה הוא שאדם שוכן ב'
תחת הצל כי בכל מקום שאתה
מוצא צל וכן הוא אומ' לכו חסו
בצלי וכה פת' ולמחסה ולמסתר
יהיה על כל מכון הר ציון אין ב'
האמורות שנאמרו ורם ולמטר
מרכת מיוח על זיים כורם
קיר ואיימתי עקיים המקרין
הזה כשבא סנחריב וינופף
ידו על הר ציון גבעת ירושלם'
והגן יי' בעד יושבי ירושלם'
ולפי שאתחילת הספר ועד
כאן כיירתי את כל המקראות
מחוברות איש לחבירו בכל
בקרסים בלולאות ואילו כא'
באתי ליתן ודרש כיניהן הי'
הייתי מפריד בין מקרא
לחבירו ובין אלינה לרעתה
ומתנה לבי לחבר כל הענין לפי
פשוטו ומושיבה ידי לפרשו ל'
לפי מדרשו שדרשו בו חכמים
ז"ל ועליהם השלום ועל אודות
שאמע שמים והאזיני ארץ'
היה ר' מאיר אומ' כשהיו ישר'
וכאן היו מעידין במצרין שנ'
ויאמר יהושע עדים אתם
ככם קלקלו במצרין שנ' קול
סבבוני בכחש אפרים העד
כאן שבטו יהודה ובנימין שנ'
ועתה יושבי ירושלם ואיש יה'
יהודה שפטו נא בינו ובין כרמ'
כרמי קלקלו בענין שנ' סבבוני
סבבוני בכחש אפרים העד

כאן שבטו יהודה ובנימין כג'
כגדה יהודה העיד כאן ארץ
הנביאים קלקלו הנביאים שנ'
ויהיו מלעיבים במלאכי אלהים
העיד כאן את השמים כו' ז
כסיפרי בפר' האזינו משל
למלך שמסר את בנו לפידגוג
להיות יושב ומשמרו אמר לו
הבן כסבור אבא שמתעל כלום
שמסרני לפידגוג עכשיו הרי
אני יושב ומשמרו כדי שיאכל
וישתה ויישן וילך אני ואעש'
צרכיי אמ' לו אבא אף אני
לא מסרתיך לפידגוג אלא
כדי שלא יהא מאבדך כך א'
להם משה כסבורים אתם
לברוח מתחת השמים אף ל'
לא מעל הארץ ולא עוד
אלא שהשמים כותבין שנ'
יגלו שמים עונו ולא עוד אלא
שהארץ מודעת שנ' וארץ
מתקוממה לו כסיפרי בפרש'
האזינו היה ר' מאיר אומר
משל למלך שהיו אפטרופין
מדינה השלים להם שלו מ'
ומסר להם את בנו אמ' להם כל
זמן שבני עושה רצוני הדיו
מעדנו אותו ומאכלין ומש'
ומשקין אותו וכשאין בני
עושה רצוני אל יטעם כלום
משלי כך כזמן שישר' עושי'
רצונו של מקום מה כת' יפתח
יי' לך את אוצרו הטוב וכש'
וכשאין עושין רצונו של מק'
מה נאמר בהם ועצר את ה'
השמים. ר' נחמיה אומר
משל למלך משל למלך שיצא
בנו לתרבות רעה התחיל ל'
לקבל עליו באחיו והתחיל
לקבל עליו באוהבו והתחיל
לקבל עליו בשכינו והתחיל
לקבל עליו בקרובו לא זז ה'
האב ההוא להיות קובל עד
שאמ' לשמים יקבלו לאר'

שליך חוץ ומאילו לכך נאמר
שמע שמים וגו' אמ' להם
הנביא לשמים לארי עליך חוץ
ומאילו שבריותי לשמשכם
שאין קלקלו את מידת שאין
גלגל חמה יוצא עלה מן המזרח
ומאיר לעולם ולא עוד ששמח
לעשות רצוני כרכת' והאיי כח
כחומו יצנן ומחופתו וג' והשמי'
הארץ הסתכלו בארץ שב'
שבריותי לשמשכם שאין ש'
שינתה מידתה שאין זרעתם
ולא צמחה אין שאין זרעתם
ולמינ' מאחד שעורין אין שו'
פרה אינה דשה וחורשת אלא
חמור הוא אומ' איני טוען הי'
היום וכן לענין הים הוא אומ'
האותי לא תיראו נאם יי' אם
מפני לא תחילו אשר שמתי
חול גבול לים חוק עולם ולא יע'
יעברנהו שאשעה שגזר'
עליו שאין שינה את מידתו
ואינו אומ' אעלה ואציף את העולם
כולו על יושביו לשעה קלה'
לא כענין שנ' ואשבר עליו חו'
חוקי ואשים בריח ודלתים
ואומ' עד פה תבוא ולא תוסיף
ולא עוד אלא שאינם עש'
ואינו יודע מה לעשות ויתג'
ויתגעשו ולא יוכלו והמו גליו
ולא יעברנהו והרי דברים
קל וחומר ומה אילו שנבראו
לא לשכר ולא להפסד אם זכו
אין מקבלין שכר ואם חוטאין
אין מקבלין פורענות ולא נב'
נבראו אלא לתשמישן של ב'
בריות לא שינו את מידתן
ואתם חסים על בניכם ועל
בנותיכם על אחת כמה וכמה
אתם צריכין שלא תשנו את
מידתכם. דבר אחר האזינו השמי'
היה ר' בנאה אומ' בזמן שאד'
שאדם מתחייב אין פושטי'
בו יד אלא העדים שנ' יד

העדים תהיה בו כמשנתה
ואחר כך בני האדם שואלי'
שואלין ואומרין שלא ירד ל
השם כאחרונה. כך כוון שאין
שיהיו ישר' עושי' רצונו של מק
ומקום זה עומד בהן ועבר
את השמים וגו'. ואחר כך
פרישות ושמשות וביאה של
ויכרתם ויהיה. וכיון שישר'
עושין רצונו של מקום והו
עומד בהם כמו שהוא אומ'
יענה את השמים והם יענו
את הארץ. והארץ תענה את
הדגן ואת התירוש ואת היצ'
ר"ל האומר השמים. לפי שהיה
קרוב לשמים. לפי שאין אומר
האומר השמים ולפי שהיתה
ארץ רחוקה אומר אומ' ותש'
הארץ. בין ישועה ופד—
לדבר את האדמה מרובין
ואת המעשרות כמעשרין זה
וחכמי' אומ' אין הדבר כן אלא
כשעורים בממון ומעידין אם
עניין דבריהם ומכוון שדי
ערותו קיימת ואם לאו אין
ערותו קיימת. כך אילו אומ'
משה האומר השמים ושומע
הין שמים אומ' לא שמעתי
אלא בהאזנה. ותשמע הארץ
היתה הארץ אומרת לא שמ'
שמעתי. אלא בשמיעה. כו
ישעיה וסמך לדבר לית הי'
האזנה ושמיעה לשמים והי'
והאזנה ושמיעה לארץ. ר"ל
האומר השמים על שם שלא
שמעתה תורה מן השמים.
שנ' אתם ראיתם כי מן השמ'
דברתי עמכם. ותשמע הארץ
שעליה עמדו ישר' ואמרו כל
אשר דבר יי' נעשה ונשמע.
ר"ל האומר השמים שלא עש
עשו מצות שנתנו להם מן ה
השמים שהם וקבעות חד'
חדשים של והיו לאותות

ולמועדים. ותשועת הארץ של
עשו המצות שנתנו להם מן
הארץ. לקט שכחה ופאה ו
תרומות ומעשרות שביעית
ויובלות. משה העיד בהן שני
עדים שהם קיימים לעולם. אומ'
אני בשר ודם ואחר אני מת
יום רצו ישר' לומ' לא קבלנו
את התורה מי בא ומכחישן.
לפיכך העיד בהן שני עדים
שהן קיימים לעולם. יוסד
היתה לזונה קריה נאמנה
חדותו יקרותו ומרכבתו. ר'
פינחס בשם ר' הושעיא אמ'
מאות ושמונים בתי כנסיות
היו בירושלם וכל אחת היה
בה בית ספר למשנה ובית
ספר לתלמוד. וכולן עלו ה'
אספסי' טיט' והחריבן. ינאי
את מסך יהודה ותבט ביום
ההוא אל נשק בית היער.
מלמד שמשפט כגון משנתו
של ר' חייא ושל ר' אושעיא
ושל בר קפרא. עדך ילין בה.
אמ' ר' יהודה בר סימון ומייתי ל'
לא לן אדם בירושלם ובידו
עון. היו כיצד תמיד של שחר
היה מכפר על עבירות שנ'
שנעשו בלילה. ותמיד של בין
הערבים מכפר על עבירות
שנעשו ביום. ועתה מרצחי'.
היו עברין קטולין הרגו את
אוריה. הרגו את זכריה. כס
כספך היה לסיגים. בראשו'
היו משתמשין במטבעות
של כסף ומשרבו הרמאין ה
היו משתמשין במטבעות
של נחשת ומצפין כסף. הר
ותהון אזיל לבי עפריו ושמע
קלין אמר לבר בייתיה ואיג
ליה. כספך היה לסיגים סוב
מהול במים שרייך סוררים
טלס אוהבים את הגזל חב'
חברי גנבים שהיו ומחברי'

לגנבים. אמ' ר' ברכיה מעשה
באשה אחת שגנבה מיחם של
נכואה לקבל עליו לפני הדיי'
ומצאוהו שפות על גבי כירתה
ומעשה באיש אחד שגנב טלי'
מטליתו ובא לקבל עליו לפני
הדיין ומצאוהו ועשו לו מטרה
אחת של כסף והלך ואנטריקוס
ונתן שיח אחת של זהב. לא'
לאחר זמנו ושכחת רישיר
הפך ואמרה אני עושר ריש
ריש נזיק בצעקתיי אמ' ואין
יעשה יככה שיח את המט
המטרה. טלו זהב שואחר
ויראה שלאומנים שלם לי כד
כדיני ואמר בדין. יתום ולא
ישפטו. ר' אליעזר ור' יוחנן
אמ' בראשונה היה אדם
בירושלם והיה ואומ' לעמי
אפיטרופוס על היתומין
והיתה אלמנה כתובה תוב
תובעת אצל יתומין והיו הו'
הולכין אצל הדיין. אמ' לו בוא
בקעלי שתי קשיות של עש'
ואלו לי שתי חביות של יין
והיו יתומיו כלים והיה
יוצאין יתום בפתחי נפשו והיתה
אלמנה טוענת מן בדרך ואי'
ואומרת לו זה עשה בדין
והדיין אומ' יעשה בפתחי נפשו
ולא הועלתי כלום. אומרה אם
כן אני שאני אלמנה על אח
כמה וכמה. לקיים זה שנ' ה
יתום לא ישפטו וריב אלמנ'
לא יבוא אליהם. לכן נאום הא'
האדון יי' צבאות. אמ' ר' שמ'
שמואל בר נחמני כל מקום
שנ' בלשון הזה עיקר ואינו
דיורין ומכנס דיורין ואומ'
שבכלן הנה האדון הכרי
אדון כל הארץ עובר לפני
בירדן עיקר כנענים ומכניס
ישר' אביר ישר' בפני האומ'
האומות. הוי אנחם מצרי

ויאשיהו ויאירכי׳ ר׳ יהודה
אומ׳ היה לאדם עשרה זהובי׳
ואותה שיקח עליו ועלו ומע
אומ׳ הקב״ה עלי לשלם גמולו ל׳
לשפרע ממנו מיד ר׳ נחמיה
אומר הרי יונים ומעי׳ שתים
ויאשיהו ויאירכי׳ שתים הרי
אילו ארבע מלכיות. ומשיבה
שופטיך כבראשונה זה משה
ואהרן. ויועציך כבתחילה זה
דוד ושלמה. ואחרי כן יקרא
לך וגו׳ רחום וחנון חרון למה
דרשו אשרו שפטו ריבו לכו
עד בית התפילה ונוכחה.
בראש השנה עשרה כנגד
עשרה זכרונות. אם יהיו חט׳
חטאיכם כשנים כתמים
כנגד הללו כשלג ילבינו
דרש רבנו ??? דכת׳ לכו נא
ונוכחה יאמר ה׳. אומר לפני
רבונו של עולם אינו אלא ???
להם הקב״ה לישר׳ לכו נא ונוכחה
יאמר ה׳. לכו נא בואו נא ???
ויכנעו ליה לעתיד לבוא הוא אל
ותלויתם עונותיכם כי׳ אם יהיו
חטאיכם כשנים כשלג ילבינו
אם תאבו ושמעתם׳ והיה יום
תאכלו אמ׳ ר׳ אליעזר הסייף
והספר כרוכים זה בזה ואמ׳
משמים. אמ׳ הקב״ה אם תש׳
תעשו מה שכתו׳ בזה אתם
ניצולים מן הסייף הזה ואם
לאו אתם נהרגים בזה לקיים
מה שנ׳ חרב תאוכלו. ר׳ אומר
אם תאבו׳ לזה הדבר דומה
לעבד שאמ׳ לו רבו הרי מוניק
של זהב ואם לאו הרי כבלים׳
של ברזל׳ חרב תאוכלו כי פי ה׳
דבר׳ והיכן דבר והבאתי
עליכם חרב׳ איכה היתה׳
איך נהפכת מעשייך
להיות זונה את קריה נא׳
ולזונה עשה משפט שמא׳
שמליאתה ממשפטי אמרה׳

והיה באחרית הימים נכון יה׳
יהיה וגו׳ ר׳ פנחס בשם ר׳ יוח׳
עתיד הק׳ להביא סיני ותבור
וחרמון וכרמל ובשן ולבנות
בית המקדש עליהן אמ׳ לו ר׳
חנינא עד כאן דוד אלא בית
המקדש אמ׳ אומר שירה והרי
שכן אחרין זה טעם ומשיו
ומבעות ואין ומשיו אלא שי׳
שירה׳ כמו דאת׳ ימנו הד׳
שר הלוים במשיו כי הנה
האדון ה׳ צבאות וגו׳ כי יות׳
אמר רב דימי אמ׳ שמונה
עשר קללות קילל ישעיה את
ישר׳ לא נתקררה דעתו עד
שאמ׳ להן מקרא זה ונגשו
העם איש באיש ואיש ברע׳
ברעהו ירהבו הנער בזקן
והנקלה בנכבד שמנה עשר
??? הדין ומשען ומשענה
משען אילו בעלי מקרא׳ ע׳
לכו לחיים בלחם׳ כל משען
מים אילו בעלי אגדה שמוש׳
שמושכת לבו של אדם כמים
גבור זה בעל שמועה אי׳
מלחמה זה מלחמה שיודע לישא
וליתן במלחמתה של תורה׳
שופט זה דיין שדן דין אמת
לאמיתו׳ נביא משמעו׳ קוס׳
קוסם על שפתי מלך׳ זקן יושב
לישב בישיבה׳ שר חמשים
שיודע לישא וליתן בחמשה
חומשי תורה׳ ד״א שר חמשי׳
אמ׳ ר׳ אבהו מיכן שאין ממני׳
מעמידין מתורגמן על הצבו׳
פחות מחמשים שנה׳ ונשוא
פנים לדורו בעבורו למעלה׳
כגון ר׳ חנינא בן דוסא למטה
כגון ר׳ אבהו בר קיסר׳ יועץ
זה שיודע לעבר שנים ולקבע
ולקבוע חדשים׳ חכם תלמיד
המחכים את רבותיו׳ חרשי׳
זה שבשעה שפותח בתור
נעשו הכל כחרשים׳ ונבון ד׳

דבר זה המבין דבר מתוך דב׳
לחש׳ זה שראוי ליתן לו תורה
שניתנה בלחש׳ ונתתי נערים
שריהם׳ אילו בני המנערים
מן המצות׳ ותעלולים ימשלו
בם׳ אילו תעלי בני תעלי׳ ולא ה׳
נתקררה דעתו עד שאמ׳ ירהבו
הנער בזקן׳ יבואו בני אדם שהם
מנוערים מן המצות׳ ותעלולים
וימשלו בם ויהבו במי שמלאין
מצות כרימון׳ ואמ׳ והנקלה
בנכבד יבא מי שחמורות עליו
כקלות וירהב במי שקלות הוו
עליו כחמורות׳ כי יתפש איש
דברים שבגופו אדם מתכסים
בהם כשמלה ישנו תחת ידיך׳
ישנו ביום ההוא׳ אין ישנו אלא
לשון שבועה שנ׳ לא תשא את
שם׳ לא אהיה חובש׳ ולחובש
ומחובשי בית המדרש׳ ובבית׳
אין לחם שאין בידי לא טעם
מקרא ולא טעם משנה׳ ולא
טעם תלמוד׳ ד״א חובש שוט
שוטר׳ כי כשלה ירושלם הנב׳
הנביא היה אומר להם אילו
הפורענות באות לעולם
עליהם לפי שכשלו בשנים
יושבי יהודה וירושלם׳ ע״י
נגשיו מעולל ונשים משלו
אותם שהיה בידן שימשלו
עליהם ומכריזים ויתום לדרך
טובה הם מלעגים עליהם ונש׳
ונשים משלו בו׳ על כן משלו
מכן האומות. ניצב לריב ה׳ אמ׳
ר׳ שמואל בר נחמני בשלשה
בא הקב״ה להתוכח עם ישר׳
והיו שרי אומות העולם שו׳
שומחים ואמ׳ הייך יכולים
להתווכח עם בוראם עכשיו
הוא מכלה אותן מן העולם׳
כיון שראה הק׳ שהם שוחים
הפכה להם לטובה וכו׳ כשפייס׳
שנ׳ הלמידין ומשל ר׳ יהושע
שכן שעייפתן בשעת השואר

7

פתגמ כהן אחד משמואל אומ'
להם אם בניה אותם תתן נפשי
נפשכם עליה' ואם אין בניה
אותם לזה אותם נהרגים עליה
אמרו לו בניה אנו ועליה אנו
נהרגים אומ' להם שלש שאלו
אנו שואלו מכם אם השיבותם
לי מוטב ואם לאו אנו מעולי'
אתכם אומ' להם כת' אחד אומ'
כי שם אשב לשפוט את כל
הגוים אומ' לו בשעה שהקב"ה
דן את ישר' הוא דן אותם
מעומד מקיצר הדין ומפשר
הדין' ובשעה שהוא דן אומות
העולם הוא דן אותם כשיב'
מדקדק בדין ומאריך בדין'
אומ' להם כך דרש רבכם אלוה
אחד זה ואחד זה באומות
העולם הכת' מדבר משהקב"
דן את אומות העולם מיושב
מיושב ומדקדק בדין' ואח'
ואחר כך הוא עומד אנקרי'
אנקריקוס כנגדו' כמשפט'
יבוא עם זקני עמו ושריו אם
שרים חטאו זקנים מה חטאו'
חטאו אלא זקנים על שלא
מיחו בשרים' ויאמר ה' יען
כי גבהו בנות ציון שהלכו בג
בגבות הרוח ותלכנה נטויות
גרון' כשהיתה אחת מהן אר'
מקשטת עצמן והולכת בקו'
בקומה זקופה היתה נוטה את
גרונה לכאן ולכאן כדי להראות
תכשיטיה' ומשקרות עינים'
ר' יוסי בן קיסרי אומ' שהיו מ'
סוקרות עיניהם בסיקרא' ר'
שמעון בן לקיש אומ' בקילור
אדום' הלוך וטפוף תלכנה'
כשהיתה אחת מהן ארוכה
מביאה שתי קצרות והולכת
ביניהן כדי שתהא נראית
על גביהן וכשהיתה אחת
מהן קצרה היתה לובשת
קורדקייסון עבה ומביאה

שתי קצרות והולכת ביניהן
כדי שתהא נראית על גביהן'
וברגליהן תעכסנה' ר' אבין בר'
בר כהנא אומ' שהיו צרות צור'
צורת דרקון על מנעליהן' ור'
ירמיה אומר שהיתה אחת מ
מהן מביאה שלפוחית של
תרנגולת ומלאה אותה אפ
אפרסמון ונותנה בין עקבה
למנעליה' וכשהיתה מגעת
לכת בחורים בועטת ומרפסת
והיא נבקעת והיה הריח
יוצא ומפעפע בהן כארס
של חמור' והיה הקב"ה אומר
לישעיה מה אלו עושות ה'
כיון יצאו ונכנסו' והיה ישעיה
אומר עליהן ואומ' להן עשו
תשובה עד שלא יבואו הש'
השוטרים עליכם ומה היו או'
יאמר' ימהר יחישה מעשהו' כיצד
היתה רואה אותו ולא נותנת
לו לאשה' איפרכוס רואה
אותו ונוטלת לו לאשה' ותקר'
ותקרב ותבואה עצת קדוש'
ישר' ונדעה ונדע על דבר היו
קושרות על ראשן ועל ירכה'
וכיון שנכנסו עמה ונכבשו
גוים לירושלם היו עומדות
ומקושטות כזונות' דוכס
רואה אותן ונוטלה לו לאשה
ומעלה ומושיבה בקרון שלו'
אמ' הק' דירהון קרייות דיד'
לא קרייות' מה עשה הקב"ה
אמ' ר' אלעזר הלקה אותם
בצרעת' ההה וספח ה' קדק'
קדקד בנות ציון' כמ' דאמר
ושאת ולספחת' ר' יוסי בר
חנינא אומ' וספח כת' העלה
בהן משפחות של כהנים' ר'
חייא בר אבא אומ' עשה את
אותן משפחות מסורעת'
אותן משעבדן לבריה'
משום ר' יוסי אומר שאמר
משפחותיהן שלא יתערבו'

ומע קודש כמעי הארץ' ולא
חזרו בהן' אמ' הק' יודע אני
שאין אומות העולם בדלין מ
מן הזימה ומן הכרעה' מה
עשה מהן ודי' פתחן יערה'
אמר הקב"ה למעיינות שלהם
יהיו שופכות דם והיתה ד
מטלית קרן שלה דם' וכיון
שהיה רואה כן נעטר
בחרב ומשליכה תחת הקתל'
שלו והקרין עוברת עליו ד
ומתבקעת' ותיר אומ' אילו לא
לאילו סוס טמאי קריו ולא
סוס מהן טמאותיהן הוא'
שהביא ומקיבצן סוס טמא
קריו לא' כיום החזיון יסיר
ה' העכסים ומעולים סהרו
סהרונים' כמשמעו' הנטיפו'
ענקי העיר' שרות כבלים'
של רגלים דרש רבי אבר
עליו והיה תחת בשם מק
יהיה' מקום שהיו מתבשמ'
מתבשמות בו נעשה מקום'
ותחת חגורה נקפה' מקום
שהיו חוגרות בו' נעשה נקפ
נקפה' נעשה נקפים נקפים'
ותחת מעשה מקשה קרחה'
מקום שהיו מתקשטות נעשו
קרחים קרחים' ותחת פתגי'
פתגיל' פתחים המביאים
לידי גילה' יהיה למחגורת
שק' כי תחת יופי' מקום
יופיה' אמ' רבא היינו דאמ'
אינשי חלופי שיפורא כבי'
מק יהיה' כנגן ימיקו בשנים'
ומתנם יתפלסון' ויאנו ואבלו
אמ' ר' אבא בשם ר' יוסי בר
חנינא אינעות ומכבים ומאב
ומאבלות מבחוץ' פתחיה
חרבו ראשון וחרבו שיני ונק
ונקתה' נקייה מדברי תורה'
נקייה מדברי סופרים' ביום
ההוא יהיה צמח ה' הס' ה'
היער יקרים לגיון ולתפארת'

לפליטת ישר' יהיה ושאירת
יי' לצבי ולכבוד ופרי הארץ
הם הצדיקים המקיימים
את התורה כמ' דאמ' פרי
צדיק עץ חיים בשבילם
תהיה פליטת ישר' לגאון ול'
לתפארה' והיה הנשאר
בציון והנותר בירושלים לקיים
את התורה יתקיים בירוש'
בירושלם כל הכת' לחיי עולם
יראה בנחמת ירושלם אמ'
ר' אלעזר עתידין צדיקים
שיאמרו לפניהן קדוש שנ'
קדוש יאמר לו' תמן דכ'
אלהו צדיקים שעתיד
הקב"ה להחיות ארץ חמדי
ועפרן' שנ' והיה הנשאר
בציון והנותר בירושלם
קדוש יאמר לו' מה קדוש
לעולם קיים אף הם לעולם
קיימים' ואם תאמ' אלף שנים
שהקב"ה עתיד לחדש את
עולמו שנ' ונשגב יי' לבדו'
מה הם עושים הן עושים
להם כנפים כנשרים' ושטין
על פני המים שנ' על כן לא נ'
נירא בהמיר ארץ במוט הה'
הרים בלב ימים' ושמא תאמ'
יש להם צער' ת"ל וקוי יי'
יחליפו כח' וכתיב יי' על כל
מכון הר ציון' אמ' ר' חמא א'
ר' יוחנן עתיד הקב"ה לעשו'
לכל צדיק וצדיק שבע חופות'
שנ' וברא יי' ואמ' כי על כל כ'
כבוד חופה' אמ' ר' יוחנן מלמ'
שכל צדיק וצדיק עושה לו
חופה לפי כבודו' עשן בחופ'
לחה לו' אמ' ר' חנינא שכל מי
שעיניו צרות בתלמידי חכמ'
בעולם הזה עיניו חופרת'
עשן לעולם הבא' ואש בחופה
להה לו' אמ' ר' חנינא שכל אח'
ואחד נכוה מחופתו של ח'
חבירו' ואמ' על כל מקראיה'

אמ' רבה בר בר חנה לא כמו
ירושלים של עולם הזה ירוש'
של עולם הבא' ירושלים של ע'
עולם הזה כל הרוצה לעלות
עולה' אבל לעולם הבא אין ע'
עולין לה אלא המזומנין לה'
שנ' על כל מקראיה' וסוכה
תהיה לצל יומם מחורב' ועל
ירושלים תהיה סוכת עננים'
שירת דודי לכרמו' שירת
דודי היין' ואת אשר שר
משכל כרמו' על עסק כרמו'
מה ישירו לו אנשי המקום
ואשתו' על עסק אשתו' כמ'
כרם היה לידידי בקרן בן ש'
שמן' שאין זה' שם דבר' ופת'
לשון שאין' כלו' כרם היה
לידידי במקום שאין זרע ש'
שאין פתר' לשון שאין' כמה
טיבו' שאין אינו כרם' ותבן
לפת' לשון שאין' בן שאין' אף
זה לשון בן ומחש' אלא בן ש'
שאין מקום שאין' כמו בן ואת'
בן כל ישר' פת' איש איש בלא'
בלשו' וכן בן חכם ישמח אב'
פת' איש חכם אף זה בן שאין'
מקום שאין' ויעזקהו הקיף
הכרם בגדר אבנים ויסקלהו'
פינה את האבנים ומשם ויט'
ויטעהו שורק' נטעו גפן א'
ומסורה ויבן מגדל בתוכו' ל'
לעשר ויין לתרט' וגם יקב
חיצבו' חפר בו' כמ' כורת
חיצבים וכן הכיתו אל צור
חוצבתם' ואל שם שבורין
אותו כשנעל שלא יפול עפר
לתוך חוליותו' נקראו כלשון
חיצבה בור של לפני הגת שהי'
שהיין יוצא לתוכו הוא יקב'
ויקו שיעשה הכרם הזה יין'
ומובחר' ויעש באושים' אין א'
רע שאינו יפה לכלום ועתה
מה לעשות עוד לכרמי עסק
עזקתיו סקלתיו שעתיו ש'

שורק' ועתה אודיעה נא אתכ'
ואחר שעשיתי בו ולא הועלת'
כלום' הסר משוכתו והיה לבער'
זה סייג שלו' כדאמרינ' דרך ע'
משוכת חדק' גדרו' זה גדר
אבנים' ושני מחיצות עושין לכ'
לכרם אחת למעלה ואחת התחתון הח'
היא גדר אבנים והעליון הוא
סייג של קוצים שנותנים על הג'
הגדר של אבנים' משוכת קוצים'
כל זמן שמשוכתן קיימין הרי
הכרם שמור ואין כל אדם נוגע ב'
ולא בהמה' וכיון שהוסר
המשוכה שעליו עושה הכרם
לפני אדם' שכיון שאין הק'
הקוצים עוקצין אותו אין לו
משגיחין על גדר אבנים' אלא
עדיין הוא שמור מפני בהמה'
ומפני גדר האבנים' וכיון שנת'
שנפרץ הגדר הרי הוא למ'
למרמס' אף לבהמה לבער
הוא האדם' כדכת' כי יבער
איש' וכת' כך ויקבנו אל אל'
ומנוס בני חלבן אחי אבי כל
מקום שאותה אבן גדר במק'
של אבנים הוא' כמ' דאו' וגדר
אבנים נהרסה' כי כרם צב'
כרם זה ששורש עליו אינו
כרם ממש' אלא הכרם הם
בית ישר' שכל זה שעשה
לכרם עשה להם הקב"ה כאשר'
הזה נטוע במקום שאין' כך
הקב"ה כי יי' אלהיך מביאך אל
ארץ טובה' ויעזקהו' אף הק'
יסובבנהו יבוננהו' וגו' ויס'
ויסקלהו' אף הק' וגרשתי את
הכנעני את החתי ואת האמורי'
ויטעהו שורק' מגפן ומובחר'
אף הקב"ה העמידם מזרע
אברהם אוהבו' בנה מגדל
בתוכו' אמר לכנס בו את ה'
היין' אף הקב"ה בנה להם בית
המקדש לכפר על עונותיהם'
וגם יקב זה המזבח והשיתים

ולנסוך היין ויקו׳ קויתי׳ שי׳
שיעשו׳ מעשים טובים ויעשו׳
מעשים רעים׳ ועתה אודיעה
אתכם וגו׳ הסר משוכתו יוסף
שכינתי מאתכם והיה לבער
העולם׳ פרוץ גדירו והיה למ׳
למרמס שיופקיר אותם לאו׳
לאומות העולם׳ והיה להם
למרמס ואשיתהו בתה׳ כמו
וכמו בכל הבתות דהיינו חוב
חורבה׳ לא יזמר ולא יעדר׳
ויד ועלה שמיר ושית׳ שהיו
שהאורה תשויה שמורד׳
ועל העבים אצוה מהתנבאות
להם׳ ולויה עושלה נביאה למט
למטרים כאשר ירד הגשם
והשלג מן השמים כן יהיה
דברי אשר יצא מפי׳ כי כרם
ה׳ צבאות שאמרתי למעלה
כרם היה לידידי׳ הכרם אילו
בית ישר׳ ואיש יהודה נטע
שעשועיו שכמוס שנטע
אילנות נאות לחד כרמו להש׳
להשתעשע בהם כך הם עמ׳
שרי יהודה ומניין סביבות
ירושלם והכרם אילו עשרת
השבטים ויקו למשפט והנה
מספח הוא שוא׳ למעלה ויקו
לעשות ענבים ויעש באושים
הוי מגיעי בית בבית׳ ראוי
ביתו של עני סמוך לביתו סו׳
סמיכה לחבירו שכנגדו ורד
ומשיג גבול רעהו׳ העני ומכין
קורעו ומיכין קורעו׳ וזה
ומשיג קורעו עד אפס לעני׳
ומעניין הזה והושבתם לבדכ׳
לבדכם בקרב הארץ׳ באזני
ה׳ צבאות׳ אם לא בתים רבים
לשמה יהיו׳ אמ׳ הנביא באזני
שמעתי כשגזרה גזירה זו
לפני המקום אם לא בתים רב׳
משמעה שבתים רבים לשמה
יהיו וו׳ גרם לבתים רבים שי׳
שיהיו לשמה כי עשרת צמדי

כרם יעשו בת אחת׳ שכוונ
שהגפן תתן פריה והארץ
תתן את יבולה׳ אדם יושב
שלא׳ יאכל כמו שאין ברכה
מצויה בשדות׳ ואין אוסף
כשעת האוסיף׳ אז הוא עור
ומקומו והולך׳ והבית לשמה
יהיה׳ והט אזנך וכתוף עמ׳
למקר׳ שכל מקרין ומקריי
שדרשוהו רבותי׳ ומשאומרי
עליו מדרש לסוף אומרו לו יא
אין מקריו יוצא מידי פשוט׳
שאין לך מידה יתירה במקר׳
יותר מפשוטו תדע שכן הוא
אומ׳ כמו כי עשרת צמדי כר׳
יעשו בת אחת׳׳

הירצב ירצבן

אמר בנין דלא יהבין מעשריי
כמון שאין מעשרין הוא׳
גרם להם שעשרת צמדי כ׳
כרם יעשו בת אחת׳ ולא תלה
בפורענות׳ כמון שאין מעש׳
מעשרין הוא גרם להם שעש׳
שעשרת צמדי כרם כמון מ׳
בני אדם שבשדה כשדה יקר׳
יקריבו׳ ולדברין לא מיניה
שענש הכת׳ על מקריבי
שדה בשדה לדברי יונתן זה
ענשו אם תאמר שענשו על׳
כי עשרת צמדי כרם יעשו
בת אחת׳ והלא תלה הדבר
כמון בני אדם שאין מוצ׳
מוציאין מעשרותיהם
כראוי׳ והיה לו לענוש על מ׳
מגיעי שדה בשדה כשכר
שענש על מגיעי בית בבית׳
על כן אומרתי שאין לך מיד
יתירה מפשוטו של מקרא׳
וכן שונה אמ׳ הט אזנך
לדברי חכמי׳ ולבך תשית
לדעתי ומה אומ׳ שמיעה
עליך לשמוע דברי חכמים
ולבך תשית לדעתי לעומק של
דבר׳ לדעתם לא עומר אלא

לדעתי׳ עתה נחזור לדברי
חכמים׳ עונותיהם כרשיו
תפרחנה׳ הוי מגיעי בית בב׳
ר׳ יהושע דסכנין משם ר׳ לוי
אמ׳ הוי מגיעי בית בבית׳ אלו
מלוייהו על שדיהו ליעלו הירדן׳
אלוה על ביתו ליטלו מידו׳ אמ׳
הק׳ אתה אתם כבורים שאתם
יורשים את הארץ לבדכם
נגלה׳ באזני ה׳ צבאות׳ אמ׳
ריש לקיש מי שהוא יעורר
באזנו של חבירו לא באזנו
אחת הוא צווח׳ אלא בשתים
כך באזני ה׳ צבאות׳ ר׳ שמ׳
בן לקיש אומר הוי מגיעי בית
בבית הוי על שגרמו בעונם׳
שיגיעו חורבן בית ראשון׳
לחורבן בית שני׳ שדה בשדה
יקריבו׳ גרמו לבית לעשות כד׳
כמ׳ דאת׳ ציון שדה תחרש וגו׳
והר הבית לבמות יער׳ וגו׳ גרם
להם ליחרב עד אפס מקום׳
שלא הניחו מקום שלא עבר
עליו על׳ בתחילה היו עוברין
אותן במטמוניות׳ ההד׳ הוי׳
הראית בן אדם אשר זקני
ישר׳ עושים בחשך כי עשר׳
עשרת צמדי כרם יעשו בת
אחת׳ לשעבר היו בעלי בתים
כתף והק׳ כהן׳ ועכשיו הם
כהנים והק׳ בעל הבית׳ ומעט
באחד שהיתה לו שדה שה׳
שהיתה עושה בכל שנה ושנ׳
אלף מידות׳ ומ׳ בבמיקתו׳
עשר המעשר׳ הוי משכימי ב׳
בבקר שכר ירדופו׳ בכל מק׳
שאתה מוצא מקרין שכר
יין ישן הוא׳ ומאחרי בנשף׳
הכן בלשון שתפס לך ומתחלה
הוא אומ׳ הוי משכימי בבקר
שכר ירדופו׳ בתחילה אדם
רודף אחר היין ובסופו על כן
היין ומעשה שיסר היין לו
רודף אחריו׳ ומאתנה כמ׳ דכת׳

ומאחרי בנשף יין ידליקם׳ ואינו
אומר אלא לשון יין ידליקם׳
שהיין דולק אחריהם כמ׳ דוא
כי דלקת אחרי׳ והיה כנור
ונבלים וגו׳ ושותים שמשל
על היין ואינן מברכין על
אור׳ ומעשה ידיו לא ראו לא
אינן עוסקין בתורה שנקרא
מעשה ידיו׳ דכת׳ והלוחות
מעשה אלהים המה׳ לכן גלה
עמי מבלי דעת על שעוסקין
ביין ומשתיהן ואינן עוסקין ב
בתורה שנקראו דעת׳ וכבודו
מתי רעב׳ כי הם הגדולים
שהם כמו מתים׳ הם יהיו
מתי רעב׳ וזה יהיה כשן של
עבקם אינו אלא למשוך
עניים בסעודות׳ ונהגו היין
כשאדם מקפיד במאכל
ובמשתה שאינו לו הנה אם
כן שואו מתרב במאכל
שאיתה מקפיד עבשיו אף
כמו אותן שמשכימין ומאית
ומאחרין לסעודה עד אם
כן שיאותו ברעב והמונו
צחי צמא אותן שמתקבצין
עבשיו המונים המונים
לדון אחר היין הנה אם
כן שיאותו בצמא׳ לכן הרח
הרחיבה שאול נפשה׳ לכן
כמו בני אדם שאוכלים ושו
ושותים לבלי חוק בלא מדה׳
אף השאול הרחיבה נפשה
ופערה פיה לבלי חק הם האו
האוכלות שמשלו לשאול׳ דכ
דכת׳ ויאמר שאול אומרים הם פב
פעורי פיהם בלא מדה לבלוע
את ישר׳ ויורד הדרה והמונה
וגו׳ ויורד זה מותם שאול
המתחדרין והמתקבצים
המונים המונים והמתעלזים
על היין בכנור ונבל ותוף ג
וחליל ויין משתיהם וישח
אדם וישפל איש׳ אין ישחו

וישפלו השאורים ויגבה יי׳
צבאות׳ כשישחו וישפלו או
אלו יהיו הק׳ גבוה במשפטו
שיעשה להם הק׳ שם שהק׳
נפרעין הרשעים שאו מאו
מאומות העולם והאל הקדוש נק׳
נקדש בצדקה בדין שיעשה
בהן׳ שכל מקום שאתה מוצ׳
צדקה אינו משפט אינה
מדת מעות׳ אלא לשון דין
וצדקה׳ ורעו כבשים כדבר׳
כדוברם׳ ומקרא זה מחובר
של מעלה׳ משיעשה הקב׳
דין שמשיכין ענין במאכל
ובמשתה׳ ישובו השאורים
לרעות כדוברם משפטם׳
הראשון שאין קובצין עת
ואין לאכלתן כבבש זה האו
האוכל במרעה הרך שהעש׳
שהעשבים קטנים ואין מים
במקום קנה ובי׳ צה׳ שמרבין
לבהמה גסה׳׳

מדרש רבותינו

ורעו הכבשים יתפרשו הר׳
הצדיקים מדוברים בכל
הטובות האמורות עליהן׳
וחרבות מחים גבי הרשע׳
שרחקו את ישר׳ הצדיקים׳
שירדו בארץ ישראל הם׳
יאכלום׳ הוי מושכי העון
בחבלי השוא׳ בשוא שבהד
שבריהם מושכין ומקרבין
אותו שיבוא מאלו ויאשמ
ויאשמוהו במעבות העגלה׳
כיצד מושכין אותו ומקר׳
ומקרבין אותו שאומר
ימהר ויחישה ימהר הקב׳
ויחיש היום שנגזר עלינו
ליפרע ממעשינו ונראה
אם טוב לעשורו שהיה
בהם אדם שהיה ממשו לה׳
אם ימאו שונאים לירושלם
יש בידי להמיכם כל הגזירות
העכווות עלינו משמירת

אחת והקרב ותבואה עצת
קדוש ישר׳ ונדעה אשר יפרע
ממנו ונדעה העגל בה׳ מתוך
דבריהם מושכין ומקרבין אותו
כאדם שמושך אליו דבר כמו
במעבות העגלה כקלע הזה של
ספינה׳ דכת׳ הוי מושכי העון
בחבלי השוא ומחרבך מעשה
אורח ומחרבך מעשה בעל הב
הבית׳ דכת׳ ויבוא הלך לאיש ה
העשיר׳ הרי אכסנאי ויחמול
לקחת מצאנו ומבקרו לעשות
לעשות לאורח הרי אורח׳ ול
ויקח את כבשת האיש ויעש
לאיש הבא אליו׳ הרי בעל הב
הבית׳ ומ׳ בברייתא׳ הוי האומ׳
לרע טוב ולטוב רע׳ הרי האומ׳
לרשעים הרי צדיקים בעולם
הזה אתם טובים׳ ולעניים אומ
אתם רעים הלא כמו האומר
לצדיקים יחשיך לרשעים ואו׳
ויאתקו דברי תורה׳ לעשיהם
כענר ויצרו הראשונים כי
מרה תהיה באחרונה להם
ממעשיהם הרעים׳ לכן כאכל
קש לשון אש היא אוכל אוכ
הקש ומישור ירפה אותו חש
חשש להבה׳ מי כן שרשם
אלו האבות ופרחם אלו הבנים׳
ולכן לזה כי מאסו את התור׳

ומדרש רבותי׳

אמ׳ ר׳ יוחנן בן פזי ונח ישר׳ טוב׳
ואין טוב אלא תורה׳ שנ׳ כי ל
לקח טוב נתתי לכם וכן הוא א׳
אומ׳ לכן כאכל קש אש׳ וכו׳ ר׳ ל
דרכה של קש לאכול אש׳ והלא
דרכה של אש לאכול את הקש׳
אלא קש זה ביתו של עשו ו
שהוא משול כקש׳ שנ׳ והיה
בית יעקב אש ובית עשו לק׳
אש זהו ביתו של יעקב שהוא
כאש׳ שנ׳ והיה בית יעקב א׳
אש׳ וחשש להבה ירפה זהו
ביתו של יוסף שהוא משול

כלהבה׳ שלהבת אש וכית יוכל להכנ׳
שרשם כמק יהיה׳ אילו הם
האבות שהם שרשיהם של
ישר׳ ופרחם כאבק יעלה׳
אילו השבטים שהם פרחיה
של אבות׳ כי מאסו את תור׳
ייי צבאות׳ אמ׳ ר׳ יונתן זו
תורה שבכתב׳ ואת הדרוש
ישר׳ נאצו זו תורה שבעל
פה׳ על כן חרה אף ייי בע׳
כעשו׳ וירגזו ההרים׳ אילו
הגדולים׳ ותהי נבלתם כסוחה
בקרב חוצות׳ פת׳ כטיט חוצ׳
חוצות׳ והדין טטן שלפני ט
שהם כטיט ומאסו את תורת
ייי׳ על כן היתה נבלתם וא׳
ומוכה בקרב חוצות׳ ונשא
נס בגוים׳ מרחוק זה סנחריב
מלך אשור שהגלה עשרת
השבטים׳ וכן הוא אומ׳ ואל
עמים ארים נסי׳ וכן שאו
נס עשונה׳ אף כאן ונשא נס
לגוים׳ נביאי ישר׳ מרחוק להם
שיבואו כמו ישעיה שהתנב׳
על סנחריב שגלה השבטים
נס כלומר פרייס שמניחין בני
העיר כשהרב בא על העיר
עליו ומגביהין אותו להראות
לעיירות הסמוכות להם שיב׳
שיבואו להם לעזרה׳ ואומ׳
שהגוי ההוא שרוי בקצה
הארץ כשישרוק להם הקב״
שיבואו הנה מהרה׳ קל יבוא
כשם שאומ׳ ישא ייי עליך גוי
מרחוק מקצה הארץ וגו׳
אין עיף ואין כושל בו כלומ׳
בני אדם הבאים מרחוק׳ לא
ינום ולא יישן כלומ׳ עוברי דר׳
דרכים הבאים מארץ רחוק׳
שתוקפת עליהם תרדמה
פרסות סוסיו כצר נחשבו׳
כצור מיין תקיפין׳ קשים
כצר וכלהב׳ שלא יהא שמונח
ומאורח הדרך׳ שאונה וכמאו

שאגה שלו של אותו הגוי כ׳
עליו כלביא׳ וינהם ויאחז ט׳
טרף ויפליט אליו הטרף׳ ואין
מציל הטרף מידו כשם שהא׳
שהציל מיד הגזל נקרא ויפל׳
ויפליט׳ כמו כן הגזל מיד
הבעלים נקרא ויפליט שהוא׳
שהוציא מיד הבעלים ויפל׳
ויפליטו אליו׳ זהו שאומר
כאן ויפליט ואין מציל׳ וינהום
עליו האויב׳ ביום ההוא כנה׳
כנהמת ים׳ ונבט לארץ והנה
חשך כי יראה מלך שינהום
עליו האויב כנהמת ים׳ ויה׳
ויהיה נבט לארץ׳ שיצפה
עזר מיושבי הארץ׳ זה׳
הושע בן אלה ששלח מלא׳
מלאכים אל סוא מלך מצרי׳
לעזרה מלך ומצ׳ ששרוי ע׳
עבשיו בריוח שנבוך עליו
לשנהם ואחשיך השעה׳ וכן
הוא אומ׳ ייי יטה ידו וכשל
עוזר ונפל עזור יחדיו כלם
יכליו׳ ואור וג׳ בפרק דר׳ אליעז׳
אומ׳ ע׳ הוא הירח׳ שהוא ע׳
כנגד החמה׳ ואור הוא המא׳
המאור הגדול החמה לשנהם
אחשיך בעריפיה כענין׳ ת׳
העולם שכשהבריות לרקיע ה׳
חמה ולבנה לוקה׳ וכן במשנת
של כבל הוא אומ׳ כי כוכבי
השמים וכסיליהם לא יהלו
אורם׳ חשך השמש בצאתו
וירח לא יגיה אורו בעריפיה
בהרגנה׳׳

מות המלך עזיהו׳ יועצ׳

שיושב על כסא רם ונשא ת׳
ונישאין רגליו עד מקום ההיכל
של מטה׳ שרפים עומדים
ממעל לו׳ מרחוק מאתו׳ שש
שש כנפים לאחד׳ וכולם לא
לצורך׳ בשתים יכסה פניו
מהביט אל האלהים׳ ובשתים
יכסה רגליו׳ שלא יתראו לה׳
ערום׳ ובשתים יעופף׳ בשל׳
בשליחות הבורא׳ וקרא זה
אל זה׳ האומר׳ וכן שמספר
ישעיה שהשרפים קוראים
זה לזה׳ ישעיה מהו אומר
ואראה את ייי יושב׳ כמו ת׳
שפירשתי׳ ומה אומ׳ השרפ׳
כן קדוש שהוא אדון בכול׳
של מעלה ושרוי בעליונים
אבל רואים שמלא הארץ מלא
כבודו׳ וינועו אמות הסיפים׳
אילות הסיפים׳ הם מזוזות
הפתח שנעקרו ממקומת׳ ואל
אמות לגובה ולרוחב׳ וכן ואמ׳
מזוזות ההיכל׳ מקול הקורא׳
המלאכים הקוראים׳ ואומר אוי
לי כי נדמיתי׳ כי שמעתי להשי׳
דבר׳ הנני שלחני׳ כשומע את
קול ייי אומ׳ את מי אשלח ומי
ילך לנו׳ ומי גרם שנשתתקתי׳
כי איש טמא שפתים אנכי׳
פה מגואל בחטא אנכי׳ שהיי׳
מן התשובה שהואליך מיש׳
מישיבו הנה נגעה על שפתי׳
וסר עונך וחטאתך תכופר׳
אותה לחר שאין זה טומאה
מאיש הוא היה לו לאחר את ה׳
אלא בגואל חטא ועון הוא ש׳
שאים אותה אומר טומאה׳
מאיש הוא היה לו לאחר זין
השרפים להשיבו הנה זה
נגע על שפתיך וסר טומאתך׳
ואשמע קדוש אומר את מי
אשלח מישב משורים שאי׳
שאינו יכול להשיבו הנני של׳
שלחני׳ ועד שאינו יושב

והייתי מיצטער על הדבר
שאמרתי טמא שפתים אנכי׳
וזה מיכאל׳ ובידו רצפה היא
כלבן ומלקחות׳ שאמרו הש׳
השרף לא היה יכול ליגע בה׳
אלא במלקחיים לקח מעל ה
המזבח׳ ויגע את הרצפה על
פי׳ ויאמר הנה נגע זה על
וחטאתך תכופר׳ והרי טה׳
טהרתה לך בשליחותו של
הקב״ה אעל בנו ומכאן שש
שטהרתי מכל חטאי ואחר
ששמעתי היום בעזרה׳
ואשמע את קול יי׳ אומר
את מי אשלח ושתקתי כמות
שלא להשיבו את מצטערתי
על הדבר שלא יכולתי להש׳
להשיבו׳ ואומ׳ את משתבח
משנתכפר לי ואשיב הנני׳
שלחני׳ השמן לב העם הזה
לשון הלוך׳ לשון פעול׳ ופת
העם הזה לבם הולך והש׳
והשמן ואומנו הולכים הלו
הלוך והכבד׳ ועיניו השע׳
טחים׳ שנ׳ כי טח מראות
עיניהם אחרי הטוח והתע
בתר ראיתשע׳ ואו׳ עד מתי
יי׳ יהו הולכים הלוך והשמן
ויאמר עד אשר שאו ערים
ושו׳ שוממה ורחק יי׳ את הא׳
האדם והדחתים מעל אדמ׳
אדמתם ורבה העזובה בקר׳
הארץ׳ ודבר יי׳ ערים שתחרב
החורבה בקרב הארץ שית׳
שיתרחקו מאותה בני אדם
שהיו דרים בה והארץ שה׳
שממה אחריהם ועוד בה
עשיריה ושבה והיתה לבע
לאומות׳ וכמו תוסיף פליטה
הנשארה׳ שורש למטה ועש׳
ועשה פרי למעלה כאלה
וכאלון אשר בשלכת מצבת
בה׳ כלו׳ האלה והאלון שבט׳
שכשעה שיפול וישליך עלה

שלה תעשה אחרת במקומו׳
כמו כן זרע קדש מצבתה׳ עד
שיעביר הקב״ה את הרשעים
ואותה יעמיד בתוכה אנשי
צדק׳ מצבתה שעתה כלש
תרגו׳׳

ומדרש רבותינו׳

בשנת מות שנעש מצורע׳
שהיה תחילת נבואתו׳ ולמה
נכתב כאן לומ׳ שאין מוקדם
ומאוחר בתורה׳ בשנת מות
המלך׳ שנה שנצטרע בה׳
עזיהו׳ ראו׳ ואו׳ יושב ע׳ כסא
חשובין כמית׳ שמיום שנצטרע
ועד מי שאין לו בנים ושוליו
מלאים את ההיכל׳ ושוליו מל׳
נכבודו מלא את ההיכל׳ ולש
ולשון חמורים שוליו דנפחי׳
ריא ושוליו אלו הכרבים הו׳
הולכין בשולי המעיל׳ את׳
ואף בהגדת אגדה׳ פק׳ רבות׳
שאמרתה בשולי אלו כה׳
כהנים׳ שרפים עומדים ממ׳
לו׳ רש״ה מאחד פני כסאו׳ ס
פרשו עליו ענו׳ כבשן פני
כסאו שלשים ושש אלפים
פרסאות מענין לו׳ והאיר חשר
שלו ופרשו ענן סביב הח״צ׳
ואין הח״צ׳ ולחזן שרפים
עומדים ומקטרגים אות׳
עזיהו כמעשה שאול׳ שנכנס
להקטיר קטורת ודנו אותו
בשריפה והארץ נפתחה
לבלע כמעשה קרח עד שהם
רנים זה עם זה׳ לקה בצרעת
ההד׳ והצרעת זרחה במצחו׳
הוא שאו׳ הכת׳ למען אשר
לא יקרב איש זר׳ אשר לא
מזרע אהרן הוא וגו׳ לא
מזרע לו כאשר מזרע לקח
שנבלע עליו כמה שמזרע לא
לעדתו׳ שיאש מנוה מאות
ה׳׳ ותרוכל את החמשים ומ׳
איי ויק הק׳ אלא כאשר דבר

יי׳ ביד משה לו׳ ומה נאמר ב׳
משה׳ ויאמר יי׳ לו עוד הבא
נא ידך בחיקך וגו׳ הנה ידו
מצורעת כשלג׳ וקרא זה אל זה
עולין זה וזה ראשונה׳ וינעו
אמות הספים מקול הקוראים
הקוראים זה אל זה׳ והבית׳
הוא בית המקדש׳ מלא עשן׳
הוא יום רעש׳ כמו כיום שבא
עזיהו להקטיר קטורת על
גבי המזבח׳ ונרעשה האר׳
הארץ והיה רעש גדול בעולם
שרפים עומדים ממעל לו וכ׳
ומבקשים לשורפו כמורים
הוי שהיו ראוי לשריפה וכו׳
כאשר פירשנו׳ ויעף אלי מ׳
אחד מן השרפים ובידו ר׳
רצפה אשר לקח מן המלך
היושב על כסא הכבוד כש
משוי ויביא מעל המזבח׳ ו
ובידו רצפה׳ הקצור׳ וכמו׳ היה
ואלו׳ כלו׳ רק בפה ששגר
שליחות בפיו׳ ויגע על פי׳ וי׳
ויאמר הנה נגע זה על שפתי׳
ריזה נתתי דברי בפיך׳ ואש
ואשמע את קול יי׳ אומר וגו׳
ושה׳ אהבת צדק ותשנא רש׳
רשע׳ על כן משחך שמן ש׳
ששון מחבריך׳ ר׳ נחמיה
בשם ר׳ יהודה בר סימון פת׳
קריה בישעיה׳ אמ׳ ישעיה
מטייל הייתי בבית תלמודי׳
ואשמע את קול יי׳ אומר את
מי אשלח׳ שלחתי את מיכה
והיו מכין כשבט על הלחי את
שופט ישר׳ ושלחתי את עמ׳
עמוס והיו קורין אותו פסילוס׳
אמרו הניח את עולמו והשרה
שכינתו על הדין פסילוס קט׳
קטיע לישנה אמ׳ ר׳ יוחנן למה
היו קורין אותו עמוס שהיה
פסילוס בלשונו מעתה׳ את מי
אשלח׳ ויאמ׳ הנני שלחני׳ אמ׳
לו הקב״ה ישעיה ישעיה בני

טרחנים הם אם אתה מקבל
עליך להתנבאות מלקות ומכני
אתה הולך כשליחותי ואם
לאו אין אתה הולך כשליחותי
אמ׳ על מנת כן גוי נתתי למכים
ולחיי למורטים ומאי שהייתי
הרי׳ לילך כשליחותך אמ׳ לו כב׳
בנך ולהחזירם למוטב אמר
לו הק׳ ישעיה אהבת צדק
אהבת לצדק את בני ותשנא
רשע שנואה מלחייב על כן
משחך וגו׳ ורחק ה׳ את
האדם וגו׳ ועוד בה עשיריה
אמ׳ ישעיה לפני הק׳ רבונו ש׳
של עולם ריחקת את האדם
מאלו ישר׳ שנ׳ כהם אדם אתם
אמ׳ לו הק׳ לישעיה ועוד בה
עשיריה תיקנתי להם עשרה
ימים שבין ראש השנה ויום
הכיפורים ושבה כדי שיחזרו
בהן בתשובה והיתה זאת
להם לחקת עולם לכפ׳ לכפר
על בני ישר׳ מכל חטאתם מה
ומלון אומר כשולת כשורי׳
אילות שהן כשער ושכתן
יהיה עשירית קניהן והיה
עשירית קנו ויהי בימי אחז ב׳
בן יותם בן עוזיהו מלך יהוד׳
עלה רצין מלך ארם וגו׳ והיה
מתנבא והולך בימי אחז ומ׳
ומשאת אחז מהו אומ׳ ויהי
בארבע עשרה שנה למלך
חזקיהו ואדרת שהתחיל להת׳
להתנבאות בימיו ומונה והולך
על הסדר מלך אחר מלך כל
ארבעת המלכים שקיפח בימי
וכן אתה מונה כל נביאיו ונביאיו
שעוד להם לישר׳ ומאותו חש׳
חשבון שתמצא לו מתחילה היה
מונה והולך מתחילה החשבון
עד שכלה נבואתו כבוא החש׳
החשבון ולפי של מעלה בענין
הוא אומר ויהי בימי אחז בן
יותם בן עוזיהו מלך יהודה

בשנת מות המלך עוזיהו מלך
יהודה עלה רצין. אמרו חכמי
השרת לפני הק׳ מי שמלך אחז
אמ׳ להן מעשה אבותיו היו צ׳
צדיקים בן יותם הוא ומאי אמ׳
אפשר לפשוט יד בו. בשנת
שבע לעשרה לפקח בן רמליהו
מלך אחז בן עשרים שנה
במלכו. במותה שנה ויהרג
פקח בן רמליהו מאה ועשרי׳
אלף ביהודה ביום אחד וג׳ כי
הכניע את יהודה בעבור אחז
אחז. בשנת עשרים לפקח
שהיא שנת שלש לאחז עלה
רצין מלך ארם ופקח בן רמליה
מלך ישר׳ ירושלם למלחמה
עליה ויוגד לבית דוד לא׳ נחה
הכת׳ להזכיר את אחז נחה
ארם לשון נקבה על שם המלכ׳
נחה ארם על אפרים התחבר
מלך ארם עם מלך ישר׳ לבוא
אל אחז. על זה נא׳ כמ׳ והקרב׳
והקרבתם על הלחם וינע לבבו
ולבב עמו. לפי שלחם כבר
כל אחד מהם כבני עמיו על
אחז ויכלו לו כמ׳ שנ׳ ויתנהו
ה׳ ביד מלך ארם וגו׳ ויהרג
פקח בן רמליהו ביהודה מאה
ועשרים אלף ביום אחד שנ׳
שניהם כדברי האמור כנוע
עצי יער. כנוע עצי גנה אין
נאמר אלא עצי יער הם אילני
סרק על ידי שהם קלים כפי׳
בפירותיהן קולן הולך אבל
אילני מאכל על ידי שהם
כבדים בפירותיהן אין קולן
הולך. ויאמר ה׳ אל ישעיהו
וגו׳ אתה ושאר ישוב בנך
שארית שלא חטאו אשר
שבו מחטאו׳ תל׳ אל
מסילת שדה כובס. ככבש
חקל משטח קצריו. פתר׳ על׳
עכסים בגדים כובסים כשמלו׳
בבוא קוצרין קצרין שמיה ונה׳

וקירא שקיל ליה ואמרת
אליו השמר והשקט הלם ׳
כקול פתח קטן השמר ומפנו
ושמע בקול אל תירא כו׳ ומלם
כקול בקיץ קטן. הנקודה
שלהן מוזרית שאין לחוש ש׳
שלא יתאוו אף אתה ולבבך
אל ירך משני וגו׳ בחרי אף
של רצין וארם ובן רמליהו
שאותה ימיו ומפניהם שיגרו
עליך בחרי אף חרי אף שלהם
דומה לשני זנבות האודים. א׳
אשר שכפיתם אכלה אש
ותוכם נחרו שרגלים עשן לא
ולהבה לא יכבה כם. וכן חרי
אף של רצין וארם לא שלהבת
שלא להלחם בירושלם וכן ת׳
תרגמו בכל מקום שאתה מוצ׳
חרון אף ותרגמה את החרון לא׳
לעשן ואש שאתה קורא עלה
עשן באפו ואש מפיו תאכל
וכן כי אש קדחה באפי. יען
כי יעץ עליך ארם רעה וג׳ נע׳
נעלה ביהודה ונקיצנה נעיצה
קיבוץ אחד את בן טבאל את
אשר ייטיב לנו. כה אמר ה׳
אלהים לא תקום. וישלח אחז
מלאכים אל תגלת מלך אשור
לאמר עבדך ובנך אני עלה
והושיעני מכף מלך ארם
ומכף מלך ישר׳ הקמים עלי.
ויקח אחז את הכסף ואת
הזהב הנמצא באוצר בית ה׳
ובאוצרות בית המלך וישלח
אל מלך אשור וישמע מלך אשור
דמשק ויתפשה ויגלה קירה
ואת רצין המית. ומה באותו
הגלות הגלה סנחריב לעשרת
השבטים שכן תרגמו באותו
ענין ובאותה פרשה בימי פ׳
פקח מלך ישר׳ בא תגלת פל׳ א׳
פלאסר מלך אשור ויקח את עיון
ואת אבל בית מעכה ואת ינוח ואת
קדש ואת חצור ואת הגלעד

ואת הגלילה ואת כל ארץ נפ׳
נפתלי ויגלם אשורה ויהי כי
כיוונה שנה קשר קשר הושע
בן אלה על פקח בן רמליהו וי׳
ויכהו וימיתהו וימלך תחתיו
בשנת עשרים ליותם בן עזי׳
הוא שנת עשרים לפקח ושל׳
וארבע לאחז תחילת שנה ל׳
וארבע ומנין למדרים שלמות
עשרת השבטים ושנה ל׳
פקח גלות עם ארם קורה ושל׳
ושנה גר רצין ועליות רצין מלך
ארם ופקח בן רמליהו למלחמ׳
על אחז הכל ארעו כמ׳ אחד״

וכך שנינו בסדר
עולם וכן חשבון המקראות
בספר מלכים וזה שהנביא
מבשר לאחז כה אמר יי׳ אלו׳
אלהים לא תקום ולא תהיה כי
ראש ארם דמשק וראש מלכ׳
ארם הוא דמשק וראש דמש׳
רצין שכשם שתלכד דמשק
ביד סנחריב ויגלו עם ארם
כאותו פס ישתה רצין מלך
ארם וראש אפרים שמרון
ראש מלכות עשרת השבטי׳
הוא שמרון וראש שמרון
בן רמליהו כם שפשתה ד
שמרון אותו כם ישתה ד
גם פקח שהוא ראש לעשר׳
השבטים יחריו כלם ימלין
ראו כי ראש ארם דמשק ולא
ירושלם שאין ירושלם נחשב
על גבול דמשק ואין הדין נותן
שתכבש ירושלם ביד מלך
ארם וראש דמשק רצין כלו׳
מדמשק הוא ראש ירושה לו׳
ורצין נתנה לו דמשק ולא לו
בירושלם ואין לו יותר עד ורק
כף קצו וראש אפרים שאח׳
ראש ומלכות של עשרה
השבטים הוא שמרון ולא
ירושלם שהרי ירושלם על
גבול יהודה נחשב וראש ש

שמרון בן רמליהו ולא הוא
ראש בירושלם ואיה לו להלחם
בירושלם ובעוד ששים וחמש
שנה עוד וחשוב ומבואר ד
עמוס עד שנגלו עשרת השב׳
השבטים ותמצאם ששים
וחמש נבואת עמוס היתה
לפני שנתנגע עוזיהו שהרי
שנים שנתים לפני הרעש וכ׳
ועזיהו נתנגע עשרים וחמש
שנה הרי עשרים ושבעה וש
עשרה של יותם ושש עשר
של אחז ושש של חזקיהו׳
של בשנת שלש לחזקיהו היא
שנת להושע וגו׳ ויגל את ישר׳
אשורה הרי ששים וחמש׳
ומנין שאמר חלוטו של עוזיהו
כה׳ שנים של בשנת עשרים
ושבע לירבעם בן יואש מלך
ישר׳ מלך עזריהו בן אמציהו
מלך יהודה ואמשר לומר בן
הלא עזיהו וירבעם מאחת
מלט לפי חשבון שהזכירנו ב
בספר מלכים אלא שמלך ומל׳
ותנגעת בשנת עשרים ושב׳
שנה למלכו נתנגע והיה מלך
חמשים ושתים שנה ואיזו
איפשר לו׳ ובעוד ששים
וחמש שנה ואיזה שאמ׳ ישע׳
ישעיה נביאה זו שהרי ב
בימי אחז מלך יהודה והם גלו ב
בשנת שש לחזקיהו״

כך מפורש כם
עולם שאינה הכת לנבואתו
של עמוס אם לא תאמינו ב
לנבואתי אתה ואחז ועמו ב
אשר ידעתי כי רשעים
אתם כי לא תאמינו לא אמין
בכם שאל לך אות האמן ואו׳
ואין אתם מאמינים שאל לך
אות שלא תקום ולא תהיה
עצה רעה שיעצו עליך
ארם ואפרים שאמרו נעלה
ביהודה ונקיצנה העיקך

שאלה רעתך שיחיו והיתה ם
או הגבה למעלה או שירד אלי
אליהו ויעשה לך אות בארץ או
שיראה לך אות בשמים״

כך מפורש בתנחומא
ויאמר אחז לא אשאל ולא אנסה
שאין רצוני שיתקדש שם
שמים על ידי בשביל ויאמר
שמעו נא בית דוד המעט מכם
שתלאו את פי הנביאים כי ל׳
תלאו גם את אלהי בדברים באו׳
באומרכם לא אשאל ולא אנס׳
ונו׳ לכן יתן יי׳ לכם היא אות ועל׳
כרחכם יתקדש שמו על ידי
האות׳ ומהו הנה העלמה הרה
ויולדת בן העלמה שהיא הרה
עכשיו תלד בן זכר׳ ומהו אות
שאין אדם יודע אם בבטן ב
העלמה אם זכר אם נקבה׳ ואו
ואיה שתלד בן זכר וקראת ב
שמו עמנואל היום עתידה
שתקרא שמו עמנואל׳ העלמה
היא אשתו של נביא כמו ם
שאמרנו כבאור בעניין שאמ׳
ותקרב אל הנביאה ותהר ותלד
בן ויאמ׳ תשיבני היכן ומנין ו׳
מושה במעלות כמו שקראו ע
עלמה בספר החכמה׳ ומינוע
שכך כת׳ משלי דרך גבר
בעלמה׳ וכן אני ולו ישעיה
לאחז והלך האות ואת יי׳
שאת המלכים האלה שנרו
עליך לא יבואו אל העיר הזאת
עד שאני עומד כאן ואלך
וחוזר אל ביתי אני ואינו אות
אשתי הרה עכשיו ואינה שת
שתלד בן שהיא הרה ותקרא
שמו עמנואל עד שלא אחזור
בן תאמר אני הוא שקראתו
בן וכן בסוף הענין שאמ׳ הנה
אנכי והילדים אשר נתן לי יי׳
לאותות ולמופתים בישר׳ ושל׳
ילדים האחד קראו עמנו אל ם
על שם שנתן יי׳ בעדי ישבי

ירושלם ושם השני מהר
שלל חש בז כי בטרם ידע הנ׳
הנער קרוא אבי ואמי ישא
את חיל דמשק ואת שלל ש׳
שומרון לפני מלך אשור חמ׳
חמאה ודבש יאכל לדעתו
מאוס ברע׳ הרי והתבונן שני
דברים בפסוק זה׳ ולא פירש
טעמו כמשפט דברים המוכ׳
המדברים זה בעד זה׳ והס׳
קצר כתוב שהמינו לעולם
בנים׳ כמו שפירשתי כב׳
בתחילת הספר בבריאה מקומו׳
כמו כבין׳ שהוא אומ׳ חמאה
ודבש יאכל ולא פירש מאיזה
דבר ימצא שחמאה ודבש י׳
יאכל׳ שנייה שהוא אומ׳ לדעתו
מאוס ברע ונו׳ ולא פירש מה
ערך להזכיר כאן לדעתו מא׳
מאוס ברע ובחור בטוב ונו׳
והרי פת׳ שעדים יש בנים את
אשר אמר הנער לאמות ולאומ׳
על דעתו מאוס ברע ובחור
בטוב׳ תעזב את האדמה
אשר אתה קץ ונו׳ פת׳ בטרם
ידע הנער שנולד עכשיו כמו
כשנת יאכל לאחר מאוס
ברע ובחור בטוב תעזב
אדמות שני מלכים אשר קץ
מפניהם׳ כי מאותה שעה
שיצרו עליו עלה סנחריב על
דמשק ויתפשם ויגלם קירה׳
מאותה שנה עשה גלו עשר
השבטים׳ הרי פירש לך מהו
מאוס ברע ובחור בטוב
תעזב ונו׳ כי בטרם ידע הנע׳
ונו׳ וחוזר ומפרש מי זה דב׳
יגרום לנער שחמאה ודבש י׳
יאכל שבימיו של נער שנולד
עכשיו יביא ה׳ עליך ועל ע׳
עמך ועל בית אביך שיבטיח
על חזקיהו בכך שאין ממלכ׳
ממלכות גוים מהן לא נהיה׳
מיום שנחלקו לשני ממלכות

מאת מי יביא את מלך אשור
ואל תתמה והרי הוא עליך
אומ׳ עליך ומשוע על יהוד׳ ג׳
הרבה מיימנו וזה שהק׳ מביא
על כמו של אדם נחשב כאילו
הוא מביאו על האדם עצמו
כמו שהוא אומ׳ באברהם
כי ידעתיו למען אשר יצ׳
יצוה את בניו ואת ביתו ונו׳
למען הביא ה׳ על אברהם א׳
היה לו לו׳ למען הביא ה׳ על
זרעו׳ למדנו שאם מיטיבו
האדם וכו׳ וזה היה לחזקיהו׳
אשר עלה סנחריב על כל ערי
יהודה הבצורות ויתפשם׳
וישם פניו ושם לעלות אל
ירושלם׳ והיה ביום ההוא
ישרוק ה׳ לזבוב ולעריצ׳ וכו׳
לנוטות העקמים כרבורים
מארץ אשור הוא מצרים
הוא מדומה לזבוב׳ ושרי מלך
אשור מדומה לדבורה הז׳
המשלת מיטתה׳ זבוב לש׳
רבים הן׳ ותהי הכנם׳ והרג׳
אשר באור ואתה׳ והתגד׳
ויהי לי שור וחמור שטון
רבים אשר בקינה ארץ וכ׳
כל ארץ מצרים נקראת מאו
מאורים על שם שק צר׳
מאור תבואתה ולא למטר
השמים ישתה מים ולא
היאור עולה ומשקה אותה׳
וכן מצינו ביחזקאל כשהו׳
כשורינה לו׳ ונתתי מצרים
חרבה׳ הוא אומ׳ ונתתי יאורי׳
חרבה׳ וכן לדבורה לשון רב׳
רבים׳ ובאו ונחו כולם בנחלי
הבתות בארץ חרבה מרוב
חיילותם׳ בתות הם שדות
בורות׳ ומשכנותיהו טרה׳ וכל
הנעצוצים ובכל הנהלולים א׳
מיני קוצים׳ ביום ההוא יגלח
ה׳ בתער השכירה׳ יהרוג ה׳
בחרבו הגדולה ובמלכים וכ׳

וכנגיעות את הראש׳ זה ד׳
המלך ואת שער הרגלים׳ והד׳
והדלת ההמון׳ וגם את הזקן
תספה׳ אלו השרים והראשי׳
גבורות׳ והיה ביום ההוא יחי׳
איש עגלת בקר ושתי צאן
שהבריח מלך אשור ונעזר
שם בארץ׳ וזה הדבר יהיה
בימי נער הנולד עכשיו והוא
יהיה מאותן הנותרים בארץ
שלא גלו ולכן יאכל חמאה
ודבש הוא אשר דברתי אלי׳
אליכם חמאה ודבש הוא יא׳
אשר דברתי אליכם חמאה
ודבש יאכל׳ והיה כל מקום
אשר יהיה שם אלף גפן ונו׳
ששכן ישר׳ את הגפנים
ולגזור ולעדר ולפני מלך
אשור׳ ומעצמך יותר ולך
שבל כרם שלא יזמר ושלא
יעדר תעלה שמיר ושית׳
בקשת ובחצים׳ כי תהיה ד׳
הארץ שממה ורבה חית׳
השדה בבריים שמשונים
שם׳ וכל הארץ אשר במעדר
יעדרון כמו שדה׳ הלכן שה׳
שהוא שדה הזרע לא תבא
שמה יראת שמיר ושית׳ ש׳
שהרי אין יכולה חית השדה
ליטען שם והיה למשלח שור׳
ויאמר ה׳ אלי קח לך גליון ג׳
גדול וכו׳ ומשפט הנביאים להיו׳
להיות מושלים ומדמין משל
ודמוי בקילוס של שמיר
ישר׳ ובפורענותם׳ לכך כיון ה׳
ישעיה בראותו תוכחה תשו׳
תשלה ושערורית בשומרון׳
שיבואו עליהם סנחריב המו׳
המוהר לשלול שלל׳ וחש לבו׳
בז׳ התחיל הנביא בחיזוק דב׳
הנבואה׳ ויאמר ה׳ גליון ג׳
גדול לפורענות של יושבי ש׳
שומרון שיבואו עליהן מהר׳
המוהר לשלול שלל ולבוז בז׳

ויחרון קדוש יעקב יאשר
מאין שוויירותיו ויתוד כיון ו
שחוק ויתוד כיון שחוק וית'
ויתוד רוגז רחויים אומ' ונביא
אע"פ שהיו יתוך פורענות
זו העידותי עדים נאמנים
לתחייה מקדש שני אלא
תלה הכת' נבואתו של זכריה
בנבואת אוריה כת' יען שזה
החריש ונבואות זכריה כתו
עוד ישבו זקנים וזקנות כו'
ברחובות ירושלם ואיש מש
ושענתו בידו מרוב ימים
כשם שנתקיים נבואות אורי'
שיוח אני ומוכיח אני שית'
שיתקיים נבואות אוריה'
שיוח אני ומוכיח אני שית'
שיתקיים נבואות זכריה'
ואקרב אל הנביאה ותהר
ותלד בן וג' כי בטרם ידע
הנער קרוא אבי ואמי ישא
לו הנשאו את חיל דמשק
לאחר שנהרג פקח ואלך
הושע עליו עלה חיל שלמנאו
שלמנאסר מלך אשור ויהי
לו עבד שלש שנים וישכלו
מנחה הוא של שומרון כו'
אלה היו כשנת ארבע לאחז
ולא יפנה לבבך ושוויע דבי
הפותרים הנה העלמה שה
שהיה אחז נשא אשה
שלא היתה ראויה לבנים
ליתן ארבה לאלמנו אמ' לו
הנביא הנה העלמה אשר
יפנה ישכל שהרי כשנכנס
אחז למלכות כבר היה חזק
חזקיה בן תשע שנים שהרי
אחז מלך שש עשרה שנה
ובחזקיה כבן הוא אומ' בן ע
עשרים וחמש שנה חזקיה
במלכו עמדו חזקיה בן תש
תשע שנים כשנכנס למלכו
מדרש רבותינו
אמ' רב בנן עליהם בזרמנים

וחמשה אלה בני מלכים איש
ואשכים במקרעות של זהב
ועיהם שנת כית ואותות וכבר
וכפרשים אלה גבורים לכל
לבטים שריעות קלופה וכ'
ובפשים אלה אוחרי חרבות
יענה ונתן רגיים לפני ואחריו
פרשים וכן עתידים לבא ע
עם גוג ומגוג. במתניתו תנא
אורך מחנהו ארבע מאות
פרסה ורוחב מחנהו ארבע'
פרסה ראשונים עברו בשחי'
שנ' וחלף ביהודה שטף ועב'
ועבר עד וג' אמצעיים עב'
עברו בקומה זקופה שנ' עד
עוד יום ... ואחרונים העלו
עפר ברגליהם ולא מצאו מי
לשתות מים בנהר עד שה'
שהביאו מים ממקום אחר
ושתו שנ' אני קרותי ושתי'
ושתיתי והכת' ויצא מלאך
י"י ויך במחנה אשור מאה
ושמונים אלף אמ' ר' אבהו
הללו ראשי גייסות אמ' רב
אשי דיקא נמי דכת' במשמ'
במשמניו רזון כמה אמ' ר' אלע'
ביד והיכן שנ' וירא ישראל
את היד הגדולה היא היד
שעתידה ליפרע מן סנחריב
הרשע. ר' יהושע אומר
באצבע היכן שנ' ויאמרו
החרטומים אל פרעה אצבע
אלהים היא שעתיד ליפרע
מסנחריב. אמ' ר' אליעזר בנו
של ר' יוסי הגלילי אמ' לו הקב"ה
לגבריאל גבריאל מגלך לטוש
לטושה אמ' לו לטושה ועומד
מששת ימי בראשית כמ'
ההוא יגלח י"י בתער השכיר'
תרג' ית מלכין עם משרייתי'
ואף שלטונייא מתריין ישיציי'
ר' שמעון בן יוחי אומ' אותו
זמן בישול פירות היה אמ' לו
הקב"ה לגבריאל עד שאתה

יוצא ובשל פירות היזקק להם
ויש אומ' בחוטמו נפח בהן
ויש אומ' כפים ספק להם ר' יצ'
יצחק נפחא אומ' אזנים פתח
להם שומעו שירה מפי החיות
ומתו שנ' מרוממותך נפצו
גוים כמה נשתיירו מהם אמ'
רב עשרה ושאר עץ יערו מספר
יהיו ונער יכתבם כמה נער כותב עשרה'
ר' שמואל אומ' תשעה שנ' ונשאר
ארבעה חמשה בסעיפיה'
ר' יהודה אומ' ארבעה עשרה'
שנ' שלשה גרגרים בראש אמי'
אמיר ארבעה חמשה בסעפ'
בסעיפיה ר' יהודה אומר אומ'
ארבעה עשרה שנ' שלשה
גרגרים בראש אמיר ארבעה
חמשה ר' יוחנן אמ' ושנים כמו
כזיכר נער ובזיר אחד נזיר
אחד מהם נבוכדנצר דכת' ו
ויהי הוא משתחוה בית נסר'
אלהיו אדר' ושרא' צר אלו
ויקריו כת' אף ומפשר לאותו
שנ' ביום ההוא יגלח י"י בתער
השכירה בעברי נהר במלך
אשור ואתיו הק' אידרדי כוי'
ביושביה אמ' ליה כמי אזלת
להנו מלכי ודרת ואשעב דידי'
דיי יתמהו לבניהו וקטליתהו'
ויהי אורחתיהו אמ' בראי אנש
ואשני אמ' ליה זיל איתי מום
מספריו אזל ולא אייתי דר
מספריו אמ' ליה עול להביא
ביתא ואיתתו לך מספריו אמ'
ליה אי במצות דמתן לך טחין
חד גריוו דחשייתין עד
דאחשיך הוה קאי דליקו שיג'
שרגא ואיתעקריו אזל נפרח
ליה עדיו בריקעה הבו ליה
מספריו וגלח רישיה אזל אש
אשכח דפגו ואתנכותיו דנרי
אמ' הייני אלהין דשוביה לנח
מטופנא אמ' ליה אזיל והוא
גברא ודינלה ויקרב לחו לתרין

כמה קורך שאמש כמה אמ'
אמרו ליה טליה האי פליק כ'
בר ולא הדרת בתשובה וקט'
וקטליה. ההד' ויהי הוא משת'
משתחוה בית נסרוך אלהיו'
ואדרמלך ושר אצר בניו הכ'
הכוהו בחרב. והיה ביום ההו'
יחיה איש עגלת בקר ושתי
צאן. ביום מפלתו של סנחריב.
לא נותר בארץ ישר' אלא צאן
ולא בקר כל מי שהיה עמו
עגלת בקר ושתי צאן קורא
לכן כמקום שהיה שם אלף
מחנות אשור עלה שם
שמיר ושית. ומרעה שם
הבהמות כהשפע. והירד
ומרוב עשות הבהמה חלב
כי יעסקו בתורה ויאכלו כל
חמאה ודבש כל הצדיקים
הנותרים בקרב הארץ על
אותו הדור. אמ' כל מקום אש'
אשר יהיה שם אלף גפן באלף
באלף כסף אין אדם שיתעסק
בהן שיתעסקו בדברי תורה
כי אם לשמיר ושית. והרגו
הכמי' וכדי'. יען כי מאס העם
את מי השילוח ההולכים לאט.
יען כי מאס העם את מי השי
השילוח ההולכים לאט. מלכות
בית דוד המנהלים לאט כמו
השילוח המושך את מימיו
לאט ומשוש את רצין ומשוש
ומקרע כרצין וכפקח בן רמל
רמליהו..

ומדרש רבותינו

ישה. צדיק אוכל לשובע נפשו
נפשו זה חזקיה מלך יהודה
שתי אגודות של ירק וליטר
ליטרא אחת של בשר היה
אוכל בכל יום לפניו והיו יש
ישר' מלגלגין אחריו ואומ' זה
מלך ורצין ראויה המלכות
לרצין בן רמליהו וזהו לאט
זהו חזקיה מלך יהודה שה'

שהיה מטהר את ישראל
מקוה של ישר' ירכבים
פיוס כמעין לאט והאויל
ומאוסו כמי השילוח הנה אנ'
מעלה עליהן את מי הנהר
העצומים והרבים ומים
כבירים שוטפים שאין אדם
יכול לעמוד בהן על רגליו ומי
הם המים מלך אשור ואת כל
כבודו וחלף הנהר ההוא כי
ביהודה שטף ועבר שעלה
מרכבו עשרה למלך חזקיהו
על כל ערי יהודה הבצורות
ויתפשם. עד צואר יגיע ה'
המים ויגברו שאין אדם
יכול לעמוד בהן על רגליו ה'
האויל והגיעו עד צואר וה'
ומוטות כנפיו מלא רחב ארצ'
ארצך. כשהוא אומ' וחלף
ביהודה שטף ועבר הר'
פירש לך מידת ארכו שעו'
שעובר על כל ארץ מלכו'
יהודה שאין לך עיר שלא
יכול לכבוש עד צואר יגיע
הר' לך מידת עומקו כלו' עד
ירושלם שעולה בראש ארץ
ישר' כצואר זה שהוא בגבהו
של עולם. והיה מוטות כנפיו
פשוט כנפיו כלו' רחב
מחנהו מלא רוחב ארצך.
ולאמי פיתרי ארצו דישר
עמנו אל דבר ויגיעו ולגור
ניך במחנה אשור ומוה
וגו'. רועו עמים וחתו. רועו
לשון רעה. התחברו יותם
עמים לבוא על ירושלם ולסו'
ולסובב שתשברו עם
סנחריב שבכבם את הכל
לבוא על ירושלם וסופם נפל
ביד חזקיה. התאזרו התחז'
התחזקו. עצו עצה ותופר
שעצו עצה לבוא על ירושלם
ותופר דבריו דבר לכבוש את
ירושלם ולא יקום כי עמנו'

עם בית דוד. כחזקת היד
כחוזק הנבואה. לא תאמרון
קשר לכל אשר יאמר העם
אשר רצין ופקח שקשרו קשר
שניהם להלחם על אחז ואות'
ואמרו. לא תיראו ולא תעריצו
מוראו של עם זה שכרו מאו'
מאחרי דוד ונטו לכת אחרי
מלכי ישר' שהתעו אחרי
אלהים אחרים. לא תיראו את
ה' צבאות אותו תקדישו.
והיה לכם למקדש לקדוש לט
לשתי בתי ישר'. הספקח והוש'
והושע שבקשו להיות לפח
ולמוקש ליושבי ירושלם להיות
לאבן נגף ולצור מכשול. וכשלו
כסרבים. הם עשרת השבטי'
שפרו מאחרי דוד ומלכו
על יהם מלך..

ומדרש רבותי'

לא תאמרו קשר. כמ' נבואה
זו כשעלה סנחריב על ירושלם
שמנו דריש בתרי סרי ריבוון
ריבוותא וחזקיה הוה דריש
בחד עשר ריבוותא. כי אותו
סנחריב על ירושלם ועד כתב
שיכנו פי' וסיעתו השלימו
לחזקיה וסיעתו לא השלימו'
כי הנה הרשעים ידרכון קשת
כוננו חיצם על יתר לירות
במו אופל לישרי לב. הם חזקי'
וישעיה. הוה קאי ומסתפי חזק'
חזקיה. אמ' דילמא חס ושלום
נטה דעתיה דקב"ה בתר רובה
ומסרו לידיהו נטי ומסרו בה
נביא ואמ' לא תיראו ולא תע'
תעריצו ועל תקפיה לא תיראו
תקוה. מוראו אבם. תיראו
תעקבון. והיה למקדש כמו'
כמעין זה מוכן שתי ואק'
ואקריאות הללו את ה' צבאות
אותו תקדישו הוא מוראכם.
והיה למקדש והוא יהיה ד'
לכם לקדושה כלו' לכם אתם

שנ׳ כן יסודרים ירשה· עבר
הירדן הוא גלות שנייה של רא׳
ראובן וגד· גליל הגוים היא כל א׳
ארץ ישר׳ שהיתה גולה אליה
כל הגוים שהכל מתאוין לה
ובאין לה לסחורה· מעניין של
נחלת צבי צבאות גוים· העם
ההולכים בחושך· הם יושבי
ירושלם שהיו חשוכים מאד
מדאגת סנחריב· מעניין של
בחזקיה יום צרה ותוכחה
ונאצה· ביום הזה ראו אור
גדול במפלתו· הרבית הגוי א׳
שיותה מרבה עמים ופירקן
ישר׳ שנקראו גוי אחד בארץ
הגדיל השמחה· כשיותר
משיח אותם ומושיעם
מאויביהם ישמחו במפלתן
של סנחריב כאשר שמחו
לפניך בהטפלת לפניהן עם
מדיין בימי גדעון· כגיל קציר·
העוזר כאשר אסף והולך· כי
את עול סבלו ואת מטה שכ׳
שכמו· זה אשור שנ׳ הוי אש׳
אשור שבט אפי· החיתות כ׳
כיום מדין כאותו יום עניין
שהפליאת במחנה מדין וש׳
ושמלה מגוללה בדמים וגו׳
מקום שהרוגי מלחמה דר׳
דרכם להיות שמלותם מגוללות
בדם· והן עכשיו שורפן בא׳
באש וחיילי סנחריב· סאון ל׳
לשון סאה· שהוא לשון מדה·
אך לפי פשוטו של מקרא לא
יתכן לפרשו מגזרת מידה
מאחר שאין הטעם מעיקר
התיבה· כי שאון מן שאוה·
הזון מן הזוה· חרון מן חרה·
לא יתכן לו׳ סאון אלא סאה·
כמו הזון הזוה· שאון שאוה
ולא יאמר הזון שאון חרון
ואם אמר· שפת לשון כנען·
ואין לו דומה במקרא ופתרו׳
ינהלת ענין מלחמה· כי כל

סאון סואן ברעש· כל מערכ׳
מלחמה ברעש שעטת סוסים
והגפת התריסין· וכל מענין זה
אין בו שום רעש ואין בו שום
דם· והיתה לשריפה ויקד יק׳
יקוד כיקוד אש ומאכולת א׳
אש· כי ילד יולד לנו· אעפ׳
שאחז רשע כבר היולד לו ב׳
שעתיד למלוך תחתיו צדיק
יהיה· ותהי המשרה הק׳ ועו׳
ועולו על שכמו של אותו ולד·
שהוא עוסק בתורה ובמצות·
ויקראו שמו ה׳ שהוא מפליא
עצה אל גבור אבי עד קרא
שמו של חזקיהו שר שלום·
כי שלום יהיה בימיו שיעשה
לו הקב״ה שלום מסנחריב· ולו׳
למרבה המשרה· למי יקרא
השם הזה למלך שמרבה ה׳
המשרה על שכמו ומוראו ומ׳
מפניו· ולשלום אין קץ· אמ׳
הקב״ה לא קיפח שכרו ונתן
לו שלום אין קץ· על כסא דו׳
דוד· וגו׳ במשפט ובצדקה
שהיה חזקיה עושה משפט
ועד עולם של חזקיה· עד
עכשיו היה זכות דוד עומד
שהיה עושה משפט וצדקה
בארץ לכל עמו· ומיכן ואיל׳
אם תראה שלום על כסא דוד
ועל ממלכתו שצוה הקב״ה
להכין אותה ולסעדה· כגון א׳
בימי מנשה ואמון ויהויקים
לא מפני זכותם· אלא קנאת ה׳
צבאות תעשה זאת· ויקנא ה׳
ה׳ לארצו ויחמול על עמו· וזהו
שאמר זכותו עד היכן עומדת
זכות אבות עד חזקיהו· שנ׳
להכין אותה ולסעדה במשפ׳
ובצדקה· בזכות אבות· שנ׳ כ׳
כם· ושמרו דרך ה׳ לעשות
צדקה ומשפט·

מדרש רבותי׳

יער הנערה· מדבר במחוזה·

למה היה אחז דומה למלך
שמסר את בנו לפדגוג· אמר
אם אני הורגו עכשיו הריני
מתחייב מיתה למלך· אלא אני
הריני מושך את מיניקתו ממ׳
ממנו ומעצמו ימות· כך אמ׳
אחז אם אין גדיים אין תיישים
תיישים· אם אין תיישים אין
צאן· אם אין צאן אין רועה·
כך היה סבור ברשעו· ואמר אם
אין קטנים אין גדולים אם
אין גדולים אין נביאים אם
אין נביאים אין רוח הקדש·
אם אין רוח הקדש אין בתי
כנסיות ובתי מדרשות· לא תשר׳
תשרה השכינה בישראל· אלא
הריני אוחז בתי כנסיות ובתי
מדרשות· כדי שלא תשרה
שכינתו בארץ· ר׳ הונא בשם
ר׳ אלעזר אמ׳ למה נקרא שמו
אחז שאחז בתי כנסיות וב׳
ובתי מדרשות· ר׳ יעקב בר א׳
אבא בשם ר׳ חייא אמ׳ לו יש׳
ישעיה חכיתי לה׳ המסתיר
פניו מבית יעקב· אין לך שעה
קשה מאותה שעה· שנ׳ ואנכי
הסתר אסתיר פני מהם ביום
ההוא· מאותה שעה קויתי לו·
שאמ׳ כמוה המקרא כי לא תש׳
תשכח מפי זרעו· ומה אותה
מועיל הנה אנכי והילדים אשר
נתן לי ה׳ לאותות מפסוק כאן
בתורה· וכי ילדיו היו והלא
תלמידיו היו· אלא מלמד שה׳
שהיו חביבין עליו כבנים· ולכך
קראן בנים· וכי יאמרו אליכם
דרשו אל האובות וגו׳ ומסיני
הזהיר ישר׳ להעיד יסוד
לאותו של אי שאול· והיה הש׳
העולם למאות· והכי אמ׳ פנה
ונפש כי תחטא ושמעה קול
אלה וגו׳ ונפש כי תחטא ויש׳
ומאיר והנה חטאתם ושמעה
קול אלה ואת קולו שמעתם ר׳

ותוך האיש יולה לעבור בב
בברית ה' אלהיך ובאלתו וה'
עד ואתם עדיי נאם ה' ואני
אל. או ראה. אתה הראית ל
לדעת. או ידע. וידעת היום
והשבות אל לבבך. אם לא יג
יגיד לוהוב' לאותות העולם
הרי הוא פורש מכם. וכי יאמ
יאמרו אליכם דרשו אל האו
האובות ואל הידעונים. אמ'
כיוון לא נתנבא בורה אלא
שני פסוקין לבד. ולא היה
בהם כדי ספר ונכתבו בישע
בישעיה. ואלו הן. כי יאמרו
אליכם ודבתריה כעד החיים
אל המתים. אמ' ר' משל לאחד
שאבד את בנו בא לתובעו
בין הקברות רדון לחיים לה
לעירן נתבעים אצל המתים.
כך הקב"ה חי וקיים לעולמים.
שנ' כב ה' אלהים אמת. והן
אמת שהוא אלהים חיים ומלך
עולם. אבל אלהי האומות עולם
מתים. שנ' פה להם ולא ידברו.
כך ישר' אומרו זה אנו ונפחי
לחי העולמים ומתחנים למתי.
לתורה ולתעודה. ר' יוחנן ורש
לקיש. ר' יוחנ' אמ' הקב"ה
לישר' כשי' אמרו לאומות העול'
אשר אין להם שחר לעניו
אינו מזריח איך יזריח לאח
לאחרים. ריש לתורה ולתעוד'
לתורה שניתנה לעדות אנו
שומעין ולא נשמע. אמ' להם
נביא אומם ידעתי כי תגלו
בין האומות. ואומרו לכם
דרשו אל האובות ואל הידע
הידעונים. בורה נתנבאו וא'
להם שני מקריות הללו. כש
כשהגלה סנחריב לראובני
ולגדי. ומפני זה נכתבו כאן
לפי שהיה ישעיה מזכיר
את שבט יהודה ואומר להם
ומפני זה אתם מניחים חי

העולמים ומעבירין לעז' הלוא
הזהיר בתורה את ישר' לאמור
להם לאומות העולם כי לדבר
חשך אתם עוברים אשר אין
לו שחר לאלו ולא לעבודו א'
איגל ואיגלתם כי מעת תירע
תקלה בארץ ציה ורעב ורחוק
ורעב ואומר היגלון כי אלי א
אתה ולא יענהו ולא יגיל את
נפשו והתקצף ויקלל הו ובא'
ובאלהיו ופנה לבקש עזר ואל
ארץ יביט לעזרה. ויושבי
הארץ ולא יגיל. כי אין תבין
עליו צרה. ועוף צוקה ואפל
ונלות. ואמנין שהדבר מוכרח
תוספות אילו הן לעשרה
השבטים. כי יגיד עליו כי לא
מועף לאשר מוצק לה כי אין
הנביא לא יעף דבר הכוא ה"ג
היער והמוצק לכם אלא יגלה
אותם כעת ראשון שהראה
לארץ זבולון והגוים ולשבט
נפתלי עמהם והאחרון הכביד
גלותו מן הראשון ואומרו על
מה עשה ה' ככה לארץ הזאת
מה חרי ואומרו על אשר עז'
וג' וכי ואחר דבישות ואיזי
טעני' ואיענש נביאי' ואם לא
כי לא מועף. אמ' אלעזר בן
ברכיה אין עוסר התורה בין
ומצק לה. כעת הראשון הקל
לא כראשונים שהקלו ופרקו
על תורה וראוין היו לעשות
להם נס. מעברי הים ומעברי
הירדן גליל הגוים. אמ' הקדו'
אם חוזר בו ומטב' ואם לאו
הריני עושה אותו גליה לכל
הגוים. דבר שלח ה' ביעקב'
פורענות שלח זה נתנבא על
עשרת השבטים שהיו מתגא
ומתנשאים כמעשה שעשה
פקח. וכשבאו עליו תגלת פלס
פליסר מלך אשור ויקרח
עיון ואת אבל בית מעכה

ואת ינואות ואת קדש ואת ה
חצור ואת הגלעד ואת הגליל
ואת כל ארץ נפתלי והגלם אש'
אשורה כל העוקרים שהזכיר
כם ומתגאים לבנים נפלו וגז'
וגזית נבנה. אם ותלנו פקח
שהיה חלש ורואה לבנין לבנים
רשעמליך תחתיו הושע בן
אלה. שדומה לבנין אבני גזית
שהוא חזק. שקמים גדעו וא'
וארזים נחליף. ואם הגלה מלך
אשור שרים ושלטונים הדומי'
לשקמים נשים תחתיהם שר'
שרים אחרים חזקיה והם
והן שאמ' דבר שלח ביעקב
ונפל בישר' שיתקיים במעשר'
השבטים המתפארים ואומר
לבנים נפלו וגזית נבנה. וישג'
וישגב ה' את צרי רצין עליו
ואת אויביו יסכסך. אותו ואו'
הם אויביו. ארם מקדם ופלש'
ופלשתים מאחור ויאכלו את
ישר' בכל פה. כענין שאירע
ביהואחז בן יהוא שמלך ולפני
פקח שנ' כי אבדם מלך
אשור וישימם כעפר לדוש.
והעם לא שב עד המכהו ואת
ה' צבאות לא דרשו. זה פקח
כבו זה שראוי שהגלה והן
כבר ומה איבדם מלך ארם אנ'
מקדם ופלשתים מאחור ואף
פקח עתה העם לא שב עד
המכהו אלא ומשאיים נפשם
ואומר לבנים נפלו וגזית נבנה וגו'
ויכרת ה' מישר' ראש וזנב

תרגם יונתן

שלטונין ואיטרין ועליך ושום
לב ומפני זה ראיה השלטון לב
לכיפה ואנטין הוא המזומנ
תחת שלטון ודומה לאנטין ד'
דעבי כיפה ישנו שני יגלים
כמו זה. ולפי ראיה השלטון
לכיפה הסמוך לסיכוך ומשני
קינותיו. כמו בן שלטון כל הת'

העם תחתיו והוא מגדל כל הע׳
העם על כלם. והשוטר והשופט
תחתיו והוא מושל אליו בזנב
במיקצת כמו זנב זה שהוא
נסבך אליו אל האחד אחד.
כמו זה. ודמיון אחר שפסק
מהם אותם שהיו נזכרים על׳
עליהם לא נותר בהם כי אם
זקן. שהיו נשואי פנים הוא
הראש שנשאר בכם. ואול
תמיה שאינו אומר כאן וזק׳
ונשוא פנים הוא הראש. אל
זקן ונשוא פנים שנשאינו לו
פנים. אם כן זאת היא נחמ׳
נחירתן ולא פרענותן. והענ׳
והענין והדבר כנחיה ודע
לך כי נשוא פנים פת׳
שאר בהם הרי הוא לבש
נשיאות פנים. ואמר עליו ראש.
שהוא אומנים כרוב שמו.
שפת כרוב שמו. לפתע של
שלוים. ויהיו מאשרי העם
ומתעים. ומאשרי זה לשון פה
פעלה. כמו באשורו אחזה
רגלי. וזה פה. ויהיו בני אדם
שהיה להם להפליג העם
הזה בדרך ישרה הם מתעים
אותם מדרך טובה לדרך
רעה. ומבולעים ומכלים אותם
וללכת בדרך טובה. מי לא
ישמחו לראות כבלע את הקד׳
ואתה כי בערה כאש רשעה
שמיר ושית תוכל. עד היכן
בערה כאש רשעה שהן על
עשין עד שהיה לשמיר
ושית.

תרגם יונתן

כי בערה אור תדליק כאישא
פורענות חוביהון וחיטאיהו
חייבו שייני ותשלוט כשמיר
עמיר וחשיבי סגיא ושרית
ותעת הרשע שבערה כאש
כסיבכי היער ואשל ודיומי הו

הוא לשון של עשרת ה׳
השבטים. עד היכן בערו
בהם הפורעניות שהן חזקים
כאש עד שנתאכל העשן
גדולים שמתחילה במער׳
היוצא כרכב. ודומה לו נבוט
כל עדרי צאן. ואלה יתירה׳
בעברת ה׳ צבאות. נעתם ה׳
ארץ נתן עם. חיון. איש את
רעהו אחיו יעשוהו. לא יחמולו.
ויגזור על ימין ובמו עליהם
פורעניות ושללו על רחום. ה׳
איש את רעהו. גבר נכסביה
קריביה יבוזון. על שמאל כ״ג
כענין.

וכן תרגם יונתן

ולא שבעו ולא שבעו אהן ה׳
הגזרות. ומנשה את אפרים.
עם אפרים הוי החוקקים 10
חקקי און כותב שטר ואיזו
מדוייגה לימול ואין חבירו
ואינו שאין צריך להיות אלא
אלמנה שלם נכסי אלמנת
הוא שולל שלהם. מה תעשו.
ליום פקודה אמרו שתי פק׳
פקודות הן אחת ליום הריגה
ואחת ליום הדין. והיה העולם
הנביא מוכיח את ישר׳ בכם
לא יועילו ייסורין לא גלות ולא
שיעבוד מלכות. לא בית
המקדש חרב ולא חרות יום
הדין. אח לא פרה תפרח על
מה תנוסו לעזרה. כשיבוא
עליכם סנחריב שלא ימלט
ויירד אחד מכם. בלתי כרע
תחת אסיר. אותם המרעים
במקום האסורים ומריזה׳
את ענייו כמלו הוא אוסר
הוא לבדו ימלט ויירד ותחת
הרוגים יפלו. וכן הנפלים
במקום הרוגים ומראין ענין
כמלו על עניין הרוגים. הוי
אשור שהוא עבדיו שבט
אפי כשאינו פורע ואינו ומ׳

ומטה הוא בידם זעמי ומטה
זעמי עשייתיו במעותיהן
של ישר׳. אומ׳ הקב״ה ויגרם
לישר׳ לעבוד לעבדי פסילים
שמתיהן של ישר׳ גרמו לי׳
וכן הוא אומ׳ הוגעתני במעו׳
במעותיך בגוי חנף אשלחנו.
כדי שיכנעו מעון וישובו
איש מדרכו הרעה. והוא לא
כן ידמה שיהא שבט אפי אל
אלא ומתפאר לומ׳ בכח ידי
עשיתי. ולבבו לא כן יחשוב.
לשלול שלל ולבוז בז. כי להשמ׳
להשמיד בלבבו. אלא להשמי׳
את הכל יחשוב בלבבו. כלומ׳
אני שלחתיו על ישר׳ לשלול
שלל ולבוז בז. והוא לא כן ידמ׳
ידמה אלא להשמיד ולהכרית
ואשל פני האדמה. כי יאמר
הלא שרי יחדיו מלכים והוא
שוגים לי לעשות את כל אלה
בכח ידי עשיתי את כל אלה.
הלא ככרכמיש כלנו. ומתפאר
במעיו ואומ׳ כמו שהחרבתי
כרכמיש כך אחריב את כלנו.
אם לא כמדפר חמת. כאשר
עשיתי. ואדפר כן אעשה
לחמת. וכמו שעשיתי לרמש׳
לדמשק כן אעשה לשומרון.
כאשר מצאה ידי לממלכות
שעבדי אלילים כן אעשה
לשומרון. ואם תאמר אם
שהחריבו מלכי אשור ואת
כל הגוים ואת ירושלם כי לא
אלהים הוה. כי אם מעשה
ידי אדם עץ ואבן. אבל אלהי
ירושלם ושומרון אלהות אחד
לכולם. ואף שירושלם ושומרון
היתה מסכנת תפסי של כל
האומות. על כן בטוח אני כי
כאשר מצאה ידי לממלכות
האלה כן אעשה לירושלם
ולעצביה ואדת שעמהם היו
עובדין אלילים ולעצבים

והיה כי יבצע י״י את כל מעש
מעשיהו׳ והיה לפני מלאות רב
י״י שיבצע את כל מעשיהו׳
שאמר להביא על הר ציון י״י
וירושלם כמו שעברו לענ׳
לענבים׳ אז אפקוד על פרי
גדל׳ פרי לשון יתרה הוא׳ ש
שאדם מדבר לשון שפר־ת
יתר׳ פרי גדל לבב׳ ועל תפא׳
תפארת רום עיניו על שהוא
משתבח בענייו כאשר
אמ׳ והולך כי אמר בכח ידי
עשיתי שהרחבתי את כל
הגוים ובחכמתי כי נבונותי
פת׳ כמ׳ בינתי בכפרים כלו׳
הבינותי ואסיר גבולות עמים
מה עשה אותו רשע׳ את הכל
העם העביר אותן לערים זה
בגבול זה וזה בגבול זה׳ כדי
שלא יתחזק כל אחד׳ על של
מישוב ועומד בו׳ ועתודותי׳
ועתודותיהם שוסיתי׳ מקומ׳
מקומות שהיו עוברין ואוי׳
קדם׳ ואוריד כביר יושבים׳
אויר נהוג בכך להוריד חוזק
ממלכות העמים שיושבים
בחוזק ואומ׳ יחת עליו והוא
והשגתי ידי בקן׳ כקן של אפ
אפרוחים שהלכה לה האם
מעליהן׳ וכאסוף ביצים עזובו׳
שהאם אינה רובצת עליהן׳
כענין של כל הארץ אני
אספתי ואין מי שנודד כנף
האם על הבנים שאם באו אל
עדרת כנפיה ואינם מצפצף
בפיה׳ על הטל את כנפה כל
כלו׳ לא שאר אדם בפני׳ הי
היתפאר הגרזן על החוצב
בו׳ כלו׳ אינו הוא החוצב ולא
אותם בשעה שבטו את מריני׳
כלו׳ שמתפאר שבטו מאלו
מרים עצמו מאת מריאיו על
עצמו׳ לו׳ אינו הוא מעצמו יוה
עצמי ואת האדם התופס בו׳

כהרים מטה לא עץ׳ הלא כמו
כמו שהרים אדם את מטה
להכות אותו׳ אילולי שהרים
לא עץ׳ אף סנחריב אילולי ש
שאני מחזיק בידו׳ לא היה כח
לעשות דבר זה שהוא כובש
כל העולם׳ לכן ישלח י״י במש
במשמניו רזון׳ שהוא משת
משתבח בהן׳ ואומ׳ הלא שרי
יחדיו מלכים׳ הרי הוא ישלח
במשמניו רזון׳ במשמניו אל
אלו שרים׳ שהם שמנים וגב׳
וגבורים׳ ותחת כבודו אילו
חיילותיו שהוא מתכבד בהן׳
רכת׳ כריב עם הדרת מלך׳ יק
יקד יקוד כיקוד אש׳ ישלח
אותם במאכלת אש׳ שאינו
משאיר אחריו כלום כמ׳ כן
הכה המלאך במחנה אשור׳
כרכת׳ וישכימו בבקר והנה
כלם פגרים מתים׳ והיה
אור ישר׳ הקב״ה שהוא אורן
של ישר׳ כרכת׳ וישכימו כב
כי אשב בחשך י״י אור לי׳ ו
יהיה לסנחריב׳ וכערה ואכל
שיתו ושמיריו׳ של ישר׳ הוא
סנחריב ששם ארצו לשמיר
ושית׳ כינס׳ וכבוד יערו וכ׳
וכרמילו מנפש ועד בשר
יכלה׳ ורוב אוכלוסיו של מח׳
סנחריב׳ שהוא מתכבר בהן׳
שנמשלין בעצי יער יכלה
אותם הקב״ה׳ והיה כמסוס
נסס מאליו ויפנו כאשר
ימס דבר הנמאס מפני האש׳
לשון מס כמסוס נסס׳ כמו
גדולות׳ כי׳ נסות אתכם שם
להגדיל אתכם כל אילו ראשי
נסיות שהוא מתכבר בהן׳
שנמשלין בעצי היער׳ קראו
יערו וכרמילו׳ ושאר עץ יע
יערו׳ הם הדלים יהיו מעט
במספר׳ נער יכתבם פת׳ יכו
יספרם כמו ויכתבם שועיה

ויספרם כלו׳ כל כך יהיו מעט
שיהיו נער יכול לספור אותם׳
והיה ביום ההוא כיום תת י״י א
את אשור בראותם את ישוע
י״י אשר יעשה להם ואשור׳
לא יוסיף עוד שאר ישר׳ אשר
ישאר מאשור להשען על מכ׳
מכהו׳ כאשר נשענו עליו עד
היום׳ כשם שנשענו כאחז שש
ששלח מלאכים אל תגלת פלאסר
לאמר עלה והושיענו וכמו ש
חזקיה שקיצץ דלתות בית י״י׳
ואת האומנות ושילחם למלך
אשור שוחד ויניח לו ונשען על
סנחריב ונשען על י״י קדוש י״
ישר׳ באמת׳ שאר ישוב׳ שאר
יעקב אל אל גבור׳ כשיראו את
היד הגדולה אשר יעשה במח׳
במשור׳ ישוב שאר השאר
שלא העלה סנחריב׳ אל אל גבור׳
והם עתידים לבטל הגזירה ד
שהיתה גזורה עליהם להגלות
כי אם היא הגזירה אם יהיה
עמך ישר׳ כחול הים ורובם
חטאים ושאר ישוב בו׳ שהרי
מעטין שבהם חוזרין בתשוב׳
כליון חרוץ׳ שוטף צדקה׳ אילו
נגזר עליהן׳ כליון על כלם׳
על ידי צדקה ומעשים טובים
שישובו המועטין שבהן יבט׳
יבטל שוטף כליון שחרץ על
כלן׳ לכן אל בני שאר אל תירא
השאר׳ שלא הגלם סנחריב׳
מי יודע ישוב ונחם האלהים׳
כי דעו אשפוט אותם חוזרים
בכם כי כלה ונחרצה י״י אלהים
צבאות עושה בקרב הארץ׳
לכן שובו מדרכיכם מן תכלה
במעלליכם׳ לכן כה אמר י״י
צבאות אל תירא עמי יושב
ציון מאשור שהיה יכול להם
להכותך בשבטו ומטהו ישא
עליך בדרך׳ מצרי׳ ומטהו ש
היה יכול עליך׳ עשמרי הריני

נפרע ממנו כדרך שנפרע ממצ׳ מן
המצריים׳ כי עוד מעט ומעל׳
וכלה זעמי ואפי על תבליתם׳
וכלה אשור שקריאתו מטה
זעמי ושבטו אפי על תבליתם
של ישר׳ כמו תבל עשו ויעיר
עליו ה׳ צבאות׳ ומהו שבטו
שהיה מטה על ישר׳ כמכת
הדין׳ וכמכת ערב שלא עשה
אשור אלא ערב׳ כצור ערב
ומאב כקכב ומבול ומחנה
מדין נפל׳ אף כל מחנה אשור
נפל׳ והוא לבדו אשור וסנח׳
ויהי הוא משתחוה בית נסר׳
נסרוך אלהיו ואדרמלך ושר׳
ושראצר בנו הכוהו בחרב׳
ומטהו על הים׳ ומטהו שהי׳
רגיל להרים על ישר׳ יבטל מהם
ויעשה להם נס׳ כמו שעשה
על הים׳ ונשאו בדרך מצרים׳
ועל שהיה מנפנף על ירושלם
ויארע לו כמו שארע למצרים׳
והיה ביום ההוא יסיר סבלו
מעל שכמך וגו׳ ונשחת עלו
של סנחריב מפני סיבת שמן׳
שעל הצואר הנושא את העל׳
כמנהג שבעולם׳ אף שיש לו ש
שור חורש בשדה כך יורד
צוארו בשמן שלא ישחית
העל את צואר השור׳׳

ובמדרש רבותי׳

וחובל עלו של סנחריב מפני
שמנו של חזקיה שהיה דולק
בבתי כנסיות ובתי מדרשות׳
בא על עית עבר במגרון במכ׳
במכמש יפקיד כליו הוא ישב
לפנה כדרך הרודפים שמניחי׳
כליהם שכבדים עליהם כשה׳
כשקרובים אל העיר להלחם
עליה שלא יכבדו עליהם כי
ברוב׳ במלחמה׳ עברו מעב׳
מעברה כענין זה יהיה ואז
מדין חילותיו׳׳ עברו מע׳
מעברה׳ גבע מלון לנו אמר כל׳
יכולין לעבור את המעבר של
נהר׳ ומלון בגבעה׳ חרדה הרמה
יחרדו יושבי הרמה לקראתו׳
וגם יושבי גבעת שאול נסים
לקראתו׳ בת גלים׳ שם מקום
הוא׳ לפלטי בן ליש אשר—
מגלים׳׳

ובן פתר דונש

אותם יושבי גלים העבירו קול
לבת גלים׳ הנה סנחריב בא עלי׳
יבואו וברחו לכם מפניו שלא
יקח ויהרוג עברו׳ הקשיבי ליש
שסנחריב בא עליהם עניה
ענתות׳ יושבי ענתות גורו
לכם מפניו ועל שם שהלשון
נופל על הענתות׳ נופל לשון
עניה׳ כמו שהוא אומ׳ בינה
נדדה ונדונה׳ כלומ׳ ונדונה
שוה נדדו מפניו׳ וכמו על
עקרון תעקר׳ וכמו כי מי די׳
דימון מלאו דם יושבי הגב׳
הגבים העיזו יושבי העמק
העיזו והאספו׳ ונבואה של
ערי המבצר׳׳

היום בנב לעמוד ינופף ידו
הר בת ציון גבעת ירושלם׳׳
כשנסע אותו רשע ביום אחד
עשר מסעות להגיע לנב ובא לו׳
לירושלם בו ביום ומצא בנוב
שהוא קרוב לירושלם וכבר
פנה לו היום לעמוד ומאז
משם גבעת ירושלם ואמר
לחילותיו הרי אתם רואין אותה
לפניו׳ מהר לבא שם הן על
היום גדול׳ בנב לעמוד ינופף
ידו הר בת ציון׳ כמדוס שמנפף
בסודר ומראה לרבים ינופף
לשון תנופה׳ שמורה ומוליך
ומביא׳ נחזור לדברי רבותינו
והיה ביום ההוא יסיר סבלו
מעל שכמך׳ מפני שמן ומפני
שמנו של חזקיה שהיה דולק
בבתי כנסיות ובבתי מדרשו׳
מה עשה חזקיה נעץ חרב
בבית המדרש׳ ואמ׳ כל מי ש
שאינו עוסק בתורה ידקר
בחרב זה׳ בדקו מדן ועד באר
שבע ומגבת ועד אנטיפטרס
ולא מצאו איש ואשה תינוק
ותינוקת שלא היו בקיאין ב
בהלכות טומאה וטהרה
בהלכות איסור והיתר׳ ועל
אותו דור הוא אומ׳ והיה כל
מקום אשר יהיה שם אלף
גפן באלף כסף׳ אף שהיו מ
עוסקין בתורה אומ׳ שאלף
גפן באלף כסף׳ בא על עית
עבר במגרון׳ עוד היום בנב
לעמוד׳ הנה זה טובו׳ הנה טו׳
טובו הוי ילילו קולך בת גלים׳
לא תחשבינן נביאי הוי דק
דקיו׳ לישר׳ צהלי קולך בת
גלים׳ בתו של אברהם שעשו מ׳
יצחק ויעקב שעשו מצות כג׳
בגלי הים׳ מה להלן תפלה׳
תפלתו וסנחריב אלא תפלתו
ונבוכד׳ עד דיהלו לאריה׳
דכת׳ עלה אריה מסובכו׳ עניה
ענתות הרי ירמיה׳ ענתותי מ
בא ומתנבא עליך׳ עוד היום
בנב לעמוד׳ אמרו לו רבי על׳
עילית מאיני כתלה׳ כי אתא
אמ׳ דין הוא קרתא דירושלם
דעלה ארגשית כל משרייתיה
ודעלה כבשית כל מדינתיה׳
הלא זעירא ומכל כרכי עממי׳

רכבו׳ית בתקוף ידי וקיוויתך
בירושלם׳ ואף לחיילותיו עד ה׳
בלילה ונקום לאחר למכשה״
הנה האדון ה׳ צבאות מסעף
פארה׳ תיבה המשולשת עיקר
ושקל׳ וישרשך מארץ חיים׳
ואף כמו ומסעף וכן תיבת כל
כפ עיפותיו קוצץ כל ענף הש׳
השרים שהוא לשון ענף׳
וכן בסעיפיה פארייה ופורה
גם הוא לשון ענף׳ כמו ותחת
פארותיו ישכנו כל חית השד׳
וכשהנביא מבקש לקצץ את
העצים אין האילן הוא אומר
ה׳ צבאות׳ מסעף פארה ד״
במערצה׳ כלו׳ יקצץ העצים
אין האילן׳ כי׳ שיהרוג כל חיל
סנחריב הנקהלים עליו׳ ונקף
סבכי היער בברזל׳ חיילותיו כ׳
של סנחריב המשולים לסבכי
היער הרגו בחרבות של ברזל
והלבנון באדיר יפול׳ ד״ר
חיילותיו של סנחריב ללבנון׳
באדיר יפל׳ שיפל ביד גבו׳
גבריאל׳ ויצא חטר מגזע
ישי׳ מכאן ואילך מדבר
במלך המשיח׳ כלו׳ האומות
שמשולין לסבכי היער ולעצי
הלבנון רמי הקומה והעצים
בפארותיהם ובגאותן׳ ולא
ולאחר כרי דעתיד חוטר
אחד לצאת מבית ישי׳ והוא
ישא ענף ויעשה פרי והיה
לאדיר׳ ונצר משרשיו יפר׳
ונחה עליו רוח ה׳ וגו׳ והר׳
והריחו ביראת ה׳׳ רוח ש׳
שלו׳ וקומתו רוגעת ביראו
היא׳ ולא רוגעת בשר ודם׳
כי האדם יראה לעינים וה׳
יראה ללבב׳ וזה לו ולראיה
עיניו ישפוט ולא למשמע
אזניו יוכיח׳ וגו׳ ושפט
בצדק דלים׳ וזה שישפט

לבשר ודם שיהיה דן צדק כל
ראות׳ וזה כלו מראיה עיניו
ובלא משמע אזנו ישפוט
בצדק דלים ומוכיח במישור
וגו׳ והכה ארץ בשבט פיו׳
ולא במלחמות בשר ודם שו׳
שיקבץ חיילותיו ויזיינו כ׳
לעבור ספק ענה׳ ויכל מלך
המשיח אומרן לו ומיתתם כל
מורדה בו ימין גבורי מאל
אותה׳ והיה צדק אזור
מתניו׳ והיו אנשי צדק דבו׳
דבוקים בו׳ ואנשי אמונה
עמם אליו ותרב השלום כמו
בארץ׳ שהדוב יגור עם כבש
וגו׳ לא ירעו ולא ישחיתו ב׳
בכל הר קדשי׳ כי מלאה
הארץ׳ כמו כן יכירו וידעו
כח אל׳ כל יושבי תבל׳ והיה
ביום ההוא שורש ישי שו׳
שיעשה שורש בארץ אותו
גזע האמור למעלה׳ אשר
עומד לנס עמים שהוא עת
עתיד להעידו לנכון של כ׳
ישר׳ להקבץ את ישר׳ מכל
הארצות אשר נפוצו שם
אליו גוים ידרושו׳ לא נשאר
מלכות גוים שישאו עול
מ׳ חרב מאתך כח יד לוסף
כל הגוים׳ יבא זה לא יעבד
ולא ישא ולא ישמיע בחוץ
קולו׳ ולא ישב במנוחה׳
וכל הגוים אליו ידרושו׳ והי׳
ביום ההוא יוסיף ה׳ שנית
ידו לקנות את שאר עמו כ׳
שגלו בהגלות סנחריב את
עשרת השבטים׳ ולא חזרו
ביום מפלתו שהרבה חזרו כ׳
להם עם השבי כששמעו כ׳
שנפל סנחריב ביד חזקיהו׳
ואף בימי יאשיהו הלך
ירמיהו להשיבן דכת׳ הלוך
וקראת את הדברים האלה

שובה משובה ישר׳ נאם ה׳ לא
אפיל פני בכם׳ והרבה שאירו כ׳
שלא חזרו׳ והיום ביום ההוא כ׳
שישא נס שורש ישי יוסיף ה׳
שנית ידו לקנות׳ וגו׳ אשר ישאר
מאשור שלא חזרו בימי חזקיה
יוסיף עד לקנות בימי מלך
המשיח׳ ולפי שאותם שגלו לא
לאשור עתידים לחזור בימי מ׳
מלך המשיח חיבר למעלה אותם
שנשיחת מלכות דוד ומפלתו של
סנחריב׳ ומפתרוס זה מלכות מ׳
מצרים ושנאר׳ וסרה קנאת אפר׳
וממנו תבור קנאת אפרים ש׳
שמקנאים באחיהם בני יהוד׳
וצוררי יהודה שצוררים לבני
אפרים גם הם יכרתו שתפסק
מהן לא בענין של מנשה את
אפרים ואפרים את מנשה ה׳
יחדיו המה על יהודה׳ ומה ד׳
שהיתה למעלה חוזר ומפרש
עכשיו׳ ועפו בכתף פלשתים
ימה וגו׳ לפי שהיהודים ההיה
אדום ומקדם ופלשתים מאחור׳
ויאכלו את ישר׳ בכל פה׳ ועתה
נהפך אשר ישלטו היהודים
היה בארם ובפלשתים הוה׳
ועפו בכתף פלשתים ימה וגו׳
לפי שהיהודים ההיה אדם ומקד׳
ופלשתים מאחור׳ פת׳ ויתחברו
שבט אחד יהודה ואפרים וי׳
ויעבירו על פלשתים ויר״ד׳
היושבים במערב ומשפטו
להן על פלשתים יחדו ויבוזו
את בני קדם׳ ולכך נקוד את
כף בשוא פתח׳ בקרוץ גדול לפי
שהוא עומד לבד׳ ופת׳ שכם
אחד׳ והחרים ה׳ את לשון ים
מצרים והניף ידו על נהר פרת
בעים בגבורת׳ לעי השדה שה׳
שהוא לשון קיבוץ׳ וכן שמו
את ירושלם לעיים
ויענתן התרגם

כי אמר עבודי הוא למאמר
למקרא כבעיים רוחו והיותה
מכילה וגו׳ ואומרת כמו סהל
כשוב ה׳ את עמו יאמר ישר׳
ישיר׳ אודך ה׳ שאם אנפת׳
כי שחזרת והשבתה אפך
ממך ותנחמני׳ כי עזי וזמר
יה ה׳ כחו ושבחו של הקב״ה
היה לי לישועה והרבה מין
משמשין כלשון זה כמו ישר׳
היושבים בערי יהודה ומאל
ומולך רחבעם עליהם זמרו
ה׳ כי גאות עשה על שעשה
לנו נסים וגבורות כמשחריב׳
כמו שעשה לאבותינו על ים
סוף כששרו לו שירה ואשיר
לה׳ כי גאה גאה וגו׳ לו חזק
חזקיה אויבי עירך שהרי זה
מודעת זאת בכל הארץ ה׳
הרי תרהקה מלך כוש וסבא
וסבאים שראו את הנס והם
יודיעו את הנס בכל העולם
על הר נשפה על הר שיושב
שופי לבטח זה מלכות בבל׳
וחורבן על כל המקראות ולאו ר׳
מימנן שיהיו מלכות בבל יו׳
יושבת בהר כי אם בעמק׳
ואחי יבא ר׳ מנחם פיר׳ עלה
הר נשפה על הר חושך הם
הרים של בבל שהם חשובים
מרוב גבהם אף לפי דבר
הלאדר מעיניין אור׳ אני על
הר שפה שאין גם כל דבר
גבוה קרוי שיפוי כמו שיפי
טבע גבהו של טבע ואדר׳
פת׳ ואתם נביאי ישר׳ על הר
גבוה שאין גם כן על ראש
ההר׳ קודם שיגע מבוזר
ומולך ומביא להראות לו׳
ולרחוק׳ כי׳ כן שאו על הר
גבוה ושאו׳ הרימו קול הני׳
הכריזו׳ כודר בראש הקולות
ומולך ומביא הקולות כדי

שיראו הרחוקים ויבאו קול
קורא העם ויבאו פתחי נד׳
נדיבים ישאו לפתחי בבל׳ אני
צויתי למקודשי לאדרומי פ׳
שמינתי לפרע מבבל׳ גם
קראתי גבורי לאפי עליזי ג׳
גאותי שמחים לעשות שליח׳
שליחותי ולנקום נקמתי׳ הם
כורש ודריוש שמשמחים
ליפרע מבבל׳ כשעה שהנב׳
שהנביאים נבואים להן וקו׳
וקוראין להם שיבאו ויירד
הם נכונים לכו הוא שכת׳ כ׳
כמיוך׳ קול המון בהרים דמות
עם רב׳ קול שאון ממלכות
גוים נאספים כמים מארץ
מרחק מארץ פרס שהיא ת׳
רחוק מבבל להיפרע מהם׳
וכלי זעמו לחבל כל הארץ כל
ארץ בבל׳ ומי הם כלי זעמו כ׳
כורש ודריוש׳ הילילו ואשר׳ ת׳
בבל׳ כי קרוב להיפרע מכם׳
כשוד משדי יבוא על בבל׳ על
כן ידים תרפנה כל ידים
תרפנה כל ידי יושבי בבל ית׳
יתמיהו ויאמרו איש אל רעהו
איך שהיתה אדונה ומושלת
על כל העולם יושבי בבל יתמהו׳
אשר עתה אויבים על כל
העולם׳ יאשר סכימתם איך
זה היה שעתה אנשים ככורש
ודריוש לבוא מארץ מרחק׳ ל׳
אקיצה הארץ ולהשחית ארץ
יושבי בבל׳ פני להבים פניהם׳
כמים כחמה להינקם מבבל
לשום ארץ בבל לשמה׳ כי כ׳
כוכבי השמים וכסיליהם לא
יהלו אורם כאשר יגע עליהן
הרעת׳ כל העולם ידמה להם
לחשך׳ אוקיר אנוש מפז אוה
אוקיר דניאל וחבריו אכתם
אופיר וכן מצינו בספר דניאל
כעת שפתר לו את החלום

לבלשאצר שהוסיפו לו כתר
גדול׳ כודריין אף׳ לבלשאצר
והלבישו לדניאל ארגוונא והמ׳
והמניכא דדהבא על צואריה׳
והיה כצבי מודח כל הנוסף
ואיש אחד אל בבל בכוס ומפלת
בבל איש אל עמו יפנו ואיש אל
ארצו ינוסו׳ כל הנספה ומוסאל
עד אוסף להציל נפשו מפני
כורש ודריוש אף הוא יפול ב׳
בחרב וקשתות נערים תרטש׳
תרטשנה וקשתות של מדי תר׳
תרטשנה נערי בבל והיה בבל
צבי ממלכות שהיתה צבי על
עמשיו צבי ממלכות תפארת
גאון כשדים׳ ויכון ואייך
תהיה כמהפכת אלהים את ס׳
סדום ואת עמורה׳ לא יהל ש׳
שם ערבי׳ לא יטה שם תגר
אוהלו׳ ללון שם כמעד לילה ור׳
ורועים לא ירביצו שם שתהא
חרבה מאדם ועד בהמה׳ ח׳
חמשים ושתים שנה׳ כמו׳
שהיה׳ ורבצו שם ציים׳ הם
קופים׳ ומלאו בתיהם אוחים
ענעים חתולין בבירניתהון׳
וענה איים באלמנותיו׳ ותנ׳
ותשורנה איים בארמנותיו ו׳
ותנים בהיכלי׳ שהם ומתעד׳
ומתעדנים בהם עכשיו וקרוב
יום איד׳ לא תמשך עד
הפורענות שנגזר עליהם׳
מלכיו וכעת שתשוד בבל יג
יפקוד ה׳ את עמו וינחם על
אדמתם שהרי לפי מלאות
לבבל שבעים שנה עת׳ כל
כלש עד מלך כורש וכשנה
אחת למלכות כורש למלאות
דבר ה׳ מפי ירמיהו הנביא ה׳
העיר ה׳ את רוח כורש מלך
פרס ויעבר קול בכל מלכותו וג׳
וגם במכתב לאמר מי בכם מכל
עמו יהי ה׳ אלהיו עמו ויעל ה׳

כבל קיים שם תבל מדבר
ועריו הרס כשתפסוק מלכות
בבל ישובו וימלאו פני תבל של
ערים שלא ימלאו פני תבל של
שוממים כמ' ופישריה לעד ד'
רע כי טעות ביורם שם ושאר
בבל שם זה ומטבע ושאר ד'
זה כלשון וסר ועבר זו ושתי אל'
לאורש קיפוד וטאטאתיה כמ'
מאטאטי השמד וכעניינה
מכבר של שמד וכמטאטא
יעצתי היא תקום כאשר יעצ'
יעצתי על אשור שיעשה אותו
אותם לחזקיה דאייתה שכן ק'
קיוה בשבועה ששבעתי של
שאית העצה היעוצה על כל
הארץ שכשם שסנחריב שה
שהרע לישר' לסוף ששלא את
שלו ואתחת ידם כשבועה שאל
היעוצה על כל הארץ היאו יד
הנטויה על כל הגוים
מדרש רבותי'
נשבע יי' לאמר אם לא כאש'
דמיתי אמ' לאחר שקפץ הק'
ושמע אמ' אם אומנו ליה
לחזקיה דאייתינו ליה סנחר'
ומסרנו ליה בידך אמ' לאו אמ'
אימהו כמענו ולאו אגריה כמג'
אייד קפץ הקבה ושמע דאי'
דאייתה ליה דכת' נשבע יי'
צבאות לאמר ואמר על הרי
אבוסנו אמ' ר' יוחנן אמ' הקבה
יבא סנחריב וכיסעתו ויעשה
אבוס לחזקיה ולפי פת' אבוס
אבוסנו ולא אבוסנו כמ' אבוס קל'
קריית ערים בוססו קוקו ומ'
ואבוסה כשנת מות המלך
אחז' אותה שנה נאמרה נב'
נבואה זו על פלשתים הרבה
לשועת ישר' ושל מלכיה
חידה משאו חזון ודבר אל פ'
תשמחו פלשת שמת דוד ש'
שהיה מכנע אתכם דכת' ויך
דוד את הפלשתים כמ' משורש

טוש מאבר ינפץ' ומשל הוא כל
כלומר מזרע דוד מצא חזקיה
שמשרשו יהיה קשים לכם מש'
כשרף שכן אמ' ימצא בספר
מלכים והוא שנפלו פלשתים
ביומי חזקיה לא דקשו ראשם
שכן כת' בחזקיה הוא הכה
את פלשתים את עזה ואת
גבוליה ממגדל נוצרים עד
עיר מבצר' ומצ' שהוא משל
ודאמר אלפלשתים דרך הנח'
הנחש כך הוא כשמוציא מן
מוציא גבורה ונקרא צפע'
וכשמזדקן עד מוציא גבור'
ונקרא פתן ולא יועיל כאשר
ילחשו עליו החברים לפי שה
שהוא מרוב מאיים ונקרא פת
פתן דכת' כמו פתן חרש יאט
יאטם אזנו ואחר כך נקרא
שרף שקורי דרקון ורעו
בכורי דלים מקומות הם כמ
ישר' שהם דלים ואביונים
בגלות בכורי כמ' בכרי מדין
וכמ' בכרה קלה והמתי כרעב
שרשך אלו האבות ושאר'
ושאריתך אלו הבנים שלש
שששרים תחת האבות וכן
הוא אומ' כדניאל תחין מלכו
מלכות ולא לאחריתך כלומר
ולא לבנו הילילי שער אקום
דלתות העיירים שכל ואדעת
שסכסותיהן נקבים שם
כחורר ובלע נקרין פרצ'
כי מצפון עשן בא כמבכר
שער מצפון באעליכם ואין ב'
בודד במועדיו ומכל קוראין
שכן לב דוד ומחבירו קרי ב'
בודד לפי ששאר לבד והולך
בדד ומה יענה מלאכי גוי אל
ולכד מפרענות זה האומר
כיון שיבואו עליהן מלך כבל
ומה יעשה כשיבואו מלאכ'
מלאכי גוי האומה המצונה
גוי אחד ומי הם מלאכי גוי ש'

הוא מלך המשיח ומלאכיו כש'
כשיגיע זמן שתיוסד ציון מל'
משאו מואב כי בליל שודד ער 15
מואב ער שם מקום הוא ומשל
מואב גם קיר מואב שם מקו'
הוא ושל מואב ולא נדע לי מ
השוד הזה מאיזה הוא ימי ול'
לאמר ממקום אחר שאומר
בחזון עובדיה אם גנבים באו
לך אם שודדי לילה איך נדמי'
לומר שאין נדמה לא מפני
גנב ולא מפני שודדי לילה אל
שכמו שירא ועשות אותם
שאדוד לילה אינו כמו לחמש מ'
מתאוות אלא העדינו לוקח
והולך הוא לדרת שאין אדם
נדמה מפני שודדי לילה וכן מ'
כמואב נדמה כמאלו כפני של'
שודדי לילה אם שאחפשו כל
הבית ועד עבשיו לא הנעבר
לסוף דבר זה שעתה להיפר'
ממואב בלשון הזה זה שלא מ'
תמיד כל הגוים שנתנבאו על
עליהם נבואי ישר' עד ולאחר
מכן אמ' השבין הכאוי ענה
עשי פליליה שיתי כליל עד
כשהוא פטי ישר' פריצים מא'
מחרב בורחים מעלכם באים
היה לכם לעשות על שלכם ב'
באים ולהסתירם בצל של לילה
שאין בריה מכרת בם ולא
הינתם אותם אלא כשהיו ב'
בורחים מעליכם הייתם מת'
מתגלים אותם לכן הנני אליכם
גם אני וגליתי מעשכם בלילה
כאילו ביום שלא יהיו נעלם ד'
דבר מן המואב הבאו לשדוד
את מואב בליל שודד קיר של
שהוא של מואב מפני שודדי
לילה כאדם שנדמה מפני של
שודדי יום נדמה לשון נשחת
כמ' הדמון תתעברון
ומדרש חכמים
כי בליל שודד מידה כנגד

ויודה בשכר שלא שלוחי אל
והאויב אינו כמו שאתה ליעוה
לקלל את ישר' יפרעו אחן בלילה
עם הבית ודינו יבא האויב
לגזר עריו והכות מיסודיה'
הכות כמו וכבית ואחוז ויריע'
פת' יענו ותפשו ירעה לו והיא
בנפשו אכל על עמיו לכי לאוה
לאויב יענק פות' בו אנשי פת'
לב אויב יענק'

ותרגז יוצרן בלב

מלבהון דאויבי אותן ענה
אליהם פת' שהוד' אויבו אין כ'
העיקר והכוונה לתיבה זו היא
הרבה ס' תלוי שדי וקריעה לו
חלוני היושבי בשרים אך לא
הדורה שדייו ולא הפתרון
כאשר יראו כי הי"ר היא עיק'
ושורש היא בתיבה כי תנה
לבני פליטות את נשף חשקי
שם לי לחרדה שכל יודע של
שורש ועיקר הן כתיבה כי כן
משפט נביאים כי כל פרשת
שהתנבאים על האומות אח'
ויזכיר היא בנבואות הנביא
ואמ' לו אתה הנביא דע כי
אופת עתידך לשם פלוני כאשר
תנה לבבך כך עתידין להב'
להשות כבאו אליהו צרה יענק
כאשר יאחר פליטת כי כן
ימצאום ראה הקב"ה לבלשצר
שעתיד לעשות עם אלו גם
גבורים להלחם עם כורש א'
ובשובו והכות את חיל כורש
העובדים עליו שמח שמחה
גדולה ועשה משתה עם אלו
גבורים שעשה כהם חיל כורש'
ואמר במשתה היין להביא
כלי בית ה' ושתה היין ושריו
ופלגשיו וכן בלילה שהיו של
שמחתו פרע הקב"ה וה' ק' שה
שהיו עבד אחרית ואריו שי'
הריוה ונביא דוגמתו ואמר
בטרם יבא לילה אחר הנביא

ראיתי שלא כביתו ושמח על
ועד שהיה יושב בביתו שלו
והנה חשיכה נפלת עליו כ'
ביום ההוא הראהו הקב"ה
לנביא נקמת ה' בבבל ונק'
היכלו ואמ' כשם ששמחתי
לך נשף חשקך לחרדה
שבילמתי לב שאחר את
היא לכן בא של נבוכדנצר
בבוא עת פקודתו גם הוא
ושום נשף חשקו לחרדה
ולגבות נקמתו ויהי כראות
הנביא את פשר הספר ויאמ'
ויספר אל עמו ויאמר הראני
הקב"ה פורענות העתידה
לבא על כל ראיתי האלה
ואני יושב בביתי שלו ואח
על פני אחלוף תמיד שערה
בשרי תנה לבבי פלצות כ'
בעתתני את נשף חשקי כ'
שם לי חרדה ואחרדה לקראת
החזון ואשתומם על המראה
ועד שאני יושב ומצירה
והנה נגב עלי ויאמר הנה
את היא לבל שאינו לשום
נשף לחרדה ולשום אורכו
לחרדה ולשוממות עולם בבן
פקודתו ואף כמו בפורענות
אויב הראהו הק' לשעבד
כי ליאים רבים יענק לב אויב
בבאו עליהם צרה ויעקה כמו
כשהיו שמעים בנים ואחרו
פורענות והזעיק הק' לב ה'
הנביא עליו את היא לאויב
שמו כן יענק לבם בראיה
עד עמד עלה שלישית
גברתנית כמו דאיתא ושליש
ושלישים על כלו ויש אומר
במעלה השלישית לכן אף
עמד מקום מבחר שבארץ
ואויב כי מעלה הלוחית בבן
בבבי ישעה בו לשון נפל על
הלשון הוא נקראת מעלה
הלוחית בבבי ישעה בו כי דל

דרך חורונים זעקת שבר בספר
ירמיה אותה קוריו בספר ירמי'
מורד הוא חורונים ולרדת כי
המורד מורד בית חורון קוריו
להם ליענק יעקת שבר כשיה
כשיורדים האויבים ואומ'
במורד מעניין של במלחמות
יהושע וימים לפני השער עד
השברים ויכום במורד עד רק'
הבריחן כי היה טורים ומשואת
יהיו המוקים נקראו עורים הם
השם גורם לו שיבש ומקום כ'
ואחריו מעיין שוי טורים לשני
תורים לכך ואומ' יהו ויתחלו
ושברים אותו ואישי בשון ואי'
מיימיו ואיד יבש חציר כלה דש
רשאי ירק לא היה ושים לבר
זה ששתנה האויב שלא הקדישו
ליום הרעה ולפיס כשם יקרא
זה שלא עשה לכל המלכות
מפני שלא נעשה להם כתר
לישר ומפני שודד לכן לא יותר
כהם מקום להסתר שם ולא כ'
השודד הנביא מקום שלא
חיפש אחריו ושואהו שאלה
הוא שקיתנן כמו העיין
יענקו בך טרחי אויב הוי סתר
לאו מפני שודד של כן יותר
עשה זאת להם על אשר יתרה
עשה ופקודתם היא ואומ
אגלים וכראלים שם מקראת
הן המקום נקראו בראלים לכן
אלו אנשים כי מדינן ואל
ואל אחרים לשון נפל על הלשון
על כן אמרה עליו הרוגה כי
אשית אל דיון טפסה חיל
ויתפסם ובוזים עליהם ותו'
כנשת משריין לפליטות האויב
אריה אלך חזק כאריה לשוא
לשארית אדריה הגב' ולכן כ'
16 שאריו דירעהן שלחו כר
מושל ארץ מסלע מדברה אל
הר בת ציון פתרונות ימוד'
ראייתי ואקראו זה ואומר את'

ומה שישבו על הלב אמר כר
פתרון כשריו כני מואב
ירדתם עמו עריהם ושכנו
בסלע ישב מואב מדבר
להמלט מפני האויב כמ״ש
שאמר בספר ירמיה עזבו
ושכנו יושבי מואב בסלע וג׳
ועשה יהו משולחים שליח
מסלע מדברה שברחו שם
למושל ארץ על הר ציון למלכי
בית דוד שיכתבו להם לעזור
ולא יוכלו כלום וזהו עיקר
ולא תסור ממנו אבל שימעה
שלחו כר מושל ארץ למושל
ארץ ההולך לחק ולמשפט ל׳
השיב מנחה ותקרובת ל׳
למלכי ישר׳ כמו שכת׳ ומיש
ומישע מלך מואב היה נקד
והשיב למלך ישר׳ מאה אלף
כרים וגו׳ ויהי כמות אחאב
ויפשע מלך מואב במלך
ישר׳ ואמ׳ לו הנביא לאחר כי
שיגיע הזמן מידי שנה ומש
ועתה שלחו כרים למושל
ארץ ומנחה פירשו לעתיד
שעתידין להביא מנחה למלך
המשיח והיה כעוף נודד
קן משולח כן תהיינה בנות
מואב העוברות ובורחות מ׳
מעברות לארנון הביאי
עצה עשי פלילה לא היה
הפורענות הזאת לבני אדום
שהיה לכם לתת עצה לישראל
שיהו בורחים מעלכם ומפני
חרב של נבוכד נצר עשי כל
פליליה היה לכם לעשות כדין
שיתן כל״ו יעלך כמעך ערים
היה לך להשית עליהם עצך
להיות להם למחסה ולמסתר
ועל כליה זה שיצלו ממנו על
כל העולם והיה להסתר נדחי
ולא היה לך לגלות טהם נודדים
ומבריחים ועלך יצרו בך נדחי
היה לך לעשות אכסניא להם׳

ארבעה טובים היו ללוט כמ״ש
בשביל אברהם ואלו הן וגם
ללוט ההולך את אברם היה
צאן ובקר וג׳ וישב את כל הר׳
הרכוש וגם את לוט אחיו ואת
השיב ויהי בשחת אלהים את
ערי הככר ויזכר אלהים את
אברהם וישלח את לוט וכו׳
וכנגדן היו צריכין לפרוע לז׳
לבניו טובות ולא די שלא
פרעו להם טובות אלא רעות
הה״ד וישלח מלאכים אל בלע׳
בן בעור ועתה לכה נא ארה
לי את העם הזה ואוסף אלו
את בני עמון ועמלק ויהי
אחריכן באו בני עמון ובני
מואב עליהם וגו׳ והדין ידו
פרש יד על כל מחמדיה וגו׳
ונכתבה חטאים שלהם בשלש
מקומות לא יבוא עמוני ומוא
ומואבי על דבר אשר לא קד
קדמו אתכם בלחם ובמים
ובדברי הימים אשר לא קדמו
את ישר׳ במותם ומה עשו
עוד זכר נא מה יעץ עליו
ארבעה נביאים וחתמו גזר
דינם ואלו הן ישעיה ויחזק
וירמיה וצפניה ישעיה אומ׳
משא מואב כמ״ש לך כל
כמ״ש רבים כי אפס הרץ
לפיכך היה לך להטמינם שה
שהמציק היה ועלה אותם
והיו תמים וכלים מפני האו׳
האויב שהיה רודף אותם
מוריגם מין לשון טגשו וה׳
ודוחק ם׳ ומין של מין הגזה
לשון כחיטה והוכן בחסד
כסא וגו׳ ומה גם עתה כגר
פורענות על מואב לשיבוא
מלך המשיח שיתכן מלכותו
בחסד יחריב עם מואב ואחר
מהיות עם והוא ישמיד את
מואב דכת׳ אדום ומואב
משלוח ידם וגו׳ אוי הקב״ה

יכ׳ לאו דוד שזכה למלכות בחס׳
בחסד שעשתה זקינתו דכת׳
היטבת חסדך האחרון מן הר׳
הראשון ויפרעון ממואב ש׳
שהיה להם לגמול חסד עם
ישר׳ ולא גמלו ה״ה והוכן בח׳
בחסד כסאו וישב עליו וגו׳ א׳
אתם בני מואב הייתם לכם
לשריבתו אותו שכתם והל׳
והמעתי את כסאו וממלכתו
עד עולם וחסדי לא יסור
ממנו היו יהיו שופטו ודורש
משפטו ממנו וממהר צדק
ממנו כצדק לשון דין הוא מצוה
לשון גוה לא כן בדין לא כדין
וכשורה נהגו גבוריו ודומה
לו כן בנות צלפחד ילילו מוא׳
למואב יליל זה על זה לאשי׳
לאשישי קיר חרשת פת׳ לא׳
לאבירי אנשי קיר חרשת׳
היכן מצינו שאשישי לשון
אבירים הם דדריש בבראשי׳
רבה אחי יהי לך אשר לך לפי
שעד עכשיו היו המיטרד׳
ומפקפקות כבדו והיכן מצינ׳
נתאוששו כבדו כמו דכת׳ אחי
יהי לך אשר לך פת׳ היכן מצ׳
נתחזקו כבדו וכן הוא אומר
זכרו זאת והתאוששו פת׳
והתחזקו תהגו אך נכאים
יש המון של שמחה כדכתיב
עלי הגיון בכנור המון של א׳
אבל קינים והגה והי׳ ויגילו וג׳
לאשישי קיר חרשת תהגו
ושותק׳ יש לה׳ הגה של שמח
ויש לה׳ הגה של צער כשהוא
אומר תהגו ושור אך נכאים
למדתה שכך אלה כדעתו לה׳
תהגו לשון צער הוא ואבלות׳
כי שדמות חשבון אומלל זה
שדה לבן שגדל בו התבואה׳
שכאיה היא מקום פירות כמ׳
כמו גפים האלו שדקיה הי׳
הרגו שריק עמה הם הטרש

כנגד יעקב׳ והיה כאסוף קציר
קמה וזרועו שבלים יקצור׳
כבוא הוא אומ׳ והיה כמלקט
שבלים בעמק רפאים כך
בתחילה גלות ראשונה שהג׳
שהגלה סנחריב ועשרת ה
השבטים ויצאו לערי ישראל
יושבות על מלאות׳ הרי זה דומה
לזה שמלקט משדה ומאסף׳
אחרי הקוצרים שכבר נשארו
בו ואח״כ ויצא ההו׳ והיה כאסוף
וזרועו שבלים יקצור׳ ועדיין
דומה לה מלקט שקוצר בשבלי׳
שאינו לקציר הרבה שלישית
שלישית בהגלם׳ כשנת שש
לחזקיה היא שנת תשע להושע
שלא נותר כם אלא מעט וזהו
ומעט לא כביר לפי שכבר גלו
כלן׳ הוא דומה לזה המלקט
שבלים בעמק רפאים וזה
שהולך ומלקט בשבלים אחד
אחרי הקוצרים שאינו אלא
אחד הנה ואחר הנה׳ ועמק
רפאים׳ מקום תבואה הוא
ונשאר בו שר׳ עוללות כנוקף
זית׳ כמילו זית זה שקטפוהו
כבר שלא נשארו בו כי אם
שלולות מעט׳ כך לא נשאר
מימי חזקיה אלא שבט יהו׳
יהודה ובנימין לבדו גרגרים׳
גרעינים׳ אומר עירית הזיית
שקורין בלשון ישמעאל או זרכנ
או חמשה בראשה פוריה׳
כמין ששה פירות׳ ביום
ההוא לאחר גלות עשרת הש׳
השבטים ישאר השאר בן
ישעיה אל עשהו׳ הוא דורש
של חזקיה שנ׳ כי אל אלהי
ישר׳ מבטח׳ ולא ישעה אל
המזבחות מעשה ידיו׳ כמו
שעשו אחיהם בית ישר׳ שה
שכחו להם בעגלי זהב כו׳
יהיו ערי מעזו׳ כמוטר יעזוב
איש חרישית בשדה׳ מושר

יראה חרב על הארץ ויבואו
ויעס אל נפשו והאומר הוא
ולאכת האילן׳ כך תהיינה
הערים הבצורות שבישראל
מפני חיל סנחריב׳ והיתה ד
שממה כי יגלו ישר׳ מארצם
אשורה׳ והארץ תשאר ד
שממה׳ ומה גרם שתהיינה
שממה עזובות ערי מעוזו
על ידי ששכחת אלהי ישעך׳
ישעך וצור מעוזך לא זכרת
על כן לא יצילום שהם בטחו
בהם׳ על כן תטעי נטעי נעמ׳
נעימים ואמורות׳ זר תזרעם
כשתטע נטע יפה ליערך
זרים תטעו ותזרע שיבואו
זרים׳ ויאכלו את פריך ביום
נטעך תשגשגי׳ ביום שנט
שנטעתך לי שעתני לך את
תורתי נהייתה לסיג מ׳ כינים
כמה היא היך עולה לה
שנינתה בתוך חופתה ובב׳
ובבקר זרעך תפריחי ביום
מקום שנינתך תורה שהיה
לך להפריח מצות ומעשים
טובים עד קציר׳ ר׳ חייא בשם
ר׳ חנינא ור׳ שמואל בר נחמן׳
ר׳ חייא אומ׳ משל לאחד שהי׳
לו ערוגת ירק מלאה והשכים
בבקר ומצאה שהוריקה׳ ור׳
שמואל אומ׳ משל לאחד שהי׳
לו ערוגה מלאה פשתן והשכי׳
ומצאה נבשלין עד קציר׳
עדתם שליכם קצירו של אל׳
מלכות קציר של מלכות רש׳
מסורין קציר של מלאך
המות׳ דאמ׳ ר׳ יוחנן משום
ר׳ אלעזר בנו של ר׳ יוסי הגלי׳
הגלילי אומ׳ בשעה שעמדו
ישר׳ על הר סיני ואמרו נע׳
נעשה ונשמע׳ קרין הק׳ לא
למלאך המות אמ׳ לו אע״פי
שעשיתיך קוזמוקרטור
על בריותי אין לך עסק בזו

באומה זו משכל שהם בני׳
הקב״ה בנים אתם לה׳ אלהיכם׳
וכת׳ כשומעכם את הקול מתוך
החושך׳ ומי יש חושך למעלה
והכת׳ ונהורא עמיה שרויא
שרי׳ אלא זה מלאך המות שנ׳
שקרוי חשך׳ הקב״ה חרות על
הלוחות׳ אל תיקרי חרות אלא
חירות׳ ר׳ יהודה ור׳ נחמיה ור׳
ורבנן׳ ר׳ יהודה אומ׳ חירות
ממלאך המות׳ ר׳ נחמיה אומר
חירות מן המלכיות׳ ורבנן
אומרי חירות מן היסורין׳ נ׳
ביום נחלה׳ ביום שהנחלתי לי
אתכם את התורה׳ וכתיב ומנט
ר׳ יוחנן ורבנן׳ ר׳ יוחנן אומ׳ הכ׳
הכותב עלי מכה ונדה ומתנ׳
ומתשת׳ ורבנן אומרי הכותב
עלי מכה גברתנות ומתשת׳
ואיזו זו רבה׳

כך מצאתי במדרש
ויקרא רבה׳ אבל לפי פשוטו
הייתי מפרש תשגשגי לשון
גדול׳ וכה פת׳ ביום ששנטעך
והייתי סבור שתגדלי נטעך
ובבקר זרעך בקר שהייתי ס׳
סבור שזרעך תפריח עד קצ׳
קציר יתגדר ביום נחלה׳ כמו
נחלה ומכתך שנפל על קצירך
יום שמלקה את הקציר והקצ׳
והקציר יאבד׳ כלו׳ ביום שנט׳
שנטעתי אתכם לי לעם והייתי
סבור שיתגבר מעשיכם ודרכי׳
ודרכיכם לפני קילקלתם מעשי׳
ונגזרתם עליכם שיעבוד
מלכיות׳

ובמדרש חכמים כו׳
ביום נטעך תשגשגי׳ מוס׳
שנטעתי אתכם לי לעם נעש׳
נעשיתם לי סיגים כסף׳ הקב״ה
כסף מעופה על חרש שר׳ כס׳
בשרים ולב רע׳ תשגשגי ש׳
שנשתן׳ הקב״ה ויפתוהו בפיהם
ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון

עוד ובבקר ורעך תפריחי ׳ג
ר״ל עד קציר עד שתגדלו ועֿג
ונגלו ממשיך ביום נחלה ביים
שהיה ר״עב להשיב לכם תדירי׳
וכיוב החזיק׳

ומדרש חכמים

משא דמשק׳ הנה דמשק ׳עד׳
שאמר בדמשק ויתנבא כמ׳
בתרשע׳ זה ענין זה אינו זה
אלא שאמר בדמשק כתרשע
דמשק׳ על שהיו עובדי ע״ז
כמנין ימות השנה ויושבי
ערוער היו עובדין ע״ז יום
אחד ומספר טלו׳ על אחת
כמה וכמה׳ ישכבו עדי עדוע
מעוזם ושאר בני ארם כבבוד
בני ישר׳ יהיו שילמו כמורת׳
בישר׳ והיה כאסוף קציר
קמה׳ לפי שעלה סנחריב
הריניק להם לא יקח כי לא׳
ישאר וחיי ולהן אלא כה
החובט בזיתו׳ וישאיר שתים
או שלשה גרגרים כך יעש
ישאיר בהן פליטים שיגידו
את כבודי ענים׳ ביום ההוא
כשיראו את ישועת י״י ישי׳
שיעשה בסנחריב׳ ישעה אל
עושהו׳ הוי המון עמים רבה
הנביא שיגלה את ישר׳ וסוף
שעטו את שלו ואתחת ירם
התחיל ויתנבא ואמר הוי על
מלכות האיש עברות בישרא׳
אמ׳ הנביא האומות הללו דומ׳
דומין לשאון מים רבים כך ׳ג
הומים על ישר׳ לאומים כשאו
מים רבים ישאון ׳וגער בו
ונס ממרחוק׳ הוא אל והם הומים
על ישר׳ כהמות מים הרי אנו
עושה בהן כמה שאמר עשו
אף הים כשהומים גליו ומבקשין
ומבקש להציף את העולם
ואני גוער אני בו ׳והוא חוזר
ובורח ולאחור ושב לאחוריו כמ׳
כמנין טאוו׳ רוד תהום כלם

כלמש כסיתע על ההרים ׳ג
ישעירו ויים ואגמריך יבעסו
ויקול רעניך יחפרון ואיגה הקסה
עשה כן לסנחריב שיברח
עליו וחזר לו למעה׳ רכת״י
וילך סנחריב מלך אשור וישב
בנינוה׳ ורודף מארץ הרים ׳ג
שהרוח שולטת בו שאינו
עומד אלא לשעה מזו כך לא
לעת ערב והנה בלהה׳ בטרם
בקר ואיננו ויצא מלאך י״י
ויך במחנה אשור מאה וש
ושמונים אלף איש וישכימו
בבקר והנה כלם פגרים מתי׳
זה חלק שוסינו להגיע לסנחריב
משהוא שוסינו׳ הוי ארץ ׳ג
צלצל כנפים הוי על אותה
אומה השוטחת קלעים
ופורסת נביה׳ והורנו ספינת
ספינותיה כמשר זה הוי על
כמכוח ומגון׳ הוא העם
היושב ומעבר לנהרי כוש׳
ובכלי גומא׳ הם ספינות קט
קטנות העשויות מגומא ׳ג
כדי שילכו מהרה׳ לכו מלאכים
מלאכים קלים אל ישר׳ שהוא
ממושך ממורט ומגורר
בין האומות׳ אל עם נורא׳
אל עם שדתיהם שונות מכל
עם ומיום שמו ולעולם והלאה׳
ודבר זה גרם להם שאין להם
אהבה עם כל אומה׳ ולשון
לא תגורו שיבואו להם לע
לעזור ומעיר אחרת׳ קו קו ׳ג
ומבוססה׳ גוי טעריקן ומעול
ומטולטל ומבוססה׳ ברש גוי
שיגעשו דייש למלכות אש
אשר בזזו נהרים שאין לך
אומה שלא שיעברו כמו
את אותה עליהם יבול תמלוכו ׳ג
עליהם ׳וכן דרך המלך שש
ששולח חיילותיו לארץ רחו
רחוקה לכבשה ומביאה ם
ואומר לא תיראו כי הנני הוא

יפה היא ועת לכבשם יובל
הפותרים אל עם נורא אומה
שיעשו לה נוראות מיום שמו
ולעולם והלאה׳ שועים הם׳ כי
אין דרך המשלח ליבטעתו ׳ג
לארץ רחוקה לאמר להם לכו
אל עם שאינו עושה לו נורא׳
אם כן היה משבר את לבחי׳
חיילותיו לאמר אם כן לא נעמו
עליהם ר״ל גוי קו קו שאינו׳
אומה שאיה פוקד עליה׳
שעתיה ואדה בוירה׳ כמו ׳ג
אומה זו שאינו משלח אתכם
עליה כי כשהם חוטאים אני
משגר עליהם האומות ולאחר
כך להפרע מהם כל יושבי תבל
ושוכני ארץ כשאו נס הרים
לראות וירחוק המראו ותקוע
שופר תשמעו׳ בנסים שאנו
עושה לסנחריב תראו ותשמ׳
ותשמעו כנס על ההרים וכקול
שופר׳ כה אומר י״י אלי אשקוטה
אשקוטה ואביטה לעיני ישראל
ואביטה להיטיב להם׳ ונחמות
אביא להם ומהרה ויאהרו ויתֿ
ויתענגו בטובי כחום צח עלי
אור׳ כהיר בתקופת תמוז׳ כמ
כמוהר הרקיע בטהרתו׳ עלי
אור׳ זה השמש׳ ד״א אשקוטה
ואביטה במכוני׳ דשה ואיתן
ישן לא אחשה ולמען ירושל
לא אשקוט עד יצא כנוגה
צדקה׳ כי כה אמר י״י אלי א
אשקוט בהבטי במכוני שהו
חרב׳ לא אשקוט עד יצא או
אורו כחום צח עלי אור ויתֿ
ויתענגו בני ישר׳ כמטר יתֿ
האורה בעב טל כשהחיה
בחוקתה בחום קציר׳ כנעת
שלג ביום קציר׳ ד״א אשקוטה
וגו׳ כחום צלה האורח׳ הק
לאחר ירידת הגשם׳ ומבשלת
את הפירות׳ אור הוא הגשם׳
כמו ריאו׳ ועתה לא ראו אור׳

וכן כמו על אורות טלך כמו עב
טל בחום קציר כשאוחזים את
השמש הקוצרים וכמו עליה
עב טל וזה ענין הם שאוחזים
כן יהיה לישר מעשותו של
שפטים בסנחריב ונקמותיו
בהם כי לפני קציר כתם פרח
כתם פרח התבואה כמו ד
לקציר ולפני שבוסר גומל יה'
יהיה נצה קודם שבו יהי' גומל
הנצה שוה שהוא עבשיו יא
יעשה בוסר גומל הוא' וכשיא
וכשיאמר רצתי' הוא בוסר
הוא גמוע הוא פו הלבן וכו'
וכאורין ישר' כבר נעשים הע'
הענבים קודם הפרח' בוסר
גומל' ואז היתה ואפלתו של
סנחריב' קודם שיגיע זמן קצ'
קציר' כתם פרח' כשלוד
הפרח זה הפרי קודם שהבו
שהבוסר יגמל וקודם שיהא
נצה סודר' וכרת הזלזלים הם
פארות הגפן' הסיר התז'
יכריות יי' אותו' סנחריב
הראשונים ולת' השי' יעזבו
יחדיו לעט הרים ולבהמת
הארץ' וקץ עליו כמו הקיץ'
עליו תחרף במו החרף' בעת
ההוא יובל שי' מורה וקודם
אל מקום יי' צבאות הר' ציון'
והכן המקרא הזה על היניק'
לרעה הוא אומר שסנחריב
מיעוה לעבדיו לכן ולאוכים
קלים אל גוי ממושך ומורט'
וכו' וזה הק' משיבו לא תאו'
שבו יהודה ובנין שנשיאוו
שלו הגליום כשהגלית לעשי'
השבטים אלו אף אותם עד
שהגלית יחזרו הם ויובלו שי'
כשיותן קהלך לחית השדה
ולעוף השמים יובל שי' ליי'
צבאות' עם שהיה ממושך
ומורט כדרך הם יחזרו בעת

ואמלוך שהרבה חורו והבד
ומעטרת השבטים בזמן
ואפלתו של סנחריב ובפרחו
על בית דוד.

משא מצרים הנה יי' רוכב על
עב קל וגו'. שמיכה זו לקו הו'
המצרים כבר במוי מש ה'
כדכת' ועברתי בארץ מצרים
לפיכך הוא מכה לם ממצרים
מיכה זו דכת' וירכב על כרוב
ויעף וידא על כנפי רוח' ונעו
אלילי מצרים מפניו שלא
יעשה בהם כדרך שעשה
לשעבר' דכת' ובכל אלהי מצר'
אעשה שפטים אני יי' ונב
ונבקה רוח מצרים' פת' נעתק
חכמית מצ' שנקרבו' ותרע לך
שרוח היא חכמה' שכן הוא
אומ' באליהו אין רוח היא
מוצע ושירה שדי תבינם'
וכן קח לך את יהושע בן נון
איש אשר רוח' ולפי שכל מצ'
מעשה מצ' אין עסוקין כי
אם להיות בכוכבים ובלהט'
ובלהטים וכשפים והיו גמו'
שלהם לפיכך כשלהם הוא
בו להם ועצתו אבלע' אבכה
שלא יהיו יאחד בהם שידע
ליתן עצה ולשון בלוע נופל
על החכמה' כמו כל חכמתם
התבלע' ודרשו אל האלילים
לשון איטן' כמו רופאי אליל
כלכם' פת' רופאי אין כמו ה
ויטים אל אוהרה אל האי'
האיטים לשו כתם ואטים'
אדונים קשה כל אחושורג

לשון רבים ונשתו מים רכים
מהים ונהר יחרב יבש' ונשתו
לשון יבש כמו נשתה גבורתם'
וכן הוא אומר לשונם בצמא
נשתה ולפי שארץ מצרים
לא לגשר השוים תשתה מי'
אלא מן היאורים ומן הנהרות
כשיבקש לאבדם יבש יזה
קדים ומדבר עלה ויבש וגו'
מקורו וייחרב מעינו והאזניח
והאזניחו נהרות דלו וחרבו
יאורי מצור' לפי שכל חחרך
שלהם אינם אלא במים הא'
הא' יפים אותם קנה וסוף
קמלו לפי שכל הנהרות שלהם
נהפכו לריק יהו עמשיו קמל'
קמלים שים קנה וסוף' דאו ז'
קנה וסוף הגדלים ביאורים
ובנהרים ובאגמים ואלחלוח
המים כשיבש המים יבשו
הקנים' קמלו יכרתו' כמו הוא
החציר לכמן קמל' ערות על
יאור על פי יאור וחפרו כל
מצרים סביבות היאור מים
לשתות' כמו כל המקום שהיה
יאור ויתפזר קודם לכן שהי'
עלה לשקים ומשקה כל אר'
מצרים' עתה כל מעותו ונג'
ונגבורו יבשו ואיננו' שורו'
כמו עשו עד היסוד בה'
פת' זה שעור כפי כל' ובכמו'
שהוא עקר' וראש פתרו על
העקר' פת' ערות לשון ערמים'
כמו ראיתי ערין ומתערה
כאזרח רענן פת' כברים ופזן
ופארות אף כמו ערות על
יאור' פת' כל העשבים הגדל'
על יאור' על פי יאור' וכן כל
מזרעו ימורען על שפת
היאור יבש נדף ואיננו' ואנו
הדיגים' ואת ינגע הדייגים
אמנות ומכלות' וכן ענוקי
מלאכת פשתים יבשו וה'

והסורקים אותו ההר ובושו
עוברי פשתים שריקות. שע'
שפשתן אינו גדל אלא על
המים. ואורגים חורי. אורגי
בגדי חירות. הם בגדים משו'
מין חור כרפס ותכלת. ד"א
ואורגים חורי. תרג' ומחן מיני
מינין. הם הרשתות. העשויי'
חורים חורים ועשויות מחוט
פשתן. והיו שותותיה מדוכ'
כל יסודי נהרותיה. מדוכאין
מתוקים מאוד מעשנו ומפילה
לבני אדם. כל עושי שכר אגמ'
אגמי נפש. פות' אותו כל
המיקוואות שהיו סוכרין אותן
לאסוף בהם הדגים בני אדם
שהיו עוסקין בכך כשיבשו
הנהרות יהיו להם אגמות נפש.
אבל רש"י פירשו על אופנו.
כל עושי מאגמי נפש לעדר
כהן נפש. הם הדגים שהם
מעלי חיים. כל עושי שכר
לעד כהן דגים כל אחד ואחד
לעצמו. אך אוילים ויעצה
איך תאמרו אל פרעה כל א'
אחד ואחד אומר בן חכמים.
איש חכם אני ואני והיותי
מדומה פני המלך ולתת עצ'
ואלמות. בן חכם. כמו בן בליע'
איש בליע'. וכן בן חכם ישמח
אב. איש חכם בן מלכי קדם.
איה הם איפוא יגדו נא לך.
משאו. לשון עתיד. כמו הנחש
השיאני. כמו התעות שיבק
אילך ואילך כשיין עם לין
על לבו ומקיאו. כיפה ואגמון.

ספר מפורש

והיתה אדמת יהודה למצרי'
לחגא. לשבר כל אשר יזכיר
אותה אליו לא' שעלה מיהודה
ונקיצנה ונבקיענה אלינו.
יפחד עליו אשר כמו שאירע
לסנחריב משהלך חיל מצ'

יקודים בשלשלאות לפני
ירושלם. ביום ההוא מדברות
שפת כנען. לשון הקודש ש'
היא לאחר מפלתו של סנח'
יצאו חזקיה ואנשי כמו מלכים
יושבות בקרונות של זהב
הדרך שלא לעבד ע"ז והוא
שיוו. ונשבעות לי"י צבאות.
הלכו לאלכסנדריאה של מצרים
ובנו מזבח והעלו לשם שמים
שנ' ביום ההוא יהיה מזבח
לי"י. מאי עיר ההרס.

כדמתרגם ר' יוסף

קרתא בית שמש דעתידא
למיחרב יתאמר לחדא מנהון
מאי משמע דהאי חרס לי'
לישנא דשמש הוא. כמ' דאו'
האומ' לחרס ולא יזרח ובעד כו
בסדר עולם ביום ההוא יהיו
חמש ערים זה היה אחר
מפלתו של סנחריב שכבש ע'
שנו בקולרין וש' כה אומר
י"י יגיע מצרים זה פרעה מלך
מצרים וסחר כוש זה תרהק
מלך כוש וסבאים אנשי מ'
מדה. אלו חילות שלהם
עליך יעברו זו ירושלם ולך
יהודה מושלים יהיו אחריך
ילכו זה חזקיה בזיקים יעב'
יעברו זה בכבליהם ומקיימין
שהם מתנים שבחו של מקו'
ואו' אך בך אל ואין עוד אפס
אלהים כשפטרן חזקיה קב'
קבלו עליהן מלכות שמים
והלכו למקומם ובנו מזבח ש'
ומקריבין קרבן ומקטירין ק'
קרבן ומקטירין עליו לשמים.
שנ' ביום ההוא יהיה מזבח
לי"י בתוך ארץ מצרים. עיר
ההרס יאמר לאחת. קריה
בית שמש יבנו לאחת מהן.
והיה לאות ולעד לי"י צבאות
בארץ מצרים יהו מצרין

כהקבה גבורתו שעשה ה'
בסנחריב. ונגף י"י את מצרים
נגוף ורפוא. וינתך מכתם יבאו
להם רפואה. שכשהוליכם
סנחריב בקולרין לפני ירושלם
ויצאו מלאך י"י. ויך במחנה
אשור. ויצאו והביא פרעה מלך
מצרים וחילו שכבו עמו לפני
ירושלם בקולרין. ולאחר יצאו
חזקיה והתירן. עיצות לאחר
שהותך מכתם כזה להם
רפואה. ביום ההוא תהיה
מסילה אשורה. אחר מפלתו
של סנחריב שיצאו חזקיה
והתיר את חיל פרעה והם
השלימו עמו ומן היום ההוא
והלאה. תהיה מסילה ממצרים
אשורה. ובא אשור במצרים
ומצרים באשור. דרך ארץ
ישר'. ועברו מצרים את אשור'
פת' ועברו ארץ מצרי עם אשו'
שניהם יעבדו את ישר' ביום
ההוא יהיה ישר' שלישיה כמ'
שליש בינהם. לפי שארץ י'
ישר' ממוצעת בין שתי הללו
הממלכות האלה אשור יושב
לה כצפון ומצרים בדרום וכל
זמן שלא השלימו מלכי מצ'
עם אשור לא הייתה מכילה
ביניהן אבל מיכאן ואילך תה'
ישר' שלישיה ביניהן שיהיו
עשויין ועומדין ביניהן וזה ל'
לזו סחורה. בשנת בוא תרתן
אשדודה. אמ' ר' יוסי עשרת
גדול טעה סנחריב אחר
הדברים והאמת האלה. בא
סנחריב מלך אשור ויבא יהו'
יהודה ויחן על כל הערים הב'
הבצורות. ויאמר לבקעם אליו
ואותה שעה שלח תרתן לאש'
לאשדוד בשנת בוא תרתן
אשדודה ושטף שונים
ומואבים והעבריים שהיו ב'

ומפני שעשה אותו כשיצא על
שומרון שלש שנים לקיים מה
שנ' ועתה דבר יי' לאמר בשלש
בשלש שנים כשני שכיר
ונקלה כבוד מואב. אותה שעה
וישלח המלך יחזקיהו אל
ישעיהו ויאמר אליהם ישעי'
הנב' טתן בן רוח ושמע טוב
שמועה ושב לארצו ומה היא
השמועה שנ' וישמע אל תרה'
תרהקה מלך כוש לאמר וגו'
שטף שכנו וסיעתו. והוליכן
זקוקין והלך לו לכוש ושל
חירת המזרת ובאו לו
לירושלם לקיים מה שנ' כה
אמר יי' יגיע מצ' וסחר כוש
וגו' ומהו מה שפירשתי לאמ'
בסמוך ופתחת השק מעל
מתניך. ולמד שהיה הולך
בלבוש שק וכן אותה ממנו כ'
שכל הנביאים שהיו רואין
פורעניות מישראל ואומות וכמו
עליהן עושין שק על מתניהן
חשופי שת. ומנעלי יסוד יחף
ובושו וחתו מכוש מבטם הן
הושע בן אלה שמרד במלך
ושלח מלאכים אל סוא מלך
מצרים להצילו. משא
מדבר. משא אל הנגב היא
ירושלם היושבת בדרומה של
ארץ ישר' שיבואו עליה דרך
המדבר. ובדרך הים ממדבר
מן הגוי המציק לה מארץ
נוראות ממדבר הגדול והנור'
יבוא על ירושלם חזות קשה
הוגד לי על כל כמו עד ה'
פקודתו גם הוא הבוגד בוגד
והשודד שודד אותו רשע
שבכבד מה שעשו לו רשות
לבגד כבריות סוף יבוא עליו
בוגד ויבגדו בו וסוף כמותו
לשדוד יבוא כורש מלך פרס
ומדרש מומן עלי את עילם

על כבל ואת מלכות מדי תעלי
המצרי על כבל אף אתה כל אנ'
אנחתה לא ימפיק ה'. לפי הוא
שם דבר ועת כשיאנק בר'
נקודות כבבל את היום ההוא
והלואה השבתי כל אנחה
בעולם שכל ימיו היו הבריות
נאנחים מידיהם. על כן מל'
מלאו ל' ומתני חלחלה. כל מה
שעתיד לבוא על כבל הקנש
הק' ממעיות הנביא קודם
לכן. לכן תמה לבבי פלצות כי
כשתכנס. את מלאכת אנו על
כבל שכמו כן יתעו ופלצות
יבעתתו. את נשף חשקי. אות
היא לכל שירצ' לשוסו נשף
חשקו והדרה. שיבוא כורש
ויהרוג אותו. ערוך השולחן
צפה הצפית ברוך השרים
שיושבין על השולחן ומשני'
הצפה שאם יבוא חרב ויתקע
ויתקע בשופר ויזהיר אותם
היא לכבל שעד שהם יושב'
על השולחן במסבות משע'
במשתה היין עם אלף גבורי'
כח שעתיד נפקו אצבען די
דאנש וכתבן לקבל נברשתא
על גירא דכותל היכלא דמל'
דמלכא ומלכא חזי פס ידא
דכתבה אדיין מלכא זיוהי
שנו ורעיונהי יבהלונה ד'
וקטרי חרצה משתריין
וארכבתה דא לדא נקשן.
ועד שהן יושבין הרי כורש
ודריוש צרין על העיר והנ'
והצפה קורא אל המגדל
קומו והשרים משחו מגן.
שיהלוך החרב ומעליו ויצאו
לקראת כורש ודריוש היוצאים
עליהם. כי כה אמר יי' אלי
לך העמד המצפה מורם שני
שמשמיד יצפה על המגדל
להגיד מה שיראה ויזהיר

את העם וכאשר הצפה עומד
וראה רכב צמד פרשים רכב
חמור ורכב גמל מאנשי הצבא
הצבאים על העיר ובקרבם
אל העיר לתפשה וישלחו
לפניהן רכב פרשים שני פרשי'
לחקור את העיר. ואת מבוא
העיר ואחר כך העם הולך
ורכ' כתחילה נראה רכב צמד
פרשים עם רכב חמור רכב
גמל שלא יכירו אנשי העיר
ואחר כך יקשיב קשב עם
רב משושין וכאין אחריהן
להלחם אל העיר. ויקרא אריה
על מצפה. אריה הוא הצפה
השומר על העיר ולפי שהוא
חזק העיר שעליו נשארים
ונשענים אנשי העיר נקרא
אריה. וכן הוא אומ' ויכהו ויו
ויוליכהו את האריאל ומואב ואת
האריה הוא צפה השומר
על מגדל. ומה קרא השומר
דבר זה שמצפה והולך. יי' אנכי
עומד תמיד יומם ביום ועל
משמרתי אני נצב כל הלילות
עד אשר אראה מה יהיה
בעיר והנה זה בא ברכב איש
צמד פרשים ויען ויאמר
נפלה בבל. מי היה המגיד
שאמר הקב"ה לנביא לך העמד
המצפה. ומי האריה שקרא
על מצפה ואומר יי' אנכי ע'
עומד תמיד יומם. עד שהו'
מנבא על משמרתו והנה רכב
איש צמד פרשים זה כורש
ודריוש שנעשו רעים זה עם
זה שבאו להשחית את בבל
המצפה שהק' מינה לישעיה
להעידו זה חבקוק. וכה אמר
הקב"ה לישעיה העמד נביא
המחכה שינבא על בבל וראה
צמד פרשים ולא ראה רכב
פרשים הבאים להשחית את

בבל זה כורש ודריוש ויקרא
אריה על מצפה ה' אנכי עומ'
תמיד יומם לראות מה יהיה
בסוף מלכות בבל שהחריב
את ביתך והגלה את בניך ה'
והיה עושה גלות בבל ליום
לפי שלא משכה גלותן אלא
שבעים שנה. ועל משמרתי
אנכי נצב כל הלילות זה חבקוק
שאמר על משמרתי אעמודה
ואתיצבה על משמרתי כמו ש
היושב על מצור אצפה לראות
מה ידבר בי על בבל. אני לפני
נשכבנו אני כשומר הגדול שא
שואני זה משמון עד שתמרי
שתודיעני עד אימתי תמשך
מלכות בבל. ויקרא אריה הוא
חבקוק כי מנין אריה הוא
אותיות חבקוק ועד שהוא
עומד על משמרתו ואצפה
מה ידבר לי. ויענני ה' ויאמר
כתוב חזון ובאר על הלוחות
למען ירוץ קורא בו. כי לבו
מלכות לבבל שבעים שנה.
אפקוד על מלכות בבל כורש
ודריוש את עירם ושמתי את
אותו לשממות עולם ודרשתי
ובן גרני אשר שמעתי וגו'
מת בבל שעתיד הק' לדוש
אותה ביד כורש. כמגן עד
הדריכה כשנענעת הקציר
לה אשר שמעתי מאת ה'
צבאות מגידה מה יהיה ד'
בסופה הגדתי לכם עד כמה
השיבן הקב"ה על גלות שהוא
ליום הגדתי לכם. משמון ואחל
ומשיב תשובה על משמרתו
שהוא עומד כל הלילות על גלות
אדום שדומה ללילה ומשיבו
מה יהיה בסופה. ה"ה משא
דומה אלי קורא משעיר שומ'
של אדום דומה שומר מה
מליל' ומ' כמד' הדומה בתוך

הים פת' ויושב בתוך הים
אדום ששוה דומה אלי
קורא משעיר. אני הנביא יש'
ישר' קוראין אלי מגלות אדום
ושואלין אותי שומר מה
מלילה. מה יהיה באחריתנו
בגלות אדום שדומה ללילה.
כמשפט זה ששומר על משמ'
משמרתו ושומר הבריות
שואלין אותו. עתה אומר
לנו מה חלקים עברו מן לילה
וכמה משמרות עתידין לבוא
עד אור היום. כך שואלי'
לנביא לא תגיד לנו מה השי'
השיבך הק' על גלות אדום
שומר מה מליל. הקב"ה שהו'
שומר ישר' שומר ומליל על
גלות אדום. עד מתי תמשך
הודיענו מה קיצה והנביא
משיבם אותו בקר על שאו
שאותם שואלים על מדת
הודיענו מה קיצה. והנביא
משיבם אותו בקר על שאו
שאותם שואלים על מדת
לילה. הריני משיבכם קרוב
בקר טוב. קרובה היא הישו'
הישועה לבוא. וכבר חלף זה
והלך לו גלות אדום ומה לילה.
ואף פורענותן של אומות
העולם קרובה לבוא. דאו אז
אתא בקר וגם לילה כבר על
עבר גלות בבל שדומה ליום.
וגם לילה גלות אדום שדומ'
ללילה כבר עברו שמהם אני
מעכב שאין אנו נגאלין מן
הגלות. אם תבעיון בעיו אם
רעתכם שתהיו נגאלין. בכן
בקשו רחמים מלפני ושובו
מן הגלות אותו לכם ושובו
לאלהיכם בגבולכם. משא ב
בערב. לקראת צמא התיו
מים. אור' יוחנן שמונים אלף
פרחי כהונה ובידן שמונים

אלף פרחי כהונה ובידן שמונ'
אלף מגיני זהב בקעו לתוך
חיילותיו של נבוכד' נצר והלכו
להם אצל בני ישמעאל ואמרו
להם אתנו תחילה ואחר כך תש'
תשתו היינו להם מיני מלחי'
ואחר כך הביאו להם קדרות
נפוחים והיה ומאכיל ונותנה
לתוך פיו והיה הרוח נכנס לתו'
מעיו והיה מפרפר ומת. הוא
שהנביא מתנבא עליהן משא
בערב. אשל רב מערבבין ולא
בער ביער זה לכם ביער תלינו
אורחות דודנים ומהו דודנים
היינו שהגים כבני שמעון
כי מנהג דודנים אנשי מקנה
הם. טריים ביערות ושורח להם
לגדל ריבבנים אלא כשהנערים
מניקות את בניהם עד שהדד
לתוך פיו עוקרה ומתך פיו ול'
ומעיהו הוא ומתחנק לקראת
צמא התיו מים לקראת ש"מ
שעמיון היה לכם להביא מים
יושבי ארץ תימא. ואתם יוש'
יושבי ארץ תימא היה להם
לקדם את ישר' שהיו טורדים
מעליכם ואיש בלחמו ומפני
חרבות. עדו מעליכם ומפני
חרב נטושה ומפני דרכה. מי ראו
והנה נטושים על כל פני היו
הארץ. ומפני קשת דרוכה.
כשם שמספר והולך כל קד'
קדמוניך עדו יחד ויקשו ה'
אמרו.

ומדרש אגדה

בעיטה לקראת צמא התיו מים
בן עבדות לישמעאל אבותן
לא לקראת צמא. פתחו על
שני אבין להשקותו דכת' ויפ'
ויפקח אלהים את עיניה וגו'
כך היה לכם מים בין להקדים
את בני בלחם ובמים. כי מפני
חרבות נדדו ומפני חרב נטושה

על ידי שהיו דומין גייתו רב'
כשבת ומפני טבר ולחמו דר'
על ידי שלא נתעסקו במלחמ'
במלחמתה של תורה כדאמר
על כן יאמר בספר מלחמות יי'
בעוד שנה כשני שכיר כשני'
כשיגיעו למלכות ישמעאל
שנים שלמים אז תכלה ותסוף
כבוד מלכותם׃ משא גיא
חזיון ראה הנביא בחזיונו ש'
שעתידין לעלות על גגותיה'
כשיעלה עליהם נבוכד נצר
כמטרין לעמוד ולהלחם כנגדו׳
והנביא רואה שלא יהו רואים
יכולים לעמוד לפניו ואומ' להם
מה לך איפוא כי עלית לגגות
עיר ההוללה שהיה תשואות
מליאה ומלאה המון גוים עיר
הומייה ומרוב אדם ובהמה'
בתוכה׳ קריה עליזה שהיה'
משוש כל הארץ חלליך לא
חללי חרב׳ מה תועיל לעלות לג'
לכם על גגותיהם להלחם כנ'
כנגד נבוכד נצר׳ דע כי תלח'
תלחמו את כשדים ולא תנצ'
תנצחוהו׳ וחלליכם לא חללי
חרב׳ כבני אדם היוצאין ל'
להלחם ונופלין במלחמה׃
ולא מתו במלחמה ואותם לא כן
שלא קרבו עד רוח במיתה
ויעשו להלחם כשניהם וישע'
שנכנסו אויבים לירושלם אל
כל קציניך נדדו יחדיו ברחו
יחדיו ואיש לא עמד כנגדם׳
מקשת אוסרו׳ כיון שהפכו
עורף לפני אויביהם היו אורין
אחריהם חיים׳ והבורח מן
שוננים החץ בנפשו ואחר
שאר לו כאילו אמור׳ הה"ד
כל קציניך נדדו יחד מקש'
מקשת אוסרו׳ כל נמצאיך
אוסרו יחדיו׳ כל העם הנמצ'
יהו האויבין אוסרין אותן׃

מזיקין ומוליכין אותן בגולה׳
מרחוק ברחו אותם שהיו ע'
עומדין מרחוק מן המלחמה
לא באו לעזור אל אחיהם
ולא ברחו להם׳ על כן אמרתי
שעו מני אמרר בבכי׳ הנביא
מקונן על שבר בת עמי אל
תאיצו לנחמני כי יום מהומ'
ומבוסה׳ פת' ומערבב מיני
נבוכן עדרי בקר׳ וכן נבוכי'
הסוסים׳ מקרקר קיר ושו'
ושוע אל ההר׳ האויבים א'
משברים בחומות ירושלם׳
מקרקר משבר׳ ושוע אל הה'
ההר׳ יש שפות שוע לשון ק'
קינה׳ ואומ' המלך ישעיה אות'
ע'צעו להלחם אל הר ציון
ולא תועלה להם׳ כי שועם
אויה הואי׳
כמו שמפ' ביחזק'
פקוד ושוע וקוע׳ ומראיהו
אותו׳ על יושבי פקוד אות מין
ויאמר הנביא האומר ד'
שנשתתפו בחורבן הבית׳
ואומ' ויושבים שוע שהיו פנ'
פניהם להלחם אל הר הבית׳
שנ' ושוע אל ההר׳ ועילם
נשא אשפה ברכב אדם ופ'
ופרשים׳ וקיר ערה מגן׳ ע'
ערה יאמר שם כמ' ותערה
כאזרח רענן׳ והענם על שור
רבקן תריסיהון׳ ואנשי קיר
עליה כלי מלחמתו׳ ויהי מב'
מבחר עמקיך מלאוח מלאו
קרובות ומרכבות של גוים׳
שות שתו השערה שמו פ'
פניהם להלחם אל הר הבית׳
שנ' ושוע אל ההר׳ לפי שהיו
יכולין אנשי הרכב לבוא ש'
שם׳ שהוא מקום צר׳ ויגל
את מסך יהודה ומסך השע'
השבת אשר בנו מלכי יהוד'
אבנים דרין שהיתה אומר'

המלך לבית המקדש שכהד'
המלך היה הולך מביתו לעזרה
ודרך שכת כשבתו׳ ותבטן ביום
ההוא אל נשק היער אל שלטי
הזהב שעשה המלך ויתנם
בית יער הלבנון בספר מלכים
מבטרים והיו להלחם כנגדו׳
ואת בקיעי עיר דוד׳ ראיתם
כי רבו׳ כי הרבה פרצות העי'
העמידו בה האויבים׳ ותקבצו
את מי בריכה התחתונה ל'
למשוך המים׳ העירה שלא ימ'
ימצאו האויבים על העיר מים
לשתות׳ ואת בתי ירושלם ס'
ספרתם מי שיש לו בית של א'
אבנים ותהיו נותצים הבתים
לבצר החומה ולתקנה׳ עשיתם
למי הבריכה בין החומותים׳
למי הישנה׳ פת' ומי הבריכה
כמ' כי קרא יי' לרעב שכנו של'
וכן וקראתי אל הדגן כשן׳ ומי
במן שנוהגין ענין בשמחה
ומושכין ענין אל בית המשת'
ואומר הנה ששון ושמחה׳
הנה העת שתנהגו בששון ו'
ובשמחה׳ וכשון כך קרא יי' לב'
לבכי ולמספד׳ משל בני אדם
כשרואה את בנו שוחק הרבה
אומר לו שחוק זה יביאך לידי
בכי׳ ונגלה באזני יי' צבאות אם
יכופר העון הזה לכם שכפרתם
בתחיית המתים׃

ומדרש חכמים׳

משא גיא חזיון ר' יוחנן פתח
משא גיא חזיון מישל לרב בתי'
בחילותיו רוב ואותו גיא חזיון׳
שכל חוזים נתנבאו עליה׳ גיא
שכל חוזים מאיר׳ דאמר ר' יוחנן
כל הנביא שנתפרש שמו ושם
עירו בידוע שירושלמי הוא׳
גיא שהשליכה כל דברי חוזים
לארץ מה לך איפוא כי עלית
כלך לגגות ולאיגרי פלקין כמ'

כולהון. א"ר יוחנן אילו גבי הרין
השוויות ואלוה. א"ר אליעזר
בן יעקב הלשון הזה משמש
בשתי לשונות. לשון עזה לשון
הגנה. לשון אפילה. לשון עזה
דכת' השוויות טוגש לו ישוע.
לשון הגנה דכת' השוויות ואלו
לשון אלוה אפילה דכת' שוואה
ומשוואה. חלליך לא חללי חרב
ולא מתי מלחמה. והא הן אתי
רעב. כל קציניך נדדו יחד.
מקום אומרין מן המחנים היו
אסורין וכלואין שהיו מתיראים
מידי קשתותיהן ומוסרין
אותן. כל נמצאיך אוסרו יחד
מרחוק ברחו. מרחיקין עצמן
משמוע דברי תורה. כד' דאו'
מרחוק י"י נראה לי. על כן אמ'
אמרתי שעו מני. א"ר שמעון
בן אלעזר בשלשה מקומות
בקשו מלאכי השרת לומר
שירה ולא הניחן. ואילו הן. בד'
בדור המבול כים סוף ובחרבן בית
המקדש. בדור המבול דכת'
לא ידון רוחי באדם. בים סוף דכת'
ולא קרב זה אל זה. בחורבן הב'
הבית ולא קרב זה אל זה אומ'
אמרתי שעו מני ואל תאיצו ל
לנחמני. באו מלאכי השרת
ורצו לנחמו. א"ר להם בשר
ודם אני שאני צריך תנחומין
תנחומין הללו מאוצין הם לך
בוא אל הסוכן הזה וגו' מיתר
ענין שמדבר בכבוד גבורת'
ומדבר בשבנא. דא"ר אליעזר
שבנא כהן הגדול היה כת' ה
הבא אל הסוכן. וכת' התם ותהי
לו סוכנת. סוכן פה אדון אל
שבנא אשר על הבית שהיו
מפתחות בית דוד נתונים על
שכמו והיה ממונה על האוצרו'
בוא אל שבנא ואמרת לו מה לך
פה ומי לך פה. מה לך פה. איזה

כזה לגמרה כיון ומה זה עומד
העומדת כיון ומיזה עומד
העומדת כיון. ומיזה עומד
העומדת ויסור קבעת כיון
ומי לך פה. ומי מקרובך הכל
להשיב שעתידה כיון מיותר.
כי חצבת לך פה קבר. חוצבי
מרום קברו בתחילה היה מד
ודבר אל שבנא פה אלעזר.
ואחר כך היה אומר חוצבי
מרום קברו כאילו היה מדבר
על ידי אחר. שהה ופרש הפ'
דבריו ומה לך פה כי קבעת מ"מ
מישוכן כיון מלון מקנה לו.
מיום זה מיכון לעולם כמה
אמנות. ומי לך אחד מקרובך
כאן שהיה חוצב מקום קבר
כלומר שהיה חוצב ממרום
שכתב. מיותר. כיון שהוא
ברוחו של עולם שהכל להש'
להשיבנו והלא על קרובי מע'
מתוינה כיון על הבית. אנא את
אל תעשה עלי אם אני מאיש
ממונה כיון. אנא אנה על הכ'
הנה י"י מטלטלך טלטלה
חזקה וגבירותית. יעטך עטה
ומסבבך סבב. דרומה ועטה
את ארץ מצרים פת' וסבב את
ארץ מצרים וכן שומה יהיה
כמעיה פת' מסבבת ושואלת
אחריך. צנוף יצנפך צנפה.
סבב יסבבך סביב. מי נפסת
שורקת את הרוש כדור של
שעושין כמי אדם כמורדי
שיחדיו איש ביד רעהו כמ'
ממקום ארץ רחבת ידים. כי ש
אף יהיה הקף גדיל ולא תשוה
לו כדור מלוטש כל. לפי שהכף
של כדור שירוש היה כתיבה.
וכדור שהיה מלוטש כף. שלו ג'
היה עיקר כתיבה. שמה תמות
ולא כיון שחצבת לך פה קבר.
שמה מרכבות כבודך. ולא כיון

שמשתתא אומרת קלון בית אד'
אדוניך. לפי שבקשת קלון בית
אדוניך שרצית להשלים עם
סנחריב. והיה ביום ההוא וקראתי
וקראתי לעבדי לאליקים בן מ
במקומו. וכן אותה מיינו כשתי
כששת עשה סנחריב את שכבנא
ולקינה והלך לו להלחם עד תרה
תרהקה וחזר לו לירושלם ואות
הפרק עמדו אליקים בן חלקיהו
דכת' ויבוא אליו אליקים בן חלקי'
אשר על הבית. ונתתי מפתח בי'
דוד על שכמו שיהיה פקיד על
אוצרות בית המלך ופתח ואין
סוגר ואין מעכב על ידו וסגר
ואין פותח בלי רשותו. ותקעתיו
יתד במקום נאמן. שיהא מקום
שהיתד תקוע בו מחזיק את ה
היתד ואת היתד יהא מחזיק
תלות עליו כל כלי. ומשל היה ש
שאין י"י כשר יושבי ירושלם
שהעמיד ירושלם במקומה
ולא יעקר ומותה לגל המושל בה
חס ושלום ואילו חרבה ירושלם
בימי אליקים בן חלקיה שנים
שעיסתה ביד מלך אשור במ
במשך שלשת שאליקים מושל
בה אף כי עוד בחיים היתה
היה מנח והלך לו. והיה לכסא
כבוד לבית אביו כלפי שהתנבא
לעילה בקלונו של שבנא והופך
קלון בכבוד שאמ' ומרכבות של
כבודך קלון בית אדוניך. כל
מקום שאתה מוצא פורענות
של רשעים אתה מוצא חטאתם
פורעניותן תחלה לצדיקים.
ולכן אומר לכסא כבוד לבית
אביו. הצאצאים והצפיעות
בנים ובני בנים. והצפיעות אלו
הבנות. ואין להביא בדברי דומה
אלא כך שמעתי האומנות מן
הכהנים המשמשים בכלי הוי'
האומנות על כלי הנבלים עד

הלוים המשוררים בכלי שיר׳
ביום ההוא תמוש היתד׳ כש׳
כשלוקח אליקים בן חלקיהו
והתקעתי במקום נאמן ימוש
שבנא שהיה עד עכשיו תקו׳
במקום נאמן׳ והיינו תמוש
היתד ואחר שהייתה תקועה
במקום נאמן וחזק׳ ואמר על
היותו תמוש לו מפני שיהרג
המקום אלא שהייתה גדועה
ונפלה׳ וכל המקום נאמר
כחוקתו׳ הוה׳ ונגדעה ונפלה׳
כלו׳ ירושלם תשבור כשלוותה׳
אבל שבנא יבקש לצאת ל׳
להשלים ולפתח ירושלם׳ ואז
ואמרו רבותינו כשיבקש ש׳
שבנא לצאת מירושלם עם
תלמידיו והוא עבר לפניהם
כמו שיצא לו מירושלם אתו
ולכון ואחר דשיא אבתריה׳
אמ׳ ליה סנחריב משירייתך
מיתכו אמ׳ ליה בירושלם׳ אמר
חייכו קא מחייכת בי׳ ונעה
וגררוהו על הקוצים ועל הברק׳
הברקנים׳ והוא שאמ׳ הנביא
תמוש היתד התקועה במקום
נאמן׳ ונכרת המשא אשר
עליו הם המוכים עליו ואחיו
ואחיותיו ונדעים לפנים׳׳

ובמדרש רבותי׳

לך בא אל הסוכן׳ אמ׳ ר׳ אלעזר
כהן גדול היה׳ ר׳ יהודה בר׳ אמ׳
אמרכל היה על דעתיה דר׳ א׳
אליעזר והלבשתיו כתנתך על׳
דעתיה דר׳ יהודה וממשלתך
אתן בידו׳ תני ר׳ חייא למה קו׳
קורין אותו אמרכל שהוא גוזר
לכל׳ אמ׳ ר׳ ברכיה מן הדא דב׳
דסכן הוה ועלה ועמידנו קו׳
קורין אותו טורן בבית המקדש׳
הוא שהעבירו ויקטנו׳ ואומר
לו מה לך פה ומה פתח בבית
שיהא לו מקום קבוע אף יתר

בבית המנכת׳ ויקבר כאחד
מקום׳ כי חצבת לך פה קבר׳
עשה כמין שובך ונתן קברו
עליו כמ׳ דאמ׳ חצבי מרום קברו
ר׳ שמעון ושלום אמר עקבתו אמ׳
ממרום נחצב עליו שלא יקבר
בארץ ישר׳ שנחקקו כבלע
משכן לו כדור אל ארץ רחבת
ידים כדור זה שמקלשן אתו
בדים מאוד ממגע לארץ על
דעתיה דר׳ אליעזר שהיה
מבזה את הקרבנות על דע׳
דעתיה דר׳ יהודה לשני אחו
אדוניו חזקיה וישעיה ל׳
אלא כשוסר אבון כר כהנא
מה עשו שבנא וסיעתו וכל
בני הדריא ובקשים לך
ישעיה וחזקיה אין ובקשו
להשלים לך הוא שאמר דוד
ואמר ברוח הקודש כי הנה
הרשעים ידרכון קשת כוננו
חיצם על יתר לירות במו אופל
לישרי לב׳ לשני ישרי לבחזק׳
וישעיה׳ משא צר הילילו אני׳
אניות תרשיש כי שודד צר
מבית מבוא ויהיכנו ותטה
שום אדם ובית פת ומבמים׳
מארץ כתים נגלה למו׳ ואמר
אני עליהם את הנני כתים
שהוא נגלה למו להלחם עם
ושבומם אל ארץ רחוקה׳
דמו יושבי אי אמים כי שודד
צר שהייתה מכניסים בחור׳
אליה׳ סוחר צידון עוברים
מלאוך׳ גם אתם סוחרי צידון
היושבים כהר הקרובים לצר
ושעם מלאים ממולו ויקום
אחד הוא׳ דמו על יושבי ע׳
צר וצידון כי שודדו׳ וזה השם
שהוא עברו מלאך ברוב
רכולתם׳ דמו כי שודד צר
ומזוב כי עדיה׳ ומן עדיה
שוורון מלכה׳ ומן הדוין תת׳

התעברון׳ כלו לשון שמחה׳
ובמים רבים זרע שיחור על ידי
מים רבים היו ובמים בחורה
אל צר וצידון׳ והיי צד היום
סחר גוים׳ קציר יאור היא היתה
תבואתה של צר וצידון׳ ולפי ש
שכך תבואת מצרים אמגד׳
גדילה על מי שמים לא למטר
השמים אלא היאור עולה מש׳
ומשקה אותה קריות
על שם היאור׳ והיי סחר גוים
שמקריות דלותה העמים אל
מים רבים׳ בושי צידון אמר ים׳
מעוז הים לאמר לא חלתי ולא
ילדתי׳ בושו לכם אנשי צידון ה׳
הקרובים אל צר׳ כי אומר ים כי
מעתה יכל לומר ים מה הים
הוא צר שהוא מעוז הים מע׳
יושבי הים שהיא יושבת על
מבואות ותפארת יושבי הים׳
ולאו אמים מישכיהן׳ זו צר׳
מהיא אמירת ומי לתה מיקושת
לא חלתי ולא ילדתי ולא גדלתי
בחורים ולא רוממתי׳ בתולות
כי בני ימגו ויריש ותריו צידון
ותבוש כי הוכיש מבוא צר׳
זהו פשוטו׳׳

ובמדרש רבותינו

בושי צידון כי אמר ים׳ בושו
לכם אנשי צידון׳ על שהתפאר
הים כמו אמרו צדיק כי טוב׳
ומה שאמר ותפארו שאמר אוה׳
אוחיל ושמחו אלהיר׳ מה כתיב
היאותי לא תפארו נאם ה׳ אם
ומפני לא תחילו אשר שמתי׳
חול גבול לים׳ והריע הולך לעשות
רצון קונו׳ ואתם יושבי צידון
שיש לכם בנים ובנות׳ אם וכיתם
אתם מקבלים שכר ואם חטאתם
אתם מקבלים פורענות׳ על אחת
כמה וכמה׳ שאתם צריכים של
להתאונן׳ כאשר שמע למצרים
יחילו כשמע צור׳ כאשר שמעו

ששתה הק' נקרא למצרים
יחילו אנשי צר כאותו שמע
וזה פת' כאשר נודע השמוע
המאורות משמע מצ' כך יחד
ידעו ושמעו צר והאויבי' א'
אוי' הרשעה עברו תרשישה
עברו הים לפי כארץ רחוקה
הילילו יושבי איים הזאת לכם
קריה שהיתה עליזה מימי קד'
קדמתה עתה סבלות יבלום
מרחוק על צר המעטירה
המולכת מלכים שכל כך היתה
חשובה שכל מלך שלא נתכת'
בתר כתר לא היתה מלכות'
חשובה לכלום כנעניה נכבדי
ארץ הם סוחריה יי' צבאות
יעצה לחלל כל נכבדי ארץ עבר'
אחת היא ומנכבדי ארץ כשם
שאמ' למעלה כנעניה נכבדי
ארץ עברי ארצך כיאור שבו
לכם אין אזר עבר ותהיו מפוזרי'
כשאור אורעת כיאור זה שולת
שאתפשר בכל בת תרשיש אין
מזח עוד מאלה היושבת בך
בתרשיש אל תשאי כתר
עוד לצר קורין תרשיש על
שיושבת על מבואות ים ידו
ויאמר לא תוסיפי עוד לעלוז
המעושקה בתולת בת צידון
צידון שהיתה יושבת שלוה
ועליה בביתוליה כבתולה
זו שלוה נכתה כף ... הע'
על הארץ עתה כתים עברי
זהו שאמ' בתחלת הענין מא'
מארץ כתים נגלה למו' הן ארץ
כשדים זה העם לא היה מאז
למין לעולם שהרי אשור
יסדה לציים לא שנבנת מעצ'
ומעניה אלא עם אחר כמוה
רכת אין הארץ ההיא יכנו אל'
אשור והיא ומלכתו כבל על
עירנו לארץ שלא עזרה
ארץ כשדים אלא שבאה

אשור שאינו מאשור וכבר
ארץ כשדים ואינו' כפת'
כפתרונו הקריים הן ארץ
ארץ כשדים זה העם כשדי'
לא היו יושבים בה ויקורבי'
אשור יסדה' והושיב בה את
ציים וכנו כשדים והקימו
בחוריהם ועררו ארמנותיה
והחריבוה וישבו תחתיהם
כמו הוא ערוך ציים ואדר
כתים ציים אבדו ואדרי כתים
פת' ציים אבדו ואדרי כתים
פת' אחר הן ארץ כשדים
אם תלכו גם זה לא היה כי
נשדד אשור אם תלכי יפרה
נבוכדנצר להיות לציים לעז
לעופות ההם כמו ראו וכמו
שם ציים פת' אחר אשור
הוא פרס· שנ' בתעריו והכב
ולך יסור עליהם לטוב לשם
אם תלך לא יעתח לך הקימו
בחוניו עררו ארמנותיה
שוה למפלה אותה כשדים·
אומ' שופטים אתם נזרע
עליכם שתעוררו את ארמנות'
צר ושימו אותה למפלה·
הלילו אניות תרשיש כי
שודד מעזכם צר שהיא
מעוז הים כמו שאמ' ולמעלה
בושי צידון כי אמ' מעוז הים
ונשכחת צר שבעים שנה
כימי מלך אחד כל ימים
שעירה בכל כשוותה
שבעים שנה תהיו צר
נשכחת ויקח שבעים שנה
לפי מלאות לבבל שבעים שנה
יהיה לצר כשירת הזונה
ששכחוה מאהביה והיא
מתנגנת בכנור להשיב נגן
ולהרבות שיר למען ישמעה
מאהביה ויזכרו אותה ויבאו
ויבואו אליה אף אתם כמו
כן לאומות לכם הרבי שיר למען

תזכרי ושכח לאתננה לפי ש
שדומה אותה לזונה דרך
ומסחר שלה לאתנן זונה דומים
וזנתה כל ממלכות הארץ שהי'
מספקת סחורה לכל ממלכות
הארץ· והיה סחרה ואתננה
קדוש ליי' אומ' שכתבתי לך
במקום אחר לא תביא אתנן
זונה וגו' וזה התרתי לך
והקדשתי ליושבים לפני יי'
לאכלה שבע ולמכסי טוב· כי
הדברים עתיקים ולבוש תלו'
חכמ' להתגאות בו בוקק הארץ
מדיק הארץ מטובה ומפריה
משים פרי הארץ למלחה
מרעת יושבי בה ובולקה אין
המוכר בוקק אין המלוה ובולק
אין הלוה ועוה פניה והגלה
עשיריה שעושין פנים לאחר'
ועוה פת' והגלה· כמ' והעוו ע'
ועוה· והיה כעם ככהן· כשיש
כשישבוס טוביהם אל ארץ
אויביהם עשו כל העמים שוות·
הבוק אין העם הבוק אין הכהן
הבוז אין הארץ הבוז אין הקונה
הבוז אין המוכר· נבלה הארץ
כמו חובלת עליה· אמללה
פת' חדלה· ליתן פרי שהיתה
נהוגה ליתן יבק ופרח לכן יי'
אומללו פסק אמללו מרוב עם
אמללו גבהים מארום ושפל
רום אנשים· והארץ חנפה
תחת יושביה· אמ' ל' יחניף
את פני ויחנפני לך· והרמו
ויחנפו לך ויראוה לך קירה
ואינה מראה לך עזיזה· ואיה
כי עברו את תורתי· עברו שתי
תורות בכתב ובעל פה חלפו
חק חלפו חוקו של מעשיות
ספרו ברית עולם כריתו של א'
אבות ולפי פשוטו כי עברו
תורתי תורות התלויות בארץ
כגון לקט שכחה ופיאה תרומ'

ויעשירות שאירעו ואוכלות
חלפו חק שביעית הארץ ש'
שמטה כה' אם בחוקותי תלכו'
הפרו ברית עולם זה שכתוב
לדורותם ברית עולם הפר' ו
בריתך של אבות על כן על כי
עברו את תורתי ויאשמו יוש'
יושבי בה כי' והאדמה לא ת
תשם שתרצה את שבתו' על כן
חרו שרפו כי' וחרה נחושת
אבל תירוש אומלל גפן כי כ'
כי כיון ישמח לבב אנוש שב'
שבת משוש תופים שהיין
גורם לכולם ימר שכר לשותיו
שמקום שהיו שותין יין יש
ישתו מאורחן כשאוין נשב'
נשברה קרית תהו ירושלם
נקראת קריה עליזה תשבר
והעשה תהו סוגר כל בית
מבוא והיכנס בו צווחה
על היין בחוצות במקום ש'
שהיו שותים יין ישתו ויהיה
בחוצות תהיה צוחה ערבה
כל שמחה ונתערבבה גלה מ'
משוש הארץ ירושלם שאו'
שאומרו כלילת יופי משוש
כל הארץ נשארה שמה
הם הם הנשארים בעיר וש'
ושאיה יוכת שער שער
קורין לארינה שהיא יכלה
הערים שכל האומות ערי'
לה ובאין לה לסחורה ומביאין
לה לסחורה וקורין לה בלעז
פורט כי כה יהיה ישר' בקרב
הארץ בתוך העמים כנ
ישארו כנוקף זית ישאר
ישאר' הנוקף עוללות כעול'
כעוללות בנער אם כלה בציר
כעוללות הכרם כשהבציר
כלה המה ישאו קולם וירנו
בגאון ה' בנסים ובגבורות
שיעשה להם הקב"ה וכן אמ'
ומהג כל הנביאים בשאת

ואינו מכה שם אותה ואינו
רפאותה כנידה לפי שאמ'
למעלה נאנחו כל שמחי לב
שבת משוש תפים חדל שאון
עליזים חדל משו' והנשארים
בהם המה יחדו לשמחתם
ישאו קולם וירנו בגאון ה'
פת בתשועת ה' כי גאות
עשה צהלו מים צהלו יותר
מיורדי הים שאמרו שירה
על הים על כן באורים כבדו
ה'.

פירש דונ"ש

באורן האיטור וכן באיי
יורדי הים יכבדוהו מכנף
הארץ זמירות שמענו שיר
שיצאו זמירות הגליות כשהן
מתקבצות ובאות מארבע
כנפות הארץ ואומרים
זמירות לה' שנ' צבי לצדיק
שבח לצדיק ואומ' רזי לי
רזי לי ראה הנביא רז האוכ'
האוכלין והנפרעין שעתיד
הטובות ונחמות ואחר כך
פורענות של רשעים ושל
כל אומות ושלוה ורב
טובך אשר צפנת ליראיך
ומה גדול יום נקם אשר
כיום עדיך מאשר גלית
לו אבל אוי לי שבוגדים ישר'
ומעכבין כל אלו הטובות
ונקראין בשם שאומות
העולם שבוגדים בהקב"ה
ומשעבדין בהן ובוגדים
בהקב"ה פחד ופחת ופח
עד עליך אדום שאתה
יושב הארץ שאין לך אומ'
בעולם שיושבת בשלוה
כמוה ועתה הנה הולך ונפרע
מה היא הדה הנבלה לו ושוח
זהו יום נקם להינקם ה' את
ואומ' כן היא אדום הנה
יום בא לה' פחד ופח עליך

אדום ואושב ושוקט בארץ
והיה הנס מקול הפחד יפול
אל הפחת וגו' כי ארובות מרו'
מרומים נפתחו לפקוד על
האומה היושבת בשלוה ואו'
ואעשו ומוסדי ארץ באומות
המוסדים בארץ רוע התרועה
התרועעה ארץ ישבר כדי
האומות רוע לשון שבר כמו
תרועם בשבט ברזל פור
התפוררה ארץ לשון פירור
מוט התמוטטה כמו כל מוטו
מעיי' התנודד כמלונה שאו'
שאין עכבר ואורח לן בה הרש'
הרשעה הזאת לא תוסיף קום
והיה ביום ההוא יפקד ה' על
צבא המרום במרום על שרי
האומות שאין לך גוי ומלכה
שאין לך מלאך שר מלמעלה
ואוספו אסיפה כענין של'
ואספתי את כל הגוים אל ארו'
ירושלם למלחמה ומשדדו
שופטים שם והיה לא ידעו
ויחשבות ה' ולא הכירו שנתו
כי לרעתו יהו נקבצים שיהו
שם אסורים כמו אלו אסורים
בבור וסוגרו על מסגר ומרוב
ימים יפקדו למעלה הוא אומ'
והיה ביום ההוא יפקוד ה' על
צבא המרום וגו' למדנו שהוא
פוקד על יושבי הארץ אחר
שוה אבל עדיין איננו אומר
על עון שחטאו ומרוב הוא
פוקד עליהם אבל על אחד
שחטאו עליהם ומאיים
קדמונים נוחל להם כבר ומ'
ומרוב ימים יפקדו ולא על
עונות שחטאו עכשיו בלבד
הוא פוקד עליהם אלא אף על
עון שחטאו מרוב ימים להיו'
להיותם מה הוא עונדי חוטם
באומנותי' ועל כולם אינו פוקד
פוקד עליהם וכן אומר ר' אלי'

ואומר כפיטו וחשב עלי'
כל השועות מרוב אויבים · והלבנ'
וחפרה הלבנה מאורות העמי'
לחמה וללבנה · ונגד זקניו כבוד'
כשיבושו מאורות העולם הז'
הראויים כשם יתגברו ישר'
שהוא רועם כהק' ואז יאמר
ישר' יי' אלהי אתה עצות ש' 25
שיעצת מרחוק · יסודך יושר'
גלית לעבדיך הנביאים שאף
שאתה עתיד לגאול את ישר'
משיעבוד מלכות ומאותה
אמונה אתה טומן · הרי קיו'
קיימת הבטחתו · כי שמת
מעיר לגל · מאי הודיעה לגל'
ארמון זרים · מעיר · ולהיות עי'
עולם · יכבדוך עם רב · עי' שלו'
מכבדך עד היום הזה · וקריית
גוים עריצים שלא ייראוך
עד עכשיו · מעתה ייראוך
כי היית מעוז לדל ומחסה
לאביון בצר לו · ומחסה לשון
מסוי · שבכל מקום שאתה
מוצא מחסה אתה מוצא
בצידו על · כמו באות לחסות
תחת כנפיו · במאו חוסו בצל'
תחת כנפיו תחסה · בני אדם
בצל כנפיך יחסיון · ומחסה
מזרם · יחסיון · ולא פירש לה'
ממי זה זרם · על מחורב · ולא
פירש ממי זה חורב · ופירש
בצדו מרוח עריצים שהוא
כזרם קיר · זרם מים כבירי'
הבוכה אל הקיר ומפילו · וממי
זה חורב · היה להם על משאון
זרים · שהוא דומה לחורב · שנ'
שהוא בא בארץ ציה ומייבה
ומייבש זרעה · ההד' כחורב
בציון שאון זרים תכניע · כ'
כחורב שהוא בא בארץ ציה'
כן שאון זרים שאתה עתיד
להכניע · כחורב בצל עב · כענ'
עב שבא העוה לעולם · כשחו'

כשחורב עריצים יענה פת'
ישפיל · כמ' לענות מפני ותגל
ואתכמעו · ועשה לכל העמי'
בהר הזה משתה שמנים
משתה שמרים · כמקום ש'
שהיו רגלין לישב ולנצחו על
הר ציון ולאומל שם משתה
שמנים עתה יהפך למשתה
שמרים ממוחים דש' עמרן
בלשו · כמ' והמחה את החלב
וגיאור · כלו' שמנים יהיו
מומחים ומזקקים ומזקק'
שאין בהן אלא פרשעד'
השמרים הללו שאין בהן א'
יין אלא שמרים בלבד · ובלע
בהר הזה פני הלוט על כל
העמים · פנים שהלוט ד'
מוסות על ומניהן · ונגידה
זו נגירה על כל העמים שיה'
שיהיו כולם לו ישאו את
אלהים כנמש פני הלוט פנ'
כוסות ומחיות · ובל' כלו'
ולוט פנו · וכן הנה היא לוטה
בשמלה · והמסכה הנסוכה
על כל העמים · זו המיתה'
ההד' ובלע המות לנצח ומחה
יי' אלהים דמעה מעל כל
פנים · ומחה פת' וקינח זהו
ודומה כאשר ימחה הצלח
מחה · והפך על פניה · פת' כש'
כשאדם שמקנח הקערה
ואחר כך הופכה על פניה
שלא תלכלך · אמ' חנינא אין
מיתה לעולם הבא אלא כב'
כבר נח כלבר' ר' יהושע בן ל'
לוי אף לא בישר' ולא באומות
העולם · דכת' ומחה יי' אלהים
דמעה מעל כל פנים · ומאי ע'
עבד ליה ר' חנינא מעל פניהם
של ישר' · והכת' כי הנער בן
מאה שנה ימות · ורבי ומכי'
מסייע ליה לר' חנינא · ומאי
עבד ליה לר' יהושע בן לוי

ראוי לכל עם שין · והכת' לשאול
שתי מאות ועשם · ורבי ומסייע
ליה לר' חנינא · ומאי עבד ליה ר'
יהושע בן לוי לפני פרעה'
וסיפריו כששעת סנחריב כש
כששעת יאכל להבל הק' עושה
לפלייך המות · ומי עתיד שלהם
ההד' וירדו ישרים לבקר וצורם
לבלות שאול ומזבל ומה זבול
לה ועכשו אינו כלה כל כך · ומה
מזבלו · על שפשטו ידיהם
בזבול · זה בית המקדש · דכת'
בנה בניתי בית זבול לך · ומאי
ישר' ביום ההוא · כיום שיסיר
חרפת עמו מעל כל הארץ · הנה
אלהי' זה קוינו לו ויושיענו · אל'
אלהינו זה שקוינו לו כמה שנ'
בגלותינו יפה קוינו ויפה הוח'
הוחלנו שהרי עכשיו אנו חוז'
רואים אותו שהושיע אותנו
משיעבוד מלכות · ויושיענו
לשון הווה הוא · זה יי' כמו זה
משה האיש · אעפ' שלא כת'
בפניו היו מדברין · וכן ברוך
בן איש אפרתי זה · אף כאן
הנה אלהי' זה · יי' קוינו לו ·
שיהו מסתכלין בו · וכהידוש
ידרוש בתוך מדמנה · כתבן
החומר כאשר ידוש העחוס
את האיתבן בתוך הטיט · ת'
כשרועה לנקף את התבר
מדמנה · כמו לדומן על פנ'
האדמה · ופרש ידיו בקרבו
טעו' ויספק כפיו · כמו פרשה
ציון בידיה · ספקה ידיה ד'
כאשר יפרוש השוחה לשח'
לשחות · כאשר יפרוש לשט
ידיו השט בנהר · אשר ומכין
ומכאן ארובות ידיו יהיו
לארוב ·

וכן פירש יונתן
שואתה משוות ידוהי · ואשו
ושמיעתי ארובות ידיו כשו'

כשיורדים ומתמוטה ומשים ידו
תחת מרפיקו ועושה מורתו
מין ארובות: כמו ההוא כן
כמו שהושח והשפיל משגב
חומות מואב: יושר השיר הזה
בארץ יהודה עיר עוז לנו ישו'
ישועה וגו': שם הקב"ה בחומ'
וחיל של ירושלם חומות וחיל'
שירה ובב שירה: שומר אמו'
אמונים: אמו' ישר' ששמרו
הבטחתו של הקב"ה בגלותם
שהוא יגאלם מן הגלות של'
שומר אמונתו כמו לא תשוא
על חטאותי וכן ואבו שומר
את הדבר: יצר סמוך שהוא
שומר ונשען בחוזקה של א'
חילו אמונתו בשביל שום אמו'
אמונה ומיסורין: תצור היצר
שלום שלום: לפי נצר הקב"ה
שלום מן המלכות: כאמר אף
אתה לא קיפחת שכרם של
שמרת להם שלום: תצר כמו
תצר חסד לאלפים: כי בך לוה
כי בך בטוח: שבטוח בך בג'
בגלותם שיגאלם: כי ביה
יי' צור עולמים: כי יש לסמוך
עליו שהוא דחילא דיי' כלע
ועד ומחסה עולמים: השח
יושבי מרום קריה נשגבה:
העיר רומי שהיא נשגבה
ישפילנה עד ארץ יגיענה
עד עפר: ואחר טחה היא לר'
למרמס רגלי עני פעמי דלים
אלו ישר' שהם דלים ואביוני'
בגלות: אורח לצדיק מישרים:
אורח ומישור תעשה עיר
רומי מסילה לישר' שיהיו שם
שם מסלול ודרך לרגלי עני
פעמי דלים ישר' ומעגל צדיק
תפלס: צדיק תדרך להם לישר'
שתעשה העיר רומי מסילה
ודרך כבושה לישר': תפלס כמו
פלס ומעגל דרכך והוא לפי

הענין שהוא ודרך כף רגל'
אבל שמעתי שפי' רבי' שלמה
בר' יצחק וקראו זה אורח
צדיק מישרים: אורח שיהא
מישור לצדיק וקיבל שכר
ישר נקוד בקמץ גדול ומעמיד
לביד: והנקוד מלמדינו פת'
וכה פת' את יי' שאתה ישר
תפלס ומעגל צדיק להלם כל
מאמתו אורח שיקבל שכר כל
אורח לצדיק של מישרים:
ישר הק' ומעגל רגלי הצדיק
תפלס: כלו' שוירה לכבם לייצ'
ומחשבות לבב שלך והכן לב'
לבבם אליך: הן כליבנו שנע'
שנעזוב דרך רשעו על בח'
בחוקיך: אף אורח משפטיך
יי' קוינוך: אף כשהריאיתנו
צרות רבות וקשות והם
מאורחות משפטיך יי' עשי
לא נסוג אחור לבינו מלה
קוינך לגאלינו: לשמך ולזכ'
תאות נפש: אותה נפשינו:
נפשי אויתיך בלילה בגלות
אלים שדימוהו הנביאים
ללילה: רכת שומר מה מלילה:
כי כאשר משפטיך לארץ כש'
כשתעביר מושלת זדון מן
הארץ: אותה שעה צדק
ילמדו יושבי תבל: יוחן רשע
בל למד צדק אתה הוא' כך
הוא הדין שיהיה נחון עשו
שהוא רשע: בשביל שלא
למד צדק: בארץ נכוחות
יעול: מיקום המשפט היא
ירושלם: שם יעול שהחריב'
ובל יראה גאות יי': לא ראה
שנפרעת ממנו שיאלו נפרע
ממנו לא היה מוסיף עוד
להרע לבניך: גאות יי' הוא
כשנפרע מן הרשעים שכן
הוא אומ' במצרים אשירה
ליי' כי גאה גאה: וכן בסנחרי'

הוא אומר זמרו יי' כי גאות
עשה: יי' רמה ידך בל יחזיון:
פת' לשון עבר ולשון תחינה
כלו' רמה ידך בל יחזיון: עכשי'
שהטעם במ"יש פת' לש' עבר:
וזה פת' יי' אף גם למורד'
העולם שהרעו לבניך שנפ'
שנסתלקה נקמתך מהם של'
נתפרע מהם בל יחזיון: כשכל
שלא ראו נקמתך לשון הווה:
כמו ככה יעשה איוב: ועכשיו
בקשה מאתך יחזו נקמתך
ויבושו קנאות עם הטובות
שתעשה להם לישר' ויראו איך
מקנאין בהן: יי' תשפות שלום
לנו: וכדין הוא שהרי גם כל
מעשינו כל הצרות שעברו
עלינו מידך נעשו לנו: בעלונו
אדונים זולתך ומעט לבד בך
נזכיר שמך: מאין אתו ומשתפ'
משתפין שמך שום אלוה אחר'
של אומות העולם בל יחיו: לכן
פקדת ותשמידם: אם פקדת
להעלותם ויקבריהם לשעה
הוא כדי שיתנו את הדין וא'
ומשיתנו את הדין וחשבון
תשוב ותשמידם: יספת לגוי
יי' לאומות העולם: אותה עמד
להחיותן לפי שעה כדי שיתנו
דין וחשבון ואחרי כן לעפרן:
אבל ישר' שקריו גוי אחר
אותה מוסיף להם חיים ארוכ'
שאין להם קיצבה: ומשיאתה
מעלה אותן מקבריהן ונותן
בהן רוח: יספת לגוי נכבדת
מי הגוי שאתה מוסיף להם
חיים ארוכים גוי שאתה
מתכבד בהן: והם ישר' רחקת
מאיך כל קצוי ארץ:

ומדרש רבותי'

כשאתה מוסיף להם עושר
לישר' הם מכבדין אותך את
נותן לו בן ומוהלו: לה בית ט"ז

עוון בו ואווזה ירחקת כל קצי
ארץ הם אומות העולם. כש
כשאתה משפטיך להם טובה
והן ומכניסין אותך. עוונו לו בן
ונגלו בלורית. עוונו לו בית ויע
ומעיד לו עלם. יי׳ בצר פקדוך
כשישל בצרה הם פוקדין או
אותך בעם ובבכיה. צקון לחש
כשהיא יצקון ששואו צעקה
ותפלה בלחישה על אוסרך
שאתה מוסר עלינו. כמו הרה
תקריב ללדת. כמו הרה שתם
שתקריב ללדת בשעה שתחיל
תזעק בחבליה. חבלים וצירים
לאשה הרה גם הם כאותו לידה
לאשה. צירים וחבלים כמו כן
כאותו בגולה לישר' צעירה
וגזירות רעות. הרינו חלנו
כמו שילדנו רוח הגזירות אינו
ואין מושיעות ובאות ול
ומושר אינו ... לישועה
אחריהן. והנה הכל הבל ישו'
ישועות כל מעשה ארץ אין
אנו עושין ומעשים טובים
שתבואו ישועות על ידינו. יד
ודבר זה גרם שלא יפלו יושבי
תבל. זו אומות אדום המטעה
יושבי תבל. שאין לך בעולם
יושבת כשלותה כמו אדום
הרשעה הטבחת ואעלה כל
מעיין פחד ופחת ופח עליך
יושב הארץ. יחיו מתיך לפי
שנתנבא ואעלה על אומות
העולם ... כן יחיו אומר
על ישר' יחיו מתיך. שאילדי
ישר' עתידין לעלות ויקבריהן
מכש חציר שהוא ומתחדש
ועולה כפני הטל אורות זה
לשון גשמים כמ' דאו ועתה לא
ראו אור. וארץ רפאים. ורפאי
הסכרים ואעלה הם הם אומו
... אומות העולם לארץ יי
אותה עתיד להפיל אותם

שלשולתם איננו עתידים
לעלות. לך עמי בוא בחדריך
וגו׳. כי הנה יי׳ יוצא ממקומו
לפקוד עון עשו הרשע שהו
יושב וגלתה הארץ את דמיה
דמים של ישר' ששפכו. ביום
ההוא יפקוד על לויתן. על
פרעה המושל ומושל. יב
ודומה לנחש בריח שמבריח
מקיצון הקיצו אל הקיצה.
כמו שפירשתי באיוב. ועל
לויתן נחש עקלתון והרג את
התנין אשר בים זו אדום
שאשבת כתוך הים.
וכן תרג' יונתן
ביום ההוא ביום שיהרג את
התנין שהיה משחית את הכר'
הכרם הם ישר' כדכת' כי כרם
יי׳ צבאות בית ישר' ואיש יהודה
שע' אותה שעה כרם חמד
ענו לה שבחו לה. כרם חמד
כרם ששעשה יין הרבה. כלו'
שירו ואמרו במאוד ומאד
אני יי׳ נוצרה לכרם לרגעים
אשקנה בכל עת שהיא צריכ'
לדים כלו' אני הוא שרועה
את ישר' בגלותם ואיבלם בכל
דור ודור ששודדין עליהן. אי
אילו הייתי פוקד עונם בכל
עת שחוטאין אותם אכלה
אותם כרגע. אם ואוריד
אני אפי להם ומאריכים ואין
לכרר הנבואה זאתי חמה
חמה אין לי על הכרם שכבר
נשבעתי מקצוף עליהם ומג'
ומגער בם. דכת' כי מי נח
זאת לי מי יתנני שמיר שית
נשבעתי שאילו לא שבועת'
בתוך מעי כשהם חוטאים
לפני אהיה להם שמיר ושית'
במלחמה. אפשעה ואציתה
שמוספין את הכרם ושורפים
אותה לשמיר ושית אפשעה

בה ואציתנה יחד. או יחזק
במעוזי בתורתי ואז יעשה
שלום לי. כלומר אבטל עליהם
בדי להשחית את הכרם.

הפטרה [illegible] שירה

הבאים ישרש יעקב יציץ
ופרח ישר' ומלאו פני תבל תנו'
ואותן שיהו חוזרין לו שריג
שנאמ' בדרכי הלם. או יש
ישרש הבאים ויציץ ופרח עד
שיעשה שורש למטה. הכמ'
המכה המכהו הכהו על מכה
אין אותם חוזרין שנאמר ריות
ומעולם שהכיתי אותם במכה
שהכיתי את האומה שהיו
מכין אותם שהכיתים עד
כלה. ואותם בני יעקב הכה
מעטים הכיתי אותם כליותם
או שהוא הורג ישר' כדרך אז
אומה שהיו הורגים כשמל
ישר' משן שנשתעבדו בהן
כמו מיצר שהיו כשבויי
ישר' בסאסאה בביאה דעד
הקב"ה כשלוחה כשלח פרעה
את העם. הגה ברוחו הקשה
ביום קדים שאירה ביום רוח
הקשה ביום שהוליך את הים
ברוח קדים עזה וכן כל פרי
הסיר חטאתו כל פרי הטוב
לו להסיר חטאתו כשואו כל
אבני מזבח כאבני שיד מנ'
מנופצות. כי עיר
בצורה בדד היינו ירושלם כמ'
משן יושבים. עה הוא בית
המקדש שם ירעה עגל הוא
עגלה יפהפיה מצרים וכלה
סעיפיה של כרם המובחר

ומעלה מעיפותיו עמירה פי'
כמעיפותיו קיבוץ כל שנה הן
השבלים כיבוש קצירה גם זה
לשון ענף. פי' תשלח קצירה
כן שלם יגיע פקודתם ויושבו
עמירה נשים באות ומאירות
עמקים פתר ומנחם בן סרוק
ולקטות מן ידיעתו ואומ'
וכן אורה כל עוברי דרך ועוד
הביא ראיה מן המשנה פי'
מלאו אורה בכלו' הטים רז
רושש והלא הוא אומר כמש
קצירה לידע שדיבר הכתוב
מענפים יבשים ואתי מאיר'
פרי ענף יבשו וזה אורם יכול
ללקט כו' אלא זה מאירות'
מבערות בהן את האור פי'
לא תאירו מזבחי חנם כלומר
כשהענפים יבשים ואתי
אורינו פרי ענף יבשו ואחר
נשים באות ועושות אותן
להדליק אותן כלו' שיהו כל
האומות שורפין את ישראל
ומפזרין אותן מארצם. והיה
ביום ההוא יחבט יי' משב' הנ'
ומעלה שדומה פורענות של
ישר' לכרם שחובטו בחוזק
לארץ וישליכה ורוח קדים מן
והוכיש פריה. חזר ודימה
מעדין פורענותם של אומות
לזה שהוא חובט את זיתיו
והכרם שנער ונשארה פארו
פארותיו ונשאר תוכו גרגר'
רבים הם בני ישר' חוזר ואומ'
ולקטם אחד אחד מן המק'
המקומות אשר נפוצו שם
ההד' ואתם תלוקטו לאחד
אחד. וגו' האובדים בארץ
אשור לאותן הרחוק. לאותן
לאשור קוראו אובדים. ואותן
שגלו ויקרוב למצרים קוראו
נדחים. הוי עטרת גאות שכ'
שיכורי אפרים אלו והם

לשונו אלו הם של ישר' הם
עטרת השכורים הם המתגאים
ומתגאים ביינם ואת תפארים'
ואת פועל יי' לא הביטו וג'
וציץ נבל צבי תפארתו וג'
וציץ פרי שהם מתפארים
בו. נבל הוא הפרי כמו והעלה
והעלה נבל. וכיון שנופל על
העבלות. והוא אומ' שהכל
יהיה כרכו אשר על ראש
גיא שמנים. זה פת' הוי לע
לעטרת המונחת על ראש
שיכורי אפרים היושבים על
ים כנרת. ים גניסר. המגדל
פירות שמנים ומתוקים והי'
קיפחה עטרת השכורים וי'
ואיתר' הלומי יין הולקין ואו'
ומשברין לא וכת שכם לא
וכת חרב אלא הלומי יין. כמ'
והלומה סיסרא ואז הלמו עק'
עקבי סוס. הנה חזק ואמיץ
לה'. הנה רוח גדולה חזק ואמ'
ואמיץ כמו ואות יי' שהוא
קשה כזרם ברד שער' לשון
סערה. קטב לשון כריתה.
כזרם מים כבירים שוטפים
הניח לארץ ביד. כמון שב'
שכמים כבירים תרמסנה.
כיון שהעטרת המונחת לאו'
ימלאו האומות ותרמסנה.
הרי פירש על העטרת. והיה
תהיה כבכורה. עכשיו חוזר
ומפרש על ציץ נבל. הם
פירות ומתוקן שהם מתגאים
ומתפארים בהם. וזה יהיה על
עליהם. והיתה ציצת נבל
פרי תפארתו אשר על ראש
גיא שמנים. קיץ כלשון לעז
אישטי'. אדם שיגיע זמן
הבישול אשר יראה הרואה
אותה. כך יבלעם האומות.
ביום ההוא. ביום שיפול יי'
עטרת שכרון. שיכורי

אפרים לארץ יהיה יי' לצבאות
לעטרת צבי וגו'. פת' ולא כעטרת
תפארת כמו כזה הנעדר.
ולרוח משפט. ליושב על המש'
שהוא יושב על המשפט וגם
ולגבורה הק' יהיה לגבורה כנגד
האויבים שהם משיבים מלח'
מלחמה עד השער וגם אלה
שהורהו על היין שלא לשתות
לשתות הם ישכרו ושגו ב
ברואה ויפקו פליליה. הם כהן
ונביא שהיה להם להזהיר את
ישר' את החוקים ואת המש'
המשפטים הם הם נבלעו מן
היין. שאינם יודעים להוציא
דין לאמיתו ומחמת היין תעו
מן השכר. הכהנים תעו מחמ'
שכר והנביאים שגו ברואה'
שגו בראיה בנבואתם שאין
דבר יי' בפיהם מחמת שמש'
שמשתכרים בשולחן ומביא'
ידיים משם עד שמקיאין על
עליו. בלי מקום. כלום אין מל'
מניחין מקום פנוי על השול'
השולחן שאין עליו קיא. פי'
מעתה הואיל וגם הכהנים
כיון שגו את מי יורה דעה.
את מי יורה הקב"ה דעה.
להזהיר ולהורות את ישראל.
ואת מי מנביאים שמועה
כשעמד לעשות דבר בישר'
כדי שילכו וידרשו משיבם
מעליהם שהיא גמולי מחלב
הלא אינם יודעים להבין
ולהורות כי צו לצו שהרי כמ'
כשהנביא מצווה לצוות
זה כתוב צו צו וקיים. ואחר
קו לקו כשהנביא או' להם כמו
שאתם יורדים כאותו לש'
הם משיבין ואו' לו אנו אותו
קו בקו ירדנו לך. זעיר שם
זעיר שם זעיר שם. וגו' אלו
ומנעים אותם ישבן כמון ב

לא הטריחו יראים על האדמה׳
כמותו לשון הם משיבים ואמ׳
לו׳ כי בלעגי שפה ובלשון אחת
אחרת כמילו ידבר כלשון אחת
אחרת אשר לא ישמעון את
דבריו׳ כל מי שמדבר אל העם
הזה והיה להם דבר י״י צו
לצו׳ ואמרו דבר זה ילכו אחור
עשינו חוזה׳ גבול שלא יעב׳
יעבוהו׳ וכן ויחזו הפנים וכן
וחזה׳ כלם לשון גבולהם וכן
וקיצו של דבר׳ שוט שוטף׳
כי יעבור לא יבואנו האומ׳
שנמשלו לשוט שוטף׳ שוט
הוא שבט׳ כי שוטו מכה
ומחפיץ עד שהנביאים
חושבין אותו שקר אנו חוש
חושבין אותו עיקר וכן נסה
נבחרו הנני יסד בציון לשון
עבר הוא׳ כמו כי כן יסד
המלך׳ וכן צריך לפותרו׳ הנני
הוא אשר יסד כבר בציון אבן
אבן׳ כבר עזירה גזירה לפני
אבן בוחן׳ אבן הראויה לבחון
כמעלו ובוחן׳ בחון לשון פלט
פלטין הוא עמל ובוחן׳ עמל
הוא היכל׳ כמו ויבן אל היכל
העופל׳ מוסד מוסד׳ לפי שם
שפתרונו הראשון פתח לפי
שהוא דבוק מוסד של מוסד
כלומר מוסד שהוא מוסד
גמור׳ ומעט אומר מוסד לפי
שפתרונו ליסוד כלומ׳ הנני
מעמיד בציון מלך חזק ש׳
שיכבוש הרשעים בקרבה הוא
נוטר מעי׳ ועליה משפט׳ לקו
לקו למידת הדין וצדקה לשו׳
משקלי׳ כמו קו הוא לשון חבל
המידה׳ משקולת הוא החל
החוט של חרש אבן וכריוש׳
עופרת שמשכבן את הא׳
האבן כשהוא מסתת אותה׳
וכן פירש ושרתי על ידי׳

נוטר מעי׳ ומשפט לקו׳ כלו׳
שיעשה כפי דין אמת ויעד
כי דומה כמו כלו׳ אמר
היום גוים שישכרו ויעבו׳ אל
ואפיליכם׳ וספר בריתכם׳
ויתבטל הברית שאמרתם כי
כרתנו ברית את מות׳ כל משפ׳
כפר לשון קינוח וסילוק הוא׳
וכן ואכפרה פניו׳ כי קצר המצ׳
המצע זה שתרע׳ והגדיל
כמו שרוע וקלוט׳ שאין המט׳
המיטה יכולה להכיל שישכב
עליה שני רעים׳ לפי שהיה
קצרה׳ כלו׳ אין הק׳ יכול להכיל
שתכנסו עוד להתר כיתו׳ וה׳
והמסכה צרה כהתכנס׳ כהל
כהכנס אותה בהיכל׳ כי בהר
פרצים יקום י״י כאשר עשה
לדוד בהר פרצים שפרץ את
אויביו לפניו כפרץ מים׳ כמו
כן יקום י״י על אויביכם הער׳
הערירים לכם אלה הייתם
הולכים בדרכיו בעמק עמר
ירגז כאשר הרגיז חשרת׳
הולכים כשהדריים השמש
ליהושע בגבעון׳ כן ירגז על
האומות שאויבין לישראל׳
אלא אם מעכב דבר זה מעל׳
לעשות מעשהו זר מעשהו
כשהוא מיפה לכם שתעשו
דרכיו ותשובתו מעותיו אתם
עושים לעד מעשהו שהייתם
ראויים לעשות לו אם לעבד
עמדתם׳ כמו כן פירושו וע׳
ועתה אל תתלוצצו׳ פן יחזקו
על דבר׳ פן יחזקו מוסרותי׳
מוסרותכם שאו׳ למעלה
כי בלעגי שפה וגו׳ שהיו אל
מלעגין בדברי הנביאים חוז׳
חוזר ומזהירם׳ ועתה אל
תתלוצצו פן יחזקו פן אוכיח
להביא עליכם כל שאמר
למעלה מפרשה׳ שוט שוטף׳

כי יעבור והייתם לו למרמס
ומדי עברו יקח אתכם ויכל
עד עכשיו לא דם לבותם׳
אמ׳ הנביא ועתה אל תתלוצצו
פן יחזקו מוסריכם על תוכח׳
האמורה למעלה בענין כי כלה
ונחרצה שמעתי שנגזר
עליכם כמו הלצנות המזיק
ושמעו קולי וגו׳ לפי שפרשה
זו משלה משל ודימוי הוא זו
אמ׳ האזינו ושמעו והקשיבו
שמשל וחידה קשין להבין ...
יותר מן המליצה׳ הכל היום
יחרוש החורש לזרוע וכי כל
החורש לזרוע לעולם הוא חו׳
חורש׳ אם כן מה מועיל אומ׳
הנביאים המוכיחים אתכם
להחזירכם למוטב הלעולם
יוכיחו ולא יועילו׳ יפתח וישׂ׳
וישדד אדמתו וכי לעולם לא
יזרע אלא תמיד יפתח וישׂ׳
וישדד׳ כפתיחה הוא עושה
תלמים גדולים ואחר כך עושי׳
תלמים קטנים׳
כך מפרש בתנחומ׳
הלא כך דרש החורש כמו כ...
שחורש ומשוה פני האדמה
ואחר כך יזרע׳ והפיץ קצח
ויין אומ׳ ושם חיטה שורה
ושעורה נסמן ואם תמיהה
כמו לזרע׳ כך הוא מנהג ...
זורעי חטים בארצנו הקריש
והשעורים זורע סביבות ה...
מיין׳ והכוסמת זורע על
הגבול׳ ושם חיטה שורה׳ לש׳
לשון שורה וגדל זורע במיי...
בארצנו וכוסמת שורה על
השערין והכוסמין ויסרו לו
למשפט אלהיו יורנו׳ כלו׳ ויסרו
ויתנה כל מין ומין למשפטו א...
ולמנהגו׳ ויכיין ויורו אלהיו
יורנו כותו לו במתנו ויער
יורה ומלקוש׳ כלו׳ לפי שהו

עשה את שלו אף עשה
את שלו ודרוה את הארץ בג
בגשמים והולידה והצמיחה
ונתנה זרע כי לא בחורץ זורע
קינה כמשר יגיע זמן כשול
התבואה שקוצרין אותה
ודשין ומכניסין לעמק לא מי
מורג חרוץ דשין קינה המן
לשון שנון והוא עץ רחב מ
קרש רחבה ומקבין בה נקבים
הרבה וממלאין את הנקבים
אבנים חריפות דקות ומושב
עליה האדם והבקר ומושכין
אותה וכאבנים החריפות ש
שתחתיה מתחתך הקש והיות
תבן ולא בחרוץ דשין את הק
הקשה לפי שזרעו טח ליצאת
ויחתך הקשין שלו וכן על האו
במון לא יוסב אופן עגלה
לדושו לפי שקל קינה להכות
מיעה וכמון כשבט להכ יורק
ואת הירקין כדברים קשים
את הלחם של התבואה לפי שה
שזרעה טחה ליחבט כי לא
לנצח אדוש ידושנו פת אלא
לא לנצח אדוש ידושנו לא ל
לעולם מתשין עליו והומם
גלגל עגלתו ופרשיו וכשמכן
עליו אופני העגלה עליו הוא
המפרישין את התבואה
וקשיה לא ידוקינו החיטין
אינן מדוקין להיות נטחנין
אדוש ידושנו כמו עשה
יעשה לו ינוע יענפך ריאל ש
של ידוש מיקום הוי כמו ז
ויתחבר יהושפט שהיו הת
התחבר עם ואת ויעש יי׳ גם
זאת מדרך הדשין התבואה
וחובט קינה וכמון ועשה הקבה
אשוה הפליא עצה להראותם
... כדרך חידוד ואופן
ומכסה כי כמשר הכמון וה
והקינה אין ומכבירין עליהם

מירושה רבה לפי שהן נחל
נחכמין נקל כך אלו הייתם
מוהרין לקבל מוסר לא היה
מכביד עליכם לקבל גזירה
ואתם קשים לקבל תוכחה
כהבריאה קשה לדוש לכן יכבי
יכביד על האומות הדווה לא
לא מורג חרוץ שמדיק ודש את
הכל ולא לנצח ירב ומכה כמו
כמשר לא לנצח אדוש ידושנו
ויכלו ויכותו ואתם לא תכלו
הוי אריאל 29

תרגם יונתן

ודכחיו ואף יחזקאל קריאו
כן והאריאל שתים עשרה
ורכתו פירשו על ההיכל שהי
צר מאחוריו ורחב מלפניו כמו
כמו אריה הבית דאיתבני בקרית
דשריו בה דוד ספו שנה על
שנה שמוסיפין על שנה חד
אחר ועושין חג בחודש הש
השמיני וכענין זה חגגיהם
ינקופו יכרתו לעשותם שלא
במועדם שכשיאתה עשה
סוכות מירחשון עיניות על
עשה חג היינו במדיר על
עיניו ומכין ומוליך כל האות
המועדין ומקולקלין תאניה
ואניה לשון אונאות והיתה
לי כאריאל תהא מוקפת הר
הרוגים כמזבח המוקף בזבחי
בהולה כדור כשורה של גייס
והקימותי עליך מצב כמו הת
המצב והמשחית מנצב זה
הגיס שאין זז מן העיר לבלות
תת ידינו ובוא מן העיר והמש
והמשחית כמו ויענו המשחית
ומצב פלשתים וגו׳ והיה
כאוב מארץ קולך כאוב שמ
שמדבר בקול עוף ומוף מן
כאבק דק שהרוח מעלה אותו
ומפיזרתו כך יהיה חיל של ס
סנחריב אשר זרו ואתכסוג

וכמוץ עובר כן יהיה המון של
עריצים שלא יהיה אלא לפתע
פתאום ויעש יי׳ צבאות כי ש
פקד סנחריב וכל אגפיך כהן׳
כהאון וברעש קול גדול כל
צבאייה המעיירין ויצב על׳
עליך לבלות תת ידינו ובא לא׳
לאיושבי ירושלם והיה כאשר
יחלום הרעב והנה אוכל וגו׳ כן
יהיה המון כל הגוים כשיהו ז
סבורים שירושלם נתונה בידם
ויענו ואלך יי׳ עירך מחתה אש
אשור עד תמוה השתעשעו
לשון עינו השע ריח תרדמה
לשון שינה הוא כמו וישכב
ויירדם את הנביאים ואת ראו׳
ראשיכם החוזים כסה שאין
עד עכשיו ואין ידעתי יהי
הקץ ונבואה על דורות הללו מן
מורה וכן אין הנביא לישראל
כי נגש העם הזה עושה עימי
כאילו נגש לשמוע דברי הנב
בפיו וכשפתיו כבדוני עשין
דעת שלו ומעלה כאילו אינו
יודעת כבסורין להתיר עבה
אותו ועשין מחשך ומעשי
אף אי רואנו ומי יודענו
לכן כשלום הנה אנכי מיים
שימעבים את עיניכם ואוכסה
עיני ראשיכם החוזים ועיני
הנביאים שתהיה לכם חזות
הכל כדברי הספר החתום והס
והסגור שדברין סגורים וחת
וחתומין שמקוים שגלה הק
הקץ הגלות קץ לעבדיו הנביאי
כגון לדניאל שם אותה ואמר
כמו סתום וחתום הדברים
ועתה שקורין אותו שיודע
ספר שיאמר לו קרא נא זה ותגר
לנו עד אתי וידות כסינו הא
ושיכם לא אוכל כי חתום הוא
דברין סתומים וחתומין כל זה
כשון המעריכים ואמר לספר

עליה ואיום שתן הספר לאשר
לא ידע ספר כל שכן שלא ידע
מה כתוב בו. ואפי' כשידע לו
פתוח וחתום. וכן תהיה לכם
חזות כל הנביאים שנתנבאו
על הקץ ועל יום נחמה. החכמ'
שבדור לא יוכלו לקרות כהן ולא
והגיד להן את יום טוב. לפי
שחתומין על דברי הנביאים
וכל שכן שאר העם שאינם
מבינים לקרות לפי שלא למדו
ספר. ועל איזה עון גרם להם.
ויאמר יי' יען כי נגש העם ה'
הזה שהם עמו כאלו נגש
לשמוע דברי בפיו ובשפתיו
כבדוני ונו' ויראת' אנשים
מלומדה. לא בלב שלם כי אם
יראת אנשים המלמדים לכם
התורה והמכשים ומפני לפחד
לפתותו בפניכם. לכן הנביא אומ'
אשר יוסיף להפליא את העם
הזה הפלא ופלא. פלא עוסף על
פלא. כיסוי על כיסוי. מה דרך
שהם בוים ולכות עינים של
מעלה. כמותה יפרע מהן.
שלא תשכח זו בלבד. היא מורה
למעלה שתהיה לכם חזות הכל
כדברי הספר החתום. אני עוש'
להם. אלא אני מוסיף להם עוד
הפלא ופלא. שלא תמו' כדברי
שלא נגלו להם. בזאת תבינותה
עיניכם. אלא אפי' הב' החכמיה
שהיתה בהם תשכח. הה"ד ואב'
ואבדה חכמת חכמיו וגו'. שהת'
תורה משתכחת מהם שלא מ'
ימצאו הלכה ברורה בכל מקום.
וכיון שישתכח התלמוד אין
החכמים שלמדוהו כבר בינת
נבוניו תסתתר. שכן שלא יבן את
שמועתו וזה הוא לו בינתו.
כיון שאבדה חכמת זקני' חכם
קורא לאדם שלמד תלמודו
כבר. נבון הוא שלא למד כלום

אלא מוסיף ישמע ויבין והבין
שבחכמת החכמים הוא אומר
ואבדה חכמת חכמיו שא'
שאין אומר אלא דבר שהוא
יעלו כבר. הפככם הפיכה
שלכם. אם כחומר היוצר יחשב
כלומר אותו להפיכת היוצר.
כי הנה כחומר ביד היוצר כן
אתם בידי. כי יאמר מעשה
לעושהו. כמו על עשהו. כמו
ויאמר פרעה לבני ישר' וכן כן
יאמרו לי אשה הרגתהו. וכן
וישאלו אנשי המקום לאשתו.
הלא עוד מעט מזער. כלומר
מועטים. אם תשובו אלי נקל
מניני ושב לבנון שהוא יער
ענים להיות כרמל. יישוב שדו
וכרמים. כרמל כמו לא תבואה.
והכרמל ליער יחשב.

תרגם יונתן

קריון סגיאין יתכב' ומגדד
רברבתית יהוו חורשין רבר
ואנשי יישוב של בני אדם יהי'
יישוב עריים ובני אדם ריקנ'
ואלה כיער. זה שהוא מלא
ענים. ושמעו ביום ההוא ה'
החרשים דברי ספר. ותיכתו
הקלה הכתובה למעלה. לכן
חזות הכל וגו'. ואבדת חכמת
חכמיו וגו'. כי נסך יי' רוח ה'
תרדמה וגו'.

ומדרש אגדה

הוי המעמיקים לסתיר עצה'
לא ארסקטקים שכנה אדר
האדמה חדרים חדרים לאחר
זמן גנבה והיו בני האדמה ה'
ואפלו כתובכם כך הוי המע'
המעמיקין מיי'. ותהיה י'
והיה במחשך מעשיהם.
הפככם אם כחומר היוצר
יחשב. ואדמים עצה לאחרה
כשישה לעשה. הלא עוד מעט
מעט מזער. ושב לבנון לכרמ'.

לבית מלכות. והכרמל ליער יה
יחשב. חורשין וכו' ואנשי ישו
ושמעו ביום ההוא החרשים.
זה ספר תולדות אדם. ויסכה ה'
עמים כ"ל שליחה. ור' ויגחם
אחר אכן כדרש התמיהה הזו
ותמיהו. כי נסך יי' רוח תרדמה
ויעצם את עיניכם. כשהיה
ישעיה מתנבא להם על ביאת
עסר שעה שעמד להחריב יר'
ירושלם היו החכמים שבהם
מעצימים את עיניהם לא' אדם
יבואו שונאים לירושלם יש בה
כדי לה הקיפה ויי' טה' לעשות
חומות אש סביבה. ומהם אומ'
יש בידינו להקיפה ויי' נהר גדול
שלא יבואו לה אויבים. כיון שג'
שגרמו עונות ובאו אויבים
לירושלם. זה עשה הקב"ה חילו'
טריס של מעלה. עד שהיה
מונה על הוויס ויעו על הויס'
כיון שהיה משביע עד שהיה
מונה על הויס עד עכשיו ה'
היה משיב ואומ' לו אין שלו'
וכן כל אחד ואחד ומודעתו'
וזהו ואבדה חכמת חכמיו ה'
כל שוקדי און כל רודי און י'
וידעו תועי רוח בינה. אותם
העמרים למעלה ואבדה חכמת
חכמיו ומתגנים כאלו לכם כלו'
אותם המרעימים על הקב"ה ל'
ואין ספות חטאות על חטאות
אחת שהן לכן לרדת מצרים
כדרך שאמרתי שלא יוסיפו
עוד לראותם ועד שאמרו
אותן ומיים בטחונם משל
מי שעתקנה הרעה זהו על
מצ' מצרים ההולכים לרדת מצ'
זה הושע בן אלה אשר שלח
מלאכים אל סוא מלך מצרים.
כל הבוש כלו יבוש שמעחים
של עם לא יועילו למו. מצרים ה'
בהיות עב' נטוין על בנימה

ביורח

במזרח רחוק· לפי שארץ מ'
מצרים במזרחה של ארץ יש'
היא· וזהו החרפה והגדופה ש'
שמחרפין אותם מאז את אלו
שבוטחין מצרים· ומזכיר
על בהמותיהם להוליך למצרי'
חנם וממכן שמניין בידם אל
ארץ צרה וצוקה· אפעה ואף נח
נחש רע ואין בעולם אלא של
שנים זכר ונקבה· ואף צרה
שרף ומעופף· ואין נחש הוא וא
ואין לו כנפים לעוף אלא קופץ
ומדלג רחוק מאד ומרק להכה
ומפי' חיליהם ומזונם רבשת
חטרתם· יש לו נגמל במקום
שעינת המשאוי· ועל שם
שמתפסקת תמיד סכן שם
דבש לרפואה קרויה דבשת·
כמואורין בבבלי ומיניענו רב
דבש והדבש חוי לבתשו רג'
רגלי· ומצרים הבל וריק יעזו
ישוער· לכן קראתי לזאת רהב
הם שבת· תרג' ומצראי לזה
וריקן סעדהון בכן ערעית
ומקון קטילית ומונין מייתי
עליהון· ועתה בוא כתבה על
לוח אתם וגו'· ותהי להם ליום
אחרון· תרג' ליום דין לעד עד
עולם שהעידותי בהם שלא יבט'
יבטחו במצרים· ולא שמעו ·
כי עם מרי הוא· השכיחו ומפי'
ומפניו את ומאמר קדוש ישר'
יען מאסכם בדבר הזה כדברי
הקב"ה ותבטחו בעושק ונלוז
בעולה· כמו ונלוז ומעקשותם
לכן יהיה לכם העון הזה כפרץ נפל
נבעה כחומה נשגבה אשר
פתאום לפתע יבוא שברה· ות'
ושברה כשבר נבל יוצרים של'
שנשבר כתות· כשחומה נוטה
נופלת אין אוכיה ומשתברות
אבל כשהיא גבוהה ונשגבה
ונופלת· אז תהיה אבודה כשו

כשבר נבל יוצרים לחתות אש
מיקוד· מן הקידה· וכן היחתה
איש אש בחיקו ובגדיו לא ת'
תשרפנה· לכן יחכה ה' לחננכם
שאותם חוטאין· לכן ירום לר'
לרחמכם· שכשהקב"ה עושה
טובה לישר' שמו מתרומם·
חזרו אז· כי עם בציון ישב· ועת'
ונתן ה' לכם לחם צר ומים לחץ·
לחיין של צר העיר אותבם ומי
של לחין הלוחץ אותבם ולא
יכנף עוד מוריך· שתהיו מש
משליך דבריו אחרי גור בכ'
בכנף הבית· ורז"ל בר' חלמו
פירש לא תכנסו עוד ישראל
ותפילכם בכנף ביתו של הק'
כמו שעשיתם עד עכשיו כב
ככת בחזקיהו ספם אלספי ו
ומזוזותם אצל מזוזותי וג'
והקיר ביני וביניכם· ומשך
לכם תענחות· וכשילך אדם מ'
מכם לעבור עבירה ישמע דב'
דבר מאחריו לאמר הנה דרך
זה רע· שאתה הולך ותפוסך
בזה· הה"ד זה הדרך לכו בו· לא
כאותם שהזכיר למעלה אשר
אמרו לחוזים לא תראו ולרואים
לא תראו לנו נכוחות· דברו לנו
חלקות וג'· וטמאתם את צפוי
כספכם שתהיו מעבירין אותם
על חוקתם שהם טמאים
ומטמאים כנדה· הה"ד תזרם
כמו דוה· אפודת מסכת· כמו
ואפדת לו בחשב האפוד· דר'
דמתרגמי' ותתקן ליה· כר
נרחב· מישור רחב· כמו כרמל'
כרמלו· והאלפים והעיירים
הבקר והעירים והעוברים
את האדמה שעוברין וחורש'
וחורשין אותה· בליל חמיץ יא'
יאכלו· בליל עשיר· כמו כשרה
בלולה· יקר עדר· חמיץ לשון גזל
ועלה· אשר זורה ברחת ובמ'

ובמזרה של אותו· יכולין לזרות·
ברחת ובמזרה· ברחת מן הקש'
במזרה מן המוץ· ומן הצרורות
ומן הקוצים· ואור החמה יהיה
שבעתים כאור שבעת הימים·
אילו אור החמה יהיה שבעתים
ושתק הייתי אומר שבעתים של
יום אחד· כשאמ' כאור שבעת
הימים· למדנו שמוסיף ויורד
על כל יום ויום כל שבעת ימי
בראשית שבעתים שמונה לך
המורה מתכפלת על אורה של
שבעת ימי בראשית· שלש מאו'
וארבעים ושלש··

ורבותינו פתרו

כאור של שבעת ימי המשתה·
שהוא עתיד לעשות לצדיקים
והוא עתיד להשפיע להם אורה
שהקשה להם דבר זה אם יום
ראשון נבראו המאורות יפה
אמ'· כאור שבעת הימים· דאו
כן קטן· אותו ומפקד לאחר מיתת
משתתיו במזה היה רב באורות
כגבול מגדלים· מגדלי מבצריהם
ורוחו כנחל שוטף שהוא עמוק
כל כך· שעד צואר יחיצה כנחל
שמגיע לצוארו של אדם· שכן
שמגיע עד צואר שוב אין יכול
לעמוד כן כן יחיצה· לשו' מחיצ'
הוא· ולא לשון מחץ ומכה· כלו'
כנחל שיעשה מחיצה עד
הצואר להנפת גוים בנפת ש'
שוא· לנפה כלשו'· כמו על הר
נשפה שאו נס והרימו להם קול·
הניפו יד ויבאו פתחי נדיבים
כלו' שירימו להם על האומות
שיבואו על ישר' במדי של שוא
שמשגיאו לגוים ומאבדם· ומכד'
לכ ראשי עם הארץ ויתעם בת'
בתוהו לא דרך· ורסן להם· י'
כזה שמשך בכסדר שתלה באו
בראש הסם להיות לו רחוק
לו'· כמו כך ממנו לסנחריב

שיבואו וכאשר הלך וכבש עד
ירושלם לא יתענה ביד סנחריב
והר' להנפת גוים בנפת שוא'
השיר יהיה לכם כליל התקדש
חג' ערין לא ידענו שאמרו ר"ל
שירה ומערב' כשהתחילה
להם הגאולה ומערב' שמערב
ארבעה עשר נתכנסו כל הבכו
הבכורים אצל פרעה' ואמרו לו
הרי אנו מתים שמשה ונתקיימו
דבריו' בבקשה ממך שלח את
האנשים מן עיוות' לפי שנתנב
עלינו ואת כל בכור בארץ מ"צ
אמ' פרעה יצאו ויקחו שוקיהם
של אילו ואיד טרדו הבכורים
והתחילו להכות באבותיהם' דכ'
דכת' למכה מצרים בבכוריהם'
הנה שמענו כי התחילה להם
הגאולה ומערב' אבל לא שמע
שמענו שאמרו שירה ומערב'
ואף עכשיו במפלתו של סנח'
כשאמרו הנה כליל התקדש חג'
ששירתם כשיצאתם ומחרב'
ממצרים ושמחת לבב יהיה
לכם במפלתו של סנחריב כהולך
בחליל לבוא בהר ה' אל קדוש
ישר' מביאי' בכורים לירושלם
שהיו באין בשמחת לבב' והח'
והחליל היה מכה לפניהם והח'
והרוטבין והאיפרכין עודין
ויוצאין לקראתן כשמגיעין להר
ה' אל צור ישר' ואף להם אנשי
היקום מאמכם בשלום והשמי'
והשמיע ה' את הוד קולו' כלו'
שיהיה נחת לישר' לשמוע בו
כמו להם ישועתו כאשר
בזעף אף ולהב אש אוכלה'
ונחת זרועו שהיא נוח לישר'
ויקבץ אותם' כענין טל גבורת
יקבץ עלינו' ירינה למלך אשו
בנפץ בזרם ואבן ברד כי מקול
ה' יחת אשור בשבט יכה אותו
שהיה רגיל להכות את ישראל'

בשבט והיה כל מעבר מטה
מוסדה' והיה כל מעבר שהיה
מטה של סנחריב מוסדה' כלומ'
כל מקום אשר דרכו רגלי אוכלו'
אוכלוסין בבואתו לארץ והג'
והחריבוהו כיכל מקום אשר
יניח ה' את סנחריב עליו' כלו'
אשר יניחנו ה' את סנחריב ב'
בבואתו לארץ ישר' והחריבו
עכשיו ביום שיחת אשור יהיו
כל המקומות שהיה נלחם בם
מזמרים בתופים ובכינורות
על שמועתו ומפלתו' ובמלחמ'
תנופה נלחם בם ובכל אותן הז'
המקומות שהיה נלחם בם מח'
מחמת שרוצ' להב' והקב"ה ש'
שיבואו עליהם''

מדרש אגדה

בזכות העומר שישר' מקריב'
בפסח נלחם הק' בחילו של מלך
אשור כי ערוך מאתמול תפ'
תפתה' מיום שני של פסח
ימי בראשית ומיום שישי בו
תמול ואין בו שלשום והוא
ערוך לרשעי' ארץ' כה עחני'
דור אנוש ודור המבול ודור
הפלגה ואנשי סדום ופרעה
שאין תמול ומחר שנדונו
בה כל הדורות הללו כבר עתיד
תל' העמיק והרחיב כמו יבדי
הולך ומרחיב אין שאין האיש
שתוקד בו כבה' תל' מדורתה
אש ועצים הרבה כמ' להבות
שהיו תמור אינה שלטת
ברוחו של אדם לשרוף אלא
הרוח תל' מנשמת אלוה יאבדו
ומרוח אפו יכלו' הנרמז בה
בהם שהקב"ה עשה והוא מע
ומנשמת אלוה ואינו כבה לע'
לעולם' וגם הוא חכם ויבא
רע ואת דבריו לא יסור אשר
אמר והשיבר ה' ומדים
באניות' ומדה מגר ומדה

שאמרו לך לא תוכיח עוד
לראותה ואתה הולכת ומעיד
סופר שהלך בגלות על כרחך
יקום על בית רשעים עשרה ד'
השבטים ועל מצרים שיהם'
שהן עדת פועלי און ואל' יעזה
ידו וכשל עוזר ונפל עזור שכן
ונהג' כאשר ישען איש על יד
רעהו כל זמן שסומך עליו הולך
על כרחו' אף השען הולך בה
בחוזקה וכיון שנשמטו רגלי הסו'
הסומך ואף הנשען נופל כלו'
אף כיון שגלו עשרה ד'
השבטים שנפלו ומצרים ביד
מלך אשור' ואף אמרו הנה בה
מבטינו אשר נסנו לעזרה' להנ'
להנצל מפני מלך אשור ואיך
נמלט אנחנו יחדיו כולם יכלון ל'
שניהם יפלו ביד סנחריב עשרת
השבטים ומצרים שנלחם עם
תרהקה מלך כוש ונצחו וישב
ואת שבי' והביא שבי מצ'
מצרים ואחר כוש והביאו אלא
יושבם' העציצים שם ויהאונם
לא יחת לא יכנע מן לענות'
ולא יתכנעו' כן ירד ה' צבאות
לצבא על הר ציון ועל גבעתה'
על חיל סנחריב היושבים על הר
ציון ואין מי מציל מידו' כצפורי'
עפות' שכנפיהם פרושות ד'
ומגינות לארץ כן יגן ה' צבאות
על ירושלם כשעה שיכה ויח'
אשור החונים על ירושלם' וגון
והציל פסוח' יושבי ירושלם וח'
ודלג' ולהכות יושבי ירושלם
כשחיכים במחנה אשור והאל'
והמליט את יושבי ירושלם כ'
כלו' ויכה את אלו ומלט את
אלו כמדים שיכה את זה וחומל
על שיגילו ומעבירו ואינו מכהו
קורין פסוח' וכן ופסחתי עליכם
וכן ופסח על הפתח ולא יתן מ'
המשחית' חרב לא אדם תאכ'

תיכלנו יוליו חרבשו וילוך׳
ופלנו ויוינו לין יעבר׳ וחוזקו
וירוב פחד יחלוש׳ וחתו ויגם
שריו שלוו יהו ינסו לנס׳
נאם ייי׳ אשר אור לו בציון׳ יו
אשר אור לו שם בציון וירוש
וירושלם תנור לכל העמים׳ ש
שכשם שמביאין עצים לתנור
ומבעירים לתוכו׳ כך עתן כלב
לכל העמים לינבוא על ירושלם
וכשיגיעו לירושלם ירד לבו
שחת׳ ההר וייגעו וילוך ייי׳ וגו׳

מדרש רבותינו׳

ר׳ יעקב ור׳ שושן בן לקיש תרו
תרוויהו אמרי אין גיהנם אלא
יום הבא שמלהט את הרשע׳
וזה טעם הנה יום בא בוער
כתנור ורבנן אמרי יש גיהנם
נאם ייי׳ אשר אור לו בציון ות׳
ותנור לו בירושלם׳ ר׳ יהודה
בר אלעאי אומ׳ לא יום ולא גה׳
אלא אש שהיא יוצאה מגופן
של רשעים ומלהטתן׳ וזה טעם
תהרו חשש תלדו קש רוחכם
אש תאכלכם הן לצדק ימלוך
מלך זה חזקיה ולשרים אלו ג
אנשי דוד׳ והיה איש כמחבא
רוח׳ כאשר יאמרו איש ומחבו
מחבואות להחבאו מפני רוח׳
כך כמו חזקיה הגינה לאנשי דו
דוד שבשבתו נטלו מחיל סנח
סנחריב׳ כצל סלע כבד בארץ
עיה ועייפה בלי מים׳ שאין או
אדם שאין אדם מונע מים
לקרר את נפשו׳ ולא תשעינה
עיני רואים כדרך ששעו עד
עכשיו כמ׳ שאמ׳ למעלה השע
השתעשעו ושעו׳ ולשון עלג׳
עלגים שמלעגים על דברי הנ׳
הנביא כמ׳ שאומר למעלה כי
בלעגי שפה ובלשון אחרת׳
וגו׳ ימעטה תמהר לדבר צחות׳
טהורה ונבערה׳ כמ׳ ונעתה נפת

נפתלים טהורה בלין׳ כמו כמ׳
כבליהם אשר נבלו פתויה׳
לעשות חונף רשע כמו חנופה׳
כי הטעם כחית׳ ויוית יען
כי ורזיות׳ נשים שאננות
הקופאות על שמריהן׳ כנגד
שהן יושבין עכשיו תרגזנה׳
ימים על שנה ימים ושנים כי
כלה בציר שהיית׳ משפיע לו
להם אוסף בלי יבוא אוסיפתה
התבואה לא תבוא׳ הטעם
באוף׳ פשוטה ועורה כמו פ
הפשט בגדיך׳ ועורה התער
התערטלי׳ ערום ועריה׳ וחג
וחגורה על חלציים׳ והגבירה
בגדיך ויעל רכוסתיך ועבור
עריות באשר הולכות בגלות׳
על שדה חמד׳ שהיה מוציא
בכל שנה זרע לזרע ולחם
לאוכל׳ ועכשיו שורר שדה
אלה אדמה כי שורר רגע׳
מעניין שאמ׳ למעלה אוסף כ
בלי יבוא׳ על גפן שהיתה
פוריה עד עכשיו ועתה כל
כלה בציר׳

ומדרש אגדה

על שדה חמד בית המקדש
שעשיתי אותו שדה׳ על גפן
פוריה ישר׳ כמו׳ גפן ממצ׳
תסיע׳ על אדמת עמי קוץ ש
ושמיר תעלה׳ שכיון שהיו
שאדמה לא הניח את יבולה׳
הם מניחים אותם והולכין ג
להן מיד׳ תעלה אדמה קוץ
ושמיר׳ כי על בתי משוש כי
גזירה זו גזורה על כל הבתים
שהיו עכשיו בהן משוש׳
ועל קריה שהיו עכשיו עליו
עליזה׳ כי ארמון נטש׳ זה
מקדש המון עיר שהיו באים
אליה כל המון ישר׳ שלש פע׳
פעמים בשנה להראות את
פני ייי׳ עופל ובחן׳ עופל מ׳

היכל׳ ובחן זה היא לשון היכל׳
כמו עד כעד עד׳ משוש פראי׳
משוש כל בני ישראל שעקרו פ׳
פרא ידים׳ מרעה האוות׳ עד
יערה עלינו רוח ממרום׳ והיה
ארץ ישר׳ שהיא מדבר עכשיו
לכרמל׳ כי אלו תבואה׳ והכרמל
לעיר יחשב׳ תרג׳ קירוין סגיאין
יתיב׳ ושכן במדבר משפט׳ ש
שישכן שם אנשי משפט וצדק
הטכרים למעלה ובלילות רעים׳
וריאות׳ יען להבל עמים וגו׳
ובמבטחות שאננות׳ ובמבטחות
שבנה נשים שאננות׳ שתספק
הירושה הת כזחה׳ ולא יוסיף
רק עמי ישר׳ לעד ותוכה ומג
ומבין׳ ובלפי שאמ׳ חרדו שאנ׳
שאננות חזר ורפאן בעדו ו׳
וישב עמי בנוה שלום׳ וברד
ברדת היער׳ יש מפרשין ונתן
ייי׳ אחים את כל הקולות האלה
האמורים למעלה כעניין כי
כלה קציר אוסף בלי יבוא על
אדמת עמי׳ כי ארמון נטש׳
חזר והופך לברכה ואמ׳ והיה
המדבר לכרמל ונתן את הקללה
על אדום הרשעה שאמ׳ וברד
ברדת היער׳ שנ׳ יכרסמנה
חזיר מיער׳ ואני אומר על כרחי
אזן וברד זה שם דבר׳ שהרי ש
נקוד חיטף קמץ וחיטף פתח
בלשון ופעל׳ כמו ורחץ וישב
ושמר׳ וכן וברד וכן פתר ויבוא
ויברד את ברדת היער׳ ובות
של ברדת אין יסוד התיבה׳ כמ׳
עטרת מבקרת׳ וכן בררת לשון
ברד׳ ומטיר השם את מטר
פחי הרשעים בגויים ואדום
ביער׳ ובשפלה תשפל העיר׳
עיר רומי חייבת׳ אשריכם
זורעי על כל מים׳ אשריכם ישר׳
שהיעליתה ירקתם כזורעים
על כל מקום ששותה תבו׳ד׳

ומעתה הק׳ערו ותאזכטו הבאי
ערקתכם׳ תשלחו רגל השור
ודרש התבואה והחמור להבי׳
אל הבית׳׳

כך תירג׳ם

בטוחים תהיו שתקבלו שכר
פעולתכם כמה שזורע בזיקים
רטוב׳ כך תהיו בטוחים לקבל
שכר׳ כלותך לשון כבלותך׳ כמ׳
ולא יטה לארץ מנלם׳ כלומ׳ לא
הנגיד עליהם׳ ולא יטה לארץ
להיות כמו והולך׳ אלא הולך
וחזק ומדבר כמחריב שכנו
שבשבילה להחריב את כל העו׳
העולם נעשה גם הוא שוממות
עולם׳ ומעתה תירג׳ כלותך׳ לשו׳
לאות ועייפות׳ היה זרועם של
ישר׳ לבקרים בכל יום שהגליות
ושעברות כהן מקול המון נד׳
נדדו עמים׳ מקול המון ומפלתו
של סנחריב נדדו עמים׳ ומרו׳
ורוממותך שנתרוממת ר״ל
להיפרע ממשור נפוצו עמים
שבשעה שהקב״ה עושה דין
ומשפט ברשעים שהוא מתר׳
ומרומים בעולם ואוסף שללכם
כאוסף החסיל׳ זה מוסבע׳
כלומר לבנד׳ ואוסף שללכם
אותם השודדים את עמי כן
בבוא פקודתכם יבואו ויטלו
אותם ויאספו שללכם כאוסף
החסיל שאוסף לו המזון
בקיץ כל אחד לעצמו אף כאן
יבוזו איש לו׳ כמשק גבים ש׳
שוקק בו׳ כקול נהם מים הנו׳
הנוספים והנעלים מגבים׳
נהם כך ינהמו הבאים לשלו׳
משק לשון נהם׳ כמו אריה נהם
ודוב שוקק׳ וכן ממשק חרול׳
כשרוח נשבת בחרולים והם
מכים זה את זה ונותנים קול׳
וכן במים ישוקו גבים׳ כמו לחש
לחשוב מים ועברו והיה אמ׳

אמונת עתיך חוסן ישועות
והיה לך לחוסן ישועות ולחכמ׳
ודעת את ישר׳ האמונת לכו׳
לבריאך כלומר בקץ העתים׳
שעתיד להרויח לך מן הגלות׳

ומדר׳ רבות׳

והיה לך לחוסן ישועות לחכמ׳
ודעת את ישר׳ תורין לבי׳
לבריאך עתים שקבעו לך לת׳
להרווחות ומעשירות כמדר׳
הפרישו ללקט שכחה ופיאה
כעתם לקיים שורשין וזמן
כעתם אמונת שת ידיו אל
ולפניו היו ומרגו הטוב לה׳
להיפתח לך ומטוהר על ידה׳
הן אראלים צעקו חוצה׳ הג׳
הנביא היה מתנבא ואומר
ואומר שהפורענות כבר
קיבלוה׳ ומעתה יוקום וירום
ויראים ומשאו נגולים׳ הן
על אריאל שלהם היא האיב׳
כבר צעקו וסיפרו כמו על׳
וברחובות ככו ובמי ומלאכי
שליחותם שהיו רגלין לבשר
שלום מר יבכיון ואו נשמו וג׳
מסילות׳ וגו׳ הפר איב ברית
שכרתה ישר׳ ומאס ערים
והחריבם ומאין יושב׳ לא חש׳
חשב שיעור לפני אנוש׳
קוצים כסוחים׳ כמ׳ כרוך לא
תזמור לא תכסח׳׳

ויונתן תירג׳ם

בשביל שהפר ישר׳ בריתו של
הק׳ ומאס והחריב ערים לא ח׳
חשב אנוש לשום אל לבו הש׳
הפורענות שיבוא עליו׳ כמ׳
כמעשים הרעים שעושו רחו׳
רחוקים שאני אפשר להם
לראות׳ שמעו אשר עשיתי׳
והקרובים שעקיבו עמשין׳
כגון כמלי תשובה׳ פחדו בציון
חטאים החוטאין׳ פחד וחיל
ורעדה ליום הדין׳ וגו׳ הק׳ שהוא

שוכן בציון ודן את הרשעים
וחיל ורעדה תאחז חנפים
שהאומרו מי יגור לנו אש אוכל׳
מי שלנו יכול לגור בציון עם
משרתיו של הק׳ שדרים עמו
בציון׳ הולך צדקות ודובר
מישרים וגו׳ הלא מרומים
ישכון׳ הוא יכול לגור בציון וג׳
שנקראות מרום׳ שנ׳ וכמו מ׳
ודעו מרום׳ וכן הוא אומר
נשגב ה׳ כי שוכן מרום מלא
ציון משפט וצדקה׳׳

ומדר׳ רבות׳

פחדו בציון חטאים׳ וג׳ כמו מ׳
ר׳ אליעזר משל לשתי תינוקות
שברחו מבית הספר והיה זה
לוקה וזה מרתת׳ אמ׳ יוחנן כל
חנופה של מקריאי מרעים
הכה׳ ומדר בציון אף שבכלם
זה אוחזה רעדה חנפים׳ אמ׳
יהודה בר סימון לזרבי ליסט׳
ליסטים שמרד במלך׳ אמ׳ ה׳
המלך כל מי שתופסו אותו ג׳
הריני נותן פרוקיט׳ עמד אח׳
אחד ותפשו׳ אמ׳ המלך ישמור
עד הבקר והיה זה מתפחד
וזה מתפחד׳ זה מתפחד מה
כמה זה דן דין אותי המלך׳ וז׳
מתפחד ואומר איזה פרוקיט׳
יתן לי המלך כך עתיד לבוא
ישר׳ מתפחדין ואומות העו׳
מתפחדין׳ ישר׳ מתפחדין כמ׳
פחדו בציון חטאים׳׳ ואמ׳ ר׳
יהודה בר סימון לזה הוא קו׳
קורין אומות העולם שאלו
נתן להם רשות היו שורפין את
כל העולם על יושבו משעה
קלה׳ הולך צדקות׳ זה אברהם
שנ׳ כי ושמרו דרך ה׳ לעשות
צדקה ומשפט ודובר מישר׳
מישרים זה יצחק׳ מואס בבצע
מעשקות׳ זה יעקב עד שהוא
בצל׳ נער כפיו מתמוך הדמיון

הראיות ידי והוא ורוממי בכ'
ישכן הכתו' השמימה העלה
אותו למעלה מכיפת הרקיע ו'
ואין הכונה אלוה למעלה למט'
ומעדות סלעים ושכנו אלו פ'
ענן כבוד ואלך במופת ואין
אלו אלא לפי פשוטו ראויים
ענינים שלא נכתבו בעבירה
מעיין שנ' למעלה ענינם ענין
וראיות ברע' שתחזינה ואלך
במופת תראינה ארץ מרחקים
וארץ מרחקים ואמ' שהדרך
שהרחיקים שם אנשים נפלאות
ותרג' ארץ מרחקים אלו שנ'
שעדיין כנחנם' לכך יהגה
אימה' כשתראה המלכים והג'
והשרים והחכמים שהיו של'
שליטים בחייהם והיו נדונין
בגיהנם' יהגה לבך ותאמר
איה חכמתן וגדולתן של אלו
שהיה סופר בחיין ושוקל כל
דבר חכמה שהיו שואלים ממנו
כל עצת שבאולמות סופר את
המגדלים' גם הוא דבר ולמות'
ואמונה על כתב ולמות מיה הם
מיה מגדלים עריך לעיר פל'
פלמת' זכן סופו עיון והקיפוה
ספרי מגדליה' מיה מגדלים
היו עריכך ולפי תרג' איה סופ'
את המגדלים' הם המלכים וה'
והשרים' כלומר אי הוא שיכול
לספר מיה מלכים ושלטונים
הרואין למגדלים' השמיר הכ'
מים שיתקים נקיות במי' ואלך
במופת תחזינה אבל את עם
עמק לא תראה' עם עמק' זהו
עם עיקר שפה משמוע כל
מקום שנלו ישר' אל עם ועם'
אשר לא יוכלו לשומע' קורא
עם עמק' שהוציכו להיורד
ולשים להם דברים וחדשים' כ'
כתהלות שכבתם שם אותו עם
עמק' לא תראה כי משם יקב'

יקבוץ ויקחך' ולפי תרג' עם עמ'
עמק שם שהיה ויתחזק עליך'
עד עכשיו לא תראה' אלא ימין
תראה' ההד' חזה ימין קרית'
מועדינו' שהיו שם ישר' נוספ'
נוספים במועדות' אהל בל יצ'
ימען כל ישוח' ודומה לו עד
אלון במעננים' ותרגו' ואישר
אנגליו והם נקעים שבשרות
גויות שהיום נוספים מן הכ'
הנהרות והגבשושין ובית של
במעננים אינה שורשת כתו'
בתוכה אלא משרשת ומשושת
היא וכל יכע יתדותיו שלא ב'
ישנרך להסיע משם ולמקום
אחר ונותן טעם לדבריו' לפי
איננו צריך להסיע' שהרי כמו
כנוהג שבעולם כשרוצה ליזד
במקום פעמים ישוע שניים
מים עליו ויסע משם או פע'
פעמים שיטע אהלו אל מקום
ומעני מים ויבש ויצטרך
להסיע למקום אחר אבל כנ'
כמין לא יהיה כי משם
אדיר לנו ואין שם פחד במל'
וגם מקום נהרים יאורים וגו'
אף שייט ספינה קטנה ושמ'
אדיר' ובדרך דכמו לא תנוה'
תנויינה' פי' ומחוקקינו לשו'
מושל' ולפי תרג' פי' שופטינו'
שפרע לנו מן הצרים פי' וא'
ומחוקקינו שנתן לנו את התור'
הוא יושיענו ממלחמות גוג'
נטשו חבליך' כלפי שאמ' לשו'
למעלה כל חבליו בל ינתקו' חז'
חזר ומתנבא על אומי חייבת
נטשו חבליך' וגם אמר אל תנ'
תנח ידיך' שכבל מקום שאת
מוצא אין הקריה נאורך'
לישר' תמיד כן עיר שאמה'
שאותה הפכת אותה לגוים לגו'
לפורענות של אומות כל
יחזקו כן תרנם' שינטשו ב'

החכמים כל כך שלא יוכלו להחז'
להחזיק את התרן כדי שיהא
יכול לפרוש עליו נס תורן' מש'
נס' וא"ל כל כמוני שלא יעמדו
טרים שיוכלו להוליך ולך כמו
במוני' אז חולק עד שלל' אז'
יחלקו עדיה רשעים' שלל לז'
לרב ישר' שהם עכשיו כפסח'
שאין כהן כח יהו בוזזים כו' ב'
כל יאמר השכן העם הדר'
במין חליתי' שאין ייסורין בא
עון יעלה במוטה' כי ותבוש
הארץ וכיון ועלה במשו ונגלו'
לשון גלו'
ו' רוצה תורגם
ויתפתחון ויתחות שמיו כמין
דומיא עליהון כסיפרין יוכל
לפי הענין ומפני שעכשיו הכ'
הטובה והאורה לאומות כש'
כשיצא ויחריבו יהיו מורד
העולם חשך עבלת' פירשו רב'
רבותינו ממי עבלת משמיו
דבוריו שוכבשלות כמ"ר
לאחר ליקיצת ערכו ומתחומו
ומתבשלות כי מראה כשוים
חרבי' בתחילה על שר אומה
של רומי שהוא למעלה שנ'
שאין לך אומה מורין שאין
שרה למעלה' ואחר כך על
אדום תרד עם חרמי עם שא'
שאינן ונתעבה מן ומכאן מחוי
חרב לה' מלאה דם פרים יעת'
ועתודים הרשעה מחלב
כליות אילים ראמים פרים
פרים אבירים' הם מלכי ארץ
ואומנה' תניא ר' ומאיר
אומ' וירדו ראמים עמם ראומ'
אלו חמורים' קאת וינשוף כלש'
קיפוד הרימן וינשוף זה הקוף'
קו תהו ואבני בהו שמה ואב'
ואבני בוהו משקולת של דין
חרבן מזו אבן שלויה ונקל'
חוריה אין שם' לא יקרעו' ב'

שם אחר אחריה שיהו נקמ׳
ומכריזין ואומרים כך אם
אין שרים אין מלך קדוש וחוח
חוחים ופגשו ציים את איים ג׳
ויערעון תמוון כחתולין תמוון
ציות חתולין ורבה היא קרוי
שהעם קורין בלעז להמשיך
אפרוחיו אחריו וכן קריו דגר׳
גלית שאין זה רשות להביא כן
הבריות שם תוצאו ונח׳ שם
קנה דיות ולטור בלעז דרשו
ומע׳ ספר י״י בלוי זה לי להיות
מונה והולך חיות רעות שתרבצ׳
שתרבצנה שם אלו דרשו ומע׳
ספר י״י שיספר ולהודות י״י את
אשר עשה לישראל בהביא י״י
את אבותינו ממצרים ביציאת
מצרים ככר בתה פרעה וכרת
עבדיו שנגרה בהן כל מיני חיות
רעות׳ כגון הכינים וערוב ועוד׳
ואשה רעותה לא פקדו׳ לא ח
חסרו שכלו תבואתה על אדום׳

כד פיר בנצחם

ואחי אבינו ואמו האומ׳ יוסף בר׳
שואלין אותו׳ דרשו ומע׳ ספר׳
ספר זה לשון מספר האומ׳ כמו
ואחרי הספר אשר ספרם דוד׳
וזה פת׳ אם תאמר מאין חיות׳
ועופות שאמ׳ מונה כאן ואיך
יכן למעלן כאן שאחר שת׳
שתבוא הישועה ותתקיים
נבואתו׳ דרשו ומע׳ ספר׳ ומע׳
חשבון שימנה י״י אלהי לומר
בפרשה זאת אחת מהמה לא נ׳
נעדרה מכל אותן שאמרתי כאן
כי פי הוא צוה׳ כי פי המדבר
אליכם׳ ואומ׳ לכם כל הדין אותי
לאות׳ ורוחו של הקב״ה קבצן׳
הוא הפיל להם את ארץ אדום בגור׳
נחלתו איזו של הק׳ חלקתה להם
ארץ אדום כנו׳

בודרש רבותינו

זה שאו׳ הכת׳ והמים זכר

ונקמה ומכל בשר שבארץ אין
כת׳ אלא הכרים ואיליהם ד
היו כרים׳ אמ׳ ר׳ יוחנן דרשו ו
ומע׳ בספר י״י וקראו ומה אם
להסגר בתיבה שנים עשר חדש
הם כרים ואיליהם גיבורים
על אחת כמה וכמ׳ ההדר כן א׳
ארם אמור לספר כל כנ׳ ולכל
חית השדה הקבצו וכמו זה
והאספו מסביב אל זבח אשר
אני זובח לכם זבח גדול על הרי
ישר׳ וגו׳ ישושום מדבר וציה׳
ישישו מדבר וציה׳ ציון הש
הנקראת עכשיו ירושלים יש
ישישו על מפלתם של אדום
ותגיה ותגל ערבתה של ירושל
ישושום ישישו והם כמו כמי
ישמחו פת׳ ישמחו ומה׳ כשום
הבשר כשל להם הבשר ורגן ט׳
לרגן כמ׳ הלבנון נתן לה כלפי
שאו׳ למעלה החפיר לבנון קמל׳
והיה השרון כערבה ונער בשן
וכרמל׳ חזר ואמ׳ כבוד הלבנון
נתן לה כלפי שאמ׳ למעלה הב
הדר הכרמל והשרון אז ידלג
כאיל פסח כי נבקעו במדבר
מים אילו אמ׳ אז ידלג כאיל
פסח ותרון לשון אלם ושותק
הייתי יודע כי ירפאו ומכל מק׳
רפואתם מיד לא הייתי יודע
ועכשיו שהוא תולה ידלג פ׳
פיסחים׳ ורגן אלמים מבקש
כנבקעו מים במדבר לומדתי
שזו היא רפואתן וזה פת׳ אז
ידלג כאיל פסח וגו׳ וזה טעם
כי נבקעו במדבר מים׳ זו ירוש׳
ירושלים שהיא עכשיו כמדבר׳
והן הן המים שעתידין לצאת
מתחת מפתן הבית שנתנבאו
עליהן יחזקאל בן בוזי שאמר
המים האלה ורפאו אל כל אש׳
יבוא שמה הנחל׳ ונשען אחר
עלה לרפואה נבואים׳ כמה תנים

רבצה׳ במה שהיה תנין רובץ ה
החציר וסוף וקנה ובציה׳ דרך
הקודש יקראו לה ולא יעברנו טמ׳
טמא לאותו דרך בשביל שלא יס
יטעו לא לעבור אותו דרך כל
מי שהולך דרך אפילו אוילים לא
יתעו׳ לא יהיה שם אריה׳ זה מלך
בבל שמשלו לאריה׳ שנאמ׳ עלה ארי׳
מסובכו׳ ופריץ חיות׳ זה החזיר׳
ותגעו לא יהיה תגין אלך בכרי׳
ובאיש ושלטון ומעיק לא ימצ׳
ימצאנה ולא ישתכחון תמן ופד׳
ופדויי י״י ישובון ושמחה שמח׳
שמחסלו שמחת עולם על ראש׳
ראשם׳

תירגם יונתן

חדות עולם תהא להון דלא פסק
ענן יקר מטלל על רישיהון
מסילת שדה כובס שטוחי
הכובסין את בגדיהן ושבנא
הסופר שהיה כותב פיסקי ד׳
דינין שהיה המלך דן המזכיר
מי כמו אל המלך לדין תפילה
שיהא המלך שופט אותו תח׳
תחילה׳ אמרתי אך דבר שפתי׳
כשעברתי עליך חזקיהו ש׳
שאותה מבקש לעבור בעבי׳
שלא פתח לי את העיר אמר׳
אמרתי אך דבר הוא אין בלבו
כן אלא משעה שראני מייד
יפתח לי ועתה שאינו רואה
שאותה עומד מורדך עצה
וגבורה עמך ארם שלחם עם
מלך גדול כמותי׳ ותגבורים
שיתאון כמלך וכגבורה לעבוד
קרבו׳ ועתה על מי בוטחת אם
על פרעה הנה בוטחת על משע׳
משענת הקנה וגו׳ ואם אל י״י
הלא על אשר חזקיהו אותו ויא׳
ויאמר שובו על אלהיכם הלא
חזקיהו הסיר את במותיו ואת
מזבחותיו שלא היה מקום
בארץ ישר׳ שלא היה שם מז׳

מזבח לשם ה' והיו מקטירים
עליו כמון הזה ובא חזקיה
והסיר את כלם ולא השאיר
לה' אלא מזבח אחד שבתוך
שבעיר ירושלם ואמר —
שהכניס בלבך לאמר איך
יעזור לך בשעת דוחקך' חזו
חזקיה לשם מעה הסיר את
כלם שהרי משננה בידך
השלוחים נוספו הכוונה ועת
התערבנו וגו' ואיך תשיב
את פני פחת אחת' ומיכן לך
לאדו דמותי שקטן שבעבדי
מלך אשור ורוצה על אלפים
לרכב ולפרשים' פרשים אינם
רוכבים סוסים אלא סוסים
טובים שקורי' אלפרן' ואת
פנ'ו ותבטח לך על מלך מצר'
לקנות לך סוסים ומתן טובים
כדי לעשות מלחמה עם מל'
אשור' עד שאתה יורד
למצרים לקנות' הרי לך לרחת
מעצ' הריני נותן לך כלי כסף
וכלי זהב יחד ימי מלחמה'
אבל איני יודע אלו הייתי נ'
נותן לך אלפים סוסים לא ת
תוכל וגו' ואיך תשיב שהרי
פחות שבעבדי המלך אשור
ורוצה על אלפים' ועתה המ'
המבלעדי ה' אם כלי רשותו
של הק' איני כן אלא אמר ה'
עלה אל הארץ הזאת להחר'
להחריבה' ולא היה נביא ש
שאיתנבי ישעירת השמני'
ואמרו יהב רעתיה וירושלם
דברנו אל עבדיך ארמית'
בסורים היו שהיה מהב את
לפי שהיה משורר ומתוך
אהבה ועכחה אמר להם
דברים הללו' ואמרו לו אל ת
תדבר עמנו לפני האנשים
אשר על החומה לאירים
ולבהלם והוא משיבם ומתוך

שעוה' הל אדוניך הלא על
אנשים היושבים על החומה'
שלחני שאומר עליהם כדאי
ובדין עד שיוגרו להם
לאכול את צואתם ומחוסר
לחם ומים' ברכה' ועשה' כמו
הנה לכם ברכה משלל אויבי'
ואיה אלהי חמת וארפד' ודע
לך כי אלהי חמת וארפד וספר'
וספרוים משומרון הוו כי
שומרון וירושלם היתה ד'
ומספקת טעם על לכל האומו'
דבת וירושלם ומשומרון או
ואם אלהי ארות הן היה להם
להציל את שומרון מיד מלך
אשור' כי במה כאן עד ומש
משבר' ומשעה שיורד עד
משבר' שוב אין כח ללידה'
משבר הוא כסא שמושיבין
אותה בשעה שתקרב ללדת'
הנני נותן בו רוח ושמע שמ'
שמועה' זה שמועה שמע'
ושמע אל תרהקה מלך כוש
לאמר יצא להלחם אתך ושב
לארצו' והפלתיו בחרב במו'
בארצו' הה'ד ויסע מלך וישב
סנחריב מלך אשור וישב
בנינוה' ויהי הוא משתחוה
בית נסרוך אלהיו ואדרמלך
ושראצר בנו הכוהו בחרב'
ועיה' לשון תפיסה' עזרה
פנה והפיץ יושביה' אתה
הוא האלהים לכל ממלכות
הארץ אבל אלהי הגוים הע'
העכרים ומעשה אין כחן ומ'
ומש' לפיכך לא הצילו את
ארצם מיד מלך אשור' אמנם
ה' החריבו' מלכי אשור את
כל מלכי הגוים ואת ארצם
וידעו כל ממלכות הארץ מ'
שלא היעלום אלהיהם ואתה
הידעת כי אתה אלהים לבדך
ובדרך יכלתי אחריך ראש

הנעה' שהנע ראשו על יו'
יושבי ירושלם לאמר הזאת
העיר שהרגשתי עליה כל
ממלכות וממשלותידי' והלא
חלשה היא מכל ממלכות —
שכבשתי' ברב רכבי אני
עליתי' ראיתי לבנון עומד —
בהרים הרים אלא ארזים וע'
ועצי ברושים ומביא עליו חו
חוטבים חרבה ומעל ההרה אל
ירכתי לבנון ראיתי זה ומכרית
קומות ארזיו ומבחר ברושיו
לאו וזהו טרח ועולה טפח וגב'
ונבנה עד שבאתי מרום קצו
ומד שיני אל יערת המישל' ופת'
שאוספתי חיל כל הגוים אל תח'
תחת ידי כובש והולך עד
שכבשתי מבוא העולם ועד
סופו ומוסיף גבולות עמים
כיה שנבנה ללבנון וכרת קומ'
קומת ארזיו ומבחר ברושיו
ונבנה מעד זה ויגע ומעד —
אחר' אני קרתי' כמו בקורה
היער' ואחריב בכף פעמיי כל
מכלעם שבגולי' כל מאורי מצ'
מים שעוקים' הלא שמעת
למרחוק אותה עשיתי לפנ'
שפרעתי אותו ומימי קדם
אני הוא שעשיתי' עתה
הביאותיה אותה פורענות
שגזרתי על פרעה עתה
הביאותיה עליך' ותהי להש'
להשאות גלים נצים שתחזינה
הפורענות את יושביהן ותה'
ותהיין שאייה מאדם ותע'
ותעמדו גלים עומדים ויק'
ויושביהן קצרי יד' יושביהן
של אותן ערים יהיו קצרי יד
שלא יעמוד איש מהם כנגד
שר עולם ומדי שדמה הוא ש
שקורין אשטובליה נשיור
בקרקע שורשי הקציר לפני
קמה שלא הגיע והתבשל ולא

ולהתקשות ולפני קציר כתרים
יהיה קציר ושאיננו כמו ושני
ושאינו· וזה לך האות אומר
חזקיהו זה לך האות שיתן ה'
הק' את סנחריב בידך· דבר
יהיה לך האות שתאכל השנ'
זו ספיח שישלח הק' ברכה
בספיח התבואה שקצרו אנשי
סנחריב שתאכלו ותתפרנסו בו
ואינה כשנה זו ובשנה השנית
שחיס· אולת שקיבץ אוכל'
אוכלוסין ויספה פליטת בית
יהודה· לא תטעה לומר אכל
בני הדורות הבא ודבר שלא
דיבר הכת' אלא וארץ יהודה
שכשעלה סנחריב על כל ערי
יהודה כל עץ טוב הכריב כל
חלקה ויספה פליטת בית יהוד'
הנשארה שורש למטה ועש'
פרי למעלה· ואותך העבין א'
אותה לגד שהוא אומ' למעלה
אכל השנה ספיח· שהתבואה
לא היה להם שהרי חיל סנחריב
קצרה ובשנה השנית שחיס·
ענבים שפורין ועלין משנה
משקיעין האילן ודרכו להיות
גדל לביה שנים· ועכשיו הקב"ה
יעשה נס שיתן פרי ושעד
השנית [illegible] והולך האיך יהי'
הדבר שתוסיף אדרית יהודה
הנשארה שורש למטה והשני
והשאר שלא תפרש ותאמר
וזה לך האות שלא תנתן ירוש
ירושלם בידו אכול השנה כו'·
שאם אתה אומ' כן עיניך
מפלתו של סנחריב קודם לזו
האות וכל מי שנותן אות זה
ומופת להביא נותן קודם
המעשה· וכה הדבר יודע כי
היה יהיה הדבר אשר קרא בו
הנביא· ויצא מלאך יי' ואחר
שהלך ועמד עם כוש וחזר
ועמד בירושלם· באותה שנ'

ויצא מלאך יי'·
וכר שנייה בסדר
עולם· הנני נותן בו רוח ושמע
שמועה· וזה היא שמועה
ששמע אל תרהקה מלך כוש
לאמר יצא להלחם אתך· שעה
שבנתו וביעתו הולכים ורודף
והלך לו לכוש· לקח חירות כל
הארץ ובא לו לירושלם לקיים
מה שנשבע ואמרים ויחד כוש
ושבוים אנשי מגדל ועברו
זה ירושלם אחרי ילכו· וזה
חזקיהו באותה שעה וישלח
את תרתן ואת רבשקה הואה
העכרים בספר אלכים הבי'
האלכים עליהם ששלח אחר
השמועה ששמע וישלח מלא'
מלאכים אל חזקיהו ולא הם
הבאים עם רבשקה בשליחו'
הראשון ועל אותם הראשונים
הספרים השיב ישעיהו בזה
לך ועצה לך· באותה שעה ויצ'
מלאך יי' ויך במחנה אשור·
כולם מלכים קשורי תגים בראש
בראשיהם· ונפלו שם ובניסות'
ובניסותיהם· הנני משיב את צ'
על המעלות אשר ירדה במעל'
מעלות אחז· אחז תיקן
שנים עשר מעלות מנגד י"ב ש'
שעות ביום· וכשחזרה השמ'
השמש עומד וחוזר על מעל'
הראשונה ושהיה עליה שעה
אחת הולך ויורד עד שעומד
בתחילת שעה שנייה של א'
מעלה שנייה וסובב שם וע'
ועשה שעות וכן במלן עד
שיעמוד בסוף היום למעלה
התחתונה ועשה הקב"ה אות רב
לחזקיהו להשיב את השמש
כשחזר מעלה עשירית על
מעלה הראשונה והיה לעת
ערב יהיה אור כאור בקר··
ובמדרש רבותי'

אותו היום שמונה בו אחד כשה'
לו לשמש לעמוד על מעלה ה
ראשונה והיום שנתקצר לאחז
נתארך לחזקיהו· עשר שעות
הן עשר שעות שנתקצר לאחז
ובזו אכתב לחזקיהו· מכתב
אורייה לחזקיהו· כרוי אני· בדמי
ימיה שורין· פוקדתי נחסרתי·
כמו לא נפקד ממנו איש· יתר
שנותי·

פירש ר' מנחם בר'

חלון אחי יבלו· יתר כמו חבל'
כמו כלו· פוקדתי יתר חבל'
ואירת שנותי· ויש לומר פוקד
שאר שנותי שהיה לי לחיות
עדיין· אמרתי לא אראה יה
בארץ החיים· לא אגיע לימי
שקורין בו את ההלל שמקלסין
בו הללויה· שחזקיהו חלה
שלשה ימים קודם הפסח וע'
ועלייתו לבית יי' ומפלתו של
סנחריב היה ביום ראשון של
פסח· יה בארץ החיים קילוס
זה מקלסין החיים כלומר בלש'
בלשון זה בלשון יה מקלסין כו'
החיים ולא המתים ולא אביט
אדם עוד עם יושבי חדל כו'
חלד· דורי נסע ונגלה מני שם
שאני מת והם חיים כאוהל
רועי שנסע ונגלה למקום אחר'
קפדתי כאורג חיי· כאורג
הקורין הפתלין הבגד כשה'
כשאשלים לארוג הבגד ואני
מדלה יבצעני· כמדלות ורש'
תאר· כלו· מחסירות בשר
שהיה לי מחלת החולי· יבצ'
יבצעני ישלימני· כמו והיה כי
יבצע יי' את כל מעשהו מיום
ועד לילה תשלימני ביום אחד
עלייתי כמעט שהשלמתי ג'
שנותי· כסיס עגור·

פירש מנחם

מגנה ששואסים· כמו עגור

שמים שנבראו ויסד ארץ על
מימה ולא המות לעולם ועד
ויאתם מנחים אלה שיפילו
בראותו ידים ורגלים ואושותו
לשון יקטן ולפלי ירות ולילך
היושבים על חוג הארץ כל דבר
שאיקף קורא חוג. אלה השמים
שמקיפין את הארץ כביכול
קדירה נקראו חוג. ואשכבה
של ארץ מחשבים לפניו כחגבי'
הנטה כדוק שמים שעל הען'
ויאותם כאהל לשבת. וכל הנ'
המעשים הכתובים הראותם
שמראותו ואים הבריות. ר'
יצחק ור' יהושע בן לוי ר' יהוש'
אמ' בשר ודם מותח אהל מתק
על ידי שהוא הוא רפוי קיומן
כים הכין מקיע עוד לשחקים.
ואים תאמר שהיא תמיד רפים
הם. ת"ל חזקים כראי מוצק עוד
כבשונו. יכיקתן הנותן רוזנים
לאין. אמ' כל נטעו מה שלא כל
נטעו ולא זורעו אמ' כבשיפה
אחת שנשף בהן ויבשו. הה"ד
נשפת ברוחך כסמו ים. אל מי
תדמיוני שאהיה שוה ודומה
לו יאמר קדוש. שאו מרום עיני'
עיניכם וראו מי ברא אלה תול'
תולדות השמים הירח והמזל'
והכוכבים ואיש לא נעדר. ואין
נפקד אחד והם אומר לאין נק'
בשם ובמנין. ואים הוא קורא
לצבא השמים לכולם בשם יק'
יקרא.

ולזה תמצא יעקב נבואה דרכ
ושאין הק' רואה מעשיו
שיהיו עלו לפניו לא היה ומש'

וישליט עליו את האומות.
הלא ידעת אם לא שמעת וגו'
לא ייעף כלא עלו ובלא יגיעה
נותן ליעף כח. נותן כח לאומה
זו ומחזיק את זו שהיתה כמו
כאין אונים ועניה ואין גמו'
גמולה לישר' נותן כח למרש'
ודורש שהיו יגעים וחלשים
ויסגולה ומחזיקם לבוא על
כבו' השחיתם כדי שיכבד
עליו גלותן ישלחוטן רוזנ'
כבל אין כמני כורש כמי שלא
נטעו ולא זורע כמי שלא
שורש בארץ גזעם שיבוא
כורש ויכרית לבבל שם ושאר
ושאר ונין ונכד ויעפו נער'
אילו בחורים של בבל שהיו
בטוחים ובתוקפם שלהם כח
כבחור זה שהוא בטוח שלם
וקוי י"י. ישר' שקוו להקב"ה
לגאולה בבל שבעים שנה יחל'
יחליפו כח יעלו אבר כנשרים
ויאהרו לימות מבבל כמו שנ'
שאמ' ישעיהו ישוו מבבל כנ'
ברחו מכשדים וכן ירמיה אמ'
ינוו מתוכה עמי ומלטו איש
את נפשו.

ומדרש רבותי'
האנוש מאלוה יצדק וכי איש
אדם שהוא יצדק מבוראו או
אילו אם מעשהו יטהר גבר
אמ' הק' במעי ותמה ואמ איוב
אינה איון כמע ואמר לה
הוגד הוגד לה לי לזה שעה פל'
פעמים אלא הוגד לי בבירך
הוגד לי כשרה את אשר עשי'
עשית את חמותך אחרי מות
אישך ואין צריך לומר בחיי
אישך ותעזבי אביך ואמך
וארץ מולדתך זו אופניו של
שלך ותלכי אל עם אשר לא י'
ידעת תמול שלשום אילו כות
אותן תמול שלשום לא הי'

היה וקבלים אותך שערין
לא נתחדשה הלכה עליה ולא
עליית' ותחלב ולא ותחבירת'
ישלם י"י פעלך אמ' לה מי שהוא
עתיד לשלם לצדיקים שכרן
הוא יתן שכרך. ותהי משכר'
שלימה אמ' ר' יוסי אמ' לה שלמה
יעמד אותך ומעם י"י אלהי ישר'
אמ' רבן כנפים לשחר כנפים
לשמש כנפים לכרובים כנפים
לחיות כנפים לשרפים כנפים
לארץ כנפים לשחר דכת' אשא
אשא כנפי שחר כנפים לשמש
וזרחה לכם יראי שמי שמש
וגו' כנפים לכרובים וקול כנפי
הכרובים כנפים לחיות וקול
כנפי החיות כנפים לשרפים
שרפים עומדים כנפים לארץ
מכנף הארץ וגדול כוחן של
גומלי חסד שאינן חוסין לא
בצל ארץ ולא בצל כנפי שחר
ולא בצל כנפי הכרובים ולא ב'
בצל כנפי החיות ולא בצל
כנפי השרפים ובצל מי חוסים
בצל מי שאמ' והיה העולם של'
יקר חסדך אלהים ובני אדם
בצל כנפיך יחסיון ותאמר
אמצא חן בעיני אדני כי נחמ'
נחמתני אמ' לה בועז לא תהא
תמורין ברין חס ושלום מן הא'
האמהות את עליית אין אתה
נוכרית אלא מן האמהות והרי'
דברים קל וחומר ומה אם בועז
שדיבר על לבה של רות דברי'
ניחומין דברים טובים ונחמה'
כשיבוא הקב"ה לנחם את ירוש'
ירושלם על אחת כמה וכמה"
נחמו נחמו עמי וגו' דברו
אל על לב ירושלם. הלב
ויהלך. הלב עומד הלב נפל
הלב זועק הלב בוטח הלב רות
מתנחם. הלב רואה רבת לבי
ראה הרבה חכמה ודעת הלב

נבואה זו עניין חזון אני ה׳ ג׳
אשר יפתח על שפים נהרות
הריני נגלה להן דברי תורה קרבו
ריבכם יאמר ה׳ הגישו עצמות׳
עצמותיכם תוקף שלכם ע״ע
אלהיכם שאתם בוטחים בהם
יגישו ויגידו לנו יגישו יגידו
מה עתיד לבוא והראשונות
מה הנה הראשונות שכבר
עברו גלות ראשון כשירד
עמי מצרים וגר שם כלום ג׳
באלהי נכר שלכם שהגיד מה
יהיה בסופו מה שהגדתי
לאברם שזרעו עתיד לגלות
ושם שנים וגם את הגוי אשר
יעבדו דן אנכי וגו׳ ודור רב׳
רביעי ישובו הנה הגידו ונש׳
ונשימה לבנו ונדעה אחריתן
כלום יש בכם שיודע אחריתן
של דבר וראשיתו כמו שע׳
שעשיתי אני שהודעתי לאב׳
לאברהם אחריתו של גלות
מצרים או הבאות ישמיענו
ואם לא יגידו לשעבר ישמיענו
ישמיענו על העתידות לבוא
כגון גלות בבל ואתי יאלא ואי
גלות בבל הגידו האותיות לא
לאחור וזה יהיה באחרית
הימים ונדעה כי אתם אלהים
אף תטיבו ותרעו וגם יש ב׳
בידכם להרע ולהטיב ונשת׳
ונשתעה פת׳ ונספר בלשון
תרגום הן אתם מאין הלוא
אתם מאין כלו׳ אין אתם
יכולים להגיד האותיות לאח
לאחור או הבאות ואתם
אין ופעלכם מאפע פעולה
שלכם זו שם שפעלתם אותה
אין בה ממש אלא פעולה
אחת שאתם עושים על ידי
ומכשפות של נפים ומהג׳
תועבה יבחר בכם העירותי ג׳
מצפון ויאת׳ הנני מעיר לבנות

החומות של ירושלם את כורש
מלך פרס ויאת׳ שיאתה פרס
ממזרחית צפונית היא לארץ
ישראל׳ ויבוא סגנים כמו חומר׳
ויבוא על מלך בבל ועל שריו ג׳
כאשר אדם לרמוס חומר
וכמו יוצר חרש חרשים כל
כמוהם טיט לכלי חרש׳ כלו׳
יוצר אשר ירמוס טיט כן ירמ׳
ירמוס הוא סגנים׳ מי הגיד
מראש ונדעה׳ מי מנביאי ה׳
הבעל יגיד כמותי דבר לעתיד
לבוא ומלפנים נאמר צדיק וג׳
ומלפנים הגידה ולכשתבוא
נאמר צדיק הוא שהוא אלהי
אמת׳ אף אין מגיד מכל אלהי
הנכר שבכם אין מי שיוכל ג׳
להגיד העתידות׳ אף אין ש׳
שומע אמריכם אמריכם אפ׳
ופיכם שיאמר כבוא האומר
העתידה כלומ׳ נביאי הבעל מב׳
נביא אותה מלפנים ראשון ל׳
לציון הנה הנם׳ מלך ראשון ש׳
שיתן ציון הנה זה שיאמרתי
ומעקב שלא תעיוח הגאולה
על ידו הוא יהיה המתחיל
וביבכם מכל עיון הנם זקני
ישר׳ יהיו נכונים על פי דבריו
לעלות מן הגולה ולהתחיל ול׳
ולירושלם מבשר אתן כאותן
הימים׳ הם חגי זכריה ומלאכי׳
אשר יתנבאו לבנות בימי דר׳
דריוש השלישי לפרס׳ וארא
ואין איש הגיד אני מביט ג׳
לנביאי הבעל ואין מגיד דבר׳
ומאלה׳ מכל אלה העתידות
לבוא ואין איש והן ישעד
בסוד ה׳ וידע אותו וישיבו
דבר אשר ישיבו דבריהן דבר
כלום אין יש להם לדעת שכל
נביאי הבעל און ואפס כל מע׳
מעשיהם נסכיהם עלוי׳ ומס׳
ומסכתם׳

הן עבדי אתמוך בו בחירי רצתה
נפשי׳ הוא כורש שאני עתיד
להחזיק בידיו׳ בחירי אותה
אני עתיד להיות בוחר בו למלך
לנקום נקמתי על ידו בבבל׳ נתת׳
נתתי רוחי עליו בשעת אחרך
לכורש העיר ה׳ את רוח כורש
מלך פרס וגו׳ משפט לגוים
יוציא שיעשה משפט בבבל׳
לא יצעק שישמיע קולו לשאו
ויללות גוים הרבה ונבואה
אל ארץ כשדים להשחיתה
כלו׳ לא בחיל ולא בכח כי אם
ברוחי׳ ולא ישמיע בחוץ קולו׳
לאסוף אליו כל הגוים כי אם
מיתי מספר ואכלו הם קנה
רצוץ לא ישבור׳ ישר׳ שהם כק׳
כקנה רצוץ לא ישבור׳ וישרא׳
שהם חלושים שכמעט שעד
כפשתה כהה לא יכבנה׳ לאמת
לאמת יוציא משפט׳ שיוציא
משפטו בבבל׳ ידע כל אדם
שאינו כן׳ בסדר וכה ילך ה׳
הכתובין יפרש פרשה זו על
מלך המשיח ומלקוחות הרב
הרבה יכול להבין ראיה לדבר׳
אך חלילה להניח סדר הפרש׳
והילוכה ודבר המתיישב ולח׳
ולחבר כל העניין ומזה שאוחז
שנים ושלשה
פסוקים בפר׳ כפר׳
בפרשה זה והפסיק
בינתן׳ לא יכהה ולא ירוץ עד
ישים בארץ׳ לא יכהה ולא ירו׳
ירוץ עד ישים בארץ משפט
אותה שעה יכהה וירוץ׳ ואלו

כמו שאינו לחבירו לא אעשנו
על אשר אעשה את אשר
דברתי לך. ולא ידרוש פתאום את
דבריו ולהודיעם אותם יחלו
כי היתה תרית אותות בפיהם ו
שיהיו והדרה לאלה הטוענים
כששכחו כל ממלכות הארץ הפטרה
עתה לה' לאל השרים אני ה'
קראתיו בצדק. קראתיך את
כורש שאתה עתיד לכבוש ע'
עירי וגלותי תשלח. בשביל כך
גזרתי עליך שתמלוך ואחזק
בידך ואערך שעד עכשיו לא ה'
נבראתה ועד שלא באתה לעו'
לעולם אני קראתי אותך וגזרתי
עליך להיות מלך ואתנך לברי'
עולם עם. לברית שכרתי לעמי
לאבי אומות לבבל שבעים שנה וגו'
ואומרים וגלות בבל על ידך
להוציא ממסגר מבבל ישראל
שהם אסורים בו. אני ה' הוא
שמי. ישר' שאני ומתכבר בהן
אינני ומאחם ביד אומה אחר'
ותהילתי לפסילים. לא אחר
שאין אלוה שיעשה כמעשי
וכגבורותי. ומגיד העתידות
כמוני. הראשונות שהגדתי
לאברהם שאני משעבד זרעו
במצרים ואני גואלם הנה באו
ראיתם כי באו דברי ואבטח
ואבטחתי. וחדשות אני מגיד
זה גלות בבל וגאולתו. בטרם
תצמחנה עד שלא נולדתם לבבל
והודעתי ואשמיע אתכם גאולת
בבל שירו לה' שיר חדש. על
גאולת בבל כשם ששרתם אותו
על גאולת מצרים ולא ישראל
לבד אלא תהילתו מקצה
הארץ. ישאו מדבר ועריו קו'
קול לשורר יושבי ערים ומשבי
מדבר חצרים תשב קדר. אף
בני קדר היושבים בחצרים.
כי בני קדר יושבי אהל ומקנה

וכולם יושבים בארץ חוילה וכו'
ובריח ודלתים אין יושבי סלע
ומערה ומשם ירושי ההרים
יצווחו ויריעו קול רינה החשיתי
מעולם כל זה שהרע להם אומו'
האומות לישר' אחריש ואתאפ'
ואתאפק אכל ואכיון ואילך
כיולדה אפעה אשום. פת' אשי'
אשים לאיים ואגמים אוביש העני'
החרטים. ישר' שעשים עצמם
כחרשים כגלות ששומעים
חרפתם ואינם משיבים וה'
והעורים הרואים כאינם רוא'
ועושין עצמן כאלו אינן רו'
רואין. ואיכון ואילך הכעוס
לראות. אלו הם המחרפים והמ'
והמגדפים אותם ואינם פורע
מהם. מי עור כי אם עבדי. אלו
הם שקריתים עבדי עורים
אלו ישר' עבדי שעליכן אינ'
עליכן. וחרש כמלאכי אשלח.
מי הוא שקריתים חרשים
אלו ישר' ששומעין חרפתם
ואינם משיבים. ועורים הוא'
הרואין כאינם ועושים עצמם
והם שקולים על' כאליהו שנא'
שאני עתיד לשלוח. מי עור
כמשולם. כל מי שעושה עצ'
עצמו עיור שרואה ועושה
עצמו כאלו אינו רואה. ואע'
מעלה אני עליו כאלו קיים
כל מצותי ומשולם ורעי לבי'
ועור כמשה עבד ה'. לפיכך
קראתים עורים שרואין רבות
רבות ולא תשמור. אינן שומ'
שומעין את הדבר ואין עוש'
עושין כאלו ראו. פקוח אזנים
ולא תשמע. פקחי אזנים הן
ועושין עצמן כאלו לא שומ'
שומעין חרפתם. ה' חפץ לא
צדקו. ואומר שכל כך חביבין
שכל אחד שוקל כמשה ואלי'
ואליהו. ואעפ' כן הגלה אותם.

לבין האומות. למען צדקו לה' יגד'
יגדיל תורה ויאדיר. ולמען הוא אומ'
ה' חפץ דכאו החלי. וכן הוא
אומר כי אשר יאהב ה' יוכיח.
יגדיל תורה ויאדיר. ולמה ישר'
משתעבד המלכות הגדיל להם
תורה שיהו עסקין בה. ועל ידי
שעסקין בה יאדירו אותם לא
דין כלום. יחזיקו אותם לאם
הדין. שואלין מי אמו כשם
ר' יוחנן אמ' ארבעה דברים
הראה לו הקב"ה לאברהם אבי'
גיהנם ומלכות ומתן תורה
ובית המקדש. אמ' לו כל זמן
שבניך עסקין בשתים ניצולין
משתים מדינה של גיהנם ומן
משעבוד מלכות. פירשו ר'
משתים הרי גיהנם ושתים
כלומר באחת משתים. זה שא'
שאותה רואה שירדו לבר'
או בגיהנם או במלכיות. ר' חנ'
בר פפא אמ' אברהם בירר
לו את המלכות. הדא היא דכ'
דכת' אם לא כי צורם מכרם
זה אברהם. וה' הסגירם. זה
שהסכים על ידו. והוא עם
בוזי ושסוי. זה שישר' עם
בוזי ושסוי בין האומות. הפח
בחורים כלם. הפח לשון אבוד
ואבדה. כמו שנאמר במליה
הפחתי. וכן הקהות ופחי ...
ובבתי כלאים החבאו והיו לב'
לבז ואין מציל. אין בכל האומ'
האומות שיפתח שפתיו בה
בהשבה להשיב את הבז. ר'
השיב כמו השבון שם דבר
הוא. ולא לשון עבודי וכאשר
סלחתם כל אילו הירות שהי'
שהייתם עם בוזי ושסוי וה'
והייתם לבז ואין מציל. מי נ'
בכם יאזין זאת שיקשיב
לאחרית מי נתן למשיסה יע'
יעקב וגו'. הלא עתה ומשיסה

שעוחה לפי שאין בה גאולה׳
הנני עושה חדשה עתה תצמח
וגו׳ לשעבר עשיתי ניים יבשה
ועתה אעשה חדשה שאעשה
ניבשה בהיות הדין היא דכת׳
אשים במדבר דרך כיון שעתי
לשעבר נהיות נסיון להשק׳
עוד שאיגרתי לי כדי לספר תהל׳
תהילתי׳ ולא אותה קראת אותי הד׳
היא דכת׳ ולא אותי קראת יעקב
כי יגעת בי ישר׳ כל היום תענה
ותעשה מעשיך ולא אותה ואת׳
ואתה יגע ולערב בואו שאומר לך
בוא והתפלל אתה ומשיב עיף אנ׳
אנכי׳ זהו לפי מדרשו ולפי פשוטו
פשוטו כי יגעת כי הוגעתני במ׳
במצותיכם שכבר עליתי שאני
ולא הכבדתי שה עולתיך כבן ג׳
הערבים יצוו וריח נחח ומביא לחלק
אחד ומכס׳ ולא הוגעתיך בלבונה
ולא קנית משם ולא קראת׳ לא
קנית לי בכסף קנה ולא לששים
רימלא קנה בשם הושים ולא
ומאותים׳ אך העבדתני אני לא
העבדתני׳ אבל אתה העבדתני
שיהיה שוש לעובדי פסילים׳
שאני הולך לכבוש את כל העול׳
כלו ולפני נעבד כנגד כדי שלא ב׳
יאמרו ביד אחוה שפלה ומסר
הקב׳ה את ישר׳ אנכי אנכי הוא
מוחה פשעיך למעני ולא למ׳
למענך׳ שהרי הוגעתני בעונ׳
בעונותיך׳ הזכירני נשפטה
יחד׳ שאני תאמר אם אין א׳
אבי כדאי שתמחה פשעינו
הרי יצחק שהקריב עצמו לפ׳
לפניך׳ הזכירני באבותיך שי׳
שאין לי עליו יותר ממה שיש
לי עלי׳ אם תאמר אברהם שה׳
שהוא אביך הראשון הלא ח׳
חטא שאמ׳ במה אדע כי א׳
אירשנה ואם תאמר משה
ואהרן שהם מליציך פשעו

כי שאמ׳ שמעו נא המורים
ואחלל שרי קדש הם משה וא׳
ואהרן׳ ואתנה לחרם יעקב
בשון העגל׳ דכת׳ זובח לאלהים
יחרם׳ וישר׳ לגדופים שהיו ה׳
האומות מכים אותם ומגדפי׳
אותם שמשה ואליה אנכי
ולא יהיה לך עשו עגל לסוף א׳
ארבעים יום יערך וכמן בא
כאופלה וזה שאמ׳ ויפטיר לב׳
לבשר ודם לעד עדה באופלי׳
ומי כמוני יקרא יגיד הדבר
יגידה ויערכה לי ותשועה הע׳
העתידה לבוא כשם שאני ע׳
עושה משומי עם עולם׳ ואם
שבריאתי אדם על האדמה
אני הוא שערכתי תשועה
לישר׳ והגדתיה ארבע מאות
שנה עד שלא ירדו ישר׳ למצ׳
ומאותות שעברו ומשר עתידות
לבוא׳ מי בכל אלהי האומות
שיגידו לאו אל תפחדו ואל תי׳
תרהו בגלות בכל שעה שעתיד לבוא׳
כי טוב כן אקיים ובטחתי
לפי מאות ולכל שבעים שנה
תדע שכן הוא הלא מאז ואקד׳
הגדתיך והשמעתיך שאני
עתיד לגאול אתכם ממצרים
ואתם עדיי שקיימתי ובטח׳
ובטחתי׳ היש אלוה מבלעדי
שיגיד מראשית אחרית כמוני
ואין צור לא ידעתי ע׳
עוד בעולם שיודע לעד עדה
כמוני שאמ׳ עד את העובר כמ׳
כמוני אין כדכת׳ ומי יערך ובמון
יוצרי פסל כולם כלא רוח ועד׳
ועדיהם׳ אין לך עדות גדול מ׳
מזה׳ שאלהי האומות מעידים
על עצמם שאין בהן מועיל׳ מ׳
למען יבושו עובדיהם׳ מי יוצר
א׳ ופסל נסך דעשו מי שיוצ׳
א׳ ופסל נסך שאין בהן מועיל׳
הן כל חבריו יבושו׳ כל המתחב׳

המתחברין אליו יבושו׳ וחרש׳
וחרשים המה מאדם׳ מעשה
חרשים המה כולם ומאדם מעש׳
ידי אדם יתקבצו כולם׳ יעמדו
כל העובדים וכל היוצרים אותם
כולם יתקבצו ויעמדו ליום הדין
ויתנו דין וחשבון׳ שדרך בעל׳
שכל׳ כשיקצעות שיגר לו פנים
ואחור ומחוגה ויעשהו כתבנית
איש ופניים שיגר לו כתבנית
אשה שהיא תפארת אדם לשב׳
לשבת בית׳ ומאורין לו בגני יער׳
יכרי לו עץ אורן כגני יער נטע
אורן׳ עצו וגשם יגדל המשירד׳
רועה יאמר לב הותל הטהו׳ מי מ׳
שאומה רועה שאותו רועה
עתיד לעשות אפר׳ לב הותל
הטהו׳ כלומר מי שמקבלו עליו
עליו לאלוה׳ הלא שקר עשותה לי
ימיני׳ זכר אלה יעקב וישראל
האומות מיצרים את אלהיה כב׳
כשם שאמ׳ למעלה יוצרי פסל
כולם תוהו׳ ואלהי ישר׳ ברא את
הבריות׳ של׳ יצרתיך עבד לי את
אתה׳ כדי שתהיה לי לעבד׳ ט׳
טובה אלי כי גאלתיך׳ אותך
שעה כי גאלתיך ומפר אותות ב׳
בדים׳ פת׳ גבוריים׳ כמו לא כן
ברין הפר אותות חכמי יועצי
פרעה׳ שהסריחים את ישראל ב׳
נפלים בחרב במדבר ולא היה
זה כי אם חרב ואילה׳ וקוסמים
יהולל׳ שהיו רואים רעה של ב׳
ישר׳ לוקה במים ולא היו יודעין
וזה הם רואים׳ כבמדים לראות
שנשבע במים ונגזר כל הבן הי׳
הילוד היאורה תשליכהו׳ ואין
זה אלא משה שנטל את שלו׳
במי מריבה על ידו שאמ׳ שמעו
נא המורים׳ משיב חכמים אחור׳
מצריים שאומרו הבה נתחכמה
לו׳ מי שעשה כל אלה הוא מקים
דבר עבדו ועצת מלאכיו ישלים

מלאך אחד נגלה ליעקב ואמ' לו
עתיד הק' לגלות עליך בביתאל
ולהחליף שמך ואני עומד שם.
ההד' ביתאל ימצאנו ושם ידבר
עמנו. ידבר עמך אין כת' כאן א'
אלא עמנו ונגלה עליו הקב"ה
בשביל לקיים דבר המלאך ואומ'
ירושלם שכל הנביאים מתנבאים
עליה תושב ולערי יהודה
שתבנה על אחת כמה וכמה.
האומר לצולה חרבי וארץ בבל
שיושבת על מים רבים ונהרותיך
אוביש. אלו חיילותיו של מלך
בבל הדומין למי נהרות עצומות
הרבה. האומר לכורש רועי. רו'
רועה שלי שעתיד לרעות את
עמי ישר' וכל חפצי ישלים. וזהו
חפצי ורצוני. זהו שיאמר
לירושלם תבנה והיכל תוסד.
איננו אומר כאן והיכל תבנה
לפי שכורש הראשון לא עשה
בו אלא היסוד. ועד שהיה
חייה למלכותו כתבו שטנה
על ירושלם בני הארץ כדרך ב'
בטלית עבודת בית אלהא די
בירושלם והות בטלה עד
שנת תרתין למלכות דריוש.
שכן הוא אומ' בספר עזרא א'
ויסדו הבונים את היכל ה' וגו'
וכת' ויהי עם הארץ מרפים
ידי עם יהודה ומבהלים אותם
לבנות וגו'. ובמלכות אחשורוש
בתחילת מלכותו כתבו שטנה
על ירושלם ויושבי יהודה דעו
פתשגן אגרתו ושלחו עליה
על ארתחשסתא מלכא עבדך
אנש עבר נהרא וכענת ידיע
להוי למלכא די יהודיא די סליקו
מן לוותך עלנא אתו לירושלם
קריתא ומרדתא בנין ושורי
ושוריא שכלילו ואושיא יח'
יחיטו וגו'. בדרין בטלת עבידת
בית אלהא ודרגע שלא כנן כמ'

כורש הראשון אלא היסוד
בלבד. כה אמר ה' למשיחו וגו'
כמו ומשיחו כמו ומשאלו א'
אנשי הנקוס לאושתו. לכורש
כמו וכורש. כלו' מה הוא משי'
משיחו כורש שאני עתיד
להחזיק בימינו והדורים אישר
איישר. הם אורחות עקלקלות
כגון שבילי בית גלגל זה הדרים
קורא לשבילים שהרים מקיפ'
סביב סביב כמו שקוראין לכנ'
מעניים הדורים דכלתו על שם
שמועדים בעיגול. אוצרות חש'
חשך שאין בריה יכולה לחפש
אחריהם. ומטמונים היו עשוים
כמסתרים שלא עלה על לב אי'
איש לחפש אחריהם. למען כי
אני ה' הקורא בשמך כורש
שלא תאמר כל זאת כדי שיכיר
שלא מכוחך ושמים ידך יורד
יורדים לפניך גוים ומתני מלכים
מפתחים ושערים אין סוגרים
לפניך כי אני הוא אלהי ישראל
המחזיק בימינו ואני לפניך
אלך וגו'. למען עבדי יעקב
וישר' בחירי שאתה עתיד
לשלח וגלות בבל ואקרא לך בש'
כורש בשמך ונגידך שתמלוך
ותקבל המלכות מיד בלשצר
אכנך ולא ידעתני. כמה שנים
קודם שתולד אני מכנה לך
שם כורש. אני ה' ואין עו'
עוד הוא המושיע ומגיד
העתידות ואין עוד זולתי שיג'
שיגיד מראשית אחרית. אאז'
אאזרך ולא ידעתני. קודם א'
מאזרך חיל ומלחמה בטרם
תיולד. קודם שתדעני. יוצר
אור לישר' בגלות על ידי שאני
שאמליך את כורש ובורא חו'
חושך ליושבי בבל שיטול כורש
המלוכה מהם. עושה שלום לי'
לישר' שעבדו כבר גלות בבל.

שבעים שנה ובורא רע ליושבי
כשדים. בורא רע. גוזר רע אני
ה' עושה כל אלה. שמיה שאני
ממליך את כורש אני עושה
שלום לישר' ובורא רע ליושבי
בבל. הרעיפו שמים ממעל וגו'.
אני ה' בראתיו. גזירותיי דומין
זה לזה ששמים מרעיפין
שורש עד שירעיפו שמים מו'
ממעל ושחקים יזלו יחד. אף
כן יהיו דברי אשר דברו מפי
שאני גוזר להמליך את כורש
ולתפוס המלוכות מבבל ושישו'
עירי וגלותי ישלח. ומכיון שאני
שולח אומרתי ארץ אותה
תפתח ארץ ויפרו ישע וגו'.
אותה שעה תפרה ותפריח
ישועה לישר' וצדקה ומשפט
תצמיח יחד לישר' שיעשה
הקב"ה דין ומשפט מבבל. אני
ה' בראתיו לכורש שהוא לי
לדבר.

ומדרש רבותינו.
כה אמר ה' למשיחו זה מלך
המשיח שעתיד הקב"ה לקבול
על כורש למלך המשיח. דומה
כורש זה איך עשה כפויי טו'
טובה שאני החזקתי בימינו
ורד לפניו גוים ומתני מלכים
פיתחתי לפניו וגו'. כסבור
הייתי לאחר כל הטובה הזו ש'
שעשיתי לו שגלותי ישלח
והוא מעביר קול וגוזר מי ב
בכם מכל עמו יהי ה' אלהיו עמ'
עמו ויעל. כלומר מי שרוצה
לעלות יעלה והעומד יעמוד.
נתתי לו אוצרות חשך ומטמ'
ומטמוני מסתרים ולמען תדע
תדע כי אני ה' הקורא בשמך
לבנות עירי ולייסד היכלי. ולא
והוציא כל אשר ירצו על הא'
הבית. כל דישתכחין יהודאי
מגריים ולחוטבי עצים היום

לקחת עבטים ומכבי מחעב מי
ומתה נותן עליו קיצבה עד
אלה מרין ומזה עד משיח
כמן ומזה ומקרא לך כשה
כשאיך ולא ידעתני לא היה
לא היית ומכיר כטובה שעש'
שעשייתי לך הרקיע שמים
ומיעל תפתח ארץ ויפרו יש'
ישע' אומ' ר' לוי המים העליו'
העליונים זכרים והתחתונים
נקבות. וכן אומר אני שלוחין
של הק' ואתם בריותיו קבלו מ'
אותנו מיד הם ומקבלים אותם.
ההד' תפתח ארץ ויפרו ישע'
כנקבה שהיא פותחת לזכר'
אני ה' בראתיו שאשובן של
עולם ולתיקונו. הוי רב יורב'
את יוצרו. היאך יכול אדם לה'
להריב את יוצרו אדם הזה ש'
שעולב כל מה שנבראו ואחר'
ואחרוני אדום. ודבר בירמיה
שיתרעם על גלות בבל צדיק
אתה ה' כי אריב גם משפטים
אדבר אותך מדוע דרך רשעי'
צלחה. מדוע נבוכד נצר עשיר
והחריב את עירך והגלה את
בניך ואתה מאריך לו. ודבר
כחבקוק שצוח ואומר עד אנ'
אנה ה' שועתי ולא תשמע א'
אזעק אליך חמס ולא תושיע'
אין חמס אלא גלות בבל. כמ' דא'
אמ' חמסי ושארי על בבל תאמ'
יושבת ציון ודמי אל יושבי כש'
כשדים תאמר ירושלם. ולמה
תראני און ועמל תביט שוד
וחמס לנגדי. כיון שהראה הק'
בקולתו לישעיה על ידי כורש ל'
במלכות בבל ומשיב להן תשוב'
אתה נביא ראיתה מאריך שאני
שאני אומר לא יצרו זה התע'
תעשה ופעלו אין ידים לו פעו'
פעולתך דומה לפועל שמפעל כל
כלים ידים כך היה הנביא אומ'

מתרעם על הגזירה שגזרתי ל'
להגלות את בני לבבל. הוי אומר
לאב מה תוליד כך הוי אומר
להק' מה אתה גוזר על בניך ול'
ולאשה מה תחילין כחבקוק שא'
כי על כן תפוג תורה ולא יצא לנ'
לנצח משפט כי רשע מכתיר
את הצדיק על כן יצא משפט
מעוקל. כה אמר ה' קדוש ישר'
ויוצרו האותיות שאלוני על בני
מה לכם לשאול אותו על הישועה
העתידות לבוא מה לכם לעשות
אותי על בני מי הוא שאוהב את
את הבן יותר מן האב אני עש'
עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי
השלטתי עליה אדם שהוא לפני
נבוכד נצר מן ליפרע מבני ל'
ומבני העירותיהו בצדק לכור'
לכורש שעתיד לגבות נקמתי
מבבל. כה אמר יגיע מצרים
וסחר כוש וסבאים אנשי מד'
מדה עליך יעבורו וגו' שכבר
שכיבשו כורש והוליכו ממון
לארץ דרך ירושלם ובשון ה'
הזה היו מקלסין להק' ואומ' אך
בך אל ואין עוד אפס אלהים. א'
אכן אתה אל מסתתר בכתר
ועכשו לא תשורך ומקום סתרך
אתה עונה לישר' כמה קורים.
ההד' אלהי ישר' מושיע. מש'
וגם נכלמו כלם העובדים מש'
כושיו גם נכלמו אבל ישראל
נושע בה' תשועת עולמים.
ולא תבושו עד עולמי עד. כה
אומר ה' בורא השמים הוא הא'
האלהים וגו'. יצירתו של הקב"ה
לא כיצירתו של בשר ודם הת'
השכרת למעלה שהיא של תהו'
שנ' יוצר פסל תהו. אני ה' יוצר
יצרה לא תהו בראה לשבת
יצרה. לא בסתר דברתי ומקום
וגו'. כשאינו גוזר אין דברי לא
ואומרה בסתר. ומשאני גוזר

מקיים ולפיכך לא בסתר דברתי
לא אמרתי לזרע יעקב תהו בק'
בקשוני לא עתי לכם מידעתי על
מתשלום לקבל שכר שאין מצ'
מצוה בתורה שאין כתוב מתן
שכרה בצדה. התקבצו יחדיו
פליטי הגוים. שארית הגוים.
מי השמיע זאת מקדם מי כבו'
אלהי האומות שהשמיע גאולה
לעבדיו ומבטרם שתבוא הגאו'
כשם שאני מבשר הגאולה לכם
על ידי כורש כי נשבעתי אמ'
מפי צדקה דבר ולא ישוב לא ז'
שאמו מפי צדקה להביא טובה
לאוהבי ולשומרי מצותי. כשם
שנשבעתי לאברהם דכת' כי בי
נשבעתי כי ברך אברכך והרב'
ארבה. ויירש זרעך. דבר זה לא
ישוב אמנם חוזר כי על הטובה
מפני שום חטאו שאמעט שהיו
ישר' שכרין על בהיותם מצרי'
כיון שהלכו ארבע מאות שני'
נעשו להם. כי לא תכרע כל ברך
לאלה כרי ששומר ומבטחו ת'
כרי הוא שתכרע כל ברך תשב'
כל לשון ופנות אלא לעבדו. אך
בה' לי אמר כך אמר לי לבי וכך
יסרוני כליותי. אך בה' צדקו
תדבק ואחריו תלך. ומאן לך יע'
צדקות ושם כל אלהי האומות.
אלא אך בה' עדיין יבואו כל ה'
בשר. בה' יצדקו ויתהללו שיש
שיבחים להתהלל ולומר אשרי
מה נעים גורלנו שלא עשאנו
כגויי האומות כרעי להבל
ומע כרעים לפני מלך מלכי הא'
המלכים הקב"ה שהרי האומות
כשנעשים את עץ פסלם אם
נכשל הפסל ונתנגשו רגליו וה'
ונתקלו לעולם כרע כרעו אלהי
כל ובו שם אלהות הן. ההד' כרע
כל קורס נבו קורס הוא כשאדם
שוחה לפנות היה עמבזות של

מאז הגדתי ישועות הראשו׳
הראשונות קודם שהראיתם
הגדתים לאזן פן תהיה לכבד
לישועה ומאחר שאפי׳ יצאו ע׳
מישועתם פתאום עשיתי את
התבואה כמו שר׳ הבטחתי ומה
ראיתי להקדים להגיד הישועה
בטרם תבואו מאחר שידעתי
מ קשה אתה הה׳ מדעתי כי
קשה אתה וגד ברזל ערפך ומצ
לא קראתי והגדתי הישועה
מאז בטרם תבואנה חזר
שקראתי כל מה שהבטחתי
ואתם הלא תגידו אם לא קראת
קראתים בשם שהבטחתי כ׳
ומזה שקראתי לישועת הגו׳
תאמינו לי שאקיים חדשות
שהשמעתיך מעתה ונצורות
שמורות שאשמור ואבטחתי
גם לא ידעת ולא שמעת חדש
חדשות שאני משמיעך מעת
גם מאז בטרם השמעתים לא
פתחה אזנך לשמועה ומפני אני
אחרים ונצורות שהשמעתיך
מעתה אני מקדים להשמיעם
בטרם תבואנה כי ידעתי בגוד
תבגוד ותכפור בכח אלהות כש
כשתבוא הישועה ותתלה את
בשם שלך ופשע מבטן קורא
לך ממרים הייתם עם ה׳ ומ׳
ממרים ותהלתי אחטום לך
פת בשכלי תהלתי אתאפק
ואחריש לך כדי שאחריך ריח
רעה ועתיד חוטא שלא להרי׳
להריחו הנה בחרתיך ולא בכ׳
בכסף צרפתיך בכור עני כש
כשיעבוד מלכות שמע אלי
יעקב ושם קראו אבור ומור
ישר׳ מקוראי׳ שם זה קראתי
אני דכת ומאור לאלהים שאין
יעקב מי בכם הגיד את אלה
אהבו יעשה חפצו בבבל שיי׳
אהבו יעשה חפצו בבל׳ זרח

כורש ומרעו של הק׳ מיהוד׳
אני דברתי אף קראתיו לכורש
להפרע מבבל׳ לא מראש בסת׳
בסתר דברתי׳ כשגזרתי גזירה
זו על בבל שבשר ודם שמדב׳
דבר ספק מקיימה׳ ספק אינה
מקיימה׳ ולכך צריך לאומרו
בסתר שאם לא יהא ספק
בידו לקיימה וערמו ותבוא׳
אבל אני לפי שגזרתי מתקיי׳
לא מראש בסתר דברתי׳ מעת
שהייתה שם נביא׳ קראו׳ ה׳
הנביא כשגזרה גזירה על
בבל שתפול ביד כורש שם
הייתי כשגזרה גזירה ולפני
הק׳ ועתה ה׳ אלהים שלחני לאו׳
לאומרה׳ כמעותיו כמעי הדג׳
ולא צמאו בחרבות הוליכם
בציותם מצרים׳ ומי שעש׳
להם גבורות הללו לשעבר ה׳
הוא עתיד לגאול אותם מגל׳
מגלות בבל והכין׳ אין שלום
אמ׳ ה׳ לרשעים׳ לפי שאמר
ומעלה ויהי כנהר שלומך ה׳
חזר ואמ׳ אין שלום אמר ה׳
לרשעים לכשדים שאירה זו
מקרא זו לכל מקום שאותה
אומר נחמה לישר׳ אותה מזכי׳
בצידו דוגמת נחמה הפורענ׳
לרשעים׳ ומדע׳ אומי הזכיר
שני ישעיה על שם ישועות
ונחמות׳ שאינו עתיד להתנב׳
להתנבאות׳ וישם פי כחרב
חדה כי על ידו החביאני הקב״ה
שאני כמה שחגור חרב מיתני׳
מעוררת על מתניו ולעת היא
הצריך שולפה ומרנה ומכה
וכמה שאני ומבטחתו בחיצים
ברורים שטנים שבבל ומקום
שמורה עשה רושם אף אותי
נתנני נביא על הגוים ועל האומ׳
האומלכות ומתנבא עליהן ע׳
עכשיו הנביא מדבר במקום

ישר׳ עבדי אתה ישר׳ אשר בך
אתפאר׳ שלא הגליתם בין האו׳
האומות׳ אלא כדי לעשות להם
נסים וגבורות כדי שיהא שו׳
שמי מתפאר בהן׳ ואני אמרתי
בגלותי לריק יגעתי׳ וישר׳ לא
יאסף׳ לאסוף נדחי ישר׳ ויאו׳
ויאמר נקל מהיותך לי עבד׳ וכי
נקל בעיניך דבר זה שלקחתיך
לי לעבד לערך דבר זה להקים
את שבטי ישר׳ לבזה נפש׳ לבז
לבזוי נפש למתעב גוי הטעם
כתו׳ ופתר לא יתעב גוי לעבד
מושלים לעם שעבדים מושלים
בו אלו ישר׳ הנה אלה מבין שמלכים
יראו וקמו כל כך למה למען ה׳
אשר נאמן במובטחתי ואתנך
לברית עם׳ לברית שכרתי לאב׳
שפיים פת שבילים׳ רנו שמים
וגילי ארץ ופצחו הרים רנה
וגו׳

ציון עזבני ה׳׳ ציון אומרת ע׳
עזבני ה׳ התשכח אשה עולה
עולל שלה מרחם׳ מלרחם בן בט׳
בטנה׳ גם אלה תשכחנה׳ אפי׳
אם דברים הללו תשכחנה לפנ׳
לפעמים ואני לא אשכחך׳ ו׳
ואם והולך׳ ומפני מה אי אפשר
שאשכחך׳ הן על כפים חקותיך
על אחד מאיברי שפנים
מגלה ופני׳ ומכוסה היך ייר׳
אי אפשר שאשכחך אבל ואחר
שחקותיך על כפי חומותיך
נגדי תמיד׳ שעל חומותיך

הפקדתי שומרים כל היום וגו׳
שומרים עד אמתי עד איש
אשים את ירושלם תהלה
בארץ. ואמר אם היתה שממה
ומעויה לפני הם והזכירים אותו
ומתפללים לפני הב״ה אתה תק׳
המקום תרחם ציון ויבנו חומות
ועכנו ושכחנו. ויהיו כמוך׳
והר דברים שיהו כל העולם
ותקבצות ובאות לציון ואמר
והרסייך ומחריביך שהיו
דרים בה עד עכשיו ואמר
יצאו באותה שעה שבנגד
שבנכין כי חרבותיך ושוממותיך
עדי ארץ הב״ה כי מקום שהיתה
חריבה ושוממה ואין יושב
כי עתה תצרי מיושב מרוב
אדם ושם אין תמור שהיו לך
מהרסייך ומחריביך תלוי
ורחקו מבלעייך. כבר שימליך
בנים שהיתה שכולה ואהם גשה
לי ואשבה. גש הלאה בשביל
שאשב אני ואמרת בלבבך
כשתראי ירושלם מי ילד
יבאות. מי ילד לי את אלה ואני
ואני עד הנה הייתי שכולה
וגלמודה מבני וגלמודה מבעלי
דרך אשה שגלמודה מבעלה
שהיה רוב בנים גולה ואין דרך
גולה ממקום למקום לפרק
ולרכות וסורה מן סר וזעף כלו
ענעבת רוח וסורה ואם שמ׳
שמחה ואין דרך אשה עצוב׳
רוח שתתאוה לתשמיש המיט׳
הן אני נשארתי לבדי ואלה איפ׳
איפה הם כה אמר ה׳ הנה אנ׳
אשא וגו׳ עכשיו הק׳ השיב
תשובה ואמר יבואו כל האומ׳
האומות כן היאלו לציון שהיו
תמיהה עליהן ומי ילד לי את
אלה מושיב להם הקב״ה הנה
אשא אל גוים ידי ואל עמים גי״ס
ארים נסי כה שלי והביאו בני

מבין מחוץ שואייו כלום ה׳
היוקח מגבור מלקוח כלומר
אומות העולם ונטל את ישר׳
וכי אפשר שיוקח מגבור
מלקוח וכי אפשר שיאוש
מידינו מלקוח שהגליתי אותם
ואם שבי צדיק שבי שנשבה
בצדק ומשפט דין הוא שי׳
שימלט אותו מהם אין כך כת׳
בתורתכם והפיצך ה׳ בעמים
ואומר שבצדק ובדין שבינו
אותנו היאך אפשר שימלט
מידינו ויה קץ ומשיבם כה
אמר ה׳ גם שבי גבור יוקח
צריך לומר מלקוח שיוקח מג׳
מגבור מלקוח אלא גם שבי
צדיק שנשבה ממקום רחוק
יוקח מידו ששבי ושוע ש׳
שנשבה ממקום רחוק וכל
שכן מלקוח שנשבה ממקום
קרוב שיוקח ומה שאתם
אומרים אם שבי צדיק ימלט׳
לא נשבה בצדק אלא מלקוח
עריץ הוא בלא צדק ובלא
משפט נשבה והאכלתי את
מוניך לשון השמים את
כשרים אומות העולם המונים
ומגרשים את ישר׳ לאו׳ עמם
אלהים אחרים כה אמר ה׳ אי
איזה ספר כריתות אמ׳ להם
לישר׳ בני כשיהו אומרים
העולם ואנים את תכם לומר
מכרים אתם מידינו תשיבו
להם תשובה זו איזה ספר
כריתות אמכם אשר הראו׳
אותנו מי הוא מנושיי של הק׳
הק׳ שמכרני לו בשביל חובו
הן בעונותיכם נמכרתם וגו׳
כזה שכועס על אשתו ומשל׳
ומשלחה לשעה ואחר מתרצה
לה ומחזירה אבל היכן היא מית׳
שכתבתי לה ספר שלא להחז׳
להחזירה אף עכשיו מיאחר

שבעונותיכם נמכרתם ואו׳
מדוע באתי ואין איש וקראתי
שתשובו לפני בתשובה ואין
עונה הקצר קצרה ידי מפד׳
מפדות ממקום שנמכרתם הן
בגערתי אחריבים כנגדה
אחת שגערתי במקום שנמ׳
שנמכרתם הוכשתי לפני ישר׳
ישר׳ ושמתי נהרות מדבר
לפניהם את מי הירדן עד
עברם תבאש דגתם של מצר׳
מצריים מאין מים כמו שכת׳
והדגה אשר ביאר ודבר קל
וחומר לפרות את עמי ממקום
שנמכרו ולהעלם ממקום כד׳
ששבו על אחת כמה וכמה
שיש בי כח לפרותו ולהעלו אלו
אלבש שמים קדרות תמיד
אם עתה בכך הלבש שמים
קדרות כל מאור אור בשמים
על אומה שהגיע זמנה לעל׳
ונתתי חשך על מלכה לפרות
ולהעלו לא הייתי יכול אותי
אתה אמר ה׳ אלהים נתן לי לש׳
לשון למודים לדעת לעות את
יעף דבר ללמד את ישראל
תשובה שיהיו משיבים לאומות
העולם כמלותם לעות פת׳ להכן
ולהורות לעות אומר נכון דבר
כלום יעיר בבקר בבקר מדי
יום ביום מעיר לי אוזן שאין
שום שמועה אחרת לי וכמל
וכמלמדים הלומדים מפי
רבם כי לאמר ה׳ פתח לי
אוזן שיהיו מגנים אותנו על
ידי המלכיות ואנכי לא מריתי
לקבל עלי על המלכיות גוי
נתתי למכים ולחיי למורטים
כמלותי הכל קבלתי עלי ברצון
פני כדי להרך עונותיי ולא
הדין ודאות ישראל ובכי על
כן אוחיל הן ה׳ אלהים יעזר לי
על כן אוחיל לא נכלמתי על

כן שמתי פני כחלמיש שאינו
מקבל חרפה· כל זה מדבר הנב׳
הנביאים בעיקום ישר׳· הן מלכם
כל עמי כבגד יאכלו עש ואין הל׳
תולעת· היאכל את הבגד· מי בכם
בכם יראי יי׳ שומע בקול עבד׳
הנביאים· מי בכם שהלך חשכ׳
חשיכים בגלות ואין נגה לו· כלו׳
שקיבל עליו דין גלות על חטאי׳
מיגן שסובלים על המלכיות
והולכים במחשכים ובוטחים
בשם יי׳ ונשענים באלהינו שאי׳
שאינו יכול לומר· הן כלכם קד׳
קודחי אש במותו של הקב״ה ·מ
לך· מעלה אני וחיה עליכם
כל יום אחר שתבואו השעה׳
לכן באור אשכם ובזיקות בער׳
בערתם· יובל אתם ישר׳ עמי
שמעו אלי רודפי צדק׳ הביטו
אל צור חוצבתם· כשאתם ד׳
מיעוטים בגלותכם· בבקשה
מכם אל תתעצבו· שאינו כמו לב
לבבכם והסתכלו מי היה הצור
שחוצבתם ממנו· אב שלכם
דומה לאיש שנואלים מן הצור
שאין יכולים מימיו· ולא עוד
שלא לבנן· ולא לאפיק כלים
יעבורו ומפרש והולך מי היה
הצור שנוקבתם ממנו הוי ש׳
טרה· הה״ד ואל שרה תחוללכם
כי אחד קראתיו· בתחילה נגל׳
נגרה עליהם שיהו יחידין ולא
ילדו· ואברכהו וארבהו· ומש׳
משברכתו שאמרתי לו פרה
ורבה· אותה שעה הרכתיו ·מ
שכוה נתגלגל כל העולם ממנו
אנ׳ כיון יועץ שאותם ראוין על
עכשיו עון שכולה ונגזרה
לפי שעה ינחם ציון נחם כל
חורבותיה וגו׳ ומשפטי לאור
עמים ארגיע· כשארגיע משפ׳
משפטי לאור אנה עמי ישר׳
ויש׳ נקראו עמים· שנ׳ עמים

הר יקראו· וישועתי לעולם תה׳
תהיה· ישר׳ שקראו לישועתי
התקיימו לעולם הלוא מחצב׳
רהב· הלוא נבת ממשלת של
האומות מחוללת תנין הוא
פרעה מלך מצרים הנמשל
לתנין הרובץ בתוך היאור כשם
שאין התנין הרובץ ביאור יכ׳
יכול להיות בלא יאור כך מצר׳
מצרים אינה יכולה להיות בלא
יאור· לפי שלא לאטר השורים
תשקה מים אלא היאור עולה
ומשקה אותה· עד כאן פתרתי
לי אחר מלינת הנבואה ואס׳
ואפריסה עם לבבי ואשיחה
ויחפש רוחי· ר׳ אייבו ור׳ יהו׳
יהודה בר סימון ר׳ אייבו אמ׳
אמרה כנסת ישר׳ לפני הקב״ה
רבונו של עולם נזכרת אנ׳
שהושכרתי במלכות· כמ׳ דא׳
אמ׳ אשר נתן עליך ור׳ יהודה
בר סימון אמ׳ אמרה כנסת ישר׳
לפני הק׳ רבונו של עולם נזכרת
אני שירים שאמרתי לפניך
בלילות· כמ׳ דאמ׳ אמ׳ ונענעתי
נגנו כל ימי חיינו בלילה· לילו ש׳
של פרעה שנ׳ ויהי בחצי הלילה
וגו׳ לילו של גדעון שנ׳ ויהי
בלילה ההוא ויאמר יי׳ אליו קום רד
במחנה· עם לבבי אשיחה ויח׳
ויחפש רוחי· ונשתעי אנא
עם לבי והייתי מפשפשת ואו׳
ואומרת הלעולמים יזנח יי׳ ג׳
חס ושלום לא שכן ולא שבק
כי לא יזנח לעולם יי׳ ולא יוסיף
לרצות לשעבר היית מרצה
אחרים בשבילי משה כעס
ואתה מרצה אותו בשבילי שנ׳
שנ׳ שבו אל המחנה· גזר אומ׳
לדור ודור· ר׳ חנינא בר פפא ור׳
סימון· ר׳ חנינא בר פפא אמ׳
גזר אותו הדיבור שאמרת
משה וחטאתי את אשר אחטא

ר׳ סימון אמ׳ היו חבלים חיין ומפו׳
ומפומיה דירמיה· כי אספתי יי׳
את שלומי מאת העם הזה· הש׳
השכח חנות אל אם קפץ באף
רחמיו סלה· השכחת שאליכם
אל חנון ארך אפים השכחת
חנותיך על פי יי׳· השכחת
מחנותך יהל ונוער ונבוגב
וגבנן שאלהו בכית העולים
אם קפץ באף רחמיו· אמ׳ דוד
מנה מחלי קריבין לציון אמרת
שכתב החומר ינון על בנ׳ כה׳
כדאיתא במשיקתו יי׳ אלהים
נתן לי לשון לימודים וגו׳ יי׳ אלהי׳
פתח לי אוזן וגו׳ גוי נתתי למכים
והו שכת אהבת צדק ותשנא
רשע· על כן משחך אלהים אלהיך
שמן ששון מחבריך· ר׳ עזריה
בשם ר׳ יהודה בר סימון פתח
קר׳ בישעיה· אמ׳ ישעיה מט׳
מטייל הייתי בבית תלמודי ואו׳
ושמעתי את קול יי׳ אמ׳ את מי
אשלח ומי ילך לנו· שלחתי את
מיכה והיו מכים אותו· הה״ד ב׳
בשבט יכו על הלחי את שופט
ישר׳· שלחתי את עמוס והיו ק׳
קורין אותו פסילוס· א״ר פינחס
למה היו קורין אותו פסילוס
שהיה עמוס כלשונו· אמ׳ הנני
שלחני· אמ׳ לו הק׳ ישעיה בניי
סרבנים הם טרחנים הם אם מקבל
אתה עליך להתבזות ולהכות אמ׳
לו על מנת כך· גוי נתתי למכים
ולחיי למורטים· ולומר שהייתי
כדאי לילך בשליחותך איני כד׳
בעיניך ולהחזירם לאוטב· אמ׳ לו
הקב״ה אהבת צדק ותשנא רשע
אהבת לצדק את בניי ושנאת
מלחייבם· ומשחך יי׳ אלהיך שמן
ששון מחבריך שכל הנביאים
קיבלו נבואה מפי נביא· יהושע
ממשה· ואלישע מן הרוח אשר
עליו וכן נחה רוח אליהו על

יאמר מפעליו ואת שתית כוס הת'
תרעלה ואין מנהל לה מכל בנים
ילדה ואין מחזיק בידה כנגד
עלפו שכבו בראש כל חוצות
כתיו ומכיר· כתיו שנפל למדרגת
ואין יכול לעמוד מפני כבודו
כתיו ומכיר כמו תאו ומור—
שתים הנה קוראתיך והולך ומ'
ומפר ריאיך הנה כשלות השוד
והשבר הרעב והחרב ושמירה
אין איין שיכוה המדבר אחר
ולא איין ששמירה כוס התרע'
היא ולא איין ושמרת דבוק
הוא למעלה וכה פת' שמרת כוס
התרעלה האומר למעלה הוא
בלשון לעז איבריין דיולטריי'
עם אפלוג רוין הנה לקחתי
מידך את כוס התרעלה פת' כוס
השבר כמ' והברושים הרעלו
וכמ' שתה גם אתה והערל והרע'
והרעל פת' השבר ושמתיה
ביד מוגיך כמ' לאוען לאוגלבב
וכן טיוגו כל יושבי כנען·

ובמדר רבותי'

ושמתיה ביד מוגיך וגו' מהו
ביד מוגיך אילון דמוריין מ'
ומחזיך אף לטובתך דמשתח'
דמשהושיך ליך יין חוכך·
מדתך ברבבים תויגגהו את
אשר אמרו לנפשך שחי ונעב'
ונעבורה ויה היו עושין להן היו
מרבצין להם כמלוריות דרבו'
עליהם ר' עזריה בשם ר' אחא
היה סימן טוב וזה פלעריין זו מ'
מכלה את העכרים ואת השכים
והיו קיימות לעולם כך ישרא'
מכלין את האומות והן קיימי'
לעולם הה"ד כי אעשה כלה בכל
הגוים אשר הדחתיך שמה וגו'
התנערי מעפר· לפי שאמ' למע'
למעלה בנך עלפו שכבו בראש
כל חוצות חזר ומנערה מן הע'
העפר· מיער' ירד עמי בראש

בראשונה לגור שם ומעשה להם
אוכסניי אין המלך עשה עבדי
כס אבל אשור באפס עשקו
לכן ידעו עמי שמי ויאלו היו
מכירין שמי לאחר שגלו· לכן
ביום ההוא שיהו מכירין שמי
אני הוא המדבר כל הנחמות
הללו והנני מזומן לקיים הכבי
עשויה ל"י נ"ה התבררו עשויי
ל"י נ"ה אילו ישר' שנעשין ל"י
על הרעות כמ' לא כחיפזון·
ולא פירש מה גרם חזר ואמ'
כי לא בחיפזון תצאו מה טעם
כי הולך לפניהם ובמאספה לאו
תלמוד שאמ' מאספכם אלהי ישר'
ומאספכם אלהי ישר' הולך את
אחריכם כמ' דגל מחנה בני
דן מאסף לכל המחנות·
הנה ישכיל עבדי ישר' עבדי
ירום ונשא וגבה מאד·

ובמדרש רבותי'

ירום מאברהם דכת' בה הר'
הרימותי ידי אל ה' ונשא ממ'
ממשה דכת' בה כאשר ישא
האומן את היונק וגבה ממלא'
ממלאכי השרת שכת' וגביהן
וגבה להן כי כאשר שממו
עליך רבים משחת מאיש
מראהו של עבד זה המלך א'
אפשר דבר זה שבעבין זה
שאנו רואין יהיו משחת מ'
מאיש מראהו ותארו מבנ'
אדם וכן יזה גוים רבים כשם
שאמרו כן יגרש ויסע גוים
רבים עליו יקפצו מלכים פי'
פיהם יעצרו במילים וכן יש'
ישימו לפניהם כי אשר לא
סופר להם ראו ואותו' שכל
הנחמות שלא סופר להם
לאומות שיתקיימו ראו כי
כשר האומות שיהו רואין
את ישר' בגדולתו ומרוע' ה'
על מי נגלתה ומי האומין ל'

לשעבר שתגלה זרוע ה' על מ'
אומה בזויה כמותם· ויעל כיונ'
כיונק לפניו העם שהיה בזוי ונ'
ושפל לשעבר עכשיו עלה כמו
כיונק זה שינקותיו נכנס בו הרים
ואחר עולה ועושין אילן גדול·
וכשורש הזה הנשרש בארץ צ'
ואחר כך יוציא ענף ועושה פרי
והיה לאור ירדי כך עלה ואין
צוה לשעבר בגלותן· לא תואר
לו ולא הדר ונראהו ולא מראה ·לא
מראה שאנו רואין בו עכשיו לא
ראוהו ומראיהו שהיתה לו לשעבר
נבזה וחדל אישים· לשעבר היה
נבזה וחדל אישים שאין לך או'
אומה בעולם שהגע אליו ולכ'
מכאובים כמכאובה ולא חולי
כחוליה· ומסתר פנים ממנו נבז'
נבזה ולא חשבנוהו לשעבר
כשהסתיר בראיו פניו מהם
היה נבזה ולא חשבנוהו לכלום·
אכן חליינו הוא נשא· אבל עכ'
עכשיו אנו רואין שאלהי אותו
עבדו ותורתו אותו שאמרנו ומש'
ומשפטו וצדק קיימין וחליינו
שאנו חיין רואין לסבול כל
כמעינו הוא נשאם ומכאובינו
שאנו רואין לסבול הוא סבלם·
ואנחנו חשבנוהו נגוע ומוכה
אלהים ומעונה· ואנחנו כשהיי'
כשהיינו רואין אותו נגוע מ'
ומוכה ומעונה היינו אומר'
עליהן נגעו ומוכה ומאור—
אלהים בזאת להם לפי שאין תו'
תופסין חוקים ומשפטים וה'
והוא מחולל מפשעינו והוא
אינו כן כאשר דימינו אלא מפ'
מפשעינו הוא מחולל כן הא'
האומות שאומ' אפשר לומר
שעונותיהם גרמו להם שאמה
שאנו רואים עכשיו כשהם
רמים וגבוהים על כל אדם
ורואי חוקים ומשפטים שאמ'

הא ודאי גרם להם שהיו אחוזים
ודבוקים במעונותינו. ומוסר
שלומינו עליו. מוסר שהיה ראוי
עליהם לישראל על הגליות בא זה
כאותו המוסר היה לנו שלום ש
שבאו לנו הקב"ה גוי אחד שהוא צ
צדיק בעולם ששם לו כל עונ
עונותינו עליו כדי שיהיה העולם
מתקיים. ובחבורתו נרפא לנו
היתה רפואה לנו. כולנו כצאן
תעינו. כך אומרים האומות ע
עכשיו שחוקי הבל שורשנו
ותורת שוא תפשנו.

עקרה לא ילדה וכל גבולך לא
לאבני חפץ אמר כנגן בר לוי ע.
עתידין תחומי ארץ ישר' להיות
מלאים אבנים טובות ומרגליות
שנ' וכל גבולך לאבני חפץ. עד
בשים כי תקרעי בפוך עיניך.
יקדח לשון גחלת. והתרגום אומ'
ואכיח ותרגש לאבני גזר. אמר ר'
לוי עתידין תחומי ירושלם להיות
מלאים שיעור עשר מיל אבנים
טובות ומרגליות והוא נוטל ש
שנים מהם ואומר אין אלו חייב
אני לך אמ' לא נדון היו שרי הה
והיא שבקך לך. הה"ד ושם גבול
שלום וכל בניך למודי ה' ור'
שלום בניך. פת' ותרבה שלום
בניך. הן גור יגור אפס מאותי
מיתן ואין לך כל אומה ולשון ש
שיבואו לגור עם יחד שלא יו
וידעתי ותולין ואמ' על כל זי
שגר אתך עליך יפול. הנה אנ.

ואנכי בראתי חרש נפח באש
פחם. הוא המפוח שהחרש נ'
ומוציא כלי למעשהו שהוא
רוצה להוציאו. ואנכי בראתי
משחית לחבל. התופש כבה
כלי זיין שהוציא חרש ולמע'
כל כלי יוצר עליך פתר' כרא ז
חרבות ערים והתג. ואומלן
חריפין תרשיעו תחייבנה כל
בדין. הוי כל צמא לכו למים ז
הנביא מכריז ואומ' אוי להם
לבריות מעלבונה של תורה לכו
לתורה שנמשלה למים. ואשר
אין לו כסף. לכה תשקלו כסף ל
לאומות העולם בלא לחם ויגעכ
ויגיעכם בלא לשבעה. שאתם
יגעים ואומות העולם שבעים
ולא אותו לכם שתשובו אלי.
ואכלו טוב בלא לחם כסף. ובלא
מחיר יין וחלב. ותשמעו אלי
ותשמעו עמו ושתשקלו כס
בלא לחם ויגיעכם בלא לשבעה
שאתם יגעים ואומות העולם
באים ונוטלים. שמעו שמוע
אלי ואכרתה להם ברית עולם
כל דבר שאינו פוסק קרוי נאמ'
נאמן. כמו לחמו נתן ומימיו.
הן עד לאומים נתתיו. אדם
שמעיד לאחרים קרוי עד כמו
העידותה בנו וכן העד העיד
בנו האיש.

ומדרש רבותינו

הן עד לאומים נתתיו. שלא יה
יהיו פתחון פה לאומות העולם.
לאמר הדין לנו ישראלי. כאותו ל
לפתרון ולא קיבלנו בתשובה
הרי דוד שחטא במעשה דבת
שבע ומן שאמר חטאתי נמ'
לו גם יי העביר חטאתך ולא ת
תמות. אילו שכתב אלי הייתי
מקבל אתכם. הן גוי לא תדע
תקרא ואלו הייתי מקבל אתכם.
הן גוי לא תדע תקרא ואלו הי

הייתם מקשיבים למצותי ויהם
תשועתי לו..

כי אז כשהוא עמו קראוהו. וגו'. כי לא מ
מחשבותי מחשבותיכם וגו'. כמה
כנוהג שבעולם אדם עבירה בפני
השוטר כדי שיהא מודה אומ'
הודה הרי הוא חייב ואם לא הו
הודה פטור. אבל דין שלמ' אינו כ
כן אבל מכסה פשעיו לא יצליח
ומודה ועוזב ירוחם. וכמו זרע לז
לזורע את השדה ומוסף על הז
הזרע לחם לאוכל. תחת הנ
הנעצוץ והסרפד. אינו קורים
הם. הברו יכרילו ה' ואמ' עמו
שלא נתנה תורה אלא לישראל.
כל התורה ינו את. והוכן דבר
אל בני ישר' ואמור שלא נכתב
עליה אלא ישר'. אף היא כן לש'
לשומרה. ואל יאמר הן אני עץ
יבש. הלא אני עין יבש. כי ביתי
בית תפלה יקרא וגו'. ואינו נקרא
תפלה לישר' בלבד אלא בית תפ'
תפלה בית העמים גם אל הנכר'
אשר לא מישר' הוא אם יביא ז
עולות וזבחים לשם עולותיהם
וזבחיהם לרצון על מזבחי עד
אקבץ עליו את כל הגוים לקבציו
עם נקבציו. כשאקבץ נדחי ישר'
אקבץ על נקבציו את הגוים. כל
חיתו שדי שאין דרכן להזיק אי
אתיו לאוכלה עם שונאים אותם
צפיו עורים כלם לא ידעו ונד
עומד לבו עליהם ומשכים ומ'
ומעליהם הרעים. כלם כלבים
אלמים לא יכלו לנבוח. הזיים הם
לכלבים שנובחים נובחין לבי רד

41

בעו״ה והכלבים ישינים לפי ש
שהמאכל מכבידם ומביאים
לידי שינה ׳ומתוך שישנים
לא יוכלו לנבוח להזהיר את בע׳
בעל הבית׳ הוזים שוכבים ר״ל
וישינים׳ כמו וזה הענין׳ והכלבי׳
עזי נפש לא ידעו שבעה ר״ל
אינם יודעים לשבוע את נפ׳
נפשם שאינם יודעים לאכול
במידה אלא ממלאים כריסם׳
עד שבעים שבהן ומתוך שאין
כי אם במאכל ובמשתה של׳
שאומ׳ זה לזה אתיו אקחה י״נ
ונסבאה שכר׳ והיה כזה יום
מחר כמו שעשינו משתה ה׳
היום נעשה גם יום מחר ולא
עוד אלא שיום מחר גדול
משתה יתר מאוד ממה שעשי׳
שעשינו היום ומתוך שעס׳
שעוסקין במאכל ובמשתה א׳
אין דבר אל פיהם שיהרג
את העם׳ ועוורים סלוים ואינם
יודעים הרעה שעתידה לבוא׳
על ישר׳ ואין מבין כי מפני הר׳
הרעה נאסף הצדיק כשרואי׳
בדור שצדיקי הדור נאספים
אין מכירין שגזירה רעה על׳
עתידה לבוא עליהם ומפני ה׳
הרעה שעתידה לבוא על הצי׳
הציבור נאסף הצדיק שלא יר׳
יראו עיניו את הרעה ומצטער
עליה׳ לפיכך נאספים בשלום
מפני הרעה יבוא בשלום ינוחו
על משכבו מי שהולך נכוח כמ׳
כשהוא קיים׳ ואתם הנשארים
אחריו תקבצו עצמיכם לפה
לפורענות׳ כשתלכו סלות על ו׳
התחממו וגו׳ הנחמים באלים ר״ל
המתחממים באלים ואיזה אלה
ואותן ראויה לעש׳ שוחטי הילד׳
בנחלים לשם ע״ז תחת סעיפי
הסלעים׳ עבודתו הולך ומספר
כל המקומות שאור שלא ב

הניחו ישר׳ מקום שלא עבדו ע״ז
תחת כל עץ רענן תחת סעיפי ה׳
הסלעים׳ ומכיון זה בעיסור של׳
בחלקי נחל חלקך נחל הוא בקע׳
בקעה׳ כמו אל נחל איתן ויש
פותרין לחלקי נחל לחלוקי אבנ׳
שבנחל גם להם שפכת נסך הע׳
העלית מנחה שהיו עובדין לע׳
לעצים הנחמים באלים וגם ל׳
לאבנים דכת׳ בחלקי נחל חלקך׳
הם הם גורלך גם להם שפכת נ׳
נסך העלית מנחה ומעיד אתה ע׳
על ההרים׳ שנ׳ על הר גבוה ונשא
שמת משכבך׳ ואחר הדלת ואת׳
דומה לאשה המנאפת תחת ר׳
אישה ומטמנת הנואף אחרי
הדלת והמזוזה׳ וכשבעלה
שוכב עמה במטה הוא מגלה
הכיסוי ששוכן ומכסין בו והול׳
והולכת לה אל הנואף שהטמי׳
לה אחרי הדלת ומזנה עמו אף
את אחרי את הדלת והמזוזה
של בית המקדש שמת ש״ק כמ׳
שנ׳ ביחזקאל שנ׳ בתתם ספם
את ספי ומזוזתם אצל מזוזתי
ותכרת להם ברית ואהם יד חזי׳
חזית כלו׳ ראית מקום ושאת
לזנות אחרי הבעלים ותשורי
למלך בשמן׳ מענין שוא׳ הושע׳
וברית עם אשור יכרותו ושמן
למצרים יובל ותשלחי צירייך
למרחוק כשם יחזקאל אף כי ת׳
תשלחנה לאנשים באים ממרח׳
ממרחק אשר מלאך שלוח
אליהם והנה באו לאשר רחצת
כחלת עיניך ועדית עדי ותשפ׳
ותשפילי עד מאוד מאותה שע׳
ששלחת עד מרחוק שיבואו
אליך׳ ומשכב דודים השפלת עד
שהיה לך הפך מן הנשים מנהג
בתזנותייך שאשר הזונות
המנאפים אחריהם ואת לא כ׳
עשית כן שהשכרת אותם להם

חית יד הוא לשון כח׳ כמו ויוסיפו
פלשתים לחיה׳ ואת מי דאגת ו׳
ותיראי כי תכזבי כשכחשת
בי׳ ואותי לא זכרת ולא שמת על
לבך הלא אני מחשה בחטאתיך
ומעולם שלא שילמתי לך כפעליך
וכדרכיך והוא גרם לך שאותי ל׳
לא תיראי׳ אני אגיד צדקתך כמ׳
כמעט הייתי מגיד צדקתך אל׳
אילו ידעתי שתשובי ומעשייך
שמעליך׳ בזעקך יצילוך קיבוצ׳
קיבוציך כשפיה את שיצילוך
קיבוציך שלא הגיעה ע״ז שלא ת׳
עברת אותה את כולם ישא רוח
יקח הבל׳

סולו סולו פנו דרך הרימו וגו׳ הר׳
הרימו מכשול זה יצר הרע׳ סולו
סולו כמו מסילה׳ דרכו דרך הטוב
מרום וקדוש אשכון ואת דכא ו׳
ושפל רוח׳ עם שמשפיל רוחו ולפני
ובכנע ישב בתשובה להחיות׳ כי
לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף
אין רצוני בכך לריב עם מעשה ידי׳
ולא לעולם אקצוף עם האדם׳ כי ר׳
רוח מלפני יעטוף׳ ונשמה שרוח
האדם מלפני יעטוף פת׳ יכנע ע׳
עצמו על הרעה׳ כמו בהתעטף ל׳
על נפשי׳ ונשמות אני עשיתי ׳
מהכנעה לפני גם אני שב מקצפי
ונחם על הרעה׳ ואם בעון בצעו
קצפתי ואכהו ולשער הסתר
ואקצוף ומפני שהלך שובב בד׳
בדרך לבו׳ דרכיו ראיתי וארפאו
וארפאהו כיון שראיתי דרכיו
שנחם על הרעה ואנחהו ואש׳
אני דרכיו ראיתי וארפאהו ואנ׳
ואנחהו בדרך הטובה ואשלם
נחומים לו ולאבליו שהתאבל׳

על כי כשיקצפתי עליו ויוכחו כי
מראו נכב שפתים הריני מראה לו
שם חדש שיאמרו ראו את קולו
שהוא שב מרשעו ודרכו מה
ועשיו רעים עכשיו גם אני קרא
לו שלום לרחוק שנתרחק ממני ל'
לשעבר ועכשיו נתקרב ולקרוב
שהיה קרוב לעבירה ונתרחק א'
אמר ה' ורפאתיו לכל אחד ואחד
והרשעים כים נגרש כי הוא
שאינו שוקט אפי' עונה של
שנה ויגרשו מימיו רפש וטיט
לאותם אומר ה' אין שלום אמר
ה' לרשעים קרא בגרון אל תח'
תחשך כשם שתוקע אדם כשו'
בשופר הרם קולך וגו' ומה גוים
להם שהם עזים ואינם רואים הכ'
יעקבים ואינם נעים לפני בכל
יום ואומ' לא ידענו ולא ראית עו'
עיננו נפשינו ולא תדע אנא את
קרא בגרון אל תחשך והגד לעמי
פשעם מה גוים להם זו היא הת'
תשובתם כי ביום צומכם וגו' אין
חפץ הלא ביום צומכם אתם עו'
עושים כל חפציכם של עבירות
שאתם עושים כל ימות השנה
אתם עושים אף ביום צומכם ואף
ואין אתם משיבים ידיכם מן
העבירות וכל עצביכם תנגשו
עצביכם פת' עסק שלכם מין כל
עצב יהיה מותר וכו' ברכת ה' ה'
היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה
פת' כל מי שהק' מברכו אינו צריך
להתייגע בשום עמל ולא יוסיף
עצב עמה לעמול עוד עם הב'
הברכה ואלו ישב ומעמו הוא
מתברך אף מין כל עצביכם
תנגשו כל אדם שיש לו עסק
עמכם ויש לו עשים אותם עמ'
נוגשים אותו ביום צום יותר
משאר ימות השנה הן לריב ומצ'
תצומו ואיך תחשבו שאביא
ואקבל צומכם שכל ריב ומצה

שיש לכם אינו אלא מחמת
מענין עד יום עם מה אתם
מריבים זה את זה ולהכות באג'
באגרוף רשע ואותם מריבים
שהיו נשמעת תפלתכם לא
תצומו כיום להשמיע במרום
קולכם אתמהא שיהיו ראוי ה'
הכזה יהיה צום אבחרהו הלכף
כאגמון ראשו כאגמון זה שהוא
כפוף ונשאותה עגמת אותה
נעקץ אף כמו אדם יענה את
נפשו ויכף ראשו כאגמון ואמר
לך תכף יהי וכמון שאותה תשתדל
עזו אתה נעקץ כלזה תקרא צם
ויום רצון אתמהא הלא זה צום
אבחרהו פתח חרצובות רשע ש'
שבלב קשרי רשע שבלב והתר
אגודות מוטה שלא יגזול איש
את רעהו ואת מחיו שלח רצוצי'
חפשים עבד עברי שנשבר
ורצץ מעבודתם שלחוהו משל
השביעית וכל מוטה שיש לכם
על חביריכם תנתקו הלוא פרש
לרעב שבר לרעב לחמך כי תר'
תראה ערום וכסיתו כבגדיך ולא
תעלים עינך מאחיך מבשרך
הוא אז תקרא וה' יענה ושוב
אין אתה צריך לקרוא תגר לומ'
צמנו ולא ראית השביע מנח'
מנחמות נפשך כשם כשנע'
שהשבעת נפש נענה וקראת
לשבת ענג אז תתענג על ה' א'
איזה ענג איזהו והאכלתיך
נחלת יעקב אביך שירש נחלה
בלא מצרים משכתם כי יעקב
שנה במשכת דבת ויחן את פני
העיר ואלד שיקבע תחומין ל'
לשבת וכלו ופרצת ימה וקדמה
צפונה ונגבה ידיכם כתחילה
עגולו כרם לפי מפרשיכם כפיכם
איעלים עני ולכם כי' נמנעו
בקע ומעשיכם דוחין זה של
שואחום כי' עמעט וכשמנע

ואינו של אפרוח לעולם יצא שהוא
ויעפופ ומחריב את העולם אף
כאן לא יהיה לבגד לא יתכסו במ'
במעשיהם ואין משפט במעגלו'
על כן רחק משפט ממנו שאין ה'
הקב"ה עושה משפט במאויות ול'
ולא תשיגנו צדקה אף צדקה לש'
לשון דין הוא שאין עושה לנו
צדקה במאויות משלנו כעורים
כשוא מששמים מהתים אלבד
כעורים אנו כשלים כל שכן בה
במשומנים שהוא אישון לילה
ואפילה אנו חשובים כמתים זה
הורו ולהגו מלב דברי שקר מו ישר
הוגה מן הרמילה ויש חתולים כי
אין מפגיע וישתומם לשון ענפי
וחיפוי היא וישתומם שעד
חדין בלו' כשראה ואחריש מה
אראים מדתו וראיה שאין מור
ומפגיע בעדם ותושע לו זרוע
כמו גאולות כאותן הגמול שגמלו
להם האומות כמו ישלם כאותו
הגמול ישלם ואני זאת בריתי א'
אותם וגו' לא כברית שכרתי את
את אבותם והם הפרו את בריתי
ואני זאת הברית שאכרות עמכם
ברית חדשה לא ימושו מפיהם
ומפי זרעם ומפי זרע זרעם ואת
שעה קווי

אורי כי בא אורך לפי שאמר ונקו'
לאורה ויקו לאור והנה חשך אמר
אמר קומי אורי ופחד ורחב לבבך
דרך ארץ כשטובה באה לאדם
נופל לו' לשון פחד כמו' לא תפחד
אל ה' ואל טובו וגו' ורחב לבבך
ושלוט לבבך בכריאדין ופתר
גוללים בחורים ואומות תרשיש

ומברכין לשמך במידת הטובה
הטוב והמטיב על מידת הפורע
ברוך דיין האמת כי אתה קצפת
ונחטא אם אתה קצפת ואנו
גרמנו שחטאנו שקצפת כמו
שבימי הדור ננעלת מידת הדין
בצדיקים שבדור כמו עולם כמו
מסתם אנו עושים כעולם כי
כוסות אותם כמו אדם שאוחזי
שאוחז ידים עליהן את הדין שלא
שפגעה עליהן ערי קדשך היו
מדבר בית קדשנו ותפארתנו
אשר הללוך אבותינו וגו' על אלה
תתאפק כלומר אם האון מעינך
ורחמיך אלי התאפקו היך תוכל
התאפק על ערי קדשך שהן כ'
מדבר ועל בית קדשנו משיבו
הק' וזה אני יכול לעשות שהרי כ'
נדרשתי ללא שאלו וגו' וכמעני
אינו פונה כן פני האדם שלאחר
שמתחייבין באים אצלו הטובות
פוגעים להם הכהן שיינו מעבו
מעבודתו ומבית המקדש ואומ'
קרב אליך אל תגש בי קדשתיך
כי נטמאתי לך כלומ' שלא אהיה
טמא ממך עלה עשן באפי של
יחד מהן שהן מטמאין בכל הט'
העריות ואומ' לזה שיגעו מבית
המקדש אל תגש בי קד' שתי'
ומדותי פעולתם ראשונה אל
חיקם ומיאחר שאומר להם כל
כפעולם אשוב ורחמתים הה'
כי כה אמר ה' כאשר ימצא ה'
התירוש באשכל ואמרו תירוש
שמברכין עליו כן אעשה למען
עבדי למען הצדיקים שעתידי
לצאת מהן לבלתי השחית הכל
והוצאתי מיעקב זרע וכשביל
אותו הזרע שאנו עתיד להוצ'
להרעיו ישראל בכם פליטה
ועניך עבור לרבן בבר' עניק
שעברתי אותו בהיותו הוא ארץ
ישר' ואתם עוזבי ה' השכחים

את שם קדשו שהייתם יכולים
להביא שם עולותיכם וזבחיכם
ומשכחים את הר קדשי ומושלי'
ידיכם ממנו עדיין כדיי כראוי וכ'
וקנאו על אחת כמה וכמה שהי'
שהקנאו כמו ומטפח שאתם
שוכחים את הר קדשי ועורכין
לגד שולחן כמו לגדיי דהר' וה'
והממלאים למני ממסך פתר' כ'
והמקריבים מים ומלאות ידיהם
אוהבן ויד כמו למני עם שממנים
אותו עליהם ללוה ואת אני אומ'
ומניתי אתכם לחרב הנה עבדי
המקריבים לפני קרבן הם יאכלו'
ואתם העורכים לגד שולחן תר'
תרעבו הנה עבדי המנסכים
לפני המנסכים לפני נסכי יין וכ'
ואתם הממלאים למני ממסך
תצמאו והנחתם שמכם לשבע'
לבחירי שכל מי המשביע את
חבירו יהיה משביע כך יעשך
המקום כשם שהמית את ...
פלוני אם אין אתה משיב
פקדוני שהפקדתי בידך ולע'
ולעבדי יקרא שם אחר שכל
מי שיבוא לברך את בנו יאמר
ישימך אלהים כאלו וכאלו שהם
שעבדו את המקום אשר
המתברך בארץ זהו המתבר'
כי הנער בן מאה שנה ימות'
זהו שיתברך באלהי אמן שמ'
שעבד את המקום ונתברך'
כי הנער בן מאה שנה ימו' כ'
פירשתי למעלה ואות פתר'
היה תם כלו' ימצא לו העונ'
העונשין ובנו בתים וישבו
כל ימי עירות הבית ונטעו
כרמים ואכלו את פרים כל ימי
עירות הכרם לא יבנו ואחר
ישב לא יבנה הם והבן ישב
ולא יטעו האבות ויאכלו הבנים
שלשעבר היו הדורות קצרי
ימים אבות מתים ובנים יושבים

כי כימי העץ אשר יטע כגון
אדם יהיו ימי אדם הנוטעים
ומעשה ידיהם יבלו בחירי' ל'
והיה טרם יקראו ואני אענה
זאב וטלה ירעו ואריה ומריא'
ונחש עפר לחמו כלומר ולנחש
כבר הקצתי לו מזונותיו עפר

כה אמר ה' השמים כסאי השמי'
אינם מחזיקים כסאי ולא הארץ כ'
ואיפה אלו מחזיקת כי אם הדום
רגלי ואיזה בית הייתם יכולים
לבנות לי אין זה מקום היה
יכול לבית מנוחתי והלא השמי'
ושמי השמים לא יכלכלוני אף
כי הבית הזה שבנה שלמה ל'
לשמוע שם תפלת עמי ישראל
ואתם חללתם אותו והכנסתם
צלם בתוכו כמנשה שהכניס
צלם בהיכל את כל אלה אלה
תולדות השמים והארץ ידי
עשתה ויהיו ואעפ"כ שבשמים
שמי ואני שוכן מרום אל זה
אביט ונכה רוח שוחט השור
מכה איש כל מי שמבקש ששוח'
השור ומקריב מכה כמו השור
וגזל השור ומביא ומקריבו זובח
השה גנב השה כמדו' ועורף
כלב השוחרו ומעלה מנחה דם
חזיר ומעלה אתו עליו כאילו מ'
מקריבו ומעלה דם חזיר ומזכיר
לבונה בקרבה לבונה טפל ואומר
ושון אזכרה דכת ונתת על
המערכה לבונה זכה והיתה
לחם לאזכרה אומרו מחירם
שמנהגים ומדרכים הם בני אדם
הנכרים ומעלה כעניין שאומר

קרב אליך אל תגש בי כי
קדשתיך שאומרים אתכם ואתם
ומחזיקים אתכם בחזקת אנש׳
טהורים ואלה הם אומ׳ כך הם
אומ׳ למען שאני יכבד ה׳ כלומ׳
שעושה כמעשיו והולך הרש
הרשעים וישלם שכר טוב
לעבדיו החרדים אל דברו׳
בדרכיו בהם ואתכבד המקום
ובהם הוא חפץ ונראה בשמחת
בשמחתכם והם יבושו אחר
כשיהיה הק׳ נפרעון הרשעים
וישלם שכר טוב לעבדיו החר׳
החרדים אל דברו בדרכיו בהם
ואתכבד המקום ובהם הוא חפץ
ונראה בשמחתכם והם יבושו׳
ואומרתי יהיה דבר זה משיעלה
לפני קול שאון מעיר משיגיע
לפני זעקת בני ישר׳ שאומרים
ואחים שעשו להם אנשי רומי
חייבת ואני מקטרג עליו קול
מהיכל קולות של היכל שהחרי׳
שהחריבה ומקטרג עליו היום
ישבור ולא אוליד היום היה
היעריתי לישר׳ כאשה היושב׳
על המשבר ולא דין הוא שיהיה
מיילד להם ותניחהו והלא כ׳
סימנים ישועה הם יגרות כמ׳
כמין חבלים ללידה אם אני
המוליד לאומות העולם עכשיו
מימין ומאליך ועניתי אחר
אלהיך משור תבואיה שור׳
כי שרים כבש אחר אחר
בתוך הולכים לבקש ולחפש א׳
אחר עץ אחד בתוך הגן שלא
ירקב ועשין אותו לעשירה׳
אוכלי בשר החזיר אותם הכל
הטהרים למעלה האוכלים בשר
החזיר ומרק פגולים כליהם׳
ואנכי ומחז מעשיהם ומחשב׳
ומחשבותיהם באה׳ שהם כמו
סבורים להיות טהורים וקדוש׳
ואחר שמטמאין בכל מיני טו׳

טומאות מן משרתי העבודים
של אחר שישבו בכמה קברים׳
ובנצורים ילינו׳ והאוכלים בשר
החזיר שעושים באחד
ומשרתי׳ אומר לו קרב אליך
אל תגש בי כי קדשתיך דבר
והבאו ונערים לו לקבץ את כל
הגוים והלשונות בירושלם׳
ובאו וראו את כבודי שאעש׳
בירושלם ושמתי בהם אות
זה בא ישעיה והזכירה ולא
פירש׳ בא זכריה ופירשה׳
מהו האות זאת המגפה אש׳
אשר יגוף ה׳ את כל העמים
אשר יצבאו על ירושלם המק
בשרו והוא עומד על רגליו׳
עיניו תמקנה בחוריהן ולש׳
ולשונו ימק בפיהם ושלחתי
מהם פליטים אל הגוים כשיהו
שואלים אותם ואומ׳ מה הוא
המכות האלה היכן אירעך
כך והם אומר בירושלם כשׁ
יביאו בני ישר׳ את המנחה
בכלי טהור יביאוה ולא כאו׳
כאותן המיטמאין בכל הט׳
הטומאות ואוכלין בשר
חזיר ומרק פגולים כליהם׳
וגם מהם אקח מן אחיכם
המביאים את המנחה מהם
אקח לכהנים וללוים׳ והיה די׳
מדי חדש בחדשו׳ ויצאו ו׳
וראו בפגרי האנשים הפוש׳
הפושעין למעלה כלומ׳ בפגרי
אחיכם מדיכם הפושעים
כי והיו דראון לכל בשר והיו
מראין לכל בשר ואותן פירש
שיאמרו כל בשר די ראינו
בהם׳

והיה מדי
חדש בחדשו ומדי
שבת בשבתו יבוא
כל בשר להשתחות
אמר ה׳

ירמיהו בן חלקיהו מן הכהנים
אשר בענתות בארץ בנימן׳
אשר היה דבר ה׳ אליו בשלש
עשרה שנה למלכו התחיל להת׳
להתנבאות ויהי בימי יהויקים
בן יאשיהו ונמשכה נבואתו כל
ימי יהויקים עד תם עשירה
שנה לצדקיהו בן יאשיהו מלך
יהודה שמלך אחרי יהויקים׳
בטרם אצרך בבטן ידעתיך׳
בטרם יצרתיך צורה ידעתיך
מימי משה׳ בשעה שאמרתי
לו נביא אקים להם מקרב אחיהם
כמוך הנה עתידך דמי׳ מבן יצ

יתרגמהון כהניהון ונביאיהון
דשיקרין. עכשיו הם פונים אלי
אלי עורף ולא פנים ובעת רעתם
יאמרו עתה דין הוא לפנות אלי ול
ולומ' קומה והושיענו. ואומ' אני
ואשיבם איה אלהיך אשר עשית
לך יקומו אם יושיעך בעת רע'
רעתך שהרי רבים הם כמספר
עריך ויכולין להושיעך. והוא כי
מספר עריך היו אלהיך יהודה.
וגם זו היא התשובה שאני אשי'
להן בעת קוראים אלי בעת רעתם
כשיגיעני אלי לומר למה פנך
תספר אני ואשיבם למה תריבו
אלי כולכם פשעתם בי. לשוא
הכיתי את בניכם שאומ' שהל'
שהכיתי אותם לא' מוסר לא
לקחו אבל חרבכם היא נביאיכם
הנביאים לשקר הוא אכלה כאריה
אתכם הדור הזה אתם ראו דבר
ה' המדבר שהוא חרב ואין בו
הנאה היה דברי לישר' והלא אני
אינו לך מיעוט בתורה שאין אתה
שכרה כל כך זהו פשוטו
ותרגומו וגם המדרש נוטה אחר
פשוטו אמ' להם ירמיה לישרא'
למה אין אתם עוסקין בתורה.
אמרו לו ואם עוסקין אנו במה
מיה נתפרנס הוציא להם צנצנת
המן שהיה מונח לדורות ואמ'
לישראל אמ' להם אבותיכם
שעסקו בתורה ראו במה נתפ'
נתפרנסו שהיה יורד להם המן
כל יום המדבר הייתי לישראל
ההולכים במדבר הייתי לישר'
כשהולכים במדבר הלא כל
צרכם סיפקתי להם אם ארץ
מאפליה הלא לפניהם הייתי כו'
ויאמר במקום אחד רדנו ואמ'
עוד רדנו שרדנו ממך כמו וירד
וירדהו אל כפיו שפת' ויורידהו
ומעריכת הוריה אל כפיו וכן תרג'
תרגומו ונסחיה לרדיה דרך ארץ

הוא כשאין הטוב מספיק לו לכן
את ערכנו שהכן פרשו ואמר כ'
ומה שאמרו לו אבל ראית מאמ'
מאמר שהטוב מספיק לו את
ערכנו והכן מקרבם ואמר ש'
שאמרו לו ואני כמה טובות עשי'
עשיתי להם והם אמרו לא נבוא
עוד אליך. מה תטיבי דרכך
שבקשת אהבה לאומות כי אם
לתועבותם. מה תטיבי דרכך
פת' מה תרבי דרכך. כמ' כי אם ה'
מיטיב יטבי את הרעה עליך דוה
דיהושע. שפת' כי ירבה יטבי את
הרעה עליך וכן הטיבו מעבות'
פת' רבו מעבות. לכן גם את הרע'
הרעות שעשין אומות לימדת
את דרכייך כשאת הולכת אל
אליהם לבקש אהבה והם גם
כנפיך לשון קרן זוית. לא במ'
במחתרת מצאתיה. פת' לא במק'
במחתרת מצאתי אותם כי את
זאתך ואת תוכנתיך את נפשו'
שאותם. שפת' את נשיאות אותם
לא במחתרת מצאתים כי על כל
אלה. לא שמצאתים במחתרת ש
שהורגם לומ' חייבים הם אבל
במחתרת מצאתי הנגב. כי על כל
אלה. אלא על כל תועבות הגוים
ומעלה שעשית הוספת לעשות
גם זאת ותאמרי כי נקיתי אך
שב אפו ממני. כלו' אין הדבר
כלו' כי שהוא טעה על שהרי
נקיים אני מחטאי אך הוא דין
שישיב אפו ממני. ואו קשה ש
שכבון ש' אחרי שהרבת לחט'
לחטוא אמרת נקיתי ועל זאת
אני שופט אותך על אומרך לא
חטאתי. נשפט. כמו שופט כמ' ב
באש ה' נשפט. והוא מגזרת
נשכב. מה תזלי מאד. מה את
מזילה ומביזה את עצמך לשנות
את דרכייך ודרכי אמותיך
הטובים. גם ממצרים שאתה

יורדת לשם לעזרה תבושי. כמו
כאשר בושת מאשור. כששלח
אחז אל מלך אל מלך אשור
לאמר עלה והושיעני ובא מלך
ארם ואחז מלך ישר' וכת' בדברי
הימים ויצר לו ולא חזקו. כי חז'
חילק אחז את בית ה'. גם מאת
זה תצאי וידיך על ראשך. והמ'
להקלה ולקלון פת' כמו הבוחן
הזה ישוב על ראשך להקלה
ולקלון כאדם שאוחז בשערות
ראשו ותולשן מרוב צער. ות'
תצאי לשון כמו ואחרית האיש
לשון בני אדם הוא כשאדם
רואה לו' להכיר כמו דבר זה
יבוא לחרפה הוא אומ' לו ודבר
זה תצאי לבסוף לחרפה. גם מאת
זה ממצרים תצאי כי מאס ה'
במבטחייך. הם מלכי מצרים
ומלך אשור שאתם בטוחים
בהם לאמר כה. עוני ה'. לאמר
הן ישלח איש אשתו והלכה
שאם ישוב אליה חנוף תחנף
הארץ. רבת' לא יוכל בעלה הרא'
הראשון ושוב אלי. שובי אלי
ותו' עמי ספר על דרכים ישבת
לה' כאפים כערבי השוכן באוהלים
לפי שהם אנשי מקנה. הלא מע'
מעתה הלא מאכון ואילך קראת
לי אבי ואלוף נעורי. הישמור
לעולם הישמור לעולם ולפש'
אדם והיה מקול תזנותה מקול
שיצאו על זנותה דיו מקול זנות'
מקלות זנותה. מקל חסר יו"ד לפי
שאינו מגזרת קול אלא מלשון
קלות.

וכן תרגם יונת'

והוה מדקליא כבעיהון טעותה
ותחנף את האבן ואת העץ ות
ומאחרי כשביל עבודה של אבן
ושל עץ. ויאמר אלי צדקה נפש'
נפשה משובה ישר' מבוגדה
יהודה שהרי משובה ישר' הם

שארית השבטים לא היה דור
לפניהם שגלו כמוהם ולא היה מה'
מאד ללמוד שיקחו מוסר אבל
שבט יהודה שראו שגלו אחי
השבטים לפניהם בימי הושע
בן אלה ובכל זאת לא יראו ולא
שבו אל יי' עדיין עשו רע
הצדיקה השבטים מהם הלוך
וקראת את הדברים האלה
צפונה ואמרת שובה משובה
ישר' ומכאן יש ללמוד שירמיה
הלך להחזיר שארית השבטים
ויאשיה מלך עליהם שהרי אמר
בענין הזה ואומר ויאמר יי' אלי
בימי יאשיהו המלך הראית
אשר עשתה משובה ישר' אך
דעי עונך אם תעשו תשובה
והתודו ותודיעו חטאתיכם
מדרכיכם וכך תאמרו על כן
באה אלינו הצרה הזאת כי ביי'
אלהי' פשענו ועל שפזרנו דר'
דרכינו לזרים וכך תאמרו בידינו
לא שמענו בקול יי' עד עכשיו
אם תעשו כך לא אטור לעולם
אבל אסלח לכם ולקחתי אתכם
אחד מעיר ושנים ממשפחה
והבאתי אתכם ציון אילו היית'
הייתי ממתין שיהיו כל בני הדור
צדיקים לא מהרת הדבר עתה
שתהיו נגאלין עכשיו אלא גם
במצות צדיק אחד מאנשי הע'
העיר שאותו בעיר ובמשפ'
שנים צדיקים מן המשפחה
והבאתי אתכם בציון וזהו מדרש
מדרשו ופשוטו אמר אני אלך
ללקט אתכם אחד שנים ממש'
ממשפחה ואחד בעיר בכל
המקומות אשר הדחתים שם
ונשארתם ביניהם ואני אספר
והבאתי אתכם בציון ושם
תפרו ותרבו והענין יורה על
פתרון שכת' אחריו והיה כי
תרבו ופריתם בארץ ונתתי לכם

רועים לכם כלבי' לפי שנ' ולמעלה
והרועים פשעו בי חזר ואמר
כאן ונתתי לכם רועים כלבי ורעו
אתכם דעה והשכל לדעת את
יי' לא יאמרו עוד ארון ברית
יי' שלא תהיו עוד צריכים
לומ' נקחה אלינו משלה את ארון
ברית יי' ויבא בקרבנו וישיענו
מכף כל אויבינו כי שלום יהיה
בימים ילכו בית יהודה על בית
ישר' לפי שדיבר למעלה בגלות
עשרת השבטים דבר ואמר
כי על אודות אשר נאפה
משובה ישר' שלחתיה וגם
בגלות יהודה דבר כי הנני קו'
קורא לכל משפחות ממלכות
צפונה נאם יי' ובאו ונתנו איש
איש כסאו פתח שערי ירושל'
ירושלים ועל כל חומותיה סביב
ועל כל ערי יהודה חזר ודיבר
כאן בימים ילכו בית יהודה על
בית ישר' פי' עם בית ישר' כמו
והקרבתם על הלחם שפי' עם
הלחם וכן והחונים עליו שפי'
והחונים עמו ויבואו מארץ
צפון על הארץ אשר הנחלתי
את אבותיכם לפי שאמ' למע'
למעלה כי הנני קורא לכל מ'
משפחות ממלכות צפונה
חזר ואמ' כאן ויבואו יחדיו מ'
מארץ צפון על הארץ אשר
הנחלתי את אבותיכם לפי ש'
שאמ' למעלה ואנכי אמרתי כי'
כשהנחלתיה לאבותיכם איך
אשיתך בבנים איך אתן לכם
נחלה עם האומות ואתן לכם
ארץ חמדה כאדם שמפריש
מנה טובה לבנו מן הפרשה
לחלק שלכם נחלת צבי צבאות
גוים ארץ שהיא צבי לכל
הארצות ואמ' כענין מאחר
שנתתיה לכם מעתה אבי תקר'
תקראי לי ומאחרי לא תשובו

אכן בגדה אשה מרעה מושר
בגדה אשה רעה בבעלה המוסף
המספיק לה כל טוב כן אתם
בגדתם בי שהייתי מספיק לכם
כל צורכיכם ובשביל זה כוכבים ש'
שקולכם על שפיים נשמע בבכי
ובתחנונים על שפיים בגלות
וכל זאת לפי שהעוו את דרכם
שכחו את יי' אלהיכם וכן אמר אני
לכם עד שלא יבואו ימי הרעה
שובו בנים שובבים פי' ששבתם
מדרכי המקום והולכים אחרי
דרכי לבם שובו מדרכיכם ולכו
בדרכי וארפא משובותיכם
ואמרו אלי הננו אתינו לך כי
אתה יי' אלהינו ועוד זו תאמרו
אכן לשקר עשינו והמון גב'
גבעות ומהמון הרים שעבדנו
לבעלים שם ועל חמנים בטחנו
אולם ביי' אלהי' שהוא תשועת
ישר' והבשת אכלה את יגיע
אבותינו ומנעורינו כל הדברים
האלו קחו עליכם להתודות כמו
והבשת היא ע"ז כמ' דכתי' ומז'
מזבחות לבשת נשכבה בבשתנו
פי' בבשתנו רשע שבנו עדיין
ומעשינו כן אנו עדיין עד
היום כמו שפירש והולך כי
ליי' אלהי' חטאנו אנחנו ואבות'
ומנעורינו עד היום הזה וגם
ויקרא זה אין הודוי והקדמה
עתיד להשיבכם כשיתודו על
עונם ועל עון אבותם אם תשוב
ישר' נאם יי' אלי תשוב אם לא
שבתם אלי בעוד שהייתם
בשלוה בארצכם כשם שיהיו
שבים אלי עכשיו והייתם
מעבירים שיקוציכם מפני לא
הייתם צריכים לנדוד ממקומכם
וכן אם הייתם נשבעים חי יי'
באמת במשפט ובצדקה אז
היו מתברכים בו גוים ובו
יתהללו נירו לכם ניר ואל תז'

בשבלך. גם מחיית האיש תם
השערה. אבל אשר לשוא ערף ג'
יבריח ורעים לא עקו. לשוא ה'
הנביאים מוכיחים אותם והן
לא שבו. ולפיכך כסף נמאס קו'
קראו להם. אל תבטחו לכם בית
שאתם עולין לירושלם שלש פ'
פעמים בשנה ומעתה אתם רש'
רשאים לעבוד ע"ז. אל תבטחו
לכם כי אם היטב תיטיבו הגנב
ורצח ואחר שאתם עוברין ג'
כל העבירות הללו ובאתם ועמ'
ועמדתם לפני בבית הזה אשר
נקרא שמי עליו ואמרתם נצ'
נצלנו מן העבירות שבידינו ש'
שבאתנו לפני אל המקום ומגן
עלינו מן העבירות. במעמד של
ביאתכם לפני במקום הזה אינו
אלא ולמען עשות את כל התוע'
התועבות האלה. המערת פריצ'
היה הבית הזה. שאמרתי שמע'
שמערה היתה כשערה והדין
נכנסין שם אנשי ומשמר בש'
כשעה שהגיד קרב ומתפלל'
על קרבן אחיהם שירצה. וכשה'
וכשיקבלו הדורות הכנסו ג'
בה עד הוא שיראה אז להם
המערת פריצים היה הבית הז'
הזה. גם הנה ראיתי את אשר
אתם עושים בו. כי לכו נא אל
מקומי אשר בשילה אשר
שכנתי שמי שם בראשונה.
ומעמד שהיו עולין לפני שלש פ'
פעמים בשנה ואין עשיתי לו פנ'
פנים והחרבתיו מפני רעת עמי
ישר'. ועשיתי לבית אשר נקרא
שמי עליו אשר אתם בוטחים
בו מאחר שאין בוטחות שאתם ע'
עולין שם ג' פעמים בשנה ואחר
שאתם עוברים כל העבירות
הנזכרים למעלה כאשר עשיתי
לשילו ועשות טומס. ואבל ידש
כלע' לגולית הם למכבר

שאייו נתכת. דרישתם פירוש
כי. ומער ואו נתך אורינה.

א' יעבירות אלהי ישר' עלותיכם
ספו על זבחיכם ואכלו בשר. ואכלו ג'
בשר ושעבר במעשותכם רעה
אדם כי הקריב מכם קרבן אם
עלה קרבנו היה כולה כליל
לאישים ואינו מקבלה לריח ני'
ניחוח ואם זבח שלמים קרבנו
אימורים לאזכרה הזה ושוק
לכהנים ובשר לבעלים ושהם
היו לפני לרצון ועתה ואחר
שאין אתם עושין את רצוני ג'
עלותיכם כליל ספו על זבחיכם
שהוא נאכל ואכלו הכל כי לא
זכרתי את אבותיכם על דברי
עלה וזבח. לקרבנו חובה שלא
שאין כת"ש קרבן לשמ'. אלא ג'
אדם כי יקריב מכם קרבן. אם
עלה קרבנו. אם זבח שלמים
קרבנו. כי אם את הדבר הזה
צויתי אותם לאמר שמעו בקו'
לקבוע דבר זה חובה. ועתה ד'
צויתי משמע חובה. הה"ד נש'
ושמעת ישר' ושמרת לעשות
אשר ייטב לך וזהו של כמו ל'
למען ייטב לכם. בשרירות לב'
בהירהור ויקשו את ערפם
הרע ויאכתם. וכשם שהראש'
שהראשונים הקשו את ערפם
גם לדור הזה ודברת אליהם
את כל הדברים האלה ולא ישמ'
ישמעו אליך נוי עירך נוי תל'
הלישי כמו נוי ומבין טירך שנ'
שעבך כמ' ומן שריה שרים
דרכים תופס כמדומה לי שהוא

לשון שחת ושאול כמו כי עירך
ואותו אל תפתח. וכן שומעתי ג'
שיש שם גויי אחת בירושל'
עד אלמלה ורחב אלחטה ולא
מוען תחתיה ואם יהו ומשלכין
שם כל פגרי רשעי הדורות הו'
הוא ומקבלין. כמו שאמר ולא
יקברו בתופס מאין מקום. וכנו
שם כיה ושורפין את בניהן לע"ז
אשר לא צויתי בתורתו לעבור
לעברם שיקריב אדם את בנו
לפני כי אם מן הבהמה מן הבקר
ומן הצאן ומן מחריד. לקוברו'
יוציאו את עצמות מלכי יהודה
מכאן שהק' פורעין הרשעים
בחייהן ובמותן משנ' שנ' לדומן
לזבל היפלו ולא יקומו. כלו' אי
איפשר היפלו לחזן ולפני שלא
יקומו לפני אוריכהם אם ישובו
הם בתשובה איפשר שאינו לא
אשוב מחרוני. הכל כתוב. מדוע
שובבה העם הזה כאשה זו כ'
שאינה תחת בעלה ובעלה
בא להשיבה מדרך הרע. והיא
עומדת כתוך סוררת ושבה מאל
מאחריו משובה מנחת. מורדת
לנצח. כלו שב מרעתם מלו'
מאחורם הם לשוב אחרי ואינ'
מי הם שבים כדרך שהם נמלין
לרוצין הוא על כסוס שוטף
במלחמה שאחר שתופס מרוצ'
מרוצתו קשה הוא להשיבו ג'
גם חסידה בשמים. שנה השמים
ידעה מועדיה שהיא רואה
על הים ויודעת איזה עתיד
שמשוטטת בעולם שאינה
יכולה להיות שם מפני חום הים
וכן התור כיס כלע' ... ואנ' ג'
עגור בל' גריוה. אוכה תואמר
חכמים אנחנו ותורת ה' אתנו
הספרים. אבל כל נביאו ונביאו ל'
שכתב ספר תוכחה עלינו ושקר
עשה ולשוא כתבו. שהרי כתב

מי יתנני במדבר · אותם עוזקים
היא אין בנין · ים מלכה אין בה
ויתהלכו לו · מי יתן ראשי מים
ויאמר שיב תשובה כמגדכם הלז
הלואי מי יתן שלא שיכנתי שם
שדי כיון כי נכם ומפני רעתל
רעתכם שטה היה לי שהייתי
שדי מדבר ויושבה יער
עדי ויולכה ויותם ומשהיית
שוכן בינין בינכם · ואתם
מכעיסים אותי על פני · כמו ש
שפירש והולך כי כלם מנא
מנאפים וכל העניין · וראייה
לדברי שאין זה תשובה
היא שהק' משיב לישר' · ואם
ואיסורו של ר' אלעזר קליר
שיסד בקינתו ופן מי יתנני
במדבר · לידת שהק' אומ' ויקר'
זה אלו ירמיה · עצרת בוגדים
קם עת בוגדים כי מרעה אל
רעה יצאו · משעשין רעה זו
יוצאין לעשות רעה אחרת ·
ואחרי כל רעתם אלו הירד
שבים אלי עדיין הייתי מקבלם
אלא משני יצאו מרעה אל רעה
ואותי לא ידעו יודעים לשון ג
רכילות כי כל רוכל כה לא ידע
שלום וכן הדריכנו כאויתך
כלו' הרגילו לשונם בדברי שקר
וידרכו את לשונם קשתם שקר
לשונם דומה לקשת רומייה אמ'
ישר' יבטח כה הדורך · וכשהוא
דורכה הוא שוכבת ביד בעליה
אף הם כפיו שלום את רעהו יד
ידבר · ובקרבו ישים ארבו
כמ' שפי' והולך איש מרעהו
ישמרו · וכל העניין הנני צורפם
ובחנתים · הנני צורפם על ידי
המאורעות ובחנתים על ידי גלות ·
כי איך אעשה מפני עון בת
עמי · מאחר שאינם מוזהרים לא
לשוב אלי ואינם שבים חץ ש
שחוט · תרג' גירר דוחקה ופתר

חץ משורר והוא מגררת ריב
שמל' שפת' משכו · לנוים · לשו
נג' על ההרים אשא בכי ונהי ·
מעוף השמים ועד בהמה נדדו
הלכו · מי האיש החכם ויבן את
זאת לאחרים · כלו' אם ישכל
אדם משתומם על כך על מה
עשה יי' ככה לארץ הזאת
שנדדו כלם מעוף השמים
ועד בהמה · אם נצתה הארץ
מבלי איש עובר ולא שמעו ג
קול מקנה זהו טבע שבעולם
שאדם עולה ממקומו ומוליכו
כשביה את מקנהו עמו · אבל
כאן מה חרי אף הגדול שמעוף
השמים עד בהמה נדדו הלכו ·
דבר זה אין לך חכם בעולם
שיוכל לידע ולהבין לאחרים
מהו הדבר · אלא יבוא אשר
דבר פי יי' אליו ויגידה לכל הת'
התמיהים על כך · וכן אומר
ריעק' לידע על מה אבדה הא'
הארץ כל כך שנצתה כמדבר
מבלי עובר · והו הדבר ויאמר יי'
על עזבם את תורתי אשר
נתתי לפניהם · והזקה שאמרתי
כנסת ישר' יבין את זאת · והוא של
ואשר דבר פי יי' נראה לי שענ'
שעמדתם על פתרון זה שהו'
שהזקה מעורר את התינוק
לכך ומפרידה מחברתה ומע'
ועשה אותה סומולה · והוא ג
שכתבתי ואשר ולמדנו שאין
זה אותו חכם שדיבר מהם ·
למעלה אלא שני בני אדם הן ·
ואותו שתקרייהו החכם ומגיד
לו הנביא · לעמה · ולמיינו ואש'
פי' כלומ' התבוננו וקראו לא'
למקוננות · וכה תמהרו להם
מהרתה ותשאנה עלינו נהי כרי
שתרדנה עינינו דמעה · שאפי'
שאין ברעתו של אדם לבכות
כששומע קול המקונן בוכה

ולכו לבכות · כי עזבנו ארץ וכי
השליכו אוויבינו משכנותינו · כי
שמענה נשים דבר יי' ותקח
אזנכם דבר פיו ולמדנה בנותי'
בנותיכם נהי · כלו' עתידי דבר
הדברים לידע שתהיו צריכות
לקונן לפיכך למדנה בנותיכם
נהי ואשה רעותה קינה · כשי'
כשיגיע הדבר תדע להתקונן
ותהיו מזומנות · וכעניין מיום
ומאחרי הקוצר · וכענייר
שהוזק קוצר ומאחריו · אל
יתהלל חכם בחכמתו · ולמעלה
כמניין הוא אומ' אותם תוורו
חכמים ותורת יי' אתנו ולידתי
שהיו מתהללים בחכמתם · את
אומ' שלא היו מקיימין מה
שחכמה ולאדם כמו שהנביא
מקונן · הנה בדבר יי' מאסו
וחכמה מה להם וחוזר הנביא
וחותם על הדבר הזה ומשיב
להם תשובה אל יתהלל חכם
בחכמתו אדם שלמד דברי
תורה ואינו מקיים מה שכתוב
בה · אין הילולו כבר שלמדה
אלא נבזה הוא לו שלמדה
ואינו מקיים מה שכתוב בה
כמו שמפו' למעלה · הובישו חכמ'
חתו וילכדו הנה בדבר יי' מאסו
וחכמה מה להם · שאין המכ'
החכמה מזהיר את האדם על
הלימוד אלא כשכלו המעשה ·
דכת' ושמעת ישר' ושמרת
לעשות · ואל יתהלל הגבור
בגבורתו ואל יתהלל עשיר
בעושרו · שהחכמה והגבורה
והעושר אין עומדין לו לאדם
להעל מיד הדין אלא יום כן
להתהלל · כי אם בזאת יתהלל המתהלל
השכל וידוע אותי כי שלמד
השכל והחכמה על מנת לידע ג
אותי · כי בדברי זה יש קיום ש
שכר · כמ' שפי' והולך · כי אני

אל עושה חסד לשומרי מצותי
כי כמוהו חפצתי כבני אדם שה׳
שואלין את החכמה על מנת
ללמוד לשמור ולעשות ולא כב
כבני אדם המסכנין למעלה
המתהללים לו׳ חכמים אנחנו
ותורת אל אתנו וכדברי אל ומשפ
ופקודתו על כל דבר כמעלה על
המעולים עם המעולים על כל
קנינו פוה קנינו לשון קנה׳
ומאותות השמים אל תחתו הם
חמה ולבנה וכוכבים ומאות של
שנקראו אותות רכת והיו לאותו
לאותות ולמועדים אל תחתו מ׳
מהם אע״פ שאתם רואים כי
יחתו הגוים מהמה ומשען ג׳
אותן אלהות אתם אל תיראו מהם
ולא תחתו מהם מעצמ׳ בריו
כל יחזקים ולא יפוק יחזקום
שלא ימוטו כמסמר מעונתו ב
במקב׳ ונחים כי חלט כמסמר
ומעייר עירה אדם שעושין ג
להפחיד העופות שלא יאכלו
הפירות ומקשה כמדרך כלע׳
כמו מקשה תעשה המנורה׳
אל תיראו מהם כי לא ירעו וגו
ואם תאמר אע״פ שאינן מריע׳
יש כהן כח להיטיב ולהריע כי
שימיבו לו׳ ת״ל וגם היטב אין
אותם. אין כמוך אל גדול אתה
וגדול שמך בגבורה׳ וכמוך
כח להריע לעוברי מצותיך ולה
ולהטיב לשומרי מצותך ולהט
ולהטיב כי לך יאתה כי בכל
חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין
כמוך מאין שיכול להרע ולהט
ולהטיב׳ ובאחת יבערו ויכסלו
כל החכמים ששוטין להם כל
כל תמונה אם חכמים הם לא
לאיפתו אם בכסף אם בזהב
ויפחו במסמרות ובמקבות יחז
יחזקוהו ולא יפיק כעץ וכסיל
הוא בדבר זה שאינו יכול להט

להטיל בו רוח כשם שא״א להוליך
נבער כל אדם מדעת הוביש
כל צורף מפסל כי שקר נסכו ול
ולא רוח בם. אבל הק׳ אינו כן רק׳
לא כאלה חלק יעקב כי יוצר הכל
הוא. ופת׳ יוצר של אדם מבחוץ׳
ויוצר רוח אדם בקרבו. עיקרו ש
שיוצר את הכל ומשאותה מדק
בפרשה זו תראינו שבכל דבר
שמגנה כמ״ש כמוהו דבר עמו
מקלס להק׳ כמ״ש הוא אומר אל
תיראו מהם כי לא ירעו וגם היט
היטב אין אותם. וכן בלשון אין
מקלס להק׳ מאין כמוך אל׳ מי לא
ייראך מלך הגוים כמ״ש הוא
אומ׳ ובאחת יבערו ויכסלו הליס
עץ הוא שאין כל ממש׳ וכמותו
דבר עמו חוזר ומקלס להקב״ה׳
ואל אלהים אמת הוא אלהים חי׳
חיים ומלך עולם. מ״ש ומעבר
למעלה אל תיראו מהם כי לא י׳
ירעו וכה במירה הוא ומקלס להק׳
מקצפו תרעש הארץ׳ ולא יכלו
גוים זעמו׳ כדנה תאמרון להון׳
כמו שהיה׳ אותו׳ דנן פתשגן
אגרתא׳ דשלח ירמיה נביא
לות שאר שבי גלותא דבבל
דאם יימרון להון עממייא דאתון
ביניהון פלחו לטעוותהון בית
ישר׳ כדין תתיבון וכדין תימרון
להון טעון דאתון פלחין להון ׳
טעון דלית בהון צרוך אינון ולא
שמיא לא יכלו לאחתא מיטרא
וארעא לא יכלון לאצמחא
פירין אינון ופלחיהון ייבדון מן
ארעא וישתיצון מן תחות שמי׳
ובלשון שמגנה כמ״ש דכת׳ שמיא
וארקא לא עבדו בו בלשון ומקלס
להק׳ כיצדו עושה ארץ בכחו וג׳
מכין תבל בחכמתו ובתבונתו
נטה שמים׳ לקול תתו המון מים
בשמים על ידי קול נותן המון מ׳
מים בשמים ויעלה נשיאים—

מקצה הארץ׳ שהעננים שוקים
מימי אוקיינוס ויעלה רכת׳ נשי׳
מעלה נשיאים מקצה הארץ׳ מ׳
מששותן הימים מעלין אותם
לרקיע כדי להורידו לארץ׳ וכמה
פע׳ לקול תתו המון מים בשמים׳
על ידי שמעלה נשיאים מקצה
הארץ מוציא רוח מאוצרותיו׳
להוליך את העננים לכל אשר
יפנו על פני תבל ארצה שיורידו
את הגשמים לארץ׳ נבער כל אד׳
מדעת׳ למעלה עמו׳ עושה ארץ
בכחו מכין תבל בחכמתו ובתב׳
ובתבונתו נטה שמים׳ ובדבר
זה נבער מדעת כל אדם ולעשו׳
ארץ בכחו ולהכין תבל בחכמ׳
בחכמתו ולנטות בתבונתו׳ הוב׳
הוביש כל צורף מפסל׳ כל צורף
שעושה פסל מעשה אותו ר׳
יכול להתבייש לפי שאינו יכול
להטיל בו רוח נשמה׳ כשם שא׳
שא״א להוליך כי שקר נסכו ולא
רוח בם׳ הבל המה מעשה תעתע
תעתועים בעת פקודתם יאב׳
יאבדו בע׳ בעת שיפקוד הק׳
על עושיהם יאבדו עושיהם׳
לא כאלה חלק יעקב כבר מפ׳
למעלה׳ אספי מארץ כנעתך׳
אספי כמו חורתך שיש לך
חניה לעיר שעתידה שיצא
עליה כי׳ כה אמר הנני קולע את
יושב הארץ בפעם הזאת׳ ומשל׳
משליך את יושבי הארץ אל
ארץ אחרת כמו שקולע את
האבן מתוך הקלע למרחוק׳
לכן אני אומר להם לכל אחד
ואחד מהם לאסוף את שלו מכ׳
מתוך העיר והצרותי להם—
למען ימצאו כתרגומו בדיל
דיקבלון פורענות חוביהון׳ נחלה
מכה׳ לשון חולי׳ שאין לך בכל
התוכחות קשה כמו תוכחת
גלות׳ לפי מדרש אותה הנביאי׳

רגלים רצתה וילאוך ואיך תת
תתחרה את הסוסים דומה את
לזה שמתפאר לרוץ עם הסו
הסוסים ואינו רגלי אחד והלאוהו
מרוצתו וקדרוהו אומרו לו הרי
הרגלים אותו מתפאר עמהו את
את רגלים רצתה וילאוך ואיך
תתחרה את הסוסים וגו' ואתה
בארץ שלום אתה בוטח ואיך
תעשה בגאון הירדן פי' כשאת
שוכן בארץ יהודה ובמקום
שהיה לך לבטוח בהם שהרי את
אחיך ואנשי ענתות יושבים
עמך אותה ויקטרגו עליהם שמ'
שמבקשין את נפשך ואיך
תהיה שוכן בגאון הירדן הן
ראובן וגד שישבו להן מעבר
הירדן עד שלא גלו כל שכן ש
שהיתה מורד עליהם קטגורין
כמו שנא' והולך כי גם אחיך
ובית אביך המה בגדו בך הם
אנשי ענתות המבקשים את
נפשך גם המה קראו אחריך
וחרפוך בפה מלא. עזבתי את
ביתי נטשתי את נחלתי נתתי
את ידידות נפשי בכף אויביה.
עשתה בגרון לי את כל זה לפי
שהיתה לי נחלתי כאריה ביער
כאריה בבהמות יער שמשסע כל
את הכל נתנה עלי בקולה רב'
רבים עשוקים הזעקה עלי של
שזעקת העשוקים שהם
עשוקים כאיה עלי על כן שנ'
שנאתיה. העיט צבוע נחלתי
לי העיט סביב עליה פי' נחלתי
ישר' גרמו במעשיהם שדומין לי לע'
לעיט לעוף שמתגלגל בדם הנב'
הנבילה וכסבורין שאר עופות
שהוא עומד בנבלה ומתקבל'
ומתקבצין עליו לאוכלו את
נחלתי לפי שנמשלו בדם נקי
ששפכו לפי לכו אספו כל חית
השדה התיו לאכלה כלו' אותם

הנביאים ויספו את האומות
והכירו להם שיבואו לאכול
את ישר'. רועים רבים שחתו
כרמי שמו לשממה. אבלה
עלי שממה שאומללים עלי
כשהם גלות כדי שאומר עם
נשמה כל הארץ. כל הדברים
הללו תלויים בדבר זה שאין כ
איש שם על לב לעשות תש'
תשובה ודבר זה גרם לכל
הדברים הללו. רועים רבים ע'
עמים רבים. חלקת חמדתי.
שדה חמדתי. זרעו חטים.
כשעונותיכם עשיתם לזה
שזורע חטים בשדה. ופי'
שזורע ולא קוצים שאין אוכ'
ומועיל לזורעו. אך אתם
עונותיכם גורמים שאתם
זרעים לאומות העולם אוכ'.
על כל שכני הרעים הנוגע' כ
כלו' שם האומות השוכנים
סביבות ארץ ישר'. הנני נותשם
מעל אדמתם הנני מעלה וגו'
ונתש את האומות מעל אד'
אדמות עמון כדי שיעלו כ
עם גלות כשם שעלו יש'
ישר' ואת בית יהודה אתוש
מתוכם כלו' את בית יהודה
אתוש מתוך האומות שגלו
ביניהם לפי שאמ' למעלה עזב'
שכחתי את ביתי נטשתי את
נחלתי. רועים רבים שיחתו
כרמי בוססו את חלקתי. כן
כלשון שהוא חוזר ומפייס לה
ואומ' על כל שכני הרעים
הנוגעים בנחלה. והיה אחרי
נתשי אותם את האומות
מאדמות עמון אשוב ורחמ'
ורחמתים פי' והיה אחרי
נתשי אותם את האומות
מאדמות עמון אשוב ורחמתי'
וכן דרכו של הק' כשמעני'
כשנותש את האומות איש

לארצו ואיש מנחלתו ואחר
ואחר יעקרם ושב שבותם כענ'
שנ' כשעה באחרית הימים
ושבתי את שבות בני עמון וכן
ושבתי את שבות בני מואב
אף כאן והיה אחרי נתשי כ
את האומות אשוב ורחמתים
ואחר כך והשיבותים איש לנח'
לנחלתו ואיש לארצו. והיה
אם למוד ילמדו האומות את ד'
דרכי עמי להשבע בשמי חי ה'
שיתגיירו עמון כאשר למדו
את עמי להשבע בבעל כענ'
שהיו עמי בינתם ונבנו בת'
בתוכם בתוך עמי. כענין שנ'
ישעיה ונלוה הגר עליהם ונספחו
על בית יעקב וכן זכריה ונלוו
גוים רבים אל ה' ביום ההוא
והיו לי לעם ואם לא ישמעו לל'
ללמוד את דרכי עמי ונתשתי
את הגוי ההוא שאינו על
ואתפיד ואשהיה דבוק על
ואתגור כל כך שלקח דיעה אל
הויים לכבוד מן הזיעה אלא ב
קחו כמו שיש בו הזיעה ונו'
ונועתו בנקיק הסלע והנר'
שחת האזור והיות שלא כ
טבם מן הזיעה להיות לי לעם
וזה שהיה לי לעם יהיה לי ל'
לשם ולתהלה ולתפארת. כל
נבל ימלא יין אותם כל נבל יין ל'
ולא אותו יין היין עשרי שכרון
וזהו טוב התרעלה. ונפצתים
איש אל אחיו פי' ושברתם כמו
שימשה כלי נבל חרש זה מזה
ושנהם שברים. תנו לה' אלהיכם
כבוד זו תשובה כמ' ראוי שאין
שום כבוד זהו לו תודה קודם יחש'
יחשיך. ובטרם יתנגפו רגליכם
על הרי נשף. יקריו זה דומה
לאחר שהיה מהלך במדבר
לעת ערב והיה מהלך לאט אל
אחר שראוהו מהלך לאט אין כ

מריעה כעד שהוא יום עד
שלא יחשיך היום ויתנטו צל
הצליך על הקוצים ועל הברקנים
זה כמו אוי להם ליער כעד
שהיתה ירושלם יושבת בשלוה
בשלותה ועריה סביבותיה ונגב
והש׳ אליהם כמו בעוד יחשיך
עליהם על האילנות ומטרם
יתנטו צליכם על הרי נשף פת׳
בטרם יתנגפו רגלים שהן רואין לא
להרי חשך שההולך כהן עקף
את רגליו וכן בזכריה הוא אומ׳
והנה ארבע מרכבות יוצאות
מבין שני הרים וההרים הרי
נחשת׳ יתנגפו לשון נגף כמ׳
פן תגוף באבן רגליך וכן ואבן
נגף ואם תאמר לאחר שירדה
את האילנות חשך אין לך חשך
שאין לו קץ ואין לך יום שאין
קרוב שאין קרובו לכך אומר
וקויתם לאור ושמה לצלמות
ושית לערפל ואם לא תשמעה
במסתרים תבכה נפשי אנ׳
אומרתי לכם שמעו והאזינו אל
תגבהו אם תשמעוה מוטב
ואם לא תשמעה במסתרים
תבכה נפשי מפני גאותכם הנ׳
הגאים לכם שאתם מאנים לשמ׳
לשמוע את דברי׳ כשם שא׳
ולמעלה כהה אשחית את גאון
יהודה ואת גאון ירושלם הרב
העם הזה הרע המאנים לשמוע
את דברי וכן הוא אומ׳ כה
העניין שמעו והאזינו אל תג׳
תגבהו ותדע שאומרה על עצמו
אומר דבר זה במסתרים תבכה
נפשי שכן כתוב הנה קרא ה׳
הוא אומ׳ כי נשבה עדר ה׳ ואם
הק׳ אומר כביכול שיש בכי
בכיה לפני היה לא קרא ולומר
כי נשבה עדרי אומר למלך
ולגבירה השפילו שבו הוא יתנ׳
יהויכין ואמו כענין שנ׳ במל׳

במלכים ויגל את יהויכין מלך
יהודה את מלך בבל הוא ואמו ונ׳
ושריו כי ירד מראשותיכם זו
ואמו מראשותיכם זה עטרת
תפארתכם ערי הנגב סוגרו
ואין פותח אילו ערי יהודה
ובמדין היושבים בדרומה של
ארץ ישר׳ סוגרו ואין פותח פת׳
ואין יוצא ואין בא כשם שנ׳
במשא צר הילילו אניות
תרשיש כי שודד מבית מבוא
שפתר׳ שודד עד אין מבואם עד
אדם אף כאן סוגרו ואין פותח
שאין מעבר ושאין משב׳ ה׳
שנשאו הערים מעבר ושב
עשה הק׳ בחורבן שהגלת יהודה
כלה הגלה שלומים זה גלות
יכניה שהגלה הוא ואמו והחר׳
והחרש והמסגר שגלו כלם
גלות של שלום ולא הגלת חרב
והרג ואבדן כשם שגלה גלות
צדקיה שאו עיניכם וראו הבא׳
הבאים מצפון אותם דורו של
צדקיה שאו עיניכם וראו חיל
כשדים הבאים מצפון להחריב
אתכם אדם ובהמה וכשיבוא
עליך צדקיה ולא ישארו כל
חילך שריד אזי יאמרו לך
איה העדר נתן לך מה תאמרי
כי יפקוד עליך הק׳ כל משפחות
ממלכות צפונה לבא עליך ואת
למדת אותם עליך אלופים לראש
כענין שנ׳ ותרא אנשי מחוקה
על הקיר צלמי כשדים חקוקים
בששר ותעגב עליהם למראה
עינה ותשלח מלאכים עליהם
כשדימה ויבואו אליה בני בבל
למשכב דודים ויטמאו אותה
בתזנותם ברוב עונך נגלו שולי
בגדיך ונגלה ערותך נחמסו ע׳
עקביך לשון גלוי כמ׳ ויחמוס
כגפן בסרו היהפך כושי עורו כלו׳
כשם שאי איפשר לכושי להפוך

עורו שהוא שחור ללבן ולא נמ׳
לנמר לשנות חברבורותיו להעשות
כולו גם אתם אי איפשר לכם שתו׳
שתוכלו להטיב לאחר שלמדתם
הרע ולכת בדרכי אורחות הרע כמ׳
להרע כשן זה אפיצם כקש עו׳
עובר זה גורלך מנת מדיך שכר
זה לפעולתו יען שכחת אותי
ותבטחי על עזרת האומות שהן
עזרת שקר וגם אני חשפתי שול׳
שולייך פת׳ הנני מעיר חיל כשד׳
כשדים עליך אשר למדת אותם
עלייך אלופים לראש והפשיטון
את בגדיך ולקחו כלי תפארתך
ולקחו כלי זעך ועזבוך ערום וער׳
ועריה ערות זנותך וזהו גם אני
חשפתי שולייך על פנייך ונראה
קלונך ואף נבואה זו אמרה
יחזקאל אלא שלא אמרה של׳
שניהם בלשון אחד לא תטהרי
אחרי מתי עוד פת׳ לא תטהרי
עד אחרי שהזהרתיך ימים
רבים לומ׳ מתי תשובו מדרכך
ואת לא שבת מרעתך לא תטהרי
עד את דברי הבצרות אילו שני
בצרות שבאין ואחת עצירת
מטר וכאן סתם הנביא את דבריו
שלא פירש באיזה דבר מאו׳
אילו שני בצרות שלא הזכיר כן
כל מקום שיבואו הנביאים
את דבריהם כל כך שכל שני רע׳
רעבון שבא לעולם בימי הדורות
כל רעב ורעב פירשו הכתובים
באיזה דור בא לעולם כמו רעב
שבא בימי אברהם וכן רעב
שבא בימי יצחק וכן בימי דוד
וכן בימי אלישע וכאן הזכיר
שני בצרות ולא פירש באיזה דור
באו לעולם ירמיה ראה שני בצ׳
בצרות באין לעולם וסדר עליהם
תפילה כמו שאותה קריא בענין
הכת׳ אם שומע אל רינתם וכי
יעלו עולה ומנחה אינני רוצם

כי בחרב וברעב ובדבר אנכי מכ'
מכלה אותם. אמור מעתה בא'
זה דרך מדרש שלשה שפטים
הללו חרב ורעב ודבר. אם תאמר
מה יעשה הלא עליו מוטל
כשלום מיתות ואם תאמר בגלות
יסגיה אף אם אפשר לו כן שגלות
יסגיה כלם גלו הגלת שלומים ועל
ועליו נאמר סגרום העובר כ'
היולה כן אשר את גלות יהודה
ואמר דגלו הייכן בבלה ואת אם
המלך ואת נשי המלך ואת ס'
סריסיו ואת אילי הארץ הוליך
גולה מירושלם בבלה. אליו מעם'
ואד אין דרך לך שואתו בחרב
וברעב ובדבר אלא דרך של ער'
ארוחה שבורו של ירמיה כאו
אלו שני כנויות. באו על גבה
אלו די גשמים הם טונפין בכמ'
כבנות מעבור הארוה חתה'
הת' בר' לחובי יתבי ארעא אי'
אתבריו כשלו אימרים אלו ז'
זרע' הארוה הרי שחרש ולא
זרע. אין גשמים ירדין שהא'
שתרוה הארץ והולידה והצמ'
והצמיחה זה מעלו לו דריעתו
שזרע. כי גם אילת בשדה ילדה
ועזוב כי לא היה דשא. כשתדש'
הארץ דשא ועשב מזריע זרע
ואינה ילדה. היא ילדת ואינה'
זה לפי שמרחמות על בנה ואינה
רוצה להרחיק ממנו. אבל כשיב'
כשיבש חציר וכלה דשא ויר'
לא היה היא ילדת כיון ועוזבת
בנה לדרוש אחר כל ירוק. ופראים
ופראים עמדו על שפיים שפי'
ודמות שהם גדולים כו כשעה
שעשב מזמני ומבשין שאין ג'
שבמעי להם פניו את מקומם
ועמדו על שפיים הם נוות דש'
דשא ואנשם כלו עיניהם כי אי'
אין עשב מקוה ישר'. פת' תקו'
תקוותו של ישר' אגם תק' מבור

ישר' כלו'. שבר מקווים שהם
שתשיעם בעת צרה למה תהיה
כגר בארץ. שאינו נותן לב על
הרעה שתבוא על האזרח וכ'
וכאורח נטה ללון שם ואין חוש'
חושש מה רעה תהיה בעיר. לו'
למה תהיה כאיש נדהם כאיש
שמינח את מקומו וגר ממקום
למקום. כגבור לא יוכל להושיע
למה אתה מניח מריה את גבו'
גבורתך על האומות. כשם
שהראית לשעבר ותחריש על
מה שהם עושים לנו כגבור
כגבור זה שאינו יכול להושיע.
ואתה בקרבנו ה' ושמך עלינו
נקרא. פת' וחס ושלום שיהא
שני האמירות הללו שאמר ר'
טהגנת כך. שאיה שאמרתי ש'
שאתה כאיש נדהם חס ושלום
אינו כן אלא ואתה בקרבנו
ה'. ומה שאמרתי וכגבור
שלא יוכל להושיע. חס ושלום
אינו כן אלא שמך מעולם עלינו
נקרא שאתה גבור ורב להושיע
את ישר' ביום צרתם. וכשם שא'
שהושעתם לשעבר אף עכשיו
אל תניחנו. למדנו שאין תפלה
הנביא על שתי גזירות על חר'
הרעב שבאו לעולם ועל האומות
שאומרים לישר' והקב' משיבן
על שתיהן על שהתפלל על
הגלות משיבו כה אמר ה' לע'
לעם הזה כן אהבו לנוע. כלומ'
מה אתה קובל על הגלות אם
הם גורמים לעצמם גלות בנ'
בעונם ואינו מעמד בהן יוד'
השכם ושלוח. שיגלו בעונם
והם רגליהם לא חשכו מלחטו'
ומה אני יכול לעשות להם
אם הם גולים הרי הזהרתים
והם לא שבו מדרכיהם ועל
שהתפללת עליהם על ש' י'
כנויות. ובבקשה ממך אל תתפלל

בעד העם הזה לטובה כי יצומו
אינני שומע אל רינתם וכי
יעלו עלה ומנחה אינני רוצם
כי בחרב וברעב ובדבר אנכי מכלה
אותם וקדם מאלה. מאלו לשון
אין כי. רופאי אליל כלכם. כמ'
שפת לשון אל ואין בהרי יעל
ארץ לא ידעו. פת' כלו' שיהו
גולים אל ארץ אחרת המאוס
ומאסת את יהודה כראות הנביא
תוכחות הללו שהק' גוזר על
ישר' אמ' לפניו רבונו של עולם
המאוס מאסת את יהודה
כנוהג שבעולם אדם המואס
על עבדו ומואס בו ומכהו מיד
שיש בה מרפא. אבל אתה לא
לאחר שאי אפשר דבר זה
שלא תמאוס ביהודה ולא
בציון הגעלה נפשך שכך כתבת
לנו בתורתך ואף גם זאת
בהיותם בארץ אויביהם לא
געלתים ולא מאסתים לכלותם
מדוע הכיתנו ואין לנו מרפא
אל תנבל ירושלם שנקרא כסא
כבוד. של כסא כבוד מרום מראש'
זכור ואל תפר. זכור לאבותינו
לאברהם ליצחק וליעקב אל
תפר מאיתנו בריתך שכרתה
עמהם. היש בהבלי הגוים מג'
מגשימים הם התפלים הכל
הזה מעשה תעתועים ואם
השמים יתנו על ידם רביבים
הם טיפת מטר. הלא אתה הוא
ה' אלהינו המגשים והנותן רב'
רביבים וכבר עשית את כל
אלה וכל זה מתפללו על דברי הב'
הבצורת שהזכיר למעלה. אם
יעמד משה ושמואל לפני אין
נפשי אל העם הזה. פת' תפלה
זו שאני מתפלל על ישר' כמנין
זה שאתה שואל ומתפלל עליהם
לא יתפללו עליהם משה
ושמואל אפי' אם יעמדו משה

משה ושמואל לפני להתפלל בעד
העם הזה כענין זה שאתה
מתפלל עליהם לא הייתי נענה
להם אתה מעת אותם והולכים
וחוטאים ואתה חוזר להתפלל
עליהם ולא היה לך לעמוד ומשה
רבי' שכשחטאו ישר' בעגל
אותו מיד כמתחילה שאו' להם
שימו איש חרבו על ירכו והרגו
איש את אחיו ואיש את רעהו'
וכת' ויקח את העגל אשר עשו
וישרף ואשר החזיק לא מצבה
כת' שם ויהי ממחרת ויאמר
משה אל העם אתם חטאתם
חטאה גדולה ועתה אעלה אל
ה' אולי אכפרה בעד חטאתכ'
וכן שמואל לא תפס אותה
מידה שאתה תופס שכשראו
ישר' ואמרו לו התפלל בעד
עבדיך אל ה' אלהי' ואל נמות'
כי יספנו על כל חטאתינו רעה'
מה שמואל משיבן ויאמר
שמואל אל העם אל תיראו את
אתם עשיתם את כל הרעה הזאת'
אך אל תסורו מאחרי ה' ועב'
ועבדתם את ה' בכל לבבכם
והכינו את ה' בכל לבבכם וג'
והסירו את אלהי הנכר מקרבכם
גם אנכי חלילה לי מחטוא לה'
מחדול להתפלל בעדכם ולפי
שבתחילה החזירו אותם לא
למוטב ואחר כך באו להתפלל
עליהן שמעתי להן אבל אם
יעידו להתפלל עליכם עד שלא
חזרו בתשובה לא הייתי שומ'
שומע להם. גם לך איני שומע
כשאתה מתפלל עליהם בעוד
שאין אתה משיבן מדרכם
הרעה ועתה לא עשה מעשה
לא קבלו דעתך. שלח' מעל. שיהו
גולים ומרודים מפני מלכות
הרשעה. כי מי יחמול עליך ירו'
ירושלם כי כן המלכות שי'

שיחמול עליך ומי הם ינוד לך
כשיסתיר פניו ממך ומי הם ישא'
יפנה יסור לשאול את נשדד
אותי כדרך המקראות כלן נשו'
שמו לשעבר וכן הלוך את
נטשת אותי עלכן אחור תלכי'
ואזרם במזרה כמו שזורה את
הבור במזרה במזרה' עניינו ל'
אלמנותיו פת' רבו לי אלמנותו'
מחול ימים עצמו ונגזרת רב
ועצום והבאתי להם על אם' זו'
ירושלם שהיא אם לכל ערי ישר'
בחור זה נבוכד' נצ' שודד
בצהרים שאין אדם יכול להסת'
ולהסתיר פניו שבפני שודד לילה
אדם יכול להטמן ולהחבא וד'
ודקדקתי כבדי המקרא ואור'
וכל העניין שמו לשעבר וכן
הלוך את נטשת אותי נאום
ה' אחור תלכי' ונו' רעתכם שי'
שאיים שעשיתם אותי בימי ה'
יהויקים כבר ימים ואת הולכת
לאחור ולא לפנים ואט את ידי
עליך ואשחיתך כענין שנא'
ביהויקים וישלח ה' בו את גדו'
גדודי כשדים ואת גדודי ארם
ואת גדודי מואב ואת גדודי
בני עמון וישלחם ביהודה
להאבידו ואזרם במזרה בשע'
בשערי הארץ שבימי יהויקים
גלו דניאל וחביריו ורבים משרי
יהודה שיכלתי אבדתי את
עמי לפי שדרכיהם לא שבו
עצמו לי אלמנותיו מחול ימים
שריים שפטו עתם כי רבו חלל'
חלליכם ונרבו אלמנותיכם וה'
והבאתי את יהויקים ואחר
יהויכין ואת החרש ואת המ'
המסגר. הפלתי עליהם פתאום
עיר. ושדי עיר מלך בבל וכה'
ובהלות אומללה יולדת שבעה'
פי' אשה שילדה שבעה בנים
אומללה והם שהבנים מתים.

כלו' ירושלם שהיתה רבת עם
ישבה לה כדר ואם לפי שיש '
אמם שגלו ויש מהם שנהרגו
נפחה נפשה כד' ויפח נפש כמו
באה שמשה בעוד יומם כלו'
שקעה מהרה אף בעוד יום'
ושאריתם לחרב אתן. זה דורו
של צדקיה ולפי ששולח ירמיה
לומר להם קשות הללו היה מתא'
מתאונן על עצמו לו' אוי לי אמי
כי ילדתני איש ריב ואיש מדון
לכל הארץ ושמא תאמר נשיתי
כהן או הם נשו בי ולכך מריבים
עמי לא לכך כלו' לא נשיתי ולא
נשו בי ואעפ"כ כלו מקללני' ה'
מקללים אותי וכל זה שאני הולך
משליחותך אמר ה' אם לא
שריתך לטוב בשבועה אמ'
אם שריתך לטוב אם לא הפגעתי
בך פת' שיפגעו בך בעת רעה
ובעת צרה את האויב ישר' שלא
שהם אויבים לך עכשיו יבואו
בעת צרתם ויבקשו ויפגעו ב'
ממך לדרוש בעדם את ה' להתפ'
להתפלל בעדם וכן היה הדבר
דכת' בשלוח אליו המלך צדק'
צדקיהו ואת פשחור דרוש נא
בעדינו את ה' כי נבוכד נצר מלך
בבל בא עלינו וכן כשנהרגו גדלי'
בן אחיקם ושאלו כל שרי
החיילים ויוחנן בן קרח ויאמ'
ויאמרו אל ירמיהו הנביא תפ'
תפל נא תחינתינו לפניך
והתפלל בעדינו אל ה' אלהיך
בעד כל שארית הזאת. והיו
אם לא הפגעתי בך. הירוע בר'
ברזל ברזל כלו' וכי מה יכלון
לעשות לך כמו הירוע ישר'
אף אם הם קשים כברזל ורואי'
שהוא קשה מהם שהוא קשה
כברזל ונחשת. דכת' ואני הנה
נתתיך היום לעיר מבצר ולעמוד
ברזל ולחומת נחשת. ויתכן לם

ועד שנשבר עלי יכמו וינתנו
לרעתנו הירוע׳ לשון שבירה
חילך וכל אוצרותך לבז אתן לא
שיהו לכם מחירים אלא וככל
חטאתך ובכל גבולך׳ תרגו׳ וכחו׳
וכחובין דהויתון חלין לעשות
כל תאוותיהן והעבדתי אותך
את כל אויביך שהיו עם כרין
את אויביכם׳ אתה ידעת יי׳ זה
הם עושים לי והנקם לי מרודפי׳
אל אורך אפך תקחני׳ פת׳ לא תני׳
תמשך נקמתי מהם כשם שאת
עונותיהם מאריך אפך ולהיות
תולה לרשעים לאוין מרובה׳ אבל
כאין קרוב הנקם לי מהם שכל
זה שהם עושים מחרפים אותי
אינו אלא מפני שאני הולך
בשליחותך אליהם׳ ואע״פ שאני
יודע שכשאלך בשליחותך
אליהם דבריך יהיו גרויים לי ה׳
חרפה וקלס׳ ואעפ״כ עשיתי דבריך׳
פת׳ קיבלתים ויהי דבריך לי לשש׳
לששון ולשמחת לבבי אלא מפני
שהייתי שמח להנבא פורענות
על ישר׳ שהרי והתנבאתי כש׳
כשאני רואה הפורענות שעת׳
לבא עליהם׳ כשם שמפרש כאן
בסמוך׳ לא ישבתי בסוד משחק׳
משחקים ואעלוז מפני ידך
בדד ישבתי׳ אלא שקריו שמך
עלי שאתה יי׳ אלהי הצבאות׳
ופת׳ אדון כל הבריות׳ לכך אני צ׳
ריך עלי ללכת בשליחותך לא
ישבתי בסוד משחקים ואעלוז
מ מפני שאני שולח אליהם לדב׳
לדבר קשות׳ בדד ישבתי׳ ידך
נבואתך׳ כי זעם מלאתני׳ תרגום
ארי נבואת דלוט מליתני׳ למה
היה כאיבי נצח׳ זה ששתיתי מ׳
מכל הנביאים שהיו ממשה ועד
עכשיו שהחזן שהיו לאחים רבים
ולעתים רחוקים נתנבאו׳ ואני כל
הנבואות שעכבותי לפורענות׳

של ישר׳ שלון מירעע שהרי נבוא׳
נבואותי על גלות יהויקים ועל גל׳
גלות יהויכין וסלון גלו כוזי׳ ות׳ל׳
ותוכחתי ונבואתי דומה למכה
שהיא עושה שאינה נרפאה׳
ובכור לרפואתה והיא מאונת
להרפא׳ תהיה לי כמו אכזב׳ הרפו׳
הרפואה שאינה נרפאה לה שתבא
דומה לי לנבואה שאית הולך לשו׳
ושיוב משם מים וכשבא לשם
מוצא מאומה ופסקו להם את את׳
כשאני מקוה לעת שתרפאו הי׳
המכה מכאוב הכואה ומתחזק
והולך והרפואה דומה למים שלא
נאמנו׳ פת׳ לסמות מים שלא עמד
מימיהם אלא פסקו והלכו להם׳
אם תשוב ואשיבך לפני תעמוד׳
ירמיה אמ׳ להם לישר׳ אם תשובו
בתשובה על ידי שאינאיח כל כך
בשליחותי אליכם שאשיבך
בתשובה שכר הרבה אני עתיד על
כך והוא השכר זהו לפני תעמוד
שכלשון הזה אמ׳ לי הקב״ה אותה
ירמיה אם תעלו יקריך מזולל׳
כפי תהיה ויהיו דבריך מקובלים
כאילו כמעשי דברתי אליהם יש׳
ישובו המה אליך ואתה לא תשוב
אליהם׳ שכן דרך העולם עד של׳
שלא יקבל אדם תוכחה הוא מה
המזהיר המוכיח הולך אצל הנז
הנזהר המוסרב לקבל תוכחה והו׳
והולך ושב אצלו עד שמקבל
תוכחתו ואשכבם כלכם תוכחתו
ושב מרשעו׳ הנזהר הולך אצל
המזהיר אם כאן משקיבלו תוכ׳
תוכחתך ישובו המה אליך ואת׳
לא תשוב אליהם אל תבין כדרך
מזרח׳ אמ׳ זה וה אבל ולא יעז׳
ירשו להם על אבל ונתונו על את׳
כשם שמבריזין את האבל את׳
ירשו׳ כמו פרוש לרעב לחמך׳ ו׳
והוא לשון כינוי׳ שארם כנגע
כבר׳ ולא יה כל הדברים האלו לפי

שלא ישאר אדם שיעשה לאח
לאחר שכבר נחו׳ למעלה ומדרכו׳
גדולים וקטנים בארץ הזאת׳ כי
אם חי יי׳ אשר העלה בני ישר׳
מארץ צפון ומכל הארצות׳ לפי
שנא׳ למעלה והשלכתי אתכם
מעל הארץ הזאת׳ חזר ורפא
כאן והשיבותים על אדמתם אש׳
נתתי לאבותם הנני שולח לדייגים
רבים נאם יי׳ ודיגום׳ כלו׳ הידה׳
מכריז לאומות שיבאו עליהם
ויהיו שוסים אותם כמו מדגים
כדייגים הללו שמעלים דגים
מן המים ומן הים׳ זה נבוכד׳
נצר שהגלם לבבל ואחריכן אשלח
לציידים רבים וצדום מעל כל הר׳
ומעל כל גבעה אילו האומות הש׳
השוכנים סביבות ארץ ישר׳ שה׳
שהיו רודפין אחרי ישר׳ בכל
מקום שהיו בורחין ומסגירין אות׳
אותן׳ ושלמתי ראשונה משנה
עונם וחטאותם׳ פת׳ בתחילה עד
שלא יבואו ימי הגאולה אני אפ׳
אפרע מהן על עון וחטאו דרך
שכרם שהיו כפול ואחר כך
אני גואלם והם ישובו לה׳ יי׳ עזי
ומעוזי וכשיבואו אותו היום
שתהיה אותה׳

עזי ומעוזי ומנוסי ביום צרה׳
אז אליך גוים יבואו מאפסי ארץ
ויאמרו אך שקר נחלו אבותי׳ לכן
הנני מודיעם בפעם הזאת׳ כלו׳
בתחילה עד שלא אושיעם מצרה׳
מצרתם אני אפרע להם בפעם
הזאת ואודיעם את ידי ואת
גבורתי שאני מפרסם על ידי

הגוים עד שיכירו את ידי ואת
ואת גבורתי וידעו כי שמי יי׳
ואחר כך ענין גדול חטאת יהוד׳
כתובה בעט ברזל חטאתכם
שנכרת לפני כאילו כתובה בעט
ברזל ובצפורן שמיר שאינו נמח׳
ונמחה שלא יפרעו מהן וכן יש׳
ישעיה הוי יוו׳ הנה כתובה
לפני כי אם שלמתי ושלמתי אל
חיקם חרושה על לוח לבם ולקרנות
מזבחותיהן מחשבתם שחרושה
על לוח לבם לקטר לע״ז עשיתם
לקרנות מזבחותיהם וכן הוא
אומר כימים אחר׳ הוי חושבי און
ופועלי און על משכבותם לאור
הבקר יעשוה כזכור בניהם מזב׳
מזבחותם פת׳ כאדם שכל שעה
שזוכר את בנו ומחבבו כך הם
מחבבים לקטר על מזבחותם
כבן לע״ז
ובכן פירשו רבותי׳
כאדם שיש לו געגועין על בנו
זהו מדרש חכמים ופשוטו של
מקרא כשזוכרין בניהן מזבחות
שעשו לע״ז מיד הולכין ומקטרין
עליהם לע״ז הררי בשדה תרגו׳
על דמתחתן על טוריין בחקלא׳
מן ומשם כי הלכו עד ההרים
שאותם שבדים עליהם לזרים
יהו שפלים כשדה והוא לו כמו
שדה תחרש ושאותה כשן ש׳
שלא שארתם שאירות הארץ
כעד שהייתם יושבים בארצ׳
תהיו משוטטין כשתהיו גולים
חוצה לארץ ששם בין הגוים
לא יהיה לכם שדה וכרם לחרוש
ולזרוע וכך אמר עבות עד
שאגרש אותך מנחלתך אשר
נתתי לך׳
וכך תרגם יונתן
ואמרתי סמוה על ארעבון ותדי
ערייה בשמטתא וכמן ואעביד
פורענות דיכן עד דאגלי יתכון

ומע׳ ארעבון דיהבית לכון׳ ארור
הגבר אשר יבטח באדם ושם
בשר זרועו כשזורע וחורש בש׳
בשביעית ושם בשר זרועו אילו
אכרים שחורשין וזורעין לו
את שדהו ורועה מבטחו ומן ה׳
יי׳ יסור לבו שציוהו לשמט בש׳
בשביעית והבטיחו שכרו כמ׳
שנ׳ וצויתי את ברכתי
לכם בשנה הששית ולפי שהוא
ומעלה עון שביעית כתב במוך
לה ענשו והיה כערער בערבה
ערער יחיד כמ׳ דוד פנה אל
תפלת הערער כלו׳ כאילן הע׳
העומד יחיד בערבה במדבר וכל
הרוחות שבעולם באות ונושבו׳
בו ועוקרות והופכות אותו על
פניו ולא יראה כי יבוא טוב לא
יראה בשנים הטובות שהבטח
שהבטחתי לשומרי שביעית
דכת׳ וזרעתם את השנה השמי׳
השמינית עד השנה התשיעית
עד בוא תבואתה חררים יבש׳
יבשות והוא לשון שריפה כמו
וחרה נחושתה ארץ מלחה לא
תשב שאינה מיושבת לא זו של
ולא תשב כמ׳ לא של ויהי׳ לי לישו׳
לישועה שפת׳ היה לי לישועה
ברוך הגבר אשר יבטח ביי׳ שש
ששומר מצותיו ומשמט בשנ׳
בשביעית והיה יי׳ מבטחו שומר
מבטחו שהבטיחו וצויתי את
ברכתי לכם ושובת בשביעית
והיה כעץ שתול על מים שורשיו
מים יפריח ועל יובל ישלח שרש
שרשיו יובל הם יבלי מים ולא
יראה כי יבוא חום אינו מתיירא
שיבש שרשיו חום ובשנת
בצרת לא ידאג אילן עצירת גש׳
גשמים לא ידאג ולא ימיש מעש׳
מעשות פרי שאם שהוא גדל
עליהם ומגדלין את פירותיו והיה
עליהו רענן ורוכה מצינו שלו כן

הבוטח בי׳ לא ימוט לעולם והלב
העקוב ואנוש מכל עקרין שאינו
בוטח ביי׳ מי ידעו לפרשו לע׳
לעולם לא׳ ולבוה מוח כי׳ ולבו זה לא
בטח כי אני יי׳ חוקר לב ובוחן כל׳
כליות ולתת לאיש כדרכיו וכפרי
מעלליו ליפרע ממנו שלא בטח בי׳
וליתן שכר למי שבטח בי׳ ומעש׳
ומפרש כלע׳ ואדם שאינו בוטח
למה הוא דומה לעוף ששמו קורא
שאוסף ביצים שלא ילד קורא שם
ששמו קורא כמ׳ הגר לשון אסיפה
כמו חוררים דאותג׳ דגרין וכן
וכקעה ודגרה בצלה וזה דרכו של
אותו עוף שאוסף ביצים שאינם
שלו ויושב עליהם ומחממן עד
שמפריחין ובקשו אותן כיון ש׳
שמגיעין לאויר העולם והולך
שאינו דומה לו ומניחן והולך לו
אף אדם שגוזל וחומס את הבר׳
הבריות ועושה עושר ולא במש׳
במשפט בחצי ימיו יעזבנו וכמ׳
ובאחריתו יהיה נבל כמ׳ שעושה
עובר כמו אשר הרחיב כשאול
נפשו והוא כמות ולא ישבע וי׳
ויאסוף אליו כל הגוים ויקבוץ אליו
אליו כל העמים והחריב כסא
כבוד מרום מראשון מקום מק׳
מקדשנו ובבוא עת פקודתו כי
גם הוא שיכיו דריוש עליו ויהר׳
ויהרגהו ימיו אליו כלם שיופסו
אליו וישאו עליו משל ומורח הוי
המרבה עשר ולא במשפט וכו׳
וסופו שאבד הכל כשם שאמ׳ ב׳
חבקוק הלא אלה כלם עליו משל
ישאו ומליצה חידות לו ויאמר
הוי המרבה לא לו עד מתי ומכביד
עליו עבטיט מקוה ישר׳ פתר׳ ב׳
תקותן של ישר׳ יי׳ כל עוזביך יבשו
אילו האומות שעוזבים אותך׳
וסורי בארץ יכתבו הרשעים שסרו
מאחרי כשאמ׳ ודבר בשליחותך
אליהם בארץ יכתבו פת׳ תקותן

כארץ יחקקו כלו׳ יהיו נעזבים
לארץ. ויהיו נקברים בארץ

ויונתן תרגם

כמים איינון עתידין למיפל׳ כי
עזבו את יי׳ שהוא דומה למקור
מים חיים אשר ינטשו מאורו כך
כל הבוטח בך לא ינטש׳ יתנו יי׳
ויורפו על שריה נבוכד נצר
והחריב את בית המקדש או׳ כך
כשירפאו את שבר עמו ואת מחץ
מכתו הנה הוא׳ אומרים אלי כלו׳
שאינו מתנבא להם שאומות עתיד
עתידין לבוא עליהם ולהגלותם הם
משיבין אותו איה דבר יי׳ יבוא נא׳
כלו׳ אם יבא עלינו אנו שומרין
כאשר כמו הוא שיחת עלינו׳
ואני לא אצתי מרועה אחריך׳
כלו׳ לא מיהרתי לבקש ממך שת׳
שתשלח עליהם ובניו ויעד
להתנבאות עליהם נבואה של פו׳
פורענות. ואני לא מיהרתי לבקש
לפניך על אותו פורענות שיבוא׳
כלו׳ אם הם מתאוים לראותו אי׳
איה דבר יי׳ יבוא נא אני איני מ׳
מתאוה לראותו כמו שיפר׳ והלך
ויום אנוש לא התאויתי אותה ידע׳
ידעת. מוצא שפתי נכח פניך היה׳
שאני מתפלל עליהם לטובה שלא
יבוא הפורענות נכח פניך היה׳
כלו׳ גלוי לפניך אל תהיה לי למחי׳
למחיתה. ואל יהיו דבריך שאני
מתנבא להם כשוקר למחיתה שה׳
שהם מחתים אותו ומכלימין או׳
אותי כשאינו נדבר כשוקר אליהם
מחסי אתה ביום רעה שהם
מריעים לי כשאינו הולך אחריהם כש׳
כשאהבתך׳ יבושו רודפי ואל א׳
רשעי הדור שהיו רודפין אותו א׳
כשהיה מוכיחן על העבירות אלו
דעבודת של יוצר כלי חרש שע׳
כחס היוצר כלים קטנים וגדולים
יקבנים. פירוש כליו׳ ועתה אמור
נא אל איש יהודה׳ אועץ שהנה

יוצר יוצר עליכם רעה וחושב
עליכם מחשבה רעה׳ אועצנו שום
שובו נא איש מדרכו הרעה והטיבו
מדרכיכם ומעלליכם גם אני אנחם
על הרעה אשר דברתי לעשות כמו
כמה יוצר הזה כשנשחת הכלי א׳
אשר הוא עושה כחומר ביד היוצ׳
ושב ויעשהו כלי אחר כאשר
ישר בעיניו לעשות׳ כמו כן כשאנ׳
אדבר על גוי ועל ממלכה לנתוש ו׳
ולנתוץ ולהאביד ושב הגוי ההוא
מרעתו גם אני נחמתי על הרעה
אשר דברתי לעשות לו׳ לכך אמור
אל איש יהודה שובו נא׳ ואם
יאמרו נואש כי אחרי מחשבותינו
נלך ואיש אחרי שרירות לבו הרע
נעשה׳ לכן כה אמר יי׳ שאלו נא
בגוים מי שמע כאלה׳ אם נעשה
כל האומות דבר כזה כמו שנע׳
שעשה בישר׳ מי שמע כאלה׳
שערורית עשתה מאד בתולת
ישר׳ ומפר׳ והולך ומהו שערורית
זהו היעזוב משדי שדי שלג לבנו׳
לבנון כלו׳ היעזוב אדם המים
החיים היוצאים מן הצור ושותה
מים רעים הוא נגרים מן שלג לבנו׳
העוברים בשדות׳ אם ינתשו מ׳
מים זרים קרים נוזלים ושותה
מים זרים. כשמיה׳ כי שכחוני
עמי שוא בלהותו ומקטרים
לשוא שאין בו ממש ויכשילום׳ ב׳
הם מכשילים את עצמם בדרכ׳
שהולכים בדרכיהם הרעים שאינ׳
שאינן שבילי עולם ללכת נתיבות
דרך לא סלולה. ונגררים לעצמם
לשום ארצם לשמה׳ שריקות עולם
כרוח קדים אפיצם מלך שהוא מ׳
חזק כרוח קדים שהוא קשה מכל
הרוחות. עורף ולא פנים אראם׳ כ׳
כבהול כאדם שטופס על חבירו
וכשהוא רואה אותו אינו רואה
אותו אלא לאחורי העורף. ואינו ע׳
עוה אלא פנים׳ ויאמרו לכו ונחש׳

ונחשבה על ירמיהו מחשבות אומ׳
ירמיה כשאינו הולך ומוכיחן הם
אומרים איש אל רעהו לכו ונחשב
עליו מחשבות רשע כדי שיאמר׳
ושואו התורה אם יאות זה על ירמ׳
ירמיה הוא עליון כזה איש שיהי׳
כהן וחכם ונביא הרבה כמותו יודעי
תורה עומדין מקודם הרבה חכמי׳
והרבה נביאים׳ לכך אומר לא תא׳
תאבד תורה מכהן ועצה מחכם
ודבר מנביא׳ לכו ונכהו בלשון כמו
המקרא זה מפרש את ראשו כש׳
כשהוא אומ׳ לכו ונחשבה על
ירמיה מחשבות׳ לא פירש מה
הם המחשבות וכאן פירש מה
הן לכו ונכהו בלשון׳ נכה אותו כמ׳
כמות השרים ונאמר עליו אין אנו
אנשי מתנבאו על המקום הזה כי א׳
אם לרעה כדי שיהרג בדרכו ואל
נקשיבה אל כל דבריו לעשותם׳

ויונתן תרגם

לכו ונכהו בלשון איתו ונסהד עליה
סהדין דשקר לפיכך היה מתפלל
הקשיבה יי׳ אלי ושמע לקול יריבי׳
יריבי שאומ׳ לכו ונחשבה על ירמ׳
ירמיהו מחשבות׳ והגירם היד
ימגרם בהם כמו יורם ואותם חרב׳
והוא לשון מגרה דין והגירם לשו׳
זריקה ושפיכה כמו מים המוגרים
ותשיותם מלפניך אל תמחי׳ כלו׳
אל תמחה שעשין לי כנגד אשר
עשה כהן ואח שאתה עתיד
לעשות להם לא כנגד רעתן אלא
כדי שלא תרחם עליהם ויקטרג
בקבוק כד של חרש׳ וכשתלך
לקנות קח עמך מזקני העם ומזק׳
ומזקני הכהנים׳ אשר פתח שער
החרסית׳ ששם עושין כלי חרס
תצלנה אזניו לשון הלון הוא׳ כמו
עלעולי שמע ועל שם שומעיו קול
קריו עולעל וכן מצלות הסוס הוא
היצלצול שהקולות לו לסוס כמו עניינו מ׳
ומשמיעו קול ועושין לבני ונפתלין

מישעתיהן בכלע׳ הנני אליכם
והשמידכם נאם ה׳ שאינו מושל
כהרים וכגבעים והיתה איש כל׳
בערה בבית המקדש׳ כה אמר
על בית מלך יהודה גלעד אתה לי
ראש הלבנון אם לא אשיתך
מדבר פי׳ אלו היית חביב כגלעד
שהוא משובח שבלבנון שראשם
ראשי בשמים כמו לעולם כמ׳
מבין שלוהבה אורחת ישמע׳
ישמעאלים באה מגלעד׳ ונש׳
אתה גם כשעתיך שאושים
אותם שממה׳

ויגנתן הירגם

אילו את חביב קדוש בבית מקד׳
מקדשין כריש טוריא אם לא
אשיתך מדבר וקדשתי עלי׳
עליך׳ ומזומנין עליך אלו תבכו למת
זה יהויקים כמו שמפורש
מענין כה אמר אל יהויקים בן
יאשיהו מלך יהודה לא יספדו לו
הוי אחי והוי אחות׳ קבורת חמור
יקבר סחוב והשלך׳ בכו בכו ל
ההולך׳ זה צדקיה שלא שב עוד
וראה את ארץ מולדתו׳ אל שלום
בן יאשיהו זה צדקיה שנשתלמ׳
מלכות בית דוד בימיו׳ הוי בונה
ביתו בלא צדק׳ פרשה זו נאמרה
על יהויקים׳ בית מידות׳ בתים גד׳
גדולים וקרעו לו חלוני ורחיב לו מ
חלונות׳ ודומה לו ותקרעי בפוך
עיניך שפתר ותרחיבי בפוך ע׳
עיניך׳ וספון בארז׳ הבג׳ ומשוח
בששר [illegible] התמלוך כי אתה
מתחרה בארז׳ האיש מחוך ראוי
למלוכה מפני שאתה מתגאה
בבניינים של ארז׳ בתמיה׳ הלא
אביך יאשיהו אכל ושתה ועש׳
משפט וצדקה׳ הלא היא הדעת
אותי שאינו ראוי כמו על המלוכ׳
לכך [illegible] קבורת חמור יקבר׳
מה דרכו של חמור כשמת גוררין
אותו חוץ לעיר אף נבלתו של יהו׳

יהויקים סחוב והשלך מהלאה
לשערי ירושלם׳ עלי הלבנון וצע׳
וזעקי׳ וכשיצא יהויקים ביד
נבוכד נצר על אותו היום אומר
עלי הלבנון וזעקי׳ כלו׳ אוי יכול
יהויקים להתגאות על בתי ארזים׳
כשהיה מתחרה בהן ובוטח על
מעונים שבנה ומלוא הכשן [illegible]
וזעקי מעברים כי נשברו כל
מאהביך׳ פי׳ כשיצא יהויקי׳
ביד נבוכד נצר אם יזעק לפרע׳
מלך מצרים שהמליכו תחת
יאשיהו אביו זה מועיל לו כבר
לקח מלך בבל מנחל מצרים עד
נהר פרת כל אשר היתה למלך
מצרים׳ וכן הוא אומ׳ כשיצא יהו׳
יהויקים ביד נבוכד נצר לא הוסי׳
הוסיף עוד פרעה מלך מצרים
לצאת מארצו כי לקח מלך בבל
מנחל מצרים עד נהר פרת כל א׳
אשר היתה למלך מצרים׳ וכן
הוא אומ׳ ביחזקאל בן אדם א׳
את זרוע מלך מצרים שברתי׳
וזהו כי נשברו כל מאהביך׳ וכן
כל מה שאתה מוצא בפרשה זו
אתה מוצא ביהויקים׳ כמו הוא
אומ׳ כי אין עיניך ולבך כי אם
על בצעך ועל דם נקי לשפוך׳
והוא בספר מלכים הוא אומר
וגם דם נקי אשר שפך וימלא
את ירושלם דם הנקי כל רועיך
תרעה רוח אילו מלכי יהודה׳
ומאהביך בשבי ילכו אילו מלכי
מצרים שנסמכו עליהם יהויקי׳
וצדקיה׳ שכן מצינו שיצא נבוכד
נצר על מצרים ועשאו המלכה
ושללו שללה ובזו בזה׳ ואז כשר׳
כשראו שהלכו מצרים שאותם
נסמכו עליהם הולכים בשבי
לפני נבוכד נצר׳ אז תבושי ונכלמת
מכל רעתך׳ וכן הוא אומ׳ בישע׳
הבאיש על עם לא יועילו להם׳ יושבת
בלבנון מקוננת בארזים׳ אותה

יהויקים שעסקת כל ימיך לבנו׳
בתי ארזים לשבת בהם ולהרים
בארזי לבנון הרמים והנשאים
כלו׳ בבניינים הגבוהים כשם
שאמרת לישעיה אבנה לי בית
מידות ועליות מרווחים ודומה
את העליות לקן הנשר שעל
ארז גבוה זהו מקוננת בארזי׳
כל מה שעסקת כל ימיך למעת
לקן של ארזים מה נחנת בבו׳
לך חבלים פי׳ מה חן תהיה בבוא
לך [illegible] חי אני נאם ה׳ כי אם
יהיה כניהו בן יהויקים
מלך יהודה חותם על ימיני פתר
אילו היה חביב עליהן כחותם
של טבעת שאדם משים על יד
ימינו משם הייתי מנתקו ומש׳
ומשליכו כעבדך׳ ונתתיך
ביד מבקשי נפשך׳ והט׳
והטלתי אותך ואת אמך׳ כענ׳
של מלכים על יהויכין בבלה׳
ואת אם המלך ומלך את מתנ׳
מתנה דודו ועל הארץ אשר
הם מנשאים את נפשם כמו ה׳
מתנשאין לאמר [illegible]
[illegible] שאין חפצים פתרו
בן כלי של ארזי [illegible] של יחד
שנשכח אדם משליכו לחוץ׳ כל׳
נפוץ נשבר׳ ופת׳ הכלי נבזה ולא׳
ונשבר הוא שאדם משליכו לו
לחוץ האיש הזה׳ כמה הוא אם
כלי הוא אין חפץ בו שאדם
מואס בו ומשליכו׳ מדוע הוטלו
הוא וזרעו והושלכו על הארץ אשר
לא ידעו׳ ומפני כבודו מהו הדבר
והן הוטלו שאמרים עוד עליו
שלא יצליח מזרעו איש יושב
על כסא דוד ומושל עוד ביהו׳
ביהודה׳ ארץ ארץ ארץ׳ אמ׳
ג׳ פעמים כנגד גלות שגלו ישרא׳
על ידי נבוכד נצר כתבו את האי׳
האיש הזה ערירי מן המלוכה
ולא ערירי מבנים׳ כמו שמפרש

והולך גבר לא יצלח בדרכו· שמה
הזה לא יצלח בדרכו· להושיב בנו
על כסאו תחתיו· שהרי נבוכד
נצר העבירו מן המלכות· והגלהו
לו ולנשיו ולאמו · והחרש והמסג׳
עמו· והמליך את צדקיה דודו
תחתיו· וזהו כי לא יצליח מזרעו
יושב על כסא דוד ומושל עוד
ביהודה· הוי רועים מאבדים
ומפיצים את צאן מרעיתי· הם
מלכי ישר׳ ומלכי יהודה שהרי
שהדיחו את ישר׳ ויקרבו הקץ׳
עד שגלו ממנה ולא יחתו ולא
יפקדו· ולא יחסרו ממנו לא נפקד
ומלך מלך· ועשה משפט וצד׳
וצדקה בארץ· לא כיהויקים
שנ׳ לו אביך יאשיה הלא אכל
ושתה ועשה משפט וצדקה
בארץ· ואבל אתה אין עמך
ולכך כי על בצעך ועל דם הנקי
לשפוך· וזה שמו אשר יקראו
יי׳ צדקינו· פת׳ יי׳ צדקנו אין
האומות אשר הרעו לנו· צדק
האומר כאן משפט· דאמר· ושפט
ושפטו את העם משפט צדק·

ומן תירגם יונתן

ואין שיהיה דיהון קרן ליה יתע׳
יתעברון לנו זמן מן קדם יי׳
רחפו כל עצמותי ועל עוולין יי׳
ירחף׳ לנביאים שבר לבי בקרבי
מפני דברי נביאי השקר׳ הייתי
כאיש גבור שיכור וכגבר עברו
יין׳ שאינו שומע מפני הקל שמע
שבכין שהאלה מאנפים את
הארץ ומפני אלה עתידה האר׳
הארץ שתאבל ויבשו נאות הר׳
מדבר· ותהי מרוצתם רעה· כלו׳
רצו מרעה· לכן יהיה דרכם להם
אפילו כמו בחלקלקות באפלה׳
חלקלקות· פת׳ מקום חלק שאד׳
שאדם מחליק שם כשהולך מהלך
במקום אפילה אינו נזהר על
אותו חלק ונפל שם· ואם ידחו

שם שאינו יכול לעמוד על רגליו
ונופל מפני מי שדוחה אותו
שהוא מקום חלק ואחת שהוא
מקום אפילה ואם היה יכול לעמ׳
לעמוד כנגד שני דברים הללו וכנ׳
ונביא הדוחה שלא יהיה אותו ומי׳
ואינו יכול לעמוד על עיקר· וזהו
ידחו ונפלו בה· כי מי עמד בסוד
יי׳ כלו׳ הנביא העומד בסוד יי׳
וירא וישמע את דבר יי׳ ומי שי׳
ששומע ומגיד לעיני· אבל אי כמו
נביאי השקר שהקשיב דבר יי׳
וישמע הנה סער יי׳ חמה יצאה
חמה יצאה וסער מתחולל· הייכן
על ראש יחול· והיה אם התנבאו
היה לשלום· באחרית הימים תת׳
תתבוננו בה בינה· כשתבוא אליכ׳
הרעה אז תדעו כי מי היו את׳
אז עמי שאינו מתנבא לכם לרע׳
אז עם נביאי השקר שמתנבאי׳
לכם לשלום· ר״ל באחרית הימים
התבוננו על מה עשה יי׳ ככה
לכם· לא שלחתי את הנביאי׳ השק׳
השקר והם רצו· ואם עמדו כמ׳
בסודי· כלו׳ ואלו עמדו בסודי׳
עתה ישמיעו דברי את עמי כ׳
כדי להשיבם מדרכם הרעה·
האלהים מקרוב אני· פת׳ וכי מה
שאדם עושה בגלוי מפורסם
לבד אני רואה ואין אני רואה
כשאדם מרחיק את עצמו ממני
להסתיר במסתרים ולעשות כמו
במחשך מעשיהם· ואם יסתר
איש במסתרים ואני לא אראנו·
הלא את השמים ואת הארץ אנ׳
אני מלא· מה לתבן את הבר כשם
שהבר אשר אין התבן כן דברי
הנביאי אמת ומשובחין מדברי
נביאי שקר· כשם שאינו בכחן
הלא כה דברי כאש· שכשם שה׳
שהאש מכלה מקום שהוא הולך
עושה רושם וכפטיש יפוצץ סלע
כן יהיה דברי אשר יגזר מפי

לא ישוב אלי ריקם כי אם עשה את
את אשר חפצתי· דברי אמתיים הן
אבל דברי נביאי השקר אינן לא
מתקיימין· לכן הנני על הנביאים נא׳
יי׳· מגנבי דברי איש מאת רעהו·
שהיה חנניה בן עזור שולח שלו׳
שלוחיו לשער העליון ששם היה
ירמיה ומתנבא לשמוע את דברי׳
ולפי שבאותו ירמיה היה מתנבא
ומתנבא לישר׳ כשקר כנגד התנ׳
התחתון כדי שלא שאינו לו כש׳
כשהוא מתנבא להם דברים
אחרים הלוקחין לשונם וינאמו
וינאמו נאם· המתגלים לשונם
לומ׳ כי כיון בלשון נאם· ובמ׳
ובפחזותם לועג ועתה וכי ישאל׳
ישאלך העם הזה לאמר מה משא
משא יי׳ שדרשה עליו נבואתו
של הקב״ה משאוי את אותה
הקהה את שינו והשיבו לו ולפי
שאומרים ואמרת אליהם את
מה משא· כלו׳ אתם עליו לומ׳
לומר משא· ומה דרכם של אדם כש׳
כשמטעינין עליו משאלים מעליו·
אף אני לפי שאתם עלי משאוי
אתכם נאם יי׳· כי המשא יהיה
לאיש דברו אחר הלשון· שהוא
הופך את הנבואה למשאוי יי׳
ייריע לו· הוא הפך את הנבואה
לקרותה בלשון משאוי· אף תהיה
לו למשאוי לפורענות· והוי לכן
הנני ונשיתי אתכם נשוא· לשון
מעט ע׳גיד הנשה· שנשה ממין
ממקומו והלך לו· ונתתי עליכ׳
אתכם בהעבה· דורשי תרגום׳
פלי תריגם מועדים ומזמנים׳
כן אמר את גלות יהודה לטובה·
והשיבותם על הארץ הזאת דר׳
וירושלם ובנית בית שני· כי ט׳
שובו אלי בכל לבם· אלו דניאל
וחבריו ועזרא· שאותה מגלין
כספרים שלהם שהתודו על
עם ושונים· הדמי אשר היה

אל ירמיהו על כל עם יהודה בש׳
בשנה הרביעית ליהויקים בן
יהודה היא שנת הראשונה לנ׳
לנבוכד נצר מלך בבל׳ בבל אשר
דיבר ירמיהו הנביא על כל עם
יהודה עד היום הזה לא שמעת׳
אלי וגם לא לקיתם שלא שמעתם
כמו מעלליכם ומיהר שלא של
שבתם לכן כה אמר ה׳ צבאות
יען אשר לא שמעתם דברי הנ׳
שולח ולקחתי את משפחות ד׳
צפון ואל נבוכד נצר ונבואה זו
נאמרה בשנה הראשונה לנבוכד
נצר׳׳

ושבעים בסדר עול

שמונה שנה כיבש את יהויקי׳
קול ריחיים שמעניך אתה ד
דור כששאו ערים ואין יושב׳
בטלו קול הטוחנות של רחיים׳
ואף כשחרבו בתים אין אורם
בטל והבאכם אור הנ׳ והבאתי׳
על הארץ ההיא כל דברי אשר
דברתי עליה על ידי ישעיה אמ׳
ירמיה בספר מדויק ואת כתב׳
בפסוק זה אין על הש״ג ר׳ יהוד
פתרון׳ אמ׳ הוא את אשר אין
אלא מפרש הוא את של מעלה
היינו׳ ואת כל הכת׳ בספר הזה
על ידי ירמיה׳ כי ישעיה וירמי׳
נביאו במפלת של בבל יותר מש
משאר כל הנביאים׳ ואת כל
הערב הם האומות שנתערבו ב
בהן׳׳

ויתנו תירגם בן

ואת כל סרסותיו ואת שארית
אשדוד שנשארו כשהכם על
עזיה כשנלחם בהם דכת׳ בדברי
הימים ויצא וילחם בפלשתים
ואת כל מלכי המי׳ תרג׳ נסיי׳ ה׳
והם איי הים׳ ואת כל מלכי ערב׳
הם ערביים השוכנים בישוב׳
ואת כל מלכי הערב השוכנים
במדבר׳ שעד זה בבל׳ באלפיו

כמו דיות בטו׳ שאוג ישאג ה׳
ממקום טהר שהוא יושב בש׳
ונמר גזירות על האומות כמה
שדורך גת שמשורר הידד כן
יענה הידד של פורענות על
יושבי הארץ קול הידד קול שאון
הללו הרועים אלו מלכי יהודה
מלכי האומות׳ והכלשון ולשן
לעי׳ כי מלאו ימיכם לטבוח׳
ותפוצותיכם׳ הענין שהייתם
שומרים כהיותכם קיימים הנ׳
תהיינה שנעות׳ ונפלתם ככלי חמ׳
חמדה הוא ערקייא בלעז ונדמו
נאות השלום׳ תרג׳ ויצדון ידורי
שלוהון עד כבפיר סוכו׳ כל אל
מלך ומלך יעזוב מלכותו כבפיר
הזה שמניח מלונו כשהוא רעב
מפני חרב היונה׳ תרג׳ מן קדם
חרב סנוה דהיא כחמר מרווייא׳׳

חיצי׳׳

בראשית ממלכות יהויקים בן
יאשיהו אשר אנכי חושב לע
לעשות להם שנבו עלה להוליך
את נבוכד נצר ולתת את ירושלם
בידו׳ נבואה זו נאמרה שלש שנים
לפני מלכות נבוכד נצר ולתת את
ירושלם בידו סטנו של יהויקים׳
בפתח שער בית ה׳ החדש תרג׳
ודינחאה׳ ויאמר ירמיהו אל
כל השרים עד שאתם דנים אותי
משפט מות׳ שאני נתנבא על
העיר הזאת לרעה׳ אם ריטבם
לבטל הרעה מעליכם ועת ד׳
הטיבו דרכיכם ומעלליכם וינ׳
וינחם ה׳ על הרעה אשר דבר
עליכם ויקומו אנשים מזקני
הארץ שהיו זכורים זה שנבא
מיכה המורשתי בימי חזקיהו׳ צ׳
ציון שדה תחרש וירושלם עיים
תהיה׳ הלא ירא את ה׳ ויחל את
פני ה׳ וינחם ה׳ על הרעה אשר
דבר עליהם ואותו הדור כשהיה
מיכה המורש ונתנבא עליהם לר

לרעה׳ כששמעו את דבריו שם
ודרכם וגם הקב״ה נחם על הרע׳
אשר דבר לעשות להם ולא עשה׳
אבל אנחנו גורמים עושים רעה
גדולה אל נפשותינו שאנו שומע׳
שנתנבא על הבית הזה להיות
כשילה ועל יושבי העיר הארץ
ליתנם לקללה לכל גויי הארץ ואין
אנו חוזרים בנו כדי שינחם ה׳ על
הרעה אשר דבר עלינו׳ כשם
שנחם על הרעה הדור׳ גם איש
היה מתנבא בשם אוריה בן שמ׳
שמעיהו אין ויקריו זה דברי ול
זקני הארץ׳ אלא מעשה הוא ל
שאירע בימי יהויקים׳ כי באותו
פרק היה נתנבא ירמיהו הידד
גם אוריהו בן שמעיהו ונתנבא
כמותו כל דברי ירמיהו והטהו
בחרב׳ כשם שאיפר והולך ומיהר
שלא הקנו את ירמיה לפי שידר
אחיקם בן שפן היתה את ירמיהו
לבלתי תת אותו ביד העם להמיתו׳
בראשית ממלכת יהויקים׳ כה
אמר ה׳ אלי עשה לך מוסרות
ושלחתם אל מלך אדום׳ עד
עכשיו לא עיר נבוכד נצר
שעתיד לכבוש את יהויקים
ולהגלות את יכניה ולהמליך את
צדקיה׳ הק׳ הודיע מראשית
אחרית ומקדם אשר לא נעשו אנ
אמ׳ לירמיה מתחילת מלכותו של
יהויקים עשה לך מוסרות ומוטות
ובאותו היום ובאותו הזמן שיעביר
נבוכד נצר את יכניה וימלוך
וימליך את צדקיה דורו תחתיו
על יהודה ועל מלך אדום ועל
מואב ועל מלך בני עמון ועל מלך
צידון והם שולחים איש ואיש מ׳
ממקומו להקביל את פני צדקיה
ויודיעו בדרון שלהם קח את
המוסרות ואת המוטות אשר
עשית ושלחתם אל מלך אדום
ואל מלך מואב ואל מלך בני עמון

ואל מלך צר ואל מלך צידון ביד
המלאכים הבאים ירושלם אל
צדקיהו ונראה אותם אל אדו'
אדוניהם לאמר כה תאמרון ל
אל אדוניכם שאמרו רבותי[נו]
בשעה שהמליך נבוכד' נצר את
צדקיה על ירושלם המליכו גם על
חמשת המלכים הללו שהיו ראש
משועבדין תחתיו והוקשה ד'
בעיניהם שהשליט נבוכד' יהודי
אחד עליהם ובקשו למרוד בכל'
אמ' לו הקב"ה לירמיה לך העד
בהם שלא ימרדו בו' כשם שאתה
הולך בעצמך עד אל צדקיה
מלך יהודה דברתי כל' העניין
שלא גם כן שלא יעשה על כן
למרוד בו' וגם את חית השדה
נתתי לו לעבדו ד' שנים שדרכ'
בן חיות ועופות מלך עליהם'
ויהי בשנה ההיא בראשית
ממלכת צדקיה בשנה הרביעית'
מקרא זה אין ברור לבר הנבואה
שבתחילת המקרא הוא אומר
בראשית ממלכת צדקיה ומשמע
שבשנה ראשונה למלכותו איירי
דבר זה שמספר בכאן' ובסוף
המקרא הוא אומר בשנה הרביעי'
ומשמע שהיא שנת הרביעית
למלכות צדקיה' ונראה סוף
המקרא מכחיש את ראשו אלא
אבל הניקוד שאני רואה על
תיבת יהודה שנקוד בזקף שהוא
מפסיק את התיבה לבד ומפריד
את התיבה הסמוכה לה מלומר
שהן שני דברים' ולא אחד
והן נתן הכת' חשבון באמרו
פרק היה הראשון על שימרדו
ועשות מוסרות ומוטות ושלחם
אל המלכים המפורשים בעניין
ביד שולחיהם הבאים אל צדק'
צדקיהו ומגיד לך הכת' שבשנה
ההיא בראשית ממלכת צדקיה
מלך יהודה שלח ירמיהו אות'

המוטות אל המלכים כשם שעש'
שנעשה וכשנה הרביעית
למלכות צדקיה מלך יהודה בחד'
החמישי אמר אלי חנניה בן ע'
עזור הנביא כה אמר ה' שברתי
את על מלכות בבל' ומכאן כותב
פת' זה כדי שיסמוך מיד עליו
שיפה הוא ברי' והבא אחרי'
לתקן יתקן ויטול שכר'
חנניה בן עזור נביא שקר היה ו'
ויאמר ירמיה הנביא אל חנניה
הנביא' ויאמר ירמיה הנביא א'
אמן' לפי שהשיבו שתי תשובות'
לפיכך כתב כאן ויאמר ויאמר
שתי פעמים תשובה ראשונה
שאמ' לו אמן כה יעשה ה' יקם
ה' את דבריך וכת' מי יתן ה' ו'
ויהיו דבריך מתקיימין אשר
נבאת להשיב כלי בית ה' ואת
יכניה מלך יהודה ואת גלות
יהודה אל המקום הזה ונבואתי
בטילה' שנבואתי על כל הכלים
הנותרים בבית ה' ובית מלך
יהודה וירושלם בבלה יובאו ושמ'
ושמה יהיו עד יום פקדי אותם'
אם יהיו דבריך מתקיימין אינו
נשתבר בדבר שאינו כהן' אבל
אתה גבעוני ונתן ברכת חנניה
בן עזור נביא אשר מגבעון ואו'
ואם דבריך מתקיימין אתה
נתן לחטוב עצים ולשאוב מים'
אך שמע נא את הדבר הזה
אשר אנכי דובר באזניך' זו היא
תשובה שניה שהשיבו על ויא'
ויאמר שני הנביא ידע דבר
הנביא אשר שלחו ה' באמת'
ואנו מתנבאין על המקום הזה
לרעה' ואתה מתנבא עליו לשל'
לשלום' אם אין דברים קיימין
שנבואתי עליו לרעה אומ' לך אין
נבואתי שקר שאינה כלל מקום נבואות
שהקב"ה נחם על הרעה אשר
דבר לעשות ולא עשה' אבל א'

אתה שנבאת עליו לשלום אם
אין דבריך מתקיימין עכשיו את'
שנבאת לשקר' שהקב"ה ניחם
על הרעה' ואינו חוזר בו מן הט'
הטובה' שעד עכשיו לא נפל
דבר אחד מכל דברו הטוב אשר
דבר על ישר' אעפ"י שעושין יש'
ישר' כעס לפניו' וימת חנניה
הנביא בשנה ההיא בערב ראש
השנה בעשרים ותשעה באלול'
לקיים מה שנ' השנה אתה מת
ונקבר בחדש השביעי לאחר
יום טוב' ומה מקרא של מעלה
מוכיח השנה אתה מת' ותרגם
בשתא הדא את מאית ובשתא
אחרנתא את מתקבר' ואלה
דברי הספר ששלח ירמיה
מירושלם ביד אלעשה וגמריה
ששלחם צדקיה בשליחות עמו
לנבוכד' נצר' וכת' בו אל יתר זקני
הגולה לאמר כה אמר ה' צבאות
בנו בתים בבבל ושבו וקראתם
אותי והלכתם ופע' כי' ההולך לפני
והיה תמיד' כי אמרתם הקים
לנו ה' נביאים בבלה' פת' ועל
שאמרתם הקים לנו ה' נביאים
הם מתנבאים עלינו שישוב גלות
יכניה' יהודה מבבל לירושלם'
אל תאמינו להם כי כה אמר ה'
אל המלך היושב על כסאו עכשיו
ואל כל העם אשר בעיר הזאת'
כלו' לא תאמרו אתם תשבו הנה'
אלא אפי' אותם הנשארים הנה
הנה משלח בם את החרב ונתתים
לזועה לכל ממלכות הארץ' ולא ג'
שמעתם גם אתם נאם ה' ענין
כהן תחת יהוידע הכהן להיות
פקידים' כלו' לכך עשיתה לאת
ממונים פקידים בבית ה' שיהיו
תראה שום אדם משוגע ומתנ'
ומתנבא לרעה שתתן אותו אל
המהפכת ואל הצינק הם מיני
בית הסוהר' ואריכה היא גלות בבל'

ומרכה היינו ולא כמהרה יותם
גאולים ממנה עד גלויות לגלות
בבל שבעים שנה · כה אמר ה' שא'
שיאמר אמר · קול חרדה שמענו מן
יהיה באחרית הימים כמו שאמ'
וגו' · על אדמת ישר' ונקה לא אנקך
אנקך · אינו פוטרך מכל וכל אלא
אני מייסרך על ידי הגלויות · וכ'
וכנגד שיגלך ומטלטלך אין דן
דינך למזור · כל אויבי היותך
בגלות אין אחד מן היום ומורה
שדן דינך למזור ולא לרפואה ·
העלה · שלא תעלה ארוכה לך · והיה
אדיריו ממנו · ויבוא מלכו ממנו
ומושלו משיחו והקרבתו ונגש אלי ·

וכך תירג' יונתן

ויתרבון מלכיהון ויתמנון ומשיחי
ומשיחיהון ויתגלון ובני עמהון מ'
יתגלי · והקרבתיו ונגש אלי · כבימי
כהנים שקרבו את כהן והכן נגש
אלי · כי מי הוא זה ערב את לבו
לגשת אלי · ולהתנגש אלי · שאינו
שיעשה לו חפצו אין כל האו'
האומות שהראיתי לה חיבה
מעולם לקרבה אלי כמו שאני
עתיד לקרב את ישר' ולהגיש אלי
אלי ·

פירש ר' מנחם בר' חלבו

והקרבתיו אלי כבשר פנים ונגש
אלי ויתפלל לפני · גשה זו תפלה ·
כמו ויגש אברהם · כי מי הוא
שיערב את לבו ללכת ולגשת אלי
בגילחוית להכירו ממני לאחר
שהתפלל לפני והקרבתיו אלי ·
ערב לשון ערבון · ואתגרר לשון
משיכה · אותו פורענות עשיו ש'
שהכה בו את ישר' ומעלה חורי
ומכה בו את אומות העולם ·

הפטרה ·

כה אמר ה' מצא חן במדבר עם
שרידי חרב · עם שנשלט מחרב
פרעה הלוך להרגיע ישר' הלך
לפניהם להם מרגוע · כענין שנ'
ההולך לפניכם בדרך לתור לכם
מקום לחנותכם · מרחוק ה' נראה
לי · חיבה שהראה הק' לאבותי
מרחוק הם מצרים ומדברים · כל'
כלו' מרחוק מימים קדמונים · אי
אותה חיבה הזכיר לי עכשיו ·
ואמ' לי ראה מה אהבה הראיתי
לאבותי במצרים · גאלתים ממצרים
הולכים במדבר הלכתי לפניהם
להרגיע להם מרגוע · ואהבת עולם
אהבתיך · אהבה מעולם ומימים
קדמונים · אהבתיך על כן משכתי
לך חסד · וכשם שהראיתי אהבה
לראשונים כמו כן אבנך ונבנית ·
כי יש יום קראו נוצרים · עד
היום שיהו קוראים נוצרים נביאי
הם הנביאים המצפים לישועה ·
ואומרו קומו ונעלה ציון אל ה'
אלהי ·

ור' מנחם בר' חלבו פירש

כי יש יום שיקראו שומרי פירות
ואומרו נקחה ביכורים ונעלה
ציון · כי כה אמר ה' רנו ליעקב
שמחה כך אומרו להם הנוצרים
הם הנביאים המבשרים להם את
הישועה · כה אמר ה' רנו ליעקב
שמחה וצהלו בראש הגוים · צוו ביר
ראיה מבין הגוים · ובלשון הזה ד'
אומ' לנו הקב"ה אותם נביאי ישר'
השמיעו להם ואומרו להם שבא
להם הישועה ואין דבר מעכב
אלא בקשו רחמים והתפללו לפני ·
הושע ה' את עמך ישר' בבכי
ובתחנונים יחזרו מן הגלות · אולי'
אוליכם על שפת נחלי מים · ולא עם
ששפת נחלי מים הולכין עקלתון ·
לכך אמ' בדרך ישר לא יכשלו בה
לילך בדרך שלהם · ואפרים בכורי
הוא · שכל ישר' נקראו על שם אפ'
אפרים וישר' נקראו בכורים · דכת'
בני בכורי ישר' · ובאו ורננו במרום
ציון תרג' וייתון וישבחון בטור

בית מקדשיו דאיתבני כעין ·
כה אמר ה' קול ברמה נשמע ·
תרג' כדנן אמר ה' קלא ברום
עלמא ישתמע בית ישר' רבכין
ומתאנחין בתר ירמיה נביא ·
כד שלח יתיה נבוזראדן רב
קטוליא מרמתא אליא ודבכן
מורר ירושלם כבכיא רחל על
בנהא ומסרבא לאתנחמא ·
על בנהא ארי גלו ·

כך תירגם יונתן

ופשוטו של מקרא כה אמר ה'
קול ברמה נשמע נהי בכי תמרו'
תמרורים כשישר' מכים בקול
רם כשהולכים בגלות שמע
במרום כמו שנ' בענין שמוע
שמעתי אפרים מתנודד · רחל
מבכה על בניה · שאחרית בכייה
שהיא מכה ומבכה את אחרים
עמה · ואינו אומ' דבר זה על רחל
אשת יעקב ממש אלא כנה של
רחל · שבטים שקראו הכת' לבני
יהודה ולבני שמעון · שמעון דכת'
ויאמר יהודה לשמעון אחיו עם
עלה אתי בגורלי · כמו כן קורא ל'
לבניה של רחל רחל · והם עשרת
השבטים שקראו על שם אפרים
שהיה מבני רחל · מאנה להנחם על
בניה כי איננו · שכולם הם בגלות
והק' משיבה · מנעי קולך מבכי
שמוע שמעתי אפרים מתנודד ·
אמ' הק' שמוע שמעתי אפרים
נודד ומקונן בגלותו · ואומר
יסרתני ואוסר כעגל לא למד ·
כלו' כשם שלא עיסרתני ולא ק'
קיבלתי תוכחה על ידי הנביאים
עד היותי על אדמתי עיסרתני
עכשיו בגלותי על ידי אומות ועל
ידי המלכיות · כעגל לא למד · כעגל
הזה אי אפשר שילמד ידרש
אותו לחרוש על ידי גערה כי אם
על ידי דרבן · השיבני ואשובה ·
ואי אתה שתשיבני אליך עכשיו

ואחרי שלקיתי ואף אני אשוב
כי אחרי שובי נחמתי' אחרי ש'
ששבתי בתשובה נחמתי על
פשעי נחמתי' ואחרי הודעי'
אחרי שידעתי מעשי שחטאתי
ספקתי על ירך. כאדם שמתנחם
עצמו על מה שעשה לשעבר'
בושתי וגם נכלמתי כי נשאתי
חרפת נעורי' בושתי וגם נכלמתי
בדבר זה שלאחר שלקיתי כמו
שחטאתי בנעורי' נחמתי כי'
ונוכחתי שהייתי חוטא עד שלא
לקיתי ולא הוכחתי' שאלו שמעתי
לדברי הנביאים לא לקיתי' ועכשיו
בושת גדול בדבר שקבלתי חרפת
ואחר כך נחמתי כי' הבן יקיר לי
אפרים אם ילד שעשועים וגו'
ויקרא ותיוה הוא זה' וזה פתרונו
בן יקיר לי אפרים או ילד שעשו'
כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד
פת' שבכל שאני מדבר בו אנ—'
מכתיאו' שזכור אזכרנו עוד'
והלא מעולם ממרה היה על רב
דברי ואם רעתי אותו' ואין בכל
השבטים שחטאו והחטיאו את
ישר' כשבט אפרים' שהרי ירב'
ירבעם אשר חטא והחטיא את
ישר' העמיד שני עגלי הזהב
אחד בדן ואחד בבית אל' ואין
על אשר הוא מתנחם ושכ
ומפשע עמו הוא מעלו רחם
ארחמנו שהוא תמוה שבתחלה
היקרא הוא אומ' הבן יקיר לי
אפרים' והלא נעקרת כחטף פת'
ואחרון הוא אומ' אם ילד שעשו'
כדרך כל הדברים התמוהים כמו
העבד ישר' אם יליד בית הוא וגו'
וכן השונה היא אם רזה הטוב
היא אם רעה' הים אנו אם תנין'
האנכי הריתי' אם אנכי ילדתיהו
וכן כל תיבה שבתחילתה הא וכ
וכזה עליה תיבת אם דע לך—
שתמיהה היא התיבה' הציבי לך

ציונים שימי לך תמרורים' שית
לבך למסילה דרך הלכת' כבימי ג'
כאדם שהולך איש במעכה שלא
דרך בה אותו האיש מאליו' וכל
וסופו שלאותו האיש לחזור
אומ' לו הדורך העמד לך סימני
עכשיו בדרך הזה שאתה דורך
שידעת שסופך לחזור וכשת
וכשאתה חוזר אתה מכיר את
הדרך מתוך הסימנים' אף כאן ג'
כשמו הקב"ה להבטיח את ישר'
שהן משיבן אל המקומות האלו
אשר הם פנ' אומ' הציבי לך ציונים
שימי לך תמרורים' לשון תמרות'
שית לבך למסילה דרך הלכת'
שעתידה את לשוב בתוך(?) ישר'
לשובי אל עריך אלה'

ויצבתו תירגם

כענין אחרות הציבי לך שונים(?)
אומ' להם הנביאו לישר' בני אדם
ומבקשים אתם שתהיו נגאלין ג'
מן הגלות' אחדו דרכים שדרכו ג'
בם אבותיכם ועשו מעשיהם'
כאדם שטרד לו דרך ישרה' וכו'
ומייגיע בסימן כדי שידע
משום ולכת בה' שית לבך ואם
למסילה דרך הלכת' שאתו לבבכם
על דרכיכם ואתם וכרים שכר
שכר דרכיכם הרעים שתפפתם(?)
שעתם בין האומות' ואם אתם
שבים מדרכיכם אתם שעה שובי
אל עריך אלה' עד מתי תתחמקין'
עד מתי אתה שבה מאחרי' ואין
את הולכת אחרי' כלו' אחר עזי
שלי כבת השובבה' פת' כאשה
שעתנת כתה סוררת ושבבה ומאם
ומאחר עזוי בעלה וכל מה שהב
שהבעל מחזר אחריה להשיבה
אליו תסוב היא שמה ושכח—
ומאחריו לסוף כשהוא מחזר—
שאינו יכול להשיבה' אומ' לה דעי
לך אם אני מחזר אחריך עכשיו
להשיבך מאחר שאין את שבה

עד ימצא היום שיברא ה' חדש
בארץ שנקבה תסובב גבר' כלומ'
שהאשה שהיתה עד עכשיו היא
מוררת בבעלה שתסובב היא אחר
בעלה להשיב אליה והבעל יחזור(?)
לשוב' וכל זה משל דמיוני הוא על
ישר' לפי שכמה שנים היה הקב"ה
משלח עבדיו הנביאים אחריהם
שישובו והם ממאנים לשוב' אמ'
אלך ואשובה אל מקומי עד—
אשר יאשמו ובקשו פני בצר—
להם ישחרונני תתחמקין' לשון מ'
שורש' כמ' חמק עבר'

ור' מנחם בר' חלבו פירש

עד מתי תתחמקין' עד מתי את
שבכת ואינך מתאוית' כי הבת
השובבה' והאשה המוררת בבע'
בבעלה' והלא אילו הייתם שבים
אלי הייתי בורא חדשה בארץ
שישר' שהיא נחם בין האומות
תהפך כחם לכח גבר' והענין מ'
מוכיח על פת' זה שהוא עיקר'
שאין דיבור העניין לא למעלה
היינו ולא למטה היינו' ואלא(?)
כמוה עד אמרו את הדבר—
הזה' כלו' איש אל רעהו יאמרו
יברכך ה' שוכן בנוה צדק שוכן(?)
הקב"ה ישכן שכינתו בהר הקדש
וישבו בה יהודה וכל עריו אכרים
ונסעו בעדר' כלו' רועה צאן על
ואת הקי' עותי ומרויה' פת' על
אילו נחמות שראיתי הקיצותי'
ואישן פעם אחרת וערבה לי ש'
שנתי'

וכן תירגם יונתן

וזרעת את בית ישר' ואת בית
יהודה זרע אדם וזרע בהמה'
תג' ואקיים ית בית ישר' וית בית
יהודה אסגנון כאינשא וארעיא(?)
וארעיא כבעירא' לא יאמרו
עוד אבות' אכלו בוסר וכו' ושיני ג'
בנים תקהינה' פת' לא יחטאו הם
האבות שיהו סובלין בדבר זה לא'

הבן ישא בעון האב שלא יאחז.
מידה זו לדורות. שאף גרם להם
עד עכשיו שיהו חוטאים והולכ'
שהאב היה בוטח על הבן לומר
אחטא ואלך והבן ישא את עונ'
אכן אמר להם הבן ישא את עונ'
לא תהא מידה זו נוהגת לדורות:
אלא היום הבסר התקהינה שינ'
שיניו. אשר האכל הבסר את כרי
כריתי ואנכי בעלתי בם. לומ' ואנכי
כבר הייתי בעל כהם ושעבר' והויה
בגדו בי עכשיו. רוגע הים תרג.
דעיף מיין. כלו' גער בים ויה
ויהיו גליו וכל העמק והפגרים
תרגם כל מישריא אתר דנפלו תמ'
תמן פגרי משריית אתוריא דה'
דכתי' ויצא מלאך ה' ויך במחנה
אשור מאה ושמונים והדשן ת'
מקום הדשן של פרים הנשרפים
בהר הזיתים וכל השדמות. כל הש
השדות עד פינת שער הסוסים
מזרחה תרג. עד אות תרעבית
ריסוי דמלכא דמדינחא כח ענ'
המטרה תרג. בירת בית אסיריא
והוא לשון משורת דליתהגריין
מטרת: על שם ששומרין שם את
האסיריין מן למלכות עד יום פוקדי'
אותו למיתה. שאו' עם זהו מיתה
שקריו פקודה דכת' ופקודת כל
האדם יפקד עליהם.
השנ חנמאל כי לך משפט הירוש'
ולך הגאולה קנה לך. אילו הייתה
את כליו כמו אתה היית ראוי ל
לירושה ואילו הייתי מוכר אותה
לאחר הדין עליך לגאול אותה מיד
הקונה ואעפי' לא הייתי יורשי. לך
הגאולה דכת' או דודו או בן דודו
יגאלנו ואדע כי דבר ה' הוא. כלו'
בקושי ובמורידות לב קניתיו. שה'
שהרי כשדים צרים על העיר
והסוללות באו העיר ללוכדה וזה
אמ' לי שיקנה שדהו אשר
בענתות אלא לפי שמו אלי בדבר

ה' לא יפלא ועבב שכתבה שקלים
ועשרה הכסף. תרג. שבעה מנין
ועשר סלעין דכסף. המצוה
והחוקים. שהיה כותב כהלכה
וכראוי. ואת הגלוי בפרהסיא כל
בעדים. ואתפלל אל ה' אחרי תתי
אהה ה' אלהים הנה אתה עשית'
לא יפלא ממך כל דבר. כל דבר
שנעשה בשמים ובארץ אין כל
נכסה ממך. לפי שאתה עשיתם
בכחך הגדול ובזרועך הנטויה
וידוע לך מה נעשה בהן. ולפי
שאין דבר נעלם ממך. ואתה ה'
רואה את העתידות אין לכשר
ודסלרין על מדותך שיאמר לך
מה תעשה. שהיום היה חנמאל דד
דודי אומר לי ודעת עתה קנה
לי את שדי אשר בענתות הייתי
נוער בו ואשים זה לי כשדך
אשר בענתות אם יתנו לי ענתות
וכל אשר בה כי אין לא אקח כל
זמן שאני רואה שכשדים צרים
על העיר ולוכדים אותה והארץ
תשיה שוממה. אלא לפי שהוא
כי מברך ואומ' לי שאקנה
את שדהו אין להשיב ולטעון
על דבר שאתה רואה אותו
הנולד ואות על דבר שנטבכר
כי נלחם על ירושלם ללכדה וש'
ושרפה והפיל את ישר' לחרבו
ומוליך אותם בגלות אין לריב
על משפטיך. שכל משפטיך
אמת. כשם שאמר והולך כמבין
שכל דינו שדן הקב"ה את ישר'
מיום שיצאו ממצרים עד שחרב'
ירושלם הכל במשפטו כשם
שאתחיל לספר מעניין גדול
העצה ורב העליליה אשר עיניך
על כל דרכי בני אדם. ואשר שמת
אותות ומופתים עד ותקרא אות'
אותם את כל הרעה הזאת ואם
אני משיב על זה זה אמ' לי לקנות
שדהו אשר בענתות אינו לא

כי אם בדרך האמור ובופיו ל'
גאולת וזה יצריך לקנות ולא פני
כי ריב על מדותיך ואמר על זה
ה' עשה לנו את כל הרעה הזאת'
אלא כמים הטהר על הדבר שה'
חוזה לפני ואיני רואה אחריתו
של דבר. וזה שאמר ואינו הולך
ומחזר אחר חכם הרואה את ה'
הנולד. ושואל אותו דבר תמוה
שהוא רואה זה שיהיה אחר'
יהיה באחריתו. כמו כן אני שו'
שואל על חנמאל דודי שבא
כשלוחך ואו' לי שאקנה שד'
שדהו אשר בענתות. ואני תמה
על קניה זו זה תהא באחריתה
שאני רואה שהרי הסוללות
באו לעיר ללכדה והעיר נתנה
ביד כשדים ואתה אמרת אלי ה'
אלהים קנה לך את השדה בכסף
גדול העצה ורב העליליה. יש ל'
לך אדם שאדע ויתן עצה
לחבירו ואין בלבו עצה ותבונה
אבל הקב"ה גדול העצה ורב
העליליה פת' חטיה בן גבירו'
רב העלילה כלו' אדון כל המעש
המעשים ובמשר ובאדם. תרגם
ולישר' עבידתיה פרישתיה בזן
בני אנשא. האמנם יפלא כל
דבר. בתמיה. אלא כשם שאמרת
לא יפלא ממך כל דבר כך הוא
שאתה לא יפלא כל דבר ולפי
שאתה רואה אחרית כל דבר
ואתה הוא המגיד מראשית דבר
אחרית. אם אמ' לך לקנות השדה
מאת חנמאל דודך ועל הדבר
שאתה תמה עליו אין לתמוה
שהרי הכשדים צרים על
העיר והסוללות באו העיר ללוכ'
אל תמה על החפץ שאני הס
לוכדים היום ועליו ושבים אות
מעל אדמתם. הנני מקבצם מכל
הארצות אשר הדחתים שם
במאפי והשבותים אל המקום

היה והשכבתים למשח אך עשים
הרע כלו׳ מעשה רע או מעש
טוב לפי שישלך יודם שחיטין
ומשתה ושמת עם עבירות שב
שבידו והמשת ומצות עליו
והלות על עבירות שבידו וכל
בני יהודה אך עשים את הרע
ולו את הטוב אך עשים את
הרע פורפייו מל מלע כי על
אפי ועל חמתי היתה לי העיר
הזאת למן היום אשר בנו אתה
ועד היום הזה למען הסיר מעל
פני בני ישראל בגלל כל רעת
בני יהודה אשר עשו לכעסני
המה מלכיהם שריהם וכהניהם
ואנשי יהודה ויושבי ירושלם
ולא נקשו את עורף ולא הטו
את אזנם ויעבדו את אלהי נכר
ויקטרו להם ויעבדו את השמש
ואת הירח ואת המזלות ואת כל
צבא השמים אשר לא צויתי
ולא עלה על לבי לעשות את
הדבר הזה לשלח את יהודה
בחרבה ומכשול ובזה ובשבי
ולמשא לכל ממלכות הארץ
תחת מנשה בן חזקיהו מלך
יהודה אחרי אשר עשה את
אשר הרע בעיני יי׳ ויחטא
אשר חטא אשר העביר את
בניו באש ויעונן וינחש וכשף
ויעש אוב וידעוני הרבה עשה
הרע בעיני יי׳ להכעיסו ויעש
את הפסל התועבה אשר עשה
ויבן במות אשר אבד חזקיהו
אביו וישנא לבעל ויעש אשרה
כאשר עשה אחאב מלך ישראל
וישתחו לכל צבא השמים
ויעבדם ויבן מזבחות בבית
יי׳ אשר אמר יי׳ בירושלם
אשים את שמי לעולם ויבן
למזבחות לכל צבא השמים
בשתי חצרות בית יי׳ ויעבר
את בנו באש ויעונן ויעש אוב
וידעוני ויעש הרע בעיני יי׳
להכעיסו ויתן את פסל האשרה
אשר עשה בבית אשר אמר
יי׳ אל דוד ואל שלמה בנו
בבית הזה ובירושלם אשר
בחרתי מכל שבטי ישראל
אשים את שמי לעולם ולא
אוסיף להניד את רגל ישראל
מן האדמה אשר נתתי לאבותם
רק אם ישמרו לעשות ככל
אשר צויתים ולכל התורה
והחקים והמשפטים ביד משה
ויסת מנשה את יהודה ואת
ישבי ירושלם לעשות רע מן
הגוים אשר השמיד יי׳ מפני
בני ישראל וידבר יי׳ ביד
עבדיו הנביאים לאמר יען
אשר עשה מנשה מלך יהודה
התועבות האלה הרע מכל
אשר עשו האמרי אשר לפניו
ויחטא גם את יהודה בגלוליו
לכן כה אמר יי׳ אלהי ישראל
הנני מביא רעה על ירושלם
ויהודה אשר כל שמעו תצלינה
שתי אזניו ונטיתי על ירושלם
את קו שמרון ואת משקלת
בית אחאב ומחיתי את ירושלם
כאשר ימחה את הצלחת מחה
והפך על פניה ונטשתי את
שארית נחלתי ונתתים ביד
אויביהם והיו לבז ולמשסה
לכל איבי הם כי הרע בעיני
עשו והיו מכעסים אותי מיום
צאת אבותם ממצרים ועד היום
הזה וגם אל דם נקי שפך
מנשה הרבה מאד עד אשר
מלא את ירושלם פי אל פי
חטאתו אשר החטיא את יהודה
לעשות הרע בעיני יי׳ ויתר
דברי מנשה וכל אשר עשה
וחטאתו אשר חטא הלא הם
כתובים על ספר דברי הימים
למלכי יהודה וישכב מנשה עם
אבתיו ויקבר בגן ביתו בגן
עזא וימלך אמון בנו תחתיו
בן עשרים ושתים שנה היה
אמון במלכו ושתי שנים מלך
בירושלם ושם אמו משלמת
בת חרוץ מיטבתה ויעש הרע
בעיני יי׳ כאשר עשה מנשה
אביו וילך בכל הדרך אשר
הלך אביו ויעבד את הגלולים
אשר עבדם אביו וישתחו להם
ויעזב את יי׳ אלהי אבתיו
ולא הלך בדרך יי׳ ויעש אמון
את הרע הזה ויקשרו עבדיו
על אמון ויהרגו את המלך
בביתו ויכו כל העם הארץ
את כל הקשרים על המלך
אמון וימליכו כל העם הארץ
את יאשיהו בנו תחתיו בן
שמנה שנים יאשיהו במלכו
ושלשים ואחת שנה מלך
בירושלם ושם אמו ידידה בת
עדיה מבצקת ויעש הישר
בעיני יי׳ וילך בכל דרך דוד
אביו ולא סר ימין ושמאל
ובשנת שמנה עשרה למלכו
שלח המלך את שפן בן אצליהו
בן משלם הסופר בית יי׳
לאמר עלה אל חלקיהו הכהן
הגדול ויתמו את הכסף המובא
בית יי׳ אשר אספו שמרי
הסף מיד העם ויתנו אותו
ביד עשי המלאכה פקדי בית
יי׳ ויתנו אותו לעשי המלאכה
העשים בבית יי׳ לחזק את
הבית ולגדור ולחזקים ולקנות
עצים ואבני מחצב לחזק את
הבית רק לא יחשב את הכסף
המובא על ידם כי באמונה
הם עשים ויאמר חלקיהו הכהן
הגדול אל שפן הספר ספר
מצאתי בית יי׳ ויתן חלקיהו
את הספר אל שפן ויקרא בו
ויבא שפן הספר אל המלך
וישב את המלך דבר לאמר
כל אשר נתן בידי עבדיך
ויתכו את הכסף הנמצא בבית
יי׳ ויתנו אותו ביד פקדי בית
יי׳ וביד עשי המלאכה ויגד
שפן הספר למלך לאמר ספר
נתן לי חלקיהו הכהן ויקרא
בו שפן לפני המלך ויהי כשמע
המלך את דברי התורה ויקרע
את בגדיו ויצו את חלקיהו
הכהן ואת אחיקם בן שפן
ואת עבדון בן מיכה ואת שפן
הספר ואת עשיה עבד המלך
לאמר לכו דרשו את יי׳ בעדי
ובעד הנשאר בישראל ובעד
כל יהודה על דברי הספר
הנמצא הזה כי גדול חמת יי׳
אשר נתכה בנו על אשר לא
שמרו אבתינו את דבר יי׳
לעשות ככל הכתוב על הספר
הזה ויקח חלקיהו הכהן ואחיקם
ועבדון ושפן ועשיה אל חלדה
הנביאה אשת שלם בן תקוה
בן חסרה שמר בגדים והיא
יושבת בירושלם במשנה
ותדברו אליה כן אמרה חלדה
אלהי ישראל אמרו לאיש אשר
שלח אתכם אלי כה אמר יי׳
הנני מביא רעה על המקום
הזה ועל יושביו את כל דברי
הספר אשר קראו לפני מלך
יהודה יען אשר עזבוני ויקטרו
לאלהים אחרים למען הכעיסני
בכל מעשי ידיהם ותתך חמתי
במקום הזה ולא תכבה ואל
מלך יהודה השלח אתכם לדרש
ביי׳ כה תאמרון אליו כה אמר
יי׳ אלהי ישראל הדברים אשר
שמעת יען רך לבבך ותכנע
מלפני אלהים בשמעך את
דבריו על המקום הזה ועל
יושביו ותכנע לפני ותקרע
את בגדיך ותבך לפני וגם אני
שמעתי נאם יי׳ הנה אנכי
אספך אל אבתיך ונאספת אל
קברתיך בשלום ולא תראינה
עיניך בכל הרעה אשר אני
מביא על המקום הזה ויעמד
המלך על העמד ויכרת את
הברית לפני יי׳ ללכת אחרי
יי׳ ולשמר את מצותיו ואת
עדותיו ואת חקותיו בכל לבבו
ובכל נפשו להקים את דברי
הברית הזאת הכתובים על
הספר הזה ויעמד כל העם
בברית ויצו המלך את חלקיהו
הכהן הגדול ואת כהני המשנה
ואת שמרי הסף להוציא מן
ההיכל לי׳ כל הכלים אשר
עשו לבעל ולאשרה ולכל צבא
השמים ויצא אותם מחוץ
לירושלם בשדמות קדרון
ויישא את עפרם בית אל ויקטר
את הכמרים אשר נתנו מלכי
יהודה לקטר בבמות בערים
ומסביבות ירושלם ואת
המקטרים לבעל לחמה ולמזלות
ולכל צבא השמים ויוצא את
האשרה מבית יי׳ אל מחוץ
לירושלם אל נחל קדרון
ויישרפה בנחל קדרון ויכתת
עד דק ויזרק את עפרה על
קברי בני העם ויתץ את בתי
הקדשים אשר בבית יי׳ אשר
עשו הנשים שם בתים לאשרה
ויבא את כל הכהנים מערי
יהודה ויטמא את הבמות אשר
קטרו שם הכהנים משגב עד
באר שבע ויתץ את במות
השערים אשר פתח יהושע שר
העיר אשר על שמאל איש
בשער העיר ואך לא עלו כהני
הבמות אל מזבח יי׳ בירושלם
כי אם אכלו מצות בתוך
אחיהם גם את התפת אשר
בגי בן הנם לבלתי להעביר
איש את בנו ואת בתו באש
למלך גם את הסוסים אשר
נתנו מלכי יהודה לשמש
לחמה בבוא בית יי׳ אצל
לשכת נתן סרים אשר בפרוזדר
ואת מרכבות השמש שרף
באש ואת המזבחות אשר על
הגג עלית אחז אשר עשו
מלכי יהודה ואת המזבחות
אשר עשה מנשה בשתי חצרות
בית יי׳ נתץ המלך וירץ משם
ואת המזבחות אשר עשה
ירבעם בן נבט אשר החטיא
את ישראל ואת הבמה נתץ
שרף שרף לעפר ואת האשרה
שרף וכל הבתים אשר על
ההר בית יי׳ אשר עשה שלמה
מלך ישראל לעשתרת שקץ
צידנים ולכמוש שקץ מואב
ולמלכם שקץ בני עמון שבר
המלך ויכתת את המצבות
וכרת את האשרים וימלא את
מקומם את עצמות אדם וישרף
על המזבח ויטמא אתו כדבר
יי׳ אשר קרא איש האלהים
אשר קרא את הדברים האלה
ויאמר מה הציון אשר אני
רואה ויאמרו אליו אנשי העיר
קבר איש האלהים אשר בא
מיהודה ויקרא את הדברים
אשר עשית על מזבח בית אל
ויאמר הניחו לו אל יניע איש
עצמותיו ויפלטו את עצמותיו
ואת עצמות בנו לא הניחו
ויקברו עם עצמות הנביא
אשר בא משמרון ויעש כל
אשר עשה בבית אל לירבעם
בן נבט אשר החטיא את
ישראל ויקם את מזבחו ואת
הבמה שרף וישרף לעפר
ויתץ את האשרה וירא יאשיהו
את הקברים אשר שם בהר
וישלח ויקח את העצמות
מן הקברים ויקטר על המזבח
ויטמא אתו כדבר יי׳ אשר
קרא איש האלהים אשר קרא
את הדברים האלה ויאמר מה
הציון אשר אני רואה ויאמרו
אליו אנשי העיר מקברי איש
האלהים אשר בא מיהודה
ויקרא את הדברים אשר עשית
על מזבח בית אל ויאמר הניחו
לו אל יניע איש עצמותיו
ויפלטו את עצמותיו עם עצמות
הנביא אשר בא משמרון ויעש
גם את כל בתי הבמות אשר
בערי שמרון אשר עשו מלכי
ישראל להכעיס ויעש להם
ככל המעשים אשר עשה בבית
אל וישחט את כל כהני הבמות
אשר שם על המזבחות ושרף
את עצמות אדם עליהם וישב
ירושלם ויעש יאשיהו את
הפסח ליי׳ אלהיו בחדש
הראשון בארבעה עשר יום
לחדש ויעמד את הכהנים על
משמרותם ויחזקם לעבודת בית
יי׳ ויאמר אל הלוים המבינים
לכל ישראל הקדושים ליי׳
תנו את ארון הקדש בבית
אשר בנה שלמה בן דוד מלך
ישראל אין לכם משא בכתף
עתה עבדו את יי׳ אלהיכם
ואת עמו ישראל והכינו לבתי
אבותיכם למחלקותיכם כמכתב
דוד מלך ישראל וכמכתב שלמה
בנו ועמדו בקדש לפלגי בית
אבות לאחיכם בני העם וחלק
בית אב ללוים עבדו את פסח
וזבחו את הפסחים והקדישו
לאחיכם לעשות כדבר יי׳ ביד
משה ויתן יאשיהו לבני העם
לכל הנמצא צאן כבשים ובני
העזים לכל לפסחים לכל
הנמצא לספר שלשת אלפים
אלה מרכוש המלך ורכושיו
נתנו לעם לכהנים ולמלוים
נתנו חלקיהו וזכריהו ויחיאל
נגידי בית האלהים לכהנים
נתנו לפסח אלפים וחמש מאות
צאן ובקר שלשת אלפים אלה
מרכוש המלך וכניהו ושמעיהו
ונתנאל אחיו וחשביהו ויעיאל
ויוזבד שרי בני הלוים נתנו
לבני הלוים לפסח חמשת
אלפים צאן ובקר חמש מאות
אלה מרכוש המלך ותכן
העבודה ויעמדו הכהנים על
עמדם והלוים על מחלקותם
כמצות המלך ויזבחו הפסח
וזרקו הכהנים מידם ודם
והפשיטו העולות ויסירו
הבקר לחלק לבתי אבות
לבני העם להקריב ליי׳ ככתוב
בספר משה וכן לבקר ויבשלו
הפסח באש כמשפט והקדשים
בשלו בסירות ובדודים ובצלחות
ותרוץ לכל בני העם ואחר
הכינו להם ולכהנים כי בני
אהרן בחלב העולות והפדרים
עד הלילה ולכן הלוים הכינו
להם ולבני אהרן הכהנים
המשוררים בני אסף על עמדם
כמצות דוד ואסף והימן וידותון
חוזה המלך והשוערים לכל
שער אין להם לסור מעל
עבודתם כי אחיהם הלוים
הכינו להם ויכונן כל עבודת
יי׳ ביום ההוא לעשות הפסח
ולהעלות עולות על מזבח יי׳
כמצות המלך יאשיהו ויעשו
בני ישראל הנמצאים את
הפסח בעת ההיא ואת חג
המצות שבעת ימים כעשה
לפסח כזה לא נעשה בישראל
מימי שמואל הנביא וכל מלכי
ישראל לא עשו כפסח אשר
עשה יאשיהו והכהנים והלוים
וכל יהודה וישראל הנמצאים
וישבי ירושלם בשנת שמנה
עשרה למלכות יאשיהו נעשה
הפסח הזה ויהי אחרי כל זאת
אשר הכין יאשיהו את הבית
עלה נכו מלך מצרים להלחם
בכרכמיש על פרת ויצא יאשיהו
לקראתו ויאמר לו מה לי ולך
מלך יהודה לא עליך אתה היום
כי אל בית מלחמתי אלהים
אמר לבהלני חדל לך מאלהים
אשר עמי ואל ישחיתך ולא
הסב יאשיהו פניו ממנו כי
אם להלחם בו ולא שמע
דברי נכו מפי אלהים ויבא
להלחם בבקעת מגדון ויורו
המורים אל יאשיהו ויאמר
המלך אל עבדיו הסירו אותי
כי החליתי מאד ויסירו עבדיו
אותו מן המרכבה וירכיבו
אותו על המרכבה המשנה
שלו וימת ויקבר בקברות
אבותיו ויתאבלו כל יהודה
וירושלם על יאשיהו וירמיהו
נשא קינה על יאשיהו ויאמרו
כל השרים והשרות בקינותם
על יאשיהו עד היום הזה
ויתנום לחק על ישראל והנם
כתובים על הקינות ויתר דברי
יאשיהו וגבורתיו ככתוב בתורת
יי׳ ומעשיו הראשונים והאחרונים
הנם כתובים על ספר מלכי
ישראל ויהודה ויקחו העם
הארץ את יהואחז בן יאשיהו
וימשחו אתו וימליכו אתו
תחת אביו בירושלם בן עשרים
ושלש שנה יהואחז במלכו
ושלשה חדשים מלך בירושלם
ושם אמו חמיטל בת ירמיהו
מלבנה ויעש הרע בעיני יי׳
ויאסרהו פרעה נכו בריבלה
בארץ חמת מלכו בירושלם
ויענש את הארץ מאה ככר
כסף וככר זהב ויעמד פרעה
נכו את אליקים בן יאשיהו
תחת יאשיהו אביו וימלך
תחת אחיו ואת נכו לקח
ויבא מצרים ואליקים נתן
את הכסף ואת הזהב לפרעה
ויעש את הארץ מס לתת את
הכסף על פי פרעה איש כערכו
נגבה את הכסף ואת הזהב
מעם הארץ לתת לנכו מלך
מצרים בן עשרים וחמש שנה
יהויקים במלכו ואחת עשרה
שנה מלך בירושלם ושם אמו
זבידה בת פדיה מרומה ויעש
הרע בעיני יי׳ ככל אשר עשו
אבותיו עלה עליו נבוכדנצר
מלך בבל ויאסרהו בנחשתים
להוליכו בבלה וגם מכלי בית
יי׳ הביא נבוכדנצר בבלה
וישמם בהיכלו בבבל ויתר
דברי יהויקים ותועבותיו אשר
מצא בו והנם כתובים על ספר
מלכי ישראל ויהודה וימלך
יכניה בנו תחתיו בן שמנה
עשרה שנה יכניה במלכו
ושלשה חדשים ועשרת ימים
מלך בירושלם ויעש הרע בעיני
יי׳ ובעת ההיא עלו עבדי
נבוכדנצר מלך בבל על
ירושלם ותבא העיר במצור
ויבא נבוכדנצר מלך בבל על
העיר והעבדים אשר לו צרים
עליה ויצא יכניה מלך יהודה
אל מלך בבל הוא ואמו ועבדיו
ושריו וסריסיו ויקח אותם
מלך בבל בשנת שמנה לכהנו
ויוצא משם את כל אוצרות
בית יי׳ ואת אוצרות בית
המלך וישבר את כל כלי הזהב
אשר עשה שלמה מלך ישראל
בהיכל יי׳ כאשר דבר יי׳ ויגל
את כל ירושלם ואת כל השרים
ואת כל גבורי החיל עשרת
אלפים גולה וכל החרש והמסגר
לא נשאר זולתי דלת עם הארץ
ויגל את יכניה בבלה ואת אם
המלך ואת נשי המלך ואת
סריסיו ואת אבירי הארץ הוליך
גולה מירושלם בבלה ואת כל
אנשי החיל שבעת אלפים
והחרש והמסגר אלף כל
גבורי עשה המלך בבל אתם
מביא גולה בבלה וימלך מתניה
דדו תחת יכניה ויסב את שמו
צדקיהו בן עשרים ואחת שנה
צדקיהו במלכו ואחת עשרה
שנה מלך בירושלם ושם אמו
חמיטל בת ירמיהו מלבנה
ויעש הרע בעיני יי׳ ככל אשר
עשה יהויקים ויהי אך על
אפי יי׳ בירושלם ויהודה עד
השליכו אתם מעל פניו ויבד
צדקיהו במלך בבל ויהי בשנה
התשעית בחדש העשירי בעשור
לחדש בא נבוכדנצר מלך בבל
הוא וכל חילו על ירושלם
ויחן עליה ויבנו עליה דיק
סביב ותבא העיר במצור עד
שנת עשתי עשרה למלך
צדקיהו ויחזק הרעב בעיר ולא
היה לחם לעם הארץ ותבקע
העיר ויצאו כל אנשי המלחמה
לילה דרך שער בין החומתים
אשר על גן המלך והכשדים
על העיר סביב וילכו דרך
הערבה ויחזקו חיל הכשדים
אחרי המלך ויהי כי ראו
הכשדים לחזק החומה ומן החוצה
תרגום קרס רקטלין בחרכיה
כלו׳ ויחזיקין החומה ופצי
שוקי החוצ בגיסים להלחם את
הכשדים פת׳ העושים הבגיסים
להלחם עם הכשדים הם היוצ
העושים העתשיים את הכתים
סי׳ לבעי החומה ומלוחים את
פגרי היורם ומף הכתים העתיק
העציסים היו מפקין ומתן כדי
למלוחתם מפגרי העושים הל
העלחמים עם הכשדים ומף
מפגרי ישבי ירושלם שהיו מק
מתם כרעב כדכי שהקלקלה
היה משלח בם דבר ורעב בעיר
שכשדים עלחמים על העיר
והוא אשר הכיתי בחפי וכחמתי
ומשוקן הפגרים היו ממלוחים
את הכתים העתיקים שלו יכלו
להוציאם חוץ לעיר ומפני חיל
כשדים היצים על העיר ועליהי
להם עתרה שלום ושמה ותגם
ומעלי להון תרע היוכתיו ויחזיק
ויחזיקון דיהבון כיורה שלם
ויקשוט על ידי ושה כשם ששו
שעושה הרועה שומיעיו את
העין מעין ומכעסן בעין
ויוצתן הירגם
עור ישבהון עשיו לפיהעני ושי
משיחיו ושור ומ׳ וזה אשר יקי
לה ומ׳ ערקיון ותתם ודין שוין
ויהון קרן והו יתעברן לעו זמן
ון קרס ומ׳ בעוזה
ור מיצחם פירש
וזה ושור וקרין ומ׳ ומשלם
ער קיון וכת׳ יקרין לה עיר הערק
מס תפרו יות כריתי היום ותגם
כוה דלית ויפשור דיבעו קיוחי
דיוקויית עם יוויו גם בריתי
תופר יות דוד ותג׳ ומ׳ קיוחי לו
יבעו דיוקויית עם דוד הלא
ויוית יות השם הוה דכרו ושוור
שתי המשפחות וה וערוד
והלוים ישר כחר יקבם עתה
ויוסף ות עמי הטוכים ינושן
ברכר זה שיוורין להם שלא יקו
עוד מילו שתו ומשפחות ומשלי
עליהם ויוענין לפעבדם לפי שכב
שכבר ויום הק בהם ומלון כריתו
יומם ולילה פת׳ הנע והקיים
כריתי שכרתי שלו לשבות יומם
ולילה דכת׳ עד כי יומי המורן ול
זרע ושמים וחקות שומים
לון שויתי גם זרע יעקב ודוד
עבדי ומשלים מזרעו על
משלים על זרע אברהם ישחק
ויעקב וכל זמן שיקיים בריתי
יות היום ויות הלילה לון ומשלי
בם ומקחת ומשלים והם על ישרי
כשלום תמות שלו תמות כחרב
ובמשרפות ובמקום שהיו ומעש
ומעשים יות המולכים בבשרים
במוקן כרי שלון ויפריחו הנב
קרוין לכם דרור פת׳ הנע ומקיר
יתכם על החרב ועל הדבר ועל
הרעב כיולו יותם חפשים מ׳
ממני ומין יותם ומשלו׳
כך שציצו בספר עלי׳
ויהי בשנה השבעית בחדש
במשור לחדש יוותה שנה כרת
את כל העם ישר בירושלם ולקו
להם דרור וישיבו איחריקן וישי
וישיבו את העבדים ואת השפחו
ויכבשום לעבדים ולשפחות׳
ומיתו עגל ושעם ועזיו ועזירך
שכל מי שמשלח עברו ושפחתן
חפשים בשנה הרביעית שיפי
שיכרתהו לשעם כעגל הזרך
שכרתו יוק לפי הילוך המקריות
יומן ומשוע שיכרתו את העגל
כרי לזרוד במקום לכבש יות
העברים ויות השפחות יולין
ומשוע שיוותו העגל ישר

כרתו לשנים הוא הברית אשר
כרת המלך צדקיה לשלח איש א׳
את עבדו משעבדו את הברית
ונתתי את האנשים העוברים
את בריתי אשר לא הקימו את
דברי הברית אשר כרתו לפני
העגל אשר כרתו לשנים ויעברו
בין בתריו לשלחם ומה יש לומר
הנני קורא לכם דרור אל החרב
לחרב עצמו אני קורא דרור שעד
עכשיו הייתי מכבשו שלא לשלחו
בכם ועכשיו הולך אני ומצוהו
לעשות בכם כרצונו ואת צדקיה
מלך יהודה ואת שריו אתן ביד
אויביהם וביד חיל מלך בבל הע׳
העולים מעליכם מפני חיל פרעה
כמו שכת׳ בסוף הענין וחיל פרע׳
יצא ממצרים וישמעו הכשדים
הצרים על ירושלם את שמעם
ויעלו מעל ירושלם ואומ׳ סדר׳
המאמר אל מלך יהודה הנה חיל
פרעה היוצא לכם לעזרה שב
לארצו מצרים. בית קיני. שאמר
הקני. שאמר הכלים אשר אתם
גרים שם שלא מקן חוץ וגרים
בארץ אשר שעד עכשיו לא
עבר על הבית ליחרב. ועל אשר
ליגלות. וירושלם יושבת שלוה
ועריה סביבותיה ישבנו אוהלים
בשלוה עליהם. אבל מעתה ד׳
הואיל והם גולים ובית המקדש
עתיד ליחרב גזרנו עליכם
שתהיו גם אתם מתאבלים
עליהם. לא תשתו יין. שהיין מ׳
משמח אנשים. בית לא תבנו. כ׳
שדירת קבע מרחיב דעתו של
אדם. זרע לא תזרעו. וכרם לא
תטעו. שלא יראו בהם ולא יודעו
כשעת הקציר ובשעת הבציר.
ונשמע ונעש ככל אשר צונו
יונדב אבינו. ויהי בעלות נבוכד
נצר אל הארץ ונאמר באו ונבוא
ירושלם מפני חיל כשדים. שלא

תשיבנו היאך אתם מקיימים
מצות אביכם שצוה עליכם שלא
תשבו בבתיכם אלא לישב באהל
באהלים כל ימיכם ואנו רואים
אתכם יושבים בבתים בירושלם
תשובה לדבריך מה ששמענו ב׳
יונדב אבינו לשבת באהלים כ׳
קיימנו מיתנו ונשב באהלים
כאשר צונו. אבל בעלות נבוכד
נצר ונאמר באו ונבוא ירושלם
מפני חיל כשדים ונשב בירו׳
בירושלם בעל כרחינו. לא יכרת
איש ליונדב בן רכב עומד לפני
כל הימים שבאו נבוכדנצר ולא
הגלם כמו טיטוס ולא החריבם. ומ׳
ושממתי שער המקום הזה ד׳
הם מסוגרים במקום אחד בארץ
אשר אין פותח להחריד אותם
מפני חיות רעות שסביבותם. כך
שמעתי ואחרי אבי ר׳ מנחם בר׳
חלבו אשר על היום ויהי כקרוא
שלש דלתות וארבעה יקרעה
בתער הסופר. שמעתי שפתר ר׳
מנחם בר׳ חלבו שצוהו הקב״ה
לירמיהו לכתוב ספר תורה קינות.
ויהי כקרוא יהודי שלש דלתות
וארבעה הם ארבעה מקראות
הראשונות שבאיכה. לא קרעו
ולא נחמו לעשות קריעה. לפי
שאין בהם פורענות שתהא גזר׳
אלא. אבל כשהגיע לפסוק חמ׳
חמישי שמדבר בפורענות של
מלך. דכת׳ היו צריה לראש. כלו׳
לראש לישר׳ ולא יהויקים לראש
אותה שעה תפש יהויקים את
המגלה ושרפה. חזר הק׳ ואמ׳
לירמיה שוב קח לך מגלה וכתוב
עליה את כל הדברים אשר היו
על מגלה ראשונה. וכת׳ וירמיהו
לקח מגלה אחרת ויתנה אל בר׳
ברוך בן נריה ויכתוב. ועוד נוסף
עליהם דברים רבים כהמה.
ואמרו רבותי׳

ועוד נוסף עליהם דברים אלו
מקראות שבאיכה יעיב כמוהו
רבים כהמה. אלו מקראות שב׳
שבאני הגבר שיש לשלש אלפין
ביתות. אבל בתחילת הענין אין
נראין דברי שמגלה זו היא מ׳
מגלת קינות. שבתחילת הענין ה׳
הוא אומ׳ קח לך מגלת ספר
וכתבת אליה את כל הדברים אש׳
אשר דברתי אליך על ישר׳ ועל
יהודה מיום דברתי אליך מימי
יאשיהו ועד היום הזה. על כרח
כרחך אתה לומר הם כל התוכחו׳
האמורות בספר ירמיה. ומקרא
שכת׳ ויהי כקרוא כשלשה וארב׳
וארבעה דפין שבספר ירמיה.
יקרעה בתער הסופר והשלך
אל האש. אבל לא מצינו בכל
מקום שדיבר שאדם חותך על
ידי תער שיקרא אותו בלשון ק׳
קריעה. כאדם לשון גילוח. דכת׳
יגלח יי׳ בתער השכירה אז לש׳
לשון העברה דכת׳ והעבירו
תער על כל בשרו. וכן הוא אומ׳
אומ׳ בלשון קריעה. ודע אל נכון
שכל דבר הנכרת בתער אין על
עליו לשון קריעה כלל. ובמורי
הפתרון כך הוא. המקום צוה
לירמיה לכתוב הדברים על מגלת
ספר. כי׳ שבתחילת הענין קח
לך מגלת ספר שהוא במגלה של
שלש שורות שלו יריעות של
קלפים וכתבה כל יריעה בשלש
וארבעה דלתות ועמודים ואח׳
ואחר כך חוברו כל היריעות כמו
אשה אל אחותה על ידי התפר׳
את כיון ויהי כקרוא יהודי שלש
דלתות וארבעה. פת׳ שכיון ד׳
לקרוא כל הכתובים ביריעה האח׳
האחת שהיא כתובה בשלשה
וארבעה עמודים. אותה שעה
יקרעה במקום התפר. שכן יי׳
יריעה ויריעה על ידי תפר

הסופר והשליך על האש וכן על
עשה לכל ירמיה וירמיה עד תום
כל המגלה על האש אשר על
האחל׳ ויקר׳ שכת׳ ועוד נוסף
עליהם דברים רבים כהמה זה
פורענות של יהויקים׳ דכת׳ לכן
כה אמר ה׳ על יהויקים מלך יה׳
יהודה לא יהיה לו יושב על כסא
ודבר זה נוסף על מגלה אחרונה׳
מה שלא היה על מגלה ראשונ׳
וימלך צדקיה עבסר נצר תחת
כניהו׳ ולא שמע צדקיה אל
דברי ה׳ ובעת צרה מבקש לו
לירמיה ואומ׳ לו התפלל נו בעד
בעדינו׳ תרג׳ וטעו׳ כמ׳ ונטעו
חרב׳ שפת׳ ודקרי חרב׳ ואיש
מחלו יקומו׳ כלו׳ שהם מדוק
מדוקרים אעפ׳ שהם חלשים׳
ושרפו את העיר הזאת׳ כמש׳
ויהי כהעלות חיל כשדים מעל
ירושלם מפני חיל פרעה׳ ויפתחו
יושבי ירושלם את שערי העיר׳
אותה שעה ויצא ירמיהו ללכת
ארץ בנימן לחלק ירושם בתוך
העם לחלק נחלתו שהיה לו שם
בארץ בנימן׳

תרגם יונתן

לפלגא אחסנא דאית ליה תמן
בגו עמא׳ בעל פקידות׳ פקיד
אל הכשדים אתה נופל להיות
להם לעזרה׳ כי בא ירמיהו אל
בית הסוהר ואל החנויות׳ כמו
כאשר בא ירמיהו אל בית הבור׳
שבתוך החנויות׳ וישב שם
ימים רבים׳

ויונתן תירגם

אל בית הבור ואל החנויות לבית
אסירי ולגו מן חנוותיא׳ מחוץ
האופים׳ תרג׳ משוק נחתומיא׳ וי׳
כי אין המלך יוכל אתכם דבר׳
פת׳ יוכל להשיב אתכם דבר׳ זה
והאו מקיצי מטב׳ וכן תרגם
יונתן ארי לית מלכא יכיל לאת
לאתבא יתכון פתגמין וישליכו
אותו אל הבור של מלכיהו בן המ׳
המלך׳

וכן תירגם יונתן׳

ועביד דמלכא׳ וישמע עבד מלך
הכושי׳ תרג׳ ושמע עבדא דצדקיה׳
ונש״ר מיחס בר חלון פירש כוש
על פת׳ יפת׳ אחריו עבד מלך זה
ברוך בן נריה׳ הכושי׳ זה צדקיה׳
מה כושי משונה בעורו׳ אף צדקי׳
משונה שהיה נאה ביותר׳ אבל
רבותינו שזה היה עבד לצדקיה׳
כשהוא אומ׳ ויצוה המלך את עב׳
עבד מלך הכוש לאמר קח בידך
מזה שלשים אנשים היה לו ליקר׳
לו׳ ויצוה המלך את עבדו הכושי׳
כשהוא אומ׳ ויצוה המלך את
עבד מלך הכושי׳ על כרחך אין
עבדו של צדקיה׳ אלא סריס
אחר בא וחרץ כוש לצדקיה
ששלחו מלך כוש אל צדקיה׳ ואז
ואותו סריס של מלך כוש היה
והיה מכיר בירמיהו הנביא׳ ול׳
וכששמע שנתנו את ירמיהו
אל הבור בא אל המלך ואמ׳ לו אד׳
אדני המלך הרעו האנשים האל
האלה את כל אשר עשו לירמי׳
הנביא׳ קח בידך מזה שלשים
אנשים והעלית את ירמיהו מן ה׳
הבור׳

אמרו רבותינו

כיוה היא קשה ומת הרעב שה׳
שהרי שלשה בני אדם יכולין
להעלות אדם אחד מן הבור׳ וזה
מצוה קח בידך שלשים׳ אלא
לפי שכבר תשש כחם מחמת
הרעב׳ כמ׳ שנאמ׳ כי אין הלחם
בעוד בעיר דיי להם ושלשים
אנשים לערוח נגד שלשה בני
אדם הכחמות׳ מן כחו והשלך
כמ׳ שריים כשען עליהם וכלים פי׳
פירדרד׳ ישנות אשישו ש׳
בלעז יהגה ומוחות הסיתך
ויכלו לך׳ אנשי שלומך למרוד
במלך בבל׳ ויכלו לך שהשיאתב
להם והסכימו בעינך כאילו לט׳
לטובתך׳ יעצוך למרוד בו׳ והם
לא יעצוך דבר זה אלא לרעתך׳
כדי שתמרוד בו ותפול בידו׳ והם
המלך אדום ומלך מואב ומל׳
בני עמון ומלך צור ומלך צידון
שהיו נועצים תחלה ונראו כמ׳
בעיניך כאילו הם אנשי שלומך׳
והסיתוך למרוד בו בנבוכד נצ׳
כדי שתפול בידו׳ ויכלו לך׳ שת׳
שהשיאתה לעצתם והם היו של׳
שונאים אותך׳ ולאחר שנפלת
ביד מלך בבל ולעגים עליך ומו׳
הוטבעו בבוץ רגליו נסוגו אחור׳
כי ישמעו השרים׳ כאשר ישמעו
השרים׳ וידבר אתו משפטים׳
מה לעשות באיש שנשבע ולא
ואותו שלא באלהים שלא למרוד
במלך במיפר ברית ומורד בו כמ׳
בנחשתים׳ תרג׳ בשלשלן דנחש׳
קחנו ועיניך שים עליו ואל תעש
לו מאומה רע׳ לקיים מה שנ׳
שהבטיחו הק׳ אמ׳ ה׳ אם לא
שריתך לטוב׳ וכת׳ והצלתיך
מיד רעים ופדיתך מיד עריצ׳
להביאו אל הבית שלקחו אותו
מחצר המטרה ונתנוהו אל גדלי׳
בן אחיקם להיות עמו בבית ולא
ועדנו לא ישוב׳ פת׳ אעפ׳ שהי׳
אמ׳ לו רב טבחים שיבחור לו אח׳
אחת משני דרכים או לבא בבלה
עם הגולים בבלה׳ עד שאמר
רב טבחים ואמ׳ לו שובה אל גד׳
גדליה בן אחיקם בן שפן ולפני
לפני הכשדים אשר יבאו אלינו
כשליחות אדוניהם ואעשה
את אשר יאמרו אלי ואתם לכו
הקיוו שכר ועבדו בתוכם׳ קיץ
תאנים׳ הוא אשר המלך עשה
מפני בעשא מלך ישר׳ תרג׳ מן
דעבד מלכא עשא כד צר עלוהי

בעשייה ואלכה רישר׳ ויראיטו את׳
אותו על מים רבים תרג׳ על מיא
מיא סגיאין דגבעון וישבו בגירות
כמהן תרג׳ ויתיבו בגירות דיהב
דוד לכמהן בר ברזילי גלעדי
דבסמיך לבית לחם ומפני הכשדי׳
כי יראו מפניהם כי הכה ישמע׳
ישמעאל בן נתניה את גדליהו
בן אחיקם שהשביע להם ואמר
לאמר אל תיראו את הכשדים
שבו בארץ ועבדו את מלך בבל
וייטב לכם ואני יושב במצפה
לעמוד לפני כשדים אשר יבואו
אליכם ותראתם אותו כאלו׳ מ׳
יען ואלו פיתו כל׳ כי׳ ואלו פני
מלכן המורד מלע׳ שפירין׳
לשון אחר׳ ועתה את ארץ מצרי׳
פת׳ ויקיף נבוכד נצר את ארץ
מצרי׳ כאיש כאשר יעטה הרו׳
הרועה את בגדו עליו ומפנ׳ ׳
הרוח כי לא ישובו כי אם פלט
פליטים׳

שכן בי ציוני בשר ערל׳

בשנת עשרים ושבע נבוכד
נצר נתנה מצרים בידו ונשא
המונה ושלל שללה ובזז בזה׳
והגלה ירמיהו וברוך וכל היהודי׳
בבבל׳ והיה טובים טובי ארצה׳
המלעדי בעלינו ימשינו עשי׳
עשינו פסוק זה מאמרות הנשי׳
הנשים העומדות שם להעצב׳
לשון עצבים ותרג׳ לטעותהון׳
הנני שוקד עליהם לרעה ולא
לטובה ותמו כל איש יהודה
אשר בארץ מ׳ בחרב וברעב
עד כלותם וידעו כל שארית
יהודה הבאים מארץ מצרים
לגור שם דבר יקום ממני ומהם
הם אומרין כשקטרו למלכת
השמים שבענו לחם ונהיה טובים
ורעה לא ראינו אם הם יחזיקו
בה לקטר למלכת השמים כאשר
היו נהוגים לעשות כמורי יהוד׳

ששבענו לחם והיינו טובים ורעה לא
ראינו ראינו אנו׳ הנני שוקד עלי׳
עליהם לרעה ולא לטובה ותמו
בחרב וברעב עד כלותם׳ עתה
ידעו דבר מי יקום ממני ומהם
חפרע חפרי ורע׳ כי יכהו מל׳ יגון
על מצרים׳ עתה ידעו דבר מי
יקום ממני ומהם שנעשה נגדי
ומה תלמידי הנביאים שאין לך
אדם שאינו את נביאו שלא
שרתה רוח בו עליו מ׳ שנ׳ ואשה
על יהושע׳ ונתתה מהודך עליו׳
וכן באלישע כת׳ נחה רוח אליהו
על אלישע׳ ואני נגעתי במנוחתי׳
ומנוחה לא מצאתי׳ ואין מנוחה
אלא נבואה כמ׳ ד׳ ותנח עליהם
הרוח וכן נחה רוח אליהו׳

וכן תירגם יונתן

ונבואה לא אשכחית׳ ואת כל
הארץ היא ההריסות והנטישות
ואתה אל אי תתנבאי לפיכך אל
תבקש לך נבואה גדולות׳ הרגע
יהיה דבר זה שראיתי שהיה
חתים ומסוגים אחור אם לא שה׳
שהק׳ גזר עליהם׳ ואמר והמכבי
מי זה כיאור יעלה כנהר׳ כלומר
הנועני להשקות השדות ואף
הוא לעשות כן כך מצרים היה
עולה על האומות בהיותו בשלוה׳
והיה אומ׳ אעלה אכסה ארץ ׳ א׳
והתהללו לשון שוטה׳ עלי גלעד׳
וקחי צרי בתולת בת מצרים׳ לשון
הרבית רפואות׳ לפי שארץ מצ׳
כל עבקיה לרפואות על ידי צרי
שהיבשון לה וגלעד׳ כענין של
גמלות ישמעאלים הולכים להוריד
מצרימה׳ לפיכך אומ׳ להם הנבי׳
ואפילו את שלוחת אחר כל צרי
שבגלעד לא תעלה רפואה כי כי׳
זה שלא ישמעו גוים קלונך וצוו
וצוחתך מלאה הארץ כי גבור
בגבור כשלו׳ אי אפשר לומר
שאומר הנביא שהם להם כגבורי

במעט׳ כי אחריו יפלו שנאמר׳
שאף כן עושו חיל נבוכד נצר
העלם בחיל מצרים נפלו את׳
היו׳ וכתחילת הענין מצינו
למצרים על חיל פרעה נכה אשר
הכה נבוכד נצר הכה את חיל
פרעה ונשא אותו אליו אז פת׳
שיחזיקו איש בכר רעהו ונפלת
ידו על יד רעהו ושניהם נופלים׳
אז פת׳ גבור זה בעת כגבורתו
של גבור זה שהיו מסייעים׳
ולפי שיהו בוטחים על גבורתם
יעצו להלחם נפלו שניהם יחד
יחדיו׳

אשר דבר יי׳ אל ירמיהו הנביא
לבוא נבוכד נצר מלך בבל להכות
את ארץ מצרים׳ פרשה עליונה
שנאמר חיל פרעה להלחם עם
נבוכד נצר בכרכמיש היתה
בשנה הרביעית ליהויקים שהי׳
שנה ראשונה לנבוכד׳ ונלחם עם
נבוכד נצר ונפל שם בכרכמיש׳
אבל ארץ מצרי׳ לא נתנה באותו
פרק בידו׳ ופרשה שנייה היתה
בשנת עשרים ושבע לנבוכד
נצר שנתנה מצרים בידו ונשא
המונה שלל שללה ובזז בזה
שכן הוא אומ׳ בפרשה זו לבוא
נבוכד נצר מלך בבל להכות את
ארץ מצ׳ וכן כפשוטו הענין הוא
אומ׳ כלי גולה עשי לך יושבת בת
מצרי׳ אמרו התיצב והכן תרג׳ אתעתדו
והכן לך ומזון כבל אשר תמצא׳
כי אכלה חרב סביביך׳ מדוע
נסחף אביריך׳ מדוע נסחב׳

ויונתן תירגם

לחיץ וכן יהל כל ייענו פת׳ יאהל
כל יכבנ׳ והענין מוכיח אחריו
שהוא כן שהרי אומר אחריו
ולפיכך ירדך ונבליהם ינפצו לשון
שבר׳ כאשר גם את הכלי ישב׳
ישברו׳ כאשר בשו בני ישראל
ויענו שבבית אל שהיו בוטחים
בו שודד ועולטה התג׳ שואל
ומעריקין ולמישביה׳ אומרי׳
מה הוה על הבריח ריכו ונפקד׳
מואב כמו ויפקד את כפיו אם
לא השחוק שהיה לך על ישראל
כאלו עינו בגנבה כי ישחקו
עליך כל שכינך כי מדי דבריך
בו תשחק עליו ותנודד בלועג׳
והיה כיונה הקונן בעברי פי פחת׳
על שפת הנהר וכשהאויבים גדולים
היא בורחת ומקננת אף מואב
כשיבא השודד עליו יהי נודד
ומקומו הקטן לשון קן פחד׳
גאון שמענו גאון מואב גבהו
וגאונו וגאוותו שהתגאה על ישרא׳
אני ידעתי נאם ה׳ עברתו ולא
ששאר לישר׳ ולא כן בדיו ולא נדין
כמו לישר׳ ששמו להם אויביה׳
שאלו לא אמרה אכיהן לא ש
שהתירו הקן שריד ופליט דרכ׳
ויהי בשחת אלהים את ערי ויזכר
אלהים את אברהם לא כן עשו ל
לא כדין עשו כמו כן בנות צלפחד
דוברות כן לא כן כדין לא עשו
כמו לישר׳ מה שעשה אברהם
לזקנים אברהם גמל להם טובות׳
והם גמלו לבניו רעה׳ יהגה׳ אמואב׳
כל מין מועם הגה נהגה ואבכי יע׳
יעזר אבכה עיים גם אותך ישבת
שבמה׳ שישותיך הם זמורות
הגפן ולפי שדרכה שבמה לגפן
דומה את יושבה לנטישות הגפן׳
עד ים יעזר נגעו עמדים עדריכי׳
קיצך קיצך תמנם בציר׳ ענבי
הכרם לא ידרוך הידד לא יענה
עליו הדורך את היין הידד ניתן

שמחה ולבב מושפע דורכי יין
שאומרים הידד מתוך שמחה
כשעת הגתות הידד לא הידד׳
פעם הידד יענו עליו אבל אין
רוחה הידד זה שיענו עליו לה׳
הידד אחר שהידד אחר הוא׳
הידד של שמחה כמו שפירשתי׳
והידד זהו לשון שבר׳ והידד
לשון שאין עד חורונים עגלה
שלישיה׳ עד חורונים שהיתה
יפה ונעימה׳ כעגל שלישיה לא
לבנין הנבחר מכל הוולדות׳ על
כן לבי למואב כחלילים יהמה׳
התג׳ על כן כליבהון ומואב׳
כביניו ריטו ופתיה הפעלי יו״ד
שנשבכת לבי׳ ואוני אמו שלא כל
כדין הפילו שפתכ לב שלי הוויה
עליו כחלילים׳ יתרת ויתרה היא
למואב שהיו כן יהיה לבו על
כמו עת פקודתו שהרי הקול׳ה
מתמש בענין הנביא וקריה
אשר יקרה גוי וגוי מולכד
טרם יקריאום ואות ומופת היא
להם כענין שנ׳ והיה יחזקאל
לכם לאות ולמופת׳ על כן אמרו
על שעשה יתרת׳ על כן ירים
גדודות לשון לא התגודדו הנה
כנשר ידאה׳ ופרש כנפיו אל
מואב׳ התג׳ הא כנשרא דחיש
דחיש ותרי כן יסק מלך במשריתיה
ויתרי על מואב כי על ה׳ הגדיל׳
תרגם אמרי על עמא דה׳ איתרב
איתרברבו׳ טלבואשה ומעיד׳
ט התג׳ כלב ויתמו רעקיו ׳
לה בחכלחיו׳ הנס מפני הפחד׳
יפול אל הפחת׳ והעולה מן הפחת
ילכד בפח׳ שכשינם מואב
מפני נבוכדנצר׳ היו הפחד
ויהיו נסים והולכים עד חשבון׳
כסבורין להנצל בצלו׳ דרכה כי על
חשבון עירו להוליט אימלואת
מכח נסים מכח דוחק שנטוכר
נער יהדא׳ אחריהם יפול את

הפחת שמלוקוס שהם סבורים
להנצל שם בצל החשבון יהיו יצ׳
אנשי חשבון הורגים בהם׳ דרכה
כי אש יצאה מחשבון׳ והעולה
מתוך הפחת׳ כלו׳ הנמלט מחש
מחשבון ילכד בפח׳ זהו דרכה
ולהבה מבין סיחון׳ ותאכל פאת מואב׳
גדולי וקדקד כל בני שאון׳ וגם
תאכל הראש שלו׳ אותה אומיד
שהיו הולכים למלחמה בשאון
גדול ורוב עם שבהם׳
לבני עמון׳ הבנים אין לישראל
אם יורש אין לו מדוע ירש מלכם
את גד שבני עמון היו הורגין את
ישר׳ שבארץ הגלעד ולמען החריב
את גבולם ומנחלתם של ארץ ישר׳
ומבקעין את הריותיהן שלא ישו׳
ישאר יורש לישר׳ שיעמוד
על הנחלה׳ דרכה בעמים על שלש
פשעי ישר׳ בני עמון על בקעם
הרות הגלעד׳ למען הרחיב את
גבולם הוא שהנביא אומר להם׳
כמו הבנים אין לישר׳ אם יורש
אין לו׳ והתשוטטנה לשון טרי
טריקה׳ כלו׳ תהיו נבראות בני
בגרות׳ שהיו האויבים משוטטים
משוטטים אותם בגדרות הכרכים
הנחבאות בשם׳ כמו משוט בא׳
בארץ׳ מה תתהללי בעמקים
שלך שהיו בתחלה מלאים מ
עמשיו זב עמקך ושאר
הריקעת׳ זב׳ אשקורור בו ע׳
הבוטחה ברוב אוצרותיה ואומ׳
ואומרת מי יבוא אלי להזיק לי׳
ונדחתם איש במעני עצמו שלא
ידע אותו חבירו׳ לאדום׳
האין עוד חכמה בתימן היו שכבר
כדרום אומרה עצה מבני עשו׳
נסרחה חכמתם׳ שטילם עסו׳ הנ׳
הופנו העמיקו לשבת בערים׳
יושבי דדן׳ וגם היא אדום לא
מפני שאין עוד חכמה בתימן׳
ולא מפני שאובדה עצה מבני

אדום ולא מפני שנסרחה חכמ׳
חכמתם נבוים להם ומעייקים
לשבת׳ אלא מאותי נהיה הדבר
הזה כמו שאומ׳ והולך׳ כי איד
עשו הבאתי עליו עת פקדתיו׳ אם
אם בוצרים באו לך לא ישאירו יש׳
ישאירו עוללות׳ כתו׳ ואומ׳ לו
גנבים בלילה ישחיתו דים ויש א׳
וישאירו שארית׳ אבל באדום
לא ישאירו שארית׳ ומה דבר
גרם לו כן׳ דבר זה גרם שאני
חשפתי את עשו גליתי את
מסתריו ולא יוכל להחבא׳ שודד
זרעו ואחיו ושכניו ולכך עד
בלתי השאיר שיאמר שום לחבירו
עזוב יתומיך עליך ואני אחיה׳
ואלמנותיך עלי תבטחו׳ ויאמר
כנים שולח׳ הנביא שולח ואמר
לאומות באם יי׳ לקום ולבא על׳
עליה למלחמה׳ תפלצתך השיא
אותך׳ תרג׳ טפשותך אטעיית
יתך׳ שוכני בחגוי סלע׳ והיית
שוכן במקום סלע׳ ומרומה ותפשת
מרום הגבעות׳ ומשם אורידך
נאם יי׳ הנה כאריה יעלה מגאון
מגאון הירדן כן יעלה נבוכד
נצר אל נוה איתן של אדום׳ כי
ארגיעה אריצנו מעליה׳

פתר ירצנו

לפי זמנו ארוצנו ואריב עליה׳ ומי
ותפילה אני על פת שכבל מקום
שלום ויוכב כמו ויעל ויעלני אני
על עלי׳ כי ויעל ויעלי האריה
אשר ראיתי׳ אני על עליהם׳ כמ׳
כי עלם ויעליהם׳ אני על עלינו כמו
ויעלה ויעלינו׳ כלם פתרונו
שבל הדבר ויהם והולך לו׳ ולא
שיבוא הדבר עליהם׳ ומי בחור
אליה אפקוד׳ ומי בחור בכל
העולם שלא אפקדנו עליה׳ ומי
יעידני׳ ומי מעיד כי שלא רעתי
משורה׳ ומי זה רועה שיוכל
לעמוד לפני׳ אם לא יסחבום

צעירי הצאן אם לא ינררום יש׳
ישר׳ שהם תורעו וכל הצעירים

ובפתרוני ר׳ מנחם

מ׳ צעותי׳ צעירי הצאן הוא פרס׳
היכן מצינו שנשאל פרס באדום׳
הצעיר שבאחים רמת בני יפת
גומר ומגוג עד תירס׳ אבל לא
הבין ראיה לדבריו שתירס
הוא פרס׳ היכן מצינו שנשאל
פרס באדום׳ אם לא ישים עליה׳
עליהם׳ אם לא ישאו עליהם על
ויושם׳ צעקה בים סוף נשמע
קולה׳ צעקת קולם נשמע בים סוף׳
שהמקום היה רחוק מן הים׳

לדמשק׳ כים דאגה

השקט לא יוכל׳ תרג׳ היך כמעמי
ימא׳ כלו׳ כמורדי הים שאוחזים
דאגה ולא יכלו השקט׳ אין לו
עזוב פורענות זה ומצוה ד׳
עיר תהלה וקריית משוש ל׳
קיים היא שאקוע׳ עוד בן ד׳
ואיננו לשבע׳ ירדוו לס
לשון שבר׳ כמו הדרין התעברון
לקדר׳ ועליהם ישאו להם תרג׳
יסבון להון לכל רוח׳ קצוצי פאה׳
היושבים בקצות הארץ׳ לעילם׳
והבאתי אל עילם ארבע רוחות׳
תרג׳ ארבע מלכון ואחתתי את
עילם׳ תרג׳ ואתבר׳ ושמתי כסאי
בעילם לשפוט אותם׳ לבבל׳
הוכיש כל חתו מרודך׳ תרג׳ בהית
דפלחין לבל איתברו דפלחין למ׳
למרודך׳ כלו׳ מרודך שם הכס׳
כי עלה עליה גוי מצפון זה
מדי היושב בצפונה של בבל׳
הלוך ובכה ילכו לבקש רחמים׳
ודבר זה היה בגלות לבבל שבע׳
שנה׳ וביאה עת גאולה את יי׳ אלה׳
אלהיהם יבקשו לקיים מה שנ׳ וב׳
ובקשתם משם את יי׳ אלהיך ומצ׳
ומצאת׳ ציון ישאלו דרך פניהם׳
כך יאמרו שואלים לעוברי דרכים׳
דרך העיר הזה הוא הדרך שכ׳

ששואלים פניהם ומבקשים
ללכת בציון אף לא כאשר אל
יי׳ המורים להם את הדרך יאמ׳
יאמרו להם׳ באו ונלוה לכם את
הדרך ונלך להם המורים הדרך
על השואלים ללכת שעה לציון׳
וכן מבואר זכריה הוא אומ׳ כה
אמר יי׳ צבאות עוד אשר יבאו
עמים ויושבי ערים רבות והלכו
יושבי אחת אל אחת לאמר נלכה
הלוך לחלות את פני יי׳ ולבקש את יי׳
צבאות אלכה גם אני ומכור ד׳
להם ברית עולם לא תשכח׳ לא ל׳
תשכח תרג׳ לא יפסוק ציון אוב׳
אובדות היו עמי רועיהם התעום
אלא מלכיהם וחבריהם שהתעו את
ישר׳ אחרי על׳ הרים שובבום׳ פת׳
פתרו שלהם המורדים׳ כלומר
הבריחו את ישר׳ לאחר מקום׳
שובבם לשון שובבה׳

ויונתן תרגם

מלכיא עלמיהון׳ לשון שמרד׳
ועיקר פשוטו של מקרא ושובב׳
צאן אובדות היו עמי רועיהם
התעום על הרים שובבום׳ להרים
שובבום שהדיחו אותם מהקים׳
רבוצם לחוץ שלא להיות נדחי׳
אותם לעד עד שנלו כמגמ׳ וכן
כיחזקאל הוא אומ׳ יען בצד
ובכתף תהדפו ובקרניכם תנגחו׳
כל הנחלות׳ אשר הפיצותם אותם
אל החוצה שכחו רבצם זו ארץ
ישר׳ כל מוצאיהם אכלום׳ ואחר
שהיו צאן אובדות ואחרי אל
גבעה הלכו׳ כלי רועה והיו הפקר׳
דבר זה גרם שכל מוצאיהם
אכלום׳ וצריהם אמרו לא נאשם׳
שכל זה שאנו שולחים וכמו
אותם אין אנו נאשמים בדבר
מפני שחטאו ליי׳ אלו דברי הל׳
הנביאים שמפיה נעשה כל
מוצאיהם אכלום׳ וצריהם
במורים אותם׳ ומורדים לא נאי

כלוה תנו אותה למרמס כמו
מסילה וו שהם דשין בה כמו
ערמים היו ערמות חטים
שדשים אותה וכן היא אומר
מקום אחר בבל עת הדריכה
חרבו כל פריה כל גבוריה הנה
אליך זדון הנה אליך בבל או
אומת הרשעה
וכן תירגם יונתן
אומות רשעא' ואמן הקבצית
הארץ' ואמן המינין וקבץ
לארץ ישר' והקבצו' והמוציא
חוץ ליושבי בבל'
ויונתן תירגם
ואמן הקבע בבל ואותבר
לשון מגבהים חרב אל שריה
ואל חכמיה חרב אל הבדים
הם הבדאים כמו שמינו בבל
מקום שיהיה החרב בגבורים
ואמרים בקטנים מענין של כ
מבואות גבריה חרב עדי על
ערי הד אות הרועה ותפו ימנ
הימין והשיבותי ידי על
העשרים וכרים לשון ענבים
הם'
ויונתן תירגם
אל הכרים ונשאו על קם והיו
ויתבטון לשון ויפר אותות
כריס ואותם הערב אל כל אנ
אומה שנערבו בתוכה והיו
לנשים תרג' ויהון חלשים כנשי
חרב אל אוצרותיה ובזזו ת
תרג' דקטלין בחרבא ייתון על
בית גנזהא ויתבזזון וכזו
וכאיים יתהללו תרג' וכמו עון
וכמו עותהין על שם שהם היו
איימתם עיים מרט רישה כלנ
איים חתולים הנה עם כורים
ואיתנו בכל הלשון שתרגמו ה
כשכשדים כיון על ישר' היו א
אומר ערוך כאיש למלחמה
עליך בת ציון וכשודדי כיון על
בבל' ערוך כאיש למלחמה עליך

בת ציון וכשודדי כיון על בבל
ערוך כאיש למלחמה עליך בת
בבל' ויקול שנתפשה בבל נרעשה
כל הארץ' לב קמי שונאים קמים
על לבב' וזהו אחד משלשה שם ויקר'
ויש אומ' לב קמי' כשדים באותיות
של את בש' וכיוצא בו כשדים ו"ל
לב וזהו כי ל' ב' ול' ב' ש' דכשדים ומ
כש' ד' דכשדים ק' דקמי' וה"ן
דק' י' דכשדים ואי' דקמי' וזהו ג'
ים'
וכן תירגם יונתן
יושבי לב קמי יתבי ארע דכשד
דכשדאי רוח משחית רוח ודי
שישחיתו אותם' ושלחתי לבבל
זרים וזרוה ומפזרים ומפזרים
אותם ויבוקקו' לשון ריקם אל
ידרוך הדורך קשתו אל ידרוך
עקוד כמנגל ולדורך שוינה קדש
ופת אל כל מי שידרוך הדורך
קשתו אל יחטיא שלא ישוב
החץ ריקם שלא יהרוג ושואה
תאמר ואי שהוא מורה בו חץ
לכיש הוא שריון ואין החץ נכנ'
עצם בו לכך נאמ' ואל יתעל בש'
בשריונו ופתר אלא יתעלה' של
שריונו לפי שתחליף לו החץ אל
את השריון כי ארצם ארץ בבל
מלאה אשם שהכעיסו את קדוש
ישר' כוס זהב בבל' כלומ' כמו כוס
זהב שהוא חמוד ביד אוחז כך
היתה בבל חמודה ביד אומ' עד
עכשיו שכוס היה משכר את
כל הארץ ומיינה שתו כל הגוים'
אבל עכשיו פתאום נפלה בבל
ותשבר קחו צרי למכאובה'
אבל אינה מועיל שכבר נגזרה
גזירה שלא תעלה רפואה'
כמ' שאמר והולך רפאנו את
בבל ולא נרפאתה הוציא יי' את
צדקותינו פת הוציא לאור
משפטינו שעשה לנו משפט
בבבל' הברו החצים בחון החצ'

החצים ותרג' שננו גירריא לשו'
חץ שנון מלאו השלטים החזיקו
המשמר החזיקו משמר על
משמר אותו בעצר פת מורה
ותכלית בעצר יום מלאותיך
כמו יספו מלאותך ידם כמק
ואיומעל לפי שלכות יען עליך
הירדן הדר ואדר ופרס עשוה
ארץ בטחו ועל ענבים מקנה
הארץ מקום לאוצר לעת ואוצר
עשה'
ויונתן תירגם
כרון להון ואוצרין עביד אריו'
רוח וארע מחון לפור ענבים
כל מושב יצאם על פני תבל
אורינה מכן אותה לי יותה ואר
פטיש שלי שאני מחזיק בידך
כמו הנפטש כפטיש ומשבר
בו כלי מלחמה כמו כן אני תופש
בה ומחזיק ביד ומשבר על יד
ידך את האומות כבל של כך קרוי
קריות ומפץ שלי שאומה בך
גוים וממלכות כמ' שאמ' והולך
ונפצתי בך סוס ורכבו וכל
האמור בפרשה' ואמר ועדרו אל
אמר ועדר בקר של פני שהו
חורש בקן ולא יקחו ואמר וכן
ופינה ואך למוסדה כי הפינה
היא ראש למבנין ויומן למוסדות
אלו שלטונין ופיכו כל ראש
גבור העלו סוס כילק סמר פתו'
העלו עליה סוס שיהיו דומה
ורץ כמו הילק סמר סמר'
הירעה כל ששתה גבורת כבר'
תשש גבורתם והיו חלשים
כנשים ואת המכתמים הכתם
השומרים מגויים שהרג סמר
כמש' בת בבל כגורן עת הדרי
הדריכה תרג' כמשתתו דבבל
רמיא לאדריא דמטא עידן אית
אדרכתה עוד כעבור בעוד
וגתה בזיוין עליה חמכי ושוו
על כבל המור ושבת ימין ודמי

ודמי אל יושבי כשדים תאמר
ירושלם. פת' יושבת ציון ויושבת
ירושלם צועקת לפני הק' על בבל
ועל כשדים וחמס שחמסוה בבל
וכשדים. ושהרגו כהן ושפכו את
דמם חמסי זה חמס של ממון. ת'
שארי. פת' שאכלו את בשרי. מל'
כמעין של מקום אשר יאכלו
שאר עמי. עורם מעליהם הפשי'
הפשיטו ודמי זה הדם שאכלו
דמי עם בשרי. הנני רב את ריבך
יושבת ציון ויושבת ירושלם.
והחרבתי את ימה של בבל. נער'
לשון חמור נער' כחמורים אשים
את משתיהם. פת' כשיתחממו
לבם מיין אשית את משתיהן.
פת' אערבב את משתיהן. כלו'
אהפך את משתה שלהם לאבל
לעירסכיי אשית. פת' אערבב
כמ' לא שתם על יין לכן אותם
לא עריבין אנא מין בחומם
אשית את משתיהן. פת' לבם כמין
אערבב משתה שלהם. והשכר'
והשכרתים לשון יעלזו. והביא
הכלים אשר הגלה נבוכד נצר'
מהיכל ה'. לשתות בהם נשים
ופלגשים. וישנו שנת עולם כד'
כדרך השיכור שישן עד שלו
שאינו מכיר הולך ויישן לו. ולפני
ששאר שיכורי יין הולכי' סו'
וישינים להם. וכצאות היין מה'
מהם יקיצו ויעורו ושנת כד'
ועמידין לחון אילו ישנו שנת
עולם ולא יקיצו ויקיצו וכן אותה
ומינן ברעיאן לשיעור מלכין ג'
עבד להם רב לרברבוהי. בלשצ'
אמ' בטעם חמרין להיתיה לה'
למאני דהבא וכספא די הנפק
נבוכד נצר אבוהי מן היכלא
די בירושלם. וישתון בהון מלכו'
ורברבוהי שגלתה ולחינתה'
באדין היתיו מאני דהבא ואשתיו
חמרא בה שעתא נפקו אצבען

די יד' ואנש וכתבן לקבל נברשתא.
וכת' ביה בליליא קטיל בלשאצר
מלכא כשדיא. וזהו וישנו שנת
עולם ולא יקיצו. ששך זה בבל.
שלפי כיתו דריוש עלה על
בבל הים. ואתרג' סליק על בבל
מלך משירייתיה דסגיאין כמי ים
ואינון כהמון גליו נכסתה והוין
וזולטות גלים העוטפים עליה'
ופקדתי על בל בבבל. תרג' ואסער
על בל דחלון לבבל. והוצאתי
את בלעו מפיו. נכסים שהב'
אספו בארץ מן העמים הקבוע'
אליו לעבדו אותו ומפיהן ולא
ינהרו אליו עוד. תרג' ולא ישתע'
ישתעבדון לה עוד עממין. בשמ'
בשמועה הנשמעת בארץ שנ'
שאמרו עתה בלשאצר וכמו כשו'
בשנה השמועה שדריוש מלך.
ואחריו בשנה השמועה שדר'
שדריוש מת. ולבוא אחר שנה
שמלך מלך כורש וחמס בארץ
בארץ ומושל על מושל. תרג'
ויסגון חטפין מארעא ויקום
שולטן על שולטן. גם בבל לנפול
חללי ישר'. כלו' ומפני מה אני אם
מזהיר אתכם לאומ' צאו מתוך
עמי ומלטו איש את נפשו. לפי
שגם בבל עתידה לנפול חללי יש'
ישר' אשר ישארו בה כשיבואו
השמועות האלה. גם לבבל נפלו
חללי כל הארץ גם אשר אותו
שהיו עבדיו מבד מלך בבל. גם
אותם יפלו חללים בבבל. זכרו
מרחוק מבבל. כמ' דוה' רחוקה
מבבל כמו אלו. ואתם זכרו את
עבודת ה' וירושלם. בשנו כי
שמענו חרפה על שישראל
עקים ואומ' רב שבענו כמו'
ובסתה כלימה פנינו. כי באו זר'
זרים על מקדשי בית ה'. כלו' בי'
בית ה' ואוצרות בית ה'. לכן ה'
הנה ימים באים ופקדתי כו'

בבל השורים. פת' ואלו תעלה בבל
הכנפים גבוהים עד לב השמים.
וכי תבצר מרום עזה. כלו' ואלו
תחזק וכצרים גבוהים וגדולים.
כל זאת לא יועילו כי מאותי
יבואו לה שודדים ולא ישגיחו
לכל זאת.

וכן תירגם יונתן

ארי תתקף בבל כמגדלין דמטן
עד צית שמייא וארי תכריך
כרכן תקיפין עד רומא מן קד'
ואבד ממנה קול גדול קול עם רב שהיה
בה והמו גליהם כמים רבים. חיל'
חיילים לרוב האדם. שקולם נתן
עליהם כשאון גדול. כלו' ומור'
החיילים ישאו קולם עליהם
כשאון גדול. ערער תתערער
לשון ערו ערו עד היסוד בה.
ויגעו עמים בדי ריק. עניינו של
יגיעם ועמלם של בבל וכל המשנ'
וכל האוצרות בבל עד
עכשיו לריק יגעו וכמו שיגעו
ואחר של בסוף תהיה בבל
נשרפת באש ושריה. שר מנוחה
שר ממונה על מנחה ודורון הב'
המביאין למלך.

וכן תירגם יונת'

ושריה רב תקרובתא. בחדש
הרביעי בתשעה לחדש ויחזק
הרעב בעיר ותבקע העיר וכל
אנשי המלחמה ויצאו מן העיר
לילה. דבר זה אירע בתשעה עשר
בתמוז. זה היה בחורבן ראשון.
ומה שאנו אומ' בשבעה עשר
בתמוז הובקעה העיר לפי כך
אנו מתענין בו זה היה בחורבן
שני. כמו ששנינו במסכת
תענית פת' בשלשה פרקים. חמ'
חמשה דברים אירעו בשבעה
עשר בתמוז הובקעה העיר.
ולפי אנו מתענין בו זה. ואיקשי
כנג' הובקעה בשבעה עשר
בתמוז הוו' והכת' בחודש הר'

הרביעי בשמנה לחדש ותבקע
העיר׳ ואו׳ רבו׳ לא קשייא כאן בר׳
בראשונה כאן בשנייה׳ דתניא
בתשעה לחדש ותבקע העיר
בראשונה ובשנייה בשבעה עש׳
עשר בו ואיתא מתענין חורבן ש׳
שני׳ ובחדש החמישי בעשור
לחדש בא נבוזר אדן רב טבחים
עומד לפני המלך בבל׳ מלמד
נבוזר אדן רב טבחים עומד
לפני מלך בבל׳ הניח את מלך
בבל ובא לו לירושלם ובמלכים הוא
אומר בא נבוזר אדן רב טבחים
עבד לפני מלך בבל ירושלם דבר
זה היה בעשרה באב׳ ואו׳ רבנ׳
זה אנו מתענין בתשעה באב׳
לפי ששנינו במסכת תענית
בתשעה באב חרב הבית בראש׳
בראשונה ובשנייה׳ ואמ׳ בגמ׳
חרב הבית בראשונה מנין׳ דכ׳
בספר מלכים בחודש החמישי
בשבעה לחדש היא שנת תשע
עשרה שנה לנבוכד נצר מלך
בבל בא נבוזר אדן רב טבחים
ירושלם וישרוף את בית ה׳ וג׳
ותניא אי אפשר לו׳ עשרה
שכבר נאמר שבעה ואי אפש׳
לו׳ שבעה שכבר נאמ׳ עשרה
הא כיצד בשבעה נכנסו גוים
להיכל ואכלו ושתו וקלקלו בו
שביעי ושמיני ותשיעי עד של
שפנה היום שנ׳ אוי נא לנו כי
פנה היום וכתשיעי לעת ערב
הציתו בו את האור ושורף עד
שקיעת החמה כולו עשירי׳
ובעשור לחדש׳ והיינו שאמ׳ ר׳
רבן יוחנן בן זכאי אילמלא ה׳
הייתי באותו הדור לא קבעתו
אלא בעשירי מפני שרובו של
היכל נשרף בו׳ ורבנן אמרי את׳
אתחלתא דפורענות׳ עדיף׳
ובשנייה מנין׳ דתניא מגלגלין
זכות על ידי זכאי וחובה על׳

ידי חייב׳ ואומ׳ כשחרב הבית
בראשונה אותו היום תשעה
באב ומוצאי שבת היה׳ וכן
בשנייה׳ הסיפים אילו כלי שירה׳
ויהיו הרימונים תשעים וששה׳
ולא יתר מחוברות זה בזה ואחד
וארבעה ומפוזרות ולא יתר—
הרי מאה׳ ואת סופר שר העיר
שכותב כמה ולא עיר ועיר—
וישפטם לצאת במלחמה׳ בשנ׳
בשנת שלש ועשרים לנבוכד
נצר הגלה נבוזר אדן יהודים
נפש שבע מאות ארבעים וח׳
וחמשה ועשרים לנבוכד נצר
הגלה נבוזר אדן׳

רשצ׳נ׳ר בס׳ ען

בעשרים ושלש שנים לנבוכד
נצר טהנה עד כידו ושטף את
כל היהודים שהיו במצרים ובמואב
סביבות ארץ ישר׳ נפש שבע
מאות ארבעים וחמשה׳ עדיף׳
שהם שאריין דסלהון דרי׳ ו׳
ויכון יותר כל שהוא בטובה
אל יתיאש עצמו מן הפורענו׳
יהויכין היה כלוא בבית הכלא׳
שלשים ושבע שנה׳ לבסוף כת׳
בו ויהי בשלשים ושבע שנה׳
לגלות יהויכין נשא אויל מרודך
מלך בבל את ראש יהויכין מלך
ויוצא אותו מבית הכלא וידבר
אתו טובות׳ ויכון יותר כל
שהוא ברעה אל יתיאש עצמו
מן הטובה׳

נשלם ספר ירמיה׳
לא אתן הודיה׳
שעזרני במרחביה׳

אחל ספר יחזקאל
בעזרת צור ישראל׃

בשלשים שנה ברביעי בחמש׳
לחדש׳ סתם הנביא את דבריו
ולא פירש מי היו ולא פירש מה
מנה׳ לפיכך הפסיקה רוח הקדש
את דבריו בשני מקראות הסמוכ׳
הסמוכות לה׳ אמ׳ הנביא זה ה׳
מנה שנ׳ בחמשה לחדש׳ וגו׳
אין אלה דברי הנביא שהרי כבר
אמ׳ שבחמשה לחדש הוא׳ ומ׳
בראשונה דבר׳ ומראות אלהים׳
על שם שלא היה רואה באספ׳
באספקלריא המאירה קורא
אותם מראות׳ כמין חלום ולא
ממש׳ וכל הנביאים ראו את הם
מתוך שינה ומראה׳ והנה
רוח סערה׳ ומרכבת כסא כבוד
בעולם׳ שנ׳ בסופה ובסערה דרכו
ולפי שבאה בחמה טרייה לרוח
סערה וענן׳ באה מן הצפון׳ חוז׳
חוזרת מכשדים שהיו בכעשן׳
ולא הלכה שם כדי לכבוש את
העולם וכל׳ ענן גדול ואש מתלקח׳
מתוך הענן׳ והאש שמתלקחת
מתוך הענן מפיק לו נוגה סביב׳
ומתוכה כעין החשמל מתוך האש׳
פירשו רבותי׳
ול׳ חשמל׳ חיות אש ממללות׳ וכו׳
אבל אין דרך הרב להיות מלמד—
להלמידו שלא ראה התלמיד
וראיה׳ את כיון היורד אמ׳ יחזק׳
רצונך לידע היה הענן והאש׳

מתלקחת מתוך הענן והאש
מתלקחת כענן חיות אש מאל
מאליהם. והאש מתלקחת כ
מתוך האור והן ישיבוהו לאח'
רצוא ומצוא. חיות אש אלא
על כרחך אין אדם יכול לד—
להוציאו דבר העולם אלא דבר
הבריאה והמכר. אף כאן אין כ
חשמל אלא לשון שלהבת ולבת
אש הבוער ועולה מתוך האש
כעין עולה והאש בוער מתוכו'
ומתוכה של אותה אש ראיתי
כעין חשמל הבריאה מתוך אש'
ולא עד עתה הוא' ומתוכה ש
של אש דמות ארבע חיות דמ'
דמות אדם להנה' דמות אדם
לכל אחד של פנים כארבע קצותיו'
ויש להתבונן בדבר שהרי דמות
שור ונשר ואריה להנה' לפי שז'
שזה אב לכלם קלס הנביא את
את המרכבה וארבעה פנים'
לאחת. וכן לאריה ולנשר ולשור
הרי יו' לחיה וכן לכל חיה וחיה
יו' פנים ור' פנים לאחת. הרי ס"ד
פנים לארבע חיות. רגלן כנפים
לארבע חיות רגל ישרה'

תירגם יונתן

ריגלין כיון'. ולכת בהם לכל יד
ויד כרגל אדם שהוא מכוון לל'
ללכת לצד אחד של ארבע רו'
רגליהם היו פרסותיהן ישרות
ולכת בהם לכל צד' כדי שלא יס
יסבו בלכתם ולא כרגל אדם
שאינו נכונותיו מטוטות ללכת
לפניו ועקבות רגליו מאחוריו
ואחורין הוא מצד ומיסב את
פניו. אבל אלו היו רגליהן ישרו'
ללכת בהם לכל צד' ואף כף
רגליהם שהוא העקב כעין עגל'
עגל' תירג' יונת' כפלגלין' שיורת
העקב היה עשוי כפיסת כחיה
ולפניה' לפי שלא יהא צריך
להיסב בלכתן אלא אל עבר פניו

ילכו. ונוצצים ומבהיקים. כמו
מראיהם כעין נחשת קלל' ופתגם
נחשת ממורק. כמו ממורק' וכן
תירג' יונת' נחש מצלהב' וידי אד'
אדם מתחת. וגו' וידי אדם עשוי
להם לחתות בהם גחלי אש' אף
מבינות לגלגל מתחת לכרוב לחת
אל חפני למשך הכרים שיהיו זור'
זורקים אותם על ראשי הרשע'
הרשעים'

וידרעון תירגם

לאיתותי בהון גומרין דאישא'
אף מבינות לגלגל מתחת לכרוב'
וגו'. חוברות אשה אל אחותה'
כנפיהם' לכסות פניהם שלא
להביט לאריה פניו' ודמות'
פניהם פני אדם שאע"פ שהיה
להם דמות חיה היה בהם פנים
שהיה דמותם דמות פני אדם'
ופני אריה אל הימין לדמות פני
אדם לארבעתן' לארבעתן החיות'
ופני שור מהשמאל לשמאל
פני אדם' ופני נשר לארבעתן'
לארבעת החיות' ופניהם וכנפי'
פרודות מלמעלה' מלמעלה למ'
שלמעלה. טעם זקף גדול נקוד
על' ופניהם' שהוא מפסיק הד'
הדיבור לא היה יודע לפרשו'
אבל העיקר לארבעתן' להבדיל
זו מזו והענין תיבת ופניהם
בפני עצמם' וכן פירושו' ופניה'
להם וכנפיהם היו פרושות ל—
למעלה מפניהם ומכסות אותם'
שלא להביט בשכינה' כי עד
לאיש שתים חוברות איש לכל
פנים ופנים' שתים כנפים חוב'
חוברות לכל אחד מכל חיה וחיה
פרושו' לעד כל חיה וחיה ושל'
לעד זו' והפנים שבתחתיהם מכס'
בהם גויותיהם ולשון מקרא אחד
יש עוד כפרשה זו' וגביהם
וגבה להם' ויראה להם ותכרתי
וגביהם עשויות כמעניה ...

ושתים מכסות ושתי כנפים—
הטהורים מכסות את גויות' איש
אשר יהיה שמה הרוח ללכת
ילכו קום ללכת ילכו'

וכן תרגם יונ'

ואמר רבי' תמן רעותא לא יסבו
בלכתן לא היו צריכות להסב
פניהם בלכתם לפי שהיו ארבע
פנים ורגליהם רגל ישרה' ודמות
ומתהלכת בין החיות' והיא האש
מתהלכת בין החיות' והיא הא'
האש מתהלכת בין החיות כענן
בין החיות' כמו ותהלך אש ארצ'
ומן האש יוצא ברק ומן האש י'
יוצאין להב הברק ועולה' והחיו'
רצוא ושוב כמראה הבזק' כמרא'
אש שהולך ושב ומתפזר לכיון ש'
ולכיון. בזק לשון פיזור. כמו חד
ששם בזקין אלה ואש נבזי
הכבש כדי שלא יחליקו רגל'
הכהנים' שנין אחר' והחיות רצ'
רצוא ושוב אינו מלשון רץ' כי
לא יאמר מן רץ רצוא' ולא מן ש
שמא' ולא מן שת שתייא' ולא
מן קם קוואי' ולא מן שם שמואי'
אך רצוא יוצא ומפעל' רצה ד'
ויאמר מן רצה' רצוא' כמקום
רצה כהם' כי האלף כמו מקום
הא' בבויה ויקוואות' כי אותיות
אהו"י מתחלפין' כמו ונשאירה
אתכם' נשוא מן נשה' שבמקום
האלף במקום הא והיו באמצע'
וכן האו נוספת באמצע התיבה
כר אינו' וכן מאור ובור שהוא
האור' וכלם לשון פעול' וכן לקוח
ויאמר מן רצה רצוא כמלא' תמ'
תמורת רצוא בהא' כמו שר—
יאמר מן עלה עלה' ומן בכר—
בכה' ומן שתה שתה' ומן קצה
קצו' וכן פת'. והחיות נראות
כרצים לצאת ושבים' כמראה
הבזק' כמראה האש שמראה
כרצין ושב כל כך מהר ושוב'

שכשיוצאה ממנו שהולך ויוצא
חוץ וחוזר שב׳ והנה אופן אחד
בארץ׳ לא שיהא עומד ולמטה
בארץ אלא מקום הנחתו ברגל
ברקיע׳ קרוי ארץ שלו קרקעיתו
של רקיע׳ לארבעת פניו לכל חיה
וחיה אופן אחד על הכרוב האחד׳
ואופן אחד אצל הכרוב האחד׳
ואופן אחד אצל הכרוב האחד
תרשיש׳ קרישטל בל׳ ומראיהן
ומעשיהן׳ מראיהם׳ מה שנ׳
שאורהן כעין תרשיש ומעשי׳
ומעשיהן׳ כאשר יהיה האופן
בתוך האופן׳ כאשר יתקע אדם
אופן אחד לרוחבו של חבירו׳
שאז יתגלגל האופן לכל עבר׳
ולא יסבו את פניו׳ וגביהם׳
קורר בירקא קטן לפי שהוא
עומדת בעציה לנו׳ ואותן הד׳
החיות׳ היו להם גבות׳ וגבה
להן ששוים כגבהם׳ ויראה
להם׳ לא תאמר שיהו יראים
[illegible] השכינה שדבר זה [illegible]
הנביא היה יודע ועוד שהיה
לו לו׳ ויראה הם אלא הנביא
אני׳ והחיות שלהם בראותי אותם
הייתי מתיירא מהם׳

ור׳ מנ׳ בר׳ חלבו פי׳

ויראה להם שגבותם מלאות
עינים׳ כי רוח החיה באופנים׳
טכשם שהיה רוח חיים בחיות
כמו כן רוח חיים באופנים׳ בלכת
ילכו׳ בלכתם החיות ילכו האופנ׳
האופנים על ראשי החיה ורקי׳
לרקיע׳ רקיע׳ כמו׳ וירקעו את
פחי הזהב׳ וכמו׳ רוקע הארץ
על המים כעין הקרח הנורא׳
שנשוי עליהם ראשיהם׳ כמו
כעין קרח׳ שקורין גלאצי בל׳
הנורא׳ נורא ותחת הרקיע כנ׳
כנפיהם ישרות׳ פת׳ פרודות
ולמעלה׳ שמכסות בהן פניהם
שלא להביט למעלה והן כשם

כמו שהם לראש שהם מכסו׳
להנה׳ כלו׳ כל אחת ואחת מאה
מהן לכל פנים שלו הגוף וארבע
פנים׳ כשתים מהן יכסה פניו׳
ובשתים יכסה גויתו׳ ואשמע
את קול כנפיהם כקול מים רבים׳
פת׳ רעש לרעש לאדוה קול דמה׳
דומה דומה קול כנפי החיות׳
כמשקים אצל הארץ לעומתם ש׳
שומעת [illegible] קול מים רבים
או קול המולה גדולה׳ שפתר
המון רב או קול מחנה או קול
מי ששומע קול׳ אל שדי כדבריו
הן אותו קול של כנפי החיות׳
וכן דרך החיות של מ׳ בכל מקום
שהיימן [illegible] דברים שמעו׳
שוים בין החיות של כמ׳ ואשמע
כפולן׳ כמ׳ כטוב בחוטיו כמשה
כמשה כנ׳ כאשר שמעה אזני׳
אף כמו כשבין לראות דברים
אחרים אל קול כנפיהם מה הב׳
הכת׳ ומשוה אותם שהשוה
קול כנפי החיות כקול מים רבי׳
כקול שדי׳ כקול המולה׳ כקול
מחנה׳ וכל זמן ששמעתי את
קול כנפיהם לא עמדתי לשמוע
שום קולות כוחת׳ אלא מגו׳
בעמדם תרפינה כנפיהם כד׳
בעמדם על הארץ׳ ורפו כנפיה׳
לשפל׳ ואותה שעה ויהי קול
מעל לרקיע אשר על ראשם
בעמדם תרפינה כנפיהם כד׳
כשעומדים ותרפינה כנפיהם
ולשעה שהיתה נראית השכינה
ולדבר עמי עד שפסק הקול
של כנפי החיות׳ באותה שעה
ויהי קול מעל וגו׳ כית לה סביב׳
וכשנה ביום הגשם שאני
שהיום ומעין הקשת סיבה
שמתיש כח הענן ובריאה אות
ויתעט׳ כן מראה הנוגה היה׳
ומתיש את ענן גדול שהוא רבי
ומפיק נוגה סביב׳ והיא מראה

מראה דמות כבוד׳ ואראה
ואפול על פני׳ כי ירא הייתי להביט
ונפלתי על פני שמעתי קול
מדבר כן אדם עמוד על רגליך
ואדבר אותך׳ ותבא בי רוח׳ ...
זהו רוח נבואה׳ ואשמע את
מדבר אלי׳ את המדבר עמי
וכבוד היה לכתוב מדבר כלפי
מעלה׳ שהיא אומר מדבר משמע
כמדם המדבר לחבירו ופונה
אליו פנים אל פנים׳ זה אומר
מדבר שומע שהשכינה מדבר
בפני עצמו בכבודו ושולחו אל
ישראל אל גוים המורדים׳ של
שני שבטים קרויים שני גוים׳
והמה אם ישמעו ואם יחדלו׳
כי בית מרי המה׳ מקרא מסורס
הוא זה׳ וזה פתרון גלוי לפני
שבית מרי המה׳ ויהיו מורים
על דבריך כשתלך בשליחותי
אליהם׳ ואע״פ כן ישמעו כן
יחדלו אומר להם שליחותי׳ וכ׳
ובבוא הרעה אליהם ידעו כי
נביא היה בתוכם שהזהירם
והם לא שמרו׳ ואתה בן אדם
אל תירא מהם׳ כי סרבים וסל׳
וסלונים אותך׳ כי יודע אני הע׳
העם אשר אתה בקרבו סרבנים
הם׳ ויהיו מסרבים על דבריך׳
סלונים׳ ואינו קוצים׳ כמ׳ סלון מ׳
ממאיר וקוץ מכאיב ואל עקר׳
עקרבים שקורין [illegible]׳
ובלשונו קורין קורפיון׳ של
שכשם שהללו עוקצין אף הם
עוקצין׳ עקיצתן עקיצת עקרב
ובית מרי המה׳ ואע״פ כן ודבר׳
ודברת את דבריו אל תיראו ומפניהם
אל תחת׳ אע״פ שבית מרי המה׳
פצה פיך ואכול׳ וקבל את דברי׳
מתוכו והנה יש דברים משמשין
לשון זכר׳ ולשון נקבה׳ כמו הל׳
השמש בא על הארץ ואהוד
ויראו שהיו שמשו וגו׳ אל הרוחה

האחת והנהו קינים לשון קינה׳
והגה יגה הוא לשון צעקה׳ ולשון
יבבות. כמו ובכיים הגה נהגה׳
וכת׳ לאשישי׳ קיר נחשת חרש׳
חרשת תהגו אך נכאים׳ והי לשׁ
עד׳ ולשון אהה׳ את אשר תא׳
תי׳ פיך אכול׳ אכול את המגלה
הזאת׳ הרג׳ את דבריה׳ בלבך לך
קבל את דבת מגלתי הדי׳
ויאכלני׳ והסיעני׳ בטנך תאכל׳
ומעיך תמלא׳ כלו׳ שים דברים
הללו בלבבך ויאכלה׳ ותהי בפי
כדבש למתוק כדבש למתוק
ויאכלה׳ פת׳ וקבלתיה׳ ויאמ׳
שכתו׳ עליה קנים והגה והי׳ הי׳
הדברים כפי הדבש למתוק׳ כלו׳
ששמחתי לילך בשליחותך׳ לא
אל עמים רבים עמקי שפה וכב
וכבדי לשון אשר לא תשמע׳
דבריהם אם לא אליהם שלחתיך׳
המה ישמעו אליך׳ פת׳ כשמעה
אילו אליהם שלחתיך׳ יאמ׳ שה׳
שהם עמקי שפה וכבדי לשון׳
והיו מכירים אליו בינו ובינם
שיבינו את הדבר והיו שומעי׳
לך בית ישר׳ שאני שולחך אילו׳
יאמ׳ שאינן לא עמקי שפה
ולא כבדי לשון לא יאבו לשמוע
אליך כי אינם אובים לשמוע א׳
אליך׳ כי כל בית ישר׳ חזקי מצח
וקשי לב המה׳ והוא הדברים
יאמ׳ שהם מכירים בלשונך
לא יאבו לשמוע אליך׳ יוכל
האומות ואתך שירכו לבב המה
אילו אליהם שלחתיך יהיו עש
שומעים לך׳ הנה נתתי את
פניך חזקים לעומת פניהם׳ לפי
שאתה שולח אל עם חזקי מצח
אתה צריך חיזוק׳ הריני נותן
פניך חזקים לעומת פניהם כש
כשמיר חזק מצר׳ שהשמיר
בוקע את הצור׳ כן מ׳ נתתי לא
תירא אותם׳ ולא תחת מפניהם׳

יאמ׳ שבית מרי המה׳ לך בא אל
הגולה וגו׳ והשיאני והוליכני׳
אל הגולה בשליחותו׳ שכן מנ׳
ומנהג במקום אחר׳ שרוח ה׳
נושא את נביאים בשליחותו
ממקום למקום כמו שמצינו
באליהו ילכו נא ויבקשו אדנ׳
אדוניך פן נשאו רוח ה׳ וגו׳
וכשנו׳ הייתי שנשאני
אני מראות אלהים הבית כענין
המפרש כמ׳ פן יהיו מכירין בו
ומזין את כתרו ואחרי רעש
שרפים וחיות הקודש יאמ׳
ואתה ששמעתם שהיו מקלסי׳
בלשון הזה ברוך כבוד ה׳ ממק׳
ממקומו׳ ולא דעתי ואתה קילוסן
שלא נודע להם איזה מקומו׳
וקול כנפי החיות משיקות אשה
אל אחותה כהנשאים מעל
הארץ לשוא בכנפיהם׳ וכנפיה׳
פרודות ומלמעלה כדי לשוא אד׳
אדרדנות׳ כנפיהם נוגעות
כנף אל כנף׳ כמו שפת׳ והולך
משיקות אשה אל אחותה׳ ד׳
וקול האופנים לעומתם׳ שהיו
בהנשאו החיות מעל הארץ
ינשאו האופנים לעומתם׳ ושני
קולות הללו קול כנפי החיות וקול
האופנים מהארץ׳ קול רעש גד׳
גדול׳ ורוח נשאתני אל הגולה
שהייתי שולח׳ ותקחני להביא׳
להביאני אל הגולה׳ ואלך מר
בחמת רוחי כאדם שנכנס׳
כמין בשורה של פורענות׳
והולך ברוח כהה ונרעד
לכבוש ולהעלים את הדבר׳
ויאמ׳ אני היה בדעתי להעלים
הפורענות ולהגיד לישר׳ ויד
ה׳ עלי חזקה ועל כרחי יד ה׳
עלי חזקה ועל כרחני להגיד תל
אביב׳ שם מקום׳ ואשמים שות׳
שותק בתוכם׳ שלא הגדתי
והגד להם׳ יום אחד׳ ועד שאני

שאני יושב ומשמים בתוכם׳
אמ׳ לי הקב״ה מה אתה יושב ושו׳
ושותק והלא צופה נתתיך לישר׳
כצופה הזה היושב על המגדל׳
ורואה חרב באה לעיר אם יתקע
בשופר ויזהיר את העם׳ צופה
ומציל את בני העיר׳ ומציל את
עצמו׳ אף אתה צופה לישראל
נתתיך ושמעת מפי דבר׳ ונתתי
מכשול לפניו שיכשל בעונו׳ ודמו
מידך אבקש שלא הזהרתו׳
צא הסגר בתוך ביתך׳ ודבר׳
זה שאני עליך ואתה להסגר
בתוך ביתך׳ יהיה כמעשה כמו
שנתנו בני אדם עליך עבותים
ואסרוך בהם׳ ולא תצא מביתך
ותלך בתוך העם׳ וחיקת עליך
לשון יעדיה׳ כמ׳ הן על כפים
חקותיך ונתת עליה על אותה
לבינה׳ ויצר כאדם שיצר טיט׳
על העיר׳ סללה׳ שופך עפר
ויסלו וכבשו במצולות ועשוה
תל גבוה ועומד עליה ולאורך
בתוך העיר ולוחם בה חומה׳
כרים אילים של ברזל׳ להפיל בהן
את החומה׳ ואתה קח לך מחב׳
ברזל׳ קיר ברזל עשה כמו
ובין העיר׳ כמחיצות העצים
מחוץ לעיר׳ עד שכמו כן את
אות היא לבית ישר׳ שכך יהיו
האומות צרים על ירושלים ונוש׳
ונשאת את עון בית ישר׳ עליו׳
פת׳ לכפר עון בית ישר׳ עליו
מספר הימים אשר תשכב עליו
תשא את עונם׳ פת׳ תכבנו את
עונם׳ ואני נתתי לך את שני
עונם למספר ימים שלש מאו׳
ותשעים יום לשנה יום לשנה
יום לשנה׳ מלמד שחטאו ישר׳
מעשרת השבטים משנכנסו
לארץ עד שגלו בימי הושע
בן אלה שלש מאות ותשעים
שנה וכלית את אלה ושכבת

על יעד הימים שנית ונשיאות
את עון בית יהודה ארבעים
יום יום לשנה יום לשנה נתתיו
לך' מלמד שחטאו בית יהודה
משנכנסו לארץ עד שגלו בימי
צדקיהו ארבעים שנה כב' של
מנשה שעשה ככל אשר עשה
אחאב ואחאב מלך כב' וכ' משל
יאשיהו ה' של יהויקים ונבואה זו
נאמרה ליחזקאל בשנת חמישית
לצדקיהו הרי ארבעים חסר ט' לש
ר ואותן ט' ואחר הנבואה היו
שהיו שש שנים הרי ח' יובלות
ולז' שנה כח' יובלות ע' שבוע'
שמיטה הרי ס"ט שמיטות וש'
ושנת יובל האחרון נחשבה להם
לעון שהרי בעונם גלו ואמר'
הרי שבעים שנה ויקדושים של
שמיטה שלא שמטום ישראל
לפיכך גלו שבעים שנה לקיים מה
שנ' אז תרצה הארץ את שבתו'
שבתותיה' עד השמיני' לש'
לשומרון ויעד הימים ליהודה
לפי שיהודה בראויה של ארץ
ישר' כמ' שנ' ואחותך הגדולה
שומרון היושבת על שמאלך'
והנה נתתי עליך עבותים גזירותי
שגזרתי עליך שלא תהפך מצד
אל צד עד תהיה בצערך
כאלו נתתי עליך עבותים ואס'
ואסרתיך בהם ואתה קח לך
חטים ושעורים וגו' ועשית
אותם לך ללחם כאדם הנוסע
אל עיר ומפני הצרים על העיר'
והלחם מן העיר ואנשי העיר
עושים חטים ושעורים ועדשי'
יחד ללחם' ומאכלך אשר
תאכלנו משקל' ואוכלהם זה
שאני מראה עליך לעשותו וכל
מלשבילו לא שתוכל ומזון כ'
במשך שבכעך אלא במשקל
עשרים שקל ליום ולא כשיעור
בני אדם שאוכלין שתי סעודות

ביום אחד בשחרית ובערבית
יובל אותה מעת עד עת תאכלנו'
וכמו כן ומים במשורה תשתה
ששית ההין מעת עד עת תשתה
ועוגת שעורים תאכלנה ואל
תאמר לו' והלא מין כן יש חטים
ודוחן וכוסמין ופול ועדשים'
ואתה אומ' כן ועוגת שעורים
תאכלנה ואל תאמר לו' והלא
מין כן

פי' רבותינו

ועוגת שעורים כלו' רמז לך
בגללי צאת האדם תעגנה
לעיניהם פת צלויה והעוגה
על גבי צואת האדם כדרך
שהטוחים לשרוף עיסתן
בקיטה הרי מראה כאן כמה דבר
וכתמן ולא פירשו ומפרשין
בסופו אף כאן על שגזתו לנגע
את העוגה על גבי צואת האדם
עתן טעם לדבר ככה יאכלו בני
ישר' את לחמם טמא וגו' כשר
מבושל' בשר כס מס' הנני שובר
מטה לחם בירושלם' ואף זה שנ'
שנ' שגזרתיך להרעה ומאכלך
אשר תאכלנו במשקל וגו' אמרת
היו לירושלם שהנני שובר מטה
לחם בירושלם ויאכלו לחם במשקל
ובדאגה' ואף שגזרתיך להעלה
ומים במשורה תשתה' אמרת
היו שגזריכם בשמימון תשתו'
למען יחסרו לחם ומים לפיכך
יאכלו לחם במשקל ובדאגה' ומים
ומימיהן ישתו בשמימון בשביל
שיחסרו לחם ומים שיחסם המ'
הלחם מן העיר וגם המים מפני
חיל כשדים הצרים על העיר'
תער הגלבים תער הרעצין ולשו'
מאזני האין ומאזני משקל וחלקתם
לשעורת מספר ויקבץ לשלשה
חלקים ומהן תצא אש אל כל בני
ישר' מאותו מקפת שאתה שורף
אותם כמו מקפת הוא לבית ישר'

שמירו שתצא אש אל בית ישר'
זאת ירושלם בתוך הגוים' ואת
היותה אשר צויתיך לעבור תער
על ראשך ועל זקנך וחלק אותן
שער לשלשה חלקים ולעשות
בהם ככל האמור בפרשה אמרת'
היא לירושלם ששמתיה בתוך
הגוים' ותמר ותחליף את משפטי
משפטי לרשעה מן הגוים שהם
לא קיבלו תורתי' והם קיבלוה ועב'
ועברו עליהם'

וכן מצי' במנשה

ויתע מנשה את יהודה ויושבי
ירושלם לעשות רע מן הגוים'
וגו' יען המנכם' יען נקביכם'
לשון המון' וכמשפטי הגוים אש'
סביבותיכם לא עשיתם שלא הי'
ההמיר גוי אלהים והמה האמיר
כסדר לא יועיל' ויש ספר' שכת'
בהם וכמשפטי הגוים אשר
סביבותיכם עשיתם' ונראה
הדבר לפי המקרא הכת' אחריו' כ'
הנני עליך גם אני ועשיתי בתוכך
משפטים לעיני הגוים' כלומר
אתם עשיתם כמשפטי הגוים
וגם אני אעשה בתוכך משפטי'
לעיני הגוים אותם המיתתם אדה'
משפטי' לרשעה ומכל הארצות'
ומשפטותם ומכל העמים אשר
סביבותיכם להמיר אלהות' בלוי א'
יועיל זה שלא המירו גוי אלהות'
ואחר שאתם עשיתם מדינה
ומדינה ועם ועם וגם אני כמותם
ועשה עשיתי כך את אשר לא
עשיתי ואת אשר לא אעשה
כמוהו עוד כי' שנוכח האדם' לכן
אבות יאכלו בנים בתוכך ובנים
יאכלו אבותם' ודבר זה לא אירע
לשום אומה שהאב יאכל את הבן'
והבן את האב' ועשיתי בך ושפ'
משפטים וזריתי את כל
שאריתך לכל רוח' היא הדבר
שגזרתיך להעלה' והשלישית

תזרה לכל רוח · אחרי׳ אריק אחריהן של׳
והשלישית בחרב יפלו סביבותיך
זהו שאמ׳ והרבי׳ לעשה ולקחת
את השלישית תכה בחרב סביבו׳
סביבותיה וכלה אפי ופ׳ אז כשאני
כשאעשה בהם את שפטים האלו׳
וכלה אפי והנחותי חמתי בם והנחמתי
פת׳ אז אנחם על הרעה · וגדופה
פת׳ נבלות · מוסר · סבלות ייסורין
ובתוכחות חימה · לא תוכחות של
אהבה · כענין שנ׳ כי כאשר ייסר
איש את בנו ה׳ אלהיך מייסרך ·
אלא תוכחות של חימה · אני ה׳ דן
תוכחות של חימה הן חיצי הרעב
כמ׳ שנ׳ בשלחי את חצי וגו׳ ורעב
אוסיף עליכם שיהיה הדבר
מצוי בשוק ואין פרוטה בכיס·
מטה לחם · משען לחם למען יח׳
יחרבו ויאשמו · למען דבר זה
שיהיו עוברים לגלולים והותרתי
בהיות לכם פליטי וגו׳ זהו אות
שאמרנו לעשה ולקחת מעט מ־
מעט מספר וצרת אותם בכנפי׳
כך אני אשאיר בכם פליטי חרב
ולא מפני שהם ראויין לפליטה·
אלא מפני שיזכרו פליטיכם אותי
בגוים אשר נשבו שם אשר
נשברתי את לבם הזונה · אני כמ׳
כששברתי כבר לבם הזונה שסר
מעלי אז יזכרו אותי וידעו כי אני
ה׳ · נשברתי ונעזרתי ונפעלתי
כך עני ורקן וכן נשפטתי אותה
בדבר ובדם · שפטתי אותך ·
אף כאן שברתי · פת׳ שברתי את
לבם · ונקטו בפניכם ענין חיבור
עם ראייתי בגוים ואתקוטטה
יתקוטטו אל עמוד על אשר לא ג׳
שימע · והרג׳ ירקון וכן הנועדים
דאודקין כמו ואנקה דאודקין
הכה בכפך ורקע ברגלך · כפו׳
כפיך · ורקע ברגלך לשון רויסה׳
ואמור אח · אח׳ לשון נהי · והנ׳
והנער · פת׳ המוסף את העיר

לגאלו את נפשו מפני הדוחקות
הצרים על העיר והשאיר ודבר
וחרב · אלה עונותה אלה שנעשה
ויהבן · בא הקץ אל ארבע כנפות
שהרי משנת החמישית לגלות
יכניה שהיא שנת החמישית
לגלות צדקיה וארבעה שנה עד
שש שנים גלה צדקיה ובא נע׳ ·
רעה אחר רעה הנה באה רעה
ראשונה היא גלות יהויקים שגל׳
שגלו דניאל וחבריו · שנייה
זו גלות יהויכין שגלו אנשי שם
הגדולה · שלישית זה גלות צדקיה
שגלו כולם ונשרף הבית והעי׳
באה הצפירה בא הוא לשון פעולה·
באה הצפירה · עתה לשון פעולה
בבא · והוא לשון פעולה כבר ·
באה הצפירה שקבעה האלהו׳
קרוב היום מהומה ולא הד הרים
מהומה · לשון המון וקול שאון ·
המון כלו׳ קרוב המון שיבוא עליה
קול המון וקול שאון · ולא המון של
שמחה של קציר ושל בציר כמ׳
כשמחת בקציר אשר יגלו העם
בקוצרים את התבואה שבהרי׳
ובוצרים את הענבים שבהרים ·
שאינה הד לשון המון הוא כמו ושם
עליו הידד כלו׳ שלא יהיה קול
שאון של שמחה · אלא קול שאון
של אויב ושל שבר ·

ויצמח ה׳ הזר׳

ולא הד הרים ולא כשיתמהמהו כאן
מ׳ ידי עוברי׳ ופת׳ לא מלטו
את נפשם · מ׳ צרות שבהרים
עתה מקרוב אשפוך חמתי עליך
מיכן עד שש שנים שהיא שנ׳
מאז לצדקיה · וכליתי אפי בך · כלו׳
כל אפי וחמתי שהיתה לי על העיר
הזאת מיום אשר בנו אותה עד
תכלה על הדור הזה · והוא שאמר
ובימי צדקיה שהיו שאירה
רע להו דריה · ולא תחוס עיני
עליך ולא אחמול כי דרכיך

עליך אתן · כלו׳ ותועבותיך
בארץ עד היום הזה היתה תלוי
הדורות ואומר אפי עליהם אבל
מיכן ואילך לא תחוס עיני עליך
ולא אחמול כד׳ עליך אתן · צפירה
הצפירה · אנוה הגלות שגלה
צדקיה · צץ המטה · שעבר נבו׳
נבוכדנצר שהגלה את צדקיה ·
צץ המטה · שעבר פרחה הזדון
גדלה אשמות החמסים ומטה
רשע · כלו׳ החמס שעשיתם
גרם לכם שיבשו עליכם נבוכד
נצר שעשו למטה רשע · כמו ש
שאמר ישעיה שבר ה׳ מטה
רשעים שרודה עמים בעברה

ותרגם יונתן

חטופין קמו לאיסעד רשיעיא
מהם · ולא מהמונם ולא מהמהם
כלו׳ אם מאלות בית דוד עד
יאשיה היתה תלויה לדורות · הוא
הדבר גרם שהגבים לא תספר כ׳
בדרך אחז ומנשה ואמון הרשי׳
הרשיעו · יאשיה שב אלא בכל
לבו אבל ויהויקים בן יאשיהו
ואילך זה אינה תלוה לתן והדורות
מסורחין זה אחר זה כולם
רשעים לא מהם אין בהם אחד
שישוב אלי ולא מהמונם ולא
מקיבוצם · שאין קיבוצם לש׳
לשוב אלי · ולא מהמהם · ולא מפני
נועהם אלא דור אחר דור כולם
מכעיסים וכו׳ ולא נה בהם ·
אלא אין בהם טוהה אחרי ונותן
לב אלי · כמו ויבהו כל בית ישר׳
אחרי ה׳ · ולשון אחרי הוא · כי
ימים רבים ישבו בני ישר׳ אחרי
ואין ספרין עתהון בני ישר׳
לפולחני · ולשון נהי הוא · בא העת
הגיע היום הקונה אל ישמח
לפי שבא מאן שאשר שריין על
אדמתו והיו עושין רצון קונם ·
בא למסור את אחוזתו הקונה
ישמח והמוכר יתאבל כנוהג.

העולם יובל והיינו והויה אם
יבוא אדם לומר את אחוזתך
הקונה אל ישמח והמוכר אל יתא׳
יתאבל ופי׳ זה כי חרון אל כל
המונה. פי׳ כי אפי וחמתי על הדו׳
הדור הזה. ולפיכך אל ישמח
הקונה שכשם שאין המוכר
יוכל את תבואות השדה שהרי
ימכרה כמו כן השדה כך הקונה
אל ישמח שקנהו שאין הוא לא
יוכל תבואות השדה. כי חרון
אל כל המונה. וכלם יהיו גולים. כי
המוכר אל הממכר לא ישוב. כי
כשמכר כתורתו בשנת היובל
היתה תשובה יוצא אל אחוזתו
ועכשיו שהחרב עליהם שאפי׳
יגיע יובל המוכר אל הממכר
לא ישוב ולא תוח׳ לפיכך המוכר
אל הממכר לא ישוב שיואר׳
המוכר קודם שנת היובל אלא
אפילו עוד בחיים חייתם שאפי׳
יהי המוכר חי בשנת היובל לא
ישוב הממכר שהרי דורו של
חזקיה גלו עד שלא הגיע יובל
שלא חל היובל עד ארבע עשר׳
שנה לאחר חורבן הבית. כמו
שפירשתי כי חזון אל כל המונה.
לא ישוב. פי׳ כי חזון זה אשר אני
מתנבא אל כל המונה של גלות
צדקיה מעכשיו ומכאן ישובו הנה.
ולפי׳ הקונה אל ישמח והמוכר
אל יתאבל ואיש בעונו חייתו
לא יתחזקו שלא יהיה להם
תקומה לפני אויביהם.

ור׳ מנחם פתר

כי חזון אל כל המונה לא ישוב:
כי לא ישוב החזון לאחור ואיש
בעונו כל ימי חייו יתחזק ושוב
לאחריו. תקעו בתקוע והכין הכל.
הם תוקעים בתקוע ואומרים
בעיירות קרעותיה בין כלי זיין
שלהם. ולבסוף אין אחד מהם
שילך למלחמה כי חרוני אל כל

המונה ופלטו פליטיהם והיו אל
ההרים כיוני הגאיות שכשהיו
עולטים קינת אותו בהרים והיו
הומים ומקוננים כיוני הגאיות
שכולם הומות. ודבר גבאיים
בהווה שהיונים עומדין בגאי
בגאיות ובקעות מקום גדול
התבואה. לכך הוא אומ׳ כיוני הג׳
הגאיות שכולם היו הומים פל׳
פליטים אל ההרים שכשהיו עול׳
עולטים בהרים ולמה היו מקונ׳
מקוננות בהרים איש בעונו
וזהבם לנדה יהיה שהיו הכ׳
עשירים ואוספים בכספם ובזהב׳
והיו משליכים אותו כחוץ עד
כשראו שכספם וזהבם לא יוכל
להצילם נפשם לא ישבעו ומעיי׳
ומעיהם לא ימלאו. כל כסף וזהב
שלהם לא יהיו נהנין ממנו שיש׳
שישבעו ממנו שבעה אחת
או שימלאו נפשם ממנו לפעם
לפעם אחת. כי מכשול עונם
היה. כי כספם וזהבם היה להם
למכשול עון שעשו להם ממנו
עגבים כסף וזהב שהם מתגאי׳
ממנו ועשו ממנו צלמי תועבות.
על כן נתתיו להם לנדה. והסיב׳
והסיבותי פני מהם. ואמת׳רד
שעה יבואו האויבות ויחללו את
צפוני. רב טוב שצפנתי להם
רתוק שלשלת של ברזל. אותך
היא לכם שילכו וקוקים בשלש
בשלשלאות של ברזל. והבאתי
לו ורתוקות כסף. שרק. רעי גוים
אלו חיל כשדים ונחלו מקדשי׳
מקדשיהם ויהיו מחללים מקד׳
מקדשיהם.

וכן הרב׳ ירמיה

ונתחללו מקדשיהן. קפדה
בא. לשון כריתות. כמו קפדתי
כאורג. ויש שפותרין קפד דר׳
לשון כעס והקפדה. ויהי בשנה
הששית לגלות יהויכין. והחמ׳

והחמשה שהתחיל לאמנות בן אדם
מתחלת הספר. הולך ומונה
עד סוף. בששי בחדש אלול
אני יושב בביתי וזקני יהודה
יושבים לפני ואני ראיתי מרא׳
המראה וזקני יהודה שיושבים
לפני לא ראו. ומראה שנה ושבע
ושבעית היתה. ומראה שהר׳
הראהו ליחזקאל כבוד השכינה
שנסתלק מן הבית. שנ׳ וישאו הכ׳
הכרובים את כנפיהם והאופנים
לעומתם וירומו מן הארץ לעיני׳
וכבוד אלהי ישר׳ עליהם מלמעלה.
ויעל כבוד אלהי ישר׳ מעל תוך
העיר ויעמד על ההר אשר
מקדם לעיר. תרגמו עשר מסעות
שנסעה שכינה בניעתה ראשון
בקריאת התהלי׳

ויונתן תרגם

בשיער ראשי. ותשא אותי רוח
בין הארץ ובין השמים ותבא אתי
אותי ירושלימה במראות
אלהים אל פתח. ראיה שזה כל׳
כמראות אלהים ולא מעשה
ממש אלא כמו שראה בחזון
לילה שהיה עומד בירושלם והב׳
והקיץ ועודנו יושב בבבל כך כל
המקראות שראה יחזקאל בבל׳
ראה אותם שהרי אומר שגלה
לבבל עם הגולה אשר הגלתה עם
יכוניה מלך יהודה. שוב לא חזר
לירושלם באותו דרך שנשאו
לירושלם הראהו הקב״ה ליחז׳
ליחזקאל חירם מלך צור יושב
עליהם ועושה עצמו אלוה. שער
הפנימית הפונה צפונה. שער
העזרה שהיו פנימית להר הבית.
והיו לה שערים לכל רוחותיה
מושב סמל הקנאה והמקנה
צורה קנאה ואיבה ותחרות
בין ישר׳ לאביהן שבשמים. כב׳
כביכול בהכנסה. מקום שנעשה
בן בין האולם ולמזבח. זהו שאו׳

הכה מעולה יפריק לחיים ותבוא
ותבואות רשע לחטאות. כביאות
אחת שנבנה משנה הרכבה
חטאות לישר' שעשה עלם של
ד' פעמים הכניסו להיכל' שנ' והנה
מצפון לשער המזבח סמל הק'
הקנאה הזה בביאה הא' ל בר
אבין ומנה את
בעל הבית לשעבר היה מקנן לה
להק' בתשמשות ועכשיו אק'
מקנן להק' בסרהסיין לרחקה
מעל מקדשי' והנה חור אחד
בקיר' בקיר חומת העזרה
חתור בו בקיר והרחב אותה
החור' הנה פתח אחד דרך החו'
החור: ראיתי פתח לשכה אחת
עומדים לפניהם ומפני אותם
גלולי ישר' ומקטרתו מתרגם
ועתר ענן הקטרת: תימור
קטר קיטור ענן הקטרת לשון
עתר מרבית וכן העתרתם עלי
דברים וכן ונעתרות נשיקות
שונא וכן חיברים מגחם במחל
מחלוקת אחת שלשתן ופירש
ענין מעבה אחר הריח אך כל
אחד ואחד לשון בני אדם
בחדרי משכיתו משוכה כרי'
ברינות אבני שיש ולשון ושכ'
ושמתי כפי כי אומרים עזב ה'
את הארץ ולא חשש לבריות
עולם ומבכות את התמוז שהיו
מביאות צלם ומעבירות אותו
עד השורש בתמוז ומחממות
השורש יוצא ממנו כן הצלם
והיה אומרות ראו שהצלם בוכה
בוכה על שלא נהנתם כמו
מיהר לו ומשתחוים כשתי הנ'
הנסות הוא משורש לשון השח
השחתה ולשון השתחויה
לו' שורשתהן ענין וכריעה
ענין לפני היכל' משתחוים הם
ההיכל ומשתחוים לחמה וכן
תרג' יונתן ומיינן ומחבלין וכ'

וכן גרין למדינחיו לשמשא' הנקל
לבית יהודה ומעט להם וקל כל
מעשיהם ומעשות התועבות הא'
אשר עשו פה ומה התועבות
אשר עשו פה כי מלאה הארץ
חמס נקל מעשיהם אותו ענין אל
אלא וישובו להכעיסני בתוך
ביתי בתועבות האלה אשר
אתה רואה והנם שולחים את
הזמורה אל אפם ולקטים להם
שבט שיהיו לוקים בה' וזמורה
הוא שבט כמו הזמורה אשר
היתה בעצי היער' לומר מקריבי'
הפורענות עליהם במעשיהם'
קרבו פקודות העיר פקידי דך
העיר' והנה ששה אנשים ואלו
ששה אנשים אין ענה' אח'
רב יוסף אף והחיה ומן' חמשה
והם כנגד בחור ובתולה טף
ונשים וזקן ואיש אחד בתוכם
לו משבט' לשון כלי זיין הוא
וקסת הספר במותניו קסתך
ענותיך לא אלו והאיש לבש
הבדים והתוית תו תכתב
כתיבה תו' כמו ויתו על דלתות
השער הנאנחים והנאנקים
על כל התועבות הנעשות
בתוכם שלא יגעו בהם המשחיתים
המחנים להשחית בעיר' ולא
ולאלה אמר בואו ולא לו חמשה
התופסים ואיש כלי מפצו בידו'
אמר בואו עברו בעיר אחריו
אחרי האיש הותוה תו על
מצחות האנשים הנאנחים
והנאנקים ואחר טיהם תו
על מצחם הכו אל תחוס עינכם
כאותן שאין רשום על מצחן
זקן ובחור ובתולה וטף ונשים
ועל כל איש אשר עליו התו אל
תגשו אשר עליו רשום בתוכם
וממקדשי תחלו' מאותן שהע'
שעשיתן מקדשי תועבה
גדולות אתם ומתחילים להרוג

ויחלו באנשים הזקנים אשר
לפני הבית הם הנזכרים למעלה
מענין שנ' ושבעים איש מזקני
ישר' ויאזניהו בן שפן עומד
בתוכם עומדים לפניהם ואיש
מקלו בידו' מענין שנ' הראית בן
אדם אשר זקני בית ישר' עושים
וגו' והעיר מלאה משפט'
וכן תירגם יונתן
אסטטיות דין והנה האיש לו
לבוש הבדים וקסת הספר במו
במותניו משיב דבר לאמר עשי'
עשיתי כל אשר צויתני שהת
שהתויתי על מצחות האנשים
הנאנחים והנאנקים על ראשי
הכרובים שעל הכפרת שהשכי'
היתה שורה שם עד הנה והתחי'
והתחילה לצאת מעט מעט על
עשר מסעות זה מסע ראשון
מן הכרוב למפתן בית קדשי ק'
הקדשים' על ראשי הכרובים
על ראש מרכב חיות המרכבה'
בינות לגלגל' בין האופנים ומלא
חפנך גחלי אש וזרוק על העיר'
וגו' והכרובים עומדים מימין
הבית' כבואו האיש הכרובים
עומדים בדרום של בית' וגו'
והכרובים כתרג' וכרוביא קי'
קיימין מדרום לביתא כמיעלגב'
שכשאדם נכנס לבית עומדים
הכרובים לימין על מפתן הבית
הוא הסילוק של מעלה על
החצר החיצונה' הר' הבית ויהי
בצוותו את האיש לבוש הבדים
לאמר קח אש מבינות לגלגל
מבינות לכרובים' תבנית יד
אדם מתחת כנפיהם היא יד
האיש לבוש הבדים שהושיט
יד לקבל הגחלים מיד הכרוב
ולזרוק על העיר' וישלח הכרוב
את ידו מבינות לכרובים אל
האש אשר בינות לכרובים
וישא ויתן אל חפני לבוש הבדי'

67

רבונו של עולם אם לפניך גלוי
לפניהם מי גלוי. היינו דכת' זקן
ובחור ובתולה טף ונשים תהרגו
למשחית. וכת' ויחלו באנשים
הזקנים. תני רב יוסף ממקדשי
תחלו. אל תקרי ממקדשי אלא
ממקודשיי. אלו בני אדם שקיי'
שקיימו את התורה מאלף ועד
הת'. ומאי שנא תי"ו. ת' תחיה ת'
תמות. ושמואל אמ' תמה זכות
אבות. ור' יוחנן אמ' תחון זכות
אבות. ר' יוחנן אמ' תחון על
התועבות שנעשות בירושלם.
באותה שעה הוציאוהו לגבריאל
ומחיוהו שיתין פולסי דנורא. אמ'
ליה אי עבדת ואי לא עבדת.
אמאי לא עבדת כדפקדוך. ועוד
אין לך משיבין על הקלקלה אלא
אתיוה לדוביאל שרו דפרסאי
ואוקמיה במחיצתיה. והיינו דכת'
ושר מלכות פרס עומד לנגדי
בההיא זמניה דשריש עשרין
וחד יומין יהבו ליה עשרין וחד
מלכין דפרסאי ומדאי. אמ'
כתבו לישר' כבנאי כתבו ליה.
כתבו ליה רבנן כבנאי. עמד
גבריאל ואחרי הפרגוד ואמ' ר'
שוא לכם משכימי קום מאחרי
שבת. לא השגיחו בו. חזר ואמ'
אם יהיו כל חכמי האומות בכף
מאזנים ודניאל איש חמודות
בכף שנייה מכריע את כולם.
אמ' הקב"ה מי הוא שמלמד את
סנגוריא על בניי. אמ' לפניו גבר'
גבריאל. אמ' לפניו יבוא. והיינו דכת'
ויבא באותו סריך וקול כנפי
הכרובים נשמע עד החצר
החיצונה כקול שדי. ואעלה
ואשמע את קול כנפיהם. ואולה
אמ' במותי. אמ' ר' אלעזר לעולם
אין הקב"ה מייחד שמו אלא על
הטובה. אמ' אלהים כמותי. אין כת'
כאן אלא במותי. ואולה אמ' במותי

אמ' ר' אלעזר לעולם ועל כל אדם
אשר עליו ההוא אל תגעו. באותה
שעה קפצה קטיגוריא לפני הקב"ה
אמ' לפניו רבונו של עולם. אלו
והם נמנעו ואתו עליך. ואלו
והם מסרו נפשן על קדושת שמך
ולפני זה אתה חס עליהם. מיד
אמ' יפה לאלה קטיגוריא הללו
ממקדשי תחלו ומיד אל האיש
לבוש הבדים בא אל בנות לגלגל'
והו שאמ' הכת' צדקתך אלהים
עד מרום אשר וגו'. רב הונא ב'
שאל לר' שמואל בר נחמני מאי
דכת' צדקתך אלהים עד מרום.
אמ' לו כשם שהתחתונים צריכ'
צדקה אלו מאלו. כך העליונ'
צריכין צדקה אלו מאלו. והיינו
דכת' ויאמר אל האיש לבוש הב'
הבדים ויאמר בא. אמ' ר' יוחנן
משום ר' שמעון בן יוחי כל מקום
שנ' ויאמר ויאמר שני פעמים
לא ניתן אלא לדרוש. ולא כמו'
כאן אלא לאדרך שהק' אמ' לאו
לא לאדרך והא לאדרך. אמ' לכרוב גזר
ב' עלי כך מאילו רשות. לכנס
לפנים מאחריך. עשה עמי
צדקה ותן לי שני גחלים ונתן
לי שני גחלים כמ' שנ' וישא ויתן
אל חפני לבוש הבדים ויצא
וישא ויתן אמ' ר' פינחס הפסוק
הפשיין ונתנו. אמ' חנא בר
ביזנא אמ' ר' שמעון חסידא אי
אילמלא לא נצטננו גחלים מיד
של כרוב לידו של גבריאל לא נש'
נשתייר משונאיהם של ישראל
אפי' שריד ופליט. ר' יהושע מ'
משום ר' לוי אמ' שש שנים ומחצ'
שש גחלים עוממות בידו של
גבריאל. שהרי בנבואה זו נאמרה
בשנה הששית. ליכניה. והבית
לא נשרף עד יום א' לגלות
יכניה. סבור שמא יעשו ישר'
תשובה כיון שלא עשו תשובה.

בא לזורקן בחימה ולקלקל בידם
של ישר' אמ' לו הקב"ה גבריאל
הנחלך יש בהם עושי צדקה עם
אלו. הה"ד ויראו לכרובים תבנית
וגו'. ויראו לכרובים תבנית י'
ידם ואחות כנפיהם שהיה פושט
ידו לקבל ישר' אם יחזרו בהם אל
מקום אשר יפנה הראש. ותנא
לאחר דאתפני קרייה. ויריהם
הנב'. ואשר ראיתן על שם ששופ'
ששופכין אש היאומר לא בקח
זין הבאו הפורענות שהנביא
מתנבאין עליהן בנות בתים על
עדיין עת לבנות בתים בירושלם.
הוא הסיר ירושלם לכפיר
המקבלות את בשר שנתנו לו
לתוכה ואותן הכנס שיעמוד
שמוד בתוכה עד שמוד ר'
כבשר המונחת בסיר. שאין ה'
מוציאין אותה מתוך הסיר עד
גמר בישולו. כך אנו אין אנו
אין אנו יוצאים ממנה עד
שתיאות. כן אמרתם בית ישר'
כמדם המשיב תשובה כך
אמרתם. עתה נראה היאך
ירושלם תהיה לסיר ואנו הבשר
רוחכם לשובכם הדברית גדולה
העולה על לבבכם אני ידעתה
הרביתם חלליכם בעיר הזאת.
הויה הבשר שאמרתם שהרי
כבר נקברו בתוכה והיא הסיר
שכבר קיבלה אותה. ואתכם
הוציא מתוכה כמו שאפ' והוצ'
חלליכם אשר שמתם בתוכה
והיא הסיר ואתכם הוציא מת'
מתוכה. ואמ' היא לא תהיה לכם
לכם לסיר ואתם לא תהיו וגו' מ'
חרב יראתם כשפטתם ולאך
מיתרים כמ' שנ' בצדקיהו ואומ'
מן ... על גבול ישר' וגו'
אשפוט אתכם בסוף הגבול והוא
רבלתה ארץ חמת שהיא סוף
של ארץ ישר' כמ' שנ' ולבוא ח'

חזית עד כלות הערים. ששנשא
שפט נבוכד נצר לצדקיה כמו
שנ׳ ויתפשו את המלך ויעלו
אותו אל מלך בבל רבלתה.
רבלתה בארץ חמת וידבר אתו
משפטים. היינו לא תהיה לכם
לסיר ואתם תהיו לה בשר
לבשר שלא תחזור לשתיהן יחד
ועשה כמו שאמר הגוי לא
תהיה לכם לסיר ואתם לא תהיו
לה לבשר׳ ויהי כהנבאי ופל׳
ופלטיהו בן בניהו מת:
וישראל חד אני לטובה וחד
אני לרעה. למאן דאני לטובה׳
כי הא דאיסטנדרא דרישן
חתנא דנבוכד נצר הוה שלח
ליה מכל טבחה דאית ליה לא
מטורת לי חד דקיר קרי ב׳
כמנין לשדרי ליה חד מישראל׳
אני׳ ליה פלטיהו בן בניהו יותן
רחשבינן עקוס קריך ועבדך
עזו להם וקיום נביאי מי שלא
שעשה טובה כאות בישראל׳
מאות כחינו אלא׳ ומאן דאני׳
לרעה רכבת והנה מנבאן לשער
המזבח כעשרים וחמשה
איש אחורי אל היכל ה׳ וגו׳ ב
מי שמעשה ופניהם קדמה׳
אינו יודע שאחוריהם למערב
אל היכל ה׳ אלא מלמד שהיו
פורעין עצמן ומתריזין וכן אני׳
עביא אדם שעשה נבלה כאות
בישראל את עטרתו׳
זהו לפי מדרשו
ולפי פשוטו ויהי כהנבאי כש׳
כשראיתי המראה האמורה
למעלה ששה אנשים יוצאים
משער העליון אשר מפנה צפ׳
צפונה׳ ואיש כלי מפצו בידו
ומכות על זקן בחור ובתולה
טף ונשים ולאחר כן להרוג
ולהשחית. ויחלו בזקנים האנ׳
הזקנים אשר לפני הבית כמש

שנעשו רכבת ומקדשי תחלו
ויהי כהנבאי ופלטיהו בן בניהו
מת׳ והוא היה מאותם שהחלו
שהחלו לעשות להכות באנשי
הזקנים אשר לפני הבית׳ כלה
אתה עושה את שארית ישר׳
בתחלה זקן ובחור ובתולה
טף ונשים ולאחר כן יחלו
באנשים הזקנים ועכשיו כבר
בפלטיהו בן בניהו אני׳ הנביא
כליה אתה עושה כבלם אחי
אחיך זה גלות יהויקים כמנין׳
אחיך זה גלות יכניה׳ אנשי ג׳
גאולתך׳ כתרג׳ אינשי קריבך׳
כמו וכא גואלו הקרוב אליו אל׳
אשר אמרו להן יושבי ירושלם
רחקו מעלי שהלכו להם בגולה
כמנים נתנה הארץ למורשה
שנשארנו בתוכה׳ ואהי להם
למקדש מעט׳ אילו בתי כנס׳
שבגלות שהן שניות לבית
המקדש׳ והסירותי את לב
האבן׳ לב הרשע שהוא קשה׳
ונתתי להם לב בשר׳ לב רך ונוח
ליכנע׳ ואל לב שקוציהם אשר
הלך לבם עכשיו כבר שכר לי׳
ונחמתני שהרי כבר נפרעתי
מהם׳ המר דרכם בראשם נתתי׳
דרכיהם הרעים חזרתי על
ראשם׳ ורוח נשאתני ואחר
שראיתי כל המראה האמורה׳
הכתובה למעלה היה דומה
בעיני כאלו רוח נשאתני וג׳
והחזירני חוצה משראה אל
הגולה ולא שהיה מעשה ממש׳
וישבו ודרכם הרעה׳ לעיני
לעיניהם חתור לך בקיר׳ אות
הוא לצדקיהו שיחתרו לו בקיר׳
ויברח דרך שער בין החומותי׳
פניו תכסה ולא תראה ארץ׳
הארץ׳ ואת הכיו לצדקיהו שא
שיחתרו לו בקיר כמו שנ׳ ואת
עיני צדקיהו וגו׳ הנשיא המשא

המשא הזה בירושלם המעשה
אשר עשית את מלאכת המלך ב׳
ונשיא אשר בירושלם הוא
המלך צדקיהו׳ למען אשר לא
יראה לעין הוא את הארץ׳
שעקרו את עיניו ופרשתי את
רשתי עליו שכל מה שהיה צד׳
צדקיהו במערה היה מגיע מירח׳
חוץ למערה מעל ראשו והיו
כשדים צדין אותה׳ וכיון שיצ׳
צדקיהו חוץ למערה נתגלגל׳
הצביה אחם ותפשו לצדקיהו׳
וכל סביבותיו עוזר׳ כל עבדיו
שמקיפין אותו לעזור לו לזה ב׳
אגפיו לעזור לו ביום צרתו׳ וכל
אגפיו הם חיילותיו לחמים בדין
בריונה אלה ומריבותם בשמ׳
בשממון ישבו׳ וארץ הארים׳
ויאבד כל חזון׳ שאותם אומרים
נבואה קשה ארוכה ימים אל
ונבואות׳ כי אומרים מנבאי את
דברו כטל דמיו׳ קרבו הימים׳
אני׳ להם הכל חייכם לא תמשך
כי בימיכם וכן היה שהרי
בימיו של צדקיהו חרב המקדש׳
ומקסם חלק קוסמים ומחליקים
לבני אדם כמ׳ דברו לנו חלקות׳
כשועלים בחרבות נביאיך
ישראל היו כשועל הזה שבורח
מחל ומלך כנען שהוא רואה
אדם כך הם נביאי השקר
שמתנבאין להם שלום׳ וכיון
שפורענות באה עליהם יוצא
ומתחבאים בחורי לא עליתם
בפרצות׳ העליתם תעלה ופרצ׳
לפרצותם של ישר׳ ולא עשי׳
עשיתם מעשים טובים להיות
להם לגדר ולחומה לעלות ולבקש
רחמים ביום יום ה׳ ויחלו לקיים
דבר׳ מכזבים דברי הנביאים
כדי לקיים דבריהם כמ׳ לא יחל
דברו׳ דוחות׳ לא יבטל׳ כבוד עז
עני׳ כבוד שאינו יכול לגלות לו

לעבדיו הנביאים כמ׳ שנ׳ כי לא
יעשה יי׳ אלהים דבר כי אם גלה
סודו אל עבדיו הנביאים. לא יה׳
יהיו שלא יגעיד והם נביאים
וככתב בית ישר׳ לא יכתבו כמ׳
בכתב בחיי עולם שנכתבים בו
צדיקים של ישר׳ לא יכתבו. ר״ל
בסוד עמי לא סויכה וכתב בנ׳
ישר׳ רוצה לומר ששנה והיינו
רעועה׳ והנה הנביאים שהיו
אותו לקרקע הרוצה לומר בו ש
שהיו אותו ואין מעמיד הבנין
כביר ואין מקיים בפני הגש׳
הגשמים חיין והיינו תפל
שאין עיקר שאין והתפיס את
היושבים ואם זו בכיר והוא ט
טיט בלא תבן׳

וכן תירגם יונת׳

ואינון דאינון לדבני ואחיהון ושל׳
ושפע לאהוען פתייה דלא תבן׳
והוא דאינון כלומ׳ דברי כזב שהם
מתנבאים כמ׳ שאמ׳ ולמעלה יען
דברכם וחזותכם כזב׳ יהיו כמו
הבונה טחו ונח אותו בתפל׳
אם יהיה גשם שוטף הוא מפיל
את החומה שטוחה בתפל׳ אשר
אל טחי תפל ויפול כשיהיה גשם
שוטף וגם אם אתנה אבני אל
גביש׳ הן מפלות אותו ערד׳
תפל וגם אם יהיה רוח סערות
תבקע את החומה לארץ ואפילו
באחת מכל אלו שלש לא תוכל
לעמוד׳ כל שכן אם יבואו כלם
עליה בבת אחת׳ שעקרו׳
והופכת על פניה׳ ואמ׳ אבניו של
שלשתן על אותן שטחים ומחל
ומחליקין לישר׳ בשקריהם ובפה
ובפתחותם׳ והוד׳ כה אמר יי׳ וב׳
ובקעתי רוח סערות בחמתי׳ וג׳
וגשם שוטף באפי יהיה ואבני
אלגביש בחמה לכלה אותו כמ׳
בנין כשם שאמ׳ בפסוק והסירו
והסירותי את הקיר וגו׳ עכ״ל

גשם שוטף אילו חיילותיו של נב׳
נבוכד נצר׳ ואבני אלגביש׳ אמרו׳
שלח איש כמצעותיו׳ רוח סערות׳
ומריו והנה רוח סערה באה מן
הצפון׳ ואומ׳ לכם אין הקיר ואין
אני יכול להתוכח לכם אין הלכ׳
הנביאים ואין הנשמעים לדברי׳
טחי תפל׳ והתפרות כסתות׳ שנ׳
שתופרין כיסין על כתפיהם תחת
אצילי ידיהם. ואד זו אינו מן ה
העיקר׳ הרבה הם שבאין מקל
בכוח התיבה ואינם מן היסוד׳
כמו גם את בהמות שדי וקרע׳ ה
לו חלוני ועשו הזיפחות׳ פת׳
ועפעפות כמ׳ ונספחו על בית יעקב׳
שעטלות המקלות ואקלפו רד׳
בהן׳ עשרים פעלים או שלשים׳
לאחר מרבה בפעלות ולאחר
ואינעות וקשרתו׳ בזרועה׳ ולכל
אדם שתשבור לפנה קוריו אותו
ואומ׳ לו תן לי שכרי ואני אגמר
לך ויספר לו חייך ולפי שהוא
עוק׳ לה שכר הוא מריוה לו הפ׳
הפעלות שפעלה מקלות׳ אם
הרבה לה משכר הוא מרבה לו כמ׳
כשנים והראיה לה בזיקו שפע׳
שפעלה בהן פעלות הרבה׳ ואומ׳
לו הורלי כנבואה שתהיה בתש׳
בחשבון הפעלות שפעלו כמון
בזיקו זה׳ ואם ממעט לה משכר
מראה לו מקל שאין אסורין בו׳
אלא מעט׳ כסתות הן כיסין את׳
אצילי ידיהם פרקי הידים וכן
תרג׳ על כל ומפיק ידיו על כל
מרפ׳ כמו ששמעון עד מרפיקו׳
הנפשות תצודדנה לעמי׳ כמו
שהן משמעין להם אני עודד
שאותן מהן קורם ואין ונפשות
לכנה תחייגה׳ כלו׳ כל זאת שהן
עשות שוי התפרות כסתות׳ אינן
עושות אלא כדי שיתנו להן שכר׳
מליאי חופני של שעורים כמ׳ אם
יספיק עפר שומרון לשעלים׳

כלו׳ בשכר שעלי שעורים ובפ׳
ובפתותי לחם׳ בשכר פתותי לחם
להמית נפשות אשר לא תמותנה׳
שאומרות לאותן שעדיין לא
קרבו ימיהם למות׳ קרבו ימיו ל׳
למות׳ ואומרות יבקשו עליך להוס׳
להוסיף על ימיך לפי השכר
שתוסיף על שכרי אף אם תוס׳
תוסיף לי הרבה גם אני אבקש ע׳
עליך רחמים להוסיף על ימיך
שנים הרבה ולהחיות נפשות
אשר לא תחיינה׳ ולאותן שאומרות
בזהירה׳ אומרות לא תחייה׳ לפי
שהרבה לה שכר׳ ד״א להמית
נפשות אשר לא תמותנה׳
גוזרות מיתה לבני אדם שיחי׳
שיחיו עדיין אילו לא היו שמ׳
שומעים להם אלא כיון ששמ׳
ששומעים להם גוזרים מיתה
לעצמם קודם זמנם׳ והענין זה
מוכיח שכן הוא אומ׳ הנפשות
הצודדנה לעמי׳ שאותה גזירות
לו מיתה לעצמם קודם זמנם׳
והענין מוכיח שכן הוא אומר
כדי שיתן לכם שכר להחיות׳
באותן שכר את נפשותיכם׳ ואתן
נפשות לכנה׳ והיו נפשות לכנה
תחייגה לפרחות׳ תרג׳ ית נפש׳
לאבדא׳ כלו׳ להפריח את הנפש׳
ושלחתי את הנפשות׳ פת׳ והצ׳
והצלתי את הנפשות׳

וכן תירג׳ יונת׳

ואשיזיב ית נפשיא׳ יען הכאות
נפש צדיק שקר ומכניעת לב
הצדיק ומסיבות אותו על
דברי שקר כי תרבינה אליו ש
שלא יחיה׳ ואינו לא הכאבתי
שלא יחיה ואותו הצדיק בו
שעדיין לא הגיע קיצו למות׳
ולחזק ידי רשע כי תרבינה אל
אליו שיחיה׳ והוא רשע בשע׳
אותו׳ ואילולא שנבואתן ר׳
אותו שיחיה היה שב מרשעו

לפי שהיה רחוק מן הנבואה ול"א
ויהיה כשישוב מרשעו עיניות
לומר שעל ידי שיבטיחות יזהו
שיהיה במיתתו לו ויראה ויבואו
אלי אנשים מזקני ישראל וישבו
אלי שאלו אלהים יחפצון ימאלו
יבואו לדרוש את י"י ובעבור אשר
צדקה עשה ובלבם העלו גלוליהם
לעשותם כי שבת ומרפא ואך
בפורך כן אמר האנשים האלה
העלו גלוליהם על לבם האדרש
אדרש להם בתמיה כלומר וכי
אני אדרש להם לכן דבר אותם
ואמר כה אמר י"י אלהים איש איש
מבית ישראל אשר יעלה את
גלוליו אל לבו ומכשול עונו ישים
נכח פניו ובא אל הנביא לדרוש
לו בי שידרוש הנביא ויאמר לו זה
שיעריך לו אני נענתי לו כה כתוב
גלוליו כלו' אני אענה את הדבר
שהוא שואל ואומר ויגיע ענשו
על כך אליו על עבירה שהוא צ'
תופס בידו כדי לעקשו ואחר
כך אני עונה ממנו כדי שיאמרו
הבריות הוא דין קשוט למען
תפש את בית ישראל בלבם כדי
שידע בית ישראל שאני יודע
מחשבות לבם.

כך פירש מורי

ר' יוסף כי שזהו לפי פשוטו ש
של מקרא. ויונתן תרגם
אני י"י נענה לו כה כתוב גלוליו
אני י"י מתפרע ליה במימריה
דאתי לאתבעא אולפן מן קדמי
ואנא דמעכב בסגי טעוותיה
למען תפוש את בית ישר' בלבם
בדיל לקרבא ית בית ישר' ולמיתן
תיובא בלבהון דיסטו מבתר
פולחני ואיסתאבו בפולחן טעו
טעוותהון כולהון. יוכל אין לשון
למען תפוש את בית ישר' בלבם
טעה אחר פת' זה ואין הסברון
עמו על הלשון שלשון תפוש

מאשר אבי שדימה לתופשן בשוט.
אשר טרח ואמר פת' שנפשרו מע
ואמר כי' ויגרו מקדשי כמ—י
שובו והשיבו מעל גלוליכם שובו
בתשובה והסירו מעליכם גלוליכם
ותועבותיכם החזיקו מעליכם.

וכן תרג' יונתן

תובו לפולחני ואעדו ותכון פולחן
תעוותכון. כי איש איש מבית
ישר' ומהגר אשר יגור בישראל
וינזר מאחרי ויעל גלוליו אל לבו
ומכשול עונו ישים נכח פניו וב'
ובא אל הנביא לדרוש לו בי אני
י"י נענה לו בי' פת' נענה לו על
שאלתו אליו על עבירתו שבידו
ודוגמה מן המקרא לדברי שר
ואעלה אני נענתי לו בה בוכ
גלוליו כת' בהאי ולא בוליו. כיון
לומר שעל עבירות שבידו
אשיבנו ולא על שאלתו והשמ'
והשמותיהו לשון שממה כמו
והשימותי אני את הארץ וזה
ומות שיש מוכיח שהיא נכרת
נכרית סופך שאלו היתה
נכרת ונעקרת בהכרת סופך
אז היה פת' לשון תשובה ויש
שנקוד בהם והשמותיהו.

ולנתון תירגם

בתמה שאו כמון שתוינבו
ואשיעיה לאת וידעתם כי אני
י"י כדבר זה שאתם שאיני מתר'
מפרסם את מעשיו ופורע ממנו
תדעו כי אני י"י בוחן את הלב
לתת לאיש כדרכיו. והנביא כי
יפתה העם על פיו שידבר דבר
שלא שמע מפי ויהיה הנבי
שיאמר לו אני י"י פתיתי את ה
הנביא ההוא. הרי זה כמו לפתות
את עמי ועיניו ומפתה כי ער
יפתה כי שובה והלך ונטיתי
את ידי עליו והשמדתיו מתוך
מתוך עמי ישר' ונשאו עונם
כעון הדורש כעון הנביא יהיה.

כעון הדורש ולנביא השקר כעון
הנביא יהיה. כי אשר ישאו עון
נביא השקר בהתנבאותו דבר
שלא שמעו מפי י"י עון הדורש
הדורש אליו. ארץ כי תחטא לי
למעל מעל ונטיתי ידי עליה.
ושברתי לה מטה לחם והשלחתי
בה רעב והכרתי ממנה אדם
ובהמה. כך היא ההודעה לפני י"י
ארץ כי תחטא לפני ונטיתי ידי
עליה באחד מארבעה שפטים
המפורשים כאן. והכרתי ממ'
ממנה אדם ובהמה. או בחרב או
ברעב או בחיה או בדבר. נח
דניאל ואיוב. מה ראה להזכיר
כאן אדם שלא ראו זה את זה
ומיוחדים לפי שכל אחד מהם ראה
ראה שלם בנוי ועולם חרב ובנוי
ודניאל ואותה הנבואה לישר' שגלה
בימי יכניה שהרבה מגלות יכניה
ימנה היו עד סוף שבעים עד
גלות לבבל שבעים שנה עד
שנת שתים לדריוש שנבנה
בית שני. עינינו שראו הם ראו
הבית בנוי וחרב ובנוי. והיה בכ'
בצדקתם ינצלו נפשם הם גלות
יכניה שהיו צדיקים ונצלו בכ'
בצדקתם שגלו י"א שנה הגלות
שלאחרים קודם שחרב את הבית.
ודוגמה אותן הכת' לנח דניאל וא'
ואיוב שהיו שלשתן צדיקים
ודורו של צדקיה שאותן שלא
גלו בימי יכניה היו כלם רשעים
כמו שאמרת בספר ירמיהו
שראיה אותה הכת' לתאנים
הטובות לו חיה רעה אעביר
בארץ ושכלתה וגו' כלו' כל אח'
ואחד מארבעה שפטים הללו
יש בו כח לשפט בו ארץ כי
תחטא לי ולהכרית מארץ ידי
ממנה אדם ובהמה. והרי דברים
קל וחומר ומה באחד מהן אני
יכול להכרית מארץ כי תחטא לי

אדם ובהמה. אע"פ כי אומר ד'
שפטי הרעים חרב ורעב וחיה
רעה ודבר שלחתי אומר עתה יחד
אל ירושלם להכרית ממנה אדם
ובהמה כל שכן שיהיה להן כחו'
אותן ביחד להכרית מירושלם
אדם ובהמה. וזה טעם נותרה
בה פליטה חוזר לך תשובה ונותן
טעם לדבר ואמ' וזה נותר ד'
בירושלם פליטה כדי שהנשארי'
יוצאים אליכם ואתם תראו
שעליהם בואו יכנה ולאותה וראו
וראיתם את דרכם ואת עלילותם
וידעתם כי לא על חנם עשיתי
את כל אשר עשיתי בה נאם
מה יהיה עץ הגפן מכל עץ
מפני מה נבחר עץ הגפן מכל
מעץ הזמורה. והלא אינו ראוי
ליקח ממנו עץ שיהיה לעורך
מלאכה להכין ממנו כלי או יתד
לתלות עליו כל כלי הנה לאש נתן
לאכלה אינו ראוי להכין ממנו
כלי או יתד לתלות עליו כל כלי
ושום היערך אלא לשריפה כמו ש'
ולאחר שהניחוהו על המדורה
הוקינה לכך היצלח למלאכה יש
לו תקנה לעשות ממנו מלאכה
כל שכן שאינו ראוי עכשיו לשו
לשום דבר אלא לשריפה הן
בהיותו תמים לא היו מועלין
לשום מלאכה אף כי אש אכלתהו
אכלתהו ויחר ונחרך ונשרף
ועתה היצלח במלאכה הוא לדרת
שאין מחבבין אותו אלא מפני
היין שבו. אף ישר' מפני מה
חיבבתם ויקרתם יותר מכל
האומות. אם תאמר מפני שהן
מרובין ממעט הן מכל האומות
לא חיבבם המקום יותר מכל
האומות. לא חיבבם המקום אלא
מפני התורה שנמשלה לאש
כמ' דאו' הלא כה דברי כאש נ'
וזה אש יוצא והלוט תולכם

מן התורה. יצאו ולא שוררו וזה
שמסת בה והאש תאכלם אלו או
אומות שחוקים כאש. את שני
קצותיו אכלה האש. אלו שתי
גליות שכבר גלו גלות יהויכין
וגלות יכניה יהויקים גלה וגלו
עמו רבים מזרע המלוכה שכן
מן הפרתמים ובגלות יכניה ד'
גלו החרש והמסגר אלף ומצרלת
מכרותיך אלו שכמיך. כמ' איש
ואות ויכרו. אביך האמורי ואמך
חתית. כשם שמעשה אמורי'
יעשו בנים כך אתם עושים
מעשה אמוריים וחתיים שיש
שישבו לפניכם בארץ כי את כל
התועבות האלה אשר אתם
עושים עשו אנשי הארץ אשר
אשר לפניכם הם אמוריים
וחתיים וכן הוא אומ' בסוף הפ'
הפרשה הנה כל המושל עליך
ימשול כאמה בתה. שורך עת
טיבוך ומולדותיך שם הולדת
אותך. זכרו נא טובות שעשיתי
עמכם מיום שירדו פתוחה ג'
כמה טובות עשיתי עמכם מיום
מיום שבאתם לעולם ולמה אין
אתם מזכירים הטובות שעשיתי
עמכם מיום שירדו אבותיכם
למצרי' בארץ לא להם ומשו
ומשועבדים ומעונים ונגזר
עליהם פרעה לאבד את זכרם
כענין ולדתה יצאות השדה
והנה שם מולדתן. שנ' תחת
התפוח עוררתיך והקב"ה
שולח משמי מרום מלאכי'
שמעשין כל צרכי. שנ' ומולדות
ומולדותיך ביום הולדת אותך
לא כרת שורך. ומלקט להם
שני עגולים אחד של שמן ואחד
ואחד של דבש. שנ' ויניקהו
דבש מסלע וגו'. ובמים לא רחצת
למשעי שרוחצין את הולד
כדי להחליק בשרו. והמלח לא

לא הומלחת. כשם שמולחין
את הולד בשעה שנולד כדי
להקשות בשרו. והחתל לא חו'
חתלת. כל אדם כל אלו שמלפפין
כהן את התינוקות. ומיישבין
ומתקנין את אבריהן. לא חסה
עליך עין לעשות לך אחת מאלה
לחמלה עליך. לא חס עליכם עין
של פרעה לעשות לכם אחת מאלה
לחמול עליכם. וכן עין בעולם לא
חסה עליכם לעשות לכם מכל
אלה לפי שהיו יראים מגזירתו
של פרעה. אמ' רב נחמן אמ' רבה
בר אבוה כל האמור בפרשת תוכ'
תוכחה שעשין להיה בשבת לפי
שיש כאן הצלת נפש כיום הל'
הולדת אותך לא כרת שורך
מיכאן שכורתין את הטיבור
בשבת. והחתל לא חותלת. מיכן
ועושין כל חתולה. ותשלכי על פני
השדה. שהיו בנות ישר' מתחבאות
ומתייראות לילד ביישוב. לפי
שגזר עליכם פרעה כל הבן הי'
השליך עליכם זכוריכם ביאור
לזכרכם. בשעת מולדתכם מיני'
והיו הולכות על פני השדה ומול'
ומולידות. בגעל נפשם שכל
ענייה היתה ונאולת בדם ואעב'
ואעבור עליך ואראך מתבוססת
בדמייך. ונגאלת בדמייך ואומ'
לך בדמייך חיי. בדמייך התבוססי
כ' וישבו תחתם במחנה עד
חיותם.

תרגם יונתן

עד דאיתפרו. מקום שעושין
וחיה כמ' שנ' והולך בפרשה
זו ואם אין עושין לו הולך ומכו'
ומסוכן ואמרתי לו בדמייך חיי
התרפאו ונתרפאות וזה שנת'
שני פעמי' בדמייך חיי כדי
ולאותת את המנין. רבבה כצמח
השדה. מה צמח אינה צריכה
דבר אחר מכל האמור בפרשה.

והחוי והגרגשי והאמורי כעדי
מצרים כת והכנעני כענין שנים
ואע״פ כנעני והוא כעבדי מצרים·
עתה הם שעבדים נעשו מצריים
עליהם הגיע העתים ששעבד
עושה כל זאת שיאו לעבד־
סימני שדיים ולא הגיע כו׳
סימני בגרות אין גואלין היום
הולכת ערומה· אבל משנכנסו
שדיה ושערה צמחה גאולה ״ם
הגיע לה ללכת ערומה· יצ ואת
משקרב העת שהבטחתי לא
לאברהם שיצא גדול ארב
כנען· כמו שנ׳ בספור· ואע׳
ואעבור עליך ואראך והגד
עתך עת דודים· כמותה שנ׳
ואפרוש כנפי עליך ואכסה
ערותך· שכת׳ בתורה דבר
נא באזני העם וישאלו וגו׳ ״ם
וכת׳ ושאלה אשה משכנתה
ומגרת ביתה כלי כסף וכלי זהב
ושמלות: ואשבע לך· כש כענ׳
וגואל אתכם כאשר קיימתי
בבריתי לאברהם· וכן הוא או׳
וכן הוא אומ׳ לכן אמור לבנ׳
ישר׳ אני יי׳ והוצאתי וגו׳ ואין
לכם אלא לשון שבועה· כמו ״ם
לא נשבעתי לבית עלי·· ר׳
מניה כבש ר׳ יהושע וכשם
ר׳ יוסי בר׳ חנינא הוא נשבע
להם והם נשבעו לו· הוא שנ׳
לעברך בברית יי׳ אלהיך ובאלו
ובאלתו· ואין אלה אלא לשון
שבועה· כמו דאת׳ והשביע ״ם
הכהן את האשה בשבועת
האלה· ותהיי לי לעם לשמשי ״ם
לפני· וארחצך במים ואשטף
דמיך מעליך· ואסוך בשמן·
דברי שאמרתי לכם בדמייך
חיי חיה לכם· כמו שהרחצתך
במים ושטפה דמייך מעליך כך
כשאני רחצת במים ושטפי׳ ״ם
די׳ וארחצך במים גאולתי ״ם

אתכם משיעבוד מצרים·
ואשטף דמייך מעלייך· ואת
ואפיל עבודה קשה מכם
שהייתם מלוכלכים בה וכן ״ם
החומר שהייתם משועבדים
בה· ואסוך בשמן· ומשחתי את
את אהרן ואת בניו· ואת ערום
ועריה· ואלבישך רקמה ואנעלך
תחש· ואחבשך בשש· חגרתי
אותך באבנט שש· ואכסך
משי· ואעדך עדי· ואתנה
צמידים על ידיך ורביד על
גרונך· ואתן נזם על אפך
ועגילים על אזניך· ועטרת
תפארתך בראשך· כן דעתי
על סדר הפרשה להזכיר חסדי
הק׳ אשר גמלנו· מאחר שהיתה
ירודה מתחלתה כך· שאמר׳ ביום
את הולדת לא כרת שורך ובמ׳
ובמים לא רחצת· והחתלת לא
חתלת ולא חסה עליך עין לעש׳
לעשות לך אחת מאלה לחמלה·
והייתם מתבוססת בדמייה עד
שעבר עליה שרחצה ושטף
דמיה מעליה וסך אותה וגד׳
וגדלה· על שעודה על פרקה·
הלבישה והנעילה והקשיטה
ולא זז מעלה אותה מעט מעט
עד שנתן עטרת תפארת בר׳
כן בראשך·
עד כאן פירשתי
פשוטו של מקר׳
ומדר׳ חכמ׳ הק׳ זצ׳
ואלבישך רקמה· ואלבישך־
יתבון למשי ציירין מחורות
פטירין· וזהו שאמ׳ הכת׳ ואת
התרומה וגו׳· אמ׳ יהודה בר׳ ס׳
סימון אמ׳ להם הק׳ לישר׳ לא
תהיו כסבורין שאתם גאולים
על יג׳ דברים שהפרשתם לי
זהב וכסף ונחשת· יג׳ כנגד
יג׳ דברים ששיגשתי לכם
במצרים· ואלבישך רקמה· וגו׳

ואנעלך תחש ואחבשך בשש
ואכסך משי· ואעדך עדי ואתן
נזם על אפך ועגילים על אזנך·
ועטרת תפארת ותעדי זהב
וכסף ומלבושך שש ומשי ור׳
ורקמה וסלת ודבש ושמן אכ׳ ״ם
אכלת הרי יג׳ דברים כנגד יג׳
דברים· ואני אעלה עליכם כאלו
גאולים עלי חסד ההר׳ ומאת
איש אשר ידבנו לבו ולעולם
הבא אני אפרע והם כענין ״ם
שנ׳ וברא יי׳ על כל מכון הר ציון
ועל מקראיה וגו׳· שאל ר׳ אלעז׳
את ר׳ שמעון בר יוחאי· אמ׳
אורגים יצאו עם ישר׳ ממצרים·
אמ׳ לו לאו· אמ׳ לו ואלא מהיכן ל׳
לבשו ארבעים שנה· אמ׳ לו מא׳
ממה שהלבישום מלאכי השר׳
השרת כבודו דכת׳ ואלבישך
רקמה· ר׳ נהוראי אומ׳ פורפירין
ואמ׳ לו ולא היו בלין· אמ׳ לו ולא
קראתה שמלתך לא בלתה מ־
מעליך· אמ׳ לו ולא היו קטנים
גדלים· אמ׳ לו צא ולמד מחלזון·
שכל זמן שהיה גדל נרתיקו היה
גדל עמו· אמ׳ לו ולא היו צריכין
תכבוסת· אמ׳ לו הענן היה שף
סך ומגהיץ· אמ׳ לו ולא היו של
שרצין מריחה חמריות של
ענן· אמ׳ לו צא ולמד מן הרייט
הרייטן הזה הוא כלמטריין
שאינו מתגהץ אלא בנור·
ואנעלך תחש· עתה משכני
בתוכם שהיה מחופה כעורו׳
תחשים· ואחבשך בשש· הק׳
הקדשתי אתכם כהנים לשרת
לפני במעשה שש וכהן גדול
לשרת בבגדי שבעתן· ואעדך
עדי· ואתן בהם כן דברי התור׳
כתובים באצבע על שני לוחות
אבנים והיא היתה עדי שלכם·
כל זאת נתן הם לראשך· ועטר׳
תפארתך· ואמ׳ תתן לראשך

ואת חן ונוי · והייפי במאד מאד
והעשירי במאד מאד · ותצלחי
למלוכה · והיה ראויה למלכות דבר אחר
ויצא לך שם בגוים ביופיך · ויצא
לך שם בעולם בהדר השכינה
שהיתה בתוכך כי כליל הוא · כי
עדי הוא לך ותבטחי ביופיך ·
רש לבבך בנותו יופי ותזני על
שמך · ותזני בכל ויקום ויאמר
ויצא לך שם בגוים ביופיך · על כל
עובר לו יהי · על כל עובר ושב
שהיו באים ויעצך ותכבשת לחט
לתשורש לו הייתה נשואת · והיית
לו עקרת מיד באות טלאורה ·
כמו תשלו גומות · כי את כל
העצים הנקורות והטלואות דבר אחר
לא באות ולא יהיה ·

תרגם יונתן

לא כדכתיב ולא כתחוי · כלומר לא
היה ראוי לבוא לעולם ולא היה
לעשות לך מעשה מעשר כמוך
לא באות ולא יהיה · ותקחי כלי
תפארתך מזהבי ומכספי · ויתנו
ויתפרקו כל העם · ותכסים כתר
ותכסי אותם · ושמני וקטורתי
אשר נתתי לפניהם · פתרון שמני
וקטורתי שנתתי לך לעבודתי כמו
נתתה לעשו ונתתיהן לפניהם · פתרון
אני נתתיהן לך ואת לכניהן שמ'
שמתי לריח ניחוח · ויהי · מהו
ויהי · שהיו שהיו מקריבין אותם
לעשו והיו מכניסין אותן לא היה
פוסק · והוא שדרשו ויקלם לשמו
אלהי הרחוקים והסליחות כי ה'
מודע כי ראית ואינך מורדין
כמלך והיו פוסק להן ומחזרת
למלך זה נוה לקרותו רחמן ·
ותקחי את בניך אשר ילדת לי
אם היה לך ארבעת בנים היה
מלמד לאחד השדה עבודת
השדה · ולשני עורכי הבית ולש
ולשלישי פרקמטיא · ולרביעי
תלמוד תורה · וכשהיה מעביר

ויכנו ולמולך היה מנח את הש'
השלשה והרביעי שהיה פוסק
בתלמוד תורה שורפו למולך · ה
הוא שאמר אשר ילדת לי · דבר אחר את
ותקחי את בניך אשר ילדת לי ·
דבר אחר בניך שילדת שהיו ראויים
להיות לי לעם ולהיות ולעבוד
אותי ותשכחים אותי לעבוד · ה
המעט מתזנותך · בתמי' וכי לא
מיעט הם תזנותך את כל תועבו
תועבותך ותזנותייך לא זכרת
הטובות שעשיתי עמך בימי
נעוריך בהיותך ערום ועריה
מתבוססת בדמייך היית · וכסי
וכסית ערותך והלבשתיך ·
ויהי אחרי כל רעתך · אוי אוי
לך · אלו אלו שבת אלו עדיין
הייתי מקבלך כענין שנ' ואת
זנית רעים רבים ושוב אלי נאם
ה' · אלא אחרי כל רעתך אוי א'
אוי לך · אוי על שחטאתם ואוי
על לא שבתם לפני · ותבני לך
גבי גבן להקטיר עליהם לעש'
ותתעבי את יופיך · פתרון חללת
קדושתך כאשה הזונה שהיא
טובת חן ויפת תואר ומחללת א'
את יופיה ברוב תזנותיה ·

וכן תרגם יונת'

ומחלית ית קדושתך ואיתחכמת
ליך למיפלח לטעותיא ותפשקי
ותפשקי את רגליך לכל עובר · כמו
ותרחיבי את רגלך סדך אשה
מנאפת שהרחיבה ירכותיה
לתשמיש לכל בוריה · גדלי בשר
גדלי קומה ומרובין בבשר ·
ואגרע חוקך · כמו לחם חוקך ·
כלומר ומיעטתי חוקך ואפני חט
חטאתיך · כלומר כמו שהסירות
והרמות שהשמעתך היתה ד'
ומזבח בדרים ונתנו לפניהם ·
כמו זה מיעטתי שנן מזון חו'
חוקך כמו הטריפני לחם חוקי ·
ואתנך בנפש שונאיך בנות

פלשתים הנכלמות מדרכך זמה
כמו אלו שלחתי אליהן נביאים
כמו ששלחתי אליכם היו נכלמות
ממעשיהן ושבות אלי ואת לא
שבת מדרכך זמה ·

וכן תרגם יונת'

ומסרי' ניכסא בי שונאן לאמ'
בנפש שנואתך בנות פלשתים
הנכלמות מדרכך זמה שיופי לו
פלשתי' שהיו שונאים אתכם היו
נכלמים ממעשיכם ותזני אל בני
אשור לעשו שבאשור · אל ארץ
כנען כשדימה כשדים · לא אמר
כנען היא · וכן פירשו המפרשים
עלי כשדים ע' של כנען שהיה
סוחרים לך ונתת להם כבר · וכן
אם יטול אדם לומר שארץ כשדי
קוראי ארץ כנען לשם שהוא א'
אומ' בפרשה שנייה ויביאהו אל
ארץ כנען בעיר רוכלים שמו
לפי שכל הולכים קבעו שם ור'
דרוש כשלום ואלך בבל · קורא
לארץ בבל ארץ כנען · מה אמללה
לבתך ·

פירש מורי

מה נחותך לבך איפה נוה דעתך
כשבר את ה' אלהיך מעשה ד'
אשה זונה שלטת כמעשה ד'
אשה זונה ששולטת במעשה ד'
ועשה כל חפציה לקלס אתנן
אתנן · כמו לשבח אתנן · לא היית
דומה לזונה שנתנו לה אתנן
ששבח הוא לה שרודפין אחריה
ונותנין לה שכר בזנותה · אלא
זונה שהיא להוצא אחר כל
העולם · והיא נותנת להם שכר
האשה המנאפת · דיית לאשה
המנאפת העוזבת אלוף נעוריה
ותחת אישה תקח את זרים ·
יתנו נדה · שכר זנותו לכל זונו
יתנו נדה לכל זונות יתנו שכר
ומחריך לא זונה אחריך לא ה'
הייתה זונה שזונה בתזנותך

חוד חידה׳ הנשר הגדול זה נבו
נצר מלך בבל׳ שמולך על כל העולם
כלו׳ גדול הכנפ׳ ומלוכה כמו לכן
מלא הנוצה׳ הם הכנפים הגדולים
ומדמה את הדוכסין ואת הפחו׳
ואת הסגנים לנוצה הגדולה׳ אשר
לו הרקמה׳ זה נוצה דקה של עוף
ודימה דלת העם שהיו עמו תח׳
תחתיו לנוצה דקה׳ ויבא לבנון
נבו׳ נצר בא שמולך על החיה ועל
העופות׳ רכת׳ וכל דיירין בני אנ׳
אינשא וחיוות ברא ועופין דש
דשמיא יהב בידך׳ בא אל הל׳
הלבנון׳ אל ארץ ישר׳ צמרת הא
הארז׳ צמרת כל גבהו של ארז
זה יהויכין מלך יהודה את ראש
ראש ינקותיו קטף׳ העבירו
מן המלכות והגלה אותו בבלה׳
ויביאהו אל ארץ כנען בעיר
רוכלים שמו׳ ארץ שהיא רוכלת
העמים׳ כלו׳ שכל העמים
נקבצים לה׳ שכל הגוים אוהלך
בבל ירושלם ובבל היא התגר׳
דלתות העמים׳ כי כל האומות
באים ונותנים את עושרם ואל
בבל׳ לכך קורא מדינת בבל
ארץ כנען׳ פת׳ ארץ סוחרים׳
וכמוך ליה יצבר עליו שהוא מ
בעיר רוכלים שמו׳ זה כמו לפרש
מה היא ארץ כנען היא עיר
רוכלים שהביאו לבבל׳ שכל
המלכים נקבצים לה׳ ואף כפרש
ראשונה קורא לארץ כשדים
ארץ כנען רכת׳ ותרבה את הת׳
תזנותיך אל ארץ כנען כשדימה׳
ויקח מזרע הארץ מזרע המלו׳
המלוכה׳ זה צדקיהו מלך יהוד׳
שהמליכו תחת יהויכין׳ ויתנהו
בשדה זרע׳ כשדה טוב׳ הראוי
לזריעה׳ ויתנהו כשדה זרע אף
ירושלם שכן מתחלת׳ שדה זרע
עולם ומעין ירושלם׳ קח על מים
רבים׳ כמין שתול על מים רבים׳

שישותיו הולכין סביבות ומשען
מחמת ששתול על מים רבים׳
צפצפה ישמו׳ עץ חרש מישל וגבה
קומתו׳ ויו״ כמין קח על מים רבי׳
פת׳ קח ממשלה על חמשה מלכים
על מלך ידום ועל מלך מואב ומל׳
צור ומלך צידון׳ צפצפה שמו׳ הי׳
העץ השתול במקום שהמים
נפים וכל עברו׳ כלו׳ המליכו על
כל המלכים שסביבותיו׳ ויצמח
ויהי לגפן סורחת שפלת קומה׳
משלה בנפנים׳ שהם סמוכים
בקרקע שפל׳ קומה׳ סורחת׳ פת׳
גדולה׳ כמ׳ וסרח השרע׳ לפנות
דליותיו אליו להיות משועבד
תחת יד נבוכד נצר׳ ותהי לגפן
כל זמן ששמר צדקיה׳ כמאמרו
שלא מרד בו היה הולך וגדל
בדים ופוריות׳ לשון אחד הן׳ ג׳
ותשלח בדים׳ פוריין ענפין שע׳
שעטין לכאן ולכאן׳ ויהי נשר
אחד גדול׳ זה פרעה מלך מצרים׳
גדול כנפים ורב נוצה׳ גם הוא ונ׳
וגדולי המלכים׳ ונו׳ לא כנבוכד
נצר והנה הגפן הזאת׳ זה צדקיהו
מלך יהודה כנפה שרשיה
עליה׳ כתרג׳ כפפה שרשיה
עליה׳ כלו׳ שמרד במלך בבל׳
ושלח מלאכיו למלך מצרים לתת
לו סוסים ועם רב׳ שלחה לו לה׳
להשקות עם רב אותה מערוגת
הכושים מטעה׳ שלח אליו מלא׳
מלאכים לעזור לו מפני מלך בבל׳
והמלוכתו אל שדה טוב׳ אל מים
רבים השתולה׳ הכת׳ מתעדה
על הגפן הזה׳ ואמר׳ זה צורך
לגפן ששתול אל שדה טוב אל
מים רבים׳ שהיה לו לקבל שית
שתשלח קציריה׳ עד״ם ועד
ט״ה׳ ינקותו׳ להניח שדה טוב׳
ומים רבים שהיא שתולה עליהן
ומערוגת לגן ירק׳ שמשקין אותו
בדל׳ דלי ואין מים ששותת בו

המערוגות להשקותה׳ אמור ותר׳
ענפה׳ כלו׳ מה צורך היה לצד׳
לצדקיה למרוד במלך בבל׳ שהיה
מושל בכל העולם ולשלוח מלאכי
למצרים שהיה מלך כנגד מלך
בבל כמים מעטים לפני נהר גדול׳
כה אמר י״י תצלח׳ בתמיה׳ כלו׳
דין שתצליח׳ האפשר לו לגפן ש׳
שאין מנהרות משקין אותו ש׳
שאינו שותה אלא מערוגת מט׳
מטע אחת שתצלח ותעשה פרי׳
פירות׳ הלא כל גפן ששתולה בארץ
עה מעליה׳ כגעת בה רוח הקד׳
יבש תיבש׳ כמ׳ שיעש׳ המלך׳ ואת
שרשיה ינתק מלך בבל שיהרוג
את כל חילו׳ יקוסס׳ יכרתנו׳ ולא בז׳
בזרוע גדולה ובעם רב׳ יפריע׳
אותו פרעה כשיבוא נבוכד נצ׳
עליו על אותו כרם׳ למשאות
אותה משרשיה׳ לעקור אותה
משרשיה׳ והנה שתולה התצלח
מפני שהיו מחזיק במלכותו ש׳
עכשיו היצלח בתמיה׳ הלא כג׳
כגעת בה רוח קדים תיבש יבש׳
כאשר יבוא עליו נבוכד נצר שהו׳
כמו קדים לא יתחזק מפניו על
ערוגת צמחה תיבש׳ אילו כנ׳
צדקיהו שנשחטו לעיניו׳ ואת
אילי הארץ לקח והגלה אותם בו
בבלה׳ שלא ימלוך בן צדקיה׳
כמ׳ שוסף המלך להיות ממלכה
שפלה לבלתי התנשא לשמור
את בריתו לעמדה׳ שלא ישק
ישקרו בו׳ לא בחיל גדול ובקהל
רב יעשה אותו פרעה במלחמה׳
בשפך נבוכד נצר סוללה׳ דייק
כרכם׳ והנה נתן ידו שלא למרוד
והכניס עצמו שלא לנטשה׳ ל
דין הוא שלא ימלט מתחת ידו
של נבוכד נצר׳ ונתתיו בראש׳
זה סימוי עינים׳ ואת עיני צדק׳
צדקיהו עור׳ וכל מבחריו וכל
אגפיו בחרב יפלו׳ חייליו וגיס׳

וגבוריו שברחו עמו. ומבריחו
על שם כל חילו עמו. ולקחתי
אני מצמרת הארז הרמה. כבר
ראיתם שנמשלה בשר ורם
אותו ותקיימת. שהרי נבוכד
נצר מלך בבל בא אל ירושלם
ויקח מזרע המלוכה ויתנהו
בשדה זרע. זה צדקיה שהמלי'
שהמליכו נבוכדנצר וכן לא
נתקיימה מלכותו. אבל כשאני
אתקיים. כלו' מלך שאני אעמיד
הוא מלך המשיח הוא יתקיים
מלכותו. ההר' ולקחתי אני מה'
מצמרת הארז הרמה מצמר
מלכותו זרע של בית דוד. ונת'
ונתתי.

תרגם יונתן

ואקיימנה על הר גבוה ותלול.
תרג' טור רם ומנטל. בהר מרום
ישראל אש' על הר גבוה בארץ
ישר' ושכנו תחתיו כל צפור
כל כנף. שיהיו כל העולם תחת
תחת ידו. והוא ימלוך עליהם.
וידעו כל עצי השדה אלו הב'
הבריות. כתרגומו. כי אני ה'
עץ השדה. ותרג' וידעון כל
מלכי עממיא כי אני יי' השפלתי
השפלתי כל עץ גבוה. זה אדום
הרשעה. הגבהתי עץ שפל.
אלו ישר' שהם שפלים בין ה'
האומות. דברתי ועשיתי. אמ'
אדון לא כדין אמרין ולא עבדי'
אבות אכלו בסר ושיני בנים
תקהינה. כך היו ישר' שבאותו
הדור מתנהגין זה שאנו חוט'
חוטאין עכשיו ילקה הדור
האחרון ושלום ואומ' יהודה
כאותו שדרך היא שהבן ישא
את עון האב. ודבר זה לא אמ'
מכפלתנו. כי מי יביאנו לראות
במה שיהיה אחרינו. זה הק'
ושיבם איש חייכם בדרכיו אני
אשפט אתכם בית ישר' בן

לא ישא בעון האב. צדקת הצד'
הצדיק עליו תהיה. כלו' לא תמ'
תמשך עד כל דורו. כי ביניהם
הן כל הנפשות לי הנה. כנפש
האב וכנפש הבן לי הנה. הנפש
החוטאת היא תמות. ואדרשני
לא כמדת בשר ודם. כשר'
ודם אם יש לו שונא מבנים
שאין בו כח להנקם ממנו אם
אינו יכול להנקם מן האב ינקם
מן הבן. אבל אני בידי נפש כל
חי ורוח כל בשר. ולפי שאנ'
יכול להנקם מן האב מיד מן הבן
לפיכך אין הבן נושא עון האב.
כי אם הנפש החוטאת היא מ'
תמות. והולך ומפרש מיד
טעם האב. לא ישא עון הבן
והבן עון האב. שכן יתכן דרך
יי'. כי שופט והולך הרי אתם
כי יהיה צדיק ועשה משפט
וצדקה. על ההרים לא אכל ועני'
אתנים. חבולתו חוב ישיב. את
חבל יחבל שלמת רעהו משיבו
לו. ועשה מאחת מאלה.

תרגם יונתן

ויעבר לאחוה מחדא מאילין.
משך נשך ותרבית לקח. וחי
בתמי'. לא יחיה. כלו' אינו דין
שיחיה הנפש החוטאת היא
תמות. בן לא ישא בעון האב.
והאב לא ישא בעון הבן. צדקת
הצדיק עליו תהיה. ורשעת
הרשע עליו תהיה. והרשע כי
ישוב מכל חטאותיו אשר עש'
ושמר את כל חוקות ועשה מש'
וצדקה חיה תחיה לא ימות.
כלו' ואף כשאמ' למעלה ורש'
ורשעת רשע עליו תהיה. אינ'
הוא יכול לתקן את דרכו שא'
שאינו מתחם על הרעה. אשר
דברתי לעשות לו. כי שופט הו'
כל פשעיו אשר עשה לא וגו'.
וכשוב צדיק מצדקתו ועשה

עול ככל התועבות אשר עשה
רשע יעשה וחי. כל צדקותיו
אשר עשה לא תזכרנה במעלו
אשר מעל ובחטאתו אשר
חטא בם ימות. שלא יאמר אדם
לאחר שנ' ורשעה וצדקת הצ'
הצדיק עליו תהיה. שאני מטוב
בצדקתי שעשיתי ושעבר'
תגן עלי. הרי אני חוטא והולך
בצדקתו תגן על העונות. לא כי'
לכך נאמ' ובשוב צדיק מצדקתו
ועשה עול. כל צדקותיו אשר
עשה לא תזכרנה. ואמרתם לא
יתכן דרך יי'. באמורכם אין דין
שאין הבן נושא את עון האב
והאב נושא את עון הבן. הדרכי
לא יתכן. בתמי'. הוא את נפשו
יחיה. פת' הוא את נפשו יציל
לכן איש כדרכיו אשפוט את'
אשפוט את בית ישר' שלא מ'
תהיו סבורים שיהיו תולד'
עונכם על פניכם אלא איש כד'
כדרכיו אשפוט אתכם. ואומ'
שכן היא המדה שהבן לא ישא
בעון האב והאב לא ישא בעון
הבן אלא הנפש החוטאת היא
תמות. צריכין אתם שתשובו
והשיבו מכל פשעיכם ולא יהיה
לכם למכשול עון. שלא תכשלו
בעונותיכם ועשו לכם לב
חדש ורוח חדשה. אל תבטחו
לכם על שלותה על אבותכם את'
אתמול. שהבן נושא בעון ה'
האב שאתה כך אתם אומ'
מתייאשים לשוב. אלא תנו מ'
דעתכם לשוב אלי. ולמה תמותו
בית ישר'. שבשעה שאתם
טועים כו' לתלות עון האב על
הבן ואתם מתייאשתם לשוב ד'
דבר זה גורם לכם מיתה השיבו
וחיו. השיבו פניכם מעונכם
וחיו. ואמרתם זה ואתה לבני'
ואמור להם לנשיאי ישר'. ואת'

ואומר להם לנשיאי ישר' ואה'
הייתה אומה זו שיתם ומשול'
עליה חכימה למיוה אוולי שא'
שיותם הדחוקים אותה ואוחרי'
העדידי ואותה מלכים והייתה
מושלת בכל המלכיות כאריה
בבהמות יער וככפיר בעדרי צאן'
רא' זה אומר לביא כמיה הידה'
אומר' יאשיהו חשוב בין אריות
רבצה בין המלכים היה רובץ ל'
לבטח ותעל אחד מגוריה כפיר
שאתהו עלתה וגדלה אחר
מגוריה ותשימהו למלך יהוד'
יהואחז בן יאשיהו שנ' וימשחו
וימליכו אותו תחת אביו וילמד
לטרף טרף אדם אכל' שהיה
גוזל וחומס את הבריות' וישמ'
וישמעו אליו גוים בשחתם נתפ'
נתפש ויתקבצו עליו פרעה'
הה"ד ויאסרהו פרעה נכה ברבלה
בארץ חמת ויביאהו בחחים'
בשלשלאות שלברזל אל ארץ
מצרים הה"ד ואת יהואחז לקח
ויביאהו מצרים וימת שם' ות'
ותרא כי נוחלה אבדה תקוות'
אמרי פסק ואבד סיכויה כל'
מאה ואת בעת שיהקנו אחר'
בנה תהיה נביוה אחר כך הייתה
כנסת ישר' באותה שעה אז לקח
פרעה נכה את יהויקים והמל'
והמליכהו כמ' שכת' בספר
מלכים ותקח אחד מגוריה כפ'
כפיר שמתהו ויתהלך בתוך
אריות כפיר היה' הלך מעשי'
רשעים כאשר עשו אבותיו' כו
גם עליו העיד הכת' ויעש הרע
בעיני ה' כאשר עשו אבותיו'
הה"ד וילמד לטרף טרף אדם
אכל' וידע אלמנותיו' כלו' היה
הורג את הבעל והיה בא על
אלמנותיו ומענה אותם' תנן
תניינו אשה כי אזוב דומה
אנשים רבים' לקיים מה שנ' ויבכה'

יכניה ויהויקים קיים מה שנ'
ויבא אומרו כיון שעלה נבוכ'
להחריב את ירושלם עלה וישב
על שפתים' בדפנה של אנטוכ'
אנטוכיא ויצאו סנהדרין לקראת'
לקראתו' אמרו לו הגיע זמן של
בית זה ליחרב אמ' להן לאו אלא
יהויקים מלך יהודה מרד בי את'
ותנו תנו אותו לבבי ואני הולך
לי' אזלין ואמרין ליהויקים נבוכ'
נבוכ' בעי לך אמ' להן וכי עושין כן
דוחין נפשי' ומקיימין נפשי' ומ'
ומקיימין נפשיכון' ולאו כך כת'
לא תסגיר עבד אל אדוניו אמ'
לו ולא כך עשה משבע בן בכרי
והנה ראשו מושלך בחחים'
בחיים' ר' שמואל בר נחמני אמ'
הנה ראשו מושלך אליך בעד
החומה' כיון שלא שמעו שלש
ושלשלוהו' ר' שמואל בר נחמן
ור' אלעזר אמ' חי שלשלוהו' שנ'
ויתנהו בסוגר בחחים' בחיים'
ר' שמואל בר נחמני אמ' מת ך
שלשלוהו' שנ' ארץ אשר לא
שמע קולו אל הרי ישר' אמ' ר'
יהושע בן לוי אני מקיים דברי
שניהם' חי שלשלוהו אלא את'
ואתך שהיה מפרכס את ידים'
ומה עשה לו נבוכד' ר' יהודה
ור' נחמיה חד אמ' נטלו והחזירו'
בכל ערי ישר' והיה נחתך ומטו'
ומבשרו ומשליך לכלבים' הה"ד
קבורת חמור יקבר' היאך
קבורתו של חמור לא כן מעשה הכ'
הכלבים היו שנביא מקטרין'
ואמ' לו דברי יהויקים ותועב'
ותועבותיו והנמצא עליו ואח'
והנמצא עליו תלת אמוראים'
חד אמ' שהיה לוחש לעיים ואחד
אמ' שמשך לו ערלה ואחד אמ'
שנמצא בו כתובת קעקע' חק'
חקוק על בשרו' ר' יוחנן אמ' ש'
שכבו על חמותו ועל כלתו ועל

אשת אביו' כלו של דבר בא'
בכתוב' אמר בו נמצא' ר' יהושע
בן לוי אמ' שהושיב עשרים בירניות
בירושלם' ואמרי בירניות בייניין
ויינין מריות ושומרות' שהיה
הורג בעליהן ומענה ומכניס'
ממונן לטמיון הה"ד וידע אלמ'
אלמנותיו ועריהן החריב' כיון
שמת המלך יכניה בנו תחתיו'
אמ' מתליה גור טוב כלבו
בישא ולא תרבי עלחד
מן יתבין גור בישא ון גור בישא'
מיד שמעו להם וישבו בדפני'
ירדו סנהדרין גדולים לקראתו'
אמרו לו הגיע קיצו של בית זה
ליחרב' אמ' להם לאו' אלא תנו
את יכניה ואני הולך לי אזלין וא'
ואמרין ליה נבוכד' בעי ליכניה
בעי לך' מה עשה יכניה עמד
וכנס כל מפתחות שלבית ה'
המקדש ועלה לראש גג שלבית
המקדש' אמ' לפניו רבונו של עול'
הואיל ולא זכינו להיות גזברין
לפניך' מיכאן ואילך הרי מפת'
מפתחותיך לפניך' תרין אמוראי'
חד אמ' כמין פיסת יד של אש
ונטלתן' ואחד אמ' משעה שזרקן
למעלה שוב לא ירדו' ומה היו
בחורין של ישר' עושין עולין
לראש גגותיהם ומשליכין עצמ'
עצמן מעל גגותיהן' שנ' גיא
חזיון מה לך אפוא כי עלית כו
לגגות' מה עשית ליכניה נבוכד'
עמד ונטלו וחבשו בבירת'
וכל מי שנחבש בימיו של אותו
רשע לא יצא מעולם' שנ' אסיריו
לא פתח הביתה' גלה יכניה' גלתה
סנהדרין גדולה עמו' הענב
ומה האיש הזה וגו' ר' אבא בר
כהנא אמ' כעצם הזה שלאורח
הראש כל' כל הענין עד התיו
לו עדיו' באותה שעה סנהדרין
גדולה עלה על דעתם ואמרו בית

דוד׳ ולמתם כמוהו פוסקת את
אותו שכתו׳ בו כמוהו כשורש ע׳
עדי כירח יכון לעולם׳ וזה נעשה
לו׳ על ועמים לגדולתו וגדולת מלכו
והמלכה למלך׳ וזה היה שם שמה
על ידי שעשה עליה ברעש׳ כיון שב
שבו נבוכד׳ נצר להזקק לה׳ אמ׳
לה אותה מלך ויכניה אותו מלך
אותה ומבקש תפקידך׳ ויכבוד
אותו ויבקש תפקידו׳ ויאמר גער
ונתנו לו אשה כ׳ נר
של שלו׳ אותה לו׳ ר׳ יוב
שכתו׳ את׳ בקילקלן׳ שילשו אותו
לו׳ ורבן אומרי פחת את המעי׳
המעיבה ושילשו אותה לו כמו
כשעה שבאו לזקק לה׳ אומרת
לו כשם שעה אדומה ראיתי ופני
ופרש אותה׳ ויאמ׳ אנו׳ להם
הק׳ לא קיימתם מצות ריבה מה
מקוותם ומן אתם מקיימין הו׳
הוא שאמ׳ הקב״ה גם את סר כבר
כיתך עכרתם בשבלי׳ אורחו
רם ובשמלו שלחתי ופוריך
ומכר אותו בן ימים אמ׳ ר׳ שכתבי לא
דו משם עד שורח הק׳ להם את
כל שעברו׳ על אותה שעה הוא
אומ׳ עלך יפה רעיתי ומום אין בך
כך׳ ונשאה לו נס ועבירה מע
ומעורר׳ שלהמאו כבן ומוסיר כמו
שאסר הקב״ה כשמע עליו׳ ס׳
שלהמאו ששאו הק׳ כשכטעד
והתירו לו ברעי׳ והושם הארץ
ומלואה מקול שאגתו ומפני לה׳
להוציאו מן הארץ היום שנעך
לפרעה׳ את העריך הארץ להרג
לפרעה איש כרוש׳ ויתנו עליו
גוים סביב׳ המד׳ וישלח ה׳ בו
את גדודי כשדים ואת גדודי
ארם ואת גדודי מואב וישלחם
ביהודה להאבידו כדבר ה׳ וגו׳
אמר כגפן בדמך על מים שהיה
כ׳ היו מים מעטים של יאשיהו
אבדך׳ כדמך כדמיון לו׳ שהיה

מלך ויהיו לה מטות עוז לאותו
הגפן׳ מטות עוז למשלי הגפן׳
מטות עוז יהודות נטועת בארץ
שסומכין בהן את הגפן׳ כלומר
כמה שהיו שאיו ישר׳ מקיימין
המצות היו לה׳ שריהם שולטים
וחזקים ורודים בשונאיהם ויש
שמפרשין פרשה זו על דורו של
צדקיהו׳ וכן הוא׳ ותגבה לענין
הקינה אותם שאמ׳ ישר׳ אומתם
זו כנבת ישר׳ כמין שהיתה עוסק
בתורה ומקיימת המצות׳ היתה
ראוים לגפן הזאת השתולה על
מים חיים׳ פוריה וענפה אשר
נופיה עוים וענפיה מסובבין כ׳
על הארץ׳ לפי שהמים משקים
שרשיה בכל שעה ויהיו לה מ׳
מטות עוז הם המלך דוד
ושלמה׳ אשר גברו ושיעבדו
מלכים תחתיהם׳ אל שבטי מוש׳
מושלים הם שרי ישר׳ ועתה
שתולה במדבר׳ התחיל הנביא
לקונן גפן גפן וזה היתה עוד׳
מדרך שתולה על מים רבים׳ ועו׳
אך עתה את שתולה במדבר ב׳
בארץ ציה וצמא׳ ותצא מאותה
ממטה בריה מן המלכים עד
שהחטיאו את ישר׳ ולא היה
בה מטה עוז׳ שבט מושל׳ שהיום
שפסק מלכותו של צדקיהו ואת
העמידו מלך׳ עד היום לדרוש א׳
את ה׳ ובאו אנשים מזקני כ׳
באים לדרוש את ה׳ וישבו לפני
כאילו רוצים לשמוע ולקיים את
דבריו׳ כמו שאמ׳ בספר יחז
ויבאו לפניו כמבוא עם וישבו
לפניך עמי ושומעים את דבריך
ואינם עושים אותם שמן התשו׳
התשובה שהנביאו ומזכירן הכר׳
הכתוב׳ ומוכיחם אותם נמאס
עוד לומר שהיו רשעים׳ וגם מן ה׳
התשובה שבימיו חי אני אם
אדרוש לכם׳

הפטרה׳׳
התשפט התשפוט אותם התשפוט
בן אדם׳ ריש בן אדם שיש בלשון
זריעה להתוכח עמהם ותשו׳
ותשפוט אותם׳ ואודיע להם
בארץ מצרים׳ הגד׳ ושומי ה׳ לא
נודעתי להם׳ וכת׳ לכן אמור לבני
ישר׳ אני ה׳ והוצאתי׳׳ שעוד
שנתנו לאביהם שבשמים עד
עורה עליהן רוע רעתם׳ ואומ׳
שמואל בר נחמן קרוב להשוע
ואות שעה היתה שעה כמשה
כן ישר׳ לאביהם שבשמים שנ׳
שמים שציוו ישר׳ ומצרים
עודה עליהם בימי יחזקאל
שכשאותה חוזר על המקריאות
במצרים עד שהוכיחם יחזקאל
ברבר זה׳ דכת׳ ואומר להם כמו
איש שיקוצי עיניו השליכו וב׳
ובגלולי מצרים אל תטמאו אני
ה׳ אלהיכם׳ לאדרתה שאין עון זה
ושעוה זו כמעשה שלנו נגליתה
עד שנתעוררה עליהם בימי יחז׳
יחזקאל׳ ומעש למען שמי׳ אין
שם זה שם משה׳ אלו זה פנל׳
ואשהביאותי על המצרים עשר
מכות׳ יעני׳ טיבעני ונתגלתי לע׳
לעיני הגוים אשר הייתה בתוכם
ואלו הייתי חוזר בי ומפני עונות׳
עונותיהם שלא לגאול אותם
המצרים אשר נודעתי אליהם
שאין יכולת בידי להוציאם
מביניהם׳ ואתן להם את חוקותי
ואת משפטי הודעתי אותם אש׳
אשר יעשה אותם וחי בהם׳ וג׳
נתתי להם תורתי וחוקותי בסיני
שאם יעשה אותם האדם ע׳
הזה ומעשה הכת׳ בהם׳ ולפי שנ׳
שאין אדם עושה אלא אם כן
שהר׳ והתחילתו׳ לפיכך הודעתם
והתחילה חוקותי ומשפטי וגם
הודעתים עונש מאהרון׳ ואם
יעשה אדם שהודעתים וחי ב׳

את החוקים שהודעתים וחי בהם
פי' נ"ע בהם מעשין להיות לאו'
לאות ביני וביניהם. שישראל
שומרין את השבת מעידים
עלי שבראתי את העולם לששה
ימים ונחתי בשביעי שכל ענין
של שבת אינו אלא אות לעולם.
כי ששת ימים עשה יי' את השמ'
ואת הארץ וביום השביעי שבת
וינפש. וישר' שמאמינים בי מע'
מעידין לשמור את שבתותי לה'
להעיד על עדות זה. אבל גויי הא'
הארצות ושאר עובדי אלילים שאין
מאמינים בי אין מעידין לשמור
את השבת שמרין הן בלהותריו'
וימרו בי בית ישר' במדבר בחוקו'
בחוקותי לא הלכו שעשו להם את
העגל לכופרו' ימים שנתתי להם
התורה. ואת שבתותי חללו ויאמ'
כי' שלא יהי ביום השביעי יצאו
מן העם ללקוט ולא מצאו. ואומר
לשפוך חמתי עליהם במדבר
לכלותם. כמעין ועתה הניחה לי
ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה ד'
ולמען שמי לבלתי החל לעיני הגוים
והיה גם לי להשיב חמתי שכן
אתה מוציא שבשעה שאמ' לו לה'
למשה לך רד. ומש' מ"ע לאמור
וגו' ואף כשבקשתי להכניסם
לארץ משנה שנייה שיצאו מע'
וירגזו גרמו במעט שנגזרו ד'
עליהם אם יראה איש באנשים
האלה וגו'. ואחרי גלוליהם לבם
הולך. פי' אף שאחרי גלוליהם
לבם הולך. ותחס עיני עליהם מש'
משחתם ולא עשה כלה במדבר.
ואף כשעלה כרעתם עתה רא'
ומשוכה מעריה. עלתה כרעת'
שאינו כן כדבר שאמרו ישע וחסד
עיני עליהם. כמו שנ' ויאמר יי'
סלחתי כדבריך. ואומר אל בניהם
במדבר בחוקי אבותיכם אל תלכו
כמו שאותה מוצא במשנה תורה

שמשה הולך ואומ' מתחילת הספ'
עד ועתה ישר' שמע אל החוקים
ואל המשפטים אשר אנכי מלמד
אתכם. ופירש כל הענין ואמר כן
הדברים עד ויקראו. כה פי' הא'
המוכיח ואבותיכם שהם ראויים
ליכנס לארץ משנה שנייה ליציאתם
מארץ מצרים וגרמו במעט שה'
שהניע אבותיכם ארבעים שנה
ועתה ישר' השמרו שלא תעשו
כמעשיהם שלא תגרמו עוד להם
להענש במדבר. כמו שהענשתי
אבותיכם במדבר כשם שלא שמעו
בקולי. ועת' שמע ישר' אל החקים
ואל המשפטים וגו'. וזה שאמר
אמר להם ואומ' אל בניהם במדבר
בחוקי אבותיכם וגו'. אילו דור
שנכנסו לארץ ואינו כי הבנים
כמו שהיו בני הבנים אבותיכם
יוצאי מצרים. בחוקותי לא הלכו
אם אבותם עשו להם עגל ומסכה
הבנים נצמדו לבעל פעור. ואת
שבתותי חללו. אם הראשונים יצאו
ללקוט בשביעי מן העם ללקוט. גם
דור שני ויצאו ומקושש עצים
ביום השבת ואומ' גם לדור שני
לשפוך חמתי עליהם לכלות אפי
בם במדבר. שכן הוא אומ' הבדלו
מתוך העדה הזאת ואכלה אותם.
וגו'. וגם אני נשאתי את ידי להם
במדבר להפיץ אותם בגוים. כמו
שאותה מוצא בפרשת והיה כי
תבוא אליך ואותך ואת מלכך
וגו' ואעש למען שמי אין שם
זה שם ואעש אלא זה פי' שהב'
שהבאתי על המצרים עשר מכות
יצאו טבע ונתגדלתי לעיני הגוים
הייתה בתוכם ואילו הייתי חוזר
כי מפני רעתכם שלא לגאול אתכם
ואומרו מצרים מבלתי יכולת יי'
להביאם אל הארץ אשר נשבע להם
וגם אני נתתי להם לדור שני חו
חוקים זה משנה תורה. לא טובי'

לא הטיבו את דרכם ויתנו להם
ומשפטים לא יחיו בהם. והם לא
יחיו לפי שלא קיימו אותם. ואט'
ואטמא אותם במתנותם להעביר
כל פטר רחם למען אשימם כשם
כשהיו מעבירין רחם פטר למולך
אמרתי להם למעלה למען שאתם
עושים דבר זה אתם מטמאים
שכינתי כדכת' כי מזרעו נתן למ'
למולך למען טמא מקדשי. למען
אשר לא ידעו אשר אני יי'. למען
שהן עושין דבר זה משאני אומר
אפרעניהן. אז ידעו שאני יי'
שהכניסני מעשיהם עד
ואת גדפו עוד כדבר זה חרפו'
שעבדו ע"ז. פי' שאומ' בסמוך
ויראו כל גבעה רמה. ויתנו שם
כעס קרבנם. ועוזבים את הר
קדשי לעבוד אותי שם. ויקרא
שמה במה עד היום הזה. כמו
הם היו באים ומקריבים קרבנם
ועוזבים את הר קדשי. על כל
רמה ותחת עץ עבות. ואני אמ'
ואמרה בם עד היום הזה שלא
לזבח ולקטר בבמות לע"ז אין ב'
אתם חוזרים בכם עד עכשיו
אלא אתם מקיימין הבמות. הב'
ההר ויקרא שמה במה עד היום
הזה ובשאת מתנותיכם ואיש
ואיש ראה. ואת נותיכם שאתם
מעבירין בניכם ובנותיכם למולך
עד היום הזה כאשר אבותיכם
שעשו אותי במתנותיכם
בהעביר כל פטר רחם כן אתם
נטמאים אותם בכל גלוליכם
עד היום הזה. ואביאין מענ'
ראייה לעולם לדבר. והעל' ואשו'
העיר השמיימה. וכן ויששכר
דור ואומ' אור פי' רחוק הוא
שיהא ומעלו ועבור. והעולה על
רוחכם שאתם אומ' נהיה כגוים
כמשפחות הארצות לשרת עץ
ואבן יצאו וישבו לפני יחזקאל.

כי שאול למעלה הדורש אותי
אתם כמים חיים אני ה׳ ובכוון כת׳ כמים
ואני אדרוש להם חי אני אם
אדרוש לכם ואומר שאין ער׳
דריש לע׳ נהיה כמשפחות ר״ל
הארצות והוא אומ׳ להם חורן
בתשובה אומ׳ לו רבינו יחזקאל
עבד שמכרו רבו לא יצא לחירו
לחירות ורשותו אומ׳ להן הן
האשה שגירשה בעלה יש לה
בבעלה כלום והואיל ומכרנו
הק׳ לאומות העולם יצאנו מרש׳
מרשותו אומ׳ לו הק׳ לך אמור
להם גלוי וידוע לפני שהיו עת׳
עתידין לומר כן לפנו לפיכך
הקריתו בהם על ידי יהושע׳
וכן אותה ארץ כשהנחיל יהוש׳
יהושע לישר׳ את הארץ קיבץ
את כל ישר׳ דכת׳ ויאסף יהושע
את כל שבטי ישר׳ שכמ׳ ויאמר
יהושע אל כל העם כה אמר ה׳
אלהי ישר׳ בעבר הנהר ישבו א׳
אבותיכם מעולם תרח אבי אב׳
אברהם ואבי נחור ויעבדו אלהי׳
אחרים ומה היה טיבן של יהוש׳
יהושע להזכיר להם עד שעברו
אבותם אלא כך אמ׳ להם יהוש׳
לישר׳ ראו שלא נפל דבר מכל
דברו הטוב אשר דבר עליכם׳
והסדיר להם כל אותו ענין עד
ויאמר העם אל יהושע חלילה
לנו לעזוב את ה׳ אלהי׳ ויאמר
יהושע לא תוכלו לעבוד את
ה׳ ועבדתם אלהי נכר ושב והרע
לכם וכלה אתכם אחרי אשר
היטב לכם מוטב לכם לפרוש לכם
עכשיו כי אם תהיו לו לעם את
והקולקלו מעשיכם ותגרו בו׳
הוא יגלה אתכם בין האומות׳
ותאמרו הואיל וגלינו לבין האו׳
האומות נעשה כמעשיהם
וכמו׳ יחזקאל בקשו ישראל
לבוא לומר דו׳ ה׳ הדר העלה על

על רוחכם היו לא תהיה אשר אתם
אומ׳ נהיה כגוים כמשפחות ר״ל
הארצות לשרת עץ ואבן חי אני
נאם ה׳ אם לא ביד חזקה ובזרו׳
נטויה ובחימה שפוכה אמלוך
עליכם והוצאתי אתכם אל מדבר
עמים מדבר שהלכו בו ישראל
ארבעים שנה קורא מדבר העמ׳
העמים לפי שיש בו גבול אדום
ומדבר ימן וארץ אדום וארץ מו׳
עמון ומואב וארץ מצרים ונש׳
ונשפטתי אתכם שם כאשר
נשפטתי את אבותיכם במדבר׳
כשהיו עוברים על עבירתי מעל׳
וכתבערה ובמסה ובקברות הת׳
התאוה ובמרגלים כן אשפוט׳
אתכם שם והעברתי אתכם
תחת השבט לבר מכם המורד׳
והפושעים כמו שאמר׳ במלוך
וברותי מכם המורדים והפושע׳
בי והבאתי אתכם במסור׳ הב׳
הברית כברית שכרתי וכרתי
להם שאמסר אתכם שם לפי
שלא תפרו את בריתי עד ד׳
לעולם וארץ מגוריהם אוצי׳
אותם ואל אדמת ישר׳ לא יבא
יבואו כלו׳ כאשר נשפטתי א׳
את אבותיכם במדבר ארץ מ׳
מצרים שהרבה יצאו ממצרים
ולא נכנסו לארץ כמ׳ שנ׳ אם
יראה איש באנשים האלה ד׳
הדור הרע הזה את הארץ וג׳
כן אשפט אתכם בגלות ויה׳
והולך ורב שהרבה גלים בארץ
מגוריהם בארץ אדום ולא יחז׳
יחזרו עד אל אדמת ישר׳ והם
המורדים והפושעים בי ואתם
ישר׳ שבדור הזה איש גלולי׳
עיניו לכו עבדו ואחר שאבד
אינכם שומעים אלי שאתם
אומ׳ נהיה כגוים כמשפחות ר״ל
הארצות עץ ואבן מוטב הוא
שתעשו כן ואת שם קדשי ל׳

לא תחללו עוד במתנותיכם׳
ובשאות מתנותיכם בהעביר
בניכם למולך אתם נטמאים עד
היום הזה מוטב שתהיו פורש׳
ממנו ומכל וכל ותעבדו גלוליו׳
ואשתהיו נקיים באילו הולכי ח׳
חוקותי ופרושים ממנו כי בה׳
בהר קדשי בהר מרום ישראל
שאם היו עוברים אותו בכל לבם
ובכל נפשם עד היום הזה היו
עתיד להיות ששם יעבדוני כל
בית ישר׳ כלה בארץ׳ בארץ יש׳
ישר׳ שם ארצם שם אני חפץ׳
בקרבנותיהם כמ׳ וכריעה לו ושם
אדרוש את תרומותיכם במקום
שאמ׳ למעלה חי אני אם אדרש
לכם׳ חזר ואמ׳ לו שם אני אדרש
את תרומותיכם במקום שאמ׳
למעלה חי אני נאם ה׳ בריח
ניחח ארצה אתכם בהוציאי א׳
אתם מארץ מצרים ומן העמים׳

כך פירש ר׳
מנ׳ בר׳ חלבו

כיון יהיו מסורת בידכם לפני
בוא יום שאוציא אתכם מן ה׳
העמים אני שולח לכם את ר׳
אליהו הנביא והעלה עולה
בעדכם והתפלל עליכם ויעלה
קרבן לפני לריח ניחוח במשאת
אתכם טובה למען שאני לא ב׳
בשביל מעשיכם הטובים כי
אם למען שם גבורתי שלא יא׳
יאמרו האומות מבלי יכולת ה׳
להביאם ומכנע׳ לא כדרכיכם
הרעים אם יפרעו לכם ובעל׳
ובעלילותיכם ובמעשיכם שים
פניך דרך תימנה אל ירושלם
שהיא בדרום של ארץ ישראל
והטף על דרום דבר נבואתך
לישבי דרום כמו אל תטיפו
יטיפון כמ׳ יטיף לך וכמו וג׳
ועליו תטוף והנבא אל יער׳
השדה נגב אל יער השדה

עב אל יער השדה שהוא בנגב
בארץ דרום. ולפי שטעם אומר
הנני מצית בך אש ואכלה בך כל
עץ לח וכל עץ יבש. צדיקים ורש'
וקורא אותו יער מתחילה וכדרך
עולם תמצא בכל הנביאים כמו
כשרוצה לשקע בים ודוגמת עוד
עושה אותה כפינה ומאולאיים
ואל ויבחר הרועים ומפלגה
בים וישקעה בים. כשרוצה ה'
להרוג את פרעה עושה אותו
ומושלהו ואומר ונתן חחים
בלחייך ומפילו על פני השדה. אף
כאן כשרוצה להסיק אש ולהע'
ולהבית בכאן ויכנת את ישביה
ליער השדה והצתי בו אש ואוכ'
ואוכלה בו עץ לח וכל עץ יבש. כ'
הצדיקים והרשעים ולא תכבה
להבת שלהבת שאינו מצית בך'
ונצרבו בה כל פנים מנגב צפונה.
כלומר כך אגדיל המהומה שאינו
מצית ברזים שיצרבו בה אפי'
אותם היושבים בצפון. כלו'
שמשחירין פניהם ומחריב'
שלהבת דומיית המנגע־כ'
לינם עיים. ודומה הוא כלומר
שהנני שולח אש בדמון של
צדקיהו שנשאר בירושלים. כ'
שלא גלה עם הגולה. ואשר
הגולה עם יכניה. שחרב
ואותה גלות יכניה שגלה לבבל
כבר מארץ הצפון. וכן כתוב
בצדקיהו וישרף את בית ה'
ואת בית המלך. ונצרבו. לשון
צרבת השחין

תרגם יונתן

משם שיהכו: הלא ממשל מש'
משלים הוא. אמ' יחזקאל להק'
יותר אומר לי ואומרת ליער
הנגב שומע דבר ה'. אלהים וא'
ואינו יודע שהן אין מאמינים
בנבואתי ואומ' הלא מספר
משלים הוא האיש הזה ומכזב

ולא תבוא עלינו רעה. והכרתי
ממך צדיק ורשע. תרג' ואגלי מנך
זכאין בדיל לשיצאה חייבין שא'
שקדם והגלה דורו של יכניה
שהיו צדיקים החרש והמסגר.
ואלה אין שעם קודם גלות יכניה
כדי לצות גלות של צדקיהו שהיו
כלם צדיקים חייבים ברשעה
צדיק ורשע. עד חרב חרב. גלות
יהויקים וגלות יכניה. שכן אמ'
בממוך ותכבה חרב שלישית
הוא גלות צדקיה שמנה הגליות
צדיק ורשע. צדיק של דורו
יכניה. רשעה דורו של צדקי'
יען אשר הכרתי ממך צדיק
ורשע לכן תצא חרבי את
מתערה אל כל בשר. מנגב ודרומה
ודרומה של בבל היושבת בצ'
בצפונה של ארץ ישראל. וזה
נבוכד נצר שיצא שיחריב
את כל העולם שילקו ישר' על
יד נבוכד נצר ואחריהם ילקו על
האומות. מיום על ידו. ועל
ברכים תלכנה מים ורוב ואנק'
חרב חרב הוחדה. חרב מלך
בבל מחודדה היא להרוג בשר
וחרב בני עמון. ששולח מלכים
ומלך בני עמון. שמעיה בן נת'
נתניה להרוג את גדליה בן אח'
אחיקם. גם היא בצרי יהודה.
הפשעה ותהקם.

כך תרגם יונתן

מרוטה. מצוחצחה. שנשת'
למען טבח טבח הוחדה למע'
למען זה היה להברק מרוטה.
מבהק הוא החרב. כשהחרב בית
המקדש ומשוגה יפה ומיצחת
ומיצחת להטת מאור המזב'
המבריק. למען היה לך ברק
מרוטה. יום איום חורבים ודו'
ודרכים הרעים. או נשיש שב'
שבט בני מואסת כל עץ. או נש'
נשישת נשיש ונשוחה על שנים

על ששבט בני המוכבת להוכיח
את בני או מוכת כשו'. הואו שבט
יהודה. הק' אותה החרב למרטה.
לתפש בכף בידו של עובד עבו'
כי היתה במעי. כי הוא היתה
חרב עזירה להיות הורגת
בעריים וגם בכל שאר ישראל.
נצרי אל חרב קצינו אל חרב.
כי אגנה בקין להויה. כלומר
שהאומות נקבצים על עמי להו'
להרוג אותם בחרב. כי בחן עת'
אתעבד שתלית הדבר על תנאי
שאמרתי שהחרב לא תען טבח
טבח או נשיש ונשוחה על
ששבט בני מואסת כל עץ וה'
והחרב תעיד בתערה. כבר
בחן ונגלה הדבר לפני אני וה'
והם מאילו התנאים יעשו יש'
ישר' וזה פת' ואינה והם יעשו
יעשה הראשון יתקיים שתט'
שתשלם החרב מתערה. למען
טבח טבח אבל תנאי שאמרתי
שיהיו שבט מואסת כל עץ ש'
שיהו שבט יהודה ומואסים מעט'
לא יהיה נאום ה'. כלו' תנאי וה'
לא יתקיים. כלו' גם מלך יהודה
לא יהיה ומואס מעט כשם שלא
ימאסו בה ואלו ישר' או מואסת כל
עץ על הנקריות עץ. כמו שכ'
אמר לעץ אבי אתה ואני הר'
כפאלך. ויהי מתן שתכפל
החרב שבמעילה ועכשיו חרב.
הן שני גליות גלות יהויקים
וגלות יכניה חרב שלישית.
חרב חללים היא זו החרב שבאה
על צדקיהו היא חרב חלל הגדול
שזו של יהויקים ושל יכניה
הגלת שלומים היתה שהר'
גלות יהויקים לא הרגו אלא
יהויקים לבדו וגלות יכניה לא ה'
הרג. אפי' אחד והם אבל הגלת
יהודה כולה הגלת שלמים אבל
גלות צדקיה היא נקראת חרב.

חלל הגדול· כמו שנ׳ וישחט מלך
בבל את בני צדקיהו לעיניו ואת
כל שרי יהודה שחט ברבלתה׳
החודרת להם המשוטטת להם
מורים שנוטין בחדר ויצא להם
החדר והרבה המכשולים· פתח
כי להרבות המכשולים וכן כל
הרבה מעקר לשון הרבות הוא׳
לשון מגן על כל שעריהם· נתתי
אבחת חרב׳ יש שפותרי׳ אבחת
כמ׳ אבעת· לשון בעתה ולא יתכן
כי הה״א באבחת אינה יסוד ולא
באה אלא לפריכה׳ והוא כבעתה
מן היסוד ואינו אלא׳ אבחת חרב׳
חרב השומעת קול הרוג חרב׳
ולשון טביחה הוא׳ כי טבח בטביחה
יסוד נעלם הוא· כמ׳ ונתן במשיכה׳
והבית אלף במקומה· כמ׳ ואחוותי
באזניכם· יסוד שוין· והוא אבל
אבחת חרב הוויה של חרב׳

ומנחם פירש

אבחת חרב׳ אימת חרב· ואין לו
דמיון אבל פת לפי ענייני׳׳

ויונתן תרגם

קטולי חרבא· אח׳ לשון אנחה
היא ואמר· אח אל כל יפה׳ אוי לי
ורשעי ישר׳ היאך עשויה חרב
זה להבריקה מעוטה להרג· כש
כשלש מעשה לטבח· עשויה
ומעוטפת כשולה כדי שלא תם
תעלה חלודה· להרג בשלש גליות
מעין של לחעלה מהן אותה
לחרוטה להפגיע בבני· דרומה עשה
אור כשולה שבריאה הנביא
מחזיקו· היאך החרב אומר לה
ימל ידריה׳ התחיל להיות עושה
אח׳ שהחרב עשויה לברק׳ שלשת
להרוג׳ התאחדי הימיני אורה
החרב׳ התאחדי לך ימין ושמאל
לרוס׳ שלא תלך לירושלם· השימי
השימי השמאלי· או השימי לך
פניך לדרך צפון ולך׳ כלומר תפנה
לה דרך׳ וכל ער׳ שתרצה מלבד

שת על׳ לירושלם· אנה פניך
מועדות לירושלם· אבל אני רוצ׳
מאד לאותו להיכן פניך מוועדות
לבוא באותו חרב לירושלם· התנ׳
התאחדי לשון תפיסה· כמו ותנ
ותתפשהו בבגדו׳ ואחדריה ונם
אני אכה כף אל כפי׳ והיה אומר
הנביא לפי שאני שפניך של חרב׳
מועדות לבוא אל ירושלם· אני
מקנטע ואכה כפי אל כפי מרוב
צער׳ כמ׳ שאו׳ בתחילת הענין
הנביא והכה כף אל כף· ובמקום ה׳
ואת הניחותי חמתי· שים לך שנים
דרכים לבוא חרב מלך בבל מארץ
אחד יצאו שתים· שים אורה
עשוך מקום ששני דרכים
מפורשים זו מזו ומבדילין מרא׳
מדרך אחד· ואני ידועלך באיזה
מקום יבוא חרב מלך בבל ויר
ברא· מקום אחד ברור לך· שיה
שיהא מפוצל לבוא לעיר׳ דרך
תשים לבוא חרב את רבת בני
עמון ואת ירושלם· עוד לו על
אם הדרך׳ ענבה ומסילה שהוא
כבוש לכל דרך סלולה בראש שני
דרכים׳ על פרשת הדרכים אות
מקום שהוא מתוך לשני דרכים׳
אחד לשני דרכים ואחר עתה
לארץ בני עמון׳ ועוד לו מלך
בבל בפרשת דרכים· לקסם קסם
לראות מהם ילך תחילה· והיאך
קסם׳ קלקל בחצים׳׳

תרגם יונתן

קשית בגירא· כמו רובה קשת׳
יורה בחצים כמו בעל שני דרכים
בדרך שפלהין בו עלה׳ ובבל
החץ במדינה׳ לדרך ירושלם ושו
לשום כרים עליה כמ׳ שאומר
לבסוף· עוד קלקל בחצים יורה
בחצים· ולשון ירושלמי הוא שכל
מקום שתרגמו ירושלמי השלכה
קלקל כמ׳ שתרגמו בבריו רבנו וזה
רהוו יוכלין הוו נסבי גרמי ומקלק

ומקלקלין יתהון ומנחם אמ׳ קלקל
בחצים ליהט בחצים׳ וחברו נחשת
קלל׳ ועם לחופשים קלל׳ קלקל היה
מורה בחצים כלפי ארץ בני עמון
והיה נופל כלפי ארץ ירושלם· כמ׳
כאמרו היה קסם בירושלם· לעולם
היה גורל נופל עליה על ירושלם לשום
אליו לשון כרים· לשום עליה כרים׳׳

ור׳ מנחם פירש

כרים לשון מרים שהיו חופרים
תחת השער׳ ליכנס לתוכה ולפתוח
פה ברצח· להרים קול בתרועה׳
להרים קול בתרועה· לשון כרים
על שני שערים כדרך גבורים של
שעושין כרים של ברזל לשבר
השער׳ והיה להם כקסם שוא לא
לעניין בכל זה שהיה הקסם היה
מראה שילך לירושלם היה כמוה
בעיניה כקסם שוא שנעו שבוע
שבועות להם· עד שברקו הקיסם
שבע פעמים שבע שהוא תשע
וארבעים והוא מזכיר עון להיתם
להיתפש· והלך ומזכיר של ישראל
ואישר׳ הקסם כלפי ירושלם לאשר
תפש את ישר׳ בעונם׳׳

ובמדרש איכה מצ׳

דרש זו דרשה ושני דרשות לשוה
של רואי ולא יבואוהו· לשום אלכסנד׳
ולא יבואוהו· לשום ירושלם ובמאוח
הדליק נרות ומפניהם לשום רואי ול
ולא היו רואים לשום ירושלם· זה
והיו מאירים ראה כבר אמ׳ ר׳ לוי
בהדין ערבוה דומה אמרין והו׳
והוו כבבריו· על כן מראין היה
הקסם ירושלם עולה או קסום של
ירושלם במדינה· והיה להם לקסם
שוא בעיניהם שמעו שבועה
להם אנו להם יחזקו או אותם
הייתם קורין עזרה שהיו דרש
דרישת שבעה ומטבעה בשבע
פעמים· לא היה נזכר עד בוא עליה
עניין שלו ובימיו הרי נזכר׳
באו עליכם והוא מזכיר עון להתפש

והתפש עונו של זכריה בן יהוידע
הכהן הגדול· שכתב בו ויעמד מעל
לעם· וכי מעל לעם היה יכול לעמוד
אלא שריה עמו כהן ונביא וחכ'
וחתן המלך ודיין היה בטוח עליו
והתחיל להוכיחן בדברים· ואומר
להם למה אתם עוברים את פי יי'·
שירד עליו והרגוהו· ולא כתב רוח
דמו לא כדם יעמור ולא כדם חיה
אלא כדמוה כתוסה על צחיח·
יען הזכרכם עונכם· פת' לאתן
שפכתם דם נקי וכרתי עונכם כי
כבי עבור אתן עדיין היה דמו
תוסס· שאל להם מה זה· אמרו
לו דם פרים שהקרבו ישר' על
המזבח· שחט דם פר ולא היה דומה
לו· אמ' להם אייב ויניח מכם שריד
ופליט· עד שהודו לו והו' אומרי'
לו נביא אחד היה מוכיחנו והרגנ'
והרגנוהו· והרי כמה שנים שהוא
ועדיין לא נתפייס· אמ' להם אני
אפייסנו· גזל תנוקות של בית
רבן ושחט ולא נתפייס גזל נתפייס
סנהדרין ושחט ולא נתפייס· אמ'
זכריה ייענך שהזכר כל אומתך·
ויד עמד עליו·

ואני שמעתי

יען הזכרכם עונכם· יען שפכתם
דם נקי ואמ' עונכם כי כל שעה
שאתם מוסיפים לחטוא אתם גורמי'
גרויים· ששונותיכם נזכרים לפני'
משל לעבד שברח על רבו פעם
ראשונה שניה ושלישית אמ'
חזר בו בראשונה נרם לו שני'
שמכיח דעתו מן הראשונה ולא
תזכר עוד אבל אם יוסיף חטאות
על חטאות השניה מזכרת את
הראשונה והשלישית מזכר'
השניה ככה תתפשו· ככה נשבר
עם· ואתה חלל רשע· ואתה מיתת
חייב· כדאמרת· אשר ירשיען אל'
אלהים ראמינן· ששוא ישר' ומלך
ישר' אשר שאין יחטאו הסיר

המצנפת ושריה כהן גדול והרים
העטרה לצדקיה המלך· זאת לא
זאת· פת' גדולה זאת שהיא מעט'
ומעכשיו ביד צדקיה היא המלכ'
לא תתקיים בידו· אמי שריאו לו·
מלכות הוא גדליה בן אחיקם· לא
יקבלנה· השפלה הגבה· זה גדליה
בן אחיקם· שהיא שפל עכשיו ה'
הגבה למלכות· והגבה השפיל זה
צדקיהו שעכשיו מלך גבוה השפל
ויטול מלכותו ממנו· עוה עוה אשי'
אשימנה· ופתר בחוביהון דהכן
כחוביהון לשון עוות הדין· עוי
עוה עוה לשון עוו ושמיד
ומחריב· עוה עוה עוה ג' פעמי' כנגד
שריה וצדקיה וגדליה שנהרגו·
גם זאת לא היה· גם גדולה לא
תתקיים· כי יבא ישמעאל בן נתניה
אשר עליו אותו משפט· גדליה
הצדיק מוסר בידו בעונש שלא ישר'
ויהרגנו אותו·

רבן פירש יונתן

ואתה בן אדם הנבא אל בני עמון
ואל חרפתם· זה ענין בני עמון '
לכאן· והלא הוא עומד בפורענות
של ישר' אלא שהזכיר ישמעאל
בן נתניה שיהרג בן גדליה בן אחי'
אחיקם· על מה אשר לו המשפט·
ועתה הזכיר את בני עמון כי הם
הסיתוהו להרוג את גדליה בן אחי'
אחיקם· וכן הוא אומ' בירמיה ד'
הלא ידעת כי בעלים מלך בני עמון
שלח להכתך נפש· והם הרעו לנו
לעשות בירושלם ובהודה יותר
מכל האומות· על כן אמ' להם הנביא
שמחים הייתם לאידם של ישראל·
לא הניחו אומה· כי אותה החרב
עצמה שלקו בה ישר' תהפך עליכם·
ור' מנחם בר' חלבו אמ' לפיה הזכיר
כאן פורענותן של בני עמון אלא
מפני שאמ' למעלה דרך תשים לבוא
חרב את רבת בני עמון וגו' שחזר
הנביא שהחרב פתוחה להם לטבח

מרוטה· לפי ששוחו כשטן נבוכד
נצר ושעות דרכים· מהו ושנה על
ירושלם חרב פתוחה· והיא מחוד
ומחודדה· כמו חרב פתוח רשעים·
לערך טביחה להיכל· למען ברק
לכלות כבני עמון· למען דבר זה
הבריקה ומרטה· בחזות לך שוא·
נביאיך שלא תבוא עליכם חרב·
וקסמו לך כזב· השב אל תערה· ואז
ואחר כך אמור נקמתי בעשר' ישוב
עליך במקום אשר נבראת בארץ
מולדתך· בארץ מכורותיך· מן מקום
מכורותך ומולדותך· השב אל
תערה· כמו שכה· הרי השיב יפרד
כלל· הודיענו עד שוב חרב מעל
ישר' אל תערה ואחר כך אמור
נקמתי כישר' ישוב עליך· בארץ
שדרתה בה אשפט אותך· כמו
שאמ' במקרך· כאש עברתי אפיח
עליך· אש קדחה באפי ומנפרח
אותך עליך· כלו' שנפחתי עליך
דעתי· ביד אנשים בוערים· ביד
אנשים שמבערין ומיתנים בך
את האש· חרשי משחית· אומנים
להשחית כמה דאת אמרת· ויתן
שופות משואיט בני עמון· כי על
עלה הקיסם בירושלם· שמחו לו'
הלך ילכו הכשדים מעלינו· כי לא
נפל להם גורל לבוא עלינו· אמ' לו
להם הנביא אל תשמחו כי לא יש
ישוב חרב אל תערה· עד שיקרה
גם אתכם· להכיל פת' לכלות דיק
יהא שופך כמו ירקרק ואל
תזכרי עוד ומוזה להיות שלא
שאיר בך כלום· עיר שופכת דם
לבוא עתה· הרי זה נקר' מסורס· ל'
וכה פת' עיר שפכת דם בתוכה
אומ' יי' אלהי לבוא עיתה· לפקוד
עליה דמה· וגלולים שעשתה
בה לטמאה כמו שפט' והולך
בתוכך· כרוך אשר שפכת איש
אישית· ובגלוליך· נתחייבת
עשיך הרינה ובגלוליך אשר

עשית טומאות׳ טמאות את הארץ
והקיאה אתכם וגליתם מארצו׳
מארצותיכם׳ והבזוי עד שנוסף
שלשה דברי גזירות ונשטפם בנו׳
בנטותריה יתקלסו בך׳ ילעגו ב׳
בך פי׳ לעג וקלס׳ טמאות השם׳
טמאות את השם שקראתיך׳
עליך כתחלתך׳ שבתחלה ד׳
קראתי לך עם קדוש והתקדשת׳
והייתם קדושים ועכשיו כנו׳
טמאות אותו השם שקראתי
לך קדוש׳ בדרך אשר שפכת ד׳
ובגלוליך אשר עשית׳ והולך
ותפ׳ הדור טמאין את השם הגה
עשויי ישר׳ וגו׳ רבת המהומה ד׳
הנבת זו רבת המהומה׳ אויך ב׳
בידי לפרשה׳ אך רואה אני שכ׳
שבת טופש אל הר׳ טמאין יור׳
ראין והאותיות רבה כתבה׳ אני ב׳
שיורע פת׳ של זה הפסוק יורע
פת׳ של זה הפסוק׳ ודואה לו שת׳
שרבת המהומה׳ פת׳ אומר ד׳
המריה׳ שרבים עשוקים ויע׳
ועשוקים עליה׳ איש לזרוע כל
איש הולך לזרוע ידו ולהזיק את
חבירו כל ראשים גבר וכל אחד
שהיו עשירים׳ שלא כדין היו ׳ל
לאיש שופך דם׳ כתבתי בתורתי
לא תרצח והם רוצחו ושופכו דם׳
והדם מחניף את הארץ׳ כדכ׳
שנ׳ ולא תחניפו את הארץ׳ וגו׳
כתבתי בתורתי כבד את אביך
ואת אמך׳ והם אב ואם הקלו׳
כתבתי בתורתי לא תעשוק שכ׳
עני ואביון מאחיך וגו׳ והם ד׳
ה׳ עשקו את הגר׳ כתבתי בתו׳
בתורתי לא תונו איש את עמיתו׳
והן יתומים ואלמנה הונו׳
כתבתי בתורתי את שבתותי׳
תשמורו׳ ומקדשי תיראו׳ והם
בזו את הקדשים וחללו את ד׳
המועדות׳ כתבתי בתורתי לא ת
תלך רכיל בעמך׳ והם אנשי רכיל

והלכו ואנשי שפך דם׳ שעל ידי
רכילות באים לשפיכות דמים׳ כ׳
כתבתי בתורתי לא תעמוד על דם
רעך׳ והם עודרו ואל ההרים אכלו
בך׳ שאוכלין זבחי מתים׳ פי׳ שכ׳
שבהרים׳ כתבתי בתורתי ערות
אביך וערות אמך לא תגלה והם
ערות אב גלה בך׳ כתבתי בתורתי
ואיש אשר ישכב את אשת ד׳
רעהו וגו׳ והם טמאות הנדה ענו ב׳
בך׳ כתבתי בתורתי ערות אביך
וערות אמך לא תגלה׳ והם טמאו
את הנדה ענו בך׳ כתבתי בתו׳
איש אשר ינאף את אשת ד׳
איש ואשר ינאף את אשת ד׳
רעהו והם נואפו את אשת איש׳
כתבתי בתורתי איש אשר יקח
את אחותו בת אביו׳ והם איש
את אחותו בת אביו ענו בך׳
כתבתי בתורתי איש אשר
ישכב את כלתו׳ והם איש את
כלתו טמאו בזמה׳ כתבתי בת׳
לא תקחו כפר לנפש רוצח וגו׳
והם שוחד לקחו בך למען שפך
דם׳ כתבתי בתורתי אל תקח
מאתו נשך ותרבית׳ והם נשך
ותרבית לקחת׳ ותבצעי רעיך
בעושק׳ והנה ואיזה כך אמון
שעשקת׳ פי׳ מה כנעני עניך׳
דוחקך׳ זה ואיזן נותני׳ לאורת
שעברו על כל זה שכת׳ בפרשת
קדושים תהיו׳ ולפיכך הזיו קול
אותם כתחלת העניין טמאת ד׳
השם׳ והנה הכיתי כפי אל בצעך
אשר עשית׳ א״ר יעקב בר אחא
בשם ר׳ יוחנן טוה עשית סדר
יחזקאל ובכולם לא חתם כי אם
על ידי הגזל׳ דכת׳ והנה הכיתי
כפי אל בצעך׳ וגו׳ והתמלוד׳
טמאת שם אמך׳ יואתה טמאה
שקראתיו לך טמאות השם אני
מלה ומכירה מאיך׳ ודואה ל׳
כי אם הם הכבגל׳ ויהי כל אשר

הם׳ וגו׳ ונחלת בך׳ ותהיו מחלל׳
מחללים לעיני האומות בגלות׳
כיון שעל מקדשי כל גלות היו לו
בית ישר׳ נביאה זו מוירה על
שנשארו בגלות׳ צדקיה׳ שכלם
היו סיגים של נחושת ושל ברזל
ועופרת׳ שכלם היו רשעים קטן
קטן עם כסף ונחשת׳ ואחר
שהייתם כלכם לסיגים׳ זה דרך ב׳
של סיגים קובצים אותם אל תוך
כור ומנפח אותו אש עליהם׳
ומתבם כלו׳ המלך והשרים׳
וכל עם הארץ כלם ישרפו ויתכו׳
כשנשרף הדר וישרפו את בית ד׳
ואת בית המלך ואת כל בתי ירו׳
ירושלים ואת הבית הגדול שרף
באש לפחת לנפח האש עליו ב׳
להנתיך פי׳ להתיך׳ את הארץ לא
מטוהרה היא ולא גשומה ביום
זעם את הארץ ישר׳ איך טמאות
ולא כך מעשים טובים להגן עליך
ביום זעם שלא הטהרת ד׳
ויענך׳ ולא כמכתה שנוך׳
מטומאתך היתירה לשעבר ד׳
שהיה בך׳ פי׳ שוטף והולך׳ נוט׳
נוטיה לשון כיבוס׳ קשר נביאי׳
עשו קשר נביאים שבתוכה ד׳
להתנבאות נביאות שקר כאריה
שואג טורף טרף כן גזלו ואכ׳ד
הבריות׳ נפש אכלו חסן ויקר
יקחו אלמנותיה הרבו בתוכה׳
שהורגים נפשות בני אדם׳
ונשיהם אלמנות׳ ומשיבי בי׳
נשיהם שכלות ואלמנות ד׳
כהניה חמסו תורתי׳ שהיו ל׳
ועלים פנים בתורה׳ שלא כהלכה׳
חמסו׳ לשון גזל׳ כמו ויחמוס
כגן בוסר׳ ויחל קדשתי בתוס
שטמאיות מעשים שירה׳
בקרבה׳ שהיה כח בידם להורות
את העם לעשות את המשפט
כראוים הן לא עשו אלא היו׳
גוזלים את הבריות ומבקשו

גדר גדר איש שחוזר בתשו'
מתשובה ומעכב עליהם אורד'
הפורענות. שלא יעמוד לפני ה'
ולהפגיע על עם הארץ לבל י'
שחתו בפורענותן. ולא מצאתי
כן איש חוזר בתשובה. היכול
לומר איני יודע כי שוני צריך
ותפלתי משועת לפני הקב"ה
שלא יבוא הפורענות לעולם. ואת
ואשפך עליהם זעמי. פורענות
שאירע לדורו של צדקיהו. דרכ'
דרכם בראשם נתתי. כשביל
דרכם הרעים נתתי פורענותי
על ראשם. שתי נשים בנות
אם אחת היו. כדכתי' ואתנבי
על תרתין מדינן דאינון כתרתי
נשין בנת אם אחת היו יחד
אחת. ואם אחת לשתיהן יוכבד
אביהם ושרה אימותן. ולא עשו
כמעשיהם. מעט לשון ומעך
וכתות. ושם עשו. פחתו. כמו ג'
ועשיתם רשעים כי יהיו. כלומר
תחילה התחילו לזנות במצרים
לעבוד ע"ז שמצריים מעבדין ע'
ש"נ ואומר להם מצריים איש
שיקוצי עיניו השליכו. וגו'. ושם
ושמותן של שתי נשים אהלה
הגדולה. שמרון שהיה בה ד'
אהל ע"ז שהרי ראש אפרים ש'
שבשמרון. ולפי שכל השבטים
היו עובדין ע"ז שבשמרון ק'
קורא אותה גדולה ששם היו ע'
עשרת השבטים. ואהליבה אחו'
אחותה זו ירושלם. אהליבה
שהיה בית המקדש. ושם היו
שבטי יהודה ובנימין שעוברים
ע"ז. ותהיינה לי ותלדנה בנים
ובנות. פת' כשהיו שלושת שהיו ב'
הולכים בדרכי היו פרים ורבים
והיו מולידים בנים ובנות.
וכן תירגם יונתן
ומתרעיית ולאתור קרובים
לע"ז שבאשור שהם קרובים.

שהם לבושי תכלת. ובכל אשר
עגבה בכל גלוליהם נטמאה. כשהו'
כשהיתה מתאבת אשור והלכה
להם וראתה גלוליהם שבאשור
ונטמאת בגלוליהם ועשתה תועי'
ששבעה לזנות להם ואל בני אשו'
אשור לזנות להם שכחה להם. ת'
תזנותיה ממצ' לא עזבה. וארד'
תזנותיה ממצרים לא עזבה ויש'
וישפכו תזנותם עליה. ותהי שם
לנשים ד' נעשה בה מאז שנולדה
ואף אמר. וזה שאמרו אמו. בלשון
לע"ז. שאמר מצרים שיש אחריש
אחרי שטיין שור לוי ושפכו כל
עבודתם וישפכו תזנותם עליה.
ותהי שם לנשים. ותהי ישראל שם
רע לכל האומות ולוקח ממנה קללה.
לכל הנשים והזכר ממנה. ותרא
ותרא אחותה אהליבה שבטי
יהודה ובנימין. זה שהלכו עשרת
השבטים אחר ע"ז והשחיתו את
דרכיה אחר ע"ז יותר מעשרת
שבטים. כמעשין שאנו. ותראה
ותרא כנדה יהודה אחותה ד'
ותלך ותתן גם היא למשמעות
למצרים. ועוד. ואל תזנותי
של אחותה. שאחותה הם עשר'
השבטים. אם היו אומרים אורד
הם מתאוים לא אבל ואורד
ראות אדם לא היו מתאוים. ואו'
ואחותה הם שבטי יהודה ובנימ'
אפי' כשהיתה רואה דמות א'
אנשים מחוקים דמות צלמי ב'
כשדים. היתה מתאוה להם. ש'
שהוסיפה תאוה על תאותה.
פרוחי טבולים בראשיהם טבע'
גדולים על ראשיהם. פרוחי ט'
ופרח הערה.
וכן תרג' יונתן
ומתחן קולסין בראשיהון לשון
ואקולסין כובע של ברזל כדי להגן
על הראש שקורין היאלמו ויב'
ומיטי אליה עגבה עד שכבו

עליה נבוכד נצר והחריבה. ותקע
נפשה מהם כאשר נקעה. שאף
יהודה ובנימין הלכו בגולה כמו ע'
עשרת השבטים. ותרבה את ד'
תזנותיה לזכור את ימי נעוריה
שירד מלך בבל. ושלח ואליו רכים
ואל מצרים להעלות סוסים ותעג'
ותעגבה על פלגשיהם להיות להם
לפלגש שאוהב שהלכו בדרכי כש'
כשדים לא הניחו מצרים ומעשיהם.
זרמת סוסים. לשון ריבוי תשמיש
יותר משיעור כל הזכרים שבבהמ'
זרמת סוסים. לשון ריבוי תשמי'
תשמיש יותר משיעור כל הזכרים.
זרמת קילוח הזרע שבבהמה. ד'
כי זרם מים. פקוד ושוע. שם
אומה. ויקר' ומיינו בכפר
פקודיו ושועיו וקועיו. ולפי
שאומ' הכת על כשדים עיוה
שהם בירוש שאינם שהם
נחשבים אלמלות אשכנז. ואף
כמו אומ' שהם אומות כולם
נחשבים אלמלות כשדים. וזהו
שאומר וכל כשדים. כל אומות
האשכנזים לאלמנות. ויש פו'
פת' פקוד פקיד. שוע איפרכוס
קוע דוכוס. ואחרון חשוב
שלישים וקרואים שלטונין ונו'
ונתתי. ונתתי לפניהם משפט
טורח פלשתים. אף כמו את
לדר. ושפטוך כי קרואים נעימים
הם. ובאו עליך הצן. הכלי ומגן
כחלק אחד עם צנה ומחרך
אותן. מחברת יד. והשיבו ג'
חושן כן לכרע שאינן מחברת
אלו מחוברת היד. ואינן כמו
כאשר דיית שיהם כן הירד'
טעיו ותחת נקוד בשתי נקודו'
הקריאה הקטנה. כאשר יעקר
הספר כמו חוגר חגורה. ומענין
הפסוק תדע שאין הקריאה
קטנה שאין חוגן ועזרת ישה'
בהכיאו בפסוק הצן צנה וכב

יאכלוך עד כי מכותיו ונאמן כי
כל אלה עלי משקל הרוץ שהטעם
בהם ומלעיל פתוחה כפותחה
קטנה לא תהיה עלה על מעל
ולא על שם דבר כי׳ מוסר נאמן׳
עיפה משם כולם טעמים מלרעה
והם פתחים והפעלים טעמים
מלרע׳ והם קמוצים מן מוחן וגם
וכיון עיני ואזני והבינו אל
התאווה ואזני ורנש כל מלחמה
שהורגין בו את האדם ואינו יוד׳
ידע הדיוך שלו״

ותרגם יונתן

ויימרון על מימרי ויישלו ועתלי אנ׳
אותך לפניהם מידיהם משפט
לעשות אותך משפט׳ ושפטוך
ממעשיהם כמשפטי האומות
משפט שלא כתבתי בתורתי׳ וגו׳
ואיזהו משפט׳ זהו כיוני עני׳
שכיון את עני צדקיהו׳ ואמך
וחכך יסירו׳ לפי שאמ׳ להעלה׳
ותמסרי את זאת עטרייך׳ שקר
פקדים עליך ואת מעריך׳ שה
שעושין לך כמו שעושין לזונה
המעופפת תחת אישה׳ והאיך
עושין לה כעלה מרתחוטאה
ואוזנה ומסיר אותה ועל פניה
כדי שתהא ונענה בעיני הבריות
ולא תכני עוד׳ ודרייך הוא ואמך
ואזנך הם שרים ונגברים שהם
תפארת הגולות׳ כמו שהוא
הדרת פנים שהורגים אותה׳
כי׳ ואת בני צדקיהו שחטו לפני׳
ויקח רב הטבחים את שריה
כהן הראש ואת צפניה כהן
המשנה ואת שלשת שומרי הסף׳
ומעיר לקח סריס אחד וגו׳ אותם
ילך בבל מרבלתה בארץ חמת׳
וזהו שאמ׳ ואחריתך בחרב תפול׳
שהם עשויים ממך וכנותיך וגו׳
והורגן אותן ואת בני צדקיהו
שחטו לעיניו׳ שרינן כל אדם׳
שיהיו בנו על אחריתו׳ ואחריתך

תופל הראש הייו הנחלה שאדם
מוריש באחריתו לבניו׳׳

וכן תירגם יונתן

שפר יקרך תתעקר כנורא ויאי
נכסין שיש להם אחריות לישען
עליהם לפרנסה כמו שאי׳ בכת׳
חטריא ויאון לטוב כבתובה
שפר יקר נכסין׳ וכן וירמא ית
וישרף את בית יי׳ ואת בית
המלך ואת בתי ירושלים ואת
הבית הגדול שרף באש והפשיטו
והפשיטוך אשר ונית תחרך׳
מעליך׳ משכלי תפארתך
שנתתי לך אני ומפשיטין אותך׳
כמו שעושין לזונה כשהיא ונת׳
תחת בעלה׳ שמפשיטין בגדיה
מעליה ונוטלין ממנה כלי תפאר׳
תפארתה׳ והשבתי זמתך ממך
שאינו נוטל כלי תפארתך׳ וזנות׳
ומניחך ערומה את ותגברך
בעיני כל אדם׳ ולא תשאי עיניך
לזנות עוד עליהם ונעלם מצרים
לא תזכרי עוד לזנות עליהם׳ עמ׳
ומצרים לא תזכרי זנות מצרים
ביד אשר שנאת׳ כמ׳ שאומר
ונתנה את כל אשר אהבת ועל
כל אשר שנאת׳ כך אמ׳ כמו
ונתנה הוא אומ׳ הנני ונתנך
אתנו ואהביך עליך׳ ואחר כך
הוא אומ׳ הנני נותנך ביד אשר
שנאת׳ עשה אלה לך דין הוא׳
ועשות לך כל הרעות האמורים
בפרשה זו מפני אשר זנית אחרי
גוים׳ ונטמאת בדרך אחותך
הלכת׳ שהלכו שבטי יהודה ובנימן
אחר ע״ז כעשרת שבטים׳ מעניין
של׳ בגדה אחותה יהודה והלך׳
ונתן גם היא ונתתי כוסה בידך׳
ללמדך דין הוא שיצתה שבטי
יהודה ובנימין אותו כוס של פור׳
פורענות ששתו עשרת השבטי׳
כמ׳ שגלו שבטי עשרה בן ממצרים
מעניין שטבע בפרי שלם יא׳

יובי׳ כשתשתינו לגר׳ אלו מעך
שלש ואילו אחותך שלש לקיים מה
מה שנ׳ בדרך אחותך הלכת׳
ונתתי כוסה בידך׳ כוס אחותך
תשתי בדרך אחותך הלכת׳ לפי
דין שטם אחותך תשתי
העמוקה והרחבה׳ אותו כוס
הגדול הוא׳ וזהו אות שתהיה
לשחוק וללעג׳ משנלה בין האומ׳
האומות ומרבה להכיל׳ ... שהו
שייך ורחב ומחזיק הרבה׳ כמו
אלפים בת יכיל אותו שותה אותו
הכל עד התמצית ואת חרשיה
תגררי׳ ודרשו כל׳ שאפי׳ חרשי׳
חרשיה של אותו כלי׳ את שותת
ומיצית ולוקקת בלשונך ובטפ׳
ובשדך׳ כלו׳ שלא יפחות מכל
הפורענות׳ שהיתה על עשרת
השבטים שלא יבוא על שבט
יהודה ובנימין׳ ושדיך שאימתה
וגם את שדי שאמתה כי נואפו
ודם בידיהם שאמר מושתאית׳
וגם שמפן דם שהיו על גלוליהם
היה מעניין של׳ ותמלאו את הארץ
ואת העץ׳ עון כי נואפו ודם בידיה
ולא פירש ואת גלוליהם נאפו
וגם את מה כי נואפו הם בידיהם
וכן האומ׳ הוא המקרא כי נאפו
שאומרת זהו שגם את בניהם
אשר ילדו והעבירו להם לאכלה׳
מתים שהם היו שוחטים אותם
לע״ז כמ׳ שאומ׳ לאכלה ותשחטי ...
את בניך ותתנם בהעביר אותם
להם וכמ׳ שאומ׳ בסמוך ובשחטם
את בניהם לגלוליהם עוד זאת
עשו׳ כי טמאו את מקדשי ביום
ההוא ואת שבתותי חללו ואילו
עברו ע״ז והניחו שלא לטמא את
מקדשי עדיין היה דבר קשה
אלא באותו יום שעברו ע״ז שבו
להכניסו בו ביום באו אל מקדשי
והכניסו בו צלם והנה ואת שבתותי
שבתותי חללו׳ בעבודה שעובדין

בשכבת׳ ובשחטם את בניהם
לגלוליהם׳ ובאותו יום ששחטו
את בניהם לגלוליהם באו אל
מקדשי והכניסו בו עלם והנה
כה עשו בתוך ביתי גלוליהם
טומן׳ ושחטו את בניהם לגלול׳
וגלוליהם זאת עשו חוץ לביתי
ובביתו עשו לי דבר זה לחלל׳ ואו׳
ואף כי תשלחנה כה עשו בתוך בית׳
ויתן לא די להם בדבר זה להכניס
להמניפם׳ אלא שהוסיפו לשלוח
לאנשים שבאים אליה מארץ מ׳
רחוקה אשר אליך שולח
אליהם והנה באו לאשר רחצת׳
וכיון שהיתה שולחת אליך אליה
אליהם והרי באו מיד למקום
שהיו יודעים שרחצת וכחלת
עינך בפוך ועדיית העשירים
ומנת עיניך כערים׳

וכן תרגם יונת׳

והוו אתן לותר דזונת ותקנית
שווקים וכית פלטרין וישבת על
מטה כבודה׳ מטלת ומסכרת
מיגשות נאות ומסות כבודים
טוים ומיטה כבודה׳ לייט פריד
בלע׳

וכן פירש יונתן

מכבן דיקר׳ ושולחן ערוך ולפניה
והשולחן היה ערוך מכל מיני מט׳
מטעמים לפני אהלה ואהליבה׳
וקטרת ושמני מכל מיני בשמים׳
ושמן שמן על אותו שולחן׳ וקול
המון שליו בה׳ וקול של המון היה
מישובר ושלין ושקט באותה שע׳
באותו שולחן שכתוב אותו׳
ומטה לא היה שום אדם שעשה
הנגש בה כדי להגיל הבאים אל
אליה לעמרה לפי שהיתה נאה
וכבני אדם הבאים אליה לתת
לתשמיש׳ אותן המובאים ממ׳
ממרחק מן שיורעו למעל׳
ואף כי תשלחנה לאנשים באים
ממרחק והם האנשים הרעבים

ומכבן אותה׳ את המדבר׳ של
האומות אדם ועמון ומואבים שלא
יושבים סביב למדבר׳

וכן תרגם יונת׳

הבאים ממחוז ממדברין דאומ׳
וקול המון שליו בה של אותה
רבות היה בה׳ ולא המון דשלחה
אלא קול המון שליו׳ ויתנו צמידים
על ידיהם על עניין התקשטו לנ׳
לניאוף כדי לחבבה בעינה׳ ואו׳ לב׳
לבלה בניאופים׳ לאותה הזקינה
בניאופים כמ׳ אחרי בלותי הית׳
לי עדנה׳ כלו׳ שכל זמנה ועתה
יזנו לעת זקנתה׳ עתה ועתה
תזנותיה׳ עד עכשיו היתה זונה
בתזנותיה׳ ומעתה לא יש לה עוד
לזנות בתזנותיה לפי שכבר
הזקינה שדרך אשה בבחורותה
לזנות׳ אבל לעת זקנתה אינה
זונה׳ והיא לא עשתה כן שאפי׳
לעת זקנתה זונה׳ ואנשים צדיק׳
הם הבאים עם נבוכד נצר להחריב
שהם צדיקים ואשר׳ שיושרו המירו
באלהים׳ והם לא המירו׳ והיה ישפטו
אותהם משפט נואפות׳ ומשפט
שופכות דם׳ ואהו משפט נואפ׳
ומשפט שופכות׳ כמ׳ שאמ׳ במקו׳
אח׳ העלה עליהם קהל ונתן אותהם
לזעוה להביען ממקום׳ כמ׳ ולא קם
ולא זע׳ כלו׳ יעלה עליהם האומות
הנקבצים עם נבוכד נצר להגלותם
בבלה׳ לפי ששפכו דם׳ ודם ויחניפו
את הארץ ותקיא אתכם הארץ׳
ורגמו עליהם אבן זה דין נואפות׳
שנסקלות כל אנשי עירה באבנים׳
וברא אותהן בחרבותיהן׳ ותקע׳
אותהן בחרבותיהן׳

וכן תירגם יונתן

ויעבן יתהון כמהון וכנתהון שילוו
במיאופ יהיבן וכתיהן שייצן בנעין
בזוש ישר׳ כשם שעושין לזונה
ששורפין עליהן את הבית באש׳
נחזור למעלה׳ ואל אנשים מרוב

אדם מובאים סבאים ממדבר׳
תשלחנה ואחריכן שאופת׳ כי
תשלחנה לאנשים באים ממרחק
של מרכב על ואל אנשים מרוב׳ או׳
אדם מרוב שחוזרה לזנות אחר
כל העולם׳ מובאים סבאים עליה
שאין סבאים מדבר כמו׳ אומות
סבא׳ שאם כן היה לו לינקד סבאים׳
ובתנת׳ ולשון הסבה שמקיפין דרך
גדול עד שבאים אליה׳ והוא ונג׳
ועטרת רב לכם סב׳ והשבתי זמה
מן הארץ׳ ואו׳ ונבער אהלה ואהל׳
ואהליבה מן הארץ שהיו עושין
זמה שפירשתי למעלה והעל׳ ה׳
עליהם קהל ק׳ גדול ורגמו עליהם
אבן ונוסרו כל הנשים ומתייסרות
כל הנשים הזונות ומשפטים
שאינו בדי עשה שכל האומות
השומעים משפטים אילו יאמר׳
אומרות דין הוא לייסר כל הזונות
כמ׳ כן ואתך שאין ותייסרותה לא
תעשינה כזמתכנה׳ ומאותמנה
עליהם נתנו׳ ומעשים הרעים אינ׳
ופרעו לכם תשאינה׳ כמ׳ והם
ישאו את עונם׳ כלו׳ את תקבלים
פורענות על מעשים הרעים ב׳
נחזור למעלה׳ מאישות הזמרה׳
כשם שמאישות נבג ללשון הרב׳
הדמים׳ אולכם אישים כמו כן
תסובב אשה לאישות בלשון רבים׳
כתב לך את שם היום ואות עצם
היום הזה׳ ונו׳ כן כתוב משנת
התשיעית לצדקיהו מלך מלך בבל
ירושלם׳ כמו שמצינו בספר מלכים׳
ויהי בשנה התשיעית למלכו׳ בח׳
בחדש העשירי בעשור לחדש
בא נבוכד נצר הוא וכל חילו על
ירושלם׳ ואומרת כה אמר ה׳ שפ׳
שפות הסיר שפות׳ ביום החדש
בו הידעת שתהיה ירושלם לכם לס׳
לסיר ואתם תהיו לו לבשר׳ ויבוא
נבוכד נצר ויתננה על האור׳ שפ׳
שפות הסיר שפות׳ עירך אדם

הסיר והתקן אותה להעמידה
על גחליה וגם יצוק בו מים הם
[illegible] כשיתחילו האויבים בגג הע׳
העיר מן הסביבות שיורין על
העיר ומכניסין לתוכה מים ורמזי
הדבר כלומר היתה עשייתם לפי
לפרנס את העיר ומים ומזון ג׳
[illegible] שהיו יורים אותו כמ׳
כמ״ש אסוף נתחיה אליה אסוף
איבריה אליה לתוך הסיר כל נת׳
אמר טוב כי ירך וכתף כלומר
המיטב יאספו לתוך ירושלם כל
רוזניה ושריה׳׳ ומבחר עצמים
מלא מן הנבחרים והמובחרים
שבעם מלא אותה לעשות
מלחמה ולהגן על העיר ומבחר
הצאן לקוח הראשים שבהם׳
וגם דור העצמים תחתיה דרה
של עצמים תן בקרקעית הסיר
שסדר ושום העצמים תחת
איברים וכן עושין [illegible] הע׳
העצמות תחילה בקרקע הסיר׳
ואיברים שאינן חשובין ונותנים
הטובים למעלה וכשהוא עורכן
את הבשר בשעת [illegible]
ומנח איברים חשובים תחילה
לפני ראשים ואחר כך נותן את
איברים גרועים לראות העם דור
ולשון סידור וערך כמ׳ צנוף יצנפ׳
יצנפך כדור של ארץ רחבת
ידים ודור [illegible] הוא לשורת
הקף [illegible] העצמים [illegible] ג׳
ולחזק הגבורים תחת החלשים׳
ויסמכו החלשים עליהם רתח
רתחיה ואחר שיהיו כלם לתוכה
קרבו כלי המצור וכלי המלחמה
להלחם על העיר וגם בשלו עצמיה
בתוכה כלם [illegible] בתוכה הראשי
ויתר העם׳׳

ויונתן תרגם

העצמות שמהפכין את הבשר
אף המבסס כסיר עם הבשר את
היא העצמות הם יתדות [illegible]

הארץ שאותם יהיו גולים׳׳
[illegible] ואלו עצמייו קר׳
קרב [illegible] עצמהון

וכן תרגם יונתן

רתח רתחיה [illegible]
[illegible] עבדות [illegible] ג׳
[illegible] סיר אשר חלא׳
חלאתה בה ירושלם שהיא עיר
הדמים סיר אשר חלאתה בה׳
ולא נפיק חי׳ לפי דבר הוא שם
דבר חלאות פת׳ והאייו שבקדירה
שקורין כל [illegible] וחלאתה
לא יצאה ממנה פת׳ עושי הרעה
שבתוכה לא יצאו ממנה לנתחיה
לנתחיה הוציאה שלא יהיו גולין
כלם אחר גלות׳ שיהיו גולין כג׳
פעמים גלות אחר גלות היינו ג׳
[illegible] הכשדים איש איש לבד
לבד כתחילה גלות יהויקים ואחר
כך גלות יהויכין לא נפל עליה
גורל׳ לא הטילו גורל על נתחים
שבשר שדרך בריות כשבוזזין
שלל רב מטילין עליה גורלות לח׳
לחלק בשוה אחד כביזה ואת זה
[illegible] זה שהוא כל גורל וזה
[illegible] זה [illegible] לפי שאין של
[illegible] כל השלל באחד שלא כמ׳
[illegible] קדירות [illegible]
נתחיהן יחד לפני כל אחד ואחד
חלקו ונגרלו׳ על צחיח סלע שמת׳
שמתהו׳ על סלע חלק שאין
עפר עליה שיהיה הדם נבלע
בארץ או שיהיה מכוסה בעפר
הדם כמו ששפכתהו לצחיח סלע׳
[illegible] של [illegible]
לפני כמ׳ שאמר להעלות חימה
ולנקום נקם נתתי את דמה על
צחיח סלע לבלתי הכסות לכך
שאמר למעלה אוי עיר הדמים׳
שהעיר דומה לסיר והדמים
דומים לחלאתה שבסיר שופכין
שהדמים שופכים בירושלם
[illegible] וזה דרכה של אשה

[illegible] להעביר הזוהמא שבב׳
שבסיר אגדיל המדורה כדי
שירתיח הסיר על ספתה והרת׳
והרתיחה תשליך את הזוהמא
מן הסיר גם אני אגדיל המדורה
[illegible] הסיר [illegible]
ולהוציא מתוך הסיר אנשי שוא
שופכי דמים [illegible]
אגדיל המדורה הם [illegible]
[illegible] וגם אני ארבה לעשות אש
גדול [illegible] ותבער בם
אש וגו׳ הרבה עצים ותן [illegible]
הרבה ועצים כלומ׳ הם שפכו
דמים ואני אפרע מהם כאש
עברתי התם הבשר [illegible]
העצים והדלק האש [illegible]
רתחיה עד שיתבשלו הבשר
שבתוכה יותר מדאי [illegible]
בתוך מרק שלה [illegible]
[illegible] עד וה׳
והרקח המרקחה [illegible]
מתוך הקדירה עד שתשבר׳
ואף העצמות [illegible]
שיתמו כל הפושעים מעיר זה׳
והעמידה על גחלה ריקה ולמע׳
ולאחר שיהיו כלם גולים [illegible]
העצמות [illegible] כלומר
שבסיר אלו שאין כלום בתוכה
כלו׳ שיהיו כלם גולים והעמיד׳
ריקה על גחלה [illegible]
ששורפין עצים הרבה ישנו גם
גחלים ולמען כן העמידה על
גחלה ריקה׳ שתיחם וחרה
נחושתה [illegible] נחושתה כלו׳
[illegible] חרב׳ של
ואין שהדמים בתוך הסיר אין ג׳
שלפעמן את הסיר ולאחר [illegible]
את הדמים [illegible]
שיכלו היושבים מעיר בחרב
ובדבר וברעב׳ אף ירושלים שהי׳
לפי לסיר ואותם בתוכה לבשר׳
כמ׳ שנ׳ וישרף את בית ה׳ הרקח
המרקחה תרג׳ ואין עלה [illegible]

קדמי' העמים לשון אומה' ותר'
ותרג' הבקופין לשון עלילות רמי'
הבקיפי' הלאות' כלו' כל היו בד'
עליית לעשות אותה ומרמה' זה
היה עסקי שכל שעה היתה שלו'
ולא תנעו נא דבת חלאות ד'
כאיש כלו' כמשמעות עבקת ואני
אפרע לך גמולך כאיש עבר דבי'
במאמרך וזה פת' כל זה אעשה
לך לפי שעשית מאמרי יען ב'
שהיה לך היתה רעה לטהר
אתכם משמותיכם ולפיכך
שלחתי אליכם את כל עבדי
הנביאים להשכיבכם ודרכיכם
הרעים אתכם לא שמעתם
לשוב אלי ומשמעותך לא תגורי
עד מאחר שאין אתם חוזרים
לשון עברי הנביאים אני במנ'
במעשי אפרע מכם ומשכך
חמתי בכם ביום ועשיתי אני
את הפורענות ועשה כך עמ'
נקיה לא אפרע לא אבטל גזרת
גזירתי כמו ונקה עוני ולא אנ'
אחוס עליך ולא אנחם במעשי ג'
ולהביא פורענות הנע לעקר'
ממך דבר חמור במעשך אשתק
מי שאמר במאוך ואדבר אל'
העם בבקר ותמת אשתי בערב'
ותביא ולא תבין דמעתך ולא'
תבוא דמעתך מעינך

וכן תירג' יונתן

ולא תשוב דמעך והאנק דום'
דום בעינך שלא תשוק בבכי'
במעיך עליה אתם אבלי אבל
שמאבלין על המת' לא תעשה
פארך חבוש עליך פת' טוטפתך
יהא עלך לפי שכת' ראו כל
עמי הארץ כי שם יי' נקרא על'
עליך ואמרו חכמים אלו תפלי'
תפילין שבראש המונחים כנגד
בגובה מקום הראש שאמרו
של ותנעך ויפה ודקות' ליר'

ירמ' ליחזקאל פארך חבוש עליך
וכלל שיכל אחר אסור בתפילין'
ולא תעטה על שפם ולא תעטה
כשער שעל פיך כשאדם מיצע'
נתון שער שעל שפתו על פיו וכ'
ושותק כמ' ועל שפם יעטה' ותר'
ותרג' ועל פומיה כד אבילא
יתעטף ולהם אנשים שמכרין
את האבל לא תאכל'

ותרגם יונתן

ולחם אבלין לא תאכול' כאשר עשי'
עשיתי שלא להתאבל עליה' ופי'
ופטורי חכמות' עלי' הלא תגיד
לנו מה אלה לך שאין אתה מתא'
מתאבל על אשתך' גאון עוזכם'
מקדשי שאתם מתגאים בך
ומבטחים בעוד' כמעין שנא'
היכל יי' היכל יי' ובניכם ובנותיכם
אשר עזבתם בגלות מכל שנ'
ובניכם אשר משאירים את כל
בניכם נפשים בחרב יפלו' ועשי'
ועשיתם כאשר עשיתי נאמר ב'
אתם כאשר עשיתי שעל שפם
לא יעטו' כלו' שאם יהיו שנים
ושלשה גולים השאר יהיו מת'
מתנחמים עליהם' אבל עכשיו
שנגלים כולם לא יתאבלו עליהם'
ונקראתם יהיו מתנחמים עליהם
אבל עכשיו שנגלים כולם ויית'
ויתאבלו עליהם ונהמתם איש'
איש אל אחיו והיה יחזקאל להם
למופת ואמור לבני ישר' כה אמר
יי' זה שאתה עשה יחזקאל
לכם הוא לסימן רע כמראה לכם
הרעה הבאות עליכם אזי ידעתם כי
אני יי' ואין עוד כלו' מארך
משאו נפשם' פת' בניהם ובנותיה'
שהם מתפארים במעשים לשוב
אליהם לכבוד ולראותם ולשוב שם'
וכן משאירים כדבר זה כמו מאת'
מתנשא לאמר אני אמלוך' עוד
משאו נפשם משאו דופרע בלנ'

שכל שמחתם של אנשים כבמי'
הם ביום ההוא שיוצא מחריב את
העיר יבוא הפליט אחר שנמלט
עצמו מן החרב שיבוא על העיר
כמ' ויבוא הפליט והשמיעו ד'
אזנים להגיד לך שמועה רעה ד'
שהקרה בירושלם' ביום ההוא
יפתח הפליט ביום ההוא שיבוא
הפליט ויגיד לך ויגביר שמועה
רעה' אז תפתח אתה פיך ותד'
ותדבר שמספרים לך ואומ' אל'
אדע הנביא אומר לנו דברי כבו'
כבואה ולא תאלם עוד' ולא תש'
תש תקים אותך עוד' כמעין שנ'
אל תשים דמיון אל עיניך לא
לאלה ואל ינע כלאיות' כלו' לפי
שאתה מהלך ונאלמת ולא תהיה
להם לאיש מוכיח מעתה יראו
דברך אותה' ולא תאלם עוד
מהתנבאות אליהם' כי נחל' פת'
כי נחלה' שפת' שאתעבת חילול'
איש לאיד אחר יסיר' כמו ואחל
בתוכם' פת' נתחללתי בתוכם'

תירגם יונתן

אמר יחזקאל כמו להחלו' יען אומ'
האח' כאדם ששמח במעשיו ב'
ואומר אח בתוכם' וכן מה טובה
השמועה שבית המקדש חרב
וישר' גולה' כמ' שאמר בספר'
יען מחא יד ורקעך יגל' לפי
שהיו שכנים לארץ ישר' היו ש'
שמחים במפלתם של ישר' ואו'
ואומר שהן גלו אנו יורשין א'
את ארצם לכן הנני נותנך לעמך
היה לירש את הארץ' אפילו א'
ארצך אין אתה יורש' לפי שאני
נותנה לבני קדם' למורשה אמ'
אנשים' ארם מקדם ויושבן קו'
קובעים ישוב שלהם כך היה
אומרו פריך' ולא עוד אלא שנג'
שנוטלין גבוליך' ונתתי את
רבת בני עמון' ואת בני עמון ב'

ויתגדלו ארץ בני עמון · ואריבן על׳
עמון שיושבים שם הערים · יען
מחאך יד · כמו דם שמספק כפיו
ומראה שחוקה · וכל עצי השדה
ימחאו כף · ורקעך ברגל · ותרקע
ברגלך · כמ׳ ורקע ברגלך · ותשמ׳
ותשמח בכל שאטך בנפשך · ותש׳
ותשמח מעמק בכל מיער׳
שחק היה על ישר׳ · שאטך לשו׳
בזוי · כמ׳ ויבז עשו את הבכורה
ויתגב׳ ובוז עשו · ונתתיך לבז
לגוים · יען העמים והכרתיך
מן הארצות · שלא תהיה אומה
עד לפי שאמר מואב הנה ככל
הגוים · בית יהודה כאשר גלו כל
הגוים גלו בית יהודה · ש״ד
משאיים את נפשם ואומ׳ מי יג׳
יהיה עלינו ומי יבון באמונתינו
כי הקדוש יקראוהו · ועל אלהי ישר׳
נקראים כל זאת לא יועיל להם · כ׳
שהרי אף הם גולים כשאר
האומות · כלו׳ לכן הנני פותח את
כתף מואב מהערים · מעריו ואר׳
ואקצהו · כלו׳ מלכות שהיו בה
מער שאין עי ומלכה נכבה כו׳
אני פותח מער אחר · וזה כתף
שיבואו אויבים · הם בני קדם
הבאים על בני עמון לאחריהם
ואינם יכולין לבא על בני עמון ·
אלא דרך ארץ מואב · ואחרה
לערי ואקצהו · כלו׳ מארית אחת
מערים מעריו ואקצהו · ואחרה
מעריו וזהו כתף · מואב ואקצהו
של מלכות · מואב באותו מורב
שאומ׳ ואקום מעיר׳ שעה שא׳
שאינו יכולים לבא בתוכם · צבי
ארץ כתף מואב שהיא צבי
ארץ בית הישימות · שהיא מן
מואב ·

כך שמעתי

ויחנו על הירדן בית הישימות
על אבל השטים בערבות מואב ·

בעל מעון קריתימה · שם מקומו׳
שהן בארץ מואב · לבני קדם אל
בני עמון · לאויו ומואב אני פותח
את מואב לבני קדם כשיבואו להל׳
ולהחיה על בני עמון שאין יכולין
לבא עליו · אלא בתוך ארץ מוא׳
ונתתיה ארץ בני עמון למורשה
לבני קדם · כמ׳ שאומ׳ למשלה · לכן
הנני נותנך לבני קדם למורשה ·
לאחר כן ולמואב אעשה שפטים
למען עשות אדום בנקום נקם
לבית ישראל · יען שעשו אדום
שאמ׳ הסנקמו נקם עם שאר
האומות שהצרו לבית יהודה
ונשאו אשם · עם שאר אומו׳
לפי שנקמו בהם · כמו שפירשתי
בערבים במו שעריו ועל ירושל׳
ידו גורל וגם אתה כאחד מהם ·
ואשמו אשום · שחייבו כליה
עם שאר האומות ·

וכן תרגם יונתן

וכחוביהון חבו ונתתי את נקמתי
באדום ביד עמי ישר׳ · נקמו ד׳
ואת מושלה היו מכל נקמו רבת
שכתוב׳ שנותו רוח גדול הוא ·
כשיסלו נקם עליו ולעשרו׳
בשונאיו כרצון נפשו · יען עשות
פלשתים בנקמה לפיכך עשיתי
בפלשתים נקמה שאף הם נקמו
נקם עם שאר האומות בישר׳
להשחיתו או בשביל שנודד׳
הישנה שמשלו היו פלשתים
שונאים את ישר׳ ומצירים להם ·
מיום שב׳ ופלשתים ואחר ואומ׳
את ישר׳ בכל פה והיו מצרים אוצ׳
איבה בלבם לישר׳ ואומרים היום
שיכולים להציר להם · והכרתי את
כרתים שיום · והשמדתי להם׳
להכרית וכרתים יושבי חוף הים ·
הם בארץ פלשתים דכת׳ הוי יוש׳
יושבי חבל הים גוי כרתים · ויהי
בעשתי עשרה שנה לנבוכד׳

היום לשון שמחה הוא · כמו רם
שאו׳ שמעתי טובה אחרת הד׳
טובה נשברה דלתות העמים
ששמחה בחרבות ירושל׳ · ואמרה
ואחר שחרבה ירושל׳ · שהיו כל
האומות נכנסים בדלתותיה · כמו
שהייתה על יישובה והיו עושין
בה סחורותיהן · והיו מביאים לשם
כל מיני סחורות · לפי שהיתה בין
הספר של אומות שואעה הד׳
תשבר · כי ילך המיער מעליה עד
שתלכו נפבה אלי · ועתה שחרב׳
כל הסיבה של אומות · יהיו בצור
שימצאו שם כל מיני סחורות · ואמלא׳
אמלאה החרבה · אני מלאה אחר
עצמי מסחורות לאחר שחרבה
ירושל׳ ולא נשאר הסיבה · כי אם
דבר המוכב שלא כרין · כמ׳ ותבוא
המלוכה ותהי לאחר וגו׳ · כהעלות
הים גליו ויעלה עליו אומות כגלי
הים שהן מרובין · וסחיתי עפרה
שאפילו עפר שלה יהיה נסחה׳
שאני מוציא עליה את הים ושו׳
ושוטף את עפרה · וסחיתי כמו
ונסחתם מעל האדמה · ונתתי
אותה לצחיח סלע · לכל צורה הד׳
שאינה מכוסה משום דבר · לשון
צחה הוא ·

וכן תרגם יונתן

לצחיח · לצחיחות כ׳ ואנכי איש
חלק · ואומ׳ שעיר · משטח
חרמים · שישטחון לשם מצודות ·
לציד בהן · לפי שהיא בים אומ׳
כן הארם ויש תהיה במור׳ כו׳
מקום שטבעה בתוך הים ובשע׳
ובשביל התבואה כאיים לשם
הגים ודייגים בים ודייגים אותם
ופורשין רשתותיהן · עליו משטח
חרמים תהיה אותה כלע׳ לפי שה׳
שהיא גבוהה ונצחיה מן המים ·
שבתוך הים ובאים הדייגים
ושוטחין את רשתותיהן לנגב

עליה· ויפנו דרך גדול· שיש להם
לעבור ליבשה· והיתה לבזה לגוים
אותם נקיון נקם· כשאדם נפש לבו
לבזות את ישר׳ ואותם תהיו לבזה
לגוים׳ ואותם תהיו לבז ובנותיה
אשר בשדה· תרג׳ ויתבי כפרנת
אשר בשדה שיושבים בלא חו
חומה· יבוא עליהם מלכות· והוא
והיינו אותו מלך מלכים מלך
על כל מלכים· כשר ודם שהוא
מלך ממנו העולם ועד סופו· ומ׳
ומחי קבלך· פת׳ ומחי לקבליה·
כשמי כלי מלחמה הוא שמוכרין
בו את החומה· שקורין אלמו לשׂו
לשטר· ותרג׳ ומחת מגוחי יהי
קבלו· ומה כעניו שומחין קורה
גדולה בין ארבעה נסרין ונותנין ב׳
בו חבלים ומושכים בו מיה כנ׳
אדם בחבלים· שבו דוחין אותה
מעל החומה· ומפלין אותה
מעל החומה לארץ· ובראשו הק׳
הקורה ברזל· ומשמעות סוסיו ומ׳
ומרכבי סוסיו· ומו׳ ל׳ שמעו ה׳
גמלים··

ויונתן תרגם

מאריפסות סוסותיו וכסך יוכסם
שמעלין אבק מן העפר לרוב עד
שהן מכסין אותך באותו אבק
כמאמר׳ עד ימס קע׳ שהן מין
בתוך העיר כבקוע החומה׳ ש׳
שיהא החומה פרוצה מכל
צדדיה והן נכנסין בכל מחוזותיה׳
ומגפות עליך ויקים עבירת מחן׳
ברכים המוקפים חומה· שאותה
בטוח בהן· לעמוד בטחון׳ חילך
כמין מרובך׳ כמ׳ כלהים ענשה
חיל· רכולתך׳ סחורתך· כמו כי ל׳
רוכלין נחשוב ולוול· כמוך חלל׳
כשאותה צוה צוחות של חלל׳
כלו׳ שהורגו אותו· וצוח בקולם·
ירעשו יושבי האיים מאותו קול·
חרדות ולבשו שיהו מתפחדים
וחרדים· וחרדו לרגעים שהם

ההורגין על מכתך שמוחין החרב
בך· וחרדו לרגעך׳ כמ׳ רוגע הים
והיינו גלין· וכמו עשרי רגע וויים
ושמוו עליה ותוהין על מפלתך׳
מין מושתווים בשעה חרוי ע׳ט
עטפת מוים איך אובדת· בגגע
קטן· עיר המהוללה מן שבויים
אשר היתה חזקה שאין במיאן
עבשוו בים היא עצמה וכל יוש
יושביה אשר נתנו פחדם לכל
יושביה של עולם חתיתם· כמ׳ ויה׳
ויהי חתת אלהים על הערים· יחר׳
יחרדו האיים כשימעו יום מפל׳
מפלתך ונבהלו האיים אשר בים
מיציאתך· מיני אותך בגלות ונבהלו
האיים כשו תיעני ממקומך ומגלה
מערים אשר לא נושבו ועולם׳
כך כשאני מחריבך· לא תתישבי
עוד· בהעלות עליך את התהום
וכסה המים הרבים שאני מעלה
עליך עמים רבים כהמות מי
התהום שהן רבים· כמנין
שנ׳ הוי המון עמים רבים כה׳
כהמות ימים יהמיון··

וכן תירג׳ יונתן

באסקותי עלך משירין עמין סג׳
סגיאין ויחפונך ומשוריא בתחי׳
כתחילה נתנה ביד נבוכד נצר
וסוף מעלה עליה את הים ומשקע׳
והורדתיך אל יורדי בור אל עם
עולם תרג׳ בית אבדנא· לעולם·
והורדתיך עם האומות שהן
נידונים· אשר הם לעם עולם והו׳
והושבתיך בארץ תחתיות· שהן
חרבות מעולם· למען לא תשבי
ולמען שלא תהיה עוד מיושבת׳
ונתתי צבי בארץ חיים· ארץ יש׳
ישר׳ שקרויה ארץ החיים ואתנ׳
לך לפני ה׳ בארצות החיים··

וכן תירגם יונתן

ואתן חדווה בארעא דישראל·
בלהות אתנך אל יורדי בור· ואינך
עוד בעולם· המושבת על מבואות

המכבשה של ים שהיא ממונה ע׳
מקום מעברותיה ומחוזותיה· על
של ספינות שהספינות באות כ׳
טעונות על מחוזותיה· ומפליג׳
עם אחרים· לפי שיש לך מקומות
על הים שאין עם אחרים יכולות
להגיע עד מקום העיר לפי שאין
המים עמוקים שם ועם אחרים
הולכים בעומק בתוך המים ושם
וקונים כמות השיגע לארץ ומ׳
מיד הם נשברים· רוכלת העמים
אל מחוזות של כל העמים באיים
לשם לפי׳ הספינות של איי הים·
נקבצות שם אל איים רבים· והיינו
רוכלת אל איים שהיא קונה מהן
ומוכרת להן· לפי שאין שני אנשים
הבאים לעיר והם משיגים אחרות
ראשון לקנות זה מזה· אלא כוח
סוחרים המיושבים לתוכה קונים
מזה ומוכרין לזה· ואם על הד׳
האכסנאי כשלום לעלות בתוך
עיר אחרי ולקנות לעצמו עתיד
ומוכר· עד את אמרת אני כלילת
יופי· אבל אחרים אין אומ׳ עליך
שאת כלילת יופי· אבל ירושלם
הכל אומ׳ שהיא כלילת יופי· ההדר
הדיוות העיר שהיא כלילת יופי
משוש לכל הארץ· בלב ימים גבולך·
בונך כללו יופיך· כמו׳ מה תתהללי
כלילת יופיך· כלילת יופיך אין אנ׳
יודעין אומרך ומקום אחר הם
בונים שכללו יופיך סחורתך· שנ׳
שוכלים את יופיך· אין בא זה
אותך גבולך כשם שבירושלם
שכל אחר· אבל ירושלם הכל מודים
לפי׳ היא ראויה לקריאת יופי ומשו׳
משוש לכל הארץ שכל האומות
מישראין ממנה סחורה ומוליכין
למקומה והכל צריכין לה· אבל עיר
היא צריכה לכל שהיא יושבת
על מבואות ים מעבר שמוו אלין
ומקום אחר· הם כללו יופיך והם
אליוך שאת מתהללת שאותם

כלילת יופי. ועתה בא אלו ברושים
משניר בנו לך את כל לוחות
לוחותים. כל עבריה שלך כלילו
יופיך. לזה היא דומה לספינה
שהיא טעונה מכל אבקת רוכל
כסף וזהב ואבנים טובות ומרגל'
ומרגליות. ואין קיומה להתמיד
שהטעינה על מלואה הכבידה
מים רבים עד שהפליגה מים
שבים. וכיון שהפליגה בים עמד
עליה רוח קדים ושברה בלב ים.
והיכן עשרה והיכן שבחה. וכן
כל סדר הפרשה עשה מין סח'
סחורה ומטעינה מכל סוחרי
הגוים. ואחר אשר סחורתה וקונין
ומפליגה בים. ומשהפליגה בים
העמיד עליה רוח קדים ומשברה
בלב ים. ומשברה ברושים משניר
בנו לך. ברושים שבהן קרקעות
של ספינתך. משניר בנו אותך
עברים ארז מלבנון לקחו לעשות
תורן לה עליך. שהלבנון מגדל
ארזי'. כמו שמצינו בספר מלכי'
ושלח חירם אל שלמה לאמר
שמעתי את אשר שלחת אלי
אני אעשה כל שלוח חפצך בעצי
ארזים ובעצי ברושים. וכתו' ב
עבדי ירידו מן הלבנון ימה
ואני אשימם דוברות בים עד
המקום אשר תשלח אלי. וגו'
ויהי חירם נותן לשלמה עצי אר
ארזים ועצי ברושים כל חפצו
תורן נס של ספינה. מאשט בלע"ז.
מבשן ממקום התחלת גבהו של
הר קורין בשן. עשו משוטיך
ששוטין בהן את הספינה על פני
המים שקורין רימש בלע"ז. ומוליכין
אותה בהן. מאחר שהוא חוזק
את העצים ועבה את העבים
ואינו מעקל. עשו לך תורן. שזה
שהתורן צריך להיות אחד וישר
וחזק. והאלונים שאין להם חוזק
כל כך עשה משוטות ומשוט

בהן את הספינה. ומדמה כל
מעשה לספינה ובתחלה עשה
כלים כלי הספינה ואחר כך מנה
ומתקנן לתכה ומעריכן שלה ומה
מן סחורה אותה ומשקיען אותה
לים. קרשך עשו שן לקרשים עשו
שן שמתקנן בהן בית קטן לספי'
לספינה שהוא מין עריס. ויושבי'
ויושבין בהן בני אדם שקורי' בלע'
לוג'. ושאר הכתים שבספינה יר'
ומבחוץ מעצי של פלו' והן עצים
בתאשורים. נחתך קרון ותיבה
היא מין מ' ותאשור. קרשך
עשו שן בתאשורים. ותרג' תרגומו
דפך דפין דאשכרעין מכבשין
בשין דפיל בית חופיה. ואמר ת'
תקן של מאיי כתים שאותו שן
של פיל מביאין וכתים שיושבים
מאיי הים ותרג' ממדינת איטליי'
ממדינת סלת כולו שש ברקמה
ממצרים היה מפרשך ובגד
של מין שמביאין ממצ'
חשוב כמשי ואותו בגד שממצרי'
היה היו תולין אותו לנס ופורשין
אותו לנס בתוך הנס. ותרג' מין ?
וציורין וממצרים היה פרשין לנ'
למהוי לך לאות תכלת וארגמן מ'
מאיי אלישה היה מכסך. וארגמן
מיני שמכסין בו את הספינה.
כשהיא שהיא טעונה מסחורות
מפני הגשמים שלא הסחורות
ומכשירות ויהו מכוסות. ותכלת
וארגמן מביאין מאיי אלישה.
ואיטליא שלכך מצינו שנוכח
מן אלישה ותרשיש ותרג' ומדינ'
איטליא. ויש מפרשי' קרשך עש'
עשו שן אותם קרשים התלויים
במים ומוליכין בהן את הספינה
שקורין רודר היו שטין לך אלו
האומות היו תופשין לך משוטות
והיו מוליכין בהן את הספינה.
חכמיך צור היו בך דבר זה שצרי'
שצריכה חכמה יתירה בך היתה

חובליך רב החובל שצריך חכמה
יתירה לנהוג את הספינה בחכמתו
שיהא בקי ברוח ים שלא לסבול
ולראות בטבע ולתקן הספינה שעה
שלא תהא הספינה בקיקע. ולפי
שתפסה החובל כדי שהוא מוצ'
מידעה ומכנסה קורין אותו
רב החובל. והוא חובליך. ותרג'
מ' שפירשתי ואינן פניך
חכמיך צור היו בך וכל ערכי הג'
הספינה הוא ומביא אחר כן הא'
האומות לפי שאין בהם שמירת
הספינה. אבל רב החובל שמרוי
שמירתה של ספינה לנהגה כשהיא
כשורה. אין מביאין מאומה
אחרת אלא מצר שהספינה
שלו ואינו מאמינה לשום אדם
לשמרה כמוס לעיניו. ואם עתן
בתעתה רב החובל מן האומות
שאין הספינה שלו מתיירא מ'
מוחה. ואינו משגיח בהליכתה
וטובעה במים. זקני גבל. ואותו
מבין של עכן ומלכותו של חירם
ולפי שהם גדולים במקום גדולת
שלכך ידעין לעסוק במחוררת
כי שנו ויבאו מעבד חירם ועבדי
שלמה והגבלים ויכינו מעבד חירם
העצים והאבנים שלמה ואותם
ומאמר דפליג ומפרש. החזיקו
מחזיקי בדקך. ואותך שהן אומ'
אומנין יודעים לסתום חורי הספ'
הספינות. שכן הספינות שבין
הנהרים שהמים בקעים ואורך
הנהרים אחת מחברותה ונכנסין
לתוכה ואין יודעים לסתום אותו
פרק. אלו אומן שאין יכול להסי'
להסיר בבדק מפני המים ומכסין
אותו בבדק. וזהו בדקך. מי' לא חז'
חזקו הכהנים את בדק הבית. לפי
שצריך לדבק הבדק זה לזה קוריו
הבדק בדק היו כך לפי שהספינה
מסוכנת. ואין חוזקין את הב'
הבדק שהמים נכנסים לתוכה

עששיות של ברזל היו קובען
גדול שהיה של ברזל. פי' ששת
מאשר לאבנים עשה אותם כל
הכבוד הזה. ומתרג' כמו' כגרי
חופש ורכבה. ומשין חשובין
שהשרים לובשים אותם ומביאי'
בבחורתן לשוטחן על המרכבה
ורכבה על שיושבי ערב וכל שישא
שיאיו קדר שהם כבעלי אהלים
היה סוחרי ידידך. שהן עשוין
עליך סחורה. ככרים ואילים
ועתודים סחורך עמים היתה
עשה עמים סחורה זו ומעלה
עלין בראש כל משים. ולמה
ראש ומעלין שבכשורים יוכל
פלפל ושיור ואינו בשרים אותן.
ואשי כשרים כל אבן יקרה
וזהב שדברים הללו עינויים
כשפין. פי' של ותען ויזה ועשי'
ככר ובשרים הרבה ואבן יקרה
לא היה כבשים ההוא אשר נתנה
מלכת שבא למלך שלמה אשור
וכל ודרי פת' אשור וכל ודרי ומן הת'
התרג'. אתרי אי ודרי' אלו. כל
סוחרי אשור ודרים היו רוכלך
ומכלולים הם סוחרים. ומכשיט'
ומכשיטין עמים ומשוטחין בגלו'
בגלוי. כשליות של תכלת. ורקמ'
ורקמה. פי' ששנע ומופלו ומן
גליוו רעל כתפוי. ובגנזי ברו'
ברומים גנזי בתכשיטי פאר
שנעטים במוקרים. כמו מעילים
ובגדים שקורין בלשון אשכנז כ'
שרין. והן מחופין עד ומעיירין
לגי' וואיט ומסורין בשורות. ובלשו'
אחרי קורין אותו קוטרין. ויהד'
שבלשון עברי קורהו ברומים
בחבלים חבושים וארזים. במרכ'
במרכולתך. והייך היו ומתוקנין
שהיו חבושים ומתוקנין בחבלי'
כדי לעני שהאריך היה מעין וזה
וכן מונה מכלולים והיה מחופה
בתכלת ורקמה ועל חיפוי של תב'

ורקמה חיפוי ומעין משן שירה
תיבה לפי שהיה מיוה יורע
שכתוב אירנו חפוי ומתכלת ר'
ורקמה והמין של ארג ויורע
שכתוב מכלולים ואמור לו כמשע'
הסחורה בכמה תמן לו הכלי וכל
זה שכתוב. וכה פת' הלשון כלש'
בלשון קיצה ובגנזי ברומים
החבושים בחבלים ונתנין מיגו'
מיגלי הרס שהם ומיינו אורי'
ומכלולים שכתוב הברומים
קורין יהודען כמוסכן דוורדין
ואולין דיהוריתין תכשיטין
הערכה שאירה ומעלה. תרג'
היקרין אירן הגרך בגזיר וריצ'
כל תושבחתה בגוין דהיכליא ב'
במפכן דוורדין ואולין דזהורין
תחתן בקורהריתי חפן גלידין
ואשרין ומחתן מיגלי אוני א'
אורסין הות סחורתך ומחר דין
מיקטרין. ותרג' שלואתה לד'
לחוומת על מקטרון שתכשיטי'
שם וטעין כי. אשת תרשיש פי'
שרותך ומערבך. ויקים שקובל
שקובען בו השווקים וקטורת
ולמור מאונות וכל מיני סחורות.
כלו'. אוניות תרשיש שהם
מוולאים רחובותיך ורקו ה'
שווקים שבירך. שכשמש טיש
מכשה רחובות ושווקים כך
מימחים וקיים במרע גדולה לרא'
לרחובות ושווקים ששם במים
כי הספינה לקנות עירכם. שרו'
שרותך. פי' עלו כשרותיהן וק'
וקרויים שרותיך טעות הריך
בירם. אוניות היותן זו לזו שיות'
איש יעלה כל. איש להיות נדר
ונשיאה פה וקורין שרותך טעות
הריך בירם אוניות היותן שרות
זו לזו יפתבל כתרג' ומותרגם'
בספינה הוו שיירי' ומייתן סחו'
סחורה לעריך. כלו' כמקום
שכיבשה אשבע השרין ויא'

ואתבורחו. אף כמו אוניות תרש'
תרשיש שרותך השבעה אוו
יותך שהביאו כל עירך מעיר'
ואם כדברי הקוראים שרותך
היה לו לתרג' רברבוותך ותמלאי
ותכבדי מאוד בלב ימים ואחר'
שמלאוך סחורה. לא שוה אל'
לכן שמלאה ונכבדה מכד'
שלה פרקמטיאות שכתב כד'
יותר מידאי. שלא היו דופני'
הספינה מלאים כשתים או שלש
אצבעות. ויותר מידאי הירד'
נכבדה העגלה לפרוש כל ב'
ים הגדול. והיא טעונה יותר
מידאי ואין אחד מן המלחים
יכול אלא שהיא טעונה יותר
מידאי ופיקח אחד עומד על
שפת הים היה רואה אותה
טעונה ביותר והתחיל לצעוק
בראש הספינה ואמר אוי לך ספי'
ספינה שיש את טעונה מכל
כלי חמדה אבל זה מועיל ואיה
משרין לבשים שמלאך ממנין א'
שלהם ומבך לטבע בים שהיי'
יותר מידאי את כבדה בטעון
מטעונך. ואחר שיצאת עגלה
להפליג בים. אף כמו מאוות הג'
הביאו לעיר שכל אנשי המלאכו'
המלחים היו מכירין לתרגם. אי'
איש איש מרעהו ובוטו ליט'
ליטבע בים. ואו' חיינו שווה
לכם אותם יושבי האיים שאותם
מוולאים את עיר ומכבדים
עליה ביותר ומה יתרון לה כוס
ליטבע בים עם כל שמולאין א'
אותה. במים רבים הביאוך
השטים אותך רוח קדים שב'
שבירך בלבים. כמו שנשבה
הספינה מן העול ומים הרותח
המשקים אל עד הים ויתעך
שהיותה כבדה עמד רוח הקדים
ושקעה בים ואחתו השטים
אותה להשיבה ולא יכלו מפני

הסער והרוח גברה על פני הים
השוטים והטילה הספינה בלב
ים במקום שאין דרך לפרש (?)
ימים לעבור וטבעה בים וכל
הנפש אשר בה. ואומר שלאחר
קודם שלא הטביעה כשראה
שטבעה התחיל לקונן עליה
ואמר ספינה זאת שאין כמו זאת
ואתה השטים שאת טוענים (?)
יותר מידי לא הביאך ממקום
הגדול ים לא מקלים המשואות
שהיו כך יותר מידי והמלחים
הביאו לך שאת ומשקל (?)
בים כך עושר גדול שהיה בעיר
יותר מכל המדינות הרימו לכם
והביא לכם כענין שאמ' יען ג'
גבה לבך ותאמר אני כל דרך
כל הספר הזה סתום (?)
דבריו ואחד חידה ומשל משל
ואף כסמוך משל והחידה לקול
זעקת חובליך וכשה הספינה (?)
עפלת מלכים וטובעת ותתחיל
לזעוק רבי החובלים שבתוך
הספינה ויקול ואתה זעקה דרך
יושבי יושבי הים מאיים ומגיע
ובמגרשי האיים ואמ' והוו
הזעקה וירדו מאניותיהם וכשו'
וכשומעים יושבי מגרשי הים
שאותה זעקה כמה והמרד (?)
שיושבי עד כתוכה וטובעים
בים מים הם ומתיירא מים שלא
יטבעו באילו ודימין הוין כלו
משתמים אותה האומות הא'
האומות כמין שמביאין רפלו
יטלותיהם לעיר שהיא שקועה
שקועה בתהום ויד הם יורדים
מאניותיהם ועומדין על הארץ
ואין הולכים לשם. והשמיעו על
עליך ומתאבלים עליך התפלשו'
יתגעשו (?) כמ' התפלשי באפר
מי כצור כדומה בתוך הים מי
אומה בעולם שהיתה מיושבת

כאותה ששויה דו' דומיה ד
בתוך הים והיא עד שכבה (?)
ויתחיל ואומה של אדום והיא ראש
ראש ומלכות של אדום. כענין ש
שנ' משא דומה אלי קורא מש
משעיר. והכתב' דומיה כנגד אי'
כמות עכשיו אומר כן וקבע
וקוצים ואמר כשהיתה מיושבת
מרגע גדולה וכן הים כשלום היתה
ומשבעה עמים מסחורה שלה
שכל סחורות שנבה היו בתוך
העמים בגדול כמה שנים וזאת
היתה טובעת בים היו הסחורות
יקרות כמה שנים שהיא עולה
והביא שעשר כמ' בסערת תימן
ראשון פניה חרדו פנים ומונך
עד עולם שלא תהיה ומושבך
עד לעולם לעבד עד וכלך עד
כמ' לעבד עד עשר ישר. יען גבה
לבך. לפי שהגבהת לבך ותאמר
אמרות של לא יצפה ותאמר ד
אני מושב אלהים ישבתי בלב
ימים שאינו אומות יושבים
על אדמתם ועובד כל אומה ואו'
ואומ' אדמתו וישבו לה שמי (?)
כשישבתי בלב ימים שאין לה
אדמה לעבדה ואני לי תמורה
לרוב ולא עוד אלא שהכל צריכין
אלי שאני יושבת על מבואות
ים וכל רוכלת העמים אל איים
רבים. כשם שדירתו של הקב"ה
במים רבים כמו שנ' אלהים דרכך
בקדש ושבילך במים רבים כך
מושב אלהים ישבתי בלב ימים
ואתה אדם ולא אל. שאינה יכולה
אל היה לך להתגבר על האויב של
יורדיך לשחת כענין שאמ' כמ
כמוך יען תתך את לבך כלב
אלהים וכתולין הנני מביא עליך
וגו' ותתן לבבך כלב אלהים ואתה
אדם ולא אל ואתה הגבהת לבך
ואמרת שחכמת לבך כחכמות א'

כחכמות אלהים ואינה כן שאין ד'
ואתה חכם יותר מדניאל שאינו
ונביאים אומר הנבואה לה כשם
לו את החלום ולא קבל עליו שום
אלהות כל שכתוב לא עמוך כשם
שהסתום לא עמוך. ולא החכמה
שלך שכל דבר סתום הודעתי לך
לא יודעתי ממך כמ' שכל כזה לא
יאבלך (?) ואמת שלא עשה עצמו
אלוה.

ובמדרש רבותי
יען גבה לבך ותאמר אל אני מושב
אלהים ישבתי בלב ימים שבנה על הי'
הים מין כמותן ים ואמ' לו הייה
האומר תאמר אלהים אני מושב
על מימות ים ועשה מין שמש
וירח וכוכבים ומאורים ויתפאר
לומ' אלהים אני לפני הורגך כחכמ'
בחכמתך ובתבונתך ואתה סבור
שברוב חכמתך אספת ואמון לך
ומספת ואמון לך וכסף וזהב. כמ'
כאלהים עשה חיל ראשון ואין
שואל. אל אני ותתן לבך כלב אלהים
יען מביא עליך זרים עריצי גוים
שהורגים אותך במדם ואורידך
לשחת על יופי חכמתך כספו וזה
שהרביתה ברוב חכמתך הדך
וחללו וחללו יפעתך כמ' יופיי
יפיותך. לשחת יורידוך והריקו
חרבותם עליך והורגין אותך וגו'
ומורידין אותך לשחת ותמות
במיתת חלל כמ' בלב ימים האומר
תאמר אלהים לפני הורגך האיך
אתה יכול לומ' אלהים אני לפני
האויב שהורגך שאם אתה
אלהים למה אין אתה מתגבר על
האויב להורגו. ואתה אדם ואתה
ולא אל ביד מחלליך יאו תביר (?)
כמעט את מוראך ותרע שאין
אתה אל ולא אדם. מותי ערלים
מיתה שערלים מתים בה ואתה
חותם תבנית למה אתה אומ' לחותם

שמבין בו אחריו׳ חותם תכ׳
אחרים. פי׳ אתה עשוי כבלי׳
מה זה העשוי לעשות אחרי׳
מה מלא. שאינו חתומי׳ אותך
בחותמו׳ כמ׳ שנ׳ כרובות אלהים
עשה אותו ונתן בו רוח חכמה
בעדן גן אלהים היית ועמי שכנה
מיטב הארץ׳ במקום מיטב
הארץ ודומה הכת׳ לעדן גן׳ כמו
שנ׳ כגן ייי׳ כארץ מצרים׳ פי׳
לפני שחת ייי׳ את סדום ואת
עמורה. אם היית רואה אותו
גן ייי׳ וארץ מצרים׳ ואף כשאדם
הולך וגדל׳ ודומהו הכת׳ לעצי גן
עדן כמ׳ שכת׳ במלך אשור ויקנ׳
ויקנאו בו כל עצי עדן׳ אשר
בגן אלהים כל אבן יקרה ומסוכך׳
אתה דומה לאדם השרוי בגן ע׳
עדן׳ ובונה לחופה ומסוכה הוא
מינ׳ סיכה כהילכתה׳ וממה
הוא עשוה אותו מינ׳ משל אב׳
אבנים. כמו של׳ אבנים טובות
ומרגליות ומסוכתך גדר׳ ואין ג׳
גדר אלא משל אבנים. כמ׳ שנ׳
גדר אבנו נהרסה׳ מלאכת תפי׳
הגבהת קולך׳ וכל נקבין שבך׳
כמו הכליך טמון׳ ויוצא כאופיו
שאגות חיים. ענ׳ מלאכת תופי׳
תפייך כשאדם שרוי במיטב
הארץ׳ ויש לו כסף וזהב ואבנים
טובות ומרגליות׳ ומאכל ומשתה
לרוב וכל תענוגים׳ עושה לו מלאו
מלאכת תפים ומנגינות ונבלים
ועושה בתוכן נקבים להוציא מ׳
ומיטב המיית קול׳ ומיטב זמר׳ כך
היה חירם מלך צור שרוי על שת׳
שפעניים׳ וכל העולם נקבצים אל׳
אליו ומביאים אליו איש איש
סחורת ידו׳ ואף בני אדם סוחרי׳
מרוב מעשיך ממך ומאור׳
וכדכד׳ והוא שהביאו אומ׳ כל
אבן יקרה מסוכתך אודם פטדה

ויהלום. תרשיש שהם וישפ׳
את כרוב ממשח הסוכך ומה ה׳
הייתה בגדולתך׳ לכרוב שמשיחת
מלכותך וממשלתך הגדולה
והחזקה סיככתה העולם תחת
כנפי ידיך ככרובים המסככים
בכנפיהם על הכפורת. ולא עוד
אלא שהוספתי לך גדולה על גדול׳
גדולתך ונתתיך בהר קודש אלהים
שנתתי לך חלק בבניין בית
המקדש שהוא כמו׳ שנ׳ ויפסלו
בוני שלמה ובוני חירם והגבלים
עצי הבנין לשלמה כמ׳ שנ׳ ושלח
וחירם מלך צור נשוי את שלמה
מבני ארזים׳ ונתתיך חלק אלהים
הייתה בו שהשרה שכינתו בתו׳
אבני אש התהלכת. בתוך בית
המקדש שהאבני אש הולכים
בתוך התהלכת שעסקת בו לבנו׳
לבנותו. ענ׳ בתוך אבני אש התה׳
התהלכת פרושי קלו ומפרש ונתת׳
ונתתיך בהר קודש אלהים של
אלהים הייתה שבתוך נתעסקת׳
ותמים אתה בדרכיך שאינם שמ׳
שסרחת ולא כך עלה עד עכשיו׳
שגבהת לבך וסרחת ואמרת אל
אני ברוב רכולתך׳ ומי נכסך שמ׳
שמשענת בו עכשיו ונגבה לבך׳
שאלות ארצך כסף וזהב על כן
עליתו ותחטא ה׳. ואחללך מהר
חללתה עלי שאמרת אל אני ונגד
אני אחללך מעיר אלהים שאינ׳
תולה לך שעסקת בבניין ואבדך
כרוב הסוכך׳ ואבדך ממלכותך
שכבשת ממשלות רבות תחת ידיך
גבה לבך ביפייך שר למעלה ואני
השלכתיך על ארץ מלכים לפני כרי
שיראו בך ויראו כך שלא יגבהו
לבם נאמ׳ אני לראות יפעתך
וראייה.

עד כאן פירשתי
אחר פתרון ה׳

ופשוטו של מק׳
ומדרש רבותי׳

אמור לנגיד צור חירם מלך צור
היה חירם שכת׳ עד איש עדולמי
ושמו חירה והיה רעהו של יהוד׳
כמו שנ׳ בידי רעהו העדולמי והיה
שבנה בית המקדש׳ ובעת זקנתו
עשה עצמו אלוה׳ באו נביא ואמר
לו אתה חותם תבנית מלא חכמה׳
וכלול יופי שאתה דומה לאדם
הראשון שקנאתי עליו ומירד׳
לפני שראיתיך שאתה עושה
עצמך אלוה׳

בבראשית רבא

ולראות׳ וכן תירג׳ יונתן ואיסתכ׳
ואיסתכלין בך כמ׳ שאינ׳ בסוור
לעיני כל רואיך מרוב עונך כעול
רכולתך׳ כך משמעו שישבת
על מבואות הים הגדולות עניך
שהגבהת לבך ושאלתך שאמרת
אל אני׳ וחללת מקדשך קדשתך
שעד עכשיו הייתה בדרכך מיום
הבראך לא נמצאת בך עולה עד
מרוב רכולתך שהגבהת לבך
ונמצאת בך עולה׳ וחללת אותו
שם טוב שאמרתי לך תמים
תהיה׳ ואוציא אש מתוכך היא
אכלתך. פי׳ ויתן שאוספת לך
כל ממשלות גוים לך ואומר לפני
שנתתי לך מאין והשפעתי לך
גבה והייתי כועס כנגד׳
ואמרת׳ אל אני אני ומימינו אותך
ואותו מאין שבשר לבך עד
שמשפעת בו מתוכך ואוכל אותך׳
עד ראשו אמר עד גמירא׳ לעיני׳
כל רואיך׳ לעיני אותן שרואין א׳
אותך עכשיו בגדולתך ומכירין
אותך שמחו עליך ותהיהן על
שברך בלהות היתה כהרף׳ שנ׳ א׳
אני מחריב. כלא היית נבראת כמו׳
בעולם׳ אל ירדן׳ יער כמו ירדן הן׳
הנב עליך ירדן׳ הנב ומביא יער

חרב ודבר ונעברתי בתוכך ומתוך
שהאומות רואין שיש כח בידי
לאבד אותך בייסורין ועמ"ה הם
מכבדים אלהות כענין שנ' וארא
וידעו מצרים כי אני י"י בהכבדי
בפרעה ברכבו ובפרשיו. ואומ'
ומחריב ומקדישין שמי במעשי
כשאעשה שפטים. וזהו ושלחתי
בה דבר ודם. ונפלו חלל בתוכה ונפל
חלל. וגם יש לפרש ונפלל שפטים
של חלל. ואני אשפט בתוכה. ומ'
ונתן בפלילים. בחרב עליה מסב'
מסביב שאני מביא עליה חרב
מסביב מכל ירדן. בין מבחוץ
בין מבפנים לא יהיה בך עוד
לבית ישר' יורה מן האומות סלם
שמכאובה לאחר שאני מחל'
ומחליש ומחריב את האומן רק
לא יהיה לישר' יורה מהן שהיו
ערלין להם עד שהיו בגלותן
שיורה האומות עושות לסלון
ומאייר חרוד מכחש. ובלשון וא'
ומאויר שיינוש. כמ' ידעו מאות
ממארת. השאטים אותם. הולם
המכבדים אותם בקבצי את בית
ישר' מן הגליות. ואני אעשה נקמה
בצור ובצידון כשנה העשירית
לצדקיה עשירית בחדש העשי'
העשירי הוא חודש טבת בשנ'
עשר יום לחדש. ואני אומר אמ"ע
לא יה תפס חשבון זרש. שים
פנך על פרעה מלך מצרים.
שהיו מלכי ישר' בטוחים עליהם
ולפיכך נבא. ואמ' הם גולים על ידי
נבוכד נצר. ואמן שמלכים
עליהם היו בטוחים שכן כתוב
בהושע וירא מלך אשור
בהושע קשר אשר שלח מלאכי'
אל סוא מלך מצרי. ולא העלה
מנחה למלך אשור וגו'. וכתיב ויעל
ויעל מלך אשור בכל הארץ ויעל
שומרון ויצר עליה שלש שנים.
וזה ישעיה אומ' הוי היורדים

למצרים לעזרה. שנ' התנין הגדול
הנני עליך פרעה מלך מצרים
שהיה גדול רב. הרובץ בתוך
יאוריו. שהיה גדולים עקריו התנ'
התנינים. כמ' שנ' ויברא אלהים את
התנינים הגדולים התנין הגדול
הוא פרעה מלך מצרי שהיה מלך
גדול וחזק כתנין. כמותנו והוא את
התנין אשר בים יקטול ומלכו דת
ודתקיה כתנינו דבמיא. הרובץ
בתוך יאוריו. כך נהגו הנביאים
שמדמה האומה לאותו הדבר
שהוא חיותו בו. כמ' עד' לפי ש
שחיותו בספינות שהיו שכנת על
מבואות ים. והספינות מספיקות
לו כל צרכו. כשרים לעוקרו מן
העולם עושה ממנה ספינה ואומ'
ומפליגה בים ומשקעה בלב ימים
ומשברה ברוח הקדים. כמו שנ'
שמרשתו אף ארץ מצרים לפי
שכל שרשותה מן העולם בכל
חיותה ומזונותיה תלויים ביאור
שהיו נשוים יורדים במצרים
הדיר בכל שנה אלא שיאור
משקה כל הארצות ומשקה
את הזרעים. לכך מדמה מלכות
מצרים ליאור ומלכה לתנין הגדו'
הרובץ בתוך יאוריו אשר אמר
פרעה לי יאורי ואני עשיתני.
לי הארצות ובחוזקתי נטלתי אות'
אותו אל עצמי.

וכן תרגם יונתן

לי מלכותי ואנא כבשית יתהי
חחים בלחייך. אותה כתנין הגדו'
הרובץ בתוך יאוריו חיותו בו.
ובשרירים אותו להוציאו. ונתתי
הדגים חחים. אנשים בלחייו וכו'
ומעלהו מן היאור ושטותיך
המדברה ויד הוא את. וגו' אני
מביא עליך נבוכד נצר שנטשיו
הימנה ושלל שללה. נטלו מייך
חיילותך ואת היאור ירד. עמו לי יאו'
יאורי ואני עשיתני כלו' אני ב

יעריך ומטר השמים. שהרי היא'
היאור עולה ומשקה. ואני עשיתני
כלו' אני במעשי והדבקתי דגת
יאוריך וזהו דלת העם שדומים
מלך שאינה הסימנין עמך אותך
ואת כל חיילותך הדבקים בך
והנקבצים עליך ונטשתיך המדב'
המדברה. וכן דרך המקראות
והעליתך מתוך יאוריך ואת
כל דגת יאוריך בקשקשותך
תדבק. אינו מעלה מתוך היאור
ולאחר כך שטותך המדברה.
יען היותם משענת קנה לבית
ישר'. שהמליך פרעה נכה מאליו
אליקים בן יאשיהו תחת יאשי'
יאשיהו אביו ויסב את שמו יה'
יהויקים ואת יהואחז לקח ויב'
ויביאהו ירושלם וימת שם. וכל
כתריה במיון של פרעה נכה על
יהויקים נבוכד נצר על יהויקים
ויהי לו עבד שלשה שנים וישב
וימרוד בפרעה נכה שעלה ר'
ומלאכים לפרעה נכה להעלותו ויר'
מצרים ומיר נבוכד נצר מלך בב'
ולא השיב דורון לנבוכד נצר
ופרעה נכה לא בא לו לעזרה. לפי
שאות כמיון ולא הוסיף עוד
מלך מצרים לצאת כי לקח מלך
בבל מנחל מצרים עד נהר פרת
ותפשו נבוכד נצר והגלה אותו.
כמ' שנ' בשנת שלש למלכות
יהויקים מלך יהודה בא נבוכד
נצר מלך בבל על ירושלם ויצר
עליה. וכתיב ויתן י"י בידו
את יהויקים מלך יהודה וגו'. וזהו
יען היותם משענת קנה לבית
ישר'. שלפי שהיו המלכים בתח'
בתחילה היה יהויקים בטוח על
עליו. ואם מרד בנבוכד נצר שנ'
שהוא מצרים מרדו ימשכנוך
ומצע לא בא לו לעזרה. וזה כי לק'
לקח מלך בבל מנחל מצרים עד
נהר פרת. כענין שנ' בזה הספר

ולמצרים על חיל פרעה נכה בש׳
הרביעית על נהר פרת׳ מענין אח׳
של׳ וזהו שאמר בכיון בן אדם
את זרוע פרעה מלך מצרים שב׳
שברתי׳ וגו׳ פי׳ של׳ כבאיוך׳ לכן כה
אמר יי׳ הנני אל פרעה מלך מצרי׳
ושברתי את זרועותיו את החזקה
שהיתה חזקה׳ שהיתה שלו עד
עדיין׳ פי׳ זה שלא עדיין היה׳
ומעט׳ ואת הנשברת׳ עם השבי׳
בתופשים בך בכף תרין׳ בתפש׳
בך בכף להשען עליך אותה תרין
כמורס הנשען על כתף חבירו׳ וכ׳
והוא עתיד כתפו ומאחריו ועש׳
עניין כאילו הוא רעץ וחבירו
הנשען עליו נפל׳ בהשענם עליך
תשבר׳ שאני אותם את עניך
כאילו הוא שבור כשהיו מלכי
ישראל׳ צריכין לעזרתן׳ אותה יי׳
אמרת אני רעץ ואיני יכול לעזור
ובקעת להם כל כתף׳ שברת להם
כל כתפיהם פי׳ והיה כבקעת לפני
כמורס שתופשו ומשענת בידו׳
להשען עליו ונוח לו וכשהוא מ׳
מכביר עליו הוא בטור שתעזור
כתפו להשען הוא נפל לארץ וא׳
ושובר את כתפיו כך עשית׳
בהשענם עליך תשבר והעמדת
להם כל מתנים׳ אף הוא מעל הוא
הארץ ועומד על רגלו ועל כל אות
מתניו ואינו סומך עוד עליך ויש
פותרין והעמדת להם כל מתנים׳
והעמדת להם כל מתניהם כשהם
נפלים לארץ ומתניהם תעמיד
הימד׳ ומורי אומ׳ והעמדת עומד
גופו זה פת׳ בהשענם עליך תש׳
תשבר והעמדת להם כל מתנים׳
כשבקשו להשען עליך עשית
עצמך כאילו שבור הייתה והן
פורשין ממך כמורס שמעמיד
להשען על כתף חבירו׳ ואומ׳ לו
עמוד ומעמיד כי אני בא לה
להשען׳ אף אתה בהשענם

עליך תשבר והעמדת להם כל
מתנים׳ בתוך ארצות נשמות׳
ונתתי את ארץ מצרים שממה
עם ארצות נשמות ונתתי את
ארץ מצרים שממה עם ארצות
על ארץ מצרותם׳׳

וכן תירגם יונתן

תתבתהון׳ וכן מטרותך ומולדו
ומולדותך ולא יהיה עוד את׳
והמשתרים שלא יהיה מלך חשו׳
כמן המלכות ומתוך שאין כן מה
שבכל שעה שיורדין למצרים
לעזרה היו עוברים על לא תוס׳
תוסיפו לשוב בדרך הזה עוד׳
ומזכירת להם לזה אותם עוברים
על תורתכם בפנותם אחריהם׳
לא יהיה עוד לבית ישר׳ למבטח
בפנותם אחריהם׳ ומזכיר זה
אזכרת שעונם אז ידעו מצרי׳
כי אני יי׳ כשאני עושה בו שפ׳
שפטים כי אני יי׳ הפרע מהם
כענין שנ׳ ואת אותותי אשר
שמתי במצרים וידעו כי אני יי׳
ויהי בעשרים ושבע שנה ולא
עשר מה שבעשרים ושמנה ש׳
ולמלכות נתנה לו ארץ מצרים׳

כך שנינו בס׳ ע׳

והוא לכך עד כאן ולמלכות מין א׳
ששנינו בסדר עולם מוחד
כנגן העביד את אלו מעבדתו
הגדולה שעשה לו וכבש אר׳
עד והיה לחילו עורח גדול בעב׳
מעבודתי שכל ראש מוקרח
ומחיות הראשוני שהם עשויים
על ראש כשכול ומשפשף שיער
שעל גבי הראש עד שעלה קרח
וכל כתף מרוטה וכל כתף גלודה
העור ומחיית עצים ואבנים שה
שהם עשויים על כתפם לשאת
טולה ולבנות דייק ושכר לא
יהיה לו ולחילו ומצר על העבודה
אשר עבר בה שלא מחר שאלו
שאלה של עיר עלה היום ושקעה

צריס ונשטף ויהם כל השלל של
שלא הוליך כלום׳ ולפי שנער
עליה ועל שללה ולא טעם כלום
מבשיו עירנו שלא היה לו שכר
מה שלל ומהכרה לו ולחילו ומצר
על העבודה אשר עבד בה ושא
המונה ושלל שללה עבשיו משלל
מצרים אני פורע לו ממקום שלא
נשא המונה ושללה של צור הוא
נשא המונה ושללה מצרים והיה
שכר לחילו על פעולתו אשר עבר
בעד עתה לו במצרים׳ ולפי שנ׳
עשו לי רעה שהבטיחו מלכי מצ׳
ישר׳ לעזור אותם וכשהוצרכו
להם לא באו להם לעזרה ומסרו
אותם בכף נבוכד נצר וגם אני אעש׳
להם כשהם צריכים לעזרתי לא
אעזור להם ואמסור אותם ביד
נבוכד נצר מלך בבל׳ ביום ההוא
אצמיח קרן לבית ישר׳ ולא מצ׳
מצאתי פירוש מקרא זה מהו ש׳
אצמיחה קרן לבית ישר׳ מפלת
מצרים לא באו להם שום ישועה
שהרי ישר׳ גלו׳ שגלה שנה
לפני מפלת מצרים שהן גלו כב׳
כבוא שנה עשרה׳ ובבואה
שכבש מצרי׳ בל׳ ולנבוכד נצר
ומבוא שנה שהן גלו עד התחי׳
התחילת עשרים ושבע לכבוש א׳
מצר׳ ולפי אני אומ׳ ביום ההוא
מוסב על פירוש של מעלה ויקץ
ארבעים שנה אקבץ את מצרים
שאותו חשבון כלה בשנת בלש׳
בלשצר׳׳

וכתיב בדניאל

שבאותה שנה חלם בלשצר׳
וכת׳ קדמוהי מדיין היא כל׳
וכת׳ חיוה הוית עד דקטילו וגו׳
גפהיין וכת׳ חזה הוית ואחרי חו׳
חזוא אחרי תניינא דמיין לדב׳
הוא פרס ובתרכן אמרין לה
קומי אכלי בשר סגיא׳ כלומר
תפסי המלוכה ומלכות פרס הוא

שעייתה קדש לישר' הוא יעבד
וגלות ישלה ואינן שארבעים
שנה של מצרים כלו מאותו פ'
פרק שתפש בלטשצר המלוכה
שהרי מצרים נתנה ביד נבוכד
נצר בעשרים ושבע לנבוכד
נצ' שהרי בשנת שאמרה
נבואה זו יחזקאל נתנה ארץ
מצרים ונשא המונה ושלל
שללה ובז בזה והוסף על עשרי'
ושבע ארבעים שנה שהיתה
חריבה הרי ששים ושבע עם
אלה ארבעים שמלך נבוכד
נצר ועשרים ושלש שמלך
אויל מרודך׃

כד' איתא במסכת מגי'

הרי ששים וח' שנים בלטשצר
בנו שלש הרי שבעים ואחת
ואל תתמה על שנה יתירה
שהרי בתחילת עשרים ושבע
חרב נבוכד נצ' ואותה שנה
עלתה לו לנבוכד נצ' ולחרבות
מצרים ולשתיהן חדא ובלטשצ'
המלך חזון ראיה אלי דניאל
בשנה של בבל דניאל חלם חדיו
וחיזוי רישיה על משכביה׳
סליקו מודיין חלמין כתבריש
ואלין אמר בשנת שלש לבלטשצר
המלך חזון נראה אלי דניאל
בשנה אחת לסוף שבעים שנה׳
ובבל בלטשצר מלכא עבד לחם
רב לרברבנוהי׳ בלטשצר אמר
בטעם חמרא להיתיה קדמוהי
יכת' כל מדין התיו למאני דהבא
ונכספא די העפיקו׳ כמו שאמר
בסדר עולם ביה בליליא קטיל
בלטשצר מלכא דכשדאי דריוש
מדאה קביל מלכותא כבר שתין
שתין ותרין׳ וזה הו' כבר שתין
אלא שמלך מיום שנבא נבוכד
נצר להיכל מצרי והיכן עולד
שמנה דריוש הרי שבעים שנה
ובבל מיום שמלך נבוכד נצר

והרי שבעים שנה חסר אחת ר'
ומיום שכבש את יהויקים׳
ועוד שנה אחת לבבל׳ עוד
דריוש והשלימה פ׳ שנ' בשנה
אחת לדריוש בן אחשורוש׳ ו
והוא בנה את בית המקדש ע'
בשנה אחת לדריוש מלך פרס
וגלות דבר ה' מפי ירמיה העיר
ה' את רוח כורש מלך פרס ויעבר
קול בכל מלכותו׳ וזהו [illegible]
קץ׳ ולך אתן פתחון פה בתוכם
ויחזקאל והרבה ולא תאלם עוד
כשראו שנבואתך מתקיימת
אלו מצרים ומאורע זה ובכך
לאמר שבו עלינו האויב׳ כי
קרוב יום ה' ולא תאחר עד שנ'
או שתי שנים אלא כשנגזר
זאת תהיה חריבה שהרי נבוא'
זאת שאמרה בעשרים ונבוכד
נצר ובתחילת עשרים ושבע ה'
החריבה לכך וקרוב יום וה' יום
ענן ועת ים יום משפט ומצרים
שיהיה היום יום חשך למצרים
ומפני ערפן עת גוים יהיה עד
שהאומות במיים עליה הכעס
חרב במצרים והיתה חלחלה
בכוש כשתפלים חרב בן נצר
ממצרים תהיו חללים ומצים כוש
שהם שכנים למצרים׳ וכבו חס
כוש ומצ׳ שהם מתיראים
שלא יעלה נבוכד נצר ויהרג ס'
כשכיניהם מצרים׳ בנפל חלל
שהם ראוים שנפל הריגה במצ'
ולקחו המונה ונהרסה עד היסו'
היסוד׳ כוש ופוט ולוד׳ וכל הערב
וארץ מעולין׳ וכל הערבות האומ'
האומות שנתערבו בהם ונתחתנו
בהם ובקצת בתוכם לישב ובני ארץ
הברית׳ אפילו אומות הרחוקות
שכרתו עמהם ברית לבא לעזרם
מנת ערותם אותם בחרב יפלו כשי'
כשבאים לעזרתם סומכי מצרים׳
הפחות והסגנים והראשים של

שרות השם ובאים עליהם׳ גאון
עוזם׳ חוזק שלה שהוא מתגאה
בלכן עליהן׳ ויירשו לבוא על כוש'
בשביל עוזם בעזרתם ובשביל
רוקם ואיפרכם שלי ומגדל
סונה ועד גבול כוש׳ מאז כיון להם
להחריב את כוש היושבת על
הנהר׳ כמעין שנ' הוא הכוכב את
כל ארץ כוש ואין יכולה לטכשה׳
ביום בני אדריים לפי שהנהר
סובבם להחריב את כוש מבוד'
להחריב את היושבת לבטח והית'
חלחלה בכוש׳ כי הנה באה בעשו'
בעשרים ושבע והשבתי את
המון מצרים היו מלין ונערים
אין העולם על יד נבוכד נצר שיאמ'
ויוסרו בידו אותם והוא ועמו אתו
ואותו עריצי גוים מובאים קב'
חיפר׳ מקריות האלו והשבתי את
את המון מצרים הוא ועמו אותן
ביד נבוכד נצר מלך בבל וכו'
עריצי גוים המובאים עמו לשחת
הארץ׳ ונתתי יאורים חרבה׳ ונתתי
יאורים חרבה ונתתי ארץ מצרים
חרבה׳ שארץ מצרים נקראת יאו'
יאורים לפי שכל חיותה ותורת
מיאור׳ ומכרתי את הארץ׳ כמו
ומסרתי את הארץ פ׳ ואמר ה'
את סיסריו ושאו מארץ מצרים
ומלך מארץ מצרים לא יהיה עוד
מושל באומות׳ כענין שנ' מן ה'
הממלכות תהיה שפלה ולא תת'
תתנשא עוד על הגוים׳׳

ובן תירגם יונת'

וחלכו וארענו דמינו׳ ונתתי לנ'
ירמיה של מלך בבל בארץ מצרים
שפחדו נפלו עליהם׳ ונתנו שפט'
בגין כמו לכבריי שם למצרים׳
ונתתי אש בגעשן של נבוכד נצ'
חורה מיעת בן כוש על פני של מ'
מצרים׳ חול החול׳ פת' ומעין תשע'
שהולכן בגלות׳ פ׳ ותחחל חל החיל
המלכה׳ ונוף תהיה להבקע שות'

ג' מיים פחות אל מי דמית בגדל
בגדלך אל מי אתה דומה בגדול
שהוא גדול בגדולה מיוחד כי אם
מלך אשור ומלך אשור אני רוצ'
ראיה אותך. להמשך שהוא א'
ארז בלבנון. ראיין הוא שהו'
כארז בלבנון. מה ארז גבוה משו'
משאר האילנות שבלבנון אף ה'
הוא גדול בשררה ובכבוד על כל
המלכים שכל המלכים משועבדי'
לו. שהוא מלך על כלם יפה ענף
כ"ל ביאיו כנע. שענפים
שלו ארוכים וגבוהים ומרחיבי'
היכה וחורש מיצל יער שלו עלו'
ומוכה לישב תחתיו שהוך
שהוא יפה ענף שהם ארוכים
ומרוכים ומרחיבים מיצל היכה
עד למרחוק וגבה קומה היאך
עיניו על כל האילנות וכן עב'
עבותים היתה צמרתו וכן ענף
ענן עבות שלו כמו שאו' יפה
ענף היתה צמרתו עלה למעלה
היתה אמרתו כמו שתי גברים
ברוש אומר. האו ענף שבראש
גבה האילן שאין למעלה היא'
היאך ענף ראילן הוא יפה ענף
ענף יפה גדולתו וחורש מיצל
שכל המלכים נתונים תחת על ידו
לפי שהוא גבה קומה על כלם
מים גדלוהו והולך ומפרש לזה
הוא יפה ענף וחורש מיצל וגבה
קומה לפי שהמים יורדים עליו
מלמעלה מן השמים המגדלי'
את ענפיו כרוחב תהום' ומלי'
רוממתהו. התהום משקה את
שרשיו מלמטה ומגדלים אותו
בגבה קומה. ואת נהרותיה
הולך שנהרות. מסבבין למטע
משרשיו במקום מטעו. ואת
תעלותיה שלחה שמעיין ממנו
יעלות בקרקע שעושין כדי
בידקין ומאיו להשקות שאר
עצים. כלומר לפי שיהיה לו ג'

חיל גדול רומיים ופרסיים
נכבש תחת ידו כל העולם. על
כן שמים גדלוהו תהום רוממת'
רוממתהו ואת נהרותיה הולך
סביבות מטעה דבר זה גרם
שהיה גבה קומתו מכל עצי
השדה ותרבינה סרעפותיו ה'
הם ענפים העליונים שהן עבין
ומרובין עד מאד ותארכנה
פארותיו הם ענפים התחתונים
שהם ארוכים עד מאד ומאים
רבים כשלחו פת' ממים רבים
מן הנהרות שסביבות מטעה
גדל בגבה קומה ונתפשטו פא'
פארותיו וסעיפותיו. כלומר
לפי שהיה לו שרים נתפשטו מל'
מלכותו בכל העולם בסעיפותיו
שכנו קננו כל עוף השמים כת'
כתוב ותחת פארותיו שמורים
ילדו כל חית השדה כמילותיו
כמו כרכים המוקפים וכבטן
ערים המפוזרות. ויף בגדלו
ותייפה בגדלו לפי שהיה
יפה ענף וגבה קומה מים גדל'
גדלוהו ונמצא דליותו. הן פארות
פארותיו. כי היה שורשו אל
מים רבים. כלומר דבר זה גרם
שהיה ממשלתו וחזקו על עמ'
עמים רבים. ארזים לא עממוהו
ארזים לא החשיבו אותו שלא
הפילו אור פנו כמו [illegible]
גחלים עממות. גחלים שרכו
שמלבשין ומכבין שנכבים
אורם. כמו כהה הנגע. ויותג'
עציו ומפשיו שלא היה ארז
גבה ממנו שיחשיבו. כלומר
לא היה מלך גדול ממנו בכל
המלכים. כמו אלהים. כלומר בכל
העולם לא היה כמותו. ומפרש
והולך ברושים לא דמו כן כל
מורך כן מלוא ונגע. אל ס'
סעיפותיו שיפלו מאן שלם
לא היה גדול ומרוך בענפיו.

של מעלה. כלומר יופיו ומלכים
אחרים לא היו מושלים בחכוסים
ובאופרסים שלו ויקנאוהו כל
עצי עדן. ויקנאו בו כל המלכים
יען אשר גבהת בקומה לפי שגב'
שגבהת עמיך בקומה אני אנ'
אשפילך ואתנך ביד איל גוים ביד
נבוכד נצר שהיה קשה שבגוים
ראוי. ומה שנה ראשונה כבש נינ'
נינוה שהיא מאשור. שנא' מן הא'
הארץ ההיא יצא אשור ויבן את
נינוה. אל לשון קשה. כמו יש לאל
ידי: וכן הלוך ילך. ומאסריה
כיד תקוה. עשה אפן עשו יעשה
לו נבוכד נצר ברשעו שהרשיע
כאשר שהגלה אותו וגם אני פריע
לו מדה כנגד מדה. וגרשתיהו
ממלכותו. ויכרתוהו זרים אשור
שהוא כארז בלבנון כרתו אותו
נבוכד נצר. וירדו ויצאו כל גויי
הארץ. כשתכרת מלכותו ימעט
כל חורי הארץ שהיו משועבדים
תחת עול ידו. ויטשוהו ומניחין
אותו יחיד על מפלתו ישכנו כל
עוף השמים בסעיפותיו קננו
בתחילה קודם שנכרתו כל עוף
השמים ועכשיו שתשברנה
פארותיו ישכנו לארץ כל עוף
השמים שמקוננים לארץ. כלומ'
שיהיה חילו שוכנים עליהם כל
עוף השמים ומוכלים אותו ואל
פארותיו ועל פגרי שרים שלו
שוכנים חית השדה למען אש'
אשר לא יגבהו. עכשיו מגנים
אותו הנביא ואומר לו לפיכך
אני מאבד אותך מן העולם
שיראו ויסרים מלך ומלכים אח'
אחרים ולא יגבהו במלכותם למ'
אל אני ולא יתנו אל עבותם
בין עבותים שלא יתנו אל מלכות
למעלה שלא יאמרו כמו שאמ'
שאמרת מושב אלהים ישבתי
בלב ימים. ולא יעמדו אליהם

כנחלים ולא יעידו בגבורתם׳
שהם מתגברין ומגביהין ע״ענין
אותן המים ושוטפין ת״ל ואין ה׳
המים וגדלים בנחת׳ כי כלם׳
ענין לאות. לפיכך לא יגבהו הנחל׳
ההולכים שעדרן כלם לאורך׳
והיינו הם נוטין אל ארץ תחתי׳
בתוך אותו מקום שבכנ ארס יו׳
יורדי בו׳ על לאורך אשר יגבהו
בקומתם כל עצי מים שהן רכים׳
לפי שהן חלושים אלא שנעפים
ומוכים מאחרת לחלוחית המים
ולא יתנו את צמרתם אלא בין ע׳
עבותים אין להם להיות עניין כ׳
כענני עשן׳ כלומר לא היה להם׳
להתגרות בישר ולא יעמדו אליהם
אל עבותם לא יתנשאו להשוות׳
גבורתם אל שותי מים׳ כמו רדתו
שאולה שיורשת את מלך כנ׳
כנוכר כנר והורג אותו והאי׳
יורד לשאול האבלתי עליו אבלים
רבים׳ שהיו סוככים עליו׳ כסיתי
עליו את תהום׳ כסיתי בשבילו
את התהום שהיה רגיל להשקותו
ולגדלו׳ כמו שנ׳ הנה אשור ארז
בלבנון׳ כשרועה ויבש את האי׳
האילן׳ שהתהום משקהו ואמנע׳
נהרותיה סביבות מטעה׳ ויכלאו
מים רבים׳ שיגדלוהו והרימו כן
פאורתו׳ ואקדיר עליו לבנון׳ א׳
ואיד האילן מתיבש׳ ומשחירים
פניו ויהוו יבשות אני משחיר
בשבילו כל עצי לבנון׳ שכל אותן ה׳
שהיו מים מגדלים אותו והתהום
רוממתהו היה אשור יפה ענף׳
וחרש מצל׳ וכל עבשין שכסית׳
את התהום עליו אינן כן׳ ואג׳
ואקדיר עליו לבנון ואקדיר ענפי׳
שעליו׳ שאין לשון לבנון אלא ע׳
ענפים׳ וכן הוא אומר בתחילת
הפרשה הנה אשור ארז בלבנון׳
ארז מסוכך בענפים׳ ולא ענפים
שאין מתפשטים אלא הולכים

בקומה זקופה למעלה אלא א׳
מתפשטים והולכים׳ לפיכך
אומר יפה ענף וחרש מצל׳
כל ענף שלו יפה לצל וכל עצי ה׳
השדה עליו לעטה׳ וכל עצי הש׳
השדה שהן שותים מים שהו
שהולכים עליו סביבות מטעה׳
כמו שאמרנו ואת שלחה אל׳
כל עצי השדה׳ עבשין שכסית׳
עליו את התהום מתיבשות׳
שאין עליהם אלא משום יבישו׳
שאין לו מים לשתות׳ כלומר
כיום שירד מלך אשור בור נבל׳
עצי אלו ויכלה עליו רבות אומות׳
שבמלכותו את יורדי בור עם
יורדי בור׳ מקול שמועת מפלתו
ירעשו מלכי אומות שלא יקרה
להם כמותו שלא יחריבם נבל׳
נצר וינחמו בארץ תחתית׳
כשאתה מוריד אותו לשאול
ורואין אותו מלכים שכבר ארץ
תחתית׳ הם מתנחמים על רעת׳
ירידתם כמו שאמ׳ ישעיה שא׳
שאול מתחת רגזה לך לקראת
בואך וגו׳ וסמיך ליה כלם יענו
ויאמרו אליך גם אתה חוליתה
כמונו אלינו נמשלת כל עצי עדן
כל המלכים היושבים מיטב
הארץ גם הם שאול הולכים׳
ירדו שאולה ויהרגו וזרועו ישבו
בצלו בתוך גוים׳ חזקין חיילותיו
המחזיקים במלכותו שהיו יוש׳
יושבים תחת צלו׳ גם הם
יהיו עמו בתוך אותן המקומות׳
היורדים אותן לשם אל ירכתי
בור׳ אל מי דמית ככה בכבוד
ובגדל׳ סוף הפרשה מפרש
תחלתה׳ שאמ׳ אל מי דמית
בגדלך׳ כל זה הכבוד שאומר
בזה הפרשה שהיה למלך אשור
מכבוד ובגדל׳ ככה היה לך כבוד
וגדל׳ ואעפי הורדתי אל מלך
אשור שהוא נקרא עצי עדן׳

אילן יפה׳ כמו שאומר הנה
אשור ארז בלבנון יפה ענף׳ כן
בתוך ערלים׳ בין ערלים השכבת׳
אותו הוא פרעה וכל המונה׳
הוא הדבר שגזרתי עליו ועל
יפיותו׳ ירידתו שאול גזור הוא ע׳
על פרעה וכל המונה׳ לפי שאומ׳
בתחילת הפרשה אמור אל פר׳
פרעה מלך מצרים ואל המונו
אומר בסופה וכל המונה ויהי׳
בשתי עשרה שנה לגלותנו
בשנים עשר לחודש באחד בו׳
לאמר׳ שא קינה זו כפיר גוים׳
נדמית לכפיר אריות שמושל ב׳
בכחו שדורס וטורף טרף׳ כדי
לו שאתה מתגאה ועושה כענין
מלך חזק באומות׳ שאתה כל
כבש אומות תחת ידך׳ ואתה
כתנין בימים׳ אתה כפיר נדמית
ואינך כמו שעשיתה בעניך׳
שאתה עושה לכפיר גוים
ואתה כתנין בימים ואתה כת׳
השולט בימים שאין דרכו לטרוף
טרף אלא רובץ בתוך יאוריו׳
שאין לך כח לכבוש את האומו׳
תחת ידך שמלכותך רך לך
אלא עדיין אתה היית הולך וגד׳
על מלך אשור לכבוש אותו תח׳
תחת ידו כמו שנ׳ בימיו עלה
פרעה נכה על מלך אשור לכב׳
לכבוש ותגח בנהרותיך ותכבש׳
ותכבוש בנהרותיך תחת ידיך׳
שאר אומות ותגח׳ לשון נגחי׳
מכתן ומשוך אותו מכתן׳ וכמו
ותורב ישראל ותגח ומימיו׳ ות׳
ותדלח מים ברגליך עכרת כל הא׳
המים בחילך׳ כמו דרך שבא לא׳
להעיין עליו ומתו ותנו בתוכו׳
ומשבע קרקעיתו עד שעוכר
אותו ורוב חיילותיו היו עוכרי׳
על הנהרות שעוברין בתוכן׳ ו׳
על׳ ותדלח מים ברגליך אתה
כתנין בימים שאין לו רגלים ב׳

לכתוש כלום ולעזות לכתשה' וא'
ואתה עשית לך תלים כמפי רב
מוגית לכתשה' וחרפה לשון רבי
ומסה' כמו כרגלה רפה' כאמר
הרגת חיילותם של אומות' וכל
ואבחת במשרייתך ואומר רב
עמיין ואחריתו ודריעתהון
ופרשתי עליך רשתי' כפיר גוים
נדמיתה' ואתה כתנין בימים'
ואני איני עושה לך כמ' שדרית
שאני אעשה לך כתנין בימים'
וזה עושים לדגים שבים פורש'
עליהם רשתות' ומעלין אותן מן
הים בחרמים ומיד המתים'
כאמר אני אביא עליך נבוכד
נצר' בחיילות גדולות שתופס
אותך בחרמו ומשרייתך' והשבע
והשבעתי ממך ונבלתך' הש'
השלכתך' כמו רמה כים'

וכן תירגם יונתן

ואתמלך חיליו פגרי משרייתך'
כאמר מלאתי מגיאות מנפלי ב'
חרב' ונפקד אני משקה ארץ ב'
שאתה צפה על פני מים מזו
מאורך' כמו צפו מים על ראשי'
ואתה ארץ שאתה משקה מד'
ודמיך אל ההרים' וכסיתי בכב'
בכבותך שמים וגו' לפעלה היא
פרעה וכל המונה שנא' הוא יו'
יורד לשאול ונדון בהבערה
וכשתכבה הבערתו יעלה
העשן ויכסה המים ויחשיך
המאורות' על וכסיתי בכבותך
שמים כשתכבה אור שלך כלו'
כשאני מכבה אור מלכותך יהיו
בעיניך שמים מכוסים וחשו'
וחשוכין ואחר ביזות הבאים'
עליך' שמש בענן אכסנו' ויש
משמעותו שמש אכסנו בענן'
שלא יזרח וירח לא יאיר אורו
מפני העשן שמכסה אותה' כלו'
כל שומעי שמעך יתמהו ויש
וישתוממו' כי יגעו איש נפשו'

למאור גם עליו יעלה המשחית
על מאורי אור בשמים כל הגדול
המזלות המאירים לך בשמים
בעת גדולתך' עכשיו לעת מפלת
מפלתך' יחשיכם' ונתתי חשך'
ונתתי מר ושבר על ארצך והכע'
והכעסתי לב עמים רבים' שיהיו
כועסים עליכם עמים רבים' כה'
בהביאי מזה שהן מאין שהב'
שהבאתי שברך בגוים ובארצות
אשר לא ידעתם' והשמותי עליך
על מפלתך האומות' כבירים להיו'
להיות חריבים ושוממים' ומלכיה'
המלכים ישערו עליך שער מרוב
פחד' בעופפי חרב' שהן ומתפחד'
ומזה שאני מעופף' חרב על פני'
פניהם של מצרים' וחרדו לרגעים
איש לנפשו' ומדבר זה שלא יח'
יחריב אותן נבוכדנצר כמו שנ'
שחרב מצרים הם חרדים כל
שעה ושעה' שכל אומה ואומה
מתיראה שלא יחריבה נבוכד
נבוכדנצר חרב מלך בבל תבואך
חרב בבל תבוא עליך בחרבות
גוים חיילותיו של נבוכדנצר
שהם גבורים ועריצי גוים כלם
לא תרמסם רגל' והאבדתי את כל
בהמתה שלא תעבר בה רגל
אדם ורגל בהמה לא תעבר בה
ולא תשב ארבעים שנה' אז אש'
אשקיע מימיהם אז אשקיע על
מימיהם' כאמר כשהייתה
מישוכך הדלחת מים ברגלך'
והיו עכורים מרוב חיליך' עכשיו
כשאני מאבדך שלא תעבור
בך אדם עד שוקעות הטיט
המעורב בתוך המים בקרקע'
בקרקעיתו שעלה ומתגבר ועכ'
ועורבב בתוך המים לפי שלא ב'
תדלח עוד ברגלך כיקדם ונהר'
ונהרותם שנתרפשת בהן יהיו
צלולין כשמן ארץ ומלואה ארץ
שהייתה מלאה כל טוב' ריקה'

היא קינה' ומי מקוננת בנות
הגוים מקוננה על מצרים ויהי
בשתי עשרה שנה לגלות' עד'
שנה אחת אחר חורבן הבית'
בחמשה עשר לחדש שנים עש'
ממי נעמת' מי היו המלכים שאת
נעמת יותר מהם' כלומר מי היה
המלך שהייתה חשוב יותר ממנו
לא היית חשוב משאר מלכים
שירדו בגיהנם' וכמו שהם ירדו
גם אתה רדה והשכבה בגיהנם'
חרב נתנה' משכו אותה וכל המו'
המונה בהרגת חרב הן עכשיו
ועל לפי שנגזר עליהם' ומאחר
שהם נתונים לחרב דין הוא' ש
שימשכו אותו לחרב לקיים על'
עליהם הגזירה' ידברו לו ידברו
ממנו' שכולו ולו ולהם ולך שהם
סרוכים כמו זה מין לשון על'
והוא כמו וישאלו אנשי המקום
לאשתו' מי היא' כלו' ידברים
ממנו אילי גבורים' שאתך שא'
שאול' וכן אומרים אותם שא'
שאתך שאול עכשיו אנו רואי'
שהוא עדריו ירדו ושכבו עם
ערלים חללי חרב' וזהו ידברו לו
שם אשור משאול וכל קהלה של
אשור וחיילותיו הם כלם קברו'
סביב' לאשור בירכתי בור' כמו
עולך הבור ומתרגמי' ולירכתי
המשכן' ולסיפי' אשר נתנו לו'
לפי שהם למעלה מאמר סבי'
סביבותיו קברותיו ומזן אנו
יודעין להיכן קברותיו' ומפרש
והולך בסוף להיכן קברותיו' ב'
בירכתי בור' אשר נתנו חתית
בארץ החיים' ואשר ירדו ערל'
ערלים אל ארץ תחתיות' אשר
נתנו זה שירדו עלם וכל המונה
שהן ערלים אל יורדי בור וזהו
מפני שנתנו חתיתם בארץ ב'
החיים' ואשר ירדו ערלים אל
ארץ תחתיות' אל יורדי בור'

וישאו כלימתם הם ואת כשדים
עם יורדי בור· ולא ישכבו את ה'
גבורים· וזהו שלא יבואו לכבוד
הטובה שישכבו עם גבורים של
שאול ומשנין ולא נהגו שירדו
לשאול בכלי מלחמתן ונתנו חרבו'
חרבותן תחת ראשיהם וזהו ה'
האות שלזה האיש לפיכך אנו
נותנין חרבו זה תחת ראשיהם
וזהו האות שלזה האיש לפי'
אנו נותנין חרב זה תחת ראשו
לומר זה האיש כל זמן שהיה
חרב זה תחת ראשו בידו לא נצ'
נצחן מעולם והם שיטלו להוכנ'
ותהי עונותם על עצמותם· על
ועונותם ואתכפרים להם מיתתם·
לפי שלא נתכפרו בחיים לפי ש
שייסורים ממרקים עונות· ואין
ייסורין גדולים מייסורי חרב·
ואותן שנהרגו נתכפרו עונות
בחייהן· אבל אילו שלא נהרגו ב'
לא נתכפרו עונותם בחייהם בר'
וזהו ותהי עונותם על עצמותם·
וזהו הענין כי חתית גבורים
בארץ החיים· ואתה בתוך
ערלים תשכבה ותשכב· לא ב'
ישכבו עם גבורים שלא נהרגו
אלא עם חללי חרב תשכב· שם
שמה אדום מלכיה· לפי שכת'
אלה המלכים אשר מלכו וגו' כת'
כאן מלכיה וכל נשיאיה· באש'
באשור ובעילם ובמשך ובתו'
ובתובל· כתב המונה או קהלה·
ובאדום כת' נשיאיה· לפי שכ'
שכת' בו אלה אלופי עשו אלוף
תימן אלוף· ואומר אלוף יעקן אל'
קנז· אלוף· ונשיאי חד הוא· אי'
אגבורתם בושתם· מגבורתם
שנתגברו על כל האומות שאו'
מועיל אותו לחרב· והורידו או'
אותו לבור עם חללי חרב· מאותן
מתנחם בעיניו ואומר גם הוא
חלל כמוני· ואין לו לינער על

שיבאו ועל שכר כל המונה שה'
שהרגו חללי פרעה ומתנחמים
כי נתתי חתיתו· ואני פרעה
ורוח יורדתי אל ארץ תחתית לפי
שנתתי חתיתי· פחדי על הכל
הבריות בארץ חיים שהרגתי
אותם· על כן אני שוכב בתוך
ערלים· וכן אומר חללי חרב פרע'
וכל המונה· ולפי שכבלום כתוב
כי נתנו חתיתם· ובמצריים לא
כת' בזה הפרשה כהם· ארץ כי
אביא עליה חרב· כך מנהג מני
אדם אנשי מלכות המתפחדי'
שלא יביאו עליהם חרב האויב
ויהרגום· וזה הם עושים ולוקחו
עם הארץ איש אחד מקציהם
עם הארץ ולוקחים איש אחד
מבניהם ומקציהם אותו להיות
צופה ויושב על משמרתו· שאם
יראה חיילות הבאות עליהם
שיזהירם להיות נכונים בכלי'
מלחמתם· שהוא יושב על מגדל
גבוה שיכול לראות למרחוק·
וראה הצופה את החרב ותקע
בשופר להזהירם· זה האומר
שהאויב בא עליהם· תפשו כלי
מלחמתכם שלא יטלו אתכם
כפתאום· ולא נזהר ולא השגיח
ונתייאש מבעוד והביא חרב
האויב עליו והרגו· דמו בראשו
יהיה· דמו הנשפך בפשיעת'
עצמו הוא נשפך לפי ששמע
קול השופר· ולא נזהר כמו שמ'
שמפרש בסוף ולא תקע כש'
בשופר להזהיר את העם והעם
לא נזהר· ותקח מהם נפש אחד·
הוא בעונו של צופה שלא הז'
הזהירו נלקח והיה דמו הנשפך
על יד הצופה שלא הזהירו כך
הק' ידרשנו ממנו ומעדם כן
בצופה שחשוב עליו כמו שה'
שהרגו בעצמו בן אדם צופה
נתתיך לבית ישראל· בשביל

דבר זה· כששומעת מפי דבר
פורענות שאומר אדם להביא ע'
עליהם חייב מפני מעשיהם ה
הרעים והזהרת אותם מאתי ול'
מזהיר אותם על הרעה שאני
שולח אליהם ומען שיחזרו
בתשובה· וינצלו מן החרב
באומרי לרשע צופה נתתיך
להזהיר אותם· ולאמר לרשע
רשע· אתה חייב מפני מעשי'
הרעים· ולא דברת· ואם אתה
לא דברת לו לאמר רשע מות
תמות· שיחזיר בתשובה· הוא
רשע בעונו ימות במעשיו
הרעים שבידו· ולא חזר ואותך
והוא השפך כפשיעתך שלא
הזהירו ודמו מידך אבקש· הוא כן
בעונו ימות שלא חזר בתשוב'
ואתה את נפשך הצלתה משנ'
משנעשה שהזהירו כך אומרם
לאמר צופה נתתיך להזהירם
לשוב מדרכם הרעה· ולאמר
להם אם יחזרו בתשובה ינצלו
מן הפורענות· לפי שכן הוא אנ'
כי פשעינו וחטאותינו עלינו
הם כבלים עלינו שאנו כהם
כפרה לא בתשובה ולא בקרבנ'
ולא במעשים טובים· וכה אנחנו
נמקים· ובמצותינו אנחנו נמ'
נמוקים וחייבים מיתה שאין
תשובה מגנה עלינו ומאחר
שכן הוא איך אנו חוזרים ול'
והייך נחיה לפי שאין התשוב'
מצלת מן הפורענות הנגזר
עלינו· אם אחפוץ במות המות'
הן אומרים שהתשובה אינה
מצלת אותם מן המיתה· אמו'
אליהם שאיני חפץ שימות
רשע ברשעו שיחזור בתשובה
כי אם בשוב רשע מדרכו ול'
ומדרכו הרעה וחיה· כלו' שה'
שהתשובה מצלת אותם מן המ'
המיתה· שובו שובו מדרכי'

ויאמרו אתכם שאומרים כי פשע׳
פשעינו וחטאתינו עלינו וגו׳
ושובו מדרכיכם הרעים שלא
תחטאו עוד בדרכיכם הרעים
שחטאתם עד עכשיו ואחר
תאמרו ואיך אתם נדרשים וני׳
לעונותיכם שאין אתם חוזרים
בתשובה׳ צדקת הצדיק לא ת׳
תצילנו פי׳ שזו הפרשה דבר
לפרשה הסמוכה לה ולמעלה כי
פשעינו וחטאתינו עלינו ובם
אנחנו נמקים׳ כלומר הן אומר׳
כשם שהרשע לא יכול להנצל אם
ירשע בתשובה ומעשים
טובים כך צדקת הצדיק עליו
תהיה ומגינה לעולם שכל מה
שהוא חוטא לעולם לא יכשל
בהם אומר להם שאינו כן ש׳
שצדקת הצדיק לא תצילנו ב׳
ביום פשעו הוא שאינו מביא על׳
עליו על פשעו כלומר שהזכי׳
אין מבטלות אותן ואין החומר׳
ורשעת הרשע לא יכשל בה ביום
שובו כלומר כל זה שהרשע׳
יום חוזר בהם לא יכשל בהם וכ׳
וצדיק לא יוכל לחיות ביום שהו׳
חוטא שזה צדקה שלו מגנה׳
מכלה החטא׳ וזה הוי פירושו
כנידו׳ לפי שאומר לצדיק
עשה כל רעות שבעולם ובצדק
שעשית כבר בהם חיה יחיה׳
והוא חיה בטוח על צדקתו עש׳
כל רעות שבעולם לפי שהוא ס׳
סבור שהזכיות מגינות על עו׳
עונותיו׳ ואינו כן שאומר שהו׳
על משכיל מבחון צדקתו ומלי׳
העונות הצדקות שלא תזכרנה׳
את הצדקות לא לטובה׳ ונהפכו
לו הזכיות לעונות׳ ובהם ימות׳
וזה שאמר באמרי לרשע מות
תמות׳ אעפ״י שאתה שב מחטא׳
מחטאתך׳ ואתה עושה משפ׳
וצדקה׳ אינו כן שאם חטא׳ כ׳

ישיב זה שמשכן את חבירו
שלא בבית דין במשכון דרך
שלא בבית דין׳ שאמר לו אתה
חייב לי ממון ונכנס לבית שלא
ברשות בית דין ונטל חפצו וה׳
והלך לו אם משיב אותו לו רשע׳
גזלה ישלם ורשע שגזל את ד׳
חבירו שלא בטעה׳ מאי ויגזל
את החנית מיד המצרי׳ והיתה
גזלה שאינה בטעה׳ כגון שגזל
ממנו פירות ומעות אם ישלם
לו מטעת גזלה׳ זה הדרש בחו׳
בחוקות חיים הלך׳ כדבר זה
יבצל מן המיתה הנגזרת עליו׳
ובלבד שיזהר בעצמו שלא יחט׳
יחטא עוד׳ חיה יחיה׳ חיה כל׳
שחוזר על הראשונות יחיה׳ כל׳
שנזהר בעצמו מלחטוא עוד
לא יתכן דרך׳ אינו יכול להיות
אותו שהקב״ה אומ׳ כי אם בשוב
רשע מדרכו וחיה וכל חטאותו
אשר חטא לא תזכרנה לו חיה
יחיה׳ שהן אומ׳ לא יחיה בשביל
תשובה והוה דרכם לא יתכן׳
והוה אינן יודעים שדרכי לא
יתכנו שאמרתם כל חטאתו לא
לא תזכרנה לו משפט וצדקה׳
עשה חיה יחיה׳ אבל דרכם
שהן אומרי׳ לצדיק עשה על
חיה יחיה בצדקתך׳ והצדקה
מגינה עליך לא יתכן לפי שכל
צדקותו לא תזכרנה׳ ובעולו אש׳
אשר עשה בו ימות׳ בשוב צדיק
מצדקתו ופירש והלך ואמר הל׳
הלוך מגינה ברשעו לא יתכן׳
שהן אומרי׳ לצדיק חיה יחיה
והוא בוטח על צדקתו ועשה
על מה זה מעשה לו כל צדק
צדקותיו לא תזכרנה ובעולו אשר
עשה בו ימות׳ וזה שאו׳ בבא ע׳
שוק לא יתכן דרך ה׳ שהן אומ׳
לרשע מות תמות אעפ״י שישוב
מחטאותו ועשה משפט וצדקה׳

אינו כן לפי שעליהם הוא יחיה׳
אינו בדרכו׳ הצדיק שעושה
צדקה וסומך עליה וחוטא אינו
פורעו ברשעו׳ ורשע ששב
מרשעו ועשה משפט וצדקה׳
אינו לתלו ולהחיותו עליהם ש׳
שכן אומר בזה לכן איש כדרכו
אשפוט אתכם בית ישר׳׳ בעשתי
בחמשה בחדש בשתי עשרה
שנה לגלות צדקיה שנה אחרת
אחר חורבן הבית׳ בא אלי הפ׳
הפליט׳ בא אלי לבשר שהוא היה
היה מפרס שעלה נפשו מיד
נבוכד נצר׳ מיד ויבא הפליט אלי
ואומר הוכה ירושלם ויד ה׳ היתה
על׳ ביום רביעי׳ וחדש בעשירי
בערב׳ ואומר לי עד מה שלא ב׳
חרב הבית כל זה שאתה אומר
להם שיהיה חרב אינם מאמינים
לפיכך אני לך לפני בוא הפליט׳
קודם שבא הפליט׳ ויפתח את
פי׳ הקב״ה שאמ׳ לי נבואה זו ב׳
הנבואה בסמוך לאמור להם ש׳
שבתחילת הספר אמר להם ונ׳
ונאלמתי קודם חורבן הבית׳ לפי
שאין מאמינים אבל עכשיו ש׳
שהוא חרב הם מאמינים בנבואות׳
לפיכך ויפתח את פי ולא נאלמתי
עוד מה שנאלמתי עד עכשיו׳
עד בוא אלי הבקר׳ ויפתח את ד׳
פי לקבל נבואתו וקבלתי נבואתו
מעת ערב עד הבקר שבא אלי
הפליט ויפתח את פי׳ ומאחר
שפתח הקב״ה את פי לקבל נבוא׳
נבואתו לאומרה לישר׳ ולא נאל׳
נאלמתי עוד מלהתנבאות להם׳
ולפיכך אומ׳ עד שבתחילה נאל׳
נאלמתי ועד בבואו הדברים כאו׳
שנ׳ ונאלמת ולא תהיה להם לאיש
מוכיח כי בית מרי המה׳ כלומר
עד חורבן נאלמתי׳ ועוד
אומר ואין לא נאלמתי אחד היה
אברהם ויירש את הארץ את

הארץ כמו שפירש בספרי'
א"ר עקיבא זה אחד מד' דברים
שהיה ר' ישמעאל דורשו ואני אני
דורש לפי דעתי כמו שהוא דורש
לפי דעתו אחד היה אברהם ולא
מצוה אחת נתנה לאברהם מצות
מילה וזכה בה שירש בשכר מצוה
אחת כל ארץ ישראל וכל שכן אנ'
אנחנו ששומרין שתי מצות של'
שאנו עתידין לירש את הארץ
בשכרן על הדם תאכלו ואתם
אומרים שאתם שומרין מצות
הרבה שבזכותם תירשו את
הארץ ואפילו מצוה אחת משב'
משבע מצות שקיבלו עליהם בני
נח אין אתם מקיימין גלוי ער'
עריות ושפיכות דמים ואתם
אומרים הארץ תירשו בתמיה
ולא כמו שאמרתם לירש את הא'
הארץ בשכרו על הדם תאכלו
אלא אפילו אותן הנשארין וני'
וניצולין מחרב נבוכד נצר בגלות
יהויכין ונשארין בחרבות בחו'
בחרב יפלו שישמעאל בן נתניה
הרג את גדליה ואת כל היהודים
אשר היו אתו במצפה ואנשים
שמונה שבאו משכם וכל אותן
ששארו מן הגלות וחזרו לארץ
למצרים ולא השגיחו לאמר כל'
מצרים והרג אותם נבוכד נצר'
כמו שנ' והיתה החרב אשר אתם
יראים ממנה שם תשיג אתכם
בארץ מצרים ואשר על פני הש'
השדה לחיה נתתיו שיאוכלו
ברעב ואשר במצודות ובמער'
שבמערות מן החרב ימותו בדבר'

ומורי ר' יוסף

פירש כעניין אחר יושבי
החרבות האלה אותם שיושבי
בחרבות האלה שהיו מלאות
ומיושבות קודם גלות צדקי' יהו'
יהויקים וגלות יכניה וגלות צדקי'
והיו הרבה חרבות ובתים חריבות

אוחזים בני יהודה שנותרו
בירושלים אין מתנחמים בעצמם
ואומ' אם החרבות האלה חרבות
היום אמנם ישב לאחר ימלאו כ'
ובני אדם' כמו שאמר אברהם ש'
שהיה יחיד בלא בנים ולסוף א'
ואחר נתן לו המקום בן ונתעלו
וזרעו כל העולם וכשחרב ארץ
כנען נתמלאו אותה זרעו כל כך
שכן שאנחנו רבים שלנו נתנה
הארץ למורשה שסופינו לפרות
ולרבות ולגדל ולמלאות את החר'
החרבות וזה הקב"ה משיבם
אמור אליהם כה אמר ה' על הדם
תאכלו את מאכל תפנוקיהם'
אתם אוכלים על ידי רציחה
שהורגין את בעלי ממון ונוטלין
את ממונם והדם הוא אחת מן
העבירות שמחניף את הארץ'
ומקיא יושביה כמו שנ' כי הדם
הוא יחניף את הארץ וכת' ולא
תקיא אתכם הארץ ועיניכם
תשאו אל גלוליכם שהיא היא
עבירת גלות' דכת' וסרתם ועבד'
ועבדתם אלהי' אח' והשתחויתם
להם וכת' בתריה ואבדתם מהר'
מעל הארץ הטובה. עון עזה'
גאותו ועזו בחרבות בחרב
יפלו' הלשון נופל על הלשון מ'
עקרין תעקר אל אשור כמ' שה'
שהן עשבות עכשיו בדבר
אותה ושממו הרי ישר' שהן
מיושבין עכשיו מאין יושב'
בני עמך הנדברים בך אדם
המספרים בך לשון הרע' שכאש'
כשחבוי אצל הקירות ומדבר
פתחי הבתים ואומ' כל אחד
לחבירו נלכה את עצמינו לשמ'
לשמוע דברים ולעגים עליך
ויבאו אליך וכשהן שומעין אצ'
אצל הקירות שאתה מתחיל
בנבואה הם נכנסים בפתחי
הבתים ובאין אליך כמבוא עם

נבואות צדקים כמו שהן אנשי'
טובים ויושבו לפניך כעמים כל'
כתלמיד לפני הרב' ושומע הנביא
זה דבר ה' ואותם הדברים שהם
שומעים לא עושים כי עגבים
בפיהם המה כי אתלו' עגבים בפיה
על דברי הנביא היה עושים
ליצנות על דברי הנביא' אחרי
בצעם לבם הלך' הנביא אומר להם
לא תגנבו וחייבו את הבריות
והם בכל עניין שיכולים ליטול לו'
ממון כתאוות לבם הם עושים' וש'
ושמעו את דבריך ועושים אינם
אותם השירה יש בהם' אבל
עשייה אין בהם' ובבואה הנה
באה' ובבואה הנבואה והיא את
מתקיימת אז יודעים כי נביא
אמת היה ואמת הדברים אומ'
כאומר עכשיו קודם שיקיים
הפורענות הם אתלו' עגבים שאין
מאמינים שיתקיים ואומר נב'
השקר הוא ולא דבר עליו הק'
המקום פורענ' אבל כשנתקיימה
הנבואה הם מאמינים ואומר'
נביא אמת היה זה' רוע'
ישראל הם המלכים אשר היו
רועים אותם שהיה לרעות אותם
ולהחזירם למוטב והן לא כן ע'
עשו' הלא הצאן ירעו הרועים'
דין הוא שהרועה ירעה את
הצאן ומוליכה ממקום מרעה'
אין דרכו של צאן לרעות את
הרועה והן ישתגו שהצאן יר'
ירעו הרועים כאמר שישראל
פרנסו למהם במאכלם ובמל'
ובמלבושה' כמו שאומר בסמוך
את החלב תאכלו' את החלב של
צאן אכלו ירכים וחבריו' לפי
שהמושלו המלכים הרועים' ויש'
ישר' לצאן נמשלו והם דין של
צאן ורועה רשע זה עושה
החלב יאכלו והצמר נטלו' ועשו
מה בגדים ולבשו' והבריאה

תיכלו' והשמינה שוחטו ואוכל'
לומר נכסים של ישראל נטלים
בגזל וחמס לאכלה ולמשתה
והצאן לא תרעו' ואחר שתפסו
ממונם לא השגיחו ברעית הצ'
להחזירם למוטב' את הנחלות
את הנבאות' כמו ולא נחלו על
שבר יוסף לא חזקתם בדברים
הטובים' ואת החולה שצריכה
רפואה לא רפאתם אותו שיה
שיחד ונכסים לא ריפאתם ולא
ולנשברת לא חבשתם אותה
שנשברה את שוקה' לא קשרתם
עליה אספלנית' ואת הנדחת'
ישר' שהדיחו מנין אלהי נכר' לא
חזרתם לפני בתשובה שלימה'
ובחזקה' רדיתם אותם' כמו כי
היא רודה בכל עבר' וגו' בחוזקה
נטלו ממונם של ישר' היכן של'
לא תרעו' שדרך של רועה לחזק
ולרפאות ולחבוש את החולה
והשבר' וכל אלו הדברים היו
האומרים כאן ואתם לא עשיתם
לפיכך תפוצנה בגלות בין הגו'
האומות' מבלי רועה שלא רעו
אותה כהוגן שלא חזרו לה תשו'
תשובה ומעשים טובים' ותהי'
ותהיינה לאוכלה בין האומות'
שנפוצו כאן שבאו ושללו אותם
בכל עת' והיה לאוכל ישגו צאני
ומתוך שאין לה רועה יתענו ב'
בהרים ובגבעות ואין דורש ואין
ואין מבקש להחזירם לדרך
שתעו בה ולהחזירה בדרך
ישר' כלומר הן שנו בהקב"ה וכחו
ומאחריו ועבדו אלהים אחרים
על ההרים ועל הגבעות הרמות'
ולא אמ' להם הפרנסים דרשו
את ה' ובשביל הרועה לא יכלו
לבקש עליהם רחמים' על כן וג'
ואין מבקש להחזירם למוטב'
לכן רועים בשביל שגרמתם גלו
לצאני אני אביא על הרועים'

וזה שאומר בסמוך' חי אני כו'
משמעה' אם לא יען שאינו לא'
מביא עליכם דבר כי אם בעון
שהיה צאני לבז ולא כשמול רב'
דבר אחר' וירעו הרועים אותם
ואת צאני לא רעו' וירעו הרועים
את עצמם מן ממון של צאני כ'
שאכלו חלבם ושללו צמרם של
ישר' והשאירו עניים וישראל
לא רעו' הנני אל הרועים ליטול
מהם מלכות' שבימי הושע בן
אלה לא העמידו מלך' שבטים
ובימי צדקיה לא העמידו מלך
מיהודה' ודרשתי את צאני וגו'
ותכמעלמן צאני ונטל מהם'
מלכות' והשבתים מהיה מבטל'
והצלתי מאומם מיירם שלא תהי'
תמיכם עוד' הנני אפנה ענ'
לצאני לשובה' ודרשתי את ה'
צאני בין האומות ששכבו וה'
והחזירם על ארצם ובקרתים
ואחפש אחריהם כמו לא יבקר
בין טוב לרע' כבקרת רועה עדרו'
ביום היותו' ודרשתי את צאני
ובקרתים' כמו שמבקר הרועה
את עדרו כשהוא עובר בתוך
צאנו והם נפרשות ממנו והלכו
להן שמבקש אחריהם עד
שאינו מניח כן אבקר את צאני
שנפרשו ממני וגלו בין האומו'
והצלתי אותה משיעבוד האו'
האומות' והצלתי אתכם
משעבודם ששיעבדו מקומו'
אשר נפוצו שם ביום אשר
הביאותי עליו את הרעה שהיתה
חשובה עליו ביום ענן וערפל'
והביאותים אל ארץ ישראל' פתר
ורעיתים את ישראל על הרי
שבהרים מרעה טוב ונוב ולא
ומשאיין את הבהמה' הם שנו
צאנו בכל ההרים' ואני רעיתים
על הרי וכל מושבי הארץ שם
שמרוך לישוב' יש מרעה טוב

ומתוך שכנו היישוב נותנין כח'
בתוכו אשפותיהן ומעלה עשב'
עד מאוד' לפי שהארץ שמינה
ומחוית מיטב שבבתיהם ושם
תרבצנה בהמכן בנהרים ובמעב'
אני ארעה את צאני כמו' ואני או'
ארביצם לערב למקומם' את ה'
האובדות שאמרתי למעלה שפי'
שפרנסי ישראל לא בקשו אני
אבקש' ואת הנדחת שאמרתי
למעלה שלא השיבותם אני אש'
אשיב' כלומר הגליות אני מחזיר
אותם האובדים בארץ אשור
והנדחים בארץ מצרים כמו שנ'
ובאו האובדים וגו' ולנשברת
שאמרתי למעלה שלא חבשתם
ואת החולה אשר לא רפאתם אני
אחזקה וארפא' כמו שנ' אספה
הצולעה' וארפאה' כמו ואוסף
איש טהור' וכמו ואוסף המצרע'
וכמו עד האוסף מרים וכמו שאי'
אני ירא כמלא' פבח ותרגו' לשון
אלם' ואת החזקה ואת השמינ'
אשמיד' מלכי ישר' ששמנו וה'
וחזקו ונעשו בממונם של ישר'
וגזלו וחמסו אותם ולא רעו אותן
כהוגן' כמו שאמרתי למעלה את
החלב תאכלו' ואת הצמר תלבשו'
אשמיד מלכותן שיפסיק מעלם
מהם' ואז ארענה ישר' בדין וכש'
ובשורה' כמ' שפירש' כלומ' הן לא
רעו במשפט' אני ארענה במשפט
המפורש כאן' ואתנה צאני' ואתם
שקראתי צאני' כמחלת הפרשה'
ודרשתי את צאני' ופירש עכשי'
היאך בין שה לשה' בין שה ד
אדם בעל זרוע' ואתם את חבירו'
שהוא חלש וימלו וגזלו ואיילים
ועתודים הם העשירים שגזלו זה
את זה' המעט מכם' המעט בכל
במעשיכם הגזל והחמס והרע שע'
שעשיתם' לפיכך צריך משפט
המרעה הטוב תרעו' העשירים

כבשתם תחת ידכם כדי שיתנו
מאונס ויתר מדעתכם· דלת העם
תדוסון ברגליכם· שלא השגחתם
עליהם לטובה· ומשקע מים תשתו
תשתו· מים צלולים שהטיט מוש
ומשוקע בתחתם· כלומר ומשקין
מעולים שתתם· ואת הנותרים
מן המים שהיינו צלולין והן עכ׳
עכורין שהיינו ראויות לשתות׳
ברגליכם תרפסון׳ ברגלכם רפש
ורפשתם· כמו ושאירה ברגלך
רפסה· עד הרעה הטוב ונתע׳
אתם אוכלים כל מעדני עולם ואת
ויתר מדעתכם· ושאיר קצותם
תשליכו בין רגליכם ומשקים ומע
מעולים שותים· ועניי מרים ש׳
כלומר ולעניי עמם לאכול שאיר
קצותם ומרפש רגליכם נותנם
להם לשתות· הנני שופט מרים ומ׳
ושפטתי בין שה בריה ובין שה
רזה· בין אלו השמנים שאין רע
אוכל מעדני עולם וגזלו וחמסו
את העניים מחייתן· והורעבו
והוציאו ולא אכלו כי אם שאיר
קצותם והן כחושים· יען בצד
ידו של אדם· שזהו הצד היו או׳
ומהדפין אותן וגם בכתף היו או׳
ומהדפין· וכן פירוש׳ כשור שדוח
את חבירו לפר׳ שאין רחיפה
אלא מן הצד וכן הוא אומ׳ כן׳
כלומר רחפתם אותם בכל עניין
שהרבה רדפתם אותם על חנם׳
על צד וזרוע׳ כמו על צד תנשאון
ובקרניכם תנגחו׳ אין נגיחה אלא
בקרן׳ כלו׳ נגחתם אותם עד
שהפיצותם אותם בגלות חוץ ל׳
לארץ והושעתי לצאני וממשלת
ממשלתכם ולא תהיינה עוד לבז
תחת ידכם שנתתם להם שאיר
קצותכם שאינו לך בזוי גדול
מזה׳ ושפטתי בין שה לשה ואני
פורע מכם מה שאכלתם ומאונס
בכל מעדני עולם והם היו רעבים

ולא נתתם להם כי אם שאיר קצ׳
קצותכם· רועה אחד ורעה
אתהן· ולא פירש עכשיו מפרש
ואומ׳ זה שאול ורעה אותהן הוא
עבדי דוד שהוא ירעה והוא יה׳
יהיה להן לרועה שאנו מקימו ע׳
עליהם· וזהו והקימותי עליהן
רועה אחד למי שהרועים אותם
עד שגזלו אני מקים עליהם ר׳
רועה· מוליכים עליהם עד עשי
כתובים· מלך כתוכם· אני יי׳ דברתי
עיתי ומקיים· וכרתי להם ברית
שלום ברית לעשות להם שלום
בין האומות· והשבתי חיה רעה
מן הארץ שאנו מכלו אותם
ומגרשם מן הארץ ומפניכם במד׳
במדבר· אפילו בחורשות את כ׳
ישלום לישב לבטח ואין מחריד
מן האומות שאין יכולין להזיק
לכם כמו שאומ׳ משה ונתתי שלום
בארץ ושכבתם ואין מחריד
והשבתי חיה רע׳ מן הא׳ ויישנו
ביערים· אני אכרות להם ברית
שלום ואושיבכם לבטח· שאפלו
הם ישינים ביערים· הם מתיראי׳
לינע כרם ולהזיק להם· ונתתי א׳
אותם סביבות גבעתי ברכה׳
כן מישמעתו של מקרא ונתתי
אותם לטובה ולברכה· והיכן ש׳
שתהא לברכה ולטובה סביבות
גבעתי ברכה והורדתי ירד׳
הגשם שפסקתי מכם עד עכשו׳
בעונותיכם· ומלקוש יורה בזמ׳
במרחשון· ומלקוש בניסן· גש׳
גשמי ברכה יהיו גשם שממלא
את השיבולת כך ואחר כך
שואש אותו הגשם· שאמרתי
בפרשת אם בחקתי תלכו ונתתי
גשמיכם בעתם שכשלה
שאז יהיה התבואה ומעלה
ומעיה ברכה בה ומכלים להכ׳
להכנסה לאוצר׳ ומיטה ומרקבת
שגשמים באין שואש ומרקבים

אותה והקימותי עליהם רועה
לשום אני מעמיד עליהם רועה
ומקיים שלא יפסוק לעולם מלכותו
הוא מלך המשיח· וכן ת׳ יונת׳
ומקיים להן נביא קיימין יוסף
ויעב׳ מלה כעבדמו אבונו· כלומר
מאותו זרע· כלות גוים מיד
שולטים ומוריעים אותם
האומות· כי אני יי׳ אלהים השופט
אותם כמיהם· אף זה מקיימו עדי
מקריאות שהיה לו לטעם שוכן
אלא ומפני שהקורין יכולו להבין ש׳
מעניינו שכן הוא לא כתבו הס׳
הסופר· ואתנה צאני צאן מרע׳
מרעיתי· ואותה הצאן שאני לו׳
ומעלה אני ורעה צאני ואני אל׳
אלהיכם· לא צאן בהמה אומ׳
לדעת אלא צאן אדם· כמו ואלו
צאן אדם· ומדרש חכמים אדם
צאן ואת אדם ואין אדם ואדם
צאן· אלא צאן לעשות· אדם
ואתן שכן· אותם כפילות דימוי
הוא· כלומר אותם המרעים ואני
הרועה· שים פניך אל הר שעיר
לפי שאומר בספוך והנביא עליו
עליך ואמרת לו שים פניך שאדם
המדבר לחבירו משים פניו כל׳
כלפי חבירו שרואה אותו וש׳
ושיהא שומע ממנו· ואף הנביא
המתנבא על שעיר יפניך להסב
פניו על מקום שהוא מתנבא׳
וכן אותה מראין שים פניך על ה׳
פרעה וגו׳ הנני אליו אליך הר
שעיר ונתתיך את עריך ושמ׳
לשממה ומלוהו מן העולם ומש׳
ומשממה כל הארץ שלך· כמו שא׳
שאו׳ בספוך עריך חרבה· איבת
איבת עולם איבת ימים קדמונים
שהתחלתה לשנאת יעקב על הב׳
הברכה ולא פסקה מעולם מדרש׳
ותגרי את בני ישר׳ ומתוך אותה
שנאה שלא פסקה ומכרתה את
ישר׳ לחרב· בעת אידם שבאו ע׳

עליהם האומות: משהגיע קץ
עונם ליפרע מהם עונותם שהם
שהשליטו המקום עליהם כעונ'
כעונותם: גם אתה כאחד מהם:
ותגר לשון משיכה כמו והגרים
על ידי חרב: וכמו ומים המוגרים:
כי לדם אעשך ודם ירדפך: כי
אני אפרעך מידה כנגד מידה
אתה הגרת אותם לחרב: וגם
אני אתקנך ואמסרך לחרב:
שתהיה מזומן להורגים שרוד
שירודפים להרוג אותך: אם לא
לא דם שנאת ודם ירדפך ראוי
של אדם שנאות להיות בקרבו
והכנת אותו כדי שיהיה שופך
ארץ: וגם דמך תהיה נשפך:
שאמרת עלם אתגבר שאין הן
לשממון: ועריך לא תשובנה
לבנין עולם שעד עולם יהיו ח
חריבות: יען ולפיכך ומסרתה את
אותם ביד האומות: שאמ' את
שני גוים הן של ישר' שנחלקו לב
לשני גוים עשרת השבטים לבד
מלבד יהודה ובנימין: לבד כמו
ויבנם וגם נחלקה המלוכה ואמ'
ואת שתי הארצות של י' שבטים
ושל יהודה ובנימין: כלומר מעל'
שירדתה להם שנאה ומסרת אותם
ביד האומות ומפני שאמרת
בלבך ימסרו ביד האומות כי
שיחריבם ויגרשם מן הארץ:
ואני שוכן בארצם ואעלה כח
כחכם ויהיו נטועים בידי ואני
ואירש אותם ואת מלכם: כך פי'
פשוטו של מקרא זה יען אמר
יען אמרך יום יהיו חריבים
שני העמים ושתי הארצות
שלהן נטועות בידי לירושה וה'
שם היה כאותו ומעיד שאמרת
כן ושמע מה [illegible] וזהו יען על
כן הגרת אותם לחרב ועשיתי
כאפך וכקנאתך כשבועת
אני אעשה כך: כאפך וכקנאתך

ובקנאתך אשר עשיתה עליהם
חרב מרוב שנאה ששנאת
אותם שמסרת אותם ביד
האומות לגרשם מפני שרצונך
היה לגרשם: גם אני אמסור
אותך כמו כן לחרב: והן יורשין
את ארצך כמו שנ' וירשו הנגב
את הר עשו ונודעתי בך כאשר
כאשר אשפטך ונודעתי לישר'
להיותי עליהם לומר שאין מה'
מאליכן עליהם עוד שום אי
איבות: כשאני אשפט אותם
ופרע ממך חובתך: כמו טוב
ועלו מושיעים בהר ציון וגו'
כן תרג' יונ' ואתגלי לאוטבא לה
להון כד אתפרע מינך: וידעת
כי אני ה' כשאעשה בו שפטי'
שאני שמעתי את כל נאצותך
שאמרו לנו נתנה לאכלה ועתה
שהם שוממים בידינו נטועים
לעלות ולאכול פירותיהם ותגד'
ותגדילו עלי בדברי פיכם שדב'
שדברתם גדולות דברי גאוות
שאמרת אם היו חריבים שתי
הגוים ואיך שתי הארצות שלנו
נטועות בידי לירושה והעת'
והעתרתם עלי דבריכם דברי גא'
גאוות אותם עד שנתגדלו
עלי העתרתם הרביתם עלי ד'
דבריכם: כמו עתרות עשיקות
שונאו ובלשון לעז העתרתם
עלי דבריכם: [illegible]
פרוש וכן תרג' יונתן ואר'
רברבתון עלי במלי שוכתון
ויסגיתון עלי פתגמיכון:
העתרתם עלי דבריכם שאני
שמעתי שאמרו [illegible] על
ותגדילו עלי בפיכם עד מאד
גדל עלי שחוק ששחקתם בפי
בפיכם על מפלתם של ישראל
לומר [illegible] היה עלי [illegible]
שמחה הרביתם עלי דברי [illegible]
לשונות שהייתם מתלוצצים

על מפלתם: ודע שכן הוא שעל
זה הדבר מגיד עליו רעע כשמח
כשמוח כל הארץ כשהם היו על
עניבים לעת מפלתן אתה שמח
שמחת כאותה מידה אני אפרע
לך: שאף הם שמחים עליך כעת
מפלתך: כשמח כל הארץ: כשמ'
כשמח כל בני ישר' שממה אעשה
אעשה לך: שהן ישמחו במפלתך
לפי שהן יורשין את ארצך: כמו
שאתה שמחת על נחלת בית
ישר' שהייתה שוממה לפי שאמ'
לי תהיינה כך אעשה לך כך הן
ישמחון על ששוממת תהיה
הר שעיר וכל אדום כולה שלא
ישאיר לה שריד ופליט שככל
מקום שהמ' עשו ופלת אדום עד
נאמרין היא כמו שנ' ולא יהיה
שריד לבית עשו: והיכן דיבר
כמון אל הרי ישר' אל יושבי ארץ
ישר' שהיא גבוהה מכל הארצ'
הארצות: האח לשון שמחה
וכן תרג' יונתן חדוא: כלומר
יום בשורה זה היום שאירע
במפלתן של ישראל: יען אמר
האויב אדום על מפלתכם כמה
גדולה הישועה שאירעה כזה
יום: ובמות עולם שבזה היום
ארץ ישר' שהיא גבוהה מכל
הארצות למורשה היתה לנו יען
יען וביען שמות ושאוף אתכ'
מסביב: לפי אדום האויב אמר
עליכם כן: ויען דבר זה היה ד'
יושב ומחכה ומצפה מתי יבוא
היום שיחריבו אתכם האומות
שסביבותיכם והוא פושט ידו
עליהם עליכם שאז תהיו למור
למורשה לשארית הגוים שב'
שסביבותיכם וגם הוא ירש
אתכם: ותעלו תהיו על שפת
לשון האומות שהיו אומר'
תמיד מתי ימשו האומות
שיחריבו אתכם ויהיה לנו [illegible]

יורשיכם למורשה. ורבית עם כך
היו מדברים כל שעה. שאין די
אלא לשון דיבור. כמו דובב שפתי
ישנים. וכן ותדברם רעה יען
שמות. יען השהיתכו כמו יי
אשתומם כשעה חדא ומו כי
כמו דה אפעה אשום. כלומר
החשתנו והייתכנו שאוה ולטין
עיין שן. כמו כעפר ישאוה על
וכל מקום שתרגמו אשום תרגמו
אשאוה. כמו אשום ואשאוה יחד.
יען שמות וביען שאוה. יען ש
שמות ישאוה. שישבתי והייתם
והייתם. ושו ועפתי להרים
ולגבעות ולישבי הרים וגבעות
וכן תרג׳ יונ׳ לחוך לשון שחיקה
ולפי שאמ׳ ולמעלה יען אמר
האויב האח עליכם ותגדילו על׳
בפיכם משחיקה וללעג. העתרתם
דבריכם כמוש קצותי דבריהם.
כששמעה שלום אמרו לשם אלה
ולהפרע מאדום ולעשות בבן
שיהיה בהם. כמו שנ׳ ודלקו בהם
ואכלום ועל אדום כלה. ולא יהי׳
שריד מאדום לבית עשו ואשר
נתנו את ארצי. הארץ הזאת שלי
והם נתנו להם למורשה והיו כמ׳
משמחין עליך בכל לב בשאט בנ׳
נפש ואותו הסובבים ולמען כן
היו משמחין שהיו ישר׳ ונגרשי׳
ממנה. בקנאתי ובחמתי דברתי
והגלותם בין האומות ויפרע׳
מהן עונותהן יען כלמת הגוים
נשאתם גם קיימתם בגורלי
והגליתי אתכם ופרעתי מכם
מעונותיכם שהאומות שהד
שהפיצותי אותם בניהם הדיו
מחרפים ומגדפים אתכם ואומ׳
אתכם ואתם נשאים וסובלים
עליכם כל אותם חירופים וגדופי׳
הזה כלימתם ישאו. כיצד הוא
זה. שהיה לו לומר כלימתכם
ישאו. כיצד אלא מפני חכמות

של ישר׳ לא רצה לומר והם כלימה
ואתם הרי ישר׳ שהיו חריבים
ושוממים שכן דרך הנביאים
לדבר שוממין ומדפין. ולפי שאמ׳
למעלה לכן הרי ישר׳ שמעו דבר
יי׳. כה אמר יי׳ להרים ולגבעות
לאפיקים ולגאיות ולחרבות השוממות ולע׳
ועתה שפרעתי מכם עונותיכם
לא תהיו עוד חריבים שממכם
תתנו שיתפשטו ענפיכם ויהיו
מרובים ופריכם תשאו ליעקב
עמי שיאכלו אותו. כי קרבו לבוא
כי קרבו הימים לבוא בהן ישועה
אלהים. מעניין שנ׳ כי קרובה
ישועתי לבוא. כי הנני אליכם הרי
ישר׳ ונעבדתם ונזרעתם ומד
שלא היה נעשה בכם מיום שמם
ונשמו ההרים ומכל ישר׳ והחרבות
ממפירות והושבתי אתכם שת׳
שתהיו מיושבים כשעם קדמותיכם
והטיבותי ומרישותיכם מימים
קדמונים הייתם מיושבים וגם
עכשיו תהיו מיושבים יותר
מישוב הראשון יהיה מעלה
מן הראשון והולכתי עליכם
אדם ותמעלה עליכם וירישוך
ולא לכמ אדם שאמ׳ למורשה
היתה לנו אוכלת אדם את. כמו
שנ׳ ארץ אוכלת יושביה היא
שבתחילה ישבו בה שבעה
עממים. וגרשם ואחר כך הוש׳
הושיב בהן ישר׳ וגרשם. וכן
הן מחוברין לא תוכיח עד
לשכנם להגלותם ולגרשם ממך
כמו שעשיתי עכשיו. ולפי שאמ׳
שאינו רוצה שיאמרו עוד.
בית ישראל יושבים על
אדמתם פסוק מחובר הוא לפס׳
לפסוק של מעלה הימנו. יען אמ׳
לכם אוכלת אדם את ומשכלת
גויך היית תחת אשר אותך את
אומות העולם אומ׳ דבר לפניו
ושכח הוא שארץ טהורה היא׳

הפטרה

ודינה יפלה לכמו עליה. יושבים
שהשאירין אותה. כשישבו בה
שבעה עממים טמאוה והקיא׳
גרשום כמ׳ שטמאו הארץ
ואפי׳ עונם עליה ותקיא הארץ
את יושביה. וכמו כן עשה לישר׳
שכשהיו בית ישר׳ יושבים על
אדמתם ויטמאו אותה. וג׳ ולא
אזרו במורשות. כדרכם ובעלילות׳
ולא פירש ועשה וחם כטומאת
הנדה היתה דרכם לפני. דרכם
שאמ׳ שטמאוה בה זה היתה
דרכם לפני. דרכם שאמ׳ שטמאו
בה זה היתה דרכם שהלכו אחר
ע״ז שטמאוה כטומאת נדה. כמ׳
שנ׳ תזרם כמו נדה צא תאמר
לו. כלומר הן הלכו אחר ע״ז שטמאה
שטמאוה כטומאת נדה ואש׳
פירשתי מהם והגליתי אותם.
על הדם. זהו עלילותם. כי הדם
הוא יחניף את הארץ דם נקי׳
ששפכו על הארץ. ואפי׳ אותם
בגוים. דברים אלו גרמו להם
גלות. ואזרו כמו ואתכם אזרה
בגוים. כדרכם וכעלילותם שפט׳
שפטתים. כמו אותם שפטתי
אותם. שדרך הוא לפרש מאו׳
מטמאות נדה ושפיכות דמים
המחייבים אותך גלות. כמ׳ שנ׳
ולא תשפך דם נקי בקרב ארצך
וג׳ ואות אני הגליתי אותם
ופרשתי מהם ויבאו ישראל אל
הגוים אשר באו שמה אל הא׳
האומות. אשר הגליתי אותם
שם בניהם ויחללו האומות על
ידם של ישר׳ את שם קדשי ול׳
ואמרו החולל באמור להם עם יי׳
אלה ומארצו יצאו. שאומרים
העולם אומרים להם עם יי׳ אלה
והכובן בעיניו ואם היה יכולת
בידו לשרם שלא יצאו מארצם
הוא היה עושה. אבל תשש כחו
עיניו שבשעותם הם גדולים.

ויאמר העולם שלא גרמו עונותם
אבל קצרה יד יי׳ מהושיע. וחילול
זה על ידי שלא ישר הדין. ויחמול
על ישר׳ להוציאם מבין האומות
בשביל שם קדשי שחללוהו
בית ישר׳ בגוים אשר הלכו שם
לא למענכם אני עושה בשביל
מעשיכם הטובים שבידכם
אני מוציא אתכם מבין האומות
בשביל שם קדשי אשר חללתם
שעל ידיכם הוא מחולל. וקדשתי
וקדשתי את שמי הגדול כשאני
מוסיף עוד להוציא אתכם מבי׳
ומביא הם. אני מקדש שמי בין
האומות שיהיה לי שם גבורה
ביניהם. שעד עכשיו אומ׳ ושט
טחו לפי שהיה רואים שהן א׳
רואים מנהן. אבל כשהן רואים
שהן יוצאין מביניהן. מעל כרחם
ובידי רמה אז הן אומרים ודאי
לא קצרה יד יי׳ מהושיע. ומה
שלא הושיע אותן עד עכשיו
מכיוון שעונותיהם גרמו. אבל
אם היה רוצה להושיען הרבה
היה כח בידו להושיען. שרואין
שמקדשין אומות העולם את
שמו. שמי הגדול. שם גבורה
הוא. ורננותן זה תמשה לשו׳
לשון הגדול שאף זה שם
גבורה שהיה אומר יהושע
עד עכשיו שלא מפני עונם אז
אומות שאותה גבור אבל עכשי׳
שעונם שרף, פסק ואתך שם
גבורה שאומר אין מידך כח
להושיען. בהקדשי בכם לעיניהם׳
שאני מוציא אתכם ומביאם
ואתם רואים כמו שאמו׳ כבמוך
ולקחתי אתכם מן הגוים כדר
רוצה בעל כרחם. וזרקתי עליכם
מים טהורים וטה׳ וגו׳. אני אומ׳
אמרתי לכם כטומאת הנדה
היתה דרכם לפני ונדה צריכה
טבילה לטהרה מטומאתה ואכל

גלוליכם אטהר אתכם. שעד מי
מטומאה מגע נדה. וכל
הנוגע בה צריכין טבילה לב
חדש אין לב ממש אלא עד
עכשיו היה לכם טעה אחר עד׳
אבל מיכן ואילך אין לכם טעה
אחר עד עד׳. ורוח חדשה יצר
טוב. ודוגמתו רוח אחרת עמו
לב האבן. לב קשה כאבן. והסי׳
והסירותי יצר רע ומבשרכם לב
בשר לב רך ליראה אותי ונתתי
יצר טוב בלבכם ואת רוחי הטוב
אתן בקרבכם. ועשיתי כרוחי
הטוב אשר בחוקותי תלכו ואת
ומשפטי תשמרו ועשיתם
מעכשיו של אים בחוקותי תלכו
ומשפ׳ תשמ׳ ועשית׳ וגו׳. וקראתי
אל הדגן. אני גוזר על הדגן וכו׳
והרביתי אותו חרפת רעב
בגוים. בשביל שלא תקבלו עוד
חרפת רעב בגוים. שאין חרפ׳
גדולה מזאת המוטל כרעב
את ברחובות נפוח ואומרים
את דרכם הרעים אז אתם
יהיו נקלים בעיני עצמיכם׳
ומשלים רוק בפניכם שאתם
מבזים עצמיכם על עונותיכם
ומעשיכם הרעים שלא עלתה
על לבבכם לחזור בכם. ואז תרא׳
ונקוטותם ותדקנו. לא למענ׳
אני עושה לכם אלו הטובות
שאמרתי לעשות לכם שאין
בידכם מעשים טובים ידוע
לכם. תהיו יודעים שלא למע׳
למענכם אני עושה. בושו ו׳
והכלמו. כי לפניך אני עושה
לכם טובה שאני רואה שאת׳
שהייו נבזים ודרכיכם
הרעים בית ישר׳ לפי שעכשי׳
אתם רואים מזה טובות את
זכרתם משביל דרכיכם הרע׳
והתיו נבזים לו׳. אמר לנו מ׳
טובות זכרתם והלכו את כן

כשעתה עו׳ והושבתים עריכם
על ישוען והארץ הנשמה
תה תעבד תחת אשר היתה
שוממה תחת אשר היתה לעיני
כל עובר. עכשיו תעבד לעיניך
השממה ואמרו לכשתעבד הא׳
הארץ הלזו שהיתה שוממה
עכשיו היא מגדלת פירותיה
מארץ טובה ושמינה שארץ
טובה קמויה גן עדן כמו כגן
גן אלהים היית. והערים החרבות
עד עכשיו. עכשיו בצורות ישבו
ישבו. ויושבת לערים בצורות
ויוקפות חומה ואז ידעו הגוים
אשר ישארו סביבותיכם
כי אני יי׳ שיבולות מרי לבנות׳
הנהרסות. עד זאת כל אלו הט׳
הטובות. אני עושה להם וקריו
וקראתי אל הדגן והרביתי אותו
והרביתי את פרי העץ ותנובת
השדה. והערים החרבות בצורו
ישבו. ואחר שאומר בהם
בני אדם לאכול ולשתות ולמלאות
ערים בצורות ולפיכך אומר
אותם כצאן אדרש לבית ישר׳
אני אחזיר ואעסוק להם לבית
ישר׳ הטובה ומהו הטובה
ארבה אותם כצאן אדם. ולא
כצאן מדש. אלא כצאן אדם
שאומ׳ כד׳ אומ׳ ואתנה צאני צאן
מרעיתי אדם אתם. כך ארבה
אותם כצאן אדם. ארבה אדם
האדם כצאן. ולא כצאן חולין
אלא כצאן קדשים. ומה תמאר
כצאן קדשים מועטים הם. לכך
מה׳ כצאן ירושלם. כצאן קדשי
קדשים שבירושלם. שהן מרוב׳
ומרומתי הם מרובים במועדיה׳
בשלש פעמים שהיו מביאין
כל ישר׳ עולות ראיות ושלמי ח׳
חגיגה. כן תהיינה כלומר ארבה
אותם. שארבה את ישר׳ כצאן
ומלאו את הערים החרבות

החרבות ואמר כמו שהיתה
מלאה ירושלם מלאה קדשים
במועדיה ובפלות מלאה הגוי'
שכשם שהיתה ירושלם מלאה
מפה לפה מלאה קדשים במוע'
במועדיה כן תהיינה הערים
החרבות מלאות מבני אדם'
שהן צאן ואמ' צאן אדם'
האמורות שעד עכשו היו לח
מחוללין שם קדשי' שנאמ'
עם ה' אלה ומארצו יצאו ש'
שכח כדי לגלות יד ה' במראה
כמו ויד ה' היתה עלי חזקה'
כלומ' היתה שכינה שורה
עלי כבכל' ויוציאני ברוח
ה' ויוציאני מבבל ברוח שכנ'
זהו רוח נבואת' כמו והנה
רוח גדולה באה מן הצפון ענן
גדול' ויניחני הרוח בתוך הבקעה
והעבירני הרוח על העצמות
סביב סביב לבקעה וסביב לעצ'
לעצמות' ולא הכניס אותי לתוכ
לפי שאני כהן וכהן אסור לטמא
ולטמא עצמו במקום מת' רבות
מאד' לרב מאוד היו מן העצמ'
שהיו שוכבות על פני הבקעה'
והנה יבשות' שאין עליהן לא
עוד ולא בשר ולא גידים' התח
התחיינה העצמות האלה' אות
יחזקאל נביא מעמך שאתה
יכול להחיות עצמות הללו' ה
היבשות בלא עור ובלא בשר
ובלא גידים' אתה ידעת אני
אני יכול להחיותן אם לאו' כל
כלו' שאיני יכול להחיותן כי אם
מאמרך שאם יש רצונך
שיחיו על ידי אז אני יכול
לעשות' ורבותי' זכ' לברכה אמ'
משלו דבר זה לינפור שהיתה
נתונה ביד ינייד' עבר אחד
לפני הינייד' שאלו הינייד יעפו'
יעפור זה שבידי חיה או מתה'
אמ' לו אויבעת חיה ואימבע

הפטרה

אתה' כך בן אדם התחיינה
העצמות האלה' כלומר האיפש
האיפשר דבר זה שעצמות
שיבשות כל כך' שכבר נפרדו
עצם מעצמו שתשובנה ויתקש'
ויתקשרו בעצם בגידים ויעלה
עליהם בשר ויקרום עליהם עור'
ותבוא הרוח ויחיו ויאמ' ואתה
ידעת שבריאת אותם מן העפר'
ונתת עליהם עור ובשר וגידים
ורוח' ויאמר אלי בן אדם הנב'
הנבא על העצמות האלה' הנה
אני מביא בכם רוח וחייתם ואו'
ואחר כך אני אתן עליכם גידי'
שיתקשר בהן העצמות כל
אחד ואחד לחבירו' ואחר כך
עור שיחפה את הבשר' ור'
ורבותי' ז"ל' משלו אותו לאדם
הנכנס למרחץ' מה שהוא את
ותפשט כיחרון הוא לובש ב
בראשונה כיציאתו מן המרחץ'
כך מידתו של הקב"ה מה שפש'
שפשט מעליו כבוד הוא פורע'
בתחילה כשבא ללובשו שבתח'
שבתחילה מרקב ואתפשט אל'
מעליו העור ואחר כך הבשר
ואחר הגידים ואחר כך העצמ'
העצמות' וכשבא ללובשן לוב'
לובש בתחילה העצמות ואחר
כך הגידים ואחר כך הבשר
ואחר כך העור' וקרמתי' וא'
ותפשט עליכם עור ולא עלה'
מאו ששנינו מקב קרום' וגם
ונבאתי' לעצמותי' ויהי קול
כהנבאי והנה רעש' ויהי קול
מן העצמות' שהיו מכין זה
עם זה ומתקרבין מהר' כהנב'
כהנבאי לעצמות והנה רעש'
ויהי קול כהנבאי ולא קול מלך
אלא קול מלך רעש ואותו רע'
רעש היה מזה שנתקרבו ה'
העצמות עצם אל עצמו' אמ'
מארבע רוחות באי הרוח'

פירוש הרב' מארבע רוחות
של בקעה' שהעצמות מפוזרות
יבא הרוח ופחי' ולשפה בהם'
כמו ויפח באפיו נשמת חיים
העצמות האלה שהן יבשות
בלא גידים ובלא בשר ובלא עור'
ועכשיו החייתי אותם ועמדו
על רגליהם מיכן של כל בית ישר'
הוה שכן אני מחיה אותם
להחיות המתים' ולא מחייה
אומות העולם' ואלה הרי אתי'
אומר ולכל בית ישר' דבר זה
שאני מחיה אותם לפי שהנה
הנם אומ' כשהן עוד חיים
הן אומ' כל שהיות לבנו ונפש'
ונפשינו יש בעולם הזה לעשו'
אפילו דבר עבירה אנו עושין
משום דלית דין ולית דיין ולאין
בעולם הדין ולא לעולם אחרית
שמאחר שהיו את מרקב
עור ובשר וגידים שלו ונשת'
ונשתיירו העצמות יבשות
אבדה תקותינו' לאחר שיבשו
עצמותינו אבדה תקותינו מן
הטוב שאין לנו עוד תוחלת
הטוב לאמר הקב"ה יעשה לנו
טובה לאחר שנגזרנו מארץ
חיים' כלו' לאחר שנגזרנו מן
מארץ חיים לא יחיינו הדיקים
הנה אני פותח את קברותיכם'
העצמות היבשות כל בית
ישר' הוה' שאני פותח את
קברותיכם' כלומר העצמות הא'
האלה שהחייתי מיכן הוא לכל
בית ישר' שכך אני פותח את
קברותיכם' ואף שהן אומרים
אבדה תקותינו אני מביא א'
אתכם אל אדמת ישר'
הפטרה
וכתוב עליו ליהודה ולבני ישר'
חבריו' וכתוב עליו על העץ כן
ליהודה ולבני ישר' חבריו' שפת
של זה הכתב שמודיע עשרת
השבטים להתחבר עם שבט א'

יהודה שלא יהיה מלך כי שב׳
שבטים אלו הם מתחברים
לשבט יהודה ויהיו משועבדין
למלך יהודה וכת׳ עליו כן ולעץ
עץ אפרים ולכל שבטי ישר׳
חבריו וכן פת׳ בתיבה ואח׳
שבט יוסף שעכשיו משועב׳
לירבעם בן נבט שהיה משבט
אפרים וכל בית ישר׳ עכשיו
מתחברים למלכי יהודה ויהיו
משועבדים לו וקרב אותם
העצים כל אחד ואחד על
חברו בסויך לו׳ כלומר השבט
אותם אחרנה׳ כמו כן זה לזה
שמריון כמו שהיו עץ אחד
והיו לאחדים בידך ותפש
אותם יחד בידך ותדבקם יחד
וכן משמעות שלמקרא זה
וקרב אותם לך בסויך לך׳ ואחד
אל אחד לעץ אחד כמה שהיו
לעץ אחד׳ מה אלה לך׳ מה הוא
האות הזה שאתה עושה מן
אלו העצים שאתה מקרבן אח׳
אחד אל אחד לך לעץ אחד׳
והיו לאחדים בידך׳ דבר אליהם
זה האות מה שקירבתי העצ׳
באחד׳ ועדיין אוחד בידי׳ זהו
שאני עתיד ליטול שבט יוסף
שמשועבדים תחת יד ירבעם
שהוא משבט אפרים ושבטי
ישר׳ הי׳ השבטים שנתחברו
כמו כן לירבעם ונתתי אותם
עליו ונתתי י׳ השבטים על
שבט יוסף שאני מחבר יחד
שיהיו משועבדין למלך ועם
יהודה ועשיתם לעץ אחד ונע׳
ועשיתם י׳ השבטים ואפרים
ושבט אחד כלומר שיהו כולם
עבדים למלך יהודה׳ והיו א׳
אחד בידי׳ זה האות שיהיו א׳
לאחדים בידי׳ שכשם שאלו
שני העצים דחקתי יחד והיו
עדיים כאילו אחד כן יהיו לא׳

לאחד שבט יהודה וי׳ שבטים
שאין מעבידין מלך כי השב׳
השבטים עוד עליו עליו ודומה
לו ועליו מטה אשר דאותנאי
כמו כן עליו׳ והיו העצים אשר
תכתוב עליהם בידך לעיניהם׳
וכאשר יאמרו אליך בני עמך
לאמר הלא תגיד לנו מה היו ה׳
העצים שכתבת עליהם בידך
לעיננו ליהודה ולבני ישראל
חבריו כה אמר אד׳ אלהים מה
שכתבתי ליהודה ולבני ישר׳
חבריו וליוסף עץ אפרים ולכל
בית ישר׳ חבריו זה פת׳ שאני
מחבר באחד ומכן הגוים אשר
הלכו שם וגו׳ ועשיתי אותם
שיהיו כולם אומה אחת׳ משו׳
משועבדין למלך אחד ולא יהיו
עוד נחלקים לשני גוים׳ כאשר
היו בימי ירבעם בן נבט׳ כענ׳
שנ׳ ויהי כשמוע כל ישר׳ כי שב
ירבעם וישל׳ ויק׳ אותו אל העדה
וימליכו אותו על כל ישר׳ ולא
היה אחר בית דוד׳ כי אם של׳
שבט יהודה לבדו ולא יחצו
עוד ממלכות׳ שי׳ השבטים היו
עם ירבעם ושבט יהודה ובנימן
עם רחבעם בן שלמה׳ ולא יטמ׳
יטמאו עוד בגלוליהם׳ מאחר
שלא יהיו לשני גוים ולא יחצו
לשני ממלכות לא יטמאו עוד
בשיקוציהם ובגלוליהם כמו
שעשו בימי ירבעם ורחבעם
כענין שנ׳ אם יעלה העם הזה
לעשות זבחים בבית ה׳ בירוש׳
ושב לב העם הזה אל אדוניהם
אל רחבעם מלך יהודה והרג׳
ושב אל רחבעם מלך יהודה וכו׳
ומייד ליה ויועץ המלך ויעש
שני עגלי זהב ויאמ׳ אלה׳ רב לכ׳
מעל׳ לירוש׳ הנ׳ אלהי׳ ישר׳ אשר
העלוך מארץ מצ׳ שרבמ׳ זה גרם
שנחלקו לשני גוים׳ ולשני ממ׳

ממלכות גרם שנתייעץ ועשה
שני עגלי זהב ונטמאו בהם כל
בית ישר׳ מכל מושבותיהם אשר
חטאו בהם׳ בימיו ודן שהושיב
בהן את העגלים שישר׳ חטאו
בהן׳ בימיו ודן שכת׳ בהן בעגלים
ויהי הדבר הזה לחטאת לכל יש׳
ישר׳ ועבדי דוד מלך עליהם ומי
שאו׳ ומלך אחד יהיה לכולם
למלך׳ ולא פירש מי הוא המלך׳
עכשיו מפר׳ ואו׳ ומלך אחד
שיהיה לכולם למלך משבט יהו׳
ואו׳ שעבדי דוד היה מלך ראש
ראשון שעיר משבטו׳ ורועה
אחד׳ ואף הוא ירעה אותן כמ׳
במשפטי ילכו ודבר זה גרם
להם שבמשפטי ילכו׳ וחוקותי
ישמרו שרועה אחד יהיה לכולם
וישבו על הארץ׳ שבכל שאתה
מוצא משפטי ילכו וחוקו׳ דרכי
ישמרו סמיך ליה ישיבת הארץ׳
כלו׳ מי גרם להם משפטי וחוקו׳
שלא שמרו׳ ומאחר שהן שמ׳
שומרין אותן אינן גולין׳ כמו׳
דבר אתה אומ׳ אם בחקותי תל׳
תלכו ואת מש׳ תש׳ ועשי׳ אותם׳
וסמיך ליה וישבתם על הארץ
לבטח׳ וישבו עליה המה׳ ושאין
תאמר המה ובניהם ולא בני
בניהם׳ לכך אומר ובני בניהם
עד עולם׳ עד אשר דוד יכול
לחשוב כן׳ וכי יכול לחשוב
לידיד׳ ומקרא הסופר ואומר
ודה אני יכול לחשוב את׳
ברורות׳ וכרתי להם ברית
ברית שלום מן האומות׳ שאין
מזיקין להן׳ וברית עולם וברית
שלום המתקיים עד עולם
שיושבים עליה בשלום לעולם׳
שכן אני במכון וישבו עליה המה׳
וג׳ ונתתים ומעלה מן האומות
לתהילה לשם ולתפארת׳ כענין
שנ׳ ולתתך עליון על כל הגוים

אשר עשה להגלה ושם היו
האומות ולא תפרית וגו' וכן אנו
כן יותנו' את משכני בתוכם'
לעולם קדושת שכינתו' והייתי
משכני כתוכם עליהם' אני משי
משרה רוח שכינתו והוא רוח
נבואה' בנביאים קדושים עליה'
וידעו הגוים כי אני ה' מקדש
את ישר' כהיות מקדשי' ולדבר
זה הגוים יושבים יודעים שה'
שישר' קדושים שאינו משרה
שכינתו ביניהם לעולם' לפי שאין
ומעלה וכני בניהם עד עולם'
אל גוג ארץ המגוג' אל גוג שהוא
מארץ המגוג' ומכני יפת הוא'
כמו בני יפת גומר ומגוג' הוא אל
נשיא ותבל ומשך' וגו' ראש כמו
ראש משך ותבל' נשיא ראש
משך כלו' מלך הוא מארץ המ'
המגוג' ומלך של משך ותבל של
אלו האומות' הנה אני מתנבא
אליך שיעשה לך המקום דבר
זה' ושובבתיך פת' והורדתיך
ונתתי חחים בלחייך' אלו אני
אתן המחשבה בלבך שתצור
מנגדך ותתן ענקך כדי לבא
להיות מושל על ארץ ישראל'
ולכבש את הארץ תחת ידיך'
וכמה הענין שפתה אותך שת'
שתצא מארצך ומשרי מלול
כלם' ולבושים בגדים נאים
כלם' ואת כל חילך ולא חיל
מועט אלא קהל רב' מזויינים
בצנה ומגן' כלו' תגבורת
השריים בצפון וכל חייליו'
הכן לך והכן לך כדרם התקן
עצמו למלחמה' וחבריו משחק
עליו ואו' לו הזמן והתקן עצמך
למלחמה' שאותה מזדיינך לכל
מלחמה על ישראל אין אתה
עושה להם רעה אלא למלאך
אתה מתקן את עצמך' כמו ש'
שאנו לקראן על הרי ישר' תפול

אתה' עליו הכן והכן כל קהלך
הנקהלים עליך' הנקהלים עליך'
כמו והחונים עליו כמו ונתתי א'
אותם עליו והיית להם למשמר'
והיית להם לראש במלחמה' והן
יוצאין אחריך' ומימים רבים
תפקד' מזמן מרובה תצווה
לפני ולא פרעתי ממך' ומאותו
חטא שחטאת לפני מזמן מר'
מרובה חטאת לפני ולא פרעתי
ממך' ומאותו חטא' ואפקוד
עליך חטאיך' להטיב גמולך
על ראשך' באחרית השנים'
ומאותו יהיה פרעת עונך' לפ'
לפקוד גמולך על ראשך באחרי'
השנים' ומאותו יהיה פרעת'
כשיבואו השנים הטובים שנ'
שגזרתי שתהיה מלכותך מקו'
מקויים בהם שאין שנים קיום
למלכותך עוד אחריהם לפי שא'
שאין שנים שהן כלים מאותה
שנה תבוא אל ארץ' כלו' מימים
רבים חטאת ואותו חטא שהל'
פוקד עליך לעת פיסוק מלכותך
והיא עת פורע ממך שתבוא ואני
אותך' ואת כל חילך ומקומם'
ותבוא אל ארץ משובבת מחרב'
ותבוא על אומה אחת' כמ' כל
הארץ כמו כי נכרתה שהייא מש'
משובבת שהייא שכה על מקומ'
והחזירה הק' וה' עלה ממדר'
חרבות וקיבצנו מכן האומות'
שהיו נפזרים בתוכם על הרי יש'
ישר' תפול' ומביא אותך על הרי
ישר' כלומר תפקוד להביאך'
על אומה והחזירה שהייא משו'
משובבת מחרב' ומקובצים מע'
מעמים ויושבים בגבהו של עול'
אשר היו לחרבה תמיד שאותה
אומ' בלבך ודיין אם אני אעלה
עליה אני אחריבה' לפי שלא כ'
עלה עליה מלך מעולם אפילו כ'
חושים ממך שלא החריבוה'

וכל שכן אני שכבשתי כל העול'
תחת ידי שאני אחריבה' שנ'
שכבר החריבה סנחריב והגל'
שכנים לג' פעמים' והחריבה
ג' פעמים' וכן נבוכד נצר עלה
והגלה יהודה וכבשן לג' פעמים
והחריבה ג' פעמ' וגם אני אחרי'
אחריבנה והיו מעמים הו' עמ'
ועשות גדול כידו שהיו סבור
להחריבם' שאם היה פקח היה
לו לחשוב' ולומר שעתה אני
שאני סבור להחריבן' לפי שהן
הוציאם מבין האומות שש'
ששיעבדו בהן' ועשה בהם
שפטים וכל ויהם' ולא היו הי'
האומות יכולין לעמוד מפני ה'
פרעה והמן' שרצו להשתעבד
בהם' שירדו מן העולם וכל הע'
הנפלאות האלו שעשה להם
לא עשה אלא כדי לישבן ה'
כלם בשלוה' ואני סבור לאבד
ממקומם' אתה היה בטוח אני
שיעשה להן והיה לו למשוך
ידו מעליהם והוא לא חושב
כן' אלא אומר אעלה עליהם'
בחיילותי' שהורים בשלוה'
והיו מכבין את הארץ כמנן
המכסה את הארץ' ולפי תהיה
אתה וכל אגפיך עמים רבים
אשר אתך' לחרב' ומאורך
משם שאיבר את הראשונים
שקמו עליהם לאובדם ורדפום'
הנביאו והיו מעטים הו' עמו
כבר כשהיו מקובצת מעמים
ואחר כך כתב מפלת גוג' ונמ'
שהגאולה קרובה למלחמות
גוג' כלו' מעמים רבים הוציא
כבר כשהיו יכולו' ועוד יש
לפרש כענין אחר' והיו מעמ'
מעמים הוציאה' וישבו לבטח
כלם' ומשיבואו היו יבוא על
עליהם והקץ ארץ מתיריים
ומתן שמשעה שישראו וחוי'

כח גבורתו של הקב"ה שאין לו
לא העמים מ"ש ואילך הם יוש'
ישבים לבטח כלם. כאין חומה
ודלתים ובריח לפי שאינם יראים
בטוחין בהקב"ה ודבר גוג
לגוג. לפי שאינם יראים בטוחין ב'
בהקב"ה ודבר גוג וגוים עלי'
עליהם שאמ' אעלה אל ארץ
פרזות. אבוא על אותן השקטי'
ויושבים לבטח שיושבין בלא
בחומה. דלתים ובריח. ואני ד'
הם אסורים בידי ואשלול אותם
שנחים ויבטו להשיב ידך
על חרבות נושבות להשיב ידך
שד שנבזה לשלול שלל אל
ולהחריבן אותם ערים שהיו של'
ויושבות ואחורנ' שכבר יהו
נחרבו מן הגליות. ויהיו מאוכ'
ומאוספין מכל האומות. עשה
מקנה וקנין. ומרבה מקנה ומרב'
ומרבה עבדים מ' כלומ' יעש'
חיל לפי שהן יושבין על טבור
הארץ באמ' נעיתו של עולם כ'
כענין הספר שכתיב וארץ ישר'
יושבין כל האומות וכבושים
וקונין מהם ומוכרין להן. ומתעשר
כך הם מתעשרים במקנה וקנין
תרשיש וכל כפיריה. מאו' רב
הגליות וכיוצא ומשועבדות
לתרשיש שהם אנשי הירים
וסוחר הרוכלים ויודעים עוש'
עושר המלכיות יהו ומכים לאת'
עיר כבמוריס לקטת ואומר שלל
שהשלל ואיש' ויבטיחך על
שקר ויאמרו לך הלשלל של'
אתה בא הלבז בז הקהלת
קהליך יפה עשית ברעך לב'
נבזות ארץ ישר' שאינם אתה
ימול לשאת כסף וזהב לקחת
מקנה וקנין לשלול שלל גדול
בשבת עמי ישר' לבטח בלא חו'
חומה ובריח ודלתים ויושבים
בפרזות. ואתה תבוא עליהם

ולחויה כשם שאמ' לו ואעלה
תדעינו טרע ואילך ואודיעך
מה שהיו בטוחים לישב בלא חומ'
שאינו יגן עליהם ואחריבך
לפי שאינו יודע שהגיני ותבוא
ואזקיך שהוא בקרן צפונית
ואעלה אני והביאותי אותך ולא
פירש ואמ' זה מקום ופירשו
כמין אתה ועמים רבים היוש'
היושבים כעמך כמ' שאומ' לו
ואעלה גומר ותגרמה ירכתי
צפון ותעלה על עמי ישראל
כענן לכסות את הארץ באחרי'
הימים שתפסוק ולטותך יהיה
דבר זה שאינו אבייך על ארצנו
ואעשה בך שפטים ורבים
האומות שיש כח בידי להושיע
אותם מידך כה אמר יי' ואמ'
אומ' לך כה אמ' יי' אלהים האתה
הוא והלא אתה הוא גוג אשר
דברתי אשר נבאות על ידי
עבדי הנביאים נביאי ישראל
המתנבאים בימים ההם שנ'
שדברתי להם ואמנו שנים
ושנים קדמונים שדברתי לו
מימן ותמיה שנים להביא אני
אותך עליהם. ומה היתה
הנבואה שדברת בימים קדמ'
קדמונים שאינו עתיד להביא
אותך על ישר' ומי היו נביאי יש'
ישר' שנבאו עליו בימים קדמו'
קדמונים הן יחזקאל וזכריה.
יחזקאל היה דוא' וזכריה אומ'
העמים בא יום לי"י וחולק שללך
בקרבך וגו' ואספתי את כל
הגוים וחצי' וכל'כ' אמ' אל הבי'
שמם אלא שנים. והן אלדד
ומידד שנתנבאו עליו. והיה
ביום ההוא שיבא גוג על אד'
אדמת ישר'. כלו' יחזקאל וזכ'
וזכריה נבאו ושנים קדמונים
על מלחמת גוג ונבואה זו
נבאו שכשיבא גוג על אדמת

ישר' להחריבה. תעלה חמתי באפי
באפי. אמרו שכן אמ' הכתוב
שתעלה חמתי עליו ואתמלאיים
ואחייה גדולה שישלי עליו כל
חרי אפי שכן אמ' משה שוב
מחרון אפך. ובקנאתי באש
עברתי דברתי. כששנאתי אותו
ואוב שעוה שאינו שונאו אני
אינה חמתי עליו שהייו כועס
כאש אוכלת. כענין שנ' כי יי'
אלהיך אש אוכלה הוא וגו'. אם
ביום ההוא בשמעה. לא יפול
ודבר זה לעולם. כלומר לא יהיה
לעולם. שלא יתקיים דבר שכן
שבודאי ביום יהיה רעש גדול
על אדמת ישר'. ונהרסו ההרים.
הם ההרים שיכול אדם לעלות
כהן שאינן גבוהין כל כך. ונפלו
המדרגות. מדרגות. לשון מדרון
הר גבוה ותלול ומדרון שון סלע
הוא ותלוה והולך חרון להר. כמו
בסתר המדרגה. ויונת הירגם
מדרגות. ומדרגות וקראתי עליו.
אני אומרים עליו לכל יושבי הרי
שיהרגו אותו חרב. ויש באחיו
תהיה. שכל אחד ואחד מחייל
מחיילותיו שלגוג הורג את חב'
חבירו ואוב שגוג. שכן שאינו
יודע מהן עשה ובמה להכות
ישר' אחד ומכה חבירו. כענין
שאמ' זכריה זאת כל עם בשוען
נרכבו בשוען. וכת' והחזיקו
איש יד רעהו ועלתה ידו על יד
רעהו. כל ראשים גבר' על וקריו
וקראתי עליו לכל הרי חרב נאמ'
אפקדהו לכל יושבי הרים להורג
לחרב. קראתי בלשו' אנבנט בריית
ונשפטתי אתו ועם העם אשר
אתו ומיהו ואשפטנו כדבר וד'
גשם שוטף שמשטף ומחבר
כל חיילותיו לפי שאמ' ואעלה
דבר ורם ופירש ואעליה וגו'
הדם שאמ' חרב חרב באחיו

תהיה· והדבר ע״ז· כבון ולא׳
פירש ועכשיו ואפ׳ אני ויכלה־
חיילותיו בדבר שהגשם ושוטף
ונשתטף אבני אלגביש· ואבני
ברד· ואש וגפרית· אשר ...
אותם שירד על אבני ברד מ׳
ששה לאמורים· ויהי ברד ואש
מתלקחת· והתגדלתי והתקדש׳
והתקדשתי· אני אגדל את עצ׳
עצמי בעולם במפלאות הללו ש
שאני עושה לגוג· שכשראו אומ׳
אומות העולם כח גבורתי יאמרו
את אלהותי ויגדלון ויקדישון
אותי וידעים האומות כי אני
ה׳ ואין עוד שכן אומ׳ זכריה והי׳
כל הנותר מכל הגוים הבאים על
ירושלים ועלו מדי שנה בשנה
להשתחוות· וגו׳ ושובבתיך ושש׳
אשובבה לבך ואתן בך מריד־
שתהיה שתרצה להיות מושל
על ישר׳· שיפתך לכך בו׳ וששא׳
וששאתיך· פת׳ ואטעה אותך·
כמו והנחש השיאני· וכמו ואל
ישיאו אתכם חזקיהו· שכן תרג׳
יונ׳ ואשדליך ואטעינך· ואומ׳
כי יפתה בלשון ישמעאל· והכתי
קשתך מיד שמאלך והי׳ עד־
יד ימינך אפיל· שכן דרך ומ׳
מושכי קשת ותוכל ומשך־
והתגריה ושאר אומות שבאו
עליך שבקיאים למשוך קשת·
אין תופשין אותו כי אם ביד
שמאל ונותן את החץ על הק׳
הקשת ביד ימין· ומושכו ומ׳
ומורה את החץ וכשהוא תופש
את הקשת ביד שמאל· והחץ
ביד ימין· לידות אני אכה אותו
על יד שמאלו כדי שיפול הק׳
הקשת מיד שמאלו· וגם אכה
אותו על יד ימין שיפלו החיצים
מיד ימינו ושלחתי אש במגוג·
וביושבי האיים שהיו יושבין
לבטח· ואת שם קדשי אודיע·

ואת שם גבורתי אודיע לאומו׳
העולם שיש כח בידי לגאולן ל׳
ואתחת׳ ירם אז הן ויקדישון
אותי· אותך נפלאות שאני עו׳
עושה בתוך עמי ישר׳· ולא אחל
את שם קדשי עוד· שעד כאן
היה שמי מחולל בגוים· שהיו או׳
אומ׳ אין כח בידו להושיען ול׳
ולכונסן כמו שנ׳ ויבואו אל הג׳
הגוים אשר באו שם ויחללו א׳
את שם קדשי· אבל עכשיו ש׳
כשראין האומות מכת גוג
וחיילותיו ומה שקיבצם· ידע׳
אומרים האומות ודאי היה
כח בידו להושיען ולכונסן ומה
שעיכבן עד עכשיו· חטאיהם
גרמו ואומ׳ קדוש ושוכן בישר׳
וזהו קדוש בישר׳ הנה באה
גזירת גוג וחיילותיו· ונהייתה
בזה היום עניינו להביאו אשר
דברתי להביאה עליו· ולא אעכב
את הגזירה יותר אפילו שעה
אחת על אותו היום שגזרתי ל׳
להביאה עליו· שכן דרכו של
הקב״ה שבשעה שאו׳ לאברה׳
ועבדום וענו אותם ארבע מ׳
מאות שנה לא עיכבה יותר
אפי׳ שעה אחת· כמו שנ׳ ויהי
בעצם היום הזה הוציא וגו׳
ובערו· והשיקו· לשון הסקה·
כמו שמצינו אסיקה תרג׳־
תבשילו· כי נשק הסלי ואי
דאין האומרים כאן· כי נשק
יבערו אש ולא יחטבו עץ הי׳
היערים לפי שיש להם עצים
לרוב לשרוף מעצי כלי זיין ל׳
האומרים כאן· כי נשק יבערו
אש· מגן וצנה וקשת וחיצים
ושללו את שולליהם· ושללו ל׳
ובזזו את גוג וחיילותיו שב׳
שבאו לשלול ולבוז אותן· כמ׳
כמנין שנ׳ לשלול שלל ולבוז
בז׳ והיה ביום ההוא שע־

הרי ישר׳ תפל׳ מקום שם קבר
בישר׳ במקום שנפלתו שם אתן
לו קבר בתוך ארץ ישר׳· גיא הע׳
העוברים קדמת הים· בגיא זה
מקום בארץ ישר׳ אתן לו קבור׳
באותו גיא ששם עוברים את ים
כנרת· להביאו פירות גינוסר בתוך
ארץ ישר׳ שהיא מושבת אין ל׳
הצפון לדרום· והרי נעה להעבירה
עבר אין המעבר למזרח לפי ש
שהיא במזרח כמ׳ שנ׳ על כנ׳
ים כנרת קדמה· וחוסמת היא
את העוברים· אותו גיא מקום
מעברת דרך עוברים ים כנרת
שמביאים פירות בארץ ישרא׳·
לפי שאותו גיא מקום מעברים
כנרת היא· ואם תמצא בתוספ׳
היו פירותיה שואלים מאתים
של גוג השוכבים במטה· ופיר׳
טוריין אין אוכלין טהורין ל׳
מפני טהרתן· ואסור ואומרן
לטהורין ואשים לפני עור לא תת׳
מכשול· וחוסמת לשון עכבה׳
כמו לא תחסום שור בדישו׳ ל׳
וקברו שם את גוג· עכשיו ומפ׳
וגוג׳ ומקום שם קבר בישראל
שבאותו גיא קוברים את גוג
ואת כל המונו· ומאותו יום־
והלאה קורין גיא המון גוג· ואת
כל המונו· גיא שהמון קברים
לתוכה· וקודם לכן היו קור׳ לה
גיא עוברים· וקברום בית ישר׳
את גוג ואת כל המונו למען ל׳
טהר את הארץ כדי שיעלו ים
לעבור בטהרה· ואוכלי פירות
גינוסר שלא יטמאו את פירו׳
פירותיהן שבעה חדשים· ולפ׳
וקברום בית ישר׳ כל שבעה־
חדשים וקברו אותן כל הארץ
היושבים סביב לאותו גיא· והי׳
להם לשם ואותה קבורה שע׳
שעושים בשוויהם יהיה־
להם לישר׳ לשם טוב שיאמרו

ואין אומה

אין אומ' טובה בישר' ששאר
האומות אם הורגים שונאיהן
אין קוברים אותם אבל ישרא'
אם הורגים את שונאיהם קוב'
קוברים אותם. ואעפ' שבאו
עליהם לשלול שלל ולבוז בז'
ובהקברו ואהו שם טוב יהיה
להם ביום הכבדי בגוג שישמע
שהקב"ה הרג אומות העולם
שבאו על ישר' לרעה והושיע
ישר' והנה הם מכבדין אותו
כמ' שנ' ונודעתי לעיני
גוים. בהכבדי בפרעה וגו'. ואנשי
תמיד יבדילו עוברים בארץ
ישר' יבדילו להם אנשים ב...
שיהיו עסוקים לכך שיהיו תמיד
ותמיד עסוקין לעבור ולקבור
ולא יהיו עסוקין במלאכה
אחרת כי אם בזו. וישראל
שומרין אותו ומלאכה זאת
שיהיו עוברין בארץ עם ה...
העוברים את הים להביא פ'
פירות גוג ... ויסייעו אנשי
תמיד לעוברים וקברו חיל גוג
ומגוג שלא ימצאו עוד בהם
מקצה שבעה חדשים חוץ
חוקרים בכל מקום בארץ ש'
שהן שוכבים וקוברין אותן
ואז נשלם כל המלאכה לקבור
את החללים ועברו העוברים
וכשהיו הולכין עוברי דרכים
בארץ והיו רואין עצם אדם
ששתייר מן החללים של גוג
ובנה אחד מן העוברים עצ'
אחד מן החללים והיה בונה
אצל אותו עצם ציון אחד
לאות שלא יהו העוברים מט...
מטמאין ויקברוהו בן שלא ...
ויטהרו על אותו עצם כששער
שמצאו באהל ציון. ועל ...
ציון כמו הציבי לך ציונים. עד
קברו אותו המקברים אל
גיא המון גוג. עד שבאים לגי

לשם מקום שהיו רואים
אותו. וגם שם עיר המונה
המקברים אל גיא המון גוג.
וכשם שבגיא נקברים המון
גוג כן נקברים גם שם בגיא
אנשי רומי הנקראות עיר
המונה. עיר הומיה מרוב
אדם שהייו רומי הרשעה
גם חיל יושבים שם יקברו
עיר המונה כמו תשואות
מלאה עיר הומיה. ולפי שה
שהמסורת אומ' המונה ליו'
ומפיק ה'. לכך אני אומ' המונה
לשון המון הומיה עיר המונה
היא רומי הנקראת עיר' כמ'
והמכבד שריד מעיר' וכת' לא
יהיה שריד ופליט לבית עשו
וטהרו בארץ וטהרו ישרא'
בארץ את טהרותיכם ואת
תמאותיכם מריאוי כמון ...
שור של פטס קרוי מוריא
בלשון ערבי. בראש השנה
בעשור לחדש זה יובל של
שחרב הבית בשנת ... במוס'
שהתחיל בשמונה עשרה
ליאשיהו ולסוף ארבע עשר'
היה יאמר היובל להיות והיה
שנת עשרים וחמש לגלות
יכניה. שנה בעשרים ושש
במוס' יד של יאשיהו ...
ושמונה עשרה עד שלשים
ואחת ליהויקים ואחת עשר'
יד ה' היתה על חזקיה. יותן
בי להליכני על ברחי ויבוא אות
אותי אל עיר ההומיה היא
ירושלם. אותה שנה היו ...
בנין הבית לשתיד לבוא כמ'
במראות אלהים. שתיד לגבה
של משיח ומבעות מבנה
עיר. כבנין עיר מנגד וראות
של עיר במראה נחשת. כמו
זיו החיות כמו שנ' ונוצצים
כעין נחשת קלל ופתחיה

ופתיל בידו למדוד אין יעד
ואחד פעמים וקנה המדה
למדוד בן שער החומה ורחב
השערים. ואמלתם בשר ואחיל
גוג. אילים כרים הם הפחות
והסגנים ואחרי הארץ ושתי
ושתיתם דם לשכרון עד ש...
שתהיו שכורים ושבעת
ושבעתם על שולחני
שערכתי להם ...
וזה יש על ...
אותו השלחן
סוס ורכב
גבור וגו'
ואת ידי אשר עשיתי כמו ...
ושלחתי את ידי וגו'
ונשאו את כלימתם ...
אך יתכפרו בכלימה
שהיה להם בגלות
בין האומות.
ונתכפרו
...
שמעלו בי כי אפי
ישבים על
אדמתם
לבטח ואין מחריד:

נשלם ספר יחזקאל

תרי עשר

שלח מאתך עזר מגיני ויוצרי
בהתחילי ספר הושע בן בארי

דבר

יי' אשר היה אל הושע וג'
בימי עוזיהו יותם· יחזקיה
מלכים הללו קיפח בימיו ד'
שהאריך חיים בחיי כולם·
ומכאן אמרו אוי לה לרבנות
שמקברת את בעליה· ובימי
ירבעם בן יואש ובימי יש'
יהוא· ויא· הוא מלך עם
עוזיהו יותם· ואלו שנגזרה
לו זכות להיוועד עם ינ'
צדיקים הללו· לפי שלא
קיבל לשון הרע על עמוס
כמו שמפורש בפסחים
שנ' וישלח אמציה וגו' ד'
קשר עליך עמוס וג' תחלת

דבר יי' בהושע· דכתיב' וג'
אמור תחלת לארבעה
נביאים שנתנבאו בימי ד'
עוזיה· הושע עמנה עמ'
עמוס ומיכה· ישעיה נת'
נתנבא בימי הרעש· שנא'
ויגעו אמות הספים· והוא
היה ביום שנגע עוזיהו
שנכנס להיכל שרעשו הע'
העליונים לשורפו ותחת'
ותחתונים למלאו כענשן
של עדת קרח שהיו בהם
בלועים ושרופים· מעמוס
כאמר שנתים לפני הרעש
והושע קדם לכולם ומיכה

היה אחרון לכולם· ופשוטו
של מקרא תחלת הדיבור
שדבר הק' עם הושע אמ'
לו קח לך אשת זנונים וג'
רבותינו אמרו כמשמעו ד'
לפי שיחד על ישראל הח'
החליפם באומה אחרת
כמו שמפורש בפסחים ד'
ויא' יונתן תרגם כן· ואתו
תרגום· ואמר על ידי הושע
נביין הוה הושע דיתנבי
בריש ארבע נביין הושע.
וישעיה עמוס ומיכה ש'
שרוית פתגמין דיי' בהו'
בהושע ואמר יי' להושע
איזיל איתנבי נבואה על
יתבי קרתא טעותא דאינון
מוסיפין למיחטי ארי יח'
ויטעי טעון דיירי אר'
ארעא מבתר פולחנא דיי'
וכתיב הושע ואמר קדם
דקודשא בריך הוא רבון
עלמא יי' אם חטו ישר'
קדמך חליפינון באומה ד'
אחריתא בכן אמר קודשא
בריך הוא עלוהי דהושע
הוה ליה למימר· ינן ושרה
רביה דעל ישראל
ובעי רחמין עלוהון ואמ'
וכען אנא שבקית לאוביהון
ואת לא ותחייב כען ואספין
דכתבתין ולא ואסתיה דלא
בעי רחמין קדמי אלא אמ'
חליפינון באומה אחריתי
כען אימר ליה דיסב איתת'
איתתא זניתא ותליד ליה
בכן ואימר ליה דיהלוך ית'
וידע אידין שעשי'א
בליבה דאינש דאיחלופי
איתתיה ובנוהי בכן ימ'
ליה קודשא בריך הוא
להושע איזל סב לך איתת'
זניתא ותליד לך אולדין ד'

הפטרת במדבר סיני

מספר בני ישראל כחול הים

אותן ואקטילנה אותם כמ'
מסיין שלהם הובישה הו'
הורתם. תרגם יונתן כהירתו
ומפיהון. החכמים המורים
להם הוראות משים אמ'
עזי הארץ. אומר להם לא
תגנבו והם גונבים לא תלוו
מרבית והם מלוים. אחרי
מאהבי. כדרכי האומות. הנני
סך. לשון סגירה. מן הסר'
ומסוכתו. משוכת חוק. את
דרכך. דרכים ושבילים שאת
הולכת בהם אחר מאהבים וכ'
ואומר לא תמצי לבקש אח'
והם עוד. ורדפה ומשמ'
ומשקולת לשון כבר הוא
זה. ומרדה רקים פורקי עול
בלע' כלומ' תחזור אחריהם
ולא תשיגם ובקשתם ונק'
ובקשה אותם. לא ידעה. לא
שמה אל לבה והראות עצמה
כי אני ידעתי. וכסף הרבתי לה
וזהב והם עשאוהו לבעל.
בעתו. בעת גמר בישול הפ'
הפירות. והצלתי ואומ' עזרי
ופשתי. אשר היה לכסות
את ערותה. כל העלה שבמ'
שבמקרא לשון תרומה
והפרשה הוא. ומוכיח עליו
ויצל אלהים את מקנה אביכן
וכן כי כל העושר אשר הציל
ואיש לא יצילנה מידי. את
זכות אמות תורה. והשבתי
לשון שמחה. אתנה. לשון
אתנן. ושמתים ליער. שמ'
שהחיות אוכלות שם ומ'
ומכלות פירותיהם. ופקדתי
עליכם. שכר פורענות על
הבעלים אשר תקטיר ומזיר
להם. ולשון הוזה הוא. ותע'
ותעד נזמה וחליתה. לשון
עדי. כזונה המקשטת לק'
לקריות נאופים. וחליתה.
לשון ערבי הוא קישוט. לכן

הנה אנכי מפתיה. משדלה
להמשך אחרי. אטריי"ר
בלע'. ומהו הפיתוי והולכתיה
המדברה כגולה שאין לה
מדבר ציה. ושם תשיב
אל לבה. כי טוב לה כשעב'
כשעשתה רצוני וכשאמרה
כי. את כרמיה. תרגם יונתן
לשון פרנסים ומנהיגים. וכן
לא יפנה דרך כרמים. וכן
כרמי שלי לא נטרתי. ואת
עמק עכור. עמק הגזרות
שהם עכורים שם אתן לה
לפתח תקוה. שאתנך אותן
פתות הלב לשוב אלי. וע'
וענתה שמה. לשון דירה
מעון ומען אריות. כימי נע'
נעוריה שענקה אלי ממצ'
ממצרים ואחר שיענו
תקראי אישי וג'. תעבדוני
מאהבה ולא מיראה. אישי.
לשון איש חיבת נעורים כמ'
בעלי לשון אדנות ומורא.
וכרתי. דרשו מה שדרשו
עם חית השדה. שאשבית
מזיקין מן העולם. וכן הוא
אומר לא ירעו ולא ישחיתו
וג'. בצדק ובמשפט שתנהג
בהם ובחסד וברחמים שי'
שיבאו לך ואותי. באמונה
זכית לכך כי ידעתי לאמן
וג'. לעשות צדקה ומשפט
ומנהג חסד לבני ורחמים
ואות הק' שנ' ונתן לך רחמים
וג'. ושמר יי' אלהיך לך את
הברית ואת החסד. פסקו
מן הצדקה ומן המשפט
מה שנ' ההופכים ללענה
משפט וצדקה לארץ הנ'
הניחו. אף הקב"ה אוסף מהם
החסד והרחמים שנ' כי
אספתי את שלומי מאת
העם הזה את החסד והר'
והרחמים. וכשיחזרו לעשו'

צדקה ומשפט שנ' ציון
במשפט תפדה ושביה בצ'
בצדקה. והקב"ה מוסיף על'
עליהם חסד ורחמים ועו'
ועשה אותן עטרה לאו'
לארבעתן ומושיבה כראשון
וארשתיך לי באמונה. במ'
בשכר האמונה שהאמינה
לי בגולה להבטחות שעל
ידי נביאי.

סליק הפטרה

אענה את השמים לעזק
אל השחקים אל פלג הטוב
התלויים במאמר. והם יע'
יענו לעזק יותר על הארץ
את ידרעאל. אל בני הגולה.
שנזרעו ונקבצו. וזרעתיה
לי כזורע סאה להכניס כמה
כורין. אהובת רע. חביבה
על בעלה ואהובה לו והיא
מנאפת תחתיו. כאהבת
הק' את ישראל והם פונים
אל אלהים אחרים. אשישי
ענבים. פירש מנחם גביעי
יין. אוהבים להשתכר ביינם
ואינם עוסקים בתורה וכן
ואינו שהעשן ממקום
אחר על כן השותים מזו'
מזרקי יין. ואכרה לי לשון
סחורה. מרגנין בלע'. כמו
אשר כריתי לי. במכרי הים
קורין למכירה כירה. בחמ'
בחמשה עשר כסף. וחמר
שעורים. ולתך שעורים. תר'
תרגם יונתן ופרקתנון במא'
במימריה בחמשה עשר
לירח ניסן ויהבית כספא
תקלין כפור נפשהון ואמ'
ואמרית דיהון מקרבין קר'
קרבן עומרא אדמות תנ'
מעלת שעורים. כמו אל

הוגעתיך בדברים קשים׳ וה׳
ובפסיקתיו הלוו נדרש
בחמשה עשר בנסן׳ בחמשה
עשר בניסן׳ וחמור ולהלן הרי
ארבעים וחמשה׳ כל החמור
שלשים סיון׳ והולך חצי חד׳
חמור׳ ואלו ימים רבים תשעי
לי ימים שנה׳ רבים שלשה׳
הרי חמשים׳ אלו חמשים יום
שבין פסח לעצרת׳ כי ביום ה׳
נתתי לה את התורה והזהר׳
והזהרתיה לא תשב ולא תהיי
לאלהים אחרים׳ וגם אני אליך׳
אנכי יי׳ אלהיך ואשר עשרה׳
שני השבטות ואחמשים יום
ואחר לסוף חמור ואחר לתך
כנגד האון שירד להם לסורת
שלשים יום בחמשה עשר
באייר׳ ושם לחמשה עשר
ומנין סיון של לתך׳ ביום הזה
באו מדבר סיני׳ בראש חדש
סיון ופחדו אל יי׳ ואל טובו׳
והבית המקדש׳ כמה דאת
אומר ההר הטוב הזה׳ ואלד׳
ובחש׳ נשבעין בשקר׳ פרצו׳
תרגם יונתן ואולדין בנין וכ׳
ונשי חבריהון׳ דמים בדמים
נגעו׳ חובין על חובין ווסיפי׳
כך תרגם יונתן׳ ולפי משמעו
פרצו הגדר והרגו שפיכו׳
דמים עד נגעו דם הרוג דם
לדם חבירו׳ האומל׳ החורב׳ ואת
גרל היובל׳ ואוספו אל קרבם
חוביהון׳ לשון כליון׳ כמו
יוסף, יוספם׳ אך איש אל
ירב׳ אותם אחרים כנביאי
אותו שלא ירבו אותכם ולא
יוכיחו אותכם׳ כמו שאומר
בעמוס שיא׳ לו אמציה כהן
ביתאל׳ אל תנבא על בית יעק׳
ולא תטיף על בית ישחק׳
והוא היה בימי ירבעם בן יוא׳
יואש שתנבא הושע בימיו׳
ועמך כמריבי כהן׳ נגע עם

ולפיהן׳ שהכהנים היו כנ׳
הוראה׳ כמה שנ׳ יורו משפט׳
משפטיך ליעקב׳ וכשלת הי׳
היום׳ ותיתקלון ביממ׳
ויתקלון אף נביאי שיקרא
דעימכן כדי בליליא ודבקית
כנישתכון׳ ואובייש כנסיא
שלכם׳ נביאיו עוך׳ נביאי
שלכם׳ ודמיתי׳ כמו נדמו עמ׳
עמי׳ כמדם היושב ותהא
ודון ואשה כפיו׳ ותשכח כעך
שאותן שעמדו על הרסינ׳
נתנו כביהם ערבים תחת
אבותיהם לשמור את התורה
כרבם כן חטאו׳ לפיכך כבו׳
כבודם בקלון אמיר׳ חטאת
עמי׳ חטאות היו לבת מות
ואוכלין זה שהיו כהנ׳
דאוין לאכול׳ ואל עונם של
ישרי׳ ישאו הנביאו נפשו׳ וה׳
ואנפה שיבאו לו ואחון וקרבנו׳
לכפרה׳ והיה כעם ככה׳ הז׳
אני אושה את העם לביאין
כהני׳ שהילל אותם ובכהן
להם ולי אף, יהלל את העם
באוונות׳ כך תרגם יונתן׳ ולא
יפרצו ולא יגדלו כמו הונות
היין והתירוש שהם עסקים
כם לקח את לבם׳ ואחרי׳
בעצו ישאל׳ בעלם שעשה
מן העצו׳ יגיד לו׳ אל הבריא
הוא שאוע׳ שאומרים לך
נביאי הבעל׳ כשם עש׳ אל
תזנינה בנותיכם׳ על שאמ׳
שאותם מתחברים לעו׳ כמ׳
כמשפטי הגוים עהגרד׳
מנהג, אלה ואונות׳ כדר׳
תרגם יונתן׳ אלון׳ ישבנו בלע׳
שגדלו פרי לבנה׳ עון של׳
שק ליפתו לבנה׳ אלה׳ אלוני׳
בלע׳ שענפיו מרובים וטט׳
ונטען אותו לאל לא אפקד
על בנותיכם עד לבדקן מה׳
בנים האורים כשתזנינה לוה

כי בעליהן עם הזונות יפרדו
וכאשר אין האיש מעקר׳
ומשן יין הוים טורקין את
אשתם׳ יפרדו תרגם יונתן
ומתייען לשון סיעה כמו ה׳
ומתחברים אותם לשתות יין׳
ומנחם חברו אמל עבשו פרו׳
פרודות יין׳ ועם לא יבין ילבט
אחרי שיין אותם נותנים לב
להבין לפיכך תבלטו ללקות
בפורענות׳ ילבט׳ לשון ט׳
טורח דרך ולאות ואשא
דלשיר כלע׳ אם זנה אתה
ישראל אל יאשמו בני יהודה
דרכם׳ אל תבאו בני יהודה
אל הגלגל׳ ששם עשיר׳
השבטים עגלים עמ׳ שנכל
רעתם בגלגל׳ הגלגל הרבו לה׳
לפשוע ואל תעלו בית און ה׳
היא ביתאל׳ שהעמיד שם
ירבעם בן נבט את העגלים׳
ואל תשבעו אותם חי לא׳
יי׳ כי אם חי יי׳ אומר׳
אתם לשקר נשבעו׳ כשנשבעים
כשנשבעין לשקר היו ונז׳
ומזכירין שם שמים׳ ובשנ׳
ובשנשבעין באמת היו ונז׳
מזכירין שם הבעלים׳ כי
כפרה סוררה׳ מתורא דאיש׳
דאיתפטים ובעיט׳ כן סורר
ישראל ברוב אכילה ושתייה
עתה ירעם ארעית אימריא ירעם
ואימיריאית בכבש הרועה
במרחב׳ ולא כשור פטם
שאובסין שעדין ובורשינן
חמור׳ עגבים יפרים׳ נעור
לעו׳ ואי אפשר לו לפרש
לפיכך הנח לו הנביאו ולא
תנביאו להוכיחו כי לא יועיל
סר סבאם׳ נעשה משתיהם
זר ואמל׳ סר לשון כמו סורי
הגפן נכריה׳ כאומר סר ואמ׳
ומזקוו והפך לאחור׳ סר׳
סבאם׳ משתה ייני גרם על׳

שהיה עם האומות. אהבו הבו
קלון. הביאו להם קלון. מגניה
שריה ומלכיה. צרר רוח אות'
אותה בכנפיה. נדבק הרוח
בכנפיה כענק. זהו שאין הב'
הרוח מנחת לשכן שהולכו
מרחוק. כן יביא עליהם גיס'
גייסות ויגלום בגולה ואז יבוש'
יבושו מזבחותם שאין מועה
אליהם. כי לכם המשפט. אומ'
משפט המוסרין עליכם בית
המלך. כי אתם הייתם פח על
המצפה ורשת על תבור. על
שני הרים הללו הושיבו פרד'
פרדיסאות לשמור שלא
יעלו ישראל לרגל לבית המקד'
כי עתה הזנית אפרים. עד
הושע בן אלה היו תולין
הקלקלה במלכים שלהם שה'
שהיו מעכבים אותם מלעל'
מלעלות לרגל. עמד זה וביטל
פרדסאות ולא עלו למיכר
גור. כי עתה הזנית אפרים.
אין לכם להתלות במלך. כך
אמרתי בסדר עולם. ושחטה
שטים העמיקו. אשר שטים
שטיתם העמיקו. אני אומ'
אמרתי שאינו עולה עכ־
בעשה. והם גזרו כל העולה
יהרג. הרי שהעמיקו אותר
ואני. שחטה. לשון והב
שחוט ונטוה. ואונקלוס תרגם
לשון שחיטות וזבחים לעז'.
ואני מוסר לכולם. ואני אנ'
אייסר בייסורין אוכן מוסר
לכולם. לא יתנו מעלליהם. ל'
לא יעזבו דרכם הרעה. כמו
נתן ריחו. ולא נתנו להרע. ל'
עזיבה. וענה גאון ישראל.
ואוקיר יקריה דישראל. כמו לע' תרג' יונ'
לענות ומפני ב' לשון ש־
והכנעה. בפניו. ואינו חוזר. ל'
ומצא פירשו לשון עדות. כמ'
בבא להם פורענותם יעיד

בהם ובפניהם גאון ונגבה
שהיו את הגוים ועוברין על
רצונ'. בצאנם ובבקרם. בקר'
בקרבנותיהם. חלץ. נשמט. ל'
כמו קח לך את חליצתם. בגד'
נכרים שהשיאו מעליהם
נשים זרים. שנשאתם נכרים.
יאכל חדש. חדש אב. תקעו
שופר להשמר מן חרב
הגייסות שיבואו עליהם. הב'
הריעו בבית און. אחריך
הגיים הולך אותה בנימין דאת
הריעו בבית און. ואונקלוס תרג'
תקעו שופר בשורת חרב
כמו כען שהולכים עליהם
את שאול שהיה מגבעה.
ולא שופט יקול שאול
שהיה און הרואה ומלכיהם
גרמו להם לסור מאחרי. כמו
ירבעם והכרוז. הריעו עליה'
און ושבר גדול. אחריך בנימין
על אחריך את בנימין. לשמה
תהיה. ביום תוכחה. כשיבוא
להוכח עונה ישמעאל ודרכיו
עשים ואין אוענה כפיה כמ'
לאמה כי בשבטי ישראל
הודעתי תורה לאמונה והם
עברו עליהם. עשוק אפרים
בין האומות. רצוץ משפט.
מיוסר בייסורין לאמה לו כל
זאת. כי הואיל ורצה והלך
אחרי עבודות חדשות של
נביאי הבעל. וכרקב. תולעת
האוכל בעץ ושוחקו. ומחזו
לשון חולי. וילך אפרים אל
אשור. זה הושע בן אלה
שהיה לו עבד וישב ואחר
וישלח יהודה אל מלך. זה
אחז שנתן שחד להגלת
פלאסר לעזרו על רצין מלך
ארם ופקח בן רמליהו והוא
לא יוכל לרפא להם מהרבה
גדודים הפלשתים וערביים
שבאו על אחז כמו שמפורש

בדברי הימים. כי הלך אחז
ויתן למלך אשור ולא לעז'
לעזרה. ולא יגהה מכם מזור
לא יסיר מכם מכאוב. ואומ'
אני אומר מזור לשון כמו
כאשר הוגה מסילה הדרך
ואומ' אלך. הגייסות מכם.
ואין מציל. אשיב את השכינ'
ואלך. אסתלק מהם. ואשובה
אל השמים. אשר יאשמו. ע'
אחריקו עונם כאשימים
להודות על אשמתם. ישח'
ישחרונני. יבקשונני. לכו
ונשובה. ויאמרו לכו ונשוב'.
יך. לשון מחה הוא. והוא
יכה אותנו והוא יחבשנו.
יחיינו מיומים. יק' מימים
מימים. יחזיקנו מצרותי
פורעניות שעברו עלינו. כמ'
ביום השלישי. כעת השליש'
השלישי. לדעת את י"י
בזאות וסתרים נכונים כמ'
כשחר זה אשר נתן מוצאו
ויבוא כגשם לנו. כגשם הב'
הבא להיות חיים בעולם
כך יבוא להורות חיים לנו.
יורה ארץ. ירוה ארץ. ירה
מעשה לך. ומפני הירידת הב'
הדין. וחסדכם כענן בקר.
כל טובתכם וצדקתכם אינו
כלום. על כן חצבתי בנביא'
בנביאים וגו'. על אשר
חצבתי להם דברי על ידי
נביאים לא נהרגו כמו ואפ'
לפי כך הרגתים באמרי פי.
כך תרגם יונתן. על כן. כמו
על אשר. וכן כי על כן ראיתי
פניך. וכן כי על כן לא נתתיה
לשילה בני. ומשפטיך אור
יצא. ובאורות שפטתיך. וד'
ודעת אלהים מעולות. ומע'
ומעולות. כאדם. כאדם הר'
הראשון. שם בגדו בי בארץ
הטובה שהושבתים בה.

שם כנגד כי' אורם שהכנסתי
אותם בגן עדן ועבר על מצותי
עקבה מדם. ואולת מוכרת
רציחה כמו ויעקבני. וכחכי
איש גדודים. וכאסיפות אנ"
איש עייר דגם. האספת ר'
מחכה יחד כן חכה גדודיהם
חבורות. כהנים האתחברים
ללכת בדרך אשר ירחיק שם
כלם שכם אחד. כי זימה ד'
עשו. כי עצה עשו אשר
נתייעצו לפני אסיפתכם
לרציחה ויקום אלכו. לא לרצח
ולשלול שלל. וכחכי אייין"
אנייו דורש בלע'. ואונ' כלשו
משנה חכי איש. לשון חי"
חיבור הוא ולא יתיל בו אומ'
ושלשה חיבן הם תפירות
שהשורק מחבר בהן שני
ראשי הבגד יחד כשחובטו
מוקלות. ולשון זה ג'

משלי הראשון
ברבי ר' מאיר
שליח ציבור ז"ל.

שכוח לשון כתיאחת. שע"
שערוריה. לשון שינוי. ע"
ששינו את דרכם גם יהודה'
אוג' הואיל וקילקלה. שם
האשית אין פורענות לד'
כשובי שבות עמי. כשהוכיח
אותם. לשובב ושובותם
קיצר עת סילוקה וגלותה'
כמו עד מעט וכלה עד
הקיצר לה כפורענות. כמ"ש
בספר ירמיה. שבות עמי. ג'
לשון ושובה. נערות וילדות
אינש שוכדיו וכן מיכם
שובבים. וכן הבת השובבה.
כרפאי לישרא'. כשאני חפץ
לרפאותם ולהושיעם עוה"
שוטתם נגלו לפני כי פעל
תמיד שקר וגנבים והם
ולסטים את הבריות. ובל
יאמרו בלבבם אינן עתנים

לבם שכל רעתם כתובה לפני
לזכרון. ושיאהו מלך ואלכם
חפץ ברעה שהם עושים ג'
בוערה מאופה. שהוסקה
מיד הנחתום כן יערם מעט
בקרבם. ישבית מעיר. אומן
תרגם זה שתרגם. ואית' ג'
יכול לישב בו לשון האיקרא
ולפי משמעו ישבית יערם
הרע שהוא מעירם מלוש
בצק ועד חמצתו. אומ' שכ"
שחשב בלבו כמעט יעשה'
הוא שובת וישן עד הבקר
שהוא יכול לעשותה כמו ג'
שהאופה מלוש בצק עד
שהחמיצה שהוא יכול
לאפות. וכן הוא אומר בע"
בישעיה חשבי און על
משכבם לאור הבקר יעשוה
יום מלכנו כיום שאנו מה"
ומולכים את מלכנו החלו
שרים. נעשו שרים חולין.
חמת יין. מחום היין הכועס
כם. והמלך משך ידו ואן ג'
הטובים והכשרים להתחבר
אל לוצצים. כי קרבו כתנור
לבם בארבם. הכינו המזימה
אל לבם מעשה ארבם ע"ה
שלהם. כתנור זה שמכינין
ומשיקין אותו לאפות כל
הלילה ישן אופיהם לאחר
שהכינו לבם וחשבו גמור
הרעה איך יעשוה ישן
אופיהם נחוטם שלהם ה"
המסיק את התנור. כמו אור
עד הבקר ישנים. ולבקר בג"
בוערים כאש עד שיגמרו
רעתם. ויאכלו את שפטיהם
הרגו סנהדרין שלהם לפי
שהיו מוחים בידם. ואמר
עליהם להם כל מלכיהם
נפלו לפי שאין קורא בהם
אלי. ובתלמוד ירושלמי בג"
מסכת ע"ז דורשו כמו ע"ז

שמלך ירבעם החלו שרים
חמת מיין. כמו שפירשתי
אמנם אמו אמרין ליה קו
עיבר לן ע"ז. אמ' לון השתא
פתי ואשיו הוא וכל עמא
שתיי. כלו'. עד שיכרו ר"
היין שהוא עושין שמרים
אותם ואחר תחזרו בכם. וכ"
ואחר אלון אתנו ועבד לן
בעמריו. אותן מנפריו. הרה
היא רכת כי קרבו כתנור וגו'
אמ' להון אנו דחיל מן סנ"
סנהדרין דלכון. אמרון לן ג'
אנן קטלינן לון. הדא היא
דכת' ויאכלו את שפטיהם.
משך ידו את לוצצים. כד
הוי בר חורי הוה אותיב בר
גבוי הדין לייצנין ואיתן אומ'
אמרין לו' ולא עבדין ע"ז וכ"
והוא אמ' להון אנב דהוי חב"
חביבין לא איתעבשון ואיש
ואיתן אמרין לוי חש חולכו
בעי לזעבר כן. דום שהולך
רעה לעשות כן יתבולל ג'
יתבולל בגולה בין האומות.
עוגה בלי הפוכה. תרגם יונתן
חררה דעת ראופהבת אי"
איתבלית. עוגה חררה. שכ"
שאופין אותה על הגחלים
והוא לא ידע. לא שם אל
לבו שיבלוהו ואלכי ארם
בימי יהואחז שנ' כי לא
השאיר ליהואחז עם וגו'
וישימם כעפר לדוש. ועמ"
לא חזר ירבעם בנו ויצר
אמרי' גם שיבה זרקה בו. ג'
תרגם יונתן אוג' חלשותא
ומטייתן ואינון לא מסתכ"
מסתכלין. וענה גאון ישר'
בפניו. ואמר יקרא דישר'
ואיתן חון. לשון ענ' ואין
וענה זה לשון ועתיד אלא
ועבר כמו וקרא זה אל זה'
שומעי שקרא זה אל זה'

ובכל זאת לא שב אל ה' אך
לב להבין וזה טוב להם ואם
מצרים קראו שהרעו להם
ומעולם הם קוראים לעזרה
אשור הלכו אל מלך אשור
הלכו שיעזור להם כאשר
הלכו למצרים אפרש להם
רשותי· כמות השרים שה׳
שהנשר והנין עלין למעל
ממנו ומורידין אותו לארץ
כן אורידם ממצרים על ידי
נבוכד נצר ואייסרם כששמ׳
כששמע לעצתם אוכיח
עליהם מפורין כל אשר
אשמיע לעצתם ביד ירמיה
הנביא שעתידים הם לומר
לו התפלל נא בעדינו וגו׳ ד
ויגד לנו ה' אלהיך וג׳ אם טו׳
טוב אם רע· והוא אומר
להם אם שום תשימון פני׳
פניכם לבא מצרים· והיתה
החרב אשר אתם יראים מ׳
ממנה שאם תשיג אתכם
וכל הענין· ואנכי אפדם·
אמר הייתי חפץ לפדותם וג׳
ומעט אשר הם כה· והם רב׳
דברו עלי כזבים· אמרו אל
ירמיהו שקר אתה מדבר
לא שלחך ה' לאמר· לא
תבואו מצרים· כי ילילו על
משכבותם· כי על כן תבא
להם יללה כן תרגם יונתן· ד
יתגוררו יש להם מגורות
של דגן לפיכך יאמרו כי ו׳
ואני יסרתי בי חזקתי זרועת׳
זרועתם ישובו לא על
ישובו למצרים ולא הועיל
להם לכך נקוד על קמץ· ד
כמו נאם הגבר הוקם על·
שהוא לשון עילוי ומינ׳ד
דבוק לתיבה של אחריו· ד
היו כקשת רמיה· שכשרו׳
שכשרוצה לירות בו חץ
לצפון הוא יורה לדרום· יש

יפלו בחרב שריהם· יוחנן
בן קרח וכל שרי החיילים
ששטו למצרים· ומעט· ד
לשון קשה שהשיאו לב׳
לירמיה זה לעגם· אשר
יעצו להם לבא מצרים
וזה שכתב יועיצו כדי
להביא עלינו פורענות· ד
והלא כת' לכם לא תוסיפו
לראותם עוד עד עולם· אל
חכך שופר· שבעת מלחמת
לנביא השמיע קול חכך·
כשופר ומאמר עמו מאתו
האויבים כאשר ירד
הנשר ובאו אל בית ה' אל
חכך שופר כמאן השופר
נתון אל חכך· לי יזעקו כמ׳
כשתבוא עליהם הרעה·
אלהי ידעתך· הלא עוד
יונתנו· וספהו ודרשהו·
לי יזעקו ישרא' אלהי ידענ׳
ידענוך ואנו לא יושיע
להם· כי זנח ישראל טוב·
לפיכך אויב ירדופו· השמ׳
השירו עשו שרים· ד״א
השירו· כמו הסירו· הסירו
זה ממלוכה ומולכו אות
זה· ובספר המסורת מוכיח
כן· שחיברו במסורת כת׳
כתבין שין וקריין סמך· לכ׳
למען יכרת· למען כי היה
להם זהב לרוב וגרם להם
שיכרת העשר ומהם· זנח
הק' אתכם כמו שאמרו כמין
עגלים שבבית אל שאלהי
שאמרו עבדים שם· עד
מתי לא יוכלו להיפות לכם
להנקות מאותו טעות· כי
מישרא' והוא· ויכספם וזה׳
וזהבם של כל אחד ואחד
הוא גבוי והחרש עשהו
והוא של והוא נופל· ויש
הרבה ואין דומין לו כמותו
ונבראו ולא ירפאו את כין

כי מישרא' הזונות והכנעני
והוא נעשה· ויש לישב הוו
הזאת כך כי מישרא' והוא
אמ' העגל הזה ואותם כבא
כמות העגל הראשון קורא
אין לה לדעת שלהם כמו אמר
לא יעליהו ממעשיהם שכב׳
שבכם· לנכרי לאחין ולשון ד
ארמית הוא שיבין ובשורה
אולי יעשה· אמ' אם יעשה
קמח זרים יבליעו· אמ' אם
יעליהו בכנפיהם סופו ליפול
ביד זרים· פרא בודד לו· נע׳
נעשו כפרא שהולך בודד
לעצמו שוטה· וזה ממקום
למקום לנוד· התנו אוהבים·
תרגם יונתן לשון תנים· כמו
אומר זה שהולך ממדינות׳
שאותו רוח כתנים לקטור ד
להם אוהבים· עופים זרים
התנו· אונדרנג בירנט בלע׳
ויש לפרש התנו· לשון אתנ׳
אתנן· גם כי יתנו בגוים· אמ׳
אעפ' שעשו זאת שהתנו
בגוים עתה אקבצם כבא
עת גאולתם לא אעכבנה ד
ויחלו מעט ממשא· ויכנעו
מעט בגלותם ומדאות משא
מלך ושרים· אכתוב לו אמ׳
אומר אוכיחו על ידי נביאי
ונכתב לו רובי תורתי והם
כמו זר נחשבו· זבחי הבהב׳
זבחי עולותי שהם והבהב׳
והבהבים לפני כאש· שע׳
ומזבחי אבחו בשר ויאכלו
לומר לא שמביאים אותם
אבחן להיות להם לבשר
ויאכלום ויאכלום· כי אינו
רוצה אותם· אל תשמח
ישרא' כשאר עמים· שהם
לא קיבלו תורה ולא באו
להלוך· אבל את זנית על
ומיאסת טובה הרבה אהבת
להיות כזונה לקבל אתנן· ד

על גרעות מריך ומה שעת'
שעתהין לה דגן כמוה כמו
בזמננה. לא ישבו בארץ י'
יי'. לא יתערבו בארצם לא
יסכו לשון נסך. לא יערבו לו
לא תהיו ממתם עליכה ה'
עלין כלחם אונים כלחם ג'
גאלה הכין על יד כח ומונים
כי לחמם לנפשם דיוני הוא
לאוכל ולא לביא בבית יי' ג'
חג יי'. זבח הרגה שיש לו
בכם. כי הנה הלכו מאוקמם
מרוב שודדים שיבואו על'
עליהם עם נמוכר כער'. ומה'
מארץ ומערים הוא ומחמד
לכספם. כרי חמדת זהבם
כספם. קימוש וחוח יורכי'
חיות תרגם יונתן הפקודה
שיפקדו עונותיכם השילו'
תשלומות חובין אויל
הנביא. את הנביאי אומרת
שלהם יהיו אוילים כגון ג'
חנניה בן עזור שתחילתו
נביאי אמת ורבה ומשוטה
שהקב"ה שולח את מעש'
ומעשיכם. צפה אפרים
עם אלהיו הם ומעידים
להם נביאיהם המושיבים
אותם לעד עם שלהם. נביא
פח יקוש על כל דרכיו ולנב'
ולנביאי היוזות הם משמע
פחים ללכדם ומשוטמה
בבית אלהיו בבית המקדש
הרגו את זכריה ויבקשו
להרוג את ירמיה כענין ג'
של משפט מות לאיש הזה
וג'. כימי הגבעה יש אומ'
כפלגש בגבעת בנימין ויש
אומרים גבעת שאול
ששאלו להם מלך ומרדו
בדברי הנביא כענבים ש'
שהם חביבים במדבר. כן
חיבבתי את ישרא' כבכורה
בתאנה ומשלתו בתאנה

מען התאנה בראשיתה ה'
תחילת בישול התאנים.
ראיתי אבותיכם. כן ער'א'
אבותיכם בעיני לחכם. וה'
ומעדו אין טירה בכל מקום
אלין פרישה. לעו' שהיא
משכם. ויהיו שיקוצים לפני
ביוהכם את בנות מואב. את
אפרים כשגה ותעוף. אובל
הנביא הלוי ויהיו כשגגה
הכורר ויקנו ומחרל ואפריה
ורביה כך ישלטו את זרעם.
אז כשעת לידה ותתעכל
בבטן ויפילו כשעת הריון.
לא ילקוטו כי זה בינע בג'
גדלם. אם יגדלו ושכלתים
מאדם. כי גם אוי בשרי'
ומהם. כמו כסורי. והוא אן ג'
וסורת תכמן שין וקריין ג'
סוך. אפרים כאשר ראיתי
לצור בשלותה ומעטיר ה'
ומעטירה על כל המדינות
כן ראיתי לאפרים. שתולה
בנוה ואפרים זה גדול
שלם לו. תעסק להוציא
אל הר הורג. כמו לוכחם
לעו' כן תרגם יונתן. תן להם
יי' מה תתן להם. הנביא
התפלל שימותו קטנים כי
שאין אבלו של קטן דומה
לאבלו של גדול. לפיכך א'
אפשר מלידה ומבטן ומה
ומהריון ששם נער וזכרם
ובריית שלם. ואל אישר
תשוקתך. תן להם מהרד
בקטנותם זה שיותה רואה
ליתן לאחר ואן. כי אם
יגדלו את בניהם ושכלתים.
תן להם רחם משכיל כשעה
שיצאו לאויר העולם ימותו.
אל יניקו שדי אותן. עכ"ל
שלא יהיו להם חלב להניק.
כל רעתם בגלגל. שם הרבו
לעו' בבמות לפי שהיה שם

המשכן תחילה היו אומרים
להם נביאי השקר שהכעל
מקום נבחר והיו היה לולכי
ישרא' לא אוסיף. אהבתם
לאהוב אותם. פרי בל יעשון
לא טוב להם לפרות ולהרבות
שהרי גם כי ילדו והמתי מח'
ומחמדי בטנם. אומרים לרבי'
יעיה קולה אלא כשורה
היא עתיד הוא לאומרם.
גפן בוקק ישרא' פרי ישוה
לו. חלק לבם ומתני עתה
יאשמו. הוא הדבר אשר'
יערף מזבחותם ישחירו'
לשון וערפו שם וערפתו
ישבור עמודם.
אלות שוא השבע לשקר
אלות. כמו כרות לשון הווה
כרות ברית לעו' לפיכך ופרח
עליהם משפט ייסורין ופ'
ופור עטת בראש
שהוא עשב מר הפורח על'
תלמי שדי. ומעגית המחר'
המחרישה קרויה תלם.
ראו תלמי שדי שהם ששון
שם ומזבחותם כמה שמו
משפחות גלים על תלמי ג'
שדי שם יפרח עליהם מ'
משפט עונש. לעגלות בה'
בית און וג'. לפורענות הע'
העתידה לבא על עגלים
שבבית אל שהיא נקראת
בית און בספר יהושע. גון
ודיין ומזח שכנו שבש'
שבשמרון לוה כי אבל
עליו עמו וכומריו אשר עליו
תמיד יגילו עתה אבלו על
כבודו כי גלה. גם אותו לאש'
לאשור יובל זה היה בשנים
שתים עשרה לאחז ויעד'
יי' את רוח פול מלך אשו'
ויגלם לראובני ולגדי וג' ג'
ונטל עגלי הזהב אשר בבית'
בביתאל והלך לו לקיים מה

שנ' גם אותו לאשור יובל
למלך ירב סנחריב בשנה
אפרים יקח לו ירבעם שהו'
שהיו מושכים אפרים שנ'
שהעמיד לו עגלי זהב לאלהו'
ויבוש ישר' מעצתו עצה
שנועצו לעשות מזה שנ'
ויועץ המלך ויעש שני
עגלי זהב. נדמה שמרון מלכה'
מלך שומרון והרי בקצף
על פני המים. ונשמדו
במות און. במות
ביתאל' קוץ ודרדר יעלה על
מזבחותם שלא עוברים
ואין עובר פונה אליהם. ויא'
ואמרו ישר' להרים כסונו
שלא יראונו אויבינו בבוא'
כנושתינו ואויבי הגבורה
חטאות ישר' חטאות רבי'
נקוד שהוא לשון נקבה
ולשעבר מאז עשת ביות'
אולתיד ויוני גבעת בנימין
חטאו ישר' לפי שהירד'
ועשה פלגש בגבעה באימי
עתניאל בן קנז שהיה ראש'
ראשון לשפטים באימי כו'
כושן רשעתים ובאותו היה
פסל מיכה וכל זה ואינו
בסדר עולם שם עמדו בא'
באותה מדה אחזו להם
ואמר לא תשיגם בגבעה
מלחמה וג' לפי שהיה עם
באותם ולא הקפידו לכך לא
העליתו ידם במלחמה הג'
על בני בנימין וקראם בני עולה
בני גאוה שעשו עולם עם
עולם ולא שמעו בקול
אחיהם לתת את בני הגבעה
ויותן התגם על שאילו
להם מלך והוליכו את שא'
שאול ואינו ותישב לי'
אחר לשון העברית וגם
שיור חיבור הפרשה נופל
על לשון הראשון באותי

ואוספרם. ולפי רשעו תאור
יסרתם ואשופט לשופט וג'
ואסרתים ביד שוסיהם ויא'
ואוספו עלי עמים כאוסרם
לשתי עונותיהם לפי שראוה
אותם לעגלה ולאוהבה כמו
שנ' ואחרין אפרים עגלה וגו'
ולאוהבה לכך דומה ייסורין
לפרה שאינגעין אותה
בחרישה ויסרום בעל הא'
המחרישה וסולוני העור
עקבין ואדרן אחר וכיון
ואחר וכיון אלא שני ענינ'
השור. וכן תרגם יונתן מוסר
פרנו על תרתין עינהון פר'
פרנו. עוד בקר אפרים
עגלה ולאוהבה. פרפינטיו'
בלעז. עשויה חמרות שק'
שקורין יוגלין בלעז. לומר
הרבה ייסורין הכאותי עליה
והרי היא לא נכנעה. ותא'
ותאיר אותבתי לרוש בתו'
בתבואה וגו' וגם אני וג'
ולא נכנעה להיות חורשת
לומר לא נכנעו לתורה יו'
אלא אחר שרירות לבם. וא'
ואותבתי אור יתירה כמו
גנובתי יום ואני עברתי על
טוב צוארה לפיכך אני
אביא עליה עולם שיתישו
את כחם. ארכיב אפרים יח'
יחרש יהודה וג' יום תרעו
שארכיב אפרים על האומות
ויחרש יהודה על גבם וכו'
וישדד לו יעקב יירש את
אדמתם את נכסיהם ורעו
לכם לצדקה וג' ואכל אתכם
חרשתם רשע וג' וקיום ש'
שאון בעמך וכו לכם נירו
עסקו בתורה ושים תלמוד
ללכת בדרך טובה להתגבר
על יצר הרע. מה שהוא
ניר את השדה להפוך שר'
שרשי עשבים המכחישי'

בתבואה ואראות החורד
כמה לפני הזרע. ועת תב'
תבקשו לאמר לדרוש את ה'
להלמוד תורה עד יבוא ויורה
לכם צדק כשתהיו יגיעים
בה והוא יכן אתכם להורו'
להודיעכם עמוקותיה בצדק
אכלתם פרי כחש. ויתקן
ויתקבלתם תשואות חובו'
חובבין. וקם שאון קול עמ'
עמת עסו. עוד כשוד. שלמן
בית ארבאל בכוזרים הכו'
בשלום פתאום על ידי ויא'
ואויב שלא נזהרו בהם לא
לברוח ומפניהם ושודדים
את הכל. בית ארבאל. יונתן
תרגמו בית ואורב ואלה
ואמר אתרין בו כמו ארבאל
שאינו שם העיר כמו יז'
יענו את יזרעאל וקראו
בלשון שם. יוא' קריו אותם
כמין שם עיר. וכן חברו יח'
ומנחם. יוכל רוגש פתרו שם
ומקום. רוטשה. נבקעה
וכן נערים תרטשנה ועו'
ועולליהם ירוטשו. ר"ל רא'
רוטשה. עושה כמו טט'
טטשה. רעת רעתכם רעת
רשעכם. עבירות ודומיכם
בשחר נדמה נדם כמו לן
בלילה. לומר אין בו כח וג'
ולזה כל ראות כי כהיות ישר'
נער ואוהבו ומצער יוכל
טוב ואשר עשה קראותי לבני'
על ידי נביאי להדבק בתו'
בתורתי והם זה עשו קר'
קראו להם כן הלכו ומפני כל
זה שהנביאים קוראים
להם ללמדם הטוב. מי הם
הפנו עורף. לברוח ומפניהם
ולבעלים יזבחו וג' ואנכי
תרגלתי לאפרים קחם על
זרועותם וג' שלחתי לפניכם
ומהיג הורגלים בנחת קו'

קחם על זרועותיו. וזה ומה״
ומשה שנ׳ כאשר ישא האו״
האומן את היונק. תרגלתי
כמו הרגלתי ואין לו דומה
ולא ידעו כי רפאתים. ידעו
היו אלא שדשו בעקב עשו
כלא יודעים. בחבלי אדם פי׳
הייתי מושכם תמיד חבלים
כבים אשר מושך בהם
אדם את בנו. ללמד במושכ״
במשיכת רחמים. וכן תרגם
יונתן. ואהי׳ להם כמרימי פי׳
על. על לחיהם. כמעבירים
המרימים על מידיהם על
ידי אוחזים להקל מעל הפה״
הפרה החורשת. כן הייתי
עמם בכל עת להקל מעל״
מעליהם. וכן תרגם יונתן
ואט אליו אוכיל. הטיתי
אליו כח להאכיל על ייסו״
ייסורין. ויונתן תרגמו על
טם מאמת שסיפק להם
במדבר. לא ישוב אל ארץ
מצרים. הבטחתיו לא
תוסיפון לראותם עוד. ומה
מועיל הרי חטאו וגרמו פי׳
להם להיות עבדים לאשור
על כי מאנו לשוב וחלה
חרב. ותנוח חרב בעריו פי׳
וכלתה בדין מוכלה. וכלתה
בדיו ואכלה. ממועצ״
ממועצותיהם כאו להם כל
אלה. ממועצותיהם נקוד
שני טעמים הטפחה בו
המלוך למי שהוא דיבור
כמפני עצמו. וכן להחל״ר
דלא יעמדו. ועמי תלואים
למשובתי כשהנביאים
יחד לא ירוממהו. עמי פי׳
ולא מאותו לעשותי. ויש
מפרשים מאל על יקראוהו
קשים פנים יפגעו. ואל
כמו יש לאל ידי. ואין אות
שהוא נקוד בפתח ויום פי׳

היה אל שם דבר היה נקוד
בצרי. ויונתן תרגם ובמו״
ובמרעיו קשיא יתנערון
עשה על. לשון נקשה ולי
נראה שפירשתו כהוגן. פי׳
יחד לא ירומם. כהדין לא
יתכון בקומה זקופה. איכה
אתנך. אמסורך ביד אויבך.
כמו אשר מגן צריך כי אנכי
המקיים דברי טובתי. ואין פי׳
ומדתי להנחם על הטובה
בקרבך קדוש לא אבוא בעיר
אחרת. ויש מפרשים לשון
עיר כמו ישא״ג עיר
ישאג להם כאריה שישאג
מן הגליות וילכו אחריו. פי׳
ויחרדו בנים מים. תרגם
יונתן ויתכנשון גלוותא
ממערבא. סבבוני בכחש
בכחש ובמרמה אפרים ופי׳
ובית ישרא׳ ולכו עשרת
השבטים וכל העם. ובכל
יהודה שרנו רד עם אל׳
ומושל בירא״ת אלהים רד׳ פי׳
כמו וירד מיעקב. עוד ומל״
עם הקב״ה. רועה רוח. לשון
ריע. ומתחבר לדברי רוח. פי׳
לעג ושוא שלהם ומדברים
ומבזים את שוחר המדבר
לעזור אותם. וריב לה׳ עם
יהודה. אליהם הוא מגיד
את דבריו כאשר עשו או
אחיהם בית ישרא׳ ולא
יתמהו במקרה על יעקב. פי׳
בבטן עקב את אחיו כל
אלה עשיתי לו. ובכח המלא״
המלאך ויתחנן לו. כשאמ׳
לו לא אשלחך כי אם ברכת״
ברכתני. והמלאך היה ומ״
ובקש ממנו הנה לי סופו
של הקב״ה לגלות עליך פי׳
בביתאל ושם תמצאנו ושם
ידבר עמנו. ואנו נסכים ע״
עמך על הברכות שברכך

יצחק. ומה אלך שרו פי׳
של עשו היה והיה מערער
על הברכות. וה׳ אלהי צבאו׳
ה׳ זכרו. כאשר הייתי ואנו
כן אני עתה. ואתם הולכים
עמי בתמימות כיעקב או״
אבותיכם הייתי נוהג עמכם פי׳
כאשר נהגתי עמו. ואתה
באלהיך תשוב בהבטחה רבו
ובמשענתו שהוא מבטיחך
אתה יכול לסמוך ותשוב
אליו רק חסד ומשפט וש״
וצדק שמור ומבטח אותה
ליקוות לישועי תמיד. כנען
בידו מאזני מרמה. אתם
סומכים על בעצכם שאתם
סוחרים ורמאים. ועל
עשרכם אתם אומרי׳ אך
עשרתי ולמה לי לעבוד
להקב״ה. ומצאתי און כח׳

ומדרש אגדה
היה דורש רבי
שמעון ז״ל

כל יגיעי לא ימצאו לי. טוב
אמרת בלבך כל ממונך לא
יהיו בו ספק לכפר על עונך
אשר חטאת. כך תרגם
יונתן נביא לימור להון כל
עותריכון לא יתקיים לכון
ביום תושלמות חובין לא
ימצאו. לא יספק כמו פי׳
ומצאו להם. ולא יתכן
לפרש כל יגיעי כל
היגעים לבקש שאני
לא ימצאו לי עון שיש
כן היה ראוי לכתוב כל
יגיעי בלא יוד ולכבד
ביו״ד יוכל עתה אינו לשו״
יגיע. אלא לשון יגע. ואנכי
ה׳ אלהיך מארץ מצרים פי׳
גדולה הביאה לאכלך מאשר
במצרים ואותי היה׳ ולע״
ולעניין של מקרא אותה
אמ׳. ומצאתי און לכל ידי

עשר של מאזני מרמה׳ ג׳
ואנכי יי׳ אלהיך מארץ מצ׳
מצרים שם הבחנתי לטיפה
של בכור לשאינה של בכור׳
מא׳ אני היודע והנפרע ג׳
ומאזני מרמה העשוים ג׳
וכלי הכן והטמון מש׳
משקלותן בלילה כדי לרמ׳
לרמות׳ עד אושיבך באהל׳
באהלים אזכרית מתעכך
סוחרי מרמה׳ אושיבך
באהלים׳ אעיד אכם תל׳
תלמידים עוסקים כימי ג׳
מועד׳ כימי קדם שהיה
יעקב אביכם יושב אהלים׳
ודברתי על הנביאים להם׳
להוכיח אתכם ולהחזירכם
למוטב׳ וביד הנביאים אד׳
אדמה׳ נראיתי לכם כמה
דמיונות׳ על הים נגליתי ג׳
כבחור בעל מלחמה׳ ועל
הר סיני כזקן מישיבה מל׳
מלא רחמים׳ ד״א אדמה
להם על ידי משלים כדי
לישבם על לבבם׳ אם
גלעד און׳ אם כזו להם
שכר מאותה הם גרמו לעצ׳
לעצמם כי אך שוא היו׳
ובגלגל שורים זבחו לעז׳
גם מזבחותם רבים כעל
כגלים שעל תלמי שדי׳
תלמי ג׳ שדי היין ומעש׳
ומעית המחרישה קר׳
קרויה תלם׳

הפטרה לפרשת ויצא יעקב

ויברח

יעקב שדה ארם וג׳ בארם
שאמר נחזור על הראש׳
הראשונות שדברנו למע׳
למעלה׳ וישר אל מלאך׳
ועוד זאת עשיתי לו הוא׳
הוצרך לברוח שדה ארם׳
ידעתם אך שמרתיו וג׳
ובאשה שמר את הצאן ש׳
ובנביא העלה יי׳ וג׳ ועל
שאתם מבזים את הנב׳
הנביאים ומלעיגים בדב׳
בדבריהם הלא כנביא
העלה הכעיס אפרים
לבדיו לבזות את נביאו
לבור כי תמרורים הם לו׳
כי דמיו אשר שפך׳ כמה׳
כהחטיאו את ישראל׳ בע׳
והחטיאו לאדם קשה לו
מן ההורג׳ לאשר אנ׳
אדם ועון ומאוב ש׳
שהטעו ישר׳ להעזר
לבעל פעור ועונשו הכתוב
אחר מאמרי ומדברי׳ ש׳
שטיבעון בנהר ואיגזו כד׳
בחרב לקריותם׳ על אשר
עליו יטיל הקב״ה׳ וחרפתו
שחרף אז שאוה כענין
שנ׳ וירם יד במלך שלמה
להוכיחו בדברים על אשר
בנה את הבמה׳ ישיב לו
אדוניו׳ הקב״ה׳ שהרי הוא
הרע לעשות מאד׳ כד׳
כדבר אפרים רתת׳ כשי׳
כשיקנאו ירבעם להקים
דבר כנגד שלמה דברים

קשים ורעים שהרי מצ׳
מלך גדול היה שלמה׳
נשא הוא בישראל׳ מת׳
משם זכה להיות מלך
על ישרא׳ ויאשם בבעל׳
כיון שעלה לגדולה ואז׳
ויאשם בע״ז ומאות נבת
בית ירבעם ועל בית אחא׳
אחאב ועתה בית יהוא
שראו כל זאת יוסיפו לח׳
לחטוא מתבונם כתבניתם
זובחי אדם עגלים ישקון
המורים אומרים לישר׳
מי שזובח בנו לעז׳ כדי
שהוא נושק לעגל שהו׳
שהקריב דורון חשוב כל׳
הקריב לו׳ כך פרשו רבו׳
רבותינו בסנהדרין ואנ׳
ואושב הוא על הלשון ג׳
המקרא יותר מתרגום
של יונתן וכמו מושכים
הולך׳ תרגם יונתן וכמו׳
דאמי פסיק׳ מאין יס׳
יסוער יגרון׳ תרגם יונתן
כמוץ דנשבין רוחין וג׳ ג׳
יסוער אשר סערה תש׳
תשאנו׳ ואנכי יי׳ אלהיך
ואלו היה לך לאמר כי ת׳
תאמונה׳ אין לו דמיון ג׳
ופתרון לפי עניינו׳ תל׳
שאוכל בו כל טובה מאין
מאצין במרעיתם׳ כאו׳
כאשר באורין ומרעיתם
והיו שבעים׳ אף מרם לכם׳
לשון הרמה׳ ד״א מרם ג׳
ויגבה הוא עצמו על דרך
אשר׳ כל אשר שבמקו׳
דגש וזה לפי שאינו שם
מקום׳ אלא במרוב מאו׳
ואשקוד׳ כמו אשורנו
ואלו קרוב׳ כדוב שכול׳ ג׳
כמו שוכל׳ סגור לבם׳ את
לבם הסוגר מלהבין להש׳
להשיב אלי׳ שיחזק ישר׳

חיבלת עיניך ישרי ולבי
כי פשעת בעיניך ודית וז
ויקריו קיר הוין זה והוה
והוכין בלשון היוקרין ויש
ויושב הוין על הלב כי כי
הוה היורד שוורתני ויום
תיוור וזה יוכפת לך בעוז
בעיניך וודית כשוורת בי
יוהי וילכך יופויו יותן ד
תגגס יויה וילכך ויוני יוה
יין יריך לעקרו ומשייעו
יוהי עוזד ותגר יופוא
וילכך יועשה עיניי ריוה
וזה יוחריהך יופויו ומש
ומשיעך ערור שן יופיש
ליו ויתתי עליו עפון הוא
יותי כי שעה ביוה לו יושר
ליו יוכל לעזור ולהתקיים
כושבר שהילדת יושבת
עליו לילד ובלש קורין לז
ומשבר שילין בושבר
בגם כושבר העשוי ללידת
בגם ויד שיהול יופרם יוני
הוין שהייתי פורם ויד
שיהול וגיולם ויוות יוכל
שנה יהי דמרך יות יוש
יושיע עיניי לדמי עליך
דברי יות יהי קוטב עליך
גוירת שיהול עחם יסתר
ועיני ליו יונחם על הרעה
הוית עחם לשון ניחום ז
הוֹם ומשוש כתיבה כוֹם
של נועם שהדי הטעם וז
ומועלה וחית נקור פתר
ויוֹם היה לשון נוח והוֹם
כושוש כו לשון רכיכ
היה טעיוו תחת החיר
ונקורה קיוץ כיו כחם רו
רוחם כי הויו כין יוחים ז
יפריין תרגם יונתן יור
יוענן ויתקרן כנין ועברין
ויקילקלין יוסגיוו יוחים
לשון דבר רע כיו יוח עש
עשויה לבדך ויוור יור

יולכ תועמות יפריין וז
לשון פורה ריוש ולענה ויו
ויוני יוהו יוחים לשון תרע
תרעינה ניוחו כין יוחים
יפריין כין הגרל לפלגי ויש
יושר תויך יפריין ולפי ז
שדיוהו ליוחו הוין יוור
יטיין קריש ויבוש ויקורן ז
תיושע ויעתה תגלה יושז
יושותה והריותין נשים
ויעוברות שטעוכה

עזר זה מהפטרת

ויפרח יעקב עד

סיום הספר אבל

לפרשת האזינו

השמים מתחילין

בנאום שובה ישראל

ובפשירין כעוד כן

בנבואת יואל עד

ניקום שמיעתי

ישראל עד ויט להיך שובה
ישראל שביורין יהורה פן ז

יקרין יותכם כשוורון לכך
נסוכו העינין ושל לוולך
שוורה עלין ודינה וכול ז
כדיוית כפיפרי בפרשת
וישב ישראל בשטים עד
ויט להיך תני כשם ר ויויר
שובה ישראל כעד שהוא
ויט בוודת רחוים ויום לאו
להיך בוודת הדין שר רלא
יויתעכד סניגוריו קטיגוז
קטיגוריו כי כשלת ביוך
וכשוליש כשכיל עוך כל
תשיו עון כל שעתינו סלח
וקח טוב ללוורנו דרך הטוב
ריין ועט ועשיש שכידינו
קח בירך ושפטינו יוחריז
יוחריהם וכן יוז דוד כוח
היקורש ושפטני ליוור יעיו
עינך תחויה וישריש דין
וקבל חוריה ויוותנו שניוו
טוב להורות ויט ונשלוח
פריש שפתינו שהיה לבו
להקריב לפניך נשלם יוותו
כדברי ריעי לפניך והו ז
פתרון שני היוקריוות כז
כפשוטן וכוושוושן ורבוז
ורבותינו דדשן ליוקריוות
הללו בכיוה פעם ויוני יוז
יוסתוב קשת והם שובה
ישראל גדולה תשובה שז
שוגגת עד כסיו הכבוד
שנ עד ויט להיך וגדולה
תשובה שיוקריבת יור
הגיולה שנ וכיו ליעין גז
גויול ולשכי פשע ביעקב
ניום ויט וגם כסורות של
רבותינו הקדוושים ויעיט
גדולה התשובה יון הכל
שיום חטין יודם כל יויו
ולכפוג ויתחרט על עוז
עוותיו ושב לו ככל לבו
כל שטותיו שעשה ונתנין
לו לוכיות יקחו עוכם דז
דברים ושובו יל ויט כך

שבחות רב לך אתן תהלתי וספרי

אשר חזקתני לסיים ספר בעז באר׳

אבקש ממך עזר מושיע וגואל
נחשתיקי ספר יואל בן פתואל

עור זה מהפטרת שובה ישראל

יש ישר היה יואל יויאל בן
פתויאל בן שמויאל הנביא
שפיתה לו בתפילתו יש
יומרים שהנבואה הוא
היתה ביוהן שבע שנים
שיומר יולשע כי קדין יש
לעב וג וביוי יוחיוב היו
ובהלכות גדולות מוציא
יויאל נחום וחבקוק הוא כיש
ביוי ומשה ההיתה היוש
היוומרה הויות לומר
יתר הנוסח גם גדם יורבד
לך חסיל ויש גובי הם וש
ותנביו עליהם שיבויון וש
וביוו ביוהן היויש וכלו

ירק השדה ופרי העץ ש
עסיס יין טוב גוי עזה על
יורעי הגובוי הוה כיוהו
כעבוי גויש לקפיזה לוחפז
נפש חשוב חשפה והש
והשליכה ער הלבינו ווש
דמורות הגפן והתלעות ש
הם שינים הנוסים הלועס
בהם יולי קינה ומרגויין
יזליין הסרת כיוו נברר
ה' הנקורה בחטן קוין ש
עוורת ביוקוב טן כיוו וש
וחיוב השדה השלוה לך
נשוו הכליוו יוסרים ומהיגי
הוחרישה על חטה ועל

שעורה ווסב על בושו יוש
יויברי הגפן הובישה כיוו
יבש קדשו עוס הוויב ו
עוס עערה יוסיפה יוהד
לשון גניחת ללה וכשור
וכיות גרבי חמר ויגרופוש
ויגרופוהיהם הרגש יוערבן
ויגפתהון ויגופת כפוי הש
החבית נשוו יוערות של
יין ושיון ווחגרות ויגורות
של חטים נבוכו נתערבלו
ונסגרו ורעו ביערים ובוש
ובירברות ניושיון עקש
נתקלקלו ניות ודבר לשון
תערג תינעק כיושר פתר
דונש ערג ליוליים נהם לש
לשחלים וגעה לעגלים וש
ועהל לפוסים ויעפעף ש
לפיסים ונבח לכלבים תקש
תקעו שופר להודיעם עש
שישובו בתשובה טרם
תכויותה הרעה הויורש
יום יש וזה שיוודענו לש
לועלה כוזהו ליו נהידד
ון השלם לביו כל היוינן
הללו הוה יוחר וה ויון יורש
יורבה לבדו ליו היה כוזה
של ויוערים שג ויוחרין ליו
יהיה כן לפנין יוכלה יוש
וושחיתים יות הכל כיוילן
יוש יווכלת לפניהם ולהבה
ולהטה יוחריהם כגון ש
ערן היתה היורין לפנ
ביו ויוחר שילך הניר
היורין כוודבר שוווה כש
כיוריוהו הפוסים ויריותו
נוידועתם בקול להב יוש
היווכלת קש שיושוערש
קול ערוך וללחוה לפי ש
שהויו דמיק נקור חטא ש
פתח קבעו פיורור שחרות
ביקדירה כיוה ריות יוור
ובשלן בפרור ויולא הכתובה

כאן יתירה היא ואינה—
נקריאת. לא יעבטון. אין לו
דמיון ופתרונו לפי עניינו
לא יעקלון. ובעד השלח.
אף בעד החלונים על פני
כלי הזיין יפלו ויחנו ולא
יבצעו. ולא יקבלו מאומ׳
ויונתן פתר לשון שליחות
בשביל שליחותו של הק׳
מפילים עצמן ובצע כסף
לא יקחו. בעיר ישוקו. לש׳
לשון השואת קול כמו כמ״ש
ומשק גבים דוב שוקק וכמ״ש
וממשק חרול ויונתן תרגם
לשון נשק מזדיינן. אספו
נוגהם. הכניסו אורם. ויי׳
נתן אוליכם קולו מזהיר—
נביאיו לפני שלחו בכם את
את חילו זה. כי רב מחנהו
אשר ישלח בכם אם לא
תטיבו. ואל בגדיכם כי אינ׳
אינו חש לקריעת בגדים.
דיו קרעו לבבכם ולא תצט׳
תצטרכו לקרוע בגדיכם
ואחרות אבל. ונחם על הר׳
הרעה. נהפך למחשבה
אחרת. כמו וינחם יי׳ כי
עשה את האדם. וכן וינחם
יי׳ על הרעה. וכן נחמתי
כי המלכתי את שאול. וכן
כי נחמתי כי עשיתים. וכ׳
וכולן לשון מחשבה אח׳
אחרת. מי יודע ישוב וג׳
ונחם. מי יודע שיש בו
עון ישוב ונחם והשאיר
אחריו ברכה. על ידי התש׳
התשובה תבוא ברכה. קב׳
קבצו זקנים ואשקולות
שלח קטנ׳ עול׳ לשון רפ׳
וקלי׳. למשול בם גוים. לומ׳
למשול ולשנינה לחרפה
ולגדופין. ויקנא יי׳ לארצו.
לשון הוקינו אותה לי נכ׳

נכנסה ערותה בלבו ונחם
מלחמותה ותעסק בש׳
בצרכיה. ורבותינו פרשו
התריאה התורה בגוי על
עסקי ורעו. חרפה. גוי׳
גזרות. שיקראו אתכם
חסירי לחם. ואת הצפוני.
העם הבא מצפון ואלכי
אשור. ורבותינו אמרו
זה יצר הרע שצפון בלבו
של אדם. הקדמוני. הים
המזרחי. צחנתו. ענין
באושה אורה על שהוא
לשון זוהם וטינוף. כי
הגדיל לעשות רעה. ש׳
שפשט ידו בגדולים. אל
תיראי אדמה. ארץ ישר׳.
אם תשובה בתשובה. את
המורה. את הנביאים הב׳
המורים אתכם לשוב
אלי. כדי לצדק אתכם. ב׳
מורה ומלקוש בראשון.
בניסן. ואעפ״ שהיורה
היא רביעה ראשונה
היורדת על הזרע והיא
במרחשון אותה שנה
בניסן זרעו כמו שאמר׳
שמפורש במסכת תעני׳
שגדלה התבואה באחד
עשר יום. והשיקו. לשון
השמעת קול. כשהקילוח
יורד אל הגת. אל תוך
היקב הוא הבור שלפני
הגת. והיה אחרי כן. לעת׳
לעתיד לבא. על כל בשר.
על כל אדם שנעשה לבבו
כבשר. דוגמת ונתתי
לכם לב בשר וג׳.

סליק הפטרה

ותמרות עשן. זקיפות

ומעלה עשן כנגבה תמור—
יהפך לחשך. לבייש את
המשתחוים לחמה. ובשרי׳
ובשרידים משיורית אשר
אמר. אשר יי׳ קורא.
לשון קרואים לסעודה או
לעטרת מלך. לשון הזמנה
אל עמק יהושפט. אותו
עמק בעמק הדין יהוש׳
יהושפט משפטי יה׳
כלומר הקב״ה שנקרא יה
ישפוט שם. ידו גורל. ישלי׳
ישליכו. וכן וידו אבן בי
הגמול אתם משלמים. זה
הוא הגמול שגמלו שאמרו
לחירם אלך עד עשרים על׳
קל ומהרה. לשון זריזות. לש׳
לשבאים. לבני שבאי. קדש׳
קדשו מלחמה. אם תוכלו
להלחם נגדי. כתו. כתתו
אתכם. קולטרש. ומזמרו׳
ומזמרותיכם. שרפש. עוש׳
עשו כמו חושו חבריו
יונתן תרגם אתכנשון. ואומ׳
ואומר אני שהוא לשון
עשת שן. ברזל עשות
המתכנס יחד. ויש אומ׳ בלש׳
ואין הא׳ בה יסוד. שמה
שמה נחת יי׳ גבוריך. כש׳
שם בקבוצת עמק יהושפ׳
יהושפט ישבור יי׳ גבו׳
גבורתכם. כן תרגם יונתן
ידעי יודע יום הדין לשון
ירידה לשון הורדה או ל׳
לשון חתת. והתן נמל בו
כמו הנעל וכדוגל שאין
כן אותיות השורש ולא
על. שלחו וגו׳ ואף כן
שחרמות אותם הולכים בכ׳
כשליחותי לחכל את הגוים
כי בשל קציר. כלומר הגיע
ודומה הדבר לקציר שקו׳
שקוצרין אותו במגלות

כשגור

כשגויר בישולו רדו לשון ז׳
כבישה ורידוי מיזו ורדן כב׳
כדגי הים כעמק החרוץ ז׳
ששם נחרץ המשפט יאות׳
וכן תרגם יונתן מילוג דינא׳
יוסף נגהם הכניסן יורם׳
ועיון ישעיג׳ יאוה שעשו
לציון יאחסה לשון כיסוי׳
בלעז יוכדייור יופיקי ויקום
ומעיו מים והשקה יורך
נחל השטים מושמעו ויג׳
וישק׳ את מישר שטים ות׳
וודרשו יכפר על עון פעג׳
פעור שעשו בשטים שנ׳
וישב ישרא׳ בשטים ויחל
העם לזנות את בנות וכיון
לומדנו שכל עבירות שעשו
ישראל בעולם הוה אין הק׳
מכפר להם עד ימות המש׳
המשיח שהרי בעוד שהם
בגלות אינו מכפר להם
ולימות המשיח יהיה יוד׳
ואהבתו של הקב׳ה שליורה
עם ישרא׳ ויכפר כל עונם
ואפי׳ עון שיוו הגדול ואהו שנ׳
שיאמר כיון והשקה יורך
נחל השטים יכפר להם על
העון שעשו בשטים דכתיב
ויצמד ישרא׳ לבעל פעור׳
ומצרים ואדום סימן זה עם
זה לפורענות יותר ומצא
שיאולי ומצרים אין היתה
אדום שנ׳ כי ששה חדשים
ישב שם יואב וג׳ וכתיב
ויברח הדד הוא ואנשים
אדומים וג׳ וימצא הדד
חן בעיני פרעה וג׳ והדד
שמע במצרים כי שכב ז׳
דוד וג׳ באחרונה ויהי שנ׳
שטן לשלמה׳ אמר הקב׳ה
אני מכלה זו וזו בשביל חמ׳
חמס שעשו לבני יהודה
ששפכו את דמם ונקיתי
ואת דמם לא נקיתי ויוג׳ ז׳

וג׳ — ויוג׳ יום יונ׳ — ז׳
יוג׳ — יונקה יאותם וישיור — על׳
עב׳ — עבירות שבידם שעשו לי — דמם
שלכני — יהודה לא יונקה יאתם ויוג׳ — ויאותי
תהיה — ואת כיון שייט שוכן בציון ז׳ — ויאנתן
תרגם ות׳ — ונקיתי דמם לא נקיתי וג׳ — ודייותפ׳
ודייותפ׳ — ודיותפרעית דמהון ולן — עמוריא
תוב יונא — עתיד לאיתפרעין ז׳ — ואמר יייט דב׳
דיושרי שכ׳ — שכינתיה בציון ז׳ — והו תרגום כי
של יונתן ונ׳ — ורבותינו דרשו ז׳ — מודרש היוג׳
היוגרה כפנים — יאחרות׳ ונק׳ — ונקיתי דמם לא
נקיתי יאו׳ הקב׳ה — יום יומי ות׳ — ומנקה כל זה שנ׳
שעשו ימות הע׳ — העולם ז׳ — לישרא׳ בחוים וכג׳
ובגול ובגירופים שנ׳ — שגרפו — יאותם דמם לא נק׳
נקיתי הדם ששפכו — שנ׳ — לישרא׳ ויוג׳ ונקה
והם׳ ולא יאותי יעשה — ז׳ — ואת כיון שהקב׳ה מנ׳
שוכן בציון׳ ועל מהם — של הוויים יהיה תשו׳
תשועה זו בגלות יאחרונה — שהרי בגלות בבל ובתשו׳
ובתשועתה לא יאמינו שנ׳ — שנעשת נקמה זו ביאום׳
ושבעה תיבות יש בזה הפ׳ — הפסוק כנגד שבעה יאיני ז׳
יאכות שעתיד הקב׳ה ליתן בג׳ — באדום ויאלו הן דם וחרב וג׳
ויעב ומגפה ושחין ומשחית׳ וכליון עינים כך מפורש ביונ׳

ספר יואל שבח לבורא
הלא נגמר כל במאמר

נבואת עמוס אתחיל בנעימים

עמוס יושר היה בנקדים תרגם יונתן פתגמי עמוס דהוה מרי

הפורענות שבתחלתן [illegible]
בחרב על ראשיהם [illegible]
[illegible] על חרב [illegible]
[illegible] על חרב [illegible]

גרתן מזו ורשע ואלך ואויב
היה נעקר שנתים לפני
הרעש לפני יום שנתנגע
עוזיהו יום שנתגלו ישעי'
שנ' בו וינעו אמות הסיפים
וזהו כאשר נסתם מפני
הרעש וג' ויען ישאג ה'
ומבית קדשי הקדשים הה'
הדבר יוצא ואב' נאו הרועים
וג' תרגם יונתן ויצדון ודרי
מדורי מלכייא ויחרוב תקוף
כרכיהון על שלשה פשעי
וג' הכתוב אומר הן כל יפעל
פעמים שלש עם גבר ואם
יותר יותר וכיון כך הוא
אומר הקהלתי עונם מודתי
לסלוח להם שלש פעמים
ואם יש יותר כל שכן שיש
בכלל הארוכה הזועט וג'
ועל ארבעה לא אשיבנו
על פשע רביעי אין עוד עליו
להשיבו ויקם ויקחת וג'
עולו ואתי וכל שכן שיש
בידם פשעים הרבה עתה
את זה אפקוד עליהם אמ'
אשר דשו את יושבי גלעד
הסיווכים להם בחרוצת
הברזל תרגם יונתן כמוש
במורגי דפרזלא והוא
מעין שופינו עשוי חרש
חריצים חריצים ודורין בהן
בני אדם בייסורין וכהן
ויחתכן את קש התבואה
לעשות תבן חזאל ובן
הדד מלכי ארם וראש אר'
ארם היה דמשק בקעת
און מקום היה באר' וש'
ותומך שבט ועביד שוק'
שולטן מזה לא יסור שבט
על שהמושל רודה את
העם במקלות ומבית עדן
מקום קירה ושם הגלם
סנחריב מלך אחד שנא'
ויעל דמשק ויתפשה וג'

ויגלה קירה עזה ופלשתים
היה גלות שלימה שתבוא
הגלות שלימה ולא יותר
איש והיו עוזרים על הר'
הדרכים ותופשים את הנו'
הנמלטים ומסגירים אותם
וכן עשו אנשי צור וכן לא
לארבע רוחות כחורבן בית
שני שמפורש בהגדה
היורינו עזה אין הרוב
עד אין הענין דמשק אין
המזרח ערביים אין המערב
שנ' מערבתלינו וג' אשד'
אשדוד עקרון ואשקלון
ערי פלשתים הן והשי'
והשיבותי ידי אפכה ואשי'
ואשנה ולא זכרו ברית
אחים שהיתה בין חירם
ובין שלמה שנ' ויכרתו כה'
ברית שניהם והיו קורין
זה את זה אחים שנ' מה
הערים האלה אשר נתת
לי אחי על רדפו בחרב אח'
אחיו שנ' בחרב אינו לה'
לקראתך וגם עודנו טורף
אפו ושמר עברתו לא
חורבו ועוד ויטרוף אפו
החזיק בו ולא הניחה אות'
אמונת כברה בין אויב
ובין אחים היו ואמרו
ואויב ומשכת אחר
אדום והיו העזירה לו
מלך מואב המלך הראשון
שנ' יובב בן זרח מבצרה
בקעו הרות הגלעד השמ'
השחיתו אותם וגם הרות
הריותיהם בקשו שלא יהא
ישאר שורש שיצער על
הנחלה וכן הוא אומר
בירויה לבני עמון כה אומר
אמ' הבנים אין לישראל אם
יורש אין לו וזרע וזרע
יירש ואלכם את על שרפו
עצמות וג' פעם אחת נפל

ואלך אדום בידם ושרפו
עצמותיו ונחום בקירות
הבית ותבע הק' מואב
המלך שהגו מבורין קר'
קריות שם מקום כדרך
דיות אומר על קריות ועל
בערת כשאון בקול המון
מלחמה

הפטרת
וישב יעקב

כה

אומר וג' על שלשה פשעי
ישראל וג' על מכרם בכסף
צדיק הדיינים מוכרין את
מי שהיה זכאי בדין בכסף
שחר שמקבלין ומיר כנעל
דיני ויבון מעבור נעלים
תרגם יונתן בשני מקומות
בדיל דיחסנון ויאמר יונ'
כך פירשו ומטים אותו
ומשפט היובון כדי שיע'
שיעטיך לומר שדהו
שהיה בין שדות הדין
וזהו עיקר עליו ונטלוה
בדמים קלים כדי לנעל
ולגדר כל שדותיו יחד
ולא יפסיק זה ביניהם
השואפים על עפר ארץ
על העפר הארץ שהם
הולכים עליה כל שואפים
וכל מחשבותם בראש
דלים כח היין אשר יגלו

ויטלו יות שלהם ודיך עז
ענוים יהו החלשים נעים
ודרכם והולכין דיך עקלז
עקלתון וסני יריותם כוזה
דיות יוור יהו יוביוים חז
ודיך שיופה בלע גלוז
גלושיר יול הנערה הויוז
הויוורסה ועל בוריס חנו
חכוליס יהו תרגם יונתן ז
ועל שיוון דושמן ויוסרין
זוקפים ילוות על העניים
ווחשכניס יותם ועושין
יות בגדיהם ויעות ווז
וסכיס עליהם בעת סעוז
סעודתם בבית להיהם על
ומזבחותם יהו לשון וסז
וסיכה שכל וסיכת סעורה
בהטייה היין שנסוך על
דוגו שויולו ויין עגושי
שעוושין יותם ויוון וש
ושותין בו יין יולוניס קנז
קשנש בלע וישוויר
פרין ווועל וג הערערד
היין וסטויו יות עיניהם
ילוועלה ומרסתן ילוט
לעירים תרגם יונתן ולוז
ולפיו שהיו פרושים וז
ודרכי עם היורין ועסקין
בתורה יון נזירה בכל וקנו
יולין פרישה יוג ויות בז
כתוריה כלום יותם יכולים
להנחיש יות זו ותשקו ז
יות הנזירים יין תרגם יונת
ויוטעתן ית ילפיכון כחז
כחוור לין תנביו לעוומס
עוה כן יוועיה כהן בית
חווה לך ברוח לך יול יורין
יהורה ויעיק תרגומו של
ויעיק והחזיקם חניתכם
תעיק עגלה וכוכר ושין
שעליה וקל ברגליו לין יוז
יולט נפשו עדום יעם ז
עדטיליו כלין ויין יותכם
ידעתי יוהבתי יותם פש

פשעתם בי על כן יופקוד
וג ודבותינו דרשו בעניין
יוחר ביוספת עו הילכו
שניס יחדו שיותם יווורי
לנביויס שליו תנביו כלז
כלום הנביויס יותנביוים
לכם יולין יום נעטון כלום
דבריס נעשיס יולין על פי
דרכם כלתי יום עשרו יוז
יולין יום כן קבעו עת ללטת
יחדו בוקום פלוני כשיוז
כשוריה יווחד טרפן דרטו
לשיוג ויוינו שיוג יולא
יום כן לבר וכן הוין יוור
ישיוג בכפיריס ויהם ויז
וייוחד טרן היעלה פרח
ין היורוה ויוקום שהז
שהוטל שם יולין יום כן ז
גיוחד בו העוג וכשרועה
לברוח עוקר יות הפח ות
ווועלהו ויוקוין ויוותה
שעה כבר הוין נלכד יום
יהקע שופר בעיר כשז
כשה עופה רויוה גיסורת
ביון לעיר ותוקע בשופר
להוהיר יות כנסת ישויול
העושלת כעפור על פח ז
היורין ויוקש יון לה עוז
עוותיה גריוו לה יום יהק
שופר וג כך היה לבם חרז
חרידים יול דברי הנביויס
שהיה לבם שופים לולט
יותכם ין הרעה שליותבין
וכשתבין יוליכם הרעד
הליו תדעו כי הקבה עושה
לכם על ישור עוהרותם כז
כנביויו כי לין יעשה רמ
יולין יום כן גלה סודו יול
עבדיו הנביויס יורידד
שיוגויו ליו יריו כן הק ומ
יול הנביויס להעביו וי ליו

יעבין

סליק הפטרה

השוויע יותם בני פלשתים
ובני ויערים והכריזו ויורק
ויוורו ביורוותיכם שיוז
שיופטו על הרי שוורון ז
לריוות יום דרכם הרע נכז
נכוחה ישרה חוס ושור
ושבר ויוון של גל יע
וכביב ביורין הער יוכן לכין
והיורין הזיות יכין כישר
יעיל הוועה דבר ווועט ז
כדל יוון רין הסחוס ריוז
דיוודעין כי נעלו בני ישר
ותי וועט כפיות ויטרד
ובדוושק עיש תרגם יונת
בתקוו שלטון ובדושק ז
רחיצין ויוו יוב שפתרון
התרגום לפי שכיוני יהויוחז
בן יהויו סל כי יוכרם ולך
יורם וירבעם בן בנו הושיע
כויקיעת שג ולירבר יוט ז
ליוחות יות שם ישריול
ויושיעם כיד ירבעם וג ז
הוין השיב יות גבול ישר
וזהו כפיות ויטה פינת
הכיות היין חוקו של כירת
לכך תרגם בתקוו שולטן ז
של ירבעם ועיוס נתנבא
ביוי ירבעם ועוד ניבא
שפופן להסיוך על ולכי ז
יורם וכן עשו ביוי פקרז
בן רוליהו שנתחבר עם ז
ריצין וזהו ובדושק ערש
עיקר ומטחותם ומעוחתם
תהי על דושק כיות החורג ז
על בית הקיץ ויתך שרדין
ושוגגים היו בונים להם כל
יוחד ין העשריים שכ
כתים יוחר ליוי החורג וז
ויוחרת לקיץ כתי השן ז
דוכבשין כשן ופילין פרות
הכשן נשי השריס והסגנ
ויונתן תרגם עתירי נכסיא
נשיו יותכם בעגות ויטלון
יתכון עוויויו על תריסיהון

ויוחריתכון כפירות רוגד׳
וכנעיסן כרגע גות עירין ה׳
הייו ספינה קטנה שלי עה׳
עירי דגים׳ ולפי שקטנה
היין קורין לה פיר וקורא
לה בלשון יושנה רוגיה כד׳
ככלין סרין׳ ויוחריתכון ה׳
וכתכון׳ פירש בן לברט׳ יה׳
ויעט ורושע שלי יורס נקה׳
נקריון יוחריתו׳ כיוו וכעה׳
ובעיורן תשב יולכותו ותה׳
ותחין ליורכע רוחות הע׳
השיוים ולין ליוחריתו׳ כה׳
כלוו לין יניח יולכותו לבע׳
ופרעים תעיונה׳ יויש עה׳
עריה׳ וכפירי׳ החוור דד׳
תעיונה לעס׳ יושה עגרה׳
כפריגה שתוויעו לעגרד׳
כיון ויעלו כל העם יויש׳
נגרו שירכו פריעות כחוו
כחוותה ולין יהיו עריכות
לבקש פתחים והשלטתד
ההריוונה׳ והשלכתן יתעה׳
יועליכן׳ הגיוות והסררה
שנטלתן ולשון יורוי כה׳
בהליוור הריוניו רוולכית
הוין ענוי הוילך׳ ויוטע ה׳
תרגם ויגלון יתכון ולהליוה
מן טורי חרוווני׳ כיוו כיה׳
כיתיול וג׳ כיורס היוווודד
לכן כליעל עשה עד שתוו׳
שתוולין סיוקד׳ והביוו ה׳
לכם זבחכם׳ ויות יוווורת
לכם טיורי הכעל עד׳ ועה׳
וותרנית היין ויוינה והחה׳
והחוורות עליכם׳ התורה
יוורה לין ילין עד בקר
יוכל עד׳ והביוו לכן זבחכם׳
התורה יוורה בקרשיכם׳
קליס כיום זבחכם וווחרת
ועד שלשת יוויס יועשר
בהיוותיכם׳ תורה יוורה׳
שיוור לין הקטרו׳ ועד קטר
והוציו תורה׳ תורה יוורה

לין תיוחר לשליוו׳ ועד׳ וקה׳
וקריוו נרבות השוויען׳ הה׳
הכריוו כל יוי שהתערב ויה׳
ושכח יתן יול לבו ויוכור׳
ויוטע תרגם יקטר ויחוורן׳
יון יוונס כיוו יושרו חוווין
וכם׳ ויעל וחוורין׳ וקראו
נרבות השוויען בקול וויר׳
ויוורו שקרבן זה יתרועה
וויקול כנרמה׳ כן תרגם
יוטע׳ נקיון שינים׳ יוקהה׳
יוקהיות שינו׳ דיו נקיון
שינים והו חוסר יוכילת
כשר שהויו נכנס בין השה׳
השינים כוזה דיות יוורר׳
הכשר עוזע בין שיניהם׳
בעוד שלשה חרשים עד
הקיעיר׳ כלוו׳ כל שלשה
חרשים לפני הקיעיר חלקת
בקעת השדה׳ בלעז קונה׳
קונדיידיכו׳ יוכל הגוס כיוה׳
כיוורשישון בלעז׳ כלוור
שחורים וקודרים כדרך
יוערים׳ כדרך שטלחתי
עליכם כודר׳ כנוותכם
יוווערים׳ עד שכי סוסיכ׳
שיהרגו גם יות הסוסים׳
ויועלה כיוש וחניכם רה׳
ריח פגריכם ויוביויש ה׳
וכיופיכם העליתו יוורטו׳
לכן יען יושר לין שמכם
ערי כן יועשה ככל הרעות
היוולה׳ עקב כי יותה שוה׳
שוווע יותי נבייוי יושר
דיות יועשה לך הכון לקה׳
לקריותי לשוב ווושעך׳
ווה שיהיו כל יוועשין פוה׳
פורעין לפנו בשעת וויה׳
וויתתו׳ עושה לעדיקים
כיוור נוגה ועייפה לרשה׳
לרשעים׳ חשך יופילה ה׳
כיוו והנה ערה וחשיכה׳
יוועוף׳ עקיה׳ וכן עיפתה
תעופה כבקר׳ חשך שה׳

יולך יועשרות השכטיכם׳
נטשה על יורויתה כל דבר
הויושך ויוטל ונפוץ על
פני השדה קורהו נטישה
היועיוות יולה היוועיורד
יולה יויש וכיור שכע לא
העברו שם היו יותבחורד
לעה׳ שנ׳ ותי דרך בית שבע
יהיו ליוון יהון ללויו והיו
שלהבל ווגו׳ רונגיו ליוס
גלעד׳ יוון יוך שרייו היו׳ ה׳
בית יוסף׳ כיוו לבית יוסף׳ ה׳
פן תעלה חוותו כיוש לבית
יוסף׳ ההופכים ללענה יוה׳
יושפט׳ ויוינם זוכרים הה׳
הפיכותי׳ שיותי הופך לבה׳
לבקר עלוות׳ יש שרויין ה׳
שתה כחשך ויוני וויודר׳
להם׳ ויום ללילה החשיך׳
ויש ששעתו עיודרת לו
כיוור היום ויוני יוחשיכה
ללה׳ הקורין לוי הים׳ ה׳
תרגם יוטע דיוור לכנשיו
יושריין סגיוין כוי יווא
וווכדר להון על יופי יורעו
ורבותינו דרשוהו על דור
יוטש שהיעה עליהם יוי ה׳
יווקיינוס׳ ייט שיוו׳ לא
היה לכם לב לעבוד׳ והווא
היה יוועביר יותכם על שה׳
שנוכם׳ היובליו׳ הוועביר׳
כיוו ויובליוה יוטע׳ יוכלי
וגתי עלי יגון׳ שוד יורס׳ ה׳
שדוד וחלש׳ דיועביר חלה׳
חלשין על תקיפין וביזין
על כרכי תקיפיין׳ יושליט
שניוו בשער יווכיח׳ יותם
לין ירויותם יופנו וותפנ׳
נביויון ושנויותם היוווכיח׳
יותכם בשער טני דינון ה׳
בשסכם׳ כיוו בסספם׳ על
דל שיותם רוופים ורופס׳
על ריוטי דליס׳ כיוו כוססו
יות נחלתי ויוטיות בר׳

תקחו ומזנו דקיפת ולות
שהסקשתם עליהם השע
השעריס לזכור להם תכו
הגויה כרכית כדי ליטול
טלתם והם לפיכך נתיס
ונרויס יושר כניתם ונט
ונטעתם על יותם הנחלו
ליו יתקייוו בידכם ומע
ומשיות לשון ומשיו שמ
שוכנידיס עליהם ערדי
עדיק ומעיקין ליה לוכיוה
בשער הטו בשער בתי ד
דיניכם הטו ומשפט יוכ
יוביונים כרוי חוור כרוי
חוזדה המשכיל ומי שהוין
חכם ידום נכוין הוערד
ויול יהדהר יוחר ומידרך
הדין שהדי כל יולה עשו
כי עת רעה היין עת הה
המזוומנת לקבל רשתם
ויהי כן וג יום ויות העשו
יוויהי הק עזוכם כיושר
יוורותם בלבבכם שתתקי
לכם גרולתכם שלוית
יוסן כל ישרל נקריוים
על שוון לפי שכל יוותם
הוי הוי לשון עעקה וקרי
וקריון ויכר יול יובל יפג
יפגעו שירות היוברים
החורשים כשדות בקול
ומפר היוכלים העועקים
בחוצות ומספר יול יודעי
נהי ועביד ומספריו יערע
דעביד יוליין ויוין יולין
לשון נפול כמו ושפט
ודיני הוי המתלוים וג
היוורים יוחד יחישרד
ועשהו לוה זה לכם וג
ושל לתרגול ועטלג ש
שהיו ויעפים ליוזה כולה
כדיויתיו בחלק בעירותם
בעירותיכם קורבן כניע
כנישתכון כשיותם קורירין
עשרה ושלש ושלוי פיט

פיטוויכם בהוות פס
פטוזות הסר ועלי
היוון שירך שהלויים
וישורים על הרוכן יוד
יוחרי שיותם חוספנים
ומעתי וישפט ויגל
כויים וישפט ויות תד
תעשון ויוריעה לכם היש
הוושפט יושר כנשתכם
והכתרתם יגלה וישטוג
ביניכם כויים נוכעים ועג
ועריקה תגלה כנחל כנחל
יויתן הוכחים ווטחה וכי
לוכחים ותנחה רעוני וד
והלין כיודעי ליו דכרתי
יוכוויכם להקריב לי ובחי
יוני יוורתי יוני יודם כי
יקריב כשיריעה להקריב
ויווי ויעשו בני ישרל
יות הפסח במועדו ויגיד
שליו עשו בני ישרל
במדבר יולין יוותו הפסח
לבדו ועשיותם יות סכ
סכות וילכבם חוור לעיי
לעיניו פורעות של ועע
ועלה חשך לכם יום וי
וליו יוור ועשיותם בגולה
עזכם יות כל גלוליכם
ירכיבום היוויבים על
עזיוריכם לשיותם עזכם
בגולה סכות כי וון כוכב
שיזות עי נקוכין הן נקוכי
ויושית הגוים לקבוצי
החשוכה שכנויים וכאו
להם כית ישרל והם כחון
כישפטי הגוים לכלון עי
עברו כלה וריו לחרד
ויוסתם כתורתי לדכך
בחוקות הגוים עכרו וריו
כיווות החשובות יוכ
טוביס יון היומלכות הי
היוה שבשוורון ושכ
ושבירושלם יוו רב גבול
ומגבולכם ומה ויציותם כי

על כלנה בכל חוות יונ
יונטוכיין את פלשתים
חשובה שבחוושת סרנ
סריהם שהיין קוויה ומ
ומגות היוזה על שם ש
שרורה לכון והיין יום
הוולכות הונדיס ליום רע
הוכויס על נכויות יוזי הי
הרעיס שהנכייוים ותנבי
ותנכויים להם ותגישו
שבת בתיכם וו יועל וון על
ידי חוום ופרוחים על עי
ערשותם ומשתטחים
ווירידים על ערפותכ
ורבותינו פרשן ומחליפים
נשותיהם וה כזה ומסר
ומסריחים ויטותיהן נ
כשכבת זרע שיוזה ש
שלהם כריס ככשים ורי
ויריק ויקום כיום העלי
ובלעז קופלין הפרטים
על פי הנבל ומחם חכרו
עם ופרט כרוך ודיורך
יוני יות דברין על שם ש
שהומשורר על פי כלי הוו
הווזר ומחתך הדיכור כפי
כפיוטרוט הכל לפי נעי
נעיוות קול הכלי להגביה
ולהוזיך כדור חשבו להם
וג חשבו כלי שיר שלהם
ככלי שיר דור שיולין לע
לשוזים ויולין להתענג
השותים כמורקי יין יש
ומטתינו יוומרים ביוסטת
שבת שהיו ומרקים כופו
כוסותיהן זה לזה ויש מ
ומפרשים על שם כלי ש
שהיו לו שתי פיות והוא
יורך ושותה זה ומכין וזה
ומכין והיין נורק ומפיו יול
פיו וריושית שותים ומ
ומבחר שבשותים וקוא
יופרסמון ולין נחלו לשון
חולי על שבר יוסן ששי

ששומעו ומפי נביאים שנ׳
שעתיד לבוא עליהם ופי׳
ורוח סוחרים ויבטלו המ׳
המשיאות כספרי בפרשה
ישיבת שטים חוזו לעשות
להם מזבחים והיו קוראים
להם ויאכלו בנפשו ודעת
ובכוונה ומאליו מזה ואמ׳
וכן תרגם יונתן ואנגליונה די
ית מקדשיו רבותיה דיעקב
שהמקדש נקרא שום שנ׳
הנני מחלל את מקדשי גאון
עוזכם עיר ואלויה ירוש׳
ירושלם ויושביה אם אמרו
מן הדבר והחריב בבית אחר
ואותו ישרפו הבית עליהם
הגויים כלוכדם את העיר
ונשיא רדו וישרפו קרובי
אוהבו האציל עצמותיו מן
השריפה כן תרגום יונתן
רסיסים שיהיו מרוסם לא
לבקיעות דקות ויתליגנד
קריביה ומקריה ומאמר הם
השליך בקיעים גדולים ומד׳
ומרסיסים לפי חשיבורכו
תהיו אתכם כן תרגום יונתן
ויהי לכו הכי ותחיו תקיש
תקיפיו ואלכו דעדין אחא
חלשיו הירדען כסלע סוס׳
סוסים כלום יעמדו במרוצ׳
במרוצתם בשעתם פררו
של עולם אם יחרוש אדם
בבקרים בסלע שיותם לא
לשעות דרך הטובה ואתם
ותקיים אליו דבר על
גדולתם ועושרם שיאמ׳
כלום שלא יתקיים קרנים
חוזק וגבורה לנגח בקרנינו
עניים ואביונים ואלביו חמ׳
חמות שהיו מיקעים דמ׳
דמויות מערבית כך הרועה
פורענות שהיה רועה ד׳
להביא גבי בתחילת עולה
הלקש הוא לשון מלקוש

ויבטלו ומשיאות
הגדול׳ וכי היה
[illegible]
בספרי

[illegible]

שהתבואה אליה בקנה
שלה והנה היה עומד שני
אחר גזי המלך אחר שנ׳
שגזזו תבואות המלך עד
שלא עלה בקנה היו גוזזים
אותה שהיא להאכיל
לבהמות וכן תרגום יונתן
דיית גזית שיחתא דמ׳
דמלכין ולשון משנה קוצר
ומאכיל לבהמה והיה אם
כלה כאשר כלה לאכול את
עשב הארץ באותה שדה
ואמר ייי סלח נא תשחת
את הארץ מי יקום יעקב
מאין יקום ובעני על חטאי׳
חטאיהון כי קטן אמרו תג׳
מטלטלין נחם על זאת נש׳
נתרצה בתפילתו ונעצר לו
הרעה עד פורענות אחר׳
אחרת להביא עליכם והנה
קורא את פלאיו שלו לריב
אתכם כפורענות דליקה
אש החלק חלקת השדה
על חומת אנך על שורא
דדינא וכן פתר רונש אנך
לשון ערבי הוא חוט קו
המשקולת העופרת ישר
בה יבנו בוני החומה ליי׳
ליישר הבניים אני כיון ש׳
לשון קו המשקולות המשפ׳
המשפט הנני שם אנך
שופט אתכם בקו שורת
הדין עוד לא אעבור להם
על פשעיהם ומקדשי יש׳
ישראל הוא בית אל שנ׳ כי
מקדש מלך הוא ונו׳ כי הב׳
מקדש מלך הוא על בית
ירבעם בן יואש כהן בית אל
מזר לכו בחרב אמר ד׳
ירבעם והוא לא אמר כן
אלא בית ירבעם והוא מת
זכריה שהרגו שלום בן ש׳
יבש חוזה אמה שאמ׳
שאתנבאו עתידות לך ברח

לך אל ארץ יהודה ששם ש׳
בית מקדשו של הקב״ה ש׳
שאתה מתנבא בשמו וב׳
ובית אל לא תוסיף להנבא
שאין אומרים שם אלא ע׳
כי בקר אני רועה בקר ובול׳
שקמים ומחפש בשקמים
לראות איזה עת לקוץ כי
להוסיף ענפים ואינה ראו׳
ראויה לקורות שכן דרך
שקוצצין בתולת השקמה
יבולים מזו יבולש אלא עמ׳
שעשוים היה ותלוגם בלעז
בלשונו שכך אמרו לאחר
נקרא שאו עשוים שהיה
עשום בלשונו ישראל
קורין אותו פסילום בריאת
בפסיקתו לא תטיה לשון
נטייה הוא והרבה יש
מקרא כלוב קיץ סל ואלו
סופי תאנים שאינן טובות
שירות היכל שהם משוש׳
משוררים בתוך היכליכם
במשמרותיהם רב הפגר
תרגם יונתן פגרי קטולין ב׳
בכל מקום השליך הם אומ׳
אתריאמר דין סליך השמ׳
השליכו ומכין הפגרים
קולה השואפים הבולעים
אביון לשבית מזו ולהש׳
ולהשבית ורגמתן לשו׳
לשובר ומענה לאכר
לגר מורעה מתי יעבר
החדש זה היו השואפים
ואמרים עד תתייקר התב׳
התבואה ונוכרו לעניים
ברבית ויטלו שדותיהם ש׳
יעבר החדש תרגם יונתן
מתי תתעבר השנה ויבא
חדש העיבור ולשון הוא
האורבה הוא מזה העביר
המועד ולפי שרוחין הק׳
הקרבת העומר והשבר
נמשכת מין מתייקר הע׳

השכבת ונפתחה מר׳ יוסי
תביו האשישה ותוקר
התגויה ונפתח אומרת
כי שלש להקטין איפה׳
נאמר במידה קטנה ואותה
כספינו נקבל בשקל גדול
בעבור נעלים. בדיל דיחס׳
דיחסנון ואפי׳ בר נשביר׳
והאיזות עימרין מכן ה׳
את הפסולת שאפילין אין
החטים כמפה נאמר מוכר
לעניים. העל זאת לא תרג׳
תיבל הארץ. וכי אין עד
זה כדי שתחרב הארץ עם
עליו. ועלתה כיאור כלה׳ וה׳
ובמקום אחר הוא אומר
ועלתה כיאור כלה׳ ויונתן
תרגם שיהם כשווה וי״ג
ויסק עלה מלך במשריין
סגיאין כמי נהרין ויחפינה
כולה ויקטה מעמי לפרש
ביאור כמו ביאור. ויפין לפ״
לפרשו כמו יפין ענן אורו
על כפים כסה אור. ועלתה
כענן גשם כולה. ואפילה
וחשיכה. ונשקעה כיאור
מצרים. נילוס עלה אחת
לארבעים שנה ומשקה
הארץ וכשהוא עולה
אעלה רפש וטיט על ש״
שפתו. וכשנגמר ולהש״
ולהשקות חוזר על גדו״
גדותיו ואותו ואוצלין
והוא קרוי שיקוע שהט״
שהטיט העובר את ואיין
נשקע. ונגרשה כמו ויגר״
ויגרשו מימיו רפש וטיט.
אף הארץ תקיא רשעים
שבתוכה ואחרי כן תנוח
והביאותי השמש בצהרים
כשיהיו להם שלום גדול
תבוא להם אפלת פתאום
השמש מלכות דוד נמש״
נמשלה כשמש שנ׳ וכסאו

כשמש נגדי׳ והפכתי חג׳
חגיכם לאבל. מעיין שנ׳ וכל
ישראל יהודה וירושלם יה״
מתאבלים על יאשיהו וכל
שריכם לקינה. מעין שנ׳
ויאמרו השרים והשרות
בקינותיהם. כאבל יחיד כש״
כאבל שמתאבל אב על בן
יחיד. כי יום לשמוע וגו׳
שתפסוק מכם רוח הקוד״
הקודש. ונתעלפנה תברח
רוחם. פשמר בלע׳ וכן
ויתעלף ויונה. וכן עלפו
שכבו. וכן בלשון משנה
שמא יתעלפה חי אלהיך
דן אחר אין העגלים שה״
שהעמיד ירבעם בדן ענ״
על המזבח. ומשליך לכרו״
לכרוביו ואחרביו דרך יש״
ישיבות. חוץ על אותו
הזהב שהיה בהיכל והיה
מעשר ומסעות שנסעה
שכינה. הך הכפתור שהוא
בראש הגג וירעשו הס״
הספים. תרגם יונתן יזי״
איסקופות הבית התחת״
התחתונות. כן יהרג המלך
וירעשו השרים ובצעם
בראש כלם. כמו ופצעם׳
ויונתן תרגם כפתור המזב״
המנורה. טפי מנרתא
יתקטל מלכיו ואשירד׳
וירעשו הספים. תרגם
יונתן ויחרוב בית ויתרון
עזרתו. ובצעם בראש
כלם. יום יחתרון שאול
תרגם יונתן יום ירחון לש״
לשאול בית שאול
ידי תקחם. תרגם יונתן מן
מאורי ידכרון שנויש׳
שנויכון. ואם יעלו השמ״
השמים. תרגם יונתן ואם
יסקון בטורין רמין עד
עית שמיין ומתמן מאורי

יחתמון. בראש הכרמל
בראשי כרמי ואגלייא ומשם
אחפש. לתמן אפקיד בלוש
בלושין ואלבשינון. בקרקע
הים. בעמקי ימיה של הים. מ״
אצוה את הנחש. ית עמ״
עממיא דתקיפין כחויא
הנוגע בארץ. ותמוג. ומג״
ואגודתו קטעת מריאתו מ״
הקורא למי הים. דאמר
לכנשיא משריין כמי ימא׳׳

הפטרת
קדושים תהיו׳׳

הלא

ככני כושיים אתם לי. לומר
אמנם שלהפרע מכם אני
אקדים אינכם טובים אלי
אלא אין בני נח כאתם כש״
כשיאור האומות כבושיים
אשר עבירותם לכם מעיין
שנ׳ היהפוך כושי עורו. כן
אתם תוכלו להטיב. הלא
בטובתי בחרי בכם היא הט״
הטובה שהוציאתם אתכם
מארץ מצ״ [illegible] ומצרים׳
ואף לי בכך [illegible] אך פל״
פלשתים כן הוציאותים וג״
מכפתור כשבאו כפתורים
על העוים. כעניין שנאמר
והעוים היושבים בחצרים
עד עזה וג׳ כבשו את בנ״
עזה ושאר ערי פלשתים

ס"
והוא
כן לא
וכן לא
ואלה אלו
אשור יעלו
אשדוד הם
אשדוד כי הנה
הגוים הנעה הרבה
בכברה לאחר שנפלו
הגסין והם הצרורות
המתנענע בכל כחו. ינוע ס
ישקלקל. ולא יתכן לומר
לא תגיש ותקדים בעדינו הס
תאחר הרעה לגשת ולבא. ביום
יבא יום ההוא ואכן לגאולה וכן

פס
פלשתים
תחתיהם והוא
והעליתים וארם
עשיתם לי לעם. וארם הג
עתיד להעלות את ארם מקיר.
אותם שם לקין אחים כשתנטל
אשם והשמדתי אותה. אבל
בית יהודה. אבל את בית
אנכי אעשה להגלותם
ויתירה כאשר
ואותה סובב.
שאין ס
על

וה
ואעמ
ויקיר.
שסנחרי
וילכו
המלכ
יעקב לא אשמ
והבאתם מכל
יען זה שבורין
סובין הדקין ונשארו
יכולין לצאת ואין האוכל
ירי אחרים. ואשה אישק
יען שהוא דבר הנע ואומר.
הרעה. בשביל עונינו אל תגש
התהוא אחרי בא עליהם כי אלה

ומלכותו דדוד. למען ירשו ישראל אקים את סוכת דוד. תרגם יונתן
את שארית אדום ואת כל הגוים כי
נקרא שמי עליהם. אשר
אומר. ונגש חורש בקציר.
והגיש דיש את בציר.
ובציר ישיג את זרע. לא
יספיקו לחרוש עד שיב
שיבא הקציר ולא יספיקו
לבצור עד שיבא עליהם
עת הזרע. תתמוגגנה. יז
יתפלחון. כך תרגמו יונ
יונתן.

סליקא הפטרה.

שבח צורי לעולמים ברנן אספר.
אשר עזרני נבואת עמוס להעתיק בספר.

שבח לך אשורר עזי וזמרת יה
לאמינני בהוחילי נבואת עובדיה

הפטרת וישלח יעקב מלאכים

עובדיה׳ מאי שנא עו״ב
עובדיה לאדום ולא נבא
נבואה אחרת׳ אמרו חכ״מ
חכמים עובדיה גר אדומי
היה אמ׳ הקב״ה מהם ובכ״ו
ובהם אבוא עליהם׳ יבא
עובדיה שדר בני שני ר״ש
רשעים אחאב ואיזבל
ולא למד ממעשיהם וי״ב
ויפרע מעשו הרשע ע״ש
שדר בין שני צדיקים ד״ה
יצחק ורבקה ולא למד
ממעשיהם הנה קטן נ״ת
נתתיך לפי שקראו אביו

בנו הגדול ואמו בנה הגדול
אמ׳ הקב״ה לפני הוא קטן
שכני בחגוי סלע׳ סומך
על משענת אבותיו אב״ר
אברהם ויצחק והם לא
מועילו לו׳ חגוי׳ מאן והי״ב
והיתה אדומת מערים
לחגוי׳ פריישטיינו בלשון
לעז׳ ואל תתמה על מ״ש
של חגוי שהיא כמו של
קעוי ובמו של מטחוי ד״ה
שאין יסוד התיבה אלא
טית חית׳ באו לך׳ עליך
איך נדמיתה׳ למה נדמ״ה

נדמיתה דומה עד שגנ״ב
שגנבו כל רעתם׳ הלא
בצרים ישאירו עוללות
ואלה לא ישאירו לך כלום
כי יחפשון ויגלון וידרשון
מצפוניך נבעו׳ תרגם יונתן
איתגליין׳ ולשון מאויתהו
נבעו נתבקשו׳ מה יום תמ״ה
תבעיו בעיו׳ עד הגבול
שלחוך׳ אותם שהבטיחוך
עזרה באו עמך ואתך עד
גבול ארצך׳ עד הספר
ששם באות עליהם האומ״ו
המלחמה ובריתות השיאוך
והיכלו אחו׳ ויכלו לך לפתו״ת
לפתותך לצאות׳ ושבו אח״ר
מאחריך׳ לחמך ישימו מ״ז
מזור תחתיך׳ מה׳ שיאכל
שם לך יעקב אחיך למזור
שנתן לך לחם ונזיד עד״ש
עדשים ועל ידו כזית אות
הבכורה׳ מזור חולי׳ ומכה
גבוריך תימן׳ אחתו ויפחדו
לנוס אל ארץ הדרום׳ לה״ם
למען יכרת איש גבור
מהר עשו מקטל׳ מחרב
הרג שיביו עליהם׳ מחמס
אחיך יעקב׳ בשביל חמס
שעשית ליעקב׳ ביום עמ״ד
עמדך מנגד שלא באותה
באותה לעזור לו גם באחד
מהם מעלה אני עליך כא״ו
כאלו אתה אחד הבאים ע״ל
עליהם׳ אל תרא ביום אח״י
אחיך׳ לא היה לך להביט
ולעמוד מנגד׳ ביום נכרו
ביום הסגרו ביד אויב׳ וכן
הוא אומר בשאול נכר
אותו אלהים בידי׳ הסגיר
אותו׳ ואל תשלחנה בחילו
אל תשלחנה ידך בנכסיו
כן תרגם יונתן אל תעמד
על הפרק מקום שהבור״ח
שהבורחים מעוצרים שם

ונסתרים בהחביו ודוכפחד ביורתו

יה̈
בלב
קורין
שהיום
ודהורתן
ויפתל עיון
יוישטורדיש̈
דהוו וחסנין
ויעקב והיזכיר
שהיו יושבין בה̈
הר עשו שהוא
הפלשתים ואת הר
את הגלעד ובני ומנשה
יפע כי להם והליוה לג
ישראל בירוחה וגלות ה̈
הרין התל כמו החיל כמו ז
דרכשיקה יולין שור
החיל הזה גלות הגוא
עד צרפת וגלות ירו̈
ובני יהודה הם יי̈
של ארץ ישראל
הוין הולכות פ̈
ישר' ומושיעים
עשו לישראל
והיתה לי̈
שליוה עד
יונתן ית

ריך
לייוש
בלשון לעז ק̈
לו טרון כיושר
על הר קדשי תרגם יונת
על ומחיו טורין דקדשי ולעז
לשון מהוות ושמותן וטירוה ז
יוישטורדישון בלעז נכסי ז
להון כי פי ייט דבר והיכן
שריד ומעיר וירשו ה̈
בדרומה של ארץ י̈
מזרח דרום ובני
אפרים וירד
שהיר
לגבול
החל
ה̈
הדרך
ירושלים
ירשו ערי
ומושעים הפוס̈
פרנציו ספרד הוין
בהר ציון לשפוט את
לשפוט יושטיציר
המלוכה ליירך שיון ולכו
שיפרע ומעשו הרשע ואת הר
מרכיו רבינו דעשו היין וווי

ז
ק̈
ש̈
כמו
ויפתלע
רעהי יה̈
עמורא
דבר ויורד ה̈
הנגב ישראל
ישראל ירשו את
השפלה יורש
הר שומרון וכניין
ארץ הגלעד שלהם
לגבולותיה של ארץ ז
הזה יונתן תרגם עמא
ויבין בחיל כבר ירושלים
חסר יוד ויש עוד לפרש
לבני ישראל יושר כנענים
יושר בספרד שהכ
ערי הנגב שבדרומה
הפוחדים צרפת
יוספייו ועלו
הר עשו יושר
בלשון לעז ז
ומלכותו של
עשו תרגם
חזק

סליק הפטרה

בהילולים אל אתן דומי לך עזרי היתה עמי
לסיים ספר עובדיה יראה השם גר ארומי

יביעו רננות שפתותיי · לאל יוצר אשר שוכן מעונה
תמיד אעורר אליו שבחות · כי היו מעדיו לי אמונה
תוסית ירד שנות לשור · להיות לי כתותי ליונה

הפטרה למנחה של יום כיפור

דבר ייי אל יונה בן אמתי
לאמר · ואינו מוגרת יונ̇
יונה בן אמתי נתנבא כ̇
בימי אלישע והוא היה
אותו נער שהחיה אליהו
התשבי · וקרא עליה אות
קריאתי · לברוח תרשישה ·
ים ששמו תרשיש והוא
בחוצה לארץ · אמ̇ · יברח
שם שאין השכינה שור̇
שורה בחוצת לארץ · אמ̇
לו הקב̇ה חייך יש לי שלו̇
שלוחים כמותך לשלוח
אחריך ולהביאך משם ·
ומשל לעבד כהן שברח

ויבא ונכנס לבית הקברות
אמ̇ לו יש לי עבדים כמותו
בך ווהה ריוח שליו רעד̇
וילך אל נינוה אמ̇ הנגיעים
קרובי תשובה הם יום יונ̇
אתנבא להם ויעשו תש̇
תשובה נמצאתי מחייב
ט̇ את ישראל שאינן שומ̇
שומען לדברי הנביאים ·
ויתן שכרה · הקדים להרת
שכרה · ואין דרך יורדי הי̇
הים לתת שכר הספינה
עד שעת יציאה ואין ו̇
והוא הקדים ואיו עד —
אליו שנתן שכר טוה · ̇̇̇

חשבה להשבר · נראית
כאילו נשתברה · האולחים
בני אדם האומנים את
הספינה · שאין הם נקרו̇
נקראים חובלי הים · ואיש
אלהיו · ושבעים אומות
היו שם · ולכך נראינו טלם
אין שבעים אומות באותה
ספינה להראות להם את
הנס ויגידו גבורותיו של
הקב̇ה שעשה עם יונה
בכל העולם · רב החובל ·
שר האולחים · ובלשון לעז
גמרניי · יתעשת · לשון
ומחשבה · וכן עשתנותיו
ומחשבותיו · ונלכה עשית
רדנייל · לכו ונפילה גורלות
ראינו היו שאר ספינות
בים הולכות בשלום ושנ̇
ושלהם נשתברה · אמרו
בשביל אחד ממנו הוא ·
וכן מצינו בפירקי · רבי
אליעזר בן הורקנוס · בשל
מי · במעשין שלמי ממנו ·
הגידה לנו באשר למי הט̇
חטאת אשר בשבילכן ̇
הרעה הזאת לנו · ומאין
תבוא שאלו על אמשי ית̇
אותו אקום נגזרה גזירה ·
ויראו ועם זה עם יונ̇
אומה · שאלו עיך חטאו
זה עשית זאת · לזה כן ·
ויחתרו האנשים · יגעו
ועסקו בחוזר כוחתרת
בנפש האיש הזה · כעון
שנשלח ידו בנפשו · ויס̇
וירדו נדרים שיתגיירו

דג גדול׳ זכר והיה עומד
ברווח ולא נתן לב להתפ׳
להתפלל׳ ראה הקב״ה ורמ׳
והקיאו לתוך פיה של
דגה נקיבה שהיתה מלא׳
מליאה עוברים והיה שם
בדוחק ונתפלל שם ממעי
הדגה׳ מבטן שאול׳ מבט׳
מבטן הדג שהוא לי כמ׳
כשאול׳ כל משבריך כל
נחשוליך דימיו׳ על שם
שהנחשול מפרק ומשבר
את הים׳ ואני אמרתי ג׳
כשהשליכוני לים הנ׳
אמ׳ ונגרשתי מעל פניך׳
אך דימיתי שקיימתנ׳
כל אילו הימים ידעתי כמ׳
שאוסיף להביט אל קדשך
סוף. חבוש לראשי׳ מין
רסוף. תייל לפי ומדרשו׳ ג׳
שהראהו הקב״ה ים סוף
ודרך עברו ישר׳ בתוכו׳
שהיו שתי עיניו של הדג
כשתי חלונות ומסתכל
ורואה כל מה שבים׳ לקצ׳
לקצבי הרים ירדתי׳ לסוף
מורדת ההרים הקבועים
על התהום׳ ואני אמרתי׳
בריחה בעדי כנגדי׳ לומ׳
למעלה ממני סגרו ולא
יצאו לעולם׳ בעדי׳ כמו
וסגרת הדלת בעדך׳ וכן
כל בעד שבמקרא׳ עד׳
בעד עד׳ זכר כנגד זכר׳
לעולם מסבב על שמו׳ ג׳
למעלה ואני אמרתי נג׳
נגרשתי ואני אמרתי הא׳
הארץ בריחה סוגרים בע׳
בעדי לעולם׳ ותעל משח׳
משחת׳ אבל כבר דימיתי
גיהנם ומשם העליתני׳
והנה עתה כנגד תחר׳
ההיכל שבירושלם מעיין
שנ׳ אך אוסיף אל היכל

קדשך ותבוא אליך תפילתי׳ אל היכל קדשך בהתעטף׳
ג׳ כד אישתלהיאת׳ וכן בהתעטף ג׳ ג׳
נפ׳ נפשם וכן ג׳ בעטף עט׳ עט׳
עולל משמ׳ משמרים הבלי שוא
אומר ת׳ העולם העוב׳ הע׳ הע׳
העובדי׳ עו׳ חסדם יעזבו יראות
הקב״ה שכל חסדם וטובם מיראתו ויראתו
עובים ג׳ אבל אני אזני בן בקול תודה ד׳
אזבחה לך כן תרגם יונתן ישוע׳ ישועתה ה׳
לייט נדרי׳ שלמים ותודה אש׳ אשלם לשם
ישועות אש׳ אשר לייט ישו׳ ישועתה כמו
לישועת׳ וכן ג׳ קוה עזרתה לנו׳ לעזרה
לנו׳ נהפכת נפ׳ נחרכת יומ׳ יורדתו לכוש
יקריה׳ ויזעק׳ ע׳ צוה וה׳ והכריזו ומטעם
המלך וגדוליו צוה להכריז ויקראו אל אלהים
בחזקה׳ יוסרו היו׳ הי׳ המחמות לבר והה׳
והולכות לבר׳ יומרו לה׳ לפני רבונו של עולם
יום אין אתה מרחם עלינו אין אנו מרחמי׳
על אילו׳ מי יודע עב׳ עבירות שבידו ישוב׳
וינחם האלהים׳ נתעשת על הרעה לשוב ממנה׳
וירע אל יונה׳ יוה׳ עכשיו יאמרו האומות שיונ׳
נביא השקר׳ הלין וה׳ דברי׳ יודע הייתי שאם
יחזרו בתשובה ולא תחריבם ואהיה שקרן
בעיניהם׳ ומן לשון ג׳ הזמנה להצילו מר׳
מרעתו׳ ויחוס הע׳ הע׳ השמש׳ קיקיון׳ ג׳
עשב הגדיל למעל׳ למעלה ומעשבים בענפים
רבים ומיטל וכד׳ שמו וכן התולעת אות הש׳
הקיקיון כמו ג׳ שאומר לשו׳ ובר ויך ויאמר
לשון נקבה וכן חרשית׳ אומרו רבותינו ומב׳
ומשתקת כל הרוחות ומפניד והיא חמה
ויאמר וכן ג׳ תרג׳ אונק׳ שתיקתיו ויתעלף ג׳
פשוחר׳ בלעז׳ לא עולתבן כ׳ בחרישה
ודישה׳ והשקת ואים׳ כן לילה כמו כן
לילה׳ לא גדל אילו לילה אחד׳ אשר לא ידע
וגו׳ ג׳ קטנים ובהמה רבה׳ בני אדם גדולי׳
ודע׳ ודעתן כבהמה שאינם מכירים את בוראם״

סליק הפטרה״

שבחות עריבות ערוכות בשפתי״

להודות לך תמיד באמרי בכל אותי״ מחויב אני
עבדך לפארך בזמירותי״ בעת סיום נבואת׳ חזון
יונה בנו אמתי״

אבקש עזרת אלהי עזר ישועתי
בעת אחל חזון ספר מיכה המורשתי

מי׳ יושר היה אל ומיכה
המורשתי מעיר מרשה
ויהי ככם לעד שנבאותי
לכם בשוא והתריתי בכם
יועיל בכם ממקומו ממד׳
ממדת רחמים למדת
הדין ודרך על במותי אר׳
ארץ על ההרים ונמסו הה׳
הרוח כדונג שעשה האש׳
המוגרים במורד דמפ׳
דמושרין מורדין מוגרים
לשון דימת זרים וכן עיני
נגרה נגרות כיום אפו ב׳
פרץ נחל מעם גר ויגר
מזה לעי השדה ליגרין
רחקליו והגרתי לגי אב׳
אבניה והסחכתי כמו ב׳
המוגרים במורד כי מא׳
מאתנן זונה קובצה כל
ההון הזה ועד אתנן זונה

ישובו ולאתנן כאשר
אתננו ישוש אל קבוצת׳
קבוצותיה ואתנן הרגב׳
ולביות פלחי טעות׳א
יתגסרון אלכה שולל ב׳
ונשתגע כשוטה כמו׳
כמתאהן לב׳ יושתולל ב׳
אבירי לב׳ וסר מרע מש׳
משתולל והיו שבו הי׳א
ביוה לשיוש כמיכה בל׳
בלשון מתפעל וכן הילוך
המכה שתחילת יסוד
שין אין סוך כשבאור
עליו תיו בלשון מתפעל
נכנסת תוך התיבה ומה׳
אני שהוא לשון שוגה
כמו לא תשלה אותי על
השל׳ דיאור שלו כי ב׳
אנושה מכותיה כי חו׳
חולה הוא מכותיה כמו

ומאנש דשמואל בגת אל
תגידו מן ישמחו לנו פל׳
פלשתים בבית לעפרה ב׳
עפרת אבי העזרי עפר
התפלשי לשון טפל על
הלשון וכן ישיבת שפיר
עריה בשת וכן לא יצאה
יושב צאנן כלם כשם כנ׳
כנסייה אחת ומאמר לכם
מדבר אל הרבים שהרי
לרבים הוא אומר עריה
בשת גלות בית הבשת
כאשר היו נקראות שפיר
שהיו שם נפל היוצא
אבית כשהם אל ישתיה
לא יציאות יושבת צאנן ב׳
לא יצאה משאבון מאתבי׳
צאנן מספד בית האצל
יקח מכם עמדתו ומעמד
הבינונים שבכם והעמ׳
והעמדתם על נחלתם בית
האצל מאשמאינו כי
חלה לטוב כי קוותה לט׳
לטובה אותה היושבת
בשלותה ומארה על פי ב׳
הנביאים כי ירד רע הרי
כי זה משמש בלשון אלא
היה חלה לטוב אלא מפני
מרותה ירד רע לה׳ רתם
המרכבה לרכש יום רתון
המרכבה לרכש שהוא קל
לרוץ ותברחו ויש רכש
שהוא לשון ערבי לכן תת׳
תתני שלוחים על מורשת
גת וג׳ על אשר תתני ש׳
שלוחים על מלכות דוד
אשר הוריש אתכם גת
כענין שנ׳ ויקח דוד את
גת מיד פלשתים ואתם הא׳
מואסים בו כענין שנ׳ יען
מאס העם הזה את מי הש׳
השילוח וג׳ לפיכך בתי אכ׳
אכזיב שהיתה מארץ יהו׳
יהודה ונמשכו אחר פקח

בן רמליהו ויכוהו בו הנב׳
המוכיחים אליו ובימי׳ ה׳
אחז נתנבאות נבואה זו׳
לכן תתני שלוחים פירוש
לכן כמו על אשר׳ כמו כן
תטעי נטעי נעמנים ואת
נהפכת לאחרת זר׳ כרתי
אכזב׳ לאכזב׳ לשון נופל
על הלשון׳ ואגרת חלק
לאחרי׳ אורש אקריו ואד׳
כך׳ עד היורש אביא לך׳
אויבים שירשו אותך׳
את היושבת ירשה יורש
לירושה׳ לשון נופל על
הלשון׳ עד עולם׳ שהוא
לפנים אין הגבול יסוג יבוא
אחור ויבא כבוד ישראל
שיכבשו האויבים ויגבו׳
ויגבולם עד עדולם׳ כד׳
תרגם יונתן עד עדולם׳ ס׳
יתון בתחום ארעיה דישר׳
ייתון׳ קרחי׳ ראשך׳ וגזי
שערך׳ כמו ויגז את ראשו
לשון תלישת שער׳ כנשר׳
תרגם יונתן כנשריא דנת׳
דנתרין כנפוהי׳ דרך הנשר
לאבד רוב כנפיו פעמ׳ רב
על משכבותם כל הלילה
גומרים לבם איך יעשו הם׳
הרעה לבקר׳ בתים׳ ונשאו׳
ומוסב על וחמדו׳ חומדים
בתים׳ ונשאו׳ כמו ולקחו׳
ולא תלכו רומה׳ ולא תתכון
בקומה זקופה׳ ונהה נהי
נהיה׳ ונהה לשון עתיד׳
כמו ועשה ופנה ובנה׳ וש״
ונהה הזקן ואמר נהי׳
נהיה כעולם׳ ואמר הנהי׳
אשר נהיה׳ אמר שדוד
נשדדנו׳ אויבינו שדדונו׳
ולשון נשדונו שכתוב בו
נון כתחילה׳ ולא כתב שדו׳
שדונו׳ שבא לשעת שתי

לשונות לשון נפעלנו וה״
ולשון פעלונו׳ ואלו כתב
נשדנו היה הלשון מוסב
על הנשדדים ולא על
השודדים׳ ואם שדונו
היה מוסב אל השודדים
ולא אל הנשדדים׳ עכשיו
מוסב אל שניהם נשדונו
נתנגע ביד אשר שדונו
ובלעז שווש רגשטיר
נטעש׳ חלק עמי ימיר׳
נחלק חלק עמי כחלק לא״
לאויב׳ איך ימיש לי לא״
לשובב שדינו יחלק איך
יסור אלי עד השיב לנו
את שדותינו אשר יחלק
אותם האויב הזה לו איך
יאפשר לשובבם אלי עד
כל אלה דברי הזקן וכ״
ונשיא המושל איך ימיש
לי קום׳ שירש שוללי
ראויי בלע״ז׳ כמו סורה אלי
ויסורו אליו׳ משליך חבל׳
חולק נחלה׳ שכן דרך לה״
לחלק נחלה בחבלי ומדי״
ומדידה׳ אל תטיפו יטיפון׳
אל תתנבאו להוכיחם לכן
אומרים הנביאים אשר
יטיפון׳ ולא יסג כלימות׳
כן ישיגון אותכם כלימות
ואותם כענין שנ׳ אל
תוכח לץ׳ כי טיף׳ לשון ה״
נבואה׳ כמו ולא תטיף על
בית ישחק׳ ישחק׳ והטף
אל דרום׳ האמור בית
יעקב׳ אומרו בית יעקב׳
כששומעים הרעה היו׳
האומרים נביאיי ומתנ׳
ומתנבאים להם׳ הקצר
רוח יי׳ שאינו יכול
עתה לפנין להטיב׳ ואין
רוחו רחבה עליו׳ כאשר
היתה בימים הראשונים׳
אם אלה מעלליו טוב׳

להרע׳ הלא דברי ייטיבו
את הישר הולך׳ אני לא
קצרה רוחי ולא אלה
מעללי ואתי לרשעים ה״
אך את הישר הולך אנ׳
היטב איטיב לו׳ ואתמול
עמי לאויב יקומם הז״
הזקן לשאל ומעלה הי״
היינו אני טוב ומטיב אני
ואת הדבר אשר לאמרו
ובעבורו עמי אותי יקו״
יקומם לאויב לו ואמל
שלמה אדר תפשיטון ה״
כנגד אשר אתם השלמה
ולבוש התפארת גוזלים
ומפשיטים אותו כל העו״
העוברים עליכם בדרך
והעוברים בטוב׳ בשובי
ולחומה׳ ומזה שהיו ס״
סבורים להיות עוברים
בטח הם נהפכים להיות
שובי ולחומה כמו אדם
השבים מן המלחמה׳
חסירי בגדים ומזון ש״
שלקחו אויביהם מידם׳
שעליהם׳ שובי׳ כמו סורי
הגפן נכריה׳ נשי מאושר
נשי עמי תגרשון מבית
תענוגיה שאתם הורגים
את בעליהן והן יושבין
ויערים׳ ואין משיאין ה״
את נשותיהן׳ תקחו הד״
הדרי׳ הוד שנתתי להם׳
קומו ולכו כי לא זאת
המנוחה׳ קומו וגלו מן ה״
הארץ כי לא בדרך זו נת״
נתתיה לכם המנוחה׳ בעב״
בעבור טמאה תחבל
וחבל נמרץ׳ כי לאתן ט״
טמאה אותה הארץ עושה
חבורות חבלי רשעים ה״
תחבל׳ לשון אגודות׳ כמו
חבל נביאים׳ וכן תרגם
יונתן יוסייען עלה׳ לשון

פיעה והבל מורין וכעד׳
יאמרו כבר עשנו בניהם
ופירושו לאותם הם ומתחברי׳
מורין דבר ומפורש׳ מהו ה׳
זה מורינו אומר׳ זה יאמ׳
ואומרים קללה מדרגת׳ ה׳
לו איש הולך רוח לו אומ׳
ומגידים כזב שקר הם׳
האמנבין להם שישתכרו
ביין ובשכר הוא יהיה ד׳
נביא והקובל לעם הזה׳ יע׳
יוסף אוסף׳ שר אוים ב׳
בזים ויקבץ אתכם בערה
בציון רבה העתנה בתוע׳
במעדות גדרות ציון ב׳
בתוך הדברו ותרגם יונתן
ובעדרין בגו רדיה׳ ודוגם
שהוא ותהגה שם׳ וכן
ורעו כבשים כדברם׳ ומ׳
תהמונה מאדם תהיינה
הערים המוזות מרוב אד׳
אדם אשר בקרבם׳ עלה
הפורץ׳ אמש יעם הפורץ
גדרות סירים ומסוכות
חזקים לאשר לפניהם הם׳
הדרך׳ גדולי עולם של ישר׳
שהם ראשים וקצינים עם׳
עליהם׳ מה שאמר ראשי
בית יעקב וקציני בית
ישראל׳ שיר עלי׳ בשר
עמי׳ ומעצמותיהם פצחו׳
פתחו להוציא המוח׳ כמו
פצחו רנה׳ פצחו פה כמ׳
בזינה׳ ופרשו כאשר בסיר
ואשברים היוצרים׳ כאשר
ישברו הנתחים הנתונין
בסיר לבשל׳ ופרשו לשון
שבר מה פרוש לרעב׳ ואין
יפרשו להם פרשה׳ ציון
קלחת׳ קלדרון בלע׳ אז
יזעקו אל יי׳ אז בבוא
אותו העקב האמור
למעלה׳ יוסף׳ ואוסף׳ יעקב
יזעקו אל יי׳ להטיב להם

בראשון עליו ובשאחר׳
ולא יעשה אותם העשוקים
בשנה ואוכלים בשר כמ׳
פטורים שהיו אוכלין אותן
עמי׳ הטועים אותם אומ׳
ואחריהם וקראו שלום׳ וכ׳
וכאשר יאכלום יקראו
ויתנבאו להם׳ וקדשו ע׳
עליו מלחמה׳ והאומינו ע׳
עליו מלחמה׳ ומענה אל׳
אלהים׳ מענה נקוד קמץ
שהוא דבוק על השם׳ עיון
דגוין ונהרו׳ ונקבצו שם
כנהרות ההולכים שם אל
הים׳ משפט ותורה׳ ומ׳
משפט זה לשון תוכחה
הוא דרישנושטים׳ כי פי ה׳
יי׳ עבאות דבר׳ והיכן
דבר ונתתי שלום בארץ׳
וג׳ ילכו איש בשם אלהיו׳
ילכו ליזכרון על שעברו
עד׳ כן תרגם יונתן יוספה
הצולעה׳ ירכעש ומטל׳
ומטלטליו׳ ולי נראה לשון
ואספיו כמו ואספתו אל׳
ומדעתו׳ ואשר הרעותי׳
ואשר הרעותי להם כמ׳
כעונם׳ ואתה מגדל עדר
וג׳ תרגם יונתן ואת משי׳
משיחא דישראל׳ דטמיר
אז קדם חובי כנשתא
דישראל׳ דציון פירש מג׳
מגדל׳ לשון מעוז׳ ותרגם
עדר כנסת ישראל׳ ותרגם
עופל׳ לשון אופל׳ ויש׳
לפרש עדר בית המקדש׳
ועופל לשון מגדל עוז׳ ה׳
וכן עופל ובחן עדיך ה׳
תאתה׳ שארית הצולעה
והנהלאה כולם יקבצו
ביום ההוא׳ וביום ההוא
הממשלה הראשונה ד׳
תבוא הממשלה שהייתה
כולה אל בית דוד בירושלם

כאשר היתה בתחילה עד
שלא נחלקה ומה הממש׳
הממשלה הראשונה הממ׳
הממלכה לבת ירושלם׳ עת׳
עתה שיאת מררת כי למה
תריעי ריע׳ שיתי לבך לא
למה זאת צריכה לבך
רעים׳ ומחכים מלכי׳ ומ׳
תריעים ומלכי אשר לע׳
לעזור׳ חולי׳ לשון חלחלה
כמו כי החזיקך חיל׳ וחל׳
והלשון נופל על יולדת׳ ה׳
וגוחי׳ כרעי׳ ושחי על
גחון׳ וכן בלשון המשנה
כותל הגוחה לרשות הרבי׳
תצאי מקריה׳ מירושלם
ללכת בגולה׳ ושכנת בש׳
בשדה׳ תהיה שטוחה
חרושה בשדה האומרים
תחנף׳ עתה תתחייב ציון
בחטאותיך ויפקד עליה
ענה׳ ותחז בציון עינינו
ותראינה בה עינינו מה
שאנו לראות׳ בה׳ כי
קבצם כעמיר גרנה׳ סופו
לקבצה אל עמק יהושפט׳
סביבות ירושלם למלחמה׳
מזה שקבצם עמיר
לגורן כדי לדושן שם׳ אות
הם לרעבם כיוספו ויאמר
הקב״ה לכנסת ישראל וב׳
ודושי בת ציון׳ והחרמתי
לשון הקדש׳ בעמים ויר׳
שכינסו ומגילה וחמס
וחילם ונכסיהון ועתה
תתגודדי בת גדוד׳ עתה
בעת גזירת הרשה על
העון כי גבר תתגודדי בת
גדוד׳ בת משרים׳ קבוצ׳
גדודין כי עתה היו אשר
תעליהו׳ הגדוד אשר שם
מצור עלינו׳ בשבט יכו
על הלחי כך היו עושים
וכן אמנו בפסיקתא׳

וכן אמ׳ ישעיה גוי עזרי
לאמים. ואתה בית לחם
אפרתה שאינו דוד ומשם
שנ׳ בן עבדך ישי בית הל׳
הלחמי. ובית לחם קרויה
אפרת שנ׳ בדרך אפרתה
היא בית לחם. צעיר להי׳
להיות באלפי יהודה. ראוי
היתה להיות צעיר מונה
ממשפחות יהודה ומפני
פסולת רות המואביה.
יצא משיח בן דוד. וכן
הוא אומ׳ אבן מאסו הבו׳
הבונים היתה לראש
פינה. ומוצאותיו מקדם
לפני שמש ינון שמו. לכ׳
לכן יתנם עד עת יולדה
ילדה יתנם ביד אויביהם
עד בוא העת. אשר חלה
וילדה ציון את בניה. שנ׳
ציון אשר החזיקה עתה
חיל כיולדה ועכשיו היא
קרויה יולדה. ויתר אחיו
של מלך יהודה. כלומר
שאר שבט יהודה ישו׳
ישובון על בית יהודה.
יתחברו עם שאר השב׳
השבטים ויהיו לממלכה
אחת ולא יחצו לשתי
ממלכות. ורעה ופרנס את
ישראל ישובו עתה אין צ׳
הגליות כי עתה אלכם עד
אפסי ארץ וג׳ הביאו יש׳
אליו מנחה בסוסים וב׳
וברכב. והיה זה שלום. גו׳
גזור וקטע מאין הפסק
עד לא ירוה לשאר
התשועות שהיו עורך
ואחריהן. אשור כי יבא.
כי זה משיח בלשון כמ׳
מאשר יום יבא בארצנו
מאשר בא עתה והקימונו
עליו וג׳ שבעה ושמונה
רבותינו פירשו שאותיהן
ממסכת סוכה ורעו את
אחריכן לאהרן ולמשה ורעו
את ארץ אשור. ורועים
מזו תרועם כשבט ברזל
ואת ארץ נמרוד. היא
בבל. בפתחיה כשערי
ארצותיה.

הפטרת וירא בלק

והיה

שארית יעקב בקרב עמ׳
עמים רבים כטל מאת ה׳
ה׳ שאינו בא לעולם על
ידי אדם ולא יבקשו פני
אדם עליו כך לא יקוו
ישראל לעזרת אשר אדם
כי אם בה׳. כאריה בבה׳
בבהמות יער כן יהי אלהם
שליט בכל. ורמס וטרף.
ורמס היא דריסת הארי
כשהוא רעב ודורס ואוכ׳
ואוכלה במקומה. וטרף
כשהוא טורף הטרף לא׳
לאשתו בשביל גוריו
גורותיו ולביאותיו. והכ׳
והכרתי סוסיך. היו עמ׳
עמות אחרים שאתם ב׳
נשענים עליהם להושיע׳
להושיעכם סוסים. והכ׳
והכרתי ערי ארצך. לא
נצטרך לערי מבצר. והס׳
והסירותי עריך. ואעשה
בעלי דבבך. וכן ואליו ה׳
פני תיבה עדים. וכן ויהי
עדיך את ההרים. אדר׳
האיתנים. הגבעות. אמהות.
ענה. העד בי. כי העליתי׳
ואעפ״ שעשיתי לך כל
הטובה הזאת לא הלאית׳
הלאיתיך בעבודה גדולה.
ובקרבנות גדולים. אדר׳
משה אהרן ומרים. ונתתן
משה לאלפיו ומסורת
דינין ואהרן לכפריו על
עונו ומרים לאור אורד׳
לנשיין. וזה ענה אותו
בלעם בן בעור. מה אזעם
לא זעם ה׳. שלא כעסתי
כל אותן הימים. מן הש׳
השטים. שחטאתם לי
שם. דעו צדקותי שלא
הנעתי טובתי ועזרתי מ׳
מכם עד שהביאותי אתכם
לגלגל וכבשתי לפניכם
שם את הארץ. אבוא.
אהיה כפוף. נחלי שמן מ׳
למנחות. האתן בכורי קר׳
קרבן לפשעי. הגיד הקב״ה
לך אדם מה טוב לך לעש׳
לעשות. והצנע לכת. והוי
צנוע והלכיו ברחובות
ראיהו. ד״א והצנע לכת
לא כחירות הקב״ה אותך
בשר ודם. אדם ובכייש מ׳
את חבירו ברבים ובא
לפייסו. אומ׳ לו אני ואת׳
ואתרצה לך עד שיבואו
פלוני ופלוני שבזיתני
בפניהם. אבל הק׳ אינו כן מ׳
אין חפץ שישוב אלא
בינו לבין עצמו.

סליק הפטרה

קול ה׳ לעיר יקרא. קל

נבייו דייט על קרתיו וג׳
וכלן ומכריזין להון תש׳
תשובה ותושיה ירמיה
שיוך ותושייה קוריו יק׳
יקריו להם הנביו יושר
רויוה ית שיוך יושר
נתן לב להתבונן ולריוות
ית דרכיך ותושיה וזו׳
מוסב על וקריו שלמעל
הימנו שיושן ומה ווי
יערה הטו יוזן ושמעו ג׳
ומה הפורענות יושר
תריה יותכם שהנבייים
מזהרים בכם ושימעו ווי ג׳
הויו ייער יומתו הפורענו
יום יטלית בידו לקיים מה
שנגזר יותן ליוכן תרגם
עוד היויש בבית רשע וג׳
ומוערות רשע היויש
נקורה ההי פתח לפי ענ׳
שהוין תיווה וכן פירושו
עוד לשון יורוך יווים ג׳
הויו היויש כמו הייש
ובדברי הימים ויענו ג׳
יוישי מקום ישי׳ וכן
כשיוזיל יום יוש יום יש
להיוין ולהשמייל וי׳
ויונתן כן תרגם הויר׳
היעלה בלבבכם שיתקיים
בית רשע ליוורך ימים ג׳
ומוערות הרשע ומיפת
רזון הזעווה ויר׳
קטנה שעשיריכם ורה׳
ומרווים כה ית העניים
ומביוין יותו רזון והיין
ועיז זעווה ביופו של
הקבה החלותי הכותך
היונשתי ומכותך חו׳
חוקות והחלות ויונשות
השיום להשמייך על
חטיותיך וישחך בקרבך
היויכל שתיוכל יותכנים
בו ומיירה בתוך היונים
ויגרום לך חולי שתה׳

חולה והולך שחוח וכן
תרגם יונתן וכן ומפרש׳
יומו כסיפרי ומיין יור׳
בתוך המעים שנ׳ וישחך
בקרבך בפרשת והיר׳
עקב מורדש תויד עני
ייי אלהיך כה׳ ויוה יונתן
תרגיום כן ויהיו לך לוורע
מוחיו לומיער ותשגיות
יומיבך המוליכים בניך
ובנותיך בשבי ולין תפליט
ויום תפליט סופם לחרב
וומשוו של׳ יונחם שיה׳
שימעתי ותשג ולין תפ׳
תפליט ותשג לתיומר׳
תשמיש ולין יהיה בך כח
לפלט שכבת זרע ויום׳
תפלט לחרב יותנם ויו׳
ויונתן תרגם לשון הרי׳
הריושון וישתמר חוקות
עומרי וידעת כי לין תש׳
תשיוע יולי כי ישתמר
על ידיכם ובניכם כל חו׳
חוקות עמרי ומחיוב וג׳
וחרפת עמי תשיוו יותם
הקבלו עון החרפה שיו׳
שמוזות העולם מחרפי׳
ית עמי שהעידה בכם
תורה על כך לין יהיה לך
יופה ומיפה והם יוינכם
שמורים יולי לי הנביין
ומוען על עמו יומי לי
שעמדתי לנביו כעת הו׳
הויות שיוין בני יורם ע׳
עריקים בדור בוספי ק׳
קיין נקוד חטה קיוין ש׳
שיוינו לשון פועל כבמו
יושב יומר יולין לשון
ומפעל כמו יומפה החסיל
כוסיפת קיין ויוין סופי
תיונים שהן רעות וכן ג׳
תרגם יונתן בסייופי קיי׳
קייטיו כעוללות בציר
כעוללין בתר קטיוף יוין ג׳

יושכל לב ויוכל תרגם
יונתן לית גבר דליה עו׳
עוכדין טבין גמירה תלוי׳
תלוינה טובה שיותכשלת
בעתה כלומר לטבי׳
חוורית נפשי וישרי׳ בו׳
בורם יוין יורם ישרי׳
בבני יורם יעורו חרם׳ יו׳
יעורו בחרום ובמעורתם
על כפים להטיב על שמר
הרעת כפיכם יותם יקוים
שיטיב לכם השר שויול
שוחד והשופט הדין יות
הדין גם הוין בשילום ג׳
יומר לשופט חבירו כו׳
כשהויו גולן ומחוייב בו׳
בדין שלם לי גמולי בדין ג׳
יוחר ויוני יוזכה יומך
בדין זה והגדול דובר הו׳
הוות נפשו הוילך יו׳
הנשייו יוזה בדין ריעו נ׳
נפשו הוות נפשו ריעו ג׳
דבר ההווה לנפשו ולריע׳
ולריעו כמו יוין נפיש׳
לעם הוה ויכעתיה ענ׳
עשיווה קליעה של חטיו
בין שלשתן כעבות העג׳
העגלה החטיות שהע׳
שהעבות ומשולשת היין
כך מיניותיה מלוומר
ירושלמי עברונה קלי׳
קליעין רחוכין טובם
כחדק תרגם יונתן טבא׳
דיוית בהון קשי לומיפתן
מן ידיה כיד מן חידקא׳
קשה לעיות ויורו כמו ג׳
הקוצים הנסבכים כעור
ישר ומסוכה ישר ש׳
שבהם רע ומסוכת קו׳
קוצים מסוכה כמו הסר
מסוכים יום ומפייך יום
שיותם מעפיכם לטובה
תבוי פקודתכם ומירתם
עורבליהון כמו נבוכים

הם מהאותם כיון אל תאודעו כריע כאשאמו ושוכבת חיקיך שאותך תעיד בך פתחי פיך
ה' דברי פיך ואני בה' אצ' אצפה הנביא אומר ה'
מאה כן אל תשמחי אויבתי בבל ור'
ודאי חייבת אם לה' לבנות גדריך ואסב
על האמ' האמ' האומרה אלי' ועד
היא אמ' ה' אומרת אלי אם לה' לבערה
גדריך עכ' שאת אצפה לו אומן היום ירחק
חוקו ומנו ה' אמרך ולא יבא לעולם יום ועדיך יבאו
הנביא אומר אותו היום שאתם אלעגים עליו לאמר
בטל והלך לו יום הוא שאמר ונעד ולא בטל ועדיך יבאו הש'
האויב להחריבך ים וים והיושבים על ים האחרון אומ'
אשר הוא מעדב והר ההר מאז ואש ואשב ההר ומעלת
ההר ואותן לאן ת' תרגם יום לבנות גדריך הנביא וכ'
וכבשין לישראל שישבו מאום ואכן לבנות גדרן גדורות
חורבותיהן יום ההוא יכ' ירחק וכו' וביטל מעליכם חק גז'
גזירת האומות יום ועדיך יבא בעידנא ההוא יתכנשון
גלותיו דישראל ואן אמר וג' וכו' והיתה הארץ אורץ האמ'
האומות שכני לבדד שיהא שוכן בטח בדד יער בתוך
כרמל תרגם יונתן דהוו עבו כו' בחורשיא יתבון בכרמלא שהיו
שאומים ביערות ישכנו לבדד כו' בתוך כרמל שהוא מקום מיושב
ויש לפרש שכני לבדד ביערים ולא יראו מחיות השדה ובתוך
הכרמל כמחלי ארץ הם הנח' הנחשים הזוחלים על גחונם
ירגזו ממסגרותיהם ירחדו ירוב דוחק ייסוריהם ואו'
ומוסגר כליום תקן אמרת ליע' ליעקב תרגם יונתן תתן ה'
קושטיה דיעקב לבנוהי דקיימת דקיימתא ליה כבית אל
טבות אברהם לזרעיה בתרותי כו' כמה דקיימתא ליה בין
בתריא ידכר לנו עקי' עקידת יצחק וג' תתן לנו באמרך
שהבטחת ליעקב האמת לנו דבריך אשר הבטחת דר'
ליעקב כי לא אעז' אעזבך עד אשר אם עשיתי את אשר
דברתי לך חסד לאברהם תזכור חסדי לאברהם אשר
עוה את בנ"ו לשמור דרך ה' לכך לא נאמר וחסד
אלא חסד לאברהם האמת שהאמת לנו את הבטחת
יעקב היא תהיה גמול חסדו של אברהם אנ' אשר נש'
נשבעת בעקידתו של יצחק כי נשבעתי נאם ה' יען ה'
אשר עשית את הדבר וג'

אתן שבחות לאל עזרי אשר ברא יצורים כל בששה
היה בעזרי ואמיצני לסיים פ' תרגו' מיכה במרשה

הלל והודיה ושיר אמתיר לעושי
לאמיצי בהחלי לנחום אלקושי

נינוה· מטול כס דלוט לה׳
לאשקאה ית נינוה· ספר
חזון· חזון נקוד [illegible] פס׳
ספר חזון כבר נכתב עליה
והיא נבואת יונה בן אמתי
ועתה חזר ונתנבא עליה
נחום האלקושי את הא׳
האיש הזה· אלקוש· היה
שם עירו· וכן תרגם יונתן
דאלקוזין אתנבי עלה
יונה בן אמתי ותבו ומ׳
מחוביהון וכד דאוסיפת
למיחטי תב ואתנבי עלה
נחום דמבית אלקוש· על
מעשה של סנחריב נתנבא
נחום ובימי מנשה· כמו ש׳
שמצינו בסדר עולם· אל
קנוא ונוקם יי׳ ואמר ש׳
שנפרע לישראל מאויביהם
וגם עדיין נוקם הוא ובעל
חימה· ועתיד הוא להיות
נוקם לצריו שהחריבו
את ארצו והגלו את עמו·

ונוטר ונוקם הוא לאויביו
לאויביו· ור׳ שושון יוב׳
שלש נקמות הללו כנגד
שלש גליות שהגלה סנ׳
סנחריב את ישראל· כמו ש׳
שמצינו בסדר עולם· יי׳ ש׳
ארך אפים וגדל כח הוא
והיכולת בידו להינקם· וא׳
ואשר לא ימהר נקמתו
לפי שארך אפים הוא· וכ׳
וכל ונקה לא ינקה·
יי׳ בסופה ובסערה דרכו·
הם שלוחיו להיפרע מאו׳
מאויביו שנ׳ מסערים כמ׳
ברוח קדים עזה כל הלילה·
וכדור החבול ונשאר רק
לוה׳ יאבדו· בער מאור
רוח הקדים שנכך· וענן
אבק רגליו· וגם הוא דרך
נקומו· וישקו· אל ואחנה
ואערים כעפור אש ועשן
הוא ענן יכסנה· גער
בים ויבשהו· והוציא

הים כלפי האומות שנמ׳
שנמשלו לימים כענין שנ׳
לאומים כשאון ימים כב׳
כבירים ישאון וכל הנהרות
החריב· כיון נבוז שעתיד
הקב״ה להוליך את נבוכד
נצר בימי יהויקים· וירבן
את אשור ואת כל הארצו׳
לחרב· אומלל בשן וכרמל·
ואשכות הטובים ופרח
לבנון אומלל חכמי ישראל
פירשוהו כלפי אנשי גדים
שנטע שלמה בבית המק׳
המקדש וכיון שנכנסו גוי׳
גוים להיכל יבשו הרים כ׳
רעשו ממנו· המלכים והש׳
והשרים פחדו וגבורתם·
ותשא הארץ· ותשא אר׳
עשן נתכה· הגיעה לא׳
לארץ· כמו ונוטר לא טעם
ארעה· טעם ואמר· אמ׳
ואויביו· טוב יי׳ למעוז·
ואז כשעה שהוא נפרע
מאויביו בחמתו לא זז
רחמיו מלהטיב ליראיו·
ולא מידתו ולך כשר
ודם שכשהוא עסוק בזה
אינו פונה לזה אלא כענין
שנ׳ יי׳ איש מלחמה יי׳
שמו· מה שהיו מכילתי·
ויודע את ערכי חוסי בו·
ובשטף עובר· וכח אור׳
שוטפת כלה יעשה מקו׳
מקומה של ארץ· ואוס׳
על זה· ותשא הארץ מלפ׳
מלפניו שיאמר למעלה
כלה עושה לנינוה ואלכי
אשור· לא ישנה עוד פעם
אחרת· כי עד סירים סב׳
סבוכים· כמו מקוות תכני
עליהם והכתם· ולא ירדו
ומכבודם אנשי· כי
כשר שהסירים והקוצים
נסבכים ונשרשים בחוקה·

וכסבאם סבואים ועודם
משקיהם ושכרותם אוכלו
כקש יבש אשר נמלא
ונגמר בישולו ויבשו ממך
יצא כשר בלע וכן ממך
הולידה הרע ממך יצא
נטה יעץ נבוכד נער סנחר
החושב רעה ראיה לה׳ הח׳
להחריב דירת מטה ומעל׳
כת׳ אמר אויב ויאכיו והלך
קיע׳ ופת׳ אחר מאחר
ויאכיו יהרס קיע׳ מאז ש׳
מאז רשע בתחילה אח׳
אחריב דירה של מטה
ולבסוף דירה של מעלה
כדכתיב בחלק׳ אם ש׳
שלמים וכן רבים וגו׳ ז׳
יפה תרגומו של יונתן בן
עוזיאל על לשון המקרא
אם יהון שלמה בעיצה
שיהו כלן שוים בהשכ׳
בהסכמה אחת וכן אם
יהיו רבים ואחר אנשי
נינוה יאובד ירושלם ועני׳
ועניה עליך ויט׳ עתה אשב
הדיבור אל אלך אשור
ולא יזרע משמך עוד ולא
ולא יעמוד עוד מלך מלך
מבית אלהיך אכרית פסל
ומסכה אשים את בית
אלהיך קברך שם תקבר
להולט ושם תהרג כמו
שנהרג אבך בית נסרוך
אלהיו כי קלות מעיני שלוחי
נדרך אשר נדרת להקמה
אם ילך אכה סנחריב
ילך אשור כי עתה נעלית
כי לא יוסיף לעבור בך
אותו הבליעל כלה נכרת
הוא וזרעו עלה מפיץ ז׳
על פני נער בעזרה המפ׳
המפיץ אשר עלה על
פניך את ארץ יהודה
בימי חזקיה עכשיו הוא

נינוה מחורבן נבוכדנצר
מלך בבל אשר עלה עליו
צפה בדרך הבט אותה
אל איש יהודה אל אכם
הדרכים ותראה ההולכים
לעיר עליו ויחזקו מתניך
ואמץ כח מאד כגאון ג׳
ישראל שהיה כבר בקום
בזוז והריקום לשון ז׳
בקיקה נפל על הגבן ה׳
מגן גבוריהו מאודם כלו
מגן גבוריהו של נבוכדנצר
העיר על אשור מאודם
מאודמים הם ואנשי
חילו מתולעים הם לבוש
למשי והוריות כאש פ׳
פלדות הרכב ביום הכינו
ביום שהוא מכין עצמו ז׳
לצאת בצבא למלחמה הר׳
רכב ברזל שלו כאש פל׳
פלדות ולא ידעתי מהו
פלדות ואמר אני שהוא
מין המלחמה עמות יפה ה׳
ברזל יפה והברושים ה׳
הורעלו תרגם יונתן וא׳
ורבני אשריתהון
אסתלין בצבעונן ה׳
הורעלו יתעטפון כמו
ורואה לו והמעטיפות
והשרות והרעלות יתה׳
יתהוללו ינהגו כשגעון
ישתקשקון קול מקוש
ויהיה משתעשע והוא
ולשון והשיקו את ה׳
הרקבים מושך גבים
השמעת קול ירועעו ז׳
ירועעו את השומעים
כברקים הללו הטורדים
את הבריות כן תרגם יונת׳
יזכור אלך אשור את
אדיריו וגיבוריו ואדיר׳
ילכו לצאת ולהלחם והם
יכשלו בהליכתם מהרו
חומותיה לרוץ אל חומ׳

חומת עיר כל הכינה הה׳
העריכה לאמר בתחילתה
הטל לה הי׳ כסופה ומכן
הסוכך כגון מגדליו ע׳
שערי הנהרות שער׳
העיר אשר מצד הנהרו׳
וההיכל נמוג נרעד נמ׳
והצב אוכל כליפטרא
הטריקים בגותיו והוצב
היא המלכה לאירן המלך
מלאו ננבה שגל לאייכר
גלתה העלה בגלוי הלכה
בשבי והעלתה אל העיר
ומנהגות בקול יונים ומנ׳
ומנהגות עיניהם כקינה
בקול יונים המקוננים
ומתהגות כלשון לעד ש׳
שיריותיונתן ומתופפות
על לבביהן ואקישורה
בידיהן על לבביהן כהק׳
בהקיש בתופים ונגוד
כבריכת מים מי היא
מיום שהיא נעשית
ישבה בשלוה ואין מגיד
כבריכת מים מכונסין ז׳
שאין דגים מתקוממים ז׳
והמה נסה מרוב רוח ש׳
רוחקם מאד לנס ונסים
עמדו עמדו אומרים
להם ואין מפנה לבו ר׳
לשמוע ולעמוד בה בזו
כסף אותם הבוזזים על
ינעה אין קצה אין חז׳
חשבון לתכונה לאוצר׳
לאוצרותם ועל שם ש׳
שהכסף והזהב הנתון ז׳
באוצר נתון בחשבון ז׳
מזה דורת אומר כבוד ה׳
המזומן כבר מכל כלי
חמדה ביזו הכבודה
בולק לשון מבכר אות׳
הבית משקובנו בלע׳
לכבר אותם מכל כלי
חמדתם וכן תרגם יונת׳

ותכל מיני חוורתהון כמו
כפור וכור אוזור מקרד'
ריקנית ומבוקה ומרוקקת
על ידי מוקקים ומבולקה
ומפור את חומותיה או'
ויתשבר ניר' בלע' ופיק
ברכים כשלון ברכים כמו
לפוקה ולמכשול קב"ל ו
פארור' שחרורית בקדי'
בקדירה' אריה מעון אר'
אריות' אריה טורף ברי'
גורותיו' ולביא היו אבי'
ואביאין שלו עד שהיר'
די לבני ביתם ומחנק בת'
בחומות' לערך לביאותיו' ?
כלומר ומרבה אוצרות
לבנין' רכבה' רוב רכב ש'
שליך' קדר' וריין בלע'
הי' אהיה הופך הלשון ?
לדיבור' ומרכבות' ובן סיד
אשר חלתה בה' והם רב'
ולין ישועה עוד כל מליטה'
קול מלאכיך' כמו שעשו
רב שקה וחבירו שלוחי
אשור ויקראו בקול גדול
יהודית' פרק גל' שומרון
ואיר כעלין' ולא ימיש טרף
ואתוכה תמיד' וקול רעש'
קול שוט להכות סוסים בו'
היה נשמע בה תמיד' וש'
וקול רעש אופני מרכבות'
וסוס דוהר דולג וקופץ'
ובן דהרות אביריו' ולהב
חרב' אלמלין בלע' כל
סכין החרב קרוי להב כמו
גם הנצב יאחר הלהב' וכו'
וברק חנית' חנית מרוטה
ומבריקת אור ינין ומאנה'
פלנדור בלע' וכובד פגר'
היו מרבים פגרים' ולא
היה חשבון לגויות נבלות'
המושלכות בה עד שהיו
העוברים נכשלים בגויות
הפגרים' מרוב זנוני זונה'

מרוב חנפת עיר הנמרד'
שהיו יודעין לפתות לב
מלכי הארץ להתחבר עמ'
עמם וסוף מכשילם אותם
תחתיהם' שוליך' הם שפ'
שולי בגדים של אשה ומ'
מערך' גלויך' כמו עריה
בשת' שיקוציך' בגדים
עירים המנוולים אותך'
לפי שראוה אותה לחזה
דבר הכת' כראוי' ובל' לשו
והכיר את מראותה' יידור
ממך' יתרחק ממך' התטב'
התטב כי מנא אמון ומה
תבטחיך כשערייך וגבו'
וגבוריך' וכי גדולה מנא
היא' אלכסנדריא של
מצרים' אמון לשון פרגוג'
נוא הגדולה שהיתה אוש'
מושבת מלכי מצרים' רב'
רחבו בה מלכי' אשר
חיל ים' אשר הים היה לו
לחיל וחומה' שוריו ובר'
שוריו' מים' עצמה' כוש'
כושיים היו לה לחוזק'
פוט ולובים' היו בעזרתה
והפוטים והלובים אשר
היו בעזרתה' גם היא היה
בגולה' גם היא הלכה
בגולה' ורתקו' נכבלו לשון
רתוקות כסף' עשית הר'
והרתוקות שלשלאות' גם
את לפי גדולתך תשכרי
כאותה כוס תרעלה ות'
ותהיו נעלמת' כל מבצ'
מבצריך תאנים עם בכו'
בכורים' כל ערי מבצריך
יהו נוחים ליכבש ולבוז
וזה שבתוכם כאילו
תאני כשהם בכורות' ?
ומושלות שבהם שכש'
שכשמניעים את התאנ'
התאנה נופלים את ה'
הבכורים לתוך פי האוכלים'

מי' יער שאוכלין לך עיר
שבאים ליער עליה אוס'
אוספים בני העיר לתוכה
מים רבים' לתוך המגור
לשתות' באי הטיט
כשאין בתוכה בורות' באי
בטיט ורמסי אותו ללבן
אותו לבנים כדי לחזק בו
בדקי החומה' החזיקי מלב'
מלבן' אחזי בדרך המלבן
העשוי לדפוס הלבנים לע'
ללבן בתוכו' התכבדי כמס'
כאוטיטיי השאר כי לך
הגזר ואכלה כל ירק השד'
השדה' אגדך שרייך'
והמ' יסור ושורש בתי'
בתיבה מזג של משורר
ושל משוערת ושל מעגלך
ופעמים שהוא נופלת מזו
נזיר אחיו' ובו נזירך'
שריה' וטפסריך המונים
שליך כגוב גובי' מחיילי
גובין' ובלשון לעז גוולנ'
טוולנשטריין' החונים
בגדרות ביום קרה' בן דרך
הארבה והגוב בעד
הקור נדבקים בכותלים ?
וכשיבוא חום הולכים להם
כן יעלו כל עיר' בגדרות'
בכותליו' ונודד ומיטל'
ומיטלטלין' ולא נודע המ'
מקומו אים' איפוא הם
ואנה הלכו' נמו רועי'
לשון תנומה' ישכנו' אין
יכולין לקום נפושו' כמו
נפוצו' ובל' משנה היו
הפוצות מאוציו אחר
נתחלפו זו בזו ואין עד'
שאין פזור' כמום אמרים
מסוג הלשון ושוכל
השינים' אין כהה לשבו'
לשברך' פתרונו אין מד'
מעד לשברך' כי הבל' עד'
שמחים בשבר שלך' ?

לפי שגם
אתה שוחת כשׂ
בשברון אחרית והייא לך
אירה כנגד אירה ׳ ואונקלס תרגם
לית דכתיב לך על תבירך אודעין אחת
אחתך כל דשיוש טפחו ידיהון
על חדייא ארי על אן הׄ
לא ערת אחת בישתך
תדירין ׳ כהה לשׁ
דבר עמום ׳ סׄ
תקעו כו׳
לשואה״

רננית אביע בשפתיי לאל רחום״
אשר עזרני לקיים פתרון נחום״

אפאר לאל יצרי פאר עולמית״
באחל לחבקוק ידיד שונמית״

אשר חזה ׳ תרגם יונתן אמר נבואתא דא שנשא וקיבל
ברוח הקודש ׳ עד אנת ייט וג׳ עומה היה ברוח הקודש את

נבוכד נצר העתיד לאלוך
ככיפה ולהיות אוצר לאשו׳
מעיין שאזל כנבואתו כי
כי הנני מקים את הכשׂ
הכשדים וג׳ ועל דאת הנׄ
היה מתאונן ומתפלל ׳ ב
וזעק חמס ׳ אזכיר לפנך
חמס העשוי לי ׳ ואינך
מושיע ׳ אין ביזה וחמס׳
ועמל תביט ׳ ועמל ור׳׳
אתה תביט ואינך שומ׳
ויהי ריב ומדון ׳ [illegible] וית
הרשע שעשה ריב ומדׄ
ומדון ׳ הוות ומתקיים
ומצליח ׳ ויהי ויתקיים
אותו איש רשע ריב ומדון
ישא ׳ ומתרגם יונתן ׳ על
כן תפוג תורה ׳ על וד׳
שישראל רואים הצלחתו
תפוג ותעבור התורה מהם׳
ומשתעבדין לו ׳ וישתחוו לעבׄ
לעלם כבקעת דורין ולא
יצא משפט הדת לאורׄ
לאמיתו ׳ והכתר ׳ סובב ׳ ב
כמו אכתיר כשן כתרון ׳
לא יספר אות לכם אשר
אני מקים את הכשדים׳
העם אשר לא היה כדיי
להיבריאות כיוה שנאה הנׄ
העם לא היה ׳ זה אחד
ושלשה דברים שהקלקלה
ומתחרט על בריאתם ׳ ועׄ
ושמה יקום ויהיה אחד
ומזהר לדין וללכת לארׄ
לארחבי ׳ כל ארצות הגוים
מאתו אשפטו ושאדכו
יצא מאתו שופטין ומאתו
ילכו השלטין ומשא
ויאזה על הכל ׳ משפטו׳
בלשון לעז מששיננא׳
ופשו פרשיו ׳ ורבו פרשׄ
פרשין ׳ לחמס יבא לשׄ
לשלול ולבוז ׳ מגמת פנׄ
פניהם ׳ לשון הגמייוני ניו׳

יגמא ארץ רבה מאוד עד
בשעה קלה כברת ארץ כ׳
כאילו גמע ושתה הארץ
שלפניו ויא׳ כיון ומגמת
ויתלוצץ כמו ומשחק
שחוק כמו ושאר אומ׳ ואם
ומסתר לכל וכאשר ישחק
עם אחרים כאשר חורק
שחוק לו ויצבר עפר כמ׳
ברוב חיילותיו כי יאחד
נושא ונושא עפר ואחרי
היא לפני החומה תל
גבוה ונלחמים בה על
העיר והיא שופכת סול׳
סוללה כי כלן ומתרגמות
יעבור עליה והלכו ויא׳
הוא לשון וילוו שהיה
בעיר רוד האיתלו גבורה
שעל ראש המגדל כב״ו
ושימוש ומשפט לעדרין
וסביבות ירגלותיו חומה
נמוכה להחזיק העפר
ולא יפול אז חלף רוח אז
כראותו דרכו עלה רוח
חולפת ועוברת עליו רוח
ואשמ׳ וזהו הרוח כחו
לאלהו הכח הזה הוא עתן
לאלהו ויאמר אלהי עשה לי
את כל החיל הזה ואומר
הנביא אל תחריש כל
אות אלו יומה ויקדם
ייי׳ אלהי קדושי אשר לא
תמות זה אשר כת׳ לא
נמות אחר ותיקוני סופ׳
סופרים שכאמרין הוא
שכינה המת׳ ייי׳ למשפט
שמתו ידעתי כי לא הע״
העמדתו לזה אלא לשפוט
בו את האומרים כך ואם
ואם יוקם כל זה לאחר
טוב יתקיים אלא טהור
עינים מראות רע והבט
כמו ולהביט אל עמל וג׳
עדיך אמנו שהוא ומה

אפתמניה
רמיה לרמח
קריק עדה
ברמחות

ומסרו את עמו צדקיהו וג׳
ותעשה אדם לפני הרשע
הפקר כדגי הים שכל הרוצה
צד אותם כלה בחכה העלה
כל האדם הוא הרע העם
בחכה שלו יגרהו לשון אס׳
אגרה בקיץ נהרסו ואוגר
ומגורות יזבח לחרמו לע״
שלו שהוא אומר שהיא
מכבשת הכל לפניו כאחד
כמו כהם בשבילם בריאה
שמינה העלבן יריק חרמו
תמיד על הכל לכבוש ולעד
עד יריק כמו הרק חנית
וירק את חניכיו ואזריין בס״
בחרבו על משמרתי אעמ׳
אעמודה עונה על חבקוק
ועומד בתוכחה ואומ׳ לא אזוז
מכאן עד אשמע מה ידבר
בי על שאלתי ואת לאחר
הלא אביט ודואה בהצלחות
של רשע ומה אשיב לו על
את הכל להתווכח לפני על
תוכחתי שהם מוכיחים
אותי בפני שיש להרהר על
מדות הדין תוכחתי בלשון
לעז אתן ופרובינש ויענני
ויאמר כתוב לך חזון הנגלה
לך ובארהו על הלוחות היטב
אשר ירוץ הקורא לקריאתו
מהר שלא יכשל ומהו הח׳
החזון אשר תכתוב כי חזון
למועד עוד עתים לקום נ׳
נביא לקץ שעם שיתגלה לו
חזון לאותו יהיה מועד
ומפלת בבל וגאולת ישראל
ויפח לקץ ודבור יאמר לו
על הקץ ע׳ של בבל לפי וכ׳
מלאות לבבל שבעים שנה
ולא יכזב יום יתמהמה
לבני שיאריך להם אותו
המועד חכה לו כי השבעים
לא יאחר ויש עוד לפרש
יום יתמהמה לבין הנביא

זה הרשע כל העולם

והלא יהיה ירמיה ויונתן
תרגם כתיבין נבואתיה וכ׳
ומפרשין על ספרין דאוריתא
תרגם כת׳ כמו כתוב כבר
נראה בתורה אז תרצה
הארץ את שבתותיה ש״ש
שבעים שמטות קלקלו ישר׳
ולא שמטו וכנגדן גלו הימ׳
הימנה שבעים שנה וכן הוא
אומ׳ בדברי הימים אז רצתה
הארץ את שבתותיה כל
ימי השמה למלאות שבעים
שנה ואם תאמר הרי אתה
מוצא ביחזקאל ואני נתתי לך
את שני עונם שלש מאות
ותשעים יום יום לשנה יום
לשנה נתתיו ואת׳ ואתה
שכב על צדך השמאלי וג׳
נמצאות אתה אומ׳ הכעיסו
ישראל שלש מאות ותשעים
שנה עד שגלו עשרת השב׳
השבטים ושבט יהודה
קלקלו ארבעים ושגלו עש׳
עשרת השבטים עד חרבות
ירושלם הם עשרים ושתים
של מנשה ושאר שעדיין
בתשובה שהרי נאמר בו
ויעשה הרע ככל אשר עשה
אחאב מנין שנותיו של
אחאב והוא מלך עשרים
ושתים שנה ושתים של
אמון בנו ואחת עשרה של
יהויקים ואחת עשרה לצ׳
לצדקיהו הרי ששה וארבעים
נמצאו זו נאמרה ליחזקאל
בשנה החמישית לצדקיהו
ומכל מקום מצאנו אלו קל׳
קלקלו ארבע מאות ושל׳
ושלשים וששה שנה ש׳
של אחר נבואה זו שהסר
שש שנים ארבע מאות
שנה עשרים שמונה יובלות
וכל יובל שבע שמטות הרי
חמשים ושש שמטות וכ׳

ושמונה שנים המקודשים
ליובל הרי ששים וארבע׳ ו
ובשלשים ושש שנה יש
חמש שמטות הרי ששים
ותשע שנים קדושים׳ ושנ׳
ושנת זה יובל האחרון נח׳
נח שכח אמ׳ הא׳ במי׳ אין
שבענים לא נאמר וכן כך
אמ׳ לו הק׳ לחבקוק כבר כתוב
חזון בתורה אבל סתום הוא
הוסף אותה ובאר על הלוחות
לאמר כי עוד יתגלה חזון
למועד זה׳ ויפח לשון דבור
הוא׳ והרבה יש בספר משלי
ועל שם שהדבור יוצא מלא
רוח הואיל והפה קוראהו
פיח וקוראהו רוח וכגון וכרוח
פיו כל צבאות׳ הנה עפלה
נפשו של רשע זה הגוי ד
היא בכעס ובגאוה שיגע׳ ו
היא לבלוע ולא שמע׳ לא
ישרה נפשו בו אין רוחו
ונחקרת עליו לומ׳ די מודך
שך נתי׳ כבר שישלך ויקב׳
ויקבוץ׳ ישיא אל ומוריד
את ראש יהויכין וישם את
כסיון ויתעל לכסין המלכים׳
ואף כי היין בוגד׳ ואף כשנ׳
כשיבין בלשצר בן בנו של
רשע זה שבוגד בו יין ו
דלקבל אלפין חמרין שתי׳
גבר יהיר ולא ינוה׳ לא יתק׳
יתקיים מדורו ונוהו שנתג׳
שנתגאה ואמ׳ בטעם מטע׳
חמריא להביא כלי בית המק׳
המקדשיא ושתו בהון׳ אשר
הרחיב נבוכד נצר כשאול
נפשו להשיג כל תאוה ברח׳
ברחב לב׳ והוא כמות׳ כמ׳
כמלאך המות שאינו שבע
ולהמית כן זה אינו שבע
בכל קניינו׳ הלא אלה אשר
אסף אליו לעבדו׳ כולם עליו
משל ישאו׳ ומליצה ישאו

כפיהם׳ בלשון חידות׳ כמ׳
כשכילו׳ לו כמו עליו׳ ויאמר
לאמר את מליצת החידה׳
הוי המרבה לא לו׳ זו היא
המליצה חבל המרבה הון
ומלכות לא לו׳ כי יבואו וש׳
מלכי מדי ויטלו הכל עד
אני הולך ומרבה ואינו אלא
ומכביד עליו משאו עון מעב
של טיט׳ עב הוא לשון קש׳
קורה כבידה כמו שתעב׳ ו
כשכנה יחזק׳ צלעות הב׳
הבית והעבים ועב עץ׳ ויש׳
ויקצו׳ כמו ויקיצו׳ שלותך
גוים רבים המשליחם ובנשלת
ומזיקיהם׳ ישלוך׳ כל יתר
פליטת גוים ומדי ופרס׳ כמ׳
בנקמות דמי ישראל׳ הקרואי׳
אדם שנ׳ אדם אתם׳ וחמס
ארץ׳ ארץ ישראל׳ קריה׳
ירושלים׳ הוי בוצע בצע רע
לביתו׳ לבנות לו ביתו ולשו׳
ולשום מרום קנו כדכתיב
בספר דניאל הלא דא היא
בבל רבתא די אנא בנית לבי׳
לבית׳ מלכו לתקוף חסני׳
וג׳ וכשעה שיצא דבר זה
מפיו נטרד מן הבריות׳ כק׳
שנ׳ עד דיליתיו כפוס וש׳
מלכו׳ וג׳ יעצת בשת לבי׳
למלך בבנין זה אשר
יעצת לקצות עמים רבים׳
והמסרת נפשך׳ קצות ל׳
לשון שליפה וקיצוץ׳ כמו
הקצות את הבית׳ וחוטא
נפשך׳ כמו ומתעברו חט׳
חוטא נפשך חוטא לאומר
נפשו׳ פורשפיינט שאומ׳
שאומרי כי האבנים אשר
גזלת תזעקנה מן הקיר
וכפיס מן העץ יענה אל
האבן בקול לנגדה שניהם
צועקים׳ תרגם יונתן וש׳
ושיפין מאות ומרישין עמ׳

שיפין לשון קוסס׳ שפאים
בלשון חכמים דולדורייש׳
ומריש הוא קורה׳ הלא הנה
מאת יי׳ וישתלם פורענות
לעשי רשעה ויגעו עמים
בדי אש מזו כי תמ׳
חומר׳ באש עד שיהא דיים׳
בדי אש׳ אשיין בלעז׳ הוי
משקה רעהו יין ובמותהד
השקיה הוא מספח ומוסף
את חמתך עליו ואף ושכ׳
ושכרהו בחמתך׳ ומי זה
להביא אל ומעלים על
גויים ולראות את ערותם
זה נבוכד נצר הרשע ש׳
שהיה משקה את המלכים
יין ומשכרם ושוכב עמהם
משכבי אשה כדאיתא
במסכת שבת׳ מועט׳ כמו
ערלה אותם׳ חמס לבנון בית
המקדשיו׳ שד בהמות׳ חיתן
שור בהמתך ומוכלין את
אשר שדדו את עמי ישברם
מדמי אדם׳ מדמי חמס׳
עמי ישראל׳ וחמס ארץ
ישראל׳ קריה׳ ירושלים׳ מה
הועיל לכל פסל כי בטח־ו
היוצר היוצר והוא יוצרו
של אלוה זה עליו׳ על יצירתו
ואת הוא בוטח שיעזור
אשר בא לעשות אלילים׳
הוא יורה בתורה׳ ויי׳ בה׳
בהיכל קדשו׳ ומוכן לפרע׳
ויהס את כל הארץ ומפנו׳
הס ומפנו׳ לשון שתוק
ודוממות הוא׳

הפטרה ליום שיני של חג שבועות

תפלה

לחבקוק הנביא על שגיונות
יש לפתרו כתרגומו ולפי
שיושן בקש רחמים על
עונו שהטיח דברים כנגן
על כן תפוג תורה ותעשה
יורם כרגי היה קונתר יחר
וידת הדין שועתי שושך
ישר ושלם שנפרשת
תויר ומוכעיפיך ויורך
הרשע הזה יותה סובל יי
ירותי ויוורתי ויך נשתנ
וירת הדין בעון ישרא
פעלך בקרב שנים חיירו
פעלך הרישון שהיירך
נפרע לנו ויוויבנו בקרב
שנ העדה הזיות שיונו
שרויים בה חייהו כלוור
עוריהו והשיבהו ובקרב
השנים הלו תודיעהו וכדו
שתקיעו על הרשעים רחם
תזכור כוו לרחם תזכור
לרחם ישרא ליוה ותתיין
יביו עכשין הוין ומוכיר
לפנין פעלן הרישון שהוין
ומבקש לפנין לעוריהו פוי
פועל חיבתן של ישריול
ופורענות דורות הרישונ
כשביות ליתן תורה חיורת
על עשו וישמעיאל ול
קיבלוה תיתון עשו פיורן
ישמעיאל כוה ריות יוור
וישב בודבר פיורן כפרד
שויים הודו בפיני ישרא
ונוגה יוותן היום כיוור
תהיה כיוור הויוחר של
ששת ימי בריושית היירד
וכן תרגם יונתן וקרעם
לשון ויוור שכשהויו טקב
וורח דרך הנקב נרוין פוין
קרעם בולטים וכן כי קרען
עור פנינו מידו ויד הקבה
ביוולהם ושם חביון עוז ז
כתרגומו ושם נגלה עוז עז
שהיה חבוי להפרע בסתר
עליון לפנינו ילך דבר ומעיו
ומעותי ודרש יוגרה בשב
בשעה שתתן הק תורה
לישרא טרדן להליוך המות
להפליגן בדברים יחריבם ז
שליון יעשור לקנתר ולוור
יוווה שעתידה לכפור בך
לפוג ולו יוים יותה נורכן
להם יות התורה ויעב
רשע להגלין מליוכי רשע ז
ביוו עינו לסיני עמד ויורד
יורין הוותין לדקדק בדין
דור הוזכו לוודוד להם
וירה כנגד וירה וורד
ועשור כוה דיות יוור נעב
לריב יי ועשור לדין עוים
מוותין וודקדק בדינן ויי
ויורד יורין ברוותין קלקלן
וברותחין נידונו ריוה בוור
הפלגה שעל ידי שהיו כולם
בשפה יוחת ביוו בעיירך
כרכת ויהי כל היורין שפה
יוחת וג ויתר גוים הקפיץ
לשבעים לשון כוה ריורך
יוור ויתר ויקווו לנתר
בהם הדרי עך שרי היוווי
הליכות עולם לן הירוך
להם שכל והלכו של עולם
שלו הויו תחת יוון שריו
שריותי בישרא ריורכי
יהלי טשן העוורים מ
בגלוי ומחבלים יות ישרי
ובהכנעם לפניך ירגון יי
יריעות וג הכל כתרגומו ז
הכתהרים חרה יי יש

תוויהות ותקייוות הריוין
שכל יולה עשה ופירוש
הויקריו כתרגומו מרכבותיך
לנו ישועה עריה תעור
קשתך נגלה נגלית גבוריך
שבועות ומטות שנשבעת
לנו לשבטים יוור סלרך
ויוור הקיים לעולם יוור
נקוד פתח וטעמו למעלה
שהויו שם דבר נהרוג
תבקע יורין כתרגומו ריוך
יחיל הריים הרי נחלי יורנן
שנדבקו והלוה ורם ויים
עבר בעוברן היירדן תיין נכש
נכרתו הויים ועבר קילוס
שטן הויים לשפילו של
נהר והביוים ולומעלה קבו
עומדו נתן תהום קולו שכש
שכחוהו יושבי היורין רוס
ידיהן נשין כל עביו השוש
הודן לו עוד וכולה בורכ
במדריהן כלתיכה שעריכה
לוד בתחילתה הטיל לה הי
בסופה ליוור חינך יהלכו
ישרא בזעם תגעד יורין
לגרש שכעה יוווות לישע
יות ומשיחך שיול ורוד
ערות יסוד יורין הוווד
יוויביהם עד עיור הויו נעטה
החווזה והוגרלים נקטרך
בויטין סטחריב וסיעתו כש
כרוח וסער להפיעני נקטת
ריושי גייסותין ביוטין והוין
היה ויטה שרורה בו יורך
היווות וכשכין וסער
להפיעני נקבת ריושי גייסו
גייסותין ביוטין שהיה בין
לרדות בהם על יעותם היה
כשהין יטלין ליוטל עני
מוספתי ישרא הקרויים
עם עני ריוש פרוין ריושי
עריו וטירותין כמו פירוש
תשב ירושלם ערי הפרוי
דרכת ביום סוסיך בחיילותו

הכבדים כחול ס
הים׳ חומר ׳תרגם יונתן
כרגור׳ לשון חומרים חומרים׳
שמעתי ותרגז בטני׳ כתרגומו ׳ לס
עללו שפתי׳ לקול השומע יוחז׳
יושר נקשו שפתי זו לזו וקולן נשמע
ויעילות הסוס׳ טינטין בלע׳ ותחתי
וחרעגע׳ יושר יונח ליום צרה׳
יושר יומר להעלות ויתוכו
עקב לשוב בגדודיו ליס
כתרגומו ׳ ורבותינו
שדרשו ׳ שׂם
כנסת ישר׳
כנגדו
ס

להרים ולהשפיל׳
יורגדודש
בלעו׳׳ס
ס̈

עם
לקול
עד יומ
לשון ומל
במקומי יומ
יגרנו׳ ליום
יושר היו יגרש
תיונה לין תפרח׳
בראשית רבה יוחד
מכלה ׳דיר העצון ׳ויתי
בנגינתי׳ והלוי יתן קול
שנ׳ ויעמדו הלוים ומן עמ
לנצח על ואליותם ׳בנגינו

ס
רעד
עלו ס
יורגו׳ ס
לעלות לעם
את העם
לירעו ׳כי תם
פירשו במדרש
שרומות׳ שרה לבן׳
בייט יועלוה׳ לומנצח
בכלי שיר׳ ולומנצח מוה
עשרים שנה ומעל
בנגינתי׳ הוין קול נעימות

לשון כליון ׳כמו ויוספתי
נפשך ׳רזיכה ׳ויולג חסיל
כתוכה שניה שהיה לו
למתוב ׳יורפס׳ יוכל יש הס
הרכה כיולה ׳טוו לין ייוהל
שם ערבי׳ והמכשלות את
הרשעים הם ע׳ את טיור
בעי׳ המורים עם הכהנים׳
פלחיהון עם כמריהון ׳ואת
הנשבעים ליס ׳והורין וג׳
ונשבעין במלכם בע׳ ׳הרס
הרולג על המפתן ׳תרגם
יונתן ראזלכן בנימוסיהון
של פלשתים׳ שלין ה׳ דין
דורכן על מפתן דגון ׳שנו׳
על כן לא ידרכו כהני דגון
וג׳ ׳ושער הדגים ׳תרגם
יונתן ותרע נוניו ׳וכך
שוין ׳ין המשנה ׳ושער
העפות׳ שהוין שיני לו׳
יושבי המכתש ׳נחליו רס
דקדרון ׳שעומק כמכתשת׳
כי נדמה כל עם כנען ׳כתס
כתרגומו ׳יורי ׳ויתבר כל

סליק הפטרה
ספר חבקוק נשלם תהלה לאל עולם
אחל ספר צפניה בן קושי בן גדליה

רית אשר היה אל צפניה בן קושי בן גדליה וג׳ אסף אסף׳

עליו דדיין כל עבדיהון לה'
לעבדי עלין דכנען. כל
נטילי כסף. כל עתירי נכסייא
טעוני ומשאי כסף. והזהב כמו
מכר הלבן ומטל החול. ואשו'
ומשאו אחפש את ירושלם
בנרות. אדרך דק את כל עטות
הקופאים. העומדים על שמרי'
שמריהם. ויונ' הבדלו. ות"י
ומתגריין וקפין בדלא'
האומרים לא ייטיב יי' לא
לעשי' רעתו. מר צורח
שם גבור. הגבור יצרח שם
קול מר יום שואה. לשון
שאון ומשואה שאון
אחר. והצרותי לאדם לפי'
לישר' הקרואים אדם. ולח'
ולחומם בשרם. ולשון
ערבי הוא בשר קורין יוש'
אל לחם. כגללים רעים. הת'
התקוששו. התלקטו והאספו
יחד וקושו ומעשיכם לדעת
קודם. הגוי לא נכסף. דלא
חמיד לאיתב לאורייתא
בטרם לדת חק. לפני בוא
הגזירה. כמוץ עבר יום. הרי
זה לשון קצר כמוץ העובר
לפני רוח. וכעשן העובר
לפני שמש. כי עזה עזובה
תהיה. כי יום תעשו כן יוס'
יפקוד על שכיניהם הרעים
פלשתים ועמון ומואב כמו
שהנביא מספרן והולך כמ'
בצהרים יגרשוה. אשדוד
שמה. ובצהרים אומר יע'
ישוד כן קטב יגרשוה וש'
ועתי שדודה. חבל הים.
ספר ימא. ולשון חבל מדת
קרקע היא שמודדין בחבל
כלו'. הסמוכים לים. גוי כר'
כרתים. עליו דחייבין
לאשתצאה ומה הן חבל
יושבי חבל הים כנען ארץ
פלשתים. כי פלשתים יוש'

יושבים על שפת הים. הי'
האחרון במערבה של ארץ
ישר' בתוך ארצי הגוים
נות כרות רועים. נוה עדרי'
שיכרו בה הרועים להם
בבקר. כרות. לשון ויכרה
להם כירה גדולה. והיה
חבל לשארית בית יהודה.
והיה אותו הגבול גורל
לשארית בית יהודה. חבל
זה לשון גורל הוא וכן ת"י
תרגמו יונתן והוי עדבא
לשארין דבית יהודה. אש'
אשר חרפו את עמי. כשהיו
הולכין את ישראל בגולה
לעבר ארץ כשדים והיו עו'
עוברים דרך עמון ומואב
בוכים ונאנחים וצועקים
היו אומרים אותם או אומרים
מה לכם סגופים מה תבכו
והלא לבית אביכם אתם
הולכים. מעבר הנהר ישבו
אבותיכם מעולם. ויגדילו
על גבולם. ויתגדלו. כי מואב
כסדום תהיה. גם אתם לק'
לקדמותכם תשובו. לוט אב'
אביכם לא מסדום היה.
וממשק חרול. כמו ומשק
גבים. ומה. יום ראשונה יסוד
היא בתיבה. כמו ומושרן
הסוכך. ומכרה מלח. ומקום
כריית מלח. כי רזה. החליש
כח נוה היא ראש לאשור.
חרב כסף. החרבן יהיה נכר
בסיפי הבית. קול ישורר
בחלון. קול העופות והעמי'
והעם עפין בחלונות. כי אש'
ארזה ערה. כי ארזיה שרש'
שרשו ועקרו. כמו ערו ערו
ויונתן תרגם ארזי וטללתא
סתרו. היא גג הבית הספון
בארז. שיפויו בתי אבנים
ומסובבים בנסרים של עץ.
ואפסי. ואפס זולתי. הוי

[illegible]

מוראה ונגאלה. עד עכשיו
דבר בנינוה. ועכשיו חוזר
על ירושלם. הוי שהיא
לבד ולפחי מראה ותהי יוג'
ונגאלת כענין שנה. מורא'
מוראה כמו ומוראכם וחת'
ושאחריך מראה. העיר
היונה. אומה כמו לא תונו
זאבי ערב המדברים לא'
לאכול טרפם בלילה. לא
גרמו לבקר. לא השאירו
העצמות לגרום בבקר. פח'
חמסו תורה. הורו אותה
לשאלתם. יי' צדיק הוא
השוה שכינתו בקרבה
ולפיכך אינו יכול לראות
במעשיה הרעים. כי צדיק
הוא ואין עולה לפניו. ומשפ'
ומשפטו יתן לאור. דן דין
אמת. ולא יודע עול בשת.
וכל זה לא נתנו שופטי עול
שבתוכה אל לבם להתבייש
מן הצדיק השוכן ביניהם.
הכרתי גוים. הכיתי פורענו'
על האומות כדי שתיראו
כמו שהיו יוסיים והולך
ואמרתי אך תראי. ולא יכרת
מעונה. ולא יחרבו מדוריה
כל אשר פקדתי עליה. ולא
יכרית מעונה כל הטוב אשר
עשיתי להביא עליה. קוו לי
לעד. שיקום להתוכח
עליכם ומעבר לנהרי כוש
יובילון לי למנחה. עתרי
עתר יי'. את המתפללים
אלי. בת פוצי. כנסיית
תפוצתי. אשר הפיצותי.
לא תבושי מכל עלילותיך.
כי כבר לקית ונרצה עונך
ודל. יום עונתו ויקבל עלמן
ומשפטיך. ויסוריך. ואשתי'
ואשתייבו בלער. גבור יוש'
יושיע. גבור הוא אשר
יושיע את האויב. יחריש

ז
הו׳
שוה״
יוספתי׳
עליך חרפ׳
כיושר חוגה
הגמול לבר׳
עמיד גזירא׳
ועשותם רשעים׳
יושר היו שם לבשת
פשוטו ולפי משמעות
בית שיני שחזרו לגדו״
שהיו בראשונה׳ ולתשובת
האחרון הזה כדי להקהו״ר״

מאהבתו׳ יכסה
על פשעך מאהבתו׳ וכן
תרגם יונתן יכבוש על חובותיך
ברחמתיה׳ נוגי ממועד׳ יוספי יות
המועדים ממועדי שלו היו שור׳
שומרים שבתות ומועדים טובים׳ יוס״
כליתי׳ ממך היו׳ ומעיך היו׳ ומש״
חרפה׳ נוגי׳ לשון הוגיות׳ כמו
כי הוגיה׳ ויגון שורש
הנני עושה׳ תרגם׳
ויש לפרשו לע״
בכל הארץ
שם יו״
פ״

ב
עמ״
יוס״
ומשיאות
הגו סיגים׳
בתוכה יולי
יונתן היו יונא
לשון עושו׳ כמו
בשתם׳ בכל ויקום
לשם ולתהילה׳ לפי
פרשה זו יש לפרש על
לגדולתם ולטובתם כמו
הזמים תוכל לפרשו בגלות
את שביתם בלי ומעין ומענה״

שבחות מעולות אכתיר לאל מרים ראשי״
בעת סיום פתרון נבואת צפניה בן כושי״

בעזרת האל אשר שוכן מעוני״
אחל לכתוב ספר חגי ופתרונו״

אחשורוש ומעט מדרש
ויקרא רבה שבנה של אס״
אסתר היה וביומי כורש
הראשון עלו זרובבל ויהוש׳
ויהושע הכהן וזרובבל לירו״
לירושלים׳ בראשית מלכ׳
כורש שי״א׳ ומי בכם מכל
עמו יהי אלהיו ויעל׳ ועלה
ערי יהודה ובנימין ושלחו
אגרותיהם לכורש לעורר
לבטל מלאכת בית המקדש
שהתחילו ועזה ובטלום׳
כמפורש בעזרא׳ בימי״ן
בטילת עבודת בית אלהנו
וג׳ ובטלה שלש שנים וג״
ואחר עשרה של אחש״

שתים לדריוש המלך׳ הוא דריוש מלך פרס שהיה אחר—

לאחשורוש ושנה ראשונה
של דריוש בנו ובשנת
שתים למלכות נבואה זו ש
לחגי לדרוש להזור ולבנות
מלכות ולא יראו כי לא
יבטלום האויבים עד שהלך
עליהם העם הזה אומרין
לפי שביטלו אויביהם על
ידיהם בראשונה סבורים
הם שלא יקיים וזה שיאמ׳
שיאמרו לפי מלאות לחר׳
לחרבות ירושלים לבל שב׳
שבעים שנה ולא יבא עד
בואי להבנות אומר להם ש׳
עתה העת יבא עת הראשו׳
לא היה אלא לפקידה לה׳
למלאות לתחילת מלכות
בבל שבעים שנה וכן היש׳
היתה לסוף שבעים נפקדו
לעלות על פי כורש אבל
בנין הבית תלה בחרבות
ירושלים שבימי צדקיהו
שהיה ויאחר שמונה
עשרה שנה למלכות בבל
דרוש אחר גלו כשמונה גלו
בתשע ועתה ואלו אומרין
שמונה עשרה העת לבס׳
לשון תמיה הוא לכך נקוד
פתח ספונים ובסיסים כמ׳
במסרי אורים וספון את
הבית וספון בארז על
דרכיהם על עסקיכם אשר
אתם רואים שאין במעש׳
במעשיכם ברכה סוף ש׳
שאין אוכ׳ ודעתם הרבה
והביא מעט כל זה בשביל
חורבן ביתי הוא והבא
מעט במקום בכורים שבטלו
והמשתכר ומשתכר אומל
צרור נקוב כל ריוח שאתם
עושים הולך וכלה כנותן
מעותיו בבגד בגד נקוב או
אל צרור נקוב צרור הכסף
של קללה כלומר אין ברכה

במעשה ידיו ויוכברה
חסר הוא מנגד חומש
דברים שהיו מוקדש
ראשון שלא היו מקדש
שני אילו הן ארון אורים
ותומים ואש ושכינה ורוח
הקודש כדאית במסכת
יומא פנה אל הרבה עד
אתה כאיש פחם עליכם
כלומר שמים על חוביכון
כלומר ותנעו מלאכת ויט׳
בשליחות המקום ויבאו
ויעשו התחילו ומפתחין
מאבנים ומסדרין בענים
בששי בעשרים ובשרד
לחדש ובשביעי בעשרים
ואחד היה דבר ייט אל חגי
וג׳ הלא הוא כמוהו כאין ש
יודע אומר כי אשר ראה את
הראשון אין זה חשוב בעי׳
בעיניו אלא כאין כמוהו ש
כאין הוא ואין טוב הכס׳
והיה כמה כבוד ואו׳ בבית
כאין שנהם שאין אורך
הדבר אשר כרתי וגו׳ ותש׳
תורתי אתם שומרים ורוחי
שורה על נביאיכם אל
תיראו עוד אחת מעט היא
משתגלה מלכות פרס זו ש
המושלים עליכם עוד אחת
תקום למשול עליכם להער
לכם וזו מלכות יון ומעט
יהיה זמן ממשלתה והגני׳
ורעש גוים הנעשים
לבני חשמונאי את השול׳
וג׳ ויבאו שמשמעו שורה
בבית הזה השורות והב
וכסף גדול יהיה רב ושוה
ושואל חד או׳ בבנין וחד
או׳ בשנים ששני בורך
ראשון ארבע מאות ועשר
ובית שני ארבע מאות
ועשרים שלא את השכינה
תורה שאין שכחו בגלותם

הלכות קודש טומאה וט׳
וטהרה בשר קודש בשר
טומאה נבלה או שרץ ואל
הנזיר תבשיל לא יטמא
נחלקו בה רב ושמואל במסכ׳
פסחים חד אמ׳ אישתבוש
כהני חושי בקדש בטמא
ואידך ונגע בכנפו לא
כשרין עמו אולא בבגד
שהוא ראשון הקדש הכ׳
היסתיוב אם נגע טמא
נפש את עמו יטמא עמ׳
שהואת יאבי אבות הטומאה
והחושי לטומאות שרץ
רביעי לטומאה את בן העם
הזה כמו שאתם טועים
בזו כן אתם טועים במחד
הלכות ואשר יקריבו שם
אשר לא יתנו לכם למאור
ומעלה שנים שעברו ומטרם
שום אבן על אבן ומטרם חד
חוזרת לשוב ולהוסיף על
יסוד שיסדתם בימי כורש
ובטל עד עתה שאמר לבבכם
לעסוק הבנין ובלאמור
ערכי הכהונה ומהיות בא
אל צוית ששרים והיתה
בכם ואירה משלח
מעשיכם כאשר עד הנה
שהיו מעמידים כדי הראוי
לאמר ומטט עשרים ולא
היה מוצא אלא עשרה בא
אל היקב הוא בור שלפני
הגת והיין יורד לתוכו לחמ׳
לחשוף חמשים פורה לחמ׳
לשאוב ומצא חמשים מדות
שמודדין בהן יין בגתות
ושוים פורה לחשוף ואל
ומליאות כמו לחשוף ועבי׳
וכן חשופי שובל והיתה
עשרים לא משלח
ומדה ביין יותר מן הרגן
אלא שאתם טועה במאור
ומדת היקב לפי שהוא

עמוק׳
אבל הספר עומד לפניו׳
ישר יסד היכל יי׳ שהתחיל
עתה כשנייה להוסיף על יסוד הראש
הראשון שבנו מימי כורש׳ העמד הזה
במגורה׳ עדיין לא זרעתם בשנה זו והש׳
עדיין לא חנטו פירותיהן׳ ומעתה
כי בבנין הבית יביא ברכה במעש׳
והשמדתי חוזק ממלכות
ומושלת עכשיו על כל
שלשים וארבע
במסכת ע״ז
אבנו חי
מימי
ס׳
לא תשובתו וגולה
לא זרובבל והש׳
והושם
כחותם׳
ס׳

ס׳
הזרע
והיא׳
הזרע ס׳
במעשר
הגוים׳ ממלכות
העולם יפלו ביד
שנה לבנין הבית׳
ושמתיך כחותם׳
אמי אם יהיה יהויקים
ומשם אתקנך ומזמור
עדיי׳ לאורנו שהועלה

ס׳
הש׳
במגו׳
והאילנו
במזון ברכה
ידיכם׳ והש׳
פרס שהיא
מלכי יון לסוף ע׳
מזו ששני
כלפי שנגזר על יכניה
בן יכניהו חותם על יד
כתבו אות האיש הזה

נבואת חגי ופתרונה הלא היא נגמרת׳׳
לאל אשר היה בעזרי אתן יקר ותפארת׳׳

ספר זכריה׳׳ אחל בעזרת יה׳׳

בן עדוא הנביא ליאמר כל
מקום ששונה גבי צדיקים
אביהם וזקניהם הזרע שטלו
צדיקים היו ולגבי רשעים
ומפני כך שינו בתורה׳׳
נבואות זכריה סתומה היא
מאוד כי יש בה מראות דומות
לחלום הצריכין לפתרון ואין
אנו יכולין לעמוד על אמתת
פתרונם עד שיבוא מורה צדק
ולפי היכולת אתן לישב הח׳
המקראות אחר אחר על הפ׳
הפשוטות הדומה ומאחר
פתרונו של יונתן בן עוזיאל

השמיני בשנת שתים לדריוש היה דבר יי׳ אל זכריה בן ברכיה

בחדש השביעי

קודם שהתחילו לחזור
ולבנות בהליכה שהרי כ"ג
בעשרים ואורבעה לחדש
התשיעי התחילו בה' על
יבותיכם שבדור חורבן
הבית יבותיכם ויהי הם
ריון שלקו ויכה רעה ברעב
ובחרב ובשבי והנביאים
הלעולם יחיו ויום תיוחרו
הנביאים יוג הם ותו יובי
וישיב לכם וכי לעולם היה
לחיות יוג סופן הוכיח כי
יותם חיו דבריהם כי כל
דברי וחוקי גזירות פורענו
יושר עויתי יות עברי הם
הנביאים להנבין עליהם
הלין השיגום יבותיכם
ריותי חלילה רבותינו פ"ק
פרשו וה שפרשן במסכת
סנהדרין ביוגרת חלק יוך
יון סדר הפרשה והלשון
ותיישב בו והנה יויש
ולויך על סוס יודוע רמז
להפרע מן הכשדיים ומודי
ופרס בחרב וברס כמו ש"ק
שהוין יוה וקנא גדול יוני
קונא על הגוים ויוחרון ב"ה
סופים יודויט וג' ומנים
לשלי חותן של ומקום ויש
כהם ויני עבעים הרבה
ושכח הויו לן שרוקים
לין ידעתי וה עבע הוא
ויונתן תרגם קוחין בין ב"ה
ההדסים יושר בויערך
בין יולפי הדס יין די בכבל
ויוור לוליך יוחר יושר
היה ורריה יותי כל ורך
יולה להתהלך ביורין לריוו
לריות יות שלות היוות
ויות ועשיהם ויענ"ר
רכבי הסוסים יות ולויך
וג' והנה כל היורין כל היו

כל היוות קניותי לעיון
ותפריע יונו דין פורענות
דין ירושלם ון המעיקים
לה השיונעם יושר יוור
עליהם שהם שלוים ושב"ש
ושוקטים יושר יוני קעמתי
על עויי ועט והוה עוד
על הקינ לרעה וקו ינוה
לחרוד חוותי"ה ויורכד
ורחמה יולה הקרנות יושר
כיורבעה רוחות השוויים
יושר נגחו בקרניהם יות
יהודה וירושלם יושר
עדום יורבעה חרשים
נגריים היורעים לנסר יות
הקרנות ורבותינו פרשו
בוספת סוכה וה שפרשן
ויי הם ויוור ליוור וי"ו
יולה הקרנות יושר ריויתי
בריושוה יושר זרו יות
יהודה והשפילום ער
עמי כפי יויש יושר לא
נשיו ריושו ליו נתנ"ו
ליוחר ובני עויי להריס
ריוש וישיון יולה החרשים
להחריד יותם הקרנות
ולירות יותם לירות להש"ב
להשליך חבל ויידה חוט
דוושחתיו ליוד יור"ה
ירושלם סוה יהיה יורטה
ורחבה והנה הוליון
הדוברבי יועין הויו יו"ד
יושר בידו חבל הויידה
ריון דבר יול הנער יול
תעיו עור לוידוד כי נילך
הקבה בפוליין שלן שליו
יהיו שיעור וקעב ועתד
ריון דבר יול זכריה ליוור
פירות תשב ירוש לם ויוין
חווה כדי שיתיישבו בה
כל הכיו להתיישב ולהת"ב
ולהתגדל ויוש יול יום
ויוני יוהיה לה ליוגן כיו"ב
כיולו חוות יוש סביב ב"ה

וגם כתיכה תשכון שכינתי
לכבוד בני הוי הוי יון ב
לשון וה יולין לשון הכרוה
והועקת קיבוץ וכן תרגם
יונתן יוכלו ליוכריין הכ"ף
הכריוו טוו ירעם ין שוי
יוכלי ון שויין ועכדו
ויורין עפון עיוו גליות
עויי ותוך בבל ויושור
הוי עיון הוולטי יוגוד
לשון הכרוה היוספו עם
גליות עיון והוולטו ותוך
בבל יוחר כבוד יוחר
שיושלם לעשו כבוד
שכיבר יות יובין והיו ב"ש
שלו לעבדיהם לישר"א
שהם עוה עבדים להם"

הפטרת
בהעלותך "וגם
לשבת של
חנוכה מפטירין
אותה כמו כן"

ושוחי בת עיון וג' ונלוו
ונתחברו ונח ל"ם יורך
יהודה לנחלתו ולחלקו ב"ה
הם כל שיור היוות כי
נעור לשון העירה והקיע

והקיעה לשטוח להסטיט
על שהיו בניו נשויי נשים
נכריות כמו שכתוב בספר
עזרא ויועיז ובני הכהנים
ישר הושיבו נשים נכריו
ובני ישוע בן יהוצדק
וג׳ הלוין וה יוד חוע ויוש
הכל ופורש ביוגרת חלק
שהושלך עם יוחיוב בן
קוליה וחברו ליוד לבוש
בגדים עזיזים כתרגומו ׃
הוה ליה בנין דליו דנסיבו
להון נשין דליו כשרן וכ׳
לכהונתיו והיה הוין נעשׂ
על שלין ויחה בירם הסירו
הבגדים העזיזים ועליו ׃
יכרילון יות נשותיהם וי׳
ויחהל לון ׳ והליעות חליפות
בגדים כלו׳ וכיות יוכל
לפי שדיוה השן לבגדים
עזיזים דיוה הזכות לוי׳
והליעות בגדים לבנים
ויוו׳ יוני וכריה ישיוו ׃
ענגו טהור וג׳ נקשרני
עלין רחוזים ויעד לשון
התריוה כוון ויועידה בם
יות השויים וג׳ יום כרכי
תלך וג׳ וגם יוני דיות יוע׳
יועשה לך יותה תדין יות
כיתי תשפוט ותהיר
פקיד על בית ויקרשי וג׳
ותתי לך מהלכים כתרגו׳
העזודים שרפים ומיוחי
השרת שיזין להם ישיבו
יותה ויישר חנניה וי׳
וישיזול ועזריה הין יושי
מופת גברין כשרין לוע׳
למעבד להון ניסין כי הנע
מביין יות עבדי עזוח כי
יום עתה דרוכבל פחר׳
יהורה קטן בחיני הולך
יוני ויעזיח לו גרולה וי׳
ושם ונתנו לחן בעיני
המלך למליוות שיוילרנו
בבנין הבית והעיר טוהר
שיופורש בספר עזריו וכרי
נחוזיה בן חכליה והוא
זרובבל כריוו בסטהדרין ׃
כוין שיופורש בספר עזריו
וכנבואות חגי על יוכן יוחנן
שבעה עינים סופו להחריב
על יוחר שבעה וכן תרגם
יונתן ולשון עינים לשון ׃
תריוות ולי נריוה שבעה
עינים על שם עיני הקב׳ה
שעינין ולבו להוסיף עליו ׃
על יוחר שבעה לפי שדוגו׳
שדוגותו ויעיט בנבויה
וז וריוו יות היוכן הכריל
ביד זרובבל שבעה יולד
עיני יי׳ המה משוטטים
וג׳ המה ריוה לוחר כלין
עיני יי׳ משוטטים יולא
לוחר שנתן עינין להרבות
כבוד הבית בבנינו הנב׳
ופתח פתוחה ותיר
קשריה ומיפר עינת יוביל
יושר כתבן שטוה לבטל
יות הוליוכה ומשתי וה׳
והסירותי ביום יוחד וי׳
ידעתי יותו יום וגולה על
ריושה טוו גלות עליות
לשון ועין טוין ספל עגול
גדול ושבעה נותיה טוין
כיכין שהשוין והפתילה
לתוכו ושבעה מוזקות
וג׳ לכל נר ונר ביוין שבעה
עטריות קטנים שהשוין וב
יון הגולה דרך יותן וו׳
מוזקות לכל נר ונר ושנים
והים עליה יועלה שב׳
יולעות שהותים גדילים
בהם יוחד ויוון הגולה
וכיון ליו פירש על שני ע׳
עטרות והב כוין עריכות
וערשים של בית הכר׳
שהם עוזרים יעל הזתים
והזתים נחבטין ויולידן
לתוך הענתרות והטהורה
שם כביעטן ונעערין שם
בבית הכר והשון נופל
והענתרות לתוך הגולה
יל המוזקות והמוזקות
יל הנרות והמוזקות
יובעים ותשע הוין רמז
ליוור שלשדיר לבוין יוור
החוזה יהיה שבעתים
כיוור שכעת היומים יובע׳
יובעים ותשע על יוור
של בריושית והה יולד
יורוב והה שהותים נוסף
נוסקין ונעערין ויולידן
והשון בין יל הנרות ויוב׳
ויולין והה דבר יי׳ יול
דרובבל וג׳ זה סיון לך
להכטיח יות זרובבל כשם
שהשוין והזתים נגוור
ויולין לכל דבריו כך לא
בחיל ולין בכח שלמ׳ו
שתעשו יות בנין בירתי
כי יום בוחני יוני יותן יות
ריוחי על כורש ויעה לכם
לבנות ולעשות כל ערכי
יעיות הבנין ושלן ולעזור
יותכם בחטים ויין ושון ׃
ועינים מופורש בעזרא
ולין יעטירכו לעזרת יורם
מי יותה הר הגדול שרי
עבר הנהר ותתנ פחר׳
עבריו נהריו ושתר בוזנ׳
וכוותהון שבטלתם יות
הוליוכה עד שתה ושתה
תהין לפע זרובבל למישור
יין לכם שום פרזה וגדולה
עוד עלין והועיין יות הס
היוכן הריושה יקח יובן
הבריל בירו להיות יוריכל
בריוש הכוונים והם יכנ׳ו
הכל כמי יושר יעה בנין
ניזה ומפויור תשויות מן
מן יהין לה ליוותה היוכן
שהכל יוורו כוה מפויור

כנין וה העשוי על יד
יובן הושקולת הזיות תשו
תשויות חן חן תשויות
וליוה עיר הוויה קול
שיון מלא לשון השוערת
קול הס

סליק הפטרה

ידי ורובכל יסדו בית ורד
ביתי כורש הריושון וירין
תבינעה יותו עתה תבינ
תבינעה לשון גוור טוו
בעב יוורתו כי וי בו ליום
שיוסר הבית יושר יוקטן
בעיניהם כוה שניו בעזרין
ורביב והכהנים יושר ריון
יות הבית הריושון ביסודו
הבית הזה בעיניהם נוכים
קול גדול ובנביות חגי הליו
כוותו כיון בעיניהם ושו
ושוחן עתה כשרין יות
היובן הבדיל התלויה בח
בחוט החשקולת שביד
יורדיכל ריוט הכונם שו
שוכוין בה ריושי הפיגרד
וון תהיה ביד ורובכל שבע
שבעה יוה על יוחד שבע
כיסוד הריושון שביוי כו
כורש וכן תרגם יונתן שב
שבעה נרבכין כוילין עינ
יי הוה ושוטטים ונ ולו
גריוה לעשות כן והוא
ריוה יות ורובכל וה הנ
לרבי וה שני הוותים וה
ריון הם וה ריון שבל
ותים טרוקש קבוער
ותים בעגג טוין שבולת
יושר ביד שני העתרות
כלו יוע שני העתרות
כוו חלקת יוב יול ידי הו
הוריקים ועליהם יור
השיון הוה העלו וטובל
להיוי ולהוהיב כוו ועפון

והב יוותה שנ בני יעהי
קרן נבויוה ומלכות העוש
העושחים בשוין הושחה
העומדים על היורין לבקש
ולפנין להחזיר יות גדולת
ומגלה עפה ומגלת פורעני
היתה והיוי שריוה יחזקי
וכתוב עליה יוליה קיני
והוה זיות היולה ויור
שכתוב בה פורעניות נקיות
שבועת שקר היועיור
עתה וכבית קדשי הקדשים
ולפנ השכינה להתהלך של
פני כל היורין והוו יורד
עשריס ורחבה עשר מורת
פתח ההיכל והעזרה יושר
תעוי דרך שם כי כל הגונב
עד עכשין ווה כוותי נקה
ווה הפורעניות כוור
שהוין ופרש בה נקה ולא
נשתלם פורעניות ליחידים
העוברים על התורה יולא
והוכין עד שתעמולות סיוות
מלא כיוחת בחורבן ובגלה
וכן כל הנשבע לשקר עד
הנה ווה הפורעניות כוות
שהומגלה הזיות ויגרד
נקה ולוי נשתלם יובל וכין
ויולך הועיותיה לשוב
ביורין ולנקום ין הגונבים
והנשבעים לשקר ועכשין
וביוה יול בית הגנב וג שוי
עינך וריוה עוד יועיור
יוחרת שתעבוי ובית קדשי
הקדשים ויוור ווה היא
היעיות שתיוור יולי וריון
ויוור זיות היופה יושר
תריוה יועיות כוין יופה
ושוורדין בה ויוור זיות
עינם בכל היורין ויוחר
שריויתיה יוור זיות היא
וירה שלקו בה יותם ש
שעינם בכל היורין לגול
ולעשוק להקטין יופר

להגדיל שקל ונורד להס
פיוה בפיוה והנה כבר
עפרת נשיות ריוי כי
שנשיות ועל היורין ליוור
ושקל כבד עופרת וריוש
וריוית עוד זיות היושר
יושבת בתוך היופה כבו
והנה יושה יוחת יושבת
וג ויוור זיות היושה יש
יושר יותה רויוה היופה
היוי ווחת דרך הרשעי
יושר נהגו בה הרשעים
והנם נטוע בתוכה לוקות
כתוך הזיות עיוה יושר
ונדדו בה וירה בוידה וש
וישלך יוותה עד עתר
היוה יושבת והיוי השלי
וחבטה לתוכה רוון ליש
ליסורין ועשען וישלך
יות כבר השפרת יולפיך
לשקעה ושען ליו יגרלון
עוד ולוי ישוע קולם לנ
לשדד עניים ויובונם שני
עשים יועיות וון הבית
הסר החפירה דיה לבער
וולטיר והוכן הכת והיוי
והניחם שם עם הרשעים
שבתוכה שם ביוותן הבית
על ומטתה על קריעותה
ועל בסיסה כיון רוון שכ
שבעונם של ישריול
שוורדו בסיות עבירות
ורשע לקו ביוותה וירה
וביוו שתי יוותות שולכו
כיוחת הן בבל ובשריס
חיל נבוכד נצר והגוים
לבבל ושם עוודו קבועים
על ווטן בסיס ההוקבל
להן והיוי לפי וליות שכ
שבעים שנה עד עתר
שחוורו ועטה פיוש וה
יוחר פירוש יוטן בוקעת
וכוה דבריס פתרונה ולא
נתיישנו לי ורמותינו לוורו

ומכיון שנמסר להם יער
יער הרע לאנשי כנסת
הגדולה ושריה לדורא
דזכריה וחגיה כמזכרא
ומשום דסייב קליה׳ כראות
במסכת יומא׳ ושפת דרדי׳
ואלות נזכר נער בכפל
שתי אמות׳ ראיתי מדר׳
תלים שמלכות ארבע הללו
שנשתעבדו בישר׳ כפולות
היו בבל וכשדים ומדי ופרס
יון ומוקדון אדום וישמעא׳
ועל ככה אומ׳ הקליר׳
היין רביעית והיין שמינית
על אדום׳ וההרים הרי
נחשת׳ סימן לחוזק המלכו׳
הללו שהיו קשה ומריין
שאלו ארבע מרכבות
שלוחי הק׳ לבד ומשלח
לארבע מלכיות בבל ומדי
יון ואדום׳ סוסים אדומים
הם שהרכבו את בבל שנ׳
שהיא אדומה מן שכתו׳
אנת רישא דדהבא׳ שחורי׳
להרכיב את מדי ששחירה
פניהם של ישר׳ בימי המן׳
הלבנים׳ את פרס שבנו את
הבית׳ הברודים׳ הם ונמרי׳
מעורים להרכיב את יון
מיני גוונות ושחד ומשנו
זו אחר׳ האמוצים׳ להרכיב
את אדום׳ ולא ידעתי מהו
לשון אמוצים׳ ואנת תרגם
קטיפן׳ אלה ארבע רוחות
השמים׳ שרי המלכי׳
המשלות בארבע רוחות׳
יוצאות ומתייצב וג׳ כאן
לפניו ונתן להם רשות ויצ׳
ומפיו למשול אשר בה׳
סוסים שחורים יוצאים אל
ארץ הצפון להרכיב את
מדי׳ ועל הברודים לא
כתב יוצאים שכבר כלתה
ממשלת בבל׳ והלבנים יצ׳

אחריהם להרכיב את פרס
ששתיהן בצפון ומשלו על
בבל׳ והברדים אל ארץ הת׳
תימן להרכיב את יון ויטלו
את המלוכה מיד פרס׳ וכמ׳
ובפתרון דניאל ומלך הנגב
הוא מלך יון והאמוצים
יצאו ויבקשו ללכת שיהא
גדול לממשלתם ללכת בכ׳
בארץ׳ ויאמר לכו התהלכו
בארץ׳ נתן להם רשות
למשול ומשל רב׳ והיא
מלכות אדום׳ אלה היוצאים
אל צפון להרכיב את מדי
ופרס׳ הניחו את רוחי׳ עש׳
שירבו את חמתי בבל שנ׳
שהשחיתו את בית
וזרע של נבוכד נצר׳ והוא
שיא׳ ישעיה ה׳ אהבו
יעשה חפצו בבבל וג׳ עושה
שמו׳ הוא זרובבל על שם
שנזרעה גדולתו אע׳
אמט׳ ויש פותרין אותו
מלך המשיח אבל הבנין
הזה כולו בבית שני הוא
ודבר אשר זרבבל כל
האנשים האלה׳ ומתחתיו
יצמח׳ ודרע המלוכה והוא
ישא הוד׳ הוד נשיאות׳
וישב גם כהן גדול על כסא
הכהונה׳ ועצת שלום וג׳
הנשיא והכהן אוהבו זה
את זה׳ והעטרות תהיה
לחלם ולטוביה וג׳ ויקרא
יסורס הוא׳ והעטרות
תהיינה בהיכל ה׳ לזכרון
טוב לחלם ולטוביה׳ אשר
התנדבו הכסף והזהב׳ ואה׳
ויתן עטרות היו תלויין ב׳
חלונות בגבוה ההיכל׳ כמו
ששנינו במס׳ מדות׳ חלם׳
הוא חלדי׳ והיה אם שמוע
וג׳ והיה לכם הדבר הזה
אם שמוע תשמעו וגו׳ וה׳

וישלח לבית אל ורגם מלך׳
אנשים צדיקים היו ושלחו
מבבל לקרוביהם שבבית אל
לחלות את פני ה׳ בירושל׳ [illegible]
ולהודיעם אם יבכו בחדש
אב אחר שחזר הבית
להבנות׳ הנזר׳ לפרוש׳ מן
התענוג׳ כאשר עשיתי זה
שבעים׳ מן גזירה בכל
מקום אלא פרישה׳ ובשב׳
ובשביעי הוא צום גדליה
הצום צמתוני אני ה׳ נקוד
חטף פתח לפי שהוא
משמשת תמיה׳ שוא
לכבודי צמתם שהרי אין
צריכים לצום גם עתה וכי
תאכלו וכי תשתו׳ ואם לא
תצומו זה לי גם כן הלא
אתם להנאתכם הוא הא׳
האוכל והשותה׳ הלא
את הדברים אני גרם לכם
התענית והמספד הלא
דברי תוכחות אשר קרא
ה׳ וג׳ הן החריבו אתכם
ועל כן צומתם ואלה הדברי׳
אשר קרא ומשפט אמת
שפטו׳ שמו שמיר׳ תולע
תולעת חוץ ומצר מריין
אותו אל הים והיא
ומתבקעת׳ ויהי כאשר
קרא ולא שמעו אמר
ה׳ צבאות עליהם כמותן
כן יקראו ולא אשמע׳ וי׳
ואסערם בגלות וכן עשיתי
ויסיעו בענם׳ ארץ חמד׳
חמדה לשמה׳ והוא גרם
לכם הצום והמספד׳ אבל
עתה קנאתי לציון׳ בשבי׳
ציון אקנא את הגוים׳ קנ׳
קנאתי לה׳ בשבילה׳ ולא
תזקקו לצום ולספוד׳ כן
הענין׳ צום הרביעי וגו׳
מרוב אוכל יהו צריכים
למשענת בידם כי ישא

בעיניהם החפר והגדולה
ישר יעשה להם גם בעיני
יפליו זיך שבתי ואחרון
הגדול והצותינו דרשו על
שחיטת יער הרע בוסכ
סוכה תחוקנה ידיכם לג
לבנות ירושלם ולהשלים
ואל תריון ועם היודן ב
הורגים ידיכם ומהלים
יותם לבנות כוה שוטר
השומעים ביומים הידוד
בשנת יובע לדריוש יות
תרגים הידוה של ניחוני
ומפני הנביאים ישר נביון
לכם ביום יסוד בית יט בג
בשנת שתים לדריוש לב
להתחיל בהליוכה כי נבחנו
יותם הנביין נרבריהם
שהם נביאי יותי לפיכך
כדי הם לסוך עליהם יוג
ברברי ניחומים של עשין
וכוה נבחנו כי לפני היתי
שכר היוד וג והם נבאון
לכם שוטתתילון בחלין
תביו ברכה בועשה ידיכם
ועקריהו דבריכם שהרי
ליו עתה כימים הריו שוע
וג ולין נחותי על ישר
ווותי להביין עליכם לחור
בי יולין הביותיה בן לא
יונחם יל הטובה ישר
שבתי וחותי לכם ועב
ומשפט שלום היין הפב
הפטרה ויוש יות רעהו
הזהירם על שנות חנפ
והיין שהחריבה בירב
שיני עם הרביעי עום
של תמוז שהיו רביעי ב
לחדשים ועם החמשי
יוב השביעי גבתשרי
שבו נהרג גדליה בן יוחיק
ועוס העשירי של טבת
עשרה יונשים ושבעים
יחותם הרי שבע וחות

לכל כנג וכנו הרי ליובע
כנפות הטלית יולפים ויב
ויובע חיות ביורין חורן
דרש ר יהורד
בר יולעזי זה ושיח שב
שהיו חר ליחוות ורך
לישראל יוא לן יהורה בן
דורוסקית יהורה ברבי
ער ותע יותה יושות עליו
יות הכתובים ועיד יוב
עלי שוים ויורין שיוב
ודושין ויש שם מקום
ששמו תדרך ווה יוב
ומקיים ודושק ומטרתו
שעתידה ירושלם להיות
ומגעת ער רחשק ויון ב
ומטחה יולין ירושלם שג
ויות ומטחתי ערי ער
יום לן ווה יותה ומקיים
ונבנתה העיר על תילה
יום לן שיון עתידה לזוז
ומקוומה כך בריית
שניה בספרי כי ליט עין
היורם כיביום ההוין יעב
ישעה היורם יול עשרין
ועינין יול הק תריון ר
כמו שיומר למעלה עלמה
עמכם ונספחו הסוערים
על ערי ישראל וכל שבטי
ישראל ליט על כל היחוה
כיועין בו יהב נשים
נכריות ויות בת פרערה
והליו היין בכלו יולי
שהיה ומחכבה כנגר
כולם יוג כיון כל היחוה
יהיו להקבה ושבטי ישר
כנגר כולם וגם חות הגבו
בה תהי גבוה כגבול ישר
עור ועירון גם הם בנותיה
יועם שחכמה ומיור שנב
שנתחכמה וסבורה להיות
לשלם וגברת בחכמותר
ובין ויער לה ויחורך
ומי יורידני יורין ותעבר

כפו כעפר ומתהלר
בעושרה וחרון יון ומריו
והב הנה יט שהיו שליט
על כל הוין ומרשנה לשון
ומריש ומעשיר והיכר
בים חילה והכליע בתוך
יום ומומה יעלה עליך
יות הים ויטבענה כמו ב
שיום יחזק על תריו ושקלון
יות ומפלת יעור ותירין וב
ועקרון יוג היין תירין ליוב
ליורום כמו שיומרו רבות
ועל בוסטת ומגילה ועקרון
תעקר ון קיסריבת יורום
ותחילתה היתה של פלנב
פלשתים וישב ומומר
ביושרור וישב עם נבי
כיושרור הם ישראל ש ב
שהיו בם נבים והסירתי
דמיון של עשו ומפיו יולו
בית מויה שלהם שומרין
רמי וכחיהם והיה כיולת
ביהורה יולו טרטיומרת
הכל כמופורש במס ומגלה
ועקרון תהיה לישראל ב
כיבוסי בירושלם וחניתי
לבית ומעב ליחעה יומל
להגן עליה ון המעומירי
ומעב ומשחית שלין יעיבו
עליה ורוגזותו וכל מיעביה
ומיעורותיה כי עתה עירת
בעיני יועם שער הערד
הסתרתי פני ומהם הערד
ילוך יבין לך ויפשר
לפותרו יולין על ילך המש
המושית שנומשלו מים
ער יט ולין ומיעבו ומשל
ביהורה כוה ביומי בירב
שיני עדיק ועשע בייט
שני עגיותן ורוכב על
החמור ועדת עגה היא
ועל עייר טוו ועירים עב
עשרה והכרתי רכב שליו
יהו עריכין לה ומשלו

ומשלו מים ועד ים׳
ממזרחו עד מערביו ומנהר
פרת. גם את תושיע עלי
מות שהוא צריך ונושע׳
כי בדם בריתך׳ בזכות דם
הברית שכרת עליהם
בסיני׳ הנה דם הברית אשר
כרת וג׳. שלחתי אסיריך
מן הגליות׳ שובו לבצרון׳
שובו לבתכם ולגבולכם׳
אעפ׳ שאתם עתה ברשות
מלכי פרס אתם אסירי הת״
התקוה אשר קויתם עד
הנה לגאולות דברי לכדין
שבעים שנה׳ גם היום
מגיד משנה אשוב לכם׳ ד׳
עוד אני מגיד לכם בשורה
שנייה לבד זו של בנין ומה
ומה היא הגדה שני״ד
שאני שב לשעות לכם׳ כי
דרכתי לי יהודה וג׳ סורה
שבני יהודה ישלו אויב
המלוכה ממלכי פרס וידע
לכם׳ ואני אדרוך את יהוד׳
להיות לי בקשת ולהלחם
וילחמו במומט ממי חמל״
חשמונאי׳ וקשת ואמרתי
אפרים׳ אפרים יהיה לי
כאשפה ומלאה חצים׳ וכו׳
ועוררתי בניך ציון על בני
יון׳ עליהם ירמוה׳ כספר
יוסף בן גוריון מעשה בעת
ההיא גדולה ונפלאה לאנשי
ירושלם וג׳. בשופר יתקע׳
ירעם עליהם׳ בסערות תימן
לסער את בני תימן הם יון׳
ואכלו את שללי אויביהם׳
וכבשו תחתיהם אבני
קלע׳ הם האומים שהם
אוחזי קשת ולקלע אבן׳
והמו כמו יין׳ יהמיון בקול
שיון ושמחה כמו שהומי
שותי יין ומלאו במשותם
כל טוב׳ כמזרק שמליו דם

לפני המזבח׳ כזוית מזבח
שמנסכים שם יין והיין עו״
עליו כמה ששנינו טופכת
סוכה׳ לשון שביעה לשון
שכרות כמו שאו׳ כנא״ן
שהסיע מוצרים להיות
לו לעם׳ כי אבני נזר מתנ״
מתנוססים׳ כי הכהני בני חש״
חשמונאי המתגבורים כמ״
כאבני נזר בטורי חשן
ואפוד יהיו מתנוססים
בנסים על אדמתו׳ כי מה
רב טובו של אותו הדור׳
דגן בחורים׳ הנותן כח
לבחורים ותירוש אשר
ינובב בתולות אשר ינוב
ויצמח בקרקע בתולות
ומשכח׳ שאלו מטר׳ אמר
תעטרכו׳ חזיזים׳ עננים
מביאי מטר לאיש עשב
בשדה בשביל איש אחד
ובשביל עשב אחד הצריך
למטר׳ כי התרפים והקוס׳
והקוסמים שקר׳ והחלומו׳
אשר הטעו את אבותיכם
לאמר חלומתי והיו מחריבי׳
ידיהם למרוד בהקב״ה׳ דברו
און׳ והבל ינחמון לאמר
שלום ואין שלום על כן נס״
נסעו וג׳ אמר נביא לכם
בזאת׳ יענו׳ יתענו כמו
לענות הפני לשון עני׳
על הרעים חרה אפי׳ על
מלכי יון׳ ועל העתודים׳
ועל שריהם׳ וכן תרג׳ יונת׳
על מלכיהון הוה רוגזי ועל
שלטוניא אנא מעני׳ וכ״
ושמם נושאו לעתודים
והצפיר השעיר מלך יון׳
כסוס הודו במלחמה׳ כמ״
כסוס אשר הודו ניכר
במלחמה׳ ממנו פנה וג׳
ומלכיהם ומהם שריהם וכ״
ומהם לוחמי מלחמתם והיו

כגבורים בוסים בטיט חוצ׳
במלחמה׳ הרי זה ויקרא
ומסורס וכה פתרונו והיו
במלחמה הולכים ודורכים
אנשים כגבורים הבוסים
בטיט חוצות׳ בוסים לשון
דורסים כמו יבוס קמינו׳ ד׳
בוססו את נחלתי׳ והובישו
בית יהודה את רוכבי הסוסי׳
הבאים להלחם בם׳ והושב״
והושבותים כמו והושבתים
לשון ישיבה׳ וגברתי את ב״
בית יהודה במלחמות היונ׳
ואת בית יוסף אושיע׳ במ׳
במקום שגלו שם במלחמ
וחבור במי סנחריב׳ והיו
כאשר לא זנחתים׳ כאילו
לא זנחתים ואענם׳ אשריקה
להם׳ כדרך המשריקים לצא״
לסיון את לבו עליו הטועה
בדרך׳ ואקבצם׳ לעת קץ ה׳
לעתיד׳ כי פדיתים׳ כשיפדה
ורבו בגולה תחלה׳ כמו שה״
שרבו במצרים׳ ואזרעם
תחלה בגוים׳ כזרע הזורע
סיוה להכנים במה כרים׳
וחיו את בניהם׳ עם בניהם׳
ולבנון בית המקדש׳ ולא
ימצא להם׳ לא יספיק להון
ועבר בים צרה׳ ותעבור
צרה בעיר היושבת בתוך
הים׳ והיא ריש לארום׳ וכ׳
והכה הקב״ה אשר הוא
המכה יכה בים גלים רבים
להשקיע את עיר׳ כל מצולו׳
יאור׳ היא מצרים׳ פתח
לבנון דלתיך׳ תרגום יונתן
פתחו עממיא תרעכון היליל
ברוש כי נפל ארז שהוא
גדול מן הברוש׳ הלילו המל״
השלטונים׳ כי נפלו המלכים׳
אלוני בשן׳ קשטש בלע׳ ה׳
כי ירד׳ כי נשבר׳ ודומה לו
וברד ברדת היער׳ יער הב״

הבציר· יער הבציר· תקוע·
כרמין· הרועים· המלכים·
אדרתם· תפארתם· שאגת
כפירים· מלכי השרים·
ורבותינו פירשו
פתח לבנון דלתיך· שעל הב׳
חורבן בית שני נתנבא הנ׳
הנביא ארבעים שנה קודם
החורבן היו דלתות ההיכל
נפתחות מאליהן גער בהן
רבן יוחנן בן זכאי אמ׳ לו
היכל היכל עד מתי אתה
מבעית עצמך יודע אני
שסופך ליחרב וכבר ניבא
עליך זכריה בן עדוא פתח
לבנון דלתיך· וג׳· רעה צאן
ההריגה ישראל שהרגום
רועיהם ואכלום· ולא יאשמו·
אלו הגוים שאומ׳ לתוכם
זה מוכרם לזה והקונה
הורג. ואינו נותן ללבו שיהא
לו אשמה בדבר· ומוכריהם
ואומ׳ ברוך ה׳ שמסרם
בידי והריני עשיר ועשיר
והרי הוא עשיר· וארעה
את צאן ההריגה· כל אלה
דברי הנביא· ואני רעיתי
אתכם מימים קדמונים לכן
עניי הצאן· ואת עניי הצ׳
הצאן היו כשהחזרתי
לרעותם· ואקח לי שני מק׳
מקלות: לסוף· ימים חלקתים
לשתי ממלכות בעונש· לא׳
לאחד קראתי נועם· ירבעם
בן נבט אמר לנהלם לאט·
ולאחד קראתי חובלים· רח׳
רחבעם· אמר להם לייסרם
בעקרבים ולפי שדרך צאן
לנהגם במקלות קראן לאלו
לממשלותיהם מקלות· ואכחיד
את שלשת הרועים בירח
אחד· והם השחיתו דרכיה׳
עד שאיבדתים והרגתי
ומלכיהם בחדש אחד· הב׳

הוא אלה בן מעשיו ומרדו
ותכני· ותקצר נפשי בהם·
ואוספתים· וכל לשון קוצר
נפש הוא הדבר צרה לו ל׳
דבר ומיאוס· שאין הדעת
סובלתו· וקצר הלב והמעים
ולהכיל בתוך שאליהן אמ׳
העיקתני רוח בטני וגם
נפשם בחלה בי· וסרוניהם
היה רב מעט ומאלו יורד
לבי מהם ומעיק את בטני·
ובחלה· פרשו רבותינו לשון
גדל מוספת ערה· ומשל
משלו חכמים באשה· פגה
בוחל ועולה פגה עודה תי׳
תינוקת: בוחל אלו ימי הנ׳
הנעורים כי היא גדלה·
והביאו ויקראו זה ראיה לא׳
לדבריהם ואמ׳ לא ארעה
אתכם· אמרתי ביאתך היאים
אשליכם ומעל פני ויהיו הב׳
הפקר ולבז· ואקח את מקלי
את נועם· שברתי את ברית
מלכי ישראל בימי יהואחז בן
יהוא· עד כי אוכרם אלך אומ׳
ושמתים כעפר לדוש ובימי
הושע בן אלה שנמסרו כו׳
ביד סנחריב והגלהו להפר
את בריתי אשר כרתי את
כל העם להראותם שבשבל
שבגדו כי הפרתי את הברית
אשר כרתי עם כל העם עב׳
עליהם שלא יזיקום שעל
מנת כן נתתי להם את הב׳
התורה שאם ישמרוה שיב׳
שיהו חרות מן המלכיות
שלא תהיו אומה ולשון של׳
שולטת בהם ואל תתמה
אם דבר המקרא תשומה
ומיד שונה בלשון כריתת
ברית את השונא שהרי
ומצינו ויקריא רוגזיתו וכרתי
להם ברית ביום ההוא עם
חית השדה וידעו כן עניי הצ׳

הבינו הצדיקים שבהם הע׳
השומרים את חקי· כי דבר
ה׳ הוא· גזירה כי כבר דבר
הקב״ה לנו על ידי משה· יוליך
ה׳ אותך ואת מלכך וגו׳ וא׳
ואומר אליהם אל מלכי יהוד׳
הנותרים אם טוב בעיניכם
הבו שכרי קיימו מצותי וא׳
ואם יהיה שכרי על כל הט׳
הטובה אשר נתתי לכם טוה
שנותנין שכר לרועה צאן ל׳
ואירעה אותם אתכם ואם
לא חדלו וגם אני לא אטיב
להם· וכן מצינו שאמ׳ הקב״ה
ליחזקאל השומע ישמע ו׳
והחדל יחדל· וישקלו את
שכרי שלשים כסף· תרגם
יונתן ועבדו רעותי גברין ד׳
וקעת אנשים טובים מעט
היו בהם שעשו רצוני כגון
החרש והמסגר דניאל חנני׳
מישאל ועזריה· ולשון ש׳
שלשים כסף לא ידעתי לב׳
למה כיון אלו כסף לשון ד׳
חזרה· ורבותינו פירשו
כן בשחיטת חולין והביאו
ראיה ערוך הכסף לקח בידו·
ואת השלשים פירשו שיב׳
שארבעים וחמשה צדיקי׳
יש בכל דור ודור· והביאו
ראיה· ואומר שערים ולק
שעורים· חומשה עשר
בבבל ושלשים בארץ ישראל·
ומנין השלשים ודרש ס׳
אגדה הוא שהבטיח אברה׳
אבינו בכך שלא דור פחות
משלשים צדיקים ומנין כה
יהיה זרעך· יהיה בגימטרי׳
שלשים· ויאמר ה׳ אלי
השליכהו אל היוצר· מהו אל
היוצר· שומר היוצר· אמ׳
הקב״ה לנביא טעב והגר׳
את אלו הם וצדקתם להיות
שומר לסוף שכבים שנד׳

של גלות בבל ויבנה בית המ׳
המקדש על ידיהם. ואדר הי׳
היוצר הוא אומר היקר בית
המקדש אומר תפארתם. אמ׳
אשר יקרתי מעליהם אשר
הפשיט מעליהם. והתפארת
להם ליקר. ולשון יקרתי הוא
הפרת כבוד ותואר של והפ׳
מעליהם יוכיח והוא כמו ש׳
ושרשך מארץ חיים. וכמו
ונסעה פירות׳ ורמגית
הפירוש שפירשתי
מעין תרגומו של
יונתן הוא וראיתי
לשונות הרבה לפ׳
לפירוש נבואה זו
ואיני יכול לכוונן.
ואגרע את ואכלי את הש׳
השיני הגליתי את צדקיה׳
ואת החובלים ואת רשעי
דורו כי הוא היה צריכך
ודורו רשעים להפר את
היחוס שנטלוהו בני יש׳
יהודה ובנימין ונדבקו בתו׳
תועבות מלכי ישר׳ עד׳
קח לך וג׳ זהו שאמר לו לה׳
ואעלה רעה צאן ההריגה׳
סיין הוא שאני עתיד לה׳
לוסר את דור חורבן בית
שני מיד עשו׳ הנכחדות
והנכחדות לא יפקד הרועה
לבקשם. והנער לא יבקש
תרגם יונתן ודאיטלטלין לא
יתבע׳ והנער השוטות עמ׳
שאינן יודעות לבא יוכל
הדיר׳ הנמנה׳ שיש לה קנ׳
קצת כח לעמוד על רגליה׳
וערוכה סיוע לנהלה ליוש׳
לא יכלכל תרגם יונתן לא׳
יסובר׳ ודרך הרועה ובחיקו
ישא׳ בשר הבריאה יוכל
את העשירים יגזול ויאנס
ופרסיהן יפרק עד כלה׳
ורוצתו יאמר דגזיל על

אורים יכלה ואדקין ושיירא
בגלה רפסין. הוי יש לענין
על זה רועי האליל רועה
של אין אליל׳ לשון אל יוה׳
אינו רועה וכן רופאי אליל
רעי האליל׳ אומר יונתן כו׳
מיקום ה׳ כמו שמי העין
שכני לכרך׳ שמי העין ש׳
עתה הפקר ליד כל הבא ש׳
להכות ולהרוג ולבוז חרב
על זרועו ועל עין ימינו ש׳
והוא הרועה סכין של שח׳
שחיטה נושא בידו לשחוט
את השמינה ואת הבריאה
שנתן עין ימינו כהן לדעת
אי העשירים לבוז ולגזור
נכסיהם׳ זרועו יבש תיבש
לעתיד לבא׳ ועתתי נקיותי
באורים׳ והמתותרים
פותרים אותו על צד׳
צדקיהו על שם ואת
עיני צדקיהו עור׳
ואי אפשר לומר הנני מקים
רועה בארץ׳ בצדקיהו שה׳
שכבר עבר לו זה שמונים
שנה׳ משא דבר ה׳ הוא
גזר דבר זה שהתחיל
לדבר בפורענות של אומ׳
ישראל׳ עשו וכיוצא בו׳ סף
רעל׳ כלי תרעלה כמו ברס
אשר בסף׳ רעל לשון שווה
שאון אוטם הלב והדיוש׳
והאיברים ואין כח׳ כורם
המשתק׳ בשילה׳ בלשון
לעז אינוספינט׳ כמו הס׳
הברושים הרעלו׳ השרות
והרעלות׳ ובלשון משנה
שנינו ודריות רעלות׳ וגם
על יהודה יעלו הגוים אש׳
אשר תהיה במצור על
ירושלם׳ שיהו בית דוד
מבפנים והאומות יצורו
עליהם ויביאו גם את בני
יהודה על כרחם לעיר על

ירושלם׳ כן תרגם יונתן אב׳
אבן מעמסה׳ אבן משאוי
המוטלת על בני אדם ומפי׳
המושל לשאתה ולעמסה
על כתפם והאין כבידה׳
עד אשר כל עומסיה שרט
שרוט ישרטו׳ אותה כלשום
העובדים שם בשגעון וב׳
ואת רוכביהן בעורון יאכל
על בית יהודה שהם על
כרחם עם העובדים אפקח
עיני להגן עליהם אין הוא׳
חוכה הדיות׳ ואמרו אל׳
אלופי יהודה בלבם כשה׳
כשיראו שאר העובדים
נגפים במכה זו והם נצ׳
ניצולים׳ אומצה לי יושבי
ירושלם׳ יושבי ירושלם
היודעים שעל כרחינו אנו
באים עליהם אומצה לעז׳
לעזרני בתפלתם בה׳ צ׳
אלהיהם׳ אשים את אלופי
יהודה׳ ישובו ויהוו עם
אותם שהביאום שם׳ ככ׳
ככיור אש במדורת אש
גדולה׳ וכמו לשון כירים׳
וכן חמרו ועמוס התחתיר׳
במקומה׳ והושיע ה׳ את
אהלי יהודה בראשונה׳
בטרם יבואו בני ירושלם
לעזרת אין העיר לעזור
אותם׳ תהיה להם תשועה
לשוב אל אהליהם ויאכל
בתים ואחריכן תבוא תשוע׳
לבני העיר׳ והיא התשועה
שנאמר ויצא ה׳ ונלחם וג׳
למען לא תגדיל וג׳ להתפ׳
להתפאר עליהם ולומר
לא נעזרתם אלא בשבילנו
הנכשל בהם׳ החלש שבה׳
שבהם׳ כאלהים׳ כרברבין׳
כמלאכים׳ כמלאך ה׳ לפ׳
לפניהם׳ ישלחון כמלאכיא
דה׳ קדמיהון׳ אבקש לה׳

להשויד יותעסק בהעז
כהשוורתס ויודקדכ
בעונס ורבותינו
פרשו לזכות יובקש בעזנב
שלהס יום יש להס זכות
יניחם ויום ליון ישווידס
רוח חן והתנונס שיעלה
על רוחס להתחנן לפניו
והס יהין לחן בעיני יודע
טלנט בלעז והביטו יוליו
יות יושר דקדו תרג יותן
ויבשן ין קדוש על דיושז
דיוטלטלו והביטו יכל
להתיוון יות יושר דקדו
בהס היווותו והרגו בהס
בגלותס ופפדו עליו על
יותו הרג טופסך על הז
היחיד כישוד ספור יוש
על בן יחידו ורבות
פרשוהו על ושידו
בן יוסף שטחרג נוז
בוספת סוכה טופז
מוספר הדדיוון בבקעת
ונדו יון עמין הדדיוון
בבקעת ונדו יולין שנ
וספרות הס טוספר א
דיוחיוב בן עוזי דקטל
יתיה הדדיוון ברוות גז
גלעד שג ותעבר הרידד
כוחנה והוין וספר וכו
וכוספרין דיושיה בר
יוון כד קטל יתיה פרעה
חגדיו בבקעת ונדו שג
ויקון ירוזיהו על יושיהו
וג וייוודו כל השריס וז
והשרות בקינותיהס בית
עזן הנביו ויש יוודיס
עזן בן דוד כוזה שניוור
שווע ושובב ועזן ושלוזה
בית לוי הלויים והכהנים
ושפחות השוועי שוער
בן דוד סחילה כל הכוש
ושפחות בית דוד ויוחר
כך כלו כל יוחת ויוחת ז

כל ושפחות הנשיודע
לבית דוד ושיהס לבר וס
ושוס ענינעות ולוזה וכז
ושפחות הכהונה והולכו
כדי להחזיר להס כתריהס
כוזה שניוור בריוש הספר
יולה שנו בני הייעזר העז
העוודיס על יודון כל
היורין לחטיות ולנידד
וליודיותיו וכן תרגם יותן
יושבוק לחוביהון כוזה דס
דוכן כולי יודיותיו ובקטס
תויתיו דחטיותיו ביופר
חטיות וגס יות הנכייוס
נכיו שיקריו רוח הטוז
הטוויוזה ייער הרע יודז
יורית שער כן דרך ופז
ופיתיס ווריחיס ותעכס
ויות עטפיס כטליתס כיולון
הס יונשיס ערייקיס לוזון
יקובלן דברי טחשיזס כי
יורס הקנע פתר ט ויתס
לשון וקזה עיון ובקר כי
יורס כשיור כל היורס שז
שיויע עסוק בנבויות הס
הפקידע ומעוריי לשוור
יות ויקזהו בין ידיך בין ז
כתפיך שס ולקין יות עז
עוטרי עבירה בית וויהכיי
יושר יוהבוע והוכיחוב
לדרך הישרה חרב עורי
על רועי על עשו שהפקז
שקפקדתיו על עיון גלותי
ועל גבר עמיתי שחיבירתיו
יולי לשוור יות עיוני כיוני
תך יות הרועה יות ולך
רועי הרשעה ותפוענד
העיון שכבטשה תחת ירך
ויותן תרגם ותפוענה וז
ויתבדרון שלטונייו ותרגם
על הערים ווזונים שלהס
השניים שלהס והשיזותי
ידי ויושנה ווכתי שניד
על הערים על השלטונים

העעיריס ון הולכים וכן
תרגס יונתן ויקריו וה כיוו
ביוזוות חרביו יתגלי על
ולכיו ועל שלטונייו חמריס
דכוותיה דדוי ליה קטול
יתי ולכייו ויתבדרון שלטז
שלטונייו יון לשון התרגו
הזה נופל על ישראל שלא
ויעינו בתרגום הוקריו עז
שלטונן בישראל יליו ולך
ושריס ותרגום שלה
רבריבין והשלישית יותר
נה יתגיירו ויחין והביורי
יות השלישית ביוש תרגס
יונתן ויועיל ית תליתייו כעז
בעקיו היו כסר דיושיו ז
שיספלו וישיזו ויקיעת גריס
בערת חכלו של ושיר
ובאלחוות גוג ומגוג עם יז
ישראל ווזשס יבחנו כי גדרי
יוות הס כי הדבה ון הוזז
הוזתיהדיס תחלה ישובו
לסורס ויתחברו עם גוג כוו
שויעינו ביוזה והויו יוזר
יט כשיתעלו יתפלו לוט
ולון לוזהון הריושון

הפטרה ליום ראשון דסוכות

יום כיוליוס חכיב להקסה
וחולק שלך בקרבך שלא
שתשלה ביוויבך יחלכו

יושביך בקרבך וכן תרגם יונתן ויפלגון בית ישראל נכסי שוורייא בגויך ירושלם
ומ' וה'
ויתר העם לא יכרת לא ד' יגלו
כולם ולא ולמה יניחם להגלות ד' חיים
להגלות חיים ולשכות הכהנים כדי שלא יהיו לד'
להם פתחון פה לומר לא למלחמה באנו כי להם להשתחות
באנו ביום הלחמו ביום קרב ביום מלחמותיו קרב על אויביו רד'
רגליו' ומחציו ומאמציעתו מזרחה ימה וכן המזרחה למערב כבו
שמוסיים והולך ומש חציו ההר צפונה וג' חציו הצפון מרש ד'
ומקומו ומושך לצד צפון וכן חציו נגבה ד' לצד דרום ויהא
הגיא ביניהם ראשון למזרח וסופו למערב ד' ונסתם גיא הרי יוה'
יונתן תרגם ויסתתם גיא הרי לפי שירו' שירושלם הרים סביב
לה ויש גיא בין הר שה' שכנגדו להר הה' הזתים וכן בדרום וכה'
וכשימשך חציו הר הזתים יגיע הר שכה' שכנגדו יסתם הגיא
שהיה ביניהם וכן בדרום כי יגיע אצל יגיה גובה גיא שהיה בין ההרים אצל
יגיע אצל גובה ראשי ההרים שמיכן ומיכן וכן חברו ונחם עם
ואציליה קריות' ופרשו לשון גד' גובה' ונסתם כראותכם המופת
הגדול הזה כאשר נסתם ונפל' הרעש ביום ויגעו אמות הסיפי'
ביום שנתנגע עוזיה וכל קדושים' ומלאכים' לא יהיה יקרות וקפאון
תרגם יונתן לא יהיו נהורין אלהין ערי וגליד יהי נהורין' לא יהיה אור
נוגה כי יקרות וקפאון יהיה האור' יקרות' לשון כיקר כרים הוא כמו ד'
אור הנראה שחרית על ההרים וכלדה' והולך' קפאון קפוי וחשוך ועב כקירה
שקופה ומגליד מים וכגבינה תקפיאני' והיה יום אחד והיה הדבר הזה יום יוה'
אחד ומזמן של הקב"ה הוא היום יודע שהוא להכתנו ישענו של הקב"ה לא יה'
יהיה אור נוגה כאור של עולם הבא שנאמר בו ואור החמה יהיה שבעה
שבעתים ולא לילה לא עת של ערב כעת שיעטר המלכיות שה'
שמקדים כי אמות המשיח יהיו ד' ומזן בהם שיעטר והיה לעת
ערב קודם יולא שנה יהיה אור ד' הנוגה וכל הטוב האור על
ישראל' וכן תרגם יונתן לא כה' כעוור יוום ולא כנהור ליליא' והיה
ביום ההוא כשיבקע הר הזתים ד' וכן המזרח למערב יצאו
מים חיים מירושלם וה' וילכו למזרח דרך אמות בקיעה' עד
הים הקדמוני שהוא למזרחו של עולם קדמה ויפנה חציו למ'
למערב' אל הים הה' המערבי' הוא המעין שנביא יחזקאל' ומעיין
ובית יי' יצא וה' הוא הנחל שנביא יחוא' יחזקאל' ויזר ימ' ד'
ויעבירני ברכים וגו' יהיה יי' אחד של האמות ישעט הכליהם
עמיו שאין ד' עמו לנכר ושמו אחד שיהא שמו נכר בפי
כולם יסוב כל הארץ יהפך להיות כל הארץ כה' בערבה' יוה'
ישפלו הה' ההרים' ויהיו כל העולם ומישור וירו' וירושלם
הר כדי שתראה גבוהה על הכל' ורובע לר' לראשון ד'
עב' יה' ירושלם' שמט כטפפת דפוטה עב' יה'
ירוש' ירושלם ומישור הוא' ורובע ד' ראמה
טה' טרשין וקרקסין ד' וכה
ד' ד'
פתרונו ורובע לראשון שהיא ויקום ההרים ומשם יתגלו להיות נהפכים ד'

לערבה ולמישור ויהין דווין לנגב ירושלם שהוין ומישור וריוחה ומתך שכל סביבה
ז ז
ומי״ז וומישור הריוח היא גבה
גבוהה וישבה תחתיה במקוומה׳ עד ז
שער׳ הפינים ומגדל חננאל גם הוין במ׳ במקוומו
ומשם יין יומשך יורד העיר עד יקבי המלך׳ ז תרגם יונת
שיחי ולכו׳ פושיין כמו שיחין ומערות וכן כליקב שמוקרא
לשון שיחין ז הם בור שלפני הגת שהיין וב לתו לתוכו ומדרש
יוגרה יקבי המ׳ המלך הוין ויקות ים מוקינוס שהגיע ירושלם
עד פוה העלם ז יקבים שחצבם מלך מלכי ז המלכים וחרם
לא תהיה העיר עוד היוק כשרו והוין עומד זה ניפול מיברים
תהיה מהוות ייט כהם לערבב חכמתם להוֹ להפכה לשגעון והוֹ
והחזיקו איש ביד רעֹ רעהו יאחזם לֹה להרגו ועלתה ידו כל
דיולים גבר ונם יהודה על כרחם ז תלחם בירושלם מגפה
הויות המפורשות למעלה הויק כה כשרו וגֹ יות חג הסוכות׳
כמו שפירשו רבותינו במסכת עדֹ ז ומעה קלה יש לי וסוכה שֹה
שוה טלה כדיוית במשועה ז ריושונה הגשם גשמים ומוש
להם ואין פירות יורעם ואם והֹ ומשפחת לא תעלה והם יונים
עריכים לגשמים שהנילוס עולה ומשקה מוותו ולא עליהם תהיה
הגשם שלהם כלומר לא ישקה יוֹה יוותם נילוס וכן תרגם יונתן לא עלוֹ
עליהם יסק נילוס תהיה המגפה יובל תהיה בהם המגפה של רעב יושר
יוג ייט וגֹ ויות תהיה שנט ומיריים ועונש כל הגוים כמו שיומור לא עליה
עליהם הגשם על מעילות סוס יוג הֹ הנקישות שתולין לסוס לנוי בין עינוי
יוג יוותם יקדישו לעשות כלי שרת למזרקים לרם ולסירות לבשל בשר
הזבחים לרוב והיה הסירות שהם לדשן יות הדשן יוג הם יהיו של
כסף ושל זהב כמזרקים יושר לפני המזבח׳ ומעילות הסוס טיֹה
טינטין בלעז׳ ולא יהיה כנעני ולא יעטרכו לסחורה כמו כנעֹ
כנעניה נכברי יורץ רבר יוחר כנעני יוון כיון עני׳ ט

סליק הפטרה״

נשלמה נבואת זכריה״
תהילה לשוכן עליה״

בעזרת מלכי "אחל מלאכי"

הפטרת תולדת "יצחק"

ומינו כששולח לאדון בן מל׳
לאדון כפרים ומנחה אל חז׳
חזקיה׳ היה כתוב כאן שאמר
דלהיו רבים רבירושלם׳ ובכל
מקום מוקטר ומוגש לשמי׳
ומנחה טהורה׳ ובכל מקום ש׳
שיפילו גוי עדר קרבן לשמי
ומנחה טהורה הוא ובביא וכ׳
ומגיש ומקטיר אותה לירוש׳
לירושלם׳ זהו לפי שגדול שמי
בגוים׳ שולחים נדבה הוא ית׳
דע לכם כי שאומר ממכון
ואוכלו יהיו נבזה ונואין׳ וכ׳
ואמרתם הנה מתלאה׳ כשאת
משחולקין לכם משולחן גבוה׳
אתם אומרי׳ בחיים ולאיית
שכמות מרחוק כשכלו לחם
גדול כפול שבאו לחלקיט׳ וכ׳
ובדבר זה אתם מפחים ו׳
ומעשרים כלפי שמים והפ׳
והפחתם לשון ימבר׳ כמו וה׳
והפח בחורים׳ וכמו ומפח
נפש׳ ארור נכל ויש בעדרו
זכר׳ ונדר וזובח משחת
לה׳׳ ארור נכל כמו בנבליהם׳
ואומר בלעז׳ הוא שמתנבל
ומעשים שנדר להקריב זכ׳
תמים וזובח אותו שיש בו
מום׳ ואותו שיש בו מום
קורין משחת׳ שנ׳ כי משחת׳
משחתם בהם מום בם וכו׳
אם לא תשמעו אם לא תשי׳
תשימו על לב לתת כבוד לש׳
לשמי אמר ה׳ צבאות׳ ושל׳
ושלחתי בכם את המארה
ואורותי את ברכותיהם וגם
ארותיה׳ ומפני מה שאמר
לומר וגם ארותיה אלא כך
פת׳ אני שולחתי את הדבר
בתנאי אבל לא הייתי צריך
של בסוף׳ ואומר את ברכות׳
ברכותיהם לפי שלא תשימו
על לב׳ לתת כבוד לשמי׳ ש׳
שאתם עושים את הרעה

ומה אני אעשה רעה לכם ש׳
שאני גוער לכם את הזרע
שלא יצמיח׳ וזריתי פרש על
פניכם פרש חגיכם׳ קרבן חג׳
חגיכם שתקריבו לפני׳ אני
אזרה פרשו על פניכם כדי
שתבייש לו דרך שאין לכם
חפץ ומורקין אותו על פניו׳ ית׳
ונשא אתכם אליו׳ מִשְׁמֶרֶת
מנפורטייר ונשא אליו׳ להיות
בריתי את לוי שהשאירו אני
אותו ברית שכרתי עם אה׳
אהרן ופנחס שהיו מבית לוי׳
בריתי היתה אתו החיים
והשלום ואתן לו מורא ויר׳
וייראני׳ וכן הוא אומר הנני
נותן לו את בריתי שלום׳ ולכן
נתתי אותם לו לפי שירא ואי׳
ומוראי׳ וגם הוא ירא נחת
הוא׳ נכנע הוא תחתי׳ תורת
אמת היתה בפיהו׳ שבאמת
היה מורה הוראות לישראל׳
ורבים השיב מעון כדבר זה
שהיה מורה להם משפטים
ישרים׳ כי שפתי כהן ישמרו
דעת ותורה יבקשו מפיהו
כי מלאך ה׳ צבאות הוא׳ ול׳
ולכך נתתי לכהנים כ״ד מתנות
כהונה׳ לפי שישמרו שפתיהם׳
שיהיו דעת וחכמה׳ וישראל
יבקשו ממנו הוראה׳ וכן הוא
אומ׳ ובאת אל הכהנים הלוים
ואל השופט אשר יהיה בימ׳
ההם וגו׳ והגי׳ לך את דבר המשפ׳
כי מלאך ה׳ צבאות הוא של׳
שליח הוא ששלח הקב״ה ליש׳
להורות אותם משפטים ות׳
ותורות׳ שיחתם ברית הלוי
שאתם נושאים פנים בתורה
שלא כהלכה שהוריתם שאין
רע שתגישון עיור לזבוח
וחולה ופסח׳ וגם אני נתתי
אתכם נבזים ושפלים׳ כנגד
שאתם בוזי שמי כמו כן הנ׳

תהיו אתם נבזים ושפלים לכל
העמים׳ אותו מאחיו׳ ואיש על
עם אחיו׳ כי חילל בית יהודה
קדש אשר אהב׳ כך מפור׳
בבראשית רבה כשחזרו מגו׳
מגלות בבל נתפחו פניהם
של נשים׳ מפח השמש והיו
מגרשים אותן׳ והושיבו הכו׳
הכותיהן שהם נכריות ובעל
בת אל נכר אחר הלשון שתופס
שקורין לאשה יהודית קדש׳
ה׳ על לשון תפס לקרותה
יהודית׳ בת אל נכר׳ יכרת ה׳
לאיש אשר יעשנה עד וע׳
ועונה׳ לאיש אשר יעשינה
עבירה זו׳ יכרית לו הקב״ה בן
ועונה מאהלי יעקב׳ ער—
כר׳ אומרי׳ בלעז׳ כמו מתעורה
כאזרח רענן׳ ומגיש מנחה
לה׳ צבאות׳ ואם יהיה כהן
עוד מיכור לא יהיה מגיש
מנחה ואת שנית תעשו׳׳

בבראשית רבא

ומפרש ואת שנית שני ד—
לשיטים כסות דמעה׳ את
מזבח ה׳ בכי ואנקה כשהיו
מגרשין את נשותיהן היו הן
באות אצל מזבח ה׳ ובוכות
בבכי ואנקה׳ ואומרות אם
חושדין בנו בעלינו שנטמאנו
בסתר הרי אנו מאוררות במי
המרים וחטא זה גרם להם׳
שאין הקב״ה פונה למנחתכם
ולא אחד עשה׳ ואם תאמרו
הלא אברהם שהיה אחד—
עשה כן שלקח הגר על פני
שרה׳ והוליד ממנה בן ושאר
רוח לו והקב״ה משיבם אברה׳
רוח אחרת היתה עמו שלא
נתכוון לעבירה שהוא היה
מבקש שיתן לו בן׳ אבל אתם
שנתכוונתם לעבירה שהוא׳
תשמרו ברוחכם שאיש בא׳
באשת נעורין לא יבגד עד׳

ש
שעשו כל
המצות לכם ומה בצ׳
ומעתה וכנו ויושבו כש׳
משלוה כל אויביהם גם בחנו
אלהים וימלטו ומעתה שהיו בוח׳
בוחנין להקב״ה ואומר מעשה רש׳
רשע זה ונראה אם ירע ואם ייטי׳
ייטיב לו ומעתה ויצילו מכל רעות אז
נדברו יראי ה׳ איש אל רעהו כששו׳
כששומעין יראי הק׳ שדברו הרשע׳
בדברים קשים האלה דברים
הם ואומ׳ טוב עבוד אלהים ויקשב
ה׳ וישמע ויכתב בספ׳ זכרון לפניו
וישמע הק׳ דברי הרשעים ודברי
הצדיקים ונתבו להיות לפניו בספ׳
זכרון והיו לי אמר ה׳ צבאות ולפי
שאני כותב דברי שניהם כדי שיהיו
לי לזכרון ליום שאפרע מהם והחמלתי
עליהם כשאשחית את הרשעים אני
אחמול על הצדיקים שאינן ירם אות׳
וחמלתי כל זה אם לא שיש אחר
שלא חמל עליו אלא הרע כי הנה יום
בא בוער כתנור בדבר זה תוכלו לראו
ולבחון בין זה צדיק ובין זה רשע א׳
כשיבוא היום חמה וצדקה והיו
בוערת כתנור שכולו בוער כולו והיו
כל זדים וכל עושי רשעה קש והק׳
וישב שם צדיקים אבל רשעים
השמש תלהט אותם כל כך שלא י׳
יעזוב להם שורש וענף אבל כבר׳
לא תלהט החמה ואם היו הרשעים
נדונין במיתה אחרת בדבר ובדם׳
בחרב וברעב עדיין תאמרו לומר
מקרה היה לרשעים שמתו ואם ה׳
היו שם צדיקים היו כלין שיהן אבל
כיון על כרחך אין אתה יכול לומר
מקרה היה לרשעים שנתלהטו שהרי
החמה זרחה על הצדיקים כמו על

הרשעים
אבל לפי שהיו כל
רשעים נתלהטו אבל אם
ואותן שהיו צדיקים עלו
שמש צדקה ומרפא בכנפיה
כשהיא זורח ומרפא בכנפיה אין
אנו יודעין מהו המרפא אבל מייסדו
ומיסודו של ר׳ אליעזר קליר׳ למדנו
שיסד הרשעים יתלהטו ומרפא מג׳
על שהקב״ה שולח מלאכים שמש
שמטללים את ישר׳ כטל להזרק
להם ומרפא ומלהט השמש מעשות
כעשותם רשעים כי יהיו אפר תחת
כפות רגליכם ודרש את הרשעים
לפי שיהיו אפר מפני שליהטה
אותם חמימות השמש זכרו תורת
משה עבדי אני מלאכי לישראל
מיכן ואילך לא יהיו לכם נביאים
שמוכיחים אתכם שבימיו נפסקה
נבואה מישראל אבל זכרו תורת
משה עבדי כשמל כך תזכר׳
הגאולה הנה אנכי שולח לכם את
אליהו הנביא ואיר אשלח אליהו
הנביא שיגאל אתכם ומקבץ
גליותכם וכיון שבא זה שיאמ׳ ומעתה
הנני שולח מלאכי ופנה הדרך לפני
והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על
אבותם היה כמ׳ והקרבתם עם הלחם
שכולם האבות והקרבת עם הלחם
שפת האבות והבנים כולם ישובו
בתשובה לפני המקום אם לא תשובו
הייתם לוקים כולכם כמו שאמ׳ והולך
פן אבוא והכיתי את כל הארץ חרם
לפי אותן את רוחי בקרב אבות ובנים
שתשובו בתשובה שלימה לפני הנה
אנכי שולח לכם את אליהו הנביא״

סליק

מן המיצר קראתיך הענני א ואב"
בהתחילי מגילת רות נת עגלון מלך מואב"

ביומי שפט השפטים ויהו
רעותינו כל יקום שנ ויהי ס
ביומי יויט יולין של ערה וס
וחושה הן ויהי ביומי יוס
יואדפל ויהי ביומי יוחו בן ס
יותם ויהי ביומי יוחשורוש
ויהי ביומי יהויקים ויהי בי
ביומי שפט השפטים ויהי
ביומי יואדפל מה ערה היתה
שם עשן ולחמה ויהי בס
ביומי יוחו מה ערה היתרד
שם עלה רעין הלך יוס וס
ויהי ביומי יוחשורש ורך
ערה היתה שם להשחיר
להרגוליוט ויהי ביום העס
השוביני מה ערה היתה ש
שם שט ביום ותן טב ויוס
ויוכיהוין ויהי ביומי שפט
השפטים מה ערה היתרד
שם ויהי רעב בימין והו ס
ואדרשו נחזור לפשוטו ס
ויהי ביומי שפט השופטים
לפני מלוך שיול שהין ותס
ויתפרנסין על ידי שפטים
וביומי יוכין היה שיוחרו ס

ביומי שפט השפטים יוחרו
רעותינו כל יקום שנ ויהי ס
ביומי יויט יולין של ערה וס
וחושה הן ויהי ביומי יוס
יואדפל ויהי ביומי יוחו בן ס
יותם ויהי ביומי יוחשורוש
ויהי ביומי יהויקים ויהי בי
ביומי שפט השפטים ויהי
ביומי יואדפל מה ערה היתה
שם עשן ולחמה ויהי בס
ביומי יוחו מה ערה היתרד
שם עלה רעין הלך יוס וס
ויהי ביומי יוחשורוש ורך
ערה היתה שם להשחיר
להרגוליוט ויהי ביום העס
השוביני מה ערה היתה ש
שם שט ביום ותן טב ויוס
ויוכיהוין ויהי ביומי שפט
השפטים מה ערה היתרד
שם ויהי רעב בימין והו ס
ואדרשו נחזור לפשוטו ס
ויהי ביומי שפט השופטים
לפני מלוך שיול שהין ותס
ויתפרנסין על ידי שפטים
וביומי יוכין היה שיוחרו ס

רעותינו יוכין וה בועז ויס
ולמה נקרין שמו יוכין שהי
שהיולו שבעים בנים ושס
ושבעים לותין וטולן ורתן
בחיין וכן עס עולה בגימטר
עשר כלומר יוס של עין נפס
נפשות וכלותין של יודם ס
קויין בעותין שנ ויקומו כל
בעז וכל בעותין לבטל ויוס
ויומרין הם כלותין שיון ס
יודם טוען ולקרוין לפלתן
בתו תי ויהי ועב ביומין ס
בשכיל עון הדור שלין שוי
שיעז לשופטיהם וילך ס
ויש עשיר גדול היה ופרס
ופרנס הדור ויניו ויורין ס
לחועה ליורין ופני ערוך
יג העין שהיתה עיט ערה
בעניים הביוים לרחקו לכך
נעוש בעיניו וכבניו וכויי
וכמוהו ושם היוש יולי
יולילך שמו היה הולך תי
למרחוק שיוין יוש בכל
העיקריו יולין יוחר ומגדולי
הדור וכולן תויניו ומפורש

בפתרון של יויוב בריש פס
פתרונו על יוש היה ביורין
עיין ושם יושתן נעמי וש
ושם פוני נמיו ומגיד שטולן
שקולין ביחד שהין עריקים
גמורים נעמי שהיתה
נעימה במעשיה וכרכיה
עם הקלה ועם יונשיו תי
יופרתים השוכים וכן בו ס
תהו בן עוג יופרתי וכן ורו
ודוד בן יוש יופרתי ובגי
יובגיטס ש ריוה חשיבותן
שהרי השייוט עגלון מלך
מויוב יות בתו ריוי וד רו
רות בתו של עגלון היתרד
ועוד יש לפרש יופרתים ס
בית לחם קרויה יופרת וי
ויות יולילך כתחילה עס
שהרי הויו התחיל נרכו ס
שנ וילך יוש שכל הרכר
הלוי בן שיוין יושה ובניה
רשיוין להועיל מקום לת
למקום יום ליו מרשות בעל
בעלה תי יוש נעמי למה
ניוחר מכיון יוחרו יוין יוש
יולין ליושתן והשיוד היין
כלומר שיוב החיוון ניוסר ס
ויוחתן גם שניהם והו גס
כתחילה לקו טחוונם ומתו
גמליהם ומקניהם ויוחרכך
ומתן גם שניהם ויורשו ס
והו גם שניהם בעון שמת
יוכיהם שייניו ומחועה ליוס
ליורין תי ותשיוד היושרה
לשון זיוד שעריין ליו הטס
הטיחה רטריס כלפי למעלה
יולין עוורת בערקוהה תי
והעין ומן המיקום למה ניוחר
והליו כנר ניומי ותשב ושרי
מויוב ומהיכן תשוב יום ליו
העין ומן המיקום שהיתה שם
יולין ומגיד שייעיות ערייק
ומן המיקום עושה ושם פנ
פנה ויוה פנה שבחה פנרה

הדיה של עיר וכן ויצא
יעקב מבאר שבע וילך
והיות ליוש שיושיו לו
להוליך בניו ותינוקותיו להם
שיוכלם יפורות להם לפי
שליו היו לוחלון וכליון קי
קידושין כהן שנתרומת היו
ליו נתגיירו ועבשיו הם
ביוה להתגייר כמה
שנכיוהך נשוב לעיר וי
ועתה נהיה לעם יוחד כי
כי יוורתי יש לי תקוה וגו
כלוור כי יוורתי יש לי עור
תקוה לעשיו ליוש ולילך
בניו וגם הייתי הלילה לי
ליוש ויותר ומכיון יופילו
הדיתי הלילה וכרים וגם ילי
ילדתי בניו הלהן תשכרנה
וגו בתמיה שמיו להן תינף
תעפינה עד יושו יגרלו
תעוגנה לשון יוסוד כלא
נמו שג שגה ושיר בהמה

ריש פרתרים

לשון עיגון ולי יתכן שיוב
כן היה לו ליקרי הנון רגש
יוו שני טעין כי יול בעותיי
לעולם יוין יושה נוטעה
מלקריו לכלהה בתה וכן
תיוש שג ויקוומו כל בניו
וכל בעותיו וכו כיופורש
לעיל ת כי מר לי ויוד מן
ומכם פרידתי ומכם ושר
יש לפרש כי מר לי ויוד
ומכם כלוי קשה לי להתפ
להתפרד ומכם כיום שיעיוה
בי יד ויג שמתו בעלי ובניי
ת הנה שבה יבמתך ורד
טעיו לומעלה תחת השין
לפי שהוו לשון עבר ובניך
ובניקר היין שכה טעמו
לומטה בניית לפי שהוא
לשון הווה וכן כל כיוצא
בהם יול תפגעי כי יול תפג

תפעי כי ריין יול תפגעי
לשון נקשה טתו ויפגע
במקום כלוי יום יול תכקשי
ומצי לעזוך ולשוב ליוך
ויוחריך לומה כי יול יושר
תלכי יולך וג והו פשוטו

ורבותינו פרשו

כי יול יושר תלכי יולך ומכ
ומכיון גר שכיו להתגייר
ויודיעין יוותו ויקיעת עונ
עושין שיום כיו לחוור
יחוור שיותוך רבריה של
רות יותה ומכין מה יומרה
לה נעמי יופור לנו ליעיות
חוץ לתחום בשכת יומרה
לה ביושר תלכי יולך יופור
לנו להתיחר עם וכר שיויט
יושה והיו יוומה ביושר
תליני יולין עויינו ויוברלין
ומשיור יוומות כהרי"ג ויעות
והיו יוומה עויך עמי וי
יופור לנו עי והיו יומרה
ולוהיך יולהי יורבע ויהות
נוספו לביתרין ויורבע קי
קברים להם לעי לנפקלין
ולנשופין ולהדוגין ולחנקי
והיו השיפה ושם יוקבר
כה יעשה יי לי ביושר מן
ויניוה להרע שיניוה ירו
בי להויית יושבי ולירד ומן
ומנכסיי וכה יוסיג יום יפן
יפריד ביני ובינך כיום הזה
הוות ומכיון שויוהכרך
ביוה להתגייר ותחרל לך
לדבר יולה מכאן

אמרו חכמים

יוין ויכין עליו ויוין וירקו
ויורקדין עליו ותלכנה נמ
שתיהן בלב יוחד ותהם כל
העיר נעשית תוויה כל
העיר נולם נתקבעו לקבור
יושהו של בועז שוהה יוו

יוותו היום ועור כל העיר
נולם ויעיוה חייב וליו ות
יוחר ברעטן שכרהו ויפגיו
ת הויות נעוויי היו נקודה
חטוג פתח ומפי שהיי
תיוהיו הויות עוויי שהמ
שהיתה רגילה לעיות בעניי
וכפרדיס חויתם ויה עלתה
כה על שיעיוה כחועה ליוי
ליודין קריון לי ויה לוורד
כי הוור שרי לי ויוד כיון
ליו קריוה יות השם יי לפי
שייי ויירת רחוויים הויו
והויו ריחם עלי והיוור לי
הרגיוה בעשיה שחטיורד
חורה וקריוו יי לוור עמ
עשה עוויי בוירת רחוויו
שהה ייני ולין הייתני כשפ
שהחויית בעלי ובניי שהרי
יוג יוני הטיותי ליוחר שוי
שוות בעלי היה לי לחוור
שהרי לין היה ויוחה ביוי
וכיון שליו חורתי ותתו בניי
במקוויי הרי עשה עוויי מן
ויירת רחוויים ולכך חורה
וקריוו יי שג ויי ענה בי
העיר בי שהרשתי לפניו
ושרי הרע לי כיושי ובכניי
וכמוותי לכך חורה וקריוו
שרי לוור שליו עשה במי
בוירת רחוויים עם בעלי וי
ובניי ובמוותי יוצ על עמ
עשיה יוורה ויי ענה בי
בוירת רחוויים שליו כילתני
בעוותי ת מורע קוב בן
יוחין היה כך ויניותי

אמרו רבותינו

יולילך ושלומן יוכי נוען
ופלוני יולמוני הגויל ויוכי
נעויי טלפ בני נחשון בן
עויירב היו וליו הועיל לי
להם וכות יוכות ביניותם מן
ויורין לחועה ליורין יולה

בו השדה לאחר ושדות
הללו ואנשי העיר אחר
אחר והבן אשר אמצא חן
בעיניו שלא יגעו בי ואלק׳
ואלקטה שם אף השבלים
אחר אשר אמצא חן בעי׳
בעיניו והלך ותבא ותלקט
בשדה׳ מ״עט

במדרש רות

עד כאן לא אמרת ותאמ׳ עד
שהלך אמרו ותבא ותלקט
אלא שהיתה מסיימת הד׳
הדרכים קודם שנכנסה לש׳
לשדה הלכה ובאה חוזרת
לעיר לעשות סימנים ועיו׳
ועיונים בדרכים כדי שלא
תטעה בשבילין ותדע לשו׳
לשוב׳ ת׳ ויקר מקריה׳ לב׳
לבא בחלקת השדה שהיא
לבועז׳ לפי הנערה המואבי׳
ובי דרכו של בועז לשאול
בנשים׳ אלא דברי חכמה ד׳
ומעשה ראה בה׳ שתי שב׳
שבלים לקט שלש אינו
לקט והיתה מלקטת עומ׳
עומדת ומעמר יושבת
ויושב׳ כדי שלא תשחה
נ׳ השכבה עם נערי׳ נקודת
הטעם למעלה תחת השין
לפי שהוא לשון עבר ואינו
לשון פועלת׳ ותאמר אלקטה
נא ואלקטה לקט בשבלים׳
ואספתי בעמרים׳ שכחה
של עמרים זה שבתה הבי׳
הבית מעט׳ מעט היה עמ׳
שבת שלה בבית היום ועו׳
ועדיין והלאה אל הכלים ד׳
ואם תצמאי לשתות אל
הכלים לשתות מכלי המים
אשר ישאבון נערי׳ לא אה׳
אהיה כאחת שפחתיך אי׳
איני חשובה כאחת מן הש׳
השפחות שלך׳ ובכלה פ׳
פתך בחומץ׳ מכאן שהח׳
שהחומץ יפה לשרב׳ ויצ׳
ויצבט לה׳ ויושיט לה׳ וג׳
ואין לו חבר אלא בלשון ד׳
משנה מהודרים לבית הע׳
העביטה׳ של תשלו׳ שכח
השכחו׳ עשו עמיכם ד׳
כאלו אתם שכחים עב׳
עבתים׳ עמרים קטנים׳ ד׳
ויש דומין בעירובין מע׳
מיגלום עבתים או כריכת׳
מכירך׳ בעל השדה׳ שנש׳
שנשא לך פנים ללקט בש׳
בשדהו׳ הנה הוא זרה׳ וג׳
ואמר בעז׳ שאורה את הג׳
הגורן׳ הלילה׳ שהיה הרוח
פרוץ בגבעה וגו׳ והיה יד׳
ישן בגרן לשמור את גור
גרנו׳ ושמת שמלותיך׳ ד׳
בגד של שבת׳ וירדת׳ וירד׳
וירדתי כת׳ ובתי הגר עמ׳
עליך׳ אל תודעי לאיש׳ ד׳
לבעז׳ ותרד הגרן ותעש
וג׳ היא אומרה לה ורחצת
וסכת ושמת שמלותיך ד׳
עליך והיא לא עשתה כן
אמרה הפוגעני כשאני
קשוטה אומר זונה היא׳
לפיכך ותרד הגרן תחילה
ואחרכך ותעש ככל אשר
צותה חמותה׳ וייטב לבו׳ ד׳
עסק בתורה׳ ותבא בלט׳ ד׳
בנחת״
ולעסוק בתורה׳ ולפיכך וכ׳
זכה שיצאו ממנו דוד המל׳
המלך שהיה עומד גם הוא
ומתעסק בתורה בחצי הל׳
הלילה׳ שנ׳ חצות לילה אקום
להודות לך וג׳ כר מ״צאתי

במדרש רות״

ויחרד האיש׳ כסבור שד
היא ובקש לנשך׳ והיא
אוחזתו ומפתו ברושמיה
ולפתה׳ אחז׳ כמו וילפת
שמשון את שני עמודי הת׳
התוך׳ והנה אשה׳ שכן ירד
על ראשה׳ והכיר בה שהיא
אשה׳ ופרשת כנפיך׳ כנף
בגדך׳ לכסותי בטליתך׳ והו׳
והוא לשון נשואין׳ כי גו׳
גואל אתה׳ לגאול נחלת אי׳
אישי׳ מיה שנ׳ ובא גואלו
הקרוב אליו וגאל את ממ׳
ממכר אחיו׳ ונחומי ואלי׳
עריכות למכור את נחלתם
ואתה עליך לקנות יקנה גם
אותי עמה שיזכר שם המ׳
המת על נחלתו כשיבאו על
השדה יאמרו זאת היא
אשת מחלון׳ ויאמר ברוכה
את לייי בתי׳ מ״צאתי
באגדה לזה ברכה כאן ולפי
שהיתה מדברת עמו ואח׳
ואחזרת פניה ממנו כדי ע׳
שלא יתגלו בה שהיתה יפ׳

חצר

ויהי בחצי הלילה׳ שכך
היה דרכו לשמור ולומר
יפה באחד והיתה מתיירא
שיבא עליה בלא קידושין

וכיון שראה בה דרך צניעות
מיד התחיל לברכה שנ' ברו
ברוכה את לה' בתי' וג'
היטבת חסדך האחרון מן
הראשון אשר עשית עם
חמותך' ועתה בתי אל תיראי
וג'. לא יודעים שהיתה מת
ומתיראה שלא יכונסך לפי
שאינך ממשפחתינו עתה
בתי אל תיראי ודבר זה לא
כי יודע כל שער עמי כי אש
אשת חיל את. וראויה את
לי לכונסך. ליני הלילה. כיון
ששמעה ממנו שאמ' שה'
שהיא ראויה לו בקשה לע
לעזות ואומרה מלכה מיד
אומר לי כך אלא שהוא רוצה
לישכב עמי ומחרף ומנאיי
ומנאיינו בדברים. מה ליך
לינו הלילה. שהיה רואה בה
שהיתה מתיראה שיבוא
עליה בלא קידושין התחיל
להישבע לה שנ' חי יי' וג'
חי יי' ומורה לו בדברים
אותה ומניינה קפץ ונשבע
לה שאינו מנייה בדברים

ורבותינו אמרו

לייצרו נשבע שהיה יצרו
מקטרגו אותה פעם והיא
פניה בלא עליה. נשבע כי
לא יבוא עליה אלא על ידי
נישואין. ותשכב מרגלותיו
עד הבקר. שבחו של שניהן
ומגיד הכתוב היא לא וזה
ומקווה שמותן ומקום
ששכבה בתחילה שנכרד
בתחילה שהרי בתחילה כת'
ותגל מרגלותיו ותשכב. וכן
באחרונה כת' ותשכב מרגל'
מרגלותיו עד הבקר. ומנ'
שבחו של בועז מגיד שלא
אמר לה שכבי על מרגלותי
ומאחר שנשבע שלא יבא
עליה בלא נישואין היה
יכול לנשקה ולהגות עמה
שאר הנאות בלא תשמיש
ומגיד הכתוב וה לא נ'
עשה שנ' ותשכב מרגלות'
כמותו ומקום שמעות הנ'
הניח אותה. זו מעלותי כת'
בקונטריסים ישנים. ת'
ויאמר אל יודע. מופכ על
ותקם בטרם יכיר איש הנ'
הוא מירות לקום כי אומר
כלו אין בכורי שיודע כי
באה האשה הגורן ויאמר
שש שעורים וישת עליה
וגו' ומפשר לומר שש סאין
שאין לשאות מפשרי הוה
אלא שש שעורין וממש
ורמז לה שעתיד לצאת ממ
ממנה בן שמתברך בשש
ברכות. רוח חכמה. ובינה.
רוח עצה. וגבורה. רוח דעת
ויראת יי'. ויבוא העיר וה'
ומכיון אותה לומר שהגורן
היה עומד מחוץ לעיר סמו'
סמוך לשרות. ותבוא אל
חמותה ותאמר מי את
בתי. מה ענינך. מה עשית
וכן מייך כל המחנה. וכן
ויאמר מעת מי שוהר ה'
ותאמר שש השעורים האלו
היולה נתן לי. אומרה לה מ
ומאחר שנשבע לכונסך
הרי כל מה שיש לו שלך
הייו יום כן לוה נתן לך
שש השעורים. הטיבה
לך כי אומר אל תבואי ריקם
אל חמותך. ת' כי לא ישק'
ישקוט האיש. רפוהרת
בועז. כלו'. ומאחר שנש'
שנשבע לכונסך יודע אני
שהוא מקיים שהרי צריך
גמור הוא ולא יפר את ש'
שבועתו ולא ישקט עד
אשר יכלה הדבר היום ול'
ולא מאחר בדבר שהרי זקן
הוא ומתיירא שמא ימות
ונמצא שבועתו לשקר. לכך
אומר כי לא ישקוט האיש
כי אם כלה הדבר היום. ת'
ובועז עלה השער. שיירד
היתה לו שלא עלה כדי
לגדולה שיצאו ממנו מלכים
ולא ירידה היתה לו להשפיל
משפחתו כמו שאמ' פלוני
אלמוני לא אוכל לגאול לי
פן אשחית את נחלתי שח'
שהיה מתיירא שמא יתן
פסול במשפחתו אם הירד
כנסה. ולפי שלא ריקדק ב'
בועז כל כך אלא כנסה לשם
שמים לכך עלתה לו גדולה
משפחתו שיצאו ממנו
דוד המלך ושלמה בנו. לכך
אומר ובועז עלה השער.
וישב שם אם. משיבתו ק'
קיבל שכר. כדאמרינן אין
ישיבה בעזרה אלא למלכי
דוד בלבד. ת' והנה הגואל
עבר אשר דבר בועז. לגאול
הנחלה שהרי הוא קרוב מ'
ממנו. פלוני אלמוני. לא
הזכיר כיון הכת' שמו לפי
שלא אבה לגאול. פלוני אלמ'
אלמוני. ומתרגם בנביאים
כסי וטמיר. פלוני ומספרי'
לשון כי יפלא ממך דבר. הנ'
היפלא מיי' דבר. אלמוני.
שלם. אלמן מבלי שם. ויש
ויודעת כי אין ולתך לגאל
ומאות רות המואביה אותה
צריך לקנות. והיה יודעת
ומכרעה אלא אם כן תשיאו
תשאנה. פן אשחית. לתת
פגם בזרעי שנ' לא יבוא עמ'
עמוני ומואבי ולא
עמונית. מואבי ולא מואבית.
על הגאולה ועל התמורה
תמורה זו חליפין שנ' איש

נעלו והוו קניין׳ מוו שיוע קונין כסורר מוקום
נעל׳ ונחלקו בו חכמי׳ ישר׳ כרבר ווי עקן לווי׳
יש יווורים קונין בכליו של קונה וכוונ׳ ז׳
נתן לגויול׳ ויש יווורים שקונין בכליו ז׳
של ויקנה וגויול נתן לכוען׳ וויות ז׳
התעורה׳ וישפט העדות׳ להק׳
ז׳ שט הוות על נחלתו׳ ויתון ש׳ ז׳
ש׳ שיושתו יויעוה וביוה נוה מנ׳
כנה כנהלה וונכנסת וווויע׳ ווו׳
ווויע׳ ווווייוה יווורים וו היתה
יושרת וחלון שיוו נכר עליה ז׳
ה׳ ויור נעוויי׳ הייו רוע רועה וז׳
והסכיוות הכל לרות ו׳ ומרשותה
יוני ביו׳ כה׳ כרחל ולו׳ ולויה יוד׳
יוענ׳ שהיו ז׳ יוש ש׳ וושבט יהוד׳
וובני ליוה וה׳ וו׳ יוודים היו על
רחל שהייו ע׳ ז׳ עיקרה של בית׳
והקריווו רחל לו׳ לויוה׳ וקריו שם׳
יגרל שוו׳ כבירת׳ פרץ׳ שיניוו וווט׳
ותקריון לו השכנות שם׳ וטעו היכן ה׳
היה׳ יוורו רטותו׳ וקן גדול היה טעו׳
והוריר הק׳ יורו עד שינשיו לרו׳
לרות וכשעקן ז׳ עוה עד שלא
פירש הייונה ה׳ ווה׳ ה׳ יושר
הייו טובה לך ווש׳ וושבעה בני׳
ליוו שבעה רווקיו ז׳ יוליו בן רדך
ויקריוות לרבר כוו ז׳ שכע על
הטיותה׳ הטיותיכם׳ וכן והחויקו
שבע׳ ז׳ נשים׳ וו׳ וכן ויור החוות
יהיה שבשתים׳ וטלן לשון ז׳ ריבוי
הויי וויות תולדות פרץ׳ לפי ש׳
ש׳ שייחס דוד על שוות של רו׳
ז׳ רות המוויובית חור ווייחסו על ז׳
שם יהודה׳׳

נשלמה מגילת רות׳׳

אשר מאסה בעבודת זרות׳׳

ובחרה בלבה בכתב החרות׳׳

אלו הן הטעמים׳

טובים לפה וללב נעימים׳
וערבים הם כטטעמים׳
ורבים חזוקים ורשומים׳
ותבונים לגוה כאש פחמים׳
ובעט ברזל חקוקים לתמימים׳
הלא גלויים הם ולא סתומים׳
והמשכל בהם יאריך ימים׳

כל הפסוקים

שבספר רות והתחילו בוין ה׳
הוין וה׳ פסוקים׳ והם יתן ל׳ ט׳
לכם׳ שובנה בנתיי׳ הלהן תש׳ ז׳
תשברנה׳ ביושר המות׳ ווני וה׳
וולוות הלכתי׳ יעבן בשרה׳ ישל׳
ישלם ייט׳ פעלך׳ ויני הלוות׳ ויוו
ויוותם שמתחליב ויו הם עז׳ ז׳
פסוקים ולו הויים במית הסב׳
וה׳ פסוקים שיוין המתחלון טיו
בגימטר׳ תס׳ה׳ בגימטריין יוילו
ויוילו תס׳ן כך טעם היו משי׳
משייוו ווויערים עד שנלו׳ ט׳
הפסוקים של רות פה׳ הם מוינן
טעו׳ וישיוו להם נשים מוויו׳
מויובות׳ מעטו שהיו מקנוים
לקחת מבנות ישר׳ וווותו גם ט׳
שניהם׳ ותעוו מן המקום׳ יע׳
יעיוות הצדיק עושה רושם׳ ו׳
וויציון ויטהה׳ חסר ה׳ כי שלו
וויציות כי יוב רות למה׳ וקשו
קולן חסר יו׳ מעטר שליו היתה
ערפה עויה בלב טוב׳ שובנה בנ׳
בנתי׳ לכן׳ חסר ה׳ ק׳ בגימטרי׳
רווה ק׳ עלות שטיול שיול
לדור לבי ישו ולוו נתבייש כי ז׳
ווה לשון נקיבה היתה ערכת׳
כי יול יושר תלכי יולך׳ ובוושר
תליני יולין עורך עוי וויוהיך
יולהי׳ ו׳ הם בעטר וה יציוו וווו׳
ווונה ו׳ צדיקים ובל יוחד והם
היו בו ו׳ מדות טובות ויוילו הן
דוד ודניאל חנניה מישיון ועזריה
וומשיח בדור בת׳ יווו׳ ו׳

יפה עינים כרניו״ל והכירייר
כת׳ ילדים יושר יין כהם כל הוא
ושוב מראות הר׳ ו׳ מירות טב׳
טומות לאשית נקריוו בו ו׳ שב׳
שאות לכן כת׳ שש הטעמים
הילה ו׳ פעמים כת׳ שעורים
פות ולכן כת׳ בקרבנות ביהודה
בנחשון וקרבנו ו׳ יתירה וה׳
ובכל הנשיאים כת׳ קרבנו יען
יישלם לכן היה אומר ומזוה
ה׳ פסיעות הולה עוה עופה
ועוד אמנה גוליה שעלה ה׳
אמים עופה היין הרפה ואוה
ואוות יצאו דוד ושלמה ואל
ואלו ה׳ שנה כל יאמר דגו
ויאל התטיאו רות ואוו טריושי
הנות ואמר יוסורים פוקרו
עורים ווקו נטפים יואב כעל
עדיקים שואר יות גרים הה׳
המחלק כגמטריין תרי״ג וה׳
ועוית חסר׳ ואו יעמדו לה
ו׳ אמנה ומפרין ועד דוד י׳
דורות וירדת העין וירדת
כת׳ שוטתי הדר עוך כויללו
יונ׳ עוך ליני הלילה עון גדול
בריקדוק ליני גמטריין ק׳
טלו׳ ליני טלו יקרין לך כעופה
ששכנו עליה מלוה ק׳ יומשים
ר״ו ליני עון גדולה ומולה טליו
שלאחר נ׳ דורות יתחיל הגלות
טרומה ללילה ר״ו ליני בלילה
שייצו ואינה שלוה שיבנה
בית המקדש לכן נ׳ שנה דורות
שהן ק׳ יואה ומיין ליני והקם
בנורם בטרום כת׳ שקאות בו׳
שעות לילה והן שיוא דוד
במגילות ספר טוב על׳ ומר״ו
זקני כי פרין בות בש יעלה
דור מפרין עד שלוה ו׳ דורות
לכן יוא׳ חד ומגדיל דוד ישועו׳
ואלו׳ מכין שלוה עד שנית
הבית מפרין עד דוד י׳ דורות
לכן יוא׳ חד ומגדיל ישועות
מלכו המגילה של דוד ומחיל

בו׳ ומפיים כל׳ כי ו״ר דורות
מפרין ה׳ עד דוד׳ ואולה תו׳
הדורות פרין לפי שייצו ומו׳
ומתן ואלטות העיך שיפרח
מיהודה כמיש חוד וייחסו ב׳
עד שם יהודה שייצו ומתנו
דוד ומדוד ייצו אלטות העין
של׳ ויצו חוטר מגזע ישי וכו׳

ויין לך מקרין יוצין ומדי פב׳
פשוטו ויוע״ע שדיברו הנכ׳
הנביאים דבריהם כרוגז׳
עריך ליישב הרוגזא
על אופניה ועל מכונה ועל׳
סדרה כמו שהמקריוות סדר׳
סדורין זה יותר זה ריותי
לספר זה מזה ומדרשי יוערה
יש סורדין כל הספר הזה כב׳
במדרש יותר ויש מפורים

סליקו הטעמים״

ליצ׳ שדי עזרו לרוב ממרומו״
כתותי נבואת המלך שלמה״

השירים יושר לשלמה יוה׳
יוחת דבר אלהים שתים וו
שמעו׳ מקריו יותר יוצא
לסיה טעמים׳ וסוף הדבר

כמוה ספרי יוערה ומקריוות
לכרם ויוען ומחשבין על לשו
לשון המקריו וסדר המקריו
המקריוות ואמרתי כלבי לה׳

לתפוס ומשועת המקרא
המקריות ליישבן על הסדר
והמקריות רבותינו קצ
קבעום ויש חדרש
וחדרש ויש ויש באקצ
במקומו ויוצר אחי שריוה
שלמה ברוח הקודש עתיד
שעתידין ישל לגלות גלה
יחר גלה חורבן יחר חורבן
ולהתיוון בגלות וה על כסדר
הדישון ולוכר חיבה ויש
ויושועה ישר היו סגולה
וכל העמים ליוחד יולכה וצ
ויושובה יול יושי הדישון
כי טוב לי יוו ושתה ויוכיחו
יות חסדיו ויות ושלם יושר
ושלו ויות הטובה ישר יוו
יוחר לעשות להם ביוחדית
היוים ויסר הספר הוד
נרוח הקודש כלשון יושה
ערוה יולחטת חיות ושש
ושתוקקת על בעלה ושצ
ושתרפקת על דודה ושוכ
ושוכרת יוהבת נשריה יולין
יוג דודה יר לו בערתה ושצ
ושכיר חסר נעוריה ועי יצ
יופיה וכשרון פעלה ישר
בהן נקשר עוה ביוהבה לצ
להודיעה כי לין חלט עינה
ולין שילוחה כי שר היין יוצ
יושתו והגיו יושה

שיר

השירים ישר לשלוה גצ
ספריס עשה שלוה המלך
כנגד גמדרגות שירד כתצ
כתחילה חלך על כל העולם
סלו ועשה שיר השיריכ
בלשון שוחה ושוק בפיהו
בפירוש ויוחרכ חלך על
כל ישריו עשה ושלי עוין

ובו חכוה ובינה והשכל
ולנפוש חלך על יושלם כצ
בלבד ועשה קהלת הקהיל
וקיבצו כל ועשה שלם צ
בפירוש תוורי טוב ורע צ
חכוה ויוולת שנכי יש יצ
יקריון לחכוה ון המכלודת
שיר השירים
ישר לשלוה שט רבוהיע
כל שלוה היוודיס בשיר
השיריס קדש שלוה חלך
שהשלוס שלו שיר שהוין
על כל השיריס שניוודו לצ
להקבה ויות ערתו ועבדו
כנסת ישר יוהר עקיבא
ליו היה כל העולם כדי כיום
שניתן שיר השיריס לישר
שכל הכתוביס קדש ושיר
השיריס קדש קדשיס יוה
ר יולעזר לוה הדבר דוה
לחלך שנטל פיוה חטין וצ
ויוה ונתנה לנחתום ויוה
הביולי כך וכך פוכין כך וכך
צ וורסן ופלת לי ותוטה
גלופקית יוחת ונעפה
ושעולה כך כל הכתוביס
קדש ושיר השיריס קדש
קדשיס שכולן ירוות שוי
וקיבל של מלכותו ויוהבצ
ויוהבתני ישקני ונשיקו
פיהו וה שיר פיה בגלותה
ויולחטתה וי יתן וישקיני
החלך שלוה וישיקורצ
פיהו כישר ויוד שיש וצ
ויקוות שטשקין עוגב
היד ועל בית החוה ועל הצ
הטעג יוגיוני ותיווה וש
ושוקקת להיות עהגעוי
כוהגג הרישון כחתן על
כלה פה יולפה כי טובים לי
דוריך וכל ושתה יין וחצ
וכל עונג ושוחק ולשון
עברי הוין להיות ט פעורת
קרויה על שם היין כעניין

שנ׳ יול בית וישתה היין צ
ריוסתר בשיר ליו יש רצו
יין והו ביוור וישוען וצ
וניוור הדוגויו על שם צ
שנתן להם תורתו וריבר צ
עוהם פניס יול פעם ויוצ
ויוותם דוריס עורם עריבים
עליהם וכל שעשוע ווצ
ווובטחיס ויותו להופיע
עור עליהם לכיור להם פור
טעוייה ווסתרי יעפוותי
ווחליס פניו ליקייס רכרו צ
וזהו ישקיני ונשיקות פיו
פיהו לריח שם טוב נקצ
נקריו על שם שמן טוב לצ
לריח שוויניך טוביס שהצ
שהריחו בהן יוקפי יורין צ
יושר שיועו שוויך הטוב
בעשותך נפליות בויריס
שמן תורק שוויך ליוור
עליך יותה שמן יושר תוצ
תורק תוייד להיות ריח עכ
שלך יועיו לוריחוק שכן צ
דיך שמן ערב כל שת שהו
שהויו בעלוחית התווה יו
יון ריחו עורג פתחה ורצ
ווריק שוועה לכלי יוור ריחו
עורג על כן עלוות יוהבוך
כיו יתרו ליקול השוועור
ונתגייר יוג רחב הוועה יוצ
יוורה כי שוועט יות יושר
הוביש יוט וג כי יוט יולהיכם
הויו יולהים בשוויס וגו על
עלוות בתולות לפי הדבור
שריוהו לכוור שיוהובתו
ויחבבתני ולפי הדוגוז
עלוות הן היוווות וושכני
יוחריך נרוצה יוע שוועט
ושלוחיך רוץ חיבה שיוו
שיוורת לוושכיני ויוכ
יוורתי יוחריך נרוצה להי
להיות לך ליושה הביוכ
הולך חדריו גם היום הוד
עדיעה לי גלה ושוחד

את אשר נדבקתי לך עכ״
עבירה ודודיך גם היום כאלו
מאלהותי היות תמיד אז״
אזכיר דודיך הראשונים כ״
חסד ומשתה עונג ושמחה
מישרים אהבוך את אהב״
אהבה עזה אהבת מישור
בלי עקובה ורכסים אשר
אני אהבוך אני ומשרתי
מאותן הימים והם פשוטו
לפי ענינו ולפי דקדוקו דקדוק
ולפי ענינו הם מזכירים
לפנינו הספר נעורים ואהבת
כלולים לכתם אחריו במ״ד
מארץ ציה ועלמות וגם
ערה לנו עשו להם והיו מ׳
והאמינו בו ונשלחו ולא
אמרו היכן נלך ומדבר ב״
לא מקום זרע ותאנה וגו׳
והלכו אחריו והביא החבאים
לתוך היכלו הררי ענניו טל
ערוב קיום גלים ושמחים
בו אז לפי ענינם בערבה
משתעשעים הם בתורה
ושם מזכירים דודיו מיין
ומישור אהבתם אותו׳
מחור לפרש מישור ר׳
מעיה השוטני וגו׳

ישקני מנשיקות פיהו
אמרו ישר׳ שבגלות׳ מי כמש״
כשעשנו את התורה ודרך
אל המקיר הקב״ה פניו מהם
וסילק את השכינה ומהם
את הנטייה מהם ושכחו
דברי תורה ומפיהם שאומר
ואומר ואסתירה פני מהם ב״
ואומ׳ ואנכי הסתר אסתיר
פני ביום ההוא׳ וכן אומ׳ הק׳
לישעיה עד תעדה חתום
תורה בלמודי׳ כי נסך ה׳ ע׳
עליכם רוח תרדמה׳ ואומר
ותהי לכם חזות הכל ואומר
ונתן הספר על אשר וג׳ כל אל
אלה בעוונות ישר׳ כי כאשר

הם עובר אותו כן הוא ש׳
עכם׳ שנאם קמוני כלא
לו וג׳ וגם הנביא אומ׳ אם
תדרשהו הוא ימצא לכם׳
ועתה אומרים ישקני מ׳
מנשיקות פיהו׳ אומרים׳
מאמר פיהו כאשר בפ״ע
דיבר עמי ופיו פה אל פה
ופנים בפנים ואמרתי לה׳
ומשה לכן וג׳ לכן בני ישר׳
אומרי׳ וחכיתי לה׳ הוא׳
וג׳ ואני כאיל תערוג על
אפיקי מים׳ ובוא המאמר
ג׳ פעמים אומר הוחיל לי
כנגד ג׳ גליות׳ וכן ישקני
אחד מנשיקות שנים לא
אמ׳ ישקיני אלא ישקני׳
מנשיקות׳ ועתה בבקש׳
בבקשה׳ וכן אומ׳ ישעיה
יעבר נא בקשה וזרע׳ וג׳
ועוד יתכן לומר ישקני
יפרנסיני מפרנסות פיהו׳
כגון וכן ישק ביתי ואומ׳ ב״
ועל פיך ישק כל עמי׳ ועוד
יתכן לומר ישקני יינקני
מלי מינו כגון סבתה לא״
להשקות׳ ביום משק׳ ואומר
לא משוקי האיש ירעה ב״
ושלשתן משולין בתורה
שנ׳ טוב לי תורת פיך׳ וכת׳
לא שכרו ויכלו׳ וכת׳ נשקו
בר פן יאנף׳ הרי שלשתן
משולין בתורה׳ וגם יתכן
לפרש ישקני׳ יאהבני׳
מאהבת דברי פיהו׳ כגון
ואל אשר תשוקתך׳ פיהו
כגון על פי ה׳׳ כי אין לשון
פיהו אלא תורה שנ׳ על פי
התורה׳ ואו׳ ומפיו דעת׳ ב״
ואומר ומפיו משפטי ב״
פיהו׳ כי טובים דודיך מ״
מיין׳ כנסת ישר׳ אומרת
לפני הק׳ בכל זה שעזרת
על קיבולי מרוב אהבתך׳

כי טובה אהבתך לי מכל
משבעים אומות שהיי״
שהייתי מפוזרת ביניהם׳
יין בגימטריא שבעים׳ ד״א
כי טובים דודיך מיין׳ כי ב״
טובים הלוקח אשר אהב״
אהבת אותנו מיין כי כל
אהבה ואחוה ורעות לא
נכר אלא מיין שנ׳ יין ישמח
לבב אנוש׳ ואומ׳ המשמח
אלהים ואנשים אין יין ב״
אלא תורה׳ כי כאשר היין
מגלה פנים כן התורה וג״
והחכמה מגלה פנים׳ ב״
שנ׳ חכמת אדם תאיר פניו
ומאשר חכמה בגימטריא
ע״ג כך לא נתנה אלא לע״ג
זקנים שהן סנהדרין׳ לכן
אמ׳ משה ונתן לשבעים וג׳
ונשארו אלדד ומידד ערכן
להם הק׳ מרוחו שנ׳ כי יתן
ה׳ את רוחו עליהם׳ והיו ב״
נבואתן כמותם מנבואות ע״
שבעים זקנים שהם כליו
לדורות והם כליו לשעה
כמפורש על ידי יחזקאל
הלוכה הוא אשר דברת וג׳
לכן אומ׳ ישקני מנשיקות
פיהו כלו׳ מרוח פיו שהיא
רוח נבואה שנ׳ ונחה עליו
רוח ה׳ וג׳ ואו׳ כי דודים
תורין ריבוים שנ׳ שתה ה׳
אלהים שלחני ורוחו׳ ואומ׳
והיה אחרי כן אשפך רוחי
וג׳ ואו׳ את רוחי אתן בקר״
בקרבכם׳ מטובים דודיך
מיין מאותו היין שנסכתי
לאלהים אחרים׳ כאשר אמ׳
משה ובנו אשר חלב זבח״
זבחימו יאכלו׳ ואומר הב״
הערכים לשלחן גד׳ עתה
השירה ואומרת׳ כנסת ישר׳
עתה כי שבתם אלי גם ב״
אני ובנוי לכם אהבת קד״

ד

קדמונים לריח שמניך טו׳
טובים למעשיך הטובים ד׳
כי שמן הוא על שם מעשי׳
טובים ומצות ראשונים כמ׳
שאמ׳ שנ׳ בכל עת יהיו בגדי׳
לבנים ואומ׳ כשמן הטוב
על הראש כי כאשר הש׳
השמן מועיל לכל הגוף כך
התורה והמצות מצילין ד׳
את האדם מן המיתה ומא׳
ומועילין לכל גופו שלאמר
רפאות תהי לשרך ואומ׳
כי לוית חן הם לראשך וגו׳
ואין עוד אלא מעשים טובי׳
ומצות הם יותר משמן הט׳
הטוב שנ׳ טוב שם משמן ד׳
טוב כי מעשים טובים עד׳
שעשו חנניה מישאל ועזרי׳
היו יותר משמן המשחה
שמשחו בו נדב ואביהוא
שהם עלו מכמון הראש
ושמן טוב של בני אהרן לא
העלו מראש לכן אומ׳ ישעי׳
לסריסים ונתתי להם בביתי
ובחומותי יד ושם שם טוב
של חנני׳ מישאל ועזרי׳ טוב
מבני אהרן שמתו לכן אומ׳
החכם טוב שם משמן טוב
וכן אומ׳ דוד יהלמני צדיק
חסד ויוכיחני שמן כלומר
תוכחה שיעשה לי צדיק
היא כשמן הטוב וכן הוא
אומ׳ דשנת בשמן ראשי ד׳
כוסי רויה כי שמן הטוב ד׳
הוא לראש מלכים ורוזנים
מתענגים בו ומתפנקים בו
שנ׳ ששה חדשים בשמן
המור וששה חדשים בבש׳
בבשמים אבל יפול להוכן
ונצב אין רע׳ אומר מיד מבין
מבואישו מיד ומעיל אלא
לשריפה שנ׳ ונטב מות׳ כן
ישר׳ טמן שהן הולכין בדרך
ישרה במצות ובחקים טוב

דד

הולך בכל המדינות ויהיו ד׳
למעלה על כל האומות שנ׳
והיית רק למעלה ואומר כי
גדול מרדכי בבית המלך ד׳
ושמעו הולך בכל המדינו׳
וכשיצר שמען לייצר ד׳
הרע ועוברים דרך מצות
וחקים הם נבחרים ומוקים
שנ׳ הם ימקו בעונם אומ׳ ד׳
דוד הבאישו נמקו חבורותי׳
ובעונם יורדים למטה שנ׳
הוא יהיה לראש וג׳ וישר׳
משלו בזית שנ׳ זית רענן
יפה פרי תואר ואומ׳ ויהי׳
כזית הודו וריח לו כלבנון ד׳
ויותר אומ׳ שמניך ידענו
כי הם מצות שעשו אבות׳
אבותינו כשמנים כמו שמן
המשחה ושמן של נרות
ושמנ׳ מנחות והדומין ד׳
להם לכן אומ׳ לריח שמניך
טובים שמן תורק כמו ד׳
תורק כי כן מתורגמין ויצק
ויצק וירק ומזה וכמו ד׳
והריקותי לכם ברכה אומ׳
והריקותי אחריכם חרב
כמו והרק חמת ופגר ויש
אומ׳ תורק מן הרק כלומר
זך וטהור היא תשובת יעק׳
ישר׳ לבוראם כי כל אלה
תשובות במלך אמ׳ קר׳
קרבנו כאשר יעקב אבינו
בשעה שעלה הקב״ה על
יעקב אבינו והראהו את
בית המקדש בנוי ואת כל
עיסקי בנו ואת שעתידין
להיות ה׳ ואיך הקים אות
האבן אשר היתה מראשו׳
מראשותיו ויצק עליה שמ׳
שמן שנ׳ ויקח את האבן
וג׳ ראה כי טוב המקום יעו׳
יעידו מבני משוחים כמ׳
בשמן הקודש כהנים ומלכי׳
מיהודה כי אלין עושהו

ד

מן הקרן אלא מן הפך וה׳
והפך ישבר אבל דוד ש׳
שנמשח מן הקרן מלכותו
נתקיימה והקרן לא ישבר
לכך אומ׳ ישעיה כרם היה
לידידי בקרן בן שמן וכן אומ׳
במשכיל שיר ידידות כמיות
משיח המלך שנ׳ אומ׳ מעשי׳
למלך כל הענין עד אהבת
צדק ותשנא רשע על כן
משחך אלהים אלהיך שמן
ששון מחבריך וכל הדומין
לאלה ורע אותי כי מכל דבר
ודבר ראה לך כי החכם הוא
מוציא דבר מתוך דבר על
כן עלמות אהבוך אלו עמ׳
צדיקי ישראל שנ׳ מישרים
אהבוך ואומר על כן אהבוך
ואין עלמות אלא ישראל ד׳
שנ׳ עלמים הו יקראו וג׳ כי
עלמות הם נערות וכן אומ׳
דוד למנצח על עלמות וכן אומ׳
מזמור לדוד כלו׳ עלמ׳ נג׳
שרות הלכו ויש שמפרשי׳
פנים אחרים אבל כמו הענין
יתכן כן ואין על עלמות
שיר׳ גם אלה צדיקי עולם
הם שנ׳ אלהים לנו מחסה
ועוז וכן ישעיה אומ׳ בנה׳
בהתנבאותו על ישראל וה׳
ויהודה ויקרב אל הנביאה
וג׳ ותהר ותלד בן ויאמר
יש אומר הנה העלמה הרה
זו עמנו אל מלך יהודה
ויהודה שהיו דורשים תורה
אל ומצות ר״ל עלמות אהבו׳
העולם הזה והעולם הבא
שנ׳ הוא ינהגנו עלמות וה׳
ומכיון ידענו כי יש עולם
אחר אחרי העולם הזה ד׳
הוא מקום מלוכה והוא
מקום שכר כמו שאומ׳ דוד
אל תעלני בחצי ימי ואומר
אגורה עולמים באהלך כמו

תמיד שכבר היה לעולם
והביאו צדיק עולמים על
שם צדקות יקריו זה ורוב
ודוכא בן שאלתיאל ומשיח
נגיד הוא יהושע בן יהוצדק
הכהן שהיה משוח לכך פי'
פירשנו כי עולמים הן צדיקי
עולם עתה כנסת ישר' לפני
הקב"ה אומרת עתה כי יש
בך אמונתינו אשר ידעת לנו
ולא לא הושיענו מזה הג'
הגלות והוליכנו אל נחלתנו
ושם נעבדך בכל לבינו שנ'
משכני אחריך נרוצה וכן
אמרו אותינו ממצרים וכן
אותנו מזה הגלות כאמור ..
משכני אחריך כמה שנאמ'
אחרי ייי אלהיכם תמשכו
ואו' אחרי ייי ילכו כאריה
ישאג וכזה הרע כי אנו שו'
שואלים ומבקשה שאומרת
כנסת ישר' והקב' שאינו אומ'
משכני אחריו ורצתי אליו
ועתה משכני אחריך נרו'
נרוצה משכנו לשון יחיד
נרוצה לשון רבים כמו נא
כדבר ויאמרו לאמר אשיר
לייי וכן ויעלו מנגב ויבא
עד חברון וכן את שני האנ'
האנשים המרגלים וכיוצא
רבות לכל אחד ואחד יש
עניין פירושו במקומו ולא
הוצרכתי להאריך בפירוש
משכני אחריך נרוצה כמ'
כאשר אמ' משה משכו וק'
וקחו לכם צאן ואמ' בחבלי
אדם אמשכם ומפרשין ..
הפסוק הזה על יוסף כשה
כשהורידוהו למצרים שאו'
כי אילו נמכר יוסף למצרי'
יעקב אבינו לא היה רוצה
לרדת לשם שהיה יודע את
שאמ' הק' לאברהם ידוע תד'
תדע וגו' לעולם ומאהבתו של

של יוסף. ירד בעל כרחו ..
וזהו שאמ' ואהיה להם
כמרימי עול על לחייהם ..
שנ' וישר' אהב את יוסף ..
משל לזה הדבר דומה לפ'
לפרה שמושכין פרה ליכנס
לבית המטבחת ואינה רוצ'
רוצה וכאשר מכניסין בעת
לבית אז בעל כרחה תכנ'
תכנס גם הוא לכן אמ' בעת
במשכות אהבה וגו' הביא'
הביאני המלך חדריו כמו
שאמ' משה תביאמו ..
ותטעמו ואמ' והביאותים
אל הר קדשי נגילה ונשמ'
בך שנ' ושמחתים בבית
תפלתי בך במשכני' כב'
כנגד כ"ב אותיות של תורה
ואולם. ועד ה' ו' שמירה ..
דודיך מיין משכנים פי'
פירש שהייתי מקריב לפני'
כחג כשהשטן היין מפור'
מפורש למעלה מיין ..
ומשכנים יינים טובים של
שנה אח' אחר חגים ונב' שנ'
שכתות מיין מגלות כמו'
כאשר אורם טבור מייקן ..
מייט שנ' מייקן משון ...
טבור והרוק מיין מישרי'
אהבוך צדיקים וחסידים
שנ' אהבו את ייי חסידיו
ואו' אהבו את ייי כל ענוי
ארץ. דיו טבילה דודיך
מיין אין התורה הנעשה
כיין שנ' וטליו מחיר יין וחל'
וחלב. מייתי שהייתי מנסך
על גבי המזבח שנ' ויין לה'
לנסך חצי ההין. ומיין ..
מאלות בית דוד וכתיב
חבילי ענבים מיין מישרי'
אהבוך אלו ישר' שנאמר
לאהבה את ייי. ואו' ואהב'
ואהבת את ייי אלהיך. אמ'
אומרה השכינה גם אנ...

ונזכיר לך חסד נעוריך ואו'
כי נער ישראל ואהבהו. ה'
שחורה אני ונאוה
אתם רעותי אל אהיה לח'
בעיניכם אם עתה אני ..
מפני שחרות, שני כי שחור
אני על ידי שזפתני השמש
ונאוה אני מתוך איבריי
נאים. אם שחורה אני כמו
כאהלי קדר המשחירים מ'
מפני הגשמים שהם פרו'
פרוסים מדברות כלה אני
להתכבס ולהיות כיריעות
שלמה. דוגמא היא זו כנסת
ישר' אומרת לאומות העול'
שחורה אני במעשיי ונאוה
אני במעשה אבותיי ואו'
במעשיי יש מהן נאים יש
יש כעון העגל יש כי ונא'
קבלת תורה וקוראי לאומו'
בנות ירושלם על שם שהי'
שהיא עתידה לעשות מט'
מטרפולין לכולם כמו שנא'
שנאמר יחזקאל ונתתי אות'
אותם לבנות עקרון ובנותי'
אל תראוני שאני שחרחורת
אל תסתכלו בי לבזיון שא'
שאני שחרחרת לפי שאין
שחרותי מעיקרי ממעי אמי
אמי. אלא על ידי שזפתני
השמש. שאותו שחרות
נח להלבין כשיעבור בעל'
כ' אני בני אמי נחרו בי. בני
מצרים שנגלו ועלו עלי ..
מערבבתם הרהורי בהי'
בהיכלם ופיתויים עד שש'
ששמוני נוטרה את הכרמי'
ושם שזפתני השמש והעמ'
והשחירני. כלומ' נטעו עו'
עבודת אלהים אחרים וכרמי'
שהיה לי מאבותי לא נטרתי
מיעטו פרנסים בלשון נריים
ונתני לה כרויה ומשם וגו'
ומתרגמין מינהון וכן לא

יפעה ורך כרצונ׳ הגזרה לי׳ הברה
עכשיו אומר ומודיע אותה
לציון אשר אוהבה על רועה
ואומרת כנסת ישר׳ לפניו כ׳
כאשה לבעלה הגזרה לי כב׳
שאוהבה נפשי איכה תרעה
את צאנך בין הגויים האלו
אשר הם מחוכם ואיכה תב׳
תרביצם בצהרים בגלות׳
זה שהוא עת צרה לנו והם
כצהרים שהוא עת צרה
ליצון׳ שלמה אהיה כעטי׳
ואם תאמר מה איכפת לך
אין זה כמו שאהיה אני
כמוכיח עטויה על שפם ש׳
מוכיח על עוני על עדרי חב׳
חבריך אצל עדרי שאר הרו׳
הרועים שהם רועים כמותך
כלו׳ בין גדודי האומות ד׳
המושלים על אלהים אחרים
ויש להם מלכים ושרים וה׳
והנביאים אומרים אם לא תד׳ אם (לא)
תדעי לך זו היא תשובת
הרועה אם לא תדעי לך ה׳
להיכן לרעות את צאנך ב׳
את היפה בנשים שחרלו
הרועה והנהיג אותם צאי
לך בעקבי הצאן הסתכל׳
בפסיעות דרך שהלכו הצ׳
הצאן והעקבים נכרים כמ׳
כדאמרי׳ כלע׳ כמו ועקבותי׳
לא נודעו נחושו עקבך
ומצאת הדרך לכו ורעי את
גדיותיך על משכנות הרוע׳
הרועים בין משכנות שאר
הרועים שאת אומר וזו כ׳
הרועה אם לא תדעי לך אם לא רועי
את כנסייתי ועדתי היפה
בשאר אומות איכה תרעי
ותנהלי אחר המועדים לך
לחיות בינהם ולא יאבדו
בניך התבוננו דרכי אבות׳
אבותיך שקבלו תורתי ומצ׳
ושמרו מצותי ולכי בדרכיהם

ואז בשכר זו תרעי את ג׳
גדיותיך אצל שרי האומות
וכן ירמיה אומ׳ הציבי לך
ציונים וג׳׳ שושן׳
שחורה אני ונאוה השי׳
השיבה כנסת ישר׳ ואומרת
שחורה אני בגלות ונאוה
אני בישועות וחקים׳ לאמר
חוטאת אני כי השחרות
הוא חטאו ועון שנ׳ כי הם
הילדות והשחרות הבל׳
וכן הוא או׳ ויהושע היה
לבש בגדים צואים׳ ואו׳ כ׳
ירמיהו חשך משחור תא׳
תארם׳ כלו׳ מחטאו כי כמ׳
כאשר חטאתי אותה ואפי׳
מסרתני לאהלי קדר׳ שנ׳
אויה לי כי גרתי משך וג׳׳
רז׳ שחורה אני כל זמן ש׳
שאני חוטאת אותה הקדר
על אהלי כמה שנ׳ ואתנחם
כאהלי לשבת׳ ואז השמים
הקדרו עבים׳ וכן מפורש
בתורה והיה אם שמע ש׳
תשמעו וג׳ ונתתי מטר
ארצכם׳ ואו׳ השמרו לכם
פן וג׳ ואז ועצר את השמ׳
השמים וג׳ וכך ראיה כמה
מאחב שנ׳ אם יהיה השנ׳
האלה טל ומטר כי אם לפי
דברי ואשר אמרתי כי כמ׳
שחורות חטאי ועון הוא
וזה המקרין כרגת ודרך
רשעים כאופל׳ ואו׳ הרי ש׳
המעשיקים ויט לסתור
ואופל וחשך וערפל ושח׳
ושחרות כאלו קרבן לו ללו׳
ונאוות על שם צדקות׳
כי נאוות ונאהות ואור קר׳
קרובן לו ללו שנ׳ אורח צ׳
צדיקים כאור נגה׳ לכן ש׳
אומ׳ כנסת ישר׳ את כי אני
חטאתי יש לי צדיקים עכ׳
שבשבתם תאיר חשכי וכ׳

ותסיר את השחרות ואז
אהיה נאוה שנ׳ ואהביו כצ׳
כצאת השמש בגבורתו כ׳
ואו׳ כי אתה תאיר נרי ׳׳
רז׳ שחורה אני ואומ׳ כ׳
שאני משחיר שחרות לע׳
לעולם אני נאוה שנ׳ ומש׳
ומשחרי ימצאונני׳ כי כ׳
בשני ענינים נקרא שחר
ואחד לשון שחרות לילה
ואחד לאופיות היום כגון
וכמו השחר עלה ואו׳ אם
לא יאמר כדב׳ אשר אין לו
שחר׳ ואו׳ בהררי קודש
מרחם משחר׳ ואו׳ אשא
כנפי שחר וכער להם יש׳
ישחרנני והרוצה לאילת
מעור הלילה׳ כיריעות ש׳

שלמה׳ יתכן מר׳

מריעות
המשכן שהיו יפים׳ ויתכן
מריעות עזים שנקראו
יריעות שנ׳ טוה עזים
יריעה׳ וגם יתכן לומר כי
כאשר הייתי שחורה בגו׳
מקדרים עתה אני נאוה
כירושלם׳ שנ׳ הרחיבי מקו׳
אהלך ויריעות משכנותיך
ואו׳ אהל בל יצען יתדותי׳
אומרת כנסת ישראל ל׳
לאומות העולם אל תראוני
שאני שחרחרת׳ כלו׳ אני
שחרחרת מרעות וחקים
ששטפי ולא טהרתי אל
תאמרו שאני חטאתי ה׳
אלא אבי שנ׳ אביך הראש׳
חטא׳ וכן או׳ דור וכחטא
ובחטאו יחמתני אמי׳ וג׳
ומנין כי שמש יום הוא
שנ׳ הנה השמש והירח ה׳
וג׳ רז׳ אל תראוני שאנ׳
שחרחרת כאשר חטאתי
הבני הקב״ה ונתני בגלות
כרז׳ כי שמש ומגן יי׳ וג׳

ר"א אל תראוני שאני שח'
שחרחרת אל תראוני ש'
שאני חטאתי אליו ואליכם
החטאים של ירבעם עם
שמש. ר"א אל תראוני ש'
שאני שחרחרת במעשה
אחרי של והוקע אותם ליי'
נגד השמש. וכן אמ' והוקע'
והוקענום ליי'. עתה ידעתי
כי שמש רפואה לצדיקים
ופורענות לרשעים שנא'
וזרחה לכם יראי שמי שמ'
שמש צדקה ומרפא וגו'
ופורענות לרשעים ומנין ש'
שנ' ולהט אותם היום הבא
וג'. ששזפתני. כגון ששזפ'
ששזפתו עין ראיה. בנ— י'
אמי נחרו בי. וכן אמ' משה
אחיך בן אמך לאה אמ' בן
אמך ולא אמ' בן אביך ש'
שהיו מראים אותך אחוה
והיו נכרי ורחוק כבן יום
שלא נחלו ולא נחלין.
כאשר שמעו טושנה. וגם
נביאי השקר וכהני הבעל
שהיו מתעים את ישראל
שנ' ומצא כהנים מקצות
העם. כגון קוסמים מאחר
ומחטיאי העם. כאשר בדוי
שלא נטרתי שנ' נטר אלהים
אחרים. וזה הדבר באמ' ש'
שאול פ' עשו ששאלו מלך
שנ' ותאמרו לי כי מלך ימ'
ימלוך עלינו וג'. ואו ויי' ש'
אלהינו מלכנו וכן אמ' משה
תחת אשר לא עבדת את
יי' ועבדת את אויביך וג'
ועבדתם שם אלהים אחרי'
כמו' ועבדתם שם עובדי
ע"ז. ואו ויתנם ביד גוים וג'
וכן אמ' זה לעשות עוד
לבדוי. ועתה אורה בו יג'
אוהבם. עתה שאולות הש'
השכינה מישראל מאומות

הגידה לי שאהבה נפשי.
אלו ישר' שהיו ישראל
אוהבין למקום איכה תרע'
מה העסק בגלות בלא
נביא ובלא כהן שירה יג'
אוהבם דרך תורה ומעשים
טובים. איכה תרבין בצה'
ואח משלה גלות בצהרים
כי בצהרים ישכח של
שמש ביותר ומי אדם וכו'
מכניסין בהמתן לביתן ש'
ואו החיה וכן הוא אומר
ומקטב ישוד צהרים. ר"א
איכה תרעה בעולם הזה
כדי שתרבין שהוא יגב'
צהרים שלא יאור לצדיק'
שנ' לא יכם שמש ושרב
וכן אמ' משה יפקד יי' ש'
אלהי הרוחות לכל בשר
וג' אשר יצא לפניהם וג'
אשר יוציאם מחטאו וג'
ואשר יביאם לידי מעוה
וכן בדורות אותה הדרך
המורעין והמכין אומרו
ישר' שלמה אהיה כעטיה
כלי רועה. וכגון ויעטך ע'
עטה ויתכן כגון ויעט כמ'
בהם. כי כאשר העדר
בלא רועה הכל מעטעים
עליו כגון ויעט העם. ויש
שמפרשין כן שלמה אהי'
אם אהיה כשואל שכח
כן והיו עוטה ואבל כגון
עטה אור. אבל מדעתי ש'
כעטיה של מעורע שכת'
כו ועל שפם יעטה כאשר
כן הגלות על עדרי חבריך
אלו האומות שחברים
לך חבר. ר"א הגידה לי כנ'
כנסת ישר' שהיו בגלות
אומרת לפני המקום גר'
גזרת עלי זה הגלות בלא
נביא ובלא כהן תורה ובלא
קרבנות ונדבות ומנחות

שהיו מקריבין לפניך איכה
תוכיח ותרעם ותרביצני
לעולם הבא. שלמה אהיה
כעטיה. כבושת פנים על ידי
עדרי חבריך הצדיקים שהיו
עמם נביאים שנ' ידברו עליו
חברים. אמ' לה הק' אל תיראי
אע"פ כי בגלות אתה בלא מלך
ובלא שר ובלא כהן וארוך
אני אושיעם לשלטון שנא'
לשום לאבלי ציון. פאר זו
כהונה שנ' לכבוד ולתפארת
שמן ששון זו מלכות שנ'
שמן ששון לך וג'. מעטה
תהלה זו שכינה שנ' הוא
תהלתך. אותה השכינה ש'
אם לא תדעי לך היפה בנש'
התעסקי צאי לך בעקבי ש'
הצאן אברהם. ברכי אבות
באברהם כת' ויהי לו צאן וב'
ובקר. ביצחק כת' ויהי לו מק'
מקנה צאן. ביעקב כת' ויהי
לי שור וחמור צאן. לאחר
יעקב הקדים שור וחמור ש'
משל יוסף. רבת בו בכור
שורו הדר לו. וביששכר כת'
יששכר חמור גרם. כאשר
כת' וינהג את הצאן לכן אמ'
יעקב הצאן ורעי את גדיות'
כאשר אמר יעקב ברוח נב'
נבואה שנ' וירא והנה באר
בשדה והנה שם זו הורדה
שנ' ויפתו ומעשתי חוצה
שלשה עדרי צאן אלו ג'
אומות ישמ' ועשו וישמע'
כי מן הבאר ההוא ישקו ש'
העדרים כי שלטון ודבר'
תורה שותן. והאבן גדול על
פי הבאר כי התורה היתה
גנוזה מן האומות לכן אומר ש'
לא נטל ויראה כשראה יעקב
לרחל עזר ויגל את האבן
שראה כי לבנו יתן שעלי'
תורה על ידי משה שבו כת'

במשה ואהרן הרועים וגו'
ונענשו כי למשה היה ראוי
לגאול טעמי תורה לכן גרש
את הרועים שאין חלקם
בתורה שנ' כי דלה דלה לנו'
לנו הדלה כל טעמי תורה'
וישק את הצאן אלו ישר'
שדלו טעמי תורה לכן אמ' :
משכנות הרועים בגלות :
רא' אם לא תדעי לך קין וג'
גאולה' עמי ובקרי צאנך כל
כגון היאורות שאהיר אותך
ישר' כדי שישובו אליך הנ'
תשובה שנ' ודעי את גדיו'
גדיותיך בדרכי תורה ובמע'
ובמצות ובתשובה כדי של'
שתוכי' למשכנות הרועים'
שנ' והושיע ייי' את אהלי וג'
וכן דוד אומ' משכנות ליוכר
יעקב' ת' לססתי'
אמר ולסוסתי מה לקול הנ'
תהו המון רים' וכן אמר ור'
אריח שמעך' לקטינת סוסי'
הרכה שיוספתי וחיערתי'
לקריאתך ברכבי פרעה אה'
להושיעך' שנ' דרכת בים
סוסיך' סוסים הרבה' ריע'
ראיתיך רעיתי' שיתקנתך
ומעקתך' שנ' ויותם תחרי'
תחרישון' זו ראיתי בספר
יוצרה' רגו ראיתיך לרעיתי'
שם הראיתי לכל טרעיתי'
אותו' ולספתי קטינת סוסים'
כל קיידיו בלע' ראיתיך :
ירישאוי בלע' מה אותי
ראוו להרוג' כי שם קשתך
בקישוטים' עוים' נאוו לחיי'
בתורים' שורות שני אזון
ומינחת זהב' יעירך בחרוז'
ענקי' זהב ומרגליות חרוזות
של בפתלי' זהב של בירת
תורי זהב נעשה לך'
גואלנו אני ובית דיני לפני
בין פרעה שישיאו ויהו'

ואחזק את לבו לרדוף אח'
אחריך עם כל שנה גנדי :
אמעיתיו כדי שנעשה לך
תורי זהב' קישוטי זהב' עם
נקודות הכסף' שהיו בידך
כבר שהוצאתם ממצרים
שגדולה היתה ביזת הים
מביזת מצרים' נקודות' כלי
זהב המצריים בה נבוזו
והונים' עד שהמלך במסבו'
משיבה כנסת ישר' ואומרת
כל זה אומת גאולתי טובה
אוי גאולתי רעה כי בעוד
המלך על שולחן ומסיבת הנ'
חופתו' נרדי נתן ריחו' חל'
חילוף. להבאיש בעוד שה'
שהשכינה על הר סיני קלק'
קלקלתי בעגל' ולשון חיבה
כתב הכתוב נתן ולא כתב
הבאיש אלא הסריח' צרור
המור דודי לי' דודי שעשה
כמי שיש לו צרור המור :
בחיקו ואומ' הרי לך צרור
זה שיתן ריח טוב יותר הרא'
הראשון שיטרתך הכן
נתרצה לי על מעשה העגל
ואמר להם כפרה על עונם
בהתרכם המשכן ויבאו וג'
זהב המשכן ויכפר על זהב
העגל' בין שדי ילין' אומ' :
שאמרתי בו אומר לשכן :
בין שני בדי ארון' אשכול
הכופר' יש משם ששוא :
כופר מין כפרים עם נרדים
ועשוי כאשכלות הגפן' ה'
בכרמי עין גדי שם הוא וג'
ומעי' ודומתי בוגדת שעו'
שאותן כרמים עושין פירו'
ד' או ה' פעמים בשנה' והג'
ודומיו היו לכמה כפרות
ומחלות שמחל לי הק' על
כמה נסיונות שנסיתיו :
במדבר' הנך יפה רעיתי'
אף הייתי טשה כקילקולי'

והוא חוקני בדברי ריצוי
לומר סלחתי כדבריך' והרי
את יפה ויפה' כי עיניך יונ'
כיונים כעינים יונים כלה עה'
שעיניה כעורים כל גופה
צריך בדיקה' ושעיניה נאוו
נאות אין כל גופה צריך בה'
בדיקה' והדוגמא הזו אמה'
מחלתי לך על עונך' והרי :
את יפה במעשה והנך יפה
כשוועי' יפה במעשה אבות
ונאה במעשיך' כי עיניך יונ'
צדיקים יש בך שדבקו בי
כיונה הזו שמשמרת את
בן זוגה ראויה ומתת אותו
להזדווג' לאחרת' כן ויוסף
אלא כל בני לוי ולא טעו בע'
בעגל' ועוד הנך יפה במע'
במעשה המשכן שנ' והנה
עשו אותה ויברך אותם מש'
משה' הרי שקילסם על כך'
הנך יפה דודי' לא היופי :
שלי אלא שלך' אתה הוא
היפה' אף נעים שעברת
על פשעי' והשריתה שכי'
שכינתך בתוכי' והוא קילוס
ירידת האש' וירא העם וג'
וירנו ויפלו על פניהם' אף
ערשנו רעננה על ידי נעימ'
נעימותך' הנה רעננה ערש'
ערשינו' בבנינו ובנותינו
שהיו טלו נקבצים אליך
פה שנ' ותקהל העדה וגו'
המשכן קרוי מטה שנ' הנה
מטתו שלשלמה' וכן המק'
המקדש קרוי מיטה שנא'
בואש בחדר המטות אשר
בבית ייי' על שם שהוא
פריה ורביה של ישר' קורות
בתינו' סבח המשכן הוא
וה' רהיטינו' לא ידעתי :
אם לשון קרשים הם אם
לשון בריחים הם' אך בלשון
משנה ידעתי רהיטי ביתו'

של אורה הם מעידין אותו׳
החבצלת׳ היא שושנה הב״
העמקים׳ היא נוה ומשול
משושנה שנהרים לפי ש׳
שמרטבת האויר׳ שאין נה
החמה שולט שם כשושנה
בין החוחים שעקבן אותה
האויר׳ והיא עומדת תמיד
בנויה ואדמומיתה׳ כן ר׳
רעיתי׳ בין הבנות מפתות
אותה לילך אחריהם ולרד׳
לעות במותם׳ לאלהים אח׳
אחרים׳ והיא עומדת באמ׳
באמונתה׳ כתפוח׳ של
אילן תפוחים שהוא בין ש׳
אילני פרק׳ חביב מכלן ש׳
שפריו טוב בטעם ובריח׳
כן דודי בין הבנים׳ כל הב״
הבחורים׳ והמזלות כך ש׳
הק׳ מכל האלהים נבחר׳ לה״
לפיכך בצלו חמדתי׳ וישב״
וישבתי׳ ומדרש אגדה ש׳
התפוח הזה הכל בורחים
ממנו שאין לו צל כך ברחו
כל האומות מעל הקב״ה
במתן תורה אבל אני בצלו
חמדתי וישבתי׳ אל מרק
היין׳ אהל מועד׳ ששם
נתנו פרטיה ובאוריה של
תורה׳ ודגלו אותה היא ש׳
עלי׳ שרני וכרת׳ ואהבת
ואהבתו׳ סמכוני באשישות׳
טורת החולים הסומכים
אותם באישי׳ ענבים׳ ש׳
אני באשישות סלת נקייה׳
רפדו׳ רפידתי׳ סמכותי׳ בכ״
בתפוחים׳ לריח טוב׳ צריך
החולים כך חולה אני לא׳
לאהבתו׳ ניסיוני לו פה
בגלותי׳ רפידה לשון מעצ
הוא כמו ירפד חרוץ עלי׳
טיט׳ שמאלו תחת לראשי׳
במדבר׳ ואותו התקינו׳
דרך ג׳ ימים עפ״ע ותור וכ׳

מנוחה׳ ובמקום המחנה
מוריד מן ושליו וכל זה יו״
אני מזכרת עתה בגלותי וכ״
וחולה לאהבתו׳ השבעתי׳
אתכם׳ אתם האומות׳ בצ׳
בצבאות׳ אי באילות השד״
שתהיו הפקר ומאכל כצבי
ואיל׳ אם תעירו ואם תעו׳
תעוררו׳ מה תעורר על
השרה׳ קלונייר בלע׳ ישר
מדרשי אגדה רבים ורבים
ואינן מתיישבין על סדר
הדברים כי רואה אני שנ״
שנתנבא שלמה ודבר על
הגליות ועתידות ומתן תורה
ובניית הארץ ובית הבחי׳
וגלות בבל ובית שיני וחו׳
וחורבנו״ שושן
לסוסתי׳ לזה נמשלו ר׳
ישר׳ בסוס׳ זה הסוס אותה
היין אותו ואותה הקשט
אותו והוא ממעט של אל
הרי כסוס כנפיר׳ כן ישר׳
הק׳ מה עשה עותם אות״
אותות ומופתים והם היו
מכעסים שכמה אמרו אותו
במרד׳ לכן אני׳ לסוסתי׳ ור״
והוא פירוש לסוסת שהיה
שהיתה תוספת לו לתקן
את הדבר כגון היושבי הא׳
המגביהי המשפילי מקימי
מושיבי ההפכי ובולה וכו׳
וכל אלה הרואין להן לתקן
ואין לפרוש׳ ישרינו׳ וע״
פרע׳ רכב מושב אותה בכ
במצרים ובגלותם׳ והוא
לשון תוכחה מאו׳ כגון ירע
שור קונהו׳ ואף גם חסירה
בשמים וג׳ כי אלו מכרים
לידעם מישר׳ הין תמיד
מכעסים כי עדיין הם במ׳
במצרים שמרו ולא שמעו
כאשר פירש יחזקאל ספר
הגבורה שנ׳ ביום ההוא נש׳

נשיאי את ישר׳ וג׳ ואמר איש
שיקוצי עיניו וג׳ ויאמר
וימרו בי ולא אבו לשמוע
אלי׳ לכן אני׳ לסוסתי׳ כגון
ולפני מבהמות ארץ שהם
שומעים לאוסרם׳ וישר׳
לא היו שומעים לקונם׳ ר״
לסוסתי כת׳ אני׳ הק׳ כאשר
ששתי ברכבי פרעה כן הב״
ספתי׳ עלי בגלות כגון וכב׳
וכיעור אותם הם׳ ועד ה׳
מפורש בהרבה פנים ולא
אכלתי להאריך׳ נאוו לחייך
בתורים׳ אלו משה ואהרן
שהיו מלמדין התורה ומיעו׳
וחקים המועדים ומכן לה״
לחיים׳ בואהן כת׳ הזרוע ו׳
והלחיים׳ ובמשה כת׳ לא
נס לחה׳ כגון לחלוחי הגו׳
הגעיור ולא כלחי כי לחי שם
הוא ולא תוכל להסיר היור
ועליהם נאמר ירדו משפטי׳
ליעקב׳ והם היו משרתי׳
אל וכהנים בעטרת המזבח
ולויים בשיר׳ ראו בתורים ש׳
בואתן הורין ובני אותה הב״
המקריבין לפני שנ׳ וישני הנ׳
התורים׳ ועוד נדרש להרבה
פנים׳ עיוורך כחרוזים אלו
משכן וכל אלו כי כאשר ש׳
החרוזות הן אחר אחר
חורזים ויעשו ענק גדול
בצואריהם כן ערכות ומש״
משכן מעט מעט מכל
ישר׳ עד שעשו ערכי הב״
המשכן ואורים ותומים וג׳
ובגדי כהונה וכל הרואין לה״
להן׳ שנ׳ והנשיאים הביאו על
העשים׳ וכן מקום אשר קנ״
קנה דוד את הגורן בכסף ב׳
שקלים חמשים ובדברי הימי׳
כת׳ ויתן דוד לארנן במקו׳
מקום שקלי זהב שלש מא״
מאות׳ שבט הוא אומ׳ ויתן

רום לארץ ואין אומ' קטנה מכ'
שכן דרכם של מלכים לירדן
מתחת לאשר ישר' בנחלה
ר"ל עיניך כברכות הוא
היכל שנ' כמגדל דוד צוארך
וכן פירשו חכמים ובמתכם
למטה. ויפה על עיניך כמגן
יומה ראית יוסף. ברוח נבואה
שעומדין להרב מקדש ראשו'
ראשון ומקדש שני שהיו
בחלקו של בנימן ובנימן ב
בכה על חורבן שילה שהיה
בחלקו של יוסף. שנ' וימאס
באהל יוסף. ועוד מפורש
בפנים אחרים ואין יכולתי
להאריך לכותבו. עד שהמ'
שהמלך במסיבו. כי עדיין
לא ירד הק' למצרים לגאולם
והם האמינו בו שנ' ויאמן ה
העם. ועד שלא ירד הקב"ה
לסיני הם היו מקיימין את
המצות. ד"א עד שלא נתן
להם את התורה ענו נעשה
ונשמע. צרור המור דודי
לי. זה המור ראש לכל הב'
הבשמים כך הק' עליון על
כל בני עליונים. זה המור
אם אתה מעור אותו כמו'
כמוה בגדים ריחו נודף בכל
כך הק' בנוקמי מרום ומוראו
ומושלתו בכל העולם. בין
שדי ילין. בין שני הכרובים.
ד"א בין שני ירושות עבר
הירדן וארץ כנען. ד"א בין
שדי ילין. ירוהו כלפי העטן
בין שדי. ד"א הורתו הטוע'
הנושקה כשרי. שנ' אילת
אהבים. זה הדר כל שהשע'
ומשמש בו אותיו טעם. אומ'
דברי תורה כל זמן שאדם יגע
אשכול מעות עשה וכן ב'
וכן מצות לא תעשה הוא
שדי שנ' אם תשכבון בין ש'
שפתים. ואו' חבק בין האש'

האשפתים כל זמן שאתה
בין שפתים היא בין שדי
ילין. ויתכן להיות בין שני
הרים הר גריזים והר עיבל
כי שם קבלו ישר' ברכות וק'
וקללות. וכן ראוה ובריה שנ'
וההרים הרי נחשת. כלומ'
בין גלות ראשונה לגלות
שניה. שנ' שוה לאחת הו'
תישן ויש. אשכל הכפר
דודי לי. עתה כנסת ישר'
ואומרת צרור המור הירד'
מעירים כמות הר המוריה
גיזל אותי ממצרים אבל
כזו הגלות אשכול הכפר
הוא יכפר את עונתי ויש'
ויגאלני ואעשה שנ' לא ואח'
לא ענכם אני עשה ואומרת
השכינה לכנסת ישראל
הנך יפה רעיתי והו שיו'
הנה ויש להאריך היום ב'
ואומרו מי סומכה מולם
ויש השכינה אומרת מי גר
אותך עליך יפול ישר' אומ'
עליך הורגנו כל היום ושני
ושכינה אומרת כי נער ישר'
ואהבהו. כלומ' רבות לאין
חקר' כן כמו העניין אומרת
השכינה הנך יפה רעיתי
ואומרו ישר' הנך יפה דודי ב'
אף נעים. הנך יפה עיניך
יונים הם עיני העדה של
והיה אם מעיני העדה ואין
ואומ' בטח בדד עין יעקב.
עיניך טובים ומעשיך יפ'
יפים לאמור כן עיני העדה
שהם זקני העדה ומוריים
לעדה ומלמדים לישראל
בין טוב לרע. כאשר פניה'
טובים שהיו לישר' בכל דור
ודור. השיבה כנסת ישראל
ואומרת הנך יפה דודי אף ב'
נעים. ואומרו ישר' לפני המק'
המקום יפה אתה בכל מה

שעשית עמנו. וגם נעים
אתה בכל מה שתעשה ד'
עמנו ועתיד לעשות. אף ער'
ערשנו רעננה. זו מלכות
משיח שתהיה רעננה במה
במלכות. שנ' למרבה המשר'
ולשלום אין קץ וגו'. ואומר
ובמשיכן דולכין אותם וג'
ומנין כי ערש מלכות היא
שנ' הנה ערשו ערש ברזל
וכן אומ' דוד אעלה על ערש
יצועי. וערש וכסא וקרונים
בפירוש. ד"א אף ערשנו ר'
רעננה. זו ירושה שתהיה
רעננת בימות המשיח. כמ'
שנ' בעת ההיא יקראו לירו'
לירושלם כסא ייי. קורות
בתינו ארזים. מאלו אומות
העולם שאומרים הלויין בותל
כי כאשר הבית עומד כנג'
בקורות כן ישר' עומדים
נוכח האומות. שנ' ואמן נ'
בריתו את אברהם את יצ'
יצחק ואת יעקב. ואומר
וזכרתי את בריתי יעקוב
וג'. ואומ' ומאהבת ייי אות'
אתכם. רהיטנו זכות יעק'
כי כאשר הקורות סומכין
כך עשן ומשחרין ומאר'
ומאריך הבית ומעשן האש
כן אברהם יצחק ויעקב
כת' כהן אומ' בעבור ישועת
ועשו שנ' אומ' בריתי יצח'
אומ' את בריתי אברהם. אומ'
אומל רהט הוא נקי וטהור
וכמו שלם היו נקיים. וכן
אומ' בלעם הרשע כאוהלים
נטע ייי כארזים עלי מים.
ואומ' כארז בלבנון ישרא'
ברותים. ברושים ואשו' ב
וכן אומ' קורות בתינו ארז'
כי בכל פעם ופעם שחטא
שחטאו ישר' משה היה
ישען לזכות אבות ואומר

וכור

וכור לאברהם ליצחק ול'
ולישר' עבדיך. כאשר מה
מגיע נכוח מאמות לפי
למדו הק' יג' מדות מאמרות
כנגד יג' מאמיות של זכות
ואלו הן אברהם יצחק ויע'
יעקב' ואלו הן המזכרות
ייי ייי אל רחום וחנון וג' ה
לכן אמרו ישר' קורות בתינו
ארזים. אלו' כתינו כעיים ה
מחזיקים ואינן כבית עשו
לקט וכן אמ' דוד ואותינו
מלאים וכל העניין עד אמ'
אשרי העם שככה לו ולא
צריך שהחכם מוכיח על
מעט הרבה. אני חבצלת
השרון. אמרו ישר' לפני
הק' אני נוה ויפה תחרת
עלין כחבצלת שיש לו
נוה וריחו ונעימו ושל'
ושרשיו קשים וחזקים כך
כך ישר' נאים ונעימים בג'
במעשיהם ושרשיהם כמ'
חזקים רבה לגאולה עניין
לזכות. שושנת העמקי'
מי היא טובה מכל שושן
לכך משלו ישר' כחבצלת
וכשושן שנ' ותפרח כחבצל'
ואו' אם יפרח כשושנה'
וכל האומות משולים כמו
כמוץ שנ' כי אם כמוץ' ואו'
ואו' ירדה כמוץ הרים לפ'
לפני רוח' וזה דרכו של
מוץ לשריפה שנ' תהרו
חשש תלדו קש ואו' ורב'
ודלקו בהם ואכלום כן הק'
מלקט את ישר' מבין האו'
האומות שנ' כי כלה נח'
בהריגה וג' ואו' אך בך לא
אעשה כלה לכן אמ' כשוש'
כשושנה בין החוחים. אמ'
הק' כשושנה הזו כן ישר'
בין מצרים. וזה דרכה של
שושן להנוג ולשמים לכן

מלקטים אותם אומרו ה
בעשר כי הורם יכנסו'
ירד בין החחים לא יטל
להציל כי אם בעשר' כן
ישר' בני אביהם שבשמי'
יכנס במצרים ברוחו ולא
יכלו לצאת אלא בחוזקה'
שנ' ואני ידעתי כי וג' ול'
ואו' גאולם חזק' ומניין ה
שאומות העולם הם קוצי'
וחוחים שנ' כקוץ מונד'
ואו' קוצים כסוחים וכו'
וכאשר הרוח משטרת
בשושן והיא תינצל של
שלום מבין החוחים כך ה
הרבה צרות באין על אמ'
ישר' בין האומות והק'בה
מציל אותם שלאין שנ' א
רבות רעות צדיק ומכולם
יצילנו ייי' כאשר שושן
מסיירת ומשובחת בין ה
החוחים כן ישר' ניכרים ה
בין האומות שנ' כל רואי'
רואיהם יכירום וכל הגוי'
טלם מערבים אלו באלו'
ראו כאשר השושן חביב
לפני מלכים כן ישראל
חביבים לפני המקום שנ'
והייתם לי סגולה וג' כמו'
כאשר שושן משונה
מן החחים כן ישר' משו
משונים מן האומות הם
האומות במצות ובמעש'
ובמעשים טובים וכן הוא
אומ' ודתיהם שונות מכל
עם' לכן כאשר החוחים
לשריפה כן האומות לפנ'
לשריפה שנ' והיו עמים
משרפות סיד ומניין כי ה
ישר' הם שושנה שנאמר
למנצח על שושן עדות'
ואו' על ששנים מזמור
לדוד' כתפוח בעצי היע'
אמרו ישר' אם אני שושן

דודי. כתפוח. בצלו חמדתי
וישבתי' אלו ישר' שחסו
תחת כנפי השכינה שנא'
ובצל כנפיך אחסה' ואומ'
ואפרוש כנפי עליך' שאין
באילנות מושב צל כמו
כתפוח' לכן הכל ברחו ממנו
וכן האומות ברחו ממנו כך
של הק' שנ' מי לי בשמים'
ואו' לא יגור מגורך רע'
אבל ישר' חנו תחת כנפי ה
השכינה מ' שנה במדבר'
שנ' ואשא אתכם על כנפי
נשרים ולא עוד אלא הכ'
דבקים במקום ומעם כם
שנ' ואתם הדבקים בייי ה
וג' ואו' כי כאשר ידבק
האזור אל מתני וג' ואומ'
העולם שרחקו ממנו מה
כת' עליהם הן גוים כמר
מדלי' ומניין כי אומות הע'
העולם ברחו מצלו בשעת
מתן תורה שנ' ייי' מסיני
בא' ומניין שישר' ישבו ה
בצלו שנ' ויתיצבו בתחתי'
ההר' ואו' ההר חמד אל'
אלהים וג' ופריו מתוק לח'
לחכי' זו תורה' שנ' ומתוקי'
מדבש וג' ראו מה תפוח
מקדים נצו לעליו אף הק'
הקדים רפואתו שלישית
למכה כרופאי ישר' בצלו
חמדתי וישבתי' עניו הע'
הכבוד' ופריו מתוק לחכי'
מן ובאר שנ' וטעמו כצפ'
כצפיחית בדבש' ומניין ה
אף לעתיד שנ' וסוכה תה'
תהיה לצל יומם מחרב' ה
ופריו מתוק לחכי כמה נ'
שנ' ועל הנחל יעלה על
שפתו' ואתם הרי ישראל
ענפיכם תתנו' ואומ' כנ'
ישר' כאשר חמדתי בצלו
הביאני אל בית היין' אמרו

ישר׳ כאשר שמענו בקולו
תחתית ההר גם הוא נקבן
לנו סנהדרין שהם זקנים שנ׳
שנ׳ ואל הזקנים אמר וג׳ כמו
שמפורש למעלה כי יוין יין
היאמר מיין כי יום תורה שנ׳
ובליו מהחיר יין וחלב׳ ויאמר
לאשוך מיין׳ בחכמה כי כבר
אמרה אל למואל שתו יין ג׳
אלין מיין בחכמה כי אין יין
היאמר מיין אלין חכמה ולמ׳
נהג בחכמה׳ ויאמר לך יא׳
אכול בשמחה לחמך מ־ן
לכן לחמו בלחמי׳ ויאמר יין ג׳
ישמח לבב אנוש׳ ואין שמ׳
שמחה כשמחת תורה שנ׳
ואלו תורתי שעשועי׳ לה׳
להעיל פנים כגון חכמת יא׳
אדם תאיר פניו׳ לכן אמרתי
כי היין הוא החכמה כמפו׳
כמפורש למעלה׳ וכן אמ׳ וחכ׳
וחכך כיין הטוב הולך דודי׳
למישרים׳ כי אין לך דבר מע׳
בערך החכמה מאשת רבי׳
רבינו דכת׳ כו לחם אין אוכ׳
אוכלי ומים אין שותי׳ ויאמ׳
ואל יאכלו בני ישר׳ היו לאו׳
לאורת כי בית היין הוא תורה
שנ׳ ודגלו עלי אהבה׳ כי כאו׳
כאשר באו לחורב ולמיני ג׳
וקיבלו את התורה השרת
שכינתו ביניהם׳ שנ׳ ועשו ג׳
לי מקדש׳ עלי׳ כגון כתוכי׳
כגון ואדרתי על ההרים׳ ואו׳
והיה משכנו עליהם׳ ואו׳
בהיות מקדשי בתוכם׳ לכן
אמרתי׳ עלי כתפי׳ וכן הוא
אומ׳ הלא בלכתך עמנו וגו׳ ג׳
ואו׳ ובשם אלהינו נדגל׳
לכן אמרתי דגלו שכינתו ג׳
אהבה׳ דאהבה עליך והיה
כנור ונבל ותוף וחליל טון ג׳
ערי׳ הקדשות בית בכנור וב׳
ובנבל ובתוף וחליל ובכל אות

בלא מיאין׳ ויש אומרים
אהבה גימטריא אנ׳ כמנר
אנ׳ שכנתים עם לוי׳ ר׳ אומר
ודגלו עלי אהבה כי קדש ט׳
שכינה היתה נסעת ואחר
כך ישר׳ שנ׳ על פי יי׳ יחנו׳
ואו׳ אשר ישכן שם הענן
שם יחנו׳ סמכוני באשיש׳
עתה כאשר ישר׳ קיבלו על
שורים עליהם וחסו תחת
כנפי שכינה גם הקב״ה פתח
להן גנזיו וסומך ידו על ראש׳
ראשי קרנט׳ באשישות׳ ג׳
כגון יאשה ריח ניחח ליי׳
ואו׳ ואישי ריח׳ ואומר
ולקחת מראשית כל פרי׳ ג׳
האדמה׳ ולקח הכהן הטנא
מידך׳ לכן אמ׳ בתפוחים׳ ג׳
כי תפוחים בכלל הפירות
הט׳כן ואין שאותם עשים
כן חולת אהבה אני שנודע
אותם אהבי׳ ואו׳ אהבת
עולם אהבתיך׳ ואומר יא׳
אהבת כלולותיך׳ שמאלו
תחת לראשי יום אעשה
חקותיו ועדותיו היו עלי
כבר ערה שנ׳ עזו אנכי כג׳
כעתה׳ לכן הנביא אומר ג׳
ואהיר אותם בליו שטעה
שנ׳ השבעתי אתכם בנות
ירושלם׳ אלה דברי הברית׳
שנ׳ ויקח ספר הברית׳ הנ׳
קול דודי הנה זה בא׳
חזר המשורר על הראשונ׳
הראשונות כאדם שחוזר
בדבריו וחוזר ואו׳ לא
אמרתי לפניכם ראשית ג׳
הדברים׳ הוא התחיל ואו׳
הכאיני הולך חרדין׳ ולא
סיפר הייך פקדם מצרים
בלשון חיבה׳ ועכשיו אומר
משיכה זו שאמרתי לפני׳
לפניכם שמשכני דודי וג׳
ורעני אחריו כך היתה ט׳

כך היתה מאיש הייתי אות׳
אומרת לגאולה עד תום ד׳
מאות שנה שנאמרו בין ג׳
הבתרים׳ וקול דודי הנה זה
בא לפני הקץ כמדלג על
ההרים ומקפץ בגבעות׳ רו׳
דומה דודי בקולות מרועתו
שמיהר להביא׳ כמני וכמ׳
וכעופר האיילים׳ שפר׳ ג׳
אל בהור׳ הנה זה עומר ג׳
סבורה הייתי לישב עוד ענ׳
שנה אלים רבים׳ והנה הו׳
הודיע שהוא עומד ומציץ
מחלונות השורים את הע׳
העשוי לו שנ׳ ראה ראיתי׳
את עני עמי אשר במצר׳
ענה דודי ענייה זו לשון ע׳
צעקת קול רם כמו וענו הל׳
הלויים וג׳ ויאמר לי׳ על ידי
משה׳ קומי לך׳ ואעלה את׳
אתכם מעני מצרים׳ כי ג׳
הנה הסתו עבר׳ אין עכשיו
טורח בדרך׳ הרג׳ הגשם ג׳
פיתויו הנינצים נראו בארץ
קרבו ימי החיות׳ שהאילנ׳
מוציאין פרח והולכי דרכי׳
מתענגין לראותם׳ ועת ג׳
הזמיר הגיע׳ שהשפירה
עתמין זמיר וקול ערב לא׳
להולכי דרכים׳ וקול התור
נשמע׳ כמשמעו׳ תורים
ובני יונה׳ דרך הצפור׳
להיות משוררין ומנפצ׳
ומנפצפין כאחד מכון הג׳
התאנה חנטה פגיה׳ כמ׳
כמשמעו׳ והגפנים סמדר׳
נתנו ריח׳ כשנפל הפרח
והענבים מוכרין זה מזה
וניכרין כל ענבה לעצמה
קרויה סמדר׳ כן העניין ג׳
זה לפי פשוטו לשון חי׳
חיבה ופיתוי שבחור ומר׳
מרעה אותו לילך אחרי׳
כן עשה לי דודי על ידי מש׳

משה ואמ׳ לו על ידי יוצ׳
אהרן קומי לך. ורבי לך׳ וכו׳
ישאלו איש מרעהו. כי כ׳
הנה הסתיו עבר. אילו ר׳ כ׳
מאות שנה דילג עליהם לאבו׳
לאבותם משנולד יצחק הג׳
הגשם שהוא טרחותו של
מורג. חלף והלך לו. כלומ׳ ש׳
שנה של קושי השיעבוד
נגזרו עליכם והלכו להם׳ וכו׳
משנולדה מרים הקשו המ׳
המצריים שיעבוד על ישר׳
ולכך נקראת מרים על שם
שמררו׳ המצרים׳ חיי אבו׳
משה ואהרן ומכנס לכם
לכו ערכיכם׳ ועת הזמיר
הגיע׳ שאתם עתידים לומ׳
שירה על הים׳ וקול התור׳
קול התייר הגדול׳ ר״א קול
התור׳ קול שהגיע תור וכו׳
ומן יציאתכם׳ התאנה
חנטה פגיה׳ הגיע זמן של
בכורים לקרב׳ שתכנסו לאר׳
לארץ׳ והגפנים סמדר קרב
זמן נסכי יין׳ ר״א כשרים שב׳
שבכם חנטו והנעו לפני יי׳
מעשים טובים והריחו ר״ה
ריח טוב׳ קומי לכי כת׳ אור
יקירה׳ קומי לך לקבל י׳ הדב׳
הדיברות׳ ר״א התאנה חנט׳
פגיה׳ אילו פושעי ישראל
שמתו בשלשת ימי אפילה
והגפנים סמדר אילו הנשא׳
הנשארים מהם שעשו הם׳
תשובה ונתקבלו׳ פסיקתו׳
שולשן׳ קול דודי הנה
זה בא׳ אמ׳ הק׳ שהיה מד׳
מדבר עם משה בכל פרק
ופרק של׳ מדלג על ההרים׳
מקפץ על הגבעות׳ בכל
נסיעה והנייה קודם מינו׳
ועל הים של׳ וישב המים
ויחנו בים רבת׳ זה הנעק׳
אלו׳ ביום ומרה׳ ויצעק אל

יי׳ ויורהו יי׳ עץ׳ ביום כ׳
למדבר סין ומשה עלה וגו׳
הנה ממטיר לכם׳ ביום לפ׳
לרפידים עבור לפני העם׳
ביום לסיני ומשה עלה אל
האלהים׳ ביום למדבר פארן
התקדשו למחר׳ ביום למדבר
צין קחו את המטה׳ ביום כ׳
לע׳ ערבות מואב וידבר
יי׳ אל משה בערבות מואב
לכן מדלג על ההרים מקפץ
על הגבעות׳ שהיתה הולכ׳
עמם בכל מקום ומדברת ע׳
דומה דודי לצבי׳ בכל פעם
ופעם שחטאו ישראל
במדבר נגלה עליהם הקב״ה
ואמ׳ של׳ הנה זה עומד יו׳
אחר כתלינו׳ אחרי הפרכ׳
של׳ והבדילה הפרכת לכם׳
משגיח מן החלונות וגו׳
מציץ מן החרכים׳ שהיה
מגלה שכינה עליהם שנא׳
אתם ראיתם כי מן השמים
דברתי עמכם׳ ומזה וירא
כל העם וג׳ ויבו׳ ויראו אליכם
כבוד יי׳ וכל הדורין לגילון׳
ויש שמפרשין קול דודי הנ׳
זה בא כטוולות מצרים של׳
ויאמן העם וישמעו׳ הנה
זה עומד אחר כתלינו׳ כי
כלו׳ עדיין לא היה זמנם כ׳
לגאולה והק׳ דילג הקץ אבל
לא יתכן כי כבר נגזר מרקן
תורה של׳ כתפוח בעצי הי׳
היער׳ ואמ׳ הביאני אל בית
היין׳ מפורש׳ ואשר אמ׳
חכמים בית היין׳ גלות וכו׳
מצרים גם זה לא יתכן׳ כי
כבר אמ׳ כמו שהורתי ויאמ׳
ושכבתי׳ מפורש לאלה׳
אל השבת כיצד כן הוא
כאשר הק׳ כרת עמם ברית
במו שבת ויקח משה את
הדם ויראו את אלהי ישר׳

כל העניין הזה והיינו הש׳
השמועה של׳ השמעתי את׳
אתכם׳ כאשר אמ׳ למשה ר׳
עלה אלי ההרה ויהיה שם׳
אמ׳ משה קול דודי הנה זה
בא׳ של׳ וישכן כבוד יי׳ על
הר סיני׳ וכאשר עשו אותו
המעשה אמ׳ הק׳ למשה לך
מרי רד׳ נתנחם משה ואמ׳
דומה דודי לצבי או לעופר
האילים׳ מה דרכו של צבי
בורח ומדלג ממקום למקום
כן הק׳ עד שלא נתן להם הת׳
תורה אמ׳ לו ועתה הניחה
לי ואחר יוצי בהם וג׳ אמ׳ לו
משה למה׳ אמ׳ אתמול
שמעו אנכי אנכי ולא יהיה
לך ועתה עשו להם עגל
מסכה. אמ׳ לו משה רבונו
של עולם וכי אמרת להם כ׳
אנכי יי׳ אלהיכם ולא יהיה
לכם אלהים אחרים׳ ולא לי
אמרת אנכי יי׳ אלהיך ולא
יהיה לך מיד וינחם יי׳ על
הרעה׳ לכך אמ׳ הנה זה עומ׳
אחר כתלינו׳ כלו׳ היה שני
שכינה עימו שנ׳ גם את הד׳
הדבר הזה אשר דברת וג׳
מיד אמ׳ למשה קומי לך רע׳
רעייתי׳ של׳ ועתה לך נחה
את העם הזה׳ ויאו׳ לך עלה
מזה׳ מיד אמ׳ משה אם כ׳
אין פניך הולכים אל תעלנו
מזה׳ אמ׳ הק׳ פני ילכו׳ של׳
כי הנה הסתיו עבר׳ אמ׳ הק׳
עבר כעסי עבר וחלף׳ ומה
ומנין כי סתיו הוא כעס כ׳
של׳ הלא קציר חטים היום
אקרא אל יי׳ ויתן קולות
ומטר׳ למה כעסי עבר כי כ׳
נצנים נראו בארץ אילו כ׳
בני לוי רבת׳ ויציצו פרח וכו׳
ויצץ ציץ הם שבני חרון ז׳
את של׳ ויעשו בני לוי כדבר

משה ואהר׳ האומר לאחיו
ולאחיו וג׳ ועת הזמיר הגי׳
אילו שעשו את העגל של׳
ויגף ייי׳ את העם וקול
התור נשמע זו תפילתו ש׳
שלמשה שנ׳ ועתה אם
תשא חטאתם וג׳ ועתה
יגדל נא כח אד׳ כאשר
הק׳ ריל׳ קץ מצרים וגו׳ :
הנה זה עומד אחר כתלינו׳
ענה דודי ואמר לי׳ שיא׳ :
למשה דבר אל בני ישראל
ויסעו׳ כי הנה הסתו עבר׳
עבר זה שיעור לאברהם בב׳
ירע הרע׳ הנצנים נראו :
משה ואהרן׳ עת הזמיר׳
זמן השירות כנענים׳ קול
התור׳ אלו ישר׳ שנ׳ אל תת׳
השכן לחיי נפש תורך׳ אנ׳
לעניין ראשון ישר׳ בעני׳
לכך כתב לך אלך ואילך
התאנה חנטה פגיה׳ אלו
ישר׳ שכיון לראות שנים
כעניין של בראשון וישא
העם את הדבר הזה ויתאב׳
והגפנים סמדר שנ׳ ותהיה
כל מבקש ייי׳ ויאמר אל׳ הק׳
הנה אנכי שולח וג׳ ואמ׳ אין
כי היונה וגפן ישר׳ הם של
כענבים במדבר מצאתי יגי׳
ישראל׳ ואומר גפן גבורך
ישראל׳ ת״ ירנני
בחגוי הסלע׳ זה נאמר על
אותה שעה שירדו פרעה
אחריהם והשיגם חונים :
על הים ואין מקום לנוס לא׳
לפניהם מפני הים׳ ולא לא׳
לרפעות מפני חיות רעות׳
לכך היו ישר׳ דומין באותה
שעה ליונה שבורחת מפ׳
מפני הנץ ונכנסה לנקיק
הסלע והיה נחש שש בה
יעיזה להוציא הרי הנץ אוי׳ :
הק׳ הראיני את מראיך את

כשרון פעליך לפני אורח
טוב כעת הזאת׳ השמי׳
השמיעיני את קולך׳ ויצ׳
ויצעקו בני ישר׳ כחגוי׳ :
נקיק׳ אין דעה קנוי׳ וכן
ויראה את מראיהם׳ ויסו
ויסעו אל מדבר׳ אש׳
אשקלייש בלעז׳ כשהן
עושין הדרך סביבות׳ ג׳ :
המגדלים ושופכים העפר
העפר למעלה להגביה
התל סביב׳ ששין אותן :
מדרגות זו למעלה מזו :
בסתר המדרגה׳ פעמים :
שיש בהם חורין ונכנסין
שם שרצים ועופות׳ אג׳
אחזו לנו שועלים׳ שמע
הק׳ את קולם ואמר לים וש׳
ושטפם והן אחזו לנו את
השועלים האלו הקטנים עם
הגדולים׳ שאף הקטנים :
מחבלים את הכרמים כשע׳
בעוד כרמינו סמדר׳ שהי׳
שהענבים רקים׳ כשהיתה
בת ישר׳ אורחת וכר והטו׳
והטועינהו היו המצריים
נכנסין לבתיהם ומחפשי׳
את הזכרים והתינוק בן׳
שנה או בן שתים טומן
והן מביאים תינוקות כל׳
בבית והתינוק מצרי מדבר
והתינוק הישראל עונהו
ממקום שטמון שם׳ והן
תופסין אותו ומשליכין :
ליאור׳ ולזה קראם שועל׳
מה השועל הזה מביט לא׳
לרפעת לאחריו לברוח :
אף׳ מצרים מביטים לאח׳
לאחוריהם שנ׳ ואוספה וג׳
מפני ישר׳ שעלים קטנים
חסר אין על שם שטרע
מהם כמו שאדם כשעולו
של מקום׳ דודי לי ואני לו
הוא כל צרכו תבע ממני׳

ולא עוד אלא לי עשו פסח
קדשו בכורות עשו משכן
הקריבו עולות ולא תבע מ׳
מאומה אחרת׳ ואני לו כל
צרכי הטעני ממנו ולא מא׳
מאלהים אחרים׳ הרועה
בשושנים עלמו במרעה :
טוב ונח ויפה׳ עד שיפוח
היום׳ מוסב למעלה שלמע׳
מעלה הימנו׳ דודי לי ואני
לו עד אשר שגרם העון וג׳
ושזפתני השמש כחום היום׳
עבר השרב ונסו הצללים :
חטאנו בעגל חטאנו במ׳
במרגלים׳ נסו הצללים׳ וז׳
ובאות המגינות עלינו ופנ׳
ופרקתי עולו׳ סב דמה לך
דודי לצבי גרמתי לו להס׳
להסתלק מעלי׳ על הרי בתר
הרים המופלגים׳ בתר׳ לשו׳
לשון פליגה וחלוקה׳ על
משכבי בלילות׳ בער לי ע׳
שישבתי באפילה כל ל״ח
שנה שהיו נזופים׳ בקש׳
בקשתיו ולא מצאתיו׳ כי
אינני בקרבכם׳ כי לא אעלה
בקרבך׳ אקומה נא ואבקש׳
ויחל משה׳ אעלה אל ייי׳ :
להתפלל אל ייי׳ מצאוני׳
השומרים׳ משה ואהרן׳ :
את שאהבה נפשי ראיתם׳
מה מצאתם בפיו׳ כמעט
שעברתי מהם׳ קרוב לפר׳
לפרישתם ממני׳ לסוף מ׳ :
שנה היה עמי׳ בימי יהושע
לכבוש לל״א מלכים׳ אחזתיו
ולא ארפנו׳ לא נתתי לו ר׳
ריפיון עד שהביאותיו אל
משכן שילה׳ בשביל כל זאת
שעשה לי׳ השבעתי אתכ׳
בנות ירושלם׳ הים כהיותי
בגולה׳ כמכם אם תעירו
ואם תעוררו׳ אהבת דודי
ממני על ידי פיתוי והסתה׳

לעזוב לשוב ואחרי עד
שתחפץ בעוד שיתגרו
חפץ עלי' שושן
יונתי בחגוי הסלע' הש'
השכינה שהיא מסתרת וי'
ועיני כל שנ' יושב בסתר
עליון' הראיני את מראיך :
זה שאו' משה הראיני את
מראיך את כבודך' אמ' לו
הק' כי לא יראני האדם וחי'
ואמ' השמיעיני את קולך'
אמ' לו הק' גם את הדבר הזה'
אשר ויעבר יי' על פניו ויא'
משה קולך ערב ומראיך נאו'
ואו' את השירים השיר :
את קולו לפניך' אחזו לנו
שעלים' אילו שנאי ישראל
שהיו מחטאים את ישראל
שנקראו כרם ישר' עד' אין
לא היו מלומדי מלחמה שנ'
וכרמינו סמדר' ד"א אחזו :
לנו שעלים אילו נביאי השק'
השקר דבת כשועלים בח' :
כב' ישר' היו' אמרו כנסת
ישר' יש שם כל מה שאני
צריכה ישרה דודי לי ואני
לו שנ' והיה יהיה לי לעם וג'
עד שיפוח היום' זה שהיו
מקוים לכנס לארץ ישראל
בקרוב ובמעשה מרגלים
נגזר עליהם יום לשנה שנ'
אשר נשבעתי באפי' לכן
אמ' ונסו הצללים' אילו דור
המדבר שהיו מתים שנ'
במדבר הזה יפלו פגריכם
יחדיו ושם יאמרו' סוב דמה
דמה לך דודי לצבי' כי ויר
נסתלקה שכינה ומהם שנ'
כי אין יי' בקרבכם' לכן ויעפלו
את השכינה שנ' ועתה ד'
יגדל נא כח יי' אמ' ומשה
לפני המקום כמו שוב לך
כנות הרי בתר כרות ברי'
ברית הבתרים שנ' ועתר ד'

על הרי בתר ומשר גזרה
עליהם גזירה הזו ואמ' לאר'
למשה סוב את ההר הזה'
ואמ' ותקצר נפש העם :
בדרך' אמרה כנסת ישר'
על משכבי בלילות בקשתי
כל אותן שלשים ושמונה
שנה לא דבר הק' עמהם כב'
שנ' ויהי כאשר תמו וג'
ואחריכן וידבר יי' אלי :
לאמר' לאמר שכל אותן :
השנים לא דיבר הקב"ה עם
משה לכן אמ' על משכבי
בלילות בקשתי דודי' כאמ'
כאשר אמ' הק' ואתם פנו
לכם ויר ישר' אמרו חטאנו
שנ' ותענו ותאמרו אלי
חטאנו' ואו' ותשובו ותבכו
לפני יי' לכך יאמ' בקשתיו :
ולא מצאתיו' אקומה נא
ואסובבה בעיר' ואמ' ונח
ששבו לאחור שנ' ותהי' :
בקדש ברנע' ואו' ונסב :
את הר שעיר ימים רבים'
ואו' לסבב את ארץ' לכן :
אמ' ואסובבה בעיר' בשוקי'
וברחובות' זה מדבר פארן'
ומסעות שהיו נוסעים זה
וחונים ושיירות ושווקים
היו מביאין להם כל צרכם'
שנ' אכל כסף תשבירו וג'
ואו' אכל תשברו מאתם'
ומכאן שהיו קונין את :
המדבר דרך שלשים ושמ'
ושמונה שנה שנ' וירד'
בשנה השנית ויסעו בני
ישר' למסעיהם ממדבר
סין' ויאמר נסע העם חצר'
ויאמ' וישלח משה לרגל'
הלכו ושבו בארבעים יום'
וכאשר פרחו שבו ויב' כנ'
ומסעות שנ' ויסעו מהר
ההר דרך ים סוף' עמה מים
סוף עד הר ההר כ"ו מסעו'

ויצאו מן ים סוף' ים ומדבר
סין דפקה אלוש רפידים :
ומדבר סין קברות התאוה
חצרות רתמה רמון פרץ
לבנה רסה קהלתה הר שפר
חרדה מקהלות תחת עציון
גבר קדש הר ההר' שהם בין
ים סוף להר ההר כ"ו מסעות
יוצ' כולם עם ים סוף' ועתה
הר ההר כ"ט מסעות הם לכן
אמ' שווקים ורחובות בק"ה
בקשתיו ולא מצאתיו כו'
שיאמ' כי אינני בקרבכם :
מצאוני השומרים' אילו :
עמלקי והכנעני שנ' וירד
העמלקי והאמרי' ואו'
ויאמ' ויצא הכנעני מלך
ערד' כמעט שעברתי מהם
לה שנים שלו מתו ומדבר'
עד שמצאתי' זה מלך סיחון
שנ' ויכהו ישראל לפי חרב'
ואמ' ויאמר יי' אל משה
אל תירא אותו' ואמ' החל
החלותי תת לפניך' אחז' אח'
אמרה כנסת ישר' אחזתיו
ולא ארפנו' החזיקו בירד'
בירידות יי' עד שנכנסו :
לארץ שנ' עד שהביאתיו'
ובן אהרן בני גד ובני ראובן
ראובן שנ' עד אשר הניח
הבית' השבעתי אתכם'
זו שבועת השבטים שנא'
אלה יעמדו לברך וג' והכרו'
ואשר יהכן כי זו השבועה
של בני גד ובני ראובן שנ'
והייתם נקיים' הרי עד כאן
עשייות מערים וזור החות
התחילו לכבוש הירדן שנ'
מי זאת עולה מן המדבר'
מעבר לזה הושיעו פתרון :
הפרשה מי זאת עולה ומיו
מחובר על פתרון שכתבתי
אך יש לי להפריש ביתי
כפתרון המורה הגדול רש"י

לפי שהתפס לו שישה יומ״
יוחרת וכשיוכתוב הפרשה
ויפתרונו יוחוור ליסור ז
השושני׳ ת״ מי זאת
עולה מן המדבר׳ כשהיית
והלכת במדבר והיה הענן
ועמוד האש הולכין לפניה
והורגין נחשים ועקרבים
ושורפין הקוצים והברקנים
לעשות הדרך מישור והע״
והיה הענן ועמוד האש
עולה ורואין אותו האומו׳
ומתמיהות על גדולתה וה״
ואומרות מי זאת׳ כלומר
מה גדולה היא זאת הע׳
העולה מן המדבר׳ כתמרו׳
עשן׳ גבוה וזקוף כתמר׳ ע״
מקוטרת מור׳ על שם ענן
הקטורת שהיתה מתמרת
ומעל מזבח הפנימי׳ מכל׳ הרוכל
בשם על מים בשמים׳ מכ״
אבקת׳ על שם שמתשין ז
אותה ושוחקין אותה הד״
הדק כאבק׳ הנה מטתו ז הנה
שלשלמה׳ אהל מועד ומ״
והארון שהיו עשוין מש׳
אותו במדבר׳ ששים גבור׳
ששים ריבוא׳ מגבורי ישׂ׳
ישר׳ יוצאי הצבא לבד
פחותים מבן עשרים ומ״
ויתרים על ששים׳ ולומדי ולומדי
מלחמה׳ של תורה ובן ז
הכהנים הסובבים אותה
החונים סביבות המשכן ז
מלומדי סדר עבודתם מש״
איש חרבו׳ על ירכו׳ הם
המסורות וסימנים שמעמי׳
שמעמידין התורה על ירם
שלא תשכח׳ מפחד בלילו׳
פן ישכחוה ובאוה עליהם
צרות מן הגוים׳ נשקו
בר מן איזה׳ אפריון עשה אפריון
לו זה משכן שילה׳ אהל
מועד שנקבע משכן כמ״

שילה׳ עשה לו אפריון ז
חופת כבוד לכבוד יפירתו׳ לפרת
ומשכנו ושכנו על הכפרת
שהיה זהב׳ מרכבו ארגמן
זה הפרכת שהיה תלוי על
קונדיסין ועמוד לעמוד׳
תוכו רצוף אהבה׳ סדור ז
מרצפות׳ אהבה׳ ארון וכפ״
וכפרת וכרובים ולוחות׳ מכסה
ירושלם׳ אלו ישר׳ ירואים
ושלמים להק׳ בנות ציון ז בנות
בנים המצויינים לו במילה
ובתפלין ובציצית׳ בעטר׳
שעיטרה לו אמו׳ אהל
מועד שהוא מעוטר בגוו׳
בגוונים בתכלת וארגמן וה״
ותולעת שני׳ אמ׳ ר׳ חנינא
מעם אחת שאל ר׳ שמעון
בן יוחי את ר׳ אלעזר בר׳ יו״
יוסי שמעת מאביך מהו
בעטרה שעיטרה לו אמו
אמ׳ לו משל למלך שהיתה
לו בת יחידה והיה מחבבה
יותר מדאי עד שקראה
בתי שנ׳ שמעי בת וראי ז
מדאי עד שקראה אחותי
שנ׳ אחותי רעיתי׳ מדאי ז
עד שקראה אמי שנ׳ שמ׳
שמעו אלי עמי ולאומי אלי
האזינו׳ לאמי כת׳ עמד ר׳
שמעון בן יוחי ונשקו על
ראשו׳ ביום חתונתו׳ יום
מתן תורה שעטרוהו להם
למלך וקיבלו עולו׳ וביום כמ״
שמחת לבו׳ זה שמיני למל׳
למילואים שנתחנך המש״
המשכן בו במדבר׳ הנך יפה הכך
רעיתי׳ קילסן ורצן וערבו
עליו קורבנותיהן עד שי״
שיפוח היום׳ שחטאו בנ׳
עלי חפני ופנחס׳ עיניך יו׳
יונים׳ צניעך ומראיתך׳ מ״ש
כיונה זו המדבקה בבן זוגה
משמשחטין אותה אינה

ומפרכסת ואינו פושטת צו״
צוואר׳ כך אַת נתת שכם ז
לסבול עולי ומוראי׳ מבעד
לצמתך׳ הקלוס הזה דוגמת
קילוס אשה המלובשת לחתן
ומכנים לקישוטיך׳ שערך
נאה ומבהיק כעדר ולבנו׳
שער עזים לבנות היורדות
מן ההרים׳ ושערם מבהיק
מרחוק׳ הדוגמא שרימה הק׳
את כנסת ישר׳ לכך׳ זו היא
מכבנים למחנותיך ומשכנ״
ומשכנותיך׳ את הדקים שי״
שבך מאליהם מעשות מיון
ומכירין על כיעקב ובניו ז
שגלשו לרדת מהר הגלעד
כשהגישם שם לבן׳ רא׳ כמ״
כיוון שיבואו על הרין י״
בעבר הנהר שהיא ירדן גו״
גלעד׳ ולשון זה במדרש עג״
שיר השירים׳ מבעד׳ הוא
לשון המכנים שרוב בעד׳
שמוקריו דבר המכסה ומגין
על דבר אחר׳ כמו ובעד כמ״
ככמים יחתם׳ הירדן בריחיה
בעדי׳ ומבעד הוא הדבר
שמכנים לאותו בעד׳ לכך
הוא אומר מבעד׳ צמתך׳
דבר המצמצם זה השבכה
והקשורין המצמצמין את
השער שלא יפריח ליצאת
ולא יתכן לפרש צמתך׳ לש״
לשון עשית הגדין׳ שתהא
התיו משורשת בתיבה׳ כב״
שיש כן היה לה להיות דגו׳
דגשה כשהיא נסמכת לה׳
לפעול בה פעולת נקבה או
לוא לפעול בה פעולת זכר
כמו תיו של שבת׳ כשהוא
נותנו לנקבה היא מרגשת׳
כגון חגה חדשה ושבתה׳
וכן לזכר או לנקבה תהפך
היא להא׳ כגון שפחה הה״
תהפך לומר שפחתו או עג״

שפחתה׳ וכן אומה אומתו
אומתה׳ וכן זה עוה עותו
עותה עותי עותך׳ שגל׳
שגלשו׳ שנתקרחו׳ קרח׳
מתורגם גלוש׳ כשהבהמות
יורדות מן ההר נראין הה׳
ההר קרח וגלוש ממאורע
והם׳ שיניך כעדר הקצוב׳
אות קילוס זה בלשון טי יא׳
יושה׳ שיניך רקות ולבנות
וסדורות כסדרן כעדר פ׳
סדר עדר הרחלים הברורות
ומשיער הצמר בקצב ומנין
נמסרות לרועה חכם והגון
לאחר בעירן שששין לו
אותו לכלי מילת ומשמרין
אותן מעת לידתן שלא
יהלכו היער ורוחצין או׳
אותו מיום ליום׳ שכלם ת׳
מתאימות׳ לשון ותאמ׳ ד׳
כלומר תואימות אישורינש
בלעז׳ ושכולה שום שיסל׳
ואום אין בהם׳ ומוורה הכ׳
הרוגליו הוו על שם גבורי
ישר׳ המרחנים ואוכלים יע׳
ישר׳ בשיניהם סביבותיה׳
והרי הם מתרחקים מן ה׳
הגזל של ישר׳ ומן העריות
שלא יתלכלכו בעבירה׳ וכ׳
ומאמר קילוס זה על יבא׳
חלוצי עכן שעברו על וג׳
חרם בקצב ומנין שלא
נחשד אחד מהם על הע׳
העריות של׳ לא נפקד מהם
מהם איש׳ ואף על הרהור
הלב הביאו כפרתן׳ ואף ה׳
על הגזל לא נחשדו׳ שה׳
שהעיד עליהן הכתוב וי׳
ויקחו את כל השלל ובייזו
אל משה ואל אלעזר וגו׳
לא הביאו אחד מהם כי׳
פרה אותה אין אומר אחר׳
כחוט השני שפתותיך׳ ד׳
נוה להבטיח ולשמור יה׳

ובטחתם׳ כמו שעשו ה׳
המרגלים לרחב הזונה ש׳
שנ׳ את תקות חוט השני
הזה וג׳ ושמרו הבטחתם
ומדברך ריבוך והרי הוא
מגזרת הדברים בך יופ׳
הקירות׳ פרלריין בלעז ד׳
רקתך׳ הוא גובה פנים ט׳
טמפליש בלעז׳ יופי העי׳
העינים׳ ובלשון התלמוד
קורין להם רומני דיופי׳ ד׳
ורמון לפלח חצי רמון ב׳
מבחוץ שהוא אדום וסג׳
וסגול׳ הרי קילוס טי יוש׳
אושה׳ והרמון פרשוהו
רבותינו ריקנין שבך מל׳
מלאים מצות כרמון׳ ומ׳
ומבעד לצמתך׳ מכפנים ב׳
לקישוריך׳ כמגדל׳ קומה
זקופה טי לאשה׳ והרונו׳
מגדל דוד הוא מצודת צ׳
ציון שהוא מקום חוזק
ועוז ומבצר כך הוא
צוארך׳ לשכת הגזית ש׳
שהיא חוזקן ומבצרן של
ישראל׳ ואומר המגדל בנוי
לתלפיות׳ בנוי להיות תל
מסתכלין בו לאור שרהו
ובני מלכות תבנית׳ והוא
מגזרת אלפט ובמו דרך
אורך כתלפיות׳ ראויה ד׳
בהרויות תבנית׳ אלף הם
המגן תלוי עליו כן וג׳
השריים הלוות מגניהם
ושלטיהם בכתלי המגדל׳
שלטי׳ משפחות שעושי׳
בהן חצים׳ כמו הברו הח׳
החצים׳ מלאו השלטים׳
ודימה לו המגן כמו ואגן
קולע׳ על שם דבר צוה לא׳
לאלף דור׳ כל שלטי הגבור׳
מעיני שהתלמוד נקרא
על שם חצים ושלטים כמ׳
כעניין שנ׳ כחצים ביד ג׳

גבור כן בני הנעורים אשׁ׳
אשרי הגבר אשר מלא
אשפתו מהם׳ שני שדיך׳
המניקים אותך׳ זה משה
ואהרן׳ כשני עפרים תאומי
צביה׳ דרך צביה להיות
תאומים כך הן שניהם
שוים שקולים זה כזה׳ ד׳
לא שני שדיך על שם ד׳
הלוחות תאומי צביה׳ ש׳
שהיו מכוונות מזה אח׳
חמשה דברות על זו וחמ׳
וחמשה דברות על זו וכו׳
מכוונים דיבור כנגד דיבור
אנכי כנגד לא תרצח ש׳
שהרוצח ממעט הדמות׳
לא יהיה לך כנגד לא תנאף׳
שהזונה עובד ע״ז כעניין
שנ׳ דרך אשה מנאפת הנ׳
תחת אישה תקח את זרים׳
לא תשא כנגד לא תגנב׳ ש׳
שהגונב סופו לישבע לש׳
לשקר׳ זכור כנגד לא תענה׳
שהמחלל את השבת מעיד
עדות שקר בבוראו שלא
שבת בששת בראשית׳ כב׳
כבד כנגד לא תחמד׳ שהח׳
שהחומד סופו להוליד בן
שמקלה אותו ומכבד לאו׳
שאינו אביו׳ הרועים את׳
עדרם בשושנים׳ בדרך נח׳
נחת וישרה׳ עד שיפוח
היום׳ עד שתתפשט החמ׳
החמה׳ ונסו הצללים׳ הוא
עת שיב וחום היום אנכי
אלך ואות עריבה על׳ ומש׳
ומשיפוח היום אלך לי׳ כלו׳
משהתחטאו לפני להלאות
קדשי ולנוון את ואתחלי׳ ד׳
כמו חפני ופנחס אסתלק
מעליכם ואטוש משכן שלה
ואבחר בהר המוריה׳ בבית
עולמים׳ ושם כולך יפה רע׳
ומום אין בך׳ ומרעה קרבנ׳

קורבנותיהן. שושן. מי ז'
זאת עולה מן המדבר. זו ג'
אילו ישר' שעלו עם יהוש'
יהושע שנ' ויאמר יהושע
בזאת תדעון וג'. כי כאשר ש'
עברו ישר' כל אותן השנים
אותו היו מתות עד אלו ה'
יבואו אליהו. וכאשר ראו ה'
עשן המערכה קשור עד
לב השמים אומרו אילו לאי'
אילו מי זאת העולה מן ה'
המדבר כתמרות עשן מק'
מקוטרת. זה עשן הקטרת
שהיה ריחו נודף בכל העו'
שנ' מקוטרת מור ולבונה.
וכן אומ' מור ואהלות קצי'
קציעות וג'. מכל אבקת
רוכל. שהיו שולים בריות
ייט בשעת מתן תורה כי כיו
כאשר עברו מי ים סוף ה'
שליהם כן מי הירדן עב'
עברו שליהם שנ' ויאשר
הובישו ייט את מי ים סוף.
אשר פחדו ורעדו שנהנה
ממתן שלשלה. של מלך
שהשלום שלו. אומ' זה הוי
ומחנה ייט שנ' ששים ה'
גבורים. אילו ששים ריבו'
שהיו עם אהרן ייט אחד
ועשרה אלפים יהיו שש'
ששים גיברים מגבורי
ישראל. כולם אחזי חרב
מלומדי מלחמה. בימי מש'
משה עדיין לא היו מלו'
מלומדי מלחמה לא מלחמ'
תורה ולא מלחמת הרשו'
אבל בימי יהושע היו בע'
בעלי תורה ומצות ובעלי
מלחמות הרשות. מפחד
בלילות. שעבר עליהם כי
בימי דוד המדבר כמו על
שפירש על משכבו בלילו'
ועוד פירש השושני על'
ששים גיברים אילו על'

ששים ומנהיגם שהיו ל'
לישר' מן יהושע עד הג'
הגלות של בבל. והם שופ'
שפטים ושוטרים ומל'
ומלכים. ומהו כתבם טופ'
מיסורו ואומ' בואו ליקער
בדבריו. אפריון עשה לו
המלך שלמה. התחיל
להתנבאות במעשה המ'
מקדש ובלבו מעשה
משכן משה ומשכנו. כי
כאשר החכם רואה לק'
לקער דברים יקער בר'
ברמיזה אבל המפרש חי'
חייב להביא בין לפנו ומ'
ובין לאחריו עד שיוציא
דבר לאור. כאשר דבר הנ'
אומ' הנה מיטתו שלשל'
שלשלמה ידענו שהוא
משכן משה ששם היתה
שכינה שרויה בין שני
הכרובים ומחנה ישראל
שהיה מרובע מטה ה'
ומעג' כמו היו סביבות
שנ' הנה מלאך ייט' וכן ה'
לעמד שנ' ויאמ' יהודה
להם בזאת ייט' ומעיין ה'
הזה לא הזרתני כי אם ה'
יוכיח המקום ימרשם ה'
במעשה המשכן אפריון
עשה לו המלך שלמה. ה'
זה בית המקדש אשר
בנה שלמה עשה לו להק'
שנ' הנה אנכי בנותי כי ה'
כאשר הראה להק' למשה
משכן וכל כליו בהר כן לק'
לדוד שנ' ויתן דוד לשלמ'
בנו את תבנית האולם וג'
ואת בתיו ואת גנזכיו ה'
ועליותיו וג'. ועוד יש ה'
הרבה מקראות להביא כי
אינן צריכין ויש ללמוד
כי הכל הראהו לכן אומ' ש'
עשה לו הק' ומעצי הלבנון

וכן הוא אומ' ומעצי ארזים
לאין מספר. ועוד יש המ'
מקראות הרבה ולחכם דיו
ברמז. עמודיו עשה כסף.
וכל כלי המשיכה הם של ז'
זהב וכל כלי וג'. וזהב סגור
אין כסף לא נחשב בימי ש'
שלמה. אין יפיות לזהב ש'
בלא כסף ולא כסף בלא זהב
אבל כלי כסף שהם מרוקמ'
כסף וזהב הוא יפה למאוד
כאשר אומ' עמודיו עש'
כסף. ראה בזפיות ובטהו'
ובטהרות כי כסף לכן ומ'
ראה מן הזהב וכן בתורה
מקומות מוציאו הכסף ה'
מקדים לזהב לשום יופי'
יופיותו ונקיותו. שנ' כי ש'
טוב סחרה מסחר כסף.
ואומ' עליון וכסף וזהב וג'
ואומ' עצביהם כסף וזהב
ואומ' כספם וזהבם וג'
ואומ' כסף נבחר לשון צד'
ואומ' אלהי כסף ואלהי זהב
ואומ' וכסף וזהב לא ירבה
לכן אומ' עמודיו עשה כסף
ערות בעליו. ללמדך כי ה'
בחכמה טהורה עשה. כ'
כליו חכמות נשים כנות
ביתה. רפידתו זהב. ואד'
מזבח הזהב דכת' ויעש ה'
שלמה את כל הכלים אש'
בית אלהים ואת המזבח
הזהב. מרכבו ארגמן. זה
פרכת שנ' ויעש את הפ'
הפרכת תכלת וארגמן וג'
תוכו רצוף אהבה. זה הא'
הארון שנ' אין בארון רק
שני לוחות וג'. רצוף. כמו
ובידו רצפה. והיא התורה
שנקראת אש שנ' מימינו
אש דת למו. אהבה חמו'
חמודה מכל חפץ שנ' וכל
חפצים לא ישוו בה. מבנ'

103

ומנעות ירושלם כי מהם
המצו תורה שנ' כי מציון ת'
תצא תורה ודבר י"י מירוש'
וגם עליונה ותחתונה כנגד
צאן במלך שלמה אומ' יש'
ישר' שהיו מעריבין בכל
מעשה במלך שלמה כהלך
שהשלום שלו בשעת'
ששכן שכינתו בין שני ת'
הכרובים שנ' ולא יכלו הכ'
הכהנים לעמוד לשרת וג'
בעטרה שעטרה לו אמו
אמו זה בית המקדש של
בית קדשינו תפארתנו אשר
השליך משמים ארץ תפ'
תפארת ישר' ביום חתונ'
זה חנוכת הבית שעשה
שלמה וביום שמחת לבו
אילו ימי חגים שנ' וביום
שמחתכם וג' הרבה ובר'
קיבץ השושנים מקריו זו
ואומ' הכתוב קיעריתי כהם
הנך יפה רעיתי שכל ת'
ישראל היו שלמים ביר'
בריאות בגופן ולוה אות
יפה בעבור עיניך יונים
כי ראשי הדור היו מלמדי'
אותם ישרות הדרך שב'
ויספרו הלוים מבן עשרים
שנה ומעלה ויהי מספרם
וג' מאלה לנצח על מלאכ'
י"י ואז לעמוד בבקר בבק'
להודות ולהלל לי"י שערך
בעדר העזים אילו ישראל
שהיו באותו הדור שלם
היו שנים בתורה ובעשיר'
ובריאות שנים שנ' והניח
י"י אלהי ישר' לעמו ואומ'
ועתה הניח י"י אלהי לי
מסביב אין שטן ואין ת'
פגע רע לכן אומ' שגלשו
ודומה לו גלוש הריו ש'
שינך כעדר הקצוצות
אילו כהנים ולוים כאשר

היו שוים אלה לעומת
אלה אשר היו ממלאכת
בית י"י והשוערים ושומ'
ושומרי הספים למשמ'
מזרחות ומזרח אלה וצפונ'
ונגבה אשר יסר וכר'
המלך ושמואל הרואה כ'
באמונתם שנ' כלם ברורים
וג' ואין ויפילו גורלות מש'
לע' משמ' כקטן כגדול מבין
עם תלמיד לכן אומ' הקש'
שהיו שוים שאין בהן ת'
הרחצה שהיו טהורים
ונקיים מחטאיו ומפשע' ת'
ושון שנ' ויהי בצאת הכ'
הכהנים מן הקד' כי כל כה'
כהנים הנמצאים התקד'
התקדשו אין לישר' ומאומ'
ואומ' הלוים המשוררים לכ'
לכלם שכלם מתאימות
ושכולה אין בהם שאינם
שהתחילו בעטרת בית
המקדש עד אשר שלמה
כל הבית וכל הכלים לא
שכלו ולא נפקד ולא חס'
הכלים הכל כדבר אחד ת'
שנ' עדה מספר בית י"י ועד
כלתו שלם בית י"י כחוט
השני אילו נדרים ונדבות
שהיו ישר' עושין ומדברך
נאוה אילו המרגלים שנ'
ולכל העם י"י לשמחתו ול'
ולחדשים ולמועדים כמלח
הרמון רקתך אלו ההוד'
מלכות שנתן הק' לשלמה
אשר לא נתן לשום אדם
רכב ואמ' יפיפית מבני אד'
ועל ירושלם אומ' כלילת
יופי ואומ' יפה נוף כנוי
לתלפיות כי היה מעשה
עליונו כאשר היה בכתב
מיד י"י ואומ' ויתן דוד ת'
לשלמה בנו את תבנית
האולם אלו ההגון הלוי ת'

עליך ראוי היה להקרא
לכך אומ' אלה מגינים תלוים ת'
עליו אבל מגן הוא נכונת
אברהם שנ' אנכי מגן לך
וכן היה מיום שאמר אנכ'
אברהם אנכי מיחוד השם
ועד בנין הבית כולו של'
היו לכן נטעתו ונכל ישר'
להשתחוו בבנין הבית של'
כל שלטי הגבורים אילו
בני אברהם יצחק ויעקב
שהיו גבורים שנ' אשרי
הגבר אשר מלא אשפתו
וג' ואשפה ושליט אחד
כפירוש ועד פירש הש'
השושנים אלה המגן על דוד
המלך והכיו ראויה מקריו
ואתה י"י מגן בעדי ואנכ'
קיערתי בדבריו וגם על ת'
שלמה עשו פירשו שני
שדיך אילו שני כתני מל'
מלכי יהודה וישר' שנאמ'
כמוני כמוך כעמי עמך ת'
ואומ' מלך ישר' ויהודה וג'
הרועים בשושנים כי על
ישר' היה טרחותם וישר'
מכולכלים אותם שושנים
אילו ישר' שנ' כשושנה ב'
בין חוח וג' עד שיפוח
היום ונסו הצללים כי כש'
כאשר עמד ירבעם והח'
והחטיא את ישר' הרחיק
השכינה מישר' שנ' הלא
הדחתם את כהני י"י וג'
ותהיה כהן ללא אלהים מא'
מיד שבט אל מלכי יהודה
ונתנה את מלכי ישר' של'
אלך לי אל הר המור מור זו
מלכי יהודה דכת' בו מור ת'
ואהלות לוה נקראו להן ת'
מור כי הן דבקו בציון ו'
ובעבודת בית י"י אותר ו'
ומלכי יהודה שנ' כי עזבו
הלוים את מגרשיהם ואחז'

ליהודה ולירושלם וגו' ושר
הביא מקריות הרבה אל
גבעת הלבונה זו ירושלם
שנ' ירושלם הרים סביב לה
כלך יפה רעיתי אילו ישר'
שהיו עם מלכי יהודה ועם
השכינה אמ' להם הק' כלך
יפה רעיתי כמלו המשרת
בראשך מעשה הקפה שנ'
לא תקיפו פאת ראשכם
בעינך מעשה התפילין שנ'
בין עיניך בתוך משרת
הרעה שנ' ורעו ירדנו
את איוב במרעו בפיך
דברי תורה שנ' והגית בה
בלשונך לא תעשה כשיכך
לא תאכל כל תועבה בלבך
לא תתורו בבשרך מילה
בידך וקשרתם לאות בגל'
שמור רגלך בבגדיך גדילים
ציצית ושעטנז וכל הגו'
הרוחה לאלה' לכן אמ' כלך
יפה רעיתי וכן דוד אמ' כל
עצמותי תאמרנה וגו' ה'
אתי מלבנון כלה זה מחר
מן החכמות שחיבב אותך
ישר' וקראן כלה אתי מלב'
מלבנון כלה כשתגלו מלבנ'
מלבנון אתי תגלו כי אתי
אגלה עמכם אתי מלבנון
תבואי וכשתשובו מן הגו'
הגולה אני אשוב עמכם
כל ימי הגולה כעדות לי עד
ועד כן כת' אתי מלבנון תב'
תבואי ולאותה אתי לבנון
אמ' משעת יציאתכם עד
שעת ביאתכם מן אני ה'
עמכם כמו אשר תבואי וכו'
ותבואי ותשורי מראש
אמנה בקבוץ את גלויך
תסתכלי ותתבונני מה שכר
פעולתך מראש האומר'
שהאמנת בי לכת אחרי
במדבר ומה עזבתך ותמותי

על מי' ובאיתך לראש
שניר וחרמון שהיו מעל
משעת יראות ביאתן ומעג
ראו מראש אמנה הוא
הר הוא בגבול צפונה של
ארץ ישר' ושמו אמנה
ובלשון משנה טורי אמנ'
והוא הר ההר שנ' מן
הים הגדול תתאוו לכם הר
ההר וכשהגליות הנקבצ'
ומגעות לשם צופים ורו'
ורואים מראה של ארץ
ישר' ושמחים ואומרים
הודיה לכן אמ' תשורי
מראש אמנה ליבבתיני
אחותי כלה משכת אות'
לבי אליך באחת מעיניך
הרבה דוגמות טובות שבי'
שבך אפילו לא היתה בך
אלא אחת מהן הייתי מח'
מחבבך וכל שכן מכולן
וכן באחד ענק באחד מה'
מרבידי ענקי קישוטיך
והן טכסיסי מעשה שישר'
מצויינין בהן ראו באחד
ענק באחד מקישוטיך על
ענקי קישוטיך הוא אחד
היה אברהם הנקרא ענק
האדם הגדול בענקים מה
יפו דודיך כל מקום שהז'
שהראית לי חיבה יפה הי'
היא כגון גלגל שילה נוב
נוב וגבעון ובית העולמי'
והוא שיפה הבנ' מה
יפו דודיך אחותי כלה מע'
משמחה ושיר ומעדים
מעמה זו ירושלם ושיר
ומעדים ומקומות שנת'
שנתקדשה שם שכינתך
לישר' וריח שמניך שם
טוב נפת ותתך תטפנה
שפתותיך טעמי תורה
וריח שלמותיך מעשה
הנהגות בשלמותיך עניי'

תכלת מעשת כהונה שעט'
שעטנז שושן אתי מל'
מלבנון כלה זה מחר מעש'
מעשרה ומקומות שנקראו
ישר' כלה אמ' הק' לישרא'
כיון שבי לירושלם לגדולה
וראו זה שעשיתי במלכ'
קרט ואומות' מן הירדן וה'
ובחרתי בטלן ומכל' שנ'
תשורי מראש אמנה כגון
אשורנו ולא קרוב אמנה
שם נהר שנ' הלא טוב אמ'
אמנה ופרפר וגו' זו מלכות
ארם מראש שניר וחרמון
אלו צידונים ואמורים שנ'
שנ' צידונים יקראו לחרמון
שריון וגו' ממעונות ארי'
אריות מהררי נמרים שמ'
שמלכותם היתה חוקרת
כאשר אמ' משה רפאים
וענקים ארוחים ומואבים
כי כל אומות ירשו ישראל
לנחלה שנ' הה ויאו יקרא
ארץ רפאים ולא בטוחם
וגבורתם נטלו אלא מאה
מאהבת איש אותם עתה
הוא מזהיר למלכי יהודה
הדרים שם ומעיד בהם
לא יעשו כמעשיהם כי אם
יעשו כמעשיהם יהיה אמ'
אחריתם בהם כמו' רוה
ארך היו הם גמטרי עולם יכ'
ישולו לאומן חם ושלום
אם החייכו אותן על אחת
כמה וכמה לכן אמ' תשורי
ליבבתיני אחותי כלה ליבבת'
באחת מעיניך זו מלכות
בית דוד כי לא היה עמו אמ'
אלא שבט אחד באחד
ענק בתורה שנ' וענקים
לגרגרותיך אלו תורה אחת
ומשפט אחד וגו' וכאשר
מלכי יהודה היו הולכין בד'
בדרכי אשר ובדרכי דוד אב'

ואביהן הקנה היה אותה בו׃
שנ׳ מה יפו דודיך מיין׃
כמפורש למעלה ושמנים
אמורות וריח שלמותיך זה
בנים של מלכות ישר׳ ומע׳
מעשיך הטובים מאשר אמ׳
יצחק ליעקב ראה ריח בני
כריח שדה וגו׳ על עסקי
מעשה מצוות תחת בשם זה
ומן יהיה׳ נפת תטפנה וגו׳
תטפנה שפתותיך׳ אות׳
חטאת מלכי יהודה שהיו
הוגים בתורה ובמצות שנ׳
דבש וחלב תחת לשונך׳ כי
מצות התורה שהיו הוגים
בתורה ובמצות נתן להם׃
הק׳ עשר ונכסים וכבוד זה
ברחבעם כת׳ ויחזקו את׳
מלכות יהודה ויאמצו את
רחבעם׳ לכן אמ׳ נתן לו הק׳
עשרים ושמונה בנים ושש׳
וששים בנות׳ ועוד הב׳א
השושנ׳ ראייה לפתרונו׳
ו׳ אביה ואסא ומקריותיהן
ויאמר מלכי׳ לקשר כי להכב׳
דין נראה׳ לכן אמ׳ דבש וחל׳
תחת לשונך׳ כי מאשר הם
היו עושין מצות תורה ודת
ומתוקים מדבש׳ כן הק׳ נתן
להם שלל אויביהם דכתיב׃
חמאה ודבש יאכל לדעתו׳
ביהושע כת׳ כי לאלהי דוד
דרש ובמצותיו הלך׳ ויכון׳
וביהודה וילמדו עמהם ספ׳
תורת ייי׳ בכל ערי יהודה
וילמדו בעם׳ לכן ויהי פחד
ייי על כל ממלכות הארצ׳
אשר סביב יהודה׳ ואומר
ויהי ליהושע עשר וכבוד
וכל הדומים לאלהי׳ וריח׃
שלמותיך כריח לבנון׳ זה
יהוידע כהן גדול כי ישראל
הוא והדריך כבר עתליה
הרשעת ואוכרת מלכות

יהודה׳ ת׳ גן נעול על
שם צניעות בנות ישראל
שאינן פרוצות בעריות׃
גל נעול׳ יש לפרשו לשון׃
מעין כמו גלות עליות׃
ויש לפרשו לשון שער׳
בלשון תלמוד טרוקו גלי׳
שלחיך׳ אמרו יבשה׳ קרוי׳
בית השלחין׳ וצריך להשק׳
להשקותה תמיד׳ ושדה
בית הבעל יפה היא׳ וה׳
וכיון קילוס יופי שלחין׃
שלך׳ ואילן כל טוב פרדס
רמונים׳ וזה על שם קטנ׳
שבישר׳ מטיבן מעשיהם
הטובים כפרדס רמונים׃
כפרים עם נרדים׳ ומיני בש׳
בשמים הם׳ מעין גנים כל
זה מוסב על שלחיך׳ ומק׳
ומקלסן כמעין המשקה
אותן׳ והדוגמ׳ על שם עכ׳
טבילת טוהר׳ שבנות ישר׳
טובלות׳ ועלים הן לבנון׃
מקום נקיות׳ כמון עטרת
טיט׳ עורי צפון ובואי תימ׳
יאמר שעבר על ריחך וגו׳
משכנותיך יופי מעשה הרו׳
הרוחות צפון ותימן להפיח
בגגך לתת ריחך הטוב למ׳
למרחוק׳ והדוגמ׳ על שם
שהגליות מתקבצות ומב׳
הגוים ומביאים אותם מנחה
לירושלם׳ וכמו הגוים היו
ישר׳ נקבצים שם למועד׳
ולרגלים׳ וישר׳ משיבין יב׳
יבא דודי לגנו׳ יום יותר
שם הכל שנ׳ באתי לגני׃
באמי חנכת הבית׳ אריתי
לקטתי׳ והוא לשון משנה
טולין אורה ופלן׳ וזה לשון
פסוק ואורה כל עברי דרך׳
זה כנו׳ על שם הקטרת
שהקטירו הנשיאים קטור׳
יחיד על המזבח הח׳ יען׃

ונתקבלה׳ והיו דבר שאינו
נהג לדורות׳ ועל כן נאמר
אכלתי יערי עם דבשי׳ יש
דבש גדל בקנים כעין׃
שנ׳ ביערת הדבש׳ ויערת
הוא לשון קנה׳ כמו ותשם
בסוף׳ ושותיה בעריר׃
ומוציאין הדבש ומשליכין
העץ׳ ואני אכלתי הקנה
עם הדבש׳ שאינו ראוי׃
עם הראוי׳ קטרת נדבה׳
וכן שעירי העזים שהקר׳
שהקריבו הנשיאים ואינן
חטאות קרבה נדבה׳ ואנו׳
קבלתם כן כמום׳ שתיתי ייני
הנסכים׳ עם חלבי׳ ומתק
ויין וחלב׳ אכלו רעים׳ בנ׳
בוהל מועד׳ אהרן ובניו׃
ובבית העולמים׳ הכהנים
טלו׳ שתו ושכרו דודים׃
אילו ישר׳ אוכלי בשר השל׳
השלמים שהקריבו לחנכ׳
הבית׳ שושן גן נעול׃
אחותי כלה׳ כי מלכי ישר׳
היו מדומים למלכי האומ׳
הארצות׳ אבל מלכי יהודה
היה גן נעול׳ שלא היו׃
מתחתנים במלכי הארץ כמ׳
כאשר אמ׳ לא תתחתן בם׳
ד״א גן נעול אלו ישר׳ שהן
שומרים מצות עריות׃ גל
נעול׳ שלא היו אוכלים ושות׳
ומגעלי גוים שנ׳ בדר עין
יעקב׳ ואז הן עם לבדד יש׳
ישכון׳ מעין חתום׳ אילו
נשותיהם של ישר׳ שאינן
נחשדין על העריות׳ שנא׳
ויעזקהו ויסקלהו ויטעהו
שורק׳ שלחיך פרדס רמו׳
בנות כי הן מעין חתום זה
הן יפות ונשואות כפרדס׳
עם פרי מגדים׳ בבנים ובנות
שנ׳ אשתך כגפן פוריה וג׳
נרד וכרכום קנה וקנמון׃

יאכלו מאכלות רבות עם כל עץ
עץ לבונה' מור ואהלות
יאכלו כהנים ולוים שנ' עם
כל ראשי בשמים. ומעין גנ'
זו חכמ' שנ' ויפתח מעינו
חכמה. ואלו כל מעייני כר'
באר מים חיים. זו תורה שנ'
עץ חיים היא וג'. ונוזלים
מן לבנון אלו טעמי תורה
ומשניות שנ' כי מציון תצא
תורה וג'. אומ' הקב' לישראל
ויהודה שוכנו אלו' שלנו
שרי צפון ובאי' זו ירושל'
שנ' הר ציון ירכתי צפון ק'
ובאי תימן זו ביתאל' דכת'
אל כתב' לוזה נגבה היא
ביתאל'. ובבית אל היתה אל
אלהות ישר' שנ' וישם את
האחד בבית אל' הפיחי גני
יאכלו כל ישר' יגלו בשמיו
ומעשיו הטובים. ענתה
כנסת ישר' ואמרה יבא
דודי לגנו' תשיב שמעתך
עלינו ותאלוף אותה לברך
שנ' ויאכל פרי מגדיו יאכלו
קרבנות' אות' הקטנה כבר
שינתי שכינתי ממכבי
באי' אותיכם' שהיו של
שורים ויעתי וחקותי'
שנ' אותי לגני אחותי כלה'
וקבלתי אתם קטרת וריח
בשמים שנ' אריתי מורי
עם בשמי' ואכלה יעש את
קורבנותיהם שנ' אותי
יערי עם דבשי' והיו קוד'
קודשים עריכים עלי כמ'
כדבש וקבלתים ואהם נס'
נסכיהם שנ' שתיתי יינ
עם חלבי' עתה שפרתם
אכלו אותם שלא תמו רע'
כלו' אותם אכלו פרי מע'
מעשיכם שלא תופינו
הבייו מנחות שוין ויומ'
ואשר אות' רעים ודודים ק'

ואמרך אומנ' שהשיאו הם
חכמים לפני הק' שלא יש'
ישר' אין ידע ומעי אין הק'
המנעו ויאמ' לו עלי שמ'
שואלי. כלשון והשאות
ועד הרבה מקריאות ירב'
ידעו הדודים אהבה יוכל
ראינו כזה שכתבנו ת'

אלי. קושתי רסיסי לילה
אמ' כדי ריבוי קושיות הם
מיני פורעניות לפרע ממנ'
ומעונך ומחניך עלי. טל זה
הוא לשון נחת רוח הרגוע
וכמיהים עלי עשב וכרס'
וכרסיסי מלקושין קושית
הם רבבי שערי הראש הם

חצי

אני ישנה ולבי ער. כנ'
משהייתי שלוה ושקטה
בבית ראשון ולבי ער. ז
הק' כך נדרש בפסיקתא
ולבי ער זה הק' שהוא
לבבי וחלקי. ער לשומרני
ולהטיבלי. קול דודי דופק
משרה שכינתו על הנביאים
והזהיר על ידיהם השכם
והערב. פתחי לי. אל תג'
אל תגרמי לי שאסתלק מכ'
מעליך. שראשי נמלא טל
לשון אדם שבא בלילה
ודופק על פתח אהובתו'
ואומ' כן בשביל חיבתך ב
באתי בלילה בעת הטל וג'
הגשם והרגוע שראשי
נמלא טל. שאוני ואלו רצו'
רצון נחת רוח אבותיכם יג'
אומר' שעשו עלי מעשים
טוב' והנני בא אליך טען
ברכות ושלום שכר ומע'
מעשים טובים את תשובה

הרבוקים שקורין פלוני'
פלוגיל'ש. ולפי שאחז הכ'
המקרא כלשון טל ומטר
אחז בלשון ראש וקווצות
שדרך הטל והמטר ליר'
ליאחז בשיער וקוצותי'
ויש לפרש טל ורסיסי לילה
שניהם לטובה שכר ומע'
קלות הנחות ליעשות כמ'
כטל ושכר ורעות החורות'
כתנתי' כלו' כבר לאורתי
עלמי דרכים ולא אוכל לש'
לשוב אליך שר' כעינ'ן
שנ' ויאמו חרלנו לקטר לא'
לאלהות השמים וג'. שהיו
הרגילות תיורים בעיניהם
ולשון פשטתי את כתנתי'
רחצתי רגלי' לשון תשובת
אשה המנומנת שאינה
רוצה לפתוח לבעלה את
הדלת' ולפי שפתח הכתוב
בלשון אני ישנה' קול ר'
דודי דופק סיים בלשון הכ'

תשובת העצלות על הלשון
דופק על הדלת בעת משכב
השינה בלילות׳ דודי שלח דודי
ידו מן החור׳ שיושע הדלת׳
וראותי ידו ונהפכו עלי וג׳
מעי המון מעי לשוב אליו
לאהבתו ולפתח לו׳ קמתי
קמתי: אני לפתוח לדודי׳ וידי נטפו
מר׳ כמו׳ בלבשם ובנפש
חפיצה׳ שמקשטת את ע׳
עצמה להיותה על בעלה
בריח טוב׳ מר עובר׳ ומת׳
דודי ומתפשט לכל עבר׳ ומרי ע׳
חמק עבר׳ נסתר ונכסה
וממני׳ כמו חמוקי ירכיך׳
סתרי ירכיך׳ על שם שהן
שהירך בסתר׳ וכן עד מתי
תתחמקין תסתרי ותתכסי
ומחמת בושה על יושר ומ׳
מעלת בי׳ נפשי יצאה בד׳
בדברו׳ ואומר לו יוכלו יכל
מידך׳ כי מתחילה לא יוכל
מצאוני לפתוח׳ בקשתיהו מצאוני
השומרים׳ תופסין גנבים
ההולכים בלילות׳ הכוני
פצעוני׳ חבלו בי חבורות׳
כל פצע לשון מכה ויין הו׳
הויו׳ נבדרורו בלעז׳ רד׳
רדידי עדיי המרוקע ומ׳
ומרודד עלי׳ וכן כל לשון ר׳
אשת נעורים המתעוגנת
על בעלה׳ ומבקשתו וזו ע׳
דוגמא היא הדוגמא׳ דודי שלח
ידו׳ כשאמרתי רחצתי את
רגלי׳ ולא יפתח לך׳ לא אש׳
אשוב מעט שכתרתי כד׳
שלח ידו והביאו נקורכן
בימיו והביא עליו חיל
מלך ארם׳ ויכו בו וישב׳ ע׳
פקח ממנו שביה רבה ויהרג׳ פ׳
ביהודה ק״כ אלף ביום אחד
ואף הוא עלי בנו חזקיהו
בנו׳ ושב בכל לבו לדרוש
לה׳ וכל דורו שלימים ולא

ק״ב דור מישראל כמותם׳
כמו שמפורש בחלק׳ כמ׳
נרקו מדן ועד באר שבע
ולא מצאו עם הארץ וג׳
מגבת ועד אנטוכייא ולא
מצאו איש ואשה שאין
בקיאים בטומאה וטהרה׳
וזהו וידי נטפו מר׳ ואות
ביאשיהו נאמ׳ וכמוהו לא
היה לפניו מלך׳ בירור ב׳
פורענות שכינו על מנשה
ואמון לקיים מה שנ׳ דודי
פתחתי: שלח ידו מן החור׳ פתחתי
אני לדודי׳ ודודי חמק עב׳
עבר׳ לא בטל גזירתו הנה
אתם באים ונשאו כל אשר
בביתך ומבטך אשר תוליד׳
אלו דניאל חנניה מישאל
ועזריה׳ ואף׳ ביאשיהו על
ידי חולדה הנביאה הנני
מביא רעה אל המקום וג׳
נפשי יצאה בדברו׳ דבר
זה׳ בקשתיהו ולא מצאתיו
ואם תאמר והלא ירמיה
עומד ומתנבא בימי צדקי׳
ויהויקים׳ שובו אלי ואשו׳
אליכם׳ לא לבטל את הגזי׳
אלא להקל את הפורענות
ולהכין גלותם כשובם מן
הגולה׳ ולנטעם ואין נט׳
נטישה׳ ולבנותם ואין ת״
מצאוני הורס׳ מצאוני השומרים׳
נבוכד נצר וחילותיו הס״ו
הסובבים בעיר לנקום נק׳
נקמתו של מקום׳ נשאו
את רדידי׳ זה בית המקד׳
שומרי החומות׳ זה אלו
מלאכי השרת שהן ש״
שומרים חומותיך שנ׳ על
חומותיך ירושלם וג׳ הם
הציתו בו את האור׳ שנ׳
ממרום שלח אש וג׳ הש׳
השבעתי השבעתי אתכם׳ האומות
אנשי נבוכד נצר׳ שראית

חנניה מישאל ועזריה׳
שמוסרין את עצמן להשר׳
בכבשן האש ואת דניאל
לגוב אריות על עסק התפ׳
התפילה ואת דורו של מר׳
מרדכי בימי המן׳ אם תמצ׳
תמצאו את דודי לעתיד
לבא ביום הדין שיבקש
מכם להעיד עלי כענין שנ׳
יתנו עדיהן ויצדקו מה ע׳
תגידו לו׳ שתעידו עלי׳ ע׳
שבשבילו נהסתי חליתי ע׳
בייסורין קשין בנכה׳ יבו
נבוכד נצר ויעיד עלי שה׳
שקיימתי את התורה׳ ע׳
שושן אני ישנה ולבי ער׳
אמרה כנסת ישר׳ אני ישנ׳
ישנה בחטאי וענין שהח׳
שהחטיאוני מלכי ישר׳
שנ׳ על חטאות ירבעם בן ע׳
נבט אשר חטא ואשר ע׳
החטיא את ישר׳ ולבי ער׳
ומטר אני בנפלאות ותריאו
שעשה לי הק׳ בכל דור ודור
כאשר היתה שכינתו בינינו
קול דודי דופק׳ זה שנא׳ לי
שרי עמו׳ היו אומרת מי ע׳
לשום תוכחה אמ׳ עלי פ״ת
פתחי לי׳ עשו תשובה כמ׳
כאשר היו הנביאים אומ׳
שובו שובו מדרכיכם הרע׳
וכן מקראות הרבה׳ אחותי
רעיתי יונתי תמתי׳ כאשר
רעים ודודים שאמ׳ לעיל
קורא כזב שהוא מפייס
את בנו׳ כן הק׳ היה מפייס
את ישר׳ שנ׳ אם אב אני
אני כבודי׳ שראשי נמלא
טל׳ זה הוא של הק׳ על
ישר׳ שנ׳ נהפך עלי לבי וג׳
קוצותי רסיסי לילה׳ וכן ע׳
הוא אומ׳ לכן יהיו כענן בק׳
ובטל׳ פשטתי את כתנתי׳
אמרו ישר׳ פשעתי בולכות

הרב ועליו שב בה׳ וג׳ וכמוהו לא
היה לפניו מלך אשר שב אל ה׳ ...
אפו הגדולה אשר חרה ביהודה
על כל הכעסים שהכעיסו מנשה
ויאמר ה׳ גם את יהודה אסיר
מעל פני כאשר הסירותי את
ישראל ומאסתי את העיר
הזאת וגו׳

בית דוד שהיה הרוד כמ״ל
מלבוש שנ׳ והפשיטו ה׳
יותר בגדיך ואומ׳ כן יופ׳
ופשיטנה ערוויה׳ וכן יומ׳
ישעיהו יען כי מאוס העם
הזה את מי השילוח וגו׳ וה׳
מלכות בית דוד ומתגברין
ומשט׳ ושלוח׳ ויוכנה יומ׳
ולכשנה׳ ייך יוכל להלבין
פני ולשוב אליו עוד׳ שנ׳
רחיצו׳ את רגלי ויוכנה יו׳
יוטנפם׳ כלומ׳ טנפתי במע׳
נ׳ ויוכנה יוטהר שנ׳ כי יום
תכבסי בנתר׳ ואו׳ יום רחץ
ייי׳ ואו׳ יום התרחצו במי ג׳
שלג׳ ואיך מושר לו שכן ה׳
דודי שלח ידו מן החור׳ הה׳
התחיל לקצות שנ׳ בימים
ההם החל ייי׳ לקצות בישר׳
ואו׳ מן הירדן וגו׳ השי׳ את כל
ארץ הגלעד הגדי והראובני
והמנשי׳ ואחר כך בא סנחר׳
והגלה את שני השבטים
ואו׳ בימי פקח בן רמליהו
שנ׳ בימי פקח מלך ישר׳ בא
תגלת פל׳ וגו׳ ובשנת התשיע׳
להושע מלך ישר׳ בא סנחר׳
ולכד את שומרון והוליכם
לארץ אשור שנ׳ ויגל את
ישר׳ אשורה׳ ואיך מושר
שומע ואלו יהודה כי סנה׳
סנחריב הגלה את עשרת
השבטים פחדו ורעדו שנ׳
ואמר האו עלי׳ זה חזקיהו
כי משנת שש לחזקיהו בא׳
לכדה שומרון מושר עלה
עליו סנחריב בת׳ שיר—
חזקיהו בתפילה ובתשובה
לפני המקום שנ׳ ויהי כשמ׳
כשמוע המלך חזקיהו וגו׳
ואו׳ ואת זקני יהודה הכהנ׳
והתכסים בשקים לכן יומ׳
קוחי יוני לפתוח לדודי וג׳
כי בכל לבו ובכל מאדו שב

אל ייי׳ שנ׳ בשנה הראשונ׳
למלכו פתח את דלתות כי
בית ייי׳ כי בימי אחז אביו
סגר את דלתות ההיכל וע״ז
ועשה מזבחות בירושלם׳ ה׳
ועל הדבר הזה קצף ייי׳ על
יהודה וירושלם ושלח על׳
עליהם מלך אשור שנ׳ גם
סגרו דלתות האולם ויכבו
את הנרות׳ לכן מושר הלך
חזקיהו בדרכי אביו עורר
לכהנים לפתוח את דלתי ה׳
האולם ולטהר ולקדש את
ההיכל והעמיד את הכהנים
לעבודה ואת הלוים לשיר
ולהלל לייי׳ שנ׳ ורק את ה׳
הכהנים היו למעט להפשיט
את וגו׳ ואו׳ גם עלה לרב כה׳
בחלבי השלמים׳ לכן יומ׳ וה׳
ידי נטפו מור ואצבעותי וה׳
מור עובר׳ אילו אגרות ה׳
ששלח בכל גבול ישר׳ ומכה׳
מבאר שבע ועד דן ולהעב׳
קול בגבול ישר׳ הרצים
מאשר ומנשה ומזבלון לע׳
לעשות התשובה ולבא בית
ייי׳ ולעשות הפסח כמשפט
שנ׳ בני ישר׳ שובו אל ייי׳
אלהי אברהם יצחק וישר׳
וכל העניין כת׳ בדברי הימ׳
לכן יומ׳ פתחתי אני לדודי
כי בכל לבם שבו שנ׳ ויעש
הטוב והישר והאמת׳ וה׳
ודודי חמק עבר׳ בשנה וה׳
מנשה בנו׳ שנ׳ הנני מביא
רעה על ירושלם וגו׳ מושר
שומע את הדבר יומ׳ נפשי
יצאה בדברו׳ ואיך וילכדו
את מנשה בחחים׳ בקש׳
בקשתיו ולא מצאתיו זה
יאשיהו דכת׳ בו וכמוהו לא
היה לפניו וגו׳ וכת׳ בתריה
אך לא שב ייי׳ מחרון אפו
הגדול וגו׳ לכן יומ׳ קראתיו

ולא ענני׳ מצאוני השומרי׳
הסובבים בעיר׳ אילו הכשדי׳
ואויב ונבוזראדן ועמון שנא׳
וישלח ייי׳ בו את וגו׳ ואומר
בעת ההיא עלו עבדי נבכנ׳
וגו׳ עתה ואגלות סנחריב ע׳
שעלה נבוכד נצר בימי יהו׳
יהויקים ואות ושבע שנים
זו פעם ראשונה מי מושר
עלה סנחריב ארבעה פעמי׳
כן נבוכד נצר כנן עלה ארב׳
ארבעה פעמים ראשונה
בימי יהויקים שניה בימי
יהויכין שלישית בימי צד׳
צדקיה רביעית עלה מצרים
ולע׳ ושטט כל היהודים ע״ש
שהיו בעמון ומואב ובכנ׳
ובסביבות ארץ ישר׳ לכן יומ׳
הסובבים בעיר שנ׳ אך זה
היום שקוינהו מצאנו ר״ה
ראינו׳ הכו פצעוני אילו
תשעים וארבע ריבוא של
שהרגו בירושלם׳ חוץ מזה
שהרג נבוזר אדן תשעה מא׳
מאות ריבוא על דם זכריה׳
וחוץ משש מאות ריבוא
שהרג בבקעת פרת׳ ואו׳ והיה
ביום ההוא נאום ייי׳ קול
צעקה וגו׳ נשאו את רדידי
מעלי׳ זה צדקיהו שנ׳ רוח
אפינו משיח ייי׳ ואו׳ נפלה
עטרת ראשינו׳ ואו׳ ויקח ה׳
את עטרת מלכם׳ ודומה לה
לרדידי׳ והמעטפות והרדידים
שומרי החומות׳ אילו חיל
כשדים שהיו שומרים ה׳
חומות ירושלם שתי שנים
שנ׳ בנו הבבל וכל הכשדים ה׳
מקום וגו׳ ואו׳ ויבנו עליו דיק
סביב׳ השבעתי אתכם בנות
ירושלם׳ אם תמצאו אילו
שהיו בגלות ואומ׳ לנביאים
אם תמצאו השי׳ יאמרו לו את
עלבוננו כאשר אומ׳ ומשה

ויאמרו כל הגוים. וכן יומ׳
ירמיהו לוא אליכם כל ע׳
עוברי דרך. ועוד הכיו ז׳
השושנים הרבה ויקריאות
ואנו כאותו לקצר בגדיו ז׳
כי לחכם דין בגדו׳ יום הק׳
תעשו אות דודי וזה תגידו
לו׳ שכל ביות כותנו ולא
שכחנוך. ואומ׳ עליך הורגנו
כל היום. לכן יאמ׳ שחולת ז׳
אהבה אני. ת״ן מה דו׳
דודך מדוד היפה בנשים.
כך היו שואלין האומות לכ׳
אות ישר׳ מה אלהיכם מכל
האלהים שאתם נשרפים
עליו ונצלבים. שכבה הש״
השבעתנו להעיד לו על
דודי אהבתך. והן משיבין דודי
צח ואדום. צח לבן כמו ז׳
צחו מחלב. ואדום. קילוס
על בחור. שהוא לבן ומנו
אדמוניות. דגול מרבבה.
דגול בחיילות הרבה. רבים
חיילותיו. רבבות הרבה קרו׳
קרויות רבבה של רבבה כב״
כמעיה השורה שתמך. רא״
ראשו ראשו כתם פז. ומתחיל כב״
ככתם פז. כתם הוא לשון ז׳
סגלת מלכים. שאוצרים כב״
בבית גנזיהם. וכן ישנד
הכתם הטוב. וכן לכתם יא׳
אומרה׳ מבטחי. וכן חלי׳
וכתם. קווצותיו תלתלים. ז״
לשון תלויים. מגלואש כל ע׳
שחורות כעורב. כל אותה
עיניו עניו לבחור. עיניו כיונים על
אפיקי מים. עיניו של אופ׳
אפיק מים. בלות כעיני יונ׳
יונים. אפיקי מים. נזרים ז׳
וערנים לאריות והבחורים
יושבים שם לשוט. וכן ז׳
ויקלס המשורר. עיני דודי
כשמביט על אפיקי מים כ׳
רואות לטי עיני יונים. רב׳

רחצות בחלב. רוחצות ע׳
עיני דודי בחלב. יושבות
על מליאת. כל זה לשון עי׳
לין טלטות יותר ידידי ז׳
ולין שקועות אלין יושבות
על מליאת. כגומין שלהם.
העין לפי הגומין והוא
לשון דבר העשוי למליאו׳
גומין העשויה לאושב׳ ז׳
אבנים מלואים. ומליאת כו
לחיין מליאות. לחייו כערוג׳
הבשם. על שם שאותן
ערוגות גדולי מרקחים.
מגדלות מרקחים. מגדלו׳
של מרקחים. גדולי בשמי
שמפטירין אותו ומעשה
רקח. גלילי זהב. כמשמ׳
זהב ממולאים בתרשיש׳
כל לשון מושב אבן יקרה
בזהב. קרוי מליאות. עשת׳
לשון שונו עשתו. קמ״ץ
ובקרוי עשת. מעיין כלע׳
שן. עשויות פיל. מעולפת
ספירים. מקושטת ומת״ק
ומתוקנת בספירים. ותהע
ותתעלף. ומתקנת. שוק׳
שוקין שוקיו עמודי שש מיוס׳
מיוסדים על אדני פז. מה״א
מראהו גבוה כמו ארזי ז׳
לבנון. בחור כארזים. נבחר
בין הבנים כארז זה בין ש׳
שאר העצים. חכו ממתק׳
חכו דבריו ערבים. וזה דודי
דודי. וזה רעות רעי. ועל
כל אלה חליתי לאהבתו. ז׳
הדוגי והדוגמין כלפי הק׳ כך הייו
דודי צח. לבן. מלבן עונות׳
כשערית כמ״ש ערוה כמ״ש
מקן מורה הוראתו. וכן
כשבתו למשפט למשיח
כתלג חיור ושער רישיה
כעמר נקי. ואדום למפרע
משנאיו. שנ׳ מדוע אדום
ללבושך. דגול מרבבה.

הרבה חיילות מקיפין אות׳
ראשו אותו. ראשו כתם פז. וכן
הוא אומ׳ פתח דבריך יאיר׳
פתח ואו׳ אנכי ייי אלהיך.
הודיעם תחילה שמשפט
המלוכה יש לו עליהם. ואח׳
ואחר כך גזר עליהם גזירות׳
קווצותיו תלתלים. על כל ז׳
קוץ וקוץ תלי תלים של
הלכות. שחורות כעורב. ז׳
על שם שהתורה נתונה
לפניו כאש שחורה על גבי
לבנה. ד״א קווצותיו תלתלים
שחורות כעורב. כשהיא
על היא עריה כבחור נאה
עיניו בגבורה. עיניו כיונים. אילו
תלמידי חכמים שהק׳ נתנם
עיניהם להאיר לעולם כשם
שהעינים מאירין לאדם ז׳
כיונים המתנדדים ומשוכך
לשובך לבקש אוכלם כך ז׳
הם הולכים מבית מדרשו
של פלוני חכם לבית מדרש
של פלוני חכם. לבקש טע׳
טעמי תורה. על אפיקי מים.
על בתי מדרשות שהן מ״ה
מעייני מים של תורה. רח״
רחוצות בחלב. לפי שקרוין
עינים. והעין לשון נקיבה
הוא אומ׳ רחוצות לשון נקי׳
נקיבה. מרחיצין עצמן
בהלכה של תורה ומלבינים
סתריה ופתוייה. יושבות
על מליאת. מיישבין הדברים
על אופניהם. ד״א עיניו על
עיינו׳ פרשיות של תור׳
הלכות ומשנות. כיונים. ז״
שהן מיון בהליכתן על אופ׳
אפיקי מים. בבתי מדרשות.
רוחצות בחלב. מרחיצות
בחלב. כמו שפירשתי. לחי׳
לחיין לחייו. דברות הר סיני שה׳
שהראה להם פנים מסביר
ומסבירות ועהוב ת׳ שפ״

שפתותיו שושנים דבריו
שנדברו באהל מועד שהם
לריצוי ולכפרה ולריח טוב
תורת חטאות ומנחה ועו׳
ועולה ושלמים. ידיו גלילי
שנתן בידינו מעשה ידיו
הוא׳ גלילי זהב. אילו הדי׳
הדברות שבהן המאורים
וזהב ומפז רב. א״ר יהוש׳
בן חנניה מעשה נסים של
ספירון היו והן גלילים. או׳
על שם שמגלגלות וכורת
ונוטה לעולם. ממולאים ד׳
תרשיש שכלו בעשרת
הדיברות תרי״ג מצות. מע׳
מעיו עשת שן זה תורת
כהנים הנתון באמצע חמ׳
חמשה חומשים. מעים
הללו שהם נתונים באמצע
הגוף. עשת שן מעולפת
ספירים. מראית חלוקה כמה
מעשת שן והיו סרוחה
דיקדוקין רבים. גזירות
שות. ובניין אב. וקלין וחמ׳
וחמורין. מיוסדים על
אדני פז. אמ׳ ר׳ אלע׳ הקפר
השיעור הזה יש לו כותלו
ולמעלה וכפים ולמטה
פתוחות ולפניהם ולאח׳
ולאחריהם כגון פרשיות
על השביעית. כריתות א׳
בים. ערכין. וסוכה ואכל
וכי תמכרו. להודיעך מה
כמה קשה אבקה של של
שביעית. וכגון יפקד יי׳
איש על העדה. עד אות ד׳
קרבני. עד שאתה מפק׳
מפקדים על בני פקד אות׳
אותם עלי. וכן מוה. לכך
נאמ׳ שוקיו עמודי שש ד׳
מיוסדים על אדני פז. מר׳
מראהו כלבנון האם תבל
ומתבונן על דבריו מוצא
בהן פרחין ולבנון כיער

הזה שמלכלך דברי ד׳
תורה ההוגה בהן תמיד
ומחדש בהן טעמים. כד׳
בחור. נבחר. כארזים. ד׳
הנבחרים לבניין לשבח
ולחוזק. חכו ממתקים. ד׳
דבריו מתוקים וערבים ד׳
ושרט לנפש לא תתנו ד׳
בבשרכם. אני יי׳. ושלם
לכם שכר. יש חיך ומתוק
ומר. אל תחטו בעצייב
וקבלו שכר. וכשוב רשע
רשע מרשעו ועשה ע׳
עליהם משפט וצדקה
חיו יחיה. עונות נחשבו
עליו טובות. יש חיך ומ׳
ומתוק ומר. שושן. מה
דודך מדוד. אלו הנביאי׳
שהיו אומרים לישר׳ מה
דודך מדוד. כלו׳ מה יפה
ונאה דודך מכל דוד והיו
הן שהיו משבח ומרו׳
ומרוממים על כל אלהים ש׳
שנ׳ אין כמוך יי׳ וג׳ ד׳
ואו׳ מי לא יראך מלך וג׳
ואו׳ אין כמוך באלהים וג׳
ענתה כנסת ישר׳ ומשבח
לאומר. ומוסרת דודי צח
ואדום. צח בסיני שנ׳ וכע׳
וכעצם השמים לטוהר׳
ואדום בסיני שנ׳ מי כמוש
יי׳ נגלה וכל יושב ירושה
היו שלימות אשו הגדולה
ואו׳ כי יי׳ אלהיך אש ד׳
אוכלה הוא. דגול מרבבה׳
בסיני. שנ׳ ואתו מרבבות
קודש. ואו׳ ודגלו עלי או׳
אהבה. ואין רבבה אלא
ישר׳ שנ׳ רבבות אלפי יש׳
ישר׳. והרבה מקריאותרו
רואין אלוה. והם רבבות ד׳
אלפי ישר׳. ועוד הרבה לכן
נאמ׳ ובשם אלהינו נדגול
ראשו כתם פז. באוי ש׳

שלמה

היו שמח
שמחים
כחתנים וגם המלך שלמה
היה בחור לכן הק׳ נקרא
בחור שנ׳ בחור כארזים ד׳
אבל נגלות נגלה עליהם כז׳
כזקן כי בדינו היה זקן שנ׳
ועתיק יומין יתיב. עיניו
כיונים. בכל מקום עיני יי׳
ואו׳ עיני יי׳ המה משוט׳
רוחצות בחלב. שהוא טה׳
טהור וקדוש. שנ׳ טהור
עינים מראות רע. יושב׳
יושבות על מלאות. שהיה
שורה השכינה בין שני ד׳
הכרובים. לחייו כערוגת ד׳
הבשם. אילו לוחות הברית
שלמדו ומפיו לישראל
שנ׳ והגיד ומפיו יצאו לכן ד׳
נאו׳ שפתותיו שושנים ד׳
אילו המצות שנ׳ מצות
יי׳ ברורות טהורות. נטפ׳
נוטפות מור עובר. אילו
דברי נביאה שנ׳ אל תטיף
על בית ישר׳ שנ׳ ידיו גלילי
זהב. אילו היכל ואולם וק׳
וקדש הקדשים שנ׳ מקדש
יי׳ כוננו ידיך. ואו׳ וקומם
מידו לו. ממולאים בתרשיש
כי כן היה קדש הקדשים ד׳
ממולאים באבן יקרה. מעי׳
עשת שן זה רחמנותו כנ׳
של הק׳ שנ׳ אלוי יתעשת
האלהים. מעולפת ספירים
כי רחמיו של הק׳ על ישרא׳
שהם בגלות שנ׳ כמך עמ׳
עלמו שכנו. ואו׳ ספיר
גזרתם. שוקיו עמודי שש
אילו ישר׳ שהם משש ד׳
מאמות. על אדני פז. כי ד׳
יסודם על התורה שנ׳ הנ׳
הנחמדים מזהב ומפז רב. ד׳
ואו׳ ותמורתה כלי פז. ונ׳
מראהו כלבנון שנ׳ כאלהים

נטע ייט׳ חכו ממתקים׳ כי
הם תמיד הוגים בתורה ד׳
שנ׳ ומתוקים מדבש׳ וכלו
מחמדים כמשה׳ זה דודי׳
כגון זה אלי ואנוהו׳ כל ואו
שישר׳ אומרים זה אלי ר״ל
דודי הק׳ אומ׳ זה רעי׳ שנ׳
והייתי להם לאלהים והמה
יהיו לי לעם׳ ועוד מענין
הזה יש לנו דבר לדבר כנג׳
מעשר שיש שוקשים ד׳
עלינו ויאמ׳ ויאל וי׳ הראיונ׳
אלוה יומ׳ שלוה הקדוש
כל הראיונות הגולה אומ׳ כן
גלויות אליו וחמשות כי ד׳
יש שלוש על ג׳ חלקים שם
הגולם כגון יעקב יוסף ויה׳
יוסרים ומשה׳ ושם מינ׳
כגון אורך קשר רק שון ד׳
רוה׳ ושם הפעל כגון שרה
חיים סופר אופה משקה
עתה כמורך יעקב אורע
השומע כי יעקב וחבני יה׳
יורם הריו יוצ׳ ירים תכון ד׳
ויזה יעקב׳ ויום יאמר יה׳
יעקב היורך הריו יכון יוכל
יום יאמר יורך ערוה׳ יוו ד׳
חיים שם כל הגלוי יוים
מכון השומע׳ ויום יאמר
שרה׳ רק יוו רק סופר יוים
יכון עד שיאמר שם הגל׳
הגלוי כגון יעקב היורך
והריו שרה׳ הרי יכון השומ׳
השומע ומפי המשומע׳ ד׳
רעני כל שם ומחע הוא
כי הריו קול יוצא יוט עריכין
לו׳ כגון ראוש עין יוו פה
לשון ושיור השמות אין
בלשון עברית כלבד כי כל
לשונות כי כלם השם ולא
נמר חפץ ואין צריך כי יום
ומר לפי העינין עתה נאמר
לאדם ראוש ולארץ ראוש ד׳
שנ׳ ראוש עפרות תבל׳ ל״ה

לאדם עין ולארץ עין שנ׳
ויכס את עין כל הארץ׳ וג׳
לאדם אזן ולארץ אזן שנ׳
ותשמע הארץ׳ לאדם פה
ולארץ פה שנ׳ ותפתח הא׳
הארץ את פיה׳ לאדם ידים
ולארץ ידים שנ׳ והארץ ד׳
הנה רחבת ידים׳ לאדם טב׳
טיבור ולארץ טיבור שנא׳
מעם טיבור הארץ לאדם
ירך ולארץ ירך שנ׳ מירכתי
ארץ׳ לאדם רגל ולארץ רגל
שנ׳ והארץ לעולם עומדת׳
שתה האומר לאדם כראוי
לו והאומר לארץ להשמיע
לשומע כן הקב״ה להשמ׳
להשמיע לשומע ואין לה׳
לראותו כי הוא נפלא ונש׳
ונשגב ופועל ראיות וד׳
ודמיונות ומשלות שנ׳ ד׳
וביד הנביאים אדמה׳ וכן
הוא אומר על ידי משה׳
כי לא ראיתם כל תמונה׳ וג׳
אנה אנה הלך דודך׳ אומרים
ומקנטרים האומות ישר׳
ישר׳ אנה הלך דודך׳ למה
הנחת אותך עזובה ואלמנה
ואלמנה׳ אנה פנה דודך
כשחזר והשיבה רוחו על
כורש ונתן רשות לכשדים
הבית והתחילו לבנות כמו
ואמרו אנה פנה דודך יה׳
יום חזור הריו אליך נבק׳
נבקשנו עמך׳ שנ׳ וישמ׳
וישמעו צרי יהודה ובנ׳
ובנימן וג׳ כי בני יהודה
טמים וג׳ ויגשו עם זרובבל
וג׳ נבנה עמכם כי ככם
נדרוש לאלהיכם ואומרים
לרעה כדי להשביתם מן ד׳
המלאכה׳ והם משיבים ד׳
דודי דודי ירד לגנו׳ עזה לנו לא׳
לבנות את היכלו ויהיה ש׳
שם עמנו׳ לערוגת הבשם

מקום ויקטר הקטרת׳ לרע׳
לרעות בגנים ועוד ירד לג׳
לרעות עמו בגנים אשר
נפוצו שם׳ ואותם שלא
עלו מן הגולה משרה שכי׳
שכינתו עליהם בבתי כנסי׳
ובתי מדרשות׳ וללקוט שו׳
שושנים וריוחיהם לכתבם
בספר זכרון לפניו׳ שנ׳ אז
נדברו יראי יי׳ וג׳ ומה שנ׳
שאותם אומרים לבקשו ש׳
אני עמנו אני לדודי ולא אותם
לו׳ לא תבנו עמנו כענין ד׳
שנ׳ לא לכם ולנו לבנות בית
אלהינו׳ ואומ׳ ולכם אין ח׳
חלק וצדקה בירושלם׳ הרועה
בשושנים הרועה עמו ד׳
יפה במרעה טוב ונאה׳ יפה את
רעיתי כתרצה׳ הק׳ מקלסן
על זאת יפה את רעיתי
כשאת רצויה לי׳ כך הוא
דרש בספרי׳ נאוה את
עתה כאומר בראשונה
בירושלם׳ אימה כנדגלות
חיילי מלאכים את יראתך
מטיל עליהם שלא יוכלו
עליכם להילחם ולהשבי׳
ולהשביתכם מן המלאכה
הסבי כמו שנ׳ בשריו׳ הסבי עיניך
מנגדי׳ כמחזר שאורסתו
עליבה עליו ועניה נאות
ואו׳ לה הסבי אלי עיניך
כי בראותי אותם רוחי וג׳
משתחץ עלי ורוחי גסה
כי אינני יכול להתאפק ד׳
הרהיבוני הגביהו את לבי ד׳
כמו ורהבם עמל ואון רה׳
רהב הם שבת׳ יאשו אייר
לעני והרגזוני כך אומ׳ הק׳
בוקדש זה אני אפשר ד׳
להשיב לכם ארון וכפרת ד׳
וכרוב שהם הרהיבוני במ׳
בבית ראשון להראותכם
חיבה יתירה על שאלתם

שושנים [illegible] נדברים בתורה
ללקוט ולכתוב בספר זכרון לפניו
מלבן גל

פי׳ שעיר מעיר העוים ג׳
בקטנים ורקים שכבם יש
שנה הרכה׳ שיער׳ לטובה׳
מעיר הרחלים׳ הרחל הזה
טלה קדושה׳ עורה להבלה
בשרה לקרבן׳ קרניה לשופ׳
לשופרות׳ שוקיה לחלילים
מעיה למערות׳ שורדה
לתה׳ יול היוווות שישלו
לעולם׳ שיוין כהם לקדוש
בלום׳ ששים הוה ואלטות׳
אברהם ויועני ירכו׳ בני ג׳
קטורה יו׳ ישמעאל ובניו
יו׳ הרי כ״ט יצחק ובניו ג׳ ה׳
בני יעקב י״ב הרי ול״ד׳ בני
עשו י״ו הרי ע׳ ס׳ ויש תמ׳
הבור ע׳ ז׳ ויהם תמנע ע׳
שהיא אשת אברהם ממין
המינין ושמונים פלגשים ג׳
נח ובניו עד אברהם כל
תולדות ויועני התיבה תל׳
תריגום שמנים׳ ובשם ג׳
שנשי המלך יתירות כמו׳
גדולה על הפלגשים כך
היו אברהם ויועני ירכו
חשובים גדולים ויתרים
מחשיבות על הכל כיושר
תריוה׳ הגר בת מלך היתה
ונעשת פלגש לאברהם׳ ג׳
תמנע בת שלטונים היתה׳
ונעשית פילגש לאליפז ג׳
בן עשו׳ ויוו יול עמק שוה
שהושוו כלם לעינה יוח
יוחת והמליכוהו עליהם ג׳
זו תשובה למינים׳ ועשות
יורין ומספר׳ למשפחות ג׳
גדולות כל אלה׳ יוחת היו
יונתי תולדותי ומכולם יוחת
היו הנבחרת לאומה תורה
שהיו תורייה עם בתורה
ונת׳ יוחת היו לאומה׳ ג׳
לכנסייתה הרבה והחלוקות
בבתי מדרשות כלם לכם
להבין התורה על מכונה ג׳

ועל יוסתהה׳ כרה היין ליה׳
לגולדתה׳ יעקב ריוה יונתן
ויטה שליוה כלי פסול ג׳
פסול והודה שלוישתרון
ישר׳ על ראש המטה׳ ריוה
ריוה בנות כגדולתה׳ וייר׳
ויישרוה׳ וזאת היין קלוסן
ויי ריות הנשקפה וג׳ שושן
אנה הלך דודך יולין עג׳
עריקי הדור שיווין לישר׳
יונה הלך דודך ונבקשנו
עמך׳ יוורין בויוו ותשובה
ותפלל ונקריו יולין שויא
ישוב יולינו שנ׳ בקשו יוה׳
כל ענוי יורץ וג׳ וכן יוו׳ ד׳
דניאל לבקש תפילה ותחנ׳
ותחנונים׳ וכן נחמיה בן
חכליה יוו׳ ויהי כשמוע ג׳
יות הדבר הזה ישבתי וג׳
וכן עזרין יוו׳ ובמנחת הע׳
הערב קמתי ומתעניתי וג׳
ומתעניתי ובקר׳ בגד׳ ומע׳
ויוו ובויום עשרים ויוחד
לחדש הזה נאספו בני ישר׳
ישר׳ בצום ובשק וג׳ דודי
לי ויוני לו׳ דודי ירד לגנו׳
יולין ישר׳ שהשכינה ירד׳
ירדה עמם לבבל שנ׳ למענ׳
למענכם שולחתי בבלה׳ ג׳
לערוגות הבשם׳ יולין סנה׳
סנהדרין שהם מבוסמים
במצות לרעות בגנים׳ בגן׳
המדות שנ׳ המתקדשים
והמטהרים אל הגנות וג׳
וללקוט שושנים׳ יולין ישר׳
שהוא לקטם מגלות בבל ג׳
שנ׳ מעילם ומשנער ומחמ׳
ומאיי הים׳ כיושר יוו׳ דג׳
דודי צח ואדום׳ והוין ע׳
עזיר בין ההרסים יולין ג׳
ישר׳ שנ׳ ותחת הסרפד
יעלה הדס׳ וכן יוו׳ ללקוט
שושנים׳ שנ׳ תהוי עיון הג׳
המולטי׳ יולין ישר׳ שהיו ג׳

מעיינן במצות ובתורה ג׳
ויוו׳ והלכו יושבי יוחרק׳
יול יוחת לאויר עיון המולטי׳
כיושר ריוה הק׳ יות ישר׳
בגלות בבל והם היו משל׳
משולחים במצות ובמיוות
חטין והיו שוחרים יורך
התורה יוו׳ להן יפה יות ג׳
רעיתי כתרצה שנ׳ בעשא
בן יוחיה על כל ישר׳ בתרצה
וחבריו׳ נאוה בירושלם ג׳
במלכות יהודה׳ יויומה ג׳
כנדגלות׳ מחנה ישר׳ ודגל׳
שהיו במדבר שנ׳ על ידו
לדגליהם׳ ויוו׳ יויש על
דגלו באותות׳ ומנין כי ישר׳
בגלות בבל היו שליוים כנ׳
כיושר ביומי שלוה כגון ג׳
ייחוסי עזרין שעלו וכן יוו׳
וישוע וזרובבל בן שאלתי׳
ויהושע בן יהוצדק וכל ש׳
שארית העם וג׳ וכן יוו׳ ג׳
הסיבי עיניך מנגדי וכל הע׳
הענין היומר כיון למעל׳
כענין ראשון הרהיבוני׳ ג׳
כגון הרהיבני בנפשי עז׳ ג׳
שעיר מעיר העזים׳ כמו׳ח
הראשון׳ כל אלה מימין רש׳
למעלה׳ ששים המה מלכ׳
ושמונים פילגשים יולו ג׳
בני שעיר ובני עשו דכת׳
בהם אלה המלכים אשר מל׳
מלכו׳ ואלה הן עשו אלופי׳
רעואל יעוש יעלם קרח ג׳
תימן אומר צפו וקנז ג׳
וקנז עמלק נחת זרח שמה
מזה לוטן שובל צבעון ענה
דישון יוצר דישן חורי הימ׳
היומם עלון מנחת עיבל שפו
אונם ענה דישון חמדן יתר׳
אשבן יתרן כרן בלהן זעון
עקן עוץ יורם בלע יובב חש׳
חושם הדד שמלה שאול
בעל חנן הדד יתת יולה פ׳

ממנו קנז תימן ומבער הג'
ומגדיאל ועירם. ושמותם
פילגשים אלו בני נח שה'
שהם שמותם עד אברהם
ואלו הן שם חם יפת גומר
ומגוג מדי ויון תובל ומשך
ותירס אשכנז ריפת תוג'
תוגרמה אלישה תרשיש
כתים רודנים כוש מצרים
פוט וכנען סבא וחוילה סבת'
רעמה סבתכא שבא ודדן ס'
נמרוד לודים ענמים להבים
נפתוחים פתרוסים כסלוחי'
פלשתים כפתורים צידון חת
יבוסי אמורי גרגשי חיוי ס'
ערקי סיני ארודי צמרי חמ'
חמתי עילם אשור ארפכש'
לד ארם עוץ חול גתר ומש
שלח עבר פלג יקטן אלמוד
שלף חצר מות ירח הדורם
אוזל דקלה עיבל אבימאל
שבא אופיר חוילה יובב ס'
רעו שרוג נחור תרח אבר'
ועליהם אין מספר אלה
שאר הגוים. בני ישמעאל
ובני קטורה שהם עשרים
ואלו הן ישמעאל נביות
קדר אדבאל ומבשם משמע
ודומה משא הדד תימא
יטור נפיש וקדמה ומהלת
בתו וזמרן יקשן מדן מדין ס'
ישבק שוח. אלה בני פלגשי'
עתה עשרים וששים הם
שמותם כאשר אמ' שלש
הנה אין תשעה וארבע
אין אמרו הן. ואלה ארבעה
הם אלו שבע כי באומר ה'
שלש וארבע הם שמע אמ'
כאשר פירש הם ארבע ש'
שאול ועשר ורחם וארץ ס'
ויוש. וכן חבריו בן אילן פס'
ששים ושמונים אחת הי"ו
זה אברהם שנ' אחד היה
אברהם. ראוה נעת ויאשה

ויאשרוה. כגון בלעם הה'
הרשע שאמ' תמות נפשי
מות ישרים וגו'. וכן חזקיה'
כאשר שנ' השמש יאחור
אחורנית עשר מעלות
ואיך ראה כל מלכי מזרח
ומערב וכל חכמיהם תוהו
ודעו שנ' בעת ההיא ע"ש
שלח מרודך. וכן נביאו כל
כאשר פירש דניאל אות ה'
חלומו שנ' בארץ מלכו נ"ה
נבוכד נצר נפל על אנפוהי
וכל הרואין ראוה. לכן אומר
ראות כי אשרוה בעת ואומ'
ראות עליה על כולנה הנ"ל
מי זאת הנשקפה זה וה'
ומסב למקרין שאמעה ה'
הימנו ראוה בעת ויאשרו.
ומה הוא קילוסן אמ' מי זאת
הנשקפה. ומקום גבוה
לאחד קורי השקפה. כך ה'
בית המקדש גבוה מכל ה'
הארצות. כמו שחר הולך
ואוריר ומעט מעט כך היו
ישר' בבית שיני. כתחלה
זרובבל פחת יהודה ואין ה'
מלך ומשועבדין לפרס ואין
ואחרכך נצחום בית חשמ'
חשמונאי ונעשו מלכים
ואומה בגבורה כנדגלות
של מלכים. כל זה הק' מקלס
את ישר' יפה את רעיתי
כתרצה וכל העניין עד ה'
כמו אל גנת אגוז ירדתי ה'
עד זה מדבר שכינה ה"ה
הנני באתי אל בית שני זה
אליך. לראות באבי הנחל
לראות אם להלוחית ומע'
ומעשים טובים אראה כך.
הפרחה הגפן אם הפרחי
לפני תלמידי חכמים וסופ'
וסופרים ושונים הנצו ה"ה
הרמונים מקיימי מצות
ואליי וכות לאה שישלו

ישראל לאמר זה אגוז זה
אותה ראיה אמרו כולו ע"ז
ואין מכר זה שנתוכו מ"ה
פיגעו מיעון אלין מערות
מערות של אוכלין כך ישר'
עמעין ומעשהן ואין תלמ'
תלמידין שבהן מכרין ואין ה'
מתפיורין להכריז על שבחן
בקום אותה אומרו אותן ה"ה
אליוס חכמה. ועוד כמה ה"ה
מדרשות לדבר' זה אגוז זה
טמל כטיט ואין זה שנתונו
נאיוס אף ישר' גולין בין הה'
האומות ולוקין ואלקיות הה'
הרבה ואין מעשיהן נאיס
נאיוסין. לאו ידעתי נפשי
ישר' מתאוננת על לאו ידע'
ידעתי להיזהר מן החטאים
שאעמוד בכבוד ובגדולה
ונכשלתי בשנאת חנם. וה"ה
ומחלוקת שנגרר באותו כ"ה
בית חשמונאים. הורקנוס
ואריסטובלוס. עד שהביא
אחד מהם את מלך רומי
וקבל המלוכה מידו ונעשה
לו עבד. ולאו שמתני נפשי
להיות מרכבת מרכב עלי'
נדיבות שאר אומות. עלי
נדיב. כמו עם נדיב. אור יקה
יקירה. כמו שני לברי. רה"
רבתי. שרתי. גנובתי. והרבה
כאלה. אני בנעמי חמיתים
עלי שנ' ויאת לאחרת לעמק
אלופים לראש. שובי שובי
השולמית. אומרים אלי עם
שובי ולאחרי המקום הש'
השולמית. השלמה באמונ'
באמונתך אתה. שובי שובי
אליו ונחזה בך. מנביא אותך
נביאים ושלטונים. מה זה
אומה תחזה וכל העם. תנ"ה
תחזו. לאו ונחזה בך. נת"ה
נתתן אליך זה גדולה נ"ה
נתן לך. והיאן אומרת זה

תחזו בשולמית· זהו גדולה
אתם יכולין ליתן לי· שתנ'
שתהיו שוה לגדולתי· ית'
אפילו לגדולת דגלי מחנות
מחנות המדבר· שולמית· פ'
ירושלמית· מה יפו פעמיך
בנעלים· הם אומרים חפצ'
אנו שתדבקי בנו בשביל
מי וחשיבות שראינו בך·
מעודך בימיך· מה יפו פ'
פעמיך· בעליית הרגלים· פ'
בת נדיבים· חמוקי ירכיך·
פתרי ירכיך כמו חליים·
קבועת עדיי והכי קרוי חלי
ובתם של חלי קרוי בלשון פ'
ערבי· ורבותינו דרשוהו על
השיתים של נסכים· שעש'
שנעשו מששת ימי בריא'
בראשית· עגולין כמו ירך·
חליים· לשון חפירה· כמו
חולית הבור· מעשה ידי
אומן· ידי הק' במסכ' סוכה·
אומן כת' ידי אומן קלוסו
של הק' ישר' ומקלסין אותו
ולמעלה ולמטה ומתחילה
אומרים ראשו כתם פז וכו'
ומאחרית הדבר שוקיו עמ'
עמודי שש· לפי שהן בא'
באין לרצותו להוריד שבח
שבחנו מן העליונים לת'
לתחתונים· והוא מונה זה
קילוסה מלמטה למעלה·
מה יפו פעמיך הם הרגלים
ומונה ועולה עד ראשך פ'
עליך ככרמל· שהוא בא'
לאשכה אולי שררך אגן
הסהר· טיבורך כאגן של
מים עגולין שרוחצין בהן
והוא עגול ועשוי מאבנ'
שיש· ובלשון ערבי קורין
סהר· ועל שם שהטבור
באין נקב עגול ומושלו כא'
כאגן עגול והדוגמו על
שם לשכת הגזית שיושבת

בטבור הארץ· אל יחסר
המזג· לא יכלה מהם משק'
ומשקה· לא יתכסה משם
דבר הוראה· בטנך ערימ'
חטים· שהכל צריכין להם·
סוגה בשושנים· גדורה
ומסוגת בגדר שושנים·
די לה בגדר קל ואין אחד
מהם פורץ בו ליכנס· הרי
חתן נכנס לחופה ולבו מת'
מתאוה לחופת חיתונו· ב'
בא ליזקק לה· אומרת לו
טיפה כחרדל ראיתי מות
פנה לצד אחר ואין נשכו
מין נחש· ואיזה עקרב פ'
עקצו· הרי הוא עובר בש'
בדרך וראה בכורות בראש'
בראשי תאנים· פשט ידו
ליטול אומרים לו של ישר'
הם· מושך את ידו· ואין ע'
אלא בשביל הגזל· הרי סוג'
בשושנים· שני שדיך· פ'
שני לחות· וכהן גדול· יש'
אומר ההיכל והמזבח
שהן זקופין וגבוהין· ולש'
ולשכת הגזית גם הם שם
עשויין לאגן ולחוזק מגד'
מגדל עז· עיניך ברכות
בחשבון החושבות ומיב'
בן עיניך על שער בת רבים
חכמיך שהן יושבין בשע'
בשערי ירושלם העיר בת
רבעם· העסוקים בחשבון
תקופות ומזלות· חכמתם
ובינתם לעיני העמים· זה
מושבת בבריכות ויש· וד'
ועוד יש לפרש בפשוטו
בחשבון מונים· ולשון זה
מחשבת הוא הלוקח יונ'י
סונך ומריח בריכה ראש'
ראשונה· קוראו בלע'· אפ'
אפך כמגדל הלבנון· איני
יכול לפרשו לא לענין פש'
פשט ולא לענין הדוג'

לשון חוטם· כי זהו קלוס
מי יש בחוטם גדול וזקוף
כמגדל· ואומ' אני אופן לש'
לשון פנים· וזה שאמרו
לשון יחיד· ואינו אלא אפייך
שעל המצח הוא עיקר
הכרת פנים· ותדע שהרי
וקילוסה מלמטה למעלה·
עיניך ברכות בחשבון· וה'
ואחריהן הוא המצח· וכן
המאורות וקלוסות ומצח
הוא לעשות ומעשי כל היום
המאורות הכוזים להתעטר
ולפתוח· כמגדל הלבנון פ'
הצופה פני דמשק· ראשך
ראיתי מדרש זה יער הל'
הלבנון שעשה שלמה שם
עצמה ומונה מזה בתים פ'
ראש כדמשק· ראשך עליך
ככרמל· אילן של תפילין פ'
שנאמר· שמ' כהן וראו כל
עמי הארץ כי שם יי' נקרא
עליך ויראו ממך· שהן חז'
חזקן ואדירין כסלע הרים
וכרמל הוא ראש ההרים·
ודלת ראשך· קליעת שערך
ערך נאה כראשך כקליע'
אומנן· דלת ראשך· על כ'
שם שהקליעה מורדת פ'
על גובה הראש אלך אסור
ברהטים· שמו של הקב"ה
תלוי בתלתלים· של נזיר אש'
אלהים על ראשו· רהטים·
קורונין בלע'· כך קורין לה'
להתלי המאורות שקושה'
שקושרין בהם· דבר אחר
אסור ברהטים· הק' נקשר
באהבה בריצות שאתם רצ'
רצים לפניו· מה יפית ומה
נעמת· להידבק בך· אהבה
התענוגות להתענג בה· זאת
קומתך דמתה לתמר· ראי'
ראינו מי קומתך בימי נבוכ'
נבוכד נצר שכל האומות

מרעות ומפלות לעלם
ואת עוזרת בקווה וק״
וקופה מעוד וה׳ ושדי״
לישכולות. דפיול חנני״
חננה ויישיול ועזריה׳ ה
שהיו לך כשרים לינק ומן
דוו לישכלות שמשפיע׳
שמשפיעות ומשקה׳ כך
הם השפיע להניק וללמד
את הכל שאין יראה כיר״
מיראתם. עד כאן קילסו הם
היוונות ומכאן ואילך דבר׳
שכינה וגלות ישר׳ שכן ה
היוונות אומרת׳ אעל׳ ד׳
כתיר׳ והפיור אומ׳ בין ח״
חיילות שלמעלה ככם שנ׳
שיתעלה ויתקדש על
ידכם מתחתונים שיתקד״
שיתקדשו את שמי בין ה
היוונות יאחוה כמנפנו׳
ויאמ׳ יאחוז ויורבק ככם
סנסנים עניים ויהיו נא
שדיך. היווניתי את דברי
שלא ההפתתי אחר היוו׳
היוונות ויהיו הטובים
והחכמים שבכם עוזרים
לאומנם להטיב דברים לא
לאפקים אותך שילמדו הם
והם הקטנים שבכם וחה״
וחכך כיין הטוב׳ הואיל
מתמוסך שיהיו כיין ה
הטוב הולך לדודי למישרי
והירה אומ׳ להשיב לכם עמ׳
שיאמר לאומתי שיהיו
חכי הולך לאהבת מישור
שהיין אין הלב שהיין וכו׳ ה
הלב ולא כריה ועקבר׳
כיין הטוב שהיין דובב עמ׳
שפתי ישנים אף אומרי
שנקבר ישמחו כי יודו ה
על חלקם׳ וכך היין התשו׳
התשובה אומ׳ לדודי ודודי
ומשתוקק לי׳ לכה דודי נצ׳
השדה דרשו רבותינו כל

מעירוכן אומרה כנסת ישר׳
ישר׳ אל תרימנו כיושבי ה
כרכים שיש כהן גזל וער״
ועריות. אלא כיושבי פרוז׳
שהן בעלי אומנות ועוסק׳
בתורה ואתך הרחק׳ עינה
נפרים נעופרים ביוריה
גם עשו שהשפעת להם
טובה וספרים בך נשניאה
לכרמים אלו בתי כנסיות
ובתי מדרשות׳ נראה אם
פרחה הגפן׳ בעלי מקרא
פתח הסמדר׳ כשתפרח ה
נופל והענבים נכרים הוא
פתח הסמדר ואלה ראוה
בעלי משנה שהם קרובים
להבנת ולהם בהוראה
התורה׳ הנצו הרמונים׳
כשהן גמורים והגן יושר
בכיטתם נפל׳ הנצו נפלה
נימן׳ ואלה דיוה בעלי ה
משנה התלמוד׳ שהן בח״
בחכמה גמורה וראויין ה
להורות׳ שם אתן את דודי
לך׳ שם אראך כבודי וגדולי
שכח כם׳ ובמתי׳ הדודאי׳
נתנו ריח׳ הדודאים הם
התאומים הטובות והרעות
שנ׳ הראני יי׳ והנה שני
דודאי תאנים וג׳ הדוד׳
האחד תאנים רעות מאד
אלו פושעי ישר׳ ועכשיו
שנתם נתנו ריח כולם וה
ומבקשים פניך׳ ועל פתחי׳
כל מגדים׳ יש בידנו שכר
מצות הרבה׳ חדשים גם
ישנים׳ שחדשו סופרים
עם הישנים שכתבו עלי׳
צפנתי לך׳ לשמך ולעבודה
ולעבודתך׳ צפנתי בלבי׳ דוד
צפנתי להראות לך שקיים׳
שקיימתים׳ מי יתנך כאח
לי׳ שתבא ותנחמני כדרך
שעשה יוסף לאחיו שנ׳

שנגלו אליו רעה וג׳ וינחם
אותם׳ ואמצאך בחוץ אומ׳
יושקך׳ אמצא נביאך אומ׳
אחבקם אנשקם׳ גם ידעתי
כי לא יבוזו לי׳ כדי הראיו אומ׳
אנהגך שתהיו אנהגך ה
סובבת לחזור אחריה אל בית
אמי תלמדני׳ אל בית המ׳
המקדש׳ תאמר׳ תלמדני׳
כאשר הורגלת לעשות כי׳
כאהל מועד׳ אשקך מיין ה
הרקח׳ נסכים עמים׳ אין ה
ומתוק׳ שמאלו תחת לראשי
השבעתי אתכם׳ עכשיו כנ׳
כנסת ישר׳ מסובבת דיבור
כלפי האומות׳ אעפ׳ שאני
קובלת ומתאוננת דודי וה׳
ומחזיק בידי והוא לי חומה
ומשען בגלותי׳ לפיכך הנ׳
השבעתי אתכם׳ מה תעירו
תעירו ומה תעוררו כי לא
תועיל לכם׳ שושן מי זאת
זאת הנשקפה כמו שחר׳
אילו כמו הגולה שעלו מבב׳
מבבל עם זרובבל כן שיאמ׳
שנ׳ מי אתה הר הגדול לפני
זרובבל׳ מכאן ידענו כי הלי׳
הלילה הוא גלות ושחר
הוא ישועה כמפורש לאח׳
לאעלה וגם מכאן ידענו ד׳
מענו אומר כי כאשר הלי׳
הלילה חשך ויאש אין ועמ׳
ואפל ועלט וכן הגלות חש׳
מחשיך ומאחר ומיקר
ומקפיא את ישר׳ וכאשר
השחר לבן ויפה וטהור
ונקי כן ישועתם של ישר׳
יפה יפה ומקרין פניהם של
ישר׳ לכן אומ׳ כמו שחר של
בהררי קודש ורחבה משה
ומשחר׳ וכן ראיה ונרדי׳ ה
הלילה שעדיין היו בגלות
שנ׳ ראיתי הלילה וכן ישעי׳
אומ׳ על משכבי אני נעב

כל הלילות. ואומ׳ שומר מה
מלילה. וכל הרואין לילה. ד״א
ועד הירך השושני הרס
על זה ואומ׳ קיערתי בדבריו
מאין אנו צריכין להם מלך
יפה כלבנה. ברה כחמה. וכן
תאין אומ׳ וחפרה הלבנה ובו׳
ובושה החמה. ואו׳ והיה
אור הל׳ הלבנה כאור ה״
החמה שבעתים. כלבנה קו׳
קודם שגער בה הקב״ה וא״ת
ומיעטה. כחמה. שהיה ד׳
כששת ימי בראשית. שנ׳
כירח יכון עולם. כי אין יופי
בעולם כישועת ישר׳ שנא׳
איומה כנדגלות. כמחנה ד׳
ישר׳ שהיו במדבר וכל האו׳
האומות היו מתיראים מהן
שנ׳ אז נבהלו אלופי אדום׳
כן בנות. שנ׳ כה אומר יי׳ וג׳
ואו׳ ויהי כאשר שמעו כל
הגוים וג׳ אל גנת אגוז ירד׳
זה בית שיני שנ׳ כה אומר
יי׳ צבאות שבתי אל ציון
וג׳ לראות באבי הנחל אה״
אלו ישר׳ שנתמלאו חוצות
ירושלם שנ׳ ורחובות העיר
ימלאו וג׳ לראות הפרחה
הגפן. אלו פרי הארץ אבו׳
יש בהם ברכה ממקום ואו׳
לאו שנ׳ כי זרע השלום גפן
תן פריה. לא ידעתי נפשי ד׳
שמתני. שנ׳ גם בעיני יפלא
נאם יי׳ צבאות. מרכבות
עמי נדיב. אלו הערכות שה״
שעשו בבית שיני שנ׳ בכ״
כבגו וטהב וברטוש ומנ״בה
ובמאה עם הנרבה ואומ׳
לבר על ט׳ התנדב שומי שו׳
שומי השולמית. זו ירושלם
שנקראת שלום. לכן אומ׳ שו׳
שולמית. אומ׳ הק׳ לישר׳ שו״ב
שובו לארצכם ונחזה בך. ד״א
ונגלה בתוככם שנ׳ ועליהם

ההר ובנו הבית וארצה בו
ואכ׳ בתי׳ ואכבדה לשום ד׳
ה׳ דברים שהיו חסרים מה״
מבית שיני ומה שהיו בה״
בבית ראשון. ולא מורך כ״
בזרונם מאשר בנו הבית
ונהגו בו כבוד ושאהן אומרן
מלאכי השרת לפני הק׳ מה
תחזו בשולמית. זה כמער׳
ובמערכת. המחולה בקשו את
הלוים וג׳ ואו׳ ואעמידה ש״
שתי תודות וג׳ מה יפו פע׳
פעמיך בנעלים. אלו עולי
שנ׳ ומעבר לנהרי כוש עתרי
בת פוצי יובילון מנחתי. ד׳
ואו׳ עמ׳ ומזער יוספתי ד׳
מאוד וג׳ פעמיך רגלים. בת
נדיב. בתו של אברהם שנ׳
בו נדיבי עמים נאספו וג׳
חמוקי ירכיך. אלו בני כה״
כפרים היושבים בהרי יר״ש
ירושלם שנ׳ הר ציון ירכתי
צפון. מעשה ידי אמן זה
הק׳ שנ׳ קרית מלך רב. ואו׳
אל במרומיה טרע׳ שר״ה
שררך אגן הסהר. זה הלש״
המזבח שנ׳ ומחיק הארץ ד׳
העזרה התחתונה. אל יחסר
המזג. אלו קרבנות וזבחים
ועולות ושלמים שנ׳ והיה
כל סיר בירושלם וביהודה
וג׳ וכן הרואין לילה. לכן אומ׳
אל יחסר המזג. בטנך ער״
ערימת חטים. זה העזרה
והלשכות שהיו מלאים בה״
מתרומה ומעשרות שנ׳ ד׳
הביאו את המעשר. ואומ׳
ויפקדו ביום ההוא על הא׳
האוצרים וג׳ סוגה בשושני׳
כך היו ישראל שרים לכה״
לכהנים וללוים. שררך כמ׳
מפורש ומעלה. עינך כה״
בריכות בחשבון. אלו זקני
הגולה. כגון ישוע ובנו וה״

וקדמיאל ואחיו כמו שנ״א
שכת׳ בדברי הימים ואעמיד
ישוע ובניו קדמיאל ובניו
וג׳ על ע׳ שער בת רבים. על״
שהיו עומדים בחיל ומפנ׳
שונאיהם שנ׳ ויהי מהיום
ההוא חצי נערי עושים מ״
מלאכה. אפך כמגדל הלב׳
זו ירושלם שנקראת לבנון
שנ׳ אקבצם אל ארץ גלעד
ולבנון אביאם. וגם נקראת
דמשק שנ׳ ודמשק מנוחתו
ראשך עליך ככרמל. זה ד׳
זרובבל בן שאלתיאל שנ׳ אקח׳
אקחך זרובבל בן שאלתיאל
עבדי ושמתיך כחותם. זה ד׳
ודלת ראשך. זה יהושע בן
יהוצדק שנ׳ והוא ישא הו׳
הוד וישב ומשל והיה כהן
על כסאו. ומשל על כסאו
זה זרובבל וכהן על כסאו ד׳
זה יהושע בן יהוצדק לכן
אומ׳ ועצת שלום תהיה בין
שניהם. מלך אסור ברהט׳
זו שכינה שהיתה בינהם
בזכות יעקב׳ שנ׳ וידעתם
כי יי׳ צבאות שלחני׳ עתה
מאשר ראה הק׳ שהיו יש״
ישר׳ כשרים במדות שהיו
חסידים וצדיקים אומ׳ להם
מה יפית ומה נעמת אהב׳
בתענוגים שנ׳ והביאותי אל
אותם ושכנתי בתוך ירוש׳
וג׳ אז אומ׳ הק׳ לירושלם זא״
זאת קומתך. שהתמר צר
מלמטה ורחב מלמעלה כן
ירושלם שנ׳ ורחבה ונסבה
אף זה תמר ותוך לאוכלי׳
כן ירושלם מתוקה לאושבי׳
שנ׳ יפה נוף משוש כל
הארץ. ושדיך לאשכולות.
אלו כהנים המורים תור׳
לישר׳ שנ׳ כי שפתי כהן
ישמרו דעת ותורה מפיו וג׳

אמרתי אעלה בתמר אומ'
הק' אעלה לירושלם ואחוז'
בסנסניו אושבן שיבתי בין
ישר' כהנים ולויים ויהיו נא
שדיך כאשכלות הגפן ויהיו
כהנים ולויים עשירים ואמ'
ואומות ישר' שהם גפן שנ'
גפן ממצרים תסיע ועוד
היריך טה השושני' אותנ'
קיעתה במריו' וחכך כיין ה'
הטוב. זה תלמוד שלפניהם'
מפורש ומעולה דובב שפתי
ישנים. אילו תלמידי חכמים
ההוגים בעת ישיבה חכמים
לפני המקום וכל זולת היומ'
היאמור ואעלה לכן אני הו'
הולך לדודי למישרים. לכן
אמרו חכמים עדיף תלמוד
תורה ממעשה שהתלמוד
מביא לידי מעשה. אני לדו'
לדודי' אומרה כנסת ישראל
אני להק' בין הלכות ובין הג'
גלות' אלה בעבור יחזרתו
שנ' ועלי תשוקתו' לכה דו'
דודי נצא השדה נלינ' בכפ'
אמרה אילת הדין לשכינה
לכה ונצא לגלות ישר' ומפ'
כי השדה לשון גלות הוא
שנ' ויאמר יהונתן אל דוד
לכה נצא השדה' ויצאו ה'
ההרים היה דוד מטלטל
וגלות עד ויתאת שיאול נל'
נלינה בכפרים אילו והריעות
ועד' אומות. נשכימה לכרו'
אילו ישר' שנ' כי כרם יי' צב'
צבאות בית ישר' ונראה
יורך הם בגלות אלו נביא' ה'
אם פרחה הגפן' אם מביאד
אות גאולתם של ישר' שהם
גפן פתח הסמדר' אם יש ה'
בניהם צדיקים אלו בעלי ת'
תשובה שנ' הנצו הרמונ'
אילו צדיקים שנ' יפרח כת'
צדיק' שם אתן את דודי לך

מאשר דודי לי ואני לו' הד'
הדודאים נתנו ריח' אומרה
כנסת ישר' אם אין בינינו
צדיקים ונות' אנחנו נכ'
נתנו ריח' שנ' אם יתמהמה
חכה לו' ואומ' בעת ההיא
יעמוד מיכאל וג' על פתחי'
כל מגדים אילו שכר צדיק'
לעולם הבא שנ' חדשים וגם
ישנים. צדיקי' דור ודור יש'
ישנים. אברהם יצחק ויעק'
דודי צפנתי לך' שנ' אז
בגלותינו לנו תקוה' כל
אילו ישר' שבגלות אומרים
להק' אם. כי אינו בגלות יש
לנו תקוה ומגדים אין בגלות
לא יכולתי להפריש מעשרו'
ותרומות לא חדשים ולא
ישנים. אלא צפנתי לך' שנ'
הטיבה מעשיך את צאן ה'
אזו אין תחפצו ומי יערך'
כבנין ראשון וכבנין שני'
מי יתנך כאח לי' זו כנסת
ישראל' אומ' כלפי שמים'
מי יתנך כאח שהייתה
עמי בבנין ראשון ובבנין
שני והאין הנביאים מלינ'
מני וכעת מונק משדי אמי'
כן הייתי אהוב לפניך' לכן
עתה אמצאך בחוץ' בגלות
אשקך' אחן לפניך ואומ'
ואספר כל צרותי אזה עשו
לי גויי הארץ' גם לא יבוזו
לי' כי כאשר אמצאך בג'
בגלות ותהיה עמי שד'
לא יבוזו לי אומות העולם
בראשונה ושניה' כי זו
ישועה שלישית יהיה לה'
לישר' כאשר אומרו לעיל
גם כו הוריך השושנ'
ואני קיעתי בדריו' אנה'
אנהגך אביאך' בעת ה'
הישועה' אל בית אמי' ה'
כאשר תהיה לי וקרוב אנ'

אלי גם אני אעשה אתכ'
ואנהגך עד אביאך אל ב'
בית אמי' אל ירושלם ושם
תלמדני שיר חדש כענין
שנ' ואמור שירו לייי שיר
חדש וג' אזו ונראה את בית
ישר' ואת בית ישר' ברית
ונתתי תורתי בלבם' אשקך
מיין הרקח' שם אשקך לך
נסכים וקרבנות כאשר ה'
עשיתי בראשונה שנ' וע'
העשיו יהיה העולה והמנ'
והנסך כהנים וג' שמאלו
תחת לראשי' היין כנסת
ישר' שבכל מקום שהם
השכינה עמהם שנ' בכל
המקום אשר וג' השבעתי
אתכם' זו השבועה כאו ה'
שיאמ' ואותה דעייל לך לה'
לקצו וג' ה'' מי זאת ע'
עולה וג' הק' ובית דינו אומ'
על כנסת ישר' מזה חשוב
זאת שנתעלתה ממדבר
בכל מתנות טובות נתעל'
מתן תורה וכריתת שכינ'
ונראית חיבתה לכל ועודנה
בגלותה מתרפקת על דודה
אודה שהיא חברתו ודבק'
בו' רפק' בלשון ערבי חבר'
תחת התפוח' ונר כי בתח'
בתחתית הר סיני העשוי ל'
על ראש ההר כאין תפוח
שם עוררתך אושת הנע'
המעוררת על דודה בלילות'
בתאוות עלי משכב אחה'
ותחבקתו ונשקתו' שמה
חבלתך אמך' הרי אמר נג'
שהק' קראה אמו שנ' נח'
נהייתי לך לאם' שם חבלה
ילדתך' כמו לך חבלים כמו
בני יולדה' יעלון ואונ'
שימני כחותם בשביל
אותה אהבה תחזיקני ש
לזה לכך שלא תשכחיני' ה'

והראה
כי עזה כמות אהבה. היא
האהבה שאהבתיך עזה עלי כנגד
מיתתי. שאני נהרגת עליך. קשה כשא'
כשאול הקנאה והתגר שנתגרו שנתקנאו
ונתגרו בנו האומות בשבילך. קנאה בכל מקו'
מקום לשון אחיזת הלב לנקום נקם. רשפיה רש'
אש שלהבת יה'. מים רבים לא יוכלו לכבות רש'
של אש חזקה הגדולה וכח שלהבת של גהינם ז'
הנקוד על רשפי אש. ומדרשו על תיבת אש
לשלהבת יה'. מים רבים לא יוכלו לכבות
בלשון רשפים נופל עליהם לא יוכלו
ונהרות. שריהם ומלכיהם. לא ישט'
ולא על ידי פיתוי והסתה. אם
יתנו בו יבוזו לו כל את
כנסת ישר' והתרפקה
שהיא ואת יחד
עצמה של לא
אחות לנו
מעיינין
עד
ז'
אם חומה
וכה
בירים ז'
כרמה נש'
ומוכלן וכנס
ושדי כמגדלות
בדברי תורה. אנו ז'
שלום כלה שמוצאות ש'
בעלה. שושן. כי את עולה
משיח לגאול את ישר' של עד
ומתרפקת ומתחברת כי כל ישועה
ולשריו קורין ואומרין ומתרפקת ז'
ומשיח ישר'. מושר ומדבר פרוך היא
ויסר כן בגולה זו. אומ' הק' בהר סיני
של תחת התפוח עוררתיך. מושר
יושר ישנו פה וג' ואת יושר
מיינו כלום. כל אלה שעב'
שעברו עליכם כו'

ז'
ואף
רשפי
רשפים
וקנא גדול
דבוקה לש
על שכינה ז'
רבים האומות
ידי חזק ואיומות
כדי להסיר אות'
שאוהבין שנך כמ'
אחות לנו
לנו קטנה בהתחלתם
קטנה. וקטנת את ע'
שהם מקטינים את עצמ'
ולא מחזיקין ושדים אין לה
נכונו יוכלו שדים אין לה ז'
דודים. מה נעשה לאחותינו
להכחידה מעיינין של לבו ונכח'
תחזק בראותה ובאמונתה להיות
כחומה לא תתחתן בם והם לא
נבנה עליה טירת כסף נהיה על
ונבנה עליה את עיר הקודש ז'
היא הסובבת על עירה ובה
אם תפתח להם להיות הם
לוח ארז של עץ נשים
ותולעת מרקבין ואוכ'
חזקה באהבת דודי
שמניקים את ישר'
מעינו כמוציאות
שלום כבית כעל
שישלו עם הם
עליך מונה
ופיך ולש'
שכינה
ושה
כך על
זאת
ז'

ז'
רש'
רש'
טעם
שהיא
את האהב'
לכבות. מים
ישטפוה על
יתן איש כל הון
אולה הוא וביתה
על רוח עתה אח'
ומתחברת עליו והיא
מרבבם מכל העמים וג'
אחות מה אלו קורעו
של גלות ואחרים שדים
עדיין לא הגיע עתה לעת דו'
שהאומות מלחישין עליה לכ'
מגוי'. אם חומה היא כלומר אם
כנגדם נחושת שלא יכנסו
יבאו בקהל ולא תתפתה להם נב'
עליה לעיר ומבצר לכתר ולנוי
ואת בית הבחירה ואם דלת
ונקדש עליה נפחת את הזה
בה והיא כהם נצור עליה
נסרים של עץ שמרקבים
ישר' אומרת אני חומה
אילו בתי כנסיות וש'
כאמירה זו היית
שלמה ומוצא'
מן המדבר אילו
העבודה היום
קורין לריע
כגון ריעים
שכינה
הערוה
אמ'
אנ'
ז'

141

כבר אמרתי
למשה כגון נרות וקלו׳
שנ׳ אם יהיה נדחך בקצה השמים
כאשר ישמעו האומות שמועות וכו׳
ומשיח ויש׳ אומ׳ ומי ואת עולה אלו וכו׳
ז אומות היו כך חביבה ומהוב על דודה וגו׳ ז
ז מן המדבר השושנה ולא הוערכני שוות חב ז
חבל חבלתך ילדך וגו׳ הכל כמפורש לעיל עתה וכו׳ וכו׳
ומתהו ומתחננת כנסת ישר׳ ואומ׳ שאני כחותם על לבך
שוריה עתה מעטר מאהבה שיש ביניהם שנ׳ ומרחוק ייי נר׳
נראה לי וגו׳ עתה הק׳ ואו׳ מים רבים לא יוכלו וגו׳ אומות
העולם שה שהם רבים כמים שנ׳ הוי המון עמים רבים ואומ׳
אומ׳ עבר על נפשינו המים הזדונים ומניין כי נהרות הם
האומות שנ׳ הנה מעלה עליכם את מי הנ׳ הנהרות הם
לא יוכלו לכבות את האהבה שבין ישראל לאביהם שבשמ׳
שבשמים שנ׳ אם יתן איש את כל הון וגו׳ אומ׳ הק׳ לישר׳ אל
תיראו כי מעתה לא תלכו בגלות ולא תקשו׳ בגוים שנ׳ לא
שומע׳ עוד מאת עמיה וגו׳ וכל הדומין לאלה כי יכוו לו ימים
אומות שנ׳ ישמעו יד עלפה וגו׳ אח אחות לנו קטנה זו הת׳
התורה אומ׳ בשביל ישרא׳ שנ׳ אומר לחכמה אחותי את ושר׳
אין לה כי היום אין לישרא׳ כהני ולוים ומיוחסים מה נעשה
לאחותינו אומרה התורה מה ז נעשה לישר׳ ביום הדין שאין
שאין לה כהן מורה ולא ערוכי׳ כגון זכות הראשונים אם חומ׳
היא כלומ׳ אם נפרעת היא יום ומטלטלת היא כחומה פרוצה ז
נבנה לה זכות אבות טירת כסף ז זה לוי שנ׳ ומשמר את כנו לוי וגו׳ ז
לוה יורו זכות תורה וזכות זכות שנ׳ כירו מכונן יסודו אומרת כנ׳
כנסת ישר׳ אני חומה אני חוקה במצות ושדי כמגדלות ויש לי
כהנים ולוים כאשר בימיאותי ז ומאירים שנ׳ גם ואתם יוקדו׳
להנעים ולוים אומר שם ת׳ כרם היה לשלמה זו כנסת ישר׳
שנ׳ כרם ייי צבאות בית ישראל נתן את הכרם לנוטרים וכו׳
ופרס ליד אדונים קשים בבל ומדי יון אדום איש יביא בפריו ז
ילה כסף כל מה שיש שיכלו מהם גולגליות וארנוניות
ומנפרות הכל גבו וכו׳ ומהם להביא מתוך ביתם נכרי שלי לפני
לאם הדין יביאום הק׳ במשפט אלו נכרי׳ אותם שיפרתיה
בירכם שלי היא ולפני בין כל מה שחטפתם לכם את פריו לא
עכבר ומוני זה שגביתם לכם ומהם והם אומרי האלף לך שלמה
אלף הכסף׳ ט שגבינו מהם הכל נחזור לך׳ ומאתים ומאתים לנט
לנוטרים את פריו ועוד נוסיף הרבה משלנו ונתן להם לראשי
ותמריהם מעיין שנ׳ תחת הנחשת יביא זהב׳ ויש אפרש
ומאתים לנוטרים את פריו כדין המעשה מן ההקד׳ ההקדש
שמש שמשלם קרן וחומש אף אתו נשלם ז קודש
ישר׳ לאם ראשית תבואתה קרן וחומש חמי
חו׳ חומשו של קרן ומאתים הם חו׳
ז חומשן של אלף ז

היושבת בגנ'

כב' בגנים' הק' אומ' לכנס' ישר' את ד'

הנפ' הנפוצה בגולה רועה בגנים של יו''

אחרים ויושבת בבתי כנסיות ובבתי מדרשות חבר'

חברים' ומלאכים' ומלאכי' אלהים חבריך' בני אלהים [illegible]

מקשיבים ובאים לשמוע בקולך בבתי כנסיות ובבתי ומדרשות

השמיעני' ואחריך יקדישו הן' שנ' ברן יחד כוכ' בבני בקר'

אלו ישראל' ואחריך ידעו כל בני אלהים ברח ברח דודי דודי מן הגו'

הגולה הזאת' ופדני ממנה' ודמה לך לצבי' כו' ומהר הגאולה'

והשרה שכינתך על הרי בשמים' הוא הר המוריה ובית'

המקדש שיבנה' במהרה בימינו'' שלטון כרם היה לשלמה'

אלו ישר' שהיו הם' תחת כנפי השכינה עד שלא גלו והלך

עליהם' עטיות הכרם לנוטרים' נתנם' ביד מלכים של כותי' כו'

של לפני' כאשר חטאו שלמה יומ' כו' הק' ביד אחיה השילוני

ואו' כרמי שלי לפני' יום' ישר' שלי הם ויומ' אותם לוי שיום'

שיורעה' ויש יביא בפריו אלף כסף וזה ירבעם המולך שטען

לו הק' עשרת השבטים בחיי ש' שלמה' אומ' בכות דוד יומ'

האלף לך שלמה ומאתים לנט לנוטרים את פריו שנ' ליו יום'

יוקח הממלכה ומידו' יומ' ולקח' ולקחתי ממיד בנו לבן ומ' ומאתים

לנוטרים את פריו' היושבת בגנים אלו ישר' שבין האומות' חברים'

והחברים לך ולו' מקשיבים לקול תורתן של ישר' ושואלים מהם

דברי תורה שנ' והם תוכו לרג' לרגליך' ברח דודי' אומרו ישר'

לפני הק' ברח דודי מזיח רע ומבין האומות' מזה הגולה'

ודמה לך לצבי וגו' ולאות נמשל הקבה לצבי' מה צבי זה מדלג ומקפץ ויוצ'

ויוצא לדילוג ומסוכך לסוכה ומגדר לגדר כך הק' מתעורר לים ומים לסיני ומ'

ומסיני לאהל מועד' וכל הדומין לאלה' על הרי בשמים' השרה שכינתך על

ישראל שהם הרי בשמים מעיין שנ' וריח שמניך וכל בשמים'' ת' חזק''

נשלם שיר השירים אשר לשלמה

האל הטוב יקיים את דברי נביאיו כנאמר

להוסיף ידו שנית ולקנות את שאר עמו

וביום ההוא יהיה יי' אחד וגם שמו

יפרח הא עלי שושן חבצלת
בהתחילי לכתוב דברי קהלת

קהלת בן דוד. כל מקום שנ׳
דברי אינו אלא לשון תו״
תוכחה. אלה הדברים אשר
דבר משה. וישמן ישורון
ויבעט. דברי עמוס. שמ״
שמעו את הדבר הזה פרו׳
פרות הבשן. דברי ירמיהו.
שאלו נא וראו אם ילד
זכר. אלה דברי דוד. ובליעל
כקוץ מונד עליהם. דברי
קהלת. וזרח השמש וג׳ כל
הנחלים הולכים אל הים. ה׳
כינה את הרשעים בחמה
ולמנה וים שאין להם מתן
שכר והצדיקים לארץ כך
שנויה בספרי. ולמדנו מ״
ומשם שהעניין מדבר בר״
ברשעים. והמשילם להג״
לגבורת החמה שסופה
שוקעת. קהלת. על שם
שקיהל חכמות הרבה. וכן
במקום אחר קוראהו אגור
בן יקה. שאגר בינה והק״
והקיאה. ויש דרשנם אומ׳
שהיה אומ׳ כל דבריו בהק׳

בהקהל. מלך בירושלם ב׳
עיר החכמה. ומצודה מ״
ומעונו. מלך בירושלם. לא
היתה מלכותו אלא על יר״
ירושלם בלבד. בתחילה ה׳
מלך על כל העולם כולו. ואח׳
ואחר כך מלך על כל ישר׳
ואחר כך מלך על ירושלם
בלבד. ואחר כך לא מלך א׳
אלא על כסא מקלו. ואחר כך
לא מלך אלא על מקלו בל״
בלבד. ת׳. הבל הבלים אומר
קהלת. קהלת קורא תגר
ואו׳ על כל יצירת שמנה
ימי בראשית שהכל של
הבלים הוא. הבל נקוד חט׳
חטף פתח לפי שהוא דבו׳
דבוק. כלו הבל שבהבלים.
כנגד ז׳ ימי בראשית. מה
יתרון. שכר ומותר תחת
השמש. תמורת התורה
שהיא קרויה אור. שנא׳
ותורה אור. כל עמלו שהוא
מחליף את עסק התורה
מה שכר יש בו. דור הולך

ודור בא כל מה שהרשע
יגע ועמל לגזול אינו אלא
הבלה ומעשיו כי כל הדור
הולך ודור אחר בא ונטל
הכל מידו. כמו מעניין שנ׳
כמו ירשו דלים. והארץ לעו׳
לעולם עומדת. ומי הם הל׳
ההקיימים הענוים והנמו׳
והנמוכין ענוין לארץ כמע׳
כמעניין שנ׳ וענוים ירשו א׳
ארץ. ומדרש תנחומא אומ׳
כל צדיקים ישר׳ נקראו א׳
ארץ שנ׳ ואתם תהיו ארץ
חפץ. וזרח השמש וג׳ דור
הולך וכן. מושל השמש
זורח שחרית ושוקע ע׳
ערבית. והלך כל הלילה של
שואפת לשוב אל מקום ש׳
אשר זרחה אתמול משם
שזרח שם גם היום. הרוח.
רוחו של שמש. סובב סוב׳
כמו אל אשר יהיה שמה
הרוח ללכת ילכו. ועל סבבו׳
סבבתיו שב׳. גם אחר כל
היקף וסיבוב אשר סבב ה׳
[illegible] הוא ומקיף ומסבב ה׳
גם היום. הולך אל דרום. לעו׳
לעולם ביום ומסבב אל צפון
לעולם בלילה. סובב סובב ה׳
הולך הרוח. כני מזרח ומער׳
שפעמים מהלכתן ביום ופ׳
ופעמים ומסבבתן בלילה. בת׳
בתקופות מהלכתן ובטבת ומס׳
ומסבבתן את הרשעים כל
מה ששמשן וזורחת סופם
לשקוע כשהן הולכין ומת׳
ומתגברין סופם לשוב אל
מקום אחותן. ומקום הטנו׳
הטנופת כמו ולמקום הטנו׳
הטנופת ילכו. וכן כל הנחלי׳
הולכים אל הים והים איננו
מלא. לפי שאינן נשורים
בתוכו כי אוקינוס גבוה מכל
העולם כמעניין שנ׳ הקורא

ואמרתי אני בלבי· הואיל
וכן הוא שאחרי לא ראו החכ׳
החכמה ואעסוק בשמחה
העולם· ואנסכה לשון ונסך
יין לשתות· כמו ומסכה
יינה· עירוב יין טוב להקש׳
או בשרים ביין לקונדיטון
וראה בטוב· טוב וראית ב׳
בטוב· והנה גם הוא הבל
שהרי ראיתי בנסיון הרב׳
הרבה קלקולין בזה ומתוך
שחוק· בלשון ותחתיך
משתה· ואנשי דור המבול
נשתטפו מתוך רוב הטוב׳
הטובה· ואמרתי לשחוק
מהולל· ומעורבב בבכי וכ׳
ואנחה· ולשמחה מזה זו ע׳
טובה עושה הרי סופה
תוגה· תרתי בלבי· מענם
יותר על עסק הבניינים גם
גנים ופרדסים· ברכות ויער
שינגע בהם עד שחסר
משלהם ואוכלהו עליהם
היה מתרעם· ומושך במ׳
בשרי במשתה כבתחילה
ולבי יהיו ונתנהג בחכמה
בתורה׳ ולאחוז בסכלות׳
הבנין· לראות בנין ומעש׳
בוכלה· וסור הלב עוה ג׳
בתלמוד· עד אשר לאחרי
אראה ואיזה עסק טוב לאד׳
לאדם אם זה אם זה׳ לא יוכ׳
יוכיח ואראה זו׳ ובשאר יוצ׳
יוכלו ושתיה יש לפתור
בתורה׳ תרתי בלבי וג׳ חרו׳
חורתי בלבי להחזיק בכלם
במשתה בחכמה ובסכלות
למשוך ולצד משתה ·
היין זאת בשרי· כל סעודות
שנה קרוי על שם היין וכ׳
ולבי נהג בחכמה· אני אם
בשרי נמשך׳ לבי מתנהג
להחזיק בחכמה בתורה׳
ולאחוז בסכלות׳ בדברים

שהן רואין לי לסכלות׳ ע״ש
שאמרתי עליהם אותי אל
אחוז בהון ולמשוך בעש׳
ובליל הכרם שהשטן וכ׳
השיב עליהם ואמרו
העולם השיבו עליהן וכן
הוא אומ׳ טוב אשר תאחז
בזה וג׳ ראיתי המקום וכ׳
וקוראו אותה סכלות׳ הגד׳
הגדלתי מעשי· בניתי גנ׳
גדולה׳ עץ כל פרי· שהיה
שלוח ומכיר בחכמתו את
את גופי הארץ איזה גד
שהולך לכוש ונוטע בו ·
פלפלין· ואיזה גד הולך
לארץ הודו ונוטע בו ·
הודו· של גופי הארץ
כמים לעין שמש וכ׳
משתיתו של עולם שנא׳
מציון מכלל יופי אלהים הנ׳
הופיע׳ לכך נאמ׳ עץ כל
פרי· במדרש ל תנחומא
בריכות מים· בנין כנרים
של דגים שחופרין בקר׳
בקרקע׳ וסגלת מלכים ·
גנזי והכוזון יקרה ש״ה
שהמלכים והסגנים כנגד׳
כנגדיהם׳ והאריסות סגלת
כל הסוחרים· שרים ושר׳
ושרות׳ מיני כלי זמר· ש׳
שדה ושדות׳ מרכבות
ועגלות׳ וכ׳ אף חכמתי ·
גם חכמתי לא הנחתי בש׳
בשביל כל המעשים האלה׳
עמדה לי· ולא שכחתיה׳
לא עמדה לי לעזרה בכל
אלה׳ לא יגעתי· לא רח׳
רחקתי להבדיל מהם׳ וכן
ויושע אף הרוח ויתן על
הזקנה מעורה זו שמ׳
שמדליקין ממנה נרות
הרבה ואין אורה חסר
כלום· וזה היה חלקי מאחרי
עשותי כל אלה אין לי ממנ׳

מכלם אלא זה׳ רב ושונה׳
חר אומ׳ מקלו והר אומ׳ מ״ש
מקרן מקרה של חרס כ״א
ששותה בה׳ ויש פותרים
ומדרש אגרת כל העניין
בבתים ובארמונים׳ ויער׳
שולח עצים׳ עלי היורין
מלאכת שרות ונהרים ·
ופניתי עתה בכל מעשי׳
ורואה אני שאין בהם מ׳
יתרון׳ כי מכלם אני חסר
ופניתי אני לראות חכמה
פונה אני מכל עסקיי ל״א
להתבונן ולעסוק בדברי
תורה׳ והוללות וסכלות׳
שגש עבירות׳ כי מה האד׳
לאדם שיבא אחרי המלך
להתחנן לו על גזירה שגז׳
שגזרו עליו וכבר עשוהו
למעשה הגזירה׳ טוב לו
להתבונן תחילה במעשיו
ולא יצטרך לבקש׳ ואין הנ׳
הסכלות הזה׳ הרשע על
עונו כסופה׳ וידעתי גם
אני׳ גם אני יודע ומשבח
החכם מן הכסיל׳ יודע ה
אני ששניהם אחותן אות׳
ואמרתי אני בלבי כמו׳ לפי
ששניהם אחים שנא׳
אמרתי בלבי ועתה כמו
מקרה הכסיל גם אני יק׳
יקרני· ולמה אהיה צריך
אז יותר· ודברתי בלבי על
שאם אמרתי כן הבל הוא
כי אין זכרון החכם והכסיל
שאין אחר מהן לא יזכרו
שניהם יחד שוה זכרונו
לברכה וזה זכרונו לקללה׳
בשכבר הימים הבאים הכ׳
הכל נשכח· בשביל שאני
ראיתי את הרשעים שהיו
כבר והצליחו ואור ובאים
הבאים ואחריהם נשכחה
כל גבורתם והצלחתם ואין

ויודע ואות החכם עם הכ׳
הכסיל ואני רואה הצריכים
מישליחין בריותם ומושלי
לבניהם כמו שכת׳ וזכרתי
את בריתי יעקב וזכרתי לך
חסד נעוריך ושנאתי ‏:
אני את החיים שהיה הנ׳
מתגלין על רחבעם וירבעם
שיהו רשעים גם זה הבל
גם זה יאחר מן ההבלים ‏:
שנבראו בעולם שהחכם
יגיע והכסיל יורש ושוב
לאיש שלא יגע ושלא
עמול כי יש אדם שמש׳
משמשנו כפשוטו ומדרש
אגדה בתנחומא ומבררו
לפי המקום שנ׳ ועל דמות
הכסא דמות כמראה אדם
שעמלו בחכמה ה״ט בחכ׳
בחכמה יסד ארץ בדעתו
נבקעו התהומות ולבריות
שלא עמלו בו יתן להם
חלק וגם זה הבל ורעה
רבה והן נעשו דור שלה
הבל רבה כי זכה רעת הנ׳
האדם כזורין ברור המכול
כי מה הוה לאדם מה מה׳
מוהר הוה לאדם בכל עמלו
ושברון לבו בעמל ודאגה
שהויה עמל ומנח לאחרי
עמלו גם זה יאחר מן ההב׳
ההבלים הנוהגים בעולם ‏:
אין טוב באדם בתחיה שיכ׳
שיאכל ושתה והראה את
נפשו טוב בעמלו יתן לבו ‏:
לעשות משפט וצדקה ע׳
עם האוכל והמשתה וכן
נאמ׳ ליהויקים אביך הלא
אכל ושתה ועשה משפט
וצדקה אז טוב לו כי מי ‏:
יאכל למה לא ישמח בח׳
בחלקו במאכל ובמשתה
ומי ראוי לאכול את יגיעי
ומי יאחר לבלעה ומבעדי

זו מידת הרשעים היא
שמוספים לצורך אחרים
כי לאדם שטוב לפני האל׳
האלהים הנער למעלה
כי מיד האלהים הוא נתן
חכמה ודעת ושמחה
לב לעסוק בתורה ובמצות
לשמח בחלקו במאכל ומ׳
ובמשתה ובכסות נקייה
ולחוטא נתן ענין מנהג
לאסף ולכנס לתת לטוב
לפני האלהים כענין שנ׳
ותשם אסתר את מרדכי
על בית המן גם זה יאחר
מן ההבלים שנתנו לברי׳
שהם עמלים ואחר עמל׳
לא מהן לא ישמח האוספ׳
בהון ההבל כי יום עבשיו
הוא בורך עד ירשוהו צ׳
צדיקים ואלא שעדיין לא
הגיע הזמן כי לכל דבר
יש זמן קטעאתי יקירה
לכל חפץ לכל דבר של דברי
קרויים חפצים בלשון מ׳
משנה עת ללדת תשעה
חדשים ועת לאות קצב
שנות דור ודור עת לטע׳
לטעת גוי וממלכה ועת
אבא להעקר עת להרוג ‏:
אומה כשהגיע יום פקוד׳
פקודתה כמה שנ׳ ושים
ושיורידך בחרב יהרוג ‏:
ועת לרפאו שברם כענין
שנ׳ במצרים ושבו עד
ה״ט ונעתר להם ורפאם ‏:
עת לפרוץ חומת עיר ‏:
כשנגזר עליה כענין שנ׳
שנ׳ והחומת ירושלם וג׳
ועת לבנות ועת לשחוק
אז ימלא שחוק פינו עת
ספוד באמי אבל ועת
רקוד בימי חתנים וכלות
עת להשליך אבנים בחורי׳
ישר׳ ומושלים תשתפכנ׳

אבני קודש ועת כנוס אב׳
אותם מן הגולה והושיע
ה״ט כיום ההוא כצאן עמו
כי אבני נזר מתנוססות על
אדמתו עת לחבוק כי כה
כאשר ידבק האזור וג׳ ועת
לרחק מחבק ורחק ה״ט את
האדם עת לבקש את האו׳
האובדות אבקש לענין ‏:
נדחי ישר׳ ועת היה שיא׳
שיאבדם בגולה שנ׳ ואבדתם
בגוים עת לשמור יברכך
ה״ט וישמרך כשאתם עוש׳
רצונו של מקום ועת להש׳
השליך וישליכם אל ארץ
אחרת עת לקרוע מלכות
בית דוד ויקרע את הממל׳
הממלכה ועת לתפור והיו
לאחדים בידך ולא יחצו
לשתי ממלכות עוד עת
לחשות פעמים שאדם
שותק ומקבל שכר טוב ‏:
שנ׳ וידום אהרן וזכה ש׳
שנתיחד עמו הדיבור שנ׳
וידבר ה״ט אל אהרן וג׳ יין
ושכר אל תשת ועת לדבר
אז ישיר משה ותשר
דבורה קחו עמכם דברים
עת לאהב ואהבך ועת ל׳
לשנוא כל רעתם הגלגל ש׳
כן שנאתים מה יתרון הע׳
העושה מה יתרונו של
עושי רע בכל אשר הוא
עמל גם הוא עתו יבוא וג׳
והכל אומר העניין המנהג
לענות להתנהג יפה בעתו
בעתו הטובה יפה הוא
ובא לתשלום שכר מעש׳
מעשיהם הטוב ובעת הג׳
הרעה ראויה היא לתשלו׳
מעשה הרע גם את העו׳
נתן בלבם גם את חכמת
העולם נתן בלב הבריות ‏:
לא נתן הכל בלב כל אחד

ואחר אמר זה קצת וזה
קצת. כדי שלא האדם את
כל מעשה הק' לדעת אות'
אותם ולא ידע את ערך
פקודתם. ובזה יכשל כדי
שלא יתן לב לשוב שידאג
ויאמר היום אמות. ולכך
כתב כאן העלם חסר וי"ו ל'
לשון העלמה. שאם ידע
אדם ומיתתו קרובה לא יש'
יבנה בית ולא יטע כרם'
לכך הוא אומר שהכל עשה
יפה בעתו. שיש עת לא'
לאמונה דבר יפה הוא ש'
שמאריך האדם לומ' שלא
עדיין מיתתו רחוקה. ובכ'
ובונה בית ונוטע כרם. וזה
יפה שנעלם מן הבריות'
ידעתי עתה הואיל ונעלם
עת הפקודה כי אין טוב
בבריות כי אם לשמוח בחל'
בחלקו ולעשות הטוב ב'
בעיני בוראו בעוד שהוא
חי ראוה בטוב תורה וב'
ומצות. ידעתי כי כל אש'
אשר עשה הק' במעשה
בראשית הוא ראוי להיות
לעולם ואין לשנותו לא
בתוספת ולא בגירוע. וכו'
וכשנשתנה האלהים עשה
ושעה שנשתנה שייראו
מלפניו. אוקיינוס פרץ וה'
והציף כל העולם כולו ב'
בדור אנוש. חמה חזרה
לאחוריה עשר מעלות.
בימי חזקיה. ולאחז
נתקצר היום ונערכה הל'
הלילה בזמן מותו. כדי ש'
שלא נספד. כל זה כדי ש'
שייראו מלפניו. לפיכך אין
טוב לעסוק כי אם במצו'
במצותיו ולירא מלפניו ו'
מה שהיה כבר הוא. ומה
שהיה מימים שלפנינו ו'

כבר עשוי וראינו אותו ב'
או שמעשהו ויש לנו ל'
להעיד עליו. וראינו שהק'
בקש את הנרדפים יעקב
נרדף עשו רודף. ואהב ב'
את יעקב ואת עשו שנ'
שנאתי. מצרים רדפו את
ישר' וטבעו בים סוף. ואו'
ואשר עתיד להיות כבר
באחרונה הוא דוגמת מה
שכבר היה בראשונה כן
באחרונה. אין הק' משנה
מדותיו. שלעולם והאל'
והאלהים יבקש את נרדף.
ליפרע מהם מן הרודפים
לפיכך מה יתרון של עו'
עושי הרעה באושר הוא
עול. הרי סופו להשתלם.
מקום המשפט. ראיתי
ברוח הקודש. מקום לשכ'
לשכת הגזית בירושלם.
שהיא מלאתי משפט
וצדק. שמה הרשע יש'
ישפטו. כמה שנאמר
ראשיה בשחד ישפטו.
וראיתי פורענות. מקו'
מקום הצדק שעד התוך
שהיתה מקום חיתוך ה'
הלכות. שם הרשעים. ש'
שם ישבו ודנו שם את
ישר' בייסורין ומשפטי
מות. שמה הרשע. טע'
טעמו למעלה. שהוא לומ'
שהוא שם רגע מן הרש'
הרשע אליו לפי שהוא
סוף פסוק נהפך לנקוד
קמץ גדול. ומע"מ שנבל
מקום לין מיעט לו שמה
שמתהפך במתנחת א
וסוף פסוק. אמרתי אני
בלבי וג'. לפיכך אני אומר
שהכל שופט הקב"ה. לאח'
לאחר זמן ומע"מ שמתע'
שמתעכב הדבר סופו ל'

לבא. אלא שעת יש לכל
חפץ. זה. לפורענות ולפקו'
ולפקודה. דין יש עת אמרתי
בלבי. ועל כל המעשה ש'
שעשה האדם שם ישפ'
ישפטוהו בבא עת פקו'
פקודתו. שם במותו העת
נתן זמן לכל המעשה להי'
להישפט עליו. ואבאו חש'
חוטרין מילי ואמו דר'
חושבנו. אמרתי בדיותי
אני פקודה זאת. על דברת
בני האדם שאמרו להם
מקבה גאוה לנהג שררה
ורבנות בקטנים מהם. ל'
לברם מהם האלהים ולהו'
ולהודיע שאין שררתם ב'
כלום. ולראותם שהם את
השרים והמלכים. בהמה
להם. כשאר בהמה וחיה
הם לעצמם. כי מקרה בנ'
האדם וג'. הוא טעם הוכר'
מקרה ובמגן לבני האדם.
ויש מקרה לבהמה. ומקרה
אחד לשניהן עמן. שזה
מת וזה מת. ומותר האדם
מן הבהמה. יתרונן והעל'
והעלאתן של אדם יותר מן
הבהמה אינו ערוה ומש'
משאות. הכל נהפך להיות
הכל. לשוב אל העפר. מי
יודע. כי מי יודע ישוב מי
שהוא מבין יתן לב שרוח
האדם העולה היא למעלה
ועומדת בדין. ורוח הבהמה
היא היורדת למטה לארץ.
ואין לה ליתן דין וחשבון ב'
ועדיף שיהא מחיר שלא
להתנהג כבהמה שאינה נ'
מקפדת על מעשיה. וראי'
וראיתי כי אילה כי אין טוב
לאדם ומאשר ישמח במע'
במעשיו. ביגיע כפיו ישמח
ומאמע להרחיב כשיאכל נ'

נפשו לחזור ולהתעשר
ולהרבות הון לאלו כי הם
הוא חלקו יגיע כפיו תחת
החלק שניתן לו מן השמי' הוא
וכו ישמח כי מי יביאנו
לראות לאחר שמת מה
שיהיה לממון. ושבתי אני
ואראה ברוח הקודש את
כל העשוקים העשוקים
עשוקים בגיהנם מעשי'
אשר תחת השמש חילופם
של תורה. והנה דמעת
העשוקים טובים על נפש
נפשותם העשוקים ביד
מלאך משחית ואכזרי ומן
הוא אומ' עברי בעמק
הבכא מעין ישיתהו. אמ'
אלו הן יורדי גהינם ואות
ויקראו זה כן נדרש בספרי
ומיד עשקיהם כח. עשו'
עושקיהן ומבריחין ותו'
ותוקפין אותם בגיהנם
כנח' ת' שכבר מתו. שלא
שלט בהן יצר הרע וה לא
לרחותם מעל הק'. כגון אב'
אבות הראשונים שלא נע'
נענה משה אלא על ידיהם
שנ' זכור לאברהם ליצחק
ולישר' עבדיך וג' ומת' כה'
בתריה וינחם יי' על הרע
אשר דבר לעשות לעמו
וכגון דוד אביו שלא נענ'
נענית בעשרים וארבעה
רננות עד שאמרת זכרה
לחסדי דוד עבדך וג'. עדן
עדיין וטוב משניהם וכו' עדן עדין
כבך הוא טוב שלא ראה
פורענות מות לעולם אש'
אשריהם אילו בושר לא
ראו הרע. אשר לא ראה
רעה. ראיתי במדרש קהלת
תשע מאות ושבעים וא'
וארבעה דורות שהיו עד
עמידין להבראות ולא

נבראו. ראיתי אני את כל
עמל. אלו העבירות שהן
עמל בעיני הק' ואת כל
כשרון המעשה. שאינו
לשמים. אלא לקנאת איש
מרעהו ששניהם הבל. ש'
הכסיל. הרשע. חובק את
ידיו ואינו יגע. ואינו אוכל
אלא מן הגזל ומאבד את
בשרו ליום הדין. שרואה
צדיקים בכבוד והוא נדון
כך נדרש בספרי. טוב מ'
מלא כף נחת. להיות קונה
נכסים מעט ומרגיש מע'
שיהיו עמו כהם לאחרים
וממלא חפנים עמל. ורע'
ונכסים רבים הבלים. ש'
בעבירה שהוא עמל ועמ'
ורעות רוח ושב' ואר' הבל'
תחת השמש. מה תחת
השמים. יש אחד ואין ש'
שני. יש לך עושה דבריו
ביחידי. גם בן ואח אין ל'
זה תלמיד חכם שאינו
קונה תלמידים שהוא ש'
כבן. ולא חבר שהוא כא'
כאח. ודורך הוא ואינו
עושה אשה להיות לו ש'
כמה לעזר ולהוליד בנים
ואם סוחר הוא אינו קונ'
קונה לו שותפים ויוצא
לדרך יחידי. ואין קץ לכל
עמלו. יגע בנכסיו ואם
סוחר הוא עמל בפרקמטיא
בפרקמטייא. גם עינו לא
תשבע עשר. לא יהיה
שבע בטעמי תורה. שנ'
שהרבה תורה למדתי ומרב
ומתלמידיו. ולעניין המש'
הממון רוצה תלמיד אחר
הממון. ולמי אני עמל
מאחר שאינו מעמיד
תלמידים ואינו עושה אש'
אשה ומוליד בנים. טובים

השנים מן האחד לכל דב'
לפיכך יקנה אדם חבר וי'
וישא אשה. שיש להם ש'
ריוח יותר בעמלם. הרבה
מלאכה עשויה בשנים
שאין היחיד מתחיל בה
לבדו. כי אם יפלו. כמשמ'
כמשמעו. ולעניין המש'
המשנה אם תקפה עליו
משנתו חבירו מחזירה
לו. אבל אם יכשל ולא ימ'
ידקדק את אשר שואל ש'
ומפי רבו בין חבירו ומע'
ומעמידו על האמת. ואי
לו. ואוי לו. כ' וחם להם
כמשמעו. לעניין דבר המ'
ונקבה. מתחממין זה מזה
ומולידין. אם יתקפו האח'
האחד. אם בא ליסטים
עליו להתקפו. אם שנים
הם יעמדו לנגדו. וכל עמ'
שכן אם שלשה הם. והח'
והחוט המשולש לא במ'
במהרה ינתק. דא"א החוט
המשולש. לעניין מקרא
ומשנה ודרך ארץ לא
במהרה הוא חוטא. רא'
אם הוא תלמיד חכם ובנו
ובן בנו אין תורה פוסקת
מזרעו. בפעם אחרים
הוא נדרש יש אחד ואין
שני לו. ואכל אין פרדה
המקראות ויושב עליהם
טוב ילד מסכן וחכם. זה
יצר טוב. ולמה נקרא שמו
ילד שאינו בא באדם אלא
עד שלש עשרה שנה.
מסכן שאין השומעים ש'
שומעים לו כמו ליצר הר'
הרע. חכם. שמשכיל את
האדם לדרך טובה. ממלך
זקן וכסיל יצר הרע שהוא
שליט על כל האיברים וזקן
משעה שנולד הוא

ענין כו׳ שנ׳ ולפתח חטאת
רובץ וכסיל שאומר יצ״ה
לדרך רעה׳ כמדרש׳ אשר
לא ידע להזהר עוד׳ ש״ל
שכבר הזקין ואינו מקבל
תוכחה׳ כי מבית הסורים
יצא למלוך׳ מקום הטנף
וסריון וסרחון׳ כמו״ש גו׳
ובאוש׳ וסרי׳ כי גם במלכו׳
במלכותו נולד רש׳ ומשולך
כמו״ש נולד הרש המסכן
הטוב ממנו וכן ומתוך ט׳
טהרה ולא מתוך טנופת
הרחם׳ כך נדרש במדרש׳
טוב ילד מסכן כו׳ מרשותו׳ הא
אשר לא ידע להזהר עוד
שכבר הזקין ברשעו וכ״ו
ובכסילותו׳ כי מבית הסורי׳
יצא למלוך׳ כי הילד הזה
המסכן סופו שיאמרו על׳
עליו שיצא למלך ומתוך
בית אסורין׳ שהרי סולך
של הסורים נקורה כרפי׳
והרי הוא כמו האסורים
שכן מצינו ביוסף שהלך
ומתוך יציאות האסורים
מוערים׳ וכן דוד אומ׳ לך
לקחתיך מתוך הנוה ואח׳
מאחרי הצאן׳ כי גם מית
במלכותו נולד רש׳ כי כמה
מאשר והגון הוא נתלכד
מתוך הסרחה׳ ומקטין ע״ה
עצמו מצע תלמידי חכמים
ובמדרש הרש[illegible]ים ועני
פרוש אדם אחד ישתנה לו
ואות שהוא עני פליו פריו
ועשה אדם נולד׳ נעשה
ולשון הזה הוא׳ וראיתי
את החיים וג׳ וראיתי כ״ח
כמדרש הספר זה דוד וה״
המכול׳ ואומר לו לבי כך ר״ה
דרש כנגד האגדה את ה״ה
המקריאות׳ ראיתי את דור
המכול שנלכו ומה החי׳ ע׳

עם הילד השני׳ יתקיים
תחת אותו דור׳ הם נדח
ובניו׳ אין קץ לכל העם׳
פרים ורמים אין אותו ודי׳
כמה שנ׳ ורעם נכון לפני
לפניהם׳ אשה והעברית
ואולדת לשני אורים׳ יש״ל
ישלחו כמין עליהם׳ ?
לכל אשר היה לפניהם׳ ?
והכל אומר׳ וכרגע שאול
יחתו׳ גם האחרונים׳ דור
הפלגה׳ לא ישמחו גם ?
הם׳ כטוב העם להם׳ כי ?
גם זה סופו של הכל ור״ה
ורעיון הדור הזה׳ כשאו׳
בשאורם ומחביל יצרו׳ ש׳
שמור רגלך׳ כאשר תלך ?
אל בית הק׳ האיך תלך ?
אם להכניס תורה וברכת
שלמים הוא הטוב׳ ושמ׳
ושמור עצמך שלא תה״
תצטרך לילך בהבאות ח״
חטאות ואשמות׳ וקרוב
הוי לשמוע דברי הקב״ה
והוא קרוב וטוב להקב״ה
מתת הכסילים זבח׳ שי״ל
שיחטאו ויביאו קרבן׳ כי ?
אינם יודעים לעשות רע
אין הכסיל מכין שהוא
עושה רע לעצמו להוציא
דבר לפני האלהים׳ לדבר
קשה כלפי מעלה׳ כי הוא
כשמים ואתה על הארץ
ואפילו חלש למעלה וגבור
למטה יראת חלש על
הגבור כל שכן גבור למעל׳
וחלש למטה׳ שיראת ג״
גבור על החלש׳ כי בא
החלום ברוב ענין כך ה״
דרך החלום לבא בהרהורי
אדם והרהור ועניין ?
בהן ביום׳ ודרך קול כסיל
לבא ברוב דברים׳ שהרבות
דברים וארוכים לא יוכל ח״

חפץ בכסילים׳ אין חפץ
להק׳ ברשעים הטורדין אות׳
ואינן משלמין את נדרן אשר
את אשר תדר׳ ותחטיא את
בשרך שיפקוד העון על
בשרך׳ ואל תאמר לפני המל׳
המלאך שליח הבא לתבוע
לתובעך צדקה שפסקתה
ברבים׳ וחבל את מעשה
ידיך ואעות שהיו בידיך
כבר אוכרתם כך נדרש על
קולך בשביל קולך כי ברוב
חלומות׳ אשר כל זה ש״ל
שאומרו לך הלומות והבל׳
והבלי הבל׳ ודברים הרבה
לפרש מראות החלום׳ כי את
האלהים ירא׳ הרי כי מעש׳
משמש בלשון אלא אל
תשמע אל החלומות אם
אלא את האלהים ירא אם
עשק רש וגזל משפט וצ׳
וצדק תראה במדינה׳ ש״ה
שהם עושקים את הרשים
וגוזלים את המשפט ואת
הצדק׳ אל תתמה כשיבא
המקום עליהם רעה׳ כי ?
גבוה מעל גבוה שומר וה״
ורואה את מעשיהם וגם
וגבוהים יש עליהם העושי׳
שליחותו של מקום ואדם
תקפה גזל משפט גזל של
משפט לפי שהוא דבוק
הוא נקרא קרוי׳ דא אם ?
תראה שהם עושקי רשים
וגוזלי משפט ורואה אותה
צדק כמו לעיר שהקב״ה ום
ומשפיע להם טובה ואינו
נפרע מהם׳ מעל גבוה אל
תתמה על חפצו של מקום
מכן דרכו להאריך אפו כי
גבוה מעל גבוה שומר ום
וממתין עד שתתמלא סאה
סאתם׳ וגבוהים יש לו עליה׳
עליהם ליפרע מהם כמו א

על מעשה ידיך [illegible]

[illegible]

עת פקודתם שאמר מהו
שמר הדבר ואהרן אמר
כל היום ואהרן של ישמ׳
היורן שמתגאין ומכעי׳
ומכעיסין המקום כל היום
כל היום עושה שליחותו לפרע
ואפילו על ידי המשיך מהו
שעשה לטיטוס מלך ה׳
לשרה נעבד הק׳ נעשה
פועל לאיזו להתכבע עלבונה
מאחריכית ולשלם שכר
לבונה זהב כסף אין יש׳
ישבע כסף זוהב ומעוק
אין ישבע וזהב ומי היום
היוזהב מעות רבות לא
תמיות ואין בוחת מהן
מעה ומסויית ונערת׳
כמו כמין בית המקדש
ובית הכנסת וספר תורה
מות׳ גם זה הכל כך נדרש׳
שתי מקריות הללו במד׳
במדרש ועוד פעם יאחר׳
הגופם׳ יוכל זה הקרויות׳
לפי שהיו עניין עליהם
שסמכן הכת׳ יחד׳ ר״ו כל
היום שטר עבדות יורמה׳
חשוב היו על ע׳ שיומי׳
היו מלך עריך היו לה׳
להיות נעבד לשרה יוכד
עשתה פירותיה יש לו
מה ייחל מות ליו הוא
ותברע׳ זהב כסף לא
ישבע כסף אין ייטל כסף
ומי זוהב שכרן של ישראל
בכל דברי תורה היו בין מה
מקריין בין משנה בין תלמ׳
תלמוד מלך לשרה נעבד
מלך מקריו ומשנה׳ עו׳
עודנו עריך להיות נעבד
לבעל התלמוד שהוא מה
משדר ומסדר לפניו הוק
הוריות יסור והיתר ומ׳
ומומאה וטהרה ודינין
זהב כסף תורה אינו ש׳

שבענה כל זה שיקרא
רנה׳ נבטות הטובה׳ כי׳
כשישר׳ מטיבין רכו יו׳
יוכלו מתן המעות׳ ומה
כשרון לבעליה הק׳ כי מ׳
ריוות עיני׳ שרואה ש׳
שהם כפופים לו ונחת רו׳
רוח לפניו שיאמר ומעשה
רשע׳ מתוקה שנת העו׳
העובד׳ עובד האדמה יש׳
ישן וערבה עליו שנתו
בין שהוא יוכל ומעט בין
שהוא יוכל הרבה׳ כי כ׳
כבר הורגל בכך והשבע
לעשיר נכסים של עשיר
ופרגמטיא שלו אין מנ׳
מניחין לו לישן כי כל הל׳
הלילה מהרהר בהן ר״א
מתוקה שנת שבר יוליס
יום ומעט ימי שנו יום
הרבה ימי שנו יוכל ש׳
שכרו המעט כמרובה
משה פירנס את ישראל
ארבעים שנה׳ ושמואל
אין פירנס אלא י׳ שנים
ושקלם הכת׳ זה כזה של
משה ואהרן בכהניו ומ׳
ושמואל בקוראי שמו
כך נדרש בתנחומא ו׳
והשבע של עשיר בעל
שמושות׳ אינו מניח לו
לישון בקבר׳ שנ׳ דובב
שפתי ישנים׳ כל תלמידי
חכמים שאומרים דבר
הלכה משמו שפתותיו
דובבות בקבר׳ עושר ש׳
שמור לרעה׳ כעשרו
של קרח שעל ידו נתגאה
וירד שאול ואין כיד
מאומה׳ זה׳ זכות ומצות
ומאומה אין ישא בעמלו
כשימות׳ אין ישא בידו
שום זכות וצדקה שע׳
שעשה מממונו בחיים כל

כל עמות שבין אומתו הק׳
המוון כן ילך׳ ומה יוקע
ויקע׳ מהו ומהו׳ והויו
יתירה מה זה ומה יעד׳
לאוכל ולשתות׳ ולראות׳
תורה לעסוק בתורה שהו׳
לקח טוב׳ ואל יקבץ הון
רב׳ אלא בחלק שלו ישמח
כי הוא חלקו והשליטו
לאוכל ממנו בחייו׳ ולהנות
את חלקו ממונו׳ שיוכה
לעסוק בתורה ובמעשים
בחייו׳ כדי שיקבל שכר
כי אין הרבה שהוא יוכר
ימים בעולם הזה יותר
את ימי חייו׳ כי מעט הם
ואין הרבה׳ ולמה יטרח
לאסוף הון אלא ישרד
בדבר העומד לו לעולם
הבא׳ כי האלהים׳ הקב״ה
עונה קבועה לזה לעולם הבא
משמחת לבו׳ נשמח לו
לעשות טוב בחייו׳ ורא׳
וראיתי במדרש זה יוליכך׳
שהדריך את ישר׳ לעלות
לשילה ברגלים׳ ובמורדו
דרך שעלה אותן בשנה
זו אינו עולה אותן בשנה
אחרת כדי לפרסם אותו
הדבר ולהרגילם׳ ולפיכך
ייחסו הכתוב ושלח האיש
האיש ההוא מעירו וגו׳
ומענה׳ נקוד פתח קטן
לכך אמר ופרשו שם דבר
מהו כי אין מענה כמי היו׳
היושבים׳ בשמחת לבו
שהיה שמח ברגל׳ ורבה
היו על האדם׳ כהרבה כמ׳
אדם היו שהגות׳ עשר
ונכסים׳ מפותו כמשמע
ואין ישלטנו האלהים
לאוכל ממנו שיהיו שמח
בחלקו׳ ולעשות נחת רוח
בעשרו׳ שאינו לעשוק

בהוין ובוין לא תבאור באמן אוסף לו כי רואים זה הבל הוא ויהרהן מרך בא הוא שמן לו ללה

ולהרבות הון כענין שנ׳
והוא שאמ׳ לא ישבע וגם
לא ישליטנו לעשות צדק
צדקה ויהנה בהויה ומ״ם
ודרש ויגרה בספרי תורה
עשר ונכסים ויקרא ומכת
ומשעה ויגרה ולא ישל׳
ישליטנו שלא וכה לתלמ׳
לתלמוד ומתוך כך יצא למ׳
המלות ומנע כשופט ה׳
הוראות כי יש נכרי ייו׳
יאכלנו זה כשל התלמוד ה׳
יום שליד איש ויוה בנים
ורב שיהיו ימי שנו ורב
הון וכל טוב ימי שנו לו ה׳
ונפשו לא תשבע מן הטובה
טובה שאינו שמח בחלקו
להתקרר רוחו במה שברו
וגם קבורה לא היתה לו
פעמים שהוא נהרג וכלבי׳
יאכלים אותו וכל הדברים
האלה שראו באחאב שהוא
שהוליד בנים הרבה והיה
חוזר של יחרים ולא וגם
ויצו קורת רוח מאותו ו
ונלכים יאכלוהו טוב ממנו
נפל של יושה כי הנפל
בהבל בא והלך לא ראה טו׳
טובה ולא נתאוה לה ואין
לו לצער ואלו חיה אלף
אלפים שנה ואת ידעון לו
הצדיק וטובה לא ראה וגם
והלא סופו לשוב אל העפר
כשיוד עניים כל עמל האדם
האדם בשביל פיהו שיהנה
שיהנה ויאכל בעולם ויש׳
יומם להבל בחיין לכך ט׳
טרח ועמל וגם הנפש לא
תמלא בתאוה ללוה ומה
יתרון לחכם מן הכסיל ה׳
בתאות ועצת מה לעני
תמלאנו נפשו לשון הש״ג
ותאוות נפש שלנו ומה
ואחרי שכן הוא ומה יותר
לו בחכמתו ומשיגים היה
כסיל ומה לעני הפרון יתן
העשיר שאין לו קורת
רוח וגם הוא יודע להלך
בדרך נגד החיים טוב
מראה עינים מהלך נפש
טוב היה לו לזה לראות
לעשרו ומראה עינין מה
מאיוט ומשתה ההולך
בנפש גם זה הבל הוא ה׳
הניתן לרשעים וזה שהיה
כבר נקרא שמו חשיבות
גדולה שהיתה לו בחייו
כבר נקרא שמו כלו נכר
היה ונעבר כבר ימיו ורש
שם כשורה עתה חולה
ונודע שהוא יודע ולא
וסופו שמת והוא לא יוכל
לדון עם שליט המות
שתקיף ומה כי יש דברי׳
שמעסק כהן בחיין כמ״ש
משחוק הילדים קופים
ופילים ומראות הכל הרבה
לו ומה יותר לו ומשמח
כי מי יודע יודע מעשים
טובים שטובים לו לאדם
לעשות לו בחייו שיהו
טובים לו לעולם הארוך
מספר ימי חייו הבלו שהן
מעט ומספר מעשים לאותן
מעשים בשעה מועטת
שהוא חי שהוא וגם קצר
כצל עוד העובר שיעבור
שיזה שזוהה כצל מתגולו
פירש יום על דקליו על
טבל כבר פרשו ומה שק״ם
הון ומעשק לבנו אחריו
תחת השמש

טוב

שם משמן טוב ויפה
לאדם שם טוב משמן טוב
טוב וביום המות טוב הש׳
השם מיום הולדו לכך ה׳
הוקש שם טוב לשמן יו׳
יותר משאר משקין לפי
שהשמן יותר עתן מים
כשם והם בשמים טוב
שם משמן טוב שמן טוב
יורד למטה של כשמן הט׳
הטוב היורד על הזקן זקן
אהרן שם טוב עולה למע׳
למעלה של ויגדלה שמך
שמן טוב לשעה של ירה
שמו לעולם שם טוב הולך
מטריקלין לטרקלין שם טוב
לסוף העולם אמ׳ ר׳ יהודה
בר סימון מצינו בבעלי שמן
טוב נכנסו למקום החיים
ויצאו שרופים והם נדב
ואביהו שמשחו בשמן
המשחה ובעלי שם טוב
נכנסו למקום המיתה ויצ׳
ויצאו חיים חנניה מישאל
ועזריה שיצאו מכבשן ה׳
האש ויום המות מיום
הולדו עולה מדים יוצא ה׳
הכל יודעין מה היה מתוך
נפתלק הציור וכן אהרן ה׳
בעמוד ענן וכן משה מין
טוב ללכת אל בית אבל מ״ש
ויורה העונות בחיים ובמ׳
ובמותם ללכת אל בית מ׳
משתה מורה שיורד
עונות אלא בחיים מושר
הוא סוף כל בשביל שהוא

חזק

סוף כל היום. סוף שכל
היום ביום לידי כך והחי
יתן אל לבו. כל זה שיגמול
חסד עם המתים ויצטרך
לזה שיגמלו לו במותו. רבו׳
דידל ירלוניה. דיטען יטע׳
יט עמיה. דיספד יספדונה
דילוה ילוונה. דלו באושר
הויסות כל היום שהוא׳
שהמיתה היא סוף [illegible]
היום. ויום לא עכשיו יום
ויגמול לו עד אל בית [illegible]
משתה. יום וזמנו ולא הלך
יכול לומר לו סופו שיש לו
בן ושם יוהיה עוד יבא
לו שמחה יותרת ושכר
ילך. והחי יתן אל לבו הד׳
הדבר. שיום לא עכשיו
יגמול לו חסד לא יגמלו לו
עד. טוב כעס משחוק
מי שרודפת וירדת הדין
ימחין אל ישעו. טוב
היה להם לדור המבול יום
הדיות להם הק׳ פנים כעס
כשעשות על עבירות שב׳
שבידם. משחוק ששחק
עליהם. שיואלו הדיות להם
קיימו רוע פנים היו ח׳
חוזרים למוטב. טוב היה
לירושלים יום עצם יוכין
על כל יתרה שעשה [illegible]
משחוק. שהריוה לו וסופו
טהרג עליו. וייטב לב. יהפך
לב היום. להטיב דרכיו [illegible]
לב חכמים בבית אבל. [illegible]
מחשבים על יום המיתה.
ולב כסילים בבית שמחה.
אין חרדים מיום המיתה.
ולכם ברייו לבהיוולם. כי
כקול הסירים עמ׳ קוצים
תחת הסיר תחת דוד [illegible]
נחשת הכתו׳ תבערנה
קוצים מתקשקשים לתת׳
לתוכה. יאמ׳ ר׳ יהושע בן

לוי כל קיסין כד יידען [illegible]
דלקין לית קלהון אזיל [illegible]
כדם הלין סירייתי קלהון
אזיל לוו. אמ׳ אנא [illegible]
קיסייא [illegible]
אין העצים ויש עורך גם
כנגד. את הכסילים ודרכים
דברים לומר גם אנו [illegible]
החשובים. גם זה הבל
ועוד הוא. שמספר הכל
לבריות להיות יגיעים [illegible]
ומתקנטרין כהם. כי העו׳
העושק הוה יהולל חכם.
כשהכסיל הזה מקנטר
חכם ומערבב את דעתו.
וגם הוא נכשל. דהן [illegible]
ויוכירם קינטרו את [illegible]
משה לומר [illegible] עליו
ויש פוטר. ועדכבוהו [illegible]
ויוכרו את לבו ונראה לו [illegible]
שהקפיד כנגד הק׳ [illegible]
והיה לא היעה את עוק
ונענש בדבר שהשיבו
שתה הריוה. ולא הריוה
באלחוות אלא ואלכים. לב
ומתנה. לב חכמה שהיא
ומתנה לאדם רכה כי [illegible]
יתן חטוה. עושק. לשון
ריבוקנטור. יש פנים [illegible]
אחרים. יוכל ומפרידן את
המקריות זה וזה. וכי [illegible]
מן האומר בתחילת [illegible]
המקרא ומניח שטיחות
לומקריו שלפניו. טוב את
אחרית דבר מראשיתו.
בראשית הדבר אין יודע׳
מה יהיו בסופה. אבל כש׳
כשאחריתו טוב נגמר
בטובה. דלו טוב אחרית
דבר. סיון שהוא מראשי׳
מראשיתו טוב. שנתמן
לטובה כשהתחילו. ר׳ [illegible]
ומייר הוה קורים ודרש
טלה ומלתיו ואלישע בן

יונויה. במדרש קהלת [illegible]
יורך רוח. הליורך [illegible]
ויוינו ומחהר לריב. אל
המהר. אל תאמר [illegible]
שהיה שהיים וג׳ אל
תומיה על הטובה שהי׳
בזה לצדיקים הראשוני׳
בדור המדבר ודורו של
יהושע ודורו של דוד
כי לא מחכמה שאלת
הכל לפי הדור. טובה חכמ׳
וג׳ חכמתם עמדה להם
עם נחלת וכות יופיתם
כי טובה היא החכמה [illegible]
ויותר לרואי שמש [illegible]
ויתרון היא החכמה לכל
הבריות רואי השמש
הן כל הבריות. כדתנן ה׳
הנודר מרואי השמש
אסור אף בסומין. לא
נתכוון זה אלא במי שה׳
שהחמה רואה אותו כי
בצל החכמה בצל הכסף
מי שהוא בצל החכמה
ישנו בצל הכסף. שהחכ׳
גורמת לעושר שיבא
ויתרון דעת החכמה [illegible]
תחיה את בעליה. ראה
את מעשה הק׳ [illegible]
הוא ומתקן הכל לפי [illegible]
מעשיו של אדם. גן עדן
לצדיקים גיהנם לרשעים
ראה לך באיזה ותקן הדרך
כי מי יוכל לתקן לאחר
מיתה את הדבר אשר ע׳
עותו בחייו. ביום טובה
היה בטוב. ביום שיש [illegible]
בידך לעשות טובה עשה
והיה בעושי הטובה [illegible]
וביום רעה כשתבוא הר׳
הרעה על הרשעים תה׳
מן הרואים ויעלו [illegible]
בעברי הינשים. ולא תהיה
מן הבריות שיהיו דרואן

גם את זה לעומת זה׳ הטו׳
הטובה ושכר פעולתה׳
לעומת הרעה ותשלום פ׳
פעולתה׳ אשר לא ימצא
האדם מאומה להרהר אח׳
אחריו שלהק׳ יש צדיק
אובד בצדקו׳ ואע״פ שהוא
אובד עומד בצדקו׳ ומעש׳
ביוסף בן פנחס הכהן ש׳
שעלתה לו שומי ברגלו קראו
לרופא להתוך את רגלו אמ׳
לו כשיודתה מגיע לחוט ה׳
השערה הודיעני׳ וכן עש׳
עשה׳ קרא לחבירו כנ׳
אמ׳ לו בני עד כאן הייתה
חייב ליטפל בי׳ מכאן ואילך
נפטרת׳ שאין כהן מטמא
לאבר מן החי ומאבר׳ אל
תהי צדיק הרבה׳ כשאול
שראוה להיות צדיק ורחם
על הרשעים׳ ואל תתחכם
יותר לדון קל וחומר של
שטות׳ ומה על נפש אחת
אמרה תורה הבא עגלה
ערופה וכו׳ ואל תרשע
הרבה׳ אפילו רשעת ומעט
אל תוסיף׳ הרשיע לאחר
תמות בלא עתך׳ כשאול
כה׳ וימת שאול במעלו
אשר מעל בנוב עיר הכה׳
הכהנים ובעמלק׳ טוב
אשר תאחוז בזה׳ אם אמ׳
לך הנביא הצדיק דבר ג׳
שהוא רואה לך לרשע׳
כגון שאמר לשאול אל
יקל בעיניך לפקפק בו׳ וג׳
ידו את׳ טלה ידו ידי פנ׳
שניהם׳ החכמה והסכלות
כהילכתן׳ החכמה תעז ל׳
לחכם׳ לפי שאמ׳ אל תרש׳
הרבה׳ אם רשעת ומעט
אל תוסף׳ עליו אלא פשפש
במעשיך׳ ותהי תוהא על
החטא׳ אמ׳ החכמה תעז

לחכם׳ לפי שאמר אל תרש׳
אל תרשע הרבה׳ אל רשע
רשעת ומעט אל תוסף׳
עליו׳ אלא פשפש במעשיך
ותהא תוהא על החטא׳ אמ׳
החכמה תעז לחכם׳ שהיא
מפתתו לשוב בתשובה
מעשרה שליטים׳׳

מ׳צינו באשיה

שהעיד עליו הכת׳ כמוהו
לא היה לפניו מלך וגו׳׳
הרי עמדה לו חכמתו ש׳
שפשפש במעשיו וטוב
לו מעשרה מלכים שהרש׳
שהרשיעו ולא שבו מדרכם
הרעה אשר היו בעיר
בירושלם׳ רחבעם אביה׳
אחזיה יואש׳ אחר אמון
יהורם׳ עוזיה אחז וג׳
ומנשה אמון יהויקים
צדקיהו׳׳ כי אדם אין
בארץ וגו׳ ולפי צדיק
למשפט במעשיו גם לכל
הדברים וגו׳ לפי שנדבר
בשאול שקיבל לשון הרע
על נב עיר הכהנים ועליו
נאמר אל תרשע הרבה
אומר גם לכל הדברים אשר
ידברו אליך הולכי רכיל אל
תתן את פיך לקבלו׳ אשר
לא תשמע את עבדך מקללך׳
אשר אין טוב אשר תטה
את אזנך לשמוע את
עבדך מקללך׳ אמר לו אומר כל׳
ד״א מעשרה שליטים אלו
עשרת דברים שמחייבין
את האדם׳ שתי עיניו אם
מרמזין לו לדבר עבירה
שתי אזניו משמיעין אותו
דברים בטלים׳ שתי ידיו
שגוזל וחומס בהן׳ שתי
רגליו שמוליכין אותו לדבר
עבירה פיו ולבו׳׳ ד״א הח׳

החטיא תעז לחכם זה נח׳
מעשרה שליטים עשרה של
שליטים שלפניו׳ ד״א זה אבר׳
אברהם מעשרה שליטים ׳
על שלפניו׳ ד״א לחכם זה א׳
יוסף׳ מעשרה שליטים איש
אחיו׳ ד״א לחכם זה משה׳ מ׳
מעשרה שליטים עשרה דב׳
עשרה דברים שמשרשין
את הגוף׳ על ידי האוכל ומש׳
ומפריא וושטין ומושטין
לכרכיו כול כריותיו במדרש
קהלת׳ וחכמתו עמדה לו לא׳
למשה שלא נצרך למאכל׳׳

מ׳אס׳ כל הפנ׳ים
הללו׳ במדר׳ ש׳

קהלת ומיט יכול ואיש
עליהם המקרא שלאח׳
שלאחריו כי אדם אין צדיק
בארץ׳׳ כל זה נסיתי בחכמ׳
בתורה אמרתי אחכמה ודע׳
את זו׳ והיא רחוקה ממני ומה
היא זו רחוק מה שהיה אורך
הדברים הרחוקים שהיו ׳׳
ביצירת בראשית׳ ועמוק ע׳
עמוק הוא מי ימצאנו׳ שאין
לו רשות להרהר בהן מה למע׳
מה למטה מה לפנים מה לאח׳
סבותי אני ולבי לדעת ולתור וב׳
ובקש חכמה פרה אדומה׳
וחשבון קץ הגאולה׳ ולדעת
רשע כסל לעמוד על סוף רע׳
רעתה׳ של אומות וסכלות׳׳ ה׳ והוללות
מערבב שכלה ולעיניו׳׳
ומוצא אני מר ממות׳׳ וקשה
ממות שהיא קשה מעשרה
דברים הקשים הנבראים
בעולם׳ כדאיתה בהשותפין׳
ומוצא אני מר וקשה ממנה
האישה זו מינות וחרמים לבה׳
לשון מכמורת׳ כמו יצודהו
בחרמו יאספהו במכמרתו׳׳
אסורים ידיה׳ מי שהחזיקה
באדם הרי הוא כנקשר בק׳

בקישור עבותות יפורים ג
שם דבר שלקישורים כמו ו
ויוסו יפורין ועל ידיו יוסו
יפוריו קישורין כך פתר
ונחס ריוה זה ויעזתי ג
שוויה יוחת ויוחת לויעין
חשבון ויעת שה ערוקים
עושין ועבירות שהרשעים
עוברים נוענים לפני הקבה
יוחת על יוחת ויעין עד
שויענרפת וחשבון גדול
כך פירשו רבות
במסכת פוטה
יוורה קהלת יוורה קבוצת
החכויה קהלת ושו נקיבה
הוין וכשהוין יוורו בלשון
זכר ומוסב על הקבוצה
והוין שלויה
ומרדש
ויענע יוש ר ירמיה בן אל
יועזר רוח הקדש פעמים
ושיחה בלשון זכר פעמים
בלשון נקיבה כת יוחד יוו
עזרי ומפלטי וכת יוחד יוו
מבשרת יניון ישר עוד
בקשה ונפשי ועור ישר
בקשה נפשי כשירה בנשי
ואו ויעזתי כי אין כולן דעתן
קלה עליהן יורם יוחר ויו
ויאוף בנוהג שבעולם אולם
נבנסין ויקדרין יוין יתיוין
והן לה עליה שלוש נבנסין
עשרה יותן עשרה ויוין
ולשנה שלוש ויאוה ויותן
ויאוה נבנסין ושטה ויוין
והן אולין לתלוד יוין יויצו
והן אולין יוחד הרי יוחד
ויאוף בכל אולה כיולף בכל
אולף שהיו לשלוה לכך יותה
עריך להזהר בה לכך ריוה
זה ויעזתי שבאו לעולם תק
תקלה על ידה שעשה הק
יות הורם הרישון ישר
והוה ושטרוגה לו יוחד

נעשו שניפוקריון הורך
בקשו חשבונות רבים ויוי
ויזיוות וחשבות של חט
חטיו כך נרוש במדרש
ויי כהחכם ויי בעולם חשוב
כיודם ולמי יורע פשרון של
דבר כמו שויעין ברעיונל
ותוך חכויתו שהיה חכם
ביריות שויים נגלון ורזי פ
פשרים ויי כמשה עשרה
פשרה ויוביהם שכשויים
ועוז פנין ישועה וישור כף
בריות עד כי יריון ויגשת ולי
כי קרין עור פנין יוע פי ולך
שויור לפי יוע נפון ושויור פי
ומלכו של עולם שהיין הטובה
שבטולם ועל דבית שבועה
היים שנשבעתן לו בחורב
לשויור ויטתין דין יוע נתן
לשויור פי ולכי היוויות הוי
היושליים כתן בגולגליות ויו
ויודעניות וזוויויות על דב
דבירת שבועת היים ובלבד
שלין יעבירוני ות השבועה
שנשבעתן למקום ועל דברו
ויו על דבירת להים ושויור פי
הולכים וכן ויעזע בחנויה
ויישיול ושריה שיוורו לנ
לנבוכר נעך לך יוורין ולכין
נבוכר נעך ויו חששין ויחנ
על דעין פתגם להתבותך
יום ולכין לוה נבוכר נעך ו
ויום נבוכר נעך לוה ולכין
יולו כך יוורו לך יון יוורי
ריות ולכין עלינו לעבודה
ויספן וגוגלגליות יוך על דעין
שיותה יוור לע לעבוד עך נ
נבוכר נעך יותה ולין ולך ן
ות וכלביו שוין יול תבהל
ופניו תלך ול תהי נבהל וור
שתלך ופניו ותברח ומקום
שיויע שם שבבל ומקום הוין
שליע ויול תעויד בדבר רע
אל תעויד עינוך עסק בד

ברבריים ועים כי כל ישר
יחפין לה פרע ויוך רשות
ויכולת בידי לעשות ביושר
דבר ולך שלטון בשכל ישר
דבר הקבה ומשלת היין ויי
ישויר לו ומה תעשה ומם שויר
ויעה יותה ול תרע רעה ול
תכויותך ועתוושפט יודע
לב אדם חכם החכם יודע ש
שיש עת קבוע על פקודת
הרשעים ומשפט יש לפני הק
להפרע והם ומשפט ומשטי ע
בלע היין הפורעות כי וכל
חפין שיורם עושה לשובר על
דת יש עת להיפרע ומשפט
ופורעות ויוכנת כי רעת רבה
האדם עליו ופיותו גרושה אין
פקודתו כי ומשוש לשון כיוש
כמו כי יהיה דבר כי ויעיכל
יודע מה שיהיה כשהרשע
עובר עת עבירה ויין נותן
עולבן למה הקבה עתי ד
להביין כמשפט ולוויוי בכך
כי כישר יהיה הפורעות מי
יגיד לו להילך בן וליטול רשע
רשות פתע פתיוום יבויון
יין יורם שליט ביוחן ויעז
של שולחן הקבה וכליון ולי
ולועע ויתע יות היוח שבגופו
שלין ישלט ולוך היות ויין
שלטון של שום ולך עיכר ביום
ויותן בכל ויקום יותה ויעז
והילך דוד זקן ובייום ויודעי
ויקרבו ימי דוד למות ולי
הוזקר כין ולכות ויין וים
וישלחת בולחמה ויאמר במל
בולחמותו ישלח בני ין יות
עבדי בויקווי יות כל זה
ריויתי היוור ולעלה ונתון
יות לבי לכל ולעשה ונם לכל
בני היורם נתתי יות לבי וי
וריויתי עת ישר שלט היורם
באדם בחבירו ובני עליון ה
ופופו נהפך עליו לרעתו שי

עליך נתגבר על ישראל ואחרי כ
עד אובד בן פרעה בן נמטר
נער בן סנחריב ובכר ובכן ר'
ראיתי בנבואה זו רשעים
קבורים שהיו ראויים להטמן
בעפר שהיו כקברים בין המתי'
האומות שנ' עליהם זה העם לא
היה ושלטו בביתו של הקב"ה
שהוא מקום קדוש ובלכתם
משם אל ארצם היו משבחי'
בעריהם אשר כך וכך עשו בב'
בביתו של מקום אל הקב"ה
וישתכחו אלא וישתבחו כך
דרשו רבותי' ולעניין השכחה
כך דרשו רבותי' באגדה' וכ'
וסופן שישתכח שמם וזכרם
בתוך העיר עצמה אשר כך
עשו בה' שנ' וקבצתי את כל
הגוים אל עמק יהושפט כ'
במקום שנאצו לפניו שם
יפרע מהם וכן הוא אומר בכ'
בערי עולם תבנה גם זה
אחד מן ההבלים שעיסרו
לעולם ומגע את הבריות שאין
שאין הק' ממהר להפרע [מעושי רע]
והבריות סבורין את דין ו
ואת דיינא' אשר אין עש'
משפט השפט הרעה ועל
כן הם סבורים אין דין ואין
לבם לעשות רע' אשר חוטא
וגו' לפי שרואים שהחוטא
עושה רע מאות ומאלפים
ורבבות ומאריך לו הק' ומ'
ואינו נפרע ממנו מאות ומא'
ויקריו חסר לומר מאות שנה
או מאות אלפי שנה ורוגעתו
ושכרות כנגד ולא ממין וכן ל'
על כן יתרת עשה יבוא כי
בריאה' כמו יתרת דבר עש'
עשו' כי גם יודע אני כי אף
בכל מאות שאינו ממהר ליפר'
מן הרשעים ולהיות היכר ב'
לצדיקים יודע אני שסופו ל
אחד ליטול שכרו ומריאו ב'

יהיה טוב וטוב לא יהיה לרש'
לרשעים לפי שאינו ירא מלפנ'
אלהים' יש הבל דבר המהבל
על הבריות' אשר יש צדיקים
שמגיע עליהם רעה כמעשה
הרשעים' ויש רשעים שמגיע
אליהם טובה כמעשה הצדיק'
ואמרתי שגם זה הבל מן ההב'
ההבלים שנוהגים בעולם ור'
ורבותי' דרשוהו לצד אחר
במסכת הוריות ומינו ממשב
לו על שיטת הדיבור שבירים
החכם' שגם זה הבל את הי'
השמחה שיהא שמח בחלקו
ועוסק בפיקודים ישרים ומש
משמחי לב ולא יהא שטוף
בהרבות ממון בנשך ומרבית
וגזל שכל שאינו שמח בחל'
בחלקו ולהוט אחר ממון בא
לידי עבירה וגזל ומריבה כ
ומוציא שאינו שמח בחלקו
לעניין אהבת אשתו שטוף
לאחר הנשים להרהר אחר
הנשים להרהר על אשת איש'
לאכול ולשתות ומה שחנן
הק' ולשמוח בחלקו''

ומדרש אגדה

ומו' כל אכילה ושתיה שבק'
שבקהלת מדבר אלא תלמוד
תורה כמעיין' שנ' והלך לפני'
צדק' ימי חייו שנתנו לו יע'
יעשה לו כן וסוף המקרא ומ'
ומסב על ראשו' ובמקרא
מסורס הוא אין טוב לאדם
ימי חייו שנתן לו האלהים כי
אם לאכול ולשתות ולשמוח
והוא ילונו בעמלו'' כאשר
נתתי את לבי וגו' כאשר יצ'
משורש לשון דוגמת כמו כא'
כאשר תעשו כן יעשה אלא
לשון זמן כמו כאשר בא יוסף
אל אחיו' או כאשר כלו לאכל
את השבר או זה כן כשהיית'

נתן לבי לדעת ולתור וגו' אז
ראיתי את כל מעשה האלהים
שינה אין בעיניו ראוה הרש'
הרשעה השטוף ומהומה אחר
הממון והעריות' ראיתי את
כל מעשה האלהים שמסר לכל
לבריות כי לא יוכל האדם כו'
מן הבריות יכולת לעמוד
על סופן'' דרכיו של מקום וה
שכר כל המעשה תחת השמ
השמים שרואים רשעים
מצליחים וצדיקים יורדים'
בשל אשר יעמל האדם לבק'
לבקש' בשביל אשר ראיתן
הרבה עמלים לבקש ומצוא זו
את סוף הדבר ואין יכולים'
וגם אם יאמר החכם שהוא
יודע' לאומר שהרי משה
רבינו לא עמד על הדבר
באומרו הודיעני נא את ד'
דרכך' לבור' ולבור' את כל זה
בררתי והבחנתי אשר
הצדיקים והחכמים ועבדי'
בידי הקב"ה הם' והוא עוזרם
והוא שפטם להטיבם באח'
באחריתם' גם אהבה גם
שנאה אין יודעים שאין
הבריות אין לתן לב מיד
מאהבו לפני הק' ומיהו המש'
שנאים הכל לפני הצדיקים
והחמורים' הכל כאשר לכל'
הכל הם טתחנו לכם באשר
מגיע לכל האדם' שסוף הדבר
לתת לאיש כדרכיו' מקרה
אחד יש בעולם הזה לכלם'
אבל הפרש יש ביניהם לעולם
הבא' ומקרה אחד לצדיק
כגון נח' ומקרה אחד לצדיק
ולרשע שכל מאות' כל הצדי'
יודעים' ואעפ"כ בורין להם
דרך הטוב לפי שיודעים
הפרש ביניהם לעולם הבא'
לצדיק כגון נח' ומקרה אחד
לצדיק ולרשע שכל מאות'

ולרשע פרעה נכה· דוד נמשל·
פרעה נמשל· לטוב זה משה
ולטהור זה אהרן ולטמא אלו
מרגלים· אילו אמרו שבחה של
ארץ ישר' ואילו אמרו גנותה·
אילו לא נכנסו ואילו לא נכנסו
הרי מקום אחד להם· ולזובח
זה יאשיהו· ויזבח יאשיהו·
ולאשר איננו זובח זה אחאב
שביטל ישר' מעלות לרגל· זה
מת בחיצים וזה מת בחיצים·
כטוב זה דוד· כחוטא זה
נבוכדנצר זה בנה בית המ'
המקדש וזה החריבו· זה מלך
שנה וזה מלך שנה· כנשבע
זה צדקיהו שנשבע לשקר
שנ' גם במלך נבוכדנצר מרד
אשר השביעו וגו'· כאשר
שבועה ירא זה שמשון· שנ'
ויאמר אליהם שמשון הש'
השבעו לי פן תפגעו בי א'
אתם· לפרעה שהיתה שבוע
חמורה לו· זה מת בנקור
עינים וזה מת בנקור עינים·
ומשלם לכבע היודם וגו'
רע שאומר אין דין· פור'
פורענות לרשעים· אין הכל
אלא לפי המקרה פעמים
לצדיק פעמים לרשע והק'
והקורא אל המתים וסופו ל
ירד לגיהנם· כי מי אשר
יתחבר אל כל החיים יש
בטחון בעוד בחיים· אפילו
הוא רשע ונתחבר אל הרש'
הרשעים שנ' אל כל החיים
ואפי' הם רשעים· יש בטחו'
שאין ישוב לפני מותו· כי
הכלב חי הוא טוב מן האריה
המת· ושניהם רשעים· טוב
לנבוזר אדן שהיה עבד
רשע ונתגייר קודם שהקדי'
שהקדימתו מיתה מנבוכד
נצר רבו שנקרא אריה שנ'
עלה אריה מסובכו ומת ברש

ברשע והוא בגיהנם ועברו
בגן עדן··

ורביעי דרשו

לעניין ומחתכין את הנבלה
בשבת לפני הכלבים· ותינוק
המוטל בחמה אסור לטלטלו
אלא אם כן הניחו עליו הטעך
או ככר· כי החיים יודעים
שימותו· ואלו ישימו אל
לבם יום המיתה וישובו מן
הרעה· דרכם הרעה· אבל
משימותו אין יודעים
מאומה ואין להם עוד שכר
פעולה שיעשו מן המיתה
ואילך· ומי שטרח בערב
שבת יאכל בשבת· גם אה'
אהבתם שיאהבו פתי· ולנו
גם שנאתם ששנאו דעת
גם קנאתם שהקניאו הקב"ה
במעשיהם אבדה· וחלק
אין להם בכל אשר נעשה·
וגו'· לא תועיל להם זכות בן
ובת ואותן רשעים שיעבדו
עז'· לך אכול וגו'· אבל אותה
הצדיק שכבר רצה האלהים
את מעשיך· לך אכול בשמ'
בעולם הזה כי כבר רצה
מעשיך הטובים ותזכה
לעולם הבא··
בכל עת יהיו בגדיך לבנים·
התקן עצמך כל שעה במע'
במעשה הטוב· שאם תמות
היום תכנס בשלום· ומשל
שלמה החכם את הדבר
לאדם שהזמינו המלך לס'
לסעודה ולא קבע לו זמן· א'
אם חכם ופקח מייד מכנס
כסותו ורוחץ וסך· וכן מחר
עד עת יקראו אל הסעודה·
יהיו כל שעה בגדיך לבנים·
ויהא רחוץ וסך··

כך דרשוהו

רבותי' במסכת שבת·· ראה
חיים עם האשה· ראה והבן
ללמוד אומנות להתפרנס עם
אשה· עם תלמוד תורה שנ'
שכידך· כי הוא חלקך בחיים
אם עשית כן יהי' חלקך הח'
החיים בעולם הזה להתפרנס
מן האומנות ובעולם הבא
שיגיעת שניהם תורה ודרך
ארץ משכחת עון··
כל אשר תמצא ידך לעשות
רצון קונך עשה· בעוד
שיותה בכוחך· כי אין מע'
מעשה בשאול לכוחך ומ'
משתמות· ואם עשית כן
טוב אין מעשה בשאול ש'
חשבון שהרי גם אינו וכך
המקרא מסורס· וכי אין מ'
מעשה ודעת וחכמה בש'
בשאול להרשעים· ולא חשבון
לצדיקים· כשיתנו החוטאי'
דין וחשבון··

וכן נדרש

במדרש· והביאו לפותרו כל'
כלן סירוס כמשמעו פותר
חשבון לשון מחשבה· מה
יוכל לעשות להיפטר מן ה'
הדין··
לא לקלים המרוץ ולא עזרה
קלותו משהגיעה פקודתו·
ולא לגבורים המלחמה ולא
עזרה גבורתו לאבנר
משבא·· גם לא לחכמים
לחם· כגון אני שהיה לחמי
ששים כורות וגו'· ועכשיו
זה היה חלקי מכל עמלי· א'
מקלו ומקידה· לא לנבונים
עשר· כגון איוב בתחילה
ויהי מקנהו וגו'· כשבא
שעתו חנני חנני· אתם
רעי· ולא לידעים חן· הרי
משה איננו ידע מותו ביש'
ולא מצא חן בתפילתו ש'
שיכנס לארץ· כי עת ופגע

במשומע׳ דין כי עת יקרה
מאתו והתחינה והפגיעה
יהו יקבלין בה כדי שלא
יבואו לדברים האלו׳ כדגים
הנאחזים במצודה רעה כך
כדגים גדולים שנאחזים
במצודה גרועה וחלושה׳׳

ופירוש רבי׳׳

היא חכה שאינה אלא כמין
מחט ודג גדול נלכד בה׳ א׳
בהם יוקשים בני אדם׳ כמו
במכשול קטן וחלוש׳ והפח
נכשלים בני אדם בעת פקו׳
פקודת רעתם כשבא עליהם
הרעה ליפול עליהם פתאום
שמצודה רעה׳ מלושון בלע׳׳
כהן במותם׳ מאדם לא זכר
לא היה חושבו לכלום׳ מאו׳
מאמרתי אני בראותי כן טו׳
טובה חכמה מגבורה והרי
חכמתו שלוה שהיתה
בזויה לעולם ועכשיו עו׳
עולטה תחת ידו׳׳

ומדרש אגדה

עיר קטנה זה הגוף ואנשי
בה מעט אברים של אדם׳
מלך גדול זה יצר הרע שכל
האברים מתנצחים בו א׳
איש מסכן זה יצר טוב׳׳
בנחת נשמעים אפי׳
כשהן אומרים אותם בנחת
נשמעים הם לבריות ומקו׳
ומקובלים מזעקת מושל
בכסילים׳ מלכי האומות
משה נפטר זה כמה שנים
ועדיין גזירותיו מקובלים
על ישר׳ וכמה מלכי האומו׳
גוזרין שומד ואינן מתקי׳
דבריהם׳׳ טובה חכמה
מכלי קרב׳ חכמתה של שר׳
סרח׳ שנ׳ ותבוא האשה
אל העם בחכמתה עירה

להם יותר מכלי קרב שהי׳
בידם להלחם עם יואב׳ וחו׳
וחוטא אחד יאבד טובות
הרבה׳ מאילו׳ שהיה לו ש
ושבע בן בכרי היו אובדין
על ידו רבן׳ וחוטא יאבד
טובות הרבה׳ הרי שהדין
ישר׳ ומחינה צדיקים ומח׳
רשעים ובמו אחד וחטאו
ועשאו מרובין עליו שנ׳
שהכריע כולן לחובה׳׳
זבובי מות׳
יבאיש יביע׳ וגו׳ לפי שזו
וחוטא אחד יאבד טובות
הרבה׳ חזר ואמ׳ לאותו דבר
חוטא אחד אלא אפילו א׳
חטא אחד יאבד טובה׳׳
זבובי מות יבאיש כמו
במי החורף שאין במטל
כח והם קרובים למות אף א׳
יום בא והנך שאין יקרה
ומערבב בבשמים׳ הוא
מבאישו ומבאיש׳ ומי שמ׳
שמבאיש ממע׳ קיים אלא
אשקוקון בלע׳ ומריוה כמין
ובעבוע׳ וזה משמעו
של יביע הרי דבר קל שהוא
שמפסיד דבר חשוב׳ כך
יקר מחכמה ומכבוד סכלות
מעט הרי שהיה שקול מח
מחינה זכיות ומחינה עונו׳
ועבר עבירה אחת והכרי׳
והכריעתו לכף חובה על׳
סכלות זה׳ דבר מעט של
ושוקל וכובד מכל החכמה׳
והכבוד שהיה בו שהרי
הכריע את כולם׳ יקר לשון
כובד ככר ושוקל יותר
מהחכמה וכבוד שבו׳׳

ומדרשי אגדה

מושלים יצר הרע
זבובי מות יבאיש׳
יביע שמן טוב שהוא
ערב משמן רוקח׳׳

לב חכמים לימינו חכמתו מז׳
מזומנת לו להטותו הדרך
המזומנת לו לטובתו׳ ולב כסיל
לשמאלו לעקשו מן הדרך
המזומנת לו שהיא תפארת
ושבח לו׳ ואומר לכל כל הוא׳
בהליכתו ובדיבורו הכל מכירין
שהוא שוטה׳׳ אם
רוח המושל העולם תעלה עליך
מקומך אל תנח מדרתך הט׳
הטובה אל תנח ולאומר מזה
מוסיפה לי צדקה כי מרפא
מדקדוקי הדין ביסורין הבאי׳
עליך מרפא לעונותיך מניח
לו חטאים גדולים כשגגה
היוצא מלפני השליט׳ דומה
הוא לשליט שהוציא דבר
מפי שגגה׳ ואי איפשר
לחזור בו כך הק׳ אמ׳ ואין
להשיב׳ נתן הסכל במרומים
רבים׳ זו היא הרעה שהיא
משגגה היוצא מלפני השליט׳
שנותן השטות והרשע במ׳
במרומי גבה שהגביה הק׳
את הכסילים ואת הרשעים
שאנו רואה ברוח הקדש א׳
שהן עתידין לפשוט יד בהי׳
בהיכלו׳ ולשום עונותם אות׳
ועשירים בשפל ישבו׳ ישר׳
שהכל הגדולה והכבוד שלהם
עשירים לישב בשפל ישבו׳
של ישבו לארץ ידמו׳ ראיתי
עבדים על סוסים זה כשדים
שנ׳ בהם זה העם לא היה ׳
יתעלו להיות על סוסים ואל
מוליכין את שבויי שרי ישר׳
בקולרין והולכין כעבדים על
הארץ לפני כשדים׳׳
בן יכול חופר גומץ׳ שוחה במפל׳
ומעיים שהוא נופל בו׳ כלו׳
יש לה חורש רעה ומוסד
שבלה עליו לשוב׳ סוף יבוא להמ׳
ורעתו של נבוכד נצר על יד
כלי בית המקדש׳ ועל ידי

שאין הייתה רואות׳׳
ופורץ גדר ישכנו נחש פ״ג ׳
של תלמידי חכמים לעבור על
דבריהם ישכנו נחש׳ ויהא
בידי שמים אלא שדבר לשון (לפי)
פריצת גדר הזכיר בתשלומין (הזכיר)
לשון נשיכת נחש׳ שהוא דר
בחורי נקבי כתלים פרצים׳׳
מסיע אבנים יעצב
בם׳ מסיע אבנים ומחשבותם
בהרים׳ יתייגע בהם יעצב
לשון יגיעה׳ כמו בעצבון
תאכלנה׳ כלומר כל אדם
לפי מלאכתו עצבונו העושה
רעה לפי רשעו יצטער יסכן
בם כמו ותהי לו סוכנת׳ את
העוסק בתורה ובמעש־ד
סופו להנות מהם׳׳ אם
קהה הברזל חרבות צרים׳
שכהו פיהם בחידות והוא
לא פנים קלקל׳ מוצא לשון
ומרוצין לשון הייתה להם כמו
ברק׳ יושע וחיילים יגבר
יגבור הוא במלחמה אורך
גבורי חיילים לנצח׳ ויתרון
הכשר חכמה׳ ומעלה כשרון
יש עוד לחכמה יותר מהכ׳
מהברזל׳ אם תלמיד חכם
משחירין פניו ברעב׳ ואותה
מאיהו מסכן בין העשירים
הרבה חיילים יגבר על ידיו
ואל תתמה על הזו דחיילים כמו
הרבה ואין נופלים כך בלשון
עברית כמו אם ראית גנב
ותרץ עמו והרבה עד—
מעשרים וזה׳׳
אם ישוך הנחש את איש
בלא לחש מחוית שלא לחש
לחשו החבר שלא ישוך ואין
יתרון לחבר הרשע שהיה
יכול ללחש ולא לחש כך אם
בני עירך נכשלים באיסורי
מחוית שהחכם דורש להם
ומלמדן חוקי התורה אין

יתרון לו בשתיקותו ולא יתכן
דברי פי חכם חן על שומעיהן
ומשמען לו ומוב לו שנטל
גדולה עליה׳ ושפתות כסיל
תבלענו׳ זה הוסיף את חכ׳
חבירו מדרך הטובה׳ כגון ׳
בלעם שפרץ גדר של אומות
שגדרו עצמם מן העריות
מדור המבול ואילך יען להם
להיות מפקירין נשותן לזנות׳
תחילת דברי פיהו סכלות
כשאמר לו הק׳ מי האנשים
האלה עוד היה לו להשיב
׳׳׳ אותה ידעת׳ והוא אמר
בלק בן צפור מלך מואב
שלח אלי׳ כלומר אם אני בעיניך
נבזה בעיני מלכי מדין אני
חשוב׳ ואחרית פיהו הוללות
שיעצם ועירבב׳ לכך ואיצ׳
איעצך את אוילת והסכל ׳
ירבה דברים שהיה מתפאר
בעצמו שהוא יודע דעת
עליון׳ כי לא ידע האדם מה
שיהיה לאחר זמן׳ שהרי הלך
ליטול שכרו מידין ולא ידע
שיפול בחרב לפי פשוטו׳ ת
הסכל ירבה דברים׳ גוזר ואו׳
לאחר יעשה כן לפלוני ואינו
יודע מה יהיה אחר ואשר
יהיה מאחריו מי יגיד לו׳ כל׳
כלומר לא כוף דבר שאינו
יודע מה שיהיה לאחר זמן׳
אלא אף הווה עכשיו ואח
מאחריו שלא כנגד עינו׳
אלא אחורי ערפו מרחוק
עריך הוא שיהא מי יגיד לו׳
עמל הכסילים תיגענו׳ כס
כסילותם גרם להם עמל ה׳
המייגעם ׳ אשר לא ידע
דרכי ומביאות העיר ומתייגע
לילך דרך עקשים ובעמי
חוים ואינו בעביעת רגליו ׳
בבוין כלומ׳ של עוזב תורה
גרם להם עמל המייגעם

בנהיגם׳ אשר לא ידע ללכת אל
נתיב אמת לפרוש מן העבירה
לפי שלא למד תורה שנ׳ נר
לרגלי דבריך ואור לנתיבתי׳׳
אוי לך ארץ שמלכך נער
שמלכך ושריך מתהלך
בנערות בגבורה ולא בשתי׳
שעוסקין בגבורת החכמה
והבינה׳ ולא בשתיית יין׳ בע׳
בעצלתים ימך המקרה׳ שאם
עצל אדם ואינו מתקן פרצה קטנה
שבתקרת ביתו ימך המקרה
ישפל הבנין המקרה את הבית
ומסכך עליו ידלוף׳ יטפטף ׳
דלת גשמים׳ כלומר כשישר׳
מתעצלים בתורה הם עניים
ובית גאון עוזם חרבוניך׳׳
לשחוק עושים לחם׳׳
לחדוות חתנים ומלכים עושים
סעודה כתם סעודה גדולה
קרויה לחם כמו תרגו׳ בלש׳
בלשער ומלכא עבד לחם רב׳
ויין משקים בסעודה׳ אשר
ישמח חיים׳ והכסף יענה את
הכל׳ אם אין כסף אין סעודה׳
לפי לא יתענג האדם מן המ׳
המלאכה כדי שיהיה לו מה
להרויח׳׳ גם במדעך׳ אפי׳
במחשבותיך בלא דיבור׳ גם
אפילו מלך אל תקלל אל תרגז
למלכו של עולם׳ דלא כמשמעו
מלך בשר ודם׳ עוף השמים
נתנה כך שסופה לעוף אל
השמים׳ ובעל כנפים׳ מלאך
המלוה אותך׳ שנ׳ כי מלאכיו
יצוה לך׳ ולפי משמעו עוברים
ושבים לשון אורחי ופרחי ש׳
שבתלמוד׳ יש לך לדאוג מכל
בריה שמאיש שומעים׳׳
שלח לחמך על פני המ׳
המים כי ברוב הימים תמצאנו׳׳
עשה טובה וחסד לאדם ש׳
שאומר לך לכך עלי שלא ׳
תמצאנו עוד׳ כמדרש המשליך

ומזונותיו על פני המים כי
ברוב ימים תמצאנו עד
ימים באים שתקבל תשלומי
תשלומיך ראה מה מאמר
ביתרו קראן ויאכל לחם וכ'
וסבור שהוא איש מצרי ולא
ידענו עד סוף משה'
התנו ויאלך על ישור והכניסו
תחת כנפי שכינה וזכו בני
בניו בלשכת הגזית'' תן
חלק לשבעה וגם לשמונה'
הילכתה ואחריתך ואשלך לם
לשבעה צריכי חסד חולק
עד לשמונה שיבואו אחרי
אחריהם ואל תאמר דוי כי
לא תדע מה יהיה רעה של'
שולא עד ימים באים ותנצ
והנצרך לכולם אז תנצל
על ידי צדקה מן הרעה ואם
לא עכשיו אימתי''

ורבותי אמרו
תן חלק לשבע
אילו שבעה
ימי בראשית
תן אחד מהן
חלק ליוצרך
לנוח בשבת
וגם לשמונה'
של שמונה
ימי החג כי לא
תדע מה יהיה
רע אם יחריב
הבית לא יקרב
עוד ואפילו
הראשנים לא
כי לא תדע וגו'
לא ידעת מה
נגזר על הגשמי
בחג ואפילו
הקרבנות לבטל
גזירה רעה''

אם ימלאו העבים גשם וגו'
אם ראית העבים מלאים
גשמים ידעת שסופו להריק
וריקו גשמיהן על הארץ כ'
במקום שהטובה עומדת
ונכרת שם סופה לנוח אף
כן רשעים יפול וגו' אם
ישכון חכם וצדיק בעיר אחד
מדינה' מקום שישכון הח
החכם שם יהא נראין חכמתו
חכמותיו אחרי מותו ודרכיו
תרומותיו ותשלום טובה
ליושבי המקום על מה הג
המקום שהרבים דרך
ישרה' יפול ישכון' כמו על
פני כל אחיו נפל' שמת אמר
חכם הוא' שוכן על דורו
כעץ המיסד על הארץ'
שומר רוח' ממתין ומצפה
עד בוא הרוח מעמים
ממתין ומדמן בוא ומורה
מעבים' טהן עמו מעבים
וכשרואה אתם קודרים
ירא להקדים מפני הגשמים'
לעולם לא יקצור' לפי שירא
תמיד' כאשר אינך יודע
הרי מקרין מסורס ודרש
מסופו לראשו' כאשר אינך
יודע פעמים כבטן המלאה
דברים המעמים והמעברים
כבטן שהיא מלאה' יוצא
שבולות לחוץ' כאשר
אינך יודע דרך הרוח' כלו'
ידיעת שתי אלה שוה לא
זו גלויה לך ולא זו גלויה לך'
פעמים אתה סבור להכיר
בעבים שיבוא הרוח ואינו
בא כי הולך ועובר לו לארץ א
אחרת' והרי לשון זה כבך ל
לא' בארץ מצרים' כשפחה
כגבירתה' כקונה כמוכר'
פעמים שהוא מאשר
ומאחר' ומקדים אף אתה
לא תדע ידיעת הרוח ומדיעת
הבטן כלו' אין לך לשמור
את הרוח ולראות בעבים

מעמים' ואינקוטירש בלע'
כמו עוגם עוגיין ככה לא תד
תדע וגו'' אף של מקום ושו'
ומעניין עניות ועשירות כך
הם עלויה ממך ולא תדע
אם החסד לידינג ומחר שוטן
יחסיר נכסיו ויעני לא יעכו
בתורה ואתבטל ממלאכה
ויעני' לא ישא אשה ויהיה
לו בנים ממעטיך' והוציא
עליהם' בבקר זרע זרעך וגו''
ולמדת תורה בילדותך ולמוד
תורה בזקנותך היו לך תלמידי
בילדותך יהיו לך תלמידים
בזקנותך' נשית אשה בת
בנים בילדותך שא אשה
בזקנותך בת בנים עשית
צדקה בילדותך עשה צד
צדקה בזקנותך' כי אינך
יודע איזה יכשר אם תלמי
חכם ובנים שבילדות יתקי
יתקיימו אם שניהם לא יתק
יתקיימו אלא שבזקנותך''

מעשה בר'
עקיבא שהיו
לו אלף תלמי
תלמידים מג
מגבת עד
אנטיפרס
וכולם מתו
מפסח עד
עצרת ובא
אצל רבותינו
שבדרום
ונשאה להם
לעניין הבני'
מיצנו כאבנ
כאבנים של
שלשים בנים
ושלשים בנות
הביא לבניו
מן החוץ וכו'
מתו בחייו וכו'
ובזקנותו הול

הוליד יות עכבר ונתקיים
לו״ ויותק היאור ויותק
הייו יורה של תורה ועוב
לעינים לראות יות השמש׳
ומישריהם לעינים שראין
הלכה מלוננת ומחוורת על
בוריה״

כך נדרש בא
באגדת תילים

בטלו ישוח יהי שוחה מ׳
בחלקו׳ ודבר שיותר יומי
החשך׳ ומיעיב ומעשיו ע׳
שינען מהם והם ימי ויהה
עלם׳ הם ימי הרשעים כי
הרבה יהיו באותן הימים
יותר מימי החיים׳ כל שכין
על הבל וחושך יש שהוין
לשון פורענות כמו כי בה
בהבל בא ובחשך הולך״
שוחה בחור
בילדותיך וגו׳ כירם היאור
לבט ולעברו חטאיו חטאין כי
פעם אחת תליה על הכל׳
יוא מיון החכם יומר שוחה
בחור בילדותך וגו׳״ בטוח
תהיה כי על כל אלה יביאך
אלהים השופט במשפט׳ ו׳
והסר כעס מלבך׳ דברים
המכעיסים יות המקום וא׳
והעבר רעה מבשרך׳ ש׳
שיהיו לך לב בשר׳ והשח
והשחרות נערות׳ שראש
אדם שחור בימי עלומיו״

וזכר אדם
בוראך שתתן דין וחשבון
לפניו׳ וזכר יות בוראך׳
קברך׳ ומקום עפר ריאדך׳
ותולעה׳ ימי הרעה ימי ה׳
הזקנה והחלשות׳ עד אשר
לא תחשך השמש״

אמרו רבותינו

פרחה שהיא מאירה ד׳
ומיהבת כירם בחור ומש
ומשומקת היא ולמעלה׳

ומיתן ו
ומיגה ומיהבת׳
והיאור זה חוטם׳
זה תואר קלסתור
פנים׳ והירח זה נשמ׳
נשמה שהיא מאירה
יות הגורם׳ שכיון שהיא
נטלת ומתן אין לו מיאור
עינים׳ והכוכבים אלו הן
הלכתות׳ ראשי דופני ש׳
שקורין פומליש של לח׳
לחיים שהם מיגהיבים׳
ושבו העבים אחר
הגשם׳ תבא
כהיית הול
המאור
ומיער׳ הכ׳
הבכי ומכה׳ד
ארות שעברו עליו׳
ביום שיזועו שומרי ה׳
הבית׳ אלו הצלעות וה׳
והכסלים שמגינים
על הגורם על ח׳
חלי הגוף׳
והת׳ והת׳
והתעו
והתעוותו
תחוזוס עית׳
שקורין קנפא
מינקרפירוט׳ אנשי
החיל׳ אלו השוקיים
שמשענת כל הגוף ע׳
עליהם׳ ובטלו הטוחנות
אלו השינים׳ כי מיעטו
לעת זקנה רוב שיניו ע׳
עשרות׳ הרואות בארו׳
בארובות אלו העינים״
ומאלו וסוגרו דלתים ו׳
אלו נקבים׳ בשפל
קול הטחנה
כשישפל

קול הרחי׳
הטוחנים היין
המאכל שבמעיו׳
הוא הקרקבן והמס׳
והמסס׳ ויקום לקול
הצפור׳ שאפילו קול
הצפור מנערתו משנתו
משהזקין׳ וישחו כל בנות
השיר׳ כל קולות של כ׳
שיר׳ ראויות עליו כשיח
כשיחה׳ ולפי פשט מש׳
משיעו ישחו כמו יש׳
ישפלו׳ כל שירים
ושירות יהו שפ׳
שפלים בעי׳
בעיניו׳ וכן
ברז׳ ברזילי
הגלעדי אומ׳
לדוד אם אשמע
עד קול שרים ושר׳
ושרות״ גם מגבוה
יראו׳ מגבשושית
והלויית שברח
שבחובת שב׳
רוגע הוא רו׳
ויראות׳
ושוקדו יכשל
בהן׳ והתחתים
מראות וחתות חיבה
יש לו כרכים התחתי׳
לשון כפול הוא כתיבה
כמו גלגלים זלזלים קשק
קשקשים׳ וינאץ השקד
לשון הנינו הראונים׳ שה
שהרי אין האלף בקריאה
בה׳ ואמרו רבותינו זו
קליכוסתין בלע׳ אומ׳
ונקיון שענים הוי׳
הירך תקוע בו
ובמקעתו

בש
בשרין כחוש
והעצם בולט וג'
ונראה כמין שן אי'
אילן שהוא בולט הח'
השקד אילן של שקדי'
כלו' שתקפץ הזקנה
עליו כשקד זה הממהר
להנץ לפני כל האילנות
ויסתבל החגב אילו
העגבות שהם ייט' ד'
עגבותיו דוות עליו
כסבל משאו כבד
ותפר האבי'
חמדת
תאוות נשים
שיינו שקק ותפ'
ותשמיש ויסתכל
פור פרשיש' אביונה
תאוה כמו ולא אבותם
תובתי לישע' אשר
לא ירתק חבל הכסף זה
חוט השדרה שהוא
לבן ככסף וכמיותו חמ'
ומתרוקן ומחו ויבט'
ויתעקש בתוך
הח' א
החל' צ
החליות ונעשה
כשלשלת ירתק לשו'
רתוקות כסף ותרוץ ג'
גולת הזהב זו אמה
שהיא מקלחת מים וטב'
וטבעת כמעין כמו ג'
גלות עליות ותרוץ ל'
לשון רציצה ותשבר
כד על המבוע זהו
הכרס שהוא עבה
ונבקע במותו
ותרוץ

הג' וגל'
אל הבור יתרוצץ
הגלגל העין בתוך
גולתו ולפי פשוטו גל'
גלגל של שדולין
בו המים מן הבור

כך נדרש כל העניין
במסכת שבת ובמדרש
פותרו כלפי כל ישרא'
וזכור את בוראך בימי בח'
בחורותך בעוד שהכהו'
שבך קיימת בעוד שהכה'
שהכהונה קיימת שנ' כי
ובחור אותו מכל שבטי יש'
ישר' לי לכהן בעוד שהלויה
קיימת שנ' בה כי בך בחר
יי' אלהיך מכל שבטיך כגו'
בעוד שהמלכות דוד
קיימת שנ' בה ויבחר בדוד
עבדו בעוד ירושלם קיימת
העיר אשר בחרתי בה יי'
ויבחר בדוד עבדו בעוד
ירושלם קיימת שנ' עתה
בחרתי והקדשתי את הבית
הזה בעוד שאתם קיימים
שנ' ובך בחר יי' עד שלא
יבואו ימי הרעה אלו ימי
הגולה עד שלא תחשך
השמש והאור זו מלכות
בית דוד שנ' וכסאו כשמ'
השמש נגדי והאור זה
תורה שנ' ותורה אור והיר'
והירח זו סנ' סנהדרי' ד'
דתנן כג' סנהדרין
כחצי ג' גורן עג'
עגולה אלו והמוכבים
אלו הרבני' שנ' ומצדי'
ומצדיקי הרבים
כבו' ככוכבים

ישבו
העבים אחר
אחר הגשם צרה
אחר צרה קשה אלו'
ואלו כל הנבואות קל'
קשות שנתנבאו עליהם
ירמיה לא באו עליהם אלא
לאחר חורבן הבית כיום
שיזועו שומרי הבית
אלו משמרות כהונה
ולויה והתעותו אנשי
החיל אלו הכהנים
שהם גבורים כל
בכח אתי' ר' יו'
יובטו
כי כהנו עשר'
עשרים ושתים
אלה לאיים הנה אהר'
אהרן ביום אחד אל'
ר' חנינא אמרו זה הוא
דבר קל הוא והכהן אור'
אורכה יותר משלשים
אמה ובטלו הטוחנות
אלו המשניות הגדולות
משנת ר' עקיבא ומש'
ומשנת ר' חייא ומ'
ומ' ומשנ'
א' יכל
כי קפריו וחשכו
הרואות ישתכחו הת'
התלמוד מן הלב וסגו'
וסגרו דלתים בשוק
כגון דלת נחושתים בן
אותן שהיו פתוחין ל'
לרווחה כשפל קול הטחנ'
הטחנה על ידי שלא
נתעסקו בדברי תו'
תורה אז שמואל
נמשלו ישראל
לריחים

ויה
ריקים וגו'
בעליהם לא ביום
ולא בלילה וגו' כיון
והגיעו בן יאשיהו וילדה'
ויקום לקול הצפור זה
נבוכד נצר הרשע וגו'
ר' לוי שמונה עשר שנה
היתה בת קול [illegible]
ומפצצת בפלטין של
נבוכד נצר עבדיו בישו
[illegible] כיתו רע
הולך דכוני ארך
לא שמעין ליה'
וישחו
כל בנות השיר'
כשיר לא ישתו
יין גם מגבוה יראו
מגבוהו של עולם ית'
יתיראו וידאגו להחריב
לבית פן יעשה בם מה ש
עשה בראשונים והחת'
וחתחתים בדרך ויחוד
יבקש לו אותות ומופתים
יום יצליח בדרך מעש
של כי שדר אילך בכל
יום אלו הד
הר' ס
הדרך וקסם קסם
קלקל בחצים שאל
בתרפים וינאץ השק'
השקד הציח נבואתו
של ירמיה שאמ' מקל
שקד אני רואה וגו' על
שעבר השקד הזה ויש
ושעה שהוא ממין עד
שגומל פירותיו עשרי
ואחד יום כך מיום
בטבת עד ט'
באב בט' ל'

בי' ויה
ויפתח החגב
הזה עליו של נבוכד'
נצר רוחיה אחרן שהן
עתידיה אחרן שית
ויום אין עבדו שש
אית ימי' ועמוד וי'
ואת אומר אותו בבקעת
דורא' אמ' רב בבי מעשירי
אותו ועפו משיורין אותו
ועפו' עד שהביאו כל זהב
שבירושלם ושפכו דינרים
על תלוין' לקיים מה שנ' וז
וזהבם לנדה יהיה' ותפר
האביונה זו זכות אבותך
תופר' משענת אהבות של
שלכם פרייש' ויקיה אביונה
מלשון אב' כי הולך האדם'
ישר' שנקראו יכנין יורד זי
אותם אתם אל בית עולמו'
מבבל באו לבבל חזרו' תרח
אבותם מעבר הנהר הירד'
וסבבו בשוק הסופרים'
גלות יכניה קרויה ומלכות
צדקיה טו' שנה' וכשהגלה
נבוכד נצר גלות צדקיה בני
בקולרין היו יוצאין גלות יכנ'
יכניה' לקראת נבוכד נצר
על כרחן עם שאר בני העיר
לקלסו שהוא גבור ומצליח
והיו אומרין אות השמיין ושו
ושואלים אותם מיש אל
קרובו מה עשה כן והן ואש
ושיבין אות אשר למות
למות' אשר ואשר
לחרב לח' לחרב'
וגו' והיו א' ומקלסין ביר
אחר' וביד אחת ומט'
מטפחין ומספקין
הספ' הכ

הכסף
גדולתו של אותי'
אחיהם ובניהם'
עד אשר לא ירחק
חבל הכסף' זו שלשלת
היוחסין' ותרוץ גולת
הזהב' אלו דברי תורה
הנחמדים מפז' ותשבר
כד על המבוע' כדן של
כרוך על מבוע של ירמי'
ירמיהו ששעה שגלו
לבבל ופסקו מלימוד
מלימודם ומעינוי
הדרך הגולה
גל'
גלו אל
לאיציים שהגלו
שהגלה יוחנן בן
קרח וכשהחריב
נבוכד נצר את מצרים
הגלם לבבל ונרץ הגלגל
אל הבור זו בבל שהיא ' /
זוטו של עולם וישוב הע'
העפר וגו' ומבבל היו ולב'
ולבבל חזרו' והרוח תש'
תשוב' זה רוח הקדש'
שכיון שנסתלקה
רוח הק'
ה' ואי
הקדש גלו הבל הב'
הבלים כל מה שנבראו
בששת ימי בראשית'
ויותר שהיה קהלת חכם
ויותר מזה שנכתב בספ'
זה היה קהלת חכם' ואיזן
עשה אזנים כקופה זו
שאין לה אזנים לאחוז
בהן ובאו ועשו לה
אזנים שתיקן על'
עירובין ופריג'
שנייה

שבת וה'
והתיקן נטילת יד
ידים לפי ג' טהרה
וגזר על השמות פי'
ועריות בקשו קהלת על
טעו לבו וחזר על הדבר
ואי אין דבר חפץ הלכה
למשה מסיני וכתב ישר
יושרתו תורה שבכתב
והנביאים דברי חכמי'
פי' שעשו לתורה
בגזירות והרחיק
את האדם

ה'
קטנים
שיעה
ורבה אף
פרין ורבן
כהן טעם
יוספות
שיש להם
יוספה ג'
גרושין

ב'
ואה
פרה
דבריהן
ואיט'
בעלי יומו
ומפורש
עגלה
ונסרד

הכל נש
הכל נשמע את
האלהים ירא ואת
שהוכל עשה ולבר
לשורים ואת מצותיו
שמור כי זה לדבר זה ע'
נבראו כל האדם' להג' דבר
ואין לו דמיון במקרין"
כך פירש רש"י
כי את מעשה שאדם
עשה יביא האלהים
במשפט' לכך נקו'
נקוד ומעש

כך פירש רש"י
טעו מרעה אחד טנו ואש
כל דבריהם דברי אלהים חיים
הואיל ואין ורועה אחד טנו
טנו משה מפי הגבורה"
וכשמרות
כת' בשין שהתור
כר ספרים כנגד
משמרות כהונ'
כהונה ולויה"

אין העב
העבירה כגון ז'
אכלות קדשים עד
השחר והם אומרין ער
חצות כדי מעות' אדה
דרבן זה מכוין את הפר
הפרה לתורה' אף דבר
דבריהם מכוונין את הא'
האדם לדרכי חיים' וכ'
וכמסמרות נטועים ק
קטנים' אף מסמר
זה קבוע אף ד'
דבריהם

ומעשה
פתח' והטעם
עליו לפי שאין ד'
דבק לשם' על כל
נעלם' אפילו על השוגג
יום טוב יום רע אפילו
נכשל במיתה טובה' כג'
כגון טתן צדקה לעני
בפרהסיא" סוף דבר
הכל נשמע את האלה
האלהים ירא ואת
מצותיו שמור
שמור"

ויותר מהמה בני הזהר ל'
לשורפי דברי חכמים אשר
אם תאמר יש צריך בהן ?
ואה נכתבו עשות ספרים
הרבה אין קץ" אם באו ל'
לכתוב אין הספקנו' ולהג' ה'
הרבה יגיעת בשר' ואף
ואת לב לגרסה חכמות' ח
חכמות' יותר שאין הלב
משיג' יגיעה לב" שאין ל'
להשיג' ואל יאמר הואיל ו
ואין יוכל לגמור היא ואכה
ומה יתחיל אף סוף
דבר

מאת האל הטוב עזרה אדרוש
בהתחלת מגילת אחשורוש

ויהי

בימי אחשורוש. אמרו
רבותינו כל מקום שנאמ׳
ויהי בימי לשון צרה הו׳
וחמשה הם. ואילו הן :
ויהי בימי אמרפל. ויהי
בימי אחז. ויהי בימי יה׳
יהויקים. ויהי בימי שפ׳
שפט השפטים. ויהי בי׳
בימי אחשורוש. וכלן :
מפורשין באגדה. ד״א ויהי
בימי אחשורוש. אחש׳
אחשורוש מלך פרס היה
שמלך תחת כורש לסוף
שבעים שנה של גלות
בבל. המן אחשורוש המן
ברשע מתחילתו ועד
סופו. המלך שמלך מעצ׳
מעצמו ולא מזרע המלוכ׳
היה. וכן ראיתי במדרש
אגדה אחשורוש אחוק
במאות היה והלך ומע׳

למדינות ומרוב חכמתו ומע׳
ומעשה חרש אמן אמר
אחד חפר בארץ אחד
אבן גדולה כדי להעמידה
ולעמידה ריוח חותם אחד
טמון בארץ הרגיש בדב׳
בדבר אחד שאין אומר :
אחד המלך האמין עד הל׳
הלילה ולא חפר עד כו׳
כיון שהחשיך הלילה
הלך וחפר ומצא שם אצ׳
שלשה מערות שאוצר
יוסף. ומשם נתעשר לכ׳
לרוב כלי מספר והשכיר
לשרים לרוכבין ולאפר׳
ולאפרכסין והמליכו עצ׳
אותו עליהם למלך ועליו
נאמר והרביעי יעשיר
עושר גדול. ד״א מהודו
ועד כוש שמאודין את
יאצו את המלך על כבו׳

מדינה. כיון שמלך מהודו
ועד כוש. וכן הוא אומ׳ כי
הוא רודה בכל עבר הנהר
כמו שהוא רודה מתפסח
עד עזה. שבע ועשרים
ומאה מדינה. לדברי האו׳
אחשורוש מלך מסוף :
העולם ועד סופו יש אומ׳
מדינה האמורה כאן מל׳
מלכים. כלומ׳ המלך מהודו
ועד כוש שהם שבע וע׳
ועשרים ומאה מלכיות :
וכלן היו משועבדים תחתיו
ומביאין לו מס וגלגליות
בימים ההם. פתרונו בעדו
כשבת המלך אחשורוש
על כסא מלכותו. כשנתקי׳
כשנתקיים המלכות בידו
ורבותינו פרשוהו בפנים
אחרות במסכת מגילה :
ועוד מצאתי באגדה כשב׳
כשבת המלך אחשורוש
על כסא מלכותו של שלמה
המלך. שהרי כמה מלכים
נעשו כן כששבו לכס ישי׳
ישיבתו כגון פרעה נכה
ואחריו אבל אחשורוש כ׳
כיון שישב עליו ואבלי פגע
רע ידע שהמלכות נתקיים
בידו שלא ירדע לו כמו :
שירדע לשאר מלכים ורע
לך כיון שמת שלמה המלך
עלה שישק מלך מצרים ע׳
לירושלם ולקח את הכסא
בגרומיות כתו׳ ואם תאמר
והלא פרעה היה שמו ולמה
נקרא שמו שישק שהיה
שוקק בכל יום ומייתנו של
שלמה ויקח את הכסא ו׳
וכיון שעבר נבוכד נצר על
מצרים לקח את הכסא ומ׳
והוליכו לבבל וביקש לישב
עליו ולא היה יכול כי היורי
היורד ומכהו על פניו והיורי

השיני ומכהו על ירידתו
וכיון שראה כך נמנע לו ם׳
לעשות עוד וכן יירש לכל
המלכים עד אחשורוש׳ ם׳
וכיון שמלך אחשורוש ם׳
וכה נכנת אחש׳ טרש טו
שהיה עתיד לעשות ומנו
ועלה וישב על הכסא ומלי
מגע׳ ולכך נתגאה כל כך
ועשה משתה והראה לכל
את עושר כבוד מלכותו ם׳
בשנת שלש למלכו כו׳
בשנת שלש למלכותו על
עשה כל המאמר כיון בע׳
מעניין עשה משתה׳ ם׳
כבוד המשתה שעשה
ומפרש למטה בעניין ם׳
מעניין שנ׳ והשקות בכלי
זהב וכלים מכלים שונים ם׳
ויין מלכות וג׳ לכל שריו ם׳
החילה׳ ומאחרך לעבדיו ם׳
הפרתמים ושרי המדינות
לפניו המוקדם שבפסוק
חשוב׳ הפרתמים שלט׳
שלטונים בלשון פרסי׳ ם׳
בהראותו את עשר כבוד
מלכותו עשר כת׳ עשרה
כנים היו לו והיו כוים ם׳
עד מאוד ועוה להם לש׳
לשמש לפני השרים כדי
שיסתכלו בהם ויורו הכל
ומפיין ונכנס בהם עין ם׳
הרע ומתו כולם בתוך ם׳
המשתה׳ וזה מעשה נס
היה כדי שיתגדל כבודה
של אסתר שימלוך בנה
כורש שיום לו ומתו הנ׳
היה יותר והם מולך ם׳
מאים וכ״ם חצי שנה כנ׳
עשה להם המשתה׳ וכ׳
ובמלאות הימים האלה
עשה המלך לכל העם הנ׳
הנמצאים בשושן הבי׳
וג׳ בין וראה הכהנו של

אחשורוש׳ כתחילה עש׳
עשה סעודה לרחוקים ם׳
שנ׳ ושרי המדינות לפניו
ומאחר לקרובים שנ׳ ובמ׳
ובמלאות הימים האלה ע׳
עשה המלך לכל העם ה׳
הנמצאים בשושן הבירה
וג׳ ומה׳ ומעשה התחילה לה׳
לרחוקים כדי לקרבם אלי ם׳
וישמעו לכן אלי בעת ם׳
הצורך ולסייע לו למלחמ׳
אבל הקרובים אלי בעיר
אינו צריך להתחנף להם כל
כך גנת׳ מקום זרעוני יר׳
ירקות׳ ביתן נטוע באילנ׳
חור כרפס ותכלת׳ זה מין
מוסב על מקרין שלמעלה
בהראותו את עשר כבוד
מלכותו׳ חור כרפס ותכלת׳
מיני בגדי צבעונין׳ פירס
להם על גלגלי כסף ועל
עמודי שש׳ מטות זהב
וכסף׳ ערך להם לישב לה׳
לסעודה׳ על רצפת קרק׳
קרקעית של בהט ושש ם׳
ודר וסחרת׳ והשקות׳ ם׳
ולהשקות׳ וכלים מכלים
שונים׳ משונים זה מזה׳
וכן דרתיהם שונות׳ ורבו׳
ורבותינו דרשו שהביא
כלי בית המקדש והיו מש׳
משתמשין בהם לפניו והיו
כלי המלכות דומין כלי בית
המקדש ומשתנין מפני׳
מפניהם ונעשין כעשת
של׳ וכלים מכלים שונים׳
ויין מלכות רב׳ הרבה׳ ור׳
ורבותינו אמרו שהשקה
לכל אחד יין שהיה זקן ם׳
ממנו׳ והשתיה כדת׳ לפי
שיש סעודה שמסבין את
המסובין לשתות כלי גדול
ויש שאינו יכול לשתותו
כולו בקושי׳ אבל כאן לא׳

אין אונס׳ כי כן יסד׳ לשון
יסוד׳ כלו׳ כן תיקן ועשה
לו על כל רב ביתו׳ על כל שרי
הסעודה׳ שר הטבחים ם׳
שר המשקים שר האופים
מייסד בלע׳ לעשות
כרצון איש ואיש׳ לכל אח׳
אחד ואחד רצונו׳ ורבו׳
ורבותינו דרשו לעשות כ׳
כרצון איש ואיש׳ זה היה
בעניינו של המן שהיה
רועה לבו בעלילה גדולה
על ישר׳ ה׳ עשה להכריז ם׳
כל מי שרוצה לבוא כרצון
יבוא וכל שאין רצון לבוא
אין המלך דוחקו׳ ולפיכך
עשה בשביל ישר׳ כדי ש׳
שיבואו מרצונם ויאכלו
וישתו מסעודת אחשו׳
אחשורוש שיום יהיו נד׳
נדחקים לבוא בעל כרחם
ויאמרו לפני אלהיהם ינא׳
אנוסים היינו כמו שיא׳
שיאמרו כשהשתחוו ם׳
לצלם של נבוכד נצר וא׳
ומתוך כך אין אלהיהם כו׳
פורע מהם׳ אבל כיון אם
שבאו מרצונם אלי אם
לא יהיה להם פתחון פה
לפני אלהיהם׳ ויתן רשות
לעשות בהם כרצונו׳ גם
ושתי המלכה׳ בת נבוכד
נצר היתה׳ עשתה משת׳
משתה נשים׳ עשתה מש׳
משתה לנשים להודיעם
שיותר היו ברשותה׳ ביום
השביעי׳ אמרו רבותינו
שבת היה׳ אמר למהומן
וג׳ כלן שמותם מפורש׳
באגדה שכלן נקראו על
שם עבודתן בלשון פרסי׳
להראות העמים והשרי׳
ומכיון אמרו שמשתה
אחשורוש ומשתה ושתי

אין כאחד אלא שהממונה
על שמירה סעודתו של
אחשורוש של׳ להראות
העמים והשרים את יפיה
ויום השביעי זה היה בסע׳
בסעודת בני שושן כמו ש׳
שיאמר למעלה עשה ה׳
המלך לכל העם הנמצאים
בשושן הבירה וג׳ אלא נכון
לומ׳ ששלח אחריה כדי ל׳
להראותה להם שהרי הלא
היתה כל שעה יושבת בעיר
אלא על כרחי יש לומר כי
שמשתה הראשון היה
המעשה הזה ששלח אח׳
אחריה כדי להראות את
יופיה לשרים ומכירין בה
ואומרין טובכת ומגלד׳
שהיא היתה אחת מן ה׳
הנשים שנבראו בעולם
ומאנה המלכה ושתי ר׳
שמעון אומ׳ כל מנהגם
של בני אדם כשהיו
אוכלין ושותין היו מביאי׳
את נשותיהם גלויות בש׳
בשר ערוה ומשחקות
ומרקדות לפניהם כדי ל׳
להראות תאותן וכשנכנס
יין בלבו של אחשורוש
ביקש לעשות כן לושתי
המלכה וכת המלכים לא
קבלה עליה לעשות כן ש׳
ויש אומ׳ ובני אחד נתגדל
בה כתחתונותה שעשה
לה גבריאל המלאך ויש ש׳
אומרים פרחה בה צרעת
כדי שתמאן ותהרג שהי׳
שהיתה מפשטת בנות
ישראל ועושה בהן מלאכה
בשבת לפיכך נגזר עליה
שתפשט בשבת ויקצף
המלך מאוד ששלחה לו
דבר גנאי אומרת אכלו ש׳
הוה שתי אחריו לקבל ש׳

אלפיים גברי ולא עבד כן ש׳
לאומי ואת חשיב לקיבל׳
מתשיך לקביל בעירין ו׳
והריב׳ לכך לאמר מה נ׳
הדין והו פתרונו יומי כמ׳
נבוכדנצר היה שותה יין
כנגד אלף ויש ולא עשה
כן לומי לבושתה כמו ש׳
שאותה רוצה לעשות ל׳ ש׳
ואותה חשוב כנגדו כמו ש׳
ירמש שהוא חשוב כנגד
בהמה ורם לכך לעשות
כדברים הללה שלא עשו
לבת מלך ומשלם ויר ו׳
ויקצף המלך ויאמר ויא׳
ויאמר המלך לחכמים יו׳
יודעי העתים אלו סנהדרי
ומבני יששכר של׳ בהם ו׳
ומבני יששכר יודעי בינה
לעתים סידר לפניהם את
הדין ואמרו לו מיום ש׳
שחרב בית המקדש ופ׳
וגלינו מארצנו אין עלינו
לדון דיני נפשות אלא ש׳
סדר את הדין לפני מש׳
משרתיך וקטינים שלך ש׳
והם יאמרו לך את הדין
ומיד והקרוב אליו כרשנא
וג׳ שהם היו חכמים ואור׳
ויודעי משפט כי כן דבר
המלך כן מנהג המלך כמ׳
בכל דבר משפט לשום ה׳
הדבר בפני כל יודעי דת
ודין ומתוך גאותו של
אותו רשע לאמר שכחו ש׳
שהיה להם בכל עת לדון
משפטו על פי יודעי דת
ודין ולא על פי עצמו של׳
כי כן דבר המלך לפני כל
יודעי דת ודין והקרוב אל׳
אליו לערוך דבריהם לפ׳
לפניהם דבריו אלא הן ש׳
כרשנא שתר אדמתא וג׳
היושבים ראשונה במלכו׳

אין יושבין יושבו המיר ש׳
כדת מה לעשות ומפכ
על ויאמר המלך לחכמים
ויאמר ממוכן זה המן ש׳
ולמה נקרא שמו ממוכן ש׳
שהיה מוכן לפורענות
שהרי הוא היה קטן ומבי׳
שבכולן ודיבר לפניהם של׳
מרס מרסנא ממוכן הרי
מלמד הכת׳ אחרון ממוכן
כת׳ מה׳ ואם כן שלא
היה ראוי לגדולה אלא על
עושרו הגדול שלקח את
כל אוצרות מלכי יהודה
ואת כל אוצרות בית קדש
הקדשים עתה לשון ש׳
עון כי על כל השרים וכו׳
אלא על כל השרים הרי ש׳
משמש בלשון אלא כי
יצא דבר המלכה שלא
באת אל המלך על כל הנ׳
הנשים להבזות גם הן ב׳
בעליהן והיום הזה תאמ׳
תאמרנה שרות פרס ומ׳
ומדי לכל שרי המלך את
הדבר הזה והרי זה מקרא
קצר וכדי בזיון והרי יש
בדבר הזה הרבה בזיון ש׳
וקצף אם על המלך טוב
אם ייטב בעיני המלך ולא
אמ׳ בעיני המלך והשרים
לפי שראה פני קנאת והם
שהדבר שדיבר ולגזירה
של המלכה רע בעיניהם
לכך אמ׳ אם על המלך טוב
מי הדין שהוא רשאי ל׳
לעשות את דבריו אם טוב
בעיניו והו שכתוב לה׳
ומטה בעיניו וייטב הדב׳
בעיני המלך והשרים ויאמ׳
כן והשרים על כרחם ש׳
יצא דבר מלכות גזירה
מלך של נקמה ויכתב כמ׳
בדתי פרס ומדי בספרי

חק ומנהג המלכות ולא
יעמד חק זה ומכיניהם כו׳
שהיה זה חוק לכל הבאה
את מעלה אשר לא תבא
ושתי ולכך נתנה ומר׳
ומדבר כלשון עמו וטפה
את אשתו ומדבר את לשון
לשונו אם היא בת לשון
אחר כשך חמת המלך
אחשורוש כשהפיג יין כו׳
מלבו זכר את ושתי את
יפיה ומעשיה ורצונה וג׳
אמרו כשהפיג יין מלבו כו׳
ביקש לושתי המלכה ולא
מצאה אמ׳ לעבדיו היכן כו׳
היא ושתי מיד הגידו לו
את הדבר שעשתה ואת
הגזירה שנגזרה עליה כו׳
מיד התחיל לבכות ומצטער
לבו על יופיה עד מאד כו׳
כיון שראוה הנערים כך עמ׳
עמד לפניו לנחמו אמ׳ אל
יבכה המלך כל זה שעשי׳
שעשית כתורה עשית כו׳
וכל המקיים את התורה
הקב״ה מקיימו שכך כתו׳
בתורה והוא יושב כו׳
ויאמרו נערי המלך משר׳
משרתיו יבקשו למלך וג׳
כשראוהו מצטער כל כך
ואינו מקבל תנחומין אמ׳
אמרו זה לזה אוי לנו שמא
יבקש את כעסו עלינו כו׳
שלא הפרנו מחשבתו את
כעסו אמרו לו אל יצטער
אדונינו המלך כל כך על
ושתי אחת הרי כל המלכו׳
בידך יבקשו למלך נערות
בתולות טובות מראה כו׳
כלו׳ אם יחסרת לך ושתי
אחת קח לך נערות בתולו׳
הרבה מכמה שהם חמ׳
חביבות יותר מן הנשים
המזוקנות דבר המצחקין

כמו מורק ושטף במים
שמן ערב ומיני בשמים
המעדנין ומטהרין את
הבשר איש יהודי כו׳
ויקראו לו נקרא יהודי
הראשונים לאחרי קול
רם כדי שיראו הנערים
ששטן מתגרדת ומעיד
ומעיניהם כדי שיצאו ידי
חובתן וכן שיור המקרא
המקריאות ומרדכי יצא
וליהודים היתה וכו׳ ומר׳
וכי מרדכי היהודי נהגו
לאמרו בקול רם בשביל
הנערים איש יהודי על
שם שגלה עם גלותו כו׳
יהודה כל אותן שגלו
עם מלכי יהודה היו קרו׳
קרויין יהודים ואפילו הן
משבט אחר והוא איש
איש ימיני כך פשוטו
ורבותינו דרשו במגלה
אחרות ר׳ שמעון אומ׳ וכי
לא היה יהודי אחר בשו׳
בשושן הבירה אלא מרד׳
מרדכי בלבד והלא כתו׳
והיהודים אשר בשושן
אלא לפי שהיה יהודי ובן
אבות ומורע המלוכה וכו׳
והיה עוסק בתורה כל ימיו
ולא נטו אפילו בכל
מאומה מאלו לפיכך נקרא
שמו יהודי ושמו מרדכי
שהיתה נכנסת תפילתו
לפני הקב״ה מור דכי בן יאיר
שהיה מאיר פני בתורה
בן שמעי שהיתה תפילתו
נשמעת בן קיש מורע
מלכים ומשמואלים כו׳
דא״ו בן קיש קיש איש אל
ימיני ויהי אומן את הד׳
הדסה מכוין הדסה ש׳
שכן היתה כשעלקחה
למשכב של אותו רשע כו׳

לקחה ממקום הי׳ מזו לקח
אותה לו לבת פתם אותה
רבינו ופתב כלשון נקייה
לבת לפי שרעה למשכב כו׳
ותלקח אסתר אל המלך וג׳
ולא כתב לאשה וכן אמ׳
רבותינו אל תקרי לבת
אלא לבית והטיב הנערה
בעיניו לפי שראוה כמ׳
כתולה וזה ומעשה עם הב׳
היה ותשא חסד לפניו כו׳
שהטה הק׳ חוט של חסד
עליה ויבהל את תמרוקי׳
ודיו ומאמר בשלה משל
מלך הראויות לתת לה לב׳
לשמחה וכן עשין למלך כו׳
וישנה שינה אותה כי
מרדכי צוה עליה אשר לא
תגיד כדי שיאמרו מאיש
ממשפחה שפלה ונטויה
היא וישלחוה שאם ידע
ידעו שהיא יהודית ומא׳
וממשפחת שאול המלך
יחזיקו בה וזה יעשירו
בה זה יאמר ושמא עריך
שנתן להם ראו וחשו דור
ומרדכי דור גם את הדורי
ואת הרוב הבה עמך אין
בין אחרי דבר זה אלא לפו׳
לפיוד עליו להלחם עם
זה וכן למרדכי לא ידע
לידיעה זו שתלקח למלכ׳
למשכב של אותו שעת׳
שעתידה לקום ולהושיע כו׳
לישר׳ לפיכך היה חוזר
לדעת מה יהיו במופת כו׳
ליו בקשה דבר אסתר לא
היתה מבקשת שהולך
ומזין מאד בזהרות שהי׳
על ידי אותה היתה הולכת
הר ואז כל אשר תאמר
שחוק ומיני מאד אל בית
הנשים שם השני במח׳
בחדש העשירי עת ענה

שהגיע נהגה ולא הגיע: ד
ויהי הק׳ עת זה כדי להג׳
להכנה בעניני: ויאהב ה׳
המלך את אסתר מכל הנ׳
הנשים הבעולות שיה׳ ב
בעולות קיבץ ותשא חן
וחסד לפניו מכל הבתולו׳
אמרו רבותינו כשהיה ה
רוצה טועם בה טעם בת׳
בתולה שהיתה נהפכת
לבתולה בכל עת שהיה
רוצה׳ ולכל היהודות בע׳
בעולות ובתולות נעשו ל
לו כקונים ודודים׳ ויש
וישם כתר מלכות בראש׳
על ראשה׳ אמ׳ ויאמר ה
שוא ומתנות אותי כל כך
ובכל עת נעשה עוה נס
בברור ראויה היא למלכו
ויש ויעש המלך משתה
גדול וג׳ את משתה אס׳
אסתר׳ שהיו הכל קורין לו
משתה אסתר לפי שבש׳
שבשבילה ובעטרה נע׳
נעשה המשתה׳ והנחה
למדינות עשה׳ לכבודה׳
הניח להם מן המס שעל
שעליהם׳ ויתן משאות׳
שלח לה דורונות׳ והכל
כדי לפתותה אולי תגיד
מולדתה׳ ואעפ״כ אין א
אסתר מגדת מולדתה׳ ל
לפי שמרדכי יושב בשע׳
המלך המורה על כך׳ לש׳
לשלוח יד׳ להשקותו סם
המות׳ והם ראו להשק׳
להשקותו סם המות׳ אלא
כל אותן הימים משכבות
אסתר היה מעדיהם הם׳
הרבה בשתיה לפי שהיה
משתוש הרבה עם אסתר
והמעדך לשתייה יותר מן
מבראשונה ובכח הקש׳
הקששייש׳ אמרו זה לזה

עד מתי ימריח המלך
עלינו כל כך ומשבליותה
מאת לא היה לנו הנאה
אלא עכשיו ישכב המל׳
המלך ומשכב הנערים: ב
ובקשו אמור ומשנתו ב
יאמר הנו לי ונעשה ונ׳
ונתן בקיתון סם המות
והוא שותה ומת: ויודע
הדבר למרדכי׳ לפי שהיו
מספרין דבריהם בלשון
פרסי ולא ידעין שהוא
מכיר כשבעים לשון שה׳
שהיה מיושבי לשכת ה
הגזית׳ ויגד לאסתר המ׳
המלכה׳ ומה ראה להגיד
לה ולא שתק׳ לפי שהי׳
שהיתה אסתר אומרת
למלך לזה אינך עושה
מה שעשו המלכים הר׳
הראשונים שהיו לפניך
שבחרו להם יהודי אחד
שהוא חכם ומינהו על
כל אוצר להם והוא היה
מגיד להם כל דבר חכמה
ומשמרם מכל פגע רע׳
ואת אותה יום תעשה
כן תעלה בכל דרכיך׳ אמ׳
לה מי יבחר לי יהודי ש
מה שהיה דניאל אומרת
לו הרי מרדכי יושב בש׳
בשער המלך והוא חכם
יותר מדניאל׳ שמע המ׳
המלך לעצתה ומינהו ב
על כל אוצרותיו׳ ותקנוהו
בו השרים׳ ועתה יום לא
היה מגיד היו יום׳ הכל
כדין נעשה למלך שאת
שמינה יהודי אחד על
מזלו ומשתו׳ שיום ב
היה ממנה אחד ומונו
עליו לא היה בו למרדכי
ולכך ויגד לאסתר המלכה
כדי שתגיד למלך בשמו׳

ויבוקש הדבר וימצא׳ מה
שאמרה אסתר בשם מר׳
מרדכי׳ ויתלו שניהם על
עץ׳ על עצים היה לו לומ׳
אלא אמר שיעשה להביא
אילן אחד ולנטוע אותו
בתוך חצר המלך כדי שי׳
שיראו אותם משרתי המ׳
המלך בכל יום ויום ולא י׳
יוסיפו עוד לעשות כדבר
הרע הזה׳ כך מצאתי במ׳
מדרש׳ ויכתב בספר דברי
הימים׳ הטובה שעשה
מרדכי למלך׳ לפני המלך׳
לפי שהיה יודע שהיו ש׳
שונאים את המלך היהודי׳
אומ׳ שמא לא יכתבו ויא׳
ויאמרו כתבנו׳ ולכך צוה
לכתוב לפניו כדי שיראה
וזהו שכתוב ויכתב בספר
דברי הימים לפני המלך: ב
אחר הדברים האלה׳ של׳
שנבראת רפואה להיות
לתשועה למרדכי׳ גדל
המלך אחשורוש את המן
שהקדים בורא רפואה ל
למכתו של ישר׳ קודם ש׳
שיבוא המכה עליהם׳ ד
ומה היתה גדולתו של
אותו רשע וישם את כס׳
כסאו מעל וג׳ כל כך למה
לפי שראה את עשרו ה
הגדול ואת עשרת בניו ב
שאמרו לפניו בכל ערב׳ ב
ורבותינו אמרו גדולתו של
אותו רשע לרעתו ולחר׳
ולחרפתו ומשפחתו׳ שהרי
כיון שבטלו מלאכת בית
המקדש נגזר עליו מיתה
לפני הק׳ אמ׳ הק׳ לא אומ׳
אמיתנו עכשיו שעדיין
אינו חשוב כל כך ואין הכ׳
הכל מכירין בו אלא אגדלנו
עד מאוד ואחר כך אגרום

שיראו׳ כורעים ומשתחוים
להמן עשה עצמו אלוה ולפי׳
לא יכרע׳ לראות היעמדו ד׳
דברי מרדכי׳ הלא שלא יש
ישתחוה עלווית׳ כי הוא א׳
יהודי ונזהר על כך׳ ואתרתי
המלך לא לעבודת המלך אין
שוה׳ אין חושש אין בצע
הפיל פור׳ הפיל לי שהפיל
ולא פירש לי׳ והרי הוא אין
ויקרא קצר הוא הגורל הוא
הכת׳ ומפרש לה הוא פור׳
הוא גורל בלשון עברי׳ הפיל
פור מיום ליום׳ בחדש יום
בחודש ירח׳ יכתב לאבדם׳
יכתב בספרים ושלוח אל שרי
המדינות לאבדם׳ ויסר את
טבעתו׳ הוא ויתן כל דבר
גדול שישאלו מן המלך להיות
לו שהטבעת בידו שליט בכל
דבר המלך׳ ונשלוח ספרים׳
והם נשלחים ספרים׳ והוא
מגזירת ולחם בם׳ עלה עליה׳
בשלשה עשר לחדש שנים
עשר׳ לחדשי השנה׳ פתשגן
לשון ארמי׳ פתשגן לשון כ׳
כיפור דברים׳ ריש עד וא״ו
להנתן דת׳ הכתב היה אומר
להנתן חק גזירת מלך גלויה
לכל על דבר זה׳ והדת נתנה ל׳
ויקום שהיה המלך נתן החוק
בו ביום להיות היהודים עתיד׳
ליום שלשה עשר באדר לכך׳
שושן נבוכה׳ היהודים שבה׳
ומרדכי ידע׳ בעל החלום אמ׳
לו שהסכימו העליונים לכך
ולפני שהשתחוו לצלם בימי
נבוכד נצר ושנהנו מסעודת
אחשורוש׳ כי אין לבוא אין
דרך ארץ לבא אל שער המלך
בלבוש שק׳ דבר המלך ודתו׳
כשהשלוחין עושין את ה
הספרים עוברים שם נתנה
בעיר׳ פרשת הכתב׳ פירוש

הכתב׳ אל תדמי בנפשך אל
תהי סבורה להימלט ביום הה
ההריגה בבית המלך שיאמ׳
אין את רואה לפכן עכשיו
כעשיך על הספק ובוא אל
המלך שלא ברשות׳ אל תחש
תחשבי׳ ומי יודע׳ כלו׳ כמו
והיה כאשר דמיתי׳ ומי יוד
לעת כזאת הגעת למלכות׳ ומי
יודע אם יחפוץ בך המלך
לשנה הבאה שהוא זמן הה׳
ההריגה בחדש לשנה הבאה׳
הגעת למלכות׳ לגדולה שאת
בה עכשיו׳ אשר לא כדת׳
ומדרש חכמים אשר לא כד׳
שעד עכשיו באונס ועכשי׳
ברצון׳ וכאשר אבדתי אבד׳
וכאשר התחלתי מלך לאיבד
אלך ואמות׳ ומדרש אגדה
כמה שאבדתי מבית אבי
אובד ממך׳ שמעכשיו שי׳
שאני ברצון לגי׳ איני אסורה
לך׳ ויעבור מרדכי על דת
להתענות ביום טוב ראשון
של פסח׳ שהתענה יד׳ בניס׳
וטו׳ וטז׳ שהרי בי״ג נכתבו
הספרים׳ מלכות׳ בגדי מלכו׳
ורבותינו אמרו שרוח הקד׳
לבשתה׳ כמה דא׳ אמ׳ ורוח
לבשה את עמשי׳ עד חצי
המלכות׳ דבר שהוא באמצע
כי המלכות הוא בית המקדש רעבה״
שהתחילו לבנות בימי כורש
וחזר בו וציוה לבטל את ה
המלאכה׳ ופשוטו של מקרא
אף אם תשאלי חצי המלכות׳
דבר שהוא באמצע כי הם׳
המלכות אתן לך׳ יבוא המלך
והמן׳ רבותי׳ דרשו בדבר
הרבה טעמים׳ מה ראתה
אסתר שזימנה המן כדי
לקנאו במלך ובשרים ועוד
טעמ׳ רבים׳ אל המשתה׳ כל
המשתה נקראות על שם ה

היין שהוא עיקר׳ ומחר אעש׳
כדבר המלך׳ מה שביקשתה
ממני כל הימים וגלוה לך עמי
ומולדתי׳ ויתאפק׳ שהחזיק לע
לעמוד על כעסו כי יראו להנקם
שלא ברשות׳ ויתאפק׳ אשתו׳
ויאמר שוה לי׳ איני חש לכל
אשר לי׳ בכל עת׳ וגו׳
אמרו רבותינו׳
שהיה מרדכי לו שטר שמכר
לו את עצמו לעבוד על חיסר
מזונות כשהלכו ראשי גיי׳
גייסות מרדכי והמן במלחמה
אחת׳ נדדה
שנת המלך׳ כה היה׳ ויש אומ׳
שם לליבו שזימנה אסתר
להמן שלא נתנה עיניה בו
ויהרגהו׳ להביא את ספר
הזכרונות׳ דרך מלכים כשש
כששנתם נדדת אומרים לפ׳
לפניהם משלים ושיחות ושנ׳
ושנתו חוזרת עליו׳ ורבותינו
אמרו ויתוך ששם לבו על
המן ואסתר אמ׳ אני אומ׳ אפשר
שלא ידעו את עצתם שהוא
אוהבו ויגלה לי׳ חזר ואמ׳ שמ׳
עשה לי אדם טובה ולא גמלתי
לו׳ ואין חוששין עוד לי׳ לפיכ׳
ויאמר להביא׳ וגו׳ ונתן ה׳
הלבוש והסוס׳ ואת הכתר
לא הזכיר שראוה שעיני של
שהמלך על שאמר שיתנו הכ׳
הכתר בראש אדם׳ וישב
מרדכי׳ לשקו ולתעניתו׳ אבל
וחפוי ראש׳
רבותינו פירשו הדבר׳
במסכת מגילה אשר החילות
לנפול לפניו׳ אומה זו משולו
לכוכבים ומשולו לעפר׳ כשהן
יורדין לעפר׳ כשהן עולים עד
הכוכבים׳ תנתן לי נפשי ב׳
בשאלתי׳ שלא אהרג בשל
בשלשה עשר באדר שגזירת
הריגה על עמי ומולדתי ועמי

ינתן לי בבקשתי שלא יהרג
ואם תאמר מה אבקש לך
כי איככה אוכל וראיתי וגו'
כי אין הצר שוה אינו חושש
בנזק המלך שאילו רדף אחרי
הממון היה לו לומר ומכור אל
אותם לעבדים ולשפחות וה'
ויקבל הממון או החייה אותם
להיות לך לעבדים הם וזרעם
ויאמר המלך אחשורוש וי'
ויאמר לאסתר כל מקום ש'
ויאמר ויאמר אינו אלא ל'
לדרש ומדרשו שאלה בה'
בתחילה היה מספר על
ידי שליח ועכשיו שידע ש'
שהיא ממשפחת מלכים היה מ'
סיפר עמה הוא בעצמו כי
כי כלתה עליו גזירה הרע'
השעה והנקמה והמן נפל
המלאך דחפו על המטה
אשר אסתר עליה דרכו היה
יושב בסעודה על ידו על
מטות כמו שכ' בראש הספר
מטות זהב וכסף לבני המש'
המשתה הגם לכבוש ואנס'
בחזקה ונכבשה הארץ גם
הנה העץ גם אחרת עשה
שהכין עץ ותלות אותו בן של
מלך מה הוא זה איזה הוא
קרוב לה להעביר את רעת
המן שלא תתקיים עצתו הר'
הרעה הנה בית המן וגו'
ועתה הכל רואים שאני חס
חפץ בכם וכל מה שתאמרו
וכל מה שתאמרו אאמין הכל
שאמרתי הוא לפיכך אין א'
אתם צריכין להשיבם אלא
כתבו ספרים כטוב בעיניכם
אין להשיבו לא נאה להשיבן
ולעשות כטוב בעיניכם כתב
המלך קיים ככתבה כאותו'
שלה כלשונו הוא הדבר ה'
הרכש האחשתרנים אין ג'
גמלים הממהרים לרוץ והכר'

בוץ ויעטה בוץ עשרת בני
המן ראיתי בסדר עולם אלו
עשרה שכתבו שטנה על יה'
יהודה וירושלם כמה שכתוב
בספר עזרא ובמלכות אחשו'
אחשורוש בתחלת מלכותו
כתבו שטנה על יהודה וירושל'
ומה היא השיטנה לבטל העולים
מן הגולים בימי כורש שהת'
שהתחיל לבנות הבית והלשי'
והלשינו עליהם הכותיים וה'
והחרימום וכשמת כורש ומל'
אחשורוש ונתנשא המן רשע
המן שלא יבנו אותן שבירו'
שבירושלם בבנין הבית ושל'
ושלח בשם אחשורוש ושרי
עבר הנהר לבטלם ובכוח און
שלחו את ידם שלא יתן המלך
עינו צרה בממון ואת עשרה
בני המן תלו אותן שנהרגו
ונתנה דת נגזר חק המלך
הפרזים שאין יושבים בערי
חומה בארבעה עשר ומוקפי
חומה בחמשה עשר בשושן
כך דרשו רבותי' משלוח מנות
שם דבר כמו משמר ומשמע
לפיכך השין נקודה רפי ומל'
ויכתב מרדכי את המגלה
הזאת כמו שהיא כי המן
בן המדתא חשב להמם ולאב'
ולאבדם ובבואה אסתר לפני
המלך להתחנן לו אמר המלך
עם הספר יאמר בפיו ויצוה
לכתוב ספרים שתשוב מח'
מחשבתו הרעה בראשו על
כן על כל דברי האגרת הזאת
נקבעו הימים האלה ולכך
נכתבה דורות הבאים מה
ראו עושי המעשים האלה
שעשאום ומה הגיע עליהם
מה ראה אחשורוש שנשת'
שנשתמש בכלי קדש ומה
הגיע לו שבא שטן ורקד
ביניהם והרג את ושתי מה

ראה המן שנתקנא במרדכי ומ'
ומה הגיע אליו מה ראה מרדכי
שלא יכרע ולא ישתחוה ומה
ראתה אסתר שזימנה את המן
העוים עליהם גרים העתידים
להתגייר ככתבה שתהא מגילה
כתובה כתב אשורית צריכים
בקריאת מגילה ונעשים שמח
ומשתה וזכרם קריאת מגילה
לא יסוף תרגום שלא יתום כ'
כדמתרגמינן עד תם עד סוף
מי איפשר לו להיות מגילת ס'
הספר ומגילת עתה אם יום
אחר שאם כן היה לו לכתוב
לא יספה וזרעם את כל תוקף
תוקפו שלכם ושל אחשורוש
ושל מרדכי ושל המן השנית
לשנה שניה חזרו ושלחו חזרו
ושלחו ספרים שיעשו פורים
ומאמר אסתר קיים וגו' זאת
בקשה מאת חכמי הדור לק'
לקבעה ולכתוב ספר עם שאר
הכתובים וזהו ונכתב בספר
לרוב אחיו ולא לכל אחיו מלמ'
שפרשו ממנו מקצת סנהדרי
לפי שנעשה קרוב למלכות
והיה בטל מתלמודו לכל זרעו
לכל זרע עמו:

לאל אתן תהילה

שסיימתי את

המגילה:

ישבה בדד העי' רבתי עם״
בדד שם דבר הוא ואין שי'
שיהא פתרונו בדודה אלא
לשון יחידות. שלמעלה בל'
כמו אני מלאה הלכתי וריקם
השיבני. שאף הוא שם דבר
ופתרונו ומדמינו בלע' אות
כיון שהייתה הרעה הזאת ש'
שישבה בדד העיר שהיתה
לשעבר רבתי עם ועכשיו הי'
היתה כאלמנה שיושבת בד
בדודה רבתי בגוים שררתי
במדינות היתה לאם פתרון העי'
שהיתה לשעבר גבירת הגוים
שרת המדינות ששררו הי'
המדינות עבדים אותה
ופורעים לה מס ועכשיו היא
עובדת לאומות ופורעת להם
מס״ בכה תבכה בלילה״
בכי שלה רואה לה שבוכה
בלילה בשעה שאין בני אדם
מצוין אצלו לנחמו ובוכה
דמעה אחר דמעה עד שה
שדמעותיו דבקים לו על לחייו
זה שבוכה ביום באים בני
אדם אצלו ומשעשעים אותו
ומנחמין אותו. אבל הבוכה
בלילה בוכה עד שדמעותיו
דבקים על לחייו אף היא
רואה לבוכה בלילה ודמעתה
על לחיה מתוך שאין לה מנחם
מכל אוהביה. פתר' מכל אותם
האומות שהיו רוצים לשעבר
מאוהביה. כל רעיה בגדו בה
היו לה לאויבים. כל הגוים
שהיו רעים לשעבר לה כמו
כאחים ורעים. בשעת
גדולתה. עכשיו בשעת צרת
בגדו בה ולא דיי שלא עזרו
להם אלא שהיו לה לאויבים.
בגדולתן של ישר' אוהב היה
חירם לדוד קורא לשלמה אחי
דכת' מה הערים האלה אשר
נתת לי אחי בירידתן הוא
אומר על שלשה פשעי צר
ועל ארבעה לא אשיבנו על
הגליתם גלות שלמה לאדום
ולא זכרו ברית אחים״
גלתה יהודה מעני ומרוב עבוד'
פתרון מיום שגלתה יהודה
וישבה לה בגוים מאותו הי'
היום לא מצאה מנוח ומחו'
ומחיית עיניי שהאומות מ'
מענין אותה ומעבידה קש'
שמעבידין אותה. כל רודפיה
השיגוה בין המצרים. שכן אותה
מוצאו בכל מקום שהיו ישר'
בורחים כשהיו מגיעין למיצר
מקום שמניהם אין שכניהם
באין ומסגירין אותם ברחו
ומערב כמו שאתם והסגירו
אותם דכת' על שלשה פשעי
עזה ועל ארבעה לא אשיבנו
על הגלותם גלות שלמה להסגיר
לאדום ברחו לצפון במצר
מסגירים אותם כמו שכתוב
ומעלה ברחו לדרום אדומים
הורגים אותם דכת' על שלשה
פשעי אדום ועל ארבעה לא
אשיבנו על רדפו בחרב אחיו
ושחת רחמיו ויטרף לעד אפו
ועברתו שמרה נצח״
דרכי ציון אבלות מבלי באי״
ישר' שהיו דורכין אותם
כשהן עולים לרגל עתה
מתאבלים עליהם. מבלי באי
מועד. מחמת שחרב בית
המקדש ואין בהם באי מועד
כל שעריה שהיו פתוחים ת'
תמיד יומם ולילה ולא יסגרו
שבאים לה ישר' מכל עריהם
עכשיו שוממין. כהניה שהיו
מקבלין כל מתנות כהונה
עתה נאנחים. בתולותיה
נוגות. לשון יגון ותוגה. והיא
היא מר לה״ היו צריה לראש״
כשהיו ישר' עושין רצונו
של מקום נאמר בהם ונתנך
ה' לראש ולא לזנב חטאו
ופשעו היו צריה לראש. אויבי'
שלו לשון שלוה. כי ה' הוגה
לשון שבר. כמו כי יום הוגה
ודיחם מרוב חסדיו. וכן כי לא
ענה מלבו ויגה בני איש״ ע'
עולליה הלכו שבי לפני צר'
אפילו העוללים שאין דרכם
לילך בשביה עכשיו הלכו ב'
בשביה״ ויצא מן בת

ציון כל הדרה" הם מלכיה וש
ושריה כהניה ונביאיה שהיו
הדר היכוס׳ היו שריה כאי׳
כאיילים לא מצאו מרעה
מה איל זה כיון שאינו מוצ׳
מרעה אין בו כח לנוס ומפני
הצייד׳ אף הם מתוך שלא
מצאו מרעה הלכו בלא כח
לפני רודף׳ שכן הוא אומר
בתשעה לחדש ויחזק הרעב
בעיר כי לא היה לחם לעם
הארץ ותבקע העיר וכל
אנשי המלחמה יצאו לילה
דרך החומותים וגו׳" וירדפו
חיל כשדים אחרים וגו׳"
זכרה ירושלם ימי עניה"
עתה זכרה ירושלם בימי ע
ענייה ומרודיה כל מחמודי׳
אשר היו מימי קדם׳ שכן א׳
מנהג העולם כשאדם מתח׳
בטובה ובאחריתו יורד הוא
זוכר בימי עניו שנים הטובו׳
שהיה שרוי בטובה בראש׳
ראוה שרים שחקו על מש
משבתיה׳ צרים שראו אות׳
בימי גדולתה כשראו אותה
עתה בימי נוולה שחקו על
דברים חמודים שפסקו מ׳
ממנה׳ משבתיה לשון הפסק
כמו משבות הוא שתרגומו
ופסק מימר וכן יום ולילה
לא ישבתו׳ וכן והשבתי כל
משושה" חטא חט׳
ירושלם" פת׳ לטלטל כמו
כמ׳ נע ונד׳ כל מכבדיה הזילוה
כי ראו ערותה׳ פת׳ כל האומ׳
האומות שהיו מכבדים אותה
לשעבר עתה הזילוה כשלא
כשראו ערותה כשהיו רואי׳
שהיו מוליכים אותה בשבי
ערומים׳ גם היא נאנחה ות׳
אחור" פת׳ עתה ליחר—
שלקתה נאנחה על חטאו׳
שחטאיה שגרמו לה של כרח

היתה׳ ותשב אחור׳ פת׳ מאלו
היתה עתה יכולה לחזור בה
ולשוב מחטאותיה עתה הי׳
היתה חוזרת בה ואילו עש
עשתה אותה אחריתה ראש
ראשונה עד שלא גלתה ועד
שלא היתה לנדה כאורך
ירושלם יושבת שלוה וערי׳
סביבותיה לא היתה גולה"
טומאתה בשוליה׳
פת׳ כשהיתה מטמאה—
בגלוליה לא זכרה אחריתה
לא שמה על לבה תוכחו—
הנביאים שאמרו תהיה כא׳
כאחריתה׳ ותרד פלאים׳ פת׳
ירדה מירדה מופלאה שאירע
בה פלאי תוכחות׳ מה של
אירע לכל אומה ולשון נתק׳
נתקיים והפלאו את מכתך׳
ואין מנחם לה׳ פתרון הבא
לנחם אותה אין יכול לנחמה
ולשעשעה באומה אחרת׳
כמו שהוא עושה בנטוה
כשמתנבא בפורענותה הוא
אומר הט׳ הנני נוטה אליה ה׳
ומצאו היושבים באורים א׳
מים סביב לה אשר חול יכר
מים חומתה" כוש׳
עצמה ומצרים ואין קצה
פוט ולובים היו בעזרתך׳ גם
היא לגולה הלכה בשבי גם
עולליה ירוטשו בראש כל
חוצות וכל נכבדיה ידו גורל
וכל גדוליה רותקו בזיקים׳
גם את תשכרי תהי נעלמה
גם את תבקשי מעוז מאויב׳
וכן כשהנביאים מתנבאים בפו׳
בפורענות מצרים הוא מל׳
מנחמה׳ ומשעשעם באומר
דכת׳ אלמלי ראית כבר לך׳ ה׳
הנה אשור ארז בלבנון יפה
ענף ועבה קומה ובין עבותי׳
היתה צמרתו" מים גדלוהו
תהום רוממתהו את נהרותיה

הולך סביבות מטעה ואור—
תשואיה שולח אל כל עצי הש׳
השדה׳ וביום רדתו שאולה
האבלתי כסיתי עליו את תהום
ואמנע את נהרותיה׳ ויכלאו מ׳
מים רבים׳ אלו מי ראית כסה
בכבוד ובגודל בעצי עדן אם
והורדת את עצי עדן׳ וגו׳"
לירדתה של מצא אומה שלא
שלקתה שישעשעה באומה
אחרת׳ אבל ציון אין מנחם
יכן לראות אלא אומה ולשון
שלקתה במותה והוא שאומ׳
ראה ה׳ את עניי כי הגדיל אויב׳"
ידו פרש צר על כל
מחמדיה" זה הוא בית
המקדש כענין שנ׳ הנני מחלל
את מקדשי גאון עוזכם מח׳
מחמד עיניכם ומחמל נפשיכם׳
כי ראתה גוים באו מקדשה׳
אש׳ צו׳ לא יבואו בקהל לך"
בא היום שראתה גוים עבנ׳
לבית מקדשה שלשעבר לא
היו ראוים לבוא אפי׳ בקהל׳ הם
עמון ומואב שכת׳ בהם לא
יבא עמוני ומואבי וגו׳"
כל עמה נאנחים" ואומ׳
תמיד גם כל האומות נותנים
מחמדיהם באוכל בתבואה
כל כסף וזהב שאדם כונס
הוא נותן בתבואה" ישו׳ ל׳
להשיב שאר האומות אם
נותנין כסף וזהב ומחמדיהם
באוכל הם קונים אותו לשו׳
לשובע נפשם ולא אין צורך
אשר נתנו מחמדיהם באוכל
שאין בו אלא כדי להשיב נפ׳
נפש לחיי שעה׳ ראה ה׳ וה׳
והביטה כי הייתי זוללה׳ כי
הייתי בזויה וזולה לאומות"
לא אליכם כל
עוברי דרך׳ כל עוברי דרך
אין קרובות׳ כמו הלא שאלו׳
שאלתם כל עוברי דרך׳ ותפ׳

אל יקרא לדור אחר אלא שם
שהקרא לדורו של צדקיהו·
אין היום אשר יצאו ישר' ומ'
ממצרים עד דורו של צדקיהו
אין לך דור שלא חטאו כשנ'
שנ' למן היום אשר יצאו את
אבותיכם מארץ מצרים עד
היום הזה ואשלח אליכם את
כל עבדי הנביאים יום השכם
ושלוח·· ולא שמעו אלי ולא
הטו את אזנם ובכולן לא
חרב הבית אלא בדורו של
צדקיהו הוא שאמרו רבותי'
צדקיה שוטה שמרי כל הדור'
אשר עולל לי· פתח אשר פעל
לי· ומסורת זה תהיה ומסור
בידך כל מקום שתראה עולל
בלא הין כמו ועוללו ואין כמש
עוללות לי· וכן עיני עוללה לנפ'
לנפשי הוא לשון מעשה ולא
לשון פעולה· ואם הוא כתוב
בהן כמו את אשר התעללתי
במצרים· וכמו אשר התעולל
בהם· וכמו ויתעללו בה· וכן וד'
ודקדוק והתעללו בי כלם
לשון שחוק הם··
ממרום שלח אש בעצמותי
וירדנה· פת' ממרום שלח
אש בעצמי וירדיקנה בעצ'
בעצמותי· כמו וירד על הכ'
הכרובים ועל התמורות את
הזהב· וכן בלשון המשנה
הרודה פת' בתנור· פירש'
המדביק פת' בתנור· כל הי'
היום דוה כמו כל לבב דוי··
נשקד
על פשעי בידו· ופי' הענ'
הענין בכתב וחתם על
פשעי· בידו··

ובכפתריצי רבי'

שלמה בר' יצחק ראיתי
דומה נשקד כהדין ומפקו'
ומפקרתין· דמפקר להד

להתירתו· נשקד הוא· פי' נשתלי'
בלעז·· ויש גורסים בדברי' על
פשעי· כמו ועולתה קפצה פיה·
ישתרגו נעשו שריגים ופתו'
הפשעים רבו וגדלו ונעשו
שריגים· עד שעלו על
צוארי· והכשיל כחי ודומה
לו ביחזקאל· יצן המטה פרח
הזדון החמס קם למטה רשע··
סלה כל אבירי ה'
מגזרת וסר ורע מסתולל' ש
שפת' פרש ועשו כמסילה זו
שהכל דשו בה· אף כאן סלה
רמס כל אבירי ומשיאים כמשנ'
ודוש· קרא עלי מועד פת' ...
גזר עלי מועד· כמו כי קרא
לרעב· גת דרך ה' לבתולת בת
יהודה לעם יהודה הדומה
לבתולה היושבת בשלותה
שלא נבעלה כך גלה הענ'
על הארץ··
על
אלה אני בוכיה עיני עיני
ירדה מים כי רחק ממני
מנחם משיב נפשי· כלומ'
אומ' כל התוכחות ומעלה·
אילו היה אדם שהיה יכול
לנחמני כדי להשיב את
נפשי· כשם שהוא אומר
בעניין זה אעידך ומה
אדמה לך הבת ירושלם מה
אשוה לך ואנחמך כי גדול
כים שברך מי ירפא לך··
פרשה ציון בידיה·
שיברה בידיה· כמו פרוש
לרעב לחמך· שפת' במנע
לרעב לחמך· וכן לא יפרשו
להם על אבל לנחמו להם על
מת· שפת' לא ישברו להם
כדי לחם להבריא את האבל
ולנחמו על מת· צוה ה' ליעק'
סביביו צריו· פת' צוה ה'
ליעקב שיהיו כל שכיניו ש
שסביבין מצרים לו היתה
ירושלם לנדה בינהם· נבזים

ושפלים לכל העמים כטומאות
הנדה·· צדיק הוא ה'
כי פיהו מריתי·· המשיא הק'
הקינה הזאת על ישר' ומדבר
במקום ישר' כשליח שמדבר
במקום שולחיו וכאילו ישר'
אומרי' צדיק הוא על כל הבא
עלי כי בשן שפיהו מריתי
באו עלי תוכחות הללו··
קראתי למאהבי הה'
רמוני·· פת' האומות שדבקה
בהם לאהבה הם מצרים
ואשור מצרים דכת' ותזני
אל בני מצרים· וכת' אל בני
אשור עגבה· להם קראתי
לעזרתי והמה רמוני שלא
עזרוני· כשם שהוא אומר
בעניין עודינו תכלינה עינ'
עינינו אל עזרתנו הבל כצפ'
צפינו אל גוי לא יושיע· ואו'
היתה אני בעל הקלעת כי גוי
לא יושיע לבד ממצור וממצ'
וממצרים· אילולי מקרא זה
מצרים הלא אשור קראו··
מעי חמרמרו פת' מעי רו
רותחו· כמותה ששמענו נפלה
לאור ונחמרו בני מעיה· בבית
כמות· פת' ומבפנים אימה'
מות· כמו מחוץ תשכל חרב
ומחדרים אימה· כל אויבי
שמעו רעתי ששו כי אתה
עשית· כי מיד הייתה ס'
סיבה· ועל דבר זה ששו ש
שהייתה גזירה גזורה מאית'
כתחילה כששמעו האומות
שהיה נבוכד נצר ויתקן על
עמיו ליעד על ירושלם· לא
האמינו מלכי ארץ וכל יושבי
תבל שיהא כח לצר ואויב
לבא ירושלם· אבל כששמעו
ירמיה מתנבא כי הנני קור'
לכל משפחות ממלכות צפונה
ובאו ונתנו איש כסאו פתח
שערי ירושלם וגו'·· כיון ש

ששמעו שאויבי היתה
גזירה גזורה מאתה שעד
עשו הן שאול כן לא אויבי
שמעו רעתי ששו כי אתה
עשית הבאת יום קראת ויהיו
כמוני׳ אחר ומצרות שאולך
בשר ודם ואומר יום קרב
ומלחמה הרבה פעמים כמו
האומר׳ כמו פרעה מלך מצרי׳
שאמר העביר המועד׳ אבל לא
אתה הבאת יום קראת׳ פי׳
פתר יום שקבעת לפורענות
לא עבר ולא בטלה גזירה׳
אותו יום שבת קרא עלי מו
לשבור בחו׳ הבאת ויהיו כמ׳
פתר כאשר לא עבר יום שק׳
שקבעת לפורענותי כמו ש׳
שבת הבאת יום קראת׳ כמו
כן יום שקבעת לפורענותם׳
כי יום נקם לה׳ שנת שלומי׳
לריב ציון יבא ולא יעבר׳׳
תבא כל רעתם לפני׳
ועונם ולפניך אל תמחה׳
ועולל למו כאשר עוללת לי ע׳
על כל פשעי׳ ומכאוב שאין
לראותו לשום מכאוב כמו ש׳
שבת ומעלה הביטו וראו אם
יש מכאוב כמכאובי׳ וכן כן
עולל לאו ומכאוב גדול שלא
יוכלו לראות אותו שום מכאו׳
כי רבות אנחותי ולבי דוי׳ כמ׳
בנהג שבעולם אדם טוב
באחד מאבריו אין שאר
אבריו מרגישים ומצטערים כל
כך׳ אבל כשהלב דוה כל הגו׳
הגוף דוה׳ ואין מכאוב כמכאוב
הלב׳׳

איכה

יעיב באפו ה׳ את בת ציון׳׳
פת׳ יחשיך לשון עבים ה׳ש׳
השליך משמים ארץ׳ הם
מבעדי בת יהודה וכל נאות
יעקב וממלכה ושריה כמו
שמפרש ומלכה כל אלה
נקראו תפארת ישר׳ ולא
זכר ביום הדום רגליו ביום
אפו׳ פת׳ לא זכר עליו ביום
אפו׳ שהארץ וכל יושביה
נקראו הדום רגליו׳ דכת׳ הש׳
השמים כסאי והארץ הדום
רגלי׳ ואנשי פתרון פותרין ׳
בו לא זכר מקדשו ביום אפו׳
והארץ הדום רגלי׳ תירגם
והותקן בית מקדשי׳׳
גדע בחרי אף כל קרן
ישר׳ קרן ישר׳ קרן כהונה קרן
לויה קרן מלכות קרן נבואה
קרן תורה׳ השיב אחור
ימינו מפני אויב׳ ימינו שה׳
שהיתה נטויה על ישר׳ עד
עכשיו אז האותות בעניין
שנ׳ ימינך ה׳ נאדרי בכח ימי׳
תר׳ אויב׳ עכשיו עזרה לה
ימעד שלא עזרה אותם
ויחרב האויב׳׳ דרך
קשתו כאויב׳ כנגד ימינו לו
לירות בו את החץ כבימול
כנגד שהופש את הקשת
כשמאלו ויורה את החץ ביד
ימינו כעניין שנ׳ והכיתי את
קשתך מיד שמאלך וחציך
מיד ימינך׳ אפיל׳ וירב בבת
יהודה תאניה ואניה׳ פת׳ ו׳
ויגדיל בבת יהודה אנינות
ואבילות׳ אילו היה נקוד ו׳
וירב היה פתרונו ויגדל כמו
וירב העם׳׳ ויחמוס
כגן שכו׳ פת׳ גלה ענין שכ׳
סוכו׳ דכת׳ ויהי בשלם סוכו
ומעונתו בציון כגן זה ש׳
שעומד פרוץ ומגולה ואחר
שלקטו פירותיו ויחמוס
ושון גלוי׳ כמו כוהניך
חמסו תורתי׳ שפת׳ גלו פ׳
פנים בתורה שלא כהלכה׳
וכן עלו שוליך נחמסו עק׳
עקביך׳ שיחת מועדו׳ פת׳
ואת היום שאחמס כגן סוכו
ואת היום ההוא והלאה׳ שחת
מועדו׳ שכח ה׳ בציון מועד
ושבת׳ שאחר שחרב הבית ואילך
בטלו עולי רגלים׳ וכן מאותו
היום ואילך זנח ה׳ מזבחו נאר
מקדשו׳ [illegible] בלע׳
כמו נאירה ברית עבדך׳ קול
נתנו בבית ה׳ כיום מועד׳ קול
נתנו בבית ה׳ האויבים בבית
לרעה׳ כיום שנתנו בו החרים
כיום מועד שהיו הלוים משורר׳
משוררים בו ונותנין בו קול
תודה וקול זמרה היו חוגג׳׳
חשב ה׳ להשחית׳׳
פת׳ כאשר חשב להשחית חומ׳
בת ציון וגזר עליה גזירה לא ׳
נחם על הרעה אשר חשב
להשחית ולא השיב ידו
מבלע׳ ואף שאין ענין כמקומו
הרבה שגזירות שהיו גוזר
מתבטלות כמו וינחם ה׳ על
הרעה אשר דבר לעשות להם
ולא עשה רעתה׳ אבל כאן ל׳
כאשר חשב בלבו להשחית
חומת בת ציון ונטה קו עליה
תהו׳ שפת׳ גזר עליה גזירה
של חורבן׳ וכן ונטיתי את י׳
ירושלם את קו שומרון׳ שפת׳
גזר עליה את גזירת שומרון׳
לא השיב ידו מבלע׳ פת׳ לא
שב מאותה גזירה׳ ויאבל
חיל וחומה׳ שורה ובר שורה׳
חומה לפנים מחומה׳ יחדיו
אומללו פת׳ נפקו כמו פרח
לבנון אומלל׳ וכן יבש כנה
אומללה׳ פת׳ נפקה ולהוליד׳
ואת היום שנפקו חיל וחומה
שלה׳׳ טבעו בארץ שעריה׳
של עיר שחרבו חומותיהם
שלה׳ שעריה ובריחיה ומה
אדם נותן לב עליהם לבנותם
ומאחיהם הם מוכרים ומש׳
ומשתברים׳ מלכה ושריה

בגוים אין תורה· פת' אז היום
שגלו מלכה ושריה בגוים
אין תורה מתקיימת בישראל
שאותו היום בטלו כל המצו'
התלויות בארץ· גם
האומות גוזרין עליהם גזירו'
לבטל את התורה· גם נביאיה
לא מצאו חזון שאמרות חגי
זכריה ומלאכי פסקה נבואה
מישר'··   ישבו לארץ ידמ'
כת' ויתפשו את המלך ויעלו
אותו אל מלך בבל רבלתה
וידבר אתו משפט· הידה
ומפרש ר' פינחס בר' חלבון ה'
הזקן כיון שתפש מלך בבל
את צדקיהו בערבות ירחו
אותה שעה סימא את עיניו
והביאו לבבל מורין לקיים
מה שנ' והביאותי אותו בבלה
ארץ כשדים ואותה לא יר'
יראה ושם ימות· כיון שבא
לבבל שלח והביא זקני ירוש'
ירושלם ולפניו כת' אז' בתל'
בתורתכם איש כי ידר נדר
לה'· כלום אדם יכול להפר לו
שבועה השיבוהו הוא אינו
מוחל אבל אחרים מוחלין לו
אמ' להם אם כן אתם מחלתם
לצדקיהו את השבועה שנ'
שהשבעתיו והביאותיהו
באלה שלא ימרוד בי· ובזה
את אלתו והפר את בריתו·
ומרדו מיד גזר והשיבום
לארץ וגזר שיהרגו· דכתב
ישבו לארץ ידמו זקני בת
ציון··   מה אעידך ומה
אדמה לך· שאותו דור והלא
מלוה פורעת מאדם מה שמ'
שאירע לך שהרגו אותם
ונחרבת· ואני גרם לך לכל
הרעה הזאת· נביאיך חזו
לך שוא ותפל· כשם שאמ'
יחזקאל אומר אל תחרי טפל
ויטוו· תפל הוא חומר שאין

סיד מעורב בו שאינו דבק
בקיר· אלא היום נחים אות'
בטלו· ואחר מטר פוחת בו
ומפילו· אף כאן נביאיך חזו
לך שוא ותפל· שחזו לך
משאות שוא שלא לומר
שלום יהיה לכם· ולא גלו על
עונך· לא גלו אחריתך· כי
מרה תהיה באחרונה· להשי'
שבותך· כדי שתשובו בתשו'
בתשובה· כמו ושב ה' אלהיך
את שבותך ורחמיך· ומדוחי'
שהדיחו אותם מדרכי ה'
המקום··   ספקו עליך
כפים כל עוברי דרך· כשהי'
בית המקדש קיים לא ישר'
בלבד היה תקנה אלא לכל
האומות· שכשהיה עומד
גוי לאלהיו לא יענהו מארתו
לא ישיעהו· מיד מקלל מלכו
ואלהיו ופנה למעלה· מיד בא
למעלה לבית המקדש ושנה
דכת' וגם אל הנכרי אשר
לא מעמך ישר' הוא ובא מ'
מארץ רחוקה· למען שמך
כי ישמעו את שמך
הגדול ואת ידך החזקה·
וזרועך הנטויה· ובא והת'
והתפלל אל הבית הזה·
ואתה תשמע השמים מ'
מכון שבתך ועשית ככל
אשר יקרא אליך הנכרי·
למען ידעון כל עמי הארץ
את שמך ליראה וגו'· לפיכך
כל הגוים יקראו לירושלם
כלילת יופי משוש לכל
הארץ· וכשחרב היו כל הא'
האומות מצטערין· דכת'
והבית הזה יהיה עליון כל
עובר עליו ישום ושרק וא'
ואמרו על מה עשה ה' כ'
ככה לארץ הזאת ולבית
הזה· אבל האויבים הם
האומות· שהיו יושבים

סביב לארץ ישר' היו שוחים
דכת' פצו עליך פיהם כל
אויביך שרקו ויחרקו שן א'
כל אך זה היום שקוי' מצאנו רא'
עשה ה' אשר זמם·
אמרת' שבהיבה ומקודם ד'
שב מן הגזירה שגזר· כיון ש'
עשה אשר זמם· בצע אמר'
אשר צוה מימי קדם· השלים
דבריו אשר גזר מימי קדם
שהיתה גזירה גזורה מימי
משה והשמותי את מקד'
מקדשיכם· בצע· פת' השלים
כמו והיה כי יבצע ה' את כל
מעשהו· ועתה בגלותם צעק
לבם אל ה'· ומאלו צעק לבם
אלא כעוד שהיו יושבין על
אדמתם בשלוה עד שלא גלו
לא היו גולים ולא היו צריכין
לצעוק בגלותם· אל תתנו פ'
פוגת לך· פת' אל תתנו מעצור
לך כמו עיני נגרה ולא תדמ'
מאין הפוגות··   קומי רני
בלילה· פת' קומי צעקי בלילה·
כשם שקורי רון כשישאו
בני אדם קולם ויתנו כושר
יגלו כן קורי רון כשיתן אדם
את קולו בבכי· כי רון לשון צ'
צעקה הוא הן ומשוש הן ל'
לקינה· כמו רון ושמוע אל
הרינה ואל התפילה· שפתר
לשמוע אל הצעקה ואל הת'
התפילה· שפתר' לשמוע אל
הצעקה וכן ותעבור הרנה
במחנה· ראה ה' והביטה למי
עוללת כה· מאו שעוללת לי· ד'
השמיע עם שתאכלנה נשים
פריים עוללי טיפוחים· או ל'
ראה שיהרג במקדש כהן
ונביא· כשם שנהרג כהמב
על עבירתם· עוללי טיפוחים
פת' עוללי גדולים··   הקרא
כיום מועד מגורי מסביב· פת'
הקרא מועד ושבר

שהיו לוגר מסבב כוס
מועד שקראת עלי לשבר
בחורי׳ אשר טפחתי ורבי׳
שהם לשון אחד כמו בנס
גדלתי ורוממתי שהם
לשון אחד׳׳

אני הגבר ראה עני׳׳
פת׳ אני הוא הגבר
שהוכה בשבט עברה בתוכ׳
בתוכחות היה ולא בתוכחות
אהבה בשבט שמשחית על
בשר׳ ומשבר את העצמ׳
כאשר מפרש למטה׳ בלה
בשרי ועורי שבר עצמותי׳
ולא בשבט אשר ייסר איש
בה את בנו׳׳ אני הגבר
ראה עני׳׳ אין שני על אותם קי׳
גרש מליל נזה בזון׳׳ כך אמ׳
ירמיה על יכל׳ כל אדם לומר
זה האיש ראה עני בשבט
עברתו של הקב״ה ונביאים
שנתנבאו על חורבן הבית
ובכולם לא חרב הבית בימיה׳
כי אם בימיי׳׳ אותי נהג
ויולך חשך ולא אור׳ לכל חט׳
שם קץ אין לך לול שאין הטא
תופיע עליו נהרה לסוף ימשו׳
אשמורת יאחזנה כשיעלה
עמוד השחר׳ אבל אותי כ׳
נהג׳ חשך ולא אור׳ ומצרים
שגלו כת׳ בהן מקץ ארבעים
שנה אקבץ את מצרים וכן
כל אומה שגלתה מקוה
לסוף חרוה׳ וישר׳ כמה שנים
שגלו ועוד היום הם בגלו׳
בגלותם׳׳ אך בי ישוב יה׳׳
כל האומות חוטאים ואינו
לך אומה שהק׳ פוקד עונה
עליה אלא עלי׳ הה״ד אך בי
ישוב יהפך ידו כל היום׳׳ בלה
בשרי ועורי׳ בלה כמו לבלו׳
כתחילה זאת על שהוכה
בשבט עברה וכתם אותו
דבריו ולא פירש מהו שבט׳

עברה ועכשיו מפרש זה
שבט שמכלה הבשר והעור
ומשבר את העצמות׳׳
בנה עלי ויקף ראש ותלאה׳
מקרא זה מוסב למקרא של׳
שלמעלה שאומר אותי נהג׳
שלא תאמר עדיין יש תקוה
בדבר שאדם שהולך בחשך
ומשתקע במצולות אפלים
הולך וממשמש עד שמוצא
מאור׳׳ לכך נא׳ בנה עלי ויקף
ראש ותלאה ולפ׳ אעפ׳ שאינו
עוד וכאן במקום חשך
שאפי׳ אלו היה פתוח בית
הכלא לא אוכל לצאת ומפני
החשך עוד בנה עלי בנין
והקיפו בחומה סביבותי ושם
ושמא תאמר יכול אני לחת׳
ולקפוץ עליו ולצאת׳ לכך נא׳
ראש ותלאה׳ ופת׳ הגביה על׳
את הבנין למעלה מראשו׳
ותלאה פת׳ והלאה׳׳

וכן פירש רבינו
כעד״ירח

ואנשי פתרון פותרין בנה
עלי ויקף ראש ותל׳ הקיפני על׳
לענה וראש ותלאה תלאה
לשון יגיעה ועייפות׳׳
במחשכים הושיבני׳ ולא כמו
באותו מחשך לפניהם ואור
אלא כמתים שמחשך שלהם
מחשך עולם׳׳ גדר בעדי
ולא אצא הכביד נחשתי׳
פת׳ אמש הושיבני במחשכי׳
ולא גדר בעדי אי איפשר
לצאת ומפני החשך על אח
כמה וכמה עכשיו שבמחש׳
שבמחשכים הושיבני ועוד
גדר בעדי ולא עוד אלא א׳
אעפ׳ שגדר בעדי הכביד
נחשתי׳ פת׳ אמש הושיבני
במחשכים׳ נחשתים שאני
אסור בהם כבדים הם לכך
שאינו יכול לצאת בהם א׳

אפי׳ אם הייתי יושב לאור
אם אפי׳ אם גדר בעדי׳׳
ושמא תאמר עדיין יש לי הק׳
תקוה שאם אזעק לפניו יענני
לי שהרי מידתו מעיין ומוסג׳
אסיר ומביא בלא יושבי חושך
ואם אזעק ואשוע ומיקום
שהושיבני מחשכים וגדר
בעדי ואם יעננו לאור הל׳
גם כי אזעק ואשוע סתם
תפלתי׳׳ גדר דרכי בגזית נת׳
כאילו באבני גזית׳ כמה גדר
דרכי בנתיבותי שעודה
שאינו יודע לפנות דרך ישרה
שאין טוב בה לאקוראי׳ חד
דהוה פריה בתר תורתיה פרה
בתרה עד דאשתכח יהיב
בבבל חמא יתיה חד בבבל
וחכים ביה דהוא ירושלמי אמ׳
ליה מהו אמרת אמ׳ ליה אמינא
דין אמ׳ ליה הה״ד גדר דרכי
בגזית נתיבותי עוה׳׳
דוב אורב׳׳ פת׳ אעפ׳ שהדין
מעקל ומשה שאין אדם
יכול לצאת בו לדרך הישרה׳
דוב אורב הוא לי׳ שאם אמצא
חוץ מן הכלא אורב הוא׳
לטרוף אותי כדוב לטרוף טרף׳
דרכי סורר׳ סך את דרכי בס׳
בסירים׳ שאיני יכול לצאת
נתיבתי׳ ויפשחני פת׳ ויבקע
ויבקעני כמו אילן שנפשח׳׳
דרך קשתו ויציבני כמטר
לחץ׳ שכל הרואה לראות מורה
ועושה המטרה׳ כך ישר׳ המטר׳
לכל האומות׳׳ הביא בכליו
בני אשפתו׳ משהקריבו לחץ
למטרה ירה בי חיציו והביא
בכליותי חיצים בני אשפתו׳׳
שאורם מניח חיצין באשפה׳׳
הייתי שחוק לכל עמים׳׳
רואה שכך עברנו לכל עם׳׳
ויגרס בחצץ שיני פת׳
ושבר בחצץ שיני שכשהוא

ויגרין אותם היו לשים קורח
קורחים שלהם בעפר והעפר
נכנס בין שיניהם ושיניהם
נשתברים חצץ הוא חול
כמו ואחר ימלא פיהו חצץ
הכפישני באפר שהיו שוכ'
שוכבים על עפר ואפר׃
נשיתי טובה שאדם שואל
שואלים אותו בשבי הוא
נשוי מכל טובה׃ ואומר
אבד נצחי ותוחלתי מי"י׃ זכ'
עניי ומרודי לענה וראש שני
מקראות הללו מליצה אחת
ופתרון אחד וכה פתרונם
אע"פ שהייתי ישן ולא אבד
תקותי ותוחלתי מי"י כי זה
תקוה לאדם שכשאין מקום
חשך ובית הכלא בנוי בהנג'
גזית וגדר בעדו והוא אומ'
במחשכים כקברים וצרת
הכלא סגר ומכל עבריו ואפ'
שלא ישמע קולו ובחוץ כש
כשיזעק ושוע ותפלתו עולה
מבחוץ לבית הכלא שאפי'
אם מקרקר קיר בית הכלא ל
אי אפשר לו לשוב דרך
שהלך ולא עוד אלא שדוב
אורב הוא לי ועתה אבד
תקותי לצאת ועל חנם אזעק
ואשוע שהרי סתם תפלתי
אע"פ כן לא אחרישנו מלצע'
מלצעוק ולהתחנן לו ולבקש
מלפניו ולומ' לו זכר עני
ומרודי לענה וראש׃ ואומ'
אבד נצחי ותוחלתי מי"י׃

פ' ישש קיין פרדייו מורין דולין
משטין ושפרנצא אישט ייאו
פרדוטי קיין דינושטר מיקלין
דיין מייש אישיר פר עשט לורי
ייז קיין פרייאז פריאיר אמי'

זכור עניי ומרודי שהוא
דומה ללענה וראש ומרודי
ירדתי כמו ועניים מרודי'
תביא בית׃ זכור תזכור
ידון לו תפילה אלא שתי ל

תיבות הללו משמשות להב'
וכן פתרו' יודע אני כי הנו
אם כמו שתאמר זכור עני
ומרודי ועד שיבא אותו הז'
הזמן תשוח עלי נפשי תשו'
שם התמיהה כמו משחק
כמכבר זה' זו לעזר קורא
מקרא לפתרון זה עיקר
טעות ידעתי כי יש לך לזמ
אבל תשוח נפשי עד יזכור
הזכור׃ זאת אשיב אל לבי
על כן אוחיל׃ זה הדבר
שאשיב אל לבי חסדי י"י כי
אשר גמלנו וזה הם החסדי'
אשר גמלנו כי לא תמנו של'
תמנו ולא כלינו בגד האומות
בכל דור ודור עומדי' עלינו
לכלותינו׃ מרודי יוכבד יובי
פרעה כל הבן הילוד פתריב
והשאיר כלבבו והכרית
נבוכד נצר׃ המן להשמיד
ולאבד׃ ולא תמנו ולא כלינו
בד פעם׃ ומזה דבר גרם
שלא תמנו בדם דבר זה
גרם כי לא כלו רחמיו׃
חדשים לבקרים׃ החסדים
שהראנו שלא תמנו בגד
האומות בכל יום ויום
מתחדשים החסדים שלא
יאחר בבקר עוד עלינו לכל'
לכלותינו אלא שבכל דור ודור
עומדים עלינו לכלותינו׃
ולי חסדיך
שמצילנו מידם
רבה אמונתך׃ אמונתך
שהיא רבה שהבטחתנו אף
גם זאת בהיותם בארץ אי'
אויביהם לא מאסתים וגו'
היא שעמדה לאבותינו ולנו
שלא כלינו הגלויות׃
חלקי י"י אמרה נפשי׃ גם זה
מקרא זה מוסב על מקרא
האומר לעיל זאת אשיב
אל לבי על כן אוחיל ומניטה

טעם הוא לו וכה פת' על כן אוו
אוחיל להקב"ה שאני בחרתיו ל
לחלקי להיות לי לאלהים על כן
אוחיל לו שיגאלנו מן החשך
ומבית כלאו ומעמקי מחשכים׃
טוב י"י לקויו׃ יחיל הוא
טוב ויחיל ודומם זה פתרונו
לפי שהקב"ה טוב לקויו יחיל
האדם ודומם פתרונו ויחיל
ויצפה לתשועת י"י ודומם
פת' ויצפה כמו דומו עד הג'
הגיענו אליכם׃ טוב לגבר
כי ישא על מנעוריו שאם
נשא על מנעוריו הרי הוא
נוח כשיזקין אשריו לאדם
שפרע כבר כל שטרי חובות'
שאע"פ שהוא עגב עכשיו
שיחה הוא לאחר זמן׃ ישב
בדד וידום אין טוב מאדם
ששישב בדד על גזירה
שנגזרה עליו כי נטל עליו
כשהטיל עליו הק' שום גזירה
נטל לשון הטלה כמו ויטל
שאול את החנית ומן ויטילו
את הכלים אף ר' מנחם כי ל
חלקו פירש וידום לשון מחשב
ומחשב בדברי תורה והמקו'
נטל עליו שכר טוב וידום
לשון מחשבה כמו כאשר
דמיתי לעשות להם׃ כי לא
יזנח לעולם׃ ועכשיו טעם
טעם על כל זה האומר לעיל
ומעלה מפני מה טוב לגבר
כי ישא על מנעוריו ואין ל
טוב מאדם שישב בדד
וידום׃ על כל זה שהקב' מטיל
עליו יתן בעפר פיהו יתן ל
למכהו לחי׃ כי לא יזנח לעו' י"י
אם הוגה עשה על האומות
אחר ירעו את עונם כי כך
היא המדה אם הוגה אם
שיבר אותם ואחר וריחם
כרוב חסדיו׃ כי לא ענה מלבו
ויגה בני איש׃ כי לא מלבו ומי

ואיגנו ענה בני איש ולא ה
הוגה אותם ואמר ראינו ואמר
חפצו לדכא תחת רגליו כל
אסירי ארץ כל המאוסרין כי
בייסורין' כי לא ענה מלבו
ויוסף אמ' על לדכא תחת רגלי'
וכה פתר כי לא לבו ולא רצונו
לדכא תחת רגליו כל אסירי א
ארץ' כל הנכנעים בעולו ובגלו'
ולא מלבו להטות משפט גבר
נגד פני עליון'' לעות אדם בריב'
אד' לא ראה' פת' לא בחר' כמו
השמר לך פן תעלה עולותיך
בכל מקום אשר תראה' כי
שפי' אשר תבחר' שעוד המק'
המקריב שמא' אחריו כי אם
אל המקום אשר יבחר' אני
אומר אשר תראה שהוא אש
אשר תבחר'' מי זה אמ' ותהי'
אם אמ' לך אדם שתהיה דבר
זה שיושר בעיני המקום אל
לעות אדם בריבו ולדכא
תחת רגליו כל אסירי ארץ'
אל תאמין לפי שדבר זה אד'
לא צוה' ואם לא צוה מאין
בא להם שידכאו אסירי
ארץ' ומדין מיסורין באו לעול'
וכי עולם הפקר הוא והוא ל
אד' לא צוה'' תשובה
לדבר מפי עליון לא תצא
הרעות והטוב' אלא משעה
שאמ' הק' ראה נתתי לפניך
היום את החיים ואת הטוב'
מפי עליון לא תצא הרעות
והטוב' אלא מאליה באה
הרעה על עושי הרעה והטו'
והטובה על עושי הטובה'
כלומר ומדין שהאדם הוא
גורם רעה לעצמו וגורם
טובה לעצמו' ומאחר שהוא
שהוא גורם והביא הרעה על
עושי הרעה' כשייסורין באי'
באים על האדם אין לו להת'
להתאונן על הייסורין ועל

מדת פורענות' אלא מה
יתאונן אדם חי גבר על חטא'
חטאיו שגרמו לו להביא הרע'
עליו' וכך יתודה ויאמר
נחפשה דרכינו ונחקורה' כי
מאיזה צד ייסורין באו עלי'
ונשובה עד ה' נשא לבבינו
אל כפים אל אל בשמים'' פתר
עם כפים וכה פתר' נשא כפ'
עם לבבינו אל אל בשמים ולא
שיפרוש כפיו השמימה
ויהיה לבו מלא עבירות' הא
שיסר ר' שלמה הבבלי' שזה
לכך שית הקרב שלוך שרין
ושבילה התע'' נחנו ופש
פשענו ומרינו' נחנו עשינו
את שלנו שאין אדם שלא י
יחטא' והיה לך לסלוח' שנק'
שנקראת מרבה לסלוח' דכת'
אל אלהינו כי ירבה לסלוח' אלא
כל כך הרבינו לחטוא שאתה
לא סלחת' דכת' ולא אבה ה'
לסלוח'' סכותה באף ותרד'
וסכותה פניך באופר שהם
שהסתרת פניך מאתנו'' סחי
ומאוס תשימנו' פת' סחי ומ'
אתה ומשים אותנו בקרב
העמים' סחי פת' טלטול כמו
ונסחתם מעל האדמה''
פחד ופחת היה לנו' הטה
משל הפחד יש לו אל הפחת
מה הם הפחד והפחת
הם השאות והש
והשבר' השאת
מגזרת' שאו ערים שהוא
מגזרת שואה ומשואה''
עיני נגרה ולא תדמה''
פת' מילות דמעות כמו המים
המוגרים ארצה' ומאין הפוגו'
פתר כלי ומעצר כמו אל תתני
פוגת לך'' עד ישקיף וירא'
לא יחדל ולבכות עד ישקיף
וירא'' עיני עוללה לנפשי פ'
שעקרי הטו אלה' וכל בנות

עירי פת' מכל האומות שאל
שאילולא עונותי האומות
לא יכלו לי' שבזמן שישראל
עושים רצונו של מקום אין א'
אומה ולשון שולטת בהם''
צוד צדוני כצפור אויבי חנם
פת' שהיו לי אויבים חנם שלא
פשעתי להם'' צמתו בבור
חיי' אין לשון צמתו בבור חיי
נופל לומר על אדם שמשליכין
אותו בבור שמיתה שהיא
שימות לעולה ותמסה' אלא על
אדם שמשליכין אותו בבור
שהיא עמוקה שאינו יכול
לעלות ותמסה שאותה השל'
השולכת צמיתות היא לו שלא
יעלה ותמסה לעולם ואילו צמ'
צמתו בבור חיי בלבד' ולא ידו
אבן בי אזי אפשר לי לעלות
ותוסה ומפני עמקה' אלא
אעפ' שהיא עמוקה וידו אבן
בי' ואילו היה הבור רק ואין
בו מים כדיי הוא ומפני עמ'
עומקו' ומפני האבנים שמ'
שמשליכים על האדם שהם
להכמו שיהיו מנוית בבור
לעולם' אלא אעפ' שצמתו במ'
חיי וידו אבן בי' עוד באותו
הבור שהשליכני יש בו מים
שצפו על ראשי' אמרתי
נגזרתי' פת' אעפ' שהייתי
יכול לומר אברח תקוותי
נגזרתי לי מכמה דברים
אחת שהבור עמוק' שנית
וידו אבן בי' שלישית שצפו
מים על ראשי' שבזמן שאין
שאדם בו מים עד
ארכובותיו או עד מתניו'
עדיין יש תקוה לבא ומשהמי'
ומשהמים צפים על ראשו'
אז תאבד תקוותו ויאמר
אברח תקוותי' אבל אני אינ'
עושה כן אלא אעפ' שצפו מ'
מים על ראשי' ואני יכול לומ'

נגזרתי לי חס ושלום ואת אומ
אומר כברי ויכורויי׳ אולא
קראתי שמך יי׳ מבור תחת׳
התחתיות׳ מבור העמוק שאינ
כתוכו׳ היינו בבל שארץ בבל
עמוקה היא׳׳ קולי שמעת׳
אתה ששמעת כבר קולי כ
כשנשתעבדנו ממצרים׳ אל
תעלם אזנך לרוחתי בגלות
בבל׳ קולי שמעת׳ רגיל היתה
לשמוע קולי בכל עת שקראו
שקראתיך׳ וכשם שהיית
שומע קולי בכל עת שקראו
שקראתיך׳ גם עתה אל תעלם
אזנך לרוחתי ולשועתי׳
קרבת ביום אקראך
אמרת אל תירא׳ בכל עת
שהייתי קורא אותך הייתה
רגיל לקרב אלי ולומר לי אל ת
תירא׳ כמו ממצרים שקראו
שקראתיך ועניתני׳ רבת׳
ואמרת כבר ישראל העבודה
וגו׳׳ רבתה יי׳ ריבי נפשי ג׳
פת׳ בכל עת הייתה רגיל לריב
ריבי נפשי׳ גאלת חיי כמו ב
ממצרים׳ שנ׳ וגאלתי אתכם
בזרוע נטוי׳ וגו׳׳ ראיתה יי׳
עוותי שפ׳ משפ׳ פת׳ את
שראית עוות שנעשה לי
שפטה משפטי׳׳ שבתם
וקימתם הביטה אני מנגי׳
מקרין מפורש הוא זה׳ וכה
פת׳ הביטה שאני מנגינתם
בכל שבתם וקימ׳׳ תשיב להם
מגינת לב׳ פת׳ שברון לב׳ תאו׳
תאלתך להם׳ כמו תליתך׳
לוה׳ כל תליות שהביאה עלי
תביא להם׳ וכן תרגמו בכל
אלפא ביתא שחוזר כל האות
האותיות ופיים בהם ואומר
כשם שעשית לי כן עשה
להם׳׳

איכה

יועם זהב׳ כתחילה כתם את
דבריו ולא פירש של איכה
יועם׳ ופת׳ יתחשך מראה זה
זהב טוב׳ ישנה הכתם הטוב׳
ומי אפשר לזהב טוב שית
שיתחשך מראהו׳ ולא ואמ
לאומר הטוב׳ שישתנה ומ
ומעות שהיה בראש כל חוצ׳
ואין דרך בני אדם שישליכו
אבני קדש׳ הם אבני אפוד׳
ואבני חשן׳ בראש כל חוצות׳
וכבר ופירש על מי היסב
הדבר׳׳ בני ציון היקרים
כשהיו שרויים על אדמתם
אוכלים ושובעים ויושבים
לבטח והדרו פניהם לזהב
אדום׳ ולכתם הטוב׳ איך
נהפך תוארם כשהיו מוליכ׳
אותם בגלות רעבים והדרו
פניהם לנבלי חרש מעשה
ידי יוצר׳ והכהנים שהיו מלוב
מלובשין חושן ואפוד שהיו
קבועים בו אבני קדש׳ איך
נשפך דמם בראש כל חוצות׳
יועם לשון חשך׳ כמו כל
סתום לא עממוך׳ שפת׳ כל
כתום לא יחשיך ממך׳׳
גם תנין חלצו שד׳׳ גם תנין
שנקרא אכזר׳ רבת׳ ראש
פתנים אכזר׳ יענ׳ כשרואה
את בנו חולצו שד׳ פת׳ הוצ׳
הוציאו מיד וחולצו אל ד
היאכנס׳ תנין זה כשרואה
את בנו נעור מושך שדיו
ומיניקו׳ ומראה אותם כדי
שיבא ויינק׳ אבל בת עמי
לאכזר כיענים שאכזרית
על בניה ואף שעניקו שדיהן
ולמכך דבק לשון יונק אל חכו
בצמא׳ פירש מאין להם׳ כי נע
אין להם כל זה גרם שחשך
תוארם׳׳ האוכלים למעדנ׳
הגדולים שהיו נהוגים לאכ
ולמעדנים׳ עכשיו נשמו בח
בחוצות׳ האמונים עלי תולע
הרכובים עד עכשיו ומת׳
והתולעת שני בגדים עליהם ע׳
עתה ועתה חבקו אשפתות׳
להתחמם להם׳ וכן מפרש ׳
בבראשית רבה מאמון מכסה
כמדתו היו האמונים עלי תולע
חבקו אשפתות׳ להתחמם
בהם לפי שאשפה היא חם
היא׳׳ ויגדל עון בת עמי
מחטאת
סדום׳ ׳
שסדום היתה הפכה ושמ׳
ושמה קלה׳ ולא חלו בה ידים׳
פת׳ לא חלו בה ידים בשר ודם
שלא נהרגו מהם על ידי בש׳
בשר ודם׳ אלא ושמה קלה
נהפכה על ידי המלאכים וג׳
וגם לא נשתפכו שלהם על
עוונותיהן ושמה קלה׳ אבל
עון בת עמי גדול מהם ששמה
הלכה ברעב שהוא מיסורין
מרובים׳ לא חלו בה ידים פת׳
לא פשטו בם ידי הבריות
להשחיתם׳׳ זכו נזיר׳
טהרה משלג׳ פת׳ בת עמי
שהיו זכים שעורותיה מש
משלג צחו מחלב׳ כמו מראה
ופת׳ לבנים היו מחלב׳ אדמו
עצם מפנינים׳ אדמו מראה
שלהם מזהב׳ ספיר גזרתם׳
לספיר מראה דמותם מראה
שערותיה׳ כמו גדי מדרך׳ צח
לשון לבן׳ לשו׳ דודי צח ואדום
עצם לשון מראה׳ כמו וכמע׳
השמים לטוהר׳ ספיר גזרתם׳
מזהירים היו פניהם כספיר׳׳
חשך משחור תארם׳
אותם שלשעבר זכו מראיה
משלג צחו מחלב מחמת של
שובע׳ עכשיו כשחזק עלי
עליהם הרעב חשך משחור
תוארם׳ שחור אינדרדינט׳
בלעז׳ לא נכרו בחוצות׳ בני
אדם שראו אותם לשעבר
בהיותם יפה מראה׳ לא היו

מכירים אותם עכשיו צפד
עורם על עצמם דקדק כל'
טובים היו חללי חרב מחללי רע'
אילו אומ' טובים היו חללי
חרב מחללי רעב ושהיך
הייתי נותן טעם לדבר לפי
שמית ברעב מאריך בייסו'
בייסורים ומי שמת בחרב
מת לפי
שעה׳
זבו עכשיו שאומ' שהם
יזובו מדוקרים מתנובות
שדי על כרחך זהו הטעם
שנתן לדבר ולא טובים
היו חללי חרב מחללי רע' לפי
שאותן שמתו ברעב כשט'
כשטועין להם תנובות
שדי ואוכלין הרבה נבקע
בני מעיהם שלהם שנקוין
מחמת הרעב ויזובו מדוק'
מדוקרים פת' ומתקעקעי'
מחמת שאוכלים תנובות
שדי וגופם
ומטול מחמת הרעב שיצא
חוץ לכריסם׳ ידי נשים
רחמניות ׳שעבר עכשיו
בשלו ילדיהן׳ היו לברות
ואין להברות את עצמן׳ כ'
כלה ה' את חמתו ששפך
כהן כל חרון אפו ודומה לו
חיצי אכלה בם׳ זכן וכליתי
חמתי בם׳ לא האמינו
מלכי ארץ ׳שעבר כשיב'
צר ואויב בשערי ירושלם ומי
גרם להם שיבא מחטאות
נביאיה עונות כהניה׳
נעו עורים בחוצות׳ מחמת
שנגואלו בדם׳ שאין שיכל
שפיכות בירושלם הדם נשפך
על עיניו ואינו רואה כאילו
הוא עור׳ בלא נגואלו בדם
שלא יוכלו בני אדם ויגעו
בלבושיהן׳ סורו טמא קר'
לאו׳ לכבד ולא היו להם כו

נעו גם נעו׳ נעו כאן ולכאן׳
ופת' שנראו להקב"ה ופיזר
שלחם בגלות כמו שמפורש
גם נעו אומר בגוים כשגלו
להם בין אומות העולם היו
האומות אומרים עליהם לא
יוסיפו אילו לחזור ולגור
בארצם׳ פני ה' חלקם׳
הפיצם על פני כל הארץ לא
יוסיף להביטם׳ כל זה דברי
האומות׳ ומה גרם להם דבר
זה גרם להם שפני כהנים לא
נשאו וזקנים לא חננו׳
עודנו תכלינה עינינו אל
עזרתנו הבל׳ עדיין היו ימ'
יכלים לצפות לעזרת מצרי'
שבט' בהן ומצרים הבל וריק
יעזרו׳ והם לא יכולו לשון
בני אדם הוא כשאדם מצ'
מצפה לחבירו וחבירו לא
בא הוא אומר עד עכשיו
הייתי יכול להיות לעזרתך
הבל׳ צדו צעדינו׳ פת' ה'
האויבים צדו צעדינו מלכת
ברחובותינו׳ אפי' ברחובות
של עצמינו׳ קלים היו
רודפינו׳ ומפרש והולך איך
ואיך היו קלים שעל ההרים
דלקונו׳ דרכו של רודף אחר
אדם שאויבו בורח לו לדרך
המישור׳ רודף אחריו׳ אבל
כשאדם שנעלם לו ההרה
טורש ואינו לרודפו ולא
ידלג אחריו בהרים׳ אבל
אלו על ההרים דלקונו׳ דרכו
של רודף לרדוף ביישוב׳ ול'
ולאחר שאדם שאויבו נס
דרך המדבר חדל מלרדוף
לרדוף אחריו׳ ואלו אפי' במ'
במדבר ארבו לנו׳ רוח
אפינו משיח ה'׳ זה צד'
צדקיה דכת' ויתפשו את
צדקיהו בערבות יריחו׳
שישי ושמחי בת אדום׳

כאדום שראוה לחבירו שנעשה
שום עבירה ואומ' לו עשה עש'
כל עבירות שיבואו לידך אך
דעלך כי על כל אלה יביאך
אלהים במשפט׳ את ראה הנב'
לאדום ששמחה במפלתן של
ישר' ואו' לה שישי שישי ושמחי
שמחי בת אדום שמח עכש'
לבני יהודה ביום אבדם אך
דעלך כי גם עליך תעבר כוס
שעבר על ישר' תשכרי ותת'
ושתית אותה ומצית ותשתי'
כל הכוס׳ עד שתערי כל הכוס
אוי להם לאומות שעדין לא
טעמו כוס התרעלה׳ ועדיין
עתידין לשתותה׳ ואשריהם
ישר' ששתו מיד ה' כבר את
כוס חמתו את קובעת כוס
התרעלה לא יוסיפו לשתותה
עוד׳ ההד' תם עונך בת ציון
לא יוסיף להגלותך׳ בדבר שה'
מכוסה עד עכשיו ועכשיו
הוא מתגלה להגלות שכל אלו
גלה על חטאתיך׳ פקד עו'
עון טפל שלו ולא גלה כשם
שאו' ישעיהו וגלתה הארץ
את דמיה ולא תכסה עוד על
הרוגיה׳ זכור ה'
מה היה לנו׳ כמה צרות סבלנו׳
נחלתנו נהפכה לזרים׳ דכת'
ויבא מלך אשור מבבל ומכות'
ומעוה ומחמת וספרוים
ויושב בערי שומרון תחת בני
ישר' וירשו את שומרון ה...
וישבו בעריה׳ יתומים ה'
היינו ואין אב׳ פת' יתומים
היינו ולא מפני שאין לנו אב
שהרי לנו אב׳ אלא מפני ש'
שאין האב יכול לעזור את
הבן והבן אין יכול לעזור את
האב׳ אנו נחשבים כיתומים
שאין להם אב וכזה המקרא
מוכיח על פתרון זה שאומ'
אמותינו כאלמנות׳ אלמנות

לא נאמר

את אלהי אברהם
שם יימתי
איכה

בשם שוכן מעולים אכתוב ספר תילים

פתח המשורר באשרי ואק
ויקום שפיים משה רבינו
בו בלשון התחיל המשורר
לפיכך פתח באשרי וקבע
ספרו בעשרה דברים בזה
באשרי בניצוח בשיר בניגון
במשכיל במזמור בתפילה
בהודיה בתהילה ובהללויה
ואילו עשרה כנגד עשרה
ומזמורות שבהן נבראו העו
העולם וכשפיים ספרו המש
המשורר סיימו בעשרה
הללים הללויה הללו אל בק
הללוהו ברקיע עזו הללו
בגבו ונו וכנגד עשרה
הללים תיקנו חכמים עשר
מלכיות עשרה זכרונות
ועשרה שופרות וכנגד
עשרה בני אדם שאמרוהו
אדם מלכי צדק אברהם
משה דוד ושלמה יוסף
ושלשה בני קרח והמשור
התחיל סיפרו באלף אשרי
באלף שהוא ראש האותיות
וסיים בסוף תהללויה ואף
בסדר האותיות מאלף ועד
תו וקבע המשורר והזכיר
בספר תילים אשרי עשרים
ושתים פעמים כמספר
ושתים ראשי מקריאות כנגד
עשרים ושתים אותיות
שבתורה והכל היה מכוין

ברוח הקדש ומזמור ומזמור
ראשון פתח באשרי וכי
באשרי והזהיר שהכל עליו
באמר אשר לא הלך בע
בעצת רשעים כנגד
אבשלום ופיסתו הכת ואמר
ודבר באחיתופל הגלוני
ודואג האדומי ועליהם
פתח דוד ואמר אשרי האי
האיש אשר לא הלך בעצ
בעצה של אותן רשעים
ולא עשר אף בדרכיהם וא
ומפני מה אמר הליכה בעצ
ועמידה בדרך שהיה לו
לומר בדרך חטאים לא הל
ובמושב רשעים לא עמד
בנוהג שבעולם אלא מפני
שאמרנו בו בלשון כתוב
בפרשת אבשלום הליכה
בעצה שכן כת וישלח אב
אבשלום את אחיתופל הג
הגלוני יועץ דוד והעמד
השומרים את אבשלום ע
עמידה בדרך דכת והש
והשכים אבשלום ועמד
על יד דרך השער ולפיכך
דיבר הכת בעניין שהיה
ובמושב לצים לא ישב וכו
ומגד לך הכת כל מקום שית
ישיבת רשע אותה ואמנו
כער הישיבה לענות כר ב
כרכת וישב העם ויאכל

ושתה ויקומו לצחק ולמה א
אמר תחילה הליכה ואחריך
עמידה ולבסוף שיום בין
אדם והלך עם הרשעים
הליכה גוררת לעמידה ועמי
גוררת לישיבה וישיבה
ולענות כי אם בתורת יי
חפצו אם תאמר כיון שבר
שבדרך חטאים אינו עומד
יש לו ליבטל לכך נאמר כי
אם בתורת יי חפצו וכיוצא
בדבר אתה אומר סור מרע
ועשה טוב וכיון שכת בתו
יי הדרך ואמר ובתורתו יה
יהגה ולבסוף שיום בין ועפ
בתורה לשמה חוזרת ועקר
על שמו וכל כך היה מדבר
כנגד אבשלום בנו שהיה לו
לעסוק בתורה ולא עסק אל
שאם היה עוסק בתורה הרי
הוא כעץ שתול על פלגי מים
שאינו נעקר וכל אשר
יעשה יצליח כמו שאתה
אומר לא ימוש ספר התורה
הזה מפיך והגית בו יומם
ולילה וגו כי אז תצליח את
דרכך ואז תשכיל לא כן
הרשעים שנעקרים בשעה
קלה כמוץ אין לך דבר קל מן
המוץ על כן לא יקומו רשעי
במשפט על אותו ענין הוא
הוא ענוי באשר יאמרו אנשי
של דוד להלחם עם אבשלום
ופיסתו היה דוד מזהיר
אנשיו ואומר הוא יודעין ש
שאין להם תקוה לרשעים
וחטאים ואין להם מעמד
בעדת צדיקים וזהו שהכת
מפרש ואומר כי יודע דרך
צדיקים ודרך רשעים
תאבד ומזמור
למה רגשו גוים רגשו לשון
הרעשה ולפי העניין שאמר

המזמור מזמור על אותו ע'
היום ששמעו פלשתים שנ'
שמלך דוד תחילה ורגשו
המלכות ועלו לבקשו מיכ'
כת' וישמעו פלשתים כי מ'
משחו את דוד למלך על
ישר' ויעלו פלשתים לבקש
את דוד' וזהו שכת' יתיצבו
מלכי ארץ שרים של אומו'
העולם' ורוזנים נוסדו יחד'
אילו שרי ישר' שבאו לקשור
קשר עליו שהמליכו אותך
עליהם איש בושת בן שאול
בלא דעת יי' וקשרו עליו ע'
ועל משיחו כהמון הכת' ות'
ותהי המלחמה ארוכה בין
בית דוד ובין בית שאול' ור'
ורוזנים מהו יועצים נוסדו
עניין עיצה כמו בסודם
אל תבוא נפשי סוד יי' ליר'
ליראיו' וכן אומר בנעמים
ננתקה' על' ועל משיחו ונ'
ונשליכה ממנו עבותמו
עבותיו מהו חבלים וכמו
וכמיהו בעבותות העגלה' על
יי' ועל משיחו' שהיו אומ'
נגד הקב"ה ונגד משיחו ד'
דברי טפשות' ננתקה את מ'
מוסרותימו' שלא יהיה לנו
על ממנו' אומר שמוש לה
מוסרה לעול מלכות מ' של
בריה' עשה לך מוסרות
וכת' הכינו את עוליכם
כעול מלך בבל' ועל מה שהיו
מחשבים כן הקב"ה ילעג
לנו' אומר הקב"ה היה משיב
כנגדם ואומ' להם בחרוני א'
אלוה אתכם' אתם מונעים
לבטל מה שעשיתי והכנעים
תחת ידי דוד ואומ' אותך
הקשרו ואני נסכתי מלכי
על ציון הר קדשי' זה מלך
שלי' כמו שאמ' לו נתן לדוד

כה אמר יי' אלהי ישר' אנכי מ'
משחתיך למלך על ישראל
ואתם רוצים לפותרו' וכמו
שמצינו שאמ' הקב"ה לשמו'
לשמואל מלא קרנך שמן
ולך אשלחך אל ישי בית
הלחמי כי ראיתי בבניו לי
מלך' וזהו שאמ' הכת' ואני
נסכתי מלכי' ומניין שדוד
נקרא מלכו של הקב"ה שנ'
מגדיל ישועות מלכו' נסכתי
כמו נסיכי אדם וכמו כל
נסיכמו' אספרה אל חוק'
כמו אלה החקים' כי אתה
כל האמונות הא' כמו האל
האלה' אמ' דוד אספרה זה
החוק שאמ' לי דוד הקב"ה
יי' אמר אלי בני אתה הי'
המקרא הזה לשון חיבה
הוא אומר' כמו שאומר
בעניין מקום אחר' אני
אהיה לו לאב והוא יהיה לי
לבן' וכמו כן אתה אומר
וכתוב את בן ירעה' אני ה'
היום ילדתיך' כמו אני הי'
נשאתיך' עניין נשיאות
כמו על ילדך תשי' וכמו
בטרם הרים יולדו' טל ילדו'
ילדותך' עניין אחר אני
היום שמעלה אני עליך
כאילו היום ילדתיך' כי
פדיתיך מיד האומרים'
שאל ממני ואתנה גוים
נחלתך' על אותו עניין הו'
אומר שכת' בס' העניין וי'
וישאל דוד ביי' האעלה אל
אל פלשתים התתנם בידי'
ויאמר יי' אל דוד עלה כי
נתון אתן את הפלשתים
בידך' וכן בלשון הזה הם
מספר המשורר' ואומ' יי'
אמ' אלי' שאל ממני ואתנה
גוים' עוד שאל ממני ואת'

אמ' הק' לישר' ולמשיח שאל
ממני ואתנה גוים נחלתך
ואחוזתך אפסי ארץ' שיה'
שיהיו כולם ברשותך ואסור'
בידך' תרועם בשבט ברזל'
תדיקם ככלי ברזל' ככלי יו'
יוצר תנפצם' כמו כלי חרש
תשברם' הידק היטב' שאו'
שאומר מהם אפי' אחד' תנפצ'
כמו ונפוץ הכדים אשר
בידם איש כלי מפצו בידו'
ומפץ אתה לי כלי כל אות על
הגוים כעניין שכת' בפרשת
דוד ויכם דוד' ויאמר דוד
פרץ יי' את אויבי לפני כ'
כפרץ מים' על כן קרא שם
המקום ההוא בעל פרצים'
וזהו שכת' תנפצם' ועתה
מלכים השכילו' דברי דוד
שאני אומר לכם' עבדו את
יי' ביראה וגילו ברעדה' ש'
שתהיו יראים ממנו ותעב'
ותעבדוהו מאהבה ומיראה
משמחה ובטוב לבב' וכן ה'
הוא אומ' ואהבת את יי' אל'
אלהיך' ונאמ' ברכתי ולירא'
אותו' וזהו שכת' עבדו את
יי' בשמחה שצריך לעבוד
משמחה ומיראה' וכעניין
זה לא קשו קראי אהדדי ש'
שכת' כיון עבדו את יי' ב'
ביראה' נשקו בר' נשקו ע'
עניין נהלו' כמו ובן משק
ביתי' על פיך ישק כל עמי'
שתהיו מיודים של דרך
הטוב והישר' ומניין שבר
לשון ישר הוא' דכת' נקי
כפים ובר לבב' וסוף הפסוק
ידבר על התחלתו' פן יאנף
הקב"ה ותאבדו דרך החיים
בעולם הזה ובעולם הבא'
וכעניין הכת' מי האיש ירא
יי' יורנו בדרך יבחר' נשקו

כי זה נשקו בר הדביקו
בהקב״ה שהוא טהור כמו
נשיקות דביקות. פן יאנף
שלא יתאנף אף הקב״ה בכם
כמו על אותם האומות שה
שהיו ואבדו׳ אשרי כל
חוסי בו׳ בעולם הזה ובעול׳
הבא׳׳ ג׳׳ מזמור לדוד׳׳
כל מקום שאומר מזמור
ואחר כך לדוד׳ בתחלה
שורה עליו שכינה ואחר כך
היה משורר׳ ולכשנה שור
עליו שכינה׳ מקום שאו׳
לדוד מזמור׳ ה׳ מה רבו
צרי׳ על רוב הצרות שאומ׳
שאירעו לו מבני׳ אמנון
ואבשלום ואחיתופל ואנש
ואשר עמו שקמו עליו כשה׳
בורח מפני אבשלום מיש
משראש של החמור ובאות׳
ובאותה שעה רבים אומ׳
אומרי׳ עליו אין ישועתה לו
באלהים סלה׳ כלומר מצרה
זו אין לו תשועה׳ ואתה ה׳
מגן בעדי׳ מכל הצרות׳
ועשית לי תלוי ראש שלא
הייתי משועבד לשום אדם׳
ואמואתני מכל הצרות כל׳
שכת במקום אחר׳ ואומר
משערי מות׳ קולי אל ה׳
אקרא׳ כשהייתי בורח מפני
הקב״ה היה עונה אותי ומגן׳
ממקום קדשו מהר ציון׳
אני שכבתי ואישנה׳ שכ׳
שבתחלה מפני מה לא
עשיתי מלחמה לאבשלום
כשברחתי בירושלם שה׳
שהייתי כאיש שוכב וישן׳
שכשהקב״ה כועס על אדם
נגזר עליו גזירה נרדם
לישן ונרדם כרכה ומנש׳
ומגרשתך נרדם רכבו וסוס׳
וכיוצא בדבר׳ אתה אומר

על רעב׳ וילך אשור׳ כך
אמ׳ דוד כשירדתי ממלכו
הייתי כשוכב וישן׳ וכשע
וכשערה עלי רוח ואויבים
וחזרתי למלכותי הקיצותי
ואשנה׳ כי ה׳ יסמכני ואח
ואמרתי הנה במותי לא אירא
מרבבות עם מכל ישראל
שבאו עלי להלחם׳ לה׳ היש
הישועה׳ הישועה לישראל
ואות ה׳ ועליו להושיע עמו
ועל עמו לברך אתה ה׳ בכל
עת ולנצח ועל הישועה שע
שעשה הקב״ה לדוד׳ גם
במעשה בנו אבשלום פתח
דוד פיו ואמר כי הכית את
כל אויבי והכיתם על הלחי׳
ושיני רשעים שיברת של
יכלו לספר עלי רעה׳ וכעונ׳
שבעולם כשאדם מדבר
רע על חבירו ורואה חבירו
להזיקו ומכהו על הלחי׳
ושיני רשעים שיברת של
ירחיבו פיהם עלי׳ וכן מכנן
במספר לשון הרע שאקלו
דוד השינים והלחיים כרמי
של הרים שיעמו בפיו׳ ה׳
ולתשות כפירים נתוץ ה׳׳
ועל שהיו אומרי׳ עליו אין
ישועתה לו באלהים סלה׳
ונטל ואף מצרה זו׳ אחר
דוד ואומר לה׳ הישועה׳ לך
נאה להושיע׳ ועל עמך הו׳
חוב לברך את שמך׳ על כל
התשועה אשר עשית להם׳
שירה סלוך לגדולה׳ שירה
כמו שאו׳ הכת בוסה יני
אותו ויקבל אויביו׳׳ ומ׳׳
ד׳׳ מזמור לדוד׳ בקראי
ענני אתה שהרחבת לי
בצר׳ עד מה כבודי לכלמ׳
נגד מי היה קוראו תגר׳ נג׳
נגד פני אדם שהיו מחרפ׳

אותו ואומרי׳ עליו שלא היה
ראוי למלכות׳ כי׳ שכת׳ מי דוד
ומי בן ישי׳ ואומ׳ אין לנו חל׳
חלק בדוד׳ וגו׳׳ ועליהם אומר
דוד עד מתי תשמיון כבוד
מלכותי לכלימה ותאהבו לד
לדבר ריקות ולבקש כזבים
פי׳ אל נבר׳ ודעו כי הפלה ה׳
חסיד לו׳ דעו והבינו מה על
עשה הקב״ה נפלאות לאותו
האיש שהוא חסיד ופנה׳ ו
אותם דברים שהקב״ה מפלי׳
לו חסידיו׳ ששומע׳ הקב״ה
בקוראי אליו על כל צרה וצר׳
ומאחר שהקב״ה עושה לי
כך למה אתם מחרפים אות׳
וחשבתם אותי כרשע׳ רגזו
ואל תחטאו׳ הרגישו יצר טו׳
טוב על יצר רע ויהיה פחד
עליכם ואל תחטאו בלשונכם
עלי׳ ואמרו בלבבכם׳ כלומר
תחשבו מחשבות דברי זה
ושימו הדברים האלה על
לבבכם׳ והוא על משכבכם׳
כדרך שבני אדם שחושבין
על משכבותם מעניני בכל
אותה אומר על משכבי בליל׳
ועל זה נאמר אמרו בלבבכם
על משכבכם שהיה אומר
להם עד שאתם מבקשים
עלי כזבים ולבריק אחרי׳ חי׳
חישבו בלבבכם שאם הייתי
רשע כמו שאתם אומרים
לא היה לי הקב״ה עושה כל
הנסים האלו ומחשבה זו ח׳
תחשבו בלבבכם ותחרישו
סלה׳ ודומה לשון שתיקה
הוא׳ כמו וידום אהרן׳ זבחו
זבחי צדק׳ שתודו דברי הא׳
האמת ושתעו יצר הרע׳
שבכם׳ שכל הזובח את יצרו
מעלה עליו הכת׳ כאילו הק׳
הקריב זבחי צדק׳ ואמינן ש׳

שהכנסת לבו של אדם נק׳
נקראת זבחי צדק דכת׳ ז׳
זבחי אלהים רוח נשברה ואו׳
אז תחפוץ זבחי צדק׳ עלה
זבחי צדק זו דם ברית. רב׳
אומ׳ ואישראל ומפני שעל
שנאה וקנאה שאמרנו בה׳
מי יתן שהקב״ה מראה לנו
את הטוב הזה שהוא מראה
מראה לדוד ואומ׳ להקב״ה
נשה עלינו. כמו ותתנוססת
לשון אורה. כלומר שתאיר
פניך אלינו והעליתנו כמו ש׳
שתעשה לדוד. וכמו שאתה
אומר יאר יי׳ פניו אליך
ויחנך. ועל דבר הקנאה
שמקנאין היה המשורר
אומר גלוי וידוע לפניך
שנתתה שמחה בלבי ואין
לי קנאה בהם. בעת שאני
רואה שדגנם ותירושם רבו׳
וכשאתה משפיע להם טוב
אז אני שמח בטובתם ואז
אני אומר בלבי כיון שהק׳
שהשפיע להם הקב״ה ממנו
טוב לא יקנאו בי ויחרד
יחדיו בשלום. ואשכבה ואי׳
ואישן לבטח שלא יראו מהם׳
מקנאתם. וחזר דוד ואומר
להקב״ה כי אתה יי׳ לבדד
לבטח. כלומר עליך בטחתי
ולא עליהם. לבטח תושיבני
ביניהם. רבים אומ׳ רבים
מאומות העולם אומ׳ מי לנו
יחלק לו ברבים. והפתרון ש׳
של פסוק זה לעתיד לבא הו׳
הוא. אמ׳ דוד אומות העולם
אומרי׳ לעתיד לבא כשיראו
הקב״ה בגיהנם מי היה בעל׳
שיאמר לנו דרך טוב. ועל
שלא לימדנו דרך טוב נפלו
בגיהנם. אז ישאל הקב״ה על׳
עלינו מאור פניו בגן עדן׳

שא עלינו. כמו ונשא נס
לגוים וכנס על הגבעה גבע׳
גבעת שאול נסה׳ ה׳
למנצח על הנחילות. כמו ו׳
ומחולות. והלשון אינה מעיקר
התיבה. ועל אותו מעשה
המחולות שיצאו לקראת
שאול הכת׳ מדבר. כדכתיב
ויהי שאול עוין את דוד
מהיום ההוא והלאה. ועל
דבר זה היה דוד מבקש רח׳
רחמים להקב״ה ואומר אמ׳
אמרי האזינה יי׳ בינה
הגיגי. בקר אערוך לך
ואצפה. חסדיך כמו שהב׳
שהבטחתני. וחסדי לא
יזכור ממך כי ידעתי לא
אל חפץ רשע אתה שאין
אתה חפץ ברשעות של
שעשים עלי אנשי שאול
שמספרין לשון הרע עלי.
ואמ׳ דוד מבקש רעתך
ועליהם היה דוד קורא הג׳
הגר ואומר לא יתיצבו
הוללים לנגד עיניך שהם
דוברי כזב ואני ברוב
חסדך שהבטחתני ואבט׳
ואבטח אני שאזכה עד
ואבוא ביתך וכשהיה
דוד בורח ומפני שאול ובכ׳
ומבקש רחמים על עצמו ו׳
ואומר נחני בדרך טוב
בצדקתך שלא אפול ביד
אויבי. זהו הכת׳ ויוכיח על
תחילתו. למען שוררי שלא
יראוני אויבי כדי שלא
שאוכל להינצל מפניהם׳
וכמוהו ישורנו עתה סב׳
סבבוני הישר לפני דרכך
שאוכל להינצל מפניהם׳
וכמוהו ישורנו עתה
סבבוני הישר לפני דרכך
שאוכל להינצל מפניהם׳

ושוררי לשון אויב ומרב
הוא. ונקרית ישור כשר׳
יקושים. כי אין בפיהו נכונה
קרבם הוות. הכת׳ מדבר בשת׳
לשונות לשון יחיד ולשון רבים׳
ואל תתמה על הדבר שמספר
ומעלה כמו כן בשתי לשונות׳
שנאת כל פועלי און. אויש
דמים ומרמה יתעב יי׳. קבר
פתוח גרונם. כלומ׳ גרונם פתוח
עלי לספר לשון הרע. כמו ק׳
קבר שהוא פתוח. וחזר וקלל
אויביו היועצים עליו רעה׳
האשימם אלהים יפלו הן והם
ואנשים יפלו ממועצותיהם׳
וישמחו כל חוסי בך שהיה
מתפלל עליו ועל אנשיו בני׳
סיעתו ותסך עליו והגן ע׳
עליהם. כמו ויסך אלוה בעדו׳
לשונם יחליקון ולשונם חלק׳
ו׳ למנצח על השמינית׳
כנור שהיו בו שמונה נימין׳
ואותו כנור של שמונה
נימין קבע המשורר אשרי
תמימי דרך וחזר כל אותיות
אותיות שמונה פעמים כש׳
כשמונה פסוקים. כנגד
שמונה יתרים שבכנור ו׳
וכן הוא אומר בדברי הימי׳
עוזיהו בכנורות על השמי׳
השמינית לנצח. שמונה ד׳
מיני נגינות התקין דוד
המלך לפני חמשה העשרה
חלוקי שיר והיו בהן משלש
מינין דכת׳ בתופים ובשלי׳
ובשלישים ומתרגמינן של׳
על אליין ויש אומרי׳ ארבע
מינין ואלו הן מנענעים ויש
ומהן מעשרה מינין ואלו על׳
עשור והיה דוד מבקש רח׳
רחמים על עצמו ואומר אל
בחמתך תיסרני. היה אומ׳
מרוב פחד בחפזון שהיה

בריח נפשי נבהלה ואומר ואת
ויטתי בדאגתי עדפי יוואג'
כשאני שוכב על מטתי אני
ודואג' עששה מכעס עיני'
עת שה' עשן וכס' ומכעס'
שמכעיסין אויבי אותי היא
הייתי ודואג ומרוב דאגה
נכנס עש בעיני' והאין כבר
אמלו עש' לאו עתקה ישנה'
מין עתיק אומין לאו עתקה
מין חרפה מין ימו עתיק
מפיכם'' שגיון לדוד'
המזמור הזה שר המשורר'
על דברי הטוגין שאול לא
נבלותי ואשנה הרבה ואיד
והבטיחו שלא יוסיף לרדף
אחריו ואחריכן היה רודפו'
ועל דבר זה היה דוד מתנה
שאין של שאול כוש' ולה כוש'
שאינו מהפך עורו כדכת'
היהפוך כושי עורו אף שאין
שאול לא היה מהפך לבו כמ'
כנגדו' ומקניזהו ומשנוה של
שעליו וכיונו כדבר יוהד
אומר הלא כבני כושיים את'
אתם לי בית ישר' וכן משלי
משמעו'' ר"א שגיון לחד
מין נגינות דוד' כוש בן ימיני
זהו שאול' כוש יפה תואר
וכמוהו האשה הכושית'
ועליו היה אומר דוד פן יט
ירוף זה שאול כאריה
נפשי וחודר ואומר להקב"ה
אלהי ידעת אם עשיתי זאת
הרעה שעשה לי שאול שר'
שרדפני חינם ושילם לי רעה
תחת טובה וזהו שהכת' של
אחריו אומר אם גמלתי של'
שולמי רע' אם שילמתי רעה
תחת טובה ואחלצה צוררי
ריקם' ואם ברחתי מצוררי
חינם' ומניין אותה אומר
שחלצה לשון הפירה הייני'

כמו שאותה אומ' וחליצה
נעלו מעל רגלו' וכל כך היה
מוכר דוד על עצמו ואומר
אם עשיתי זאת אם כן הוא
כמדי שאמרה לי יהיו מרש
וישפל עד עפר'' ד"א יי' אלהי
אם עשיתי זאת זהו שאול
ששאול הנה דוד מבקש רע'
רעתך' אמ' דוד זה הדבר
שאומרו עלי אם עשיתי ואם
יש על בכפי וזה הדבר'
ועורה אלי משפט צוית'
העיר לי רוח הקדש ואמרת
משפט המלוכה כשצוית'
וזה יהיה לכם משפט המלך
להיות דוד למלך' ועדת לאו
לאומים תסובבך' ועדת
ישר' שקרויה עדה מכל
לאומים כדכת' עדתך קנ'
קדם כשהיא תסובבך
בתפילה לבקש רחמים עלי'
עליה למרום' אל ומקום שכת'
שכינתך במרום שובה
ברחמים עליהם' כמו שכת'
אומר שובה יי' עד מתי וה
והנחם על עבדיך' ומאי ו'
משמע שתסובבך בתפיל'
הזאו דכת' מסובבה את ו'
מזבחך יי'' ובאותה תפילה
שיתפללו אליך בעלותם
מעירים לירושלם' שובה
והנחם עליהם וקבל תפילת
מהם' יגמור נא רע רשעים'
יגמור נא הרע שעושים
הרשעים הוא יכלה אותם'
ותכונן צדיק והצדיק
תכונן' כי אתה אלהים בוחן
לבות וכליות הצדיק אלהים
צדיק' שופט והרשע שיכ'
שיקנוף הי' בכל יום ומנינו
על אלהים' כלומר במות אני
בוטח שאלהים מושיע ישרי
לב' שאינו בושר לב הולך

כנגד שאול ומושיע והקב"ה
שהוא שופט צדיק יעשה
לי דין ואל זועם בכל יום והרשע
שמכעיס הקב"ה מעשה ידיו
אם לא ישוב' לשון שמעה
שישלם לו הרע שהוא עושה'
וזה שלעשו חרבו ודרך קש'
קשתו על בני אדם ולו הכין
כלי מות' חציו לדולקים יפעל'
מעשה ידיו לרודפים יפעל'
שהרודפים יהרגו מאותם
החרבות שעשו' והדבר זה
אמר מעניינו הוא ולפי שפתח
תחילה' יגמר נא רע רשעים'
וסוף הדבר מוכיח על תחלתו'
ישוב עמלו בראשו ועל קדק'
קדקדו חמסו ירד' הנה
יחבל און' לשון ילידה' וכן א'
משורש הכת' ומיתו יגיעו הא'
האון לא ישוב' כמו נגו כרמי
והרע עליה יקנאו אתן' אודה
יי' כצדקו וזה שנ' במזמור''
ח' למנצח על הגתית'
זה המזמור אמר דוד כיום
שהרג גלית הפלשתי' הגל'
הגתית' זו הרפה שהיא אם
גלית' שהרגן הקב"ה וארבעת
בניה ביד דוד וביד עבדיו'
וזו הרפה היא גת' ולפי שנא'
שנפלו בניה ביד דוד וביד
עבדיו' ועל דבר זה היה
משבח דוד להקב"ה ואומ' מה
אדיר שמך בכל הארץ' ופת'
בשבחו של הקב"ה כמה ומי'
אני חייב להגיד גדולתך' אש'
אשר תנה הודך' אשר נתנה
הודך על השמים' שאפילו
השמים ומספרים שבחך' כד'
כדכת' השמים מספרים כבוד
א'' מפי עוללים ויונקים יסדת
עז' כדי שיתנו לך שיר
עוללים אשר במעי אמן' ו'
ויונקים שעדיין יונקים מש

ואשרי אדון על כן תעלה
עפים וגבורות הללו שנעשו
לו עד נגד גלית הפלישתי
וכן הוא אומ' ובשובו מהכות
הפלישתי ותצאנה כל הנשים
מכל ערי ישר' לשיר במחולות
כל הנשים לרבות עוברות
ומיניקות ואיש לא' הפרש הענ'
הענין של מקרא כענין מ'
פשוטו ומדרש לא זז ממקו'
ומיקומו כמו שנתנו לך שבח
עוללים ויונקים כמו שנתן הת'
תורה שיסדת עוז שבח כמו
ובהם מרים הנביאה אחות
אהרן את התוף בידה ותענין
כל הנשים את כתו' ובמחולו'
כל הנשים לרבות עוברות
ומיניקות וכן מצינו שבח
כיון בגלית הפלישתי והמ'
כל הנשים מכל ערי ישראל
כ' אפילו עוברות ומיניקות
מכל כי לא נשתיירו מכל
ערי ישר' מעוברות ומיניקות
שלא יצאו לקראת דוד בשו'
בשובו מהכות גלית הפלש'
אז נתנו שבח להקב"ה אפילו
עוללים ממעי אמן ויונקי
שדי אמם כמו שנתן תורה
שיסד עוז ואפי' עוללים
ויונקים ועשה הקב"ה נס
לדוד ואנשיו ואמרים ברך
עוז וזה שבח ואפי' עוללים
ויונקים ולמען צורריך הם
הפלישתים שצררו את
ישר' להשבית אויב זה גלית
הפלישתי שהיה מחרף ומג'
מערכות ישר' כדי שיהיו ישר'
נתעבים מן האויב אז אומר
דוד זה המזמור כי אראה
שמיך מעשה אצבעותיך
והיה מספר ואומר לעולם
גבורתו של הקב"ה והשפיל
את עצמו נגד המקום וכן

מישועה הכת' כי אראה
שמיך הריה אנו וזה אנו
אנוש כי תזכרנו וזה חשוב
לפניך ואתה חושש להזכיר
ולא עוד אלא שהמשלתו
במעשה ידיך כל בריות
והגנים ועופות שתחת
רגליו שהמשלתו כמו אדם
על הכל ואפי' דגי הים שהן
עוברין אורחות ימים שאי'
שאינן מצויין בישוב צנה
צונה ואלפים כמו האלפים
והעדרים ואיש שאפרישן
גתית כמו גת יוכל פתרון
המזמור אינו יורה עליו
ח' ומנצח עלמות לבן
על מיתה שמיתה לאותו
המקרין איש הבינים על'
עלמות לבן כמו לבונה וכ'
וכזה הענין על עלמות
שיר' ואיש אומ' עלמות נבל'
ואיש אומ' בן ומדש ואיש א'
אומ' לבן שם מדש' הוא היה
אחד מן המלכים שהיה לו
לוחם עם דוד ולפיכך נקרא
איש הבינים שהיו חונים
פלשתים בין שוכו ובין עז'
עזקה כדכת' ויחנו בין שו'
שוכו בין עזקה וכת' ופלש'
ופלשתים עומדים אל ההר
מזה וישר' עומדים אל ה'
ההר מזה והגיא ביניהם
מבין המקומות והמערכות
הללו היה יוצא כדכת' ויצא
איש הבינים ממערכות
פלישתים וכזה הפתרון יו'
יורה המזמור כאומר גערת
גוים אבדת רשע וזה הו'
המזמור סמוך למזמור של
מעלה על עסק גלית הפל'
הפלישתי על מיתה שמית'
שמיתה לאותו הנקרא
איש הבינים זה גלית הפל'

רכת' ויצא איש הבינים כשו'
בשוב אויבי אחור על זה הע'
הענין הוא אומ' רכת' ויצא
פלשתים כי מת גבורם וינוסו
כי עשית משפטי ודיני ומגו'
הפל' שהיה מחרף מערכות
של ישר' ישבת לכסא שופט
צדק ששפטתני ודנת גער'
גערת גוים כמו אבדת
אותו רשע גלית הפלישתי
שמו מחית שם גבורתם
של כל פלשתים מחית כמו
שהיתה גלית הפלישתי עם
ישר' במלחמה דאו גערת גו'
גוים אלו הפלשתים אבדת
רשע זה מלכם שמם מחית
ועריהם נטשת אבד זכרם
הלה ויהי ה' משגב לדך
על עצמו אומ' דוד כשנלחם
על גלית ובטחון בך עבד'
יודעי שמך אלו ישראל
אז לא עזב ה' דורשיו כי את
דורש דמים אותם זכר כי
הדורש דם כמו אדם ההרוג
כדכת' ואך את דמכם לנפש'
לנפשותיכם אדרוש אותם
ההרוגים שהרגו הפלשתים
מישר' ולא שכח צעקת
ענו הנביאים והיעלם כמו
ההוא אז אמר דוד ראה
עניי משנאי ולמען אספרה
כל תהלתך על גלית הפלש'
הפלשתי ועל הפלשתים רומ'
לנ' ותהי מיחל לו ואויבי ה'
כיקר כרים כיקר ענין בקר
עבות ועל יהרים כבקר
כאשר יזרח השמש אותו
היום וכמו לא יהיה אור יקרו'
כמו ולכשו כרים ותערה
ענין צמח וכמו ערות על
יאור ואיש אומ' עלמות לבן של
מיתה נבל אומ' זה המזמור
לבן נבל ומפרע

למה יי' תעמוד בגאות רש'
רשע' הוא רודף עני' אותם
הרשעים יתפשו במזמות
זו חשבו' כי הלל רשע' רשע
כשיעשה תאות נפשו יתה'
יתהלל במעשו' ובוצע ברך'
ובוצע ומנאץ הולך בשרירות
לבו' ינאץ יי' ברך' כמו ו
והתברך בלבבו' יחילו דרכיו
בכל עת' יצליחו דרכיו בכל
עת' מרום משפטיך גבוה מ'
ורחוקים ממנו וכל צורריו יפ'
יפיח' ידבר בהם' ואמר הם
צורריו המונעים אותו מד'
מרשעתו' בלי לעשות רע'
יפיח' לשון מלא' כמו ויפיח
לקץ ולא יכזב' ד"א יפיח לשו'
כזב' כמו ומדיבות נפש' ול'
ותרגום ומפחן נפש' לחלכה
לגפנא' לעניך' וכמוהו על
עליך יעזב חלכה' ונפל בעצ'
בעצומיו חלכאים' לחלוא על
עני לחכים' ידכה ישוח' הם
העני' ידכאו וישחו עד
שיפול בחזוקיו' ראיתה
עמלו וכעסו' היה יראה וכ'
כשילחם בם יי' ויראו נפלאו'
נפלאותיו' יתגיאו ויבהלו ה'
ויחפזו' רעדה אחזתם שם'
כהגיון ישעיה' פחדו בציון
חטאים' רעה המלכים ואנ'
ואניות תרשיש' כאשר
כהיות אניים יהודין' יתהלו
יחורו ויראו' הכאות עליהם
רוח קדים ושברתם' אחר אשר
ראינו ישר' כאשר שמענו
ותגאית הנביאים כן ראינו
בעיר אלהינו' אשר יכוננה
עד עולם סלה' דמינו אלהים
חסדך בקרב היכלך' כשמ'
כשמך אלהים כן תהלתך
אז ישמח הר ציון תגלנה"
וגו" סובו ציון והקיפוה ש' ייו

שיתו לבבכם לחילה' ולמדר
שתעלה ציון על כל הר
גבוה מאד ומספר לאגדליה
כהגיון הכת' ואיה סופר
את המגדלים' וכת' נכון יהי'
יהיה הר בית יי' בראש
ההרים' וכת' וראמה וישבה
תחתיה' לחילה' הם רפידות
החומה ומבחוץ כמו ויאבל
חיל וחומה' כי זה אלהים
אלהי' עולם ועד הוא ינהגנו
עלמות בגלות בעת שהדב'
שהדברים יהיו סתומים
ועלומים' ורום משפטינו'
כמו ראמות לאויל חכמות'
לערוץ אנוש שלא יתחזקו
לשלם אומות העולם בארץ
ישר" ל" למנצח
לדוד' בה' חסיתי איך
תאמרו לנפשי' נודי הרכם
צפור' הרכם' ומחלק הוא
לשנים כפתרון' נודי הר כמ'
צפור כי השתות' הקשתה'
והחיצים ששית' הרשע
יהרסו' שהצדיק שהלך
בתמים וזה טוב פעל' כמו וזה
פעל ל' ד"א כי השתות
הרשעים יהרסו הסורות
שכנית' אבל הצדיק מה
טוב פעל' ימטר על רשעים
פחים' כמו פחם' אש וגפר'
ורוח זלעפות כמו רוח
סערה' ויגת כוסם' חלק
ומניכם' כמו יי' מנת חלקי
וכוסי' כי צדיק יי' צדקות
אהב' והרשעים הטמאים
יב ורעה בזוית' יראו כעסם
ורוגים ועובנים ש' ישר
יחזו פנימו' ביושר דבר
יראו האומות הרוגז שישי'
הקבה עליהם רעה שעשו
לישר" למנצח על
השמינית מזמור לדוד

כי גמר שהיה לו שוועה יתפ'
כי גמר חסיד' כמו שאמר
ישעיה' ואמר כי אין איש זה
המזמור סמוך על הרשעים
שאומרים בלשון הרע וכו'
וכרכילות' נגביר כי שפתינו'
כי יש לנו שפתים לדבר כל
רצוננו' ומי הוא אדם שיאמ'
שיאמר לנו זה תעשו' משד
עניים ומאנקת אביונים אמ'
עתה אקום יאמר יי' כמו ע'
שכת' עתה אקום יאמר יי'
עתה ארומם' אשית בישע
אותם עניים וכל עני שהכ'
שהכזיב לו יפיח לו' כמו ע'
יכזיבו לו' וכמוהו ומדיבות
נפש' ותרגום ומפחן נפש'
וכמו קול בת ציון תתיפח'
ד"א יפיח לו לאשר שמעיז
את האומות ועשין להן מו
מוקש ופח' בעליל לארץ כמו
בתוך הריפות בעלי' אמרות
יי' הדברים שהבטחתנו על
ידי נביאיך' קיימם עלינו שב'
שבעתים פעמים רבות' כמו
כי שבע יפול צדיק וקם' וכמ'
וכאלה רבות' כלום לשון רבי'
הם' מן הדור זו מדור ראשון
שילכו בגלות' ועד עולם
תנכרם' כרום זלות' כרום
זולה כן רומים בני אדם לא
לאמול הרשעים' סביב רשע'
רשעים יתהלכון' סביב לבנ'
כמו רום לאמול ולבלוע' רום
רום רם כמו כעיר כור כיר'
כלו פתר אחר' זלות כמו זו
זולל" למנצח מ' לדוד"
עד אנה תשכחני נצח' זה
המזמור על זה הגלות אמ'
אמרו דוד' עד אנה יי' תש'
תשכחני נצח כלו בשכל
כנסת ישראל בגלות' פן אישן
פן יאמר כחשך בארץ עיפתה"

יד' למנצח לדוד''
אמר נבל בלבו אין אלהים'
גם זה המזמור על גוג ומגוג
ואמרו דוד אמר נבל בלבו לע'
לכשיבואו גוג ומגוג האומו'
יהיו בהם שרים ומלכים
שיפחדו לבוא על ישראל
ויאמרו שאין יעשה כמו
מה שעשה לפרעה ובשאר
האחרים ויעשה להם גוג ומ'
ומגוג לא תיראו הלא כבר ספו
ואחרי' ה' לכך השחיתו
התעיבו עלילה על ישראל'
ה' משמים השקיף על בני
אותם הגוים לראות אם יש
בהם אחד מבין שכל ה' ג'
הכל סר ראה אותם כולם
סוררים מאלהים אפילו אחד
לא היה טוב בהם השקיף
על בני האדם הם אומות
העולם שנ' אמר ה' לראות
את העיר'' וגו' פעלה לחוסים
בך אלו ישר' נגד בני אדם
אלו אומות העולם נאלחו
לשון שטות כמוהו זה כי נ'
נתעב ונאלח איש שותה וגו''
אמ' הקב"ה אותם האומות הלא
ידעו כי אני ה' והם פועלי און
הלכו ויאכלו עמי כאדם שאו'
שיאכל להם ובשם ה' לא
קראו שם בימין כשישתו
כוס התרעלה יפחדו פחד
גדול כי ה' יהיה בעזרת
אותו הדור שיהיו צדיקים'
וכזה הענין אמר ישעיה
פחדו בציון חטאים עצת
עני שהוא עמי תבישו וה'
מחסהו אמ' דוד מי יתן
מציון ישועת ישר' כשיהיו
בגלות אבל בשוב ה' שבות
עמו יגל יעקב ישמח ישראל''
טו'' מזמור לדוד''
ה' מי יגור באהלך לא רגל

על לשונו' לא רגל' חרפה
לא נשא על קרובו' שיזכור
עוניו בדברי חרפה ונבלה'
ויהיה לקרובו ממנו בזיון ו
וחרפה' נבזה בעיניו' נמאס
דבר קלקלה שהוא נבזה
ונמאס נשבע להרע מאדם
שישבע להרע לעצמו על
דבר שלא יאכל בשר ושלא
ילבש בגד פשתים ולעולם
לא ימיר שבועתו יש אומ'
להרע לחבירו'' מכתם
לדוד'' מכתם לדוד' ומזהו
כתם אופיר ויש אומ' ענין
חתימה' וכמוהו נכתם
עונך' אמרת לה' כמו אני
אמרתי לה' וחסר' שמע'
תיבות הרבה ואחרים את
הדבר אלינו' וכמו התועבה
האלו שחסר טובתי בל עליך
כל הטוב שגמלתני לא היה
לי זכות לפניך לעשות לי ו
וכזה הענין אמר יעקב
אבינו קטנתי מכל החסדים
לקדושים אבל במות אבה'
יצחק ויעקב הקדושים אש'
אשר בארץ'' וגו' וכמותם
טובה לי חפצי' ירבו עצבו
עצבותם של אותן שאל'
שמהרין לאלהים אחרים
וכל נסוך שינסכו ברינחות
הוא ואני בל אסיך נסכי
כנסכיהם ולא אשא על שפ'
שפתי זכר שמותם' כי ה'
מנת חלקי וכוסי חבלים נפ'
נפלו לי בחלקי אף נחלת'
שפרה עלי' חבלים כמו חבל
נחלתו'' יז'' תפלה
לדוד'' שמעה ה' צדק
צרפתני בל תמצא בי שום
על ואם עלה על לבי שום
מחשבת רע לא יצאה מפי
לחוץ' שמשאשה אדם

אדם בעולם לפעלות דבר
שפתיך שצויתה אדם לעש'
לעשות אותם ואורח ולפרו
ולפריץ שמרתי' תמוך
אשורי' ולכך הטוך עמדי'
במעגלותיך שלא ימוטו רג'
רגלי' הפלא חסדיך מושיע
חוסים בך מימינך ומיתק'
ממתקוממים עליהם' זו ג'
שדוני' מה שודד' כי חלבמו
סגר עינהם' ופיהם דברו
בגאות' אשורנו עתה סבב
סבבונו' שוררינו ענין אר'
אויבים' נכסוף נכספת לשו'
חמד' מרשע חרבך' שחרב
ושייך לעולם הרשע' מאו'
ממתים ידך ה' זה פירושו
אמר אל אומות ביד הרשע
שהוא חרבך' אלו שירעו
ממיתי עולם שיאותו ויידך
ומיו אנשים שיחיו זמן ר'
הרבה ויש להם חיים כחל
בחלק ובטוב' הענין יחלך
ורינו המלאו בנים ויכלו ?
ויאמר לכמיהם נחלה' אחר
זמן' כמו ואחרי כוון ענין
אני בצדק אחזה פניך
לעתיד אשבעה ואתרועע'
בהקיצי' לתחיית המתים''
יח'' למנצח
לעבד ה' לדוד' ארחמך'
אהבך' אפפוני כמו אף' חב'
חבלי מות' כמו חבל נביאים'
נחלי בליעל' כמו קיבוץ אנ'
אנשים רשעים' וחבורין
ברבבות נחלי שמן' ד"א נחלי
בליעל' חולי הרשעים' הם
הענין כשהיו עושין לו
רעה יחולה לבו עליו נחלי' ר'
כמו נחלה ומכה' ונחתה
קשת נחושה' מחתה'
הגפה' כמו לך נחה את
העם' ויצרו כמו ואתנהם

ולקט אורות. וזה שאמר הכת'
ואספתי את כל הגוים אל
ירושלם למלחמה. ויספר כל
עניותי כמו ענוו'. המורד
יכבשו וידעו כי ימשלו כי ממ
מיהו ויד מושלי בית שו'
שמע כי ראו מורך ייי. ומא
מאתך תהלתי. הרי מאתך
לפירוש יושב תהלות ישר'
כי לא בזה אלו ישר' בעת
שיהרג הקב"ה גוג ומגוג ומא
ועולם. יאכלו יחזקו מאותו
העת ישר' שלום יחי לבבם
לעד. מלאך שאחר מלחמת
גוג לא יראו ישר' מלחמה
לעולם והתקיים לעד. יזכרו
וישובו אל ייי. כהגיון הכתוב'
והיה כל הנותר מכל הגוים
הבאים אל ירושלם ועלו מדי
שנה בשנה להשתחות למ
למלך ייי צבאות. כשיזכרו
מלחמות בהם ונפלאותיו כל
כענין יתגיירו וישובו אל ייי.
ועליהם אמ' ישעיה והותרתי
מהם פליטים אל הגוים. והיה
מדי חדש בחדשו וגו'. כי
לייי המלוכה ומושל בגוים
כך אמ' זכריה והיה ייי למל'
על כל הארץ. יאכלו וישתחוו
כל דשני ארץ אז יאכלו ישר'
כל שלום וכל טובה כהגיון זכ'
זכריה ואוסף חיל כל הגוים
מסביב זהב וכסף ובגדים ל'
לרוב מאד. ועליהם אומר
ישעיה חלב גוים תינקי. יאכ'
כל דשני ארץ וישתחוו לפני
גוג ומגוג יכרעו לאות וירדו
כל עפר. ונפשו אחד מהם
לא חייה. זרע יעבדנו. זרע
ישר' עובדי ייי. יספר לדור
דורים מעשה גוג ומגוג ויתנו
שבח לייי. ויגידו צדקתו יבאו
כל הגוים ויגידו צדקות הקב"ה

לישר' שהם עם נולד כי כל
אלו הגבורות הוא עשה
לעם נולד שכך אמר ישעי'
מי ילד לי את אלה" כב"
מזמור לדוד ייי רועי לא
אחסר. גם זה המזמור
מדבר לעתיד כשיעשה הקב"ה
הריגה מאותם באומות אז
ינוח ישר' וירביצנו בנאות
דשאו ועל מי מנוחות ינהלם.
הקב"ה ישיב נפשי וינחני
במעגלי צדק ולמען שמו גם
כי אלך בגיא צלמות במלחמת
שדומה למות. לא אירא לפי
ששבטך ומשענתך עמנו
וכי יכתך עמנו במלחמ—
היה ינחמוני. תערוך לפני
שולחן נגד צוררי. מאמר כי
אחר כל מאות יתן הקב"ה
סעודה ויתן לעמו ישראל
ויראו כל צרריהם ויבושו.
אך אז יהיו ישר' בטוב ייי
וירדפם חסדו כל ימי חייה
וישבו בבית המקדש כל
ימי חייהם לאורך ימים עד
תכלית העולם" כג"
מזמור לדוד" לייי הארץ
ומלואה תבל" גם זה המז'
המזמור מדבר לעתיד. מי
דוד כאותה העת מי יעלה
בהר ייי אולי. ורבעה מא'
מאות כל מי שיקיים אותם
במצוה הזו יעלה לציון וג'
והוא ישא ברכה מאת ייי
ועליהם אומרו זה דור דור'
דורשיו ייי. זרע יעקב
מבקשי פניך יעקב ועד'
אז יעמיד מלך המשיח בעת
שיבנה הקב"ה בית מקדש
ויקראו על דלתות שערי
ההיכל שטבעו בעת שחרב
בית המקדש כהגיון הכת'
טבעו בארץ שעריה. ויאמ'

ויאמר שאו שערים ראשי'
וגו'. ויאמרו השערים מי זה
מלך הכבוד. ויאמר להם ייי ע'
עזוז וגבור ייי גבור מלח'
שנלחם מלחמת גוג ומגוג.
לא יקבלו מאתו הרשעים
עד שתחנו בת קול שאו ש'
שערים ראשיכם ושאו פת'
עולם ויבוא מלך הכבוד. ואז
יאמרו הרשעים מי הוא זה
מלך הכבוד ייי צבאות הוא
מלך הכבוד סלה. ואז ישאו
השערים מי הוא זה מלך
הכבוד ייי צבאות הוא מלך
הכבוד סלה. ואז ישאו השע'
ויקבעו עניו על פתח הה'
ההיכל כבראשונה" כד"
לדוד אליך ייי נפשי אשא
כלו מישור תם ומורה
וישרות כי קויתיך"
לדוד שפטני ייי. גם זה המז'
המזמור משונאיו. ועם נע'
נעלמים הם הרשעים. ההו'
ההולכים בלב עקוב"
כה לדוד ייי אורי וישעי. גם זה
משונאיו לך אמר לבי בקשו
פני. פי' אז בעת שביקשו מ'
המלכים הנכרים למשוך
כמו אויבי וצרי לי. אם תח'
תחנה עלי מחנה. אלו המלכי'
כשיבקשו לרעה פני מידך
את פניך ייי אבקש. ולכך אל
כו תסתר פניך וגו'" לדוד
אליך ייי אקרא. אף זה
משונאיו. כי לא יבינו אל
פעולת ייי ואל מעשה ידיו
יהרסם. זו התורה"
כז מזמור לדוד" הבו לייי
בני אלים. הם ישר' כהגיון הכ'
הכת'. וקראו להם אלו הנער'
ויש אומ' המלאכים כי הם נק'
בני אלהים קול ייי על המים
זה המבול כמו אמר לקול תתו

המון מים בשמים והרעם
העולם כמים רבים קול ייי ב׳
בכח זה קולו בהר סיני׳ כמו
קול גדול ולא יסף׳ קול ייי בה׳
בהדר׳ זה הוא משה ידבר׳
והאלהים יעננו בקול׳ קול
ייי שובר ארזים׳ הם מלכי
הכנענים ופלשתים שנ׳ עליו
מרעם ייי בקול גדול׳ כמו א׳
אשור אשר אומר עליו הנה
אשור ירד מלבנון׳ וירקידם
כמו עגל׳ על ההרים הגבוה׳
שרעדו ורקדו מפני ייי׳ כמ׳
כשירד על הר סיני שנ׳ הה׳
ההרים רקדו כאילים גבעות
כבני צאן׳ קול ייי חוצב לה׳
אש׳ זה יום הברד במצרים׳
ייי נתן קולות וברד ותהלך
אש ארצה וגו׳׳ קול ייי יחיל
מדבר יחיל ייי מדבר קדש׳
זה מדבר קדש שעשו ישר׳
מלחמה עם סיסרא׳ ויהום
ייי לפני ישר׳ וכת׳ ויהם ייי את
סיסרא ואת כל הרכב׳ וכת׳
והכוכבים ממסלותם נלחמו
עם סיסרא שהיו מפחידים
מימם על מחנה סיסרא ומ׳
מלהיבם׳ קול ייי יחולל איילות׳
זה הקול במלחמת גוג ומגוג׳
יחולל איילות׳ אילו ישראל
שיתחזקו מחוללים ויחשף
יערות על גוג׳ וחשף ייי את
זרוע קדשו אז יודו בשם
קדשו בהיכלו׳ ייי למבול ישב׳
מיום שישב הקב״ה לדון דור
המבול׳ כך ישב לדון האומות׳
ויקבל לעצמו המלוכה׳ שנ׳
והיה ייי למלך על כל הארץ׳׳
אז יתן הקב״ה עוז ושלום
לעמו לעד׳׳ כ״ח מזמור
שיר חנכת הבית לדוד׳ זה
המזמור חיבו על מלחמות
ישר׳ עם היונים בעת שבן

שבקשו להדיחם מתורת ייי׳
ונתנם ביד ישר׳ וקבעו ימי ח׳
חנכה והלל׳ והפכו יום אבל
לששון׳ ארוממך ייי כי
דליתני׳ הרימותני מיון דלה
עלי לאויבים מצרתי׳ ולא שמ׳
שמחת אויבי לי׳ אותם הר
הרשעים לי׳ ייי אלהי שועתי
אליך בעת צרתי ותרפאני׳
ייי העלית בעת שגברו היונ׳
היונים לבטל מישר׳ ברית
מילה ושבת ונדה כדי שי׳
שיעלו בגיהנם כשאר האומ׳
העלם הקב״ה ולא נבטל מהם
בואתם הגזירות׳ ולכך זמרו
ייי חסידיו׳ כי רגע באפו
בעת גזירת היונים׳ וחיים
ברצונו בעת הצלת נפשם׳
ואני אמרתי בשלוי׳ קודם
שיקומו היונים׳ ייי ברצונך
העמדת להררי עז׳ זה הר
ציון׳ וכשקמו היונים הסתרת
פניך׳ הייתי נבהל׳ אז אליך
ייי אקרא ואל ייי אתחנן׳ מה
בצע בדמי ברדתי אל שחת׳
אז אמרתי בתפלתי מה תו׳
תגיעני ביד היונים הדיחוני
מתורתך׳ כדי שארד לגיהנם׳
מה בצע בדמי ברדתי אל
שחת׳ שמע ייי וחנני ייי ה׳
היה עוזר לי׳ ואז הפכת
מספדי למחול לי במחולות׳ לו׳
למען יזמרך כבוד׳ זה הוא
קבישת הלל׳ וחנכה שלא
ידום ולא יסוף מפי ישר׳ עד
עולם׳׳ כט׳ למנצח מזמור
זה המזמור על זה הגלות
אמ׳ בך ייי חסיתי אל אבושה
לעולם׳ ולמען שמך תנחני׳
ותנהלני בגלותי תוציאני׳
מרשת׳ בידך אפקיד רוחי
פדיתה פדיתני׳ שנאתי הש׳
אומות העולם שהם עובדי

עז׳ שגליתים בגלותי בטחתי
בייי׳ וכן אומ׳ יונה משמרים
הבלי שוא׳ אגילה ואשמחה
בחסדך אשר עשית עמי׳ אש׳
ראית עניי בגלותי׳ כי אתה
ידעת צרות נפשי׳ ולא ידעת
לשון שכיחה הוא׳ כמו וגבוה
ממרחק ידע׳ ולא הסגרתני
ביד אויב המבקש נפשי׳ א׳
אלא והעמדתני במ׳הם
במרחב׳ כי כלו ביגון חיי וש׳
ושנותי באורך גלותי וחרפה
הייתי לצורריי וגם לשכניי ה׳
הרעים וכל יודעי מאותו׳
נפחדו מאויב שבירתי ועינם
ידי לארץ אחרים שהיו עמי
מימר׳ הלא אתה אלהים תבי׳
הביאנו לשם אחר שזנחתנו׳
בגלות ולא יצאת בצבאותינו׳
ועתה הבה לנו עזרה מצר׳
כי הגוים מבטחים בילוד אשה
ששוא תשועתו ולא יוכל
להושיע׳ ואנו באלהים נעשה
חיל נשכחתי בגלותי כמת מלב
וככלי אובד וכל היום אשוע
שמעתי ורבותי׳ בפי העמים
ומפחדים אותי מסביב׳ וגם
נתייעצו יחד עלי לקחת נפשי
רבים העמים וכמוהו אחזק
לו ברבים׳ ואני עליך בטחתי
ייי בכל אלו הצרות אמרתי
אלהי אתה׳ בידך עתותי׳
ואמונתי׳ וגם בידך חזקותי
להצילני מידם הצילני׳ כי ה׳
הם אויבי ורודפי׳ כל אלו ה׳
המפוקים בקשה על ישראל
הדוברות על צדיק עתק אלו
ישר׳ שכל האומות ידברו להם
חרפה ובזוי וגאוה׳ תסתירם
בגלות בסתר פניך מרוכסי
איש מעקלקלות׳ ובסוכ׳ תצפ׳
הצפנם מריב לשונות׳׳ לדוד ה׳
מרוכסי׳ ומאוחזי כמו ותרכס

את החשון ואהרג ואחרי
את חושנו׳ ברוך יי׳ כי הפלי׳
חסדו לי׳ בעיר מצור שהייתי
שם מצור ומצוק׳ ואני
אמרתי בבריחתי ופחדי אני נ׳
הגוים נגרזתי מנגד עיניך
בגלותי והשליכני אחרי גוו׳
כמו אינו כן אלא שמעת כל
עת תחנוני בקראי אליך
ועכשיו אמונים אהבו את
יי׳ כי אתם חסידים את יי׳
טער כי נצרתכם בגלות ומש׳
ומשלם ביותר לכל הגוי׳ שע׳
שעשה עליכם בגאוה׳ חז׳
חזקו ויאמץ לבבכם בגלות
אתם המיחלים ליי׳
לדוד משכיל אשרי נשוי פ׳
נשוי פשע׳ וגו׳ גם זה המז׳
המזמור סמוך לשל׳ נגרזתי
נגרזתי ונגזרה גזרה על הגלות
אשרי אדם לא יחשוב יי׳ ל׳
לו עון אם ישוב ולא יהיה לו
עוד בקרבו רמייה׳ ותהיה
תשובתו שלימה׳ כי החרשתי
ברוב שאגתי כל היום בגלו׳
בגלותי בלו עצמי והייתי
שותק׳ אלא הכבדת על ידך
ומתוך לשד השומן שהיה לי
נהפך יבש כחורב הקיץ׳ כל
כלומ׳ הוליכות חטאתי אודיע
ועכשיו בגלותי אודה ואספר
חטאתי ולא אכסה על עוני
תשא לכל פשעי׳ על זאת ר׳
רואה רעת הגוים במים
שוטפים׳ אומר על זאת יתפ׳
יתפללו כל בר ישר׳ בגלות׳ בעת
שאתה עין רעות הגוים שלא
יגיעו אליו׳ אתה סתר לי ויצ׳
ויצר תשוררני׳ אז תסובבני
הגנה רינת הצלה׳ אשכילך
אומ׳ אתן לך עצה ושכל בינה
ואורה אותך בדרך תלך׳ אל
תהיו בגלות כבהמות בלא כ׳

בינה׳ והם כמו הסוס והפרד
רסן ומתג בהם׳ יישר האדם
האדם דרכו ולכך תהיה עלי׳
יראת יי׳ בל קרוב אליך פורע׳
פורענות העולם כי רבים
מכאובים ימצאו לרשע לבלום׳
לשון יושר׳ ומיהו העולה אותן
על מליצה׳ שמחו וגילו ביי׳
צדיקים שסבלתם עול הגלות׳
והרנינו כל ישרי לב לעת ה׳
הגאולה׳ (לג) רננו צ׳
צדיקים ביי׳ גם זה המזמור
סמוך למעלה בעת הגאולה
נאוה תהילה לישרים׳ אז
יאמרו ליי׳ הודו בכנור׳ ש׳
לו שיר חדש׳ הוא שיאמ׳
שיאמ׳ ישועה השירה הזה
וכמ׳ כליל חג התקדש׳ בעת
ההיא יאשר השיר הזה כל׳
מארץ יהודה׳ כי ישר דבר
יי׳ יאשר דבר על גאולת ה׳
עמו כי חסדו מלאה הארץ׳
בדבר יי׳ אז כשיגאל הקב׳
עמו לעיני הגוים אז ייראו
ממנו ויגורו ממנו׳ כי הוא
אומר ויהי הוא קיים אומרו׳
על ישר׳ אבל העצה שהע׳
שהתייעצו האומות לאבד
לאבד עמו הוא הפיר אותה
כענין עצו עצה ותופר׳
עצת יי׳ לעולם׳ וכך אמ׳ ישע׳
ישועה עצות מרחוק אמונ׳
אומן׳ ולכך אשרי הגוי אשר
יי׳ אלהיו וגו׳ ממכון שבתו׳
ראה האומות שיעצו על הי׳
עמו לאבדו׳ והוא המבין כל׳
מעשיהם ומחשב ולכם
על ישר׳ וקיבוצם חיילים
גדולים עם מלך גוג ומגוג׳ אז
אז יאמר להם הקב״ה אין ה׳
המלך נושע ברוב חיל׳ שק׳
הסוס לתשועה׳ הנה ליי׳
הישועה להושיע המייחלי׳

המייחלים לחסדו בגלותם
ולהציל נפשם מן ידיכם ומ׳
וממות׳ אז יאמרו ישר׳ נפשי
חיכתה ליי׳ כל ימי גלותינו
ועכשיו עזרנו ומגננו הוא׳ ל׳
(לד) יהי חסדך יי׳ עלינו׳ וגו׳
לדוד בשנותו את טעמו׳ וגו׳
וגו׳ ומיהו כמוך טעמך׳ זה
מזמור מישוען׳ כפירים׳
כופרים׳ תאוות הרשע רעתו׳
ומצדיקים יפרו ומכל צרה
(לה) לדוד ריבה יי׳ את י׳
יריבי׳ גם זה המזמור כו׳
סמוך לשל׳ אלא חזר על ש׳
שאול ועל רודפיו שהיו חוזי
לארץ פלשתים׳ הריק חנית׳
כמו וירק את חניכיו׳ אומ׳
חרבי ענין מיאון ומתגבר
וירק׳ וסגור סגור הוא מכלי
זין׳ כרוע כמחלי׳ שאני הולכ׳
עם שאול אלא במוטה׳ כי
כרוע כמוח לי׳ נאספו עלי נכים׳
נכים׳ כואבים׳ ודומה לו נכה
רגלים׳ ולא דמו׳ הרבו עלי׳
קריעות בבשרי׳ ולא יצאו מ׳
מבשרי דם׳ כי המכה שלא
יצאו ממנה דם מוכאבת יות׳
מהמכה שיצאו ממנה דם׳
ויש אומ׳ לא דמו׳ לא שתקו
ומעשות לי רע ובושה׳ וחל׳
אל תתנו דמי לו׳ ואומ׳ לעג
נכון׳ כמו והוא עולג על ירכו׳
בחנפי הזקנים׳ כשמחנפים
הזקנים את שאול ואומר לו
דוד חייב מיתה שהוא רוצ׳
מורד מלכות׳ ואומ׳ יחרה אפ׳
ויחרוק עלי שיניו עליהם
מעוג׳ לשון זקנה׳ וכן הוא מ׳
אומ׳ הלהן תעגנה׳ יקרצו׳
ירמזו בעיניהם ואחר׳ כמו
קורץ בעיניו׳ ועל רגעי ארץ
על כל היושבים במנוחה על
הארץ דברי מרמה יחשבו׳

למנצח לעבד ה' לדוד׳
גם זה המזמור כמו ך׳ ועל׳
נאם פשע לרשע׳ נאמו בקר׳
בקרב לבי׳ כשיפשע הרשע
אין פחד אלהים לנגד עיניו כי
החליק עליו אין אלהים לנגד
עיניו׳ שהקב״ה מאריך אפו
לעשה הרע ואמר כשראה
הרשע כן במעט יוסיף פשע
על חטאותו עד שימצא האל
הודרה׳ וימצאהו ה׳ החליק פי׳
חלק׳ לראות כמו הראון ובקר
ישחט להם ומצא להם ה׳ בם
בהשמים חסדך׳ לאה נכתב
כאן בהשמים ולא כתב שמים
ואמר לך שהם שמים כה הרי
לך שבעה׳ צדקתך כהררי אל
ההרים ירם ולמעלה יוכל כשת
כשתשפט אדם תורידהו
עד תהום רבה׳ מה יקר חסד
חסדך לכן אדם שיחסה בצל
כנפיך ירויון ודשן ביתך
משוך חסדך ליודעיך׳׳
לדוד אל תתחר
במרעים׳ זה המזמור תש
תשובת הקב״ה לדוד׳ אומר
לו המקום לדוד אל תתחר
במרעים ואל תקנא בעשי
עולה׳ כי כחציר׳ בטח בה׳
ואל תהי ירד עם שאול לא
להשחיתו׳ אז תשכון בארץ
ותאמר ותרעה ישר באמונה׳
ואז תתענג על ה׳ גול אל ה׳
גלה ותגיד אל ה׳ ענייניך
והוא יעשה לך כל משאלותיך
והוציא כאור צדקך׳ דום
לה׳ ותיחולל לו הרגי׳ ומאז כי
מרעים יכרתון׳ ועוד מעט
ואין רשע׳ תבקש הרשע
ממקומו ואיננו׳ ואויבי ה׳
כיקר כרים׳ כיקר עניין כ
בקר׳ שבות ועל הרים כבק
בבקר כשיזרח השמש אז

אותו היום איננו כן הרשע
יאבדו ואויבים׳ כיקר כמו לא
יהיה אור יקרות וקיפאון כ
כרים כמו שדות׳ כמו לבשו
כרים הצאן׳ אויבי ישראל
כר נרחב׳ דא כיקר כרים וג׳
ויגביה הקב״ה את הרשע לא
למעלה ומייקרו כיקר ידומם׳
כרים כלש הוא ואחריכ׳ אל
וכלה אותם כעשן שהולך
ואיננו׳ דא כיקר כרים מאי
הקור בעת השלג שנעשה
למעלה מן הבתים כרים וג׳
וטהון בו העשן וכלהו׳ כרי
כמו כרים וכסתות׳ אם יפל
הצדיק ואין מי יקים אותו
ה׳ יסמכהו׳ אמ׳ דוד נער
הייתי ראיתי רשע עריץ כ
ומתערה׳ ענין צמיחה כמו
ערות על יאור עד סוף׳
מזמור לדוד להזכיר׳
על הגלות להזכירו׳ אל באפך
בוקצפך תוכיחני בגלות׳ אל
תזכור לי עונות ראשונים׳
כי חציך הכעני בגלות׳ ות
ירד נחתו בי ותנחת כמו ו
הנעה׳ וכן פירש נחתה
קשת נחושה׳ אין מתום
בבשרי׳ אין כל בשרי ואקום
שלום בלי כאוב׳ הבאישו נמקו׳
ולכך תאמר תאותי נגדך
והבאיש׳ ברוב מאותי וכן
אומר ישועה לא תאמר לו ולא
הדר׳ נעויתי׳ כי הייתי מעו
מעוות ושחוח כל היום כח
בחשך הלכתי׳ כי כסלי׳ כי
שנ ידרי מלאו בזרי
וקלות׳ ואין בבשרי אבר שלם׳
נפוגותי׳ לשון רפיון הוא כמ׳
ויפג לבו׳ ה׳ נגדך כל תאותי
ואנחתי מאדך לא נסתרה וכך
אומר ישועה נפשי אנחתך
באלה דימה הגלות באלה׳

לבי סחרחר׳ כמו חרחור׳ דא
סחרחר׳ כמו רפשוטש׳ כמו
סחרו אל ארץ׳ ואור עיני גם
הם אין אתי׳ וכן אור ומשדה
והיית ממשש בצהרים׳ אוה׳
אוהבי ורעי׳ כשנפלתי בגל׳
בגלות עמדו מנגד׳ וגם קרובי
מרחוק עמדו׳ כהגיון הכת כל
רעה בה וגם בני עשו שהיו
קרובים אז׳ הכת ביום שירך
מנגד וינקשו מבקשי נפשי
ורעתי׳ מוקשים הם׳ ויחשבו
על כל היום היות מרמה׳ כהגי
הכת שפתי קמי׳ ואני כחרש׳
כשהייתי שומע חרפתם
וגידופם לי׳ שמתי נפשי כח
כחרש וכאלם לא יפתח פיו׳
כהגיון ישועה׳ נגש ולא והוא
נענה ולא יפתח פיו כשה וג׳
כי לך ה׳ הוחלתי בעת צרה
ואתה תענה ה׳ אלהי׳ כי אמרתי
אמרתי פן ישמחו לי במוט
רגלי בגלות׳ על הגדילו בלשונם׳
וכן אמ׳ ומשה לי נקם ושלם
לעת תמוט רגלם׳ כי אני לצלע
נכון לכאוב נכון׳ כי עוני אגיד
אז לשון ירידות׳ עונתי ואמר
מאריך הגלות׳ ודואה לו הג׳
הגידו ונגידו׳ כי ידיעו ברוב
חטאותי ואויבי חזקים בחי׳
בחיים׳ והאויבים שהם משלי
משלמי רעה תחת טובה
ישטנוני תחת רדפי טוב׳׳
למנצח לידותון׳
על הגלות אמ׳ אמרתי אשמרה
דרכי מחטוא בלשוני׳ כי בעת
צרה רוב בני אדם אומרים
כלפי מעלה דברים אשר לא כן׳
ובזאת נשתבח איוב בצרת
צרתו באומרו גם את הטוב
נקבל מאת האלהים בכל זאת
לא חטא איוב בשפתיו׳ אשמ׳
אשמרה לפי מחסום׳ כמו לא

תחכום בשר היוצב הרשע
לגרי בהגיון ישב בדר ואדום
רום ה' והתחוללו לו· שאלותי
דומיה בגלות החשיתי ושתק
ושתקתי מאומה טוב ונאלמתי
וכאבי נעכר· חם לבי בקרבי ·
בגלותי מרוב צרותי כגחלי
אש בוערת· ישמח ואפי דברתי
בלשוני· הודיעני ה' קץ גלותי·
ומדת ימי גלותי מה היא ואדע
מה אכין זמני· חדל מתי הוא
וכמה וחלדי כאין נגדך· הנה
טפחות נתת ימי· כמו חיתי
שאלות האדם· וכהגיון הכת·
ישר· טפחות וריבית ימי·
וכמה הענין הנה טפחות
נתתה ימיי· וסיום הבי המעט·
ימי האדם הבל הם· אך בצל
בעלם יתהלך איש· כי האדם
כל הימים שיעמוד על רגליו
הוא בעלם· וכשימות הוא
הבל· וכל דבריו הבל· וכל שיעש
ויעבור בעולם הזה לא ידע
למי יאספם· ועל כל זאת מה
טוב תקותי לי ותוחלתי לך
בגלותי· לכן גלותי כפרה על כל
פשעותיי הצילני ואל תשימני
חרפה כאחד הנבלים· נאלמתי
בגלותי ולא אפתח פי· ואסבל
ואסבול כי אתה עשית הסר
מעלי נגעך כי כלותי בגלותי
ומפני הכאת ידך בתוכחות·
כשתוכיח אדם על עון תיסר
תיסרהו בחולי עד שיאמם חמ'
חמדת יופיו· כי אדם הבל· כל
לאור תוכחות ישר' על עונם
בגלותם·   שמעה ה' תפ'
תפלתי· כשאבכה לפניך בגלות·
כי גר אנכי עמך תושב ככל
אבותיי· כאברהם ויצח' ויעק'
שהם אבותיי שהיו מטלטל
מטלטלין ממקום למקום·
השע ממני הנח ממני בגלות

ואתחזק בגלותי במרב
ומלה אין הידות ומיני מל
בעולם אבליגה· לשון חוזק·
כמו המבליג שוד על עז· ויש
אומ' לשון רווחה·
למנצח מזמור· וזה המזמור
מדבר לעתיד על הגלות· קוה
קויתי בגלות· ואל אמונתו לשו
לישועתי וישועה· וישמעני ה'
הגלות· דמיה הגלות לבור ש'
שאון טיט היון· ויקם בגלות
ויקום מלכותי· וכן אמר ישעי'
חנן יחנך לקול זעקך וגו'
ויתן בפי שיר חדש· אז יש'
אז ישוררו ישר' שיר חדש·
אז יראו הגוים וייראו ויבטחו
ויבטחו בה' כהגיון הכתב
ועוד ואיד שנה וג' ויאמרו אז
אשרי הגבר אשר יבטח
בה'· ויגדלו הקב"ה ויתן אל
מלכות· ואז ישמחו ישוררו
הוא ישר'· ויבטחו בה'· ואז
ויאמרו אשרי הגבר אשר
שם ה' מבטחו ולא פנה אל
רהבים ואל עז שהיו טב'
הם ישר' שהיו בגלות· ושאו
מבטחם בה' ולא פנו להבל
הגוים· רהבים לשון שולטנות·
כמו ירהבו ישלטו· שטי'
כמו שטים· וכמו ואיש כי
תשטה אשתו· רבות עשית
אתה ה' אלהי נפלאות· ומח
ומחשבותיך שחשבת
לעתיד מראוה אין מי יערוך
אליך ואם יגיד ויקרא נפלאות
עצמו מספר· זבח ומנחה
לא חפצת אפנו בגאותו ואו
ומערים ארבעים שנה· וגם
עולה וחטאה מה הגלות· לא
שאלת אזנים כרית לי· ושו'
לשמוע פיקודיך· ואתה
שומעה ואכל זבח ועולה· כה
כהגיון הכת' הנה שמוע מז'

ויזבח טוב· אז אמרתי בא
בראותי כן שראיתי כי לא ש'
שאלת בגלותי לא זבח ולא ע'
עולה· כי אם שמוע· הנה באו
באותי במגלת ספר· הנה באתי
לפניך במגלת ספר התורה·
והברית הכת' על סדר סיני
לשמוע ולעשות אותם· לעשו'
רצונך אלהי חפצתי ותורתך
בתוך מעי· לא יסור ממעי·
אמר דוד צדקתך וישועתך
שאתה עתיד לעשות לישר'
בשרתים לעמך ואתה ה'
תדע· שפתי לא הגדר חסדך
לא אכלא ולא אכחד ולא אוכ
אכסה צדקתך וישועתך
בקהל רב· ולכך אתה ה' לא
תכלא רחמיך ממני בגלות·
חסדך ואמתך תמיד יצרוני·
כי אספו עלי רעות בלי מספ'
ועונותי השיגוני· וכלו עיני
מראות ולבי עזבני ואיך תמ'
תאחרון מה שיאמ' ונשה וו'
ומצאוהו רעות רבות וצרות·
ואכלות עינים ומדיבות נפש·
רצה ה' בשחפת ובכן וגו' ואו
ואני עני ואביון בגלותי ה'
יחשב לי קץ הגאולה ויחזק·
כי עזרתי ומפלטי אתה·
אלהי אל תאחר גאולתי··
למנצח מזמור· גם זה
המזמור על הגלות· אשרי
משכיל אל דל· זה ישר' שה'
שהוא דל בגלות· אותו הא'
המשכיל ומלטהו ה' ימלט
יסעדנו על ערש דוי ה'
יסעד אותו על מטת כאב
כאבו· והפך חליו משכב
משכבו אני אמ' חטאתי ה'
לך שוב ורפאני וחנני· אוי'
אויבי הגוים יאמרו רעו לי·
מתי ימות ואבד שמו של
שמו' ישר' אם כן לראות

ידבר בפיו ולבו יקבץ בלבו
יום יצאו בחוצות ידבר עלי
דברי שטות יחד עלי יתלח'
יתלחשו ביניהם ויחשבו רע
רעה עלי השונאי שיחשוב
עלי רעות יצק ודבר
רשעות. ואם יפול בחלי לא
יוסיף לקום. גם איש. גם
האיש ואהם שהיה אוכל את
לחמי ואומר לי שלום בפיו
והוא שונאי. ואתה יי' רחמ'
רחמני בגלותי ואשלמה להם
רעתם. בזאת ידעתי כי ח'
חפצת בי. כי לא העליב
אויבי והריע לי. ואני בתום
לבבי תתמכני ותקימני לפני
לעולם. ברוך יי' אלהי ישראל
מהעולם היה עליהם ועד
העולם יהיה עליהם.
למנצח משכיל לבני
קרח זה המזמור אמרו הם
הקרחים המשוררים ואמ'
שאמרו הנביא ברוח הקדש
על הגלות. כאייל תערוג על
אפיקי מים כן נפשי ערוגת
ועריכת תחינה בגלותי יי'
אליך אלהים כי תערוג לשון
צעקה הוא. כמו שיש להם
לאריה ונעייה לשור כן יש
לאייל ערגה. ויש אומרים
לשון חמד כמו לא תחמוד.
ויתרגלו תירוג. ולא יתהלך
בעון. עליה לך נפשי ואתי
תגאלני ותביאני למקדש ואור'
ואודיה פניך. שלש פעמים
כהגיון הכת' ביום ההוא ת'
תתעלפנה הבתולות היפות
והבחורים בצמא. וכמו לא
רעב ללחם ולא צמא למים
כי אם לשמוע דברי יי'. היה'
לי דמעתי לחם בגלותי. כי
באומר אלי האויב כל היום
איה אלהיך. אלה אזכרה

ותתנחם נפשי. כי אעבור
בסך. כמו בסככים לסככים
במעלכם. עיינן קוצים הם.
ודימה הגוים והייסורים
וחרפות הגוים רבים וחבלי
הם עלי. עד שיבמה אלהי'
ויקדשו ואובוא לשם בקול
רינה ותודה. והמון חוגג. לא
אדדם. כמו אהבה וכמו ידי'
ידידות. ויתכן להתפשר.
כי כמו שוקקה וכמו דום
ליי' והתחולל לו. מה תתשוח'
תתשוחחי נפשי בגלות. על
כן אזכרך מארץ ירדן.
מארץ הגוים והמלכים מאז
מהלך מיצער אותו ארץ יי'
ירדן כמו ארץ הגוים. וכמו
מאיך תעשה בגאון הירדן.
ודימה מלכי האומות להר
חרמון ולהרים הגבוהים.
תהום אל תהום קורא. אומה
לאומה קורא לחטוב עלי
מחשבות. כל משבריך
וגליך כלו. כל פרעניות
האומות עלי עברו. יומם
יצוה יי' לראן חסדו. כי כל'
בגלות היה שבחו עלי. ות'
תהילה לאל חי. הגלות דימה
ללילה. והגאולה ליום. אומרה
ליי' סלעי. ומצודתי. למה
שכחתני בגלותי. למה קדר
בקדרות אלך בלחץ אויב.
למה שכחתני בגלותי. ברצח
בעצמותי. חרפת הצורר
באמרו אלי כל היום איה
אלהיך. כמו רצח בעצמותי.
כך מאולם בחרפם לי. מה
תשתוחחי נפשי וגו' הוחי'
הוחילי לאלהים כי עוד יהיו
ימים ארצו ישועת פניו וגו'
ישועת אלהים.
למנצח מזמור לבני קרח. י'
גם זה המזמור סמוך לעל'

כמשיעו. למנצח לבני קרח
משכיל. גם זה המזמור אמרו
הקרחים. אתה גוים העלה
והטעם. אילו ישר'. ירוע תרע
לאומים ותשלחם. כמו ויגרשם
כמו אחר שילוחיה. ואותה
ירושה שירשו לא לא ירשו
בחרבם. וזוכר שיך בליה'
הזן. אלא חיים ואפילו ריבות
לא נשית עליהן. כמדרס שיה'
לו חוב ויבא בעל הריבית ויאל
באמ' זה הכת' כמשעה חנם
מכרתם ולא בכסף תגאלו יי'
ישר' מכרת אתכם לו. בך
צרינו ננגח. וכת' איזה ספר
כריתות אמכם אשר שלחתי
או מי מנשיי אשר מכרתי
אתכם לו. בך צרינו ננגח.
בזכות התורה שיש שם כב
אותיות. בך בגימטריא על
עשרים ושנים. כי דכיתנו
במקום תנין. כי דכיתנו
אותנו במקום האויב. וכלו
כמשיעו על הגלות.
למנצח על שושנים לבני קרח
משכיל שיר ידידות. זה מאמר
על המשיח ועל מכות ישראל
לעת הגאולה. שושנים הם
ישר'. שיר ידידות. שיר אה'
אהבה. רחש לבי דבר טוב.
לבי מתנבא לעת הגאולה אמ'
ואגיד מעשה. עדותי למלך
המשיח. ויהיה לשוני עט ס'
סופר מהיר. יפיפה מלך המש'
יפיפית מכל בני האדם. על
כן דבר שהחן הוצק בשפתי
בשפתותיך. על כן ברכך
אלהים לעולם. כהגיון הכתב
ישעיה הנביא וברוח שפתיו
ימית רשע. חגור חרבך על
ירך גבור. הם ישר'. והידר
גבורי אפרים ויהיו הוד והדר
כל אדם על דבר אות. ויחוד

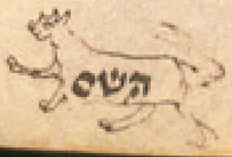

השם שהיה בפיהם צדק
וענוה. כענותם ולא המירו
כבוד יוצרם כתבלי הגוים.
ישר עליו שם. ולכך יורה
הקב"ה אותם על אויביהם סל'
כהגיון הכת' על זה הענין כי
יי' מחץ על אויביך ביום אפו
מלכים. אלו גוג ומגוג עמ'
רכב. כמו ועלה אתי רעהו'
חייך מלך המשיח שנים.
יפלו בלב אויבי המלך. כסאך
יכון אלהים עולם ועד. וממש'
וממשלת מלכותך. ממשלת
מישור. כהגיון ישעיה. ולא
ישא גוי אל גוי חרב. אהבת
צדק ותשנא רשע. זה מלך
המשיח. על כן משחך אלהים
אלהיך שמן ששון מחבירי'.
אלו המלכים. מור ואהלות
יובלו לך האומות. שכבר
בר'. מהיכלי שן של אומות
מלכי הגוים והם יהיה שמח
שמחתך. בנות מלכים ביק'
ביקרותיך יבקרו אותך
הוא שאמר הכת' והיו מלכי'
אומניך וכו'. נצבה. שגל.
היא המלכה. כמו שגלתיה'
ולחיינה. כל זאת על מלך
המשיח התחיל ועל כנסת
ישר'. ואומר שמעי בת וראי
והטי אזנך ושכחי עמך
ובית אביך. ושכחי מעשה
אביך האמורי ואמך החתית.
אז יתאוה המלך יפיך. ובת
צר שהם עשירים וכל עם
פניך יחלו פניך במנחה. כי
כהגיון הכת' והיה סחרה
ואתנה ליי' קודש. כל כבודה
בת מלך פנימה. זה כבוד
המקדש. וכן דרך לבנות אות'
ההוגנות לשבת בתוך הבית.
לבתו לכת חיינה. וכן אורח
תעשה דינה בת לאה. כי
כרכת הכוונה יעשה אות'

אחותינו. ומשבצות זהב
לבושה. ולומר שיהיו ישר'
לאומות המשיח כולם כהנים
ובגדי כהונה ילבשו. וכך
אמר ישעיה ואתם כהני יי'
תקראו. לרקמות תובל למלך
תובלנה בשמחות וגיל זה
הגיון ישעיה והביאו בניך
בחוצן ובנותיך על כתף
תנשאנה וכת' והביאו את
כל אחיכם מכל הגוים מנחה
ליי'. אז יהיו ישר' בבירת
המקדש תחת אבותם יהיו
שרים לכל יושבי הארץ.
אזכירה שמך על הנפלאות
שתעשה עמנו באותו הזמן
וגם כל העמים יודוך לעולם
ועד.
למנצח לבני
קרח על עלמות שיר. גם זה
המזמור על גוג ומגוג. אלהי'
לנו מחסה ועוז. במלחמת
גוג ומגוג. יהמו יחמרו מי'
מימיו. דימה גוג ומגוג למי'
שיהמו. כהגיון ישעיה הוי
עמים רבים כהמות ימים
יהמיון. ירעשו הרים בגאו'
בגאותו סלה. כהגיון יחזקאל
ורעשו מפני דגי הים. נהר
פלגיו ישמחו יושבי עיר
אלהים. יעזרה אלהים לפנות
בקר. מרוב עמים שיעלו עם
גוג ומגוג. דימה עליו ונהרים
ופלגי מים מרוב השלל שיש
לו לישר'. ישמחו יושבי עיר
אלהים. המו גוים נטו בקול
עליהם ותמוג הארץ. שנא'
ונהרסו ההרים מדרים. כמו
באותו העת יהיה יי' משגב
משגבנו. אז ילכו פליטים
מגוג ומגוג. ואמרו אלהי ישר'
ויאמרו לכו חזו מפעלות
אלהים. אשר שם שמות
בארץ. שנ' ושלחתי מהם
פליטים אל הגוים. אז ישב'

ישבות הקב"ה מלחמות מקצ'
הארץ ועד קצה הארץ ולא
ישא גוי אל גוי חרב. הרפו מן
המלחמות ודעו כי אנכי אלהי'
רם בגוים ובכל הארץ.
למנצח לבני קרח מזמו'.
גם זה המזמור סמוך למעלה
כל העמים שישמעו מעשה
אלהי' בגוג ומגוג. ימחאו כף.
על כן. הריעו לאלהים בקול
רינה. ידבר עמים תחתינו.
כמו ינהג עמים תחתינו. כן
כהגיון הכת' אפים ארץ יש'
ישתחוו לך ועפר רגליך
ילחכו. אז יבחר לנו ארצ'
נחלתינו. את גאון יעקב
אשר אהב סלה. נחלתנו זה
בית המקדש שהוא גאון
יעקב. אז יעלה עליו בתרועה
ובקול שופר. כהגיון ישעיה
והיה ביום ההוא יתקע בש'
בשופר גדול. זמרו לאלהים
במזמור זמרו יי' כי גאות עשה.
אז נדיבי עמים. אלו נדיבי
ישר' נאספו כולם במלחמת
גוג ומגוג.
שיר
מזמור לבני קרח. גם זה
המזמור סמוך לעיל. גדול יי'
ומהולל מאד במפלת האומו'.
יפה נוף משוש כל הארץ. הר
ציון ירכתי צפון. קרית מלך
רב. כמה היה יפה על עמד
ירכתי צפון. הם גוג ומגוג.
כהגיון יחזקאל. אלהים בארמ'
בארמנותיה נודע למשגב.
ושמענו בימיו. כשיעשה
מלחמות גוג נודע למרחוק
שהוא משגב כהגיון ישעיה
האיים הרחוקים אשר לא
שמעו את שמעי. כי המלכי'
והאומות עם גוג ומגוג נוע'
נועדו יחד ועברו למלחמה
הזה ירון משילחם הקב"ה
בם והראו נפלאותיו יתמהו

ונבהלו ונחפזו רעדה אחז
אחזתם שם חיל כיולדה׳
כהגיון ישעיה פחדו בציון ח׳
חטאים אחזה רעדה חנ׳
חנפים׳ ברוח הולכים ואנ׳
ואניות תרשיש׳ כאומרו
כהמות ימים יהמיון יהמו׳
יהמרו ויאמרו׳ הבאות עליהם
רוח הקדים ושיברת אניות
אז יאמרו ישר׳ כאשר
שמענו מנבואות הנביאים
כן ראינו בעיר אלהינו אז
יכוננה עד עולם סלה׳
דמינו אלהים חסדך שהש׳
שתקבצנו בהיכלך׳ כשם
כשמך אלהים כן תהלתך ׳
על אפסי ארץ אז ישמח ציו׳
תגלנה בנות יהודה׳ פסגו
ארמנותיה׳ אומר שתעלה
הר ציון על כל הר גבוה ואין
מספר למגדליה כהגיון הכת׳
איה סופר איה שוקל איה
סופר המגדלים׳ וכת׳ ורואי׳
ישכה תחתיה׳ פסגו׳ כמו
פסגה׳ ואמרו רואיה לחילה
הם חפירות החומה ומבחוץ׳
כמו ויאבל חיל וחומה׳ כי זה
אלהים אלהי׳ הוא ינהגנו עלמו
בגלות מעת שיהיו כל הדברי׳
האלה סתומים ונעלמים׳׳

למנצח לבני
קרח מזמור׳ גם זה המזמ׳
על אנשים עשירים המבטח׳
בחילם שומעו זאת כל העמי׳
זאת החידה כל העמים כל
העמים והשמועה תוכחת
שהיא מרחוק׳ האזינו כל
יושבי חלד׳ זו היא ארץ ׳
ישר׳ אומ׳ שהיא חלד היא
ארץ׳ אלא היא כמו ארץ ׳
עדרת׳ כמו וחלדי כאין ׳
נגדך׳ והאזינה תוכחה שהי׳
בקרוב׳ ואמין ומשה רבינו׳
ותשמע הארץ׳ גם בני אדם׳

הן אנשים הנכבים׳ גם בנ׳
אדם הם אנשים עשירים
למה אירא בימי רע ישים
אדם כלכן ואומר למה אני
חוטא ואירא ביום המיתה
וביום הדין והעון עקיבי
יסובבני׳ ויהיה חבלים לה׳
דין עון עקיבי שכעין הה׳
ההולכים לעדי יסובבני׳ הם
הבוטחים על חילם׳ אח לא
פדה תפדה איש׳ האח לא
יוכל לפדות אחיו מן ה׳
המיתה׳ שיום הוא חולך
נטוי למות ואחיו בריון ׳
והבויו עליו מיתה אינו יכ׳
יכול החולה להשיבו נילך
בעדו איש אומ׳ גם בני אדם
הראשון כאומר גם בני הא׳
האדם בני יעקב׳ שנקראו
איש הם כאומר כל ישראל
ואזה על הפתרון הראשון
יחד עשיר ואביון׳ למה
אמר בעשיר ובאביון על
שהזכיר יום המות ויום ה׳
הדין׳ כאומר העשיר אינו
יכול להנצל בעשרו וגם
העני כמו כן אינו יכול להנצ׳
ויקם בענין לרחם עליו ר׳
ישל אלמנתו ויתומיו שנש׳
שנשארים עזובים ודלול׳
ודלולים יחד בזה הדבר
העני והעשיר כאחד הם
נדונים׳ למה אירא׳ דאג׳
אח לא פדה׳ אינו מן האח׳
אלא כמו האח האח׳ איש
לא פדה תפדה נפשו מן ה׳
המות בעשרו׳ ולא יוכל להת׳
כופר נפשו לאלהים׳ ואם היה
עשיר נותן פדיון נפשו ואם
היה מן העני אלא הישועה
הקב״ה במות׳ ואם יבא העשי׳
לפדות עצמו׳ ויקר פדיון ׳
נפשו׳ והוא ומנע לעולם׳
ולכך אמ׳ יחד עשיר ואביון

והעשיר ידמה בלבו שיחיה
לנצח ולא יראה השחת ולא
יבין ולא ישים אל לבו המות
בעת שיראה כי חכמים
ימותו כמו הכסילים ולא
יועיל להם עושרם כי ימותו
כמו הכסילים כי לא יועיל להם
חכמתם בשעת המות׳ וכך
העשירים ימותו ולא יועיל
להם עושרם כי לאחרים
יעזבו חילם ומשכנותם לע׳
לעולם׳ ואחר מיתתם קראו
בשמותם ואמרו איה פלוני
ועשרו׳ קרבם׳ כמו קברם׳
והוא מן התיבות ההפוכות׳
כמו כבש כשב׳ אדם ביקר׳
אדם ביקר עשרו ביום ש
שיבא עליו לילה לא יותר
לעת ערב אפילו שוה פרוט׳
ולא ילין עמו עשרו׳ נמשל
כבהמות נדמה׳ כי הבהמה
לא תדע במה תכשל עד
שתפול במכשול הפח׳ כך
אדם לא יבין עד שיפול בו׳
ולכך אדם נדמה לבהמות׳ זה
דרכם של בני אדם שעוזב׳
לאו׳ וכשימותו ילכו בענם
בניהם אחריהם יסבלו העון
ויאחזו בפיהם׳ כדרכם והתרו׳
את עונם׳ ואחריהם כמו כמה׳
וכמו לא לאחריתו ולא במושלו׳
ירצו בפיהם סלה׳ כמו את
תרצה הארץ׳ כענין ושאול
שתו׳ זהו פירושו כענין ואת
ירעו וירדו בם בכל יום אדם
לשחוט ולאכול והם כישר׳
כהגיון הכת׳ וירדו בדגת הים
וכעוף השמים כך כל בני אד׳
שתו ועירת ראותם לבלות
בקבר׳ מבלי בית לו׳ איש אומ׳
ויזרים׳ האליך שישלח הקב״ה
לבלותו ויזבול לו׳ משולח לו׳
כלומ׳ מן השמים אך הקב״ה
יפדה נפשי מיד שאול׳

כי יקחם לגן עדן· ולכך אל
תהיה כי יעשיר איש· כי
לא ירד אחריו כבודו· זה ד'
עושיר· כי נפשו בחייו יכריע
חטאיו· ובחייו יעשה טוב·
ונפשו ונפש יודו לה'· אז ת'
תטיב לה'· אז תטיב לה' מע
מעשיך ונפשו תבוא עד דור
אבותיו במותו זכות· כי אחר
שימות לא יוכל לעשות זכות:
כי לא יראה אור זה העולם
לנצח ולכך אדם ביקר עשיר
עד שיעשה העשר ולא יבין מ'
ידיו ולא ילין עמו· ולא ישתיי
ישתייר בידו ואע' כי יום
הטוב והצדק שעשה··
מזמור לאסף אל אלהים
ה'· זה המזמור אומרו על
יום הדין· ליום הדין יקרא
הקב"ה לארץ ותפתח פיה
ויבאון כל הת' ישר' לירושלם·
יבא אלהי' ואל יחרש ואש
לפניו תאכל· כהגון ישעיה·
הנה ה' באש יבא· יקרא אל
השמים מעל ואל הארץ לדין
עמו· בעת שידין עמו ויאמר
להם הקב"ה אספו לו חסידיו
ישר' שכרתו עמים ברית עלי
זבח· כהגון הכת' הנה דם
ברית אשר כרת ה' עמכם·
אז יעידו שמים צדקות שלו·
כי אלהים שופט זה ישפיל וזה
ירים· הוא שופט סלה· וכך אמ'
אסף לישר' שמעה עמי ואדבר
ישר' ואעידה· כבר העיד
הקב"ה בך ואמר אלהים אלהיך
אנכי לא על זבחיך אוכיחך
הואיל וכרת עמכם הקב"ה בר'
וצוה אתכם להקריב עולות
וזבחים ליום הדין לא יוכיחך
על הזבחים· כי הארץ וכל
אשר עליה לה'· זבח לאלהים
תודה· הודאה לאלהים טוב
מזבח· אז תקראני ואחלצך·

ולרשע אמר אלהים· אז ליום
הדין יאמר הקב"ה לרשע
מה היה לך לספר חקי ולא
אותם כלי לקיימם· ואותך
שנאת אותם ומוסר· כל אלה
הרעות עשית והחרשתי·
דמית הצדיק לעמוד
ואמרת היות אהיה כמוך
כמו הצדיק ליום תוכחה·
ועכשיו הנה יום דין אוכ'
אוכיחך על זאת ואעריך
לפניך כל מעשיך· בינו נא
זאת אתם שוכחי אלוה· כי
ליום הדין אטרוף ואין מציל·
אבל תשים לעמוד דרך
לכבדני בזבח תודה אראנו
אותו ביום הדין בישע
אלהים·· למנצח
מזמור לדוד· כמשמעו· כ'
בבוא אליו נתן הנביא· הן
אמת חפצת בטוחות· ה'
האמת חפצת בתוך הכליות
של אדם· ובסתום הכליות
יש חכמות האדם ועצתו·
כי לא תחפוץ זבח ואתנה·
הקב"ה אינו רוצה ובכן אמ'
לא זבח ולא מנחה· אבל
הזבח שרוצה זהו רוח
שבורה·· למנצח
על מחלת משכיל לדוד· זה
המזמור כמשמעו· מחלת
כמו מחול· וזה המזמור על
גוג ומגוג על האומות שיעלו
עמו לירושלם· כמו שפתרע
הפתרון של מעלה· כלו כג'
כמו לא תבינ· וכמו והוכג
אמור ומשפט· שם פחדו
פחד· לא היה פחד באותו
העולם· כי אלהים יפזר
הגוים החונים על הר ציון·
ותביש אותם כי אלהים
מאסם בשוב ה' שבות
עמו·· למנצח
משכיל לדוד· בבוא הזיפים

כמשמעו: למנצח בנגינת
משכיל לדוד· זה המזמור
אמרו דוד בעת שקם עליו א'
אחיתופל ובכל מלכותו בענ'
בעצתו עם אבשלום· האזינה
אלהים תפלתי· אריד בשיחי
ואהימה· כמו אשתוחח בשיחי·
כי ימיטו עלי און· כמו יטעו·
ואומר מי יתן לי אבר כיונה
אברח ארחיק נדוד אלין במ'
במדבר לעד· אחישה אומר
בלעתי· מרוח סועה מסער·
כמו נוסעת בלע ה'· פלג לשונ'
בלע ה' אותם ובלבל לשונם כי
ראיתי והם חמס וריב בעיר·
כי לא אויב מאומות העולם
יחרפני· ואשא· וגם לא שונאי
מגוים הגדיל ואסתר ממנו· אי
אלא אדם כמו נפשי· אלופי
ומיודעי· כמו הוא העזבת אלוף
נעוריה· אשר יחדו נמתיק
סוד הייתי ואומרים תורה בבית
אלהים נהלך ברגש· נהלך כמו
במהירות· ישימות חזר דוד
לקללם· ואומר ישים מות עליהם
כי יש בתורה חסידיה ודבקוה
ולא בגו ונראות כהבה אחת
והם שתים והרי מקינתו ישי'
ישימות· הפעיליים הרבים·
שלומות· פדה בשלום נפשי א'
מקרב לי· כי ברבים
הראיתי אותם ושמעתי רבים
ושרים אז היו עמדי ישמע
האל ויענם עלי ויענם ישוב
ויושב קדם והוא סלה לעד· א'
אשר אין חליפות לא לעשר
לעשירים והם בטוב כל ימיהם
ולכך לא יראו אלהים שלח
ידיו אמר דוד על אחיתופל
כי בעצתו עשה אבשלום א'
אשר שלום היה בינו ובין כל
ישר' ובכל מלכותו שלח ידיו
בשלומיו של הק' ויחלל בריתו
ה' ובכל מלכותו· כאומר לא

תענה על ריב ושנאת. בקש של
שלום ורודפיהו. חלקו וחמאות
מחמאות פיו. כמו חמאה רך
ולבו למלחמה. דבריו רכים אך
משמן והמה פתיחות. כמו פ
חרבות. כמו ורעו את ארץ א
אשור בחרב ואת ארץ נמרוד
בפתחיה. אומר לו הקב"ה דוד
השלך על יי' יהבך. כי הצדיק
לא ימוט לעולם השיב דוד
ואמר ואתה אלהים תורידם
לבאר שחת וגו'. ד"א ואתה
אמר כשיחי. כמו וירדתי על
ההרים. והמזמור זה אמ' דוד
על שאול שהיה רודפו. כי לא
אויב יחרפני. החרפה הזאת
לא יעשנה לי אויב ואשאות
העולם שישבע. אלופי. חכמי.
כמו אלוף נעורי אתה. על
אחיתופל אומ'. שאמר ואנו
שנ דברים. אשר יחדיו נמת'
נמתיק סוד בבית אלהים נהלך
ברגש כשהיה אומר תורה היה
אומר יחידי. או לב' יחדיו נמת'
נמתיק סוד. וכשהיה הולך
בבית הכנסת היה סומך על
חבירו אומר לו בבית אלהים
נהלך ברגש. אומ' לו הקב"ה הש
השלך על יי' יהבך. כי הצדי'
לא ימוט לעולם. השיב דוד
ואמר ואתה אלהים תורידם.
למנצח על
יונת אלם רחוקים זה המזמור
כשהושבו על אנשי גת. יונת
כמו חרב היונה ומין לאולם.
כמו גבורים וכמוהו האומנם
אלם צדק תדברון. והיסוד כמו
אילי הצדק הם ליי'. כמו אלים.
וזה פירוש הפסוק על אומנות
אנשים רחוקים מארץ רחוקה
משאחזוהו בגת. יגורו יצפינו
ענין אסיפה כמו אוגרה בקיץ
ובית זונה יתגודדו יתאוספו
אלי ואורבו וישמרו דרכי ול

ולא כרעי עקיבי. דרכי כמו מ
ועקבותיך לא נודעו. על און
פלט למו. על האון שבידיהם
לא יתמלטו להם אלא פורעים
כמו תורידם אלהים. נדי ס'
ספרת. השגת ותלי' אתה ספ'
ודמעתי שימה בנאדך. כמו
נודות היין. ד"א נדי ענין
גלות. אומרת כנסת ישראל
לפני המקום נדי ספרת גלות
וצערים וגלות בבל. כחשבון
היו וקורס שהגלינו לשם ספ'
ספרת אתה שימה דמעתי
כמו הגלות. שאנו בוכה ומתח'
ומתחננת. בשועתך אליך
ובשועתי. שנ' הושיעה אליך
ועננו. בנאדך כנודך על
שאמר רועה ענין ליחוח
הזכיר נודך כי כן יישר לדבר
הלא בספרתך. בתורתך ש
שהורשתנו ויימנו חשבון
הגליות הראשונות ואם עתה
להשיב שביתנו כהגון שכת'
שבתורה ושב יי' אלהיך את
שבותך ורחמך. ד"א יונת אל
אלם על האומה שעשים
לו הגבורים הרחוקים מיי'.
ודומה לו אלם צדק תדברון
וכמו אלים כי שופטי שוכני
לאחיי. כמו השופטים על
עבר הירדן. וכמו וכעבר ישי'
ישאון על אויבים בחזק. כמו
ומורים ידברו. יום אירא אני
אליך אבטח. כשאירא אני
מכלום אליך אבטח. קוו מ
נפשי. כמו שקוו לעד נפשי
על און. בעלילה. נדי כמו
נע ונד. הלא בספרתך. הלא
אתה תספור אותם. באור
החיים. בארץ ישר לכשאגיע
לכשאני יוצא מיד הפלשתים
אשלם תודות לך.
למנצח אל תשחת לדוד
מכתם. בבל ויקום שאתה אני

אל תשחת כמשמעו. גדול היה
גומר עלי. אוקרא וגו' שיכרתו
מן העולם על הרעה שעשים
לי. וחכרו יגמור נא רע רשעי'
עורה כבודי. הכבוד שאוהב
עבוד להתל' ... לי ועורה
אותו ואני אעירה כשחר
הנבל וכינור ואומר לך. לדוד
מכתם. לדוד טבע. מכתם.
נחתם. ישלח משמים ויושיעני
ויושיענו. כי שואפי חרף סלה
לביאים אשכבה. אשכבה בתוך
עם להטים. בני אדם. אשיט
בני אדם עלי. שיניהם ולשונם
כמו חנית וחצים וחרב חדה.
וכן אומר דוד לשאול אם בני
האדם יאמרו הם לפני יי' על
עורה אתה יי' כבודי עורה
ואעירה כשחר ואומר לפניך
נבל וכינור.
למנצח אל תשחת. גם זה
המזמור כמשמעו כמוך
ואעלה. האומנם אלם צדק
כמות אותם אנשים היה
לכם לדבר צדק ולשפוט בני
אדם כצדק. אבל אתם כלב
עולה תפעלון בארץ ישקלון
ידיכם חמס. זורו רשעים. מ
הרשעים מרחם אותם זרים
הם לעשות ובטן. ידברו כזב.
חמת למו כדמות חמת נחש
זה הענין כמו פתן חרש יאטם
יאטם אזנו. ולא ישמע לקול
מלחשים ולא לקול חובר
חברים מחוכם כמו חובר חבר
חזר דוד לקלל. אלהים הרס
שינימו בפימו. אלו הרשעים
שהם ככפירים ומלתעות
נתץ יי'. ימאסו כמו ימים
ואלו לא יבינו ידרוך בם חיציו
הקב"ה כדי שישלחו מן העולם
כמו שבלול ימס. כשבלולת
חיים ויהיו כנפל אשה ולא חזו
יראו אומר השורש בטרם

יבינו סירותכם אטד׳ ויאמר
הרשעים לקוצים קטנים ש
שהן רכים אך בטרם יבינו
ויגדלו הסירים ויהיו אטד
גדול קוץ רע. כמו שר׳ הזאת חי
בחרון ישערנו הוא קודם ש
שיתחזקו ויעשו הוות גדולה
העולם אז ישמחו צדיק כי
יראה נקמה והם פעמיו יר׳
ירחץ בדם הרשע ויאמר
בני אדם באמת הצדיק יש
פרי ומעשיו יראו והאלה׳
שופט בארץ. דרך ואומרו כי
אים. לשון הוספה הוא. ינלי
ש הוא הנפעל. כמו ואר יקום
ידרוך חצו. חיים חרוך
יעשו כאלו היו כחתים
פעמיו ירחץ בדם כענין שנ׳
תמחץ רגלך בדם.

למנצח אל תשחת.

גם זה כמשושע אתה אלהי׳ מ
ישר׳ צדיק. אתה עתיד להק׳
להקיץ לעתיד לבוא ולפקוד
כל הגוים על עונם ואל תחון
אותם ליום הדין כך עשה
באלו הרשעים שלוחי ש׳
אותי לפני שאול. ישובו לע׳
לערב ישובו לערב לפני שא׳
שאול ויהמו על כלב. ויסו׳
ויסובבו עיר. הנה יביעון בפ׳
בפיהם. רמות וגם שפתותי׳
חרבות. ויאמרו מי ישמע.
זה הפלשתים. שאין אומר
בסתר. ואתה ה׳ תשחק
דבריהם תלעג להם כי אתה
תבין כל סתר. וכך תלעג להם
לכל הגוים המחללים עזו.
אתה ה׳ עוזו של שאול כל
הימים שהיו ומשוח ואש
ואשמור ימינו ואני אשמרה
ידי בו. כי אתה משגבי אלה׳
ישעי. יקדמני כעת צרתי.
ואראה נקמה בצררי אל

אל תהרגם. אחר לגלל אותם
הפלשתים האומרים לשאר
לשאול הנה דוד מבקש רע׳
רעתך. אתה ה׳ אל תהרג׳
אלו הרשעים אלא הניעם
בנעות והורידם מעשרם׳
כי אם תהרגם ישכחו וישכ׳
וישכחו עמי מעשיך בהם׳
ואם הם בנעות ויראו אותם
וישבחו אותם לשוחד. כי אז
אותה ונענעו ויזכרו בגאוותם
בחטאת פיהם ודברי אודות
שפתם כי לעולם אלה וכחש
יספרו. כלם בחימה ואינם
וידעו כי אתה מושל ביעקב
ובכל אפסי ארץ. וישובו
לערב הוא ימינו ואוכל
כלבים. ואני אליו אם לא
ישבעו. ואני אשיר עזך
וגו׳. עזי אליך אז כעת ואלה
אלהותי כי אתה משגבי או
אלהי חסדי. אם לא ישבעו
ואינן כמו ואינם.

למנצח על שושן עד׳

שושן כמו עשן אלא דוד
למנצח על עדות ישן שא׳
בין יעקב ובין לבן בהר
הגלעד. בהצותו את ארם
נהרים עבר על הברית ואל
ועלהם בארם. לפיכך נפלו
מישר׳ ששת אלפים ובכה
ואמר אלהים זנחתנו פרצ׳
פרצתנו ואחר כך שב
יואב והכה ואדם שנים ע׳
עשר אלף. והו של מלחים
אחר ויעש דוד משובו מה
מהכות את ארם בגיא מלח
וכל ששת אלפים מישראל
עם שנים עשר אלף שנפלו
מאדום. ועשה לו שם שאו
שאותה עשר אלף. ענין זה
אחר. זה המזמור אמ׳ דוד
ללמד לישר׳ עבין הגלעד׳

והגאולה. כהגיון הקב״ה למש
למשה. וללמדה את בני ישר׳
ישר׳ שיאמרו כפיהם. אז דוד
זה המזמור בהתקבצו עליו
ארם צובה וארם נהרים ע׳
מרבת בני עמון ונפחו ישר׳
ונבזה ידם עליהם וישב יואב
יואב משם והכרית כל זכר
מאדום. אז כשראה דוד יד
ישר׳ נוצחת על האויב זכר
אשר יהיו אפס עצור ועזוב
בארץ ואויביהם. ואמר אלהים
זנחתנו פרצתנו במלות אומה
השובב לנו. הכבת השובבה
הרעשתה ארץ ישר׳ ועזבת
ורפאו שוברה כשבריה במעת
מטה. פנימה אין לו דומין
במקרא כי אם לפי העניין
הראיתה עמך קשה במלות
והשקיתנו יין תרעלה במעת
הגאולה תתן ליראיך נס
כל שומע יתנוסס מפני האויב
ואומר שתעשה לעמך לנס
לנסות כל אומה למען יחלצון
ידידיך הושיעה ותושיענו ואו׳
ואומר התחיל לספר שלו וגו׳
ועונגו. ואמר אלהים דבר בקדש
אעלזה כמו שבועה כי עוד
אשמחה ואעלזה ואחלקה
חלקים משלל הגוים שכם כמו
חולק. כמוהו שכם אחד על
אחיך. ולעברו שכם אחד
על אחיך. ולעברו שכם אחד
ועמק סכות אמדד. כמו וי׳
ואמדד בחבל. ועמק סכות
כמו עמק עברי ושכורים׳
שהם דמויות הגלוים כהגוי
הכת המיוחם המיוחס בעמק
החריך. סוכות דמויות. כמוהו
עשו את סוכות בנות ואת
סוכות ואלהם. דמות ואלך
שלהם. וכמו תסוכני בבטן אמי
אמי. עשית לו דמות ותבני

בכבוד אדום׳ כזה ענין אומר
ישעיה׳ וחפרה הלבנה ובושה
החמה׳ ויבושו ויחפרו עובדי
חמה ולבנה׳ כזה ענין עניין
פוסות׳ ענין עובדי פסולת
אחר דוד לומר תחיית המתים
האלהים ולבקש רחמים על
שלשה שעשו טוב עם ישר׳
ובאחריתם חטאו לה׳ אומר
לי גלעד׳ כנגד יאיר הגלעדי
בן מנשה שהיה צדיק תחל׳
אחר גדעון בן יואש שעשה
טוב עם ישר׳ ונלחם במדין ה׳
ועמלק והושיעם׳ ובאחריתו
החטיאן כשאול ואהם ואיש שם
עם שלו׳ ויתנו לו ויעש אותו
אפוד ויזנו אחריו כל ישר׳ ולכך
אומר לי גלעד ולי מנשה שיהיו
עמי בתחייתי׳ ואפרים לפני׳
אפרים מעוז ראשי׳ ובנות
יהושע שהיה מבני אפרים
והיה מעוז ראשי בהלחמו
מלחמות ה׳ תעלה עמו ויענה
אחר אפרים שעשה עלי
והחטיאו את ישר׳ והיה אלה
מכנים אורחים ועושה צדקה
הרבה לעניים׳ מבקש עליו ה׳
רחמים׳ יהודה מחוקקי זה
אחיתופל שהיה רב וגדול וה׳
מחוקק ביהודה׳ ולכך אומר
מחוקקי שהיה מכנה עצמו
דוד בתורה׳ כאומר אשרי
יחדיו נמתיק סוד׳ מבקש ע
עליו רחמים׳ אחר זמר איך
יכבשו ישר׳ את הגוים לימות
המשיח ואומר מואב סיר
רחצי מושלך ובטחות ד׳
הרחיצו עליהו כענין ישע׳
כי תנוח יד ה׳ בהר הזה ונד׳
מואב תחתיו ועל
אדום אשליך נעלי ועלי
פלשת אריע׳ כענין הכתוב
ועפו בכתף פלשתים ים׳

יחדיו יבוזו את בני קדם׳
אדום ומואב משלוח ידם ובני
עמון משמעתם׳ ועם לשון ים
פריסה מצרים והנה ונגלה
עמה׳ בכתף מזו ואחוז׳ ונגול׳
מזו אל כתף ים כנרת׳ אמר דוד
מי יובילני מי ינחני מארץ אל
אדום׳ שהוא עיר מבצר׳ הלא
אתה אלהים תבואינו לשם אח
שזנחתנו בגלות׳ ולא יצאת
בצבאותינו ועכשיו הבה לנו
עזרת מצר׳ כי הגוים הבט׳
המבטחים בלוד אשה׳ ששו
ששוא תשועתם כי לא יוכל
להושיענו׳ אבל באלהים נעשה
חיל׳׳ למנצח
על נגינת מזמור לדוד׳ גם זה
סמוך לעיל׳ וכבר בו יציאת
הגלה וביאות הגאולה ואומר
המשיח׳ שמעה אלהים רנתי
בגלות ואקינה הארץ שהייתי
שם בגלות׳ אליך אקרא בע
בעטוף לבי מארץ האויבים
שהם רמים וגבוהים כצור
גבוה ממני׳ שלא יכולתי לינ
לינצל מהם תנחני והניחני
כי היית מחסה לי ומגדל בי
ומעוזי מפני האויב׳ אגורה
באהלך עולמים במה שתגא׳
שתגאלנו כי אתה שומע לק
לנדרי׳ ונתת ירושת יראי ש
שמך ימים על ימי מלך תוסי׳
תוסיף שנותיו דור ודור ישב
עולם לפני אלהים׳ חסד ואמת
מן ינצרוהו הקב״ה ל׳ אותו
כמו אשר מינה את מלכם
ומניתי אתכם לחרב׳ ויימן ה׳
אלהים דג גדול׳ כן אזמרה א׳
אזמרה שמך לנצח לעד לש׳
לשלמי נדריי יום יום׳׳
למנצח על ידותון
לדוד׳ גם זה המזמור נאמר
על הגלות אך אל אלהים דומי׳

בגלות ממנו יהיה ישועתי כי
הוא צורי׳ עד אנה תהותתו על
איש אלו ישר׳ כהגון על עו׳
המזמור׳ על איש ואינך תהו׳
תהותתו׳ כמו הוותם תרצחו כל׳
כולכם׳ ואתם עליהם כקיר
נטוי וגדר הדחויה להדוח׳
אותם׳ אך משאתו׳ אך ומפחדו
של ישר׳ במעט שיפחדו בגלות׳
ואיך נתיעצו עליהם להדיחן
כדי שירעו בדברי כזב׳ כל
יחד ואהם בפיו יברכו וידברו
טוב ובלבבם יקללו סלה׳ אך
לאלהים דומי נפשי׳ דומיה
נפשי׳ דומיה לאלהים כי ממנו
תקותי׳ על אלהים ישעי וכבודי
על הגאולה הוא צור עוזי ומ׳
מחסי באלהים׳ ועכשיו עם
ה׳׳ בטחו בו בכל עת שפכו לפ׳
לפניו לבבכם בתפילה׳ אלהים
מחסה לנו סלה׳ כי הבטחת׳
בן אדם הבל ומכזב דברי הם׳
אם ישקלו במאזנים אלו חיי׳
אדם׳ שיראו מהם הבל׳ ולכך
אני׳ אל תבטחו בעושק ובגזל
אל תהבלו עושר אדם אם
ירבה׳ אל תשיתו לו לב כי הכל
הוא׳ אחת דבר אלהים׳ אחת
ברית דיבר אלהים פעם אחת
בהר סיני ושניה השמיענו
משה בערבות מואב׳ כהגון
מלבד הברית אשר כרת אתם
בחורב׳ כי עוז לאלהים ולך ה׳
חסד׳ כי אתה תשלם לנו כמו
שסבלנו בגלות על קדושת ש׳
שמך׳ ד״א עד אנה תהותתו כל
כנגד האויבים שהם כקיר
נטוי׳ ויפלו ומכשילים מפני ה׳
והם מוכנים לרעה׳ אך משאתו
יעצו להדיח שמשאתו של
הקב״ה כשייסר את ישר׳ הם
יעצו להדיח ויאחד השם
מאויבים לגלות׳ שרים יעוד׳

אדם במאזנים הוא ומ"ר
אחד ומחשבותם ומ"ר אחד
הכל יחד הבל הוא אל תבטחו
בעושק או' המשורר כנגד
ישר' שאינו בגלות שדרך
רשעים עלחה שלא יתחרו
בהם ויעשו כמעשיהם. אחת
יען הנכסים שיתרבו מאו'
תבואה. אחת דבר אלהים זה
הזהרו מגעליכם לקיים התור'
והמצוה שפעם אחת דבר
אלהים התורה ושמענו מפי
משה פעם אחרת כאשר כת'
ואלכר הברית אשר כרת אתם
בחרב. ואלה כל אות' כי עוז ל'
לאלהים שיתחזק הקב"ה עליה
ואם היו עוברים עליה לומר
להם אלה עברתם על התורה
ששתי פעמים הזהרתי אתכ'
שלא להיות לכן פתחון פה
שאתה תשלם לאיש כמעשהו:
מזמור לדוד
בהיותו במדבר יהודה זה
המזמור משורר כמה הנ'
כחוש כן בקדש חזיתך ול'
ולכן בבית המקדש אראה
עז כבודך. כי טוב חסדך מכל
חיי האדם. ואם תעשה עמי
חסד שפתי ישבחונך. ולכן
אברכך כל ימי חיי ואשא כ'
כפי בהתפלה לשמך. וחסדך
תשבע נפשי כמו חלב ודשן
והמה שיבקשו נפשי לשואה
יפולו. ויבואו בתחתיות ארץ
יגירוהו על ידי חרב. שנאין
כרת כמו והגירם על ידי חרב.
מנת שועלים יהיו. חלק ומני'
מעיינם. כי יסכר. כי יסגר. כמ'
ויסכרו אם זכרתיך בשבוע
שאזכרך על יצועי כי תמי'
תמכה ימינך. לפי שתמיכתנ'
דבקה נפשי אחריך. והמלך
ישמח באלהים יתהלל כל
הנשבע בו. בשכלו שמו או'

שכן דרך בני אדם שנשבעים
באמת במלך. ואמיתי לכל'
לכשיסכר פי דוברי שקר
הולשין. למנצח
מזמור לדוד גם זה המזמור
משורר כמוך ועל. שוע
א' קולי בתפלתי. הנה השומר
יחזקו למו. ויחזקים לעצמם
דברי רע. יספרו לטמון מוקש
מוקשים. לעיני ישר' ואומרו
כשיפלו במוקשים שלנו מי י'
יראה. יחפשו עולות כל היום
יבקשו עולה ואומרו נבזין ז'
ועברית בקש ומבקש כמו ו'
ויחפשו ולא ימצאו את התרפ'
וקרב איש וקרב אותם האיש
ואותו לב עמוק. ויחשבם כל
אלה הרעות. ירם אלהים חץ
פתאום. ויהיו חיצי אלהים מכת'
מכתם ויכשילוהו. ואותו המוק'
המוקש והמכשול. שאומרו
לשונם עליהם יחזור. כל
ראיהם יתנדדו ויהם. כענין ל'
השומר כל רואיך ידוד ממך
ויראו כל בני אדם ויתנו של'
שבח לאל. וישכילו ויכירו ויג'
ומעשהו אז ישמח הצדיק
במראותו נפילת הרשעים ואם
בא' דבר אחר שאדברים דב'
דברים קשים עלי. אל שיאל'
יחפשו עולות. שוער חפש ו'
ומחופש. ויחפש חפש ומחו'
ומחופש העולה ומשתבחין ל'
מעצין ואומר. תמיד מן הארץ
הצדיק והיה חכמים להרע'
בקרב איש ולב העמוק. ואדם
הם מחשבים לרעת. וירם
אלהים מכשילהו עליהו לשונם.
שישוב עליהם בראשם וכל
זה בשכלו שמו או' "
למנצח מזמור לד'
לדוד שיר. לך דומיה תהלה.
לך תיחשב תהלה אלהים בציון
אשרי אדם שתבחר בו ותקר'

ותקרבו לאויתך ישכון חצריך
ואנו נשבעה בטוב ביתך וכה'
ובהיכלך הקדוש. אותה הוא
נוראות בצדק תענינו אלהי יש'
ישענו. כי אתה אלהי ישענו
ואתה מבטח כל קצוי ארץ ו'
ושכיני במאי הים שהם רחו'
רחוקים. משביח. ומפליא שאו'
שאון ימים גליהם וכל המון
לאומים. וייראו יושבי קצות
ומאותותיך כשיראו תמיהות
השמים ותמיהות הערב והבק'
אז תרנן לשונם. פקדת. כשתפ'
כשתפקד הארץ ותפקוד בגשמי'
ותשקה אותה אז תרבה עשר'
ותכין דגן ולכל טוב. ובגשמי'
תבונה תלויה. כיקש דוד על
הארץ ואמ' רוה לתלמי הארץ
ותנחת גדודיה. וברך עליהד'
ברביבים. לבשו שדות העין'
כרים שדות. וכמוהו אייבר'
ויעזרו. אייבריכם ובוריכם.
רבו לך דומיה. לך נוה ודומיה
התהלה אלהים בציון. קדוש
היכלך נשבעה בטוב ביתך.
והיכלך שאתה קדוש נוראות
אתה שעשה נוראות. מבטח
כל קצוי ארץ. שתעזור כל
העולם סלה. ומכירו יבטח כי
ימה וכארץ שלום אתה בוטח.
ומוצאי בקר וערב תרנן. שאז
שאתה משובח בפי בני אדם.
כשיראו ומעשיך שתעזור ארץ
עליהם שמש ביום וירח וכוכ'
בלילה. פקדת הארץ ואתה
פוקד הארץ. לפי שפלוג מלא
מים הוא. והכל בידך. תכין ד'
דגנם כי כן תכינה. למשתבן
הדגן ואיד ברואת. תבין הארץ
תלמיה רוה נחת גדודיה. שת'
שתנוח גדודי הארץ והם
האנשים שעליה. ואיש אומרי
גדודיה כמו גדותיו ומעגליך
שהיו שכיל לבני אדם לבשו כ'

רב׳ מבשרות ציון ומבשרת
ירושלם בשעת שיבאו יבאו רב
ויבואו על ירושלם. מלכי צבאו׳
צבאות. מלכים שיבואו עם גוג
ומגוג. ידודון ידודון. ינוסו מ׳
שיאמר ונגער בו ונס ממרחק
ונות בית תחלק שלל. כנסת יש׳
ישר׳ תחלק השלל כמו שאמ׳
וחלק שללך בקרבך. אם תש׳
תשכבון בין שפתים כשתש׳
כשתשכבו ותרדו בבנין ה׳
הלוים. כנפי יונה נחפה בכ׳
בכסף. ואברותיה בירקרק
חרוץ. יביאו לכם מנחה כסף
וזהב. בריאות עופות בריאות
יונה ושאר עופות שיהיה
הט׳עה וזהב ירוק שמראין
אותו וחוילה ירוק הוא כמש׳
כמשב׳ וזהב הארץ ההיא טו׳
עד שיאופין אותו ונחזור לזה
הענין ואחבירו של שפתים
שהוא בנין. והשפתים טפח
אחד ואחבירו של חרוץ שהוא
זהב ותנכר כסף בעפר ואח׳
וחרוץ מוטו חוצות. בפרש
שדי לכשישבור הקב״ה המלכ׳
שיבואו לירושלם עם גוג ומג׳
ומגוג. תלבינם כשלג ויעשו ה׳
פחד של ישר׳ על כל העמים
מושר עשה כשונם על ישר׳
ויצלמונה שאור הכת׳ ואחל ה׳
הת פחדך ויראתך ואחבירו
פרש אין להם ופרוש לרעב
לחודך שפתחנו שבור ומפני
ומפתך ותן לענ׳ הר אלהים
הר בשן. הר ציון שאחד
אלהים לשבתו אוונה למושב
לו. יהיה הר גבוה ולמה תרצון
כמו ולמה תרקדון הרים גבנ׳
גבנונים כנגד האומות אומ׳
ה׳ בם ישבו הקב״ה ולהחב׳
בעים ההם עם מלאכים כמו
שירד בסיני עלית למרום
למרום כנגד ישר׳ אומ׳ עלית

לגדולה לקחת מתנות שיובילו
שי לירושלם האומות. אדר׳
סוררים לשכון יה אלהים הגוים
שאומרו מן המלחמה ההיא
יתגיירו לשכון תחת כנפי הש׳
השכינה. למות תוצאות של׳
שיכה הקב״ה האומות מע׳
מעיינן. הרים גבנונים גב׳
גבנון מלמה גדולות ואחרית׳
קדקד שיער הקדקד עם
השיער. מבשן אשיב. ישרא׳
שאתם ביערים ובמצולות
אחיים הקב״ה תמחץ רגלך
שיטו ישר׳ ברגליהם האומות
מהרגם מאותם הדם שיהיה
מנחו מן האויבים. ילוקן אותו
לשון כלבי ישר׳. ראו הליכות׳
אלהים. הליכות אלי מלכי בקדש
זה המזמור כי על כמין ירדו
במקהלות ברכו אלהים אל יע׳
צוה אלהים עזך. כנגד ישרא׳
אומ׳ המשורר. זה המלמד
אלהים צוה לתת לך עוז אלהים
כנגד הקב״ה אומ׳ זה המלכות
אתה אלהים פעלת לנו מהיכלך
על ירושלם בנות היכלך
תעשלת ירושלם. גער חית
קנה. גער מחנה של מצרים
שהוא משענת קנה לישרא׳
עדת אבירים אילו בני אדום
בעגלי עמים אילו כשדים
מיז טנ׳שם ירעה גבל מית
מתרפס ברצי כסף. לשון ה׳
הנעה כמילך התרפס שיב
שימעט ויביאו את הכסף ה׳
ברצונם. בזר עמים המשין
שהיו מפזרים הגוים לעש׳ ה׳
יחפצו מלחמ לעשות הקרבות׳
יאתיו חשמנים יביאו אל
אנשי חשמונה ואנשי כוש
ותריץ קרבנותיהם לאלהים׳
ימען לאלהים. זה המזמור
קול ה׳ יחולל אילות׳.
למנצח על שושנים

לדוד. שושנים אילו ישר׳ וזה
המזמור אומר לפי על הגלות׳
הושיעני אלהים כי באו מים
עד נפש. ראיה האומות למים
עמוקים. כמו אומר באות בשוש
ובמים. וכת׳ כי תעבר במים אתך
אתך אני וגו׳ יגעתי בקוראי ה׳
מחר גרוני. חשכו עיני מחכה
מן הגלות. ובכל זאת תוחלתי
לך היא. רבו משערות ראשי ש׳
שונאי חנם. עצמו מצמיתי אויבי
אויבי. אומרים עלי שקר
אשר לא גזלתי טעלים ומיטן
כל זאת על רוב חטאותי ואש׳
ואשמותי. כי לא נכחדו ממך
ואל יבשו בדברי קוויך בגלות׳
ולא יכלמו בי מבקשי אלהי ישר׳
כי על קדושת שמך נשאתי
חרפה בגלות. וכלימה כסתה
פני. מוזר הייתי לאחי בני
ישמעאל ועשו׳ לבני אמי לעש׳
לעשו. כי קנאתי על בית
המקדש ולא הייתי מקבלים
אותן. כהגון הכת׳ לא יבואו
בקהל ה׳ ישא זאת הקנאה
מלוע האויבים בגלות. ואבכה
בצום נפשי ותהי לחרפות לי ישי׳
ישיחו בי משעריהם ותהי׳
לשיחה ולמשל ולשנינה. בכל זאת
תפלתי לך ה׳. ענני באמת
ישעך. הצילני מטיט. רויה
האומות לטיט ולמים עמוקים׳
וכך אומר אל תשטפני שבלת
מים ולא תבלעני מצולה ואל תאט׳
ואל תאטר עלי באר פיה. חרפה שברה
לבי ואנושה ואקוה לנוד
ואין ולמנחמים ולא מצאתי. ויש׳
כמו לקוץ. כמוהו טרדו לו כל פ׳
בכבוד אל תבכו למת ואל תנודו
לו ויתנו בברותי ראש. ולצמאי
במאכלי ראש. ובמוהו ולא
ברין אותם להם ולכך יהי שול׳
שולחנם לפניהם לפח. שפך
עליהם זעמך ה׳. כי אתה אשר

ישר' הכ' רדפו אחריך והיו
מחללו ומפשעינו כמו חללים
שוכבי קבר כמו הרוגים אהל'
אהללה שם אלהים בשיר ואגד'
ואגדלינו בתודה שהוא טוב
לה' מהקרבת שור פר מקרין
ומפריס ראו ענוים הישועה
וישמחו דורשי אלהים יחי לבב
לבבכם כי שומע אל אביונים
ה' כי אלהים יושיע ציון ויבנה
ערי יהודה וישבו שם וירש'
וירישוה חסידיו וזרע עבדיו
ינחלוה ואוהבי ישכנו בה'
ראו אשר לא נגלה כלום ממה
השלום משיבותם בגלות' ש
שמבקשין ממנו כי קנאת'
ביתך אכלתני שבקשו ממני
האומות להתגייר במאמר דוד'
שנפל פחדם עליהם ולא רצו
לקבלם ועל זו הקנאה נבעסו
על ישר' וכך אמ' כמו שאנו וא'
ואויב כשנכנסו בבית המק'
המקדש לקחו את התורה וש'
ושרפוה לפי שכת' בה לא יבא
עמוני ומואבי בקהל ה'.

למנצח לדוד

להזכיר להזכיר ישר' בגלותם'
ה' להצילני יבושו ויחפרו
האומרים לי האח האח כמ'
דרך וכמו ומקטרך לא עד
עדינו ואני בגלותי עני ואביון
חושה לעזרתי אלהים כי עזרי
בך בך ה' חסיתי אלהי פלטני
מכף מעול וחומץ כמו ואולך'
כמו אשרו חומץ כמופת
הייתי לרבים כמו לשעים ש
שישר' כבל אקום נכר כמו
אחלק לו ברבים ואומר כי יש
ישר' בגלות בין האומות נכרים
כי יש עליהם אות ומופת בה
כמנין ישועה כל היום
יכירום כי הם זרע ברך ה' אל
תשליכני לעת זקנה לעת ש

שיכלו ישר' בגלות' אל תשל'
תשליכם ולפניך כלות כחם
אל תעזבם כעת אמרות ידי'
פן יאמרו פן יאמרו אויבי
ושומרי נפשי לרע יועצו עלי
יחדיו לאמר אלהים עזבו רדפו
ותפשוהו כי אין מציל ואלהים
אל תרחק ממני אל יבושו וי'
ויכלו שטני נפשי ואני תמיד
איחל בגלותי כי יספר צדקת'
צדקתך כי לא ידעתי ספרות
מנין הכסים ומספר ישועתך
גבורות שתעשה עוד לישר'
הראיתני בגלות' רבות ורעות
גוים והאומות' לאות המשי'
תרב גדולתי וגו' ונפשי אשר
פדית מן הגלות לעד ואען'
ואלון חזק וגם עד זקנה
ושיבה שתקים בגלות לכל
יבוא לקיבוץ שני"

לשלמה אלהים משפטי'

משפטיך למלך תן היה ראוי
לומ' זה המזמור אמרו שלמה
על מלך המשיח ישאו הרים
שלום לעם כמנין הכת' והיה
זה שלום אשור כי יבוא בארץ
בארצנו וארמה המשדד'
ושלום אין קץ ישפט עניי
עם יושיע עשק כמנין הכת'
וברוח שפתיו ימית רשע אז
ישר' ייראוך עם שמש וכל
ימי הירח שתעמיד בשווים
עד דור דורים כמנין הכתב
כי כלם ידעו אותי למקטנם
ועד גדולם ירד כמטר על גז
ירד המלך המשיח לארץ יש'
ישר' כמטר על עשב קיצ'
או על אילנות קטנים כרבי'
כרביבים יפריח ארץ זרזיף
אין לו דומה אלא לפי העניין
כך יפרחו ישר' צדיקים שיש
במזו וירד מים עד ים כמנין
הכת' וימשלו מים עד ים ומנהר

עד אפסי ארץ לפניו יכרעו
ציים כמנין הכת' שפעת ד'
גמלים תכסך וגו' ישתר ויחי'
כמו יקרים ישכרות בו ימיל'
עני ומושיע יחס על דל ואביון
הם ישר' מתוך ומחמס יגאל
נפשם יהי פיסת בר' כמו ריש
ושאת בר ירעש כלבנון פריו
כמנין הכת' יחיו רגע ויפרחו
כעשב זכרו כיין לבנון וכת' ויך
שרשיו כלבנון ויציצו מעיר
ראה להחיית המתים כי יראו
מירושלם יקומו המתים לעת'
לבוא שמו יהי שמו לעולם כל ימי
השמש שתעמיד בשוים ים
יפרח שמו כמו נין ונכד יתחזי'
אל פירושו ינון כלשון יון עשי'
כלו' קודם שברא הקב"ה העול'
קראו שם משיח ינון ברוך ה'

כלו תפלות דוד בן

ישי כלו לשון חיזור נכספה
וגם כלתה נפשי לחצרות וג'
וגם אני קויתי לישועתך ראו
לשלמה אלהים משפטיך תן א'
אמ' דוד היה ראוי לו' משפטי'
למלך תן אלא אמ' כן אלא ו'
משפטיך למלך תן אמ' דוד
רבונו של עולם משפטיך למלך
תן כשם שאתה דן בלא עדים
ובלא עדים התראה אמ' לו חי'
חייך האלהים כך אני עושה שנ'
וישב שלמה על כסא ה' למלך
וכי איפשר לבשר ודם לישב
על כסאו אלהים והיה כת' כמ'
כמראה שמבין דעת' ואלא
מהו על ה' אלא שדן דין אמת
כמותו בלא עדים ובלא התרא'
ראה לשלמה ביקש דוד רחמים
על שלמה ועל משיח וכלו כת'
בתפילתו למלך תן זה שלמה
ובן מלך המשיח כמטר על גז
כעשב המגרגו המטר מנדד
שהוא גזוז כי יציל המלך

עיך יחדו. ביד אויבינו. אומר
אנו אוהב שאוכוח בך. ואומ'
ואוכלו השעל מן האומות של
רשעים האלה. ואי לו כשווים
שאין לו אלהים אחרים.
משכיל לאסף. למה
אלהים זה המזמור על הגלות.
למה יחרה אפך בצאן מרע'
מרעיתך. זכור עדתך שקנית
מימי קדם וגאלת אותם ומכו'
וזכור ציון ששכנת בו שכנת
שכינתך. הרימה פעמיך
למשאות. למנח'. האויב
שהרע בקדש משמיד ציון
בהלה. כמו והשמים ואחרי ש
שאגו צורריך. צורריך בקרב
מועדיך. ושמו אותותיך שה
שהם הבל וריק לאותות. יודע
יודע יכרתו בו. כאדם אוחז
חוטב עצים. יביא קרדומו
מעל סבך העץ לכרות. יודע
עניין שבר וכרת. וכמו וגבה
מרחוק יידע. בסבך עץ'.
כמו נאחז בסבך בקרנו. ול'
ועתה חוגרי כלי זיין יחד
יהלומון. בכשיל ובלפות. הם
קרדומות ומהלמות. פיתוחי
מין כלי זיין. ומיהו רבו רב'
רבריו משון והיה פתיחות.
אמרו בלבם נינם יחד. נעקר
כל מהם. ובטלו כל מועדי אל
בארץ. אותותינו שהבטיחונו
נביאייך נחמותיו לא ראינו
אותם. והחזון נחתם ואין
עוד נביא אתנו יודע עד מ'
מה יהיה הגלות הזה. עד
מתי אלהים יחרף צר. למה
תשיב ידך וימינך מקרב
חיקך כלה אותם. ואלהי מלכי
קדם. אתה יי' פוררת בעזך
ים שיברת ראשי פרעה
ושריו על הים פוררת. עניין
שבר. וכמו ויפרפרני. וחבל
פור התפוררה הארץ. ר'

ר"ל עניין שיברת. לעם לציים.
נתתה ממונם לעמך לישרא'
שהם ציים. אתה בקעת
להם מעיין ונחל במדבר. אתה
הובשת נהרות איתן. כמו נחלי
ירדן והירדן. זכור כל זאת
אלהים ורואה אויב וחרף. וכו'
ומנאץ ועם נבל נאצו שמך.
אל תתן נפש אל צורריך
בדרות זה לחיית הארצים
לעתיד כהגיון ישעיה ואת
כל יחיו תורך כמו ותור
ושל אחז תרך ועגב שיר כמו
ויתר ומיקרו. להגיר ישע' א
אוח'. כמו וכהגיע תור אסתר.
יום מפש ישר' עניך
הסובלים הגלות על שמך
אל תשכח. הבט לברית'
שכרת עם אבותינו. כאומר
וזכרתי להם ברית ראשונים
כי מלאו מחשכי ארץ נאות
חמס. אל ישוב דך נכלם. ישר'
דך נכלם שהם דכאי הארץ.
קומה אלהים ריבה ריבך. אל
תשכח קול צורריך. שאון את
אותותם אותות. שאוחזייך
תורתם מאוד. שהיא עיקר
כגון תורת בני אדום וישמ'
וישמעאלים. ועתה פיתוח
פיתוחיה יחד. שהן עתה
מחדדין כלי מלחמתם ומהל'
ומהלמים בכשיל וכלפות.
מקרב חיקך כלה. הוציא
האומות מקרב ירושלם כמו
שראיתי בחיקו. נפש תורך
אל תתן לחיית נפש האומו'
שאחרים עולך חבר. כמו
וכהגיע תור אסתר. וחשכי
ארץ. אלו הרשעים שמול'
שמולאין בתיהם חמס.
למנצח אל
תשחת. מזמור לאסף שיר.
זה המזמור כמוך לעולם על
הגלות. ונפילת גוג ומגוג.

בכוס התרעלה. הודינו לך
אלהים הודינו וק' שמ' נפ' ספ'.
ומעולם הם יי' יספרו נפלאותי'.
אמ' הקב"ה כי אקח מועד
לגאולה הם במישור אשפוט
על זמן גאולה שהיו נמוגים
ארץ וכל יושביה כי אנכי תכ'
תכנתי עמודיה סלה. ולכך
אמרתי להוללים אל תהלו על
ישר' בגלותם ולרשעים אל
תרימו קרנכם למרום. תדברו
בצואר עתק שליו כהוגן. כי
לא ממוצא וממערב וממדבר
ומהרים ובכל מקום שיצאו לא
לשם לא יעזבם יי'. כי אלהים
שופט אדום ישפיל וישרא'
ירים. כי כוס ביד יי' מוכן לא
לאומות העולם והוא מלא מסך
מיין התרעלה כהגיון ישעיה
ועשה יי' צבאות לכל העמים
בהר הזה משתה שמנים
משתה שמרים. זה כוס הת'
התרעלה. ויגר כמו ימים
המוגרים. מזה כמו ומחרד'
מסך. נסך יינו וערך תמיינו'
כי מיין חלב. ואני אגיד נפלאו'
נפלאותיך לעולם. אז יגדע'
כל קרני רשעים. תרוממנה
קרנות צדיק. כי אקח מועד
לכשאקח המועד גוג ומגוג
נמוגים ארץ. לפי שכל עכ'
שחוטאין הארץ לקהר'
שיהן לפי שהשיא הנחש
את האשה. אמ' לו ארורה
האדמה. לכן אני לא תכסה
תת כחה לך. ולכשירין הקב"ה
האומות ומיוג הארץ ותרים'
והקב"ה יתקן עמודיה לעולם.
ולפי שעתיד לשפוט את כל
הגוים אמרתי להוללים לא
לא תהלו בגלות על ישר' אל
תרימו קרנכם כי לא ממוצא
וממערב כמו הוא ומדבר אל
כשעה שריה כל שיר אותה

כפי ידיו די כתביו אומ' המור
שאין אומה ומלכות מורדה בו'
והוא משלח לכל אפרכיו ואו'
ואפרכיו אלו מינו' שמורדה
בו מלכות. כי לא ממוצא וממער'
וממערב. אומ' לו האלהים הרי א'
שלח ידך בכל אפרכיות שאין
אינו' שלחתה אמ הוא משפיל
ומרומם. כי אלהים שופט זה
ישפיל וזה ירים. מן כוס לכוס
מכנסה מלכות ומוציא מלכות
דא' כי לא ממוצא' שלא ישפט
ישפטם הקב' לא ממזרח ולא
ממערב. אלא מארץ ישראל.
כדי שיראו נקמתם מהם. כי
כוס ביד יי' ויין חמר. יטול
ריקם. תל' ויין חמר יטול מהיין
תל' חמר. עמים. יטול חסר'
תל' מלאו מסך ויגר מזה מריב
מלואי הכוס. ישפך מריב
ימצון. תרוממנה קרנות צדיק
י' קרנות הן שנתן הקב"ה לישרא'
קרן של אברהם שנ' אשירה נא
לידידי. וקרנו של יצחק. שנ'
וירא והנה איל. וקרנו של משה
שנ' ומשה לא ידע כי קרן עור
פניו. וקרן נביאה שנ' ותתפלל
חנה ותאמר רמה קרני. וקרנה
של תורה. שנ' וקרנים מידו לו.
וקרן כהונה שנ' קרנו תרום
בכבוד. וקרן לויה. כל אלה
בנים להימן להרים קרן. וקרן
ירושלם. וקרני ראמים עמים.
וקרנו של משיח שנ' אזרים קרן
משיחו. וכן הוא אומ' ושם אצ'
אצמיח קרן לדוד. וכיון שח'
שחטאו ישר' נטלן מהן ונתנן
לאומות העולם. וקרנן עשר
לה' שמשלו אומות העולם
כחיות. וכל ימים שקרנות
הרשעים קיימות. קרנן של י'
שונאי ישר' מגדעות. שנ' וגד'
גדע בחרי אף כל קרן ישראל.
לעתיד לבא הוא מגדע קרנן

של רשעים ומרומם קרנן של
צדיקים. שנ' וכל קרני רשעים
אגדע. תרוממנה קרנות צדיק'
תרוממנה קרנות שנגדעו של
צדיק' למנצח
בנגינות מזמור לאסף שיר.
זה המזמור על הגאולה ועל
נפילת גוג ומגוג. נודע ביהוד'
אלהים כי בישר' גדול שמו. במה
שיהיה בשלם סכו ומעונת'
בציון. שמה שבר רשפי קשת
קשת. חצי קשת המאורגר'
ומגן וחרב ומלחמה לעד. ועל
ועליהם אומ' יחזקאל וישבו
ערי יושבי ישר' ובערו והש'
והשיקו בחרב ומגן וצנה
וקשת ובחצים ובמקלו ברמח
אש שבע שנים. אז אומרי'
להקב"ה נאור אתה הוא אד'
אדיר מהררי טרף. כמו
הטריפני לחם חקי. אשתוללו
ענין שטות. וסר מרע משת'
משתולל. ישתוללו כשישתו
כוס רעל. ישתכרו ויהיו מהו'
מהוללים. וישנו שנת עולם.
ולא ימצאו בידיהם כח וחו'
וחוזק. מגערתך יי'. נרדם
רכב וסוס. כמשמעו הכת' ונמשך
כן ונס מלרחק. אתה נורא
אתה ומי יעמד לפניך כשיח'
כשיחרה אפך בהם. משמ'
משמים השמעת דין. שת'
שתעשה בגוג ומגוג. והארץ
יראה. וכששמעו המעשה
בהם תשקט הארץ. כשיקום
לשפט אלו האומות להוש'
להושיע כל ענוי ארץ סלה.
הם ישר'. כי חמת מלך גוג ומג'
ושאר חיילות. החמות תחגר'
אז תודך כל אומה. אדם כמו
מלך תחגר. פחה אוירה
חבריו. אז נשאו ישראל
הגרים שגרו בגלות. ומכל
סביבי ישר' יובלו מנחה לא'

שהוא מורא. אז יבצור רוח כל
מלכי ארץ. והקב"ה שהוא יהיה
מלך למלכי ארץ. כמשמע הכתוב
והיה יי' למלך על כל הארץ ביום
ההוא יהיה יי' אחד ושמו אח'.
ד"א נודע ביהודה אלהים. אמ' א'
אימתי נודע ביהודה בשעה
שגלו השבטים ולא גלו שבט
יהודה ובנימין. התחילו אומות
העולם אומ' אין אלו ותכסיסי'
עדיי שהן בני אדם אכסניא
שלו שאין להם פנים ולא הגלם.
כיון שחטאו הגלם. אותה שע'
הודיע אותו מעולם. שנ' בש'
בשבטי ישר' הודעתי מוראי.
אותה שעה נודע ביהודה וא'
ויהי בשלם סכו. ומתחילת
ברייתו של עולם עשה לו הקב'
סוכה בירושלם. והיה כבכול
מתפלל בתוכה מאו. יהי רצון א'
מלפני שיקרב בנין ביתי. וא'
וכיון שנבנה היה מתפלל ואו'
יהי רצון מלפני כדי שיהיו א'
בני עושין רצוני כדי שלא אצ'
אחריב ביתי ומקדשי. כיון א'
שחרב היה מתפלל ואומ' יהי
מלפני שיעשו בני תשובה
שאקרב בנין ביתי. תדע לך
שכן הוא מרכת והביאותים
אל הר קדשי ושמחתים בבי'
תפילתי. בבית תפלתם לא נא'
נאמ' אלא בבית תפילתי. ועל
ועד הוא המזמור לעתיד
שמה שבר רשפי קשת. חיצים
המפורחים כבני רשף. נאור
אתה הוא אדיר מהררי טרף.
כמו הטריפני לחם חקי. שא'
שאתה ראשון בטרם הרים
יולדו. שבהם חיות ובהמות
הטורפים. אשתוללו אבירי לב.
ישתגעו. וחבריו מלך יוצ'
שולל. נמו שנתם. פי' כי חמת
אדם תודך. חמת גוג ומגוג א'
ברמז פי' יען כי כח האדם

ישח לפניך ויודה כי אין כחך
כח ולא חמתו חמה׳ כי שא׳
שארית חמות תחגור כמו ח׳
חגר׳ יפול וחלם כמנין של׳
יפקד יי׳ על צבא המרום וגו׳
וישאים הישועת דין׳ כמות
כשתשמיע המשפטו על האו׳
האומות תירא הארץ׳ כמו אר׳
עוגים ארץ וכל יושביה׳ ירא
יראה ושקטה׳ וישקיטנה
הקב״ה ויתן שארי׳ כלה׳ כי
חמת אדם תודך׳ ידי׳ לאלה
נדה מכתי׳ כמו הנה יד יי׳ על
עדה׳ כמו מאגרים מוריד
שאול חי׳ תחג׳ תרמוז חמ׳
המלך ואחרים תשב׳ אומות הא׳
אחרות׳ יובלו שי׳ למורא׳ יש
לנורא ואדיר׳ ואיומתו לכתיב
לכשיבצר רוח נגידים ומלכי
ארץ של אומות׳׳

למנצח על ידותון ל׳
לאסף מזמור׳ זה המזמור
כמוך לעיל על הגלות׳ קולי אל
אלהים ואצעקה׳ ביום צרתי א׳
יי׳ דרשתי וגו׳ בגלות הארץ
בתפלה ולא תרפה ואמרה
נפשי לקבל תנחומין׳ דייה
הגלות׳ לילה׳ תפוג׳ ענין רפי׳
רפיון כמו ויפג לבו׳ על כן תפ׳
תפוג תורה׳ נגרה׳ שהוא ע׳
ענין הנגה׳ כמו ותגר את ידך
אני כליתי׳ אזכרה אלהים
בגלות׳ ואהמיה ותתעטף רוחי
סלה׳ אחזת שמורות׳ עיני א׳
נבהלתי ולא אדבר׳ שמורות׳
כאשמורת הבקר׳ חשבתי י׳
בעניני ימים וקדם׳ כמו ע׳
נגינתי׳ אזכרה הנגינות
בלילה שהייתי מנגן בראשו׳
עם לבבי אשיחה׳ ויחפש ר׳
רוחי טובות הקב״ה ואומר הל׳
קדם׳ ואמרתי הלעולמים
יזנח יי׳ ולא יוסיף לרצות
עד עתה׳ האפס לנצח חסדו׳

כלא יזנח לעולם יי׳ גמר אמרו
לדור ודור׳ השכח חנות אלהים
אם יחמיו קפץ באפו לעד׳
ואומ׳ אזכר עליון שעשה
כמה נוראות שעשה חיל
אם תשובה לעשות הפלאות
ואומ׳ אזכור מעלליך ונפלאו׳
מקדם׳ ואומר אלהים דרכך
בקדש׳ ואין גדול כמוך׳ וכמ׳
ומעת שהודעת עזך בעמי׳
עשית פלא במצרים ונאלתם
שם בזרוע נטויה עמך בני
יעקב ויוסף סלה׳ גם מראות
וראיותך חלו מים ותנו את
התהומות׳ העבים זרמו מים׳
והשחקים נתנו קול אף ולע
וערכך יתהלכו׳ חציך׳
כמו וערכות׳ כמו ואלך ואין
ואורבה ודומן חצן כמו קול
רעמך בגלגל גם שות׳ בים
דרכך׳ ושבילך במים רבים
ועקבותיך לא נודעו׳ אחר ב׳
נחית עמך כצאן ביד משה
ואהרן כל אלו המעשים
והפלאים אזכר על אשר
אחרית גאולתי׳ ולא תפוג׳
שאין לה רפיון׳ אחזת׳ שמ׳
שמורות עיני׳ שלא אוכל
לישן מרוב מחשבות׳ אם ק׳
קפץ באף כמו לא תקפוץ א׳
את ידך׳ ואומר׳ חלותי היא
אומר לנפשי שאין לי ועשו׳
כלום אלא להתפלל על זאת׳
כמו ויחל משה׳ שנות ימין
עליון׳ כל השנים של זעם׳ ו׳
וחכמרו ואובו קריו לו כמון׳
כן זעף׳ וכמו לקץ הימין ש׳
שהוא זעף׳ ועניין אחר׳
עליו את אשר יהיה באח׳
באחרית הזעם׳ בקדש ד׳
דרכך כל אורחותיך קדוש׳
הם חציך יתהלכו׳ שורות
מלאכים ודומן חצץ׳ דרך יע׳
חציך׳ אמנו ביד כמו ונגרם

נחית שית׳ ועקבותיך לא נוד
נודעו׳ שלא נודע ויעלם דרך
ושבילך בים נחית כצאן עמך׳
לשון עתיק׳ נביאים עשית
להם חיים נתתה להם ים קרע
קרעת להם תורה נתתה להם׳
עלו נחית נפלאות חירות יש׳
ימינך הושיעה אותם׳ תלוי א׳
ראש נתת אותם עלו נחית׳ ת׳
נוראות עשית בשונאיהם א׳
חרון אף שלחת בהם׳ ימינך
נהלות אותם׳ התהומות כבית
עליהם על יד משה ואהרן עלי׳
נביאים השרידת להם׳ תמיד
העמידת להם על וגו׳ ויאמר
כמין׳ זה עניין אין ויכנכין א׳
אותו לאמירות יאלו רועה
במדבר׳ כך ישר׳ כל ארבעים
שנה שהיו ישר׳ במדבר מזוע
בלא אמירות׳׳

משכיל לאסף האזינה עמי א׳
תורתי׳ זה המזמור משמיע׳
כלום כמו ארוחת כלותך׳ זה
תקוה׳ בני אפרים הם ישראל
נקראו על שם אפרים׳ נשקי׳ זה
פר׳ עה אותם הקב״ה שלא יש
יהיו כאבותם דור סורר ומורה
דור לא הכין לבו׳ הם לא עמדו
על העמוד׳ אלא נהפכו כאיש א׳
מורה ביום מלחמה קשת רמייה
ונהפך עליו כן היו ישר׳ עם
הקב״ה רומי קשת קשת רמייה
זה כת אחריו ולא שמרו ברית
אלהים ובתורתו מאנו ללכת וגו׳
אש נשקה ביעקב לשון דליקה׳
וכמו ובערו והשיקו ויאף אלה׳
עלה בישר׳ לשון דליקה כמו ב׳
בהעלותך את הנרות׳ אבירים׳
שרים שנקראו שרים חזק׳
אדירים אבירים ואומר עליה
כעבור שור׳ יראיות׳ כמו שא׳
שירה כבותה׳ ואשר יכלו
שור עמי׳ וקדוש ישר׳ התוו׳
וקדוש ישר׳ ותאוים בריות׳

ותבונות חטאו הרבה לשפוט
גדולים וכמו רשפיה רשפי אש
אש׳ יעף יעוף ישקו דרך
אפן שיהיה משנו ומעט ואם
לא יהיה כן יחרב עולם ומיד
ויפגע כמו לא תפגע בו׳ רעך
ויתן לשבי עוזו לקיחת הא׳
הארון אל ארץ פלשתים כל
כהניו בחרב נפלו הם חפני ופ׳
ופינחס וארון האלהים נלקח׳
ויך צריו אחור זו מכת טחור׳
כהגיון הכת׳ ויך אותם בטחור׳
בטחורים ואמרים זה מקדש
שילה שהיה בארץ אפרים כ׳
והחריבו ולא רצה לשכן שם
משה כי אם ביהודה ויבחר
בדוד עבדו ומאחר עלות וגו׳
הענין כמו והענין והבקר אל
עלות עלי׳ ד״א בני אפרים הם
ישר׳ כלם שהראו מעשיהם
והיו כמורים נושקי קשת רו׳
רמייה שנהפך ונשתבר
ביום מלחמה׳ הן הכה צור
ויזובו מים׳ כיון שהיכה הו׳
הראייה דם כענין שנ׳ כי
יזוב זוב דמה ויגחר ויצא
ונחלים ישטפו שנשטפו מ׳
מהם הרבה שהיו לפני הדור
אומ׳ אתן מאתן אותה והאי
ויתבלע הגם לחם יוכל תת
בתמיה׳ ויצו שחקים ממעל
ודלתי שמים מעל פתח ומן
שני אלפים שנה היה המן ג׳
יורד בכל יום מיום מאין כיון
כת׳ דלתי ולהלן כת׳ וארובות
השמים תרתן כיון שפתח
על דור המבול ושנו רבותינו
ונשפטו דור המבול שנ״ס
עשר חדש׳ וכן דלתי שמים
פתח בחד פתח וארובות פי׳
ארובות יש בדלת וארבע מ׳
ומדת הטוב מרובה על מ׳
מידת הפורענות חמש מאות
כפלים לכן תרתן כמון שנה

והכי תנינן כמון תרתן כמון
חמש מאות ותרתן כמון ח׳
חמש מאות שנה׳ ד״א כמון
אלף שנים וארבע כמון אלף
שנים הרי שני אלפים שנה׳
שמידת הטוב מרובה על מ׳
מידת פורענות׳ חמש מאות
שנה׳ היה יורד בכל יום׳ לחם
אבירי אכל איש אמרו לחם
אבירים שנעשה במרומים׳
ד״א אבירים שאוכלו מלאכי׳
שנקראו גבורים כענין
שנ׳ גבורי כח אכל איש את׳
אלו ישר׳ שנ׳ כי איש ישר׳
ובחורי ישר׳ הכריע׳ בכל זאת
זאת חטאו לו ולא האמינו׳
הראה הקב״ה כולם והיתה
בכל שלה׳ עד ע׳ חזקים מ׳
ומדת ומדי נ״ב אמון קפ׳
ומדת אמרים שלה יותר
ומדי והוא רואה ומת׳
ומתיירא אמ׳ לו האלהים אל
תתיירא ואפשר היו נופלת
כשם שנפלו אמרו אמ׳ לו ה׳
האלהים יעקב עלה אנ׳ אות׳
אמ׳ לפניו רבון כל העולמים
מתיירא אני שמא חס ושלו׳
גם אני יורד אמ׳ לו חס ושלו׳
ועתה אל תירא עבדי יעקב
בכל זאת חטאו לו שלא עלה
לא ירד עוד׳ לא השתעבד
השיעבוד הזה שאנו מש׳
משעבדין ויכל בהבל ימיה
בתשעה באב היו מתים וג׳
ושנותם בבהלה׳ וכל שנה
היו מתלקטין אנשים כש׳
כשהיגעו היו שלמים לא לב
ולב׳ ויפתוהו בפיהם ד״א אם
הרגם ודרשוהו אפילו הוא מ׳
הורג אותנו לו אנו מקיימים לה׳
אנו כענין ושבו ושחרו אל מ׳
ויפתוהו בפיהם ולבם לא נכון
עמו אומ׳ והוא רחום יכפר
עון ויזכור כי בשר המה׳

רוח הולך ולא ישוב׳ הדה אומ׳
ליה מתים חיים רוח לא ישוב׳
זה יצר הרע שהוא עמו בעולם
הזה אבל אינו עומד לעתיד
לבוא׳ רוח הולך ולא ישוב כמה
ימרוהו במדבר חטאו כמה
ימרוהו ולקו שנ׳ ובמדבר הזה
יפלו ושם ימותו וישובו וינסו
א׳ וקדוש ישר׳ התוו סימנו מ׳
ד״א אחי לבר׳ כך אמ׳ ישר׳
לאלהים השליטנו אל ישלוט על׳
עלינו אדם אתרבה אותנו וקד׳
וקדוש ישר׳ התוו ד״א התוו מ׳
שעשו ישר׳ יצא׳ אשר שם
במצרים אותותיו שהיו הא׳
האותות נעשות בנגען אותו׳
אותותיו שהיו האותות שפתו׳
בהם׳ ויהפך לדם יאוריהם
ונוזליהם כל ישתיון כתחלה
היו המצריים כחכימת והיו יש׳
ישר׳ והמצר׳ מתלאין בחכימת
והיו ישר׳ כותחת והיתה חכ׳
חכימתן של ישר׳ מיתמלית מים
וחכימתן של מצרי מתמלית דם
חזרו והיו מתלאין בכפלין זה
והיו ישר׳ והמצרי מעלין ש׳
שעהם כותחת וכך היו עושי׳
עד שאין זה דם וזה מים׳ ויה׳
ויהרג בברד גפנם כפלקין ה׳
היה הברד יורד וקוצץ אות׳
האילנות שתי גפנים היו על
ידים שהיה קטנות היה יורד
כפלקים אבל על השקמים היה
כמו ונח עליו ואל׳ שנ׳ ושקמותם
בחנמל׳ ואומר כמו חסיל כמו
נח ואל׳ ד״א כמין ברד ויסגר
לברד בעירם כיון שהיה מכת
ברד עתידה לבוא אמ׳ משה
לפרעה ועתה שלח העז את
מקנך אמ׳ פרעה אין כמין לא׳
ושמוע דבריו של כנ׳ עבדים׳
אמ׳ כך אתי מה דהוו הד׳
שרביט אני אחי לה והיא
משתכחין לנו כיון שבא הברד

עושה כבודו ולפני עולם כל
מעניין של ויסגר לברד בעירם
מיסגר ולא היו יכולות להלך
והיה המצרי אומ׳ אוי לאותו
האיש זה אני עושה עולה
אני ושוחטה ומאכל לבני
הייתה כיון שהיה שוחטה
היה טוען בשדה על כתפו ו
והיה השעה יורד וחוטפה׳
של׳ ומקניהם לרשפים. מעני
ובני רשף יגביהו עוף׳ ישלח
בם חרון אפו שהיו מחושו
כל׳ בריאו׳ ופלס נתיב לאפו
ויתחילה עד עשר אחד כל מכה
ומכה שהייתה באה על המצ׳
המצריים במידה וכפלים הי׳
הייתה באה עליהם ולא חשך
ממות נפשם זה הדומר למע׳
רבות ואומ׳ והכיא המכות
כי פעמים ולא רבה להייתם
בפעם אחת׳ אלא בכל מכה
ומכה שהייתה באה עליהם
הייתה מכת דבר׳ שפה כהן א׳
וחייתם ומייתים׳ עד שעל
אחד ׳שטבעו בים סוף׳ ויך כל
בכור במצרים׳ ראשית לכל
אונים׳ זהו לכל אונם בכור
לאיש ובכור לאשה׳ ובכור
לבהמה׳ ואם לא היה בם אפ׳
אפיטרופוס שבבית היה מת׳
מעניין של׳ שערי הראש כי ל
לא היה בכור לקיים וזה של׳
כי אין בית אשר אין שם מת׳
ויסע כצאן עמו כענין של
יתרו׳ וינהגם כעדר׳ כעדרו
של יתרו זה ענין של יתרו
אין המדבר לאישוב כך ישרא׳
ויביאם אל גבול קדשו׳ זה
בית המקדש׳ הר זה קנתה
ימינו׳ וישכן באהליהם של
שושים ואחד מלכים׳ ויטש
משכן שילה׳ ובת׳ אחר אומ׳
ותביאהו בית יי׳ שילו׳ שילו

בית היה ומשכן היה שילו בית
ולמטה וירעת ולמעלה כמ׳
משכן היו קרשים׳ לא ויט
ויטש׳ שטש אותו שילו שטש
ששכן באדם זהו המשכן
שעשה משה ויתן לשבי עוז׳
זה הארון בחוריו אכלה אש׳
זה נדב ואביהוא שהיו אש׳
שחין שהיו אומ׳ לו אייזו אש
אשה הוגנת לו׳ אנו בני כהן
גדול׳ ואשה דודינו מלך וזה
סגן נשיא׳ ואחד אשה הוגנת
לו׳ אנו בני כהן גדול׳ לכך בח׳
בחוריו אכלה אש ולפני של׳
שבתולותיו לא הוללו׳ שלא
עלו לאפריון כהניו בחרב
נפלו׳ זה חפני ופנחס ואלמ׳
ואלמנותיו לא תבכינה ויקץ
כישן יי׳ עד שלא יבוא הקץ
האלהים יעשה עמיו מפלא׳
כבימיל ויקץ כישן יי׳ אנ׳
אבל כשיבא הקץ כגבור
מתרונן מיין ויך צריו אח׳
אחור הכה צריו בטחורים׳
ומאיס באהל יוסף׳ זהו מש׳
משכן שילו ויבחר את של׳
שבט יהודה׳ הוא יתכן ופנ׳
ופשיט כל החופות כגבול ש׳
של בנימין הן׳ אומ׳ שמשון לא׳
חיוון ואהו וזה דכת׳ ומאיס באו׳
באהל יוסף ובשבט אפרים
לא בחר אומ׳ לה והדייו מסיי׳
מסייעו לאסוך וזה ומאיסה׳
של׳ ביהודה אינה כשבט יהו׳
יהודה׳ אלא בשבט בנימין וי׳
ויבן כמו רמים מקדשו׳ כשה׳
כשהיה דוד רועה הלך ומצא
את הרועים ישן ולא היה יוד׳
יודעו הזאב׳ והיה דוד ישן ע׳
עליו ונתעורר הראם ונשאו
דוד רכב עליו היה גבוה הרב׳
התחיל מתפלל לפני האלהים
רבון כל העולמים התפלל הנ׳

הימלט ויקרמו של זה ואני בטה
לך בית שלך אומה והיכל לך
אומה׳ כקרני ראם׳ שהיה כהן
לך ועשה אותו האלהים׳ של׳ ויקרני
ראמים עניתני׳ לכך כת׳ ויבן כ׳
כמו רמים ויקר׳ ויבחר בדוד
עבדו׳ ויקחהו ממכלאות צאן׳
זהו ממכלאות צאן׳ שהיה דוד
דוד כולא אילו מפני אילו מות׳
מוציא את הגדיים ומאכלן
ראשי עשבים ומוציא אחר כך
התיישים ומאכלן׳ ומוציא אחר ש
של עשבים׳ ומוציא את הזקנ׳
ומאכלן עיקרן של עשבים׳
אמ׳ הקב״ה הואיל והוא יודע
לרעות צאן יבוא וירעה עמי׳
הוא שאומ׳ הכת׳ ומאחר עלות
הביאו לרעות ביעקב עמו ויר׳
וירעם כתם לבבו ישבו וחישב
שלא יהיו משמר עטל על א׳
חבירו כשדה אחוזה״

מזמור לאסף. א׳
אלהים באו גוים בנחלתך׳ זהד
מזמור מישועו׳ על חרבן
בית המקדש ומפלת ישראל
בחרב נבוכדנצר׳ עיים שואה
תבוא לפניך אנקת אסיר הם
ישר׳ שהם אסורים בארץ הא׳
האויב בגדל זרועך הותר׳
בני תמותה כמו אנתי תמיתי׳
ויש אומ׳ הותר׳ כמו ויתר׳
ויש אומ׳ בני תמותה שנהרג׳
עליך כל היום׳

למנצח על שושנים עדות׳
לאסף מזמור׳ זה המזמור
על ישר׳ וגלותם לבני אפרים
ובנימין ומנשה׳ עוררה את׳
גבורתך׳ על ידי אלו השבטים
תהיה מלחמת גוג עם משיח
בן אפרים ותהיה התשועה
ולך על ידם שבגמו הכת׳ והוש׳
והושיע יי׳ את אהלי יהודה
בראשונה למען לא תגדל תפ׳

תפארת בית דוד ותפארת יו׳
יושבי ירושלם שלא יתפארו
כי על ידם תהיה התשועה
ולא עוד אלא שלשה השבטי׳
אינן חייבין לפני הקב״ה מיל׳
מכירת יוסף. ולכך יזכו מאות
הישועה האמורה בגלותם לא
אחת רעה ותשקימו בדמעות
שליש. כמו אמרה וכל בשליש
עפר הארץ. תשלח קציריה׳
שרשיה של גם יהודה שתקע
לך כשובי שבות עמי. כאמר
ישר׳ פרו ורבו לכל פאה ואמרה
כמו אריתי מורי עם בשמי׳
כמו יוסיפת פירות מן האילן׳
יכרסמנה חזיר מיער. כמו וי׳
ויאכל כרמו ונערי חזיר מיער
זה נבוכד׳ וזיז שדי ירענה זה
טיטוס הרשע. וכנה ישר׳
נטעה ידידיה. אמו כנה תר׳
תרגם אילן אורן. כלן כמו שר׳
שורש נטוע זו הגפן הייתה
כמו שריפה. כסוחה בקרב
חוצות. כמו שורש עקור. תהי
ידך על איש ימינך אילו ישר׳
כהגון ישעיה׳ ואימיתך יוא׳
עליתך יום ותימינך כמין
ערקי׳ דל לכל אפרים ובנימן
ומנשה אילו כל ישר׳ שכל הש׳
השבטים נקראו על שם יוסף
ובנימין ומנשה אילו כל ישראל
שכל השבטים נקראו על שם
אפרים ובנימין ויהודה ולכה
לישועתה הבו ישועתינו׳
ותשקימו בדמעות שליש. נת׳
עתילא כלי מדמעותינו. אומ׳
אל. אמרים גבוהים ואומר כל
עוברי דרך לקטוה. איש ימינך
ועל בן אדם אמצתה לך משיח
בן אפרים ומשיח בן דוד׳
למנצח על הגתית
לאסף זה המזמור יש בו זכר
ולחוות גלית עם דוד ויש בו

זכר ליציאת יוסף מבית האס׳
האסורים. וזכר ליציאת ישר׳
ממצרים ומתן תורה והגאול׳
הרנינו לאלהים עוזינו כהגון
הכת׳. ותצאנה הנשים מכל
ערי ישר׳ לקראת שאול המלך׳
בתופים ובמחולות ותענינה
הנשים המשחקות זה זכר
מלחמת גלית. תקעו בחדש ש׳
שופר בכסא ליום חגנו זהו
ראש השנה. שבו יצא יוסף
מבית האסורים. ושם בו עדות
ביהוסף שזו בצאתו על ארץ
מצרים שפת לא ידעתי אשמ׳
אשמע. הסירותי מסבל שכמו
אילו ישר׳ שהיו ביום מעבדות
לחירות. כפיו מדוד תעבורנה
כך היה שסבלו. ולא יהיה בך
אל זר. אנכי יי׳ אלהיך. זכר
למתן תורה. ואשלחהו בשרירו׳
לבם. זה זכר לגלות. משנאי יי׳
יכחשו לו ויהי עתם. כמו חו׳
חוזק. כמו כד איש עתי המד׳
לעת זאת יעץ. דבר זה זכר
לגאולה הגמורה. ולפיכך נקראו
על ידוס הגתי. שהוא עשוהו
מן דוד׳ עדות ביהוסף שהו׳
ששם משר׳ החק והמשפט.
שפת לא ידעתי אשמע שלא
היו ישר׳ יודעין לשון הקודש
עד שבא משה והודיעם. בכ
בכסא כמו כמו ליום הכסא׳
דא׳ בכסה ראש חדש שהות׳
שמתכסה בו הירח. שמיעה
נראית. כפיו מדוד תעבורנה׳
שם הכלי הוא שעושים בו
הלבנים. אענך בסתר רעם׳
שענה הקב״ה את ישר׳ ממצר׳
והפלה במתם ובין המצרים
שלא נזוקו משחיתת הרעמ׳
הרעמים. שמעה עמי ואעיד׳
בך ישר׳ אם תשמע לי. שזה
שהביאם לפני שלא׳ להם לא׳

לא יהיה לך אלהים אחרים על
פני. הרחב פיך ואמלאהו. הרח׳
פיך לקבל התורה והמצוה ואני
ימלאהו. לו עמי שומע לי. איש
ישר׳ בדרכי הלכו. כמעט אויב׳
אויביהם אכניע ועל צרי אשי׳ ידי
משנאי יי׳ יכחשו לפני ישראל
אף אלו שכינה הכת׳
מזמור לאסף אלהים
נצב בעדת אל זה המזמור על
דייני האומות. שלא דנו זכות
ישר׳ בכל דין שישפטו אותם
בגלות. כהגון משה רבינו ואו׳
ואויבינו פלילים. הקב״ה בעדתו
וישפטו בקרב הדיינין שישפטו
ישר׳ בכל עול. עד מתי תשפטו
כאילו העניים ותהדרו ותשאו
פנים לרשעים מהם לעד׳ שפ׳
שפטו ישר׳ כי הוא דל ועני ויתום
ויתום ורש. הצדיקו אותם פל׳
פלטו והצילו אותם מיד הרש׳
הרשעים שיגזלו את ממונם
והם הרשעים השופטים לא
ידעו ולא יבינו. כי הוא ירבב
ריבם בחשיכה יתהלכו ולא
ישיגו אלהים לנגד עיניהם יי׳
ימוטו כל מוסדי ארץ אנ׳
אמרתי כשראיתי אתכם
בגדל ובגאולה כי אתם מלא׳
מלאכים ובני עליון. מדוד
כשנתנו ידם תורתו ותפלו
בגהינם. והיו כאחד מעשרי׳
העריצים. קומה אלהים שפט
כי אתה תנחל בכל הגוים בה׳
כהשפטך עליהם כהגון הכת׳
ונשפטתי עמהם שם על נחלתי
ועמי ישר׳ נצב בעדת אל כנגד
שופטי אומות העולם אמר לא׳
תשפטו עול על ישר׳ שאלהים
נצב בעדת אל בקרב שופטים
ואם תשפטו מאות שכינה
תשרה בינכם. ועניין לדבר הז׳
ונקי וצדיק אל תהרג ופתחנו

האדם שיוניו מבית דין אל
הגדול עליו חייוב מיתה כי לא
יצדיק רשע שאינו הייתי כ׳
בעיניהם כששפטוהו יאמרו אל
מוסדי ארץ שרשיים ארץ
המשפט שהיא יסוד אמרתי
אלהים אתם אמרתי אתם
תשפטו אותם אמרתי שתהיו
שופטים גדולים וחשובים
אכן כאדם תמותון ועתה
כאדם שלא תחשבו לכלום
קומה אלהים שפטה הארץ
ועל שופטים אין השופטים הא׳
האלה כי אתה תנחל בכל הג׳
הגוים כמו נחלה ומכתי׳ והן
דוד לקש׳
שיר מזמור לאסף אלהים אל
דמי לך זה המזמור לקול הג׳
הגוים שחשבו על ישראל לא
לאבדם אלהים אל תשקוט א׳
כי הנה אויביך יהמיון בגלותם
ומשנאיך נשאו ראש ויערימו סוד
בכל עצה רעה ויעריו כמו
ערמה וזה הברית כרתו׳ם
עליך ואתה איננים ויאמרו ע׳
נירשה לנו את נאות אלהים א׳
אלהים שיתמו כגלגל כקש
כמשפטה כקש לפני רוח כמו
בגלגל יעשיות האדם יבושו ו׳
ויבהלו וגו׳
למנצח על הגתית לבני קרח
מזמור היו בני קרח המשוררי׳
ומנגנים באותו הכנור שהיה
דוד מנגן בו דבר על אותה הא׳
האלהים במלחמת גלית הפלש׳
ואחיו אשר ילדו להרפה בגת
מה ידידות משכנותיך מיה
יהיו אהובים לעתיד משכנות
קדשך יי׳ צבאות נכספה
וגם כלתה חזרה נפשי לחי׳
לחצרות בית יי׳ גם צפור
מצאה בית ודרור קן לה אש׳
אשר שתה אפרוחיה ואנו

ואנו אין לי בעולם אלא מזבחך
יי׳ דרור הוא עוף כמו כדרור
לעוף אשרי יושבי ביתך כי
באותו העת לעתיד לבא שם
יהללוך סלה אחר הגלות אשרי
אדם עוז לו בך מסילות בלבבם
כמו סלו סלו לרוכב בערבות
עוברי בעמק הבכא כמו בכ׳
בראשי הבכאים ילכו ישרא׳
ויעברו אל עשר כמות שיה
שיחלקו שלל גוג ומגוג אז
יראה אלהים בציון ומגננו
כמו ומגנת לב׳ אז יאמרו ישר׳
ישר׳ כי טוב יום חצריך עב׳
עבשיו מאלף שנים שהיינו
בגלות ודירתנו היתה באהלי
הרשעים כי בחרתי הסתופף
בבית יי׳ כמו סף הבית והלוי
יהירה כמו תהיה סתפח בנ׳
בנחלתך שהוא כמו כפתע
עם יי׳ צבאות אשרי אדם
בוטח בך ירצנו אל אלהי׳ ית׳
יתפללו כמו לשומע אל הרינ׳
הינשור מצאנו קן ודרור קן
לה ואנו כשיש לנו יעבר לעם
אין לנו מקום אלא מזבחו לא
למקדש מצעו להתפלל שם
מסילות בלבבם שיש לבו פנו׳
להודות לך עוברי בעמק הב׳
הבכא ישר׳ שיהיה מושבם
בארץ ישר׳ שהיא ארץ הרים
ובקעות כמו בראשי הבכאי׳
מבותם מדבר יעטו מעי׳
מעיינות וגם ירה להם הקב״ה
ברכות מורה מלקוש ילכו
מחיל אל חיל יבואו אל חיל מ׳
המאורות יראה אל אלהים בצ׳
בציון אז יראו שכינה עין בע׳
מגן כי טוב יום בחצריך
לכשתפדנו מן הגלות מאלף מ׳
שנה שעודתי שם שישכח
כל העבר כי שמש ומגן יי׳
מי שמשותיך

למנצח לבני קרח מזמור זה
המזמור מורך לעתיד רצית יי׳
ארצך כעת שתשיב שבות
יעקב אז נשאת חרפת עמ׳
עוררי שן עליך ישועה זה
ידבר יי׳ כי ידבר שלום אל ע׳
עמו ואל חסידיו ואל ישובו ל׳
לכסלה לשטות כמו בראשונ׳
חסד ואמת נפגשו אז הארץ
תתן יבולה רצית יי׳ ארצך
עתידה ישועה זה ידבר
האלהים יי׳ יודע אני ששומע אני
בנבואה זה טוב דיבור הקב״ה
על עמו כמו שידבר שלום אל
עמו ואל חסידיו ואל ישובו
לכסלה שלא יבטחו באדם כ׳
כמו כי יי׳ יהיה בכסלך בע׳
בטחונך חסד ואמת נפגשו
צדק ושלום נשקו לכשיעשו
ישר׳ חסד ואמת אז ישקו
צדק ושלום כמו שאמר הפסו׳
הפסוק של אחריו אמת מא׳
מארץ תצמח וצדק משמים
נשקף ויש אומרים שמשים
עיניו בדרך תשובה
תפלה
לדוד משמע כי חסיד אני
כמו חסד הוא ואחורף אנ׳
עשה עמי לטובה ראו שונ׳
נפשי כי חסיד אני כמו פן
יחסדך שומע ועל הגזרה
אמרו
לבני קרח מזמור שיר יסודתו
בהררי קדש יסודתו זו התו׳
כנאמר ומפי עוללים ויונקים
יסדת עוז שתלמידי חכמים
דורשים בשערים המצויינים
בהלכה ואל כתו טבאות דכת׳
אוהב יי׳ שערי ציון מכל מש׳
משכנות יעקב ואתה יכון כמ׳
נכבדות מדובר בך לעתיד אז
אזכיר רהב ובבל ליודעי רהב
זה פרעה כמו אתה דכית

כחלל רהב שברת ראשי תנינ'
על הארץ. אמ' המשורר אזכ'
אזכיר גלות ישר' שהיינו עב'
עבדים לפרעה וגם בבל אזכ'
אזכיר ליודעי שהתנשאו שם
מעיר יי'. וגם פלשת עם כוש
זה המלך שאמ' דניאל ומלע
אלהי אמרו כן אמים להד'
יגבי קודש לבבם ועשים כמ'
כרימנדיו. ועד המלך אדום
שיתנשא עם גבורתנו. ומאלו וא
ומאלו יתנשאו שם מעיר יי'.
בירושלם בעיר יי'. יולד שם.
יתנשא. כמו בטרם הרים
יולדו. ולציון יאמר איש ואי'
זה משיח בן אפרים שיתנש'
בה. ואיש זה משיח בן דוד.
שם והקב"ה יכוננה עליון ואנ'
ואעלה. יי' הוא מנעוו יספר
בכתב עמים אלו גוגומגוג.
זה שיתנשאו שם כהגמון הכ'
עליהם. איה סופר איה שוקל
איה סופר המגדלים. ואחר
פתרונו המגדלים. וזה פתרו'
אין בעולם סופר ושוקל שיוס
ושוקל אותו הממון שישלו
גוגומגוג. ושיכתוב המלכים
שיפלו שם אלא הקב"ה לבד.
יכתבם למיתה. אז שוררו ישר'
כמו ששרו אז שמורים במ'
מצרים. כהגמון הכת' השיר
יהיה לכם כליל חג התקדש
חג. ושמחת לבב כהולך בחליל
לבא בהר יי' אל הפסח ואומרו
ישר' בליל שמורים. כל מעיני
בך כמו ענן ה' בתורה. ותתן
להם מרים. פה
יסודתו בהררי קודש שיסד
הקב"ה ציון. אזכיר רהב ובבל
ליודעי על הגלות. אמ' אזכיר
גלות מצרים שהוא רהב ובבל
ומשרים שנשתעבדו בהם.
ועתה עשו עמר משלים על'

עליו שנהרגו שם בירושלם
איש ואיש יולד בה. ואיש איש
ישר' ואיש יהודה. יי' יספר
בכת' עמים שיבואו כל ישראל
כמו שכת' אחד מעיר ושנים
ממשפחה.
שיר פו
מזמור לבני קרח למנצח על
מחלת לענות זה המזמור על
הגלות. יי' אלהי ישועתי יום
צעקתי בלילה בלילה נגדך די
דימה הגלות ללילה והמלכות
ליום. אמ' אותן הקצים שעליה
לראות והתפלה שהתפללתי
כאין שבית המקדש קיים יבא
יהיו נגדך בגלותי ויבואו לפניך
כי בגלותי שבעה ברעות נפשי
וחיי לשאול הגיעו נחשבתי
עם יורדי בור. אייל כח במתים
במתים וחללים כמו שוכבי קבר
אשר לא זכרתם לפניך ונגזרו
מן העולם. חופשים הם מכל
דבר. יכול אני בגלותי כמותם
המתים כלא חופש. שתני בב'
בבור תחתיות. עלי סמכה חמ'
חמתך בגלותי. הרחקת מיודעי
ממני היית כלא בגלותי. ולא יצ'
אצא לאור. עיני דאבה מני
עני. הלמתים תעשה פלא. יב'
היסופר בקבר חסדך. אבל א'
אני בגלותי כמת. אם תעשה
עמי חסד ותגאלני אודה את
ותפלתי תקדמך. בכל עת כל
כל יום. ולמה יי' תזנח נפשי א'
אני ונער. כמו ויגע. ויגער
ויגער יי' את מצרים ומרוב
אימתך שנשאתני פנותי א'
וכליתי. כי פנו מגבורתך כלו'
כי פנה יום סבוני אויבי כל ה'
היום. הרחקת ממני אוהב וה'
ורע מיודעי מחשך כהגמון
הכת' חשך משחור תארם.
למנצח על
מחלת לענות. על מחול לשורר

יום צעקתי שהוא כאין שבית
המקדש קיים שהיינו אנו כיום
ותפלה לך שיהיה תפלתי
נגדך בלילה בגלות שהיינו כל'
בלילה. ורינה להתפללתי. ובבקר
תפלתי תקדמך. יקריאו תפלה
שתחיש לנו הבקר שהבטחת'
שהבטחתנו ואמרו הבקר
והערב ואינו עד ויקץ שאמרך
שאמרך קץ אותו ואשיב ואמרתך
ואספו ואמנה אליך ועל הגל'
אמרו. משכיל פז
לאיתן האזרחי. חסדי יי' לעול'
אשירה. כי אמרתי העולם לא
יבנה אלא בגאולות. חסד ואמ'
תבין אמונה ואומרך בהם כמ'
כשאמרים ודוד עשה חסד היה
ולכך אמרתי כרתי ברית לבח'
לבחירי. עד עולם אכין זרעך
ולכך יודו שמים פלאך יי' אף
בקהל קדושים ואומרך כי מי
בשמים יערך ליי' ואין דומה
לו בארץ בבני הגבורים אתה
מושל בגאות הים. אתה דכית
כחלל רהב. זה פרעה ואומר אנ'
בזרוע עוזך פזרת אויבך
המצרים. כהגמון הכת' עורי
זרוע יי'. הלא את היא המחצ'
המחצבת רהב מחוללת תנין.
ושמתי מושלת ידו בים ויום
ומעבר לנהרות ומושלת ימינ'
ימינך. וחסדי לא אסור מעמו
לא אחלל בריתי אחת נשבעתי
אחז שאמ' נשבע יי' בימינו
ובזרוע עוזו. אם אתן עוד
מאכל לאויבך. וכמו זה השב'
השבועה. נשבע יי' לדוד
שיהיה זרעו לעולם. וכסאו כ'
כשמש נגדך כירח יכון. ויא'
שהוא שוכן שחק מוכן האין
סלה. לדבריו ואתה זנחת ותמאס
ותמאס ונו' פרצת כל גדרותי
אלו ערי יהודה וחוצות ירושל'

ונטהרו זה בית המקדש שה׳
ויטהר ישר׳ ויהודה בעונותם פח
לכן שם זכר אני מה חלד׳
ויה זמנו מיו וחלדי כאין נג׳
עגדך ולוה בריאתה אדם וחוה
והבל לשו׳ יישו׳ ויאין
כהם שיהיה ולא יראה׳ ואייה
חסדיך הראשונים שנשבעת
לדוד׳ זכור ייי׳ חרפת עבדיך
ישר׳ שאותי בחיקי חרפ׳ כל
עמים רבים אשר חרפו אויביך
ייי׳ אשר חרפו דרכי משיחך
גלות אבל עלינו להת הודייה
על כל הבא עלינו וכדבריך הט׳
הטוב להחיותנו ולהוריתך
להשכיענו ובירושלם להשיבנו
ונ׳ ברוך ייי׳ לעולם אמן ואמן׳
אמרתי עולם חסד יבנה יודע
אני שהעולם בנית בחסד זה
ודבריך אמת וקיים ואמרת
כרתי ברית לבחירי ועד עולם
אכין זרעך׳ מה שדיברת׳ ל׳
בחזון לחסידיך לנביאיך ואו׳
ואמרת אם יעזבו בניו תורתי
ופקדתי בשבט פשעם׳ מה ל׳
שאו׳ אם ישמרו בניך את ד׳
דרכם׳ לא יכרת לך איש מעל
כסא ישר׳ וכמו שכת׳ והוכחתי
בשבט אנשים ובנגעי בני אד׳
ואתה זנחת ותמאס ואתה לא
עשית כן זנחת ותמאס כלו׳
גלותנו׳ זכור אני מה חלד זכור
לי אתה שאני אלא חלד ואין
לי אריכות שאני׳ אם יהיה לי ל׳
עוד בגלות אהיה רב טעמים
ואראה בנחמות׳ וזכור ייי׳ חרפת
אויב׳ ואל תשכח לנצח שחרפו
עקבות משיחך שמצפים
הישועה בביאת משיחך׳ זה
החשך לנו הגאולה עמן ואמן
אתה בראתם׳ לפי שכמען הנה
חלד׳ וגודרים ומשקיטו הארץ ל׳
כמו שכת׳ בה שקטו הארץ ואדום

בריאת מין כמעלת׳
תפלה למשה
איש האלהים׳ זה המזמור
אמרו משה על הגלות׳ וכתבו
דוד בכלל ספר תהלים׳ ייי׳ מ׳ הי׳ פט
היית לנו ישועה בכל דור ודו׳
וקודם שיעשו ההרים ותבו׳
ותחולל ארץ כבר היית את׳
ובשיחטאו אדם׳ לפניך תשיב
עד דכא עד עפר׳ ובכל אות
תוכיחהו׳ ותאמר לו שוב לפני׳
ויקבל תשובתך׳ ואתה אל
שנים שיהיו ישר׳ בגלות הם
לפניך כיום אתמול ואשמורה
בלילה׳ ולכך אין להם תשובה
ובכל עת שישובו לפניך קבלת
תשובתם׳ זרמתם בגלותם׳
וכלו נשנו בקרים יהיו כעשב
יחלף וילין ונבהלנו בחמתך׳
ואתה ייי׳ שתה עונותינו לנגד׳
עלומינו למאור פניך׳ כי כל
ימינו גלותנו פנו בעברתך
ושנותינו כלו כמו דיבור
שיוצא מן הפה׳ הגמ׳ כמו הג׳
הגיון׳ וזה העולם ימי שנותינו
שבעים שנה׳ ואם יחיה איש
שמונים גבורה היא׳ ואותם
ימים שנים שיחיו בני אדם
בזה העולם ורובם עמל
ואון היא׳ רהבם כמו ומשאלו׳
וכמו ירהבו הנער בזקן׳ כי גז׳
ענין פסיקה׳ וכמו ומעבי אדי
אתה גזי׳ וכן נגזו ועבר׳ ויגז
שלוים׳ חיש לשון מהירות׳ לו׳
לספור ימינו בגלות כן הודע
הקב״ה ולכך נביאינו לבבינו לזה
הדבר בחכמה׳ לסבול הגלות׳
על קדושת שמו ומאמר לפנו
בכל יום רינה ותרנה ונשמחה
כל ימינו׳ ויראה הגלות לבקר׳
כהגזון הכת׳ והיה לעת ערב
יהיה אור׳ שמחנו כימים
עניתנו וכשנים ראינו

רעה בגלות׳ יראה אל עבדיך
פעלך׳ ויהי נועם ייי׳ אלהינו א׳
עלינו ומעשה ידינו כוננה
כוננה עלינו׳ ומעשה ידינו ל׳
לימות המשיח׳
תפלה למשה עשר מזמורים
האלה עד מזמור לתודה כלם
אמ׳ משה רבינו על הגלות אדני מעון
אתה היית לנו לדור ודור׳ ופי׳
עד כמו ישועה׳ תשב אנוש ע׳
עד דכא כן דרכך שתדכא א׳
אדם בחליים כדי שישוב
בתשובה ולנו לא תעשה כן ל׳
שאלה שנים שיהיו ישר׳ בגלות
יהיו בעיניך חשובים כיום
אתמול ותאריך להם זרמתם
שהם נעשים אדם ישנים הע׳
העבר׳ והן ישינים בגלות לפי
שאתה שתעינו לנגדך׳ כי כל
ימינו פנו בעברתך׳ לשון לע׳
הוא הוספנו כמו כי פנה היום
כי בא השמש׳ ימי שנותינו׳
אמ׳ משה רבנו של עולם לא ל׳
תאריך להם הקץ׳ שבאורכו
ואין שיהיו ישר׳ בגלות׳ רוב בני
אדם לא יחיו על שמנים שנ׳
רהבם שלטונם׳ לספור ימינו
כן הודע׳ מניין ימינו אנו
שוברים ומרוכנים׳ ואנו נ׳
נביא את הדין ונביא לבב
חכמה ונביא בלבנו חכמה׳
שבענו בבקר חסדך׳ כמות
הבקר של עת צרה שיחינו ל׳
כמות עניתנו של ולמרד׳
משיח׳ יהיו אלף שנה כמעי׳
הגלות׳ ויהי נעם ייי׳ אלהי ואנו
ידינו כוננה שנעשה מעשים
טובים ונגאל ממצרים׳
צ יושב בסתר עליון׳
זה המזמור סמוך לעל׳ כמו ל׳
ששומעו ישר׳ זו הנבואה ומפי
משה אמרו בארכת הגלות
זו מי יעמוד לא יותר מענוי

ישר׳ יריש׳ אח׳ להם משה לא
יותר במתן הרורות אלא׳
יושב בסתר עליון׳ והאמנתו
בצל שדי והאומר אומר לה׳
מחסי ומצודתי אלהי אבטח
בו׳ אם תאמר מה הענין הז׳
יצילך מפח יקוש האומרי׳
ומדבר הוות באברתו יסך
כי אמונתו וחסדו צנה וסוכב׳
לא תירא מפחד הגלות ומקט׳
ומקטב ומדבר שלו ומדין
המשפט׳ הרי ראיה הגלות
ולילה׳ ולאופל ולאחר הזמ׳ לא
ולימים ולצהרים ולאחר הזמ׳ כמ
ישבן מצדך אלף אויבים ול׳
ורבבות מימינך ולאחר מהם
לא יגע לך׳ כה בזמן הכת׳ רבת
צררוני ג״כ לא יכלו לי׳ יפל ישב
ישבן כמו על פני כל אחיו נפל׳
רק בעיניך תביט ושלומת
רשעים תראה אלו בני עשו׳
כמו׳ שנת שלומים לריב
ציון׳ ונתתי נקמתי באדום
כל זאת למעלה׳ אז׳ משה
על ישר׳ ואחר להשלים הענין
והענין׳ כי אתה ה׳ מחסי
ומכון שהייו עליון על כל האו׳
האומות׳ שם תשים משען
לעמך׳ ואתה ישר׳ במותו זכן
כל רעה לא תאונה אליך ונגע
לא יקרב באהלך׳ כי מלאכיו
יצוה לך לשמרך בכל דרכך׳
ותדרוך ותרמוס על שחל ופ׳
ופתן וכפיר ותנין הם עמים
רבים שיבואו עם גוג ומגוג׳
כענין ישעי׳ והיה שארית
יעקב בקרב עמים רבים כמו
כאריה בבהמות יער וככפי׳
אשר עבר ורמס וטרף ואין
אומ׳ להם משה על פי ה׳ כי ב
חשק בגלותו וירבן במראותי
אפלטהו ואשגבהו׳ ולעולם
הבן שהוא אורך ימים אש

ישביעהו ואשביעני ואראהו
בישועתי׳ ואיש לא נפח אש
אשרי המחכה׳ יושב
בסתר עליון׳ המזמור הזה
משולם עם העליון שבקדש
משה רבינו עליו אומ׳ זה
העם בגלות׳ ישב בסתר עליון
מנטר האומר שאומר לה׳
מחסי ומצודתי׳ ועל כן יצילך
מפח יקוש שלא תירא מפחד
הגלות׳ ומחץ ישוף ימים אח׳
מאחיני האומות שעושין מ׳
מלכותם שיש להם כיום
אופל רעהרים לשון גלות הם
יפל מצדך׳ ישכבו האומות
מכל ינדדיך בגלות׳ ולא יוכלו
להזיקך׳ וחבירו על פני כל א׳
אחיו נפל׳ ואיים נפלו שאתה
משען ששאתה מבטחך
בה׳׳ שחל ופתן כפיר ותנין
אלו מרכבו מלכיות כי כי חשק
חשק דיבור שכינה׳ ענין א׳
אחר יושב בסתר עליון המזמ׳
הזה ומי יאמרו מזמור
מזמור מאמר אמרה מי שהוא
יושב בצלו של עליון שיושב
כסאתן של כרובים בצל
שדי יתלונן שמתלונן בצלו
של כצל אומר לה׳ מחסי
ומצודתי אנגתי ומצודתי
קסהתיו דירי אלהי אבטח בו׳
שמשו אני שר עד את הרש
הרשעים ומורידן לגיהנם כי
הוא יצילך מפח יקוש ומדבר
דמדייו ומדבר הוות׳ ומדבר
שהוא מביא הוות לעולם באו
באברתו יסך לך ותחת כנפיו
תחסה׳ צנה וסוחרה אמתו׳
דין אני עושה לכל מי שהוא
עוסק באמיתה של תורה לא
תירא מפחד לילה׳ מחץ יעוף
יומם׳ ישו מזיק שהוא פורח
כאויר כעוף ושורקע כחץ׳

ומדבר באופל יהלוך ומקטב
ישוד צהרים׳ רבנן אמרי שד
הוא רבה הוצו אומ׳ בשם רב יוסף
דהוא לשון שודד לה תרין עם
עפרין׳ יפל מצדך אלף׳ אומ׳ רב
יצחק היד שולטת על מצוה
אחת׳ זו מצות תפילין כת׳ יפ
יפל מצדך אלף׳ שמיפרין אלף
מלאכים אצל האדם שהיד
שולטת במצות הרבה׳ ומלך
ורבבה מימינך ריבוא של מל
מלאכים מיסרין לה מימין אומ׳
מסרו לך אלא יפול אם מזין
הן אלף מזיקין הן עפלין לפני
היד שהיא שולטת על אלף מצ
מצות׳ ואם מזין הן ריבוא של
מזיקין שהן עפלין לפני היד
שהיא שולטת על אלף מצות׳
ואליך לא יגש לא כמי ומנס
דיינים רק בעיניך תביט׳ כי
אתה ה׳ מחסי עליון שמ׳ משה
אז׳ הנני ונפשי עיניכ׳ לא אין
קורחתיו נתנת את התורה
בתהומים אישלון ועליון שמת
מעונך׳ לא תאונה אליך רעה׳
שר שלא הוקם המשכן היו הב׳
המזיקין מתגרין לבריות ומ׳
ומשהוקם המשכן׳ ונגע לא
יקרב באהלך׳ כי מלאכיו יצוה
לך לשמרך בכל דרכיך׳ על כפ׳
ישאונך פן תגוף רג׳ הוא אב׳
שהיו טוענין את יעקב כשעה
שהיה מהלך׳ על שחל ופתן
כל י״ב חדשים היה נח מדריש
על הנחשים ועל העקרבים ושל
השרפים ולא היו מזיקין אותו׳
כי בי חשק ואפלטהו אומ׳ כי ה׳
שדי יהן כי ידע שמי׳ אומ׳ ר׳
יהושע בן לוי בשם ר׳ פנחס
בן יאיר מפני מה ישר׳ מתפללין
בעולם הזה ואינן נענין על ידי
שאין יודעין שם המפורש א׳
אבל לעתיד לבוא שלהים

ויודיעו ועזרו׳ שנ׳ לכן ידעתי
עזרי שמי׳ בזמנה שעה הן
ויתפללין ושעם׳ כי בי חשק
ואפלטהו אשגבהו כי ידע שמי׳
אחלצהו ואכבדהו׳ אמ׳ ר׳ יוד׳
אכבדהו כשסר יוסף אכבד אמר
אחלצך זה׳ יוסף ואמ׳ ר׳ שהמ׳
ומיצל אותך כבר לא׳ אבל מה
אמ׳ הוא מצילו מן הצרה וזה
טהן לישועה׳ ומי עליון בפני
כמוהו הגדול ממצרים להוריש
גוים גדולים ועצומים ממך׳
ומושיעו מן הצרה ומון לעו ייי׳
ישועה׳ הוי אחלצהו ואכבדהו׳
אורך ימים אשביעהו כשו׳
אר׳ אכבדהו זה אחר מן המקרא
הקשין שישועתו של ישרא׳
ישועתו של אלהים היא״

מזמור
שיר ליום השבת״ זה המזמו׳
ראה לגוג ומגוג׳ טוב להודות
לייי׳ ולהגיד חסדך ואמונתך
בקר וערב׳ מה גדלו מעשיך
ייי׳ מאד עמקו מחשבותיך׳
שאתה עתיד להשליך ישרא׳
בגלות׳ ואיש בער וכסיל לא
יבין את זאת׳ בפרוח אותן
הרשעים הגוים׳ ויציצו כל
פעלי און׳ להשמיד אותם לעד׳
ואתה מרום לעולם ייי׳ כי הנה
אויביך גוג ומגוג׳ במות שיפלו
לימין יאבדו והם פעלי און ...
יתפרדו׳ אז תרם כראים
קרני׳ ומהיה בלול בשמן רענן׳
זה שלום שיחלקו להם׳ ותב׳
תביט עיני בשורי׳ בקמים עלי
הקמים עלי אותם המריעים
תשמענה אזני בהם׳ ...
שהוא צדיק יפרח כתמר
וכארז ... שתולים בבית
ייי׳ ובחצרותיו׳ ובעת הזקנה
והשיבה ינובון תנובה ויהיו
דשנים ורעננים׳ כל זאת לה

להגיד כי ישר ייי׳ בדרכיו ...
צורי אין במעשיו עולה׳ דב׳
דבר זה להגיד בבקר חסדך
ובערב חסדי אל׳״

ליום השבת׳ זה
המזמור היה אומר כל שבת
ושבת להגיד בבקר חסדך
שיגידו באותו בקר חסדיו
ואמונתו של הקב״ה שעשו
עיהן בגלות׳ איש בער לא
ידע׳ אמ׳ דוד בער הבערים
המקטין במזמות בשראין
מלכותם ומושלתם ומיין
יודעין שלהשמידם תעשה
כל אלה׳ כי׳ ומשלם לשונאיו
אל פניו להאבידו׳ יתפרדו כל
פועלי און׳ ולחוות גוג ומגוג׳
טובי בשמן רענן׳ מה כלל
כשמן רענן בשיבה׳ יפרחו
ויהיו אפילו בזקנתם״

ייי׳ מלך גאות
לבש׳ גם זה המזמור מדבר
ועל באותה העת ותמורר
הקב״ה ימלוך לבדו ועוז התאזר
התאזר לבד תכון הארץ׳ כי
כמוך טרם שיבראו העולם
אתה הא׳ מאז׳ ועתה המו׳
המוות נשאו קולם כמימי
נהרות מים כהמון ישעיה
ולאומים כשאון מים רבים
ישאון ובק׳ הוי המון עמים
רבים כהמות ימים יהמיון ...
ובכל זאת באדיר במרום ייי׳
עדותיך והדריך נאמנים הם
מאד ובביתך נאוה קודש לא׳
ימים״ ר׳ ייי׳ מלך
גאות לבש׳ אז והיה ייי׳ למלך
על כל הארץ׳ כל תימוש שלא
תחריב ירושלם׳ נשאו נהרות
זה המזמור על המוות׳ כמ׳
כשאון מים רבים ישאון ר׳ת
רבים ומשברים אדיר במרום
המוות שיבואו להשמיד

ולהרוג׳ וייי׳ ומשורים שישקיף
עליהם וילחם בהם״
אל נקמות ייי׳ גם זה המזמור
על הגלות הנשיא שופט הארץ
השב גמול על גאים שיתגאו
בגלותינו׳ עד מתי רשעים
ישמחו ויעלזו על גלותינו׳ ייי׳
יביעו ידברו חרפות יתאמרו
כל פועלי און׳ יתאמרו יתגאו׳
וכל הארץ הזאת אשר אמר׳
וייי׳ המוריך היום אומר ער׳
ידיך כי טוב שלך ייי׳ ידכאו
ונחלתך יענו׳ אלמנה וגר
יהרגו ויאמרו לא יראה יה׳
אמ׳ עכשיו בוערים בעם
בינו והשכילו׳ כי הקב״ה נוטע
אזנים של אדם לשמוע היא׳
היתכן שלא לשמוע השתק
היינו ומפיכם׳ והוא יודע
עיני בני אדם היתכן שלא
יראה עלבון ישר׳ כי תאמרו
לא יראה יה ולא יבין אלהי
יעקב הוא יוצר כל הגוים
כלם׳ שהוריש לישר׳ קודם
היום לא יוכל להוכיח אותם
והוא ילמד לאדם דעת והוא
יודע מחשבותיכם רעים על
ישר׳ כי הוא הבל׳ חזר על
ישר׳ ואמ׳ אשרי הגבר אשר
תיסרנו יה ומתורתך תלמד
תלמדנו זה הדבר׳ כי את
אשר יאהב ייי׳ יוכיח וכת׳
ויסרתך למשפט והגבר
אשר ייסר ייי׳ להשקיט לו כי׳
כי ימי גוג ומגוג׳ שהם ימי רעה
כמו אמר עת צרה ליעקב וממנה
יושע׳ ויכרה לאותם הרשע׳
שחת כי לא יטוש ייי׳ את עמו
כי משפטו של הקב״ה ישוב
לצדקה׳ כמו אמר ויגבה ייי׳ צב׳
במשפט׳ ואחר׳ כל ישרי לב׳ ומשם
ומשפטים צדקה וחסד׳ מי יק׳
יקום לי עם מרעים׳ ישוע׳ נג׳

בגלותנו אין ישראל ועוזר עם
האומות. לולי ה' עזרתה לנו.
אם אמרתי. בראותי אני בגלותי
מטה רגלי חלילה כי חסדך
יסעדני. תמיד ברוב מחשבו'
בקרבי. חזיונ' נביאיך ישעשעו
ישעשעו נפשי. שרעפי' מחש'
מחשבות. כמו עד מתי אתם
פוסחים על שתי הסעיפי'
סעיפים שרעפים אחר המ'
כמו ותארכנה סרעפותיו כב'
בסעיפותיו. היחברך. היתחבר
להיות ממלכת הוות   בחלקך.
יוצר ואומר שקר   ואומ'
ועמל עלי חוק התורה כגון זו
תורת הגוים האומרים כי תור'
תורתנו נטעה מן השמים
מזו תורת ישר'. יגודו על נפש
צדיק מרשיעים אלו יראו להם
כלום זכות. ויהי ה' משגב לדרך
לעזר ומחסי. כי ינחם כדיהם
אלא להשיב עליהם האון להכ'
להצמיתם ברעתם ה' אלהינו.
יביעו ידברו עתק. לשון חרפה.
אשרי הגבר אשר תיסרנו
יה. ישר' שתייסרם בגלות וזה
ולמדים תורתך שלפניך
להשקיטו בגלות עד יכרה לרש'
שחת. כבימות גוג ומגוג. היח
היחברך. היתחבר שיחבר לך
אדום כסא הוות. כמו שאומ'
על התלוי שחוק. יוצר עמל
עלי חק. שתורתם ומשפטם
הכל מחזיקים כחן שהן עמל
ואון ואומר עליהם שהן חוק
ומשפט. יגודו כמו יגודה.
לכו נרננה
לה'. זה המזמור שבח להקב'
על נסים שעשה לישר' במד'
במדבר ובגלות. ואתם בגאול'
בעת שישפוט הגוים כמו'
וקבצתי את כל הגוים בעמק
יהושפט. ונשפטתי עמם את'

ותועפות הרים לו. כמו מאור'
מאורות. וכמו עפה שעיר'
כי ראשי ההרים מצוין מאורות
וכמו האילן. וכמו כתועפות
ראם לו. נברכה. כמו ויברך ה'
הגמלים.   לכו נרננה
לה'. אז ישירו ישר' שיר חדש.
היום אם בקולו תשמעו. הוא'
משה את ישר' אם תשמעו
בקול ה'. אל תקשו לבבכם
כמריבה. הרים כרוב נוסכו'
על האומות שימלוך על גוג
ומגוג.   שירו לה'
שיר חדש. זה המזמור כמו
למעל'. ה' מלך תגל הארץ. זה
המזמור מדבר על הגאולה
ימלוך ה'. לבדו ותשמח כל
הארץ בעת שירד על הר
הזתים איש לפניו ילך ויהיב
האומות. כמו הנה ה' מוש
ימו הרים כדונג נמסו. מלפנ'
ה' כמו הכת'. ונהפכו ההרי'
ועמקו הירדנות ומל חוויה
לארץ תפול. אז יבושו כל
עובדי פסל המתהללים באלי'
באלילים. כמו הכת'. וחפרה
הלבנה ובושה החמה כי מלך
ה' צבאות. עובדי הלבנה
ועובדי החמה יבושו ויחפ'
ויחפרו. אז תשמע. הר ציון
ותגלנה בנות יהודה. למען ה'
משפטיו שעשה במותם
האומות. אז יתגלה דברו של
הקב"ה בכל הארץ על כל אלהים.
אהבו את ה'. בגלותם שנאו
לא נבר שהוא רע. כי ה' שומר
נפשות חסידיו ומידם מיד
הרשעים אור זרוע. כמו זרח
זרוח. הושיעה לו ימינו וזרוע
קדשו. זה אומר ותשועתי
זרועי. ידעם הים האומות כל'
ועד מלך. המלך במלכותו ו'
ומשפטו ואתה מלך על כל

הארץ תשפט ומישרים.
מזמור שירו לה'
שיר חדש. כהגון ישעיה
שיר חדש שירו לה' שיר חד'
תהלתו בקצה הארץ. הושיע'
לו ימינו. כהגון הכת' ותושע
לו זרועו וצדקתו היא סמכת'
סמכתהו. הודיע ה' ישועתו.
ראו כל אפסי ארץ את ישועת
אלהי. כמו אשר חשף ה' את זר'
זרוע קדשו לעיני כל הגוים.
בחצוצרות וקול שופר יחד
הרים ירננו. כהגון ישעיה
פצחו הרים רנה יער וכל עץ
בו כי גאל ה'. עמו משה ואה'
יהושע ישר' לעתיד לבוא כמו
ואהרן שהיו כהנים שמשה
שמש ז' ימים ושמואל מזמן
ועונם הקב"ה. ולא היה חושב אלו
ואת הצדיקים. הנביאים
אחרים נכוו בזריזה. אבל
אלו לא כן. שבאילו דבר עליהם
שענה. כמו שאמ' אל משה
ואל אהרן. וכשמואל כת' דבר
כי שומע עבדך. אל נשא הי'
היית. שסלחת על ידיהם ונק'
ועשית כרעתם כמו וסלחתי
כדבריך. ולאהרן ותעצר
המגפה. ולשמואל כת' הטה
קראו חטים היום אקרא אל ה'
וגו'. ונוקם על עלילותם שנקמת
מעדת קרח. יאתי תבאו אלי ה'
שאול ללכת בדרך תמים עמ'
שטים. העושים מעלה. כמו כי
תשטה אשתו. לבקרים אצמי'
אצמית כל רשעי ארץ. יסורים
כמו בקר תהיה אחר נדים
לבקר.
ה' מלך ירגזו עמים. זה המזמו'
זכר לגאולה כמו שגאל אותם
ממצרים בידי משה ואהרן.
וכמו שגאלם מיד פלשתים בימי
שמואל. אז ה' יושב הכרובים

מלך יי ירגזו עמים והטעם
הארץ יי׳ בציון גדול אז ידעו
שמך גדול ונורא קדוש הוא
ועוז מלך אהב משפט׳ והוא
מלך המשיח שבא יהודה
משפט בארץ׳׳
מזמור לתודה׳ זה המזמור
משיחי׳ לדוד מזמור חסד
ומשפט אשירה׳ גם זה משי׳
משיחי שעיים׳ כי תשעה
ישועתו׳ אל ישנו אל דרכך לבך
ולשונו׳ יחד כמו המשפילי
ומקיימי׳׳ תפילה
לעני׳ זה המזמור על הגלות
ובקשה על הגאולה׳ לעני׳ אילו
ישר׳ מוקד כמו יקד יקוד׳
כיקוד אש הוכה כעשב ויבש׳
לבי׳ בגלות׳ ויקול אנחותי׳ קאי
קאת וכוס עפות׳ ואת הקאת
ואת הכוס׳ שקדתי ואהיה
כצפור בודד׳ כך הייתי בגל
בגלות׳ כל היום אויבי חרפו
חרפוני׳ מהוללי׳ כמו להוללים
אל תהלו׳ כי שכבנו׳ ששכב
שנשכבנים וזהו׳ ישימו אלהי
יהודי׳ מועד׳ יום יעשה דין
כך ועך׳ כי אפר כלחם אכלתי
אתה תקום׳ אתה תקום וגו׳
כי רצו עבדיך את אבניה וגו׳
וייראו הגוים את שם יי׳ כמה
שיבנה ציון ונראה בכבודו׳
פנה אל תפילת הערער׳ הם
ישר׳ שהערו נפשם למות על
קדושת יי׳ ועל יראתו כמו ער
תחת אשר הערה למות נפשו
ערער׳ כמו ותער כדה אל הש
השוקת׳ וכמו ערו ערו׳ ועבד
עבדיו אילו ישר׳ שנ׳ כי חלה גם
ילדה ציון את בניה׳ כי השק
ממעון קדשו׳ ממתק׳ כמו
תורת ישרים תנחם׳ לספר
בציון בהקבץ עמים יחדיו וג׳
וממלכות לעבוד את יי׳ כח

כמזמור כי אחד יהפך אל עמי׳
שפה ברורה לקרא כלם בשם
יי׳ ולעבדו שכם אחד׳ ענה
בדרך כחי בגלות׳ קצר ימי׳ חי
חיי׳ ולכך אומ׳ אלהים אל תעלני׳
כמו אל תבריתני בחצי ימי׳ ב
בדור דורים׳ שנותך לא יתמו
לעד׳ אתה הוא ושנותיך לא
יתמו׳ וכן בני עבדיך אברהם
יצחק ויעקב ישכנו לעד עליה
וזרעם יכון לפניך לעולם׳׳
תפילה לעני
כי יעטף ולפני יי׳ ישפך שיח
שיחו פעמים קורא עצמו ע
דוד פעמים קורא עצמו עני׳
כשרואה צדיקים עומדים
יוסף ויהושפט חזקיה ויאשי׳
ויאשיהו׳ קורא עצמו דוד׳
וכשרואה רשעים עומדים
ואיתן כגון אחז ומנשה׳ אמון
קורא עצמו עני׳ כדרך על גג
עדר אל תעלני׳ לשון קצרה
היא כמו כעלות גדיש בעתו׳
וכמו עלה הבית ודיבן׳׳
לדוד ברכי נפשי את
את יי׳ כמשמעו׳ המקרה
כעליות׳ ויקרה ועלייה אחד
הוא׳ ויקרה עליה הקרן׳ וה׳
והיא נעשית בשבלי הקור
שיתקרר בה׳ תהום כלבוש
כסיתו׳ שכיסה אותו בהרים
ועל אותן ההרים יעמדו מים
כי ההרים כבחם יפלשו ראש
ראשי ההרים׳ וגם המים
שבים מגערתך ינוסון וג׳
ויחרבו׳ כמו ויגעו בים׳
סוף ויחרב׳ יעלו הרים יעלו וג׳
בהרים כעת אשר כיחם ויר
וירדו עם התהום׳ וכן עפאים
יתנו קול׳ כמו עפיה שפיר׳
ותועפות ראים לו׳ ותועפות
ראים לו משאן ואן שואנד׳
לו ומעשה ידיו בארץ׳ ואו׳

גבורותו כמו אל תשכחי כל
גמוליו גמולות שעשה עם
העולם כשהוא זר כמו אמו׳
המשביע בטוב עדייך׳ ויישך
כמו ותבנאי במדי עדיים׳ עו
עושה מלאכיו רוחות׳ הרוחו
שנשן שליחותו של הקב״ה ו
תהום כלבוש כסיתו׳ שכיסה
תהום ונטה עליו הארץ׳ ומרוב
כח טקע ועלה׳ בראש ההרי׳
יעלו הרים ירדו הבקעות׳ הרים
עלה ומעלה ואינן עוברים הגבול
ששמתו׳ וכן עפאים יתנו
קול העפות׳ וכן עפאי אילנ׳
אילנו השתולים על המים׳
ומועדים לחשבון העיבור׳
ידע מבואו שהוא לוקח הש׳
השמש אינו בקיץ כמו סוו
מחורף ולא בחורף כמו בקיץ
הרמש שבלילה הולכים לטרף׳
הודו
ליי׳ גם זה המזמור משמעו׳
אבל התחיל מספר גאולת יי׳
ממצרים ומבקש על
עצמו המשורר׳ שיזכהו הב׳
בזכרון עמו׳ עת עמו הישוע׳
אז׳ זכרני יי׳ בישועתך ופק
ופוקדני׳ ואחר ואות וזכר עצות
אבותי׳ ויראו יי׳ נפלאותם ומאיב׳
ולחוס כמו שהתחיל בגאולה
ואז׳ הושיענו אלהי ישענו׳
ויקנאו דברי עבג׳ כמו ותבגנו
במחליכם׳ ויפלו כמו ומשפט׳
וכמו ופללו אלהים׳ ועתן כפל׳
בפלילים׳ ויאמר׳ כמ׳ ואמר וך
היא משער׳ כי אוור אחיך׳
ויקנו יחכם׳ שהיה שופטים׳
שכן כלט עבי קורין למשפט
חימוין׳ ויפרו׳ שפרו ויבן לנ
התנבא׳ יחזקאל׳ הכה נתנה
נתחמיה׳ ולאורין׳ יש שפות
שפותרין שכל האומות עבור
ימיוין של הקב״ה׳ ויש שאומ׳

שלשת ימים של חשך שהיה
לא ראו יום ולילה· זה אחר זה·
ואחר ג׳ חזרו למנהג העולם·
ויהי ערב ויהי בקר ולא חכו
לעצתו שלא האמינו למשה
רבינו ועשו את העגל· ותאוו
ושאמרו ארץ אוכלת יושביה
היא· ויעמד פנחס ויפלל· שעשה
משפט כזמרי··
הודו לי״י כי טוב כי לעולם חס׳
יאמרו גאולי י״י· זה המזמור
על הגאולה· וזה המזמור ישבח
שבח והודיה ומשה ענינים·
נבאר אותם· יאמרו גאולי י״י·
זה המזמור על הגאולה שבח
על הגאולה· תעו במדבר להול׳
להולכי מדבריות· יודו לי״י חסדו·
ישבי חשך וצלמות· הודאה
לאסורים בבית הסוהר· יודו
לי״י חסדו· ישבי חשך וצלמ׳·
יורדי הים באניות· הודאה
להולכי הים· יודו לי״י חסדו·
יושבי ארץ ציה ומשלט׳
מרעתם וישובו אל י״י ויראו
אותה ויפרו וירבו ויזרעו וזרע׳
שדות ויטעו כרמים· הרי שש׳
מין הענינים· וארבעה חייב
להודות ולברך ברוך גומל טובה
לחייבים· כמו עשרה בני אדם
ובניהם תלמיד אחר· יחוגו
וינועו כשכור ענין ירידה·
מן הארץ ואמר· מי חכם וישמר
אלה ויתבוננו חסדי י״י· הודו
לי״י כי טוב· יאמרו ישר׳ לבשי׳
לבשי׳ גאולו מן הארצות· תעו
במדבר· דומה הגלות המשול
המשורר לו ענינים לבני אדם
התועים במדבר כמו כן הם
הגלות· ואחר כך יודו לי״י חסדו
כשיגאלו ודומה ליושבי בית
הסוהר כשאינים יחשך
וצלמות כמו כן יעשה לישר׳·
יודו לי״י חסדו· והם כאילו

שהם משונים עבור פשעם·
כן הם בגלות ויספרו ויודו לי״י
חסדו· וכיורדי הים שיצאו לש׳
לשלום עם האניות· כן הם
בגלות ויספרו ויודו לי״י חסדו·
ונמשלו עוד בנהרות ההושמו
למדבר· כן ישר׳ נחרבה והיא
למדבר ושממה· ויהיה המדבר
שהיא עתה לאגם מים· כמו׳
ויקום נהרים יאורים ויעשו
שהיו ישר׳ מקדש שיש בו
בכבודו· ונישאו עתה· ושופך
עליהם בוז· ובאחרונה כמו ש׳
ישגבם הקב״ה מעני הגלות·
ויקפצו המלכים פיהם··
שיר מזמור לדוד׃
נכון לבי אלהים לשירה ולזמרה·
אעירה שחר בנבל וכינור·
ואודה כבודי עורה· אלהים
דיבר בקדשו אעלזה אחלקה
שיחלק בשלל גוג ומגוג ואמ׳
ואמדד לעבדי הרומיים דרכ׳
והפלילים מידה במידה·
סוכות כמו ראות כמו סוכות
בנות סוכות ומלכם הוא עמק
יהושפט· עמק החרוץ לי גלע׳
ולי מנשה· אז בקש דוד רחמי׳
על שלשה מהקב״ה שלא ידון
אותם עם האומות· אומר לי גל׳
גלעד· בזכות יאיר בן מנשה
הגלעדי שהיה מן מנשה·
העלה לזכות גרשון בן משה ש׳
ומבני מנשה שעשה תרפים
באחרית ימיו כמו׳ ויתנו לו
איש שם שלו· ויעש אתו גד׳
גדעון לאפוד· ויזנו כל ישראל
אחריו· אפרים מעוז ראשי·
בזכות יהושע בן נון· ומבני
אפרים העלה לזכות מיכה
שעשה מיכה והיו מבני ישר׳
אפרים· ובזכותו אומר דוד
העלה לזכות יהודה ויחזקי׳
אחיתופל שהיה מחזק כיה׳

ביהודה· ואחר כך מלך בלהין
והטעה את אבשלום והתיר לו
את העריות וכמו אל פלשתי אע׳
אמר· חזר על העתידה ואמ׳ מ׳
מואב סיר רחצי· ומואב כמו
מבטחוני רחצי בטחוני· על
אדום אשליך נעלי· מסגר שלי
עלי פלשת אריע בתרועה·
ולמד שאלו אומות יסורו את
אותם ישר׳· ואחר ביאת גוג ומג׳
ומגוג כמו שאמר ישעיה ועפו בכת׳
בכתף פלשתים ימה יחדו את
בני קדם אדום ומואב משלוח
ידם ובני עמון משמעתם· על
שעיר ומואב אחר האומ׳ מי יוב׳
יובילני· חזר ואמר מי יביאני בכ׳
בגלות בעיר מיצר של גוים
מי נחני באדום· הלא אתה אלהים
זנחתנו והשלכתנו בגלות ולא
תצא בצבאנו הבה לנו כמו תן· הת
תחת אהבתי ישטנוני שישו׳
ואתפללים בכל עת כענין גויה
קשות· שלא ימיו לעולם יקט׳
עשה· כן דרך אדם שיורד
מנכסיו לזה ברכת· וכמו שאמ׳
יהיה לו לשלם ימיו הנשה ויט׳
ויטול הכל· ולא יהא תמיד· חיל׳
וחביריו מדרכיהם אפיקים נעקרו
כארבה· כילק הקופץ והולך
ועוקים ולוקים· כן הלכתי ואני
ועוקים ולוקים בגלות ואתה
תברך· ברכני אתה··
למנצח לדוד מזמור·
אלהי תהלתי אל תחרש· כי פי
רשע ופי מרמה בגלות עלי פ׳
פתחו ודברו אתי לשון שקר
ועשו אתי מלחמה· ואני תפלה
להם אהבה והם ישטנוני חנם
וגם דברי שנאה שמושי· ויבא
בכל זאת בתפלה· התחיל דוד
לקלל על רעתם שעשו בי
לישר׳ ואמר אותו פי רשע ומי
ומרמה הפקד עליו רשע ושטן

יעמוד על ימינו בהשפטו
יצא רשע. ולדוח תמיד ימינ'
יחנבה. לשון הזיק. כחש ולא
משאין רזון ושמעתו. כמו
ויקם בי כחשי. על ומכין ונג'
ונביזה לבב. אלו ישר' שהאוו'
שהאומות רודפים אותם.
לדוד
מזמור נאם י"י לאדני שב'
זה המזמור אמרו דוד לאנ'
לאנשיו במערה בעת שבק'
שבקשו להרוג את שאול. וזה
המזמור אומר להם נאם י"י ל'
לאדני נאם י"י שישאני אחו
לאדוני אדון ואו' לו שב לזה
ימיני עד שישית האוי' וכל
אויביך הדום לרגליך. לימינו'
אחר ימיני וישבתו בנווץ ש'
שכן קראו שאול ימינו ומפנ'
שהיה וישבתו בשוץ ויעד
עד. ומשלות ולמטה ישלח
י"י ומען עוז תרדה בקרב אוי'
אויביך. עיר טרבות. עמך
ישר' יהיו ומתנדבים להוליך
ביום שתעשה חיל ולמות סוד'
בהדרי בית המקדש. ומכון אול'
אומר עתבקש לך זו המלכות'
ודבר זה כמנין שאמ' הקב"ה
לירמיה בטרם אצרך בבטן
ידעתיך ובטרם תצא מרחם
הקדשתיך. משחר לשון בקש'
כמו בער להם ישחרונו. לך
טל ילדותיך. לך תמשיי המשי'
השרייות. טל לשון מטייר ול'
ומטיר לשון יורה. טל ילדותי'
עניין משיות. מה שפירשנו
למעלה בטרם הרים ילדו. ענ'
ילדך. אני היום ילדתיך של
שבע י"י ולא ינחם אתה כהן
לעולם. עניין שרה ומלו וכבו'
דוד כהנים היו. כהן אין על
שדברתי. מלכי דוד. ולכי עדן
כמו ויהי דוד עשה משפ'

ויעדקה מארץ י"י. על ימינך.
אז יהיה הקב"ה על ימינך ואז
ומחרה יומו על המלכים המ'
הפושעים בך. ומחץ אותם
ידין בגוים וכם לפגר ולא ל'
ויקום. ומשכותם גויות ועל
הארץ. ומחץ ראש רבה הוא
המלך שימלוך על הארץ.
מנחל בדרך ישתה. כשלומד
התורה נחל מים. אף כל האומ'
דברי תורה ומתעסק בה בדר'
ולחזיה אז בדרך סחורה אז
בכל דבר ירום ראש. כהמין
ושה רביט ודברת בם בשב'
בשבתך בביתך ובלכתך בדר'
על נאם י"י לאדני.
זה המזמור אמרו דוד כשע'
כשהיו רוצים אנשיו להרוג
את שאול ומנעם דוד משלוח
בו יד. ואמ' להם אל תגעו בו
שכבר אמ' לי הקב"ה במאמר
שיהיה אדון ומלך והארץ
ושאול שהוא איש ימינו ל'
שלא תשלח בו יד. וחבירו ל'
שב שהוא המתנה שמו לכבד
פה עם החמור. בהדרי קדש.
בהדרת קדש. מרחם משחר
טל ילדותך. טרם יצאתך מ'
מרחם שתבקש לך המלוכה
והנשיאות. מרחם משחר.
כמו ישחרונני. טל. כמו יתנשא
אתה כהן לעולם. על דברתי
מלכי צדק. על דברתי שדב'
שדברתי עליך שאתה מלך
צדיק. על לשון על הוא ל'
מלא גויות. דיעות של אומות
שמחץ ראש הגדולים והר'
והרבים על הארץ.
הללו יה' אודה י"י. זה
המזמור מושיע. מומכים
לעד לעולם. שבכל יום ויום מח
מחדש הקב"ה נפלאותיו. ראש'
אשרי האיש ירא את י"י ב'

משאוה תהילתו ולמתו עו'
עומדת לעד. יכלכל דבריו במש'
שאם יש רשע ולא ישלם לא
חייבתו התורה לאות.
הללו עבדי י"י. מושיבי עקרת
הבית. ילד שמושיבי ומקים
ומוקירי. המפכי המשפלי'
כל הארץ יתברך ולמעין ומים.
ו יתפרה מים מי הים האחר את
אחד. בנן מעי'. לא יהיו את בי'
הללויה. ולדוד כי הארץ
אחר שיאות לא יוכל לחלות פ'
פני י"י על חטאים שחטא
בזה העולם. אלא אם יחלה בזה
עולם הזה ילך בלא חטא לעו'
הבא. אמרי רוחי. לשון שתק'
עקרת הבית. היא כנסת ישר'
כשהייתה במצר' הייתה כעק'
בלא בנים ואחר כך הייתה אם
הבנים שמחה וכל אומה.
אהבתי כי
ישמע י"י. גם זה המזמור אמ'
דוד בעת שהיה בורח מפני
שאול במדבר ההר כנגד' ושאו'
ואנשיו עוטרים אל דוד ואנשי'
לתפשם. ואומר כמו לשאול ב'
ויהרה ולבה כי פשטו כשהלך
שאול ונצל דוד אז אמר אני
אמרתי בחפזי כל האדם כוזב.
וזה פירשו
ויהיה דוד כי שאול עוטר לו
לתפשו ולא היה בטוח לבן הי'
המות. אלא כמשיע נבהל ונח'
נחפזי אמ'. כל האדם כוזב. ב'
ויהיה נבואת שמואל שאו' לי
כי תמלוך על ישר' ומשח אות'
כזב כל האדם כוזב כשהלך ש'
שאול ונצל אז הודה דוד ואמ'
כי בחפזי אמרתי זה הדבר.
יקר בעיני י"י. המותה לחסידי'
ועתה לא עתה מאתו לאת כי
הענין כן ואחר שנה אמות. ואך
העיר קריאתי יה' אמן ואמן:

הבונים זה היה דוד שהיה
קטן מכל אחיו ולא היו רוצים
להביאו לפני שמואל ובחר ה'
בו יותר מכולם. כמו' אל
תבט אל מראהו ואל גבה קומ'
קומתו. וכשמלך דוד אמ' אוֹ
אודך ה' כי עניתני ותהי לי
לישועה. ענתה אותו ומולכו
אבן מאסו הבונים היתה לראש
פינה. עם אחיו ומולכו ומאת
ה' היתה זאת היא נפלאת
בעינינו. ענה אבין ומאמר אם
כן זה היום עשה ה' נגילה
ונשמחה בו. אנא ה' הושיע
נא. אנא ה' הצ'
הצליחה נא. זה פירש כשהיו
ישר' מביאין כבש חג הפסח
לבית המקדש היו אומרים
להם הכהנים ברוך הבא בשם
ה' ברכנוכם מבית ה'. וישראל
עונין אל ה' ויאר לנו. והרי
כבש חג הפסח אוסרין אותו
עד עת הזביחה שקרב דמו
והולכו לקרנות המזבח וזה
הדבר שהיו מביאין את הכב
הכבש מעשרה בניסן ושומרין
אותו עד ארבעה עשר
בניסן. ולכך היו אומ' אסרו
חג בעבותים. היום ראוה וינוס
שקפצו ההמונות שאמר
פתאים. בני אדם העושים
דבר שלא כסדר פתאים.
ישרים היאותי כי ידבר
כל אלה הדברים שאמר אני
וההבטחות והעתידות הכל
אמונה. אבל אני בירחתי לפ
לפניך וזה אשיב לה' עדה
כו לב עליו. עד האותה ד
לחסידיו שבירחתי ידעו אני
שדבר יקר בעיני ה'. כאומר
לא יחפוץ הא' שימות אדם
חסיד והביא לא עתה ואמו'
ואת ובת לפושע. פתחת'

לאומרים שהיו ישר' מן הגלות.
ברוך הבא לעתיד לבא יבואו
ישר' קרבנותיהם שכשהיו ב
באים עם הקרבן היו אומרין
להם הכהנים ברוך הבא בשם
ובכך אותם אנו שעומדין ב
בבית ה'. ועונין להם הע' קרין
ויאר שהאיר והנו לנו ה'. אז
ואומרים להם הכהנים אסרו
את הקרבן עד עת הזביחה
ותקריבהו עד עת הזביחה
קרנות המזבח. כמו שעשו ב
במצרים. את הפסח בניס'
מבעשור ושהוהו עד יד' בו
תדרו לעתיד לבא.
אשרי תמימי דרך. אח
אחלי אם יכונו דרכי כמו א'
אשורינו. אם יכונו דרכינו.
וכמו אחלי אדוני. אשרי
אדני. אם היה הולך לפני
הנביא. גרסה נפשי. נשבר
נפשי. לשון שבירה. כמו ויג
ויגרס בחצץ שיני. לתאבה.
ענין יכסוף. ארוית נפשינו
יבישה. נפשנו תאבה. וכמו
ויתאב אנכי את גאון יעקב.
רפתה נפשה ותוגה. זה פי'
נפשי יתיכהו. כמו והדלוף
רועה על ריעותי. על הכוב
הנער כמו תוגות אמו. זדי'
זדים הליצני. לשון דוחק.
והאולינהו זלעפה. כער' כמו
רוח זלעפות. אחזתני. לשון
קביעות רשעים. אחזוני כמ'
לא ערה עליו שחל. טפלו על'
עבה עלי. ענין יצירות. כספי'
וכמו ותטפל על עיני. טפש
כחלב. טפשות. סגר לבם. כמו
חלב שיגור על הלב. ויסגור
הלב בתוכו. כלתה לישועתך
נפשי. חוזרה. כלו עיני. חשש
עיני כמו וכלות עינים ואדאב
ואחשבו עינין ומפחן נפש על

כי הייתי כנוד בקיטור. כמו א'
אלה טרוות היין. וזה פי' ואומ'
אמחתי היה פי ושפתי. כמו
היערה. ומפוח חורש ברזל ויח
עיליט כמו אליך. סעפים. כמ'
ומחשבות רעות. ואשעה בחו
בחוקיך ואראה. כמו וישע ה'
אל הבל. כלית. ענין דריכה כמ'
כלה כל אבריי. ויסולו על רי
דרכם. סמר ומפחד בשרי. כמ'
החתים בשרו. כמו כילק סמר.
תסמר ס' שערת בשרי. עת
לעשות לה'. נקוה באותם ש
שהפרו התורה. ואל תנע כמו
והיעלתי יעורי. ויעל אלהים. כמו
לשון הגדולה הם. ויחלתני. כמו
הבטחתני. זאת היתה לי. האת'
היתה לי. עודרני. כמו כלווני.
כמו בבקר יאכל עד. כנוד
בקיטור. כשמעשנין אותו ב'
בגלות. אותם ומנפחים. עשן
ויפה כמיפוח היערה. שיבאו ואו'
ואותו עשן. ואשמר חוקיך
לא שכחתי. לכל תכלה. לכל ראי
ראיתי קץ ותכלה. אבל מצותך
רחבה היא מאד. עת לעשות.
כמו ועשותם רשעים. עת יבוא
שישחית הקב"ה אילו שמפיי'
אותה. שאהבתי קצותי. כשהו
כשרואין האומות שאנו אות
ומחזיקים בתורה ובמעשים
טובים והבדילנו הקב"ה להיות
לו לעם ויקומון לנו. קדם ידעתי
ידעתי שהודעת קודם. ארית
העולם היתה משוחקת. ולפניך
ולעולם יהיה סוד עדותך
ואתקוטטה. לשון ויאום הוי'
כמו נקטה נפשי. אשר יקוט
שבע כמו. פגמים רבות ואמ'
וכמוהו יולדת השבעה. וכמ'
רבות. תעניתי כשה אובד
בקש עבדך. אם אני תעיתי
בגלותי בקשני.

שיר המעלות אל יי' בצרתה
לי' זה המזמור אמרו דוד על
הגלות. בעת צרת הגלות היה
לו יי'. ובעת שאקרא ענני:
יי' הצילה נפשי מעמים שיש
להם שפת שקר ולשון רמיה:
מה יתן לכם הקב"ה שתוציאו
גבור חיצי' שנונים בזה
העולם. וגחלי רתמים לעתיד
לבא רתמים עץ. כמו וישכב
ויישן תחת רותם אחד:
אויה לי אוי לי בעת שאגלה
ואגור בארץ. משך הם בני
יפת העולים לירוש' הרשעה
אבל כמו אהלי קדר בני ישמעאל
משך שכנה. שם ישכון את
ואשב וארץ אדום. רבת
שכנה רבים שנים תשכון ל'
נפשי עמהם והם שונאי את
שלום. אני שלום ושלום
אדבר להם והם עלי למלחמ'
משך שאמר בגלות. עם בני
יפת. כעיר שחוברה לה
יחדיו. תבנה ירושלם מאוד
שאתחברים לה כל ישראל.
ששם עלו שבטים:
שיר המעלות
אשא עיני אל ההרים. זה
המזמור כשראה ברוח הק'
הקדש. גלות ישר' בארץ אד'
אדום ובארץ ישמעאל בק'
בקש עליהם רחמים בתפלה
ואמר בגלות בעת צרה אשא
עיני אל ההרים. אל יתן ימ'
בגלות למוט. יומם השמש לא
למוט. יומם השמש ירחיה
יומם היומיות. לחום השמש
בנהרים ולקרח הירח בלילה:
שיר המעלות
שמחתי באומרים לי בית
יי'. זה פי' שמחתי בגלות
בדברי הנביאים האומרים
לי עד יבנה בית המקדש
ועד לשם. עומדות היו רגלינו
כמו שהיו רגלינו עומדות
בשערי ירושלם. כן יהיו לנו
לעתיד לבא. בעת שתהיה
ירושלם בנויה ותהיה כעיר
שחוברה לה יחדו תורת נב'
נביאות. ומלכות כבר ישועה
להודות לשם יי'. בעת שיעלו
לשם שבטים שבטי יה'. ושם
עדות לישר' כי שם ישבו
כסאות למשפט לבית דוד'
ולכך בהיותם בגלות בארץ
אויביהם שאלו את שלום
ירושלם והתפללו עליה עד
שיהיה אוהבים בשלום וכה
תאמרו יהי שלום בחילך'
שמחתי בגלות בדברי הנב'
הנביאים האומרים לי עוד
יבנה בית המקדש ועד לשם'
כמו שהיו רגלינו עומדות
בשערי ירושלם. וכן יהיו לנ'
לעתיד בעת שתבנה ירושל'
ששם עלו שבטים. שאלו בג'
בגלות שלומה וכה תאמרו
ישליו אוהביך ויהי שלום
בחילך: שיר
המעלות אליך נשאתי את
עיני היושבי בשמים כעיני
עבדים כן עינינו אל יי' אלה'
אלהינו עד שיחננו. חנ'
יי' חננו כי רב. בזיות שמע
שבענו בגלות והאומרת'
רבת שבעה לה נפשינו את'
הלעג בנים השאננים
והבזיות אלגאיונים כמו
גאים: לולי יי' שהי'
לנו בגלותינו. יאמר נא ישר'
לולי יי' שהיה לנו בקום עלינו
האומות. אדם אלו האומו'
שנלחמות את העיר ואת
המגדל אשר בנו בני האדם.
ראיה הגוים לאיים האיתנים.
נחלה. כמו כתוב. נחלה ומתך'
נפשינו כצפור נמלטה. כן
נמלטו מעל הגוים. הפח נש'
נשבר ואנחנו נמלטנו:
שיר המעלות
ישר' הבוטחים ביי'. כמו הר
הר ציון לא ימוט ולעולם
ישכון. כך הם לא ימוטו לע'
לעולם. וכמו ירושלם הרים
סביב לה. כן הקב"ה סביב לעמו
לעולם כי לא ינוח ממשלת
ייצר הרע על גורל הצדיקים.
שלא ישלחו ידי עון. היטיבה
יי' לטובים ולישרים בלב.
אבל המטים ודרך הישר
ועקלקלים ודרך ועקל' אלו'
יוליכם יי' לגיהנם כפועלי און
ושלום בכל עת על ישר':
שיר המעלות
בשוב יי' את שיבת ציון יהי'
הגלות בעינינו. כאילו לא היה
כאדם חולם חלום ובבקר כאי'
כאילו לא היה. כאפיקים בנגב
כשישיב הקב"ה את שביתנו
ירויח לנו. כמו המים שירד'
בארץ חריבה יבשה. כמעין
שאמ' ישעיה אשקנה ואמ'
ואמטה מוסבו'. כמוס יער
עלי אור. כנבטל במים קציר'
הזורעים ברמעה ברנה יק'
יקצרו ישר' שהם ראוגים
בגלות וזורעים שם יעקד'
יגאלו ויקצרו חסד ברנה ויא'
ויאכלו ופרי מעלליהם. וכמאה
פתגם הלך ילך שיורשו תפ'
תפילתם בגלותם בבכי ובדמע
ובמושקה ברינה יקצרו בעת
הגאולה. ראיה כל הגלות
לתפלה. כאדם שזורע מל'
מ' הנגב ויקום יבש והוא מל'
על זרעתו שלא יפקוד אותו
לזו. ישיב אותו וירעד
לברכה. ויקצר ברנה וכשא'
ובשמחה. ובעבין שאומ' יי'

שווי ישועה זרעו לכם לצד'
לצדקה וקיצרו לפי חסד׳׳
שיר המעלות
אם ה' לא יבנה בית. כשנבנה
שלמה בית המקדש אמ' דוד
המזמור. אם ה' לא יבנה בית
המקדש שוא עמלו בונו בו'
וגם אם לא ישמור הקב"ה את
העיר מה יועיל לשומרה שום
שישקוד בו כל הלילה וגם
לאנשים שישכימו למלאכה
וגם ויתעסקו בה עד הערב
וגם ומאחרין לשבת ומקיצו
הלילה על טורח היום ולא די
להם טורח היום אלא יוסיפו
מן הלילה. וכל זאת בלא הצל'
הצלחה מה יועיל להם והם
אוכלים לחם בעצב'. אבל
הקב"ה לאוהבו יתן לו לחם א'
בהשקט בלא יגיעה וגם יתן לו
לאוהבו בשרים נחלת פרי
הבטן כי הבנים נקראים כדר
נוטר. ר"א אם ה' לא יבנה בית
שוא עמלו בונו לולי הצלחתו׳׳
שיר המעלות
אשרי כל ירא ה' במצות ולסבול
עול הגלות על קדושת שמו ית'
של הקב"ה וזו היגיעה במצות
אשרי כי תוכל אותה ליגיעת
המשיח. וטוב לך אז תהיה
אשתך כגפן פוריה בירכתי ב'
ביתך. הנה כי כן יבורך גבר
אשר תהיה יראת ה' מלבו
במצות. אז יברכך ה' מציון ות'
ותראה בטוב ירושלם ושלום
על ישר'׳׳
שיר המעלות רבת צררוני
ומשרי מאמר נא ישר'. רבת
צררוני מנעורי גם לא יכלו לי.
אבל על הגלות על גבי חרשו
חורשים׳ מענתם תלמים כמו
כבחני ומעה עוד שרדו' (?)
מימה רשעת הגוים ומעתם (?)

לחורשי תלמים כמו חורר חרש
חרישתם רשע' ה' קיצץ עול
הגוים הרשעים משל עוררי
ישר' אז יבושו ויסוגו אחור
שונאי ציון. יהיו כחציר
גגות. שקודם שיצא מן הקנ'
הקנה יבש. שלא כמו שלוקח הח'
החרמש. שלא מלא כפו קוצר
ויהיו כקיה בשדה שיצא בו
מועיל ויבוא הקוצר לקצור
ולא ימצא ומלא כפו קוצר'
ולא עמיר תחת חצנו. הוא
העניים שבמן הזרוע והכתף'
וכמוהו והביאו בניך בחצן
וכל העובר בינים ההם על
גוי לא ברכה משם ה' על
הרעה שעשו לישר'. ר"א ח
חרשו כמו לא תחרוש בשור
ובחמור'. למענותם כמו לשת
שנותם. ענין קו חרישה'
שקדמית. שקודם שתשלוף
השמלתו מן הקיה יבש'׳׳
שיר המעלות
ממעמקים ממעמק הגלות'
קראתיך ה'. ה' שמעה בקולי'
אם עונות תשמור יה ה' מי
יעמוד. אבל הסליחה עמך
למען תורא כמו יראה. קויתי
ה' קותה נפשי ולדברו הוחלתי'
על יד נביאיך לגאלני מן הגל'
הגלות. הוחלתי כי יגאלני'
יחל ישר' אל ה' כי יגאלם (?)
משומרים לבקר כמו אברהם'
יצחק ויעקב שנקבלם השכ'
השכימו בבקר. יחל קוה אם
לא שויתי. אם לא קויתה על
נפשי אליך. כשתיקה גמול
עלי אמו לא גבה לבי כשעה
שמשחני שמואל למלך. ולא
רמו עיני בשעה שהרגתי גל'
גליית ולא הלכתי בגדולות. כמ'
בשעה שהעליתי את הארון'
ובנפלאות ממני שהחזירני

ולמלכותי. אם לא שויתי. אמת
ודוממתי נפשי כהדין יונקין
דינקית ומיגעי דמימיה מן האמ'
נפשי עלי. הלר' כגמול עלי נפשי
נפשי. כלומר אבל אילו הניחני
לא גבה לבי׳׳ שיר
המעלות לדוד. ה' לא גבה לבי
ולא רמו עיני בגלות ובשורת
מירוחך. אלא שויתי ודוממתי
עד׳ והחרשתי והייתה נפשי
מתעטפת עלי כגמול עלי אמו
והייתי מייחל אל ה'. וכן אמ'
מייחל לישועתו מעתה ועד
עולם׳׳ שיר המעלות
זכור ה' לדוד את כל ענותו׳ ז'
זכור ה' לדוד את כל אשר
המצא למלך ושבע מוכיר (?)
יעקב׳ ואומר כשבועה אם
אשב ואשקוט בביתי או אם
אשכב על מטתי עד אמצא
מקום לבנות שם בית המקדש׳
הנה שמענו כי אפרתה קודם
כי משם ינא מלך שעל שיבנ'
בית המקדש. בשדה יער
המקדש כמו אומר יער הלבנון'
מה יער עושה פרי אף כל
שבמקדש כן ומאיריס הכריס' (?)
והזהב וזהב פרוים אין עמה (?)
למשכנותיו נשתחוה להדום
רגליו ומה כשנעשה המש'
בעת שעשה משכן ה' קומ'
ה' למנוחתך. ר"א זכור ה'
לדוד לפי העניין הנראה לא
אמ' דוד המזמור הזה אלא ז'
או ירותון או שיר הלוים׳׳
לדוד הנה מה
טוב ומה נעים אילו כנגד
ישר' ויהודה שהיו עולים לר'
לרגל לירושלם ויושבים יחד
ומשיחת כהן גדול שהוא ל'
לכהנים משיחת אהרן הכה'
הראש על פי מדות המשחה
הנה ברכו את ה' כל עבדי ה'

השוררים בבית ה' בלוית'
הם הלוים בעלי המשוררות'
ואשיחך זה דוד ששכחנו לו
כלי שכחה ושכחתי את כסאי
ואולם עד עולם וכל המזמור
הזה היה בבלל הגלות והיה דוד
מבקש מה' היה המזמור הזה
ברוח הקודש' על
נהרות בבל גם זה על מה
ישבו בבבל על ערבים היה
ויתנבא ברוח הקדש איך
ילכו ישראל בגלות בבבל ויתלו
הלוים כנורותיהם על ערבי
הנחל' כי שם שאלונו שובינו
ומה אנו תולים כנורותינו
ולא נשיר שיר שמחה כמו
שהיו שוררים בציון שוורר
להן איך נשיר את שיר ה'
על אדמת נכר ועוד
אמרו ישראל אם אשכחך ירו'
ירושלם תשכח ימיני אם
לא אעלה את ירושלם
בכל ראש שמחתי ולכך נזה
וכל יהודי בעת שיש לו שמחה
שהוא יזכור ינער חורבן
ירושלם שלא תהיה שמחתו
שלמה כל ימי הגלות שנ' את
ירושלם שחוק פיהם ערו ערו
חורבן ושממה שלא יותר בה
אפילו יסוד וטירה והיה
כמעט מערכה והוא לשון ...
חורב ושממה ויסוד ושטח
חורבן ירושלם ולא להרבות
שמחה כל כך. שימצא זה
עשין בבפרך אם ישא אדם
חשוב אשה ... כנתל
ראות היכל זכר לחורבן הש'
השדודה העתידה לישדד על
ערוה יסוד כמו ערו ערו עניין
על ערבים ערבי נחל'
לדוד אודך בכל
לבי נגד אלהים אזמרך ה'
אשתחוה אל היכל קדשך

כי הגדלת על כל שמך אמרתך'
יש תיבות חסרות זו וזו כלומר
ו' כמו ראוכן שמעון כמו הוא
הכבד הרהיבני תשליטני ...
כמו ירהבו הנער בזקן ונבה
וגבה וממרחק ידע' לשון ...
שגיה כמו וידע כהן ... יודע
את אנשי סוכות ... אלהים
ואמריך עד שרים הגדלת
שמך ואמרתך נתגדל על
הכל' יגמור בעדי הרשעים'
למנצח
לדוד מזמור ה' חקרתני ות'
ותדע' זה המזמור יש בו שנ'
סודות משונים והשיג על
ענייך' מראש המזמור ועד
גלוי ראו עיניך משונים
ולי מה יקרו רעיך עד סוף הם'
המזמור עתידה' אתה ידעת
שבתי וקומי' הבנת להחכים
ולעשות שיהיה הכל וגלך
ומאז קדם ומימים קדמונים
אורחי ורבעי זרית' מיתן וזו
וזרה' כי אם כמו זר זהב' דלא
רבעי הפיאות זרית כמו ...
הזרית בדבר שיראה וזרה'
כמו וזרה בעיניו כל רע' ואם
היה וזרת' היה ללוד' ורבעת
וכמו לא יתכן אורית מין אחר
ואיך כך לא יתכן זרית כמו
זרת' כי אם כמו זר זהב' דלא
רבעי הוא שכבת הנשים'
וידיעת הבעילה' כי אתה
ידעתה וידיעת כי לא שכבתי
בערוה ואני כבר ואתר כי
בושר יעית בעורתך וכל
דרכי הסכנת ודרת' כמו הה'
ההסכן הסכנתי' הסכן נא על
עניין' הלא יסכן גבר כי אין ...
ומלה כל שוני הלא אתה ידע'
הכל' אחור וקדם צרתני ואח'
ומזרח ומערב ... דלא ...
צרתני כמו שאני מעשר

ובמעשה שאני יכול היותו לא
ותפשות ולא מעלי ולא מאורכות
הפאות והשתעלי כפכה ידיך
פליאה דבר דעת ממני שגב
הדבר' לא אוכל לדעת אותו' ...
כשראה דוד גבורת הא' בנפשו
שגבר על ישר להגלות ולהרים
קין הגוים עליהם היה בעיניו
ואמר מי יוכל להיסתר' ומפני
גבורת הא' ולכך אמר' אנה אלך
מרוחך ואנה מפניך אברח
ומפתר' אם אסק שמים שם
אתה ואציעה שאול' עניין ...
שכיבה' דבר מוש על הארץ
כמו השתוך ... אהל
כל ... אשא כנפי ואקום
שעלה עמוד השחר ואשכן
באחרית הים מערב גם שם
ידך תנחני' ואם אומר החשך
ישופני ולילה יחשיך בעדי
ישופני כמו נשף אור בעדני'
כמו חושך ויאור את הלילה'
ולשון תמיים אור לילה ומכן
אמרו תמיים אור וארבעה ...
עשר בודקין את החמץ לאור
הנר' גם חשך לא יחשיך ממך
כי אתה קנית כליותי' תבנית
ודמות קנה שאתה לי בבטן ...
אמי' תסוכני כמו תבנית. כמו
ונשאתם את סוכות מלככם
עשו את סוכות בנות' דלא ...
תסוכני עניין סוכה שתסוכני
בבטן אמי' לא נכחד עצמי
ממך' רוקמתי בתחתיות ארץ
ראיה הבטן היום לתחתיות
ארץ' גלמי ראו עיניך קודם
יצירתי' ועל ספרך והמכתב'
ימים יוצרו ולא אחד בהם'
עד סוף כל הדורות' וגם כל
היצורים קודם שיהיה אחד
מהם בהם' ואתם הימים הב
גלוים לפניך' גלמי כמו גלמון'
כי כן יהיה יצירת האדם עד

שיתחזק ויעשה עזרה ועל
ספרך כלם יכתבו פי׳ הימי׳
אשר בהם נבראו ויכרי׳ ול׳
ותחיי ונגדיי ועצמותי על
ספרך כלם כתובים והיו כ׳
כמו פי׳ הקימותני וכמו פי׳
עשיתני שתי וערב כבגדים
וכמו פי׳ עירתני וכמו פי׳ ז׳
כסיתני כבשר וכמו פי׳ כס׳
כסיתני כעור של׳ עור וכבשר
תלבישני וכעצמות וגידים
תסוככני ואם היית חפץ לעש׳
לעשות זה כלו כמו אחד
עשה יכול לעשות ואולם
קמנתה לי זמן ידוע לחכמה
שנדע אותו מן עד היום ג׳
אשר ינוח ואגע ואוסיף וכל
אותן הנעות ידועות לך של׳
לא נכחד עצמי ממך ויענה
ויעוחתי ונגדלי ואני ולא אח
אחד כהן ישוב אל הימים
אשר אומר ימים יוצרו פי׳
כי לא נפח בנעמי אבר אחד
עליו וידעך כי אם כרצונך
וזה ולא יחכב כמו ויקראו כו׳
פי׳ ולא ידיעה כל אחר ואחד
בהם במותם הימים שנבראו
שנבראו בו ולא אחד בהם
אין אחד מן הימים שלא אתה
תדע אליו ואתה יודע כלם
ולי מה יקרו אל פי׳ ואולי ועצמי
מה נתכבדו רעיך אל ולי
ועצמי הם כי ירצאתי כמו ש׳
שיש חטוה ונבראה לו עמד
ותבונה עמו ולא דבר אחר
הם דבר ולי מה יקרו רעיך
אל שהם ומאמינים בך ושמ׳
אותך אינו מיוקרים ומכבדים
לרעך אשר יראים ממך אל
ומכבדים שמך ומה עצמו ז׳
ראשיהם כמו נח ואברהם וי׳
ויעקב והדומים להם שוב
לפרוש דעולי ריער הס

תחבולותיך ומחשבותיך אש׳
אשר בראו ונגלו לזה העולם׳
מן בריאתך אשר מן החיות
ורוב מינים ומחולפים כמו שנ׳
הפורחות באויר ומן הרגים
השוחים במים והאנשים והבה׳
והבהמות העומדות בארץ
והמאורות עליהן ומן השמים
ושאר ענינים אשר לא תרד׳
ואתם לחשוב אשר לא תרד
ואתם לאכול והחיים והמעי׳
והמעיינות והאוצר וכל הטוב׳
הטובות אשר נתנם לשמע׳
בן ברואי כל אלו והדומים להם
אם אחשב בהם תאמר נפשי
מה גדלו מעשיך ואו׳ מה עצ׳
עצמו ראשיהם מה נתגדלו
עקריהם הם תחילות העיקרי
לא יספרו לכן שכן הענינים
כי אין להם חקר ומספר של׳
ומה עצמו ראשיהם ומספרם
ומחול ירבון אם אספרם במעש׳
עיקר מעשיך אין לי דרך אלי׳
אליהם כי הם הרבה מחול הים
נשוב לענין הראשון בתחילת
המזמור ויכון ואילך ובכר
עתידה ואו׳ ולי מה יקרו ומ׳
הם יקרים וחביבים אותם הח׳
המתעסקים ביחוד שמך
ויראו בנות ויראו ישועתך
ומה ירבה ומספרם ראשיהם
מן ירבון כמו כי תשא את
ראש וחכירו ומוכיח עליו אם
אספרם ומחול ירבון הקיצותי
מן הגלות ועודי שמך ועודי
מן ומעמד עמים וכן אומר
ירמיה על הגאולה עלתן הקיצ׳
הקיצותי ומראה ושנתה ער׳
לי ואו׳ הקיצותי ועודי שמך אז
ואת הקיצה הגאת לידי בגלות
כי ילכו לראש שנים של ילחרו׳
לא הבין ולא ידע בהם עד
שיתגלו במעט ויבין וידע כי

הזמן בראו ועל מה בראו ואם
בראו הזמן מאהו או אחר וכ׳
וכאשר יבחין אלה הדברים
דבר ודבר אז ידע כי העולם
מאז ויש לו בורא לא יהיה לו
מכל פנים והוא קיים לעד לא
סר ולא יסור והאחד הוא ואין
לו חבר לא בראו להועילו והוא
אינו צריך להועלה ולא בראו
להועיל לו וגדל רוב הועלתו הי׳
היא התורה אשר עליה נברא
הבריות עליה במעשה והיא
התורה אשר מעבירה הרינו
זה לזה העולם ומעת שיתעו׳
שיתעורר אדם ברשעו ריעו׳
לא לקיים האמונות שכתבנו
של׳ הקיצותי ועודי עמך על
משל כמי שמקיץ משנתו
כן אשר יחפש ברשעו וידע
כל אלה ואו׳ ועודי עמך אז
אומר השב שהעירותי אז
אני ושמך עכבר לך אם תקטל
אלוה רשע ואנשי דמים סורו
ממני או׳ רבון כל העולמים את׳
שבראתני ולמדתני ותורה
וחוקים והזהרתני ממני ואם
ומזהירה אם היית הורג ולאלוה
הרשע ולאנשי הדמים אני ת׳
הייתי או׳ להם סורו ממני שלא
שלא עכבו לדבריי רצו׳ אם תק׳
תקטול אלוה זה הרשע ואלוה
אנשי דמים אלו הדומים
אשר ויהרגו ושפכו דם ישר׳
של׳ שפכו דמם כמים או כמ׳
כמותן הדמים העת ויתכן לי
שיפתח את פי ואו׳ סורו
ממני ועת אשר יאמרוך על מ׳
מזמה של׳ האומרים כי ידבר
ומזמה אשר יאמרו לאדם אלו
אדומים אתם ספר חרפתם כי
אשר יאמרוך כל מזימה ומרמה
ושערוריה ודברו לאמר על
אל׳ אב ובן ורוח והם ג׳ והמין

ואן ביני כנים ועד הפיל דיו
אשר יאמרוך במזימה כמו
אשר יאשרוך למזימה כמו
את יה הימרת ויה׳ המרית
היום ועליה המאמר׳ נשאו לי
לשוא עריך הם כמו ישאוני
טשם גבוריך׳ נשאו על שואות
חנם ובכל אחר ואחם ישאו קולו על
מקדשך׳ על חנם ומאמר דבר׳
רעים והם אויביך ידועים על
עריך שלא ים כי׳ שכתה לא
ומעלה חקרני אל׳ וראה אם
דרך מעקל ידוע פעולי נחני
בדרך יושר עולם׳ גלמי והבט
והבנותי טרם הולדי ראו עיני
ועל ספרך כלם יכתבו׳ וכל
ימי׳ עבר כאילו כאלהם כמו
בטרם הבראם גלוים לפניך׳
ימי האדם עד ימיני אתה
מגיד מראשית אחרית שלא
שיופיעו הימים העתידים
ולא שעדיין לא היה אחד
מהן כעולם הכל גלוי לפניך
וכתובים הם על ספרך ולי׳
היך נבחרו עלמי ואוך יקרו
ריעיך׳ כמנו רעיונך ולי׳
כמו ויקר פדיון נפשם הקי׳
הקיצותי ועודי׳ כשנגמר ואן ג
הגלות ויקיץ ויגירת ותעוד׳
ותעורריני ומחה ישים אי׳
אם תקטל בגלות אם תהרג
שנאיך שנשאים שוא כלו
לשוא׳ אתקוטט׳ לשון ויראוס
כמו נקוטה נפשי׳׳

למנצח מזמור
לדוד׳ חלצני יה׳ בגלות מאדם
רע׳ יגורו לשון קיבוץ אוגרה
בקיצר ואוכלה׳ יגרהו כמו
במחמו׳ שכנו׳ חדדו לשונו׳ הם
המאזים כמו שנותי ברק חר׳
חרבי׳ חמת עכשוב׳ תחת ל
שפתימו׳ לנשכני תמיד יבלו
עבירום׳ ומחשבותם׳ שאויב

יה׳ ומידיהם אשר חשבו לדחות
לדחות פעמי׳ ודרך הישר
עבור להדחותי ומתורתך
ומייחורך׳ וגאים טמנו פח
לי וחבלים פרשו למוקשים ומעגל
ומוקשים שתו לי סלה׳ אמרתי
אמרתי ליה׳ אלי אתה׳ יהוה
יה׳ עוז ישועתי סכותה כעד
ראשי ביום כלי זיין׳ אל תתן
יה׳ מאוויי רשע שאותן על׳
ומחשבותם אל תפיק החו׳
החושבים עלי בכל יום כדי
שירומו׳ תפק עניין ויקרה׳
כמו ויפק רצון מיה׳ שהוא
עניין מקרה׳ ראש מסיבי
עמל אלך אותם הרשעים
המסיבים אותם׳ כלו׳ עמל
ונביהם עלי ומחשבותם
יכסה אותם ויחזור עליהם׳
כמו ישובו עליהם גחלים ימ׳
ימיטו הכל באש ובמהמורות
כל יקומו׳ כמו במחמורות
כמו המהמורות ויעצ׳ איש לש
לשון המדבר שקרים יכון לו
לפניך בארץ ואיש חמס רע׳
יצוד אותו הכל לכל למדחפות׳
כמו והמון נדחה׳ ידעתי אחרי
כל זאת כי יעשה יה׳ דין ישר׳
אשר הוא עני אך צדיקים׳
אך ישר׳ הצדיקים בגלותם׳
יודו לשמך על הרעה אשר
יעשו להם הגוים ויסבלו על
ולכות המישרים ישבו את
ישבו לעתיד את פניך יה׳ על
עכשוב׳ עכמש׳ ומתהפך
כמו שלוה׳ ליד ויעל׳ כמו ו
זר תהיה לך ראש מסיבי׳
אילו הסובבים אותי ומדבר׳
דברים שהם כמו ולענה׳
על קדקדם חמסם ירד׳׳

מזמור לדוד
קראתיך חושה לי גם זה
המזמור סובך למעל׳ תכון ג

תפלתי יראה שיחי לפניך
כקטורת בגלות׳ כמו הקטרת
שהיו מקריבים בבית המקד׳
חסידיך ותהיינה משאת כפי
כתפלתי כמנחת הערבים׳
שיתה יה׳ דל׳ כמו דל אוזן׳
ואל תט לבי בדבר רע׳ שאינו
ישר בעיניך׳ להתעולל בגלות
עלילה להיות טעה במיין [illegible]
הרשעים עם אנשי פועלי
און ובל אלחום ומטעמ׳
בלחם במטעמיהם׳ זהו לחם
שמקריב לע׳ שלהם יהלמני
צדיק הכאת צדיק ותוכחה
היא׳ אבל משיחת הרשעים
ששמן שלהם הוא שמן ראש
ולענה׳ אותו השמן אל יניא
ראשי׳ יניא ענין ישבר׳ כמ׳
וזה הניאון׳ ואם הניא אביה
אותה׳ אל תוכלו ומשנו נו׳
אל תשברו ומשנו׳ כי עוד ותפ׳
ותפלתי ברעותיהם ותפילתי
אליך בעוד רעותיהם לעדי׳
שנשמטו במקום הסלעים שופ׳
שופטיהם׳ כי שמעו אמרי
עבדים ולא נואלו׳ וכות׳ כמ׳
פולח ובוקע בארץ שאוני׳ ג׳
עד שנפזרו עצמינו לפי שאו׳
שאול׳ וגם ישועה כמה הענ׳
אי׳ על האומות ואלך שלהם
לא יראה זכות לישר׳ שנייתן
את רשעים קברו׳ ואת עשיר
במותו נתנם בכל יברח׳׳

בך חסיתי אל
תער נפשי׳ כמו ותער כדה
אל השוקת׳ תחת אשר העוה
למות׳ יפלו במכמוריו רשעי׳
עד אשר אנכי והנצלתי׳׳

משכיל להגלות לדוד
בהיותו במערת יהודה׳ גם
זה המזמור במשמעו יכתי׳
יכתירו כמו כתר׳׳

מזמור לדוד יה׳ שמע׳

שומעה תפ׳ לחי מושיענו יי׳
אומר זכרתי ימים מקדם
והגיתי בכל פעלך ובכל הנסי׳
והנפלאות שעשית לאבותינו
ראה גם עתה בגלותינו שתע׳
שתעשה עמי כאותן הנפלאות
והגלנו אז מעשה ידיך
אשיחה פירוש העיונ׳ ואומ׳
ואומרתי יי׳ אליך ואבין גורלי
כי פיתי׳ ומנת חלקי וכוסי׳ יי׳
ישתמרו מן משומים׳
לדוד ברוך יי׳ צורי׳
אומר זה המזמור על מלחמ׳
גג ומגג ועל הגאולה ולכך
אומר המזמור הזה המלמד
ידי לקרב ואצבעותי למלחמ׳
וזהו כי סלעי ומצודתי הרוק׳
הרוקע עמים תחתי׳ הרודד׳
מן הרוקע וירקע׳ ימחיית
ורדידו׳ מה אדם ותדעהו וג׳
ובן אדם ותחשבהו׳ אדם
להבל דמה׳ ואו׳ דוד יי׳ בית
ישר׳ מה לפקדם ולדעת אותם׳
כי׳ שנ׳ ויורד אלהים את בני׳
ישר׳ וירע׳ אלהים הט שמיך
ובדרך תרד הארץ כי׳ שמחו
שמחים ירד יי׳ צבאות לצ׳
לצבא על הר ציון ועל גבעתה׳
ברוק ברק ותפיצם שלח חיצ׳
חיציך עדם ותהומם׳ שלח
ידך ממרום פצני והצילני מ׳
מיד שומרי ריוח אומות לרים
ואת הפסוק יורה מיד בני נכר
אשר פיהם דבר שוא וימינם
ימין שקר׳ כשאמינו ברע׳
כי פוקם אלו הרשעים אז ג׳
אשיר לך שיר חדש בנבל עש׳
עשור׳ וכתוב שיר חדש יי׳
ימחק ויתחללו ליי׳ פני נוה׳
והצילני מיד בני נכר הנותן
תשועה למלכים מראשונים
וגם הפוצה את דוד עבדו מ׳
הפודה אשר כבנו כאותן הי׳

הזמן׳ שיהיו כנטיעים שהמ׳
שתולים כאשר אומר הנביא
כי כימי העץ ימי עמי׳ ומע׳
ומגדלים לומר שיוחדים
מגדלים אותם כמו׳ והיו א׳
מלכים אומניך׳ בנותינו
כזוית מחוטבות׳ כמו ראומ׳
ואומנות׳ ולשון את יי׳ הזן
היאורית׳ תבנית היכל׳ מזוינו
מלאים מפיקים׳ מזון אל
מן זוית׳ מפיקים מן ויפק
רצון מיי׳ מזן אל זן׳ משנה
לשנה׳ מחנה׳ הוספיה לחג הוא׳
צאנינו מאליפות מרובבות
בחוצותינו מן אלפים ורבבו׳
אלופינו ומסובלים׳ כמו בקרינו
כמו האלפים והעדרים׳ שגר
אלפיך׳ ואין אין פרץ ביותר
ואין בירושלם׳ ולא יהיה לאות
תיבותן׳ כמו׳ בלעהיות
למנה ואין יוצאה׳ ולא צוו׳
ברחובותינו׳ כמו׳ לא ישמע
בה קול בכי וקול זעקה׳׳
אשרי העם שככה
לו כל אלו הטובות׳ אשרי
העם שיי׳ אלהיו׳׳
תהלה לדוד גם זה אומ׳ שבח
לאלהים על הגאולה׳ כבוד
מלכותך לעתיד יאמרו וגבו׳
ידברו׳ במלחמות גוג ומגוג׳
סומך יי׳ לכל הנופלים וזוקף
לכל הכפופים׳ הם ישראל ש׳
שכפופים בין האומות׳ ומשב׳
ומשביע רצון לכל חי רצון יר׳
יראיו יעשה הם ישר׳ ושיעם
מן הגלות׳ אז ידבר פי תהל׳
יי׳ ויבר׳ כל בשר שם קדשו לעולם
ועד׳׳ הללי נפשי
את יי׳ זה המזמור אומר דוד׳
אל תבטחו בנדיבים׳ כי בן יש׳
ישנו הגוים בן אדם פש יאות
מיד ישוב לאדמתו אשר
לוקח ממנה אז יאבדו ואח׳

ואחשבהו אשרי של יעקב
בעזרו נושע בן ישר׳ כי הוא
יעשה משפטו וחסד ישראל׳
ואז ימלוך יי׳ לעולם אלהיך ציון
לדור ודור הללויה׳
הללויה כי טוב זמרה
אלהינו ותהלה נאוה׳ כפור כצמר
יפזר׳ שנקרח כלוה׳ ובמו רק
כמטר על הארץ׳ משליך קרחו
כפיתים׳ כמו פתות אותה פתים
הללויה הללו
את יי׳ מן השמים׳ אומ׳ דוד
בעת שימלוך הקב״ה לעולם ונש׳
ונשגב יי׳ לבדו ביום ההוא או׳
יהללוהו חיילי מרומים׳׳
הללויה שירו ליי׳ שיר
חדש׳ כמשיעו בני ציון יגילו
במלכם במלך המשיח׳׳
הללויה הללו א׳
בקדשו הללוהו ברקי׳ וג׳
כל המזמור כמשמעו׳

סליק פירוש תלים תהלה לא׳
רוכב ערבות ושוכן שחקים׳׳

בסייעתא דשמיא אתחיל איוב

היה בארץ עוץ׳ עוץ זה ארם כד׳
דכת׳ את עוץ בכורו ואת בוז אח׳
אחיו בוז זה אליהוא בן ברכאל
הבוזי והראיה היא שאלו ארם וכו׳
ובוז ממשפחות אחיהם זה הוא
ממשפחות שאחותיה נכריה׳
והיינו דאמרי אינשי ואינה וכו׳
ומה יכבו לאיל בית עריו׳ ד״א
בארץ עוץ שנטלו ויועצו עצ׳
עצות רעות על הקב״ה שנ׳ ויה׳ כ׳
הארץ הזאת יעצו אשור ואחד
עיצה נטלו שהיו אומרים לא
כל הימנו ליטול את העליונים ול׳
וליטול את התחתונים או ליטול
את העליונים וליתן לנו את התח׳
התחתונים אלא באו לארץ שנ׳
שנער ששם אלוהות הרבה
שנ׳ כה ארץ פסילים היא ובע׳
ונעשה מגדל וראשו בשמים
ונעשה לנו שם ואין שם האמור
כאן אלא ע״ז שנ׳ ושם אלהים א׳
אחרים· וזה עשה הקב״ה עור
עליהם דין והעמיד עדים על׳
עליהם שנ׳ וירד ייי לראות וג׳
את העיר· וכי צריך ירידה לפני
המקום לראות והכת׳ עיני ייי וג׳
משוטטות בכל הארץ אלא

פרשו רבותינו טעם הדבר לא
בא הקב״ה לירד אלא ללמד הד׳
הלכה לדורות שאין דנין דיני
נפשות אלא בראיה שנ׳ והוא
עד או ראה או ידע׳ ד״א
איש היה בארץ עוץ׳ כל מקו׳
ומקומות לא תמצא המקראות
שמזכירות שם אדם אחד וקו׳
וקוראהו איש אלא באנשים גד׳
גדולים וטובים או עשירים במ׳
בממונם׳ שכן מצינו בנח שהי׳
שהיה איש צדיק ותמים והכת׳
קוראהו איש שנ׳ נח איש צדיק
תמים היה וג׳ וכן מצינו באברהם
אבינו שהיה אחד וגדולי הדו׳
הארץ והכת׳ קוראהו איש שנא׳
השב אשת האיש כי נביא הוא
ומצינו שהיה אחד וגדולי הדור
הארץ דכת׳ נשיא אלהים אתה
בתוכנו׳ וכן מצינו ביצחק שהי׳
שהיה אחד וגדולי הארץ שה׳
שהכתוב קוראהו איש שנ׳ ויגדל
האיש וילך הלוך וגדל עד כי גדל
מאוד׳ וכן מצינו ביעקב שהיה
אחד וגדולי הארץ שהכתוב
קוראהו איש דכת׳ ואנכי איש ח׳
חלק׳ וכן מצינו ביוסף הצדיק

שהיה אחד וגדולי הארץ ושנ׳
ושני למלך שהכתוב קוראהו ש׳
איש שנ׳ ויהי ייי את יוסף ויהי
איש מצליח׳ וכן מצינו במשה
רבינו שהיה אחד וגדולי הארץ
שהכתוב קוראהו איש שנ׳ והאי׳
והאיש משה ענו מאוד וג׳ וכן
מצינו בפנחס שהיה אחד וג׳
וגדולי הארץ שהכת׳ קוראהו אי׳
איש שנ׳ וילך אחר איש ישרא׳
אל הקובה וג׳ והכת׳ מיחסו וגדולי
ארץ שנ׳ פנחס בן אלעזר בן אה׳
אהרן הכהן׳ וכן מצינו באלישע
הנביא שהכת׳ קוראהו איש שנ׳
כי איש אלהים קדוש הוא׳ וכן מ׳
מצינו באלקנה שהיה אחד וגד׳
וגדולי ארץ שהכת׳ קוראהו איש
שנ׳ ויהי איש אחד מן הרמתים
צופים מהר אפרים ושמו אלקנה
וג׳ ומה כת׳ בתריה ועלה האיש
ההוא מעירו מימים ימימה לה׳
להשתחוות ולזבוח לייי צבאות
בשילה׳ ואמרינן שהיה כל בנ׳
עירו מעלה עמו ומפרנסן לפי ש׳
שהיה גדול הדור׳ וכן מצינו בא׳
בישי אבי דוד שהיה וגדולי ארץ
שהכת׳ ש׳ קוראהו איש שנ׳ ודוד
בן איש אפרתי׳ וכי אפרתי היה
והלא משבט יהודה היה שנא׳
אלה תולדות פרץ פרץ הוליד וכו׳
עד ובועז הוליד את עובד׳ ועוב׳
הוליד את ישי וישי הוליד את׳
דוד׳ הרי שהיה משבט יהודה
אלא לפי שהיה וגדולי עולם קו׳
קוראהו אפרתי׳ ודומה לו בן תוחו
בן צוף אפרתי׳ וכי אפרתי היה
והלא משבט לוי היה אלא לפי
שהיה וגדולי עולם קוראהו אפרתי׳
וכן מצינו באלימלך שהיה גדול
הדור ופרנס הדור שהכת׳ קוראהו
איש שנ׳ וילך איש מבית לחם
יהודה׳ וג׳ וכת׳ בתריה ושם האי׳
האיש אלימלך׳ וכן מצינו בבועז

שהיה שופט ופרנס וגדול הדור
שהכת׳ קורהו איש שנ׳ ויחרד
האיש וילפת׳ וכן מצינו במרדכי
שהיה אחד מסנהדרין וגדול הדור
שהכת׳ קורהו איש שנ׳ איש יהודי
היה בשושן הבירה ושמו מרדכי
וג׳ וכן עד הרבה׳ אף כאן מצינו
באיוב שהיה עשיר וגדול בכבודו
שהכת׳ קורהו איש שנ׳ איש היה
בארץ עוץ איוב שמו והיה האיש
וג׳ ומצינו שהיה אחד מגדולי הד׳
הדור דכת׳ והיה האיש ההוא
גדול מכל בני קדם״ תוספת״
והיה׳ פשוטו כמו ויהי׳ ומשמעו
להבא ולשעבר׳ ועד יעקב שוה׳
שוהיה לשון עתיד הוא כן דרך
לשון עברית כשהוא מספר כל׳
בלשון הווה ונוהג תדיר פעמים
שכתב בו לשון עתיד ופעמים
שכתב בו לשון עבר׳ ופעמים ש׳
שכתב בו לשון הווה כמשמעו׳
ולשון מלינעו כמו והוה האיש
ההוא׳ גדול מכל בני קדם׳ מדור
הפלגה׳ דכת׳ ויהי בנסעם מקדם׳
מכל מאברהם אף גדול שבאו ש׳
שבאברהם כת׳ הגדול שנ׳ ושם
חברון לפנים קרית ארבע האדם
הגדול בענקים׳ היה לו לכתוב יותר
גדול ולמה כתב היותר הגדול
אלא ללמד שהוא יותר גדול שעמד
בעשרה נסיונות׳ ולכך ריבה הכת׳
ה״א שהם עליו לומר עשרה׳
ואיוב שנאמר בו גדול לא עמד
אלא באחת׳ ר״א׳ מכל בני ק״ק
קדם׳ מכל בני ארץ המזרח שהיה
במזרח העולם׳ שנ׳ ארץ ארם עתה
בלק מלך ארם ואיוב מהררי קדם׳
והלכו בניו ועשו משתה בית וכ׳
והולכין ועושין שכל דבר שנעש׳
שנעשה תדיר נכתב כמו לעתי׳
לעתיד שבכל יום היו עושין מה׳
משתה בית איש יומו בבית כל
אחד ואחד יומו ושלחו וקראו׳

ושולחים וקוראים׳ שהיו עושי׳
עושין כן תדיר׳ ויהי כי הקיפו ו׳
כלומר כלו ימי המשתה׳ ונוהג ש׳
היה איוב בכל פעם שבעת הימים
שחוזרו ימי המשתה הלילה היה
שולח ומקדשם׳ כלומר ומזמנם
ומקריבם כמו התקדשו למחר׳
והשכים בבקר והעלה׳ ולפיכך
שהיה משכים ומעלה עולות
ולכך כתב בלשון עתיד שהיה נ׳
נוהג לעשות כן תדיר לסוף כל
שבעת הימים׳ ומספר כולם הבנים
והבנות׳ וברכו׳ לשון כינוי כלפי מ׳
מעלה׳ ככה יעשה איוב׳ כמו היה
עושה׳ ואחרי שכתבתי מדבר הה׳
ההווה ותדיר׳ פעמים שכתוב בו
לשון עבר ופעמים לשון עתיד׳
ויהי היום׳ אותו היום ראש הש׳
השנה היה׳ ויבאו בני האלהים
להתיצב על ה׳׳ לריב עמו׳ שאין
להתיצב אלא דין שנ׳ נצב לריב ה׳
ה׳׳ ועוה הקב״ה לשטן להביא
חובות וזכות של כל הבריות
כמה דיות אחר משוט בארץ ומה׳
ומתהלך בה׳ כמדרש איוב נדרש
כן׳ תוספת״
ויהי היום׳
אותו היום שחזרו הלילה ליום
ליובל בבית יוחיהם הבכור׳ ויבו׳
ויבאו בני האלהים׳ עבדי השוים׳
הקרובים לשכינה להיות כבני ב׳
ביתו ועל שם כך נקראו כמו׳ על
ה׳׳ סביבותיו׳ כמו לכל הנכנסים
עליו׳ ויבא גם השטן בתוכם׳ לה׳
לקטרג על הבריות׳ שהוא מזה׳
ומזמן לפורענות בכל עת שרו׳
שרואה מעשה אחד יחטאו יותר
ויקטרגנו לפני המקום ואיד״ ו׳
תוספת״
משוט בארץ כן דרכי לשוט ה׳
ולראות הטובים והרעים ולא
ומצאתי טוב כאיוב שאורח

לו קום התהלך בארץ׳ ואומרו ו׳
חכמים שטן לשם שמים נתכוון
שלא יהא נשכח לפני המקום זה
זכותו של אברהם אבינו״
תוספת״
השמת לבך אל עבדי איוב׳ שתה׳
שתרצה לקטרגו׳ החנם ירא איוב׳
איוב׳ בתמיה׳ תם׳ שלם במעשיו
והלא אתה שכת בעדו לפי שיוד׳
שיודע שאתה הגל אותו לעשות
לו נסים ופריה ורבה׳ לפיכך עושה
צדקות הללו׳ אבל לא נסית אותו
לו היית נוגע בכל אשר לו אם לא
על פניך יברכך׳ בתמיה׳ ויאמר ויאמ׳
ויאמר ה׳׳ אל השטן הנה כל אשר
אשר לו בידך וגו׳״
תוספת״
שכת בעדו׳ הגנת בעדו כמו מחיצה
זו כמו הסר משוכתו׳ ומתרגמי׳ ו׳
וכל בעד האמור בלשון עברי אינו
אלא כנגד וכפני׳ כמו וסגרת הד׳
הדלת בעדך׳ קנה השן כנגד
ובפניך להיות הכפרה אגן בעדך
וכן ה׳׳ אגן בעדי׳ פרץ בארץ׳ נא׳
נתחזק׳ וכן ופרצת ימה וקדמה ומפ׳
פשוטו׳ אבל רבותינו אמרו פר׳
גדרו של עולם שהיו עזים הורגים
את הזאבים׳ ואולם כמו אבל של׳
שלח נא ידך יום לא תראה שבכ׳
שבפניך יברכך׳ ומלאך׳ שליח׳ ו׳
כי בשר שלא נזכר ההשחתה
היה השליח בא אל איוב ומודיע׳
ואין לומר שכל מלאך הנזכר
כאן שליח של שטן היה ונראה
כדמות אחד מנעריו של איוב׳
תוספת״
על ידיהם׳ על מקומם׳ שהיו נ׳
נוהגות לרעות שם׳ כמו ואיש ו׳
על ידו׳ ואינו לשון מקום אלא על
שם שהוא מוכן ומזומן על ידו׳

ובלשון לעז יוומנשטיומנט ש׳
ורבותינו אמרו
שהטעימו הקב״ה מעין העולם
הבא׳ שלאחר חרישת האתונ׳
האתונות היו רועות עם החריש׳
החרישה ורועות האתונות מיד
חריו מן העלם׳ כמה ראות אומר
ונגש חורש בקוצר׳ כך
מדרש באגדה׳ ותפל
שבא ותקחם׳ נתנפלה מלכות
שבא וחנתה עליהם׳ כמו על פנ
כל מחנן נפל׳ ועוד יש לומר לא
שהיתה מלכות שבא אלא שלוח׳
שלוחים של שטן היו וכשבאו
אצל נערי איוב היו שואלים להם
מי אתם ומאיזה עם אתם ומאיז׳
ומאיזה מלכות אתם׳ אומרו להם
ממלכות שבא אנחנו׳׳

תוספת׳׳

ואת הנערים׳ משרתך השומר׳
השומרים אותם׳ ואמלטה אין
מליטה אלא לשון השוטה הנ״ה
הנשמט מן הצרה׳ ומשקומעיר
בלשון לעז רק אני לבדי׳ ומלי יוצ״
אותם הנערים השומרים אין מל׳
מלט אחר והם כי אם אני לבדי
והשאר נהרגו כולם בחרב׳׳

תוספת׳׳

ובנערים׳ משרתם׳ שומרי הצאן
במדבר׳ ויפשטו על הגמלים זהו
לשון בורי בו׳ לפי ומנהג כל ומנ׳
שההולכין נדבקין יחד כשהולכין
במדבר שלא יבעו בהם ובריחו
את הזקנה׳ וכשמגיעין למקום
הזקנה הם פושטין במרחב הנ״ל
הזקנה זה לכאן וזה לכאן ליוסנה
הזקנה׳ והמלכים הללו שלוחי
שטן היו וכדי להקניטו ולהחט
ולהחטיאו בשרוהו תחילה בה״
בהפסד ממעט ואחר כך בגדול
הימנו׳ וכן טלן׳ כשדים שמו של

שלשה ראשים ויפשטו על ה׳
הגמלים ויקחום ואת הנערים וג׳
מדרש אגדה אמ׳
ר׳ שמואל בר נחמני
כיון ששמע איוב כך התחיל מוג׳
ומגיים חיילות למלחמה הריו הייו
רכת כי יוצאין הממון רבה ובני ד׳
משפחות יחיתני׳ יאמ׳ מאמה יוח
מאות טוביה הן יוצאין כשדים ורד
העם אין באות אלא לאיינרים׳ וה״
וכיון שאמרו לו אש אלהים נפלה
מן השמים אמ׳ זה אני יכול לעש׳
לעשות מאדם ולא יוצאו פתר׳׳

תוספת׳׳

והנה רוח גדולה באה מעבר הנ׳
המדבר׳ מעבר השייג של המדבר׳
והכית מעבר זה׳ והנו כל לשון עו׳
עבר שטוקריו׳ על הנערים׳ הב״
הבנים׳ אבל אין צריך להוכיר—
הבנות כיון׳ ואמלטה רק אני לבדי
להגיד לך׳ שיהיה לו רשות להגיד
והוא מאת במותו רגע לאחר ש״
שבלה ולדבר אל איוב׳

תוספת׳׳

ויקם׳ הלש כשערו׳ כמו גזי ערך
ותירגם יונתן בן עוזיאל ולישי׳
וכן ומנע אומ׳ מאחה גזי׳ ומע״
ומשני מבטן אומ׳ הנוראה אמ׳
יוצר לוקחתי משם׳ אי אומ׳ וה״
ומש׳ ועורם אשוב שמה׳ לא
כבטן אמו מדבר׳ וזה ושמה אל
מקום תשובתו אל שם שהוא
מוכן לכך אין יהליא התוך לשוב
כי אם אל העפר׳ לפיכך אין הוצ״
הוצרך להוכירה׳ תפלה׳ לומר
דבר שאין ותפלות טען על המקו׳
המקום׳ כמו ובנביאי שמרון ראי׳
ראיתי תפלה׳ ולא נתן את התפלה
ולא העלה על המקום׳ כמו נתנו
לדוד הרבבות ולי נתנו האלפים׳
ויהי היום׳ אותו היום שאמר—ו

חלילתם ואיוב שולח ומקדשם ש׳
כמו שכתוב למעלה ויהי כי הקיפו
ימי המשתה וישלח איוב ויקדש׳
והשכים בבקר והעלה עולות וגו׳
ועוד יש לפרש ומדרש האגדה
ויהי היום׳ יום כפורים היה כמה
ראת אומר כי ביום הזה׳ וזה שכת׳
למעלה כמו כן ויהי היום יש לומר
ראש השנה היה׳ וזה שכת׳ כיון
כמו כן ויהי היום יש לומר יום הכ״
הכיפורים היה׳ וכל זה שאירעו
לאיוב ואירע לו בראש השנה׳ וה״
ולא שב השטן לקטרג לפני המק׳
המקום עד יום הכיפורים׳ ואותו
היום הכה השטן לאיוב בשחין
רע מכף רגלו ועד קדקדו׳ ומנין
אנו יודעים שזה היה ביום הכ״
הכיפורים ילפינן ממתור המקרא
דכת׳ ויצא השטן מאת פני י״י ש׳
שאין לו רשות לשטן לקטרג בי״
ביום הכיפורים׳ ומתוך שסיפר
בשבחו של אברהם אבינו עדין
לו רשות לעמוד ולדבר לפני הק׳
עד שנתערבו דבריו לדבר מאי׳
מאיוב ונתגלגל הדבר כמו שאמ׳
שאומר בפרשה עד שנתן לו ה״
רשות להכות באיוב ולא במרם
אחר וזהו שכת׳ ויצא השטן וג׳
מאת פני י״י ויך את איוב וג׳ אמ׳
הק׳ היום אין לך רשות לקטרג לפ׳
לפני ומאחר שנתתי לך רשות
לנסות באיוב עוז ולפני שאין לך
רשות לקטרג על אחרים מיד ויצ׳
ויצא השטן מאת פני י״י וג׳׳

תוספת׳׳

ויבאו בני האלהים׳ ולאומם אני ש׳
וזה תבאו אני המקום אשר תמ׳
עליו וזה אני בא וכדי ליכנס עמו
בדברים ש׳ אלו כך׳ ודומה לו ויאמ׳
ויאמר אלהים אל בלעם מי האנשי׳
האלה וג׳ וכי לא היה יודע מי היו ש׳
אלא כדי ליכנס עמו בדברים׳ ומה

ומחזיק· ומחזר· ובמקומות הרבה
הוא לשון אחיזה· כמו ויאחז ד
ידו ויחזק בו· ומחזיק בתומתו כלב'
ותסיתני כמו השיאתני· לבלעו·
כל לשון הסתה לשון המשכה
שמושך את האדם לדעתו· ד
ובלשון לעז אינדוש· לבלעו·
לשון השחתה כמו נבלעם כשאין
כשאול חיים· בלע י"י ולא חמל·
כבלע את הקודש· בלע המות
לנצח· ויאמר עור בעד עור· יכבד
בפני יכבד דרך אדם כשיורד
חרב על ראשו ונותן זרועו לפניו·
וכל שכן כל אשר לאיש בממון ד
יתן בעד נפשו· בפני נפשו לומר·
ולפי שיודע זה בעצמו שנתח'
שנתחייב לך בנפשו אינו מתעק'
ומתעקש על ממונו· ואולם· יכול·
כל ואולם הוא לשון אולם שבתלמ'
שבתלמוד· אם לא על פניך יבר'
יברכך· אם לא תראה כי אני ש'
שעל פניך יברכך· כמו כל יוכ'
לא אל פניך ולמעלה כל על פניך
כתחילה אמר על פניך כמשמעו ד
כמו לפניך· אבל לבסוף אמר אל
פניך שמשמעו ולפניך יעמוד
ויברכך· הנו בידך· הנה הוא ומס'
ומסור בידך לעשות ואותו אך
שתרעה רק את נפשו שמור·
שלא תמיתו· מכאן א
אמרו רבותינו ז"ל
גדול צערו של שטן משל איוב·
כעבד שאמר לרבו שבור חבי'
חבית ושמור את יינה· בשחי'
בשחין רע· לא כשחין אדם אח'
אחר שיש לו נחת רוח שעה ד
אחת· אלא שחין רע שאוחזת
והולכת שאין בה נחת רוח·

תוספת

שחין לשון חום וקדחת· ואחד
ואחב חום החולי בבשר נערב
ונשחת· ולשון משנה הוא שטח

שהוצרך להתגרד· ככלות· גרטיר
בלעז· ולשון משנה הוא גרדי
והשיירו על גבו· נגרד הוא
לשון פחיסה· שרידיר· כמו גר'
גרד עם האותה· והוא יושב ד
בתוך האפר· יושב היה לארץ
מפני אבילותו שהיה מתאבל
על בניו· ותאמר לו אשתו·

תרגם יונתן בן עוזיאל

ואמרת ליה דינה אינתתיה· ואמר
אני שתפש לו לשון ברשית
רבה דדריש בן דינה אשתו של
איוב היתה· וילפינן מגזירה שו'
שוה· כת' כאן כאחת הנבלות תד'
ותדבר· וכת' להלן כי נבלה עשה
בישראל· הרי נבלה ונבלה·

תוספת

ומחזיק בתומתך· ואחד בתומתך
ואות' לשון עזיזה היא· כמו ומ'
ואותה כמי· ויאמר אליה כדבר
אחת הנבלות תדברי· וגו'

תרגם יונתן בן עוזיאל

ואמר לה הי כמה דמתמללן חדא
מן נשייא דעבדין בשין קלנא
בבית אבוהון הסרין ית ומר'
ומללין לחוד ית טביא נקביל מן ד
קדם י"י וית בישיא לא נקביל
בכל דין לא חב איוב בסיפוותיה
ברם ברעיונה הרהר מיליא ד
ר"ל בשפתיו· אין לו הרהור א
להרהר על ואחשבות לבו כי אם
על ואחבו שפתיו· וישמעו שה'
שלשת רעי איוב וגו'

תרגם יונתן בן עוזיאל

ושמעו תלתא חברי דאיוב ית
כל בישתא הדין דאתת עלוהי
כד חמון ית אילני פרדיסיהון ד'
דיבישו ולחם סעודתהון שבי'
ואתהפך לבישרין וחמר
ומשתיהון ואתהפך לדמא
ויתו גבר מאתריה ומי חזו
וכתלו ואתפנן אן אמר דמ'

ד ואמרו להון בנביהם ואמרו ד
ויאן תמן ובלדד ואן שוח ונע'
ונעמר ואן נעמה ואתכנשו ד
לאתו להי לחי ולמנחמותיה
ריעי איוב· ומצמו איוב· לנוד
קוומא יעדדו בלשון לעז· כמו ד
ויי נוד לך· ויאל תנודו· השמיימה·
למעלה וזריקתם החבמה· והיה
להם ונתנה ישבו שישב על גבי ק'
קרקע להיות ומערים כמנהג
ר"ל לא חטא איוב בשפתיו· לפי
פשוטו של מקרא לא חטא לא
בלבו ולא בשפתיו· יכל לשון הנ'
המקרא יתכן לדרכן·

רעי איוב

ויאמר· ויען· ויענה שכל על'
ענייה האמורה בתורה יתעד'
יהיה לשון הרמת קול· ויכלם
לכולם ועני הלויים וגו' קול רם· ד
ויאבד יום אולד בו· לשון עתיד
שהיה אומר הלואי ויאבד היום
שהייתי עתיד להולד בו ולא ד
לא הייתי נולד· והלילה אמר הרא
יאבד שיאמר המבשר יאשר על'
הדבר ומטלטלהורה גבר· שנבר
ונבי את אורי· בבקמה מתון ואמר
הרתה· ובסר עתה לאחר הוריד
את הנקבה· והלילה אמר· ודרך
אמר אם המקומות שאמר הלא
הנקרא את דבריו וגם שלא
הוצרך לפרש מי הוא ואליעז'
ואליעזר אמר מאמר· ודאמר
לו הירושן כבלע סוסים יכבר
יהרוש בבקרים· וכן הישוב ד
חצר שרי שלו· לפון וכן יעל
הכן שומר כבשר על בית י"י ד
וכן את שנים ישאו נפשו· כמו
ישאו יאנש נפשו·

ורבותינו אמרו
הלילך המזמזה על ההריון לילה
שאין· איום ההוא יהי חשך· ד
אומר בכל שנה ושנה כשמגיע

יאמרו יום אל ידרשהו אלוה לטו׳
לטובה׳ ואל תופע עליו נהרה׳
אורה׳ ענין דאתגריין מאור׳
יגאלהו׳ לשון לחם מגואל׳ והוא
לשון ליכלוך׳ צלמות׳ על של מ״ד
ואינה שאינו מאיר לעולם׳
ודונש בן לברט
פירש במחברת׳
כל צלמות לשון חשך׳ וכן פירש
אך בצלם יתהלך איש׳ לשון חו׳
חשך ובצלמות לא נתן את חו׳
שורש כתיבה׳ ענה אפילה׳ ס׳
כמרירי יום שדים המושלים בצ״ה
בצהרים׳ כמו קטב מרירי והוא
המושל בצהרים שנ׳ ומקטב ישו׳
ישוד צהרים׳ אל יחד אל ישמח
עם אל יחד׳ אל יתיחד׳ גלמוד׳
יחיד וחסר מקול אדם וכן יבא
יקבהו׳ יקללוהו׳ כמו וקבה לי יומ׳
אררי יום המקללים את אויביהם
לפי שהם משומם לקלל קללה׳
נמרצת ותוך ענעם׳ העתידים
עורר לויתן׳ להיות עוררים בצ״ה
כשחברתם ליחד לאור שלהם מה׳
וחברת איש ואשתו ואין בנ״ה
בנים נשמו׳ חשך נשפו׳ ענין
עפעפי׳ והרואי׳ נשפלו ודרש
בלשון לעז׳ כמו ועפעפי אל״ו
ואם׳ כי לא סגר לכך יוני ומקלל׳
כי לא סגר מי שהיה יכול לסגור׳
וזה אמר על המקריאות שראוי
להלילה אמר הורה גבר׳ ורואה
לו הראיון כמלע בסוסים יום
יחרש בבקרים׳ היה לו לומר יום
יחרש אותם בבקרים׳ וכן היעוב
מעור שדי שלג לבנון׳ ופירושו
היעוב אותם אלונו מצור שדי
שהוא ממקום אותו ומצודה׳ וכן
אל חיכך שופר כנשר על בית
יי׳ ופירושו ענק כשופר ויאמ׳
ויאמר כנשר תדאה על בית יי׳
וחיסר תדאה׳ וכן אל שונם יומ׳
ישיאו נפשו׳ כמו או ישיאו ואיש

נפשו׳ למעלה למשכיל׳
ר״ל והלילה אמר הורה גבר׳ אמ׳
אמ׳ ר׳ בריינים בר
אושעיא אמ׳ איוב
הלואי והיתה אמי נדה באותה
שעה שבא בעלה ליזקק לה׳ שנ׳
שיאמ׳ לו הורה גבר׳ בעונה כלומ׳
כלום עת להריון כדי שיפריש
ממנו ואינה׳ כך נדרש
בבראשית רבא׳
ר״ל והלילה אמר׳ כלומר וגם מן
הלילה שנעבר בו איוב אמר אמ׳
איוב שתאמר שתעבר׳ כי לא די
לו שהוא קילל את היום שנולד
בו אלא קילל את הלילה שנעבר
בו׳ ר״א כי לא סגר דלתי בט׳
בטני׳ יש לומר שלא רצה להז׳
להזכיר את השם אצל הפורע׳
הפורענות ולומר כי לא סגר
האל דלתי בטני׳ שיאמר ואמנ׳
שיום עשה כן אמו ויסתר עמל
מעיני׳ למה לא מרחם אמות׳
ומיציאות הרחם הייתי מוכן למו׳
למות מיד׳ ודבר בלשון עתיד
כאלו עומד עכשיו ביום יציא׳
יציאת הרחם ואומר למה לא
אמות עתה ולמה לא מבטן יצ׳
יצאתי ואגוע׳ למה לא היה הדבר
לי גויעה ומיתה׳ מדוע קדמוני
ברכים אמי׳ קודם שמתתי כי אי״ש
יונק׳ כי נגזר עלי לינק וזהו כב׳
לפי שהוא מדבר ביום הלידה׳
הוא מזכיר דברים שלאחריו ד׳
בלשון עתיד׳ שכבתי הייתי
בקבר׳ הבונים חרבות למו׳ ודר
דרך של מעמידי שם לבנות ש
ערים נחרבות לזכרון להם כמו
ובנו ממך חרבות עולם׳ וקורא
לך גודר פרץ׳ כלומר עם שרים
ובעלי שם׳ או כנפל טמון לא
אהיה׳ או הלואי שלא נולדתי
ואהיה כנפל׳ וזה שכתב לא
אהיה ומפני שהוא עומד על

לשון שהתחיל לדבר בלשון תמ׳
תמיהה׳ ומוסב על למה לא מרחם
אמות׳ ומדוע קדמוני ברכים׳ או
ומדוע לא אהיה כנפל טמון׳ על
עוללים תמצאות ולכך קראם ע׳
עוללים שלא שחוק ולכך ד׳
כמו ועוללתי בעפר קרני׳ ויתע׳
ויתעולל בה כל הלילה׳ הרלו רג׳
נחמנים מרוגזם׳ שהיו רגילים
להרגיז ארץ׳ ושם ינוחו ושמ׳
נחים׳ כבר פירשתי בדברי קהל׳
ההוה שהוא מתכו בלשון עת׳
עתיד׳ קטן וגדול שם הוא שם
מכר מי חשוב ומי שפל׳ לפי ש׳
שאותה גדולה גדולת עולם ואו׳
ואותן שפלות שפלות עולם הו׳
הוא׳ למה יתן לעמל אור׳ למי ש׳
שנגל בעמל ובצרה למה לא נתן
לו אור העולם ולא הוציאו בחול׳
בחולדו׳ המחכים׳ אותן ומי נג׳
נפש מחכים ומתאוים למות כ׳
וקובלין למות ואיננו׳ ויחפרוהו׳
מהגלים יותרין׳ ממטמונים׳ יומ׳
יותר משמחגלים יותר מטמונ׳
מטמונות׳ הוא שוחים אלי גיל׳
וישישו כי ימצאו קבר׳ אלי
גיל׳ בשביל הגילה והששון של
קבר׳ לגבר אשר דרכו נסתרה׳ כל
טובות אשר פעל נסתרו ואינו׳
בעל הגמול׳ ולא הביט בהם׳ ר״ל
נסתרה ונגעל לפניו כל דרך הע׳
העלוה׳ ויסך אלוה בעדו׳ עשה
ומחיצה לפניו לסגרו במסגר כמו
הנני סך את דרכך׳ תבוא׳ כלומר
ויתכו׳ לשון נתך אנחתי׳ נגרים
ויורדים כמים׳ ויש לפרש נתכ״ה
עניכה׳ אותו יישועתו בלעז׳ לשון
פריה׳ פחד פחדתי׳ כל אשר עש׳
עשיתי בפחד זה על בני כמו ש׳
שאמרנו ויהי כי הקיפו ימי המ׳
המשתה וישלח איוב ויקדשם
ואשר יגורתי הן עתה המשתר
ונגזר שיבוא לי׳ לא שלותי׳ ומ׳

מה יענה זו והנה ויבוא ויען׳׳
ויען אליפז התימני׳

הנסה דבר

אליך תלאה׳ לשון תיאוה׳ הבמ״ע
הבעבור שניסה דבר אליך תל״
תלאה׳ בנסיון אחד שנסך טל
טריך ובזו אליך יותה עליות׳ וה״
ומענה עצור במלין מי יוכל לה״
להשיבך׳ הנה רבים שהורו דב׳
דברים הוכחותם ויסרתם׳ וידים
רפות ואזורות ומפורענות הבא
עליהם אתה היית רגיל לחזקם׳
ולומר אל תיראו שכך היו מידת
הדין׳ כושל יקימון מלין הגלין וה״
מאליך להקים לחזקם ולומר אל
תיראו את הכושל אליו עתה וה״
ומכיח סובך שיראתך שהיית
יראו שדים כסלתך היו׳ ומחותך
כסלות היה ולא מדעת שליוה׳
וכן תקותך ותם דרכך הכל
כסילות׳ נכחדו׳ נעלמו ונאבדו׳
וכן ונכחר מן הארץ׳ כאשר
ראיתי כי נכחדו חורשי און׳ וה״
וזורעים את האון במחשבתם
כחורש זה שזורע לפני הזריעה׳
ואחר כך זורעים במעשיהם את
העמל וראיתי שהם יקצרוהו
כמו רעתם שבה אליהם׳ וראי״
וראיתי כי מנשמת אלוה יאבדו׳
ונשיות סערתו וכעסו׳ ומרוח
אפו יכלו׳ כלים׳ ועל דור המבול
נאמר׳ שאגת אריה וקול שחל׳
האריה הגדול והשחל בינוני׳ ה״
והכפיר קטן׳ כולם נתעו׳ כלומר
האולכים והשרים והעבדים׳ וכל
שמות הללו שמות אריה הם׳ לי״
ליש אובד מבלי טרף׳ השרים יא״
יאבדו כליש זה שאובד מבלי מזון
כן יאבד כחם ומעשות חמס׳ ואו״
אובד אינו לשון אדם שאובד
דבר ממנו׳ אלא הוא ענין הולך
ואובד כמו תעיתי כשה אובד׳

וכמו הייתי כבלי אובד׳ ובני לב״
לביא יתפרדו׳ ואדבר בדור המב״
המבול אשר נפרשו ונשם על
פני כל הארץ׳ ואלי דבר יגונב׳ וה״
אמר על תוכחתו שהוכיחו עד
הנה דרות הגבך׳ זכור נא מי הוא
נקי אבד׳ כאשר ראיתי וגו׳ ועל
אוזהיך אלי דבר יגונב׳ בסתר׳
בלילות׳ לכך אלי ולגלות אזני
אזני והייו לקחה שמץ מנהו׳ ה״
שמץ וקצת רוח ונבואה׳ כמו ש״
בשעפים׳ במחשבות׳ פחד קר״
קראני׳ מן הרוח שבא אלי׳ ורוח
זה אליך שנ׳ עשה מלאכיו רו״
רוחות׳ תסמר הרוח שערת בש״
בשרי׳ הוא לשון אדם שעומד
שערותיו מרעד׳ בלשון לע״
יעמד׳ עומד היה כפני ולא
הייתי מכיר מראהו׳ דממה וקו״
וקול קול דבר חשוי הייתי ש״
שומע׳ דממה וקול אשמע׳ ה״
וקול שומעתי ודממה׳ אבל
דממה לא שמעתי׳ דממה׳ אלא
מלאכים שאומרים שבח׳ כמו ש״
כדמתנגוהן ואחר הרעש קול
דממה דקה׳ קול דמשבחין במלא״
במשיגי׳ ומשה דממה שומע ה״
ומכאן שהראשונים נשמע ראשון
בקול והאחרונים בבת קול׳ כמ״
כמורם שומה במשיש וקול
הגבורה נשמע לאחרוק׳ וכן ה״
היה אומר האנוש מאלוה יצדק
בתוריה׳ לומ יותר מעשהו יצ״
יטהר גבר׳ ולומ זה חבירך שה״
שעשך׳ הן בעבדיו לא יאמין׳ ה״
כלומר הן בעבדיו הער יקים לא
יאמין שלא יחטאו לו ומסלקם
מן העולם לפני זמנם׳ תהלה׳ לש״
לשון הוללות׳ כמו תרועה׳ לשון
הריעה׳ ותשפה לשון הנפה׳ רו״
דממה וקול אשמע׳ במוב כת״
דממה וקול׳ ובאליהו כת׳ קול
דממה דקה׳ לפי שאלפז לא עו״

שומע אלא דממה הקול בר״
הקול׳ כמרם העשך במי חבית
וקול החבית עשך כנגדו בקולו׳
ומהו בת קול המרם העשך׳ כן ה״
אליפז שמע בת קול המלאך ולא
קולו ממש׳ אבל באליהו בת קול
לפי ששמע קול הגבורה ממש׳
עבדיו ומלאכיו ומשה וה״ ומהן
רבת׳ וישלח מלאך ויוציאנו ממ״
ממצרים׳ ישים תהלה׳ דכתיב
יען לא האמנתם בי׳ וגו׳ כי ש״
שכני בתי חומר׳ קברות׳ ידכאום
ידכיאום לפני עש׳ מן השוים
ותכשיר את כחם עד שהם ש״
שפלים ונדכאים ונמוכים ונמו״
ונמוכים לפני הריאה האוכלתם
במותם׳ מבקר לערב יוכתו׳ ביום
אחד הן כתותן ונדכאין׳ מבלי
משים על לב לטוב לקונם׳ לנצח
יאבדו׳ ומהן ויקריו חסר׳ הלא
נסע יתרם בם׳ כמו יתרה עשה׳
גאותם ומכותם תתכלע בנפשם
והיו נשמע ונסחת׳ כמו כל ישע
ישרותיו׳ ברוך ה׳

לעניין ראשון׳

ומנשמת אלוה יאבדו ומרוח
אפו יכלו׳ על המצריים וישראל
אמורה נבואה זו׳ זכור נא מי ה״
הוא נקי אבד׳ ישר׳ עצו בים
ולא אבדו כאשר ראיתי אזר״
המצרים׳ ומנשמת אלוה יאבדו׳
כמו נשפת ברוחך׳ וכמו וברוח
אפיך׳ שאגת אריה וגו׳ גם זה
נתנבא על טביעת מצרים׳ אריה
זה פרעה לכך דימהו לאריה וזה
אריה אלך וגו׳ פרעה כן ומתנבא
שטיגת כאריה כשריה שטבעו
המצריים בים׳ וקול שחל אילו
השרים׳ ושיני כפירים נתעו אלו
אלו הבחורים הקטנים כשראו
שעשו הגדולים בים אמרו על
אלו היינו בטוחים והם אינן ה״
יכולין לעמוד לעמוד ויצאו מארץ״

תפלה על הוא אומר ושרינו כמזמרים
כמזמור תשעה מזמורים שבתהלים
ויאמר דבר ענין במשבילך ואומ'
דבר שגיאה שהוא ענין המשנה
כמתוך הגליות כדבר ובמצב לפי
שהיה רוח הקדש נגלה על
נביאי האומות במזמ' ומשל
למלך שהיתה לו אשה ופלגש
כשהיה בא אצל אשתו בגלוי וכ'
וכשהיה בא אצל פלגשו בא במסתר
ובעניבה כך לנביאי האומות
ויבא אלהים אל אבימלך בחלום
הלילה וכן ויבא אלהים אל לבן
הארמי בחלום וכן לבלעם נגלה
גלוי עינים וכן לאליפז בחזיון
אבל נביאי ישראל כה' פה אל
פה ודבר בו במראה ולא בחידות
ותמונת יי' יביט וכן
בישעיה כת' ואראה את יי' יושב
יושב על כסא רם ונשא וכת'
ויהי ביום דבר יי' אל וכן השאר
תפלה בכל הנביאים שכל נבואתם
נבואתם היתה ביום. ת'
כד דריש ר' תנחומא
בפרשת וירא אבימלך
ולשאר מקומות ר"ה
קרא זה על כמה דברים התנבאה
חבקוק ויאמר תפלה לחבקוק הנב'
ענין הרבה וזה ענין אל על כו'
אין הקדושים המורים ואת ש'
עליך תפלה לאלהים אמר כי לא
לאליל כמותך ענה בעבור שיהיו
שיאלו היית שותק תשובה מש'
והרת הרואים עליך קמו והיו
כנגדו והרוה כמו מה קמו...
ירחקו במר זו היא הקללה שלך
שקללתנו וזכרו ויגש הוא אל
ירובעו ויום היה נקוד רמז היה
וישוע ירבעו אחרים יוסר
קרחה של רשע רעב אומר כי
יאות הרשע וישיהו הר עמים
שריגים עמים וישתלחו גזירות
ונבכיות יאל ואבותם ישכחו כמו

כמו ויקחו אליך כלומר לשרוף
הנה הרשע החמש וכלי זיין
של רשע את יקרה המשפטה
והמונה לכך רשיע ובלע את
איש איש מן הרשעים שאול
מן היד הלה והמונם כמו ורד'
כי לא ישלו ועבר אתו ויכה חבק'
תבואה על הארץ לא להם הבא'
ולא תעבר הצמח לי ואין הש'
שבר כי אתם לעול אלה' שאי
ויאשר שלא אחריו ויקבל עול
מעשיו לקבל פורענותו וירשו
כמו ראשון שהם ואלוכם והחזו'
שהם עבדו שם ראשו לשרוף
ראשי קשת כשהוא והשפטת
קרא ראשי לשון שם אומ' כה
אם אדרוש אל אל אם הוא בדין
על ישראל הללו היות דורש
אל הק' בתפלה ובתחינה אליו
היות שם ראשי בבקשה הנה
הנותן ותר על פני ארץ יור'
ישראל ושולח מים לשורו
ירושות על ידי שליח והוא נותן
מטר והוא מטר ותשבות ערות
ערווה שהורות להתקיע את
תשעתים ולקטת שרות העצים
במעשה התאוה ולא תעשה ר'
ירוקם וקשיה ואומר עינת'
שריון לעשות נהרות כל עיר
עינה מעשיה בנהרות הראש'
מבולת והם ינגשו חשך של
שירון ענתם והקריאות ונעשו
ונעשות ואור הכלים נחפך
לחשך והושע את הכשלים
והחרב ואויבו החרב ומשיהם של
שהיו מסורין לבלעם והאורים
להשירים ואור והוא עשרה אות
יוצאין ועלתה קמשה מיום אח'
ועליה והרשע כמו יחפשו
שלות עלילות קמשה כמו לא
הקמשע ידי נשא שהוא
ורפוה והכובב שליואל כך יוני
ודורש אליו על יסורין אל

בזה אל והנה ישרי יעשו יכו'
יוכיחנו אלוה בייסורין והיה לך
לקבלם ולא לאוחזם כשש עז'
יצאך כלו' כשש עזות כטובה
כשיבואו בעולם יצאך על ידי
יסורין שמתיישרת בהן עם כל'
כשביעית כשתבואו לא יגע בך
רע ועבדיו והנה אותם במוט
לשון והחבו במוט לשון של
שטן תחבא ולא תן שבע חיים
הערות רעב וחרב לשון שודד
חית הארץ והליסטים אמם
השדה ואין אותם היו והיית חיים
מיסר היו שמקריות גרושא
בלשון לעז והוא היו חיות השדה
וחוש ובלשון בני'
מישנת תורת כהנים
נקראין אותם השדה השלוח
לך יהי שלום עמך והו פתרונו
לפי פשוטו של המקרא
ובמדרש אגדת
ר' תנחומא ברבי
אבא דדריש אם
טוב היותה כיעקב שלקח ויושב
הוקום ונעשו יעבן יחות כלו'
כהן בריתו וידעת כי שלום אה'
יהלך לא בכל המקום שהלך ת'
היה בטוח כי שלום יהלך ופקד'
ומקרת עד ולא החוטאו כשתשו'
כשתשוב מן הדרך ותפקוד אות'
ביתך תמצאו עד שלום ולא תחט'
התחסר תכל וזה שהנחתה בו ולא
תחטא כמו אל השערה ולא
יחטיא. ויר הוא הכ'
השכיעית שמנינו
למעלה. תבן כמלה
אלו קבר שתנצל מן החרב כלו'
בלשון לעז והורטיר ואין לו סף
סוף במקרא להבין ואינו דר'
ולפי ענין פורה יפה ויאור
ענינו שהוא לשון התאוה
הן שתבשלה והכה פתרונה
שהוא ואין טרוף בעניי' וכו'

ורבותינו פירשוהו
בגימטריא ששים שנה׳ כעלות
גדיש בעתו׳ כאשר נסתלק הג״ד
הגדיש ועל הקרקע בעתו״
ויען איוב ויאמר׳

לו שקל

ישקל כעשי׳ כל כעס של איוב
כתוב בשק ואפר שכל כעסו לא
היה אלא על עש׳ והרי תולעת
המנקרתו ויאכל את בשרו׳
כך פירש הרב רבי
ברוך ממגנצא ז״ל׳
לו שקל ישקל כעסי׳ יאמר עכ״ז
ישקל כעסי והוותי שבורי במ״ם
במאזנים ישאו יחד להבין וכפי
משקלם׳ וגו׳ יכבד ויחמירו׳ כי ע״ה
עתה מחול ימים הוותי יכבד׳
יותר ומכעשי ומחול ימים לעו׳
ומתחרין׳ כיורם שאין בו כח
להוציא דבר מפיו כתקנו׳ וכן ב״
ושתו ולעו׳ שכן דרך השיכור
לגמגם דבריו׳ חמתם׳ יורם שה״
שלהם׳ דרך פרסיים לתת יורם
בחש כח עיהם׳ ובלשון לעז יוג״
ויינושקיו׳ הינהק פרא עלי
דשא׳ ואם יגעה שור על בלילו
כלומר וכי על חנם אני צועק׳ ואני
אפילו כחמור שוטה אינה צוע׳
צועקת כיון שיש לה דשא׳
וכן שור לא יגעה אלא בזמן
שאין לו בליל׳ ינהק׳ תבואתו׳ כ״
בפרא נוהג לשון נהק וכשור
לשון געה׳ היאכל תפל׳ דבר
שאין תבל ובלי מלח׳ וצריך
להמליחו ואין מלח קרוי תפל׳
בלשון משנה׳ אם יש טעם כמ״
בריר חבו והוות החלמות׳ עד
שיאכל דבר אחר המרבה ריר
ורוק׳ כלומר וכי סבורים אתם
שאני אתקבל את תשובות שאין
שאין בהם ממש׳ ריר׳ כמו ויו״
ויורד רירו על זקנו׳ חלמות דר׳

כמו יחלימו בנים׳ לשון חוזק׳ וכ״
וריש פותרים
לשון חלום׳ ואין נראה ואפי׳ רש״
רבגשות הלוי״
ורבינש בן לברט
פירשו כמחברת
חלמות׳ ריר החלמון של ביצה
חבלי מלח׳ מאנה לנגוע נפשי׳
כלומר הרבה יש לי לצעוק כי
דברים שהיתה נפשי מאינת
וקצה לנגוע בהם לשון נגיעה
הוה כדוי לחמי׳ הוה לי עתה
נטעם ולשמש בהם׳ כמופת
שולחני שלמי נתון עליהם׳
לשון ויכרות את והדוה כ׳
כך שמעתי מפי ה׳
ר׳ משלם רופא ז״
ונראה בעיניי עכ״
עיקר והרבה פתר׳
פתרונים שמעתי
והנם פשטים של
ערבוביות והכל
הבלים ותעתועים
עכ״ו כופות שהמסגנין בהן את
התבשיל ואוכל בו אותם׳ ורו״
לשון דוה זבה׳ לחמי׳ כל מאכל
קרוי לחם׳ כמו עבד לחם רב׳ בג״
בדניאל׳ נפשי היתה עכן במאומ״
תרגם יונתן בן עוזיאל
סריו ומאיקו בריבליה׳ וכן ויש״
וישבו לאכול לחם׳ עכ״ו
חזק כמו כבר׳ לאמר׳ לאמר גם
לבי להסתכל בהם בריאה כאשר
אני מסתכל בריותי׳ ולשון וכ״
ושוט היה ומסגנו כי דוה כמ״ש
ביום כת שבתו׳ ויואל וידעה׳ כמו
ויואל משה׳ נתרצה משה לשבת
עמו ולקח את בנו׳ ודכאני׳ לו
לשון ויושר׳ יתר ידו׳ יגדיל ידו
מכתו׳ הנה יד ה׳ הויה׳ ויכ״
ויכעסני׳ ויכלני כמו כמען ואומ״
ואומרתי ותהי עוד נחמתי ותהי
עוד זאת לי לנחמה ואסלדה כמ״

בחילה ולא יחמול׳ ואבקשה ד׳
ואגנו בחילה שלא יחמול והלב״
והלב עליי׳ ויגיני הויה׳ לו חוזי
בתורה׳ ולכתי בלשון משנה׳ לש׳
לשון ירא וידעו׳ שהיה פולדת
כהן ולכוות בוחרין כלומר יכ״
יותחמול בראשה ובחילה בבקשה
גן כי לא כחדתי כי לא חסרתי׳
אמרי אלוהים׳ ותן כחי כי א״
ייחל׳ ותן כחי חזק לסבול כי ע״
אותן עד יום דשיותי׳ אז עד ״
יום ויתנר׳ ייחל׳ כמו וייחל
עוד נוי׳ ומה אשוב ואזרק קצי׳
כי אוכל להאריך נפשי ולקבול
נפשי׳ יעתרי׳ נפשי׳ אף יעד״
תאוות הגוף בכוח ויקוותי׳ כמ״
כמו אם ישאות נפשכם׳ האבר
אין עזרתי בי׳ לשון תמוה׳ כלו׳
הגם זאת תכלו עלי שאין עזרתי
בי׳ אותן רעים שהיו לי לעזרים
אינם בעזרתי׳ ותושיה נדחה׳ מ״
ממני׳ עצה של יועצי נדחית
ממני׳ שקראת עלי לרקנט׳ וכ״
ודעות למס ורעהו חסד׳ וכן ״
חיסור הלשון׳ עצה שהיתה
לי ראויה לבא מכם נדחה ממני
ומסך למס מרעהו חסד׳ ולמי
שמונע חסד מרעהו׳ ומלמדי
והשומשות כמו לרב לענב לשבב״
אם׳ גם הוא לשון טעל׳ בא׳
שב גר׳ כל אלו לשון פועל אם
החסד׳ ויכלה אותו כמו וחכ״
הששוש ונוס׳ אחי׳ בגו ולא ישבו
כנחל בי׳ כמו הנחל הבוגד בכי׳
בבריות׳ כמפורש בעניין ואפי׳
נחלים׳ ואפיו נחלים׳ יעברו׳
ואירה נכוחה וריעות׳ ואת כ״
היו כגרון של נחלים׳ הקודרים
מני קרח׳ אם כבו עליו קודר
נקודים׳ פרונמי לעז׳ ונעל״
ונעשים קרושים׳ ועליהן ואת״
ומכסה השלג שנטש על הקר׳
הקרח׳ וכו׳ בגזרה אחת שנת״

שתתכסו מן העין ויצין הצמא
ומעט מים לשתות. בעת יזרבו
יזורבו. כמה תשרש מעותי ד
רטריירא בלעז. כמו ונחוץ שמ״
צומתו בלשון משנה. צמ׳ ונח״
ונתחלפת צ״ן כמו ועקמו. נצמתו
יזרבו. לשון ונערם כה כל פנים
וכמו כמוש מערכת ערבו. נקמש
ממקומם. ילפתו. יילפתו ארחות
דרכם. כמו וילפת שמשון ומו׳
ויורד הויש וילפת. שתבקשו ד
מושה תימא. ארץ ישמעאל
שהיא ארץ ערבה והמים נגרים
שם. קו׳ לשון קן נשרי׳ ד״א
קו׳ לשון יקוו המים. שם מוספו׳
בושו שהיקם כי בטחו בה כל
אחד ואחד לשתות מהם. כי עת׳
עתה הייתם לו׳ הייתם נמשלים
לאותו נחל. תראו חתת ותפחד״
המכה׳ ותראו לאחר הימות ומת״
ותחננו אותי בעלי רבי׳ ומכח״
ומכחכם. וממונכם שחדו ד
בעדי. מה נמרצו. כמו קללה נמ׳
נמרצת. לשון דבר רבור על אמ׳
אומנו. וכמו נמרצו להכי׳ מלם
לשון מליצה הם וללמד ומתחלפת
בריש כמו ונערץ את יאלמותיו׳
כמו אלומותיו׳ אמרי יושר
הייתם אומרים לי היו מקובלים
אצל. ועתה מה יוכיח הוכח מכם׳
חכם ומוכיח שבכם לאחר יוכיח
שאין בכם חכם להוכיח כל
תוכחה שבאיוב. לשון בירור ד
דברים הם ומעמידין על האמת׳
הלהוכח מלין תחשובו. הלבר״
מלין תחשובו ולרוח הם חשו׳
חשובים אמרי נואש שלכם׳ ד
אמרי נואש שאין בהם חשש׳
כמו ותאמרי נואש׳ אינה חוש׳
חוששת לדברי הנביאים׳ תפי׳
תפילו בריבכם אתם ומפילים אתם
היום עלי בקו משפט׳ ותכרו על
ריעכם להפילו׳ לאו תפלו׳ אתם

ומפילים היום על עני כמוני׳ ותכ׳
ותכרו שוחה עבור רעכם להפי׳
בה הואילו׳ התרצו לשמע אלי׳
ולשמוע דברי ותראו אם על ד׳
פניכם אכזב׳ שובו נא לבחון ות״
ותבחנו שלא תהי עוד עולה ושו׳
ושובו עוד צדקי אותנו בה׳ לא
שובו נא׳ או וירדת חלה הצמורת
בלא גרש׳ ושובו עוד או וירדת
היבש שיש לו גרש וצורה על
הכל׳ וכה אמר איוב לאליפז אם
ישר הוכיח על מפקיעי שערים
כמוהר למעלה העטן ומשל על
פני ארץ ושולח מים על פני חו״
חוצות לשום שפלים למרום ו״
וקודרים שגבו ישע׳ ומפר מח״
מחשבות ערומים ולא תעשנה
ידים תושיה׳ לוכד חכמים בע׳
בערומם ועצת נפתלים נמהרה׳
הם מפקיעי שערים ומגדילי ש׳
שקל ומקטיני איפה׳ על אורך
עתה שובו לראות בוירדת חלה
שלי׳ ואל תהי בה עולה ושובו
בוירדת יבש שלי ותראו צדקי בה׳
היש בלשוני עולה׳ אם חכי יבין
לדבר והוות ודאיות כלום חכ׳
חכי לא יבין הוות ואתך ומעשנ׳
אינו עושה כי אות אשיבי אל
לבי׳ הלא צבא לאנוש׳ אם חכי
לא יבין הוות׳ אם חכי לא יבין ד׳
כשיונו ודבר הוה׳ הלא צבא
לאנוש עלי׳ זה הדבר שאמרתי
לכם להודיע לפעת לי׳ כי אין ד
אחריש ולא אענה על קורותי׳ הם׳
הלא ידעתם כי יש צבא וזמן לא
לאנוש מה יהיה׳ ואיך לא
לאדין לא אם האיותה׳ וכמו שכיר
שנשכר לשנה ויודע שיכלו יו׳
ימי שכירותו כן זה יודע שיכלו
ימים הקצובים לו׳ ואני אותו צ׳
צבא הנתון לי׳ כעבד ישאף צל׳
כעבד שהוא יגע כל היום ומש״
ומשאף ומתאוה מתי יבא על הצ׳

הערב ויצא׳ וכשכיר יושב יקוה
פעלו לערב׳ לפי שהיה לו כל היום
לעמול ומקווה לביאת השמש׳
כן הנחלתי לי ירחי שוא׳ כן הנח״
הנחלתי לי מן השורש בירחי שו״
שוא ויסורין׳ לא כן הנחלתי לי
ירחי שוא׳ כן הנחלתי מן השורש
לעשרי ירחים שנחפסו לי לשוא׳
שהייתי מצפה לתאוה ולא יתחד״
יתחדש ומנו לי מן השמים ליל״
של עמל׳ אם שכבתי בלילה צפית
יום ואמרתי מ׳ ומדד ערב ואמרתי
ימיד ויבא עת קימה ועת ויריות
הערב עטרת הלילה כמו ותרד
שנתו מעיני׳ ונמלא היו עכו״
עפ׳ כמו ומורד ומעשה וכו׳ ד
ומשוד׳ ושבע נדודים שהייתי
מתנודד על מטתי לפי שלא
הייתי יכול לישן מפני יסוריי ש׳
עדי נשף של יום לפי שלבש בש״
בשרי רמה וגוש כ׳ עפר׳ גושית
עפר׳ והיו המעליות חלודה שרוך
נעשית עפר ללחה ולהעלות חלו״
חלודה׳ רגע׳ נקמט׳ כמו רוגע ד
הים ויהמו גליו׳ גל ואחר גל בקו״
בקמטים הללו׳ ימי קלו׳ ימי טוב׳
טובתי ויחהר ללכת מני ארג׳ ד
אריגה הנעשית מהרה׳ וכן אמ׳
חזקיה קפדתי כאורג חיי׳ באפס
תקוה׳ אין מקוה עד לטובתי׳
לא תשוב עיני׳ לראות ראית׳ כמ׳
כיון כפר איוב בתחיית המתים׳
גם אני לא אחשך פי׳ הואיל ואת״
ואינך חוזר ומוני׳ גם אני לא אמ״
אמנע דברי ולא אעצור על מרירותי׳
הים אני ששמת לי חול לחשמרי׳
אם תנין דג גדול שהכבשתו כנג״
כנגדי אמרים׳ כי תשים עלי משמר׳
השטן הזה ששמורים שלא
יקומו׳ ישיח בשיחי ומשכבי׳ ומ״
ומשכבי הלילה יסבול מרתי ומע׳
ומעט ויוסל להטע ואמר ומעט
שיחי׳ ותבחר מחנק נפשי׳ ומחנק

שם דבר הוא · ממות ומעצמותי ·
ממות אני בוחר יותר מאיברים ש
הללו שבי · ומוסף בחיי · כיסוי. פי
סוג לא לעולם אחיה · חדל ממני ·
ואהדע לי · כי הבל ימי · ימי כי ·
תגדלנו · לשית אליו לבך · לפקוד
מעשיו בכל בקר ולבחון בכל רגע · ד
כמה עת · אורך · אשר לא תשעה
ממני · לא תחדל ממני · קרפייד
בלשון לעז · כמו אל ישעו מעבֿ
ומעבודתם בדברי שקר · וכן שעה
מעלי ואחדל · עד בלעי רקי · כדי בלוֹ
בליעת רקי · וחטאתי לך כשוגג כד
אתה הורם בעת חמתו ומעורר ע
עליו כל מעשה אויבתו · ממני על
למשוא · ואהיה עלי למשא · וזה
אחד מן התיבות שכינה הכתוב ·
והן תיקון סופרים · והרבה יש מהן ·
כמדרש ר' תנחומא
בר אבא דורש כן · ו'
ומה לא תשא פשעי · ומה הדבר
שאינך נושא לפשעי · ושחרתני
תבקשני ולא תמצאני ·
ויען בלדד השוחי ·

עד אן תמלל

אלה · עד מתי תדבר כדברים האל
האלה שאתה מחזיק במעמד
כצדיק ומינך מודה על משפטך
ותאמר שכרין עשה לך הקב"ה ·
שהרי אתה יודע בעצמך שאין
הקב"ה עושה עולה לשום בריה
אלא משלם לאדם כפי מעשיו שנ'
הצור תמים פעלו כי כל דרכיו מש
משפט אל · אמונה ואין עול צדי'
וישר הוא · על כן אני תמיה ממך
שתדבר כדברים האלה אלא אני
מאמין לך שתחדל מהם · ורוח ב
כביר · רוב דברים · כביר רוב · האו'
נקוד בפתח ומליצתו לשון תמיה
הא' יעות משפט · וכי תעלה על
דעתך שהאל יעות משפט · שנ'
שעשה לך בחנם וזה שאמר לך ·

אלא אני אומר לך האיך העניין
אם בניך חטאו לו · כמו שאתה
יודע שאין אדם מורת בלא חט
חטאו · ואם חטאו לו מרוב שמח
שמחה ומשתה שהייתה להם
והטיאו דברים כלפי מעלה · וישל'
וישלחם ביד פשעם · על ידי פשע
פשעם · נעשה שליח להוכילם · ש
אם אתה תשחר אל אל ואל שדי ב
תתחנן · אם זך וישר אתה כמו ש
שאתה אומר כי עתה יעיר עליך
את זכותך ושלם נות צדקך ויעש
ויעשה את נות צדקך שלם ותמי'
ותמים · והיה ראשיתך · שעברה
מצער · לפי אחריתך שיסגא
מאוד · כן היא פתרון המילה · אם
זך וישר אתה כמו שאמרת · אז תה
תהא לך בבוא שיהיה ראשיתך
מצער וג' · כלומר כל מה שהיה לך
בראשונה יחשב לכלום · לאח לפי
שאחריתך ישגה מאוד · שישלם
לך בכפל ממה שהיה לך · כי שא
שאל נא לדור ראשון · על דור
ראשון · כמו כי שאל נא לימים
ראשונים · וכונן כונן עצמך והב
והכן והזדרז לעמוד על חקר אב
אבותם · היגאה גומא · ואת האמ
האומר לך אין הגומא גדל אלא
בעוד שהביצה לחה במים · ד
ובלחותו · ביצה · ודישק בלשון
לעז · בוצו · בלחותו ובפרין לא
יקטף ולא ישבר ומתק · כמו וקט
וקטפת מלילות · ולפני כל חציר
יבש · קודם כל חציר יבש כש
כשהמים כלים והביצה חריבה
כן אורחות כל שכחי אל · ותקות
בשר ששמח ותקיימו עד ש
שתתמלא סיותן · ותקות סופם ש
של חנף תאבד · אשר יקוט · יקט
יקצר ויכרת כסלו ובטחונו · כש
כסלו הייו ומחשבתו ובטחו · כמו ש
אם שמתי זהב כסלי · יקוט לשון
קצר כמו מועט קט · ובבית עכב'

עכביש שאין קיים יהיה ובטח
ובטחונו · רטוב · לח ומחזק ומלא · טרם
בואו לו עת פקודתו · וכח חומו
המכבשתו · ולפי שריחום לנחא
ודבר לפי העניין · ועל גנתו · ועל
הייתה יונקתו יוצאה · יונקתו · ש
שורש היונק מן עצם הילדה הגל
בשנה זו · כמו ומרוש יונקותיו קט
קטף · יסובבו · יתלחמו בעצם ומה
וסובב · בית אבנים יאחז · הוא וה
נכוה לו למעוזו ·
ומנחם בן סרוק
פירשו כמחברת
יחזה · לשון גבול · גבול מאחז · יס
יבנוהו על גבולו · וכן מחזה הגבוה
וכן מחזה מחל ומחוז · כל אלה ד
לפי מחבר וכשיבלענו ממקומו
הנמרע ממנו · ומקרין חסר הוא
זה · וכחש בו ממקומו לא ראיתיך ·
שאין נשאר ממנו לא שורש ולא
עצם · והרי הוא כלא היה שם · שאי
שאין נפילתו כנפילתו של צדיק
כי הצדיק יפול וקם · וזה יפול כלו
תקוה · הן הוא משוש דרכו של
רשע · כלומר העניין הזה משוש
דרכו של רשע · שכל משושו ות
ותוחלתו אין תקוה ותשובה ממנו
ומעפר אחר יצמחו · ומבני אדם
שהיו שחים עד הנה עד עפר
אחר יצמחו · ירום אחר ישגה
לקבל גדולתו של זה · כמו שמענו
ולהוטיו נתן עיניו רע · ויסור ולא
ולכנים וג' · על כן רע על ענוך ש
אם רשע היית אין תקוה לא
לאחריתך · ואם תם היית הן אל לא
ימאס תם · ולא יחזיק ביד מרעים
המרעים · עד אשר ישוב לרחם
עליך וימלא שחוק פיך ·
ויען איוב ויאמר ·

אמנם ידעתי

כי כן · כמו שאתה אומר שאין ש
משפטיו של הק' כי אם אמת וצ'

ויעדך יוכל וזה יעדך יועש עמו אל
לריב עמו להתווכח עמו · כלומר
יום יחפוץ הקב"ה לריב עם האיש
והאיש לא יוכל לענותו והאיש
יפילו יותר ממני יולג · חכם לבב
ואמיץ כח · אני חכם לבב לריב · ש
ואמיץ כח לפרוע · מי הקשה
אליו לם והלך שלם · פירוש הקש
הקשה וטרח · וכן כל המקשים ·
המעתיק הרים · המסלקם ממקו'
ממקום את ההרים · ולא ידעו · עד
שנהפכם · המרגיז ארץ ממקומה
עליה מקדש · ומה דבר המשול · ש
מיומר לחרס · שלשה שמות דר"ג
יש לחמה ואילו הן שמש חרס
חמה · האומר לחרס ולא יזרח · לשמש
ומזיו ישמור יומרת וילך ולא
יזרח · בחשך ועננים ומדבר · וז
וכעד כוכבים יעבר ומדינה ולא
יאיר · על במותי ים · על גבהי ים
עש כסיל וכימה · והלות הם וחדרי
לחכמים שם סופה · כמו שאלו וכן
וחדר תמן סופה ומאוריס · וז
זמן כן מעוררים הרי יעבר עלי
ולא יראה · כי ידעתם כמו שאמר
יחטוף ישיבנו · יעבור עלי לפני
ולא יראנו · יחתוף · וכמו כתרגום
כמו וחטף כתרגו' תלורב לשון פס'
פתאום · ולא ישיב ימון ואפני יוצ'
ויש ידעת ויש הקוטן שואו
עבו מחוץ · שכמו לעזור יורד
מעורים שקוראים רהב · לכן ק'
קראוהו את רהב · הם שכתוב כן
בספר ישעיה על שם מורדין
ישר יומר וה' ... אשר יושיע
בקול · אף כי שכן לא יענה · יוצ'
יודיעו לחרים קול למען לאשו'
לאשופטי · כמו לשופטי · לא
יאמין · לא יאמן להאזין מדברות
יוחם כי יענו לא יאמינו יושר
בסערה שעברה עלי נתהלכד
שורותי · וישופני · וכוסתני · מה
ויכות יוצא טחון ומתהדרין

ושפית יתיה · וכן הרבה תיבות
יש בספר הזה שהן לשון יצ"
יורד יאו לשון ערבי · וזה יאמר
אחם · וכן כתר לי ועד ואחוך · ד
מענ' ומה יו עצוה דם להרד'
בלשון לעז נברודש · וכן מענ
תחת מענ · וכן מענ יהבור הד
ומה טרייח · לא יתנני · יוצ'
ומגיע להשיב רוחי · אלו יומר
לכח יידך יוריב עמו · אם לכח א'
הויו יורין הנה הוא ולא יועני
יוצמיד בפנו · ואם למשפט
עמו מי יוכל להעידני לפני
ולהודיע דבר משפטי · הלא
אם יוצדק פי ירשיעני · פי יצא
שמשה דברי ודרלות ויעקשני
מי יודע · אם מעמדי שלום תם
ואנכי כן לא יודע נפשי · עתה
נפשי יותת חיי בשלום ועליה
יוחרית שהיו וכלה תם ורשע
מעבודו מזה הייו יום שוט · ש
הלשון של שטן יורוית יות הער'
מעריך טהום · ולמסת · לשון ונ
ונעים · כמו בעט את הנקיים · ילעג
כי נתנה ארץ ביד רשע · כלמי ס
השטן דעי · פני שופטיה יכ
יכסה · מלאכן בדברי ואמת · ויאם
לא יוכיחו יוותר דבריו וזה חוז'
ומתבלית יות מוסרייהם · ע"א
פני שופטיה יכסה יוצמו השטן
פני שריה שופטי של ארץ יכ'
יכסה בקבר בארץ · ויאם לא יוצ'
עשיו הוא השטן המוריית יות
המוסריים · מי הוא מורייתן עם
כלין שיור מוסריים · קלו מנ'
רץ · מלמו ידי ומתרה · יוצר רהל
ואלית יומעות · יוצבה שם נ'
נהר שועה · ישנר ישר
שיחי דברי עמי
פני יונות · ויעבור יונמלק'
מושתו · כמו המדלג שור יוצ'
כל ענבותי שלא יבחינו ולא
ולא מוסק · ידעתי כי לא תנקיני

מעוני להיפרע · יונכי יורשע ·
יות ענוי כי לזה זה הבל יונענ
לבוא למשפט · בבור נקיון בשו'
בשחות תטבלני לשון עזון וזה
ותעבוני שלמתי יוא חבירו לי עזן רב
במשפט בדברי תוכחות · ומשה
ומשפט ורשעו ג' לשונות באמ'
תחלתו הוכחות דבריו · ויוענו
יוחעבנו · ספק דין שופט ורשע
ומשטר יושורין ונקי ומעורים
כ' שהחקריו כתבו על שם תחיל'
תחלתו ומעורים על שם סופו ·
ומעורים על שם יחוזכנו · ואכ'
והוכיח ודליה לכל יומר ויוחד
הוכחות נותר · ישירת יוצר · ומשט'
משטר יורוהו ותנשאו על שכל
שמנו שלא יוצב · מחוץ יות הנ'
הרישה · כי לא כן יוני ומחוץ שיצ
שיוחייב בדין · ע"א
כי לא כן יונכי עמדי · לא כן עשו'
עשיתי כמותם הראשון שיצ
הולשה יושר נתת עמדי שלא
היה לו להוציא בשביל עמדי יוצ'
יושרו ואנכי לא כן עשיתי ישו
עשתני · יואורה ברך יולקים ואמרת
ולא שנדעתו עליה ונגושתרי
בראשי יוחות הנבלות הדברי ·

כך פירש רב סעדיה גאון ·

נקטה נפשי בחיי · והקוטטה
נפשי על שיואני חיי והיא לשון
ונקוטותיכם בפניכם · יואמרה
על שיחי · שיחה לעשוק ולקבל
לא יוכל לשכוח ולהבלין הטוב
לך · בטוריה · כי תעשוק ותגזול
חיר ותעניק יות ערכו כי תכבוש
שכרו · ששיש את הכובש שכר
שכיר · וחלילה ליוב לקורוש
להקב"ה עשוק וחמס · ועל עצת
רשעים · ומשעיבים הופעתה
ריוך להראות כמה שתקורב ·

העיני בשר אם כראות אנוש יראה׃ כ
עדיך לרשע תכיני יוצר יחדו׃
יש להתגדות בו ולריב יחד׃
יחריו ודע עתה שיויני רשע׃
עצמני עשיוני יחד כלפס׃
כמו יין מעיבין את הקטן וגו׃
ועתה תיאותיך יחד סביב וגו׃
ותכלעני תשיבני לנפוח אלא׃
כחלב תתיכני הקלטתני כמו׃
גבורתי תחילה בטיפה קלושה
ויחרבך הקפידתני עא׃
כחלב תתיכני בטיפת תולדתי׃
ופקודתך פקדת משמרתך׃ ב
שוריתה לי שוורים שודדי
רוחי בגטן יומי ויחרבך ויול
ויולה עפנת בלבבך לבלעיני כי׃
כמיה יון יותה וזכרם ירעדני
כימיות שוך הכל מפורש וגו׃
ולון שכחת יום חטיותי ושוב׃
ושוחדתני טמת עיניך כי ולהע
ולהעלים ולעבור וירחך ועון
ומעוך יון יותה מנקיט הלא׃
על הכל יוהה נפרע יום ושעתי
יוללי לי יללי לשון קינה דחתך
ויוליון כלמו יום ושעתי יוי לי
שביוו עלי יסורין ויום ערקתי
מה טוב לי ליו יושיו ויושיי שו׃
שבע קלון יוני ויוה עוני יון׃
ויוה וה לשון עיוי יולין שפ
דבר ויוה עוני בידנט בלשון׃
לע שכל שעה יוני ויוהו כמו
שיותה יוור ושבע יויב כן׃
תיאור ויוה כמו ויוה עוני׃
ויגזה כשחל תעוריני ויגדל בפ
בעיניך להיות לך למשיו ולפר
נפש יות יושר כשחל תעדיב
יושר תמרס לי ויעדה כיולה יוב
יוני גיטור כשחל ותשוב ויום
יולים תעפליו כי לדקדק ולהפל
ולהפליו טושפטי לשון כי יפ
יפליו מוך דבר למשפט ערוך
להעיד עלי חליפות של חליים
ומכיוביב ועביו עוי זוועפ

קעובים ליפורין יוה ושוש
ושושים עניו יוב וחודרים
ותחלפים שטים ושונים וחפ
ויולה ושושים ולוה ורחם
חוניותני ולוה נגנם בטורה זה
להתיכני ולהקפיוני להלבישו
להלבישני בשר ובשר תפוכך
ולפוכניני בגידים ועצמות ולוי
ולוה ורחם חוניותני חויל
שחייתי עתיד לקבל כל יולו׃
הערות יגוע ועין ליו תריוני
גלויו שיוגוע ורחם ועין לא
תריוני יוכל הלויו ומכל לש
לשון הכיוה שיוע ומוני שית
עשיך ומוני ומעלי דויש כמו
קרב יולין קרב לעשיך וחק
ומוני בטרם יולך בעודני דוי
ולון יוגיע עך ומוני טנה לי ויוי
ויוהגיע ועיפתה שם דבר חפ
חשוכה כמו עשתה שחר ועי
ועיפה פסוק הוון בעדי עשר
וכל עיפתה לשון כפל הוא׃
על שם שכל דבר כפל חשוך׃
חויו וכן הנעיה עיניך בו ויוט
יום תכפול עיניך בתוירה תשכח
יוותה וכן תעופה שיוון יודע
יודעין ומני חויו יום ומתי לילה
שהם סדרי בריושית ויהי ע
ערב ויהי בקר עלוות חיי׃
ולון פרדים כח׃

מיכאן אמרו ר׳
רביתיני כל היום
פדר קדושה בחויצוי שברך
ניעול ודיעה של גוים ורכל׃
יורין עשתה כמו יוסף עלוות
ולון פרדים וזה לך פמ דבר
יועפ שודשו רשתיט יות חוי
התוקריות לפוד
ניעיעות זה דו דוש
כוזה רוש כן יועפקן יוין לך
יוין לך מקריו שיוניו וידי פ
פשוטו עלוות ולון פרדים׃
על מות תויד ולון פרדים ויוד

שלה כמו יוסל ותופעכוו יוה
יוסל ומקום יוד מופיע שנוד
תויו כמו יוסל׳׳
ויש מפרשים שנעקר הנעם

הרוב רבים

לון יעזה ויוחרים ומפני רוב
דברין בריך דברים שיותה בו׃
בורה מליכך ותניב בני יורם יחז
יחרישו ובתוויהו׃
ויש מפרשים
בעיוותיו ותיוור להקטיר ך ל
לקחי ותהגי ובר הייתי בעינך
ובעיניך יוהה וך ומי תעלומ
התעלומות תורה חכמה ותרע
כי כפליס יש בתורה שלון קייב
קייומת כי ישה כמו כי תשה
הדבה יש לו עור חוב עליך טי
ברכתי עונך החיקר יולה תויע
תויעו שיותה סבור שקייומת
הכל דבר שהויו גבוה כגבוה
שויוס וה הפעלו יותה ושמו
ועשוקה ומשיחל וה תרע מדה
מדה שלה מדותיה וכין חוכיר
מדוד בלשון זכר יום יחלין וי
ויסגיר הייסורין יות ישר ירעה
ויקהיל כל פוליוות שלו לוכרי
על ישור הסגיר ומי בזם ישיפ
ישיבנו בדבריס לוועיו על בפ
בפעלו ויום ויפע שחטין שליו
ושקט יויס רביס כן דרכו כי
חויו ידע ומתי שויו וירין יון׃
שהם עשרין יויס רביס ורוזה
פתי שליו התבונן כי מיוריך
יפו חויו לא יווט יון
שיון יון ותבונן יוליו מיוד
דבריס שבעו לבין קוט ויוזוד
הקבה ומפרשיו לפ של ידי
ערעת ושיור חליוים ויויש נפ
עטב ומלל בליו לך ישור ליו הבין
דרט יקנה לו לבשוב למראו
ולמטפש מועשיו ילבב יוקוז
יוקוריין בלשון לעז לא

ואיש נבוב שאין תוכו כברו וג'
והוא נבוב מדיעות שדי כעיר
יקנה לך לב' או אם היה כעייר
פרא לאמר והדבר קל בלא דעת'
אדם ילד ולמד דרכו ועצתו לו'
להיות אדם חדש כאשר כל אדם
ויכון דרכו' כך אם אתה הכינות ל'
תבין לבך אחר ישוריך ופרשת
אליו כפיך בתשובה ותרחיק
און מידך ואל תשכן באהליך ע'
עולה או היית בטוח שתשא
פניך ממום' תרגו' לעמך לו'
לשית פניך מכל מום והוא דר'
ואתה כך והיית מוצק' חזק
כמוצק' ארץ' וכל עמל הייתה
שוכח וכמים שעברו והלכו' ד'
כך יהיה לך עמל וכרון' ומצהר'
ומצהרים' יותר ויותר צהרים
יקום לך חלד' חלד וזמן כמו וג'
וחלדי כאין נגדך' תעופה שלך'
יופלך כבקר יהיה' ע"א
תעופה לשון עפעפי שחר' ע"ד
שיום היה לשון יופלך היה לו
לאור תעופה' כמו תעופה תרו'
תרוות תקוות' וכן עוד הרבה'

כך פירש רב סעדיה גאון״

ועיני רשעים תכלינה' יאמרו
ישותנו לא לכר עיניהם של ד'
רשעים יכלו ואלא כל גופם יבלה
וילקה' שיפילו בתוך יאמר אי'
ירע להם ותקוותם' במיהם ומנין
של יאמרו פי דוברי שקר' בוה'
ברועתיהם ומנין של ורוש'
ודועות רשעים תשמרנה' ד'
בירידם ומנין כי גמול ידיו יע'
יעשה לו' באורם ומנין של ויד'
ויותנו ורשעים יותם' בירותם
ומנין של אפי עירותם נשורה'
בבמותם ומנין של מפי איל בעצי'
בעשי רע להכרית ויורקן וכו'

כבני בנו ומנין של' אין נין לו ואין
נכד בעמו ואין שריד במגוריו'
בשוח ומנין של' ונחה אייל יות
שוח' בעמון ומנין של' ועיני
רשעים תכלינה' ע"א
ועיני רשעים תכלינה' כלומר
ועיני רשעים שמצפין תכלינה'
בעפייתם לראות ברעתך ולא
ישיגו תאוה' וכל כליון עינים
שבלשון קודש זהו הוא ענה לו
לראות ואינו משיג כמו ועיניך
ועיניך רואות וכלות אליהם וג'
ומנוס אבד מנהם' רפויית כלו'
בלשון לעז' ותקותם זה שהם
מקוים לראות בך יהי להם לא'
ומפח נפש ומרובת נפש יהיה
להם"

ויען איוב ויאמ'

אמנם כי את

יתם עם' עם הארץ ושריד'
מין כאומר לכם עם אייל יולד'
ועמכם תמות חכמה' כשתמו'
כשתמותו תמות חכמה גדולה
עמכם' כי כל חכמה בם בכם' וג'
ומל גם לי לבב כמו כן' ואיתוי ד'
אין מה אלה' שהקב"ה שליט
לעשות רעתו ולהאריך שלות
רשעים' ולכל מי שירצה כמות
כמותכם' ומיענכם אלא משח'
משחקים כי ואני הוא ההוא
שחוק לרעהו וקורא להקב"ה
ויענהו ויענה הקנטתכם וה'
וזה יענהו להתלו' שחוק לצ'
לצדיק ותמים' שלם פרשן עד
שחוק תמים הוא העניה יעל
יושר יענהו ידעתי אני כאשר
אמרתם כי לפיד יש בו של'
גיהנם עומד לאו' ששאנן במ'
בעשתונותיו לאומר שלום יד'
יהיה לי ומכון ומזומן הוא גוה
שאנן להיות במועדי רגל' שד'
שרגלו מועדות' ידעתי אני'

כי אומר רבם ישליו אוהלים לבו
קודרים השטנים כאוהלים כמ'
מוזכרות ורם שודדים פרא
יורם ירו בו' ובטוחות שליו'
שלוות יש להרגיז אל ומכעיסי'
וכל אשר הביא לו העד שעד
משחקת בידו הוא' ומה כתובה
יום טוב יום רע' הלא אזן מילין
תבחן' ולוחה לא ירעו זאת חשוו'
חשוויונים פעלו הרי אונם כחל'
כוחות דבר כאשר חוך יטעם
לאכל' ואנו שהם עשות אז כמ'
בהמות וחית השדה' אנו הכל
ובישישים גבורת אלך' הישישים
אשר בהם חכמה על אחת כמה
וכמה ואני ישיש ואבין גבורתו
ותקפו כי עמו חכמה וגבורה'
וכו' לישנא אחרינא
בישישים חכמה' הייתי חושב
בלבי שאני רואה שאתם זקנים
שעמכם החכמה אלא ודאי
אינו כן כי עמו חכמה וגבורה
וכו' וישלחם' ויהפכו ארץ כשל'
כשליחותו כאשר עשה לדור
אנוש שהיבה שלישו של עולם
ואלו יחזיר ויתנו לב לשוב בתש'
בתשובה ולא עשו' לו שוגג
ומשגה' אדם השוגג ומשגה
שטן המשגהו' שולל' שם דבר
הוא שטות' מוליכם בשטות ד'
כשהוא רוצה לערבב ולבלע חכ'
חכמתם' כמו נסר ודע ויחכמו
משתולל' משתולל אבירי לב' ד'
והלז' אשר במשתולל ומשתו'
ומשתולל כן דרך כל לשון עבר'
עברית בתיבה שיסודה שין ויו
פולך ומיו בין לדבר בלשון נפש'
נעשה ונפעל או ומתפעל ברכן
תיו אחר אות ראשונה' כמו וג'
וישתבחו בעיר' וישתמר חוק'
חוקות עמרי' ומשתולל בעיני ג'
ומין לשון מסילה' ויסתכל החג.
החגב' יתהלל' לשון הוללות וכו'

ופכלות ומוסר מלכים פתח להוסיף
והלכים פלם ומע אחרים ומענ'
ומעבירים והולכה ויאסור אזור
במתניהם כשהוא חפץ בהם חוגר'
חליפיהם ואומרם כח להוסיף כל
כהנים שרים כמו כהן און רביד
לאיתנים יש להיוורעם בו פעולי
ששופטם נבלות לדברים מתן
ומרחם ואומרן בייט ופסק נכשל
בכוחו אורע ומזיח אפיקים רפה
ומעורי החוקים ומרפו ואמשרין
תורם להודיע כחם כמו ולהורה
תמיד יתגורמו אפיקים ופקידים
כמו אפיקי נחושה אפיקי המנעו
ומשגיא לגוים ויאבדם ומשגיא
אותם לאבדם כמושר עשה להוד
להוריע במושכם את ישר לפני
בעל עצה שמו ויאורו תרעו שהם
שהוסכם עמו לטובתו כמושר
נרעו ויאורו תשליכהו

לדברי האומר

ויעקב כמו יעקב היה יש לומר כ
שנבוזה היתה מי שנתנבאו על
טביעת המצרים וקריעת ים סוף

ולדברי האומר

ויעקב כמו משה היה אין לומר
שזו נבוזה היתה אלא סיפור רב
דברים בעולמו ומשגיא לגוים ו
ויאבדם ומשנה אותם לאבדם
שיאורו קשה יראתם של כל עו
עתון שאין נעשה בה שפטים כל
כל אלהי המצרים וגם הקב"ה
להשגותם כדי לאבדם

ופתרונים הרבה
שמעתי למקרא
זו ראינום נתלים
על לב והבוח הבל
ותשעשעים והמט
והמשכיל יבין
ויוציא הדברים
לאמיתן ולאורן

שוטח ומשרות לגוים וינחם ואו
ויתעם בתוהו ולא דרך בתוהו

מבקש אני לדבר אליו ולהתוכח
ולהתוכח עמו אני חפץ טופלי
שקר ומחבירי דברי הבל רופא
רופאי אליל

ורבותינו פירשו
במדרש האגדה

גד העשיר אין לו רפואה ושוא
אליל ואותם והתבונה לרפאו כ
לומר כל תנחום רפואתכם כתב'
כמשמעותכם אין בהם תועל'
אם לשון המקרא כל אליל לשון
אל אין כחם וכן ומע האליל כ
הלאל תדברו עולה אחרי אשר
תורת אלהים כותם לריב עמי כ
אין טוב שתדברו להוען עולה
ולא תדברו רמיה ובמעשה וחר'
תדברו רמיה כמו וכן אין כמוך
אל וכמו אל היורע אשר נתתי
לכם לערככם כמו ויט אלהם להם
כיד משה לו על קרח ותמנו כ
תשאון וכי להתמגה לו כשורע
פנו כותם אם לאל תריבון כמו'
כשבילו התשוכחו על רמיה כ
הטוב לכם כי יחקור אתכם וכ'
והתועו שקרים אם כמהתל כל
כמוש התהלו בו לאמר לכבו'
לכבוד עשיו עמדיו שקרים
הוכח יוכיח אתכם הלא אורע
לכם רשעכם וכי בסתר כמשתל
כשמעיחו למו לריב מהם התל
תשאו לו שם לאמר נשיאו פנ'
פנך הלא שאתו גבהו ויראה
ויראתו תבעת אתכם

ויש פותרים

לשון שריפת אש ומשיאם חר
ואומשר וכמו משואות ותכרי כ
אלהיר שיאתו ומשיאו פנם של
שיאתם עשירים לו פנם תבעת
אתכם וזכרוניכם משלי אפר
אתם פכורים להתמשל לאומר
לאורתם אמנם שנאמר בו ויש
אומר עפר ואפר ואיננו אלא

כאנשי דור הפלגה של כחם כ
והחומר היה להם לחומר חומר
שוה לעפר יהיה גביכם לגבי
אעלו ושוה לו כגובה אוריש כל
בלען גביכם גובה שלכם כמו
והגמי לי גב ויעבור עלי מה יוח
שיעבור עלי בשון עבקתי יעבור
עלי ואין התושר עלוה אין ערך
לשיות ולאוחז בשיני לאימרינ
ולעמים אל השתוקה ונפשי כ
אשים בכפי להגוש נפשי אל
ואירעה ביסורי והשתוקה הלא
אם יקטלני איני נסדר וחוע וכו'
והמיר לו ייחל על כן אין מפשע
ואדר בדברי אך דרכי ואורח'
ואורחתי שמהגתי כהם אלפני
אוכיח לדעת מה יפשעני גם
הוא ובמושר אינו שלם עמו כי
המיר גם הוא לי לישועה ולא
תרפיון אותם חן מבינו כי לא
לפניו חנף יבוא והוא שאול להם
כי אין דבריהם אלו נסנה בעברי
בליוב בעבורי אין דבריהם אותי
ערכתי המשפט דרייטמונט יש
בלשון לעז הוכחת דברים כמו
חמעו להתוכח כנגד הק' ואי כ
היה אשר יתוכח עמדי ויכנחם
אם ינחם ולא יריב אחריש
ואגוע כפך כפייתך כמו שהוא
שהוטיף שהוטיבו אלי ואחרי כ
ויוכפי עליך לא יכבד

ויש פותרים

כפך כמו ידך וקשה לאומרו כ
כי לא ומצינו במקרא כף לרעה כי
אם להגן כמו ושכותי כפי עליך
הסותר ואורות את דרכי אשר
תעבורין תהחיר ואורחות סרבני
סרבניות אשר ואורותי עמך אותה
כותב ולא את הטומות אשר
פעלתי בסד לשון סדמו בסד'
בסדנא יתיב שם גדול נקוב ונ
ונותנו בו לאהו תלוי הגנבים כ
ובלשון לעז קורין אותו עב ומב'

ובלשון יושבנו קורין אותו
אושתוק. התחקה אותה בענין
התחקה על פסיעותיו לדקדק
כיון פסיעה וכיון פעל התח'
התחקה אפריש בלשון לע'
כמו ומחוק הארץ וחוק הארץ
הארוחה זה היסוד אפיקי"ל בל'
בלשון לע' הן על כמות חקותם
והוא כרקב יבלה. הנגה הוד
אשר הדרנו. ואחריו כרקב יבלה
ואין כבורך מדיפתו אוגעו וה
ההבל ואיין ורקב. פקחת ענ'
עינך לדקדק בחטאיו ואורחו'
אותה תביאו במשפט על עונ'
עונותיו. מי יתן טהור מדבר
טיפה סרוחה ומשכבת זרע לא
יוחר בהם טהור שלא יחטא.
יום חרוצים ימיו. יום גמול וה
הוא משתלם שחרוצים ימיו
וקצובים ליום קטע ומועד לא
לאיחה. ומספר חדשיו אתך ק'
קצובים וחוק זה עשית לו ולא
יתקיים יותר בעולם. ראייך בה
בתשלומין הללו. ושעה מעליו
אותו ויעשה חרץ אויב ויחדל
לו ממכאוב עד ירצה בוקעתו
את יום ואתו. כשמר המועד
השלמת עמדת אותו כי עבד'
עבודתו מן העולם חלוטה וימי
ועמלת ומשיור כל העוברים לו
לעץ זה שיכרתהו יש תקוה ש
שיחליף ויונקתו אשר יוגעו
לא יחדל מהיות עוד. קציר הו'
הוא יונקת עוד. בחור. כמו תש'
תשלח קציריה עד ים. נטע. עש'
שם דבר הוא. הכרתו לועלה
בעו ונקד כלו בקורץ ומפני ש
שהוא סגה. פסוק הוא קורץ אז
אבל ומגורת נטע הוא וגבר אז'
ימות ויחלש. עץ יש לו תקוה ד
אבל גבר ימות ולא יחליף. אזל אז'
ומידין עלין ימה הוא פלוני אז'
אזלו מים מני ים ומקום שהמו'

בלו ויבשו וממקומו הבל מן הים.
והנהר הבל ומשם יחרב ויבש
לעולם. כן איש שכב ולא יקום.
מי יתן בשאול תצפנני. כלומר
מי יתן שיהיה חק זה נתון לאד'
לאדם שבשעה שאותה כועס
שתצפינהו ותסתירהו בשאול
שלא תראהו עד עבור יומך
הסכרהו. כי עתה אין לו עתלחמור
כי יום על אשר עבר בו תאיר'
וכן על שאול ובכל עדרין כל ימי
עבויי וייחל להיות עד בוא חליפ'
חליפתי מן העולם אך אחר עב'
עבויי לא וייחל לחיים. תקרא
ואנכי אענך. תחינה היא קרא
אלי להוכיח דרכיי. תכסוף. תחמ'
תחמוד. כי עתה. כמה אתה ד
ודרע לי. צעדיי אתה סופר ולא
תשמור. אינך מותן על חטאיו
חטאתי ולהיפרע. טוו ויובו
שמור המותן שיתקיים. ובלשון
משנה מוחר אדם לחבירו שו'
שמור לי בגד עם פלונית. לשון
המותן. כדשני רב'
רבותינו במשנה.
חותם בצרור. חותם ומשמור
בצרור כגר כבסן. ומרגלית של
שלא יאבד. ותטפל על עוני נ'
נתחברת על עוני. ואולם הר
הנופל הנעתה יבול ויעשה עפ'
עפר. ותהיה לו תקוה ליהעדר
ומשם ולישנוח שם. ועור אשר
נעתק ממקומו גם הוא יבל אז
אבנים אז שחקים חוזים כמו'
כעוברים עליהם תמיד תשטף
השטיפה את ספיחיה של אבן
להפך לעפר ולשוחו בו דבר.
ותקות אנוש. אינו כן אשר וה'
משיומת יוברה כלה. תתקפהו.
תחזק ממנו ותיוגפהו בתוקף
בתוקפך ויהלוך מן העולם. יכב'
יכבדו בניו. יהיו כבדים בכבוד
ובזהב והוא לא ידע. ויצערו ו'

ויוצעו וכל טוב. והוא לא ידע
ובין אך בשרו עליו יכאב. קשה
ריווה בבשר המת. מוחש בבש'
בבשר החי.

ויען אליפז התימני

החכם יענה

דעת החכם. תמוה הוא וכי מי
שהוא חכם יענה וירים קול כד'
כדעת של רוח וחכם. וימלא קד'
קדים בטנו. וימלא רוח בטנו ד'
בדברים שאין בהם ריוח. הוכח
בדבר לא יסכן להתווכח בדבר
שלא יהיו בהם הנייה כמו ותהי
לו סוכנת. ומלו בוקע עצים יסכן
בם. הנה בם יוג. אתה לא כל שכן
אותה שתכלית ליראה ותפר יראה
מדבבית דבריך. ותגרע שיחה
והרבה שיחה. כמו כי יגרע נטפ'
נטפי מים. כמו ותגרע אליך ד'
חכמה. ובלשון לע' פיישור'
כי יאלף עונך ויעלף הרע יורך
פיך לדבר דברים כאלה ותהיה לך
לבחור לשון ערומים. ירשיעך
פיך ולא אני כלומר השיבני על
שאלותיי וראינו פיך ירשיעך
כי טוב לי שירשיעך פיך ולא
אני. וזו היא שאלתי. הראשון
אדם תולד. הה"א אות של הרא'
הראשון ומשומשת תמיה על כן
נקודה בחטף פתח. ומלפני גב'
ומשמען הראשון לאדם הנוצר
ומזרווה טלות שידעת לקיים
כל חכמות ומעת הבריאה. ותגרע
ותרבה ולמעלה למטה לדורך
עריך. כביר. ומחוסה ומגבך ימי
ימים. המעט ממך תנחומות אל
אל אשר הטיבלך הצור עד עת
שתה ימים רבים. ודבר הטוב
אשר לאט עמך. בלאט ובנחת
רשע לאט. לשון פועל הוא ד
הענייים. ולא שם דבר הוא לבד'
נקוד חטף קמץ ואינו פתח יי'

יקחך לבך· כמו יערף כמטר
לקחי· ירזמון· כמו ירמזון כמו
כושר יתהפך שולה שליה בן
יכול להפך ירזמון ירמזון וזה
יוכש כי יוכח וזה טעם של
יוכש שיכול להיות וכוי כנגד
הקב״ה וכן עזריו· כל לשון זה
הוא טוהר יוג׳ כי נתעב ונאלח
הוי וכוי· נאלח ונגעל· אחוך
אגידך ושמעלי· וזה חזיתי וזה
אספרה לך אין הקדמונים אשר
הן לפנינו· אשר חכמים יגידו וג׳
ויתודו פשעם ולא כחדו אותם
עונם ואשמתם· וזה שראיתי
והנני אספר לך והיכן ראיתי יד׳
יהודה הודה ולא בוש במעשה
תמר· ראובן הודה ולא בוש בכל׳
בבלהה· ימיע׳ אותן· וזה היה ש׳
שכרם להם לבדם נתנה הארץ·
בשכר זה זכה יהודה למלכות
ונטלו שניהם חלקם בתחלה ולא
גרשו מנחלתם בענם ואחר
שהודו· ולא עבר זר בתוכם·
לשיאת את חלקם· כל הרשע
שאינו שב מחטאיו ומודה פש׳
פשעו כל ימיו הוא מתחולל וכ׳
ומתאונן על הבטחתו שישלם
רשעו אשר פעל וכל מספר שנ׳
שנים אשר נצפנו לעריץ הוא
מתחולל· קול פחדים באזניו לכ׳
לאמר הגיע עת תשלומי וכש׳
וכשהוא שרוי בשלום שלם· אז
השודד יבואנו ולא יאמין שוב
מני חשך· ברוב החטאים אשר
חטא לא יאמין שישוב עוד מנ׳
מני חשך גהינם· וצפוי הוא·
ועתיד הוא אלי חרב ומני לנ׳
ללחם איה ימיצנו· נודד הוא·
כלומר מובטח לנד׳ ידע לו כי׳
באמת כי נכון ומזומן לבא בידו
כלומר אליו ועמו יום חשך כמו
אין הביא בידו תתקפהו תחוק
המיצרה ותאונסהו כמלך עתיד

לכידור אין דמיונו מצוי ויש
לפרשו באותיות המתחלפות דך
כמו יושכנו וריפת שמסירד
ובדברי הימים כת׳ ודיפת וכן
בתורה כת׳ כתים ודודנים וכן
ובדברי הימים כת׳ כתים ורודנ׳
ורודנים· אף כאן לכידור כמו ל׳
לקידור· כמותו אלך ההולך
לקידור אש של גיהנם· והוא
סנחריב שנתנבא עליו הנביא
כי ערוך מאתמול תפתה· גם
הוא למלך הוכן לשרוף חיילו׳
חיילותיו יקד יקוד וזהו לו׳
כידודי אש יתמלטו אם לפיד׳
לפידים אם להבות·

אמרו רבותינו ז׳
במדרש האגדה

כשמת סנחריב הרשע בא ז׳
מלאכי חבלה ממונים על הא׳
האורים והביאוהו ויקברו והול׳
והוליכוהו אצל גהינם ואמרו לו
פתח פיך וקבל את הרשע הז׳
הזה ענה הגהינם ואמ׳ מי הוא
אותו רשע ואמרו לו הוא סנח׳
סנחריב המלך אמ׳ להם אותו
הוא סנחריב שבלבלת את כל
העולם כולו· וכי לאחר ואותך
אותה מבקש לעשות כמו של
שהיית עושה בחייך לא תבוא
כי יעתה בתקול ומורה כי ער׳
ערוך מאתמול תפתה לאותו
רשע· מיד פתחה את פיה וק׳
וקיבלתו לאותו רשע· וזהו ש׳
שנתנבא עליו אליהו התשבי
ברוח הקודש כמלך עתיד לכ׳
לכידור· כך הוא
נדרש באגדה·

ורב סעדיה

פירש כמלך עתיד לכידור כמו
כדור אל ארץ רחבת ידים וש׳
והלועזים קורין אותו פילוטא·
וכל דבר עגול דומה לכדור וה׳

והמחולות דומין לכדור וכן ז׳
הפתרון כמלך שהוא עתיד לה׳
המחולות העשויות כעגול
כן יקיפו ער ומעקה לרשע ז׳
מיד· זהו עיקר·

ועוד פתרונים הרבה
שמעתי למקרא זו
ואינם נופלים על
לב ונראים בעיני
הבל ותעתועים עד
שהם פשטים של
ערמומיות וסכלות·

ירוץ אליו יהי רץ אל הבורא
בגבה וקיפת קומה ומעיז לה׳
להכעיסו בעבי גבי מגיניו· וח׳
וחוקת כחו· פימה עלי כסיל׳
עשה על חלציו שחלבו ועובי
שומנו כפול על כסליו ודומין ז׳
מין פה· פימה מגורת הפער׳
הפה וזהו למאן של נפחים ש׳
שיש לה פיות הרבה· הפער׳
פיות· ודונש בן
לברט פירשו כמ׳
כמחמרת פימה
אין לו דומה בכל התורה אבל
שם דבר הוא בפני עצמו לשון
כיפול ובלשון לעז רובלון ש׳
שהבשר נכפל במקום חגורת
חלציו של אדם·

ומנחם חבירו ז׳
בן סרוק פתר לה׳

לשון פום כפום אדמותו ויש׳
וישכן ערים נכחדות כדרך ז׳
בעלי גאוה בוני חרבות לשם·
אשר התעתדו לגלים· אשר הם
עומדים כחרים אשר לא ישב
אדם שם· לא יקום חילו· לא יש׳
יתקיים ממונו לאורים רבים וכ׳
ולא יטה לא ינטה· ומליעת כ׳
כמו ויטו אחרי הבצע ויטו ז׳
הם עצמם לא יטה משוריהם
לארץ ומנלם· אותן תאוותם ומא׳
ומאוון ומחשבותם והוא מין ז׳

שתי התכות. אף להם הכתם׳ כמו ויתן להם המלך. ודומה לו׳ המערפים כשתי תכות. ותן׳ ירושלים׳

תרגם יונתן בן עוזיאל

אחרי להון׳ ויסיר את העולם׳ כב׳ בריה פיו של שליט בעולם׳ וזה ויקריא חסר׳

פירש״י

פתרון׳ בשבילי רוח פיו שהרע לדבר פרה׳ אל ייאל יאמרין להיות בטוחה׳ כי כשאין נתעה׳ כי נתעה להשיב על שאין ושאין תהיה תמורתו׳ כי פחורתו ויגיעתו׳ כמו על התמ׳ התמורה׳ בלין יומו תשמור הב׳ תמורתו על אלייותה אליגדל ואלהעליה עד כמו ויואליאו לו ארבעים יום׳ ותרגם יונקלוס וירושלמי׳ לש׳ אח׳ כלאו יומו כשלא יהיה יומו ש׳ שכבר את תאלין תמורתו׳ לשו׳ לשון אלורי שגדל ויעליה האלה האלורי׳ זהו עיקר הפשט׳

כך פירש רב׳ סעדיה גאון״

וכיפתו לא רעננה׳ וכמו לא יעליהו׳ וזה הן כיפת של אילן הרענן׳ כך לאורם וכמו׳ וכיפתו כיפת ענפיו׳ כל ענפי האילן כ׳ הואיסף דומין לכיפה׳ הרה עמ׳ עמל וילד און׳ עשו רעה ויש׳ וישתלמו שכר הלידה לפי הש׳ ההריון׳ תכון תאוין׳ ומרורד׳ למרורה תהפך להם תאותם״

ועוד יש לפותרו כעינין אחר״ ב׳

החכם יענה דעת׳ כך אמו אלי׳ אליפז לאיוב כל החכמים ש׳ שמואק עמכם דעתם ואש׳ ומשיבים את דבריהם ואינם אלא דברים של שטות׳ כאמר לפי שאותה נראה בעיניך חכם

אותה ומאלין את מטך קדים׳ ב׳ דברים של הבל׳ הוכח בדבר לא יסכן׳ אותו האיש שראוה בעיניו חכם ויודעים העולם ש׳ שאין בו חכמה׳ לא יסכן׳ כל ד׳ דברים שהוא מדבר אינו כא׳ בהם לידי סכנה שאין מי שמ׳ שמוטה לדבריו שכך משיבו לו אם היה חכם לא היה מדבר׳ בדברים האלה׳ ומילין לא יועיל בם׳ אינו מועיל בדבריו כלום לפי׳ שאין בהם תועלת׳ אף אתה׳ תפר יראה׳ ואתה מייעץ לך של שלא תעשה כן אלא הפר היר׳ היראה ואתה שאותה ואתיירא מן השטן׳ ותגרע שיחה לפני אל׳ שלא תהא מטיח דברים כלפי מעלה׳ כי על כל דבר ודבר שאותה מדבר יבאור אלהים במשפט׳ כי יאלף עונך פיך׳ ד׳ אותה אומר בפיך דברים שיש בך בהן עון׳ ומתוך כך שריבות בתחילה מעט שקיאלות יום ע׳ שעולות כו ומתוך כך מותר׳ לידי דבר עון גדול שרבות לא תשוב עוני לראות טוב וכפרת בתח את המתנם׳ ועוד אם לא תגרע ואלדבר תבוא לידי חטא גדול וזה׳ הראשון אדם הלד׳ וכי קודם אדם עולות עד שלא היו ייסורין בעולם שאותה רוע׳ רועה לחטואו ולאו לקבל גמול׳ המעט מאוך תנחומות אל׳ ומי דבר מעט למעך שהקב״ה עש׳ ששה עדך אם תשוב אלאו ד׳ שאם תשוב אלאו בתשובה ינ׳ ינחמך וישלם לך׳ וזו היתה נ׳ נבואה שלו שכן כתוב בסוף ה׳ הספר ויוסף ייי את כל אשר לאיוב למשנה׳ וזה אנוש כי ירכה׳ שיעשה לו הקב״ה טובה בחנם׳ הן בקדושיו וג׳ הלא כשאחוי ועזאל שהיו קדוש קדושיו כשרים לא יאמין כב׳

ואחר שהטאו בבנות האדם לא האמין בהם לקחתם עד אלאו ושאים לאורנו במעינו׳ לע׳ לעתיד לבוא׳ אף כי נתעב ונאלח איש שותה כמים עולה׳ כל שכן אדם יושה שאם יחטאו לא יוכה בעיניו׳ ולא עוד זו מטככם׳ על׳ נתנבאו בנחלה שלעתיד לבוא בחלוקה׳ יחזקאל׳

מדרש תנחומ׳

כמים עולה׳ מים דומין לעולה ועולה דומה למים׳ מה המים ד׳ אם תקח מהם מעט בכלי ומן ד׳ הנהר אינן חסירין מאומה מהם אלא גדלים והולכים׳ אף העולה כן שאם תעשה היום עולה ד׳ קטנה לאחר תהיה לעשות עולה גדולה וכך מתגדלת והו׳ והולכת׳ כמנהג אל אל ידו וגו׳ ודרשו ופרשו על נבוכד נצר וטיטוס׳ אבל פשוטו שדיברו אליפז על איוב כדי לקנתרו בד׳ בדברים״

ויען איוב ויאמ׳

שמעתי כאלה

כאלה רבות׳ דברים שאתם או׳ אומרים לי שמעתי כאלה ואנ׳ יודע הייתי מהם רבות׳ ויותר מהם שמעתי מנחמי עמל כב׳ כולכם׳ ומה אעשה אני לכם ד׳ הרי כולכם מנחמי עמל׳ עמל שם אדם היה והיה במאי רוד האבל והיה מנחם אבלים ואו׳ ואומר להם מי יתן שהיו עוד רבים מתים שהרי אני פרנסם ורבים ואין לנו כדי סיפוקינו ד׳ שאם לא יאותו העולם מעט מעט זה אחר זה ביום אחד ד׳ היינו מתים כולנו ברעב׳ כך אמ׳ איוב וכי לא היה תנחום זה ל׳ לעמל ודייק׳ היה נקרא עמל וד׳ ודבריו עמלים׳ כך כולכם מנחמי

על שהיה לכם לנחמני ומיום
אתם אלו מיקנתרים׃

רב סעדיה

אמריך זה ישגדך פיך לחש
לחשוב דבריך כי טרדיגם על
אופניהם׃ אמריך דשליינש
בלשון לעז׃ ככה אדבריה ככה
אני אדע לקטור׃ לו יש נפשכם
בייסורין תחת נפשי׃ גם אני
הייתי אחביר עליכם במלין ואני
ואניע ראשי עליכם בצעקתכם
ואאמציכם במו פי לאמר החרי׃
החרישו התאמרו ועמדו ביס׳
ביסוריכם כאשר תאמרו אלי
וניד שפתי שאני קובל וצועק
עתה לא יחשך ולא יחשך ולא
אומר עוד׃ אבל עתה אם אדבר
אדברה לא יחשך כאבי׃ ואם
ואחדלה ולא אצעק ואקבל זה
אני יהלוך ואחול אמרי השיאותה׃
שיתקתה כמו אשתומם׳ וכמו
שאמר שורים שתקו והתמרדו
ואני אשב ואשומם שותק׳ וכן
על אלו נשאו ואחרונים שידעו
והולך כל ערתי כי אגש׳ ביום
ביתי׳ ותקמטני לעד היה׳ הקמ׳
הקמטתני והחרמתני בשביל
עד שהיה לעד על שונאי להשי׳
להשטינני׳ ויקם בי כחשי׳ ואמ׳
ואמר תולדי הכחשתי כאשר
נראה כעני׳ ילטוש׳ יחרד׳ כמ׳
כמו לוטש כל חרש׳ הלוטש על׳
עיני׳ והשטן הוא הצר עלי כי
כשאמרתי שהוא שוחה טיפה׳
במפלתי׳ פערו עלי כל דוויי פה
פיהם׳ וזה ויקריו חסר׳ יתאלא
יתאלאון יתוספון והרבה דומ׳
דומין לו במקרא קראו אחריך
מלא אשר יקראו עליו מלא
רועים׳ ואיש ושתנה אלשונו
כי כל מלוי דבר נוסף׳ ובחבריו
הכתוב מדבר׳ יחד עלי יתמלאון
יתמלאון׳ יסגירני אל עויל הא׳

הסגירני אל הק׳ אל עויל׳ ילך כי
ואשלא לארץ כי׳ ועל ידי רשעים
ירטני׳ רטיית תנחומי ופת׳
ופתויות ענברי ואמר לרשעים
שאינן מקטרין אל אל׳ ויפרפ׳
ויפרפרני׳ אותו עויל לשון פר׳
פרורים׳ ויפעפעני לשון שב׳
נשבר׳ לשברים הרבה׳ כחבטה
רבה כמו ונפעפעים אחש אל
אחיו׳ ונפץ עולליך אל הסלע׳ כי
רבין׳ אמרי חיצו׳ כמו רבה קשת
קשת׳ יפלח בקיעה׳ כמו כפלח
הרימון׳ ופתרונו כבקיעת הרמ׳
הרימון אשר נבקע ונראה כמ׳
כשני גבה פני ארם׳ ואדרדתי
מרה שלי׳ ירדין עלי כגבור אנ׳
אנשי׳ שיפרצני פרץ על פני פ׳
פרץ׳ מכה על מכה׳ עד ידו נט׳
נטויה וירוץ עלי כגבור להלחם
בי לשופטי ולכתתי׳ גדרי ומכה
יבשה׳ והעלה גדר
ולשון משנה
גדרו והעמידו על גדרו׳ ועל׳
ועוללתי׳ לכלכתי עינתי׳ כמו
ויתעוללו בה כל הלילה׳ בפלגש
בגבעה׳ ועוללתי לשון בזיון
וגנאי׳ וכמו עיני עוללה לנפשי
לנפשי׳ קרני׳ ראשי׳ חמרמרו׳
נקמטו׳ וכלשון לעז רטריישש׳
רטריישטרנט׳
וכלשון משנה
נפלה לאור ונחמרו כני מעיה׳
וכן מעי חמרמרו׳ בגילת אני
אוכה׳ עמות׳ שחשכו וחמ׳
וחמות כבי ודמעה׳ ותפלתי׳
זכה׳ לא קללתי את חבירי ולא
פללתי לו רעה׳ ארץ אל תכסי
דמי׳ דמי השופכת לארץ אל
תכסי כמו שעשית להם של
הבל כשהרגו קין אחיו אל אל
תכסי דמי שיהיו נראה לפני
הקבה תמיד׳ ואל יהי מקום
לזעקתי׳ ואל יהי מקום בארץ
להבליע בו זעקתי כי לשמים

תעלה עם שאר תפילות של
צדיקים הנשמעים׳

ורב סעדיה

פירש ואל יהי מקום לזעקתי כי
פתרונו הקבה שהוא אל יהיה
באותו מקום שאזעק בו לפניו כי
ושמע צעקתי ורחמני׳
והראשון נראה
בעיני עיקר שאין
להעיר את התיבה
ולומר אל במקום צל׳
ועוד פשטים הרב׳
הרבה של ערמות
ערמומיות שמעת
והמה בעיני כמות
כמיתעתעים׳ הנה כמ׳
בשמים עדי ושהדי במרומים׳
יש לומר כמו מילה הייתי שלא
היה צריך לכתוב אלא הנה במ׳
בשמים עדי׳ לא היה צריך לכת׳
לכתוב הנה שהדי במרומים וד׳
ועל כרחינו יש לומר ולאחר של׳
שכתביות שניהם כמו מילה׳
היו כדי לפייס את הקריו ול׳
שאין לא ומי משה רבינו שכ׳
שכתב את הספר הזה מילה הר׳
האותיישבת והכפיל את המילה׳
והרבה מקראות יש בתורה שני׳
שנכפלין מילתן ויש אחרן הר׳
הרבה שאין צריך מילתן׳
הנה בשמים עדי׳ כי גם עתה
ידעתיו שבשמים עדי היודע
דרכיי׳ ורכותיני כי
דרשו מקרא זה
בפנים אחרים׳
הנה בשמים עדי׳ דיבור זה נגמ׳
נבואה היתה שראה ברוח הקו׳
הקודש דברים העתידין לכתוב
עליו ואלה הן הדברים ואיש ברך
את אחרית איוב מראשיתו׳ כי
מדברים קולו ונענה הנה בשמי׳
עדי׳ שאני צדיק׳ ושהדי במרומי׳
זה המלאך השטן שקטרג עלי׳

שעל כרחו יש לומר שאינו ׳
רשע ואומר שיש עדי בשמים׳

מדרש אגדה

דלפה׳ דולפות ודומעות דמע׳
דומעה׳ לשון ידלף הבית׳ ויוכ׳
ויוכח לגבר׳ הלואי יעשה לי
זאת שיתן מקום לגבר להתוו׳
להתווכח עם אלוה׳ להשוות
שני הריבים׳ ריב גבר עם ריב
קטן׳ וריב בן אדם לרעהו׳ כי
שנות מספר הק׳ שנים לימי ׳
חיי אדם׳ ואורח לא אשו׳
אשוב אהלך׳ רוחי חובלה׳ דב׳
דיבורי נפסק׳ ימי׳ נקפצו׳
מה שנדעכו קברים לי מוכן אני
לקבר׳ אם לא זאת׳ עד ואורך
בחותני שבני אדם התולים עמ׳
עמדו עמדי בתנחומיי להתל
בי׳ ובהמרותם׳ מה ואומרים׳
ומדים היותם׳ בהקנטתם תל׳
תדיר תלן עיני ולבי ומחשבותי
לנים בהם׳ שיאמר לו הבורא
ערבני תקעם׳ להתווכח יחד
כי מי הוא מאלה לידי יתקע׳
ויתיצב לי׳ כי הנה לבם צפנת
משכל׳ ועל כן תרומם תפורק
על ידיהם׳ לחלק׳ לחלקו׳ דת
יגיד כלומר מהם זה רעה׳ וכ׳
ואות תכיו להם עיני כמו תכלי׳
תכלינה׳ והציגני למשל עמי׳
ותופת כמו תוך׳ נגינה ושחוק
לפנים של בריות אני׳ ויכהו
ומיתרים שאני עמד כהם׳ ישו׳
ישומו ישרים׳ ונקי יום יש
עליך שומע התולות החנפים
היום יתעורר לריב ויאחז כל
עליך דרכו לעמוד כנגד כת ׳
החנפים׳ וטהר ידים יוסיף אומ׳
אומץ לריב עמהם׳ ואולם כולם
אני אומר תשובו ובואו נא ולא
אמצא בהם חכם מה שאתם
מלעיגים על קבלתי׳ הנה ימי ׳
מכותי שהוגלתי כמו עברו וכ׳

ואומרי׳ שאומרי׳ להאריך בט׳
מוכנה נתקו מורשי לבבי׳ והם
ומחשבות שבלבי׳ שהיה לבי ׳
אומר לירש טובה ולפי דרכיי ׳
לילה ליום ישימו התולי׳ אלה
הופכים לי לילה ליום כי מערת
התולתם לא אישן בלילה׳ אור
קרוב וקצר לי מפני עת חשך
הלילה אור קרוב׳ כאשר יבוא
השמש נראה לי שעתה מקרוב
מאיר היום ונקצר והלך לו׳ ׳
כמו העיר הזאת קרובה׳ נס׳
נתישנה מחדש מקרוב׳ וכ׳
וכמו כי רגע רשעים מקרוב׳
חדשים מקרוב באו׳ אם אקוה
שאול ביתי׳ מה אם חושים
אני׳ כלומר ואומר שאני אקו׳
מקוה בשאול ביתי ובחשך
שיטחתי יצועי בקבר ולשחת
קראתי אבי אתה להמות כי
אחים רבים כאלו הם אבי אם
ואמר שתקוותי ואת היא׳
איה אפוא תקותי ואת ואני
ישורנה׳ עדיי׳ בדי שאול
תרדנה׳ עמי אמרים אשר
סופן ואחריתן לשאול תרדנה׳
אם יחד שתהיו על עפר נחת
ולשון לשון ותנה עליהם הדוח׳
ועליו ישו לפותרו
כפנים אחרונים׳
שועתי כאלה רבות׳ שמעתי
דברים רבות כאלה שהם דברי
הבל מה שאתם מנחמין אותי
שאין אתם לברכה עושים כן
ולא מדעתכם אתם עושים ׳
אלא מאחרים שמעתם הדיו׳
בעיניהם חסרים ואינם אלא
כמשפט׳ כך אתם נראים בעי׳
בעיניכם חסרים ואין בכם׳

רב סעדיה

יפרצני פרץ ע״ג׳ כענין שכת׳
ומעלה ויקצהו פרץ בארץ ש
שפירשו רבותינו שפרץ גדרו

של עולם שהיו עדים המגנים
את המזבח׳ ארץ אל תכסי ׳
דמי׳ דמי בפי ובטחתי שנהרג׳
ויהיו דמם לי לכפרה׳ ואל יהי ׳
מקום לזעקתי׳ שלא יהיו רשות
לשטן לקטרג עלי עוד ולא יהיה
לו מקום להתיצב ומקום שיזע׳
זועק מרוב צרות והאויבים הבאו
הבאים עלי׳ שאם יהיה לו מקו׳
מקום להתיצב ישמע בזעקתי
ושוועתי׳ גם עתה הנה בשמים
עדי׳ שאין חטאתי כנגדו לא
בשפתיי ולא בלבי׳ וסהדי במרו׳
במרומים׳ שהייתי מקטרג ואש׳
ואשתי על שאמרה לי ברך אל׳
אלהים ומות׳ ומה אמרתי לה׳
כדבר אחת הנבלות תדברי וגו׳
ויען בלדד הש׳

עד אנה

תשימון קנצי סוף תכלית תש׳
תשתיקו להבין ולשמוע אותך
אשר נדבר׳ עד אנה תשימון ׳
קנצי׳ עד מתי תשימו קץ לדב׳
לדברים׳ איוב מדבר ואתם שומ׳
אם כן אין קץ לדברים׳ אבל תנ׳
תניחו לו לדבר כל דבריו ותבינו
אותם ואחר נדבר ונשיב לו דב׳
דברים׳ קץ קנצי׳ לשון קץ וכ׳
והאור יתירה׳ כמו יוד של דכתי׳
עת׳ וכמו יוד של שרתי במדינו׳
ועוד הרבה ישאלהן קנצי׳ לשון
ארמי הוא על שם איוב שהיה
בארץ ארם׳

כך פירש רבי׳ יוסה בר שמע׳

מדוע נחשבנו כבהמה׳ כי הם
מדוע נחשבנו כבהמה בעינו
שהוא מחשבנו כלבו כבהמה׳
וגם אנו בעינינו נטמינו בע׳
בעינינו נחשבנו בעיניכם טמ׳
טמאים׳ ואין יסוד בתיבה זאת

כי יום בלכר טוחון מלשוחיו׳
ויש מפרשין לשון :
טמינה וטמיעות הוא :
כידם שאם כן ערוכה
התיבה שתי נונין נט׳
נטמנו אחת ביסוד
ואחת שימוש של
רבים׳ טורף נפשו באפו׳
חוזר על איוב לך אני אומר הטו׳
הטורף ומאבד נפשו בכעסו׳ הל׳
הלמענך ערקך תעזב ארץ ומה
ומשפטו ודרתו׳ ויעתק צור
ממקומו׳ היוצר ודרשתו ומור׳
ומורתו׳ גם אני לפי צעקתך וג׳
זאת תנהג לדורות׳ אור רשעי׳
רשעים ידעך ממקומו׳ שבני׳
אשר רננו עליו בלשון לעז׳ יצ׳
יצרו יהיו קצרים צעדי כחו׳ וג׳
ותשליכהו ועצה עצתו שלא
תתקיים׳ ותשליכהו בגיהנם ש׳
עצתו הרעה׳ כי שולח בר׳
ברשת ויכרתו ברגליו׳ ועל ש׳
שבכה יתהלך הויו רשת כל׳
שבכה עשויה כרשת והיא
קופיין שבראש הנשים יאח׳
יאחוז בעקב פח טמון בארץ
תחת רגליו חבלו׳ חבל ואשרתו
אשר ילכדנה׳ ומלכודתו טמו׳
טמון עלי נתיבתו כשם שט׳
שטומנין חבל ומלכודת לעוף׳
לעופות׳ בלהות שדים׳ והפי׳
והפיצוהו לרגליו׳ יפיצוהו יח׳
יחבטוהו על הארץ׳ אונו׳ בנו׳
ראשית אונו׳ לעמו׳ לראשו׳
יאכל בדי עורו׳ ויאכל שאר
בניו ובנותיו בכור מות׳ שד׳
המות׳ ינתק מאהלו׳ מיושבתו׳
מבטחו׳ שהיה בטוחה בו׳ ד׳
מבטחו׳ ומבטח שלו׳ שהיא
בוטחת עליו והייו תצעידהו׳
ותשלחהו לו ומעליה לקבור׳
מלך השדים׳ תשכן יהיה באה׳
באהלו אלמנה מבלי לו׳ שלא
תהיה שלו׳ שהרי מות וסוף׳ :

יזורה על נוהו גפרית׳ ומתחת
שרשיו יבשו׳ אינו נעקר בחט׳
בחטא קציר׳ ואוכלם שהוא
לשון פעל נעקר בחולם כך ש׳
שרשיו זה פעולה הייו כלו׳
וזה ששרש תחת הקרקע :
יבשו׳ וממעל ימל קצירו׳ ומ׳
וענפי השורש אשר ממעל
הנטע לקציר ימל׳ יכרת ולא
יקנה כם׳ חוץ׳ חוצות׳ יהדפהו
יהדפהו מן השמים׳ נכד׳ בן :
הבן׳ נשיון יאחרונים תמהו :
בשומעם אשר בא לו באו :
שער סערה׳ ולא יתכן להיות
מגזרת שיער שאין טעם כפ׳
שיער בשין אלא בסמך׳ ומוט
נהפך לקמץ גדול באתנחתא
וסוף פסוק׳ ואלה משכנות
עול׳ וזה מקום לא ידע אל שאין
שאין לו חלק במשכנותו של
רשע׳

ועוד יש לפותרו
בפנים אחרות׳

עד אנה תשימון קנצי וגו׳ :
עד מתי תשימון דבריכם לפ׳
לפני איוב ואתם מטריחים
עשייכם שלא לצורך הלא
הוא עומד בחזקו׳ תבינו ואח׳
ואחר נדבר׳ תבינו לדברי אלו׳
אמריו לו והעת שיתודה לו
ויום לא שלו יתיישרו בעי׳
בעיניכם נדבר טלנו ביחד ונ׳
ונשיבנו דבר שאי אפשר לו
שיוכל להשיב לכולנו ומעתה
לאורך ימים׳ וזהו תבינו ואחר
נדבר׳ מדוע נחשבנו כבהמה׳
כלו׳ מדוע אתם מרבים דברים
כנגדו הלא נחשבנו בעיניו :
שאינו שומע לעצתינו׳ טורף
נפשו באפו׳ ומטרפת דעתו
ומחמת אפו שיש לו ייסורין :
ואינו יודע מה הוא אומר וכ׳
אלא כחולם חלום׳ הלמענך :
תעזב הארץ ויעתק צור ממ׳

ממקומו׳ וכי סבור אתה שבש׳
שבשבילך ערקך תעזב הארץ׳
ותשתנה ממשפטה׳ ויעתק :
צור ממקומו׳ שיעשה אלוה
בשבילך׳ כלו׳ בשביל שאתה
מחזיק בעצמך כחזקת צדיק
ויד הקב״ה נגעה בך סבור אתה
שפעל עליך עולה׳ אלא אנ׳
אומר לך הוא עשה עליך׳ גם
אור רשעים רשעים ידעך וגו׳
לא פעל עליך אלא דינם של
רשעים׳ והביאך דינם של רשע
רשעים כתחילה נתן להם אה׳
מזון רב ומעלה אותם ומגדי׳
שום עד למרחוק וכל העולם
נכנעים מלפניהם וכל זה עושה
עמהם בשר ששעתו עוזרת
להם׳ כן עשה עליך טובות הר׳
רבות כשר ששעתך עוזרת
לך׳ ולאחר שנפלה שעתך זה
עשה לך׳ גם אור רשעים ידע׳
ידעך׳ וג׳ אור חשך באהלו וג׳
והולך ומספר כל גמוליו של
רשע עד תום כל המענה׳

ויען איוב ויאמר׳

עד אנה

תוגיון נפשי׳ לשון תוגה׳ זה
עשר פעמים תכלימוני׳ עשר
פרשיות יש עד כאן׳ תהכרו
לי׳ תתנכרו לי׳ ואתי תלין משו׳
משוגתי׳ אנה הוא הלוקה
ומתודה על משוגותיי׳ ואם אמ׳
אמנם אתם מוסיפים עלי לצ׳
לצרתי׳ ותוכיחו עלי חרפתי׳ :
מדויים ומוכיחים חרפתי על
פני׳ אזעק חמס׳ אזעק ולא
על חמס ולא נענה׳ אינני נענה
כבודי מעלי׳ אילו בניי׳
דרי ואתן קרי למו׳
למאניה מכבודותיי׳
ויתצני סביב׳ כל סביבותיי נתן
הקב״ה ואלך ומכחי׳ ויחר׳ לשון
גדרי׳ כמו אל תתחר במרעים׳

גדולי התולעים. ויפלו לשון
מפילה. אף זה לשון אומר. וזה
לאשתי. לשון עשותה היא. מאן
קם קמה. גר גרה. לבני בטני. לאח׳
לאותם שגדלתי בביתי כאלו ה
הם בני. עוילים מאסו בי. נטה
אני בעיני נערים כל שכן בעיני
שרים. דבקה עצמי. לפי שאני
כחוש ואין עלי בשר. ומתוך
המחוש דבק עורי ובשרי לעצ
לעצמותי. בעור שיני.

יש אומרים מכאן
שניקר כל בשרי
חוץ מחניכי שיני
שקורין גינגיבש.

בעט ברזל. יחצבון בצור ואח
ואחרכך יעבירו העופרת עליה
עליהם לתת לאותיות מראה
שחרורית להכירם. ומן דרך הו
חוקקי אבן. ולא יתכן לפרש ע
עט של עופרת שהרי רך הוא
מעל היום. ואני ידעתי. ואז הו
חוזר ומעלה. אותם תרדפוני. זה
ואני ידעתי גואלי חי לישרע ה
והוא יקום יתקיים ויעמוד
ואחרון על עפר לאחר שיכלו ה
כל שכני עפר הוא ואחרון יעמו
יעמוד. יקום ויתקיים. ואחר
עורי נקפו זאת. והם אין נתכן
לגדולי. אלא אחר מכת עורי
ניקפו ונגעו. ומקרו ההקטנה
וההדריפה. הזאת שאמרתי ה
שהיא לי כטיקה. ואחרך בשרי.
כמו ונקף סבכי היער. ומבשרי
אחזה ראות משפטים. אלוה לש
לשון משפט ויסורין כמו אל
אלהים לא תקלל. כי תאמרו מה
נרדף לו. כמו כי תאמר בלבבך.
שהוא משמש בלשון דילמא
כמו אלהים לא תקלל. ושמא היו
עתכן לבכם להואיל ולומר לא
נרדפנו. ושורש הדבר נמצא
בו אתן לעולם לא תעלה בלבב
הטובה הזאת. ושורש דבר על

זאת הוא עומד. כי חימה שא
שאותם אגדילים עון המביא
לידי חרב הוא. למען תדעון ה
שוד ופורענות הבאה. ויש א
אומ׳ למסורת שכתב שדון ש
שיש דין בעולם.

בר׳ דרש׳ רבי תנחומא ״ש״ה

פנים אחרות יעז
ערופות וכריות
בריקרוק סרוחות
וכפנים נסכרות.

עד אנה תוגיון נפשי. עד אנ
אתי תשימון תוגה לנפשי ה
בדבריכם. ותדכאונני במלין ה
שאין בהם ממשות. זה עשר
פעמים תכלימוני. לא דווקא
עשר פעמים. אלא עשרה וכ
ואלף דברים בעלמא הוא וכן
וינסו אותי זה עשר פעמים.
וכן כי שבעתים יוקם קין. לאו
דווקא שבעתים אלא ואלף ה
דבר בעלמא הוא. וכן כי שבע
יפול צדיק וקם. לאו דווקא
שבע אלא ואלף דבר בעלמא
הוא. ובלשון לעז אינפלישית
פרוליר. וזהו עיקר פשוטו.

בר פירש רבינו שמ׳
שמואל בן רבינו ה
מאיר אחיו של
רבינו יעקב מרמרו׳

תכלימוני. ומחרפים אתם אות
אותי בדבריכם. לא תבושו ה
תהכרו לי. בתורה. וכי אין לכם
בושת שאתם עושים כנגדי
מה שאירע כבירים אותי.
ואם אמנם עלי תגדילו ותוכ׳
ותוכיחו עלי חרפתי. כלומר ה
אם תגדילו עלי ותנצחוני בד״
בדבריכם להוכיח את חרפתי
אני ומתבייש מדבר זה שהרי
אתם רבים ואני. וזהו העיקר.

כי אלוה עותני. עורך עלי את
הדין והביא עלי אלו הייסורין
אלו יעיר חלפנו ותבלי ניבול ה
פה. ויסר עטרת ראשי. הם בנ
בני. שהבנים עטרה הם לראש
האדם. שאם אין לו בנים לאין
הוא נחשב. יחד יבואו גדודיו.
הם שלוחי שטן כמפורש לפנ
ולמעלה בראש הספר. חדל ו
קרובי ומיודעי שכחוני. כלומ׳
קרובי שהיו מצויין קודם ה
לכן אצלי חדלו דרכם עתה
מעלי שהם מואסים בי. ומיוד
ומיודעי. אוהבי שהיו שרויין
אצלי קודם לכן עשו עתה כאי
כאילו שכחוני. גרי ביתי. אותן
גרים שגיירתי והכנסתי אותן
תחת כנפי השכינה ואמהותי
שכינסתי להם גם הם לזר תח
תחשבני. שאינן חוששין על
דבריי. כשאני שולח אותם עם
שיבואו אלי ומשיבים לשלוחיי
מי הוא אותו האיש ששיגר
אלינו אין אנו מכירים אותו. ה
לעבדי קראתי. כשאני רואה
שגרי ביתי ואמהותי וקרובי
ומיודעי מואסים אותי אנכי
קורא לעבדי מקנת כספי ואינו
עונה אותי. אפילו כשאני רוא
ראיתו אינו עונה לי ועושה ד
עצמו כאילו אינו שומע. לכך
אני תמיה מכם שאתם מוא
מואסים בי ומאחר שכל אלו ה
טורדים בי. גם עוילים מאסו ה
בי. ועוד אפילו נערים קטנים
מואסים בי כשראוים שאנ
נטה בעיני אנשי ביתי. חנני
חנני אתם רעי. ואל תוסיפו
בי ובכבודי כי יד אלוה נגעה בי.
כלומר אם נגעה בי שאין לאחר
בכם. כי יד האלהים בכל האדם
ועושה אם לרעה אם לטובה.

רב סעדיה

ויען צופר הנעמתי׳

לכן סעיפי

ישיבוני׳ אין לכן אלא לשון ש׳
שבועה של׳ לכן אמור הנה אנכי נותן
לו וג׳ וכן לכן לא תביאו את הק׳
וכן כל לכן שבמקרא אינו אלא דיבור
השבועה כגון לכן כה אמר יי׳ וג׳
אף כאן לכן סעיפי ישיבוני׳ פת׳
בשבועה אני אומר לך שאחשב׳
שאחשבתי והרהורי לבי אל
ישיבוני לענות לך ולהשיבך על
דבר׳ מוסר כלימתי אשמע׳ לפ׳
בשביל שאני שומע ממך מוס׳
מוסר שהוא לכלימתי רוח מבינ׳
מבינתי יענני להשיבך דבר׳

רב סעדיה׳

ושמחת חנף עדי רגע׳ לומר
בשביל שהיית חנף לבריות והי׳
ומדבר אחד בפה ואחד בלב לפ׳
לכך לא היית שמחתך אלא כמ׳
כמעט רגע׳ כמו ירעו דלים׳ כלו׳
כמו של רשע שהיה גאוה בעשרו
בעשרו ירעו דלים׳ לוקחים את
ממונם ומצערין להם ומענין ה׳
את ממונם לכך לא יוכל לה׳
להאריך ימים בטובתו׳ ועל ימיו
ימי׳ ואשלו׳ כלו׳ בשביל שהיית
עשיר לרוב והיית העיר כטפת
תחת ידיך לכך עשו כמך אחר׳
שעשו שריו שהכה בידם לעש׳
לעשות כל רצונם׳ ולכך נענשו
הם תחילה בחייהם שלו ועב׳
ועבדו קודם ממנם׳ ואותה כמו ׳
כן נענשת כנגד וכמוך על
שליו והיית בידם׳ אם תמתיק
בפיו רעה יכחידנה תחת לשונו׳
שמוקים דברי צופר ואומר הרי ׳
לך פתרון ולייעצו׳ אם הרשע׳
ממתיק את דברי שידבר דברי
נחת ושלום כנגד חבירו יכחיד
יכחידנה תחת לשונו׳ כלומר
זה שהוא מדבר פה לשונו וג׳

ויכחישו שאין כלום וזה שפין
ומדברת׳ על כן לא יחיל טובו׳ ׳
בשביל שעושה כל אלה האומר
לאומה לא יצליח דרכיו׳ במלאו
במלאות ספקו יצר לו׳ במלאות
ספקו של הרשע מוקדין עליו ׳
כל זה שמעל׳ כי אז לא ימצא
לו עוד ורשע׳ הדוכהו יוש׳
בעולם הזה ובעולם הבא שלא
יהיה לו מנוחה זה חלק אדם
רשע וג׳ כלומר כל אלה שהז׳
שהזכרתי לו אמרה יבואו לרשע
כמו חלק ונחלה שמשלחין לו
כל גורלו׳

פעם אחרת׳

לכן סעיפי ישיבוני׳ ומחש׳
ומחשבותיי מענה לפי ובעבור
שאני חש ושותק ושותי בי ׳
שתיקותי׳ ישובוני סעיפי ׳
לענות׳ חושי׳ שתיקותי׳ כמו ׳
עת לחשות׳ שומע אני מוסר
יסוריי׳ כלימתי׳ שאותה מלכ׳
מכלימייני ועל כן רוח דבר יענ׳
יענני מבינתי להשיבני׳ הז׳
הזאת תמוה׳ הידעת זאת מנ׳
מירה ומהלכת על פני כל הדורות
מני עד׳ כי רננת רשעים כלומ׳
כלומר׳ היתה ומקרובה היא ולא
לאורך ימים עומדת׳ ושמחת
חנף עדי רגע ומעט תכלה׳ על׳
שאינו נכחו׳

ורבותינו דרשו

אם יעלה לשמים שיאו׳ נבואה
זו נתנבא צופר על משה רבינו
שעלה לשמים ונהנה מזיו של
שכינה וקיבל את התורה׳ ומות
ונתכבד לו כל אלה כששמו אזכ׳
האומות תשש כחו׳ אם כל משותו
נאמר על איוב׳ ואין ומקריו ׳
יופיו ומדי משותו כגללו גלל
של ריעי׳ ולא יוציאוהו יודעיו
שופתהו ראוהו תשורנו ׳
לשון ישורנו הדלים ירצו ׳
כמו ומדיו תשיבנה אונו כפיו

ואת כחו ע׳ יונקנו עצמותיו ׳
מלאו כח עלומיו ועמו על ע׳
עפר ישכב׳ ומהן כח עלומיו ׳
נעוריו׳ בקלוייו ועמו ישכב ׳
כי אותו פתאום עם כחו׳ אם
תמתיק בפיו רעה׳ כך ופרשו
של רשע אם תמתיק בפיו רע׳
רעה ואינו רואה לה עתה שעה
שתחול׳ יכחידנה תחת לשונו׳
עד בוא עתה שתצלח׳ לחמו ׳
במעיו ביום אידו נהפך למרורו
למרורות פתנים׳ חיל בלע׳ וממון
ירשנו׳ לשון ויורש את המזו
המזון׳ ויפעה׳ נחש שרף׳ ופ׳
ופלגות נהר׳ נחלי גן עדן שה׳
שמתוקין כדבש וחמאה׳ משיב
יגע׳ יגיעת ממון שגזל הוא
ישיב׳ יגע׳ שם דבר׳ כחולת תמ׳
תמורתו׳ כאשר תהיה תמורתו
לחיל נכסים גדולים׳ אז ישא או
חסרון ולא יעלוס בו׳ יעלוס ׳
ישמח׳ וכן יעלוז וכן ישלוץ של׳
שלשתן ומתחלפות׳ כי רצץ ע׳
עזב דלים׳ לאחר שרצץ את
הדלים׳ עזבם ועודרן העולם ׳
והלך לו והן חוזרין ונוטים ואת
ממש גזילה׳ כי רצץ בשרע׳
כמו כי לחם דבר׳ כי לא ידע את
בטנו ויעלוס שלו׳ בטנו׳ אומר
לו תדיר גזל ותביא למלאיני ועל
כן בחמודו בבשר שפי חמודו
לא ימלט כי יהיו ותשוה והולך
ורואה לו׳ ואם כמעט חמודו׳
אין שריד לאכלו׳ לא שריד להם
היוכלו לעניים׳ על כן לא יחיל
טובו׳ לא יצליחו כמו יחילו דר׳
דרכיו׳ וכמושי פרום שהיית׳
עניהם ערה באורחים ומדבר
כמו שכת גוזן שבטת להם וש׳
ושלות השקט היה להם וגו׳

ורבותינו פירשוהו

אין שריד לאכלו לא השורה
הלומדי חכמים על שולחנו
כמו ובשרידים אשר יי׳ קורא

כי הוא נדרש
באגדה ועיקר׳

במליצות ספקו ימא לו׳ בהתמלאו
בהתמלאות תאוות לבו ד״א
ידו ימא לו׳ תבאו עליו צרה ספק
ספקו לשון די׳ כמו ומצאו להם׳
ותרגם ומתקלים היספקון׳ כד ז
ספיקו גמליו למישתי׳ כל יד
עמל תבואנו׳ תבאו ותחזק עליו
יד עניים שגזל ממונם׳ יהי
למלא בטנו מאין זה לשון קללה
ימלא לשון נבואה ועתיד ואומר
עליו הקב״ה בלחומו׳ בועם ולא
ולחמתו׳ פחים אש וגפרית ת״א
תחלפהו חצים שתדרוך הקשת
יחלפו לעבור ומעבר מל עבר
כמו תקדמהו׳ קשת נחושה׳
מנשק ברזל כלי ברזל׳ שלף׳ הש
השולף עליו את הנשק ומצא
הנשק מגוה ומתוך התעריד׳
וברק פתרוש בלשון לעז׳ אש
לא נפח׳ אש של גהינם׳

ורב סעדיה

גאון פירשו מושו של שטן׳ ס
ידע שריד באהלו׳ תבא רעה
לשריד שישאר באהלו׳ ותקו
ומתקוממה לשון מאב הקם
כנגדו ימ׳ לשון גלות׳ מגרות
יהו מוגרותיו לבו ומושיבה׳
כמו המים המוגרים מורדה מא
אומרו מאל הימור עלין ואלפני
מקום׳ אומרו לשון וכר מגרית
אומריי הימונה׳ אומרתו לשון ז
נקיבה מגדת אומרות טהורות׳
ומען איוב ויאמ׳

שמעו שמוע

מילתי׳ שתי שמועות נתכים
כיון כך אמל איוב שמעו דברי
ואל תרשיעוני להיות מרשעי
בעיניכם׳ ויום לא שמעו לרוח
הקודש שבי שעל מת שד״
שרתה עלי שתשמעו לי׳
ד״א שמעו שמוע׳ לכך
הכפיל את הלשון בשתי שמו
שמועות שרעה לדבר דברים
עמוקות והזהירן בשתי שמו
שמועות כדי שיטו את לבם
לשמוע ולהבין לדבריו׳

זהו יסודו של
משה הדרשן״

ושאו יד על פה׳ כלומ׳ דברים
שאני משיבכם דברי נכוחים
הם׳ ושימו יד על פה שלא ת״
תפתח לדבר כנגד של תשו׳
תשובותיכם מאין מלא קשרין׳
ומהו אותו הדבר שאני רואה
לומר שתהיו צריכים להשים
יד על פה מבלי מענה ומוע
רשעים יחיו׳ לאורך ימים מא
אמלו דור המבול׳ ולא די שחיו
אלא עתקו וגם גברו חיל׳ הל
הכניסו ממון הרבה עד אין מ״
מספר׳ זרעם נכון לפניהם׳ כד׳

עתה הולך ומספר
כל הטובה והרוחה
שנעשית לאותם
הרשעים אנשי
דור המבול׳ זרעם נכ׳

נכון לפניהם׳ שלא היו מתריא
מתיראין שימותו בניהם קטנ
קטנים שהרי אמר כשעלו ז
היה עושין כל רצונם ולא היו
מתיראין מן מזיקין ורוחין ז
כמפורש למטה בענין׳ דכת׳
ישלחו כצאן עויליהם וג׳ ומג׳
ומעוטיהם לעיניהם׳ כפל מא
מילה המאמר בתיהם שלום מפ׳
מפחד׳ שלא היו מתייראין ז
מפני ליסטין לפי שהיו טוב
מלאים מכל טוב׳ ולא שבט ז
אלוה עליהם׳ ומתוך שהספיק
להן טובות לרוב מיאנו בריות
הקב״ה כלי לשאת שאו עליהם ז
שנ׳ ויאמרו לאל סור ממנו ודעת
דרכיך לא חפצנו׳ מה שדי כי נ
נעבדנו׳ וג׳ הן ידעתי מחשבותי׳
ומחשבותיכם וג׳ כל מחשבות׳
שלכם שה שאתם חושבים אל
אינם אלא עלי׳ מה היה המח
המחשבה כי תאמרו איה בית
נדיב ואיה אהל משכנות רשעים
כלומ׳ ואומר שאני אומן במעשי
נדיבי אתם אומרים איה בית
נדיב והוא אני שהייתי נדיב ומע
ומעולה׳ ואיה אהל משכנות ר״
רשעים הם בני שאתם שאתם
אומרים שמתו בעונם׳

ורב סעדיה

גאון מפרש למקרא זו על אנש
אנשי דור הפלגה שנשרשו ז
מאהליהם ומבתיהם זה לצד
מזרח וזה לצד מערב וכן לצפון
ולדרום כענין שנ׳ ומשם הפיצ׳
הפיצם יי׳ על פני כל הארץ ז
וזהו שאמ׳ כי תאמרו איה בית
נדיב ואיה אהל משכנות רשע׳
כלומ׳ שלקו בעונם מאז אתה ד
כן לקית בעונך׳ ותשובותיכם
נשאר מעל׳ שהתוכחה אוכיח
מכם ולא נשאר בידכם אלא ע״
תשובה של מעל׳

ועזר ישר לפתור
כפנים אחרות׳

שמעו שמוע מילתי ותהי ז״
זאת תנחומותיכם׳ זאת אשר
תחרישו ותשמעו אלי׳ מאשר
תהי לי תנחום מאתכם׳ שאוני׳
סבלוני׳ ואחר דברי תלעיג אנ׳
אתה צופר הנעמתי׳ האנכי ל״
לאדם שיחי׳ למה תתמהו על
צעקתי׳ וכי אני לאדם כמונ׳
יש לו לשוח שישמע קולי׳ אם
מדוע לא תקצר רוחי לצעק מא
מצרה לי׳ פנו אלי לשמוע דבר״
והשמו תתמהו ושתקו לדברי״

ושימו יד על פה שלא תרעו ה'
להשיב. יום זכרתי דבר שיבא
רעה לאדם ורוע רשעים יהיו ה'
ונבהלתי שיבא רעות רוב הא'
האכול. עתקו גם גברו חיל. ואותן
חיל בתיהם שלום ופחד שלא
היו הצדיקים שולטין בהם שה'
שהיו כלם גבורים וכחם כאלו
כאליונים. וכשהיו פושטין את
ידיהם היו מכרין גלגל החמה.
שורו עיבר את הנקיבה ולא
יגעל. לא יורה בה זרע פסולת
שיהיו חוזר ונגעל ונפלט וכו'
ואגופה כליו הריון. ל' לשון ה'
הנגלה פליטה.

ויכן כלשון משנה
מגעילו כרותחין.

וכן כי שם נגעל מגן גבורים.
פלט משיחתו והיה כאלו לא
נמשח. שהיו הגלין ואשורן
בשאון ומגיני עד כדי שיהא
חלק ומחליק הרומח והחנית
ומכה בו. והאיו יאמר קווה הפ'
השרים ומשחו מגן. תפלט פ'
פרתו בעתה את ולדה ולא
תשכל נפל כליו עת שהיתה
ממתנת עד עת לדתה ושלחו
כיבון עליהם בשעת לידתו
היה הולך ומרקד ואיד ויום פ'
פוגע בצדיק נוחם עליו היתה
יואו יואורת לו תבין וספרים
ונותן שררך והדליק לו את
הנר והיה הולך ועושה.

כך הוא נדרש
בבראשית רב'

ושיאו. היו נשואים קול כשיר
בשירה בתוף ובכינור ובעוגב
יושבניאם בלשון לעז ובכתב
שאול יאותו. כשיגיע יום ומות
ואותן הוה את לפי ששה בלא
ייסורין ובל כך ואת כדי שלא
יהיו להם חלק לעולם הבא. יהו

יחזקו. ירדו. זה הענוה כי נפ'
נפוגעו. נתחנן לו. ואין אנוש עת
שיבין לו יופלו לטריפת של
גשמים. כי אדר יעלה מן הארץ
הן לא כירם טובב בתורה. וכי
אין כל טוכם כירם. ועצת רשע'
רשעים רחוקה ממני. איוב הי'
ושבח בנעשו שראה אותם
ולא טינה עליהם. טיה נר ירש'
ירשך. לרעה הוא חוזר על
מרוע רשעים יהיו כמה ימרין
מאן זה ויגיע קץ שכבה נר הר'
הרשעים. נשמת הרשעים רוח'
מדומה לנר על שם המקראו דכת'
נר אלהים נשמת אדם. חמלכ'
גורל הראוי להם.

ואמרו רבותינו

שלשה שמות נקראו לו לגורל
ואלו הן חבל פור גורל. ובל יוד'
יוחר מאחר טעמו ומפורש בב'
במדרש האגדה. אלוה יענן
לבני אדם בתורה. וכי ורדה
הייבן שזה הרשיע כל ימיו
ומות בשלום ומאת. ודרשו
יענן הק' לבני ללקות בם. יא'
ישלם אלא ורדע. שבח יהיה
להקב"ה שמשלם אל הרשע
גמולו ויבין שהרשיע לעשו'
ועיניו יראו כידו. שבחו. וה'
וחבירו. ונכר לפועלי אוון. וה'
וזה שיטש ונכר בריש הוא
כי מה חפצו בביתו אחריו ה'
ומספר חדשיו חוצצו. כי מה
חושש וחפץ בביתו אחר מ'
מותו לדאוג בחייו ומפורעת
והעתידה לבוא לבם מיתו. ד'
אחר שמספר חדשיו נקצצו
ויכלו לפני הרעה שתבואיהם
הלך והיו ימיו מאות ועשרים
שנה. מאת היו שאמרתי לו
לכם פנו אלי והשמו ושימו
יד לפה. הלא יאמר דעת. היש
יוחד מכם יושר הוא תחרק
היל שיאמר דעת. זה האדם

הדעת. והוא רואים ישפוט את
הצדיקים החשובים כגון אנכ'
הוא מייסר ונפרע מהן. כמו לא
יפנה דרך כרמים. היאמר כנרה
ובמותשלח.

כך הוא נדרש
באגדת חלק.

לא. הלא יאמר דעת וגו'
לאדם דעת כלום אני צריך לבא
לשפוט אותו הוא עצמו ידע
שכן הוא אנכי הוא ישפוט רואי'
רואים כגדלו וגבהו ואינו חש
לדקדק. זה הרשע אומרת בנעם
תאוה כאריות שלאותו ולא חסר.

רב סעדיה.

והרבה פתרונים עוד
שמעתי על מקרא.
ואינם מתיישבים
על הלב ועל העני'
הענין שמדבר בו
ולכך לא כתבתי ה'
אחד מהם כי נראין
בעיני הכל ודייק'
ואני לפרש פשוטו
של מקראות באתי
ומדרשו המתיישב
בו ועל מליצתו.
שלוט. כמו שונן. עטינו לה'
לשון משנה הוא עטנו בבית
הבד ואותו כלי שעוברין הוא'
הזתים יחד ששון עגול ומתע'
ומתעגל ומתקיים. לתוכו כדי
שיהיו מוכן לעיות כשעוברו
בבית הבד. ואותו כלי שעוברין
בו כדי להיות. שאנן לתוכו
נקרא מעטן. אוו. כמו ויקום
מככים חלבו ולחלחא ושאכו
קרוי עטינים. וזהו עטמאותיו
ישוקה. שעטמאותיו מלאים ה'
מוח ומשוקקין. וזה אומרת בל'
בנפש מזה הרואים והקרובים

יולין נפרעין והן איך ולין יוכל
בטובה ורוחה כיולין ליו יוכל
בטובה יחר על עפר ישכבו ד
ליחר ואתם יוין נכר ויהירו
הירע ואי העיב כי סה כן זרד
יחר על עפר ישכבו הן ידעתי
ואל שבוטיכם והאויות ישר
עלי תחמוסו הריעו לחשוב ח
חוס כי בשביל הרעה ישר
ביותני יותם יוחרים ריוו יויה
ביתו של וה שהיה נריב ויויה
יוהל וישבעות שיור רשעים ד
לוחר כוהן כוו הם ברישע
יובר ביתו ולוה יותם בוט חיים
על שלוותכם הליו שיולתם כ
כוו יום יוות בני שיולתם ד
כוו שיולו ולפיכך יוין נקריו
שיולתם כי היוו ושוע לשש
לשעבר יוכל שיולתם וישוע
לשון ההוה כוו שיולהין הוח
החשוע ועכשיו יוע שיולת
יוותו ויותתם יושר הוריע ד
יותכם ליו הנכרו ולשוט על
לב כוו ויתנכר יוליהם ישר
יוורו לכם יושר ליום ויד יחד
יחשך רע רשע הרשע ויוצ
ונחשך וירעה ושחור ליום הק
הקבוע ליוירו כוו יושר חש ד
חשבתי לעת ער הענעתם
וחשבתי להורידם ער יום קוב
וחלוחה וי יגיד על פניו ורכי
ועל וירת הדין יושר פגעוד
כי וי יגיד בפניו דרכו להתוכח
נבחו על דרכו והויו הקבה שם
שיעשה וי ישלם לו גמול רם
ישע לו והויו לקברות יובל
זה שביו פורעניות עליו והוא
ביו לשלם לג גמול וי יגיד על
פניו דרכו וי היו הולך הגמול
יושר יגיד על פניו דרכו ולא
יירין ואין בוה הויו נשגב וזה
הקבה והויו עשה וי ישלם לו
גמול רשעו לו והויו לקברות
יובל זה שביו פורעניות עליו

והויו ביו לשלם לו גמול הלא
יובל לקבר והויין ישלם לו גמול

אהן עריך

ועל גריש ישקור כשהויו נקד
נקבר בקברות ויעל הגרישים
בל שטש בלשון לעז נחל שפ
שפילה ויוחריו כל יודם יחשוך
שהכל הולכים יוחריו שוותיב
ולפניו יוין ויספר ליוותם שהל
שהלכו לפניו לנושכין ליותו
הדרך ויויך תנחוויני הכל וח
ויוחר שתשובותיכם נשיור
ועל נשכחו ויוברו וכם תשד
ותשובות החכוה והנכוחה ו
וליו נשיור בירכם יוליו תשוד
תשובה ועל

חלא יסכן

גבר הלעורך והנייות היושר
יועיל גבר ויהנה כישור ליוד
על הבריות השכל וחכוה יד
יסכן הריושון לשון הנייה כוו
ותהי לו סוכנת והשיבי לשון
ליוור כוו ההסכן הסכנתי לע
לעשות לך כה וגם הריושון
יתכן להיות נפתר לשון ליוור
הלטובת היועך ולעורכו ליוד
גבר כישור ליוד השכל

רב סעריה

הליו יסכן גבר וכי יהיה גבר
ועולם שיסכן עצמו נגר הק
כישור יסכון ויסתכן ומשכיל
עליוו על יועשים כנגר יועשים
יונשים שוחרג ומגרגיותו
יופילו הויו ולך וו שלטון ה
משחוק לשחוק ויוין חושך

חוששין וכישור יסתכן כנ
בנפשו יוותו המשכיל על
יונשים שוחרג שיוין הורגין
יוותן כך יותה ויסתכן בנפשך
נגר הקבה בקבטחת רכיך ד
ויוין חושש לרכיך כי יותרד
דוחה עליו כמשכיל החפץ לש
לשדי כוו וה חפץ בני ר
יוחריו ההניוה וחשש לו יום
תעריך ויעשיך בהתוכחך ל
לפניו שיביו לריב עיך ברכיך
ויום בעע ויוין לו כי תתם רב
רכריך דרכיך הויריותך לפנ
לפניו יוכיחך יו יום ויריותך
שיריוה ופניך יבויו ויתוכח
עיך הליו יורע כי רשעך רבה
ויוש זוע לו היורץ בתוריה
וכי ויחוות שהייה גרול תירש
יות היורץ ישבבה יוריך בה
כוו ותשטו בקדש יויום וכים
יו חשך ליו תריוה יו שיא
יותה סבוד שעשית בויחשך
ויעשיך בסתר חשך וסתר וח
ויום הוקדריש עביש ליו תריוה
כלוחר ליותתן עינך ובטחו ד
ובטחוך בך ליוחר הליו יוהה
גובה שויש וליו ישפיל לריוות
וריוה ריוש כוכבים טוו שבע
קלון וריוה עוע כלוחר ונתן ד
עין בריוש הכוכבים כי רוו ד
ובשבילכך יוורת וי ירע בוח
כויעשי החשך הבעך עיפי
ישפוט הכנגר החשך הור
יריוה וישפוט הטה העבים יח
יפנה סתר ופניו וליו יוכל
לריוות וחוג שויים יתהלך
וליו ידע יות יושר כיורין חוג
עוגל ומחוגת שויש כוו ובוי
ובמחוגה יהיורהו קוומש ב
בלשון לעז היורח שלם הד
הדרך הריושונים יושר ואל
תשוור שוורת בלבבך לוכר
וה נהייתה בהם קוושטו בלא
עת נגזרו כליו עתם ונהר של

ואתה

ונפרית ויש שלמים

ומכל אשר יעקב יסורם אם גפריתו ת״ל
ויש של פרוש הואיל ביסורם ת״ל
ולאספת רשעים כאלה תבירך
ידאו צדיקים וישמחו אם לא
נבחר קיימו מה קיימו של אפ״ל
אותו הדור מה ביטול אמונה ו
ושם ידבר עמנו מה עמו

ור׳ תנחומא בר אבא דורש ת״ל

שהיו בעלי קומה ולא אתו בס״ר
בתה מאות ובאו עליהם רותחין ת״
ולמעלה אמו יתרים קומה יתד
יתירה שלהם ויתרים גאותם ית״
אוכלה אש ברותחין נדונו
ומדרש אגדה ת״ל
ברותחין קלקלו וברותחין נדונו
כלומר הם קלקלו ברותחין כשת״
בשכבת זרע שהיו רותחת של
כי השחית כל בשר את דרכו
על הארץ שהיו מחליפין נשות
נשותיהן זה לזה ומסריחין את
מטותיהם בשכבת זרע שאינו
שלהם כך ברותחין נדונו בה״
במים רותחין וכל מדותיו של
הקב״ה אינם אלא הכל מדה כנגד
מדה שאדם מודד מודדין לו׳

בראשית רבא׳

הסכן לאור להיות עמו ושלם
ותהי שלם ולא תחסר בהם ברה״
בדברים האלה תבואתך טובה
תמציא טובה ושית על עפר
בצר על יושר תשוב עדיו תש
תשית על הארץ חוסן ובצורים
ובצור נחלים הסלעים גבוהים
שבנחלים עמוקים יהיו לו יוסף
עבירת אופיר היינו סגולת מלכים
שהיו מסגלים ואוצרים זהב ת״
הבא מאופיר והיה שדי בצריך
בצריך אם שדי זה קודש ישם
תמיה על פתרון שמשמעו קל
קלה שאומר עם אוהביו כמו ת״

ואת היית בעובדי ועל ידי ת״
העירך נדרנו ומזקריות החס״
החסרים כמו והיה שדי שופט
בצריך אם מכל ממורו חול
לשון די והוסף זה מפרונו וזה
והיה חסין ומבצריו כמו ושית
על עפר בצר כלומר הון עתק ת״
הדיו נבער ולפי העניין וזה
פתרונו שהדי סופו ומכיח וכ״
וכסף תועפות לך תועפות לש״
לשון חוזק כמו כתועפות ראם
לו ותשא אל אלוה פניך לא
תבוש להרים פנים אליו לשאול
לשאול צרכך הימנו ונדריך
תשלם מובטח אתה שיר״ב
קרבנות תשלומי נדריך ותגזר
ובישרייש בלשון לער ויקם
לך כמו ויקום לך כי השפילו
ותאמר גוה אם דרך שפל
תאמר בהבטחה להגביהו ויש״
ויגבה ושח עינים בערה הכי״
הבאות בענינו אשר יצא אלוה כ״
מידך ותפילתך ימנקי אין נקי
שיש שתי תיבות במקרא
כתיבות שטריקון כמו גרש
כרזל ברזליו והטן משמשת
לבין ולכין ונמלט אותו יוי״
ימנקי בכור

פנים אחרות

הלא יסכון גבר ומפורש לעיל
בטוב ואין להוסיף עליו כי טוב
טוב פתר הודיאתך ואחר
יבוא עליך במשפט ומי סמור
אתה בשבל יראתך שיותר
ותיירא להקב״ה יתווכח עמך
במשפט הלא רעתך רבה
ואין שום זכות ומעשי כך ואשר
אין קץ לעונותיך ולמה אין קץ
קץ לעונותיך בשביל שחבלת
אחיך חנם וכת׳ בתורה אם חבל
חבל תחבל שלמת רעך וכת׳ ד
בתריה והיה כי יצעק אלי ת״
ושמעתי כי חנון אני ולכך אם
אין קץ לעונותיך שלא עשית

כן ודבר זה נבואה היה אם יש
לאל אלופו זה בן עשו היה ואל
ולמד תורה בפני יעקב אבינו ת״
ודיקדק בדבר זה והוכיחו לאיוב
לאיוב ובגדי ערומים תפשיט
שיבולתה מהן ועולות בהם כנ״
כמו ערך

ורב סעדיה

גאון והחיה הרבה תאיהודה
הרבה על המקרא הזה ובגדי
ערומים תפשיט ואומר שהיו
ערומים זה היתה תוכחתו של
אליפז שיאמר ובגדי ערומים ת״
תפשיט ומקרא זה ת״
שלח להרבה חכמ״
חכמים לפתור לו ת״
כרצון לפי הפשט מ״
מהו ובגדי ערומים
תפשיט ואומר שהיו
ערומים את הפשט והשיב״
והשיבוהו קצת והם פתרונם
ולא נתיישרו בעיניו ושוב ת״
ישב ודרש בספרים ומצא פ״
פתרון אחר במדרש אגדה וזה
הוא הפתרון ובגדי ערומים
תפשיט כך אמר איוב לאליפז
אותן אנשים שידעתה בהם
שהיו ערומים במעשה הפשט
הפשטת אותן את בגדיהם ואמר
ואמרת ואומר שהם רשעים
ואינו פושע בהם ועל דבר זה
היה לך חטא גדול ואמו שהו״
שהוכיחו למעלה ואין המקרא
הזאת הלא רעתך רבה ואין קץ
לעונותיך ומ״פ לא מים עיף
תשקה ומרעב תמנע לחם כלומר
כל מעות שהיה לך ליתן לעני
העיר עתה לבניך ולאלה אשר
בטנם שהיו הולכים היום לבית
לביתו של זה ולמחר לביתו של
זה ואתה כך שהיית טורד
עמים במוכלתם ומשתיהם לא
מים עיף תשקה ומרעב תמנע

לחם שהיית מאום ומאיפכא'
ואלמנות שלחת ריקם כשהיו
באות האלמנות לפניך לדין ואתה
מעריכין בדינם לקחת את הנו'
הגונה זה שהיה ליתן להם
והיית משלחם ריקניות' על
כן סביבותיך פחים' בשביל
שעשית כל זאת שהיית חוט'
חוטא לאחיך ומפשיט בגדי
ערומים' מים לא לעיף תשקה'
ומרעב תמנע לחם' ואלמנות
שלחת ריקם' וזרועות יתומים
ידוכא על כן יש סביבותיך הר'
הרבה פחים' שיואה מעד בא'
בהם שלא תוכל יוצא ממנה'

שהכרוב כח דבריו שפעלתי
והוכחות על חטאיי יריב עמי
עמדי' לא יוך הוא' מכה וכפי'
וכפייה לא ישים כי יוכחו ומומ'
ומומתו' ועוד יפתר' אך
אך לא הוא ישים בי זה שאין
כי לשון שומת עלילות שם
במקום ריבנו' היושר שפעלתי
שפעלתי יהיו נוכח ונגלה
ונראה עמו לפניו' שכח' ונוכח
ושם יפלטה לנצח משפטי' כי
כי לא אמצא עון' הן קדם' אל
למעלה הוא חוזר' מי יתן ידע'
ידעתי וג' קדם מזרח' שנאמר
קדמה מזרחה' אחור מערב'

חצ

ויען איוב ויאמר'

גם היום מרי

וג' כל התנחומין הללו מרי שי'
שיחי במקומו עומד כי אין לי
תנחומים בדבריכם' ידי כבדה על
אנחתי' מכת נגעי תקפה יותר
מאנחותי' שאיני שועק וקובל
לפי מכתי' ומי יתנהו לשופט
תכונתו' מקום כסאו' ומשפט
הוכחת דבריו' יוכיחנו וגם יוע'
ואשקום את פי ואדבר לפניו עד
שאין ידבר הוא עמי ואודעה
מילין תנחומא'

הגליל והמזרח נקראת קדמת
עולם' נמצא המערב אחורו
של עולם' שמאל' צפון במעש
במעשותו' כשבראו לא עשה
מכון כסאו שם' שאמרו שם
אחורי הרגום של מזרח' ותרע
שהטעם תחת תיולה' ויום לשו'
לשון יוחיות היו טעמו תחת
התלו' יעטה' יאחז כיסה פני הכ'
הדרום לפניו ולא אראנו'

ורב סעדיה

גאון מפרש בעניין אחר' יע'
יעטה' יאחז' זה נוכח של עט'
עטיפה בדרום' ואלו כאשר יא'

ומע' שכסאו בדרום' וגו' כה'

כד מפורש במ
במדרש שיר
השירים' ואה'

הקדוש' יסד ביסוד שלו של יום
הכסאו בפסוק היוצר' ויושב כס'
בחדרי תימן כבקי' ומע' כן הג'
ומעט' שם עבים סתר לו ולא
יראוהו' כי ידע דרך יושר עמדי
והוא' לפיכך לא ט' בו לריב עמדי'
בחנני' יושר כזהב' ולא יום ירד
יריב עמי' באשורו' במעגלו' כלו'
במקום הנחת רגלו של הקב' שם ש'
שמתי רגלי' לאחוז בדרכו לפי
שדרכו חיוורתי' ולא נטיתי ומא'
ומאנה ימין ושמאל' ואשרו ומע'
ומעגלו כמו יום תנוה אשוריי ש'
כגון אשורי ולא יזוו' ימיני רגל
לנטות' מחוקי שפתי' ומדי פיו
יותר מחוקיי' ומנעתיי' הייתי
דרוך לעפון ולקיים אמרי פיו' כמ'
כמו לחם חקי' לשון מחקי עפה'
עפנתי אמרי פיו' מלבד חקי יו'
יושר היה לי לשמור את התו'
התורה' יותר מחקי שמורתי
אמרי פיו' והוא באחד ומי ישי'
ישיבנו' והוא לפי שהוא יחיד
בעולם' ויודע דעתן ומחשבותן
של בריות' ומה יש להם לדבר
לפניו לפיכך תשובתו' ותוכחת לו
ומי ישיבנו' מי הוא שיש לו כח
בידו להשיב לו'
ועוד הרבה דברים
שמעתי למקרא זה
ואינם נשמעים לי
לאוזן' כי ישלים חקי'
ידעתי כי לא ישיב ידו עד אשר
ישלים חק גזירת פורענות אש'
אשר גזר עלי' כי כמהו רבו דרכ'
עשה לשור ולהשיב' על כן שיא
שאינו גואל כפי דרכיו' ומפני

יגאלו וכשיתבונן בדרכיו יום
יפחד ממנו · כי לא נצמתי וגו'
ומפני חשך · כאות אשר נבהל כי
לא נצמתי להלוטין ועדיין את
קבר · ומפני החשך הוא הבא
עלי שלא הייתי את שישיגני
וכי לא כסה ומפני את האופל
עד יום מותי · ומפני כיסה אופ'
אופל · על כי שפירוש הפסוק
הוא עומד · מדוע משדי לא נצ'
נצפנו עתים · קבלה היא זו לאיוב
לא נצפנו עתים אחי הדורות בין
הקב"ה שלא ידע יום את היום
היום · שאין לא מאחר פורענ'
פורענות ויקרותו יום מותו · וי'
ויודעיו לאחוז ימין · ומדוע יש'
יודעיו ואוהביו של הקב"ה ואין
יכולין לראות סוף דרכיו ומח'
ומחשבותיו · אמרו זו היא דרך
שנוהג כאילו כמו לא יחזו · לב'
לבבי אוהבי · ואת הן המדרות
התאוות · גבולות ישיגו · אותן
שרוצין להשיג גבולות ועדר
גזלו וירעו את עשיין · והחמור
יתומים ינהגו · ועושין כל רשעות
האומרות כסוף הענין ואלוה
לא ישים תפלה להודיע עונם
ולהודיעם גמולם יאחר הוכיחו
עני ארץ · ומפני שאוהבים אותם
ואהם ואומרים הן הפראים הם
אלוה שהן לאומרי ודבר לאור
לאורב את העוברים · יצאו כמ'
בפעלם · יצאו ואת היא הפע'
הפעולה · משחרי לטרף · ומכ'
ומבקשים לטרף · ערבה לו לחם
לנערים לאשרותיו ולנערין של
רשע · הערבה והמדבר הוא
לו לחם לערבם · שמשם הוא
מוצא הגזל וזה שהם אוכלים ·
לנערים · הם ההולכים אתו לגזל
לגזול · כמו רק אשר יאכלו הנע'
הנערים · בשדה של אחרים
בלילו יקצורו לגזול וכרם של
רשע ילקשו מלקשים אותה

מלהשחיתה כי יום של עניים
ואת אשר יתומים הם אוכלים
ילקשו · כמו ופיהם פערו למלק'
למלקוש · ואין ירוך כמו לקיש'
לקישייו ולבן · ילקשו · ישפר'
ישפריינו בלשון לע' · ערום
ילינו · הם מלינים את הערום מה'
מבלי לבוש שנטלו כסותו · וזה'
מזרם הירד מן ההרים ירטבו
ויתלחלחו אותן הערומים לפי
מבלי שאין מחסה · כיסוי להם
להחסות בו · חיבקו צור · נחבאו
נחבאים בנקיקי הסלעים · ונגד
שם הזרם יורד ומקלח עליהם
ומרטיבם · רטוב תרגום של לח
וכל מי שאינו מתנגב קרוי לח'
משוד יתום · ינקת היתום מי'
מקום מוצאו מאוכלו ומהותו
כמו ושוד מלכים תינוקי לאומר
מסירים ומסלקים היתום מן
פרנסתו · יחבלו · לשון יום חג
חבל החובל שלוחות רשף · הלכו
הם · הילכוהו מבלי לבוש · ורע'
ורעבים נשאו עומר ומרעב'
ומרעבים נטלו העומרים של
לקט · זהו לפי דעתי ·

ומצאתי אני ביסודו של ר' משה הדרשן

פתרון אחר · ורעבים נשאו ע'
עומר · ורעבים אותם שנשאו
עומר לפי שגזלו גוזלים אותם
מהם ונשארו רעבים · בין שו'
שורותם יצהירו ויעשו שמן
בעלי הזיתים · ויקבו דרכו בעלי
הכרמים ויצמאו לאחר מן
לפי שגזלו הרשעים גוזלים
מהם · בין שורותם · כמו ואחד
לי שעושין הזיתים שורות
בבית הבד והיצהר וכו ביניהם ·
מעיר מתים ינאקו ואתה וגו'

ותוכיה של עיר ינאקו ומחול'
ומחולות אותם היוונים · לא
ישים תפלה להקפיד עליהם
וליקח נקמה · המה הרשעים
היו אלה שמורדו מאור · בשביל
המאור שהיה להם עולה מן
הארץ ולא היו צריכין לכלום
אור מטר · מן כי טל אורות טל
טלך · לאור יקום רוצח אשר
הם עומדים כמו הרי הם הורג'
הורגים עוברי דרכים · ויום בליל
בלילה יהי כגנב לחתור בתים
והטינה הזה שבהן היה שומר
ומותן נשף · לאמר לא וכסתר
פנים לעבור עבירה שעל כל
אלה חשורין דור המבול · על
הגזל שנ' ותמלא הארץ חמס ·
ועל העריות שנ' כי השחית
כל בשר את דרכו על הארץ ·
יומם חתמו למו אותם חלשי
שהיו חלשים בהם ועשות
ליסטיות ביום היו חותרין כב'
בחשך בתים וביום היו חתמי'
חתומים ונסגרים בבתים · לא
ידעו אור · לא היו מכירים את
היום · ולא היו עת מהלכים · כי
יחדיו הבקר להם לצלמות ·
לפי שביום היו נסגרים ובלילה
הולכים לאשמותם · ומן הדור
המזיקים לא היו יראים כלל ·
כי יכיר בלהות צלמות · מכיר
היה השדים המבהלים בלילה
ולכך אינו מתיראין מהם ·

ורבותינו פיר' פירשו באגדת חלק בעניין ז':

אחר · יומם חתמו למו · בית
ביום היו עושין סימנות היכן
תורפו של בית והיכן גנזיו של
עשיר שהיו מפקידים אפרס'
אפרסמון אצל בעלי ממון וכו'

ומדעין שינחהו בבית גנזיו
ובלילה מריחים והותרין שם׳
קל הויו על פני מים׳ כשהיו הצ׳
הצדיקים נח ומתושלח מוכיח׳
מוכיחין אותן ומודיעין להם ש׳
שעיר המבול לבוא עליהם׳ היו ה׳
מורדים קלים מאד לשוט על
המים׳ ויש לנו גמור ודברים
קלים לעשות מזמות ולשוט׳
תקולל חלקתם בארץ ולא יפנה
דרך כרמים היו מקללים את
חלקם בארץ לומר לא יפנו ד׳
דרך הטוב כדרך הצדיקים הנ׳
הדורים ושוכנים בדאו של
עולם והן עצמן היו מקללין את
חלקם ומשכנים שלא יפנו מד׳
מדרכם׳

ורב סעדיה

גאון מפרש קל הוא אמן קל
אלא לשון עב׳ כמה דאת אמר
רוכב על עב קל ומותו עב אינו
מוטיר כי יום בשביל שתקולל
חלקתם של רשעים בארץ ומק׳
ומקוללת היתה חלקם שהיו
מושחיתים זרעם לבטלה כמו
שכת׳ בכמ׳ עלי בעון אשר ידע
כי מקללים להם בניו ומקלקלים
מעשיהם׳ לא יפנה דרך כרמים
לא היו מקבלין תוכחה מן הט׳
הטובים המרפים כמו ונטלי ש׳
לה את כרמיה משם׳

ותירגם יונתן
בן עוזיאל

ואותני לה ית פרנסהיו מתמן׳
ציה גם חום יגזלו וג׳ ומפנ׳
רעתם גרמו להם שנה אחרת
להשתנות עולם מסדרי בר׳
בראשית זרע וקציר וקור ו׳
וחום וקיץ וחורף׳ ואמרי שלג ו׳
גם אותם הטובים גזלו מן הע׳
העולם׳ לפי ששאול חטאו׳ ד׳
יש ומיטת חסירין ואין ואמ׳ ד׳
ככבש יאלום׳ והוא נפתר ואמ׳

ככבש יאלום׳ שכן פתרונ׳ ו׳

ועוד הרבה
במחברת מנח׳
מנחם בן סרוק׳

ישכחהו רחם יומו׳ שמאמר
שאת אמו משכחת אותו כו׳
בשלש שבועות ומתקו רימה
לאות ולאוכל רימה בשרם׳ ד׳
לישנא אחרינא
ישכחו רחם׳ שהיו דור המב׳
המבול נוטלין את בניהם ונות׳
ונותנים תחתיהם לסתום את
ארובות התהום׳ ואעפ״כ אמו
לא היתה מרחמת עליו׳

כדהוא נדרש
במדרש תנחומ׳

עוד לא יזכר׳ בשעה אחרת
נעקרו׳ ד״א עוד לא יזכר׳
כדאמרינן דור המבול אין ל׳
להם חלק לעולם הבא ואינן ע׳
עומדין בדין ומלכך לומר על
שהטיחו דברים רב׳ כלפי מע׳
מעלה שנ׳ ויאמרו לאל סור
ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו׳
חפצנו׳ ועל ארבה שנתן
להם ואתח ילה היה אויב קוצ׳
שהרבה אתן ולא ראו בפורע׳
בפורענותו ומוסיפו כאנחה
ושלוה כאלו היו צדיקים גמ׳
גמורים׳ רועה עקרה לא תלד׳

פרשו רבותינ׳
בבראשית רבא

כך היה מנהגם של אנשי ד׳
דור המבול אדם נושא שתי
נשים אחת לתשמיש ואחת
לבנים זו שעשורת לתשמיש
משקה לה כוס עיקרין כדי

שלא תלד עקורית׳ והיה מקש׳
מקושלה המעדים ומרחיצנה די׳
ומקשטה כדי שתהא נאה׳ וזו
המעוברת לבנים מלבישה בגדי
אלמנות ומרעיבה וזו היא רועה
רועה עקרה שלא תלד׳ הידך
רועה ומטיב׳ ואת האלמנה ד׳
המעוברת לבנים לא ייטיב ומשך
חק׳ אותן אבירים בכחו לאחיד׳
ומעך ארכה שהאריך להם אין
יקום אחר ולא יאמין בחיים׳ ד׳
ביום הזה נבקעו כל מעיינות ד׳
תהום רבה וארובות השמי׳ נפת׳

והדרשן פירש

יקום ולא יאמין׳ מתוך הרשע׳
הרשעים שהיו יודעין שהם
רשעים גמורים כשיקום משה
ממטתו לא יאמין שהקב״ה
מניחו חיים לפי שהוא יודע ש׳
שהוא חייב מיתה ואעפ״כ יתן
לו הקב״ה הטוב לבטח וישען ד׳
הרשע על ממונו רמו מעט ד׳
נסתלקו מן העולם מעט רגע
והוכנו ונתפסכו׳ כל יקפצו׳
כשיור כל הנקפצין ומלין ד׳
בעת קציר ובציר ומסיק שנק׳
שנקפצין יחד כן המו כרגע׳ ד׳
ואם לא כשאמרתי יכזיב ויי׳ ד׳
כמה ויכזיבני׳ וישם לאל מלתי׳
שאני מהרהר אחריו לרעה
את מדרכיו שמאריך אף לר׳
לרשעים ואת אותבו כאוב׳
הוא …ר ואינו מאריך כמו ש׳
שיקם למעלה כי לא נצמתי׳ ד׳
מפני חשך׳ ואלו שנגאלות
ישינו׳ וכן עשו אלה ולא דג׳ו
ביסורין׳

ויען בלדד השו׳

המשל ופחד

עמו׳ רבותינו פירשו במדרש
האגדה׳ המשל זה מיכאל ופח׳
ופחד זה גבריאל׳ עושה שלום

במרומיו שהרי מיכאל שר אש
וגבריאל שר שלג וכי אין זה עו׳
שלום שאין גבריאל מכבה אש
מימו של מיכאל׳

והדרשן פירש

המשל ופחד עמו׳ ממשלתו ה׳
של הקב״ה ופחדו יש בשמים ה׳
עמו שהרי השמים מאש ומים
נבראו ויש פחדו וממשלתו על
המים שאין מכבין את האש ה׳
והוא עושה שלום במרומיו עו׳
שהמים הם בשלום עם האש
שאין שום מריבה ביניהם׳ לא
עשה שלום במרומיו אש ומ׳
מים בלבד כמו שפירשתי ה׳
שאין המים מכבין את האש׳
המזלות עולות׳ שור אומר אני
עולה תחילה ואני רואה מה
שלפני וכן כל אחד ואחד אומר
אני לפיכך אינן מתקנאין׳

כך דרש רבי תנחום בר אבא׳

ועל מי לא יקום אורהו היכן ה׳
הוא המקום שלא יאיר עליו ה׳
הקב״ה ואותה אורך אומר דברים
שאי אפשר לשומען לאומר
מי יתן ידעתי ואמצאהו אבואה
אערכה לפניו משפט מי יבא
לפניו במשפט להתווכח עמו׳
כי מה יצדק אנוש עם אל׳ שאמ׳
שאמרת בחנני כזהב אצא׳ עד
ומה׳ כמו עדה אין שהל׳ ואין
נכון לפרש עד כמו עדה שהרי
פתח הוא׳ ואם כן הוא נקד
קמץ לכך אינו עדה׳ ואם כך
הוא הפתרון הן עד ירח ולא ה׳
יאהיל׳ הן עד כך שאיר הירח
לבוא שלא יאהיל׳ שנ׳ וחפרה
הלבנה׳ וכוכבים לא זכו בעיניו׳
לעתיד׳ ואף כי אנוש רמה יעל
יצדק עמו ולא יאהיל׳ לא יהיה

לא על׳ כשאמת מאיר אינו על׳

והראשון עיקר׳

פנים אחרות׳
המשל ופחד עמו׳ ומקרא זה
מורה בנבואה על כסא הכ׳
הכבוד של מעלה והשם הג׳
הגדול של עשרים והמשך
תיבות כנגד עשרים וש׳ וחמ׳
וחמשה אותיות שיש בפסוק
ואילו שאמרו רבותינו של׳
שאין להעמיק בדברים מעל׳
במעשה מר׳ המרכבה הייתי
מפרש דברים על מקרא זה שם
שלא שמעה אזן רבותינו׳
עושה שלום במרומיו׳ שאין
איבה ותחרות במעלו השרים
למעלה שיש מלוכים הרבה
שיש אומן גדול ומשל חבירו
ואעפ״כ אינו שורפו׳ הרי עו׳
עושה שלום במרומיו׳ ועוד
ששה תיבות יש במקרא זו
כנגד ששה אותיות של שם
המפורש שבהם נברא העו׳
העולם הזה והעולם הבא׳ ומה
ואילו הן ששה אותיות ש׳
שבהם נברא העולם יה יהוה
וזהו האומר ברוח הקודש׳
כי ביה יהוה צור עולמים׳ ה׳
אל תיקרי צור עולמים אלא
צר עולמים׳ היש מספר לג׳
לגדודיו׳ וכי יש מספר לגדו׳
לגדודיו לעתיד לבוא כשישב
על כסא דין ומשפט לשפוט
כל יצוריו׳ כלומ׳ ואעפ״כ שאין מ׳
לגדודיו הם כל העולם שעו׳
שעומדין לפניו במשפט אין
יכולין להתווכח כנגדו ולומר
לו מה תפעל ואתה סבור שתו׳
שתוכל לערוך כנגדו משפט
שאמרת אערכה לפניו משפט
וג׳ בחנני כזהב אצא וג׳ ועל ה׳
מי לא יקום אורהו׳ כלומר על ה׳
מי לא ישרה שכינתו לעתיד

לבוא שהרי כולם יהיו נביאים
ולא יוכלו כנגדו שנ׳ והיה אח׳
אחרי כן אשפוך רוחי על כל
בשר וג׳ ואעפ״כ שיהיו כולם נב׳
נביאים לא יוכלו להשיב דבר
כנגדו ולא יעמ׳ לאחר מהם
בתוכחתו שנ׳ ונשגב ה׳ לבדו
ביום ההוא וג׳ ובשביל שאתה
נביא סבור אתה להתווכח כנ׳
כנגדו׳ כי מה יצדק אנוש עם
אל ומה יזכה ילוד אשה עם ה׳
יתווכח עם בוראו בדין הן ע׳
עד ירח לא יאהיל׳ מפורש ה׳
למעלה כשנו פנים׳ וכוכבים
לא זכו בעיניו׳ כדכת׳ ובקדו׳ לא
עבדיו השרים׳ ואעפ״כ שלא
חטאו לא זכו בעיניו כל שכן ה׳
ילוד אשה שלא יזכה בעיניו
לפי שהוא מלוכלך בעון ואנ׳
כי אנוש רמה ובן אדם תולע׳
תולעה׳ יש לומ׳ כפל מילה היא
זו שאין צריך לכך כי אנוש
רמה ובן אדם תולעה׳ והרבה
מקראות יש שנכפלין מילתן
ומקרין זו אחר זה״
ויען איוב ויאמר׳

מה עזרת

ללא כח הושעת זרוע לא עוז׳
פתרונו כפשוטו׳

ומדרשו

מפרש כעניין ה׳
אחר אבל אינו מ׳
מיושב על הסדר
ואני לפשוטו של
מקרא באתי ולמ׳
ולמדרשו המיוש׳
המיושב עליו׳

ונשמת מי יצאה ממך׳ ומי
יצאה נשמתו שיהיו לו עזר
מאך ומדינה של גהינם׳ שהרי
הרפאים יחוללו׳ מתחת מים
שכל מי בראשית נקוו במקום

גיהנם דכת' יקוו המים מתחת
השמים אל מקום אחד ועל
הארץ אין נמצר אלא מתחת
השמים שגיהנם נקרא תחתית

רב סעדיה'

ערום שאול נגדו' מי הוא של
שהוא ערום מן המעות שאו
שאול נגדו ונראה בתוכו ואין
כסות מי שהוא בלא תורה של
שאלה לך קצין תהיה לנו אז
מי שאינו כסוי תבואה הר"י
הוא לאכרון שהן נטה עפון
על תוהו רוח עפופות שהוא
טוב ונח מעבירו ומפני אותן
שעושין התורה תוהו' תולה
ארץ' עושר האוצר כמו ותולה
ארץ מאירים על בלימה' שעל
שעושין התורה והמצות דרך
ארץ' יובל יום מאוחז פני כסא
כלומ' שאוחז מעשים לעשות
תשובה שלימה שמגעת עד
כסא הכבוד אז פרשו עליו של
ענני לקשור שמים בעבים
להוריד מטר'

רב סעדיה'

מאתנו תירגם'
מאחז פני כסא וג' ומאחר כאן
באמיתתו דאן כרסייה מן בגל
בגלל דלא יחמיניה מלאכיא פ'
פרים היך מגעיא עלוהי ענני
יקריה' ברוחו שמים שפרה וג'
ברוח פומיה יופי שמיא ואתק'
ואתבהרו ברת ידיה לויתן רוח'
דאתיל לחויא עריק'

פנים אחרות'

ונשמות מי יעשה מאך' מי שם
כך הרוח הוה שיצא ממך מי
אין ידע ואת' לא יוך
יעשה מאך נשמה גדולה מש'
משחק היה בו' הרפאים גיהנם
המרפאין את הבריות' אשר יהא
יחוללו שבעת חלוים שלו ומת'

מתחת מים שבחלל תחתית
של המים' ושוכניהם בעמקי
עמקים גם הם' גם ערומים נג'
נגדו לדעת מראות כל אשר
בתוכו' על בלימה' בלי מה' אינו
לא ביסוד כי אם במאמר עומ'
עומדים על חזוק ורוממותו' ש
תחתם' תחת המים אין נבקע ש
ענן מעלה שימלא מימיו מאחר
ומאחז מיח יעות פני כסא הכ'
הכבוד שלא כגון ישית חשך
סתרו' ופרשו עליו עננו על
הכסא' ומראות על ראשי החיו
החיות רקיע'

והדרשן פירש

מקרא זו על משה רבינו כשה'
כשעה שעלה למרום פירש'
עליו הקב"ה שבעה ענני כבוד
כדי שלא ישרפו מהבל החיות
ומעין למדנו שפירש עליו ש'
שבעה ענני כבוד מריבוי הה'
האלף הכתובה בפרשה שהאלף
ריבוי הוא ומאמרה עריכה לה'
לתיבה' חוג עורער מלשון לעו'
כמו במחוגה' סובבים כחול
להיות לו לחוג' חק שלא לא
יעבור הים אותו חוג עד שי'
שיכלו האור והחשך' ירופפו
ירופפו' כשבריות והקדיש ב'
היו רופפים וגער בם ומעמדי'
וכן יסוד ל' בעניין ביסוד שלו ש
התורה בלשון די רקיעי הוד'
רגלו' וקשבו דייכם ודהו על
על מאמרתו' עמודי שמים ש
ירופפו ויתמהו מגערתו' כלומ'
גער בם ועמדו בכבש ובחוזק'
ויתמהו' אורם תוהה ועומד במ'
במקום אחד' רוגע הים כמו ש
עדי רגע ואמים' נקמט קמט
קמטים קמטים כך כשאמ' ש
הקב"ה יקוו המים מתחת הש'
השמים אל מקום אחד נאספו
מפשיטתן ונקמטו קמטים ש

קמטים עד שנקוו במקום הנ'
המוכן להם' ומחץ רהב' מצרים
הקרוי רהב של' לכן קראתי
לזאת רהב' הם כספר ישעיה'

ובדברי אגדה

נפתר בשר של א'
ים הנקרא רהב'
כשאמ' לו חק כח'
פתח פיו ובלע כל
מימות שבעולם'

ברוחו' בדבורו' ורוח פיו שמים
שפרה' אהל' כמו ונטה אהל'
שפרירו' אהלו' חוללה ידו את
פרעה הנקרא נחש בריח' לש'
לשון חיל ושרה' ובמקום אחר
הלא את היא המחצבת רהב
מחוללת תנין' לא יערה
ידו את לויתן שמושך את הע'
העולם כבריח' כמו לפני גבעו'
חוללתי' לשון יצירה' כמו ש
קצות דרכו' מאות קלות מאו'
מאמצות' לפי שהוא גדול דר'
שבו' מה שאין דבר נשמע ש
בו' מה רוח דבר אורם יכול לה'
להבין מפעלותיו' שאם שאין
כמו לשמיעה'
ואת עיקר

ויסף איוב

שאת משלו' כי עמדו ריעיו
מענות כאשר הוכיחם אליה
אליהו אל בן ברכאל הבוזי כמ'
שאחד ולא ענו עוד' ולמי של'
שראה עד איוב שאין מענה
בפיהם הוסיף שאת משלו ש'
משלו' רוח נבואה' כמו וישא
משלו דבלעם'

חי אל

הסיר משפטי' שנטה' כמו ש
ויאלם חי אני' כי בואת הסיר
משפטי' מכאן דרש ר' שמע'
בן פטירי שאהבה עבד איו'

איוב את המקום· אמר איוב כמ
עוד בחיי המלך אלא אם כן ד
אותה בית המלך· אם אצדיק
אתכם אני אומר שהדין עמכם
לחייבני· לא אסיר תומתי· לא
אודה לדבריכם שאיני תם· בצ'
בצדקתי החזקתי· לא יחרף לב'
לבבי אתכם מימי· מדרך שלי
שנהגתי בימיי· ועל כרחו יהי
כרשע אויבי· כי מה תקות חנ'
חנף· כי לא יהיה רשע וגזלן·
וזה סופו של רשע הגזול וחומס
כי ישל· כי ישליך הק' את נפשו
מעליו· לשון של נשליך ומעל
רגליך· וכמו ונשל הברזל·

והדרשן פירש

יהי כרשע אויבי· כשם שאו'
שאויבי מרשיע אותי כן יה'
יהיו הוא עצמו רשע· ומהו
כרשע כלומ' כמו שמרשיעני
שמרשיעני· ומתקוממי יהי
על כמו שעושה עול·

ורבותינו

דרשוהו לענין השטן על'
שמרשיע את הבריות ומקט'
ומקטרג עליהם· אם על ש'
שדי יתענג· גם זו היא תורה
אחר הצעקתו ישועיו· כמ'
התפלה היא כי כן דרך כל הס'
התפלות הכפולות הראשונ'
הראשונה הי' והשנייה אם
כמו הירוצון בסלע סוסים אם
יחרוש בבקרים· היעזוב מצ'
מצור שדי שלג לבנון· אם
ינתשו מים זרים· השכח חנ'
חנות אל אם קפץ באף וגו' וזה
פתרונו אם שואו אי שהוא
רשע וחנף על שדי יוכל לסמ'
לסמוך ולהתענגות וכל ערב
צרתו יקרא אלוה בהבטחה
ומושיעהו· הכל תמוה· אורה
אתכם מה אורה יושר עם אל

ודרך יושר עם שדי עמדי·
לא אכחד· כי ידע דרך עמדי·
כולכם חזיתם שזה חלק אדם
רשע· ולמה זה הבל תהבלו· ד
להיות רשעים וחנפים· למו
חרב· ירבו במות בייסורי הת'
תחלואים עד כי ישאוהו ואלמ'
ואלמנותיו בחייהן ולא תבכנ'
תבכינה· וכסף לנקי יחלוק· וז'
וכספו של רשע לנקי יחלקנו
הקב"ה· בנה כעש ביתו כתולע
הטנה חור שאינו מתקיים·
וכסוכה נוצר התלויה והכרם
שאינה של קיימא· כענין ש'
שנ' עושר שמור לבעליו לרעת'
וכת' בתריה ואבד העושר הה'
ההוא בענין רע והוליד בן ו'
ואין בידו מאומה וגו'

ורב סעדיה

גאון פירש וכסוכה נוצר ש'
שומר הכרם שאינו שומרה
בכל עת· עשיר ישכב ומאות
כעשרו· ומעשים שלא יאסף
לקבורה וישליך עליו המשלי'
המשליך את הרעה ולא יחמול
יחמול· מידו של רשע יכחו
ומקומו ברוח יברח· הרשע
אז מידו של רשע ברוח יברח
בו עצמו שהיה מפייסו מה'
ומחילה· ויברח מעוד ידו ד'
בשעת כשלונו· כמו שעשה
חרבונא להמן הרשע:

כדאמרינן במ' במגילת אסתר

תשיגהו כמים בלהות· שדים
אשר יבעתוהו· לילה גנבתו
סופה· בעוד לילה גנבתו לילה
ותשליכהו לדראונים· גנבתו
טרישפורטיר בלשון לעז· יש'
יספוק עליו כפיו· כי יודע'
יודעיו לפניו ושתה רואים ש'

בשברו· כי יש לכסף מוצא וגו'
והטעם לדבר הראשון שאמ'
בצדקתי החזקתי· כי לא ירך ד'
ומהיה רשע· אם בשביל כסף ז'
וזהב לכל יש מוצא ומקום· מז'
אבל החכמה מאין תבוא היא
יקרה מן הכל· על כן כל מי ד'
נתן לב לעמוד עליה ומקום
יש לזהב ששם יזוקו ויתכו
מאותו לשון התכה ושפיכה ד'
כמו כי מוצק מטר לארץ ומכן
יצוק נחושה· אין הדר יצוק
מאותו את הנחשת הרי תח'
תחילתו וגם סופו יש לכל דבר
שבכל העולם יכלה· וכל אשר בו
קץ שם המקום ומתי יהיה הס'
החשך שהשמים מלחו· ומה'
והארץ תבלה· וכל תכלית דבר
חקר לו· ואבן יושר ומשם יצא
לו אופל וצלמות· אבן ומקום
ומים פורעות מן קו תוהו
ואבני בהו· דאין טורין ומתג'
ומתגורית אבן· וגו' פרץ על פרו
פרוס ומעורה נחלי אוש וגפ'
וגפרית· מעם גר· ומקום ש'
שהוא נובע ומגר· הנשכחים
מני רגל· דלו מאנוש פרוס על
ששיכחו תורת אורחים ומה'
ומורעם· דלו על ידי פורענ'
נחלים ומאנוש נעו· נתדלדלו
ונטלטלו ומהיות אנשים אנש
ארץ יושר ממנה יצא לחם·
נהפך ומקומה כמו אש· ומקום
ספיר היא אבנה· לא ידעו עיט
לא עבר עליהם חיל של ליסט'
ליסטים לא שזפתהו עין אי'
איה· לפי שראויה יותר משאר
עופות· לכך נקראת ראה· כלו'
כלומר לא הפרוהו מרגלים·
לא עדה· לא עבר עליהם חיל
של ליסטים· כדמתרגמינן
יושר עבר בין דעריו· שחין ז'
ושחין שאות אריה הן· ומה
עשה בחלמיש· שלח ידו הס'

הפך ולמעלה למטה ומשורש ד׳
הרים׳ בצורות יאורים בקע׳ ד
חוזר לתחילת ענינו שיאמ׳ כי
לכל דבר יש מוצא׳ בצורות כגו׳
בקע לאו׳ ענין היאורים׳ וכן כל
יקר ראתה עינו׳ ומהיכן יצא
למריות׳ ומבכי נהרות חבש כגו׳
בבריית עולם׳ בכי מים נבכי ים׳
לפי ערגשות הכלת שהפירה הת׳
התיבה טון׳ חבש׳ לשון ויחבש
את החמור׳ ותעלומה יוציא אור׳
אור׳ חלון יזהר יש בשמים ושמ׳
ששם תעלומה ומשם תולדות
השמש בתקופתו׳

בפרקים של ר׳ אליעזר בן הו׳ הורקנוס נדרש

כן׳ כלומ׳ לכל דבר ניתן חכמה
וסוף רק לחכמה׳ אין מוצאה את
רק ומקום ואין סוף עלומה׳ ו׳ד
והחכמה׳ תורה׳ ולא תמצא
בארץ החיים׳ במי שמחיה את
עצמו עליה׳ אלא במי שממית
את עצמו עליה׳ ביגיעה ורעב
ורעבון׳ תהום אמר לא בי היא
יום תשיעולנה ליורדי תהום׳ הע׳
העוסקים במוצאו מרגליות ומו׳
ובמוצאו זהב וכסף ומקומו׳ ד
התמורות הארץ יאמרו לך לא
בי היא׳ איני בקי בתורה׳ וים
אמר׳ יורדי הים לסחורה יאמרו
אין עמדי חכמה׳ ואף לפי ש׳
שאינן יכולין לקנותה כשיעור
פרגמטיא׳ לתת עושרם כדמיה
ולקנותה׳ לא יותן סגור׳ זהב ד
סגור זהו זהב טוב שבשעה
שנפתח כל החנויות של זהב נ׳
נסגרות׳ לא תסולה׳ לא תשוה׳
תשתבח׳ לשון סולו בערבות׳
המשבחת לאמר חשובה היא
כבתם אופיר׳ ובשהם יקרים לא

שבח הוא לה׳ וכן המסולאים
בפז׳ ותמורתה לא בכלי פז׳ ד
כלים וכלי טוב מוזהר במרג׳
במרגלית׳ ראמות וגביש׳ שמ׳
שמות אבנים טובות שכם הם׳
לא יזכר ימשה מפרות טש׳ ד
יוכן טובה׳ והיא משיה מארץ
כוש׳ טוזפטדה׳ כתם הייא קב׳
קביעות שר׳ זהב לשכשיטי ד
נשים ערים ומעיים ומשונים
זה מזה׳ קטליאות עשרים ועמ׳
וטבעות ושיור ערים ונקראות
הקטיעה׳ כתם בלשון ערבית
ולשון ערבית אוחלי והוא טם
זהב וחלי כתם׳ וכן והעד טו׳
שיזה וחלייאותה׳

ויש פותרים

כתם׳ לשון כתר ולא נכון כי לא
מצינו מעולה בלשון זה כמש׳
מצינו כתר וכתיר מתרות׳
ומעט השרים ומלכים הוא
המעופפים׳ אבדון ומות אמ׳
אמרו האבדון והמיתה עמ׳
עצמן עליה׳ באזנינו שמענו
שמעה׳ שמעשה׳ ומפיק לי
שמענו שהנעה בה והקיים׳
והקיימות בו וגם ישכחו ד׳
ויאמרו לך אלהים הבין דרכה
נסתכל בה וברא את העולם
במחשבתה כסידרן ומשקלן ד
יער לכל הענינים׳

כאשר כתוב בספר יצירה׳

כי הוא לקצות הארץ יביט׳
הייך יבנם ומביאם׳ ותחת ד
כל השמים׳ עודנו בריאתן ר״ל
ראה בה׳ לעשות בה לרוח מ׳
משקל׳ לכל ארץ לפי כמדה
וכן במים מדה׳ לפי כל ארץ ד
להשקותה׳ יש ארץ נגוברה
וערוכה גשמים רבים׳ ויש ד

ארץ לחה חק גזירה קצבה
לפי כל ארץ ומעדות ופלג להם
להשקות כל ארץ וארץ׳ וכד׳
ובעשותו דרך לכל חזיזים ע׳
שלא יצאו שני קולות בשבכל
אחד כן יחריבו את העולם׳ ד
אז ראה ויספרה׳ נסתכל בה
ובעשה ועשה הכל׳ ויספרה׳
סיפר אותיות כפולות ופשו׳
ופשוטות ראשונה ואמצע׳
ואמצעית ואחרונה היא
אות חותמו של הקב״ה׳

ועד נאמן עלי ר׳
אלעזר הקליר זצ״ל
פה קדוש שיסד
כמו כן בסוד שלו
אמת חותמו להורו׳
כי הוא אחרון׳ ואת
השמיעני יסד כן
עניתי אמת חות
חותמו אמת׳ וכו׳

ואת במסכת יומא שני׳

נפל פיתקין וכתוב בה אמת׳
וכן בשיור פרים בראו כל ד
דבר ודבר זה באותיות הללו׳ ד
וזה באותיות הללו׳ והכל מפ׳
מפורש בסוד ספירה יצירה׳
הכינה הזמינה ליצירה׳ חקרה
ירדות יש היין חכמה׳ זו ער׳
ערוכה לזו ואין יראת חטא
בלא חכמה׳ ואין חכמה יפה
בלא יראה׳׳

ויוסף איוב׳

מי יתנני

כירחי קדם׳ מי יתן לי כימים
הראשונים שהייתי בגדולתי׳
בהלו נרו׳ לשון אור ושמחה׳
לאורו הייתי הולך בכל חשיכה
וצרה שהייתה באה לעולם לי ד
היה אור׳ בימי חרפי׳ בימי קנ׳

קרואתי׳ לשון אורחי הוא׳ הח״
חרפי ואופלי׳ כמור יאלות עלי׳ כ״
יוחלו׳ כשהיו כשירי הדור כיו
בזים בואהלו להיאוסר כדברי ה״
הק׳ כתורה וגור פייג לשעה׳
נעריי ושורותי בחיותה׳ כמו
בחורות׳ הליכי רגלי׳ ושר יעצ׳
עודי פלג שיון׳ כאשר נחרק
רוח׳ וכל תאוות לבהעחין כנ׳
כנחלי שיון׳ יעק׳ כמו וייבקתי
קרית׳ תקרה גבוהה ומכבד׳
לכסיו לשבת זקני העיר׳ וכל
וכיושר ברחוב הייתי וכן ה״
ויושבי היו נערים רואים יזן
יואתי ונחביאים וישישים א״
ומפני שידו׳ ושרים עצרו בה
במילים ועניים שיופתח—
יוני תחילה כי יוזון יושר שוא
שומעה וידתי ותאשריני—י
ועין ריאה ותעידני׳ בכל
ויקום מגדלי וכושר ויראתי׳
ברכת יורם יואבד כעונין ונט
ונטרד עלי תכיון כי הייתי ון
יואתו וכיתו וכל יושר לו׳

ורבותינו אמרו

שהיה גזול שרות יון היתומים
ומשביחן ומחזירין להן׳ ומש״
ומשטיה דקרין יויתו נאוה בן
שיון קרוי יואבד ואלו דבר ע״
שהוא עמו יוסר׳ כמו הייתי
כלי יואבד׳ וכמו הייתי כשה
יובד׳ צאן יואבדות׳ ולב יולא
יואמה יורען שהיה מטיל
שוא על האלמנות עמות ל״
לאמר קרותי הייו יוו יונ״ יו״
יושיונה כרי שיקפצו עליה
תובעים כך היה ומשפטי נאוה
וטהור׳ ויאמר עם קני יונע׳
בשביל טשר וידותי הייתי
יואר בלבי כשיאוות יהיה קיצי
וביתי נטון לפני עלי׳ וכחול יר״
יורבה ימים׳ עוף הוא ושמו ה״
חול ואין נקנסה עליו מיתה ש״
שאין טעם ואין הרעת׳ ובכל
סוף אלף שנה מתחדש לענ׳
לנערותו כמו שנבראו בו׳

ויש אומרים

כל סוף אלף שנה איש יוצא
ומקינו ושורפתו וחוזר לנע׳
לנערותו כיום שנברא בו׳

ורב סעדיה

גאון פירשו לפי פשוטו׳ וכן
וכחול ארבה ימים׳ כמו ספירת
החול שאין שיעור בו ספירה׳
כך אין לימי ספירה׳ שרשי
פתוח עלי אלי מים וטל ילין
בקצירי׳ כל זאת הייתי אומר
בלבי שלא יזוזו שרשי ולא
ייבש קצירי׳ ועשה קציר׳
והן יונקות ענפים רבים של
אילן ואמרתי שכבודי יתח״
יתחדש עמדי תמיד׳ וקשת
וקשתי ואיתני תמיד תחלי״
לטוב ולעילוי כמו וקווי ייט׳
יחליפו כח׳ לי שמעו ויחלו׳
השומעים דברי הם מיחל׳
מייחלים שיתקיימו והם ות״
ותקיימות כי מסורות חכ״
חכמה היו בדברי׳ תטוף מילי׳
מילתי לשון נטיפה׳ ולא תט׳
תטיף על בית ישחק׳ כאשר
כנבואה היה להם דברי׳ ול״
ומלקוש׳ לשון אורך היו וה״
ודברים כי רוב שפתיהם
שתיקה שהיו תאבים לש״
לשמוע דברי׳ לא יאמינו
שאני משחק עמהם ומפני
חשיבותי׳ ואור פני לא יפי׳
יפילון׳ היו יראים להתקרב
אלי ולהגיס לבם כי אבחר
דרכם׳ כל דרכיהם ועצתם
הייתי בוחר אני להם שהיו
שואלים לי איזה הדרך על׳
ומה נעשה׳ ואשב ראש׳ ב״
יום היינו מסובים אני הייתי
ואשב בראש כל המסובים׳ כ״
כמו שר אבלים ינחם׳ שכן דרך
שגדול החבורה מנחם אבלי׳
האבל׳ גם כח ידיהם של אלו
המשחקים למה היה לי באות״
באותן הימים שהיו רשעים
ולא תועלת בהם כי פורענות
בוא על ידם׳ ועליהם אבד כלח
זקנה׳ כאשר שיפלו לזקנה
לא זכו מחייהן ומותיהם של
אלו׳ בחסד ובכפן היו גלמוד
ועורקין ציה שהיו מבריחים
אותם ביום קרב כי ירם ואור
בחשך אמש שואה ומשואה׳
ברומיין בלשון לע׳ הקוטפי׳
הקוטפים מלוח עלי שיח׳ כש״
בהיותם במדברות היו קוטפים
להם מלוחים על אילנות היע׳
היערים ואוכלים׳ מלוח עשב
הוא׳ מבריו בלשון לע׳ והוא מ׳
יגורשו׳ מקרב עיר נגרשים ב״
בערוץ נחלים׳ פרייטיינש בל״
בלשון לע׳ כמו בזו ערצה בנ״
נחלים׳ מלירש בלשון לע׳

ויש אומרים

מליחה מתבקעת׳ ושם היו ה״
שוכבים בחורי העפר וחורי
נקיקיהם הסלעים׳ כיפים תרג׳
של סלעים׳ חרול׳ אורטייש ב״
בלע׳ יסופחו׳ היו נוספים ב״
כמו ונספחו על בית יעקב נכאו
מן הארץ שהייתי מש״
משפילם לשון נכה רוח׳ תענו׳
תענוג רחקו ממני׳ אותם ש״
שהיו יראים מגשת אלי והיו
מתרחקים עלי׳ ועתה שהיו ב״
יראים לבוא לא חשכו רוק ב״
שרוקים לפני ואינם חוששי׳
חוששים שיאמנו עמון לה׳
לרוק לפני׳ כי יתרי פתח יתר
קשתי שאמרתי למעלה וקש׳
וקשתי בידי תחליף׳ פתח ה׳
כאשר התיש כחי וזו שבידו

לעשות. יתרי. חבלי. קורדא
בלשון לע'. ריסני. שהיו מרו'
מרוסנים בו שלחו ממנו כי
אינם יראים ממני עתה על
ימיני. עומדים פרחים קטנים
עומדים לי על ימיני כשיגיע
הרעות. שיגיע חשוב בעי'
בעיניהם להיכנע ממני רגלי'
שלחו. יום המקום עד להם רב'
רוחפים אותי הלוה. ויסולו
עלי אורחות אידם. כל דרך נ'
נגלה שיש להם לעשות שטן
מסילתם מפני ועלי לא ירד'
נתסו נתיבתי הטובה. ואין חב'
חוששין לה להותי יועילו לה'
להקניטני העלוה להם. כפרץ רב'
רחב שבגדר שהכל בוין ועבו'
ועוברים שם כן אותו לפני'
להקניטני ותחת שואה התג'
התגלגלו. כלומר ומתגלגלים וה'
ובאים כסתר עד שמגיעין ה'
לפני להקניטני. כדי שלא
יושיעו מהם. ההפך עלי בלהו'
בלהות. נהפך עלי בלהות ש'
שרים. תרדוף כרוח רעה את
נדיבתי. רוח נדיבה שהיתה
שורה עלי מתחילה ועתה כל
הערה הזאת תשתפך עלי נפ'
נפשי כאדם שמתפעם רוחו
כי מחומו. וכמפין מותו לה'
להשתפך נפשי. יאחזוני ימי עני פ'
שישו בהם. ניקר מעלי. כמו ב'
העיני היושבים היולה תנקר'
פורייר בלשון לע' התולעים
המנקרים בשרי ומעל עצמי'
ועורקי רודפי המבריחים
אותי הם התולעים. ברב כח יתח'
יתחפש לבושי. ומשתנה לבוש'
לבושי. גלד אחר גלד כמו
של הקלה המייסרין. כאדם
שפושט את בגדיו ולובש אח'
אחרים משונים מהם קורין לו
בגדי חופש. כמו התחפש וכמו
במלחמה. ותרגם יונתן

יאזרני. כפי כתנתי שיאזר
ויענק צוארי כן יאזרני יס'
יאותו לבוש כל סביבי. הורני ל'
לחומר. הורני ולמדני השחין ב'
הזה לישב בחומר. כמו שיאמר
שיאמרו והוא יושב בתוך הא'
האפר. ואתמשל. נדמיתי.

ובמדרש אגדת
רבי תנחומא

אמ' ר' ברכיה קשה הוא
המקרא שאמר איוב
נמשלתי לאברהם
שקרא עצמו עפר
ואפר והוא דימני כד'
כדור הפלגה שכת'
בהם והחמר היה
להם לחומר.
עמדתי להיות ולשתוק ול'
ולהבין. כמו ובפתחו עמדו כל
העם. כי עמדו ולא ענו עוד. ב'
ותתבונן בי. ותחשב עלי שלא
לשנות את נגעי. תשאני אל
רוח ותמוגגני. שדים ותר'
ותרכיבני תושיה. חלשות ה'
כח ותשות היא ותמוגגני
לשון נקבה היא ועל תושיה
עומד ואין ת"א זו כת"ו של
תשיאני. כי ידעתי הייתי יושב
מות תשיבני ומקום שהוא
בית מועד לכל חי. אך לא בעי
ובהשחתה שהיה שופט ר'
רגיל לשלוח יד. כמו לעי השד'
השדה. אם בפידו. אם היה ש'
שולח פיד שהוא שבר על
בריותיו. כמו כפיד ושנוי ב'
להן שוע. הן שעשוען תמ'
תמהוין ממקצת.

וכן פירש ר'
רבותינו כפס"ז

אין חק מכה מאות ומשיבה

עד אלוה ואביון פיד לו ומש'
ומשעשעה כמכירה שלקת
כבר ומתנחמת הכל בה. הוי פיד
לאשור ושעשעה למצרים ב'
הט'. הם התיבי ומעיו מאין הכב'
הביאו פיד במצרים ושעשע'
ושעשעה באשור הנה אשו'
אשור יורד בלבנון. ועוד פתר
להן שוע. תפילה ותחינה ומש'
ומעלות להם. אם לא בכיתי לק'
לקשה יום. יודע ומכיר הייתי אם
לא הייתי רחום ובוכה על העני'
העניים. קשה יום ועגמה נפשי
לאביון. כי על כל זאת ביותנ'
זאת. ישר טוב קויתי. כלומ' ב'
כי הגמול הזה ראוי לי. ולא
ראו. אין יכולין לרוב ולהחר'
ולהחריש. בלא חמה. לא ש'
שופטנו שם והנני קודר חיים
חיות. תנים ובנות יענה עש'
עמוקים בבכי כל ימיהם. שחר
לשון שחור. חרה. לשון דבר
הנחרך ומתייבש מחום היום
היום. ומשחיר בלשון לע' ב'
כמו נחר ומפוח. ותעט נחר. ב'
ברית כרתי לעיני. שלא להס'
להסתכל בבתולת איש. שלא
לתת עין בפנויה שמא לאחר
ימים תינשא ומצא כרוך אחרי'

כבר מפורש ב'
באבות דר' נתן

ומה חלק אלוה ממעל ונחלת
שדי ממרומים. שגזלני כב'
הלא איד רואה לעול ולא לב'
ונכר יראה עמו כירו. זה שי'
שיבוש הוא. כי ונכר כרוש
הוא לשון ביום ואחיך ביום
נכרו. וכל צעדי יספור. ורא'
וראה אם הלכתי עם שוא
ותחש על מרמה. ותאחר כב'
כמו ואחישה. כי גם חיש מאוד
ומאום כמו מום דבר שאין ב'

ואם זו נתכוון ולא קרא׳
במסורת הגדולה
מצאתי כן׳
והוא מגזרת לא תוסיפון ד׳
להת תבן לעם׳ כמו לא תוסיפו׳
אם אות עשיתי ראוי לבוא
עלי קללה זו׳ אזרעה ואחר
יאכל׳ וצאצאי ישורשו׳ יע׳
יעקרו השרשים׳ אשר״ע״ד
בלשון לעז׳ ועל פתח רעי אם
ארבתי לאשתו ישגלו׳ גמולי
תטחן לאחר אשתי׳

ורבותינו פרשו
לשון תשמיש כמו ויהי טוחן
טוחן בבית האסורים׳ פסוק
הוא בספר שופטים גבי ע״ד
שמשון שניקרו פלשתים
את עיניו׳ כי הוא זמה ועו׳
והוא הייתי אם עשיתי דבר
שהוא עון פלילים שמשפט
שמשפטי אסורין ראויין לה׳
לבוא על ידן׳ וכל תבואתי תש׳
תשרש׳ האש הזאת לכן ד׳
נמנעתי ממעשות זאת ואחד
מעשה כי׳ זאת נתתי אל ד׳
לבי וכי יפקד את דרכי מה
אשיבנו׳ ויכוננו ברחם אחד
הק׳ אנו בבטן אמי והוא
בבטן אמו׳ הכינו אנו אחר
אלה׳ שלא מלאתי תאותה
שהיא כליון עינים שמתאוה
ואינו מגיע׳ כי מנעורי ג״ד
גדלני הכשרון הזה כאבי הז׳
המגדלני ומלמדני כן לאמרו
לבי אשר מנעורי׳ ומבטן אמי
נהגתי ואדרה בו׳ שמה הייתי
רוחב הכתף׳ שקורין אשפלד׳
אשפלרן בלשון לעז׳ וקנה
הוא העצם העליון העגול
כקנה׳ פשט״ל בלשון לעז׳ ד׳
כי פחד אלי פחד היה מעני׳
איד של הק׳ שהוא מביא

על הרשעים׳ לכן חדלתי מזה
מעשות׳ ומשאתו׳ ומשכרו׳
כסלי תקותי ומחשבתי׳ כמו
אשר יקוט כסלו׳ ועל ידי על
שהכליות יועצות נקראו כן
המחשבה כסל׳ ולכתם׳ קבוע
קבועת הזהב ומאירות מאד
מאורותי ומבטחי להתחזק בהם
על העניים׳ אם אשמח כי רב
חילי׳ לא הייתי נוהג שמחה
בפני עניים בעושר שלא להם
להקניטם כי׳ כי אראה אור
כי יהל׳ חמה בתקופת גבי ד׳
גבורתה והילה וירח יקר הג׳
הולך׳ מגיה והולך׳ כמו אור
יקרות׳ כיקר כרים׳ ויפת בס׳
בסתר לבי לשמש ולירח לא
לאמר אלהות הן כשאור מאו׳
מאורות הנירחים ומעוברים
לכל עבדו השמים׳ ולא נתתי
לחטוא חכי להקניט שונאי ד׳
ולתובעו ממון שאין לי עליו ד׳
כדי להשביעו ולשאול באלה
נפשו של שונאי׳ לא נשבע
מתוך אהבה׳ לאורח לא הין
דלתות בית פנומים ומוקפי׳
מוקפים בית שער ומחוץ
אז מסובים לקרנו ואת לחלץ
להשבית את האורחים חלכו
אלא פתחים לאם הדרך׳ לא
לבוא לכל הבא׳ בחובי׳ כמחבא
במחבואי׳ כי אערוץ המון ד׳
רבות׳
רבותינו דרשו מה
שדרשו והוא כתוב בראש
הספר׳ ופשוטו כי אערוץ
המון רבה׳ מתחילה הייתי
מכניע המון רבה של רשע
רשעים׳ ועתה אף בוז משפ׳
משפחות יחיתני׳ מייראי
מיראתי׳ הן תוי שדי יענ׳
יענני׳ הנה לתאות אותי ואת
כשרי שדי יענני לבקשתי
ואת׳ וספר כתב איש ריבי׳ ד׳

יכתוב ספרו גם הוא להתווכח
עמי אשאנו לכתוב את ספרי
ספרים׳ אענדנו עטרות לי׳ ד׳
אקשרנו לספר מספר צעדיי
אגידנו לאותו האיש אם עלי
אדמתי תזעק׳ על לקט שכחה
ופיאה ומעשרות׳ ויחד תלמיה
תלמיה יבכיון׳ שחרשתי בשו׳
בשור וחמור׳ כלי כסה׳ לשכור
שכירים ולעשקם׳ ונפש בעל׳
בעליה אריה׳ העובד בה׳ באוש
באושה דבר מבאיש׳

וישבתו
שלשת האנשים האלה וג׳ ד׳
הם אליפז התימני ובלדד השו׳
השוחי וצופר הנעמתי׳ ויחר
וישבתו׳ שנשבתה מהם מענה
ומענה כי לא ידעו מה להשיב׳
האנשים האלה׳ כלום כולם ד׳
ביחד לאמר אע״פ שהיו אנשים
חכמים לא יכלו לנצחו בדברים
והוא כמו אנשים חכמים ואדו׳
וידועים ונבונים וג׳

ויחר אף
אליהוא בן ברכאל הבוזי׳ ות׳
בוז אחיו של עוץ׳ מה ראות
אמר אף עוץ בכור ואת בוז ד׳
אחיו אנו׳ נראה שהיו קרובים
איוב ואליהוא ושניהם ממשפ׳
ממשפחת אברהם אבינו כמו
שאמר למעלה ולכך ממשפחת
רם׳ ולכך זכו ששרתה עליהם
שכינה׳ ממשפחת רם׳ ממש׳
ממשפחת אברם שהיה רם
וגדול שבענקים׳ על צדקו נפ׳
נפשו מאלהים יותר מן הדין
המקום׳ וירשיעו את איוב ד׳
זה אחד מן המקומות שתקנו
סופרים את לשון הכתב׳ וירש
וירשיעו אותו כלפי מעלה ד׳
כשתיקתם היה לו לומר ולא

שכינה הכת' ואירדו את כבודם
כבודי הוא אלא שכינה הכתו'
וכן אל אוריה ברעתי ברעתך
הוא אלא שכינה הכת' וכן ד'
הרבה בספרי ובמסורת הגדו'
הגדולה' חכמה היא זו כי זקנים
היו היוצרים' לכן חרה לו עד
ששתקו הן"

ויען אליהוא'

צעיר אני

לימים ואתם ישישים' כלומר
סבור הייתי בשביל שאני הצ'
הצעיר שבכם שלא היה לי ד'
לדבר בפניכם ולפי שאתם יש'
ישישים' על כן זחלתי' יראתי
שלא תשתקוני ותחרפוני ולפי
שיש לי לדבר בפניכם חרפה
היא שאין דרך הקטן לדבר ד'
בפני מי שגדול הימנו' ולפי ד'
שהייתם ישישים סבור הייתי
שגם חכמה בכם' אכן רוח ד'
היא באנוש החכמה' ולא על
ימים וזקנה אלא רוח המקום
היא' אאזין עד תבונותיכם הב'
לאמרתי עד תבונתי' עד תחקו'
תחקרון מלים עד שנחקרתי
מילין' ולא תרעו את להשיב
אשקייט בלשון לעז' ועדיכם
אתבונן התבוננתי ודרשתי אין
מכם לאיוב מוכיח' פן תאמרו
מצאנו חכמה כשתיקתינו שב'
שלא להקניטו עד כי אל ידפנו
ולא איש' הוא יקניטו הרבה
ולא נכון שנקניטנו אנו אנו
לא היה לכם כבוד המקום כבך
ולא ערך אלי מלים' קבלה היא
ואת שלא ערך אלי דברים' ובא'
ובאמריכם לא אשיבנו לא כמו
באותן שהשיבותם אלי הייתי
הייתי משיבו' העתיקו מהם
מהם מלים' הנה בטני אלא
רוח דברים להשיב כתאוה כיין
חדש שאינו נפתח והוא עפח

אף בתוך נאדות חדשים ואף
ויבקעו' נאדות טריים עשויי'
עשויים כנאדות אדם גמורים'
לא אשא' לא אשנה דברי' ד'
להחליף לכבודו כגון שכת' לא'
למעלה וירשיעו את איוב' ד'
זה כינוי' שמשנה הדיבור
בשביל כבוד אדם' ואות לא אדע
אשנה' כי מה אלא אוכיחנו
כמעט ישאני' עיקר פתרונו
כמעט ישקלני מן העולם'

ויש פותרים

כמעט ישאני' ישרפני' כמו
ותשא הארץ מפניו' גם זה
עיקר הוא' רוח אל עשתני'
ואיני חזק יותר ממך' הן אני
כפיך לאל' כמו ששאל פיך לה'
להתווכח לאל' שלא יבעתך ד'
הן אני במקומו של הקב"ה וה'
ובשבילו לדבר דבריו' ואכפי
כפייתי' כמו כי אכף עליו פיה'
פיהו' חף' טהור ומשופשף'
כמו טיר לא יחוף' וכמו בכל
חפין את הכלים' תנואות' על'
עלילות לשון תואנה' וכמו ד'
תנואתי שהיו ישר' מבקשים
תואנה לשוב מן המקום' כי
ירבה אלוה מאנוש' אין הק'
צריך לדקדק כל כך אחר הא'
האדם כי הרבה עדיות יש לו
להקב"ה יותר מאנוש אז יג'
יגלה אוזן אנשים' כמו שגל'
שעשה לאבימלך' ובמוסרם
ח' יחתום' חותם ומוסרם
ביסורים של עונם להסיר
אדם מעשה' מעשה שהיה
ברצונו לעשות' וכל גאוה ד'
ומגבר יכסה מייסורין למען ד'
השפילו ולהכניעו לשוב כדי
שיחשוך נפשו ומחייתו גאוה
גאוה' וחייתו מעבור בשלח'
בחרב של מלאך המות' כלומר
לטובתך הביא עליך יסורין'

שלח' הוא כלי זיין' וכן במעריו
ואחת יזן ומחוקת בשלח' והוכ'
והוכיח' לשון תוכחה שיאוב
משוש' וריב עצמיו איתן' ול'
וריב עצמותיו שהיו מלאות
כח יוכיח באיוב' וזהמתו
חייתו לחם' ומאכלו חייתו ד'
נפשו מאכל תאוה' ונהמתו והכ'
והמאתו כל מאכל תאוה' לחם
כל מאכל קרוי לחם' כמו עבד
לחם רב' ופתרונו סעודה רבה'
וכן נשחיתה עץ בלחמו' וכן

ותירגם יונתן

פתגם דמותיה בפתגמיה' יכל
בשרו מראי' יחשף בשרו
מראיה כמו כלו עיני' וכלות
עינים' ושופו עצמותיו' ונק'
ומתנקים ומתקבוצים' לשון רשה
ודרוסה' לא ראו' אין להם
מראית ותואר' יוחד מעיולה'
כמגרי פשע' והוא לשון אלי
אלין ישרו' ויחננו המקום
פרעהו' כמו פריעהו' אולא א'
ומתחלה כעין' והעניין מוכיח
מעולתי כופר' והוא פריון ד'
רטפש בשרו מנער' נתעו'
נתעורר בשרו מן הנער' שה'
שהיה מנער ומשוקץ בייסו'
בייסורי חולין' ואין להבר'
הזאת דמיון במקרא' ולפי עני'
עניינו הוצרכנו לפרש כמש'
במשמע העניין ואומ' הט'ת
נתוספת בו כמו נצטדק' טו'
טועה הוא ואומ' כי אין ט'ית
מיתוספת בתיבה כי אם לשו'
לשון התפעל או נתפעל' וכג'
ובתיבה שיסודה צד"י ולא
כשאר תיבות כגון צדק נטט
נצטדק' צרוע' נצטרע' ציד
מזון' ויצטיידו' ציר
הצטרנו אותו'

בספר יהושע'

רוטפש' רטייה ופש' יטוב

בכחו וברפואה לאחר בחרותו׳
בתרועה׳ בתפלה׳ ישור על
אנשים׳ יעשה שורות של בני
אדם כשינצל מחליו ויתודה
לאמר׳ ולא שוה לי׳ לא נהיה
לי שבר כדבר פעמים ושלש עם
ויספרו על עונותיו שלא להעג׳
להשחיתו׳ ואם יותר יכעוס ה׳
ידאג לפנו ויגהנם ואין הריס
הדיבה של ועל אורבנה לא
אשיבנו׳
ויען אליהוא ויאמ׳

שמעו

חכמים מלי וידעים האז׳ ל׳
האזינו לי׳ לפי שקינטרם לאי׳
לאעלה שאמ׳ אמרתי ימים ד׳
ידברו ורב שנים ידיעו חכמה׳
ואמ׳ אכן רוח היא באנוש ד׳
התגיש טרם שחטיו נגרם׳
התחיל לאמר דברים טובים כמו ש׳
שמעו חכמים מלי וידעים׳
האזינו לי׳ לפי שטטוב לאעלה
אן הענין ובשלשת רעו ח׳
חרה אפו׳ עוברה חכמתה וה׳
אמתו׳ וכן אמרו חכמים כעסו
של אדם מאבדת חכמתו ואמ׳
וכיון שנתיישב דעתו ולא רד
אפו התחיל בדברי רכים׳

מוסר של ר׳
משה הדרשן׳

כי אזן מלים תבחן׳ כאשר
החיך יטעם האוכל׳ משפט
הוכחת דברים׳ נוכיח את ש׳
שופטי שלא דנו אמת׳ אע׳
אנש חולה וחלי כמו מאנש׳
חיינו נגעי׳ ישתה לעג כמים
לאמר הנהיה גבר לאיוב הזה
הלועג תדיר כמים הנשפכין
ואורח והלך׳ לא יסכון גבר׳ ג׳
לא יהנה אדם ומתליט דרכו׳
מי פקד עליו ארצה מי משל׳

ופקיד עליו לאמר לאיה עג׳
עשית כן ולא עיקרך כי ג׳
מי צוהו מושלתו ולאה יג׳
אומנו תשואות לבריותיו אינו
צריך להשיב דבר לאמשל כו ג׳
לאמר בשכל ואת הריעותי לו
אם ישים לבו על אדם להשח׳
להשחיתו הרי אמר אוסף אלא
רוחו ונשמתו ואין מוחה בג׳
בידו׳ ויגוע כל בשר יחד׳ ואם
בינה׳ אם אתה הבן לי שמעה
זאת ואין בינה זה שם דבר
אלא לשון צווי כמו בינה הג׳
הגיגי׳ לפיכך טעם אלא שמע
כלומר שאר טעון בן להטיד׳
האף שונא משפטו של שופט
צדק׳ יחבוש האיקום׳ ואם את
שהוא צדיק תרשיע׳ כבר׳
לשון ואמר האומר למלך בלי׳
בליעל׳ וכי ראוי והגון לומר ל׳
למלך שהוא בליעל ולאמר ל׳
רשעים׳ נדיבים׳ אשר לא
נשא פני שרים׳ כלומ׳ למלך
עולם שאין משוא פנים לפנו׳
שוע׳ שר׳ מו קיר ושוע רגע
ימותו׳ כשירצה׳ וחצות לילה
כמו שעשה לאברהם׳ יגעש׳
יגעשו עם׳ שלם כרגע ויעב׳
ויעבורו ויסירו׳ אביר כח ע׳
שלהם׳ לא ביד׳ לא ישעו בדם׳
אין להם כח כי לא על איש ג׳
לשום לבו עוד עלילות להלו׳
להלוך אלא אל במשפט׳ שאין ג׳
רצנו להתווכח עם בריותיו ג׳
אלא ירוע וירצץ מה רוע ג׳
התרועעה ויעמוד אחרים
תחתם׳ לכן יכיר מעבדיהם
לפי שהוא מכיר מעשיהם
הטוב והרע ואין צריך לו
להתווכח והפך לילה׳ עת ג׳
חשך ועדה להם וידכאו׳ ג׳
תחת רשעים׳ במקום ספקם
לאנשי פרום׳ במקומם רואי׳
ראוים׳ לכן כל אשר על כן ג׳

פרו מאחריו והביאו לפנו׳ וה׳
ועליו צעקת דלים׳ וישקיט את
הדלים מאותם העשוקים׳ ומי
ירשיעם עוד׳ ובעוד שהסתיר
פנו מדאות בעיניהם ומי ישו׳
ישורנו׳ ועל גוי ועל אדם יחד׳
מחירים מרובים שוה לפנ׳ו
להשקיט ולהסתיר פנים׳ וישק׳
וישקיט דלים ומלוך ע׳ אדם
חנף עליהם על דלים׳ שמלך ג׳
ממוקש עון העם׳ ואלוה מה
לא היה לך לומר בליעל ורשע ג׳
כי אל אל האומר׳ להאומר אלו ג׳
נכון ודאוי ואות כל סובלי יסו׳
יסורין נשאתי׳ וקבלתי וסובל
אני משפטיך ולא אחבל במעשי׳
ועוד צריך הנדון לומר בלעדי
אחוזה׳ לבד מזה שאני יודע ג׳
לראות ולהבין בדרכיך אתה
הורני׳ ואם און פעלתי לא אוס׳
אוסיף׳ המעמך ישלמנה וגו׳ ג׳
כך אמר אליהוא לאיוב האשר
היה לו להקב״ה להאלך בפירעו׳
בפירעון תשלומין כי מאסתה
לאמר לעולם לא אחיה׳ יתר
ידו ובמעיני׳ ספר אתה שיגג׳
שיגגה ואמר לפי דעתך ודעת ג׳
ודעתך׳ ואם כי תבחר בתשלו׳
בתשלומין ולי אני במקום הלך
דבר אליהוא׳ אנשי לבב יאמרו
לי׳ כי איוב לא בדעת ידבר׳ אבי
אתה׳ הק׳ איוב לכל׳ האומר יבחן
איוב עד נצח לאמן תהיה תש׳
תשובה לבני און׳ ואוג לבני את
דבר הכת׳ כן אבי דבר גדול וג׳ ג׳
ישפוק׳ לשון רב דברים והראות
קול׳ ובמדרש בלשון לעז׳ כמנו
יספוק׳ הוא אומר ואת לנו ול׳
ולדבריו׳ יוג׳ אומם שגגתי׳ אנכי
הלא׳ ואינו יודע שאנו עושים
ומספיק לנו עונות על שאנ׳ו
שואנין גדופין׳

כן מפורש בג׳

מיקרא רבא

רשות אליהא ר״א מ׳

זה מענה השלישי של אליהוא
והוא מורה כנגד ספר העשיות
שהרי מענה הראשון מורה ג׳
כנגד אליפז טוריה וכן שכינתם
והשני כנגד בלדד השוחי וזה
והשלישי כנגד ספר העשיות ג׳
והמענות מסור מרשון תחלות
הרכות של שלשה מענים הג׳
הללו עלים ומעין הפסוקים כה׳
שבכל התורה והם עשר׳ טו׳
שומע׳ הוית׳ תוספת׳

חזאת

חשבת למשפט׳ כמו הדורת
חשבת שהוא משפט הבריות
לנגד מעשה יושר ומורת צדק׳
גדול משל הטריא׳ כי אומר זה
יפתך לך דרכי יושר ואם יואיל
בצדקי יותר מחטאתי׳ מורת
רעך עוד ששתקו על דבריך׳
הבט שמים טל ומורי שהוא
גבוה ממתה עוד ומאין לו תועלת
ברשעך ובצדק׳ ראוה רשעים
רבים יושר ורוב עשוקים עם
שהם עושקים יצעקו מזרע
הבריות וישוועו העניים מזרו
מזרוע רבים העשוקים אותם׳
ולא אמר הרשע איה אלוה עש
עושי לירא ומפנו הנותן זמירו
זמירות׳ מה כרוך לא תאמר׳
שומרית רשעים בלילה׳ כגון
יאורפל והבריא ומזרים ופנח׳
ומנחריב׳ האלפינו מאלמדנו
הבהמה יותר מבהמות הארץ׳ כה׳
כאומר חושבנו וגדלנו מבהמו׳
מבהמות ועופות׳ מריות יושר
שם צעקים העניים ומפני ג״ג
גאון רעים העושקים אותם ג׳
והמה יצעו עונה׳ כי שוא לא
ישמע אל אל ישורנה לחינ׳
להנקם מאד אלא ומורך יומ׳

יום כי תאמר וכו׳ כל שכן אותה
שאין צעקתך באה כיום על
ידו מאותה תאמר והצעק על
יושר לא תשורנו להמוכרח
עמו׳ כמו׳ אותם העשקים לק
וקובלין מעושקיהם אינו אל׳
מוהר לעשותם מאותה הצעק
כי לא תשורנו דין לפניך׳ בכל
מקום שהוא ותחולל לו ותקו׳
ותקווה לתנחומין ועתה רע
לך ומקירה יאפו מאת עליך׳
מינה כלום לפי רוב עוונותיך׳
ולא ידע בפש מאד׳ ברוב חט
חטאיך ותנהג הבורא כאלו
לא ידעם׳ בפש׳ לשון רוב כמו
ופשתם׳ כי תפשו כעגלה
דשה׳ יכביר׳ ימאיר׳

מימסה א׳

אליהוא ויאמר׳

ראיתי בטעמי
רמשה הדרש

שלפי שיואל שלשה מענים
כנגד שלשת ריעי איוב אלי׳
אליפז התימני ובלדד השוחי
וצופר הנעמתי וזה הרביעי ג׳
לכך נקראות זה תוספת׳

כתר לי

זעיר ואחוך

כמו לשון ארמי הוא׳ הוחל לי
מעט ואגידך׳ כתר הרגום
של הוחל׳ כאשר תירגם יונת׳
יונתן בן עוזיאל והתרגם יוי׳
ומים מחלון׳ יכתרון לאלוה׳
לביום במקומו׳ הוים דעת
הנה התחלו לדבר עתה עוד
יורם שדעתו שלימה הן לכ׳
כביר במכות ורחמים לא
ימאס עני כביר כח לבהמה
והינקם׳ לפיכך לא יחיה רש׳
רשע׳ לא יגרע מצדיק עינו

עד יושר עם מלכים לכסא יוש׳
ישבם׳ ואם תריאה הצדיקים
שהם אסורים בזיקים של ייסור
ייסורין וחליים לא ילכדון בחב׳
בחבלי עוני׳ ובלשון לעז קורדש
אינו אלא שחטאו לפניו ובא
לימרק ויהם אינו אלא לטובתם
ולנקותם ולהזהירם לשוב אליו ג׳
ויגד להם פשעם פעלם׳ בייסו׳
בייסורין הללו ומודיעם שחטאו
לפניו׳ וזהו עיקר פתרונו׳

וכל דברי אליהוא
תנחומין שלימים
ולא קנתרים׳ כה׳

כלומ׳ אל תדאג על הייסורין יום
צדקת כי לטובתך הן ומאמר כי
בייסורין ישובו ומאמן ואם יש׳
ישמעו ויעבודו יבלו בטוב׳ ימ׳
ימיהם וג׳ וחנפי לב שהם רע׳
רשעים׳ הם ישימו אף כבא
ייסורין עליהם ומחרפים ומגד׳
ומגדפים ולא ישועו לפניו כה׳
בתחינה כשהוא אוסרם בייסו׳
בייסורין׳ לפיכך לא ירפאום וה׳
ותמות בנוער נפשם ושיתך
שעליהם׳ ואת העני השם
עמו כרש בדברי תחנונים
יחלץ מגיהנם בשביל עונו ג׳ ← מעבירו עליו יסול בלחץ...
שהביא עליו את אותו לאמר
שוב אלי׳ ואף ואת עשה גדול
גדולה לך בייסורין הללו הסיתך
והדיחך מגיהנם שפיה צר וה׳
ותחתיה רחב ולא מוצק כדי
שיהיו עשה עצור לתוכה ולא
עוד אלא שתוכה לעולם הבא׳
ונחת שולחנך מלא דשן׳ הס׳
הסיתך משאיטרטיי בלעז ג׳
ודין רשע מלאת׳ ואם נתמלא
נתמלאות ייסורין רשעים הדין
ומשפט׳ הייסורין הם יתמכו ג׳
לפדיון יותך לעתיד מגיהנם ומש לך
לקבלם מאהבה׳ כי חמה גדולה
תהיה׳ כן יסיתך יצרך בספק וה׳
ושר תספוק ותרב אמרך לאל׳

ואחר שתעלה התמורה רב׳
ואמ׳ אל יסך ממנו׳ היערוך
שועך וג׳ וכי בזאת יערוך עד
עתה שלא תהיה לך שום עד
צרה ושום מאמצי כח לאנפך
אם כן במה יגבה את חובו׳ אל
תשאף הלילה׳ אין לך לבחור ב״
בייסורין של אחרים׳ אל תש״
תשאף׳ אל תקוה הלילה ש״
שבא על אחרים ועל מערים
לעלות ולסלק עמים מן העולם
כשהם תחתם מקומם בשלוה
כי הם יאבדו בעולם הזה ובעו׳
ובעולם הבא׳ לעלות׳ כמו בחוצ׳
ימאי׳ אל תפן׳ כעלות גדיש ב״
בעתו׳ השמר אל תפן אל און
לדון ולאמר היה לו לשופטים
ביסורי עניות כי על היסורין ב״
הללו יש לך לבחור יותר מייסורי
עניות׳ אדם שנהגו בכבוד
ולאחר בעושר כל ימיו ועמד
על הזקנה ואין לו מים ובוש
למיתו בפחי נפש׳ ואם תאמר
טוב היה ביסורין ענ׳ לא
ומענו שיאמר אליו בתחלתו
יובל לו כסף וזהב׳ ואפילו יאמ׳
יותר טוב לו להיות חולה ועני
ולהיות חיים והולך בשווקים
ואין מרד טוב׳

וכן מפורש בתנחומא׳ מ׳

מן המקרא הזה כי ע״
עתון היו ייסורי א׳
איוב מייסורי עניות
וכן באגדת תלמוד
שנינו כמו בן כרמי׳
כדברים האלה והם
עיקר פשט המקרא׳
הן אל ישגיב בכח׳ חכמתו ו״
ואין כמוהו מורה להורות ד׳
את ייסורין יש לו להביא על אד׳
אותם׳ וזהו עיקר פשוטו׳ ובג״

ובאגדת רבי תנחומא הן

אל ישגיב בכחו יותר שכחו
גדול ואין להינצל מפניו לפי׳
לפיכך אין כמוהו מורה׳ כש״
כשמורה להטאים לשוב מה
מורה בו קודם מכה לפי שי״
שידע שלא יוכל להישאר—
ומכתו כמו שהיה אחר ד׳
כפרעה על כל מכה ומכה הנ׳
מביא אחר מורה וכן טוען ב׳

ועוד דרש

מלך בשר ודם מכה חיילו׳
חיילותיו מאויביו וביא עליו ב׳
פתאום שלא יתרה בו ויזהר
וינצל מפניו׳ אבל הקב״ה אינ׳
אינו כן אלא מודיע לרשעים
מה עושים ומפלתם כדי שי״
שיזהרו וישובו מדרכם וינצ׳
וינצלו׳ ואעפ״י אינו יכולין לה׳
להישמר מפניו אלא מקשים
ערפם כנגדו ואובדין מפניו׳
מי פקד עליו דרכו׳ מי צוה
עליו מעולם הדרך הזה הלך
זכור דרכיו׳ ובהזכירך תשג׳
תשגיא ותאריך שבח פועל
מידותיו אשר שוררו אנש׳
אשר ראו אנשים כמו אשר
ישוררו ולא קרוב׳ חזו בו ב׳
בפועלו למרחוק מיצירת
העולם ועד עכשיו׳

וזהו לשון רב סעדיה גאון״

וכל אדם חזו בו׳ כל אדם הכיר
לראות ולהבין ברוב גבורתו
וכל אנוש הביט בכך מרחו׳
מרחוק ומרחיק תמיד והבי׳
ולהבין לפי שאל שגיא ולא
נדע׳ מספר שנו שהוא
מספר כל שנה ושנה לא ח״
חקר׳ כי יגרע נטפי מים׳ יגרע׳
ימשיכו שיגרע טיפה וא״
ומחלקה לטיפה טיפות שלא
יטשטשו את הקרקע לפי נ״
שידיקו את העולם היזק גדול
אם המטר כשהוא בא מאדו
היה יורד באחת׳ אשר יזלו את
הגשמים כשחקים שנשחקים
היזק׳ ירעפו עלי אדם רב׳ וזהו
פירושו׳ דקדק מן רבבה כנ״
כצמח השדה ומן ורביבים
עלי עשב׳ וזהו עיקר׳

ורב סעדיה

מפרש מספר שנו לא חקר׳
לפיכך צריך אנוש להביט מ״
מרחוק ולשאול מה שיודע ב״
בראשונים ויאמר והם׳ כי יגרע
נטפי׳ ירבה נטפי מים לארץ׳

ורש פותרים

יגרעם מן הרקיע להורידם ב״
לארץ ואומרו הרקיעים יורד׳
המטר לאדם׳ לענט׳ אומרו ד׳
יזקו׳ אף אם יבין אדם וכה
יש במפרשי עב הריה׳ תשוא׳
תשואות לשון ערפל סוכתו׳
הן מפרש על העב את אורו
ושרשי הים כסה בעננים כי
בם בעננים ידין עמים׳ יפרם
ברעב בעצירת גשמים ובהן
יתן אוכל למכביר לאדם שיש לו
הרבה טפלים וצריך למזונות׳

והרשב״ם פירש

הן פרש עליו אורו׳ ואעפ״י שנ״
ששרשי הים כסה בעננים וה״
והעננים מוכנים להמטיר הן ב׳
פרש הקב״ה על העב אורה שלו
שהרוח ומשבת העבים ומט׳
ומטהרת הרקיע מן המים וב״
והאור נראה לפי שבם ידין ע״
עמים על חטאותם אשר עשו

כשהוא חפץ יתן אוכל למכביר׳

ריש פותרים

כי בם ידין עמים. ומייסרם בכל
מכה. על ידי העבים חטאו דור
המבול. ומארובות השמים נפ׳
נפתחו. ואנשי סדום גפרית ו
אש. סיסרא מן השמים נלחמו
וכן לעתיד לבא יוריד מן השמ׳
על גוג ומגוג. אבני אלגביש. וכן
על מצרים הוריד ברד מן הש
השמים. יתן אוכל למכביר. ו״מ
ויש בזים מאותה. הנני ממ״
ממטיר לחם מן השמים. ומשל
לנחלת העומד לפני כבשן כ״מ
נכנס שונאו חתה גחלים וזרק
כו׳ נכנס אוהבו רדה פת חמה
ונתן לו. כך הקב״ה לשונאיו ו״מ
ממטיר אש וגפרית מן השמי׳
ולאוהביו ממטיר לחם מן השמ׳
השמים. על חוים כפים כסה
אור. המטר נעצר ואין עליה
למטר על ידי ויפגע בתפילה׳
יגיד עליו ריעו. אוהבו של
דוד וגדול וחכם שבו יגיד עליו
לפני הקב״ה עדת הדור וצרכיו
או יגיד עליו ריעו. ידרוש לו
להם ממעשיהם לשוב אליו כ
וזהו קנין שיקנה בו הגשמים
אף על עולה. גם לו עולה למעלה
עולה על שם כך. כמו ישובו לו
על הוקם על אותו הנקוד שנקד
מקנה פתח אינו מוכח שהוא
דבוק ליוה. שאילו היה דבוק ה״
היה קמץ ולא היה בו פיסוק
הטעם שהוא נטעם מביע׳ ה
על כפים כסה אור. אין כפים
אלא עבים. וכן הוא אומר הן
על כפים חקותיך. שחקק וצייר
הקב״ה ירושלם למעלה. ושר
נשא לבבנו אל כפים. אל העב׳
העננים. על כפים. על עננים ו״מ
מכסה הקב״ה את המטר ולהו׳
ולהוריד. ויגד עליו לירד מ״מ

מיפגיע כפוגעו כעננים. לכך
לבקע אותם לפזרם להוריד
הגשמים. יגיד עליו ריעו. הוא
של ריעו יהירה. כמו ריע של
מקנה לשון מדובר. וכמו חי״
חיתו יער. כלומר בהורידו ג״
גשמים מרעה של מקנה הוא
יעיד ויגיד על הגשם. שהרי
הגשמים מפריחים ומצמחים
כגשם. אף על עולה. ימפילו
יעלו הסלע שדרכם לעלות
שם ולרעות שם בסלעים ש״
שאינו מקום מאכלו דשא.
אף הוא עדות למטר כלומר
שבכל מקום חציר יוצא אף ז
על הסלעים.

כך פירש רב סעדיה גאון׳

ויתר ממקומו. ויקפוץ. כמו
לנתר בהם על הארץ. וזו היא
שלמי תווה עליה׳ שומע ש״
שומע ברוגז קולו. הרעמים
שהוא מרעים בהגיו היוצא
ויפיו תחת כל השמים ישׁ״
ישרהו. ראייתו. כמו לא ת״
תשורנו. והן אותן אורו״
שהברקים מאירים. ואשורש׳
אחריו של אותו אור ישאג
קול הרעמים הרעים ומרעים
בקול גאונו והם ברקים ורעמ׳
ורעמים המביאים את הגש׳
הגשמים. ולא יעקבם המקום
לדברים הללו כי ישמע קולו
של מפגיע. יעקבם. יאריכם׳
ואשטורד בלשון לע׳
ובלשון משנה
שנינו בשלשה
מקומות הלכה ע׳
עיקבת את המקו׳

רב סעדיה׳

ולא יעקבם. כמו עקב אחר׳

מאוה. וכן עקובה מדם. ואין
אדם עוקב אחר הרעם לדעת
היכן מעלון. ואפ׳ שהוא ע״
קולו. כי לשלג יאמר הוי ארץ.
על ידי קולות הללו הוה ארץ ו
וגשם מטר עוזהם. וגשם מט״
מטרות עוז. כלומר ומרבע ז
רוחות ימצא. ביד כל אדם יחתו
יחתום. כשאדם חוטא לפני
היודם עמו הוא חותם כתב
כיום מותו על עבירה שעבר
הסתומות לפנו׳ לדעת כל אנש
אנשי מעשהו להודיע על מה
הוא נידון. ותבא חיה במו א״
אורב. כלומר ועוד הרבה שלו״
שלוחים יש לו למקום ליפרע
פורענות. שליחות חיות ר״
רעות. וסופה וקרה ומרים. ז
ואומר יש ושאון ומרים. מר
כי אדם יחתם. על ידו אדם
עושה הקב״ה חתימות ריע ש
כמו שכתוב ויד כל חיה ויד
האדם ויד איש ואחיו לדע׳
לדעת כל איש מעשהו להת״
להתחייב חנק או טובע בנהר׳
וכו׳. וכן על ידי חיה הבאה כמו
אורב הוא עושה שליחותו לשוב׳

כך פירש רב סעדיה גאון׳

מנשבות׳ מרוחו. ורוחב מים
במוצק בעיקה לפורענות׳
אף ברי שם המוונה על העבים
ובלשון תלמוד של
ירושלמי משמע ז
לכך נקרא את ברי
פעמים מוריד מטר
לאה ופעמים מוריד
מטר של בריאות׳
והוא יפיץ ענן אורו. ענן ה״
המטר והוא המוונה מסיבות
והתהפך בתחבולותיו של מקו׳
מקום לפעלם של גשמים. לפ׳

לפועל המוטל עליהם לעשות
יום טוב יום רע. ומתהפך כמ״ש
במסיבות הרבה.

כאותה ששנינו

הרי שהיו ישראל צדיקים וגזו׳
גזורים בראש השנה ופסקו
להם גשמים ולבסוף פרחו לפני
לפחות מהם אי אפשר שכב׳
שכבר נגזרה גזירה אלא הק׳
מורידן שלא בזמן ועל הארץ
שאינה צריכה להם. ועתים
לטובה כיצד לפי אשר יעשם
ומתן גשמים לעשות בארץ.

ומדרשו ז״ל

דורשו כפנים אחרות
אחרות והוא מסיב
מסיבות מתהפך וגו׳
מקיף ענינים ורוחות
כמסיבות ההרים שא׳
שיהו שותים מכל
רוחותיהם. כהגדת
והיה עקב תשמעון.
לכל אשר יצום ליתן גשמים
לעשות בארץ. אם לשבט אם
לארצו לפורענות כגון יורדם אז
מורידם בהרים ובגבעות ואין
מקום שאינה צריכה. אם לא
לארצו לא להורידם מאשר
נגזר כתחילתו. לא לשבט
ולא לפנים אין השורה אלא כמ׳
בבינונית. אם לחסד. שנעשו
בני הדור צדיקים עכשיו אחר
משהיו בראש השנה ומתן
גשמים שנגזרו במדינה מה׳
מתהפך תחבולות מסיבותיהן
לירד לחסד בזמנם ועל הארץ
להם. שלא תרד טיפה מהם
לאיבוד. ומעיינו לאוצר לאו׳
לאוחזת מן הירידות הללו בשום
בשום אלוה חק ברית עולם ש׳
המלך הלוים במאמר.

פנים אחרות

והוא מסיבות מתהפך וגו׳ יש
יעוה לירד על פני תבל ארצה.
אם לשבט לפושעים לכל פועל
ופועל הגשם מתהפך למי פע׳
שראוי לו כתחבולותיו של
הקב״ה שיורנו מוריד מזון גשם
לכל מין ומין מאשר יעורר
לירד על פני תבל ארצה. אם
לשבט הקב״ה מהפכה כפי מה
שצריכה לאוכלים הגזלים לא
לאוכל מלחים מינו מתעקה.
אם לארצו. וכפי מה שצריכה
לעובד אדמה היוצא פעטעין
וקוליו. אם לחסד. וכפי מה
שצריכה לכהנים לארקחרק
ולקטורת. לחסד אילו הכהנים
שבת תאוריך ואוריך לאיש ה׳
חסידיך. כהניך ילבשו צדק
וחסידיך ירננו. ומעיינו ה׳
הקב״ה ומעיינו את המטר
לפי מה שצריכה לשלושת
אלה. שהן עולם ומלואו ש׳
שהרי שם וחם ויפת מהם
נפוצה כל הארץ. שם כהן ה׳
היה דכת׳ ומלכי צדק מלך ש׳
שלם וגו׳ והוא כהן לאל עליון ה׳
חם עובד אדמה דכת׳ עבד
עבדים יהיה לאחיו. יפת מל׳
מלך דכת׳ יפת אלהים ליפת.
שגבולו מרחיב לשלוט על כל׳

כך פירש רב סעדיה גאון.

ומפלשי עב. גלוי עב. לשון ה׳
ומפלש. פותח לאורך ולרוחב
ולרוחבן של ענים. התדע על׳
עליהם. מפליאות תמים דעים.
כמה צריך חוים בהשקיטו
ארץ מרוח דרומית שאינה
הורגת את העולם בקרירו׳
שרוח מזרחית ומחממת
כעניין שנ׳ רוח קדים חריש
חרישית. שמשתקת כל הרו׳

הרוחות שבעולם ומפנה חוקי
חוקים הרקיעים כראוי ומענק ה׳
ראוי. וזרדורדיין שהגשמים ה׳
רזיות מ׳ ומענק טרשייטר כמ׳
בלשון לעז. הודיעני מה יאמר
לו להקב״ה ברב מעשיו. לא עכל
לערוך אליו מפני חשך יאשר
סתרו וסמטתיו. היסופר לו כי
אדבר. וכי כאדרת הבריות הוא
שצריך שיספרו אליו דברים
היוצאים מפיו. אשר יאמר יו׳
איש יאמר מפיו כי יבלע ויגלה
אליו ויגיד. כמו יבלע ואלך ויגלה.

ודבותינו

פרשו היסופר לו כי אדבר. הי׳
היסופר כל שבחו לו כי אדבר ה׳
כי עדבר בו וגבורתו. אם יאמר
איש לספרם טלם כי יבלע ה׳
ומחיקוהו. ועתה על אשר לא
ראו אור הדרתו. אפילו כשהוא
בהיר בשחקים. שהרקיע אלו
בהרות עננים להוציא גשמים.
רוח עברה ותטהרם ואין גשם
יורד. ומצפון זהב יאתה ומשב
רוח צפונית ומעביר הגשם ה׳
כדכת׳ רוח צפונית תחולל גשם
והויה וזרחת. כמו המזריקים וא׳
ומעליהם זהב.

ומדרשו

כשהרקיע אלו בהרות בהרות
עננים להוריד גשם רוח עברה
ותטהרם. ואין גשם יורד. ורד׳
מדרש חכמים ואינו מתיישב
על סדר המקראות. על אלוה.
לפניו. שהרי לא מצינוהו שגי׳
שגיאו כח לעורר על הבריות
משפטיו כגדל כחו כי אם ברח׳
ברחמיו. וכפרת הבריות שב׳
ברבר ומעט לפי היכולת. קורין
ומנחה ומחצית השקל. תורים
ובני יונה. בקר ועיזין. ולא הטר׳
הטריח לבקש ראם וחמור ואש

ומשפט ייסורין לא יענה את
הבריות יותר מדאי וכן לא ע״י
ענוים להצטדק יותר ממה ע״ד
שאי אפשר להם אלא אם יש
בותנת ידו לכן ייראוהו אנש׳
אנשים ולהתווכח עמו׳ כי לא
יראה כל חכמי לב׳ המתחכמים
אלא אין חכמים טוב בעיניו׳

ורבותינו

פרשו על איוב שאלו לו אלה
אליהוא לפי שהייתה מטיל
אימה יתירה על דורו לפיכך
לא זכיתה להתקיים בנים חכמי
לב׳ והראשון עיקר׳

וַיַּעַן יְיָ אֶת אִיּוֹב

מן הסערה׳

מן הסערה׳ ומה שערה ש״ה
שלך ומשיבה דברים מנגדך׳
מן הסערה שהירפתני אשר
בסערה ישופני׳ וממנה יושיב
לך דבר׳ מאשר תשוע כפוג׳
העניין מי פלג לשטף תעלה׳
מאות לכל שיער׳

ועוד הרבה פתרוני
שמעתי למקרא זו
וגם מדרשי אגדה
הרבה ראיתי ואחלך
סוף דבר אין המקר׳
המקרא יוצא מידי
פשוטו שמשמע
הסערה כמו סופה
וסערה דרכו׳ תה׳

מי זה מחשיך עיצה במלים׳
עיצה חשובה ומילה ברוב
דברים לא מי זה מחש׳
מחשיך עיצה אילו הקב״ה
אתה החשכת עיצתי שנט״
שנטלתי מפלאין שלי להיות
שאי וייחל עליך כדרך שהל

על האומות בשביל ישראל מ״ה
מידות שבך תם׳ וישר ירא
אלהים וסר מרע׳ והם השטנו
לנסותך אם תעמוד כדרך ע״ה
שעמדו האומות בנסיון והרי
נסיתך ולא עמדת בו׳ כי בלי
דעת אתה׳ לכך השיבו איוב
מי זה מעלים עיצה בלי דעת׳
מתרעם ומתאונן שנעמיד
מתוך עיצה ולא ידעה והיה
עומד בנסיונו׳ הרי ש״ה
שאלו נפלאות ממני לא ידע׳

פסיקתא רבתא׳

מאדיה׳ מירותיה׳ ירה אבן פ׳
פינתה באמצע היא שהיה
העולמים ומשם נשתת העו׳
העולם׳ ואיפוא הייתה ברן ד׳
יחד כוכבי בקר׳ ומתחילה ככבי
בקר׳ בראתים חול גבול לו׳ בג״
בגיחו׳ בהושטתו׳ מאמו מן ה״
התהום׳ כמו גחי ובטן׳ בשו״ם
בשומי ענן סבכות הקיא׳ אז
אוקיינוס שהוא הקיא העו׳
וענגם סובבים לו כלבוש׳ וע׳
וערפל חתולתו׳ תכריכו׳ כמו
החתל לא חותלת ביחזקאל׳
ואשבר עשיתי לו שבריב׳
סביב לעכבו בתוכם והם לו
לחוק שלא יעברם׳ כמו וירד״
וירדפם לפני השער עד הש״
השברים׳ והם תעלות שסביב
לעיר׳ המיימך מים שעלות
לאחוז בכנפות הארץ כאדם
שאוחז בכנפות ומחזיק הט׳
הטלית ומנערה כך אני עת׳
עתיד לאחוז בכנפותיה ול״
ולנער את הרשעים׳ וכן הוא
אומר ויט יי׳ יטה ידו וכשל ע״ז
עוזר ונפל עזור׳ באותה הא״ו
האוחז בידו דבר ומטה ידו
והוא נופל׳ תתהפך בצורך
כחומר חותם׳ מטבע צורת
האדם צורתו׳ ובתחיית המ״ת

המתים יחיו ויתיצבו כלבוש״
כלבושיהם׳ כמו לבוש׳ כמו ש״
שהם מלובשים׳ וימנע׳ מן יום
וימנע מן הרשעים אורם מיו״
מיומם׳ ושם זרוע רמה תשבר׳
נבכי׳ מסגרי ים׳ כמו נבוכים הם
בארץ׳ שערי מות גהינם׳ ידע׳
ידעת כל זאת׳ כי אז תולד׳ כמ״ש
כשבראותים אשר חשכתי הש״
הענני׳ לעת צר של חושך מ״ה
מלכים בגבעון׳ ליום קרב׳ ומלח׳
ומלחמות גוג ומגוג׳ יחלק אור׳
האור של חמה ומניע לכאן
ולכאן בקרני אור׳ קדים׳ שמש
המזרח׳ מי פלג לשטף תעלה׳

בערביא קורין לה
לשערא שיטפא׳

כל שיער ושיער שבראש פ״מ
פילגתי לו תעלה׳ גומא לינק מ״מ
ממנה׳ שאילו שתים יונקות מ״מ
מגומא אחת מכה ישות מאור
עיני׳ והן לא נתחלפו לי וכן ל״
איוב לאויב נתחלף לי׳ והוא מן
הסערה המאמר לעיל׳

ורב סעדיה

גאון פירש לשטף׳ טיפת גש״
גשם פילגתי לכל טיפה גומא
בעבים שאילו שנים יורדות
מגומא אחת משטשטות הא״
הארץ ונעשית טיט׳ ודרך ל״
לחזיז קולות׳ מי פלג כל קול
וקול יש לו שביל׳ ואם שהם
מהלכים בשביל אחד אין הב״
הבריות סובלות את הקול׳ ע״ה
שואה׳ ארץ שהיא חשיכה
ברעב׳ אגלי טל׳ גלי טל׳ ומלא ״
יקירה׳ כמו ויאחזתי ביוניכם׳
אולו יתירה בראש הט״ל התיבה
להיות שם דבר׳ אוכחת חרב׳ פ׳
כמו נינוה חרב נעקת חרב׳
לאו אגלי טל׳ כמו אגני טל
מין אגנות מלאים שהטל נתון
בהם׳ לאחר תתחלה כן בספר פ׳

עורין נשכה לשכה נחשון
נחשול כפר גרי שלוי כיובן
היים יתחניו על ידי הקרן
שאגליד טיפה שעל פניהם
ופני תהום יתלכדו יתיוחוו
כיוחר ושרעית כיוה קיפוי
קישורי כיוה שליו תעיו כל
קרתו ויחריב יות העולם בעי
בעינה יו ווש נות נפיל עי
שנעין יושטרלש תפתח לי
להויעיו חווו להפג עינתי
של כיוה וזרות כל שיור הי
המולות עיש כוכב גרול ש
שבכיוה והרבה כוכבין קבוע
קבועין בו ונטלו שע כוכבים
ווינו לפתוח יורוטת השוויים
האכול ונקבש בחול טלה ועי
ועתיד הקבה להחוירם ולהי
ולהתעטם יוהה ושטרו עי
שטירות היילות המוועים לי
להכייו על היורין קור וחום
קיין וחורג התריש לעב קולך
קולך ליעות עליך ויעוניך
יו שפעת ויב על פיך תכסך
ין השוויים וייוורו לך בוקי
ביקום שנשתלחו שם ון
השוויש הנגו עשיעו שליחוי
שליחותך שיוין עריכין לחזור
לוקוום ולהשיב שליחותם
שהשמיעה בכל מקום בטוחי
בטוחות כליות לשטיו
תרגום בלשון חכמים

ויש פותרים

זה הלב שהויו שוטה ומחשב
העולות ווי יספר ידבר וי
ויוהיד תפקידם נבלי עשוי
עשוייש בגודות שהגשויים
בטפיש כהם כוו נבליין בעקת
עפר לוועק ביום שיעקרי
עפר לוועק ליסוד העולם
ביוועיעתו ורגביש ירוכקו
פכיכותיו לערדין ער כי טעי
טעוליו יוורטו ורחבו הגביש

רב ויטל לפטל ותשוב יוליו
יגישך ליוסוף יול הכית כנעי
רנעם כר יוכע נקריו בלשון
ושנה והויו שם עוג גרול
ווילה קול שוחה וריעה בכי
בכנפיו בפורחו ויתוך גרלי
יום יוכרה כל עוג קרוי יוברה
על שם שטורח טוור יוו שוג
ששוו חסידה ועוג ששוו
טיעה ריוה וה ויטהגה תעו
תעוב ליורין ביעיה והולכת
ווחחוותת על עפר לוריוק
ותשכח כי רגל תוויה תכקיע
תבק יעיה לביעתה הקשירי
הקשת כעה ולטה כיולו יוי
יוינם שלה לריק יגיעה ויויה
יריוה שתיובדם כעת ממוג
תווריין כשטורחת לוועלי
תשחק לפוס יויה חושטת
יום ירוך פוס על הכעים ומי
ומבקעם תמריין כל לשון הח
החריוה הויו יוים שווטה לבו
ליעות ווחירתו ומגירולו ומי
ווורינו לשוטט לו כיורעת
ולנפות וירות יוחות ובלשו
ובלשון לעז יושווירש וכן
בן סורר ומורה ועד יש הרטה

ובלשון תלמ

תלמוד אימראי
כלתיה דרב זביד
מיימריא ונפקא
רעוה לשון רעם שיעטו קול
גרול ומעויוו כוורבה ורלג
ומקפן כיורבה ורעיש סבי
סביביו נחרו כשהויו מנפר
בטחירו בקול יוויה הויו
לא לשון ניחר גרוע הויו
קול הבין ומגרון נחרו עקתו
יחפרו בעיק כוו ויחפרו לנו
יות היורין שדיך הפרשים
עורבים בעוקים ובנחלים ומ
והסום שוח ויועיו לקריות
נשק וליו יחת ליו יריו תרי

תרגם ירושלמי ולויה חיינים
מקשקשות זו בזו ונשמע ק'
קולם. להב חנית שנונה של חרב
וחנית. כל הברזל שלהן קרוי ל'
להב. כמו ויבא גם הנצב אחר
הלהב. ענין ארץ עשה גמות
גמות בארץ כתלים. ולא יאמין
מתוך שמחה שמתאוה למלח'
למלחמה. כי קול שופר של מל'
מלחמה. בדי שופר. לשון די ל'
השיבו. כהרבה פ' שופר רב
אמר האח. והוא לשון שמח'
שאומרין העברים כשהן עמ'
שמחין. כמו האח בלשון ענג'
אומר כן. על המן כנג. ומלין
הוא דומה לדמות כן. ומעמיד
קושי זה דומית בפרישת'
כנפיו שלא תחריב את העולם.
יעלעו אותו אלא כמו וירדת
בולע דם ומים. בבולעו הרבה
נראה כמו אמר על ע' וכן

בלשון חכמי'

כשהשקאת סוטה מ'
מערערין אותה ומ'
משקין אותה בע'
בעל כרחה וכול' ל'
וכן ערי ענקת שבר ישתמו
לשון קריאות הגרון דומה ד'
לכך. ולפי הדרך דיבר הנביא.
אושר חללים שם הוא לאומ'

ורבותינו

דימו כל הענין זה באהרן ל'
בפסיקתא דאחרי מות. אם
על פיך יגביה הנשר השכינה
שנ' כנשר יעיר קנו. הירד
מסלק פולין שלו שלא יוכן
לאהרן במעון אל הקודש מ'
ביום הכפורים. סלע ישכון ו'
ויתלונן. בטוח היה אהרן במ'
מחתת הקטרת כשתנהד
על אהל השחייה. ומשם חפר
אוכל. ומתפלל על ערכי כל ל'

השנה. ואמר כל הכתוב הזה
ראה במיתת שני בניו. ואפ'
אפרוחיו. נדב ואביהוא שלא
שמתו להתקדש שדי כהם
שנפלה אימתו על השאר.

ועוד יש

מדרש אגדה שמפרשו על
עלי הכהן ושני בניו חפני
ופנחס. ודברי תורה עניין
למה מעוטות שהיו ארוכה
מארץ מדה ורחבה מני ים.
ואעפ"כ אין לך מקרא יוצא
שאינו מידי פשוטו.

ויען יהוה את
איוב ויאמר.

הרוב עם

שדי יסור. הלריב עם שדי
יסור אדם. יסתיר אדם. מה
ומוכיח אלוה יעננה. הבא
להתווכח יענה דבריו.

ויען איוב את
יהוה ויאמר.

הן קלותי

מה אשיבך וגו'. אחת דברתי
לאמר מעט אמרתי ולא ע'
אוסיף עוד. ויש פותרים ל'
אחת היא אשר אמרתי. ש'
תם ורשע הוא מכלה. ושת'
ושתים אשר אמרתי אל
תעש עמדי לא אוסיף עוד

ויען יי' את איוב

מן הסערה

ויאמר. ואמר שלא מצא
מענה כנגדו הוסיף עוד
להוכיחו ולהודיעו שאין כח
באדם אשר להתווכח כנגד
בוראו. אך לא ידעתי למה
נכתב כאן מן הסערה וגו'

ויאמר שכתב למעלה. ונשא'
ונשאלתי גם על הדבר ולא
ענו לי דברים הנשמעים לכן
חזרתי לכותבם. ואף יש תמיה
מפני מה לא נכתב כמו כן וג'
מן הסערה במענה השני.

אזור נא

כגבר חלציך אשאלך והודיע'
והודיעני. אם יש בידך יכל'
יכולת. האף תפר משפטי. ל'
הגם תפר משפטי. תוכיח
בדבריך להפר משפטי ולהר'
ולהרשיעות שהייו מעוקל. ע'
עדה לשון עדי ותכשיטין וכ'
והדוך לשון אם דכו מדוכה.
בהמות מוכן לעתיד. כחו במ'
במתניו. כחו ומעוכים ונס'
ונסתרים ולא יתקו לנערי. ל'
כשרירי. כמו שדרך לנבריל
בלשון לעז. יחפוץ כמו יחפור
מתקשה. וכן בלשון חכמים
דחפיזה כי מותניו. קשה כעץ
פחדין בעינים. כמו מרוח אשך
דאתגרידין מריש פחדין יגל'
ישורנו. גדולים. כמו ישורנו ל'
אם פירגי מטה בלשון חכמים
והוא לשון גדיל ומשתרלינד
בלשון לעז. יפיק יחוק. גם
גרמיו. עצמיו. כמטיל כמשוי
של ברזל. ראשית דרכי אל. וכ'
ובראשית נבראו ראש לכל
בהמות העשו יגש חרבו. ל'
הך בעצמו ישחטנו. כי בול ל'
הרים ישאו לו.

ובספר תלים

כתוב בהמות אלה. אלה הרים
שמאכלו אכל וכבל אם רוע
רועה את טלט ולאחר שאכל
עמולים. על אילות. ויסוכו על
עמולים עליו אותו על של פ'
סתר קנה ובצעה. מסוכך וג'
מסוכך מאילות הרבה. הן יע'

יעשוק נהר ולא יחפוז · פירש'
שמושך מים ורבים · והוא נה'
נהר גדול · עשקו וגזלו את הכ'
הבריות · ולא יחפוז · ותקשה
בטח על שהגיהו · מהו יחפוז פי'
ונבוך · יבטח כי יגיח ירדן אל
פיהו · בטוח הוא לאסוף כל
הירדן אל פיהו ואלו היה שות'
שותה שם · מהו גיחי ומבטן · פ'
בעיניו יקחנו · האלקים יקחנו
בהכיתו בו ובער ומפניו · ומלך
במוקשים כלי אומנות ידיים ·
שצדין בהם דגים · תמשוך לו'
לויתן בחכה וגו' · כאשר תמשו'
תמשכנו · ותשים אגמון כאותו
הדבר אליך כאשר לא תוכל
להקריב אליו בכלי אומנות ··

עד כאן יסוד ר'
רבינו שלמה ז"ל
מכאן ואילך יסד
בן בתו רבינו שמ'
שמואל אחיו ש'
של רבינו יעקב
מרמרו בן הרב ר'
מאיר זצ"ל ·· ה'

תמשוך לויתן בחכה · אם תמ'
תמשכהו ותקחהו בחכה כמו
כאותו עניין שציידי דגים ·
צדין את הדגים ושולין אותם
בחכה מן המים · ובחבל תשק'
תשקיע לשונו להוציאו ממ'
ממקומו · אגמון · הוא כמין
מין כיפה ואגמון ועשוי של
ברזל לצוד בו דגים · התשים · פ'

אם תשים האגמון באפו להו'
להוציאו מן המים · ובחוח · ה'
כלי של ציידי דגים · תקוב · כמו
תנקוב · הירבה אליך תחנונים
אם ירבה לך תחנונים לבקש
על נפשו שתניחהו · אם ידב'
ידבר בכל לשון רכות · ורכים
רכות של תחנונים · היכרות
אם יכרות ברית עמך לעבוד
שתקחנו לעבד עולם להיות
לך · התשחק בו · אם תשחק
ותטייל בו כאלו הוא ציפור
קטן · ואם תקשרנו לנערו'
נערותיך הקטנות שישחקו ו'
ויטיילו בו כעניין ציפורים קט'
קטנים שנותנין לתינוקות לש'
לשחק · יכרו עליו חברים · אם
יכרו ויחפרו עליו חברים ומ'
ומכשפים לצוד אותו להוציאו
משם על ידי מכשפות · שיחב'
שיחבלוהו ויחלקוהו בין תגר'
תגרים לאוכלו · כעניין שעו'
שעושין ציידי דגים מן הים
שצדין דגים גדולים בחכותם
ובאים תגרים וקונים אותו · ה'
יכרו · לשון כירה · שוחה · חב'
חברים · כמו וחובר חבר · כנע'
כנענים · תגרים · התמלא בסוכות
עורו · אם תמלא ותעשה סוכ'
סוכות מן העור · שיושו ויר'
שיושו וירש בלשון לעז · ו'
ובצלצל דגים ראשו כל לשון
ואם תעשה מראשו צלצל
סוכת דגים · סוכה העשויה מע'
ואותו קורא אותה צלצל של
דגים · לפי שעשויה אותו · צל'
צלצל · הוא מתיבות הכפולות
כמו ירקרק · אדמדם · פתלתל ·
קרקע · שים עליו כפך · התגבר
לערוך לפניו שתשים עליך כפ'
כפיך להכותו · זכור מלחמה · ז'
זכור גבורתך להלחם בו · ואל
תוסיף · אל תוסף · כמו אל תוסיף ·
ופוסק נפתחת ומפני סוף פסוק

כמו ותותר · וכן עוד הרבה ד'
אל תוסף · אין יכזבה · כמו ולא יכזב
עוד לרעתה · הן תוחלתו נכזבה
הן אם תוחלתו נכזבה שלא יה'
יהיה בו כח להלחם ולזוז ממ'
ממקומו · הגם אל מראיו יוטל
אם גם לפנים אל מראית עיניו
יוטל ויושל ארצה לעמוד לפניו
ולהסתכל בו מפני יראתו · לא
אכזר כי יעורנו · אין אכזר גי'
גיבור ופריץ בעולם אשר יע'
יעוררנו להקימו ממקומו · ומי ה'
הוא אשר יעמוד ויתיצב לפני
כי הנני עושה את כל אלה · ומי
הקדימני ואשלם · מי הוא אשר
הקדים פני בהקבלתו לעבודתי
ולשמור מצותי ואשלם לו ע'
שכרו · תחת כל השמים לי הוא
כל אשר בעולם שלי הוא וביד'
לפרוע לו שכרו לפי פעולתו ה'
עבדו · לא אחריש בדיו · לא
אחריש על בנו של צדיק ש'
שהלך לפני בתום ובישר · כי
גם בניו ישתלמו שכר טוב ו'
ויגיעו וישענו טובה גמולו · ד'
ודבר גבורות וחין ערכו · דבר
גבורותיו אשר התגבר לעשות
הטוב והישר ותחינת פיהם
תשלם שכרו גם לבניו אחריו
בדיו · ענפיו · והם בניו כמו ובד'
והעש בדים ותשלח פארות ·
מי גלה פני לבשו ·
חוזר על הראשונות
הראשונות לדבר
על לויתן · מי יוכל
לגלות קשקשות שעליו שהן
לבושו בכפל רסנו · ומפניו קו'
קורא רסנו · בכפל שפתיו כמ'
כשהן פתוחות · מי הוא אשר
יכנס שם · בכפליהן השפתיים
שהן כפולות אחת למטה ואח'
ואחת למעלה שאין בריה ר'
רשאה ליכנס שם מפני אימת'
אימתו · דלתי פניו מי פתח · מי ה'

יכול לפתוח דלתי פניו הן הנז׳
השפתים כשהן סגורות וכו׳ :
יכול לפותחן סביבות שיניו אי׳
אימה יושר ומפני פחדו ומוראו
ואימתו אין בריה יכולה להתק׳
ולהקריב לשיניו׳ גאוה אפיקי
מגינים׳ מגני גאוה גדולה יש
לו בחוזק מגינים שלו הן החזק׳
החזקשקשין שעליו המגינים
עליו כמגן׳ סגור חותם הוא צר :
כפל מילתו תחילה הוא קורא
קשקשים מגן ועכשיו קוראו
שריון׳ סגור הוא חותם שריון
שריונו שהוא צר ועצר׳ שכל
קשקשת וקשקשת דבוקה וכו׳
ומדובקה לחבירתה שאין בריה
יכולה להכניס בין הדבקים והו
שנ׳ אחד באחד יגשו וגו׳ שכ׳
שכולם מוגשות ומצומדות זו ב
בזו עד שאפילו רוח לא יבא
ביניהם׳ איש באחיהו ידבקו׳
כפל לשון שדבקות זו לזו׳ יו׳
יתלכדו ולא יתפרדו׳ ועדיין ה׳
כפל לשון שלכדות ומוחזות
כל אחת בחבירתה שלא תהיו
נתפרדות זו מזו׳ עטישותיו
תהל אור׳ כל עטישה ועטיש׳
ועטישה שהוא מתעטש :
תהל ותאיר אור ומפיו מן הלה׳
הלהבה היוצאה ממנו׳ תהל
כמו בהלו נרו׳ ועיניו כעפעפי
שחר׳ עיניו זורחות ומאירות׳
כדמות זוהר׳ כמו לעת הבקר
שהשמים מאדימות׳ מפיו לפ׳
לפידים יהלכו׳ לפידים יוצאי׳
מפיו כידודי אש׳ פתרונו לפי
עניינו כמו יתמלטו׳ שונה
שונש קמוציר בלשון לעז׳
מנחיריו יצא עשן׳ כשהוא
כועס יוצא עשן מנחיריו׳ כד׳
כסיר נפוח על האש׳ שעולה
עשן ואגמון׳ פתרונו לפי ענינו
כלי חרס הוא כמו נפוח כענין
שנ׳ סיר נפוח אני רואה׳ נפשו

גחלים תלהט׳ גחלים בוערות
ולוהטות ולהבות דולקות יוצ׳
יוצאות מפיו׳ ובצוארו ילין :
עוז׳ שיש לו עוז וגבורה׳
ולפניו תדוץ דאבה׳ שאין ד׳
דאבון ועצבון לפניו׳ שאינו
מתיירא משום בריה׳ תדוץ
לשון דיצה ושמחה׳ מפלי
בשרו דבקו׳ חתיכות בשרו
נדבקות ומצומדות זו בזו ש׳
שהרבה הם עשויין חתיכות
חתיכות בבשרו ומדובקות
זו לזו׳ וכרס גדול כשהוא מכו
מכוסה נראות החתיכות כל׳
כשהן שוכבות זו על זו וזו יוצ׳
יוצא על זו׳ וכן הולך סדור הנפילה
נפילת דבר בקשקשותיו של
לויתן ומוחרין בחתיכות בש
בשרו׳ ואחוז לכל מפליו׳ לש׳
לשון נפילת חתיכות׳

ויש אומרים

כמו פלאי פלויי ה׳
שבלשון תלמוד׳
לשון ביקוע חתיכות׳ ודבקו׳
בית קיבוצה בקוצן קטן טוב :
ולשונם לחכם דבקה׳ וכן הנ׳
הדבקה ביותנחתיו וסוג מסוך
יצוק עליו כל חלי׳ ומופלי יצ׳
יצוק עליו זה על זה׳ יושב לא
ימוט ולא יתפרד זה מעל זה׳
יצוק׳ לשון מוצק יסוד׳ והי׳
והיא לשון עשוי כמו ירוד׳
מן הירד׳ יצוק מן יצק׳ ידוע
מן ידע׳ יסוד מן יסד׳ לבו יצ׳
יצוק כמו אבן׳ לבו בקרבו חז׳
חזק ומיוסד כמו אבן הקטע
ונטוע כיסוד בעין בחומה׳ :
יצוק כפלח תחתית׳ כופל
מילתו שמיוסד לבו וקבוע :
כפלח של ריחיים התחתון כתב׳
כתחתונה של פלח רכב׳ שפ׳
שפלח רכב של מעלה הוא׳
סובב ומתגלגל וטוחן׳ ומה ש׳

של מטה אינו זז ממקומו׳ כי
קבוע הוא במקומו יושב לא
ימוט והוא נקרא פלח שנ׳ ותש׳
ותשלך אשה אחת פלח רכב
על ראש אבימלך׳ ואות שלמ׳
שלמטה נקרא פלח תחתית׳
משאתו יגורו אלים׳ מפחדו
מתיראים גבורים וחזקים :
בין דגים בין שאר בריות׳ ומש׳
משברים יתחטאו׳ גלי ים ש׳
שקרויים משברי ים׳ הן חסי׳
חסרין לפניו שהוא שוברן
בבריחתו כאשר הוא פורץ
ויצא על גלי ים׳ יתחטאו לשון
חסרון כמו והייתי אני ובני׳
שלמה חטאים׳ פתרונו חסרים׳

כבר פירש זקיני ה׳
רבינו שלמה בר
יצחק במלבים׳

משיגהו חרב בלי תקום׳ גבור
המשיגהו בחרב להלחם בו לא
תתקיים חרבו כי הוא ישברנה׳
חנית מסע ושריה׳ ויש לומר
מסע דומה וכן שליחה ומסע
וג׳ זה פתרונו חנית מסע׳ חנ׳
חנית שהוא גדול ואינו נודד
לטלטל כל כך ומפני שהוא חז׳
חזק וגדול מאוד כענין שנ׳ :
בגלית הפלשתי ועץ חניתו
כמנור אורגים ולהבת חניתו
שש מאות שקלים ברזל וגו׳
ושריה׳ ושריון וגו׳ יחשב
ברזל לתבן׳ כלי זיין של ברזל
חשובין לפניו כתבן וכלי זיין :
של נחושת הוא לפניו כרקבון
עץ׳ לא יבריחנו בן קשת׳ שלא
יברח מפני בעל קשת והאבנים
[illegible] הרי לפניו כקש׳ תותח׳
שם כלי זיין ופתרונו לפי ענ׳
עניינו׳ וישחק לרעש כידון׳
לרעש ומהומות בעלי מלחמה
נוטלי כידון הוא משחק ומתו׳
ומתלוצץ שאינו מתיירא והם׳
תחתיו חדודי חרש במקום

חנייתו יש התחתית והדורי
שאש כי ספירין שלו אשר
התחתיו בכשנו ומאירות ומז'
ומזריחות כשאש· הדורי כמ'
מין חרב חדה שקיים לטושה
ונצחה ומלובנה· על שם כך
קורין להדורי· הדורי חרש'
שאש· מין האומר לחרס
לא יזרח· בטרם יבין החרסה
ידבר חרוץ עלי טיט· אילה
כמולה ומסב על קדורי חרס·
עלי טיט· ומסב על התחתיו ·ק'
במקום שהוא שם על החול
והטיט· דיפורו וזריח כזהב
חרוץ כעיניין של רפידתו ז'
זהב· חרוץ אן זהב· מין ומפחר
כסף· ומחרוץ תבואתה· טוב
פרי מחרוץ ומפז· ידבר לשון
ישועה ושכב· מין רפידתו
זהב· ירתיח כסיר מצולה· כמ'
כסיר קטן נפוח שמעלה אד'
ומדרה רתיחות תקפות ורעמ'
ורעופות כך הוא מרתיח את
המצולה שהיא גדולה ועמ'
ועמוקה· ים ישים מרקחה·
מרקחת ריקוח בשמים על
שהיא מערה ומערב בדרך
מין כן ישים ויערוב את הים
כשהוא זה ומרקחו· אחריו
יאיר נתיב· כשהוא פורח כנ'
בים אחריו מאיר נתיב הכ'
התהום שלפנו· שעה שהוא
פורח אין שם מים מחורה
מרוצת פריחתו· יחשוב ז'
תהום לשיבה· תהום חשוב
לפניו כחלשות ותשות לשב'
לשיבה לחלשות של זקנה
ושיבה· אין על עפר משלו·
אין שם על הארץ שיהיו לו
ממשלה עליו· משלו יום בה'
בחטה קרין· ופתרונו אין המ'
המושל שלו על הארץ· העשוי
מה העשוי· ולא ידעתי לו
וממשלתו· שאין בריה ומש'

וממשלת עליו· והמאמין שם
דבר של ומשל· ועל כן מאמ'
ולא מעקרת בחטה קרין·

ובעיני המורה

נראה אשר טעות
הוא כספרים ומל'
ומשפטו להינקד
ממשלו· כמלא פום·

ופתרונו שאין המושל שלו
על הארץ העשוי· מה העש'
העשוי· ולא ידעתי לו ריע·
ופתרונו עשוי לבלי פחד ומ'
ומחיתה שאינו מתיירא מן
הבריות כעניין שנאמר למע'
למעלה כפוסים ישחק לפחת
ולא יחת· את כל גבוה יראה·
כל הגבוהים אשר בעולם הוא
רואה תחתיו· וכן מנהג השג'
העולם אשר השעור למעלה
רואה את התחתון· יותר ומ'
ומה שרואה התחתון את ז'
העליון· אין לתחתון גבורה
ונצחון נגד העליון· ולפיכך
הוא רואה את כל הגבוהים ז'
והחזקים אשר בעולם לומר ז'
שאין בהם כח וגבורה נגדו·
הוא מלך על כל בני שחץ· ומ'
מילה כמולה על את כל גבורה
יראוה· הוא מלך על כל גבשת
גסות אשר בריות בעולם ז'
אשר אין להם כנגדו וממש'
וממשלה ושררה· המלך נמש'
נשאין לכך לשאת ראש לפני
להתווכח כנגדו כי אני עש'
עושה כל הנפלאות האלה·

נחזור למעלה לפתרון עוד פנים אחרים מיסוד ר' יעקב נט"ר זצ"ל

תמשך לויתן

זה פרעה· כמה דאות אומר לכ'
לויתן נחש בריח· ומתרגמין
מלכיו קרייה· ועל עסקי ז'
הנהר קריאו לויתן· התשים אג'
אגמון· שעל דבר שרה נגע'
הירבה אליך תחנונים· כמו ז'
שעשה לאברהם שנ' ואת הנ'
חטיאתי לך· היכרות ברית· ז'
הברית והשבועה שהיה בינו
ובין אברהם מין שנת בפרשה
התשחק בו· יום יקרה אליך לכ'
למצוא לך דבר במצוה גדולה כמ'
בשמחה ובשחוק· כמו שהק'
שהקרה לאברהם שנולד לו יצ'
יצחק לעת זקנה ועליו אמ' כמ'
שחוק עשה לי אלהים ואחר
יהיה קל בעיניך לשוחטו כמ'
כציפור לנערותך· כמו לנערך
שיהיו חביב עליך· התעקדנו
ותשחטו כדי לשוחטו והלא
אותה מהרגם על מנך שהל'
שנהרגו על פשעם· נשוב
לעיניין ראשון·

יכרו

עלין חברים· כמו
חברות מיקנים שכר אותה
שחיטה של יצחק ומאכלו ז'
לכירה גדולה· ויש חברים כנ'
שמחכבין את המצוה עשה
אדם חבר לאחת בנו ונתנו
בחיק אדם לקיים את המצ'
המצוה בין שניהם ומעשים
חברים לרעה· יחיצוהו בין ז'
כנענים· ולעתיד לבוא יחלקו
ויחצו שכר המצוה בין שניהן
מה שעושין הסוחרים שקנ'
שקונין פרקמטיא וחולקין ז'
אותה לפי הדמים שנתן כל
אחד ואחד בין רב למעט· מה
כן יחלקו אותם חברים· שיבוא
הבן אומר חלקי גדול מן המצוה
שבני היה ומוטל עלי שכר גד'
גדול· והחבר אומר לא יבא לי שכר

גדול שלא נעטרתי ולמעה
הראות ונתחברתי לאחד יורד
בער׳ עד שנתפטרו ויטול כל
אחד לפי חלקו כמו שעשו
הבחרים׳ התחלתו כסוכרת
עוד כשהיה יושב כסוכרת
שהיה גולה ומקום למקום ד׳
הכל אותה לאלאות קשת ול׳
ולירות ולמחוץ עוד׳ ובגלעד
הגם ראשו שהיה עטה אחלו
משפטים׳ ומקום עלעל׳ וגו׳
ושם היה משכיב ראשו׳ ומס
הכל להלחם עוד בעיר ולהל׳
ובריח׳ שים עליו כסף יוסף
תרעה לשום עליו לכופו ולהל׳
ולהבריחו וכור ומלחמה אל תו׳
תוסף׳ שם תזכור מלחמה ולא
תוסיף׳ כי נפל הפל לפניו׳ הן ד׳
תוחלתו נכזבה׳ אדם שיש לו
תוחלתו בגבורתו ולהלחם כו׳
ומהם תוחלת נכזבה׳ הגם אל
מראו יוטל כי בטוח העורר
והאויב לפניו ולאחריו מיד
הוא ומתפחד ומתכבר ומוטל
כאבן וכחול ואינו יכול לא
יכור כי יעורנו׳ בכל הבריות
לא נמצא יכור וגבור שהיה
יכול להלחם ולעורר מלחמה׳
ומם תאמר יש׳ מי הוא לפני
יתייצב׳ ועד אני הוא ואותה
שהיית יושב בערי חומה יוש׳
אשר אין להם בריח ודלתים ד׳
הכשדים יבואו עליך ויכוו וגו׳
ויכלו לך׳ וכל השבח הזה שבו
שאין אדם יכול לו לפי זהו לפי
שאין ברור כמותו שכל הצד׳
הצדיקים לא הקדימוני׳ אנכי׳
הקדימתים׳ ותחת כל השמים ד׳
מי הקדימני ואשלם לי הוא׳
יכול אברהם שיכול לומר לי
שהקדימני׳ קודם שנתתי את
התורה הקדים הוא וקיימה׳
כמה דאת אמר ושמר משמ׳
ושמרתי מצותי חקתי ותורו׳

לא יחריש בדיו׳ לכנו לא
יחריש וכותו׳ ודבר גבורות׳
כשיאמרתי לו קח נא את בנך
את יחידך׳ שהיה יכול לומר
יתמול אמרת לי כי ביצחק יק׳
יקרא לך זרע׳ ועכשיו אתה
מיעה אותו להעלותו לעולה׳
וחין ערכו׳ חין ערך התפילה
שערך על הסרוחים חלילה ד׳
לך וג׳ מי גלה פני לבשו פרעה
ומאחליך שריון וגלות פני לבו׳
יושתו׳ בכפל רסנו׳ מי הבא
שיכול לפיו ולעמוד בנגעים
כמלים שבאו להם על דבר ש׳
שרה׳ ועל הנגע שומר רסן׳

באגדת תלים׳

כת׳ אל תהי כסוס כפרד אין ד׳
הבין׳ סוס׳ פרעה׳ פרד׳ אבימ׳
אבימלך׳ של פלשתים לא נט׳
טעצו אביהם דכת׳ אשר
יעצו ושם פלשתים׳ במתג
ברסן׳ באילו שני נגעים לקו ד׳
דלתי פניו מי פתח׳ שכל מי ד׳
שפתח דלתי ביתו לצאת פניו
מלחמה׳ סביבות שיניו אי׳
אימה מוראתו ומפחדו מש׳
מרחפות עצמותיו ושיניו הם
המלכות׳ גאוה אפיקי מגינים
כד לעשר׳ ואפיקי מגנו ד׳
שבגאוה שבו את לוט׳ סגור
חותם צר׳ נפו ונמסר ביד
המלך והשר שהיה חותם
ומלך על כל המלכים׳ אחד בא׳
באחר יגשו׳ ואברהם הירד
ירדו ושם זקינו ומפע שהרג
את בנו׳ וכשבאו אצלו נגשו
אחד באחר׳ כאחר שהקביל
פניו בשלום׳ כמה דאת אמר
ומלכי צדק מלך שלם׳ וגו׳ וג׳

וכן נמצא באג׳
דספר ישעיה׳

ויחרץ חרש את ערת׳ וזה לא
יבוא ביניהם׳ שלא היה כין יל׳
אברהם וכין מלכי צדק שום ד׳
דבר רע׳ ואיש באחיו ידבקו׳
וגם בלוט אחיו הכל׳ וגם את
לוט אחיו ואת רכושו וגו׳ ד׳
יתלכדו׳ ולא יתפרדו׳ וכל העם
שנתלכדו ונתפשו ביד המל׳
המלכים׳ ולא נתפרדו שאבן
שאברהם השיבם כדכת׳ וישב
את כל הרכוש׳ עטשותיו קל
קורא לאה שאיום באדם שה׳
שהתעטש ומדק מבואו׳ ד׳
כשאמר סדום אמר לו תן לי ד׳
הנפש והרכוש קח לך׳ הוא
מאום רכושו ואמר אם מחוט ל׳
ועד שרוך נעל וג׳ תהל אומר׳
שלכנו היה לאור׳ שבאורו
זכות נתן להם מאות עיירות
ומאות חליצה׳ ועינו שלא
נתן באותו מאון היו כעפעפי
שחר׳ מפיו לפידים יהלכו׳ כד׳
כמה דאת אמר ולפיד אש׳ וג׳
וכן כדורי אש׳ ומנחיריו יצא
עשן׳ אין העץ והאיל והעולה
שנתחרו ונתכתרו יצאו עשן׳
שהראה לו עשן וכחים שש׳
שעתידין ליקרב על גבי המזב׳
המזבח והעשן יצאו ואתם דכ׳
דכת׳ והבית ימלא עשן׳ וכתיב
והנה תנור עשן׳ וזהו אשר
אור לו בציון ותנור לו בירוש׳
נפשו גחלים תלהט׳ שהראה
לו גהינם וגן עדן׳ גהינם דכת׳
ויהי השמש באה ועלטה הי׳
היה׳ ולהט מפיו יצא המ׳
החרב המתהפכת בפני גן עדן׳
בצוארו ילין עז׳ הראה לו ש׳
שעול הגלות יהיה לכפרה ל׳
לבניו שיכעו מדינה של גהינ׳
לפניו תדוץ דאבה׳ שדאבון ד׳
גהינם תדוץ לפניו׳ מפלי בש׳
בשרו דבקו׳ הודע שאינו מה׳
מבשרו שיהו דבקים אחרי

דרכיו ישעך עליו כי יאמר · יתחזק עליו ועל וכחו ולא יאמר לעולם לכן ישעך מן יומן · ויושר יכין וגו׳
וזרעו ויהיה עם הירדן ולכו כמו יומן · וישעך כפלה התחתית · ויתחזק בזיעות כפלה הזה שורלין
כל עת · דבת כפלה הדיוון דקתך · ושיאתו יגרו זולים · ופנו בקע היום והילין · שהיוצות
עברו עם ישר׳ דבת ויראו ישר׳ את היד הגדולה · שיעקב אומנו ראה האוטרים יתן
יתחטאו · ואשרים נחסרו אז · ושיגהו חרב מי הקום · חרב עשו הרשע ש׳
ששית לבנו לכסות לכל יהי לו תקווה · חמת ומסע ושריה · הרי אורבע כך
ג׳ ברזל ונחושה אינו אלא המיזין · כי לכך עכרים שכלי מלחמה הם היו ויב׳
וה והם · קשת · אומנ קלע · תותח · כידון · ואילו הן שאומנה גלויות הטכ׳
הטכ׳ הטכרים כפסוק יוסיף · ייט שנית ידו לקנות את שאר עמו חרב · וגו׳
וה עשו כן קשת · וה ישמעאל שכתוב בו והיה רובה קשת · ש׳ וכל וכולו ש׳
ומפורש כב׳

בסוד רב סעדיה ז״ל

יומו טורח לה׳
לכתוב ואילו ש׳ שאומנה יאמרת
גלוי לאברהם בין הבתרים ולזרעו ובתו ימעלו כמו וה׳ והם · יחשב לתכן
ברזל · עד ישר׳ · לא יבריחו · וכן כקש נחשבו · תח תחתיו חדודי חרש׳
ותחת שהאיו עני וה׳ והמאוות גדולים ואומו הי׳ חדודי חרש · ירפד חר׳
חרוץ · יהיו לו לעתיד חרוץ ולאן טובה וי׳ ויעברו להם עשר כתית׳
מה שנתחת הנחשת יובי יובליו זהב וגו׳ ש׳ ירתיח כסיר מעלה · המזור
לעולה חרבי · ולכות זרוב יי׳ ירתיח כס׳ כסיר ותלהט יומם ולילה ולא
תכבה · ים ישים כמרקחה והים שבגל שטולכות יזרום תהפך לזפת וכו׳
ונחליה לגפרית והיו מרקחה · יו׳ : ואחריו יאיר נתיב · וזי שרויה לה׳
לחשוב יותר דבר זה · ולדעת יזור נתי׳ נתיבו · יחשב תהום לשיבה · חשוב ש׳
שנות החטאו שחטאו ישר׳ לשבע — שבועים שהוין שיבה · ולזאת קץ ישנ׳
ישליך עריו בתהום ויגאלו ישראל והוין שכת׳ על ידי ישעיה ותשליך בו׳
במצולות ים כל חטאותינו · שכן מ׳ ניבין ומשה יוב לנביאים שבע כח׳
כחטאותיכם · וזו היין ומראות דני׳ דניאל כי למועד מועדים וחצי המועד
זה שבעים שנה שהוין מועד לחיות יוצ׳ יורם לגלגל הגדול שכל העולם
תלוי בו · ולכך אמ׳ דניאל בתח׳ בתחילה למועד שישכיל המשכיל שהוא
מועד של שבעים שנה שהואן עד מועדים הרבה וכמה מועדים · וה׳
ומספר חצי מועד · שנ׳ שהחצי של שבעים הוא שלשים וחמשה · ולו׳
ולמועדים שלשים ׳ וחמשה · הוין העת הגדול לעש׳ לעשרת השבטים ׳
לעת קץ גאולתן ׳

יוס מנביזקא

שיאו לו הקב״ה
שנב על ידי ש׳ שלש מאות
ותשעים יב׳ יום · למנין השנים שחטאו ישראל יום לשנ׳ לשנה ועל
חטאות ד׳ יהודה ארבעים יום והוציא מאות ישראל מאות יהודה׳
שגלות ישראל וגלות יהודה יגאלו כאחד · ושיאורו מאות ישראל שלש
מאו׳ מאות וחמשים · ועתה השלך שלש מאות וחמשים עשר ע׳ עש׳
ש׳ עשרות ויעלו לשלשים וחמש עשרות והקם חשבונך יהר— :
לשבעה ויקום העשרה לשבעים · הרי שלשים וחמש עשרות · שלשים
וחמש שבעים וזהו חצי מועד מועדים · לחשבון המועד וזו היין המראה ׳
עד ערב בקר · וזהו שמנים שנה · מוקדו של ערב ועירובו אלפים ושלש מאות כצ׳
כערך קדש · כשתשליך שלשים וחמש פעמים למאות ויעלו לעשרים ואורבע מאות
וחצי · וקח מאה וחמשים שנה שהתחילה מלכות ישר׳ להשתפל שנפלו ביד מלכי אשור—
ושגלו תחילה הראובני והגדי · עד שגלו גלות שלימה ביד סנחריב · ואז ישאורו אלפים ושלש מאו׳
מאות כמנין דניאל · ואשר כתוב כסות המראה · ועת הוסר התמיד ולתת שקוץ שומם והוא אמן ואל׳

וְהָיָה אַחַר דַּבֵּר יְהוָה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה

ספר איוב סדר שבת לאחר וקיים"

בעזרת מושיע וגואל
אתחיל ספר דניאל

שלש למלכות יהויקים בא
נבוכד נצר וגו'. וכי אפשר
לומר כן והלא הרי מלך בע'
בשנת ארבע למלכות יהויקים
שנ' בשנה הרביעית ליהויקים
בן יאשיהו מלך יהודה היא
השנה הראשונה לנבוכד נצר
מלך בבל. מה ת"ל בשנת שלש
למרדו. ויהי לו יהויקים עבד
שלש שנים וישב וימרד בו.
ומרד בו שלש שנים ובשנת
שלש עלה עליו והיו שנת
שמונה לנבוכד נצר דאמ' מר
שנה ראשונה כבש נינוה
שנייה עלה וכבש יהויקים
ושלש שנים עבדו ושלש
שנים מרד בו. ומקצת כלי בית
האלהים. ומקצתן נשארו
מהו שנ' בירמיה כה אמר יי'
אל העמודים ואל הים ואל המכו'
המכונות ואל יתר הכלים אשר
אשר לא העלה נבוכד נצר וגו'
ויביאם ארץ שנער. בית אל'
אלהיו. לקלס לעז' שלו הביא
את השביה מלה. ואת האנשי'
האנשים ואת הכלים הביא
בית האוצר. הפרתמים. דוכ'
רומסים. ואשר כח בהם לעמד

רבותינו

פרשו שמעמידין עצמן מש
כשנכנסין לנקביהם. וללמדם
ספר. ומסב על אשר כח בהם
ומן. לשון הזמנה. פת בג. הב'
הוא שם ומאכל המלך בלשון
כשדים. כך הוא משמעו'

ורש' פותרים

פת בג. מאכל המלך ונותן להם זר'
זרעונים. ומן זרעונים חלופי
לחם. ומאו חלופי תבשיל. בלש'
בלשצר. על שם עט של בבל
הקרויה בל' שנ' ושמיה בלשצ'
בלשצר כשם אלהיה. יתגאל
לשון ליכלוך. שר הסריסים
שהוא שר על משרתי המלך
אשר מנה. אשר המנה ופקד
מלכם. דוגמתכם. וזהו משמעו'

ולשון משנה

הוא בן גילו. וחייבתם את ראשי
ראשי תהיו גורמים לי להתחי'
להתחייב התו ראשי. המלצר.
שממונה על ט' המזונות שבב'
שבביתו. שישקל בלשון לעז'
גם כן. לשון מפיון. מן הזרעו'
הזרעונים. וכאשר תראה. לפי
מה שתראה עשה. נשאו את
פת בג. טול למען אשר אמ'
אמר המלך להביאם. שיבאו
לפני החרטומים ששואלים
בשאר המתים. בעשות האות
במה ראות. אומר שחוק טמיון
האשפים. אילו שרוחקים את
את המזלות בכשפיהם.

כך מפורש כב'
במדרש תנחומ'

ויהי דניאל. בגדולה בבבל עד
שנה למלכות כורש. ודברי
האומר הקר זה דניאל ולמה
נקרא שמו הקר שחתכוהו מג'
מגדולתו. צריכין אנו לומר שזה
כורש הראשון שלפני אחשור'
אחשורוש. ודברי האומר כן
שכל דברי מלכות נחתכין על
פיו מודה כורש זה הוא דריוש
השיני שאחר אחשורוש בימ'
בימי דריוש המדי שהשליטו
שהשליטוהו לגנב ירידות ולא
ירד מגדולתו שנ' ודניאל דנה
הצלח במלכות דריוש ובמלכות
כורש פרסאה. ואומר שזה
בימי כורש השיני היה בגדולה.
ובשנת שתים לנבוכד נצר חלם.
אפשר לומר כן אלא בשנת
שתים לחורבן הבית.

כך היא שנויה
בסדר עולם

ובריו ומלכות נבוכד נצר על

שם שהריגה ורמז לימנם כמ"ש
בדביר מלכו של עולם. ע"כ יהודה
עליו. לשון שברון הוא כמו הוה
על הוה. הוה והוה. ותתפעם ר"ל
רוחו. כפרעה נאמר ותתפעם ר"ל
שלא נעלם ממנו אלא פתרון ר"ל
החלום. וכיון נעלם ממנו גם הנ"ל
החלום כפליאות הלשון.

כך דרש רבי ר' תנחום בר אבא.

ותתפעם לשון פסיעה וחליפ'
וחליפה. לעולין יחיה. לעולם
חיה. יוע"ל שהיו שואלין אותו
ותלוכים הט מיתתו הוערכו
אמר לפני בן שריאל שמבקש
וכיון להורגם. ועל זה דרשו חכמ'
חכמים כל המחניף לרשע סו'
סופו נופל בידו שכן מצינו כמ"ש
בסוף העניין שנפלו בידו ועכ'
ועוה להרוג. ארבע מאות כמ'
כמפורש בסוף בעניין. אמר
חילוהו. אמור החלום לעבדיך.
אילהין אמי יודעים הדבר אני
הלך. כלומר נעלם ממני. הן לא
תהודעונני חילמיו ופשרי. אם
לא תודיעוני החלום ופתרונו כי
הדין התעבדון. לא יסרים תח'
ותחתכו. והרכה
ישן כתלמוד הרע'
הרומי הדוכי' ר"ל
במסכת גיטין. ר"ל
נולי. אשפה. יתשמון. לשון
ואשם. אהו שמות לאשפות. ר"ל
והן. אם. נבזבוי. דרושות. להן
יוף. החלום הגידו. תמצות שנ'
שניה. נהחוי. נגיד. אין ייעב
ידענו ביאות יורע אני. יציב
דבר אמת ונכון. די עידנא אנ'
אתון זבנין. אשר השעה הזאת
הזאת אתם מכרים לאות. כל
קבל די חזיתון. כל כנגד שראיתם

רואים שהלך ממני הדבר ר"ל
ואתם טפלין לי להגיד לכם ר"ל
די הן חילמא ופשר לא תהו'
תהודעונני. אשר אם החלום
והפתרון לא תודיעוני אחרת
הייתם דתכם להריגה ומילא כ"ל
כדבין ושחיתה. אמרתם דבר
כזב ונשחתה הכינו עצמכם ר"ל
לומר לפני. עד די עידנא.
ישתני. עד אשר ישתנה הע'
העת. כלומר קודם מות עלי ר"ל
ערב. שישתנה אשר הטקר'
להן יען החלום אמרו לי ואדע
החלום שחלמתי. ואדע אשר
הפתרון כל שכן שתגידו. לא
איתי. לא יש. די מלת מלכא.
אשר דבר המלך יוכל להגיד ר"ל
כל קבל. כל כנגד. לומר תשובה
תשובתינו אמת הזאת לעשות
שלא היה מלך מעולם ששאל
דבר זה. מלון כתנין דבר כזה.
ואשיאו. החזק כמלך. יקירה
כבדה. ואשיאו הכבד. ואחרי'
לא איתי. דיחוונה ואחר אין
אשר יגידה לבר מאלהים. להן
אלהין יען מאלהים. אשר אין
מדורה עם בשר ודם. ויען הנ'
מדרהון. מלון מגורהם. כל קבל
דנה. לעשות התשובה הזאת
מלכו כנם וקצף סג"יא. הירה
המלך כעס וכקצף גדול. ועכ'
נם כמו והנס ואפים נסיסין ר"ל
ואמר להוכרין ואמר לאוכר'
ואת זו של ואמר להוברין נמצ'
נתעשו מנחם ודונש.

מנחם בן סרוק

רחק את ענין לחתב' של כנם
ביסוד התיבה ולא פתר כנגד
וקצף. לשון שמות הדברים.
אלא לשון פעל. רגז וקצף ר"ל
הרבה. ואמר להואכיד. ולא ר"ל
שנאמר רחקו לפתור כן ר"ל

ודונש בן לברט

אמר שאי אפשר להיות כת'
של כנם יסוד בתיבה שורש.
אלא כשם דבר הוא וכן פתרו
כעס. וקצף גדול אמר להיומר
ושם הוא טפלה ויתירה. כי
כן פתרון מלכו כנם וקצף. פי'
סג"יא המלך היה כעס. כו וק'
וקצף גדול ואמר בטעמו להוה'
להוביד ואין המקראות קשו'
לשון הוא. ודתנא נפקת. דת'
גזירת המלך יצאה. ובעו דנ"א
דניאל וחברוהי להתקטלא נמ'
נתבקשו דניאל וחבריו ליהרג.

ור' תנחומא בר אבא דורש כפ'

כפנים אחרות כ"ל
בריש פרשת ויה"י
ויהי מקץ. וזו הי'
היא דרשה של'
ואחרן לא איתי דיחוננה. ואו'
ואחרן לא איתי. כהן הלובש ר"ל
אורים ותומים. ואינו מכין שיג'
שיגיד. אמר להם כל כך היה ט'
כח באותו הבית ונתתם לי ר'
עיטה להחריבו. אמר מנס ואו'
ואוה להורגם.

וזו היא אחת מן ר"ל
הנקמות הנדרשין
במדרש האגדה
שתבע הקב"ה בעו'
בעולם הזה. מיהו
ממחריבי מקדש
ומנעתני עיצה לו
להחריבו וכול כמ"ש
במפרש באגדה.

באדין. תנעמו שלאו התיב
עיטא וטעם. לאריוך שם דבר
רב טבחיא. שר ההורגים. אש'
אותם ומחייבים הריגה. על אדה

ד׳ תאמר חרטמיא חכמיא אמ׳
אישתעשיו בלשון לע׳ אזה
זה שרת המלך העטפה להמג׳
אדין מלתא הודע לדניאל אנ׳
הדבר הודע אריוך לדניאל ע״כ
שקצפ המלך על שאין פותר
לחלומו ובעיו כב׳ ובקש׳ נתן
ליה׳ אתן לה׳ דגלי רזיא הפתר על
גלה׳ והוא יהי גלי עמיקתא
ומסתרתא׳ גלה עמוקות מה
מהטמון משנה ומחליף מהע׳
מהעדיו מלכין מסיר מלכים ג׳
על שהבין מתוך החלום שמל׳
שמלכות נבוכד נצר מוסקדת
ומלכות אחרת עומדת׳ והוא
גלי עמיקתא׳ על שגלה לו הע׳
העמוק הזה׳ הודעתני הודע׳
הודעתנו׳ כל קבל דנה בעית
שגלה לי הסוד דניאל על אר׳
אריוך׳ נכנס אצל אריוך די מני
מלכא׳ שהפקיד המלך אל תה׳
תהובד אל תאבד׳ העליני קד׳
הכניסני׳ אדין אריוך בהתבהלה אי׳
בבהלה ובמהירות׳ העל׳ הכ׳
הכנס את דניאל׳ די השכחת
גבר׳ אשר מצאתי איש׳ גלו׳
גלותיו דיהוד׳ גלות יהודה׳ ג׳
האיתך כהיל׳ היש׳ יכול׳ די ג׳
חזית׳ אשר ראיתי׳ ברם שם
אין כמו׳ ערין׳ חלמך וחזוי ג׳
רישך אשר על משכבך ור׳
הוא רעיונך הרהורך על מ׳
משכבך סליקו׳ מה שאתה
מהרהר ביום מה יהיה אחריך
על משכבך עלו׳ וגלי רזיא הכ׳
הודעך׳ והקב״ה המגלה רזים
הודיעך את אשר יהיה׳ ואנא
לא בחכמה׳ ואני לא ברוב ח׳
חכמה שיש בי משאר כל הכ׳
הבריות גלה לי הסוד הזה׳ ג׳
להן על דברת די פשרה להו׳
למלכא יהודע׳ אך לפי שהק׳ ג׳
רוצה להודיעך׳ יהודעין אד׳

ודיעך את השמים׳ ורעיוני׳ ל׳
לבך תנדע׳ והירהורי לבך ש׳
שאתה מהרהר תמיד לדעת
את אשר יקום מאחריך תנדע׳
תדע׳ חזה הוית׳ רואה היית׳
ואלו׳ לשון הנה׳ צלמא דיכן רב׳
צלם אשר כן היה גדול וזיוו ג׳
יתיר היה עומד לפניך׳ ורויה
דחיל׳ ומראהו נורא׳ דדהב טב׳
זהב טוב׳ חדוהי׳ חזה שלו׳ וד׳
ודרעוהי׳ וזרועותיו׳ ומעוהי׳
וירכתיה בטנו וירכותיו שק׳
שקוהי׳ די פרזל׳ שוקיו של ב׳
ברזל׳ מנהון די פרזל׳ ומנהון די ח׳
דחסף׳ מהן של ברזל ומהן של
חרס׳ די התגזרת׳ אבן׳ אשר
נתחתכה ונגזלה׳ אבן מן הה׳
אחר׳ די לא בידין׳ אשר לא
בידים׳ כי אם מאליה׳ ומחת
לצלמא׳ והכתה את הצלם׳ ג׳
והדקת המון׳ והדיקה אותם׳
באדין דקו כחדא׳ הודקו יחד
כל אלה מתכות וחרס שהיה
בו׳ והוא כעשר מן אדרי קיט׳ ג׳
והיו כמוץ מגרעת הקיץ׳ ונ׳
ונשא המון רוחא׳ ותשאם ה׳
אותם הרוח׳ וכל אתר לא אשת׳
אשתכח להון׳ כל אתר לא נודע
מקומם הראשון ולא נכר כ׳
שהיו שם מעולם הות לטור
רב׳ נעשית הר גדול׳ דנה חל׳
חלמא׳ הרי זה החלום שחל׳
שחלמת׳ ופשריה נאמר ופ׳
ופתרונו נאמר לך׳ אנת מלכא

פרשו רבותינו

כל מלכיא האמורים בדניאל
חול׳ חוץ מזה שהוא אלהי
השמים׳ מלכות חסינא נתן לך׳
והשליטך בכולהון׳ והשליטך
על כולן׳ שאפילו גוזר על הס׳
הסוס לא יהיה עונה׳ ועל הע׳
העוף לא יפרח׳ כמה שנ׳ ואת׳

ואת חית השדה נתתי לו לעב׳
לעובדו׳ אנת הוא רישא די דה׳
דדהבא׳ ראש הזהב של עכ׳
שראית׳ אתה הוא שמלכתך
חזקה ועתה קיימת׳ והיא חש׳
חשובה מאוד׳

ומדרשו

אנת הוא רישא דדהבא׳ לכך
ראה בחלומו ראש זהב על עמ׳
עמו׳ לפי שהזהב אדום הוא׳
ואף אותו רשע דמו בראשו ג׳
על שחרב בית המקדש ואף ג׳
דניאל אמ׳ לו כן אנת הוא רישא
דדהבא׳ הראש של אותו צלם
שראית בחלומך של זהב הוא
ועליך החזיון הזה׳ אמ׳ לו אמ׳
אותו רשע לדניאל ועל מה נ׳
נראיתי ראש של זהב וכל ג׳
האיברים אחרים של הצלם׳ אמ׳
לו כשם שאתה ראש לכל העו׳
העולם ראית בחלומך ראש של
זהב שהוא אדום להודיעך ש׳
שרוך בראשך על שחרבת
את בית המקדש ולכך לא תה׳
תאריך מלכותך על הארץ׳

זהו לשון אגדה׳

ובתרך תקום מלכו אחרי ארע
מינך׳ מאחריך מאחרי מלכות
בך כלשער תקום מלכות אח׳
אחרת שתטול המלוכה מארע׳
מארעך נמוכה ושפלה ממלכ׳
ממלכות שלך׳ ארע תחותך
ונמוכה׳ כמו שהכסף נמוך וש׳
ושפל מן הזהב׳ וראית שהח׳
שהחזה שהוא אחר הראש
היה של כסף׳ כך היה מלכות
פרס ומדי שאחר מלכות בב׳
נמוכה ושפלה ממלכות נבוכד
נבוכד נצר׳ ומלכות תליתאה
אחרי די נחשא׳ תפולו כנחש׳
כנחשת והיא מלכות יון אש׳

אלכסנדרוס מוקדון. ומלכות
רביעית הם של רומיים:

ואת הגרשוני
יסר בן ביסור

שלו. ומן ומשעברי שלישית
משכה מלכות רביעית. נתנה
עול כבד על עמיה. נהייתה
תקיפה ואמיצה. הרי עד כאן
כפרזלא. כושר. כושר ראית
השוקים שהן רביעיים לראש
לראשון לראש ולחזה ולמעים
והן של ברזל. ומדקק וחשל
כלה. מדקק ומדדד את כל
מיני מתכות. שמדדדין אותן
בקורנס. מדדד אושטינגש
אושטינגישנט בלשון לעז:

והרבה מינצ

תלמוד. חשל רירוד. בינ׳:
חשילתיו כלישון כל מיני
מתכות הללו שריות בעלם.
תריך ותרוע. כן תריך ותרוע
רומיים ותרועין כל האומות
חסף. דפחר. חרס של יוצר.

והרבה מינצי

כתלמוד. ומוני דפחרין ומל׳
מלכו פליגו תהוי. מלכות חל׳
חלוקה תהיה. שני מלכים:
כאחד. האחד חלש והאחד
חזק. כמו שמפורש למטה
מן קצת מלכותא תהוי תקי׳
תקיפה וגו׳. ומן נצבתיו דפר׳
דפרזלא תהוי בה. מן, החלש
יהיו חזק על שאר האומות
על ידי החזק חבירו שיהיו
מלפניו. והוא מן נצבתיו דפר׳
דפרזלא ליהוי בה. מן חזק
מעצב הברזל יהי במלך החלש
כל קבל די חזיתה וג׳. כל עומת
שריות הברזל ומערב בחס׳

בחרש הטיט. ומתערבן לה׳
ליהון בזרע אנשא וגו׳. ולא
מתחברין יהיו עם שאר הא׳
האומות ולא יהו שלמים
ונדבקים עמם באמת ובלבב
שלם. ודתיהם שונות ודתי
שאר אומות. הלא כדי די פר׳
פרזלא לא מתערבב וגו׳. הלא
כמו שאין הברזל נדבק יפה
עם החרס. וביומיהון די מל׳
מלכיא אינון. בימיהם של מ׳
מלכים הללו. בעוד מלכותם
של רומיים קיימת. יקים א׳
אלהין שמיא מלכו. יעמיד
הק׳ מלכות אשר לעלם לא
תתחבל. והיא מלכות מלך
המשיח. תדק ותסף. תדוק
ותכלה כל אלו המלכיות. כל
קבל די חזית. כל עומת שראי׳
שראית שנתפרקה אבן מן
ההר שהדיקה את כל הצלם.

זה פתרונ

שהמלכות החמישית תכל׳
תכלה ותרועע את כלם. ויצ׳
ומיצב חלמא. ואמת הוא
החלום. מה די להוי אחרי
דנה. מה שיהיה אחרי זאת
אחרי מלכות שלך. אמר לנ׳
לנסכא ליה. רצה לעשותו:
אלוה. מן קשוט. באמת. ומ׳
ומרי מלכין. ואדוני האדונים
רזיו דנה. כתר זה. לדניאל ד׳
רבי. את דניאל גידל על כל
השרים. ומנו על כל עבידת׳
עבידתיו דמדינת בבל. ויש׳
ויפקד את כל ערכי המלכות
את חנניה מישאל ועזריה.
עבד צלם די דהב. אמרו לבו
לעשות צלם של זהב. בבקע׳
בבקעת דורא. שם המקום
אחשדרפניא. דוכסין. פח׳
פחוותא. שלטונין. אדרג׳

אדרגזריא גדבריא וג׳. צלם
שם ויקום הם׳ לחנכת צלמ׳
צלמא. תחילת עבודתו של
הצלם. וכרוזא קרא בחיל א׳
הכרוז קורא בכח גדול. לכון
אמרין עממיא. לכם אומרים
כל העמים והלשונות ומכר׳
ומכריזין מצות המלך. בוש׳
משלחת המלך. די בעדנא
דתשמעון קל קרנא משרוק׳
משרוקיתא. קול הקרן שור׳
שורקת. כמו אשרקה להם:
שומליר בלשון לעז. קתרוס
שבכא. כלן מיני זמר הן. ונפ׳
ונפלו. כדמתרגמינן ותינתו
לומהי. יתמן עדן. גמיר עד
ששון לשורה. בהן הסיר:
ואיו כמשן שכבל הזיקרא.
כל קבל דנא. כל עומת זאת ש׳
שהאזהרו בתיבת המלך. על כ׳
כהיאמנו. בו בזמן ששמעו ק׳
קול כלי זמר שהיו לסימן שימ׳
שיבואו כל המשתחוים להש׳
להשתחוות. נפלין כל עממי׳
עממייא כו׳. כל אומות שראו:
שנאי היהודים שעד להלש׳
להלשין עליהם. קריבו גוברין
כשדאין. שכן הדת המלכי׳:
רכיל לאכול לוגריו במקום
שהם מלשנים שם. והאו כש׳
סימן קיום דברים. שאוכלה
שעה יש עליהם לבר דבר׳
דבריהם ולאמת לשון הרע:
שאמרו. ואכלה בערה נק׳
נקראות אוכלות קורצין. לשון
קורץ בעינו. שהוא לסימן:
לשון הרע. ענו ואמרו. עמה
ואמרו. וכן כל ענייה שבתורה
לשון קול רם הוא ואוב לצלם
וענו הלוים וג׳ קול רם. שמת
טעם. גזרת דבר. ואתי יהש׳
יהודאין די שבט יהודה לא
שמו עלך טעם. לא חשו להת׳

טעם ועיטה לעצתם אחוש׳
על גזירתך ואמר להתיר עד
להביא לפניו אילך אלה אחר׳
אותיו הובאו הגברייא׳ שמה׳
כלום שאין גזירת עדן שאין
שאיה׳ ודבר רק הוא מעיניכם
אתם שדרך מישך ועבד נגו׳
יוסר לאלוה שלי אין אתם עו
עוברין׳ אלו של העריו ומשא׳
ומשמשת תמיה׳ די קימות אנ׳
יושר הקימותי׳ כען הן איתיכון
עתידין׳ שעה הנכם עתידין ד׳
בעל טרחכם הכל זאות עליכם׳
והן לא תסגדון׳ ואם לא תעש׳
תשתחוו׳ תתרמון׳ תהיו אתם
מושלכים לגו׳ אתון׳ ומי הוא
שם אלוה שיציל אתכם מידי׳

מכאן דרשו רבותינו באר׳

מה קשה עונן של רשעים
כאן וראיה מזה הרשע נבוכ׳
נבוכד נצר אעפ״ שראה אות
ואצלה בפתרון חלומו שאין
כל הרטומים ואשפים ומכש׳
ומכשפים זה ומנחשין לא יכ׳
יכלו לדעת כלל ואם לא ששלח
הקב״ה אלהי היהודים את רזא
דניאל להגיד לו׳ וראה שאין
ממשות באלוה שלו׳ כי יום
אלהי היהודים גדול הוא על
כל אלהים׳ ולא שב לבו לראות
והוסיף רשע על רשעו ופשע
על פשעו לעשות צלם של זה׳
זהב להשתחוות לו׳ ולא ראה
בזאת אלא שהטיח דברים
כלפי מעלה׳ וכי יש לך קשה
מזה׳ ת״ל׳ אלולי נבוכד נצר׳
אלה המוסר שאו כען אלא כך
ואמרו לו אם יקטל עלינו גזיר׳
גזירתך לתת ואפים ונגלגלות
ומרטעות׳ אלך אותה עלינו׳
ואם לכפור בהקב״ה נבוכד נצר

אתה׳ שפל אנשים ובזוי אתה
ופלנו שורים׳ לא חשחין אנ׳
אנחנו׳ אין אנו חוששין על
זאת לישול עצה וזה להשיב
לך׳ כי האמונה אמון ושגור
הוא בפינו׳ יכול לשזבותנו׳ ד׳
יכול להצילנו מכל צרה׳ אין אנ׳
אומן ואין ידך ישזיב׳ ואן הז׳
הכבשן ואין ידיך יצל׳

מכאן אמרו

רבותינו חנניה מישאל ועז׳
ועזריה בטוחין היו לעשות
נס עמהן ולכך מסרו את עצ׳
עצמן על ייחוד השם ואפי׳ ש׳
שהיו יודעין בעצמן שהם
ראויים לעשות להם נס׳ ת״ל׳
והן לא׳ ואם לא יחפץ להצ׳
להציל אעפ״כ ידיע להוי ד׳
לך׳ ידוע יהיה לך׳ הצלם ד׳
חיותה׳ נתמלא חימה שריבנו
כנגדו דברים עזות׳ וצלם אנ׳
אנפוהי אשתני׳ ופרעה ד׳
פניו נשתנה׳ שהיה מתבייש
מפני השרים היושבים אצל׳
אצלו׳ שהרי אין אחד מהם
רשאי לדבר כנגדו אפילו כ׳
בדברי שלום׳ ואילו מקנתר׳
מקנתרים אותו ומודרים בו
ולכך נשתנה מראות פניו מ׳
מרוב בושת׳ ועד שהירד
מתיירא שאם השרים יעשו
יעשו לו כן וימרדו בו היום
אנו לאחר׳ ת״ל׳ והוא ומדרשו׳

ועוד מדרשו

וצלם אנפוהי אשתני׳ רא׳
ראות פניו שלמעלה הורע׳
הורעייר מילון נשתנה כמו
כן׳ ענו ואמר׳ לגוברי׳ לאתו׳
לאתונא׳ עוח ואמר להצית
הכבשן ולהמאו׳ חד שבעה
ריחזי למזייה׳ עד אחר דך׳
שבע פעמים ששיערוהו ד׳

עד כי הוסק הראוי לו יבעיר׳
יבעירוהו שבע פעמים טוהו׳
למזייה׳ להסיקו׳ ולגברין גברי
חילא די בחיליה׳ ולאנשים ד׳
גיבורי כח וחיל שבחילו׳ אמר
לכפתיו לשדרך מישך ועבד נגו׳
עת לאסור לחנניה מישאל
ועזריה׳ שהיו מתחזקים לעצ׳
לעצמו קשה מאד גיבורים הם
אלו ועוז לגיבורים שבחילו
לאסור אותם׳ גבריא אילך׳ הל׳
האנשים האלה׳ חנניה מישאל
ועזריה כפיתו בסרבליהון׳ בל׳
שקשרו בכנפי מעטפותם׳ פי׳
פשטהון וכרבלתהון׳ מיני מלב׳
מלבושי מלכות שהיה להם׳ וא׳
ואעפ״ שהיו יודעין לדון לפני
אותו רשע לדיני נפש לא שינו
את בגדיהם להשפיל מגדולתם׳

מכאן אמרו

רבותינו שיוו בשעת הסכנה
לא ישנה אדם מן הסדרה עד
שהוחזק בה׳ וכרבלתהון׳

בדברי הימים

יש לו דוגמא׳ דוד מכורבל במ׳
מעיל בוץ׳ וראין לנו אותו ד׳
והשלט לתוך כבשן אש טע׳
טערה׳ כל קבל דנו כל עוית
זה מאשר מצות המלך עזה׳
ואתון אזיא יתירא׳ והכבשן ד׳
הוסק מאד מאד׳ גובריא אילך׳
האנשים האלה אשר קשרו
חנניה מישאל ועזריה והשלי׳
והשליכם לכבשן׳ קטל המון׳
שביבו דנורא׳ הרג אותם כח
שביב האש׳ ומכפתן קשורין׳

מדרש אגדה

בשעה שהושלכו חנניה מי׳
מישאל ועזריה בתוך כבשן ה׳
האש אמר הק׳ ליחזקאל לך ומ׳
ומחיה מתים בבקעת דורא

כיון עיניות וטפחו לו על פניו
של אותו רשע· אמ׳ זה דין· ש׳
אמרו לו חבריהון אילן מישך ש׳
שדרך ועבד נגו ליחיה ויתייא
כשעמדו דין בבקעת דורין וכו׳

כראית בחלק

תווה וקם כהתבהלין· ע׳ דד
בבהלה· ענין ואמרין למלכא
ענים ואומרים למלך· יציבא
מלכין· אמת הדבר המלך· ש׳
שריין ומהלכין בגו נורא· ומ׳
ומתרין ומפוריהון והולכין ש׳
בתוך האש· וחבל לא איתי ש׳
בהון· וחבלה לא היה בהם· ור׳
ורויה דרביעיה דמי לבר אל׳
אלהין· ותוארו של רביעי דו׳
דומה למלאך שראיתי כשה׳
כשהייתי עם סנחריב כשנמ׳
כשנשרפו אוכלוסיו שנאמר ויצא
מלאך ה׳ ויך במחנה אשור·

ואמרו רבותינו

גבריאל שרפם תחת כבודם ש׳
מה של ותחת כבודו יקד וג׳ ש׳
אמ׳ כיון גבריאל הציל לחנניה
מישאל ועזריה והוא מלאך גדול
שהאש מכבה את האש· ת׳
ונבוכד נצר היה אחד מן הטפ׳
הטפסרים באוכלוסי סנחריב
וראה שם את המלאך ולכך
הכיר מיד מראהו ואמר ורויה
דרביעיה דומה לבר אלהין· ש׳
פוקו ואתו· צאו ובאו· ולא
אמ׳ להם עלו ובואו· שהרי הכב׳
הכבשן עמוק היה כמו כבשן ש׳
ששורפין בו את הסיד· ולא
למדנו שהיה קרקעית הכבשן ש׳
השווה לארץ שלא יצריכו ש׳
לעלות· וזהו נס בתוך נס· בא׳
באדין נפקין· ואעפ׳ שהבטיחן
על נס העשוי להם לא היו ראוים
לכם לאלה במלכות לעזות של
שלא ברשות· ומתכנשין אח׳

אחשדרפניא וג׳ ואבעה פו׳
שניתו למעלה בתוספת הר׳
הראשונה שלא טעו כיון ית׳
אדרגזריא גבריא והגבריא
התפתיא הם גבורי החיל ש׳
שהרגם שביב האש כשלי׳
כשליכם חנניה מישאל וע׳
ועזריה לאש· חזיין לגבריא
אילך· ראוים האנשים האלה
חנניה מישאל ועזריה· די לא
שלט נורא בגשמיהון· אשר
לא שלטה האש בגופם· גש׳
גשמיהון גופם· כך הוא

בלשון ארמי

ורבים יש בספר זה· ושער
ראשיהון לא איתחרך· וש׳
ושער ראשם לא נחרך· ברוש׳
ברושליר בלעז לא שינו· ומ׳
ומראיהם לא עדת כהון כה׳
לא פרח לתכם· ענה נבוכדנצ׳
ענה נבוכד נצר· די התרחי׳
די התרחיצו עלוהי· אשר בט׳
בטחו עליו· ומלת מלכא שניו·
ודבר המלך שינו שלא לקיי׳
לקיימו· ויהבו גשמיהון ומס׳
ומסרו את גופם· להן לאלההון
ולהי לאלהים שלהים ומנ׳ י
שים טעם· ואיתי שיאת ר׳
דבר· כלום· יושב חק· דיאמר
שלו· אשר יאמר ומשנה· כלום
שום דבר שטות של נבוי ש׳
הדמין יתעבד· איברים יעש׳
יעשה· כלו׳ יעתחוהו לאיברים
וביתיה נולי ישתוה· וביתו ל׳
לאשפה יושם· דיכל לשיזבה
כדנה· אשר יכול להציל כזאת
הצלה· הצלה והגדיל אותם·

אמרו רבותינו

באותה שעה שהציל הקב״ה
לחנניה מישאל ועזריה מא׳
מכבשן האש נתקבצו סבי׳
סביבם כל האומות עם רב אמ׳

אשר כחול על שפת הים· אמ׳
אמרו אלהיהם של אלו שע׳
עשה להם נס ומינם דמוין ש׳
לכך· מיד עמדו כולם והריקו ש׳
עליהם וטבעו ברוק· ואותו·

וזהו שנדרש

במגלה· אומה עמדי עולם
נטבעו ברוק· אלו הן חנניה
מישאל ועזריה· ואחר כנה של
מרים הנביאה· חנניה מישאל
ועזריה במשמעו· ואחר· כנ׳
כשעה שאחר משה לרדת
מן ההר נתקבצו ערב רב ש׳
שיצאו ממצרים בעת הג׳
הגאולה ובאו להם אצל אהרן
בנה של מרים· אמרו לו קום
עשה לנו אלהים שכבר את
משה· אמ׳ להם שכחתם כבר
את שעשה הקב״ה עמכם ש׳
במצרים וקרע לכם את הים
והעביר אתכם בתוכו כחרבה
ושיקע כל צריכם ונתן לכם ש׳
את ממונם· והמטיר לכם את
המן· ונתן לכם את התורה· ש׳
ופתח שבעה רקיעים ושמעת
אדעות להראותכם שאין אח׳
אלוה אחר זולתו לא בשמים
ממעל ולא בארץ מתחת· ול׳
ועוד לכם לא יהיה לך אלהים
אחרים· וכי יש אלוה גדול מ׳
מזה שאתם אומרים עשה ש׳
לנו אלהים· כששמעו כך הד׳
הריקו עליו כולם וטבעוהו ש׳
ברוק· ת׳ נבוכד נצ׳ וכל עממייא

זה טופס כתב ש׳

אגרת נבוכד נצר
המלך שואל לש׳
לשלום כל העמים
שפר קדמי להחויא· טוב לי
להגיד· שלה הוית בביתי· שא׳
שלו הייתי בביתי· וירחונ׳
ומיים עלי והפחידוני· ועד

יוחנן· עד יושר ביוחנן ר״ד
הוכיח לפני דניאל כשום יהודי׳
עטרה זרה של כבל כל שואה׳ ש״ב
טשיר· שם לשון חכמה הוא

בלשון ארמי׳׳

ומארת· ומארתי· וכל רז לית אנס
לך׳ כל סתר אין מונע ואין נכחד
ממך· רבוי אילנא גדל האילן ש״ב
והוחזק ותקף· ימטא לשמיא׳
היה מגיע לשמים· עפיה שפיר
ענפו נאה· ואנביה סגיא וכ׳
ופריו רב· ומזון לכולא ביה וכ׳
וכרי׳ ומזון לכל בריה היה בו וכ׳
תטלל· לשון צל· ידורון· לשון וכ׳
מחר· יתזין· לשון מזון· חזיה
הוית· ראיה הייתי· ואלו עיר
וקדיש· והנה מלאך שהוא ש״ב
ער וקדוש· קרי בחיל· צועק
בכח· גדו אילנא· קוצו האילן
וקצצו ענפיה· השירו והפילו וכ׳
ענפיו ובדרו אנביה והפיצו
פריו· תנד חיותא מן תחותוהי׳
ינדו החיות מתחתיו· ברם על׳
עיקר שרשוהי וג׳ אך עיקר
שרשיו הניחו· ובאסור די פרזל
ונחש׳ ובאסורי הברזל ונחשת
כלומר תנו רגליו בכבלי ברזל וכ׳
ונחשת· כשם שעושין לסוס
כשמשחין אותו במספר כך כבל
כלוהי בכבלים· בעשב השדה׳
כלומר שלא יזון אלא מעשב· יצטבע
יהא שרוי תמיד׳ לשון טבילה
חלקיה· חלקו שבעה עידנין ש׳
שבע שנים יחלפון עלוהי׳ יעב׳
יעברון עליו· גזירה זו קורא
אותה שאילה· ומאמר קדישין
על דבת· מה ומען דינדעון חי׳
חייא· אשר ידעון כל החיים ול׳
ולמאן די יצבה· למי שירצה פ׳
פשריה אמר· פתרונו אמור וכ׳
ואנת כהיל· ואתה יכול· אשתו׳
אשתומם שתק· ורעיונו יבה׳
מחשבותיו יבהלונה· שהוא

ירא לפתור החלום· מרי· אדוני׳

אמרו רבותינו

מרי חלמא לשנאך קרוש ש״ב
הוא תלה עינו להקב״ה אמ׳ ש״ב
חלום זה תקיים זה על שונאך
זה· ואם תאמר לנבוכד נצר
אמר והלא ישר׳ שונאיו הם ש״ב
ואפשר שיקללם· כך הוא

נדרש באגדה׳

לעדך לשנאך· מה ואמר לעריך
דומות על מרי ומלכין יושב
הגיעה על אותו המלך ולך
טרדין מן אנשא· ולך יטרדו
ומעם כבני אורחא· לך יטעמון ש״ב
ואתה יטבלון· ומרי אמר וג׳ ש״ב
ומשב אמרו בחלומך להניח
עיקר שרשוהי של אילן· והוא
הפתרון מלכותך לך קיימא׳
המלכות לך קיימת· שתשוב
לך מלכותך· וזה שתהיה נט׳
נטרד ומלכותך בשביל שה׳
שהשחתה דניאל כלפי ואעצה
ואמרת יועצה על מלכי עב
וג׳ לא דייך מלכותך שהורד
לך מורק אלא מגזרית אוג׳ לה׳
למלך ומעלה בשביל כך תהי׳
תהיה נטרד ומלכותך שיפילו
בורין לאו המלך כל שכן ומע׳
ומעלה ולא עוד שלא המלך
אלא תהיה נטרד ומבני אורח
וחרון במדבר מכבי וגזל לאו׳
ואכול העשבים וכו׳

כדאית באגדה׳

מן ותדע דשליטין שמיא׳
מאחר שתדע שהשלטון ש״ב
ומשלים בעולם להן מלכא׳
במאת יותה המלך שמע לע׳
לעצתי׳ וחטיך בצדקה פרוק
וחטאתך פרוק ומע עויך
ועויתך במחן ענין· ועונתך
פרוק בחנינת עניים הן תהוי

ארכא לשלותך׳ אולי תהיה על׳
שהות לשלוותך שלא תטרד
הרעה לטייר· ארכא רשלותך ש״ב
רישפיית בלשון לעז׳ ומה ראה
דניאל להשיאו עיצה טובה
לאותו רשע׳ אלא ראה את
ישראל עניים הולכין בגולה
ומחזרין על הפתחים והשיאו
עיצה לחננם· אולי עניים הללו
שהגלית ישראל הם פרנס׳ ש״ב
אולי תשהה ארוכה מלטרד כל
כך במהרה· וכן עשה פתח
אוצרותיו והיה מפרנס כל
שנים עשר חדש· בסוף ירחין
כל הפתרון הזה הגיע על נבוכ׳
נבוכד נצר· מהלך הוה· הולך
היה· הלא דא היא· שמע קול
העניים הצווחים על הפתחים
וצועקים· אמר מה קול ההמון ש״ב
הזה· אמרו לו עבדיו אילו הם
העניים שקבעת להם מזון פרנ׳
פרנסה· אמר הלא דא היא בבל
רבתא· ואילולי בכחותי אוצר׳
אוצרותיי לפרנסם והיכן אוכ׳
בונה כל הפלטין הללו· ומעתה
איני מפרנסם· עוד מלתא וכו׳

כך דרש רבי ר׳ תנחום בר אבא׳

עדת ומנך· ואמר טרדין לשון
גירושין· ומלתיו ספת הגרים
הגזירה כלתה אליו· מיה כי כל
כלתה אליו הרעה ומאות המלך
גשמיה· גופו· דישעריה כנ׳
כנשרין· שערו ככנפי נשרים׳
גדל על כל גופו· וטפרוהי
כציפרין· וצפורניו כצפור וכ׳
ולקצת יומיא· לקץ הימים של׳
שקבעו לו· לסוף שבע שנים׳
עיני לשמיא נטלית· עיני לש׳
לשמים נשאתי· ומנדעי עלי׳
יתוב· ודעתי עלי תחזור· ולעל׳
ולעליאה ברכית· ואת העליון ש״ב

ברמתי׳ כלין חשיכין׳ רבותל׳

רבותינו אמרו

הרי הירקנו דמאיו לא שויה
אבק הערוה בשמש׳ ומיעבה
ומיעביה עביד נחיל שמיא
וכיון עושה בעבין השמ׳
השמים׳ ולא אותו דמאחה כב׳
בידה׳ ולא יש אשר ימחה בי׳
בידו׳ ביתהימנו׳ באותו מקו׳ ולו׳
ולא יקר מלכות הדר׳ ולכבד מה׳
מלכותו הדרתי׳ ודי׳ ותמיד
פנ׳ ולו׳ הדברי׳ והדבקנו יבעון ד׳
ואותי מעני׳ ושרי׳ היו מבק׳
מבקשים ומפנים שישוב ד׳
התקנתי׳ הוכנתי׳ ורבו יתירא
יען הראשונה נתוספה לי׳׳

אמרו רבותינו

שרכב על ארי וקשר תנין בי׳
בידו׳ שנו רבותינו במדרש ד׳
האגדה יום תרועה לדעת מ׳
מקן שכרן של מצות ט״א
ודיוה ומאותו רשע נבוכד נצר
שלא עשה לכבוד הקב״ה אלא
מצוה אחת ונשתלם לו בכל
הכבוד הזה׳ וזה היתה אותה
המצוה שעשה אותו רשע׳
אמרו חכמים היה כותב אגרות
למלך סנחריב׳ מאחר חדה מה׳
סנחריב לפקוד בשלום חזקיהו
מלך יהודה קרא לסופרו נבוכ׳
נבוכד נצר אמרו לו עבריו המלך
רכב היום ואין אנו יודעין הה׳
היכן הוא׳ קרא לסופר אחר ל׳
לכתוב לו האגרת׳ וכתב בכל
אשר עמהם סנחריב ונתן האג׳
האגרת לשליח אחר להוליכו
לירושלם ועשה כן והלך לדרכו
בין כך ובין כך בא נבוכד נצר
הגידו לו שהמלך קרא אותו
לכתוב לו כתב אחר לחזקיהו
מלך יהודה וכתב אותו סימני
חבירו׳ שתק נבוכד נצר והלך

לאותו סימני חבירו ואמ׳ לו
מה כתבת באותה אגרת ש׳
ששיגר אדוני המלך לירושלם
אמ׳ לו שלום רבא לקרתא רבת׳
דירושלם שלום רבא לאלהא
רבא׳ אמ׳ ליה אלהיו רבא קרי
קריתו ליה וכתביתו ליה לבס׳
לבסוף׳ רץ אחר השליח והש׳
והשיבו ומחק שלום רבא לק׳
לקרתא דירושלם כדי שיהא
שלום לאלהא רבא כתוב בתחי׳
בתחילה׳ ובשביל אותן שלש
פסיעות שרץ אחר השליח
זכה למלכות ולא עוד אלא ד׳
שמלך על כל העולם כלו׳ ולא
עוד אלא שמלך אף של כל ד׳
החיות ועופות ועל כל בהמות
הארץ׳ שכל אותן שבע שנים
שנטרד ממלכותו היה מהלך
עם החיות ביערים וכשהיה
נועה היו טלים בזוים ומשת׳
ומשתחוים לו והיה אומ׳ ד׳
ומהם מזה שירעה והיו מד׳
מתיראים להקים ראשם ד׳
מפניו וכשנשתלמו אותן ש׳
שבע שנים שנגזרו עליו גג׳
גשה גיעיה אחת וכאו כל ח׳
חיות ושרצים לפניו אמ׳ להם
כבר הגיע זמני להיפטר מכם
והמליך עליהם ארי׳ אחר וג׳
ונתן לו כל ממשלתו בפניהם
כדי שיראו ממנו ויהיו מכו׳
מכורעים תחתיו כעבד לפנ׳
אדוני׳ ומאחר כך לקח ארי׳
אחר המובחר שבכולם וקשר
תנין בידו ורכב עליו וחזר למ׳
למלכותו׳ וכל הכבוד הזה נע׳
נעשה לו בשביל שרץ שלש
פסיעות לכבודו של הקב״ה
ונעשה מצות הרבה ונ״ד
ותורה בגדולות חפרים על
אחת כמה וכמה שיהיה ש׳
שכרו הרבה מאוד בעולם הז׳
הזה ובעולם הבא׳ הנ׳׳ וכ׳

מלשון האגדה׳

ומראותיה דין׳ דרכיו משפט׳
ודי׳ מהלכין בגוה׳ ואשר מהל׳
מהלכין בגוה יכול להשפיל׳
בשיער מלכיו׳ בנו היה מולך
אחר אויל מרודך שמלך תחת
נבוכד נצר׳ וגם הוא בנו של
נבוכד נצר׳ עבד לחם רב׳ עש׳
עשה סעודה גדולה׳ כהרבה
מקומות מצינו שכל הסעודה
נקראות על שם הלחם׳ מנו מ״ש
וישבו לאכול לחם׳ וכן ויבא
אהרן וכל זקני ישר׳ לאכל לחם׳
אף כאן עבד לחם רב׳ ופתרו׳
עשה סעודה גדולה׳ ויש אומ׳
בשביל שעיקר הסעודה הוא
הלחם נקראו על שמו׳ הנ׳

שנינו בספר יוסף בן גוריון

שלחם ביום אחד עם דריוש
וכורש ונגח המלחמה ולע׳
ולערב עשה משתה כמו ש׳
שנתנבא עליו ישעיה ערוך
השלחן צפה הצפית אכול
ושתה קומו השרים׳ וג׳ שכ׳
שכתוך המשתה חזרו אויבי׳
ונלחמו על העיר ולכדו׳ ולק׳
ולקחו אותו חמרים שתי כנגד
אלף׳ איש היה שותה יין׳ וגו׳
אומר בטעם חמרין אמר בטע׳
בטעמת היין שנשתכר בו להיו׳
להייתייה׳ להביא די הנפקו׳
אשר הועיוו לש׳ שגלותיה׳ ד׳
לשון מלכתיו לשון ארמי׳ ד׳
כמו והשגל יושבת אצלו׳ הנ׳
התיו׳ הביאו די הנפקו אשר
הועיוו נפקו מעבכון מצאו
מעבעות ירושלם מן השמים
לקבל נגרשתיו ואול המטרה
אשר לפני השולחן׳ והגידתו
במסכת מאיו יונ׳ הייו עשיה

עד שות של והב על גדיו על
פיר טוח המותל כיו כוכבי ג׳
גיר ומפעית והוין רווה לס
לפיר ויוהי שעהי גוויריו
נשתנו עליו ורעיונהי ורג׳
וחשבונהו וקיטריה הרעיה
משתריין יוור חלצו נתרו
שהיו ומעיו ותרוקנים ומחות
הירוה וחגרו נפתח וקטרי
חרצו קשרי ומכו משתריין
נפתחים וניתרין ווורכותיה
ברכו נקשו מקישות ורוחקו
ורוחקות כחיל ככח להעלה
למשפיין מרגמניו כמשפט
הפרתמים והממכיו רביר על
ענק והלתי במלכותיו שליש
במלכות יהי מושל כמוה בשל׳
כשליש המלכות עלין נכנסין
שגיון ומתבהל הרבה ומפחד
ומש תכשין נפחרין מלכתא
לקביל מילי וג׳ המלכה כלפי ה׳
ששמעו המלך והשריו לבית
המשתה נכנסה מיתי גבר
במלכותך יש יודע במלכותך
יושר רוח אלהים בו בחכמת
אלהים מלוכים הקיימים ה׳
הקיימו ומינהו שר על כולם ה׳
כל קביל וג׳ כלפי יושר רוח י׳
יתירה ודעת והשכל פותר
חלומות ומגיד חירות ומתיר
קשרי סיתום סתר נמצאות בו
בדניאל הן תיכול יום תוכל וג׳
ונבזביתך ודרונותך לאוד
לאוחרן הב׳ לאוחר תן רי הויו
עני יושר הויו חפין הוה וג׳
ומחי היה מחיין ומרים לג׳
לובכיה וכיושרים לכנו והג׳
להוריו להרשיע הנחת הורד
העריו ומינה הסירו וומט ה׳
כל קבל די כל דנו ידעת כל עני
כל שותה יושר כל וה ידעת
שידע לאובך והיה לך להיו
להיות ירחו מלפני המקום עם
שלח פיסיו דידיו נשתלח כה

של יד וכתביו דניו רשום ה׳
והמכתב היה כתוב ודנא
כתביו ודשום וזה המכתב ה׳
חקק מנו ותנו אלהיו כלומר
מנו והו פירושו מנו אלהיו
מלכותך והשלמה חשבקין
שנפסק לממשוך מלכות יוכל
יוכך ודעו ומינו שכבר
השלימה תקל תקילתיו במוזנים
במאזניים תקל והו פירושו ה׳
נשקלת במאזנים לפני ונמצ׳
ונמצאות חסר כל צדקה פרס
פרס פריסת מלכותך וג׳ כלומ׳
ופרסין ומשמע שני פרסין
היותר פריסת מלכותך נשמ׳
נשתברה מלכותך והשינ׳
שנתנה למדי

רגויל ומדוד כמון
שאמרו רבותי במסכת מגילה
ושתים שעברו לכשער הרי
ששים ושתים ועליו ומהן
ולמעלה והן דיוהון יוחש׳
יוחשדרפניא שיהו היוחש׳
היוחשדרפנים הללו נותנים
להם עצה לשלשת הסרכ׳
הסרכין ומלכיו לא להוי נז׳
נזק והמלך לא יהיה נפסד
בשום דבר מלכות המוטל על
עליהם לעשות דניאל דנא
דניאל זה מתנצח ומתגבר
מלכיו עשיית והמלך היה

חזק

ככר שנין שיתין ותרין לה
לומר מנה שעברו לומר לך
כיום שנכנס נבוכד נצר להי׳
להיכל עלר שטנו דריוש ה׳
מלכותו יכפה עד כמון ש׳
ששים ושתים דיוהו אד גלו
בימי יהויכין נשבע לכמש
יהויקים שהיו שמונה לנ׳
לנבוכד נצר נשתיירו לנב׳
לנבוכד נצר שלשים ושבע
שהרי ירמעים וחמש שנים
מלך ועשרין ותלת דיוויל

היה חושב בלבו להקימו על
כולו הוו בעיין עלין היו וג׳
מבקשין עלילה ומצאו לדנ׳
לדניאל שיוכלו להלשין עליו
ואמרין די לא נחשב וג׳ ואמרו
ביניהם לא נמצא לדניאל שו׳
שום עלילה להן השכחנא
עלוהי יוכל נמצא עליו עלילה
על ידי תורת אלהיו יום טס
לבקש מאות המלך שיגזור
שום גזירה להעבירו מתורת
מתורתו והוא לא יקיים מות

מצות המלך והרי עליה הכ'
הרגישו · וישישו · איתייעט'
איתייעטו · טעם · לקיימא
קיים ואסר · להחזיק בגזירת
המלך בכח · לפי שאחדש בכ'
בזות למלך ומורידה יותר
כבודה · ועדיך חיזוק · די יבעא
בעו · אשר יבקש שום בקשה ·
להן מינך · זולתי מאת המלך · כ'
לגוב אריותא · לבור אשר אר'
אריות המלך שם ·

ומדרש אגדה

ויאמרו · גוב אריותא הוא
המגדל אשר בנו דור הפלגה
ונפרץ קצת ממנו לתחתיתו
כדי שיכנסו בו · ובאמצע המג'
המגדל היו האריות וקורא
אותו גוב על שם שהוא עמו'
עמוק בארץ כדרך שחופרים
המגדלים שעל העירים כדי ש'
להשליך בהם האסורים שלא
יוכלו לצאת · כך היה עשוי אות'
אותו מגדל ושם היו האריות
נתונים כדי שלא יזיקו לבריות ·
גב · תרגומו של בור · תקים
איסריא · תעמיד חק זה · דלא
להשנייא · שלא להשנות · כדי
מדי ופרס דלא תעדיא · אשר
לא תעבר · כדי ידע · כאשר
ידע · וכוין פתיחן · בעליתיה ·
בעלייתו נגד ירושלם · לעד
בית המקדש · ואעפ' שחרב
כמה שאמר שלמה והתפללו כ'
דרך ארצם · ברך על ברכוהי ·
כרע על ברכיו · וזמנין תלתא ·
שלשה פעמים · ערבית שחרי'
שחרית ומנחה · כל קבל די ·
הוה עביד וג' · כל אשר היה
עושה לפני · מאחרי זאת · הת'
הרגישו · וששו ומצאו ע'
איסר מלכא · על ביטול איסר
המלך באו להלשין · יציבא
מילתא · אמת הדבר · לא שם
עליך טעם · לא נתן לבו ועצה
לחוש על גזירתך · כמו בשכ'
בשביל שאתה נותן לו כבו'
ביותר היה סבור שאם יחטא
כנגדך שלא תעשה לו ולאומה
אבל אין הדבר כן שכבר חטא
בטעמך ואינו כרוז במדינות
כי אשה איש ואשה אשר
יתפלל לשום אלוה בתוך ש'
שלשים יום זולתי למלך ישא'
ישליכוהו בגוב אריות ואין כ'
צוה למלך לחזור בדבריו · ש'
שאם תעבור על מה שלא תקי'
תקיים · מאמרך ימרדו כלם ·
בך ולא יהו חוששין עוד על'
עליך ולא על מאמרך יום כ'
תגזור עוד על גזירה עליהם ·

זהו מדרשו'

ופשוטו כמשמעו · כמו כמו'
בשעתה · ותתפלל תפלתו · כ'
כדי מאלהיו שויע · כאשר
שמע הדבר · שגזר · כאיש'
עלוהי · הרבה הרע בעיניו כ'
שהיה אוהבו יותר מדאי · כ'
וקשה עליו מיתתו · ועל דנ'
דניאל שם בל לשיזבותיה · כ'
ועל דניאל שם רעיוני לדחות
הדבר להצילו · ויאמר להם
יודע ומאמין לכם · בל יודע יו'
ידע דגזרתו · אך עינינו כ'
ידע פתרונו · ועד מעלי שמ'
שמשא · ועד בוא השמש
הואיל היה מתחיל להצילו · כ'
אבל כשהגיע זמן תפלתו · כ'
כרע על ברכיו והתפלל תפי'
ושוב לא היה לו פתחון פה
לזכותו · די אלהין יהקם · אשר
אשר המלך יגזור ויעמיד ·
לא לאומה לשנותו · והתירה
אבן · והובאת אבן אחת · ובכל
ארץ בבל אין אבן כי אם לבנ'
לבנים כמה שנ' הבה נלבנה
לבנים · לאמר שאין אבן בבב'
בבבל ולפי שעה הביאוה מא'
מארצם ומארץ ישראל ·

כדהוא באגדה'

ושומה על פום גובא והושמ'
והושמה על פי הבור · בעזק'
בעזקתיה · בטבעתיה · שלא
יזיזוה · וישליכו עליו אבנים ·
וכל כך שהיה בטוח שיעשה
לו נס ויציל · אמר בלבו חנניה
מישאל ועזריה ומפני עליון
על שם אלהיהם לכבשן האש
והצילם · כל שכן שיעשה אל'
לזה נס ויצילו ומפני האריות
שהרי אין הוא ומסר עצמו כ'
על שם אלהיו · לכך חתם הוא
האבן בטבעתו · דלא תשנה
צבו בדניאל · שלא ישתנה
רצון בדניאל · כמו שלא יעש'
יעשה לו היזק שלא ברצונו ·
ובת טות · ולן בתענית · ודחו'
ודחון · שלחן כלשון משנה ·

וכן פרשו דונש בן לברט במחב'

לא הכניסו לפניו שלחן לאכ'
ושינתיה נדת · ושנתו נדדה
בשפרפרא · כעלות השחר ·
והרבה יש תרגומו של יונ'
יונתן בן עוזיאל · יקום בנגה'
בנגהיו · עמד לאור הבקר · ולא
בשש שעות כשאר מלכים ·
ובאתבהלא לגובא דאריותא
אזל · ובבהלה לחפירת אריות
המלך הלך · חבלה לא עבדית ·
שום דבר מעוד ושקר לא ש'
עשיתי ·

ומדרשו

חבלא לא
עבדית · שום אדם לא הרגתי ·
שאיני חייב מיתה שבחנם
ומסרתני נפשי לאות ודם נקי
בקשו לשפוך · שגיא טאיב
עלוהי · הרבה הוטב בעיניו · ול'

ומדרשו

פניו טוביב עלוהי הדבר
טובות היתה עליו כששמע
שעדיין הוא חי לפי שהצער
שהצרה עוקרת כל גופו של
אדם ומביאתו לידי חולי [illegible]
כמו שכת' לעיל ובת שחת וגו'
שלו בתענית שבאות עליו [illegible]
חולי שאין היה יכול לאכול [illegible]
ועוד כת' ושינתיה נדת ומח'
ומחמת החולי שבא עליו נד'
נדדה שנתו ועיניו שכן [illegible]
דרך החולים ששנתם מתנד'
ומתנדדת ומהם אינו בשו'
בשורה טובה ומתרפאות כל
גופו של אדם וזהו שכתוב
כיון פניו טוביב עלוהי וגו'
כיון ששמע שהוא עדיין
חי באות עליו טובה הרבה
שנתרפאו כל גופו ומחמת
שמחה שהוא עדיין חי.

זהו מדרשו

ופשוטו כמשמעו ולדניאל
ואת דניאל עזה להעלות מן
הבור די הימין באלהיה [illegible]
אשר האמין באלהיו די [illegible]
ואכלו קורצוהי אשר הלשינו
עליו ואלו מתו לאריות וגו'
גופיו ואלו הגיעו לתחתית
הבור עד ששלטו בהן האריו'
האריות וכל עצמותיהם [illegible]
הדיקו די דירין בכל ארעא
אשר גרים בכל הארץ וכו'
ומלכות כורש שלא מלך
דריוש המדי אלא שנה אחת
ונהרג במלחמה כאשר

כתוב בספר
יוסף בן גוריון

והמליכו את כורש חתנו בת'
בתוך החיל [illegible]

כתב אור החלום כתב וראשי [illegible]
וראשי דברים אמר וגו'
והנה ארבע רוחות השמים [illegible]
עשבות [illegible] רוחות השמ'
מגיחות עם הים הגדול ומוע'
ומעורות [illegible] וארבע חיון
ארבע חיות שנין דא מן דא
משונות זו מזו קדמייתא כא'
כאריה וגפין די נשר [illegible]
כאריה ולה כנפי נשר [illegible]
מלכות בבל שמושלת במהרה
שעה. וכן ראה את
אותה ירמיה שכ' [illegible]
עלה אריה מסבכו
וגו' ואמר הנה כנשר
כנשר יראה וגו'
עד די מריטו גפה [illegible]
כנפיה [illegible] לאפלתה
לפי שכל מהו של נשר [illegible]
[illegible] כנפיו [illegible] כמה
לכנפי הנשר [illegible] ומתנשאת
מן ארעא נסתלקה מן [illegible]
הארץ [illegible] שהתבטל המלכו'
המלכות ולבב אנש לשון [illegible]
חלשות [illegible]
[illegible]
אחרת תנינה שעלה [illegible]
שניה מן הים דמיא לדוב
זה [illegible] מלכות פרס שהמלך
שהמלך אחרי בבל [illegible]
ושולטן כרוב [illegible] כשר
כרוב [illegible] כרוב [illegible]
להם [illegible] כרוב דמיין לדב
כת' כמו [illegible] של דוב
[illegible] נקראות מלכות פרס
פרס [illegible]
[illegible] הקימות
ועד אחר [illegible] כשתפס
כשתפס מלכות בכל [illegible]
[illegible] פרס שנה [illegible]
שהמלך [illegible] עליהן
בפומה ושלש עלעין בפמה

רבותינו פרשו

שלש מדינות [illegible] היו וגו'
ומדינות בה ומשלימות עמה
מצרים [illegible] ומצרים [illegible]
[illegible] כפומה בין
שיניה מצרים חוץ לשעם [illegible]
מצרים [illegible] ואמר [illegible]
תלת עלעין הם שלשה מלכ'
שעמדו לפרס ואלו הן כורש
אחשורוש ודריוש שבנה הב'
הבית כשר שניו כשר הרבה
ארבע גפין וארבע רישין הם
ארבעה מלכין שחלק להם [illegible]
אלכסנדרוס מוקדון [illegible]
את מלכותו כמו

שכתוב בספר
יוסף בן גוריון

שהחיה השלישית היא מלכ'
מלכות יון וקוראה [illegible] על שם
שהיתה גוזרת גזרות על ישר'
[illegible] ומשונות זו מזו [illegible]
ושולטן יהיב לה [illegible]
[illegible] לה [illegible] לילה בליליא
[illegible] כרזל לה ומדקה
מדיקה ושוחקת הדק [illegible]
[illegible] וקרנין עשר
עשר קרנות [illegible] לו [illegible]
[illegible] עשרה [illegible]
[illegible] לו [illegible] קודם לאספ'
לאספסיינוס שהחריב הבית
[illegible] לשון הנה [illegible]
[illegible] דברי גאוה
זה טיטוס הרשע שהחריב
[illegible]
[illegible]
[illegible] לישב למשפט [illegible]
[illegible] לצדיקים לישראל
ועתיק יומין [illegible]
במשפט על המלכות [illegible]
שלפניה שהכעיסו לפניו [illegible]
והכעיסו לפניו [illegible]
[illegible] ישראל ושער ראש'
רישיה כעמר נקי [illegible]

עמו מלכות שיש לאומות
לפניו ומשלם להם כל שכרם
בעולם הזה כדי לאובדם מן ה׳
העולם הבא כמה דאת אמר
ומשלם לשנאיו אל פניו וג׳

ויקרא רבא׳

דניאל של אש׳ עד דליק אש
בוערה נגיד ונפק׳ מאשר ואומ׳
ואלפי אלפין ישמשוניה׳ לעתיק
יומין דיניה יתיב המשפט
נתיישב לפניו׳ וספרין פתיחי
פתיחין׳ נפתחו שערי הדעות
והעברות שעשו׳ מן קל מליא
מן קול דברים הגבוהות שה׳
שהקרן מדברת עליהם חוותו
של עתיק יומין עד דקטילת
חיותא והובד גשמיה׳ יוכר
גופה׳ ליקידת אשא׳ לאוכלת
אש׳

ומדרשו

הזה
אשו של יעקב כמה דאת א׳
אומר והיה בית יעקב אש׳ ה׳
ושאר חיותא העדיו שלטנ׳
שלטנו׳ ולשאר המלכיות
הסירו מן השמים את ממש׳
וממשלתן׳ וארכה בחיין יהיבת
אתיהיבו להון׳ ומן נתן ה׳
להם בחיים עד זמן ומועד של
מלחמת גוג ומגוג׳ ארכא
האתנה׳ ובלשון לעז רשפייט׳
כבר אנש אתי׳ והוא מלך
המשיח׳ ועד עתיק יומין ה׳
שהוא יושב במשפט מן ה׳
האומות׳ מטיה הגיע׳ וליה
יהיב שלטן׳ ומלכו בן אדם
ניתן ממשל׳ האומות דמה
בחיות וישראל בבן אדם על
שם שהם עניתנין ותמימין
וחלשין׳ די לא יעדי׳ אשר
לא יעבור׳ ואתכרית רו״
רוחי׳ לשון כי יכרת׳

ולשון ארמי

ועפרי שאין בו מום טפחה
ומתוך עורך כריתה׳ פי׳ דני׳
פי׳ ושקיבלו בלשון לע׳ בגו
נדנה׳ כתוך תיקה׳ נרתיק שלו
כלומ׳ נבהלה רוחו בתוך הגוף
בין החלום הזה׳ קרבית על
חד מן קאמיא׳ קרבתי אצל אחד
מן העומדים שם לפני העתיק
יומין׳ ויציבא אבעי מיניה
והאמת שאלתי ממנו׳ ארבע
מלכין׳ ארבע מלכיות׳ ויקבלון
מלכותא קדישי עליונין׳ יק׳
יקבלו ישר׳ שיטלו המלכות
ואודות שהיא רביעית׳ אדין
צבית ליציבא׳ אז חפצתי לע׳
לעמוד על האמת מן החיה
הרביעית׳ דהות שניא מן ה׳
כלהון׳ אשר היתה משונה
מכלם בצורה יתירה׳ ונפלו
מן קדמיהין תלת׳ ונפלו ומפנ׳
ומפניה שלש מן הראשונות
וקרניא דיכן ועיינין לה׳ והק׳
והקרן אשר כזאת ועינים
לה׳ ככתוב ומעלה׳ חזי הוית
בחלומי הראשון שסיפרתי
למעלה׳ עם קדישין׳ עם יש׳
ישר׳ ודינא יהיב לקדישי על׳
עליונים׳ ונקמה נתן להם וכו׳
ומנה׳ כן אמר׳ כן ענה המ׳
המלאך המפתר לי החלום׳ וכו׳
וקרניא׳ הקרנים עשר אשר
ראית לה׳ זה פתרון׳ מינה
מלכות׳ ממנה המלכות׳ וכו׳
ואוחרן יקום אחריהון׳ והא׳
והאחרון יקום אחריהם׳ ה׳
הוא טיטוס׳ לצד עליא׳
כלפי מעלה׳ ולקדישי עליונ׳
עליונים יבלה׳ לישראל יש׳
ישחית ויציק׳ ויסבר להשנ׳
להשנות זמנין ודת׳ ודמיה
בלבו להעבירם על כל המועד
המועדים ודתיהם׳ עד עדן
עדנין ופלג עדנין׳ עד קץ
סתום הוא זה של דניאל

סתום וחתום הדברים והחתום׳

אמ׳ ר׳ ישמע׳

אני נתתי לבי לדרוש ולחקור
בחכמה ולחשב מועדים ומאו
ומאמנים ושנים וקיצים ועידן׳
עידנים ומועד מועדים ונל׳
ונתתי את פני לקדוש עליון
בתפילה ובתחנונים ובצום וג׳
ובשק ובאפר וכן הייתי וה׳
מתפלל ואומר יי׳ אלהים ע׳
עבדות אלהי ישראל עד מתי
אתה זונח תפלת עבדיך׳
לעג וקלס בין העמים כל מאז
ומאתו אלעגו לנו ומדברי יה׳
יאמרו הם עם יי׳ ואיה היכלם
ואיה השליכם ומעל פניו על
גודל עונם ועונש חטאותם
הנה היו תועבה וגעלם וה׳
והרחיקם מעל פניו ואיתו ע׳
עתיד לשובבם עד׳ אמ׳ר
ישמעאל כך סח לי יה יי׳ ה׳
אלהי ישר׳ ידידי ישמעאל
תדע לך שלא נתתי לכל האומ׳
האומות לשעבד בישר׳ ולא
לא אמר בעולם הזה על ידי
שעזבוני והשחיתו לאלהים
אחרים והעבירו צלם בביתי
ורחקו את שכינתי ממני ה׳
אשר נשבעתי לשכן את ע׳
שמי לעולם והכעיסוני והמ׳
והמירו כי היה ומלכיהם וש׳
ושריהם כהניהם ונביאיהם׳
והיו שבע מאות שנה חלוקין
מעלי ונשבעתי שלא אכנ׳
אכניעם תחת פרזלא וחספו
ושריהם יהרגו ומלכיהם יגל׳
ישחיתו בחוריהם ישבאו וכו׳
ועולליהם ירטשו ועל זקניהם
יכבידו עולם ויגזרו עליהם
עד שהם מקיים בעוונם וכו׳
ובעון אבותיהם אז שהן ע׳
שבין אלי אז שהקץ ומתאו
שכך שלחתי אליהם ביד ע׳

עברי הנביאים שאני עתיד
לפקוד עליהם את ידי הבעל'
הבעלים אשר הקטירו להם
וכשם שהכעיסוני שמנים
מאות שנה כך אני עתיד
להכעיסם ולהקציפם בגוי נבל
ובגוי אשר לא חלקתי לו מן
מלכות כיון שהעליתי גזרות
גדולות על כל העמים יען וב
וביען. אמ' ר' ישמעאל כשה
כששמעתי יען וביען רפו :
ידיי ונפלתי ולא קמתי על
פניי ונבעתי וכח לא היה בי
לא לדבר ולא לעמוד. מיד נע
נענה לי מטטרון שר הפנים
ואמ' לי ידידי קום ועמוד ואח
ואחוז את מתניך והבן והשג
והשכיל בדברים אשר ידבר
אליך ושמעתי קול אומר אל
מבין שני הכרובים ואומר יד
ידידי ישמעאל אל תירא שא
שאין אני פורע מהם מידה
במידה שאני יודע שאין בה
בהם כח לעמוד אלא שאני
עושה למען שמי ואני נותן
מחלוקת בין האומות ומיתה
גדולה בין אדום ובין ישמע'
ישמעאל כדי שיתגרו אלו
באלו ולא יכלו את עמי ישר'
ישראל. אמ' ר' ישמעאל כש
ישבתי והייתי מחשב בחש
בחשבון שניתן לי במעט רג
ראשונה וחישבתי ובאתי עד
שבעים שנה ואחרי חמשים
ושתים ולא מאה ושמונים
ולאחרונה לא עלה לי חשבון :
עד שעוררתי באותה תפילה
ובאותה תענית שהתפללתי
בראשונה אותם ימים. מיד
שמעתי בת קול אומרה ואומ'
ואומרת ידידי ישמעאל תם
הדעת שאנו אשר עושין :
תשובה מיד נגאלין שכן הב
התורתי לישועה בשובה ונ'

ונחת תושעון הישכרתי
דבר כלפי הדיבר ואמרתי ש
זה קץ מלכות הרשעת הב
הזאת ואימי יכול להתגלות.
שמעתי בת קול אומרה ואו
ואומרת ידידי ישמעאל לא
לקץ מלאות בנין בית אלהי
פרס שבע מאות שנה וג
יתמו הכל ומעל פני כל הארץ
יתמו והוא מוריק העוברת
כשם שעמדו שבע מאות
שנה ועבדו לבעליהם אומ'
אומנם אני אנקשם בד
יסורים שבע מאות שנה וכ
ואין להם מושיע לא כהן מל
מורה לא נביא ולא מלך ולא
נגיד ולא שר עד שהן חוזרין
ושבין בתשובה ובתפילה וב
ובתחנונים והם מבקשים אל
את פניי וגם אומרו להם וכ'
והשיבותם אל יורדותם. הב
השבתי דבר כלפי הדיבור ול
ואמרתי יום אחד ששון הב
תשובה אחד בגוים לעולם.
אני מעמיד עליהם מלך ש
שיהו גזרותיו קשות ומא'
ומאון ועל כרחן שלא כטוב
בטובתן הן שבים אלי והוא
מלך עד עולם ומכין חירות
ומלין לצד עליה יהלל ול
ולקדישי עליונים יבלה ויסבר
להשניא זימנין ודת ויתיהבון
בידיה עד עידן עידנין ופלג
עידן. אמ' ר' ישמעאל אני
הייתי מחשב בחשבון לבא
שבעים שנה ואחרי חמשים
ושתים ולא מאה ושמונים
ולאחרונה בעניין שנ' למלאות
לחורבן הבית השיני שבע :
מאות שנה ובקרתי בספרים
שכתב דניאל וחתם ומצא
ומצאתי שכתוב שבע מאות
שנה נחתך ונגזר על עירך
ועל עיר קודש ובמלואתם יש

יכלו ומתום פושעים ויתמו
חטאים ויכופר עון עם וע
מעט ויביאו צדק עולמים
את משיח שהוא ספון וחת
וחתום לכל הנביאים ומושח
את קדש הקדשים ובמדר
שפירש שבועים שבעים
נחתך על עירך ועל עיר קד
קדשך ואלו שבועים שבע
שבעים הוא לשבע מאות
שנה הן. וכשהם כלים הן כל'
כלין לעת ערב. מיד האורה
בין שנ' והיה לעת ערב יהיה
אור.

זהו מדרש'

ואמ'
ומה עיקר פורות הגאולה
כמו שיאמר ומעלה עד עד
עדן ופלג עדן ומאי הקץ
והמשכיל יבין ודרשו הד'
הראשונים איש איש לפי ש
דעתו וכלן הקיצים :
ויש לנו לפותרו
עוד כאשר ראה
ראיתי כתוב בשם
רב סעדיה גאון
הן אלף ושלש מאות ושלש
ושלשים וחמשה שנים הב
האמור בספר הזה אשרי ה
המחכה ויגיע לימים ופיר'
ופירוש המועד עד עת שני
עתים וחצי עת ואומר שהן
ארבע מאות ושמונים ומ
מיום עולתם ומעריב עד
שנבנה הבית. וארבע מאות
ועשר הוא בית ראשון. הרי
שמונה מאות ותשעים וכ
ועוד חצי העת הזה ארבע
מאות וארבעים וחמשה.
הרי אלף ושלש מאות ושל
ושלשים וחמשה. את אלה
חשוב מעת הוסר התמיד
עד שוב זבח התמיד אל מ
מקומו. והוא הוסר שש מ
שנים לפני החורבן ויש ק'

קצת ראיה בספר זה׳ ועוד
יש מביאין ראיה להשכין ז
זה ויאמר הספר יוסף פני׳ ז
הספר יוסיפון בנבוזרדאן אל
אלו ושלה׳ ורבינו יעקב׳ זה
והדין יתישב לפני המקום׳ ז
ושלטנו יהעדון׳ וממשלתו
של אותו מלכות יסירו מן ז
השמים׳ וישתמעון יהון נש׳
נשמעין למצוה לעשותה׳
עד כה׳ עד כאן׳ שגייא רעיו׳
רעיוני יבהלונני׳ הרבה מה
מחשבותי מבהילות אותי׳
בלבי נטרת׳ בלבי שמרתי׳
אחרי הראיה אלי בתחלה
על אובל אולי על ...
נהר ששמו אולי ...
ולו קרנים׳ ...
ופרס׳ האחת גבוהה מן הש
השנית׳ רמז למלכות פרס
שגדולה ממלכות מדי׳ שאל
שמלכות מדי לא היתה אלא
שנה אחת שנאמר ויהי בשנת
אחת למלכות דריוש המדי׳

ובסדר עולם

שנינו לא מעט שנה לאחרי
כסתכים אלא זו מלבר׳ והגב׳
והגבוהה עולה באחרונה׳
רמז הוא שתקרום מלכות
מדי למלכות פרס׳ הייתי
מכו׳ הייתי מסתכל׳ ... צפיר
שעיר׳ ואין נוגע בארץ רוא׳
רואה הוא לארץ בארץ׳ קרן
חזות׳ קרן׳ גדולה למראות
עין׳ ויתמרמר אליו וילחם
אליו׳ והוא לשון טעם מרי׳
חזות ארבע׳ מראה ארבע׳
קרנים׳ ותגדל יתר׳ ותגדל
מאוד׳ אל הנגב ואל המזר׳ ז
הוא ארץ ישר׳ שנקראת
נחלת צבי תפארת גוים׳ על
צבא השמים׳ הם ישראל
שנמשלו בכוכבים׳ הוא בית

המקדש שהוא ביתו של
הקב״ה׳ שר צבא׳ לפני הק׳
היה׳ וממנו הורם התמיד
ועל ידי גדודיו וחילותיו ז
ששלח ביטל התמיד׳ זה הוא
אנטיוכס מלך יון הרשע ש
שגזר שמד על ישראל וכל
גזירות קשות׳ כמו שכת׳

בספר יוסף הכהן בן גוריון׳

ובן יסר הבבלי כי״
ביסורו של חנוכה
ביטל עיר מהעל
קרבן תמיד מועל׳
וצבא תנתן על התמיד בפש
בפשע׳ וזהו מועד מתן להיו
להיות התמיד מסולק לשבי
לפשע שומם הוא עד׳ כמו׳
שתהיה עד נתנה לירושלם
תחזרת התמיד וכן היא קרו׳
קרויה בספרו הי׳ כמה ויקו׳
מקומות׳ שנ׳ עד מתי החז
החזון התמיד והפשע׳ ויו
ויאמר ומעת הוסר התמיד
ולתת שקוץ שומם׳ וצבא׳
ומן׳ כמו הוא צבא לאויש׳
ותשלך אמת ארצה׳ תורת
אמת השפילה׳ אחד קדוש
אחד מן המלאכים׳

ומדרש

אחד קדוש היה שמו וכו׳
ויאמר אותו מלאך לפלמוני
הרי תיבה זו כשתי תיבות
לפלוני אלמוני׳ ויונתן תרגמו
בספר שמואל כסי וטמיר׳
פלוני׳ כמו כי יפלא ממך דבר
אלמוני׳ מלי׳ שם׳ שלא פי׳
פירש לי מה שמו ומי הוא׳
לפלמוני המדבר׳ למלאך
שהוא מדבר וגוזר גזרת ע׳
צבא המועד הנתון על הת׳

התמיד בפשע׳ עד מתי ז
החזון הזה יעשר על התמ׳
התמיד להיותו מסולק׳ וה״
והפשע השומם יהי נתן
תחתיו׳ פשע שומם׳ היא
ע״ז שהיא יוצן דומם׳ שומם
לשון אלם ומשותק כמו אל
ישתומם כשעה אחד׳ ויש
ויושב שבעת הימים׳ משמ׳
משמים בתוכה׳ כמו ניחם׳
עת קדש וצבא מרמס׳ לתת
את מכון המקדש ואת עם
צבא השמים אשר הפיל
לארץ ותרמס רגליו׳ כמו ע״
שכת׳ לתעלה ותפל ארצה
מן הצבא ומן הכוכבים וגו׳
וקדש וצבא׳ אין יתירה׳ כמו
און של אויה וענה׳ נרדם וה״
ורכב וסוס׳ וכולה הרבה
במקרא אוה׳ מלשון בני אדם
יש שמדברים כן׳ עד ערב
בקר אלפים ושלש מאות׳

ראיתי פתר ז

בשם רב סעדיה גא׳
גאון וכבר עבר׳ וא׳
ובטוחים אנו כי ד׳
דבר אלהינו יקום
לעולם ולא יפר׳
ויאמר אלי כי הערב הבוקר
כמו גימטריא הוא׳ ויש פער
לדבר משני טעמים׳ האחד
שיש חשבון זה מכוון עם
חשבון אחר שבסוף הספר
והשיני שזה׳ גבריאל לדניאל
למטה בעניין׳ ומראה הע׳
הערב והבקר אשר נאמר
אמת הוא׳ והחזות נעשות
לסתום ולחתום הדבר׳ ויא׳ לו
גלה בלשון סתום וחתום׳ ז
ויונתן נחל להבטחת מלכ׳
מלכינו קץ אחר קץ׳ ומעבר
קץ הדורש תרע כי טעה
במדרשו והביא אחרין יתר

ודרוש ריך יוחרת׳ ׃

ריש לפתור

ערב בקר גימטריין שלהם
חמש מאות ושבעים וארבע׳
וצדק קדש יספר עון ישרא׳
לבטל גזרות וחרפן וחורבן ׃
והוא גלו גלות שלישה ראשונ׳
עד יגאלו ויושע תשועת
עולמים במלך המשיח וחש׳
וחשבון זה לסוף אלף ומאת׳
ומאתים ותשעים ואחד ש׳
שהוסר התמיד כדאמרת ש׳
שקוץ שומם ימים אלף ומאת׳
ומאתים יהיו ותשעים יהיו ׃
ואז שיבוא מלך המשיח ויפ׳
ויסיר שקוץ השומם והתמיד
הוסר שש שנים לפני חורבן
בית שיני והועמד צלם בהיכ׳

כמו ששנינו
במסכ׳ תענית׳

ושש שנים שכתבתי אין ׃
בידי ראיה מפורשת אך יש
ראיה ששמע שלא ליבטל
התמיד לפני החורבן שנ׳
עליו דניאל על טיטוס וחי׳
השטע שלפני החורבן יבטל
יבטלו הקרבנות׳ וכן מפורש
למטה בעניין׳

נחזור על הראשונה׳

מעד מנין החשבון ערב ב׳
בקר אלפים ושלש מאות ואו׳
ואות דרת ישר׳ למצרים והיו
להיות כלה לסוף אלף ואין לו
אם שהוסר התמיד׳ ומאתים
ועשר היו במצרים׳ וארבע מא׳
מאות ושמונים ואחת עד
עד בנין הבית׳ וארבע מאות
ועשר היה הבית׳ וגלות בבל
שבעים׳ וארבע מאות ועשר׳
ועשרים בית שיני׳ תן עליהם
אלף ומאתים ותשעים של
קץ היאין הרי אלפים ושמ׳
ושמונה מאות ושמונים עד
והן שש שנים שהוסר הת׳
התמיד לפני החורבן שלא
מנה הכתוב אלף ורצ״ן אלף ומ׳
ומאת׳ הוסר התמיד הרי לך
מנין ערב בקר ואלפים ושלש
ושלש מאות׳ עוד עסק בחש׳
בחשבון אשרי המחכה ויגיע
לימים אלף׳ ארבעים וחמש מ׳
שנה יתירים על אלף רצ״ן ויש
לומר שלחשבון הראשון יב׳
יבוא מלך המשיח ויחזור ויתכ׳
ויתכסה ויהן אותן ארבעים
וחמש שנים׳

גר׳ אלעזר קליר ז״ל
יסד ביסוד שיריו
ויתכסה מהם לג
שבועים ששה״

מה׳ ויש לומר השלש שנים
שליו בזו לכל שטע אין מ״ה
מנה׳ לאחר וכן מצאתי
כן במדרש רות שעתיד
מלך המשיח להתכסות
ארבעים וחמש שנים לא׳
לאחר שיגלה ומביא ראיה
כן המקראות הללו׳ ומבק׳
ומבקשה במה׳ הייתי מתאוו׳
מתאווה שיבינוהו לי אן השנ׳
השמים׳ בין אולי׳ בתוך העם
ויקרא היודע׳ ויאמר למלאך
אחר׳ גבריאל הבן ללו את
המראה׳ פרש לזה את החזון
כי לעת קץ ימים רבים והיה
החזון הזה׳ גרמתי לשון יו׳
יוונות וסמוכן׳ ופנגונטין ׃
כלמר׳ על עמדי׳ על מעמד
רגלי׳ כי למועד קץ כי הוא
למו קץ ימים רבים׳ ומלכי ׃
מדי ופרס׳ שני קרנים אין ש׳
שתי אמות ומלכות׳ כמו ש׳
שפירשתי למעלה׳ המלך ה׳
הראשון הוא אלכסנדרוס
מוקדון שהרג את דריוש בן
יוסתר׳ כמו שמצינו בספר
יוסף הכהן׳ והנשברת אשר
ראית ששברה ותעמודנה
ארבע תחתיה כמו שנת׳ כמ׳
במספר החלום׳ ארבע מלכות
אשר תעמדנה מאותו גוי ׃
שחילק אלכסנדרוס מוקדון
מלכותו לארבעה ילדים׳ וי׳

יוסף הכהן

קריום בספרו ארבעה ראשי
נער׳ ולא בני המלך היו ולא
בכחו׳ ולא יהיו האחרונים כמ׳
בכח המלך הראשון׳ כי חלש׳
חלשים מאנו יהיו׳ ובאחרי׳
ובאחרית מלכות אין בהתם
הפשעים׳ כהגיע מאן שלו ׃
רשעי ישר׳ שנבית שיני יע׳
יעמוד מלך עז פנים׳ הוא
טיטוס׳ ועינם בחו ולא בגב׳
בגבורה׳ כי אם בחלקלקות׳
כמו שמפורש בגוף הספר׳
ונפלאות ישחית׳ ובהפלא
ופלא ישחית׳ מאות׳ והצליח
ועשה חפצו והשחית עצו׳
עצומים׳ מאות רבות׳ ועם
קדושים׳ ישר׳ עד שלו והצ׳
והצליח מרמה בידו׳ ועל ידי
שהוא משכיל בכל ומצליח
יחזיק מרמה בידו׳ ובלבבו ׃
יתגאה ובשלוה ישחית רבים
במרמה׳ ובחלק ישחית רבים
היושבים אתו בברית ושלום׳
ועל שר שרים יעמוד׳ ובלפי
מעלה יעיה דברים׳ זה פירוש
החלום הכת׳ למעלה׳ ועד שר
צבא גדול׳ ובאפס יד ישבר׳
ובאין כח ישבר׳ על ידי אנטש

חלש שבבריות שנכנס בחומו׳

כמו ששנינו

במסכת גטין׳׳

ומראה הערב והבקר נאמר
לו בחלום ׳ומראת הערב ׳סתום
החזון ׳אל הפרשהו ופתח׳
ופתחהו בלבך כי לימים רבים׳
נהייתי ׳לשון הוה ושבר׳ . כל׳
כלומר נשברתי על הפורע׳
הפור ענות הזה ונרכיתי ׳ ז
את מלאכת המלך ׳ שהייתי
ממונה על פקודת וממשלות
מלכות בלשצר שמיתתו נב׳
נבוכד נצר אביו כמו שכתוב
בתחילת הספר ׳ והשליטיה
על כל מדינת בבל ׳ וישתומם
על המראות ׳ ואתבהל על הח׳
החזון ׳ ואין מבין שיודע מש׳
משתומם ׳ שהייתי מתחזק
לפני השרים בן אחשורוש ׳
לא אחשורוש שהיה מימי
המן׳ כי זה מלך פרס היה׳ וז׳
וזהו דריוש המדי שמלך על
מלכות כשדים כשנהרג בל׳
בלשצר כמו שלמעלה ודריו׳
ודריוש מדיא קבל מלכותו׳
בינותי בספרים וגו׳ נסתכלתי
בחשבונות מספר השנים׳ ז
היה סבר של זה שנבא ירמ׳
ירמיה לפי מלאות לבבל שבעי׳
שנה יפקד אתכם׳ ראיתי כמ׳
שהפקידה הזאת היא בבנין ז
הבית׳ ושבעים שנה כלים
לשנה אחת לדריוש המדי׳ ז
ומשפטה ידבבל על ישראל
שכבש נבוכד נצר את יהוי׳
יהויקים להיות לו עבד׳ וה׳
והיא היתה שנה שניה למל׳
למלכות נבוכד נצר׳ ראשו׳ ור׳
שנה ראשונה כבש נינוה׳
שניה כבש יהויקים׳ ענ׳
וחשוב ויראוהו שנה ערכין

ותמיעום מה שאמרתי׳

ואת במשנת

סדר עולם מ׳

נמצאו החשבון הזה׳ וש׳
ושמע שם בשנת זאת בל׳
בלשצר הרי שבעים מיום
שמלך נבוכד נצר חסר א׳
אחת׳ מיום שכבש יהויקים
ועוד שנה אחת לבבל׳ שמד
דריוש המדי והשלימה׳ וז׳
וכדאמרי ביוין הגדולה ע׳
עדיין מחשבתו לא הכל׳
הבינותי ונתתי לבי לספירת
החשבון וידעתי שלא היה
לו לאמת לכיבוש יהויקים
אלא לחורבות ירושלם כש׳
כשימלאו שבעים שנה ל׳
לבבל לגלות צדקיהו שאז ז
חרבה ירושלם׳ ועוד יש שמ׳
שמונה עשרה שנים לבא׳
שהגלות הזאת היתה בשמ׳
בשמונה עשרה לכיבוש יהו׳
יהויקים׳ כמו ששנינו בס׳
בסדר עולם גלו בשבע גלו ז
בשמונה גלו בשמונה עש׳
עשרה׳ גלו בתשע עשרה׳ ז

ופרשוהו רבות

במסכת מגילה׳

גלו בשבע גלות יכניה לכי׳
לכיבוש יהויקים׳ שהיא
שמונה למלכות נבוכד נצר׳
גלו בשניה בשמונה עשרה
לנבוכד נצר׳ והוא מלך יו׳
ארבעים וחמש שנים׳ נמ׳
נשתיירו משנותיו עשרים
ושבע שנים׳ ואויל מרודך
מלך עשרים ושלש שנים׳
ונאמר היא כדאמרינן בגמ׳
במסכת מגלה׳ הרי ארבעים
ותשע בן נבוכד נצר לבבל

אויל מרודך׳ ושנה מקוטע׳
מקוטעת כמו זה לכן׳ שנכנ׳
שבשנה שאת היוב מלך בל׳
הכן הרי ארבעים ושמונה׳
בלשצר מלך אחרון שלש ש׳
שנים שנאמר לעיל בשנת
שלוש למלך בלשצר׳ ולא מנ׳
מניע לו בכתובים יותר׳ ודר׳
ודריוש המדי מלך שנה אח׳
אחת ולא יותר׳ הרי חמשים
ושתים נשתיירו שמונה׳
עשרה מלכן ועד השלמת
שבעים שנה שהיתה בשנת
שתים לדריוש בן אסתר ש׳
שנבנה הבית של בעזרא וש׳
מודין בטילת עבידת בית
אלהינו דבירושלם והות בט׳
בטילת עד שנת תרתין למ׳
למלכות דריוש מלך פרס׳ וכ׳
וכיצד תמצא שמונה עשרה
שנה מדריוש המדי׳ שהרי
כת׳ ואתה בשנת שלש לכ׳
לכורש מלך פרס׳

ובסדר עולם

אמרינן שלא מלך יותר׳ וכ׳
ואחשורוש מלך ארבע עש׳
עשרה שנה כמפורש בסדר
עולם ומקראי׳ בטילת עבידת
אלהינו עד שנת תרתין לדרי׳
לדריוש מלך פרס בן אסתר׳
הושלמו השמונה עשרה׳
שחסרו מחורבן של גלות צד׳
צדקיהו והושלמו שנה שב׳
שבעים שנה של גלות בבל׳
וכשניה של דריוש בן אסתר
נבנה׳ ויאמרה על המיארה׳
עמי׳ האל הגדול והנורא׳ ולא
איל גבור׳ מלאים ומשתנטי
כמו׳ איה גבורותיו׳ הלכו
ופור ממילותיך׳ טולש בלש׳
לך ייי הצדקה׳ כלומר ומשפט׳
ופורענות שהביאות עלינו ה׳
לצדק את הדין והצדק עיר

ולנו הבושת: כדי׳ אנו ראויים
היום. לי״י אלהינו הרחמים וג׳
והסליחות. שאין כלנו מעשי׳
מעשינו. כי מרדנו בו. ותתך
לנו והגיע עדינו. מה כי לא
עתך יודעה. לא חשוב כתרגו׳
האלה והשמעה׳ האלות הנ׳
הברית שהשבענו כחורב׳
והיה יום לא תשמעו וג׳ כל
הקללות הכתובות שם. כמו׳
כאשר נעשית בירושלם. חנ׳
חרב והרג ושריפת העיר׳ ונ׳
ונשאו עמו׳ ושבו בקולרין׳
כאשר כתוב בתורת משה׳
מה שהעיד בנו יום מעמד׳
של השמעה הבאו עלינו כל
הרעה הזאת. וישקד׳ ויאמר׳
כי צדיק׳ כי הדין עמו׳

ורבותינו

אמרו צדיק הוא הקב״ה ועג׳
וצדקה היא עלינו שמיהר
והקדים שתי שנים לאמין
ונושנתם כדי שלא תתקיים
בנו כי אבד תאבדון׳ ונושנתם
בגימטריא שמונה מאות
וחמשים ושתים׳ והם גלו לה׳
לסוף שמונה מאות וחמשים
לביאתם לארץ׳

זהו מדרשו׳

ופשוטו משמעו׳ ועתה
יי׳ אלהינו. והתורה אנ׳ בי׳
חטאנו רשענו׳ להרפה לנ׳
ולמחות׳ לכל סביבותינו׳ לכל
שכינינו. כלם מחרפים אות׳
אותנו׳ למען יי׳ למען שמ׳
שמו הגדול שנקרא עליו. של׳
מקדש יי׳ כוננו ידיך ורואה
שוממותינו ושוממות העי׳
העיר אשר נקרא שמך עלי׳
כי לא על משענת צדקותינו
אנחנו מפילים תחנונים להט׳
להטיב לנו׳ כי על רחמיך

יי׳ שמעה אל תחנונינו. יי׳
סלחה׳ לחטאותינו׳ ועשה כנ׳
כבקשתינו ואל תאחר׳ על הר
קדש אלהי׳ כמו בית אלהי׳
שיבנה בתחילה׳ כמו בלשו׳
בלשון׳ כמו שכתו׳ ואעלה׳ וג׳
נוגע כעת׳ היה נוגע אלי׳
במריחה ובטיסה׳ ויבן וידב׳
בתחלת תחנוניך יצא
דבר מאת הקב״ה להגיד לך׳
כי חמודות אתה׳ דבר אחר
יש לו להקב״ה׳ ובין בדבר׳
והבן בדבר׳ שבעים שבעים
נחתך על עמך ירושלם׳ מיום
חורבן ראשון שבימי צדק׳
צדקיהו עד יום שיחרב בש׳
בשניה׳ שאז יהיה לכלה
הפשע ולחתם החטאות׳ מ׳
שיקבלו ישר׳ את גזר דינם
בגלות טיטוס ושיעמדו אותו
כדי שיקבלו פשעיהם ויתמו
חטאותם ויתכפר עונם כדי
להביא עליהם צדק עולמים׳
ולמשח עליהם קדש הקדשי׳
הארון והמזבחות וכלי הקד׳
הקדש שיביאו להם על ידי
מלך המשיח׳ ומיום שבועים
שבעים הם ארבע מאות וג׳
ותשעים שנה׳ גלות בבל
שבעים שנה׳ בית שני ארב׳
ארבע מאות ועשרים׳ ותדע
ותשכל מן מוצא דבר׳ מתח׳
מתוך הדבר אשר יצאת את
התחנה להגיד לך׳ תדע ותש׳
ותשכיל עם מוצא דבר׳ מתו׳
מתוך הדבר׳ להשיב ולבנות
ירושלם עד משיח נגיד׳ מן
העת מתוך החורבן עד בא
כורש מלך פרס שאמר הקב״ה
עליו שהוא ישוב ויבנה עיר׳
עירו וקראו משיחו ונגידו׳
שנ׳ כה אמר יי׳ למשיחו לכו׳
לכורש וג׳ הוא יבנה עירי וג׳
וגלותי ישלח וג׳ שבעים

שנים׳ שבעה שמיטות
שלמות היו בגלה קודם שנ׳
שיגנו כורש׳ ועוד היו יותר
ג׳ שנים׳ אלא מתוך שלא הג׳
הושלמה השמטה לא מנאה׳
כשנת אחת לדריוש המדי׳
שהיה דניאל עומד בה כשמ׳
כשנאמרה החזון הזה׳
שבעים לכיבוש יהויקים׳ מ׳
עד ואם שמונה עשרה שנ׳
שנה שקדמה כיבוש יהויכי׳
לחורבות ירושלם׳ נשארו חמ׳
חמשים ושתים שנה׳

הוא ששנו רבותינו חמ׳

חמשים ושתים שנה לא נ׳
עבר איש ביהודה׳ הם חמש׳
חמשים ושתים אשר מיום
חורבן שחרב בימי כורש ינ׳
הרי ששה שמיטות ושלש
שנים׳ ושבעים שבוע ושנ׳
ושנים תשוב ונבנתה עיר בנ׳
ברחובותיה ובחריציה׳ הן
חריצין ששעין סביב החומ׳
החומה להחזיק העיר שקור׳
שקורין פוסיר׳ ובצוק העת׳
העתים יהיו בצוקה ובצרה
כשיעמד מלך פרס ויון ורומ׳
ורומיים יהיו וירדו עליהם
כשיעמד קשה׳ ואלעפ שהן
ששים ושנים שבועים ועוד
ארבע שנים שנתחזרו
השבוע השני׳ שהיתה ד׳
החיילה נבלעת בשלש שנים
בתוך חמשים ושתים של
משך הגולה לא נמנו בין או׳
אותן ארבעים שנה׳ לפי שלא
מנה כיון אליו שבועים והרי
אתה מוצא שמתחילה התח׳
התחיל למנות שבועים ששי׳
ששים׳ וכן׳ כשפירש על׳
עתיהם ומשפטיהם לא מנה

אלא ותשע. אלא שבוע ש״ה
שחלק מקצתו לכאן ומקצת
ומקצתו לכאן והלא לא הוכ׳
הזכיר אלא השבועים השלי׳
השלימים. ובשאר השנים ובמ׳
ובמקצת יהיו מאתן השנים. ואי׳
ואחרי מאתן השבועים יכרת
משיח ואין לו. יהרג אגריפס
מלך יהודה. שהיה מושל בימ׳
בימי החורבן. ואין לו ואינם...
משיח אינו אלא לשון שר
וגדול. והעיר והקדש ואות
העיר ואת המקדש ישחית
עם נגיד הבא עליהם. הוא
טיטוס ואספסיינוס. וקיצו בשט׳
בשטף. וסופו לאבדון ולכלה
שתשטף אלות הרשעה על
ידי מלך המשיח. ועד קץ מל׳
מלחמות גוג ומגוג תהי העיר
נחרצת שוממות. חרץ של
שוממות שממון. והגביר כמ׳
ברית לרבים. שבוע אחד לרב׳
לרבים לשרים. כמו וכל רבי ה׳
הט׳ בירמיה. והגביר טיטוס
הרשע ברית לשרי ישראל
שבוע אחד יבטיחם בתגב׳
בתגבורת ברית שלום עד ש׳
שבע שנים. ובחצי השבוע
יבטיחם יפר את בריתו ויש׳
וישבית זבח ומנחה. ומהו הש׳
האמור בחזון הראשון ובש׳
ובשלוה ישחית רבים. ותמך
ברית שלום ישחיתם. ועל כנ׳
כנף שקוצים משומם. בינוי
של גנאי לע״ז כלומר ועל מו׳
מושב גובה שיקוצים. והמש׳
והמשב יניח את המשומם.
את הע״ז שהיא מולאת. לשו׳
לשון יובן חמם. כנף לשון גו׳
גובה. כבנף הנשר הפורח. יש׳
ועל כל המחריעה הנגזר על׳
עליה ביד מלך המשיח. תתך
על שומם. הנגע ואחר כליון
חרוץ של ע״ז ועל עובדיה. ומ׳

ועליו גדול. ולאמון ארוך יבו׳
ובין את הדבר. ולהבין ארוך
הדבר. נגלה לו את החזיון
ולהבינה לו מראה. ואין תב׳
תבונה זו של דבר. כמו אם ידע׳
ידעת בינה. אלא ה׳ יתירה.
כמו בינה הגמ׳ לפיכך הטעם
למעלה. וחזר בו על פי הכתב׳
עד יהודה ובניון רחוב כמע׳
טעם. ושאשיו ספריו כמ״ש

בספר עזרא

שלשה שבועים ימים עש׳
עשרים ואחד שנה. הם עם
שמונה עשרה שנה משנת
משנת אחת לדריוש המדי
אשר שם לבו להשיב ארץ
הגולה. כמו שכת׳ למעלה עד
שנת שתים לדריוש הפרסי
בן אסתר שבנה את הבית
ושלש שנים היתירים לא
ידעתי אם לפניהם התחיל
להתענות או אחר קבלת נדר
תעניותיו שלש לאחר הבנין
להם חמודות. פת נקייה. כמו
שתירגם אונקלוס. בגדי עשו
החמודות. דכיתיו. בכתם או
אופז. כחגורה של קבועה
מרגליות. כלו׳ כתם לשון ק׳
קטעה זהב. ואבן יקרה. ונג׳
ונקייתו כתרשיש.

פרשו רבותינו

גופו גדול אלפים פרסה. כמ׳
מידת ים ששמו תרשיש
והוא אחד של אפרקיא. לב׳
לבוש בדים. בגדי בוץ קלל
שרות ומוזקק. ומעיו בקול
המון. בקול קטעה המון רב׳
שקולם נשמע למרחוק. וה׳
והאנשים אשר היו עמי.

אמרו רבותינו

הם חגי זכריה ומלאכי. אפ׳

חרדה גדולה נפלה עליהם.

ואמרו רבותינו

אע״פ שאין אדם רו׳
רואה רמי מזלו ש׳
שמרקיע רואהו.
ולכך נבעת. כנ״ל
נהפך עלי למשחית. להשחי׳
להשחיתני. ודרך מקראות
לדבר כן. כמו סוסים מיומנים
משבים היו משבים. כהשמ׳
בהשכמות. בקר אין עצרתי
כח. כלו׳ כל כחי הלך ונקרבי
עצרתי. רטינק. כלו׳ נרדם
ואינו אומר מרוב פחד. ותנוע
ותניעני. כמו הנוע ארץ
הישן להקיצו. איש חמודות
איש טהור. כמו שפירשתי
למעלה. חמודות תרגומו רכי׳
רכיכתו. על עומדך. על מעמד
רגליך. שולחתי אליך. נשלחתי
אליך ואת המקום. ודעיד
מרתית. ובלשון תרגום. ואני
באתי בדבריך. באתי בשליחו׳
בשליחות זו בשביל דבריך.

ורבותינו דרשו במסכת יומא

ואני באתי בתוך הפרגוד על
ידיך שהייתי מגרש ומתכו׳
אומר לגבריאל נחם עלי ברק׳
ברקיע. ששאל אורך מלוכה
לפרס לשעבד בהם. הרי כ״א
יום שהיה אומר לגבר׳ הנ״ל
השרים הראשונים כלומר
החשובים ראשונה נכנסים
ואני נותרתי שם לשתקן
את שר פרס שבשרים. כי ע׳
עד הזמן יש להגיד שלא הוגד
לך ויבוא עוד לימים הרבים.
הנותנים לאומר נהפכו צירי
עלי אילו ראשי עצמות כל
אבר ואבר התקן ועינים מאורי׳

ומושכם לסבוב בתוכם׳ כלות
המסובבת על עירה כחור המ״
המיפתן׳ עיר׳ קרדונל׳ נהפכו
לישועה ומיקומם ומרוב רחת׳
ועד יודע זה׳ על עצמו הוא
אומר עבד׳ ועל המלך הוא
אומר אדוני׳ כלומ׳ ואיך יוכל
עבדך זה לדבר עם אדני זה׳ ועתה יו״
אדני זה׳ על עצמו הוא אומר
עבד׳ ועל המלך הוא אומר
אדוני׳ אשוב להלחם עם שר
פרס׳ וידעתי כי יוצא לו׳ יוד״
כבם מלכות יון ידעתי שיוב׳
יועצו והוא יכנס לאחר לד׳ ש׳
שנה׳ שיעמוד אלכסנדרוס
מוקדון׳ כי יועצ׳ שהיו ישראל
משועבדין למלכי פרס מאותן
היוונים עבודה טחה עברו בם׳
בהם ולא הכבידו עליהם כי ס׳
נתנם הקב״ה לעזר בעינהם׳
יומ׳ מלכי יון הטילו עליהם ע׳
על קשה׳ ואת הראשון כתב׳
שטר הגזרה׳ ואמת הוא ואי׳
ואין אחד מן השרים העלי׳
העליונים מתחזק עמי לעזר׳
לעזרינו על ט׳ אלה׳ כי אם מנ׳
ואני בשנת אחת לדריש ור״
לדריוש המדי בנפול מלכות
בבל והתחילה ממשלת מדי
ופרס׳ והיו מבקשים שרי מ׳
מדי ופרס מאת המקום לה״
להכביד על ממשלת ישראל
עליהם׳ ואני גבריאל עומדתי
למחזיק ולמעוז ומיכאל שרכם׳
הנה עוד שלשה מלכים וגו׳

רבותינו אמרו

בסדר עולם זה כורש ואחשו׳
ואחשורוש ודריוש שבנה
הבית׳ וזה הל׳ רביעי׳ רביעי
למדי׳

אבל בספר
יוסף בן גוריון ז״ל
כתב שהיה לו לכורש בן שמ׳
שמלך תחתיו לפני מלוך או״

אחשורוש ושמו מכישה׳
ובחוקתו של דריוש׳ בעו״
בעשרו׳ יעיר ואת כני מלכ״
מלכותו׳ להילחם עם מלכות
יון ועמד מלך גבור מיון׳ הוא
אלכסנדרוס מוקדון׳ ועשה
כרצונו׳ יבוא דריוש מלך פרס
ויהרגהו ויקבל מלכותו׳ ויש״
וישתעבדו פרסיים בזמנם׳
ובעמדו תשבר מלכותו׳ כלו׳
ולכשיתחזק הרבה ושוד״
על חוזקו תשבר מלכותו׳ ש״
שימות׳ ותחץ לארבע רוח
רוחות השמים׳

כתוב בספר ז״

יוסף בן גוריון

שחלק מלכותו לארבעה ר״
ראשים ממשפחתו׳ הכס׳
ארבעה ראשי מר שראה
דניאל׳ ואלו חיו אחרי כנ״
כמו׳ וארבעה ראשין לחיות
לחיותו המושל זה במזרח
וזה במערב זה בצפון וזה
בדרום׳ וכן בחזון הראשון׳
ותעלינה חזות ארבע תחתי׳
תחתיה בקרנים של עפור
השעיר׳ ולא כן אחריתו׳ ול״
ולא תבוא הממשלה לבנו ז״
אלא לבני משפחתו׳ ואחר״
ואחריתו טפל על לשון בנע׳
וכן הוא אומ׳ ונשיו יותנב׳
בנעה ואחריתן כסיורך
רונה׳ והרגג יונתן בנתנון ז״
ברטנית עידין ולא במושל
אשר משל׳ ולא תהיו מלכו׳
מלכות של אלו חזקה כמו ז״
של אלכסנדרוס׳ כי ינתש
מלכותו לחלק לארבע רו״
ראשים הללו׳ ולאחרים מל״
מלבד אלה ויחזק מלך הנגב
הרליש אשר אמלוך בנגב הו׳
חזק מן הראש שבנגוה המל׳

המלך בצפון׳ ובן שריו לעג׳
לעשות מישרים׳ פשרת ש״
שלום בינו ובין יוכיה ולא
תעמד וג׳ ולכרנה מלך הצפ׳
הצפון׳ ואת מכיריה ואת י״
יוכיה׳ יולדה ומחזיקה בכל
עתי׳ ערתה׳ ולא תעמר זרוע
מכיריה כח לעמוד לפני ולא
יעמוד יוכיה לפנו לא הוא
ולא זרועו׳ הם גבורי כחו׳ ז׳
והנתן בר מלך הצפון׳ הוא
מכיריה׳ והיולדה׳ הוא יוכ״
יוכיה׳ ועמד מאשר שרשיה
בן יושב על כנו׳ בכסאו המל׳
המלוכה׳ ויבוא אל החיל אל
מלך הצפון׳ כמעוז מלך הצפ׳
הצפון׳ כלומר בערי מעוזו וג׳
ובמבצריו ועשה בהם כאשר
ותעליה בהם׳ והחזיק בהם׳
יכבש אותם׳ גם יכיהם׳ ש״
שריהם׳ וכלו מלכות הנגב׳
שהוא אבי יוכיה׳ ישוב אל
ארצותו והוא כמו שיאמ׳ למע׳
למעלה בשבי יביא מצרים׳
ובנו של מלך צפון יתגרו׳ וג׳
ובא בוא והלך׳ הלך בנו של
מלך הצפון יבוא בם׳ ושטף
ועבר אל ארץ הנגב וישוב
ויתגרה בו מלך בנו הנגב ז״
עד מעזו׳ עיר מבצריו׳ ויתמר׳
ויתמרמר וילחם בבעס׳ ונתן
ההמון של מלך הצפון בידו׳
ונשא ההמון אל מלך הצפון׳
להתגאות מיאור׳ כי ידון כלנג
ויגבר במלחמה׳ והפיל רבוא
רבואות רבים בחיל מלך הנגב
ולא יעז׳ ובכל זאת לא יה״א
נצחון במלחמה שלו׳ בני פר״
פריצי עמך ינשאו להעמיד
חזון וגו׳

ראיתי מפורש

בשם רב סעדיה

וה ישו הטערי ופיעה
ופיעתו׳ ועמ מבחריו׳ וזון כה ז
לעוזור לפני מלך הצפון ויעמ שיש
כיון ויו יתירה דרך וקריוות לדבר כן׳ כמו
חוריה וזין שלום מלוכה יקריוו׳ בישעיה׳
מלך הצפון׳ הכיו יול מלך הנגב בריעט׳ בזרץ
ישר׳ וכלה בירו׳ וכלה יות הזרץ בזוכלופיו ז
הצפון לכיו נתוקה, מלכותו של מלך הנגב ז
עוזו׳ עם מלך הנגב׳ גם עליהם ילחם מל׳
ועשה׳ והעליה׳ וזות בת הנשים יתן
שהייו היפה בנשים עוה מלך הה׳
יונ שהוזו יונטיוכס מלך יון
שר עבוזו להרוג כל הקור
והשיבה עליו שהתנו
וירושלם והבריח
ולזו הספיק לב
יורע׳ לש
ויתחזק
יון
ז
וגם
הזין סופו
הזיו סופו ש
רבותינו עשרים
יוישתעברו בהון ז
השותפות שישתה ז
וחשבה רעה שלטו ועל ז
שסביבות זרץ יהודה בזרום ז

ז
חו
ויעט
בזרץ ז
פניו מלך
עוזו׳ וישר׳
בזותן הימים׳
וזות כנסת ישר׳
להשח יתה׳ ומזו׳
ישר׳ ורעה לטליפו
שכת׳ בספר יוסף הכה׳
שהלך לעזר על ישריזל׳
לעבריו להשיבו ליונטוכי׳
בתחלוזים רבים׳ למצורי ז
ועמד עליו בני יון׳ ומעל ישר׳
ויתנה בן יוחנן המעביר נגשי
שר וגיבור יהיה הזיו וכל יוחיו בני
ובימים מועטים השבר מלכתם ולזו
כי יום מתם וכהם׳ יושר יקנוזו זוריס ז
ועמד על כנו נבוה׳ ויתחזק על מע
בזוי יותה ומזור׳ ויעמדו רומיים
הנגב׳ וגבורי מלכות יון שהיו
ישטפו מלפנו רומי וישברו׳
שיכרות עמו ברית גם הו׳
רומיים זות הברית׳ גם
עליהם׳ כמו שיוזרו ז
בה יומעתיהו׳ והדר
יעשה׳ ומן השותה
מדיה׳ שליו יעה
ומקוזות שבה
כמעט גדולים
כתוב בספר
לכל המקום
ובחלק׳
ועל ז
בהם
ז

ו
ה
ויע
הנבי׳
וישם פ
וישרים ז
הצפון במוה
לו למשחית׳
הצפון לשר עבוזו
שגור שמד על
שמו יהודי׳ במו שה
בשחון רע בעורו ברך
בשרו ובשרו ובריו ומור
לטיוו שם עד שמת בחלו
לשוב זול עיר מבעריו׳ ועל
על בסיפו׳ בהר המורעית׳ מש
ומעל ישר׳ והמזו הדר מלכות׳ כי
החשמונים׳ ובמיים יוחדים ישבו׳
בזופים של מומה יוחרת ולזו במלחמ
יוריסטבלוס ומורקנם על דבר המלוכ
ומעמדו מלכות עשו הרשע שנ ט ז
ויטלו מלכות מיוונים׳ ורומעית
מלפניהם שוטפים וחרקים׳ יעה
נגיד ברית׳ וגם מלך ישריזל
שישטו, מלפניו כי יעברו
שישטו, מלפניו ויפשטו
ושית שנן קיוו בה יוזה
ומן התחברות זליו ז
רומי עם ישר׳ יעשה
ומקומו׳ ועמם
ובעמון ובמזוב׳
יהודה׳ ובן כה
להם יחלק׳
בתעפה
עוזים ז
להשיב
הכל
יע

יעטרך לחיל כבר׳ כי ישור יוזתו מלך
יוסף הכהן בזה ושלו׳ ודרש להם יפזור
המקטלים עמו עליהם׳ עד שיכבשו הכל
ובחלקלקות׳ יבוזר׳ כמו יפזור׳ וכן בזר
ומבערי המוזות יחשב מחשבותיו׳
ראשי גייסותיו׳ ועד עת שיהיו
כמוש תחתיהם׳ ולזו יעה׳
יעמוד מלך

הנגב כי
יחשבו עליו מחשבות יע״ה
יתנכלו אליו להפילו על ידי שחר
שישחידו אות שריו לבגוד בו׳ כמו שכ״ה
שהיה אומר ויוכלי פת בגו ישברוהו׳ פת
בגו׳ אוכלי טעלי פיס משלחנו׳ ושניהם ע״ה
המלכים׳ שר רואי ונגיד הברית האומר למעלה
אורקנוס שיתחבר לערהנו כדי שיעזור אות׳
על אריסטבלוס אחיו המולך בירושלם׳ לכ״ה
כנ׳ עומד להרע ליהודה׳ ועל שולחן אח״ד
אריסתבלוס יתלחשו כזבים ולא
להשחתה בזמן הימים׳ כי על
אגריפס בן אגריפס׳ אמרע
הנגב ברכש גדול ולכבו
ולבו׳ ועשה׳ כל אשר
רוצונו׳ וגם כן
וגם בספר
אי יורך
הנ״ה
:

:
כ״ה
המל״ה
אורק״ה
גם הוא
אמרע׳ על
מלכות אריס״ה
שיאסרו ישר׳
החרבן בימי אג׳
הרומי ליארצו אלך
בריתו על ישראל יש
והרבה יש בספרים ה׳ לו
רוגמתו בהרבה מקומות
רואה׳ בחי ועינם ידי עשות
ואף׳ ואלו תהיה הגליות הנ״ה
היו אורה למעלה׳ ועוד ומער
העפון על אלך הנגב׳ ובזו בו׳ כ״ה
רומיים׳ גדורים ממלכות רומי של
ושבו ועם על ברית קדש׳ יתן לכל ה׳
ותרב שלות חנם ומחלוקת בבית
הכהן׳ וישפכו דם נקי׳ ועל זאת
ורת קודש שישליח ויפר ברית
וזרועים ממנו יעמדו׳ ושל
לירושלם׳ והללו הם האמור׳
יחנף׳ ברייני ישראל של
חביריהם׳ ויהיו משוא
יודעי אלהיו׳ וכשי״ה
אלהיהם יחזיקו בה״ה
ועשו אות תור״ה
הרורות יבינו
את ידיהם כד
ובלהכר׳
אויביהם
הקייני׳
אמ״ה
ואל
:

:
המל׳
הוא
אמרתו
ולכבם לה״ה
אחד׳ ועל
תעלחו׳ שיא״ה
עד קץ למועד
הורורים׳ וישוב ע״ה
על ברית קדש׳ להפר
והעליח ושב ליארצו׳
בקריית יש כמו כן רוגמ׳
הישר תורת אלהיו יש לו
החיל הרה׳ למועד לאחר
הגיות ומלחת בראשונה הנ״ה
שרשין וג׳ שהעליח אלך הנגב
בכח גדול להלחם בו׳ עיים׳ סיעת
שיאוררו בו׳ ונבוזה׳ ונשבר קיסר׳
להתבונן שיעזבו ישר׳ ברית ורת קרש׳
שינו כמו שכתוב בספר יוסף הכ״ה
יבטח וירע שיעזבו ישר׳ ברירת
בריתו ועמו ויתגרה בם׳ וזרוע
ושלח שריו ועבדיו וגדודיו
המקדש׳ ומרשיעי בריתו
עזו ומרשיעי בריתו עם
יחנף׳ בחלקלקות׳ ועם
שיחזיקו מריות אל״ה
בה ואלו יעזבוה׳ ובז׳
של בית ה׳ וחמודי :
התורה ויזרע ו
בחרב ובלה״ה
שיעבוו אות
בחשבון
ולרעת
האלף׳
עד
נ״ה
:

:
ושל
בית ה״ה
שיתחברו
משוורים יח״ה
ובשירי ישר׳ שי״ה
בריים׳ כל אשר אחזו :
תורתם׳ ומשכילי עם׳ כגון
לרבים׳ ירדשו לעם הארץ את
להחזיק בה׳ ונכשלו בגלותם בה״ה
וג׳ יעזרו עזר מעט על ידי שחר ומון
וס׳ ייעו אותם׳ יכשלו לצרוף בהם׳ יכשלו
הקיימים הללו שיהנו לב לצרפם ולחברם
אותם ויטע בהם׳ ועשה כרצונו המל׳
מלכות אדום׳ והעליח עד כלה ועם ג׳ :
שובי אות הקב״ה וישראל׳ כי ד
נחרצה נעשתה׳ כע״ה

כשתכלה גזירתו׳ כי אז
אשר׳ ועל אלהי אבותיו לא יבין ׃
לא יתן לב להקב״ה שהיה אלהי אברהם
יצחק ויעקב אשר׳ אבותיו׳ וחמדת נשים׳ נקראת
ישראל היפה בנשים׳ כלומ׳ היפה מאומות
ובמעשים טובים יותר מכל האומות׳ ולאלהי
לאלהי הכוכבים׳ אשר ירצה להם עמו ברית
כי יחנף את האומות׳ להיות כמשים לו׳
למבצרי מעוזים׳ עם אלוה נכר׳ כלומר
אשר יכיר ירבה כבוד׳ וממשלה יחז׳
אשר יראה כלנו להכיר פני׳
להם כבוד׳ וממשלה יחלק לה׳
ובעת קץ׳ משתקרב
ילך הנגב׳ ובעת
מעשיו ואומר
ורבותינו
ערדים
לא

ב
יב׳
ובמע
ואמרים
ונכרים׳
בינינם וא׳
אלהי הנכר׳
את השרים כ׳
ולהחליק ירבה
בשכר שלא יוליו
עליו ילך העכון על
כשיראה הקב״ה דן בע׳
גדולה כמו בשביל ישראל
יהיו דינים גדולים ודברים
אמרים אשר אין יכולת לנו
דעת להבינם ולא יראים לכתו׳
הגדול כל אלה הדברים וכל אלה
לאמרו ואנן שנ׳ ובעת ההיא ישו׳
לשון שתיקה כמו שנ׳ בספר עזרא
שתקו כל העם׳ כן דרש מזרח׳
מעלה׳ וקטנרייו בתלמידי חכמ׳
שאמרו רבותינו בשאלהי כת׳
את אלמות ירום ואומרו יו׳
בספר הרי זה ויקרא קער׳
החלמות הטעמים כו׳ש׳
קדושי עליונים הכל
יהיו האותים׳ והמונ׳
ובמעשות יהיה
כשכלה עם ישר׳
לא ידעתי ואהו
סוף החשבו
וירשיעו ׃
משפט׳
תלמידי
והמ׳
הו
ו

ו
ו״ו
ומע׳
על נפ
ועשרה
לכבד יו׳
יחלק להם׳
פניהם ולהחלי׳
להם מחיר׳ בש׳
הגאולה׳ וישתער
ההיא יעמוד מיכאל
היינו יעמוד ומורד׳
יאמרו בימיהם שעה יו׳
ואלימת גליעה ואמרים
לשמוע ולא פה לאמרן ולא
לכתבן וכשמוע מיכאל השר
הדינים ישתוק׳ שאין יכולת לו ׃
יעמוד מיכאל׳ ואין עמידה זו אלא
ובפתחו עמדו כל העם׳ ופתרונו שת׳
והיה עת צרה׳ כפוליין של מעש׳
חטאים׳ כמו׳ וכמו׳ דכאורי כמו ׃
כתובת׳ ימלט עמך׳ המוכר
ישראל׳ כל הנמצא כתוב בספ׳
הנמצא כתובות על ידי הח׳
חיותיו ויקטון ואלטה
ואישינו עפר יקיצו׳ יחי
שעסקו בתורה ומצו׳
נפץ יד עם קדש׳ ש׳
ושוב ולא יבין ׃
ואחרית אלה׳ ש׳
כהם להבינם׳
שלא כמוש׳
המינים
והמש׳
ומעת
ומש׳
ק

ו
יעי׳
כל המש׳
עד דקטילה
יתקיים׳ ורבים
והמשכילים שעמ׳
כזוהר הרקיע׳ וכאורה
כי אולת ירם׳ ואפס עצור
מועד מועדים וחצי׳ מה זה׳
החשבעת האלה׳ ויצרפו רבים כנ׳
רשעים את החשבעת להשנם שנ׳
וכשילו אומרו אין עד גאולה׳ כגון האי׳
ישו הנוצרי׳ ולא יבינו אותם כל רשעים
והמשכילים יבינו אותם כבוא עת קץ
הוסר התמיד כדי לתת שקוץ מש׳
ושומם תחתיו׳ ימים אלף׳
ואותים והשעים ש׳

שנים הם ויום
הוסר עד ישוב מאי אלך ד׳
המשיח׳ והשטן וזה ומכון עם חמ״ ז
ה׳ חשמן ערב בקר אלפים ושלש מאות הג׳
ומאו גלותם למצרים עד גאולה אחרונה ד׳ גלות
ומרי מצרים רד״ו ויום עיותם עד בנין ראשון ז׳ וארבע
ומאות ושמונים׳ ואז הבנין ת״י׳ גלות בבל שבעים ואז בית
שני ת״ז וארבע מאות ושמונים ועשרים׳ הר״י אלף והמ״ג
והמש מאו׳ מאות ושמונים וארבע׳ הוסף עליהם אלף ומאתים
ותשעים׳ ד׳ הרי אלפים ושמונה מאות ושב״ם ושמנים ואו״ס
וארבע מאין ערב בקר בגימטריא אלפים ושלש מאות ד׳
ושרי המחכה וג׳ וארבעים וחמשה שנים כנ״ טפסים על חשמן
העליון שעתיד אל ואלך המשיח להתכסות והם אחר שנגלה
וישוב ויגלה׳ וכן ואי׳ ואמע במדרש רות׳ וכן יסד הקליר ויתכם
ויתכסה והם שטעים ששה׳ לך יקין׳ הפטר לבית שולחך׳ לג״
לגולי לקט החלקר עם ז הצדיקים׳ לקץ הימים׳ כמו באחרית
הימים׳ מין לפרש הימין׳ לשון ז יד הימינת׳ שהרי הוין מצי
במסורת הגדולה בשיטר״ת ת׳ תמסת הואחרין כמן וקופה
כפות, תיבה המשושת מקו׳ במקום אלם׳ ולית רמותהון׳ כמן
ועל ועלה ירבעון אחרין יקום ולי יומין סתיין׳ לקץ הימין׳ יה״
יחדו הימין׳ לאחות אלכין׳ קרח לך חטין״ יענק לימים״ ס

נשלם ספר דניאל
שבח לאל ישראל

יחזקנו הא׳ לחיים בספר
כתוותי דברי עזרא הסופר

אחת לכורש מלך פרס׳ זה
כורש בן אחשורוש בן אס״
אסתר המלכה ואמו הוא
כורש הוא דריוש הוא אר״
ארתחשסתא כורש על
שמלך כשר היה׳ דריוש׳ ד׳
שדרשו ישרא׳ לאל בימיו׳ ד׳
ובימיו נדרשו היחוסים על
ידי עזרא ובימיו דרש הא׳
גאולתן וגאלן׳ ארתחששתא
על שם מלכותו בלשון פרס׳
לכלות דבר יי׳ מפי ירמיהו
הנביא שאמ׳ לפי מלאות ד׳
לבבל שבעים שנה אפקוד
אתכם׳ והוא לא אמר לגלות
בבל׳ אלא לחורבן בבל׳ ודניא׳
טעה בזה החשבון שנאמ׳
בשנת אחת למלכו אני דנ״
דניא׳ בינותי בספרים מספר
השנים אשר היה דבר יי׳ ד׳

אל ירמיהו הנביא למלאות
לחורבות ירושלם שבעים
שנה׳ ופסוק אחר מקשה
לו לפי מלאות לבבל שבעים
שנה אפקוד אתכם׳ לפק״
לפקידה ולא לגאולה כאחד
שנ׳ ובשנת אחת לכורש
מלך פרס לכלות דבר יי׳ ד׳
משנחרבה בבל בידי בלשצ׳
בן נבוכד נצר על ידי כורש
הראשון עד שנת אחת
לכורש האחרון הם שבעים
שנה׳ כל ממלכות הארץ ד׳
נתן לי יי׳׳ למלך שכל
המלך בארץ ישר׳ כמולך
בכל העולם כלו׳ וכן הוא
אומ׳ רבתי בגוים שרתי במ״
במדינות׳ וכל כך למה בש״
בשביל זכות שעסק בבית
המקדש׳ ומאמו חכמים

ארבעים מלכים שלטו בכל
העולם כלו ומאלו הן שלמה
מלך ישרא׳ דכת׳ וכל מלכי
הארץ מבקשים את פנ״
שלמה וג׳׳ אחאב בן עמרי
דכת׳ אם יש גוי וממלכה
אשר לא שלח אל אדונ״
וכת׳ והשביע את הגוי ומ׳
הממלכה׳ אחשורוש דכת׳
וישם המלך אחשורוש ד׳
מס על הארץ ואיי הים׳ ד׳
כורש דכת׳ כל ממלכות ד׳
הארץ נתן לי יי׳׳ והוא
פקד עלי׳ מה זה עלי׳ ד׳
מינו כתרגומו ופקיד׳ וה״
והיכן צוהו המ׳ אומר על
ידי ישעיה הנביא שנ׳ כה
אמר יי׳ למשיחו לכורש
וכי כורש משיח היה אלא
אמ׳ הקב״ה למשיח קובל
אני לך על כורש אני אמ״
אמרתי לו הוא יבנה ביתי
וגלותי יש״ ישלח׳ והוא
אומר מי בכם מכל עמו ד׳
יהי יי׳ אלהיו עמו ויעל
לירושלם׳ ינשאוהו אנש׳
מקומו׳ ישאוהו אנשי מ״
מקומו אשר הוא גר בינה׳
הם גרי אומנו׳ לכל העיר׳
כלומ׳ לכל אשר העיר יי׳ ד׳
לבו ורוחו בנדבה לבוא ד׳
לירושלם׳ ובמהדעת׳ ובמ״
ובמתנות׳ מה שנאמר
ומהדעות עם לאחיה׳ ומא״
ומתרגמינן ומתנן יהב׳ ד׳
ומהדרת׳ הגזבר לוי המונ״
וממונה על כלי בית יי׳ ד׳
ושמו ומהדרת׳ ופירושו ד׳
ומיר דת שעל פיו נתנת
דת המלך׳ כלומר על פיו
יצאו ועל פיו יבאו׳ הגזבר
הוא וממונה׳ ומאי גזבר׳
גוני בר׳ אומר תטייה׳ וה״
ומספרם׳ ומנם׳ לשון ומס״

ומספר לשש כער׳ ששם בזו
מוער׳ חם ומזרקות של דם
ריו גרפין יונרטלי׳ בזווין׳
ירושלמית כלי שמוגרין בו
דמין של עולה׳ כמין מזרקות׳
ומחלפים׳ הם סכינים כמו ש׳
ששנינו במשנה בית החליפ׳
בית הסכינים מיקדש׳ גם
אילו סכינים שבמיקדש׳ גם
אילו הסכינים לערך שחיט׳
הפשט ונתוח ועל כן נקראו ס
סכין של שחיטה חלפין׳ כפורי
זהב כפורי כסף׳ ריקועי פחי׳
וטסין של זהב ושל כסף׳ כמי׳
כמין כפות׳ שהכפורת אינ׳
ארוכה ורחבה טירת ולכסו׳
הארון ועביה טפח׳ וכל דבר
שהוא עיתה ומרקע ואין לו
עבי וקומה נקרא כפורת׳
דומה לו וכפרת אותה משל׳
משנים משוקים זה מזה כנ
כעורה ובמלאכה׳ ומש אומר׳
משנים מוכפלים כמו שנ׳ כי
כיתה לכוש שנ׳ פירושו כפל׳
כפלים וכת׳ כי משנה והתג׳
ומתרגמינן׳ ואומ׳ על חד תרין
זרובבל הוא׳ הוא היה בן יהו׳
יהויכין ולמה נקרא שמו זר׳
זרובבל׳ זרוע בבל שנזרע ב׳
בבל׳ בבית הסה׳ ר׳ ולמה אינ׳
בן שלתיאל׳ ששאלו אותו מאל׳
שלא ישאר מבית דוד זולת׳
יהויכין ושאלו אותו מאל ית׳
ונתן לו׳ ישוע זה יהושוע׳
בן יהוצדק הכהן הגדול׳ ול׳
ולמה נקרא ישוע׳ על שם
ששאלו כמו נשים הפסולו׳
לכהונה׳ של׳ ויהושוע לבש
בגדים צואים ומתרגמינן
ויהושע הוה ליה בנין דנס׳
דנסיבו נשין דלא כשרין לכ׳
לכהונתו׳ וכת׳ וימצא מבני
הכהנים אשר השיבו נשים

נכריות׳ ומבני ישוע בן יהוצד׳
ואחיו מעשיה ואליעזר ויריב
וגדליה ומדברי בלשון׳ שיודע
כל לשון׳ הוא ומדבר היהודי׳
ומספר בני פחת יוחזת בקצו
המשוררות ולא מינו עשרי׳
ואירבעה ומנו זה במינו׳ אחו׳
כדי להשלים המשוררות׳ וכ׳
ופירושו ומספר בני ספור
בגויה דראשיה בני פחת
מואב׳ הם בני יואב בן צ׳
צרויה׳ ית׳ מתחלה בגורי יות
בש׳ ולמה נקראו מואב שבל׳
עמון ומואב׳ דין דיותי אין
רות בת עגלון מלך מואב׳
פחת שהיה שר׳ יבכין׳ כדכ׳
ושר יבכין למלך מואב׳ פחת
כמו פחות וסגנים׳ עם גד׳
עם ישר׳ שכן קורין למזלין
גדין׳ ואלה העולים מתל מלח׳
תל חרשא׳ אילו בני אדם
שחרשו כל העולם כתל והרג׳
והרשעה מלח׳ כלומ׳ נשאו נ׳
נשים נכריות׳ ונפסלו משפ׳
משפחתן כרוב אותן ואומר׳
אומ׳ אותן הוא הק׳ אינ׳ אומר׳
אומרת׳ להם הוו לפני עמים
כבדיב׳ והם שהיו ענים במ׳ר׳
כרכת היהודי׳ כושי ערו
ועיר חברבורותיו׳ כלומר׳
שינכנע משפחתם כמו׳ר׳
שהוא עבוש ומעוור עכ׳
ונשאו נשים נכריות לכך׳
לכך לא ידעו להגיד בית
אבותם וזרעם אם מישראל
הם׳ על שטלדו מנשים נכ׳
נכריות׳ ואלה הם בני דליה
בני טוביה בני נקודא׳ אומ׳
הק׳ אינו אומרת׳ הוו לפני כו
כזהב הטוב שאין בו פגמים׳
והם עשו עצמם דלים ועשו
ונקודים ככסף שיש בו פגמים
וכן הוא אומר ככסף פגים

הם לו׳ בני ישר׳ ומבני הכהנ׳
בני חבייה׳ בנים שהחבו לי־ה׳
בני הקוץ׳ אמ׳ הק׳ הוי לפני
כמים סתמיר והם שהיו עמים
כקוץ׳ לפי שנשאו נשים׳
ומבנות ברזילי הגלעדי׳ שנ׳
שהיה שנו׳ ברזילה והוליד
בנים בעבריה ויקרא על שם׳
שמה ולא על שם אהרן הכ׳
הכהן׳ אלה בקשו כתבם
המתייחסים בקשו כתב
ייחוס כהונתם ולא נמצאו
ולפיכך נפסלו מן הכהונה׳
המתייחסים׳ כמו ויתילדו
על משפחותם׳ ומתרגמינ׳
ואתייחסו ויגאלו׳ כמו
ונגאלו׳ ברכת ונגישים על
מזבחי לחם מגואל ונגעל
פירושו ויאמר התרשתא׳
זה נחמיה בן חכליה׳ ולמה
נקרא שמו התרשתא׳ ש
שהתיר יין לשתייה לפני
מלכים בשעת הסכנה׳ ד׳
דכת׳ דברי נחמיה בן חכלי׳
ויהי בחדש כסליו יין לפני׳
הוכיח׳ אשר לא יאכלו מק׳
מקודש הקדשים׳ אבל
אוכלים חלות כהנים מלי׳
מוין׳ כת׳ אך לא יעלו כהני
הבמות אל מזבח בירושל׳
אם אכלו מצות בתוך אחי׳
אחיהם׳ מיכן את אומר שהכ׳
שהכהנים שנשתמדו ומ׳
ומיענם וחזרו בתשובה
וכהנים שחללו עצמן במש׳
בנשים האסורות לכהונה׳
כגון אלמנה לכהן גדול
גרושה וחלוצה׳ וחללה לכהן
הדיוט׳ הרי הן כהנים בעלי
מומין אוכלין וחולקין בתר׳
בתרומות ובחלות׳ אבל אי׳
אינן אוכלין בקדשי קדשי׳
ואין מקריבין על גבי המז׳

המזבח׳ עד שיעמד כהן לאורים
לאורים ותומים עד שיבוא
אליהו ז״ל וילבש אורים ותומי׳
וכן היו מישבין מעלה ומטה
כבס ומטהר את בני לוי ולוי׳
אז עד עמוד לאורים ותומי׳
לפי שאמרו שחרב בית
המקדש ראשון ונגנזו ה׳
המשכן וכליו נגנזו בגדי׳
כהונה שנעשו במדבר
ובטלו אורים ותומים עד
שיבוא אליהו׳ ויכין אותו לוי׳
ומדין שלא היו אורים
ותומים בבית שני להעריך
על מסע על תוכן בניינו
דרכמונים הם מטבעות
הענינים אינן נשקלין אלא
מנים הם שקלים כמ׳ שנ׳ ו
והמנה יהיה לכם׳ והנתינים
הם הגבעונים׳ ולמה נקראו
נתינים׳ שנתנם יהושע ל
חוטבי עצים ושואבי מים׳
לבית המקדש והיכל יי׳ לא
יוסד׳ עדיין לא יס׳ נתייסד
לפי שהרסו אותו אדום׳
הרשעה׳ כשבאו עם המשו׳
הכשדים עד יסודו׳ שנ׳
זכור יי׳ לבני אדום את יום
ירושלם האומרים ערו ערו
עד היסוד בה׳ רק הכינו
המזבח על מכונותיו׳ מיק׳
ממקום בניין הראשון הח׳
תחת אוהלים ומפחד העמ׳
כרשיון כורש ככתב הרש׳
הרשיה שכתב להם כורש׳
והיותם רשאין לבנות בית
המקדש׳ לנצח על מלאכת
בית יי׳ לנצח האומנים להר׳
להרבות במלאכה׳ ויש אומ׳
לנצח לשון שירות׳ ואחר
שירות׳ כמו שנ׳ ולמנצח על
השמינית ומזמור לדוד׳
והפסוק יורה אחרים ויע׳

ויעמדו הכהנים מלובשים ב׳
בחצוצרות׳ והלוים בני אסף
במצלתים כמו מנענעים בה
להלל את יי׳ על ידי דוד מלך
ישר׳ על ידי שירי דוד ונבוא׳
ונבואתו שנ׳ הללוהו בצלצלי
שמע הללוהו בצלצלי תרועה
וכת׳ ויענו בהלל ובהודיות׳
הודו ליי׳ כי טוב׳ על הוסד׳
על שנתייסד׳ וישועת שרי
יהודה ובנימן היה תשבי
היושבים בארץ ישר׳ שנ׳
ויבא מלך אשור מבבלה
ומכותה ומעוה ומחמת וס׳
וספרוים ויושב בערי שו׳
שומרון׳ וכת׳ ולא יראו את
פני יי׳ וישלח יי׳ בהם את
האריות׳ והם גרי אריות
שנתגיירו מפחד האריות
שהיו הורגים בהם ולא היו
גרי צדק׳ אלא משום אימת
האריות נתגיירו׳ שנ׳ את יי׳
היו יראים ואת אלהיהם היו
עובדים וישבו שם עד
שחרב בית המקדש וכל
ימי גלות בבל וכל ימי גלות
מדי ופרס עד שעלה עזרא
מבבל וסייעתו עמו׳ אז נגשו
בעבודה אל זרובבל ואל ראשי
ראשי האבות ויאמרו להם
נבנה עמכם כי ככם נדרוש
לאלהיכם ולו אנחנו זובחים
מימי אסרחדון מלך אשור׳
המעלה אותנו פה ולא כת׳
ולא קרי׳ שלא היו זובחים
אלא מאהבה׳ אלא מיראה׳
שלא יטרפו בהם האריות׳ כ׳
כיון שראו שלא קבלום מיד
התחילו להסטין׳ שנ׳ ויהי
עם הארץ מרפים ידי עם
יהודה ומבהלים אותם לבנ׳
לבנות׳ לפי שהיו מרפים ידי
עם היו ראשי האבות׳ ויבכו

ומבהלים ומתהרים אותם לבנות
בעל טעם׳ כיון שראו כן ש׳
שכרו עליהם יועצים רעים
להתעצבות עם יהודה ובנימן
היושבים בירושלם׳ ולהפר
עצתם של הקב״ה של ראשי
האבות שלא יבנו בית המקד׳
ולמה הזכיר יהודה ובנימן ל׳
כי עשרת השבטים גלו רוב
רובם ועיקרם על ידי מלך
אשור׳ שנ׳ ויגל מלך אשור
בכל הארץ׳ וכת׳ ויגל את ישר׳
אשור׳ ויושב אותם בחלח
ובחבור נהר גוזן וערי מדי׳
וכת׳ ויגל ישר׳ אשורה׳ עד
היום הזה׳ ומכלל שלא שבו
לארץ ישר׳ לפי שהיו בהם
צדיקים ונביאים׳ והיו יודע׳
שבית המקדש קיים עתיד
ליחרב פעם אחרת׳ ועדיין
ישר׳ לילך בגלות׳ וישבו שם
בארץ אשור׳ ונשארו שם
יהודה ובנימן שני השבטי׳
בארץ יהודה ובנימן׳ ושאר
מעט מהן ומספר משאר
השבטים׳ שנשארו בעריהם
עד גלות בבל׳ ואז גלו כל
גדולי הדור׳ ובכל דלת הא׳
הארץ׳ נשארו בארץ ישראל
לעבוד את האדמה שנ׳ ומד׳
ומדלת הארץ השאיר רב
טבחים לכורמים וליוגבים׳
ובשנה אחת לכורש על יהו׳
ובנימן׳ עם עליית שאר
גלות השבטים׳ ורוב עשרת
השבטים לא שבו מאשור עד
היום הזה׳ וסופרים עליהם
יועצים כת׳ בספר וקיים זה
שנ׳ יסכר פי דוברי שקר כי
בילבל׳ בילבל הן עצתם אחרי
אחריכן׳ ויש אומרי׳ וסופרים
כמו וסיכרתי את המצרים׳ כמ׳
ומסרין עצתן למיתה׳ ויועצ׳

ומעשים להפר עצתם ושו'
ושוכרים עליו שקר יועצים
יע. טהכבי שטנה כל ימי כו
כורש מלך פרס שכבש את
כבל עד מלכות דריוש מלך
פרס שמלך אחריו שהוא
כורש בן אסתר המלכה כי כן
כת' ובשנת אחת לכורש מל'
מלך פרס' וזהו תחילת מלכ'
מלכותו' וכשר התחילה הש'
השטנה במלכות אחשורו'
בתחילת מלכותו כתבו שטנ'
להשטין ולבטל מלאכת בית
המקדש' כמ' שנ' ובמלכ'
מלוך יי' בדרך לשטן לו ו'
ומי כתב השטנה שמשי
ספריו בן המן הרשע וזה
היה בימי ושתי" המלכה בת
בלשאצר בן נבוכד נצר של'
היתה מנחתו לבנות בית ה'
המקדש' שהיתה אומרת
מקום שהחריבו אבותי את
אתה רוצה לבנותו' ומאותה
היתה מות' כי עדיין לא
שלמה גלות מדי' ופרס לא
ושטו ומטו והחרבן הבית לו'
ולא היה להם לומר אלא
יחרבן בבל' כי עדיין לא
שלמו שבעים שנה ואז הו'
הועצו הרשעים להסית את
ושתי בת בלשאצר בן נבוכ'
נצר הרשע' וכמ' שנים היו
משחרב הבית על ידי נבוכ'
נצר עד שנבנה על ידי כור'
משנת תשע עשרה שנה
למלכות נבוכד נצר חרב בי'
המקדש' והוא מלך אחריו
ששה ועשרים שנה' ואחרי'
ומרודך בנו מלך עשרים וש'
ושתים שנה ובשנת עשרי'
ושתים ות' מלך במותה של'
בלשאצר בנו' ועמד במלכות
שתים שנה ומחיצה' עשרים

ואחר ומחצה דמרודך ושת'
ומחצה לבלשאצר הרי עש'
עשרים וארבעה ושנה'
עשרים וארבעים שנים של
שנים ועשרים וששה של
נבו' נב' מיום שחרב הבית
עד יום מותו' הרי חמשים
שנה אז בא דריוש המדי ו'
ותפש את בבל והחריבה
והגלה את ישר' הכשדים'
במדי ופרס' ומלך שנה את'
הרי חמשים שנה ואחד'
שנ' כורש בנו מלך שלש ש'
שנים הרי חמשה וארבע'
ובשנת אחת לאחשורוש
בתחילת מלכותו' החלו לב'
לבנותו שריו ויועצו על
דברי דניאל כי דניאל טעה
ומנה משנת ארבע לנבוכד
נצר ומנבואות ירמיהו וכלו
אותם ע' שנים עם נ"ה והם ע'
משנת ד' לנבוכ' נצר' עד
תחילת מלכות אחשורוש'
ואז כתבו שטנה על יושבי
יהודה וירושלם' ומלך אחש'
אחרי זאת י"ג שנה' כי בשנ'
י"ג למלכותו בטלה המלאכה'
ומלך אחריו כורש בנו הנ'
הנקרא ארתחשסתא' ואז
כתבו צרי יהודה שטנה'
ואלו הם' רחום' בעל טעם
ושמשי ספריא' והיתה ד'
המלאכה י"ג שנה למלכות
אחשורוש' ל"ב שנים למלכ'
למלכות ארתחשסתא הרי
מ"ה שנים' ובשנת אחת למל'
בן אסתר המלכה הנקרא
דריוש עלו מבבל הרי מ"ו ש'
שנים' ובשנת שתים לבואם
אל בית האלהים בירושלם
החלו ליסד ולבנות ובקשו
המתים הגרים להתחבר
עמהם ולבנות ולא קיבלום'

אז שכרו יועצים להפר עצת'
ולא עלתה בידם בימי כורש'
כאז בימי אחשורוש' ואח'
בימי ארתחשסתא הנקרא
כורש' כדברי חכמים הוא
כורש הוא דריוש' הוא את'
ארתחשסתא' כתב בשלם
ומי כתבו רחום ושמשי על
שם מתרדת טבאל ושאר
כנותיו ושאר סיעתו' כנות'
כנותיו' עדתו כנישתו' כנ'
כנפתו' כמו כנעפיו' כולהון
לשון חד הוא' בלשון קודש
בלשון ארמית כנישתו' בלש'
תלמוד כנפתו' בלשון פרסי
כנותם' וכתב הנשתון כתוב
ארמית ומתרגם ארמית'
כלו' כתב משונה וכפול בו'
מכתב ובפירוש' כמאמר ג'
בן עזיר' לומר בן מאיר' כן
אמרין כנותהון' עד הם ונב
סיעת כנותהם' דינייא ואו ל'
דנה עדיתהון' ומלת דמאמרי
ריע מלכות' ואפרסתכייא'
ארטאייא אן אורך' כמו ואורך
ואכד וכלנה בארץ שנער'
בבלייא מן בבל' שושנכייא מן
שושן' דהוייא מן דיהי ומדי
ועדיתהו' עלמייא מן עילם'
ושאר אמייא די הגלי אסנ'
אסנפר רבא ויקירא' והותב
הימו בקרייה' דישמרין'
הם העמים שהביא אסרח'
אסרחדון מלך אשור הנקרא
אסנפר' בלשון פרס והשים
בערי שמרון ונתגיירו מפ'
מפחד האריות' ויש אומרי'
אסנפר הוא אביו של אסנ'
אסרחדון ושאר עבר נהרא
ושאר העמים שמעבר פו'
ובשנת' וכן עת' לומר כן
ומענה הכתב' דנה פרשגן ש'
אגרתא' ויש אומרי' ובענ'

דברים רבים ומשנה פירושם
מעניין דרך דכת' ביה תתעני'
ידבר ריש' דין ובמשנה ובעת
הזאת' פתשגן ס' שנויש
משנה התורה' ומתרגמינן
פתשגן' והוא כתב הנשתון
משונה וכפול' ואגרתיו שד'
שדברים רבים אומרים בה'
וקריתא' מורדתא רבתי
בגוים ושרתי במדינות' וכ'
ובאישתא' מרעת' ושוריא
החומות ומתרגמי' שורייא
שכלילו' כמו ויכלו' ומתרגמי'
ואישתכללו' הם השתורות
והיסודות' חוזק בנין הכו'
של ישעי' יקיר חריש רק'
ומתרגמי' לתקונה' יחיטו כל'
חופרים וחוטעים בקרקע'
מיקום הקרקע' הקשה ולו'
לייסר החומה' כרתגן הלום
החוט עיגריש' דרך מורת'
מין דומתרגמי' דוו ישתכללו'
ישלימון ויכלו ויכנו' ומדה
בלו והלך עד לא יתנון' ו'
ומדה' זו כל אמת המלך' ומזמי
היא זו' ואמת מכס הסחורה'
וכן כת' יגיע מצרים וסחר
כוש וסבאים' ואנשי מדה'
ומתרגמינן וברן דסחורה'
ואנשי מדה בעלי סחורה'
כלו' זה כסף גלגלתיו' כמה
בקע לגלגלת' אים ואולי זה
ועל דמיון שסכל לשוכות'
כופר ממון להעלו' כמו איש
כופר נפשו' לכלו חד הוא'
ו' יתירה כמו ויכו האחד
את האחד' וכמו בנו בעור'
פירושו ויך האחד' כן כש'
והלך זו ארנונו' הוא המכס
שנתנו והולכו ונשרין זו'
ומדינות והאחוזות' ואחר
שיבנו היהודים ירושלם'
ובית המקדש עד לא

ישתעבדו לך' ולא יתנו לך
אילו המסים' ומתפרש אלא
תהנזק' ואומר המלך יהיו
כו' נזק והפסד כמו כל הכל
ומלח היכלא מלחנא' ומש'
ויכבר יושר סתר ההיכל
שבירושלם' כתוב ויהיכנות
בני צבתנו וכמולח מלאכתו'
כמו ארץ מלחה לא תשב'
ומתרגמי' ארע עדיין דלא
תיתותב ושער שרים כמשן
עולתו' על כן הנגע לך כרי
שלא תניח לבנותו' וערות
מלכא' יקלון המלך' ויש אומ'
לשון חרבן' כמו ארים יכנה
בית המקדש וירושלם' אז
יורדו בך היהודים' ויחיב
מוכתה' ויש אומרי' לשון
דלות' כמו פנה אל תפלת
הערער' וכמו ערו ערו' ומה
ומתרגמינן ושער ערי ערוער'
קירוי חורבייא' לא יוריך
לכן לאחריו לא מוה לבו
לראות' ויש אומר' לא יורידך
לא נחילו ונשיהן כמו ויחל
ומתרגמי' ואוריך על דנה' על
כן שלחנו והודיענו למלך'
די יבקר שפשפש כמו ולא יב
לא יבקר הכהן' ומתרגמי' כת
כתרגם ירושלמי' לא יתפשפש
כהנא' והוא לשון בדיקה'
והוא לשון ביקורי' והשכח
והמעין' ומשיעין ומתרגמינן
ומשכח מה הטיקה מלכין
ואשתדור' ומרד בלשון פה'
פרסי' וכם ויאבק ומתרגמי'
ואשתדל' והוא לשון מלחמ'
על דנה קריתא דך' שלום
העיר הזאת תבנה' חולך
בעבר נהרא אין לך שכשם
שמרדו בך היהודים כך
ימרדו בך כל יושבי עבר
הנהר' לא איתי' לא יש לך

ויש הרגמו לא אמת' כמש
כשוריין כשוררין' ומשרת
התשובה פתגמייא של מלכי'
שלם ובעת' דברי שלום ומשנה
רך' ובקרו והשכחו וכרהו
ומיצו שזו העיר מן ימי עול'
מימות שם בן נח של מלכי
צדק מלך שלם' ומתרגמין
מלכין דירושלם' ומיד ויקרם
שלם על המלכים ומגשימה'
ומרד שמרדו בה הרבה
מלכים ואשתדור ומלחמות'
כמו ויאבק ומתרגמי' ואשתדל'
לשון מלחמות הוא' וכן הוא
אומ' ויאבק איש עמו ומלאך
שלחם המלאך עמו עד
שעלה אבק רגליהם עד
כסא הכבוד' ועל כן נקרא
כי אשתדור ומלחמות הם
ומימי שלם מרדו' כל מלכי
עולם על ירושלם ונלחמו בם
ובזמן שהיו עושין רצון ה'
קומהם היו כל המלכים עם
שונאים להם מס לישר ועל כן
אומ' ומלכין תקיפין היו על
ירושלם כגון דוד ושלמה
ושאר מלכים והיו שולטין
בכל עבר מדינות ומסים
ומכסים היו נותנים להם' ומד'
ומדה זו אמת המלך בלו' זו
כסף גלגלתיו' והלך זו אומ'
ארנונו' לפי שהיו עוסקים
במצות ובתורה' ועתה וכ'
ויכבר ישראל ירדפו ירדיהם בת'
בתורה ובמצות ומעכשיו'
שאין טעם לבנות ולבטל
האנשים האלה שלא יבנו
העיר הזאת' עד מני טעמי'
יתשים' עד שיצוה אני וא'
ואושים שמו עצה וטעם'
וזהירין תהוון שלו ומעבר
על דנה להיות להם שלו וכ'
וביטול' כמו לא תשלה אותי

לומר לעזוב המלוכה ולבטל
על זה הדבר שאומרים לא היה
ירבה חבלה והשחתה מלכ׳
להזיק מלכי מדי ופרס ׳ וכל
כך לא היה כדי שלא ימרדו על
עליו יושבי המלוכה ועדיין
לא הגיע זמן הבנין ׳ ודריוש
זה מאחר אשר אגרת השט׳
השטנה של ארתחשסתא כ׳
המלך היה נקרא לפני רחום
ושמשי וסיעתם הלכו בחפ׳
בחפזון לירושלם ׳ ויחסמין
ויתרגמי בבהילו לירושלם על
היהודים ובטלו אותם המלוכ׳
בזרוע ובכח גדול ׳ נשתמשו ז׳
כתב שבו לשון מלשינות ׳
ומי מלשינות מלה שעיה
שמחליף ושונה במאמר׳
לשונו ומאן ומדבר כמאמ׳
ובכן זה בטלה העבודה
של בית האלהים אשר בירו׳
בירושלם ותחלת מלכות
אחשורוש וכל ימי ארתחש׳
ארתחשסתא עד שנת
שתים לדריוש מלך פרס
והתנבא חגי זה במותו זמן
שנבאו חגי וזכריה הנביא׳
בן עדו הנביא על יהודה
וירושלם על היהודים
שיבנו בית המקדש כי לא
הבטל עוד מלוכתם ׳ וכן כת׳
בשנת שתים לדריוש המלך
בחדש הששי ביום אחד
לחדש היה דבר ה׳ ביד חגי
הנביא ׳ וכת׳ עלו בהר ׳ והב׳
והביאתם עץ ובנו הבית
וארצה בו ואכבדה אמר ה׳
וכת׳ בשנה השנית בשנת
שתים לדריוש היה דבר ה׳
זכריה בן ברכיה בן עדו
הנביא לאמר ׳ וכת׳ לכן כה
אמר ה׳ שבתי לירושלם ב
ברחמים ביתי יבנה בה ׳ בע׳

באדיין קמו זרובבל בן
שאלתיאל וישוע בן יהוצדק
והתחילו לבנות בית המקד׳
ועמהם הנביאים חגי וזכרי׳
ושריה ויהושע הכהן הגד׳
ומסייעין אותם ומטיבים את
את לבם בנבואתם ׳ כמ״ש ידי
זרובבל יסדו הבית הזה
בשנת הראשונה בימי מלכי
מדי ופרס ׳ והיו ערי יהוד׳
ובמדין ובטלו המלוכה בכל׳
בלשון הרע שסיפרו עלי׳
המלכים על יהודה וירושלם
ועלתה ביד עליהם לבטלם
שלא הגיע עת בית ה׳ לה׳
להבנות ׳ ודריוש הבנענד׳
עכשיו ידוע תחייה ומש׳
ומשליכות הבנין ׳ מיד כי
יבנה ה׳ לפי שעכשיו הג׳
הגיע הזמן בה ומעתו ׳ בזו
בזמן העת כשהתחילו ז׳
זרובבל וישוע ׳ לבנות הבית
בשעיה כדברי חגי וזכריה׳
זה בא עליהם תתני שהיה
משואר ׳ ושם אותו סנחרי׳
מלך אשור פחה׳ היה שלט
שלטון בעבר נהר פרת ׳ וזה
ואומר כי בן רבשקה היה׳
ושתר הוא שכת׳ במגלת
אסתר שנ׳ והקרוב אליו כ׳
כרשנא שת׳ אד׳ מרס׳ הוא
שכת׳ בזהו הרבונא ׳ וכל׳
וכנותהון וסיעתם ׳ ואן ש׳
שם לכון טעם מי יתן לכם ר׳
רשות ׳ לפי שלא נשאלו וכמן
שיאמר טעם לבטל עבדיין ׳
מלך ׳ ויראייתו רק לא הב׳
תבנו עד מלך טעמיין יהש׳
ועל כן אומר עכשיו ואן שם
לכון טעם מאשרנא דנא ׳
וחומה דוה ׳ ויש אומ׳ ואשו׳
ואשרנא ׳ ואבנין גדול
ובירה גדולה ׳ כדכת׳ על מ׳

בשיראתה בנין של קורות
שלא בנו קורתי ׳ ויתרגמי׳ בטלו
שיראתי ׳ וכן נאו׳ בנבואת׳
חגי עלו ההר והביאתם עץ
ובנו הבית ׳ כמו׳ כמאמר ׳
ועין אלההן ׳ כמו עיני ה׳ א׳
אלהיך בה ׳ ולא בטלו המו׳ ׳ ו׳
ולא בטלו עד אשר טעמא
הדבר לדריוש המלך ומיד מ׳
ישיבו אגרת על זאת ׳ זה נ׳
שלחו אגרת לדריוש המל׳
המלך וזהו פתשגן אגרתא׳
וכ׳ יאל גלו ׳ יכנע שייש כי׳
כדרי דגללא ׳ פירורים מן
שישי ואע מתשם ועץ זו
ויושם בכתלים לחזק החומה׳
ועבידתא דך ׳ ומלאכה זו
אספרנא בזריזות ׳ אספרנא׳
ד׳ אספרנא כמו
אספי׳ אספרנא ׳ מ׳
דגרכין בראש תבונה׳
דידי כשלישי הוא דואייר
והם משואות ברק חותם׳
ידו ואספרנא ׳ עד דאספר׳
יותר עד יגמור הדיבור
להיאומר והם עשיים אותה
במהרה ובונים הבנין ואנ׳
התבוננו ׳ השיבונו ׳ אותנו
המו ׳ אנחנו הוא עבדוי
אלהי השמים והארץ דיח׳
דיהוה בנו שהיה בנוי מן
מקודם ׳ לכן שנים רבות
ושלמה מלך ישרא׳ הגדול
בנהו ושכללו ׳ ואין זה
הבנין דבר חדש לכן וי׳ ה׳
דיהיבנוה׳ ומן מה שהכעסו
אבותי׳ אלהי השמים ומסר
אותם ביד נבוכדנצר מלך
בבל והבית הזה סתרו והח׳
והחריבו ועמא הגלה לבבל׳
ברם בשנת חדא וגם בשנ׳
אחת לכורש מלך פרס שם
טעם ועשה הבית הזה

להיכלא די בבל. וגם כלי בית
אלהים של זהב ושל כסף א'
אשר נבוכד נצר הוציא מן
ההיכל שבירושלים והביא
אותו להיכל אותם לבבל. הם
הוציא אותם כורש הראשון
מהיכל מלך בבל. לששבצר.
שמושלו שלטון. אשר פחה
וכן שם אותו. ואמר ליה.
אמר לו אלה הכלים שא אם
אותם והנח אותם בהיכל
ירושלם. אדין. אז ששבצר
זה בא ונתן אותם בהיכל אל'.
ויסודות הבית הזה הוא
בית אלהים אשר בירושלם
התחיל לייסד ומאז ועד
עתה התחיל להיבנות ולא
שלמה מלאכתו. ועתה אם על
המלך טוב. יבק' יבדק
בגנזי המלך שם.
באוצר המלך אשר
הובאו לבבל. ושם יש כתוב
בספר זכרונות. כי אז כורש
הראשון הושם המלך טעם.
נתן רשות לבנות בית אלהים
זה ירושלם. ורעות. ורצון הם
המלך על זאת המלאכה.
ישלח לנו בכתב המלאכה.
ידו'. באדין. אז כורש המלך
שם ובדקו הספרים אשר
באוצרות ובגנזי ההיכל אשר
מונחים שם בבבל. והשכח
באחמתא. ונמצא בחומת
שכן דרך בני אדם לשום
שטרותיהן בעיר ושבר מי'
כמין חומת. ויש אומ' באחמתא
בתיבה קטנה בבירתא. לם
בבירה. בארמון המלך במדי.
ושם מגלה אחת וכן כתב
בתוכה בשנת אחת לכורש
מלך בבל כורש המלך שם
טעם וגו'. בזכרון הדברים
שעשו אתר די דבחין די'

דבחין. מקום אשר הזבח
הזבחים זבחים. ואושוהי
מסובלין. וחומותיו מסבלין
וגבוהים ועשויים ואורכ'
ששים. ורחבו אמות ששי'
נדבכין כחתכין. כי' שלוש יש
יפלו. נדבכין די אבן גלל מין
ששענו בראש האחד אבן בו'
בראש הנדבך. פירוש נדבכי
הם טורים. אבן על אבן שכן
כת' בנבואת חגי מטרם שום
אבן אחת על אבן בהיכל אל'.
ומתרגמי' עד לא יתשום נדבך
על נדבך בהיכלא דיי'. והם
שורים של אבן שמש שלש.
ונדבך די אע חדת. וטור
של עץ אחת וכן בבנין של
שלמה זה שעשה לשם
שורים עשר ופירש לנו עצ
לשם שורים. שלמה עשה
מלמעלה בראש הבנין בסוף
החומה. וזה עשה מלמטה
בתחילת הבנין. שלמה שם
שקצה העץ בבנין. וזה לא
שקעו בבנין. שלמה סיידו
בסיד. וזה לא סיידו בסיד.
וכל כך למה לפי שהיה חושב
מכבן ואומר אם יחרבו בני הי'
היהודים ישרפו אותו כי'
באש. ונפקתא והוציאו
הנפק' הוציא. ותחות ותנח
מאו ותנח בגדו ירעה ויה
ומתרגמי' ויחתתיה למשיה.
כמן תתני פחת. עתה תתני
פחת. עבר הנהר ושתר בוזני
ושאר כנעתן ואפרסכיא
הם גדולי הארץ של מלכות.
אפרסכין. אפי רמון ומלכין
סכל' פירוש פני תאמר הא'
המלך אפרסכין. אשרוצו מלון
קרוב. ומתרגמי' סביבתיה. ו'
והם רחוקים פני המלך הכת'
בתוגלה. רחיקין רחוקין

היו משם שבכן הניחו אלא
ממכסי מלכיו מנכסים של
מלך כמו בנכסי רבים די מדת
עבר נהרה ממדת המלך הבא
אליו מעבר הנהר כמו מדה
בלו והלך לשון גבה ומדה כן
הנכסים יעשה בבנין הבית.
ואספרנא בזריזות. כלי מזהר
נפקתה הוצאה ובדק הבית.
תהיה נתונה לאנשים האלה.
מהחשבון. ודיה חוששין כל
מה יש להם מחשבה. והרי
בני תורין ודיכרין ואמרין
לעלון לאלהי רשמיא. חטין
חטין. דאלו שלו. בלא שגגה
ובלא פשיעה. אלא כרעותם.
די יהשנון. אשר ישנה ויאמר
יהנפח. כמו ונפחתם. ודקף
יתמחא. ותלוי יהרג. ומאת
ומחה שום עליו. וזה פירוש
כל מזוזה ולשון וכל מיש אשר
יאמר דבר זה לבטל מלאכה
זו יעשה בו דין כמו שנעשה
בהמן שייעץ במלך אחשורוש
לבטל בנין בית המקדש רי'
ריון ממה יורעו הונח ונטל
עץ מקורות ביתו ותלוהו
והוכה עליו שנ' ויתלו את
המן על העץ. ואמרו חכמים
אותו העץ מתיבת נח היה.
ופרשתיו בן המן היה
הגזרון בקרדוניא בהרין אי
אררט. מקום אשר נחה שם
תיבת נח. ולקח משם קורה
אחת ארוכה חמשים אמה
ברוחב התיבה ואז עשרה
ומיתה כשורה. דהויא קורה
גדולה. ויוד אומרין אותה כי המן
יעשו עץ גבוה חמשים אמה
וכת' ויתלו את המן. ובייתה
נולי יתעבד. ובתיו הפקר
מעשה על זאת שנ' והעצ בה
המן נתתי לאסתר ואותו תלו

על אשר שלח ידו ביהודים.
ויש שפתרין טולי ויקוד
אבוס בקר ומזל. ויזון עמ׳
עפ׳ הבקר וכלו ענין אח׳
הם. כי כאשר יבאו המלכים
כתי האויב אז יחריבו הבק׳
והמערכה להיות חרבן עלם
ושמה יכבו הבקר והסוסים
וכל בהמה ומעשה ויקום את
מעול ומגלות. ויגע כמו ״
והגהות לגיא יבנה. לשון י׳
ירדה. כאשר ימע ויורד.
ותגלותו של מלך ועם אשר
ישלח ידו להשחית בית
אלהים שבירושלם. ויספרו
כריות. ושבי יהודיי וש׳
ושני וכל והרגעי ושני ״
עזרה ולאכתן בשלשה כו׳
בורר בשנה השנית. ולמ׳
דריוש וזה שאו׳ ולמעלה מן
טעם אלהי שמיא ומטעם
כורש ודריוש וארתחשסתא
מלך פרס. ומצא בתלמוד
היו כורש הוא דריוש. כי׳
מיפרש בפ״ק דריוש הש׳
השנה. וכל ברעה כי כורש
ודריוש וארתחשסתא
שלשה מלכים היו. וחילק ל׳
להם מלכות בבל מנ׳ כורש
מלך על בבל. שנ׳ ברים בשנת
חדא לכורש מלכא דבבל.
וכת׳ ודריוש מדיא קבל מל׳
מלכותיו וכת׳ וארתחשסתא
מלך פרס וגם על דעת חכמים
ת״ל אשר שלשה שאות היו ולא
גם זה [illegible] יכבן להיות כי
כן אמר כורש מלך פרס כל
מלכי דבבל. וכת׳ ודריוש מדיא
קבל שם טעם עד ואחשתן ״
תיה בבבל וכת׳ ודריוש מדיא
קבל מלכותיו. הרי מלך על בבל
ועל מדי ועל פרס כורש על ש׳
שם שמלך כאשר היה. וארתח׳

וארתחשסתא על שם מלכותו.
דריוש על שם שדרשו לו
בחייו. בחדוה. בשמחה.
לחטאיה. לחטאות. והקימו
כהניא בפלגתהון. ולויא
במחלקתהון. אז עמדו הכה׳
הכהנים איש בחלקו. להקר׳
קרבנותם. והלוים איש בחלקו
על דוכנם. כי הטהרו כאחד
את ויקרי ומדבים וזבחו ש׳
איש כי יהיה טמא לנפש או
בדרך רחוקה. טמא נפש
זה טמא מת. בדרך רחוקה.
מעל׳ קדרים וחכם ומעלה
ומעלים. ערה ומתגאין
מרחקין. וכל הנבדל מטמאות
גויי הארץ. אותן שגרשו ל׳
נשים נכריות שנשאו. הוא
יסוד המעלה ומבבל. הוא זמן
מיוסד יקבוע לעלייתם מב׳
מבבל בחדר בניסן עלה
ונתעכב בשושן עד ראש
חדש אב ובאו לירושלם. אז
ויכנסו המלך לעזר על ישר׳
כי היה צדיק ומאשר והכין
את לבבו לדרוש תורת ״ ״
ולעשות. שהיה מעשה אות
ולמד בישר׳ חק ומשפט ש׳
את הנפש אשר עשו בחק
שעשאום גרים וקרבם
תחת כנ׳ שכינה. פרשגן. ״
פתשגן. ר׳ ואתחלה עם ת׳ ופ
ופירושו דברי פיתויים ופי׳
ופיוסים ושנון. כמו במהב׳
במהברתה תשנק ת״ר. כי
דברי פיוסים של איגרות הל׳
הוים ומפתים ומשנים אות
האדם לאלוות הדות שולח
שולחיהן ועוד משנה ותרג׳
פרשגן. משנה הוא ומכתב
דברים כפולים. גמ״ר וכענת
והוא לשון פיוס וכענת כן.
ענת האגרת. ומי שם טעם.

וגו׳ ימטא והי׳ יעבדו ולהיכלא
ולהוליך. כמו כי לך מלכים יובל
יובלו שי. יובלו ומנחות עם
הנדבות. טמא עם הארץ אלה
אשר מתנדבים העם. אספרנא
בזריזות. הוא אותם. ושאר
חשחות. ויתר חסרין אשר
יחסר לבית אלהים כמו ואת
חשחן. ואת חסרון יש להם
ויש אומ׳ חשחים וחשרין ״
לשון חושש. והוא אשר
הוא. כי המעשה ומלאכה
מרובה ומחשבה גדולה יש
לו עד גמירו שמא יחסר
לו דבר. דיפל לך ומתן. ש׳
שיפול לך בגורל ויתן הינתן
מבית גנזי המלך. גזבריא.
גזברים ממונים הם על הפק׳
הפקידה. די ישאלנכון. שיש׳
שישאלו מכם ספר דתא ״
כועד התורה והדת. כורין
הם מדות. חומר שערים
מתרגמי כור שערין. בתון ג׳
הם מדות. חומר מדת היכש
בת מדות הלח. והבת עשירי
החומר שנ׳ כי עשרת הבתים
חומר ומתרגמי׳ בית כור ומלח
די לא כתב. לפי שמלו היה כמו
להיכתב. שיעור והמלח אין
אומרין. ויש שפותרין בחוק
כל עצמות. ויש אומ׳ כהונה ול׳
וכשורה. די יה לשון אדרזדא. ת׳
תרעיא. שוערים. נתינייא יהם
הגבעונים. מנדה בלו והלך לא
שליט למרמא עליהון. ואנת
מלכי וכבה. בגלותיו ומרעינו
שהוא מכם. לא הוא רשאי
להטיל עליהון. הוייל ומתעסק
בבית המקדש ומות. באורכא
מיתתה בית דין. לשורשי זה
פחוי נשיאתו. כמו שנ׳ יתנך
ונסחך ויסחך מאהל ושרשך
מארץ החיים. הן לענש נכ׳

נכסים שנעש מהן וקנסות׳
כמו ענוש יענש. ונענשו את
אותו מאה ככר. ולאסורין כ׳
הסוהר. ויש מפ׳ לאסורין׳
מגלו מלכיות. כמו ויסרו את
ותרגו׳ ולקון יתיה׳ והתיחס׳
ויחוסם אותם׳ שם מקום וכן
ומבני לוי ויגיעו שם מהלו
בני משה הלוי שנגשו לפניהם
במכתב ומשלחה לאליעזר
ומיטה אותם על ידו הראש
בכספיא המקום. עוה לאליעזר
וחבריו לאלך ברברים נעימים
לאדו הראש אשר בכספיא לו
לתת להם מן הלוים שנשארו
מיתר בני לוי לשרת בבית
המקדש ועזרו אותו וכהו וג׳
והורנ׳ וכפורי זהב עשרים׳
לאמר טעם כפירת הם ריקוע׳
פחים של זהב לאדרכונים׳
יש שפותרי׳ כמו דרכמונים׳
הם מטבעות כמין זהובים׳
ויש מפ׳ כמו מרגליות. נחשת
נחשב מוצהב. כמו מובהק׳
כמו צהב׳ שנים חמודות
כזהב׳ שני כלים היו שנתרו
ממראות משה. כמו ששנינו
בברייתא׳ כיור היה במקד׳
במקדש של נחשת היה והי׳
קולו ערב׳ ועוד מכתשת היה
במקדש של נחשת ממראות
משה היתה והיתה מפנית
את הבשמים׳ אילו שנים כלים
נותרו ממקדש ראשון׳ ונגנ׳
ונפגמו ולא עלתה להם ארוכ׳
שלמות׳ ועליהן הוא אומר
על ידי דוד נחשת ממורט׳
נחשת מורק׳ ועליהן הוא א׳
אומר בעזרא וכלי נחשת
מצהב טובה שנים חמודות
כזהב׳ ומה הם כלים כל אחד
ואחד ומה היה שקול כשנים
של זהב׳ ויש מפ׳ שניהם

שקולים כאחד של זהב׳
ויש אומרי׳ שניים היו כלו׳
שני עליונים של נחשת אחד
חמודים כאחד של זהב וש׳
ושתי מכתשות של נחשת
שקולות׳ שתיהן וחמודות
כאחת של זהב׳ ואתם קדש
לה׳ צפירי חטיות׳ שעירי
חטיות׳ ותרגו׳ צפירי
חטאתא׳ דתי המלך׳ הם
ענין שכתבו המלכים׳
ואחשדרפני׳ כמו כי יורש ל׳
ראשו׳ ומשורים כמו שותק
וי׳ מפ׳ כענ׳ כמו ישואו ית׳
ישרים על מאות תחינה ׳ג
חנינה׳ יתד׳ כמו מיתר׳ כמו
יתד תקוע במקום נאמן ׳ג
והוא מפירוש יד ושם ׳ג
ארץ נדה היא׳ מה נדה יש
לה התירה לבעלה לאחר ט׳
טבילתם כך ארץ ישר׳ וכן
הוא כטומאת הנדה היתה
דרכם לפני׳ מה נדה טובלת
וטהורה לבעלה כך ישראל
כשעושין תשובה׳ מפה אל
פה׳ משער לשער׳ כמו של
פה לפה׳ ותרגו׳ מסיפא ל
סיפא ופירושו מפתן של
שער זה לפתן שער זה׳
חשבתה למטה מעונינו׳ לא
עשית כפי עונינו׳ כמו ולא
ואחשוך גם אנכי אותך׳׳
תבואו לשון רגש׳ כמו גם כי
התבונת׳׳ ותרגו׳ אתעשי׳
הוה יקר׳ ויתעפל ומשתוחח
בהשתחויה׳ כמו ואתנפל
ותרגו׳ ומשתטחיה׳ יש
מקוה לישר׳ כמו תקוה וכל
אשר לא יבוא לשלשת הימי׳
מכיון שקובעו זמן הודם
שיבוא ומתנין שהפקר בית
דין הוי הפקר׳ יחרים כל רכ
רכושו׳ ומכין שאוסרין אותו

שנ׳ והוא יבדל מקהל הגולה׳
שיפסול להיות עמו בכל דב׳
ועד לעתים מזומנים׳ לעת
ומן שיקבעו להם בית דין׳
זקני עיר ועיר ושופטיה׳ חכ׳
חכמי עיר ועיר ודייניה׳ ומכן
שחייבין חכמי העיר לדון
יושבי עירם ולתת ידם להוצי׳
נשיהם׳ ומשורים אל ימין
על אשתם׳ אמר שנשאו
עליהם כמו על שפחות חייב
והיא שפחה נחרפת׳ וכתיב
והבאו את אשמו לה׳ אל פת׳
אהל מועד איל אשם׳ כענ׳
באש׳ כמו ויתנו איש בעון
לשון דליקה׳ הי׳ הגדול הגבו׳
והנורא׳ ולא אמר הגבור והנו׳
לפי שראוה כמו ואמרו בקו׳
בקולרין ובית מקדשו חרב
ואיה גבורותיו קשבת׳ כמו
ויקשב ה׳. כת׳ דברי נחמיה
בן חכליה׳ ויהי בחדש כסלו
שנת עשרים׳ וכת׳ ויהי בחד׳
ניסן שנת עשרים׳ זה בא ללמד
שמלכי אומות העולם מונין
להם מתשרי׳ ומלכי ישר׳ בניס׳
וכן היה כמו חנני ואמר הדבר׳
לנחמיה בכסלו׳ ולא הספיק
חנני לאמרו למלך עד ניסן׳ ה׳
ואשא את היין ואתנה למלך
ולא הייתי רע לפניו׳ לפי של
שדרך משקים למלך לטעום
הכוס קודם׳ ומפני חשד סם
המות׳ וזה היה יהודי׳ ולא של
שתה והכיר המלך ונשתנו
פניו כי נעשה כשומו
למלך׳ מהו מראי ושתה ולכך
נקרא נחמיה׳ התרשתא׳ ש׳
שהתיר כתם יין׳ שלגוים ׳ק
ושתייה לפני המלכים ומפני
החשד׳ ומפני סכנת נפשות׳
ועל שנשתנו פניו׳ ולפי מה הי׳
מדוע פניך רעים׳ והשגל יושבת

ויגלו של חסרים שנשאו ושנו
כדבר. זה אומ' לכתליו. וזה אומ'
ולכתליו. והעמידו הדבר
על בוריו כי שנו ולכתלי'
שנכנסות ואלכסון מזוויתיה'
עיבה שלו לאורך בכתב
אומר שומר הפרדס. לפי
פרדס של פירות אלא יער
אלא יער עומד עצים לעור'
בית החשוב. עליו כפרים
רימונים. בריכת המלך שולח
שנכנסין בגדי בית המלך.
ואחרי שומר. חושב. כמו על
כל אלה ישבו ולחורים
ולפנים הם חשובים שמלו'
כמו החורים ויושבי הארץ'
וישוע סנבלט החורוני' היה
אחד משומר מבית חורון'
טוביה העבד העמוני ואשר'
בת דוד. גשם הערבי. גר
מארץ מערב. וגם הם ערי'
יהודה ובמוזן היו' ולכם אין
חלק וצדקה וזכרון בירושל'
לפי שסנבלט שהיה ונכרי
מישר'. טוביה עבד עמוני'
וכת' לא יבא עמוני ומו בק' ה'
גשם גר מערבי' וחור לפניו'
שער הצאן. הוא שער
הבהמות. ששם נכנסין כל
צאן קדשים. לכך מוזר הוא
קדשוהו ועד מגדל המאה
זה בית הכנסת הגדולה של
שושן שם מאה און בבל
יום ולפיכך נקרא קדוש מכל
העיר. שכל צאן שנכנסו בו
נכנס במזוזת השער קודש
הוא. וכשאר השערים נקרא
קראוהו שמכנס בקורות
ומעליו ומנעולו. כמו על
כפות המנעול. ומדריהם
גדוליהם ועשיריהם. לא הק'
קבלו על עצמם של עבודת
אדוניהם. זה הק' ולפני פחת

עבר הנהר. בבואו ודרי של
כסא לירושלם. ויעזבו יר'
ירושלם. עד החומה הרחב'
לשון כסוי תקרה ומשיכה'
הרקחים. רוקח ומרקחת. שר
חצי פלך חצי קין ודית' ול'
מגדל התנורים. מקום התנו
התנורים לאופות שם לחם
ליושבי ירושלם כי לא היה
תגר עסק בירושלם מפני
עשן המערכה. שלום בן
הלוחש. רופא בן לחישות'
שלון בן כל חוזה. שהיה
חוזה ומט מינין ומתולע
ויסככנו. כרסת וסכת על
הארון ומתרגמי' על וארונא'
בריכת השלח. מקום שר'
שמחין שם חליפו ר'
שלות. כרכת ומפשט. ל'
ותרגמי' ומשלח. כמו מיט
שלחו המים. הבריכה הע'
העשויה. שנעשית אחרי
כן. בית הגבורים בית פנר'
שהיו נמצרים בתורה. של
ואלה שמות הגבורים אש'
לדוד. וכת' גבורי כח עשה
דברו. לפיכך לדירת שלו
שלשת הנפת. ומתרגמינן
תלתי פילכין. ומנגד עולה
הנשק מקום שמיניחין שם
כלי המלחמה. כי לא היו נכ'
נכנסין בירושלם לנושי כל
זיין. לקיים מה שנ' וחרב
לא תעבר בארצ'. המקצוע.
כמו המקצעה. ומתרגמינן
זויין. והם זויות. אחריו ל'
החלה. החלק. מקום חרבן.
כמו ושכן חרדים מדבר'
כלה משפט. בורזון. הוא
מקום ומכוסה ומקורה כמו
שפל ובחון. וכמו שר הפ'
הפנוי. ושם ויושב הנתינים
עושי העבודה. חוטב'

עצים ושואבי מים. חנון בן
צלף הששי. הממונה על
מלאכת השש. נגד נשכת'
נגד לשכתו. כן ומשחלה עם ל'
והרוכלים הסוחרים כמו כ'
אבקת רוכל. שער המפקד
מקום ששורפין פרים הנ'
הנשרפין ושעירים הנשי'
מפקד היהודים המוללים
נקרא. המרדעם. כמו מזול'
לכתך ומתרגמי' מזה תקיה ל'
הוה ישע לבר. לשון זדון י'
הישבו להם לשון הקידה
ומשיכה. היחיו את האבנ'
כלומר הם טמונות בעפר
ודומות לאותם טמונים בגו'
שאינם דומות לחיים'
ומערבות. כמו בטוך עד'
חיטין אם יעלה שועל. לשו'
בזוי. כלו' השפל. חלוש ש'
שמחיותי יפרוץ חומר ה'
אבנים כל שכן אדי ודהב'
ומלכות כשדים ופרסיים'
שהם גבורים על כל האומ'
ולא אם יעלה שועל. למד
הזכיר שועל על שם קינת
ירמיהו. שנ' על הר ציון ש'
ששומם שועלים. ומארץ
שבים כי נשבו. ומארץ
על ידי מלכי אשור ומושיב
בערי שומרון. והקשור
של החומה. לשון דיבוק'
כמו אולת קשורה בלב נער'
דבקה פירושו. כלו' נעריו
כל הפריצות ודבקה החומ'
ארוכה. כמו וארוכתך מה'
מהרה תצמח. ויקשרו לב'
מרד. כי הקושרים במרדם
מתחברים יחדיו. ולעשות
לו תועה. והייתי בעיניו
כמתעתע. וכמו ושיניו כמ'
כפירים נתעו. לשו' תעתוע'
הפכ' הראשון. כמו נעשה

אבל עוזרים כמו ויעזרום אף
על חמורו· איש שלחו המים·
חליפות שמלותיו· לא היה
אדם נותן לכבס· אלא אם
מכבסו בעצמו כדי שלא
יבטלו העם ממלאכתם· ויש
מפרשים ומתרגמי' ואשלח אל
אותנו מכבסים את בגדינו ואת
כותנתנו לעבדים שהיו אתנו
והשבנום אותם ביד העשי'
וכן שדותיהם וכרמיהם· ומאת
ראשי הלואה· כמו כי תשה
ברעך משאת מאומה· מעט
כי את הראשון של שאינו כל
בעל משה ידו· ולכך לא יגש
את רעהו ואחיו לא יתבע
ואף חבריה גם חוצני נערתי
החוצן שלי· פשטתי מידה
של פשוטה וערה חגרה על
חלציה· חוצני כמו והביאו את
בניך בחוצן ושער נעורי ורק
טלה לשון אחר הוא· פחם·
פחם שלהם כמו פחת ושלוש
לשון הפחה· לחם שהיו מביאין
דורון לשלטון· לא אכלתי·
ואחז הקל העול מעליהם
ושדה לא קנינו· כי לא הם
הספקנו לקנות שדות מפני
הטורח של מלאכה· ברות·
בריאות ומבוררות· ועופי'
נעשו לי· השור והצאן לא
לאכול הבקרים והעופות
בשבילי· כמו ואהיה לעשות
אותם וכמו יאכל עשירות לא
תבשיל· וגשמו אתה ונגשו
של ויכתב אתה כמו גשמיה
תבשיל ויתנכון נופי אתכל'
ואת ונשנו· היה גשם הם
הערבי· ושימה במילה מלים
רבים במקרא כי חבריו יהודה
עליו וישלח סנבלט וגשם
אלי· ואתה הוה להם למלך·
ואתה רוצה להיות להם למלך·

ויש אומ' הוה לשון הכתה כמו
הוות ותעד· להיות להם למלך·
ונביאים ושקרים אתה בורא
בדיו מלבו לשון כזב· ולטעו'
העבודה· אשה בעל אוב
היתה· ויפלו מאד בעיניהם·
לשון פלאיה· יגיפו הדלתות
יסגרו הדלתות· וגם ימידו
מיה של עיר פתל· ויתרג'
ויגעפת שייע· והוא הכיסוי
שסוגרין בו החבית· כדתנן
במגופת פי החבית· והכלה
והכלבים שוים ואגפים· לפי
שסובבין ומכסין את גוף
השער כעדו ונעל ויתרגמית
ויתג' דרכאונים זהוכיבול
ויכן תלמיד חכמי' אין היום
אין אומר הבקר· ומגדל עץ הוא
כמין לפרש עליו התורה כתב
עם· כדי שישמעו כולם כמו
שנ' ויקם אלך על העמוד
ויתרג' ויקם מלכא על אצטבא
אצטוונא· והוא אצטוונא
שאנו גורסים בתלמוד· וכ'
וכפתחו עמדו כל העם· לא
כפותחו לקריאו בתורה של
שתקו כל העם· ואין עמידה
זו אלא שתיקה· עמדו ולא
ענו עוד· כמו על ידיהם·
במשאת ידיהם ומעלה·
כמו שנ' בשאו ידי אל דבי'
קדשך· ויקראו בספר בתורת
האלהים· זה מקרא לשון ה'
עברית· מפרש זה תרגום
שהיה מתרג' ומפרש להם·
ושום שכל אילו הפסוקים
הם פסוקי נקוד וטעמים·
ויבינו במקרא אלו המסורת
ואיזה שטוב נותנו לאשה
בכבוד ושמחה ויוצב עלמן
הגלות· וחורו שריו ופירשו
ומסרום· ואתו נחמיה הוא
התרשתא שהחזיר אין לשת

ושתיה לפני אלהים בשמחה
הסכה· המבינים את העם
המתרגמים ומבינים בינה הכל
לעם· וזה היה באחד בתשרי
בראש השנה וראו העם לעם
ועל כן אמר להם לכו אכלו ושתו
משמנים כדי שתהא השנה
שמנה עליכם ואין משמנים
אלא שומן· ושתו ממתקים·
יין עסיס· ותירוש מתוק כדי
שתהא השנה הזאת מתוקה
עליכם ושלחו מנות לאין נכון
לו לעניים שלא הכינו להם
תבשיל· וחכמי' אומ' בתלמוד
לאין נכון לו· למי שלא הניח
עירובי תבשילין ובערב יום
יבוא ויסמוך על שלכם לפי
שאסור לאפות להם ולבשל
בלא עירוב· כל הכין לאין נכון
לו· וכל הכין וחיה· ביום הש'
השישי והכין· כי קדוש היום
לאדונינו· כת' שבתון זכרון ל'
תרועה מק' קד' מן התורה ומד'
מדברי קבלה· ומן התלמוד
מיכנו מפרש שאסור להתע'
להתענות בראש השנה ומן
התורה מנין· דכת' זכרון מ'
תרועה מקרא קדש· וכשאר
מועדות כתוב מקרא קדש·
הרי הוקשו כל המועדות זה
לזה· מדברי קבלה· היא דאמרן
בספר עזרא· כי קדוש היום
לאדונינו· ומן התלמוד מנין
דגרסינן בתלמוד ירושלמי מ'
בתעניות וכל סביבותיה ויתענ'
ולא יתריעו· שכן מצינו
ביום הכיפורים שמתענין ולא
מתריעין· ר' עקיבא אומר
מתריעין ולא מתענין· שכן
מצינו בראש השנה מתריע'
ולא מתענין הכן שתוקע ולא
תבכו ביום טוב שאסור
בהספד ובבכיה· על זאת מ'

מושיעו עלה עם שוין כל
בלשון ויש אומרי קינסיא
הויציא וזיעתו קנסו ה'
הנקרא רדיף ועלי הדס וה
הדס שוטה לסוכה ואומ'
הדס שוטה דתלין טרפי'
טרפייהו ואורכן שוטייהו
ועלי תמרים לולבים ועלי עץ
עבות להושענא דהיינו א'
אוערה שבלולב ויעשו כל
הקהל השבים וישבו בסוכ'
כי לא עשו מימות ישוע בן
נון כן בני ישר' עד היום ההוא
ומה ישוע הלא בר שמואל
בר נחמני אזל פגם הכת' כבו
צדיק בקבר משום כבוד
צדיק בשעתו הקיש הקב"ה
ביאתן בימי עזרא לביאתן
בימי יהושע מה ביאתן בימי
יהושע פטורין היו ונתחייבו
אף ביאתן בימי עזרא פטו'
פטורין היו ונתחייבו דבר א'
וישבו בסוכות כי לא עשו מ'
מימי ישוע בן נון אפשר
בא דוד ולא עשה סוכה
בא שלמה ולא עשה סוכה
אלא הקיש ביאתן בימי עז'
עזרא לביאתן בימי יהושע
מה להלן בחידוש כל המצ'
המצות אף הכא בחידוש
כל המצות. ויקראו בספר
תורת אלהים רביעית היום
ורביעית היום מתודים הרי
חצי היום במקרא ובתפילה
חצי היום שנשאר רביעית
להפטרה ולהגדה ורביעית
לערבי צבורי עני העיר
ומרוממים על כל ברכה ותהלה
שהיו עונין על כל ברכה וברכ'
תן לו תהילה מאורעות הר'
הראשונות כמו עד אנה ימינו'
לא בצקה כמו לא בצקו
ומתרגמי' לא יחיפו לשון יח'

יחיפות ואומרים כל ההולך
תמיד יחף רגלו נעשות כבצק
כתב עריות כפרה סוררה
פרר ישר' שלא קיבלו עול
מצות לעוברי שבט אחד
ומתרגמי' כתב אחד וכבל זה
ואת אומנת מורים אומנה
ומכיון שקיבלו עליהן דברים
שהיו חייבין בהן ועלה על'
הכתוב כאילו קיבלום מאלי'
מאליהן דבר אחר ובכל זאת כיון
שקיבלום עליהם בסבר פנים
יפות העלה עליהם הכתוב
כאילו קיבלום מאליהן כור'
כורתים אמנה כורתים ברי'
ברית כלי לשקר בברית הו'
הולכת וכל שבר הסחורה
וכל מיני תבואה ונטוש את
השנה השביעית שנ' והש'
והשביעית תשמטנה ד'
ונטשתה ומשא כל יד דא
דכת' כל בעל משה ידו והע'
והעמדנו עלינו מצות לתת
עלינו שלישית השקל בשנ'
ומיכאן אמרו חכמים שקל'
גליות חסרים כנגד כל
המצות והגורלות הפלנו
על קרבן העצים לעתים
מזומנות כמו ששנינו במ'
במשנה זמן עצי כהנים
והעם תשעה באחד בניסן
בני ארח בן יהודה בעשרי'
בתמוז בני דוד בן יהודה
בשבעה בו בני יונדב בן ר'
רכב בעשרה בו בני סנאה
בני בנימין בחמשה עשר בו
בני זתוא בן יהודה ועמהם
כהנים ולוים וכל מי שטעה
ובני גונבי עלי בני קוצעי
קציעות בעשרים בו בני
פחת מואב בן יהודה בעש'
בעשרים באלול בני עדין
בן יהודה באחד בטבת

שם בני פרעוש שניה ראש
התחילה שהיא התחיל התח'
תחילה במשמרות יהודה
התפילה שהיה זקן ומתפלל
ומתענה על עיר הקדש שנ'
שהוגמר הבנין במהרה הנ'
הנתינים הם הגבעונים ולמה
נקראו נתינים על שם ויתנם
יהושע ביום ההוא חוטבי
עצים ושואבי מים בני נק'
נקאי בני גזם שבועלין נ'
נדות במהרה מי של נחי
נחיו שהיו שטיפין במהרה
בני חשופה בני זונה פרכת
חשפי שוקי שעורה ומגלי
ערוה ויש אומ' בני חשיפה
לשון חשיפות זנות בני טב'
טבעות שקילקלו אבותם עם
אחיותיהן קודם שיכנסו
אותם לחופה והיו סומכין ע'
על קידושי טבעת טבעת ד
ומקלקלין עם ארוסותיהן
בלא כתובה מסופי השוע'
השוערים מסקופי השערים
כמו שנ' בתתם ספם את
ספי הוא המשקפות והלו'
והמעמדים שתי תודות שהי'
כיתי לוים בעלי תודות והל'
ותהלוכות ואומרים המשוררים
ומעל החומה ואחד הולך
במזרחה מאחור חנכת חומת
ירושלם שאין מוסיפין על
העזרות ועל העיר אלא במלך
ונביא וכהן גדול וסנהדרין
של שבעים ואחד ובשתי
תודות והתודה השנית הה'
ההולכת למואל ובית דין זה
מהלכין אחריהן ויזרחיה
הפקיד כמו ויפקיד המלך
פקידים הם ממונים ויפקדו
נתמנו השמחות הלשכות כמ'
מתחלת עם ו' ומנות ומתנות
ומתנות כמו לאישה היה ולא

ומנות. גם הוא לשון מנת
ומתנות. והקדישים ללוים.
שהם מעשרות ללוים
והלוים מקדישים לבני אה
אהרן. שנ' ונתתם ממנו לאה
לאהרן הכהן מעשר מן ה
המעשר. ויבדילו כל ערב
מישר'. כמו גם ערב רב עלה
אתם. והתרגום אוכ' נכרי
נכריין סגיאין סליק עמ'
עמהון. נשכה לשכה. דכ'
רבה אל' אלהי לטובה. על זא
זאת בעולם הזה ואל תמח
חסדי לעולם הבא. ביום
מכרם ציד. עדה לזון. מ
מביאין דגה ומלח אוכל. על
על כום מכרם ציד. עדה
חללו השבת. שהיו מביאין
דוגה לעולם. כמו ויהי כאש
כאשר צללו שערי ירושלם
לפני השבת. קרוב לעת ערב

כשנטה הצל על השערים
בערב שבת. קודם שיכנס
השבת. כמו של כי ינטו צללי
ערב. אז הלכו כולם לקרבם.
אז לעת ערב עשה שריו לס
לסגור הדלתות. שלא יפתחו
עד אחר השבת. מחוץ לי
שבת. הרוכלים הסוחרים. אם
תשנו. אם תעשו כן עוד פע
שניה. אשלח יד בכם ואכה
אתכם. ואומרה ללוים אשר
יהיו מטהרים. כמו של וכן
תעשה להם לטהרם הזה
עליכם מי חטאת. גאולי הכ
הכהונה על אשר טמאו פס
הכהנים שנטמאו בנשים
נכריות. כמו שאמרו חטאים
וישבו נשות עבדים היו לו
ליהוחנן בן יוחנן הכהן. וכלן
נטמאו בכהונה גדולה. ואני
בין נחמיה ופסלו מן הכהונה.

וכת. ויאמר התרשתא להם
עד אשר לא יאכלו מקדשי
הקדשים עד עמד כהן לאורים
ולתומים עד שיבוא אליהו.
וטהרתים מכל נכר ומנות
השנים והנשים הנכריות.
ולקרבן העצים בעתים מזו
מזומנות. כמו ששנינו זמן ע
עצי הכהנים והעם תשעה.
שהיו מביאין קרבן עצים
איש כעתו וכזמנו. ומערכ
ומערכה. כמו שכת ומעלה
ולבכורים שביטלו פרישות
שהושיבו על הדרכים. שלא
להעלות עצים ומערכה ושל
ושלא להעלות בכורים.

סליק

נשלם פירושי עזרא

שבח לאל גדול ונורא

226

בעזרת רם על רמים
אחל פתרון דברי הימים

אדם

שת אנוש. עזרא כתב ספר
היחוס הזה על ידי חגי זכריה
ומלאכי בתוך שמונה עשרה
שנה שעלו עם זרובבל ויהו׳
ויהושע הכהן הגדול בימי כו׳
כורש הראשון עד שבא כו׳
רש בן אחשורוש כדי לייחס
יחס דוד המלך והלויים לשוע׳
לשוערים ולשוררים ולמשוררים
כאשר העמידם דוד על מעמ׳
מעמדם והכהנים למשמרותם
לפיכך יחסם ואמר הראשון
ולהודיענו כי דוד המלך היה
קטן שבבית אביו ובמשפחות
שבט יהודה היתה משפחתו
הצעירה כדכת׳ ובני חצרון אש׳
אשר נולד לו את ירחמאל ואת
ואחרכך את ארם ודוד יצא
מארם דכת׳ ויקם המלך דוד על
רגליו ויאמר שמעוני וג׳ וכתיב
ויבחר אלהי ישר׳ בי מכל
אבי להיות מלך על ישראל
לעולם כי ביהודה בחר לנגיד
ובבית יהודה בית אבי ובבני
אבי בי רצה להמליך על ישר׳
ובעבור כבודו של דוד ייחס
אבותיו. ולפי שהאריך לייחס
את אבותיו הזכיר את האומ׳

האומות בני כנען כדי לתת א׳
ארצם לבני אברהם. ומאחר
שהאריך להזכיר תולדות בני
כנען הזכיר שאר האומות ומ׳
מזכירם מעט מעט ומשליכ׳
ומשליכם להלאה וכן מצינו ב׳
בבראשית רבה. למלך שהיה
עובר ממקום למקום ונפלה
מרגלית מעל ראשו ועמד המ׳
המלך שם והעמיד כל אילו שם
ועשה צבורין והביא מכבר׳
מכברות וכברה ראשון ולא מ׳
מצאה שני ולא מצאה של׳
שלישי ומצאה אמרו מצא
המלך מרגלית שלו כך אמר הק׳
לאברהם. מה צורך היה לי לייח׳
לייחס שם וארפכשד שלח עבר
פלג רעו שרוג נחור תרח לא
בשבילך ומצאתי את לבבו נאמ׳
נאמן לפניך. ובעבור כבודו של
אברהם הזכיר בני ישמעאל
ובני קטורה והניחם. ובעבור
כבודו של יצחק הזכיר עשו וא׳
ואלופיו והשליכם מעט וגם
בעבור כבודו של יצחק הזכיר
עשו ואלופיו בני שעיר החו׳
החורי לוטן ושובל כדי לייחס
תמנע אחות לוטן תמנע שה׳

שהיתה ומבני שעיר ואלופים לה׳
להודיע שבחו של אברהם אבינו
עד היכן היו מלכים ושלטונים רא׳
ראוים להדבק בו. ומה צורך היה
לוטן ואלופין להדבק בזרעו ו׳
דכת׳ ואחות לוטן תמנע. וכתיב
ותמנע היתה פלגש וג׳ אמרו לפי
שאמרה אינה ראויה כדי להי׳
להנשא לו לאשה אהיה לו לפי׳
לפלגש. ועוד לפיכך ייחס בני ע׳
שעיר ואלופיו להודיע כי בני ע׳
שעיר היו אלופים ומלכים. ואחר
שעיר היה שלהן ובעבור כבודו
של יצחק נתנה הקב״ה לבני ע׳
עשו. לפיכך הזכיר יושבי שע׳
שעיר החורי הנה כדכתיב ובה׳
ובשעיר ישבו החורים לפנים
ובני עשו ירשום וישבו תחתם
וכך היה המעשה כהיות בנ׳
עשו מעטים באו לגור בהר
שעיר בארץ החורי ונתחתנו
בהם ונתערבו בהם וכאשר רבו
בני עשו ברכות יצחק אביהם
וגברה ידם וירשום וישבו תח׳
תחתם. ולהודיענו קיום דברי
הק׳ שאמר ליצחק הרבית זרעו ו׳
והשליטם בעולם ובעבור כבוד
של יצחק כתבם כאן. ואלה המל׳
המלכים אשר מלכו בארץ אדום.
אדם שת אנוש. הבל לא חשיב
לפי שלא העמיד תולדות. וקין
לא חשיב לפי שנאבדו בניו במ׳
במבול. יבל ושת יצאו נח ומ׳
ומנח יצאו אבותיהם. ומאברהם
יצאו דוד. נח שם וחם ויפת.
והיה לו לחשוב בני שם תחי׳
אלא כיון שחלק הסדר שאם הי׳
היה אומר מיד בני שם וחשבו׳
וחשבונם גדול לא היה יכול
לחשוב אלו לפיכך תפס חשבו׳
חשבונם של בני יפת וחשב את
מהם ראשי אומות לפי שלא
היה צריך להם כלל אלא כמו ש׳
שאמרנו למעלה. ודיפת וכו׳

ובספר הישר כת' וריפת ואין ל'
להתמיה בכך לפי שהאב קורא
את בנו בשתי שמות. ובעל הס'
הספר לפי שאינו לו שתי שמו'
שמות, כתב שם אחד ואת שאי'
שאינו כתוב בספר הישר והב'
והבדיל בין טמאים לטהורים.
ואינו דומות הרבה בספר ש'
שמואל בני שמואל אמיאל ואביה.
ובספר הישר ובני שמואל ושני
ואביה. ובספר הישר כמו כן אמ'
אמיאל שמואל. חושים שוחם. ובנ'
ובני יון אלישה ותרשישה. לפי
לפיכך לא מנה בני מגוג ואחרי ולפי
שלא העמידו ראשי אומות. כמ'
כמה העמידו הרבה אבל כולם
היו לאומה אחת. ומגוג העמיד
ומבניו אומות אחת. ואחרי כמו כן ל'
אבל גומר העמידו ומבניו הרבה
אומות ודורים. ובספר הישר כת'
ודודנים אלא כמו שאמרנו למע'
למעלה. ובמדרש ל'
חכמינו בבראש' רב'
כת' אחד אומ' ודודנים וכת' אחד
אומ' ורודנים. אלא אומ' סימן ל'
כל זמן שישר' נתונין למטה הכ'
אומ' בני דודי בן אומי ובשעה
שהם נתונים למעלה הם בוזין ל'
ורודין אותן. הוא החל להיות
גבור בארץ. לא היה גבור ומורד
המבול כמותו.
ובמדרש חכמינו ז"ל
בבראשית רבה'
שהיה צד את הבריות בפיו לא
גנבת ואין גנב' עמך אין קטלית
ואין קטל עמך. אשר יצאו משם
משם פלשתים ואת כפתורים כמ'
וכסלוחים. נתחתנו אלו עם אלו
ויצאו מהם פלשתים ואת כפתו'
כפתורים ומפתרוסים יצאו פלש'
פלשתים ומכסלוחים יצאו כפתו'
כפתורים. ובמדרש
חכמינו בבראש' רב'
אמ' אבא בר כהנא כפתורים

וכסלוחים היו מעמידים האוהל
האוהלים והיו אלו גונבים
נשותיהם של אלו ואלו גונבים
נשותיהם של אלו. ומה יצא
מהם פתרוסים וכסלוחים פלש'
פלשתים וכפתורים. פלשתים כמ'
גבורים כפתורים. כנען. ואת
היבוסי וג'. עשרה הן ומה שאי'
שאינו מונה כאן עשרה ואחד
ואחד הוא הפריזי. אבל שינה
את שמו ואחר ואמר כמו כן ל'
הכנעני. ולוד וארם ועוץ וחול
וג'. ובספר הישר כת'
ובני ארם עוץ וחול אלא קיצר
בלשונו לפי שאינו חפץ וחושב
אלה הם האומות ואלה הם הכנים
אלא דורות דורות קין חשיב' כי
נפלגה הארץ. שנחלקו אחדים
של יושבי הארץ שאותה היה
ארם חי ארבעים ואחת שנה ואח'
ואחר. אבל אחר הפלגה ואילך
לא היה ארם חי יותר ממאתים
שנה. כל אלה בני יקטן. שלש'
עשרה ראשי אומות גדולות. ל'
ובמחבר' ולמה נקרא שמו ל'
יקטן שהיה מקטין עסקיו ו"ל
וזה זכה להעמיד י"ג משפחות.
גדול שהיה מקטין עסקיו על
אחת כמה וכמה. שם ארפכשד
ארפכשד שלח ולמעלה ועד
בניו של שם ועכשיו התחיל ל'
שם פעם אחרת בשביל כבודו
של אברהם. כמו שאמרנו למע'
למעלה למלך שהיה עבר ואח'
ואוקום לאוקום ונפלה ואגלית
ועל ראשו ועמד המלך שם וכו'
והעמיד כל אלו שם ועשה על'
עמדין והביא מכבות וכבה
ראשון ולא מצוה שני ולא
מצוה שלישי ומצוה אחרי
מצוי המלך ואגלית שלו וכו' ל'
אברם הוא אברהם. זה אחד ל'
מן הדברים שמשברים לך את
הלשון. שלא תטעה שאמר ל'

למטה בני אברהם יצחק וישמ'
וישמעאל וגם בכל מקום הוא
אומ' אברהם והייתי אומ' מיהו
אברהם לפיכך הוצרך לכתב בה'
בכאן אברם הוא אברהם. ואח'
שאומ' בכאן אברם והוא אברהם
אלה תולדות בכור ישמעאל
כיון נחלק הסדר היה לו לכתב
בני ישמעאל תחילה ואחר כך
בני יצחק. ויולד אברהם את
יצחק. עכשיו קיצר בני ישמע'
ישמעאל והניחם ועכשיו הו'
התחיל לומר את יצחק. ומשום
כבודו של יצחק הוצרך לומר
ויולד אברהם את יצחק. ועכ'
ועכשיו עד נחלק הסדר היה
לו לומ' בני ישר' אלא כמו שאמ'
שאמרנו למעלה תמנע עמלק
זהו שא' בספר הישר'
אלוף תמנע אלוף עלוה וג'. דיש'
דישון. כמו שאמרנו
בספר הישר'. ודישון וא'
ואצר ודישן אבל דישון למטה
שאומר למטה. זהו ל'
שאמ' בספר הישר
אלה בני ענה דישון ואהליבמה
בת ענה. אלה המלכים אשר
מלכו בארץ אדום. לא היה צריך
לומר כאן אלא מפני כבודו של
יצחק שיצאו ממנו מלכים. י"ל
יובב בן זרח מבצרה. לפי פש'
פשוטו עיר היתה מאדום עם
עמון. ובמחבר' כך
אמ' הך לבצרה כבר היתה מל'
מלכות עקורה מאדום. ובצרה
בצרה וסיפקה לה מלכים אומ'
המקום אין לי עסק אלא עם
בצרה הה"ד כי זבח לה' בבצר'
וכן ואינו שלעולם לא העמיד
העמידה מלכות הרשעה ומש'
ומשום שנבזו אותה ואמר וכו'
והעמידה אומה ומלכים עד
שבא דוד המלך ואז הרגו הש'
הבריות כל זכר באדום ופסקה

ולכותם והעיד עליהם נביא
כרכתי כי ששת חדשים ישב
שם יואב וכל ישראל עד הכרית כל
זכר באדום וכתוב וישם באדום
נציבים וגו' ויהי כל אדום עבדים
את דוד ויושע יי' את דוד בכל
בכל אשר הלך וכן היו נציבים
עד יורם בן יהושפט דכתיב בימיו
פשע אדום מתחת יד יהודה
וימליכו עליהם מלך. ואמר קודם
שלא עמד זה כתיב מלך אין באדום
נצב באדום. ושם אשתו מהיטבאל
מהיטבאל בת מטרד בת מי זהב
זהב. בראשית רבה מהיטבאל
ר' לוי אמר מטיבי אלוהות היו ע"א
שהיו מטיבין עצמן לע"ז. בת מ"א
מטרד שהיו מעבירין שירות
לע"ז. בת מי זהב אומרי מה היו
דהבין מהו כספיו. ואמר לפי הפ'
הפשט מהיטבאל ומטרד שמות
שמות הן. מי זהב ומחפש יורד
הזהב מנהגו שהם היו מחפשי
מחפשין בטיט ובורין אלא בא
להשמיענו אליו גדולתו שלא
היו יכולין להעמיד מלך משלה
משלהם עד שהעמידו כך ש'
שפל שהיה עירו. והכל לפי פשו'
פשוטו ומעשה שהיה כך היה.
אלוף תימנע עד אלוף. ומגדיאל
ועד עירם כל אלו מתימנע עד
מגדיאל כלם מדינות הם. ומה
שאמר אלוף תימנע אלוף. על
עלה שר של תימנע וכן
בראשית רבה
דן יוסף ובנימן ומחבר ר' הונא
בשביל סיון דן יוסף ובנימין ?
בזכות דן נפקדה רחל בזכות דן
עמד יוסף ובנימין. ואמר לפי הפ'
הפשט אין להקפיד בני יהודה
עד ויחם בשביל כבודו של דוד
התחיל לייחס שבטו קודם לש'
לשבטים האחרים כי לא נכתב זה
הספר אלא למלכי יהודה ומה
שאמר על ספר דברי הימים למ'

למלכי ישראל ספר דברי הימים
אחר היה ואת של יהודה אין
להאריך עליה שכתבו ואין עד
ואומן והם לא העמידו כמה לפי
שעכשיו אינו מונה אותם אלא
אלא להודיע משעלדו אם לא
כתב אותם הייתי אומר לא היו
כתבם כאן לפי הצורך לכתב
לכותבם כאן בני פרץ ושום ?
כבודו של דוד אינו מונה ומג'
משפחת השולני עד לאחר בן
אבל כאן בני פרץ שהיו משפ'
משפחותו ואיר התחיל למנות
ובני זרח זמרי ואיתן והימן וכ'
וכלכל ודרדע כלם חמשה כל
אלה בכורו של דור היו והיו ש'
אנשים חסידים וידועים. ועל
זה נאמר ויחכם מאיתן האזרחי
האזרחי וגו'. לפי שהן היו בדורו
והיו אנשים חסידים הוצרך ל'
לומר שהיה נתחכם אותם ומכ'
מכלם. ושהיה אומר האזרחי ?
שהכתוב אומר אין להקפיד שהרי
כמו כן היה אומר ואומר כמו ?
כן אלה נכנסת כתיבה.
ובמדרש אגדה
בפסיקתא
אבל האזרח זה אברהם הראשון
איתן האזרחי זה אברהם אבי
אבינו. הימן זה משה. וכלכל זה
יוסף. וכו' בני מחול שמחל לו
להם על מעשה העגל. בני כרמי
עכר עוכר ישראל. ובספר יהושע
קוראין אותו עכן. וכאן על שם
מעשה שלו קראו אותו עכר וא'
והודיעך מעשים רעים על בני
זרח שלפיכך לא ימנו מלכות
מזרח אלא מבני פרץ ובני איתן
עזריה. רבותינו
אמרו בפרק בני שבת
עכר אומר הדיקרי לכריה בני
דכתיב ובני איתן עזריה כמה אלה
אלו ובני מתוא הרבה כמה היו לו
ויחרבך היו אומר עזריה אחר

ודוגמתו בספר הישר ובני דן ח'
חושים. ובני חצרון למעלה הפס'
הפסיק הענין בשביל בני זרח
ומונה אותם סמוך בני פרץ וכש'
ועכשיו חוזר למעלה ובני חצרון
בנו של פרץ ירחמאל ואת רם וא'
ואת כלובי זה כלב ורם הוליד את
עמינדב. בשביל כבודו של דוד
חשב בנו של רם קודם בנו של
ירחמאל. נחשון נשיא בני יהוד'
לא בא לפרש אלא גדולתו של
דוד ושל כל המלכים שבא משפ'
משפחתו נשיאים היו שלא א'
שלמון. בועז רבותינו
אמרו בועז זה אבצן וא'
ותמיה אני היאך יכול להיות כי
שעלד אז והלא אנו אומרים
שנחשון בשנה שניה ליציאת
ליציאתן ממצרים מת. ושלמון
בנו נולד אז והוא היה מבאי
הארץ ובועז בנו שהוא אבצן
נולד בכניסתו לארץ ומיציאתן
ממצרים עד יפתח היו שלש'
מאות שנה כדכת' בשבת ישר'
בערער ובבנותיה וגו' שלש מ'
מאות שנה. ואנו אומר כשעמד
שבא בועז על רות והרתה מיד
את. אבצן היה שופט לאחר מ'
מות יפתח דכת' וישפט אחריו
את ישראל אבצן מבית לחם. ועל
זה אנו תמיה שהרי מינה בימ'
באברהם שהיה אומר לא היה כי
אם בן מאה וכת' הלבן ומאה של'
שנה יולד. וזה היה מוליד בן ?
שלש מאות שנה ועוד זה אנ"י
תמיה. ובועז זהו שמו וכן
מצינו בספר שמואל אמרו בן
שמעון אחי דוד ודוד הוא שמ'
שבע ויתומה שאמר כפנים לא
ולאחי דוד יש לומר שהיו היה
השמיני. וכן שמעון המשגיח
זה דוד הביא כלם כי מעבר דוד
נתייחסו משפחות בני ישי ואח'
ואחיותיהם צרויה בשביל כבו'

כבודו של דוד להראות שכל אנ׳
ומשפחתו היו שרים כמו יואב
שהעידו והולידו שרים גדולים
כמו יואב בן צרויה שהיה שר
הצבא ועשהאל קל ברגליו כדכת׳
ועשהאל קל ברגליו כאחת מן הצ׳
הצביים וגו׳ ואבישי היה שר על
הגבורים כדכת׳ ואבישי אחי
יואב הוא היה ראש השלשה
והוא עורר חניתו על שלש מאו׳
מאות חלל ולו שם בשלשה׳ עמ׳
עמשא כמו כן היה ראוי דוד
להעמידו שר הצבא ואשוב׳
אותה קנאה הרגו יואב׳ יתר
הישמעאלי ובספר שמואל כת׳
יתר הישראלי ויש לומר שהיה
גר על כן קראו שמו ישמעאל
כיון ולפי שהגר הרי הוא כאזר׳
כאזרח על כן קראו אותו לשב׳
ישראל׳ וגם יש לומר כי ודאי
הוא היה יהודי ישראל ולפי שאו׳
שאותו גם היה לגור בארץ ישמ׳
ישמעאלית׳ דוגמת לגור בשדה מא׳
מואב׳ והוא היה גר בארץ ישמ׳
ישמעאל׳ ורבותינו
אמרו שחגר חרבו כמ׳
כישמעאל ואמר כל מי שאינו
שכך הלכה עמוני ולא עמונ׳
עמונית מואבי ולא מואבית
ולא יאמר ידקר בחרב׳ וכל
ישראל היה׳ וכלב בן חצרון עז׳
שאול ובנים וכלבי והוא כלב׳ ז׳
את עזובה אשה׳ כך היה שמ׳
שמה עזובה אשה׳ או היתה
אשתו ואז לא היתה עזובה א׳
אשה כתו׳ ויקח לו כלב את׳
אפרת׳ רבותינו
פירשו כסוטה
כל הפרשה באגדה וגו׳ אבל לפי
הפשט אפרת שם אשה אחת
והולידה לו כל אלו׳ וכשעה ש׳
שהוליד את כל אלו היה בן אר׳
ארבעים והלך עם המרגלים רש׳
דכת׳ בן ארבעים שנה אנכי כש׳

בשלוח אותי משה עבד יי׳ מ׳
מקדש ברנע לרגל את הארץ ס׳
וכן תדעו לפי חשבון שכלב ׳
היה בן ארבעים שנה לאחר כמ׳
שהוליד כל אלו כלב היה בן מ׳
שמונה שנים לאחר שהוליד
את עזובה אשה׳
ורבותינו אמרו
כל אלו שלשה ילדו בני שמונה
ובשנה אחרת הוליד את יריע׳
יריעות הרי תשע שנים ולאח׳
ולאחר מיתת עזובה אשתו
לקח את אפרת והולידה לו את
חור בשנה האחרת הרי עשר
שנים וחור בשעה שהיה בן
שמונה שנים הוליד את אורי
ואורי בשעה שהיה בן שמונ׳
שמונה שנים הוליד את בצל׳
בצלאל וכת׳ כל איש חכם לב וגו׳
ואין איש פחות משלש עש׳
עשרה שנה הרי בצלאל בשע׳
בשעה שעשה את המשכן
היה בן שלש עשרה שנה והרי
מ׳ לכלב חסר אחת׳ ובשעה היו׳
היוחרת נשתלחו המרגלים הרי
ארבעים לכלב׳ ואחר בא חצרון
אל בת מכיר אבי גלעד׳ והוא
לקחה והוא היה בן ששים ש׳
שנה ותלד לו את שגוב׳ ואחר
שהוליד כלב כל אלו והיה בן ש׳
בא חצרון אבי של כלב ולקח בת
מכיר ואז היה חצרון בן שש׳
ששים שנה׳ והוא חצרון הול׳
הוליד את כלובי בשעה שהיה
בן עשר שנים הרי נשתיירו ש׳
עדיין עשר׳ ולפי פשוטו כיון ז׳
שאינו אומר שזה כלב בן חצרון
אין זהו כלב בן יפונה ואפילו י׳
אם תאמר שהוליד בשעה ע׳
שהיה בן עשרים עדיין את מ׳
את ידעה החשבון היטב שה׳
שהוא היה בן ששים לאחר ש׳
שהוליד אלו׳ ורבותינו
אמרו כלב בן חצרון ש׳

שהוא כלב בן יפונה ולמה נקרא
שאו כלב בן יפונה לפי שפנה מ׳
עצת המרגלים׳ ועל זה
אני תמיה׳ והלא אנו אומרים
כלב בן יפונה בשנה שניה לייצ׳
ליציאת מצרים היה בן ארבעים
שנה כדכת׳ בספר יהושע בן ארב׳
ארבעים שנה אנכי בשלח אותי
משה עבד יי׳ מקדש ברנע לרגל
את הארץ׳ הרי עדיין נשתיירו
ושמנה ל״ח ואזה ושבעים שנה
וכן הוא אמ׳ והוא בן ששים
שנה׳ ושגוב הוליד את יאיר
ויהי לו עשרים ושלש ערים בא׳
בארץ גלעד׳ לאביו לפרש לך ׳
זה יאיר בשביל כבודו של דוד
שכל כך היה שר שהיה לו ליאיר
קרובו נחלות בארץ אחרת׳ ש׳
אם היו לו נחלות בתוך שבט׳ זו
זה לא היה תמיה׳ אלא אפי׳
בתוך נחלת שבטים היו לו נח׳
נחלות הרבה שהיו לו עשרים
ושלש ערים בארץ הגלעד׳ וז׳
ויקח גשור וארם׳ גשור וזהו
גשורי׳ ולפי שהיו קרובים לאר׳
לארמיים שהם היו שם יושבי׳
יושבים במזרחה של ירדן ישר׳
וארם היה יושב במזרחו כדכת׳
ארם מקדם ופלשתים מאחור
והיה בימי שפט השפטים כש׳
כשחטאו ישר׳ לפני המקום ומ׳
ונתנם ביד אויביהם׳ ואז הלכו
אלו ולקחו מהם׳ וכשבא דוד
החזירה להם ששים עיר׳ כל
אלה בני מכיר אבי גלעד׳ כל אל׳
אלה ששים עיר היו ותקעתם
מבני מכיר ומקעתם של בני׳
יאיר׳ בן שגוב בן חצרון ואחר
מות חצרון בכלב אפרתה שם
עיר היא וכלב קראו על שמו ׳
ועל שם אשתו׳ שאז היה כלב׳
ושם אשתו אפרת׳ דוגמת ק׳
קראו בשמותם על אדמות׳
ויקראו ללשכן יוזבחו ויקרא

לה נקבה בשמו ואשת חצרון ל׳
אביהם ותלד לו את אשחור אבי
תקוע. וגם יש לומר אבי שור וגו׳
ששמו תקוע. ויהיו בני ירחמאל
בכור חצרון לפי שהפסיק בו׳
במשפחתו של כלב על כן הוצ׳
הוצרך לומר בכור חצרון הבכור
רם. בכורו של ירחמאל. ושמה
עטרה. לפי פשוטו אומ׳ ישראל׳
ישראלית היתה.
ורבותינו אמרו בת׳
בתלמוד ירושלמי׳
של מסכת יבמות
כדי להתעטר בה לפי שהיתה נ׳
יפה. היו אם אונם. לפי פשוטו
אונם שר גדול היה לפיכך הוצרך
אומ׳ ולפי מדרש
חכמים שאמרנו למעלה
עטרה גיורת היתה. יצאו ומצאת
את הרשע ששן שנתן בתו לע׳
לעבדו לירחע המצרי. ויצאו וה׳
ומהן ישמעאל בן נתניה בן אלי׳
אלישע שהרג את גדליה בן א׳
אחיקם. ובני רם אחיו של אב׳
אבישור ועל כן הוצרך להקדי׳
משפחתו של אבישור. אנו צ׳
פ׳ שהוא קטן ממנו ולפי שמש׳
שמשפחתו קטנה. אומ׳ בני נ׳
נדב הם מרובים ומהם אלו היה ד׳
לששן בנים שהרי מצינו שהיו
לו כמו שכתוב למעלה ובני ששן
אחלי. ובני כלב אחי ירחמאל.
כיון נחלק הסדר לפי שהיו בנ׳
ירחמאל מועטין לפיכך מנאן
במועט ואילו מישע וכלם מי׳
מיושה יותרת היו. ובני כלב אח׳
אחי ירחמאל מישע בכורו והוא
והוא אבי זיף. ובני מרשה אבי
חברון והוא אבי זיף והוא היה
מישע אבי זיף. שר של זיף וגם
שר של בני מרשה ושני עיירות
הם בחלק יהודה כמו שכתוב
בספר יהושע זיף וטלם ובעלות
ונו׳ וקעילה ואכזיב ומרשה ונו׳

אבי חברון. מישע היה שר של
זיף ומרשה. והוא מישע עצמו
עצמו. אבי של חברון יורקם א׳
אחר. ובני יהדי זה לא היה גו׳
ואין בנו אלא בן בנו ודורות היו
חושב. וכה פרטו ובני יהדי שה׳
שהיה ומכל בנו של גזר ואתם׳
ילד. כמו ילדה את תדבר אלא
דוגמתו ותלד שעף אבי מדמנה
את שוא אבי מכבנה ואבי גבעא
גבעה ובת כלב עכסה. הואיל
קרא וכה פרטו. ותלד את שע׳
שעף. ואותו שעף היה אבי מד׳
מדמנה. מדמנה שם עיר. ובחל׳
ובחלק יהודה היתה כמו שכתוב
בספר יהושע ציקלג ומדמנה
וסנסנה. והוא הוליד את שוא ע׳
שהוא היה אבי מכבנה וגבעה ש׳
שני עיירות הם. גבעה כמו שכת׳
בספר יהושע הנה גבעה ותמנה
ומכבנה יש אומ׳ של אחר בן ב׳
נבנית ואינו היה בן כלב בן חור׳
בכור אפרתה. חור היה בן כלב וה׳
והוא הוליד וקראן שמו כלב ואי׳
ואילו היו בנים של כלב בנו של
חור שובל וכל אילו בכור אפרתה
אלו בכור כלב. שהרי מישע היה
בכורו כמו שאמרנו למעלה. אומ׳
חור היה בן אפרת שובל אבי ק׳
קרית יערים. שר של קרית יערים
שם עיר כמו שכת׳ בספר יהושע
וקרית בעל היא קרית יערים ש׳
שלמא אבי בית לחם. שם עיר
היא בית לחם של בית יהודה. ג׳
חרף. אבי בית גדר עיר היא בח׳
בחלק יהודה ושמה גדר כמו כת׳
שכת׳ בספר יהושע ועדיתים וג׳
והגדרה וגו׳ שובל שלמא וחרף ג׳
אחים היו ויהיו בנים לשובל אבי
אבי קרית יערים הראה חצי ה׳
המנחות. ויהי בנים לשובל. כיון
שבינו לו פירשם לפי שהיו מה
מרובים אלו במקום אחר פירשם
מי הם וכה פתרונו ויהיו בנים

הבנים לשובל לאותו שובל שהי׳
שהיה שר של קרית יערים וגם
היה הראה ומנחות. ומנחות שם
אומות. הראה וחצי המנחות
הראה פירושו בלעז שהייד
שר ומושל עליה ומשפחת קרית
יערים שהיה מושל עליהם וכל
אילו. ופוט היו ובני יהודה בנ׳
שלמא אבי בית לחם ונטופתי
עטרות בית יואב וחצי המנחתי
הצרעי. אילו אינן יודעים אם היו
עיירות או בנים ונראה שהם ע׳
עיירות. אינן לשוא על זה שיום׳
בני שלמא אלו יודעים את שמות׳
שמותם. שהרי מצינו דוגמתם
למעלה של ויהיו בנים לשובל ואלו
כתבם. ומשפחות יושבי סופרים
כמו שאמרו חכמים
שתמורה ובכמילתיה
ובסיפרי. יושבי סופרים
יושבי תלמידים שהיו לומדין לפני
רבי ולפני יעבץ. יושבי יעבץ היו
היושבים לפני יעבץ. ויעבץ זה
עתניאל בן קנז אחי כלב. יושבי
יעבץ זהו שאמר למטה ויקרא
יעבץ לאלהי ישראל
לאמר אם ברך תברכני
והרבית את
גבולי והיית עמי וגו׳ תרעתים ומי
היו אותם משפחות היושבים
לפני יעבץ תרעתים. שמעתים
וכל אילו לפי פשוטו כולם משפ׳
משפחות היו.
והחכמים פירשו
תרעתים שמעתים ששמעו את
תרועה וכו׳ והם היו בני קיני ד׳
חותן משה והלכו ללמוד לפני ר׳
עתניאל בן קנז אחי כלב ובן הז׳
ומצינו בספר יהושע ערכות ובני
קיני חותן משה עלו מעיר התמ׳
התמרים וגו׳ והלכו ללמוד תורה
לפני עתניאל והוא המורה הקינים
הבאים מחמת אבי בית רכב שר
של בית רכב לאותו [illegible]

דוגמות יויש מלעון ומעשהו
כמוהו ואלה נולד לו בירושלם
שמעון ושובב ונתן ושלמה
ארבע לבת שבע וכל אילו ש״מ
שאומר למטה וזה נתן אינו
נתן הנביא כמו שמצינו במלכ׳
מלכים שהוא היה ומתנבא על

שלמה

ועוד כתוב
ויאמר נתן
אל בת שבע אם שלמה וג׳ וא״ת
ושמעון אם שלמה ולא אמו׳
ועוד אין שכינה שורה על
פחות מארבעים׳ בני שלמה
רחבעם בנו אביה בנו הללו אלו
מלכים גדולים היו כולם׳ הבכור
יוחנן והשני יהויקים׳

רבותינו פירשו
בבריתות

שהוא היה בכור למלכות ולא
בכור ללידה׳ אסיר שלתיאל׳
לפי פשוטו אסיר ושלתיאל אח׳
אחים היו׳ ומלכירם ופדיה
ושנאצר וכולם היו בניו של
שלתיאל׳ שהרי מצינו דוגמ׳
דוגמתו הרבה במקרא כמו
יהוא בן נמשי והוא
בן יהושפט בן נמ׳
נמשי׳ בני עובדיה
בני שכניה׳ ומפרש מי היו בני
שכניה שמעיה׳ ובני שמעיה
חטוש וג׳ ששה היו כמו ש״מ
שכתוב ובני שכניה שמעיה
וכל אילו׳ ואין להשיב על זה
שאלו שני מעיים ובני שכניה
שהרי מצינו דוגמתו למעלה
ולהבדיל בין הטמא והטהור׳ ש״מ
שכן מצינו בטהור למעלה
שאלו ובני כוש סבא וחוילה
וג׳ ואחר כך וכוש ילד את נמרו
נמרוד׳ ויש גמגום שיש לומר
לשם לטפלו יוכל לפי שרעה
לכתוב ומונו פסוק אחר׳ יוכל
כמון היה יכול לכתוב ובני ע״מ
שכניה שמעיה וחטוש וג׳

ומצאתי במקראות
אחרות מדוייקות
שכת׳ כמו ובני שכניה שמעיה
חטוש ויגאל וג׳ ועל זה לבי נוקף
שאלו כמו הפסוק ושמנו ש״מ
ששה׳ ומצא כי אם חמשה׳
אבל סעיפיי ישיבוני בני בנים
הרי הם כבנים ולא ישב המקרא
המקראות על מכונן וזה שכת׳
ששה זהו לשכניה׳ ששכניה
הוליד את שמעיה׳ בנו של ע״מ
שמעיה הרי ששה׳ בני יהודה
פרץ חצרון׳ דורות דורות קא
חשיב׳ ובשביל שלא חשב אלא
למעלה בני בניו של כלב בן חור׳
כמו אחת וכרמי וחור ושובל׳ כ״מ
כרמי זה כלב׳ ואין להשיב על זה
ששינה שמו כמו שכן מצינו
בתלמוד ירושלמי עדיו מצינו
ג׳ ספרים ולא ידע איזה לעשות
עיקר לכתוב וקיים את השנים
והניח את האחר׳

וכן מצינו דוגמתו
במסכת מגילה וכו׳

ואל אציל׳ בני ישר׳ ואל זאטוטי׳
זאטוטי בני ישר׳ ואלו ג׳ ספרים
מצאו את כיון ומצאו כתוב בשני
ספרים כלוני ובאחד מצאו כתוב
ולא ידע איזה לכתוב וכתבו כיון
וחור זהו כלב כמו שכת׳ למעלה
ותמת עזובה ויקח לו כלב את
אפרת ותלד לו את חור׳ וחור וג׳
ושובל׳ שובל היה בן בנו של חור׳
חור כמו שכת׳ למעלה אלה היו
בני כלב בן חור בכור אפרתה ש״מ
שובל אבי קרית יערים הרי הל׳
היה בן בנו׳ ויש לומר בני בנים
הרי הם כבנים׳ ואלה משפחות
היערעתי פתר׳ וג׳ ואלה היו
משפחות היערעתי׳ כמו שאומ׳
שאומרנו למעלה ומשפחות
קרית יערים׳ היתרי׳ עד יוצאו
יצאו הצרעתי והאשתאולי׳
וכן אותן היו מבני יהודה׳ ער״ה

צרעה והאשתאול של יהודה
היו׳ ואת תאמר והכת׳ ותחל
רוח יי׳ לפעמו במחנה דן׳ הת״ם
ההוא כמו שכת׳ למטה בין צ״ה
צרעה בין אשתאול׳ אבי צרעה
ואשתאול עמון של יהודה
היו׳ ואלה היו בני עיטם׳ ואלה
זה שאומר למטה הם היושבי׳
היושבים על עיטם׳ עיטם שם
עיירות הסמוכות לעיר ונקראו
כולם על שם עיר עיטם׳ והוא
נקראו על שם העיר כמו שכתוב
למטה וחצריהם עיטם ועין וג׳
ושם אחות הצלפוני לפי שהיו׳
שהיתה שרית׳ על כן הוצרך ל״ה
להזכיר אותה כאן׳ אבי גדור׳ ש״מ
שר של גדור׳ גדור שם עיר היא
בחלק יהודה׳ כמו שמצינו בספ׳
יהושע׳ חלחול בית צור וגדור׳
ועזר אבי חושה׳ שר של חושה׳
אלה בני חור ויקראו קצר׳ ופת״ה
ופתרם אלה בני כלב בן חור׳ אבי
בית לחם׳ שר של בית לחם׳ ואל
ואלה היו מבני שלמא אבי ש״ו
שובל וכה פתרונו ואלה בני׳
עיטם אלו כמו בן ישעו ובני׳
שובל ואין להשיב על זה שכתוב
אבי בית לחם שהוא לאחר ואי״ה
ואיתת שלמא נתנו אותה לשו״ב
לשובל אחיו׳ ולא שובל אבי תקו׳
תקוע׳ ומסב על של מעלה דכת׳
ולאשת חצרון אביה ותלד לו את
אשחור אבי תקוע׳ וכיון נחלק
הסדר לפי שהיה לו לומר ואיד
ולאשחור אבי תקוע היו שתי
נשים׳ ולפי שאיחר לכנות מי״ה
ירחמיאל ומהם לא ומנום כי אם
כאן׳ אשחור לפי פשוטו ודר
לא היה כלב׳

ורבותינו אמרו

אשחור זה כלב׳ חלאה ונערה
זו מרים׳ תריה אני על דבריהם
לפי שמצינו שחישב תולדות
שלו כפני עצמו וזו כפני עצמו

עזרה וקוץ הוליד את ענוב וגו'
וקוץ שהיה ענוב מבני בניו של
אשחור הוליד את אלו ומשפח'
ומשפחות אחרחל בן הרום כמו
כן יצאו מזה מקוץ ויהי יעבץ ו'
אותו שהיה מבני בניו של אלו :
היה נכבד מכל אלו אחיו לפיכך
ליו ואמה כי יגה אותו בעצב אם ב
רך תברכני בממון ובנכסים וגו'
והרבית את גבולי כדי שלא יזיק
לי שום אדם והיתה ידך עמי :
שתעזור לי ועשית מרעה וגו'
ומקרא קצר וכה פתרונו ועשית
לי עזר מרעה לבלתי עצבי ש'
שלא יעצבני שום אדם

ורבותינו אמרו

יעבץ זה עתניאל בן קנז ונק' :
טרבת לשנו וכלוב אחי שוחה
היה מבני יהודה אבי אשתון
אביו של אשתון בית רפא וגו'
שם אדם ואת תחנה אבי עיר
נחש ואת תחנה שהיה שר על
עיר נחש נחש זה ישי כמו ש'
שמצינו בספר שמואל אשר
בא אל אביגיל בת נחש

ורבותינו אמרו

למה נקרא שמו נחש שלא טע'
טעם טעם חטא אלא את בעט'
בעטיו של נחש והוא היה א'
אחד משלשה שנבראו בעולם
ולא טעמו טעם חטא אלא כו'
שמתו בעטיו של נחש ואלו
הן בנימין בן יעקב עמרם אבי
משה ישי אבי דוד ושלשתן :
זכו שיצאו מהם מלכים ושרים
בנימין זכה בערקו שיצא ממנו
שאול המלך ראש לכל מלכי יש'
ישר' וראש לכל שבטי ישר'
עמרם זכה בערקו שיצא ממנו
ממנו משה רבינו שמלך על
כוש ארבעים שנה ואחר כך
מלך על ישר' ארבעים שנה וג'
ועוד יצא ממנו אהרן הכהן :
הגדול ומרים הנביאה ישי וג'

זכה בערקו שיצא ממנו דוד
המלך ושלמה בנו וכל מלכי יהוד'
אלה אנשי רכה אלו היו היוש'
היושבים במקום רכה ובני קנז ו'
עתניאל עזריה כל אלו ומשפחו'
ומשפחות משבט יהודה יצאו
כי חרשים היו חרשים ממש ד"א
חרשים תלמידי חכמים

וכן דרשו רבותינו

כי חרשים היו אלו תלמידי חכ'
חכמים שמחרשין טעמי תורה
כל יום בטעמי חידוש ובני
כלב בן יפונה לפי פשוטו זה היה
אחר מבני יהודה כמו משפחו'
משפחות אחרות עתניאל וכלו'
וכלוב ולא היה כלב בן חצרון וג'
ובני יהללאל שהיה מבני בניו
כלב בן יפונה ובן עזרה שהיה
מבני בניו של יהללאל יתר וכל'
אלו ותהר את מרים ואת ישבח
אבי אשתמוע שר של אשתמ'
אשתמוע ואשתו היהודיה יל'
ילדה את ירד אבי גדור ואת ?
חבר אבי סוכו ואת יקותיאל
אבי זנוח ואלה בני בתיה בת פ'
פרעה אשר לקח מרד ולמעלה
הוא אומר ובני חצרון אשר יל'
לו את ירחמאל ואת רם ואת כ'
כלובי וכת' ותהי אשה אחרת ל'
לירחמאל ושמה עטרה

ורבותינו פירשו

בתלמוד ירושלמי

שלקח גויה להתגייר בה ובנ'
ובחטאיו שנשא גויה יצא ממ'
ממנו שישן שנתן בתו לעבדו
ירחע המצרי ויצא ממנו ישמ'
ישמעאל בן נתניה בן אלישמע
ולפנים אני אומר בבני מנשה
אשריאל אשר ילדה פילגשו
הארמיה ילדה את מכיר וגו' :
וכיון כת' ובני כלב בן יפונה וגו'
שהיה לו אשה מארחת ומהש'
ומהשבטים ועוד לקח לו כלב :
אשה אחרת משבט יהודה

משבטו זהו שכת' ואשתו היהו'
היהודיה משבט יהודה ילדה
לו את ירד שהיה שר ומושל
על גדור ואת חבר של סוכו ואת
יקותיאל שר של זנוח כי גדור
וסוכו וזנוח שלש עייר'
עיירות הם של שבט :
יהודה וכן מצינו בספר יהוש'
יהושע בנחלת יהודה ירמות
ועדולם סוכו ועזקה חלחול בית
צור וגדור ויזרעאל ויקדעם וז'
וזנוח ואלה בני בתיה בת פרעה
אשר לקח ועוד לקח לו כלב א'
אשה אחרת ושמה בתיה והיא
ילדה לו את מרד ובני אשת ה'
הודיה לפי פשוטו זה אינו ז'
היא יהודיה שאמרנו למעלה
ואשתו היהודיה וכה פתרונו
ובני אשת הודיה ובני אשתו :
של הודיה הודיה שם אדם ול'
ולפיכך אומ' ובני אשת הודיה :
לפי שהוצרך לומר למטה אח'
אחות נחם כלומר שהיתה גדול'
גדולה ושרית אחותו של נחם
שאותו נחם היה שר על קעילה
הגרמי כמו שתאמר הכרמי :
הלועזי כמו בן הגרמי על שם
אלמתו נקראו קריו שם מקום :
וקעילה כמו כן שם מקום כמו ש'
שמצינו בספר יהושע וקע'
וקעילה ואכזיב ומראשה וג'
ואשתמוע אחיו של גרמי הנ'
המעכתי שם מקום ובני שי'
שימון אמנון ורנה בן חנן
ותילון ובני ישעי זוחת ובן ז'
זוחת ובני שימון שהיה מבני
בניו של הודיה אמנון ורנה בן
חנן שם אדם הוא היה כמו בן
בנו של שימון ובני ישעי שהיה
מבני בניו של שימון מי היו ז'
זוחת ובן זוחת שם אדם ובן ז'
זוחת כמו בן שם אדם ולפי מ'
שקראו האחת זוחת קראו השני
השני בן זוחת ער אבי לכה

שר של לחם שם מקום ולעד־
יובי מרשה שר של מרשה ומש
ומשפחות בית עבודת הבוץ כמו
שהיו עושין מלאכת בוץ להכנס
לבית מושבם בית יונה מאו ומקים
וג׳ ומשי טובים שם מקום
מקום מואב ושבי
רבותינו | פירשו
אילו שני בני אלימלך כמו שכת׳
בשפט השפטים ושם האיש ?
אלימלך ושם אשתו נעמי ושם
שני בניו מחלון וכליון וגו׳ יואש
בעלו למואביות שלקחו שרתי
נשים מואביות רות וערפה ויש
וישובי לחם ששבו אל בית לחם
כך פירשו רבותינו
אבל לפי פשוטו יואש ושרף מה׳
מינם מחלון וכליון וישובי לחם
היושבים בבית לחם והדברים
עתיקים הוא היוצרים יוצרים
ומשי שהיו עושין קדירות וית
ויושבי נטעים שהיו יושבים
נטעים כרמים וכל דבר וגדרה
שהיו גודרין גדר של יוכנם ויש
ויש אומ׳ שכל אילו משפחות־
היו עם המלך במלאכתו ישבו
שם לפי שהיו יודעים לעשות
כבל מלאכת בוץ ולגדור ולנטוע
לפיכך ישבו עם המלך דוד וש׳
ושלמה שעשו בית המקדש
ויש אומר עם המלך במלאכתו
ישבו שם לפי שהיו יודעים לג׳
לגדור ולעשות כל מלאכת־
מחשבת לפיכך היו יושבים ?
בביתו של מלך דוד ועשין לו
מלאכתו בני שמעון כמו אילו ?
היה לו להשוב בני ראובן יהודה
להודיענו גדולתם והשיבנו תם
של בני יהודה שכך היתה יוד׳
יודעת גדולה שהושיבו בנ־
שמעון בתוכם עיכ״ אח
לפי שבכל מקום היה יהודה עם
שמעון כמו שמצינו בספר
שפטים ויאמר יהודה אל אח׳

שמעון יחיו וג׳ וכהנה הרבה
במקרא לפיכך יחסם אצל ייח׳
יהודה יריב זה יכין זרח צחר
צחר שאול בן הכנענית זה ש׳
שאול בן הכנענית ותמוה לומ׳
אין חשב ואומר שלום בנו של
משמע ומבשם בנו של שלום ?
לא הרבה עם בני יהודה ואין ?
לתמוה על זה שאמ׳ לא הרבו
עם בני יהודה שהיית׳ אומר
יום לא הרבו על בני יהודה הר׳
הרבו על בני ראובן לא על אח׳
יותר מן השבטים אלא לפי מה
שיש בו בתוך נחלת בני יהודה
על כן הוצרך לומר לא הרבו ש׳
על בני יהודה שכן מצינו בס׳
בספר יהושע מאת נחלת מטה
בני שמעון למשפחותם מח׳
מחבל בני יהודה נחלת בנ־
שמעון בתוך נחלתם כי לא
היה להם לבני שמעון חלק בנ׳
בארץ ישר׳ כמו לבני לוי והט׳
והטעם בשביל המקרא שכת׳
בתורה אחלקם ביעקב ואפיצ׳
בישר׳ וישבו בבאר שבע ומו׳
ומולדה וחצר שועל ובלהה
ובעצם ובתולד ובבתואל
ובחרמה ובצקלג ובבית מרכ׳
מרכבות ובחצר סוסים ובב׳
ובבית בראי ובשערים אלה
עיירות של שבט יהודה היו ?
כמו שמצינו בספר יהושע ?
וחצר שועל ובאר שבע ובזיו׳
ובזיותיה׳ אמם ושמע ומולדה
ועקלג ומדמנה וסנסנה וכן ?
טלם חצר סוסים זה נקרא
בספר יהושע חצר סוסה דכת׳
ובית המרכבות וחצר סוסה
תולד׳ זהו אל תולד׳ דכתיב וא׳
ואלתולד וכסיל וחרמה בלהה
זה בלה דכת׳ וחצר שועל ובל׳
ובלה ועצם ולפי שהיה חלק
בני יהודה רב מהם לפיכך ה׳
הושיבו בני שמעון ביניהם ?

כדי שלא ירבה עליהם חיית הש׳
השדה עד מלך דוד עד שמלך
דוד לפי שבל ימות השפטים
ששפטו את ישר׳ החזיקו בהם
בני שמעון ולא היו חוששים בנ׳
בבני יהודה אבל כשמלך דוד
ומיד הבריחם מארצו וגם יש׳
לומר לפי שמקורם לאחיו בנ׳
יהודה מרובים אבל בימי דוד וש׳
ושלמה אמו׳ יהודה וישר׳ רבים
כחול הים לרוב וג׳ לפיכך הבריחם
מארצו והעריהם עיטם וגו׳ וה׳
והעריהם של ערים הללו שח׳
שחשבנו למעלה של באר ש׳
שבע ושל תלם עיטם ועין ע׳
עיטם נקראו הכפרים ההולכים
לאחר ממשלת העיר וכן עיר ?
ובן טלם ותמיהני שהרי ימנם כ׳
יום חמש עיטם ועין ורמון ות׳
ותוכן ועשן והערים שלש ש׳
עשרה ועוד שהרי אומר בס׳
בסוף הפרק ערים חמש ערים
הללו וזה תוכן כמו על זה הש׳
השיבו רבותי לפני מורי והער׳
והעריהם עיטם וג׳ שלשה היו ?
של ערים חמש וכל העריהם וה׳
ושאר העריהם אשר סביבות
הערים האלה שנשתיירו ערים
היו עד בעל כמו שם עיר וכ׳
ובספר יהושע קוראו אותו בע׳
בעלות׳ זאת מושבותם זאת
היתה מושבותם והתייחשם
להם והייחס שלהם היה בידם
עם אבותיהם ויצחק ובלשון לא׳
לעז ייחוסדורו לור יודאיש
ויואש בן אמציה ומסב על׳
של מעלה וישבו בבאר שבע
עד מלך דוד הרי הבריח דוד
ממקומם ואמרינן כדי שלא
יחזיקו בארץ וכשהבריחם
יחזירן הלכו אילו וישבה וה׳
והבריו כמו שאומר למטה ש׳
שהורישו בני חם וישבו תחתם
ואילו היו מבני שמעון ולא הי׳

היה להם יונה לישב על כן הוצ'
הוצרכו לעשות מלחמה עם
הגוים יושבי סביבותיהם. ויהוא
בן יושבה בן שריה בן עשיאל
כל אבותיו שרים היו. על כן הוצ'
הוצרך להשמיענו להודיענו
שמותם. וזיזא בן שפעי בן
אלון וג'. אבותם כמו כן שרים ג'
גדולים היו. אלה הבאים בשמות.
ומשובב וחבריו ובית אבותיהם
פרצו לרוב. ומצאו גדור. שם מלח'
ויקום עד למזרחיתו של גיא ולא
ולמה הלכו לבקש מרעה לצאנם
ומשי'. לפי שלא היה להם יכו'
יכולה לרעות את צאנם. כי מן ה'
חם היושבים שם לפנים. ויקראו
קדר הוא כמו חם אביהם. הם
היו היושבים בה' לפנים. ומכל ה'
ירוס. מעונים שם אומה כמו
שמצינו בספר שופטים וצידו'
וצידונים ועמלק ומעון וגו'
ורבותינו אמרו
למה נקראו שמם מעונים. ש'
שיושבים וחושבים באיזה עו'
שעה יש יפה להתחיל מלאכ'
מלאכה ואומרים שעה זו יפה
להתחיל בה מלאכה.
ויש מרבותינו
אומ' למה נקראו שמם מעונים
כשהיו מעונן ואומר ומיד
כל כך עושים להם אורה על
ידי מכשפות ועריות מין אח'
אורה גדולה. ומהם מבני שמ'
שמעון. פתרונו אילו משובב
ואחיו לקחו ארץ בני חם. ואח'
ואחר כך נשתיירו עדיין הלכ'
הלכו וירשו את ארץ בני עשו
היושבים בהר שעיר. נראה לי
מה שקיבלתי ומהם מן בני שמ'
שמעון. ומהם ומאותם עשרים
שאמרנו למעלה מן משובב
וחביריו הלכו וירשו הר שעיר
ופלטיה ונעריה ורפיה ועזיאל
כל אילו בני ישעי. בראשים. הה'

היו ראשים עליהם. ויכו את שא'
שארית הפליטה לעמלק לפי ש'
שהרגם דוד כדכת' כי ששת ח'
חדשים ישב שם יואב עד הכרית
כל זכר באדום. על כן קראה שא'
שארית הפליטה. ובני ראובן לא
היה צריך לחשוב בני ראובן אח'
אלא לפי שרצה להודיענו בני
לוי שהם צריכין ליכתב לפי שמ'
שאותם העמיד דוד למשוררים
ולשוערים על כן כתב אילו ולא
כתב ראשי האבות. ומאחר שא'
שאמר בכור ישר' על כן הוצרך לו'
לכתוב כל המעשה ובחללו יצוע'
וג'. כדי שלא תתמה ותאמר שהו'
שהוא בכור ולמה לא נטל פי ש'
שנים באוצר כדרך כל הבכור על'
שנטל שני חלקים על כן הוצרך
לומר ובחללו יצועי אביו. כדי ש'
היה הבכור. והיה לו מן הדין ל'
ליטול פי שנים בנחלה ולמה לא
קיבל ונותן טעם ובחללו יצועי
אביו. כמו שמצינו בתורה וי'
וישכב את בלהה פלגש אביו. ל'
נתנה בכורתו לבני יוסף. שקיבלו
שני בניו נחלה בארץ ישראל.
אפרים ומנשה. וגם יש לומר ל'
שנתן לו את שכם כמו שכתוב
בתורה ואני נתתי לך שכם אחד
על אחיך וגו'. ולא להתייחס לבכ'
לבכורה אעפ"י שניתנה בכורה
לבני יוסף. לא להתייחס לבכורה
שיהו מיוחסים אותו קודם לכל
לשבטים. כי יהודה גבר. כדי של'
שלא תתמה ותאמר שראובן ל'
היה בכור לאמין השבטים ויוסף
נטל פי שנים בנחלה. אם כן למה
לא יצאו המלכות לא מאילו ולא
מאילו. ונותן הטעם כי יהודה
גבר באחיו. שיפלו מנערותו
יהודה גבר באחיו ולנגיד ממ'
ממנו. וגם גבר שיהיו מלכות
יוצאין ממנו. זה דוד כמו שכתו'
למטה כי ביהודה בחר לנגיד וג'.

מה קיבלתי. ולי נראה כי יהודה
גבר באחיו. כתחילה בנערותו
ולנגיד ממנו. ולא תאמר בענין
מלך על אחיו אבל ממנו לא היו
מלכים הוצרך לומר ולנגיד ממ'
ממנו שיבחר הק' בבנו שיצא
ממנו דוד. והבכורה ליוסף. ומי'
מיוסף. יצאו מלכים. אבל הבכורה
היתה ליוסף. בני ראובן בכור יש'
ישר'. כיון שחלק הסדר היה לו ל'
לומר מיד בני ראובן חנוך ופלוא
וג'. אלא כדי שלא תתמה ותאמר
שהוא בכור ישר' אם כן למה לא
נטל פי שנים בנחלה. וגם למה ל'
לא יצאו ממנו מלכים הוצרך
להודיענו כל זה המעשה. בנו
יואל. שהיה בנו של חנוך שנא'
שמעיה בנו. ויש פותר לומר כן ש'
שלא היה מראובן עד תלגת פל'
פלנאסר אלא שבעה דורות. אלא
ראשי דורות קחשיב. וכה פתר'
פתרון הפסוקים. אילו שמעיה
בנו שהיו מבני בנו של יואל וכן
כולם. תלגת פלנאסר. לפי פשוטו
זה לא היה סנחריב.
ורבותינו פירשו
שזה היה סנחריב. ושמונה ש'
שמות נקראו לו כמפורש לשם.
ותמיה אני על דבריהם. שהרי א'
מצינו למטה כתוב ויער אלהי
ישר' את רוח פול מלך אשור ו'
ואת רוח תלגת פלנאסר. הוא
נשיא לראובני. אותו בארה היה
נשיא לראובני לשבט ראובן.
ואחיו למשפחותיו. ואחיו היו
הרבה. ובכולן לא מצינו כי אם
מעט כמו שאומר למטה מי ש'
היו בהתיחש לתולדותם. ביחס
שלהם. שהיה להם בתולדותם ה'
והראש מי היו הראש יעיאל וג'
וזכריהו. ובלע בן עזז. כמו כן ה'
היה מיוחס. ואחיו קרוביו. ולפי
שהיו אבותיו שרים גדולים הה'
הוצרך להודיענו שמותם. הוא

יושב בשער ולחורח ישב מז
יותן בלע ולחורח ישב וגם לחור
לחורח ישב יותן בלע קיבלתי וז
והאיה יוני על דברין לפי שיוחר
בחקריו בסופו כי חקניהם וחשוע
של הרבה בני יודם ולי נראה
לחורח ישב שר לבין חדברה ולח
ולחורח ישב שבט ריובן שר לבין
חדברה ויתן טעם ולחה משבו
שר לבין חדברה כי חקניהם רבו
ביורין בלעך לפיך ליעות ולישב
נחדבר כי כן קיבלתי
כמל ביקום שנאמיר
כי בא לפרש והורה
לי ר׳ וביחי שיחול עשו
ולחחה וביחי שיחול החלך עשו
ולחחה שבט ריובן עם הגרייחי
יחלו בני הגר כחו שחיבנו בחורה
לו יחת זחרן ויחת יקשן וגו׳
ראמיר רבחינו
בכראשיח רבא
יחל׳ יהורה קטורה זו הגר ולחה
נקריו שחה קטורה על שם שהש׳
שהיתה כחעשיה ניחה בקטרת
וישבו ביהליהם כחיבין כחטהג
כל הישחעולים שיובבישוב
יחלו בחדבר ויחהליב וישבו בח
בחקוחם בני ריובן על בלפני וח׳
חורח בלעך בלעך עשו הירד
של בני חכיר כחו שכחוב בחורה
ולחכיר נחתי יות הגלעד ויחלו
לקחו בחזרחו של בלעך ובני גד
לבגדם ישבו ביורין הבשן ובני גד
הלכו וישבו כנגד בני ריובן הם
ישבו בחורחו שלגלעד והם ש׳
ישבו בחורחו של בשן ולי היו
ריושבי של יותן הגריב ויול
הריוש וג׳ ושפט החשעה דוגית
חשעה לחלך יחשורש וג׳ ויע׳
ויעבו ושפט בבשן
רבחינו אבידר
זה יוליהו זכר לטוב וכן נריוה ל׳
ומפרש בכר רב
וכפר אילו רבריב

יובבו של יולישע יובל לפי פשוח
פשוטו שני שרי גד היו ושוחם
יעבי ושפט והיו שרים על הבשן
ויוחיהם וקרוביהם לבית יובחיה
יובחיהם היו שרים על בית יובו
יובחיהם יוחה בני יוביחיל יולן
שבעה ויביחל וחבריו יוחה היו
בני יוביחיל שיוחתו יוביחיל היה
בן יוחי בן חור טולם שריב גדולים
היו יוחי בן עבריחל יוחי שם
יודם והוו היה ריוש לבית יובב
יובחם יולו ומיכיל ומשלם היו
ריושיב לבית יובחיהם ויחי זה
היה שר גם על יותם השריב טל
כולם התיחשו בימי יותם ובימי
ירבעם ויפשר כן והלין יותם
וירבעם ליו היו בדור יחד וכל
ובימורש בספר עולם
בני ריובן וגד וחצי שבט ומשה
וז בני חיל וז גיבורי החיל עם
התגרייב עם בני קטורה וטור
ונפיש ויולו בני ישמעיאל כחו ׃
שבעת טחורה הדר והמיו יטור
נפיש עוב זהו כחו וחבני ישב
ישמעיאל יובל שיעה יות שמו ׃
כיון ויעורו עליהם נתעוררו ש׳
עליהם כי ליולהים בכל וקום ס
שניוחר כי נחן טעם על של מ׳
ומעלה וכה פתרונו כי ליולהים ׃
לוה נעחו יולו והלין יוחזר׳
היו מרובים ונחן טעם כי ליולהים
זעקו במלחמה ועלין נעחו ונש׳
ונעחר להם כחו ומעחר דוגית
ונחתום בטבעת החלך כי חלליב
רביב נפלו כי נחתן טעם לשל מע
ומעלה לוה על כן חילגרול שבו׳
לפי שהחלליב רביב נפלו ולחרד
נפלו וטתן טעם כי מה ליולהים
המלחמה ליו וחכח גבורות יולא
מהיולהים היתה המלחמה וש׳
וישבו תחתם עד הגלה שר גל׳
גלותם ומיורעם שהגלם פול ות׳

ותלגת פלניוסר ובני חיי שבט
ומשה ליו היה ערך לוחותם כ׳
כיון יולין בשביל שחזה בני ריובן
ובני גד הוערך לוחותם יולו ע׳
שישבו יועלם בעבר הירדן וחב׳
ובשן ער בעל הרמון ומער יוחר
היה ער הרמון הוחה רבו חורך
חיי שבט ומשה טערבו קיבלתי
ולי נראה והר הרמון הירך
רבו ויקורם היה להם ער בעל
הרמון וליוחרכ הם לקחו יותן
הרבה בולחחמה ויולה ריושבי בית
יוטחם של חיי שבט ומשה וז׳
ועפרכ היה שמו טמו ובני יולה
ויקט יונשיב גיבורי חיל יונש׳
שמות יש יודם שהמיו ויונשי
שמות יובל יולו היו יונשי וגם
גיבורי החיל וגם ריושיב יוטחם
יושר השמיר יולהים ומפניהם
יותן יולחות יושר השמיר הק
ומפניהם וישר לשון ער שמור
בלשון לע רוח טלנט בלע ובני
קהת היה לו לוחר ומיר בע גרשום
יולין בשביל חשיטתן של כהנ
שמהם העמיד דוד למשוררים
ושוערים והיו עוסים עבודת
בבית המקדש שהיו ומקריבים
קרבנות בני עמרם יותם טבר
חשב יובל שיור בניו ליו חשבם
כיון לפי שליו היו מהם כהנים
יולין בני עמרם בלבר חשב לפי ׃
שהיו כהנים וגם בני משה לא
חשב לפי שהיו לויים שכתוב ומ׳
ומשה עבד יי׳ בניו יקריון של ע׳
שבט לוי יולין בני יהודן שרדין
כהנים עריק וה ערוק הכהן ש׳
שהיה ביחי דוד ושלמה יות ע׳
עריה הוין ישר כיהן ויפשר
כן שהויין מבר כיהן ולין יוחר
ויום תיומר שהויין התחיל לחיות
טהן בבית יי׳ והליו היה ערוק
כהן ויום תיומר שמות ונתנ לוה
כהונה והליו היה יוחיעזן בנ
והיה לו להיות כהן שכן יום יומ׳

ומורים שלא היו מעמידין כה"ג
כהן במקום כהן שמת אלא בנו.
ולצדוק היה בן   אלא
כן מפורש בתלמוד
ירושלמי.   כל מי שנת'
שמסר עצמו על קידוש השם
או על טהרת בית המקדש כמו
שכתוב למטה במעשה עזיה
המלך ובחזקתו גבה לבו עד לה'
להשחית. וימעל ביי' אלהיו וי'
ויבא אל היכל יי' להקטיר על
מזבח הנחשת הקטרת. וכתיב
ויבא אחריו עזריהו הכהן ועמו
כהנים ליי' שמונים בני חיל. וכת'
ויעמדו על עזיהו המלך ויאמ'
ויאמרו לא לך עזיהו להקטיר
ליי' אלא לכהנים בני אהרן המ'
המקדש להקטיר ליי' אלא
לכהנים בני אהרן המקדש לה'
להקטיר. צא מן המקדש כי מ'
מעלת וג'. וכת' ויבהלוהו משם
וגם הוא וג'. מי אמר שמסר
עצמו על המקדש שכך אמ' לו
למלך נקריאת הכהונה על שמו.
ויולד עזריה את אמריה. לפי'
שהפסיק העניין בזה הוא אש'
אשר כיהן על כן אמר ויולד עזריה
את אמריה. אלא אמ' ועזריה הנ'
הוליד וחלקיה הוליד את עזריה.
זה חלקיה אינו אביו של ירמיה.
ומה אתה אומר למי שזה חלקי'
היה מבנו של אלעזר. ואותו ה'
היה מבנו של איתמר דכת' דב'
דברי ירמיהו בן חלקיהו מן הכ'
הכהנים אשר בענתות. וענתות
היה בחלק של בני איתמר. כמו
שמצינו בספר מלכים. ולאביתר
אמר המלך ענתות לך על שדך
וג'. ועזריה הוליד את שריה
והו שריה שנהרג בעת שלכדה
ירושלם כמו שכת' בספר ירמיה
ויקח שר הטבחים את שריה
הכהן הראש ויכם מלך בבל וג'
וימיתם ברבלה וג'. הרי שנים ע'

עשר כהנים ששימשו בבית
ראשון.   וכן
מצינו במסכ' יומא
ובמקרא רבא   שהיו
אותן שנים עשר כהנים ששמשו
בבית ראשון. ומי שאמר שמונה
עשרה כהנים היו אינו אלא טו'
טועה שהרי בכולן אינן אלא א'
אלא שנים עשר ויהוצדק זה ה'
לא שימש בכהונה גדולה לפי ש'
שהגלוהו בבלה עם גלות יכניה
ואביו נהרג אחר כן בגלות צד'
צדקיהו לפי שאביו היה כהן ג'
גדול והיה כל שעה עם המלך.
אבל יהושע בנו של יהוצדק היה
כהן גדול. כל מי שמפרש כן אינו
אלא טועה. וכה פתר' יהושע
הכהן בן יהוצדק ומשפט המק'
המקריאות. ואמר כך. כמו שמצינו
בשאול דכת' שאול בן קיש ומל'
בני לוי גרשם וקהת. לפי שלמעל'
שלמעלה מנין והתחיל לייחס
בני קהת שהם כהנים והמדברי'
ראויים לאמנה ראשון ולאחר
כך חזר ומייחס בני גרשם שה'
שהוא בכור ומייחס הלויים כמ'
שאמר. ובני קהת עמרם ויצהר
לא היה צריך לומר עמרם שכבר
ומנה בניו כגון אהרן אלא בשבי'
בשביל משה שהיה מן הלויים
ולא הודיע בניו. על כן אומר בן
עמרם במקום משה. על כן יאמר
לבני יצהר ומשייר בניו לפי שאי'
שאינן ומנו היה בימי דוד שר
על המשוררים כמו שאמרי' ושאר
חבריו ושני ואביה בני שמואל
שהם יצאו הימן שהיה משו'
משורר דכת' הימן המשורר בן
יואל בן שמואל. ואת יואל זהו
ושני שכן כת' בספר שמואל
בן שמואל יואל ואביה. ובספר
היחס כת' ובני שמואל הבכור
ושניה אביה. והם היו בימי ד'
דוד וגם עשיה בן בנו של מררי

מי כן איתמר היה בימי דוד.
אסיר למטה בפרשה אחרת לא
חשיב דכת' בן קרח בן יצהר בן
לוי בן ישר'. ויש לומר לפי שמצינו
בספרים וקיים השנים והמד'
את האחר. ומצינו באחר כתוב
בני קהת עמינדב בנו קרח בנו
אסיר בנו ובאחר לא מצינו אס'
אסיר ולא ידענו מה לעשות. וכ'
וכתב שניהם. תחת בנו אוריאל
בנו עזיה בנו. כתב אחר אומ'
אוריאל בנו עזיה בנו. וכתב
אחר אומ' בן עזיה בן צפניה
בן תחת וג'. ואריך יתקיימו המ'
המקראות האלו. אלא נעריו ג'
ספרים. ומצינו ושאול בנו. וכתב
אחר אומ' ושאול בנו. וכתב אח'
אחר אומ' ושאול בן עזיאל. אלא
ג' ספרים מצינו ובני אלקנה עמ'
עמשי ואחימות. וכתב אחר
אומ' מחת בן עמשי בן אלקנה
אחת שבכולן היו אומ' שעמשי
שעמשי ואחימות אחים היו
ולמטה הוא אומ' בן מחת בן עמ'
עמשי. ואחת שכולן היו כתיב
ואחימות ולמטה מחת. אלא יש
לומר כמו שאמרנו למעלה גבי
אסיר. ובן עלפי ונחת ואליאב
ששינה שמות. עשיה בנו. עש'
עשיה מי כן היה בימי דוד כמ'
כמו שכת' למטה ויקרא דוד לצ'
לצדוק הכהן ולאביתר הכהן ולל'
וללויים לאוריאל עשיה ויואל
שמעיה ואליאל וג'. ואלה אשר
העמיד דוד והם למשוררים לש'
לשוערים. ומנה הימן ומע'
ומנחת הימן ויעמדו כמשפט
כמשפטם על עבודתם. כמשפ'
כמשפטם הראשון שהיה להם
בימי דוד על עבודתם. על אותה
עבודה שהיתה להם בימי דוד
דוד המלך העמידם שלמה. ואי'
ואלה העומדים מוסב על של
מעלה שאמ' ואלה אשר העמיד

ומפרש ויולה יושר כתבנו ולמע
ולמעלה׳ ויולה הם העומדים ובנ׳
ובניהם׳ היו עומדים עמים ומש׳
ומשוררים׳ וגם בניהם וומי׳ ימ׳
ימין מבני קהתי׳ נר׳׳ה
לי דקיבלתי׳ ויעמדו כמ׳
כמשפטם על עבודתם לפי ש׳
שומח׳ יוה שרתו לפני יוהל מוע׳
מועד יושר כיון הועמד למטה
בירושלם כמשפט הראשון ועב׳
ועבודתם שהיה להם בימי משה
שהיו משוררים׳ כבמ׳
שכת׳ בספר הישר׳
לעמוד לשרת בשם וג׳ בן העמ׳
העמידם דוד׳ ויולה העומדים י׳
כמו שיפרש למטה׳ והם ובניהם
היו מבני הקהתי׳ הימן המשורר
בן יויול יוין להמוח על זה שלא
היה יויול בן שמויול משורר׳ עמ׳
שימלו הימן עמו ליו היה מן
המשוררים׳ כמו שכת׳ למטה׳ לפ׳
להימן בני הימן בקיימו עד כל יולה
על ידי יובריהם׳ וכת׳ ליורבעה ועמ׳
ועשרים׳ יובל הוייו עמו ליו היה
משורר׳ לפיכך ליו היה יויול וה׳
׳ז משורר ויויול זהו ושני כמו
שביירנו למעלה בן לוי בן ישר׳
רבותינו פירשו
בן ישר׳ על שם המקריו שכתוב
בסודם יול תבויו נפשי ובקהלכם
יול תחד כבודי׳ ויוחיו יוסף הע
העומד על ימינו של הימן ויוחי
ויוחיו היה שעומד על שמיולו
כמו שיומר למטה ובני מררי ימ
יוחיהם׳ על השמויול יויתן וגו׳
יוסף היה עומד מימינו של הי׳
הימן ויויתן משמיולו׳
ויש מפרשים
יוסף העומד על ימינו זה על ימ׳
ימינו של בית המקדש׳
והראשון עיקר׳
ויוחיהם הלויים נתונים׳ ושיומר
יוחיהם קרובים שנשתיירו עד
עדיין מבני לוי היו נתונים לכל ז

עבודת המשכן׳ לשועריה ולמ׳
ולמשוררים׳ ויוהרן ובניו מק׳
מקטירין על מזבח העולה׳ לו׳
לוויים כבר הודיע עבודתם׳ יוב
בן בני יוהרן מה היו עושים ומ׳
ומפרש יוהרן ובניו׳ יוהרן ליו
רומקין יוליו יובגביו׳ ומה היה
הייתה עבודתם היו מקטירין ז
וכו׳ ויולה בני יוהרן׳ ליו היה
צריך למנותם כיון יוליו לפי ש׳
שריצה להודיענו מושבותם
כמו שיומר למטה ויולה מוש׳
מושבותם על כן חשב מקצתם׳
כי להם היה הגורל׳ כי להם יצא
גורל ריושונה משיור יוחיהם׳
כמו שכת׳ בספר יהושע׳
ויצא הגורל למשפחות הקה׳
הקהתי׳ והיה לבני יוהרן וגו׳ ׳ד
כתוב יוחר יוהל ויות עשן ויות
מגרשיה׳ והייך יביוו מקריו
מקריוות הללו׳ יוליו עדיין ג׳ מ׳
ספרים מציו ועוד כי כן הוהגו
המקריות לשנות דיבורם׳ כמו
ודבר דוד׳ הכתובה בספר שמ׳
שמויול יויומה כמו שכתוב בכ׳
בספר תלים׳ כל עריהם שלש
עשרה׳ תמוה הוי והייך יומ׳
יומר כיון שלש עשרה עד׳
עריהם׳ וכשתמצין החשבון ז
כיון בספר הייחס ליו תמציוה
כי יום יוחת עשרה ובספר יה׳
יהושע מונה יותם שלש עמ׳
עשרה שליוין דכת׳ כל ערי בנ׳
יוהרן הכהנים שלש עשרה
עריהם ומגרשיהם׳ מיוטיו וגמ׳
וגבעון ליו חישב כיון׳ ולבנ׳
קהת הנותרים׳ ולמעלה יומר
ולבני יוהרן וג׳ ויולה היו בנ׳ ׳
קהת ונתנו להם יות הערים מ׳
שלש עשרה יושר נקבו בשמ׳
בשמות למעלה׳ ולבני קהת ׳ד
שנשתיירו ועדיין נתנו להם
עדיין ערים עשר׳ ושיולתו ז
ליוה יומר ממחצית שבט המ׳

ומנשה כלבר׳ כביון משמע גמ׳
שהם כלבר נתנו ערים עשר׳ ו׳
והליו יומרים ודן היו בכלל כמו ׳
שמצינו בספר יהושע ולמשפ׳
ולמשפחות בני קהת הלויים עד
ויתנו להם יות ערי המקלט הרוצ׳
הרוצח יות שכם ויות מגרשיה
בהר יומרים׳ וכת׳ וממטה דן יול׳
יולתקיו וג׳ ולבני גרשם למשפ׳
למשפחותם׳ למטה יפרש שמות
ערים׳ לבני מררי למשפחותם׳
כיון כלל׳ ולמטה יפרשם׳ ויתנו
בגורל ממטה בני יהודה׳ כמו מ׳
שפירשם למעלה׳ וכיון נחלק
הסדר היה לו לומר ערים על כל
שיור לויים׳ ולפי שהוצרך לומר
שמות שיור ערי הלוים יומר
יויולו יושר יקריוו בשמות כל
שהם חשובים להקריות בשמ׳
בשמות כמו קריי׳ מועד יומ׳
יונשי שם׳ ערים חשובות ומש׳
וממשפחות בני קהת׳ הם בני ׳ד
קהת הנותרים כמו שכת׳ כמו ג׳
הפרשה למשפחות בני קהת ׳ד
הנותרים׳ תמיה יוני לוה לא
מנה ערי דן ולייומר שמטה כבר
ערי מקלט שנתנו בני יומרים
וחצי שבט המנשה ועוד בכלן
יומה מוציו עשר דכת׳ לבני קה׳
קהת הנותרים עד ערים עשר׳
ובפרטן יומה מוציו שמנה ובספ׳
ובספר יהושע מונה יות כולם׳
למשפחות לבני קהת׳
תמיה אני על ולמר דלבני
קהת מה טיבו כיון׳ ויש לומר
לבני של בני קהת׳ לבני גרשון ׳ד
למעלה כלל וליו הודיע עריהם׳
ועכשיו מפרש לבני מררי הנ׳
הנותרים׳ תימה על מה
יומ׳ הנותרים גבי בני מררי׳ ד׳
דבריו הויו לגבי בני קהת׳ ד׳
דיומ׳ הנותרים לפי שלמעלה
פירש מקצתם יובל בכיון מה
יומר למעלה גבי בני מררי כמ׳

שהוערך לומר המעתיקים והלא
למעלה כלל כמו שאמר לויים ד״ה
דכת׳ לבני מררי ולא הודיע שמ״ה
שמות הערים והשיב לבני מררי
המעתיקים למעלה חשב שאמר
הלויים בניקהת ובני גרשם ומש׳
ועכשיו ולבני מררי הנותרים ?
משאר הלויים נתנו להם הער׳
הערים האלו׳ בזבלון יותה ומוציו
שנים עשר׳ ולפי שלשם יותה
מונה ובפרטן יותה ומוציו עש׳
עשר ובספר יהושע יותה וה״
מוציו שנים עשר ולפי שלשם
יותה מונה לבני זבלון יורבעה
יוע״פ כן יתיוה למה לא מנה כ״ה
בזבלון כמו כן יורבעה׳ ולבני ישש׳
יששכר היה יכול לומר ובני יש׳
יששכר׳ ורשוב זה
נקרא בספר הישר
יוב׳ ובני תולע׳ לפי ך
שהיה בכור על כן מנה יותו
ועוד לפי שהרבה בנים היו ז
מזו שיפרש למטה׳ ראשיבם
לבית תולע הוערך לומ׳ לתולע
לפי של תולע היו בכור ראשים
ולא למשפחה יחרת׳ גבורי
חיל לתולדותם׳ כל אילו עשרים
ושנים גבורי חיל בכור יובל
שאמר דלת העם היה והם ה״
הרבה׳ ומספרם בימי דוד בש״
בשביל חשיבותו של דוד יומר
ולבני יששכר לא היה צריך לו
לומר לפי שזה הספר מיוחס יו״
ילוא למלכי יהודה בכור יובל
דברי הימים יוחר היה למלכי
ישר׳ ונזכר בגלותם ומעל יוש״
יורותם ילוא שחושב למעלה
בני שמעון ומפני כבודו של
יהודה שישבו בארצו׳ וגם בני
ראובן כי הוא הבכור ובשביל
חשיבותו של יהודה שיוע״פ ?
ראובן היה בכור לירדה ויש״
ויוסף היה בכור ונחלה ליטול
פי שנים לא יצאו לא מזה ולא

ומה המלכות אלו ומיהודה ומ״
ועכשיו מונה גם אלו בשביל
חשיבותו של דוד כדי להודיע׳
חיילותיו והזכיר כאן בני ישש׳
יששכר קודם לבני מעשה ובני׳
ובנימין ונפתלי כאשר הם ומניים
סיקריו בכל מקום דכת׳ ראובן ?
שמעון לוי ויהודה יששכר וזב׳
זבולון כמו כן מקום כאן ואחרי
אחר יהודה׳ ועוד יהודה היה
מלך וכת׳ ובני יששכר יודעי בינ׳
בינה לעתים׳ והולך ערך להם׳
ובני עזי בן תולע למעלה חשב
בני רפיה ויריאל יונו עזי שהיו
אבותיו וראובן חשבן בבני ש״
שמעון חמשה ראשים תמידד
על מה שאמר חמשה ראשים ?
ובשתמצאו החמשה לא תמצאו
ובני יזרחיה בי יום ארבעה׳ י״
ויש לומ׳ שעם יזרחיה אוביהן ?
מונה אותם ועליהם לתולדותם׳
כמו ועליו מטה מנשה עליהם
לתולדותם לבית אבותם הוערך ?
לומר לבית אבותם שיום לא אמר
כן היה מישוע לתולדותם ומפיוה
ומישוב לפיכך יומ׳ לבית אבותם
ראשוע ואשי בכור גדודי צבא׳
מלחמה הגבורים בכור יובל ש״
שאמר העם לא היו גבורים היו ?
והם הרבה׳ ידיעאל מה יושבו׳
ומה שכת׳ למטה אשבל השיב׳
לפי שלא חשב בכור׳ ולפיכך לא
חשב כי אם שלשה לפי שהרבו
בנים ומספרם כב׳ ושפם וחופם
בני עיר׳ עיר שם אורם והם היו ?
בנו של עיר ומאוא יצאו ובני ב״
בנימין׳ ואומר שם אורם והוא כמו
כן מבני בנימין הסדרן
לא מצא מיחוסו׳ ?
ולזבולון בכור כן לא
מצא ייחס׳ ולפיכך לא
מצאו אותם כאן ולא היה צריך
להודיעני בני בנימין אלו לפי ?
שחשב בכר בני יששכר׳ על כן

חשב גם אלו׳ ועוד לפי שהם
יצאו שאול ולהודיע אותך נטל
המלכות מבית שאול וניתנה לא״
לבית דוד דכת׳ ומות שאול מוע׳
במועל אשר מעל ביי״ וגו׳ עד ?
ויסב את המלוכה לדוד בן ישי׳
בני מנשה אשריאל אשר ילדה
ומנשה היו שתי נשים ומה אומ׳
אשריאל ילדה לו אשתו הראש׳
הראשונה שלקח בכתובה וקיד׳
וקידושין׳ ופלגשו הארמית א״
ילדה לו את מכיר אביו של גלעד׳
חפים ושפים היו בני בנו של
מכיר׳ ועל זה אומר למטה אלה
בני גלעד׳ ושם אחותו מעכה׳ ?
ושם אחותו של מכיר מעכה׳ ?
ושם השיני צלפחד׳ ובנו אולם
ורקם בנו של שרש׳ ואחותו ה״
המלכת כך היה שמה ומלכת וה״
והיתה אחותו של מכיר אחיו ?
שם אחיו׳ וברד בנו של מתושל׳
מתושלח׳ והרגום אנשי גת׳ ?
רב אמ׳ בפרק חלק אי׳
אילו בני אפרים שמ׳
שמנו את הקץ וטעו׳
ומה שאמרים כפסח אינו גל׳
גדוריו אבישיו דואחייך יתהון
יחזקיאל בבקעת דורא׳ כובשת
הוא׳ שאותן רב שאמ׳ הם מבני
אפרים לא אמ׳ בבקעת דורא
כי מה ענין בבל לארץ מצרים׳
ובשתקיימת בתלים בני אפרים
לא תוכל לומר שהם היו בני אפ׳
אפרים נושקי רומי קשת וגו׳ עד
גר אבותם עשה פלא בארץ ?
מצרים בקענ׳ ומעבירם ומצב
מים כמו נד׳ אם תאמר שהם ?
היו הייתך תאמר שהם בקענים׳
אלו הם שכת׳ בספר הישר ו״
ומעפילו לעלות אל ראש ההר׳
ומה תאומר הכת׳ וירד העמלקי
והכנעני׳ ואלו היו בני גר׳ אין ?
לתמוה בכך כי פלשתים בני כ״
כנענים היו׳ כי ירדו לקחת את

מקניהם בשעה שהלכו דרך
הליכתן היו רועים לקחת מקנה
מקניהם והרגם ויפרים יומיהם
עריין היה חי ויותן יודן שיורד
על שמה יותו יהושע בן נון ובשם
ובשכילו מניום יחוותם ומושב
ומושבותיכם של משפחות בני
יהושע ולמורח מורחיתו של
ביתיעל ויולה בני יהודה

רכותיני פירשו

במסכת פסחים

שליח הוליד בניו רכת יהושע
בני טן בני יום לפי פשוטו הוליד
בניו ובנות וכיון ליו הודיעו ש
שמותם והולך ומייחס עד שמע
שומעו יותן המגלית הויו יהוי
יהושע ועוד אמ

אמרו רכותיני כמ

במדרש אגדה מ
ומפני מה ליו וכה יהושע לבנים
לפי שנשיו לו יות רחב הוער
ליושה שכן שניני כלמי
שריוה רחב ויוו רחב רחב ר
מיד ניקדי ובשבל שהיתה י
יפת תליוד ויפת מגלוב מריוד
לקחה יהושע לו ליושה

ועוד אמרו רכותי
יורבעים שנה זנתה רחב ומע
ומעלם ליו שיושב יודם עמיד
כי כשביו לשכב עמה היה זרע
יורה ומתן כחין ומוב תעוד
ויפיפית שלה פעם יוחת באו
מלכי כנען לירושלם וריוה יותה
מלך יוחד ובו לישכב עמה ליו
היה יכול לעכב עד שעה ועפל
ומת מרוב תיווה שהיו לו עליה
ויגלום המגליס ונעמן ויוחיד
הם היו ריושים ליושבי גבע וג
וגריו הויו הגלם ונתן טעם למה
שיוורתו למעלה ויגלום יול
ומטחת ומי הגלם גריו הויו הגלם
לנעמן ויוחיה והגלם גם יות ה
השחריס והוליד יות עשיו ויות
יוחיהוד ליותן גריו הוליד יוד

עשיו וג ושחרים הוליד

רכותיני פירשו

זה בושע ואני תביה על
דבריהם שהרי בושע היה ויהודה
ויולו הין בני בעמון חושים ויורד
בעליו נשין ולמעלה יומ שהוליד
בנים ועכשיו יומ שמונה נשין ח
חשיב ובעליו נשיו מן שלחו יומ
יותם ומתי הוליד שחריס ומן ז
שלחו יותם משעה שהגלו יומ
יותם יו הוליד בניס ויולד מן ס
חורש יושתו זו היתה השלישית
כי שלש נשיס היו לו לשחריים
חשיב ובעליו וחורש יולה בניו
של שחריס ריושי יותם למשפ
למשפחותם ומחשב הוליד יומ
יושתו יוחרת יום מיה של בעס
בעליו ליו הודיע כיון יולפעל

על זה אמרו חכמ

אתא אלפעל ועמ

ושפעינהו וכולי

ובריעה ושמע שני שריס היו
ומשבט בנימן יולון שם ומקום
היה הבריחו היה בריעה ופ
ושמע ויוחיו של יודם בן בריעה
זהו בריעה שיומ למעלה ובריעה
ושמע בני יולפעל זהו שיוורד
למעלה ויות יולפעל בני שומע זמ
זהו שומע חבירו של בריעה בני
ששק זהו ששק שיוורט למע
למעלה ויוחיו ששק וירמות

וכירש חכמים

בבראשית רבא

בשעה שחק מרעיש יות עומ
עולמו יוליהו ומזכיר זכות יוסתם
ומרחם עליהם יכול לפי פשוטו
זה יויט יוליהו יוליו כני בנימן ז
היו בני ירחם וחבירין הם
הסתובבו למעלה טלם שרי בנימן
היו יולה ריושי יותם יותם
שיוורט למעלה ועל מה היו
ריושים ומפרש לתולדותם היו
ריושים יולה ישבו בירושלם
יוליו בני בנימן ישבו בירושלם

לפי שהיתה להם החיי ושלבני
יהודה היה החיי ובעון ישב
ישבו ובעון היתה בגבול בנימן
כוכת בספר יהושע גבעון וחרמ
וחרושה וביוות כדי להוריע
יחוס שיואל שיופיליו יוטתיו היו
שריס גדוליס ועוד כדי להוריע
להודיענו שמות העריס שיש
שישבו בם כמו שפירש למעלה
שמות ערי יופריס ובגבעון ישב
ישבו הנתיניס כמו שמפרש בס
בספר יהושע ועפל בגול של בני
בנימן והלכו הכעמיניס והבריח
והמיחוס וישכובו והם הנתיני
הנתיניס נתפזרו בכל גבול ישר
והם עומדים לכהנים יובי גבעון
שר של גבעון ולמטה ייושר ש
שומו ושם יושתו מעבה ושם
יושתו של יוותו השר מעבד
ובעל ונבב ולמטה יותה מוצא
בפרשה ובעל ור ונבב יוליו ג מ
ספריס ומיניו וכתב כן וכן וגדוד
ויוחיו חבר ומקלות והו ומקלות
הכת למטה ומקלות הוליד יות
שומיה יוליו ג ספריס ומיניו וכ
וכתב כן וכן ויות הומה טבר יוחיה
יוחייהם מוסב על שלמעלה שיומ
יולן ישבו בירושלם בני בנימן י
ויות יוליו שהיו כאוכן ומבני בנימ
בנימן ישבו כנגד שיות קרובותם
יושבי ירושלם ור הוליד יות ש
קיש והוא ר היומור למטה ובעל
ונר ונדב יומר יותר לפי שומע
שומעו יעיו שיואל וה יוחרי ז
יושבעל זה יויט בשתבן שיואל
מריב בעל זה יויט ומפיבושת י
לפי פשוטו ומה שליו יחסו כיון
לפי שליו העמיד הולדות גדולות
טו ומריב בעל שיעשו ומוט ע
שריס וריך הספר הלוה למנות
מי שהעמיד הולדות גדולות

ורכותיני אמרי

בבספת שבת

מריב בעל זה מפיבושת ולמה

נקראו שואו ודיבו מע׳ על שם ה
המריבה שעשה עם בעליו והו
בשעה שנטל חצי קרקעותיו ?
ונתן לעבדיו עבדו דבתו ויהודה
ועבדיו התחלקו את השדה וכו׳ ?
עד נאמ׳ כי נאמ׳ ואלעשה בנו ה
של רפיה ואצל בנו של אלעשה
ואלעשה הוליד בנים ובנות ואלה
לא אמר והם אלה זה לפי שזה
היה עיקרם והראש שבכולם
לפיכך אמר ואצל בלבד׳

ודרגמתי בספר הישר
ויהי חנוך חמש וששים שנה׳
ויולד את מתושלח עד ויולד בן
בנים ובנות ויקורם ומתושלח ול׳
ולאחריו אלין על כן אמר ומת׳
ומתושלח כי לאחיו האחרונים
הוא נח וכן כלם שאומר בהם
ויולד בנים ובנות ולא על ששה
בנים כלם שרים היו באמי עוריו
ועדיו ייחס עד אחז וכנו עשק
אחיו של אצל דרכי קשת:

רבותינו פרשו
במסכת נזיר

דרכי קשת כוסות שהיו משתין
ולהוריע עד שהיו מוריעות ?
נשותיהם תחילה על כן הרבו בני
בנים דוגמות יושה כי תזריע ו׳
וילדה זכר ואמ׳ לפי פשוטו דרכי
קשת ואנש׳ לפי שדריכת קשת
היא תלויה בדריכת רגלי היורה ?
לפיכך נפל לשון דריכה בקשת׳
דוגמות ומפני קשת דרוכה׳ וכל
ישר׳ התייחסו וג׳ ויושבים הר׳
הראשונים וגו׳

שתי מקראות הא
הללו הכתובים בזה
הספר דברי עזרא
הסופר אשר כתב
באמרי שפר להגו
להגות בם ערב רעה
ועפר ישיש ועפר
ופניו לא יחפר כי ?
יש חפר בבא מגלת

החפר׳ וכל ישראל הת׳
התייחסו והנם כתובים על ספר
מלכי ישראל׳ זה דברי ?
הסדרן שלא התנגיה על
זה שלא כתב יחס של
שבטים כל ערכו וגם על
שלא הודיע יחס של
זבולון ושל דן אלא של
יהודה הזכיר יותר מעל
משאר השבטים ועל
כן אמר וכל ישר׳ התייחסו׳
אבל אינני יודע כל כך ייחוסם של
שבטים לפי שהם הגלו תחילה
וספר הייחס שלהם יש להם על
ספר דברי הימים ומלכי ישראל
וכשהגלם סנחריב ומלכי אשור
בחלח ובחבור ונהר גוזן וערי מדי
הביאו ספרים עמהם ולא נמצא
בידי וכתבתי מה שמצאתי׳ ויהוד׳
ויהודה הגלו לבבל במעלם זה עונש
מעל מה שאותה ומצאו ייחס של
בני יהודה יתר על בני השבטים
לפי שבני יהודה הגלו לבבל
ואני הסדרן הייתי עמהם
בגולה ומצאתי קצת מן
הייחס שלהם בג׳ ספרים
ולא היו מזמנין זה לזה ומה
שיכולתי לחבר זה אל זה
כתבתיו כאן בספר זה ומה
שלא יכולתי לחבר כתבתיו
בסיפרי בעזרא׳ והיושבים
הראשונים וגו׳ זה דברי הסדרן
ואלו כן הסדרן׳ ומצאתי כתוב ?
בספר אחר כי כאשר כבש המלך
זה את ירושלם מיד היבוסי הוא
הושיב בה בני בנימן ובני יהודה
כי להם היה הגורל וגם הושיב בה
בתוך הכרך מבני אפרים ומנשה
כי הם היו ראשי הגבורים שלו׳
דכת׳ לבני אפרים ובנימן ומנשה
עוררה את גבורתך ולכה לישוע׳
לישועתה לנו׳ ולפי שהיו אוהבים
וגבורים הושיבם בקרוב לנו׳
ואני הסדרן מעיד

כי כאשר ישבו בני יהודה ובנימן
והכהנים והלויים הראשונים שהיו
בבית ראשון בימי בן דוד בן נתי׳
נתיישבו בעריהם בבית שני׳ ובכאן
קיצרתי רק בספרי נחמי׳ ואחרי
ראשי המדינה אשר ישבו בירוש׳
בירושלם ובערי יהודה׳ ועל לפיכך
כתב כאן ואשפטת הכהנים והלוים
שנתיישבו בתחילת כבישת העיר
לפי שהיה רוצה דוד בסוף שנ׳
שיהם הלויים היושבים בתוך הכ׳
הכרך העיר דוד ומשוררים ולשע׳
ולשוערים לאהל מועד אשר בגבע׳
בגבעון דכת׳ ועד הנה בשער המ׳
המלך מזרחה המה השוערים למ׳
למחנות בני לוי׳

ואני הסדרן שכתבתי בכאן הא׳
היקרים הזה וכל ישר׳ התייחסו
לפי שבספרי יחסתי כל זה שידע׳
שידעתי ייחס של השבטים

ובירושלם ישבו׳ עכשיו מפרש ?
מי ישב בירושלם כשלכדה העיר
בימי דוד אף מבני יהודה ומן בני בנ׳
בנימן לפי שהיתה שלהם לפיכך ?
ישבו בה׳ ומן בני אפרים ומנשה׳
לפי שהיו גבורים כמו שכאמור ו
ואמר לפני אפרים ומנשה עורה
גבורתך וג׳ ועותי בן עמיהוד׳ ?
בדברי הימים כת׳ עותי בן עזיה
עמיהוד אלא ג׳ ספרים מצאו וכתב
כן וכן׳ בדברי הימים כת׳ בן עמרי
בן אמרי׳ ובעזרא כת׳ בן זכריה בן
אמריה׳ עמיהוד בן עזיה׳ עמרי
בן זכריה׳ אמריה הוא אמרי׳ ובנ׳
ובעזרא אינו אומ׳ ומן בני אפרים
ומנשה׳ ומן בני השילוני׳ מן בני
שילה בן יהודה׳ עשיה הבכור׳
הבכור ראש לאביו ובנו וגם בניו
נריה לו׳ ויש אומר הבכור השר׳
כמו אני בכור אתנהו׳ אבל בדרין
בכור אות׳ בדברי הימים כת׳ ומן ?
בני זרח יעואל׳ ואחיהם שש מאו׳
מאות ותשעים׳ ובעזרא לא נת׳
נתייחסו בני זרח אלא ג׳ ספרים

מניו ומחיהם וקרוביהם של שלש
שלשה הראשונים הללו יעיאל
ועשיה ועתי ממשפחות בני
יהודה בלבד שש מאות ותשעים
ומה שכת' בעזרא כל בני פרץ היו
היושבים בירושלם ארבע מאות
ששים ושמנה אנשי חיל אלו
היו מבני פרץ בן יהודה בלבד ומ'
המאתים ועשרים ושנים הנותר'
הנותרים הם היו מבני זרח ומבני
שילה. בדברי הימים כת' ומן בני
בנימן סלוא בן משלם בן מכיר בן
יועד פ' בן פדיה בן קולית בן מעש'
מעשיה בן איתיאל בן ישעיה בן
הודויה בן הסינואה. ובעזרא כת'
ומן בני בנימן סלוא בן משלם וגו'
אלו ג' ספרים מניו. בד' הימים
כת' ויבניה בן ישעיה ירוחם. ובע'
ובעזרא כת' ואחריו גבי סלי. בד"ה
בדברי הימים כת' ואלה בן עזרא
ומשלם בן שפטיה בן רעואל בן
יבניה. ובעזרא לא מנום אלא ג'
ספרים מניו ומחיהם לתולדותם
וקרוביהם של אלו של סלוא ויבנ'
ויבניה ואלה ומשלם היו תשע מ'
מאות. וגו'. בדברי הימים כתיב
תשע מאות וחמשים וששה. ומ'
ובעזרא כת' תשע מאות עשרים
ושמונה. אלו ג' ספרים מניו. כל
אלה אנשים ראשי אבות לבית
אבותיהם. כל אלה תשע מאות
וחמשים וששה. וסלוא ויבניה
וחבריו כל אלה ראשי אבות בלבד
היו. אבל חילם היה רב. וגם יש
לומר כל אלה ראשי אבות סלוא
וחבריו אבל לא תשע מאות ומ'
וחמשים וששה. בעזרא כתיב
ויואל בן זכריה הפקיד עליהם ומ'
ויהודה בן הסנואה על העיר מ'
משנה. ובדברי הימים לא כתב
בן אלו ג' ספרים מניו ובדברי
הימים בכמו קיצר ולא הודיע ש'
שמותם. ובספרו כתבם וכה פתר'
פתרונו כל אלה ראשים ראשי ב'

אבות הם היו ראשונים לתולד'
לתולדותם. ומה היה יואל בן זכרי
היה על כולם. בדברי הימים כת' ומ'
ומן הכהנים ידעיה ויהויריב ויכ'
ויכין ובעזרא כת' מן הכהנים יד'
ידעיה ויהויריב יכין בן יויריב
בן יכין יש לומר בנו של יויריב
היה. אך יש לומר יש שכן נקרא
בן יויריב שני שמות היו לו. בן י'
יויריב שם יודע. שהרי מצינו
למטה במשמרות הכהנים. שי"מ
שיהויריב היה משמרה אחת
וידעיה משמרה אחרת. ולא
מצינו לו במשמרות הכהנים
ולא במשמרות הלוים שיהא
האב משמרה והבן משמרה
אחרת. על כן יש לומר שני מק'
שמות נקראו לו. וכתב בן וכן ה'
צדוק. מצינו צדוק היומר למע'
למעלה מבני אלעזר בני אהרן ה'
שהרי מתו צדוק בתחילה מל'
מלכות בית דוד היה קטן. כמו ה'
שכת' למטה נער גבור חיל ובית
אביו שרים עשרים ושנים. ומ'
והיה מוליד משלם וחלקיהו ומ'
ועזריה שלשה דורות עד שמ'
שהעמידם דוד לשורר במשכן
בגבעון היו מין עליך למה לא
שאלו היו מבני איתמר אלו מה
ממשפחת אלעזר אבל לא מבנ'
ומבניו של צדוק שהיה מימי דוד
שלמה. וצדוק אחר
היה. בדברי ה'
הימים כת' ועדיה בן ירוחם בן ה'
פשחור בן מלכיה. ובעזרא כתיב
ועדיה בן ירוחם בן פלליה בן אמ'
אמצי בן זכריה בן פשחור. אלו
ג' ספרים מניו ומחיהם ראשים
וקרוביהם של אלו של עדיה
וחבריו. בדברי הימים כת' אלף
ושבע מאות וששים גבורי חיל
ובעזרא כת' ומחיהם עושי המל'
המלאכה לבית שמונה מאות
עשרים ושנים וגו'. עד ומחיו רא'

ראשים לאבות מאתים ארבעים
ושנים. ועמשסי לא מנאה בידך ע'
עדיין קיו החשובים. ג' ספרים ה'
מניו וכתב כמו וכו'. בדברי הימים
כת' ומן הלוים שמעיה בן חשוב
בן עזריקם מן בני מררי. ובעזרא
כת' בן עזריקם בן חשביה בן בוני
בדברי הימים כת' ובקבקר חרש
וגלל ומתניה בן מיכה בן זכריה
בן יוסף. ובעזרא כת' ומתניה
בן מיכה בן זבדי בן אסף. ראש
התחילה יהודה לתפלה ובקבקיה
משנה מאחיו. בקבקר היו בקב'
בקבקיה. בדברי הימים כת' ועבד'
ועבדיה בן שמעיה בן גלל בן יד'
ידותון. עבדיה בן עבדא שמעיה
זה שמוע. בעזרא כת' כל הלוים
בעיר הקודש מאתים ושמונים
וארבעה. ובדברי הימים לא ה'
מניום. לפי
מדרש רבותינו ז"ל
עזרא קיצר כאן דברי
למצוא מלכות בית
דוד אבל בספרו פי'
פירש כמה היה מ'
מספרם ולשם פי'
פירש מקום מוש'
מושבותם של ירו'
יהודה ובנימן וגם
הכהנים והלוים כי ה'
נזכרים בדברי לשון
בדי להזכירם כאן ב'
במעט מעט כדי ל'
למצוא מלכות דוד.
היושב בחצרי הנטופתי. ברכיה
בלבד היה יושב בחצרי הנטופ'
הנטופתי. והשוערים שלום
ועקוב וטלמון ואחימן ואחיהם
שלום הראש. והשוערים אלו
היו השוערים שלום וחבריו ה'
אבל שמעיה ובקבקר ומתניה
ועובדיה וברכיה הם היו השוע'
השוערים. אבל המשוררים ולפי'
ולפיכך הזכירם כמו משוררים

עם השוערים לידע שיזה השע'
העזייר משוררים ושוערים ולה
ולהודיענו מי ומי השוערים הי'
היושבים ראשונה בעיר הקודש
ושבתי ומדבר שהיו על המלוכ'
המלוכה הראשונה אין רצה
הסדרן והזכירם כמו כי זה ענ'
ענינה אצל המשוררים והמש'
והמשוררים ואחיהם שלום ה'
הראש ואחיהם קרוביהם של
עקוב וטלמון ואחימן שלום ה'
היה הראש עליהם וזה שכתוב
בעזרא ואחיהם המשוררים בנ'
בשערים ואלה שבעים ושנים
על טלם היה שלום הראש ושל
ושלום ועקוב וטלמון ואחימן ה'
לא היו אחים אלא ממשפחת
לוי היו ועד הנה בשער המלך ה'
מזרחה ומשמרתם היו יושבים
בעיר הקודש עד שער המלך וגו'
וגם בשער המלך לפני מזרח וזה
והודיענו מקום ומשכב שהיה
בעיר הקודש ובעזרא כל שיר
ושראל הכהנים והלוים בכל ערי
יהודה איש בנחלתו וזה אחר
ועשרים וארבעה מקומות של
שקראו הכהנים לוים הוא ה'
השערים לאחיות בני לוי הם הי'
היו שוררים ומהם שלהם כי כה
שלש מחנות היו מחנה כהונה
ומחנה לויה ומחנה ישראלית ה'

כמו ששנינו

בשלשה מקומות הכהנים שומ'
שומרים וכו' ואחיו לבית אביו ה'
וקרוביו של שלום למשפחות ה'
בית אביו שהם היו ממשפחת
הקרחים כלבד על מלאכת העבו'
העבודה על אהל עבודה שומ'
שומרים הספים לאהל והיו ה'
שומרי הסיפים לאהל מועד ש'
שהיה בגבעון ואבותיהם על מח'
מחנה ייי' ומחנה הלוים אשר ה'
סביבות אהל מועד שהוא מח'
מחנה ייי' כמו שכתוב בספר הי'

הישר ואותה המקדש את הלוים
עד ובבניה למשכן יחנו שומרי
המטה וכמו אחר שהיה בא
מדרך דרום למזרח כי לאהל לא
היה כי אם פתח אחד כי הקהת
הקהתים בני קהת על ירך המש'
המשכן תימנה יחנו אבל הכה'
הכהנים היו שוררים מזרחיתו
של משכן רכה והחונים לפני ה'
המשכן קדמה לפני אהל מועד
מזרחה משה ואהרן ובניו ופנח'
ופנחס בן אלעזר נגיד היה על'
עליהם פנחס בן אלעזר זה לוי ה'
היה והיה נגיד על שלום ואחיו
בימי דוד לבית אבין הקרחים ש'
לפני ייי' עמו פנחס בן אלעזר ה'
הלוי הלוה מעם אחת נביאו כי ד'
דיברה עמו שכינה לשעה

וכן מצינו

כמה נביאים שלא נדברה השכ'
השכינה עמהם אלא לשעה

וכן מצינו

ביונה שלא נדברה שכינה עמו
רק שנית ולא שלישית שנ' ויהי
דבר ייי' אל יונה בן אמתי שנית
לאמר. וכן מפורש
במכילתא. ומעשה
חזה חזות ומעשה ובאורה אביו
של הושע לא נביא אלא שני
פסוקים והם כתובים בספר יש'
ישעיה בן אמוץ הנביא

ואמרו רבותינו

לפי שלא היה בהם כדי ספר לא'
לעשות ממנו נבואה לבדה כמו
כשאר הנביאים לכך כתבם ישע'
ישעיה בספר נבואתו ואותם ה'
באורה אביו של הושע ניבא אות'
אותן שני פסוקים ברוח הקודש
קודם שנתנבא ישעיה הנביא
ימים הרבה והושע בנו של ב'
בארי נתנבא שתי שנים קודם
ישעיה ובאותו היום שהתחיל
הושע להתנבאות נתנבא עמו
עזיהו וזהו שכתוב על ידי ישע'

ישעיה הנביא כשנשא את המלך
עזיהו. ובמחבר
פנחס בן אלעזר הוא פנחס בן אל'
אלעזר הכהן ונענש על מעשה ה'
יפתח וכו' וכל האומר פנחס בן אל'
אלעזר זה אליהו.

שקר נסכו. כי את ריבו.
ועיקל תהלוכו. בחרטומו
תרבכו. להראות חזן עד'
עדכו. ועמו נמקו. ומ'
ומתק חיכו. ומרק זיקוקו
ויסך דיכו. כאבי טוכו
סטרת השם ערכו. והנ'
ותנבוך נסכו. עד כה
ועד כה. ועמד על פירקו
ותבע עד שוקו. ביום עד
עכו. והצליל בתוכו. עד
ירכו. בהולכו על שכמו.

פנחס זהו אליהו שכן מצינו כמו'
כסדר עולם שכמה כיפלו את העו'
העולם וכו' עד עמרם ראה את יע'
יעקב ואחיה השילוני ראה את
עמרם ואליהו ראה את אחיה הש'
השילוני היה לו לומר אליהו ראה
את אהרן אלא כשהיו דוחק לומר
אליהו ראה את אחיה השילוני ה'
ראיות אני פנחס לא זהו אליהו.

ובבראשית רבא
ובתנא רבי אליהו

שיוש לחכמים רבותי וזה אותם חז
חולקים עלי אני אומר בנה של רחל
ומביון אני רואה שיהיה כהן לא ה'
היה. ואפילו לדברי
רבותינו שאמרו
כהשוטר את הפעלים שיוש לא ה'
כהנו את בתורה וכל מקום אינו
אומר פנחס זה אליהו.

כך פירש מורי בשם רבי ה'
רבי אלעזר בן רבינו משה
משלם ובר אמלו רבינו ה'
שלמה בר יצחק בן מונטי'
מונטייל בשם חמיו ר' לוי
שאמ' בשם חמו אחיו רבי
משה הדרשן ובר אמ' לו ר'

יסה בר שמשון לפנים יי' ע'
עמו ומפני גדולתו שנידברה שכי'
שכינה עמו עשאוהו נגיד עליהם: ז'
זכריה בן משלמי' שוער פתח לאהל
לאהל מועד היה המשכן אשר ע"ש
עשה משה ולא היה לו רק פתח אח'
אחד ונעשה שער לאהל' וכשנד'
ובימי לדוד הפיל גורל בין הלוים ז'
לשוערים ולמשוררים ולפתחי בית
המקדש כי רבים פתחים היו לו ומפי'
לו גורלו למזרח ומפ' דכתי' ויפל הגו'
הגורל מזרחה לשלמיהו וזכריה בנו
וג': פתח לאהל מועד אשר בגבעון ז'
דכת' ומזבח העולה בעת ההיא בבמ'
בבמה בגבעון לפי שיזכיר העיר'
העיר גבעון שהיה של שבט
מן שבטם ובגבעון ישבו אבי גב'
גבעון בשעה שהחריב נב עיר ה'
הכהנים נטלו משם ונתנו בגבעון
שהיתה על ידיו יעיאל' דכת' ובג'
גבעון יעיאל' כלם הברורים כי אי'
אלו שמורים למעלה שלש ומאתים
הם היו המובחרים ומקרין קער' ה'
כלם הם אותם הברורים לשוערים
בספים יום היה אותו לשוערים ואם
בפתח היינו אותו הם היו הברור'
הברורים המובחרים לערך השו'
השוערים יום כשהיו אומר לשע'
לשערים לאחר בחוץ. שומע אומ'
שפתרונו כלם המובחרים להיות
שוערים בספים' להיות שומרי ה'
הספ. המה בחצריהם הם היו בכפר'
בכפרים שלהם' והיו באים ועת'
לעת על ידה. המה יסד דוד' כל ה'
דבר שהוא עיקר ויסוד זו ומאין
ומאין קורי יסוד' הרואה במל'
במלמתו כמו ששנינו
במסכת תענית דוד ה'
ושמואל תיקנו משמ'
משמרות כהנים' המה
יסד אותם ולוים יסד דוד המלך ה'
ושמואל הנביא וכבים'
ובמסכת תענית א'
יונו משורים לוים אלו לפי שלא

הוצרך לפי שהם כתובים כאן בז'
בפירוש' הראיה באמונתם בקיומ'
בקיומם של לוים' כל דבר שהוא
עומד לעד ימיו נקרא אמונה כמו ז'
שהוא קורי יתדות כמו הם ענין'
ליתוב ויש לו אמונה' כמו אמן יו'
אומן כי וגם יש לומר באמונתם'
בקיומם של דוד ושמואל' וענין
ומפרש באמונתם זה הלשון כמו
באמונה' והם ובניהם' הם השוער'
השוערים ובניהם היו על השוער'
השוערים ומוכים על השוערים
לבית יי' לירושה בית' לבית האהל'
לארבע רוחות יהיו השוערים' ז'
ומסבב של מעלה שיאמר הואיל'
יסד דוד ושמואל' ולמה יסדום ול'
ומפרש לארבע רוחות יהיו השו'
השוערים וכיון נחלק הפרור היה
לו לומר זה הפסוק לאחר המה ה'
יסד דוד' אלא לפי שהודיע אשר
היו הלוים מי היה עליהם' על כן
הפסיק' ואחיהם בחצריהם' אלה
ואחיהם ושנים עשר וענשין והו'
ומפרש לזה המחוק לילך בחצר'
בחצריהם' אל תתמה שהמחוקק
שעל ומתקן המחוק כדי לבוא לה'
לשבעת הימים מעת אל עת עם
אלה לבד ואחד שבת כשבתו על
עבודתם שהיו עשרים וארבעה
משמרות היו של כהנים ועשרים
וארבעה משמרות של לוים' וכה'
והיתה משמרת אחת של כהנים
ואחת של לוים יוצאות ואחרות
באות' כי באמונה המה' וארבעת
גבורי השוערים בכל מקום שנ'
כי אין בו לפרש אלא הייך הם
היו לוים ובניהם בכל שעה כי ה'
באמונה כי בקיומם היו וארבעת
גבורי הראשונים הם שלום וכו'
ועקוב וטלמון ואחימן והיו על
הלשכות ועל אוצרות בית האל'
האלהים על הלשכות שלשה היו
המעשר כמו שכת' בספר עזרא'
ויפקדו בזה היו אומנים על ה'

הלשכות ועל אוצרות האוצרות וג' ז'
וכמו שהיו בימי עזרא כן היו בימי
דוד' ועל האוצרות בית אלהים ע"כ
שהיו מקדישים לבדק הבית' ולינו
לשמור בית האלהים' ולמה ילינו ז'
יותר משאר ישר' ומתן טעם כי
עליהם משמרת והם על המפתח'
לפתוח בכל בקר ובקר ולסגור בערב
ומהם על כלי העבודה' כלי השרת'
כי במספר יביאום' ומפרש לאחר
הין אלו ממונים עליהם' במספר
יביאום' יחשבום הכהנים בערב ז'
לאחר שעבדו בהם ובמספר יו'
יוציאום בבקר ומהם ממונים
שימסרו למעלה היו ממונים על
הכלים זהו שהקדישו לכלי ע"ש שהם
ישמרו ולא יהיו עומדים בהם' ועל כל
כלי הקודש אשר ישרתו בם קוד'
קדש ועל הסלת והיין והשמן וה'
והלבונה והבשמים' סלת ושמן ה'
למנחות כמו שכת' בסולת בלולה
בשמן למנחה והיין לנסוך' והלבו'
והלבונה ללחם הפנים דכת' ונתת
על המערכה לבונה זכה וג' והבש'
והבשמים לקטורת' ומן בני הכהנ'
הכהנים' כדי שלא תאמר הלוים
עומדים היו עושים מעשה מרק'
מרקחת בא הכת' להודיעך מי ה'
היה עושה אותם' מן בני הכהנים
רוקחי מרקחת לבשמים' לרקח ה'
לשון עירוב' דוגמת ים ישים כמ'
כמרקחה' היו הכמר לשלום הק'
הקרחי' למשפחת קרח' כתיב
למעלה לבית אבי הקרחים' באמ'
באמונה על מעשה החבתים' הת'
תמיד היה על המלאכה זו' חבתים
אלו חביתי כהן גדול שמקריבה
בבקר ומחציתה בערב' ויש אומ'
זו מנחת מחבת' דכת' ואם מנחה
על המחבת קרבנך' ומן בית הק'
הקהתי' הם היו בני אהרן הכהנים
שהם ממשפחת קהת' ומן אחי ה'
אחיהם על הלחם המערכת' ומן
קרוביהם ממשפחת של קרחים'

שהם היו כמו כן ממשפחת קהת׳
ואלה המשוררים׳ ואלו שהזכיר ל׳
למעלה׳ שמעיה בן חשוב וחבריו
והכהנים משוררים כמו שכתוב בע׳
כעזריו ומתניה ומתניה בן מיכה
בן זכרי בן יוסף ראש התחילה יה׳
יהודה התפילה וג׳ בלשכות פטור׳
במחנה לויה׳ פטורים מכל דברי אלו
היה עבודה זאת בשום מלאכה
כי יום ולילה במלאכתם אשר
המה עושים׳ ונותן טעם למה לא
היו עוסקים זה זאת כי יומם ולילה
עליהם במלאכה לפי שאלו היו פנוי׳
פנויים׳ ואלו עושה מרקחת עוש׳
עושים שלהם כל היום וכן שאר
עושי מלאכה לקודש׳ ומה שאלו
אומר ואלה המשוררים והשוער׳
והמשוררים ולכן פטורים מכל
לומר במחלקת רכת׳ כי לא פטר יה׳
יהוידע הכהן את המחלקות ואלה
ישבו בירושלם בימי דוד בתחילה
בעת עלכה ירושלם וג׳ ובגבעון
ישבו אבי גבעון

רבותינו פירשו

טעון תלת מילי גלי וכו׳ לפי שה׳
שפרשה זו נשנית שני פעמים׳
ולפי פשוטו אין להשוות לפי שה׳
שלמעלה אומר ובגבעון ישבו וגו׳ ה׳
ולפי שכבר הזכיר מקומות של
שאר השבטים׳ של כן אומר מקום
מושב של בנימן׳ ומן כל הפרשה
עד ויגא המות נגד אחיהם ישבו
בירושלם׳ ומאחר שאלו שהם יש׳
ישבו בירושלם הוצרך לומר וכי׳
ובירושלם ישבו׳ ומאחר שאלו
ישבו בירושלם הוצרך לומר ומנ׳
משמרות הכהנים והלויים והמ׳
והמשוררים ישבו הם כמו כן ב׳
בירושלם רכת׳ ואלה ישבו בירוש׳
בירושלם ואין אפשר לומר ופל׳
ופלשתים נלחמו בישר׳ וגו׳ עד
וידבקו פלשתים אחרי שאול׳ ה׳
יום לא שישבר לנו את היאך לה׳
להודיענו מי היה שאול והאיך

נפל ביד פלשתים׳ על כן אומר מענ׳
שנייה ובגבעון ישבו אבי גבעון ה׳
ומודיע זה ומהרע׳ ולאצל ששה
בנים׳ מה שאמרו
חכמים טעון תלת מילי
גלי וכו׳ זה אינו מסוף הפסוק
לסוף אלא מגבעון לגבעון׳ ולפי ש׳
שהוא התחיל באצל ומסיים באצ׳
באצל על כן אומר ולאצל לאצל ה׳
ופלשתים נלחמו בישר׳ לא בא הכ׳
הכתוב אלא להודיענו איך ניטלה
המלכות מבית שאול וניתנה לדוד׳
ויחל מן היורים לשון חולי והתנב׳
והתחולל כי׳ ויתחלחלו כי׳ דומות
ויאמר המלך צדקיהו אל ירמיהו
וג׳ עד התעוללו בי׳ וכן כי התעוללת
בי׳ כי ירא ואומר׳ חטא היה במעל
במעלו לשלוח יד במשיח יי׳ ה׳
וכן ויעש בדוד שאול להעליל׳ ה׳
איך לא יראת לשלוח ידך לשחת
את משיח יי׳ ומת את שאול
ושלשת בניו באגדה
דשאול מפרש׳ ראיה
במה היה שאול צדיק שהרי ה׳
יודע שהולך למלחמה אינו חוזר
והוליך שלשת בניו עמו בשביל
ענין הרע׳ וזה שאמר שמואל אומר לו ה׳
יונתן וכנך תפול במלחמה׳ וה׳
והוא לקחם עמו כדי שיפלו ביד
פלשתים וכל ביתו יחדיו מיתו׳ ה׳
ואמרו רבותינו
אם שאול חטא אנשי ביתו מה
חטאו אלא נענשו על שלא מיח׳
מיחו בידו כשהרג נוב עיר הכ׳
הכהנים ונשעבר על מאמרו של
הקב״ה שנאמר לו על ידי שמואל
הנביא׳ ולכך נענשו אנשי ביתו׳
ולהודיעך איך היתה המלוכה נב׳
נטועה ביד דוד׳ ומאחר ששאול
וכל בניו מתו מי היה לו למלוך ת׳
תחת שאול אלא דוד חתנו על
כן היתה המלכות נטועה ביד דוד׳
ועוד דרשו רבותינו
במסכת תענית ובמסכת חגיגה

טעם הנשמע ומקובל אין מאמן
פנים על הציבור אם לא שיש בו
דופי ובמשפחתו שאם יתגאה
על הציבור יוכלו להוכיחו ויאמרו
לו שוטך ודופי שלו׳ ובשביל שה׳
שהיה שאול ממשפחה תמה ה׳
שלא היתה בה שום דופי לכך לא
זכה שימלוך זרעו אחריו׳ אבל ד׳
דוד שהיה פסול במשפחתו שה׳
שהיה מרות המואביה זכה שימ׳
שימלוך זרעו אחריו׳ כי נמנו כלום
לא פירש ורי נח׳ ובספר שמואל
אומ׳ כי נסו אנשי ישר׳ ומתו כל
ויתנו כדי להתגדל ולהתפאר בפ׳
דגון שם על שלהם׳ כל יבש גלעד
לפי שאחר היה ומתו כלו כלי ול׳
אצל הירדן במקום להם׳ כל איש
חיל את גוית שאול לקחו׳ אבל לא
ראשו שהרי אומרו למעלה ואת
גלגלתו תקעו בית דגון׳ ויקברו ה׳
את עצמותיהם׳ אעפ׳ שהגוף היה
קיים עדיין קורין עצמות על שם
העתיד שהגוף יבלה והעצמות ה׳
ישארו׳ תחת האלה ביבש זרד
יבש גלעד׳ ויצומו שבעת ימים׳ ה׳
בשביל אבילות ומות שאול במעלו׳
אשר מעל׳ כותב ואחר כך ופירש׳
במה מעל׳ על דבר יי׳ אשר לא ש׳
שמר׳ שאול לו שמואל שבעת ימים
תוחל עד בואי אליך והוא לא המת׳
המתין והשכת שאול לו שמואל
ועתה שמוע לקול דברי יי׳ ויאמר לו
והחיה מאיש ועד אשה והוא לא
חמל וגם לשאול באוב לדרוש׳ לא
דרש לו בה׳ אלא שהוסיף על חטאיה׳
חטאיתו פשע לשאול באוב כדי
לדרוש והקול קורין לא יועבר בך
מעביר בנו ובתו ושואל אוב וידעו׳
וידעוני׳ זכר הטעם לכך׳
על דבר יי׳ אם עבר אדם על דברי
מלך בשר ודם וכדי בזיון וקצף וג׳
והוא חייב מיתה׳ דכת׳ וכל איש ה׳
אשר ימרה את פיך ולא ישמע׳
אל דבריך לכל אשר תצונו יומת׳ ה׳

שכל המורד במלכות חייב מיתה
וכל שכן המורד והעובר על דברי
של הקב"ה חייב מיתה ושאול ש'
עבר על דברי בוראו ועשה הרע ו'
לעשות לשאול באוב כמו שכתוב
ויאמר שאול לעבדיו בקשו לי
אשת בעלת אוב וג' ואמר ר' אלו כמה
אלו שהוסיף לחטוא שלא דרש
בה' אלא רק באוב וידעוני ומה
שכתוב בספר שמואל וישאל ש'
שאול בה' ולא ענהו ה' גם בחלו'
בחלומות גם באורים גם בנביאים
זהו לפי שחטאו הוא גרם לו שלא
נענה שהחריב נוב עיר הכהנים ו'
והרג את הכהנים הראוים ושואלי'
ושואלים באורים ותומים והקהל
קוראו חלק כחלק יאכלו לבד ממכ'
וממכריו יאכלו על האבות אלו ד'
לו שאלו היו כולם ברעות המלך ש'
אלו שהרגם ולא דרש בה' על
כן וימיתהו לפיכך שדרש באוב ו'
ולא דרש בה' לפיכך המיתהו וכ'
ומשפטו מאת של הק' ותמים ש'
פעלו ולא המית את שאול אלא
בעונו ויסב את המלוכה לדוד ב'
בן ישי׃ אמרו רבותי'
חכמיו ונביאיו ותלמידים נכתב הכל
כסיני ולא נאמרו אלא עד שהגי'
שהגיע עתו של כל אחד ואחד
וכיון שנכתב זה הפסוק ויסב ה'
את המלוכה לדוד בן ישי נתרע'
נתרעשו כל אופני המרכבה והיו
בשמחה וגם כל מלאכי השרת נ'
שמחו שמחה גדולה ואמרו אש'
אשריך ישי שעתיד אתה שיצ'
שיצא ממך עליך כמה עש'
העתיד לעמוד להק' בתורה שלמה
שלמוד שירון לו וכל המלכים
שיעורו בחצות לילה לאמור דרך
מלכים לעמוד בשלש שעות ביום
אבל דוד אינו כן חצות לילה יקום
להודות לך דרך מלכים השחר וג'
ומעוררים אבל דוד אינו כן אלא ש'
אעירה שחר׃ רעדי'

למדנו ממדרש רז"ל
רבותינו על ידי שהיה
דוד המלך עומד בחצי הלילה ו'
ולומד גרם לכל ישראל לעמוד ה'
וללמוד היו כיצד דרך ארץ בתי ו'
השרים חונים סביב ביתו של המ'
המלך ומפני כבודו ועוד כדי שיהו
משמרים לו בכל שעה כך היה ה'
המלך כל גדולי ישר' ושריהם חו'
חונים סביב ביתו של דוד וכשה'
וכשהיה דוד עומד בחצי הלילה
ולומד היו שומעים אותו שכיניו
ואומרים מה דוד המלך שעל י'
כל ישר' תלויים עליו וגדול שמו ו'
בכל המדינות עומד ומלמד ו'
ולומד אנו אין כל שכן וכשהיו ש'
שומעים השכנים קולם של שרי
ישר' היו אומרים ומה אלו השרי'
השרים עדים ושעם ועומדים ו'
ומשמרותם ולומדים אנו אין כל ש'
שכן נמצא שהיה דוד מזכה כל
ישר' וגרם להם ללמוד׃

כך נדרש באשר טוב׃ ז
אשר כתבו לנו אנשי טוב׃
ויקרב הא' עדי מקדש להטוב׃
ושם יעברו חכמי לבב טוב׃
בחיק מתוק ועריב כיין הטוב׃
מסכנים יחונם כגן רטוב׃
ויקים בתפארת עדי מטוב׃

ויסב את המלוכה לדוד בן ישי׃ ו'
ויסב הק' את המלוכה את לדוד
בן ישי׃ ויקבצו כל ישר' אל דוד
חברונה כדי להמליכו גם תמול ו'
גם שלשום גם בהיות שאול מלך
אתה המוציא והמביא דכתיב וכל יש'
ישר' ויהודה אוהבים את דוד כי
הוא יוצא ובא לפניהם ולא תמה
תלמוד אמרי ויהיה שאול היתה
המוציא עדות ה' אלוהיו אפילו כש'
בהיות שאול מלך עלינו אתה
הוא המוציא והמביא את ישר'
והיית משכיל בכל דרכך דכתיב
ויהי דוד בכל דרכיו משכיל וה' ו'
עמו על כן המלוכה נטתה ומתוך

ומתוך זאת ברוך ומן הדין עלינו ו'
להמליכך ועוד אפילו אומלו עש'
עשית לנו כל הטובה היא עלינו ו'
ומן הדין להמליכך ויאמן עליך לה'
להמליך לנו שום טובה בעולם ל'
כי ממה' יצא הדבר ולא נוכל דבר
אליך רע או טוב אלא הדין נוטה
עליך עלינו לקיים צווי אדונינו ו'
ומאמר אלהינו יקום לעולם ויאמר
ה' אלהיך לך אתה תרעה את ש'
עמי את ישר' והיכן אמר דכתיב
ויאמר ה' אל שמואל עד מתי ד'
אתה מתאבל על שאול ואני מ'
מאסתיו ממלוך על ישר' מלא ק'
קרנך שמן ולך אשלחך אל ישי ה'
בית הלחמי כי ראיתי בבניו לי מלך
וכת' וישלח ויביאהו והוא אדמוני
עם יפה עינים וטוב ראי ויאמר
ה' קום משחהו כי זה הוא וכתיב
ויקח שמואל את קרן השמן וימ'
וימשח אותו בקרב אחיו ותצלח
רוח ה' וג' ויבואו כל זקני ישר' אל
המלך ויסב על ויקבצו כל ישר'
אל דוד חברונה ויאמרו כל ישר'
אלא להמליכו ולכרות ברית עמו'
כמו שכת' בסמוך ויכרת להם ברי'
בריתו חברונה כי שם עמהם ה' ו'
אלהיו לעלות דכת' ויהי אחריכן ו'
וישאל דוד בה' לאמר האעלה
באחת ערי יהודה ויאמר ה' ו'
אליו עלה ויאמר דוד אנה אעלה
ויאמר חברונה ויעל שם דוד וג'
ויכרות להם דוד ברית בחברון לה'
להטעידין אין שלהם ולהלחם ול'
ולהוציא ולשפוט צדק ויאמר ל'
מזונה גם המלכים הימים צריך ו'
ואני את עבדותם וילך דוד וכל
ישר' ויד כשעושה נתן לו בו'
בוראו כלו לילך להלחם על ישר'
כי עדיין לא היתה שלהם כמו ש'
שכת' בספר שפטים ואת היבוסי
יושבי ירושלם לא הורישו בני בנ'
בנימן וג' ירושלם היא יבוסי זה
אחד מן הדברים שאשרים ל'

לו את הארץ כי שלא תהיה שם
שיאמר למטה ויאמר ויאמר יוש׳
יושבי יבוסי לדוד וכן מצינו כי״ש
ביהושע שירושלם נקרא יבוסי כד״ת
וכתו על הגבול והיבוסי היא ירו׳
ירושלם ושם היבוסי יושבי בארץ
בארץ ועל שם האומה יבוס נקר׳
נקראת יבוסי דוגמת קרבם כנען
ושכנעתם לדוד ודוד קראו בשו׳
בשמותם על ירושלים ועליו הכא׳
הנה רעו להילחם כנגדו לכן התנ׳
אותו לבוא העירה׳ בר
פירש רבי לפי פשוטו ז״ל
אבל רבותינו פירשו
בבראשית רבא ובכל
ובשאר מדרשי אג׳
מפני השבועה שנשבע אברה׳
לאבימלך׳ וילכד דוד את מצודת
ציון׳ וילכד דוד את המצודה וג׳
והוא ציון והר ציון היה לפני ירו׳
ירושלם מצודת ציון לאו דווקא
ציון ולא מצודת של ציון היא
עיר דוד׳ ציון היא היתה כרך ש
של דוד ולפי שתפס אותה בתחלת
מלכותו נקראת על שמו שנ׳ יאל
עיר דוד היא ציון׳ ויאמר דוד
כל מכה יבוסי בראשונה יהיה
לראש וג׳ לאחר שלכד מצודת
ציון אמר דוד כל מי שיתחיל לה׳
להכות ביבוסי לשלול בם יהיה לו
לראש ולשר לראש להיות שר
הצבא ויעל בראשונה יואב בן צ׳
בכל מקומות ישר׳ וישב דוד במ׳
במצד על כן קראו לו עיר דוד׳ וג׳
ועד זה מצודת ציון׳ ויבן דוד
העיר מסביב׳ כיון שתפס ואחר
כך פירש׳ ויבן את העיר מאותה
מקום המלוא ועד סביב העיר׳
וכן מצינו בשמואל דכתיב ויבן ד׳
דוד סביב מן המלוא וביתה׳ ומ׳
מלוא ומתנ׳ היצרים על העיר ש׳
שעושין תל גבוה גדול כנגד הע׳
העיר והאויבים כל מי שיש בעיר
ומשליכים עליהם סולים על הח׳

חכמים גדולים ונבוהים ומ״ש
ועד ישראל הכ״מ
המאור הגדול ז״ל
רבינו שלמה בר׳
יצחק זכ׳ צד׳ לב׳
פירש בשמואל מן המלוא וביתה
היקף חומה נמוכה וממלאין את׳
אותה עפר וגבוה היא כמו מצו׳
ומשפט והולך לכל רוח הוא קרוי
מלוא׳ וילך דוד הלוך וגדל׳ ומתנ׳
טעם לדבר וי״י צב׳ עמו לפי ששמ׳
ששאול עבר על הצווי וסר ה׳
מעליו רוח טוב׳ וה׳ יישר דרכו
על כן וי״י צבאות עמו׳ וכן מצי׳
מצינו בשמואל דכתיב וירא שא׳
שאול ולפני דוד כי היה י״י עמ׳
עמו ומעם שאול סר׳ ואלה
ראשי הגבורים אשר לדוד׳ ז׳
המקריו ומודיענו על ידי מי כש׳
שנתקיימה המלוכה בידו׳ ואחר
עמו׳ וגם זקני ישר׳ יחד עמו
וגם ראשי הגבורים היו עמו ז׳
על כן היתה המלוכה נכונה כי׳
בידו המתחזקים עמו במלכותו
להמליכו׳ וכאן כתב
ואחרכך פירש׳
קודם יאמר ואלה ראשי הגבורים
ולא פירש׳ ואחרכך פירש למטה
ואלה מספר הגבורים׳ ומפרש
מי הם הגבורים ומי הם הראש׳
הראשים אשר על השלישים׳ ה׳
ואלה הגבורים שהחזיקו עמו ב׳
בתחילת מלכותו׳ ישבעם בן ח׳
חכמוני׳ כיון הזכיר את ישבעם
בן חכמוני שהוא היה ראש הש׳
השלישים וקורא אותו תחכמוני׳
והוא חכמוני׳ ויש
לומ׳ הכורין שלש
ספרים מי צא וכתב
כי כן׳ וגם יש לומר שז׳
שאומר היה ראש על השלישים
גם על כן כי הוא היה עורר חני׳
חניתו על שמונה מאות חלל׳ וז׳
וכן הוא היה תחתיו על שאר

הגבורים ואחריו אלעזר למטה
היה יותר דכת׳ ואחריו בן חכמוני
עם כבי המלך׳ הוא עורר חניתו׳ ז׳
הוא ישבעם עורר ומנענע חניתו
על שלש מאות׳ שכן דרך הגבור
לנענע חניתו במלחמה דוגמת ה׳
ויטל שאול את החנית וגו׳ כמעט
אחת׳ במלחמה אחת׳ ואחריו אל׳
אלעזר תחתיו שהרי אותו ראש
ראש השלישים על כולם בן דודו
שם אחד׳ הוא בשלשה הגבורים
הוא אחד משלשה הגבורים הא׳
המעולים מכל גבורי דוד׳ ישבעם
היה אחד ושני אלעזר ושלישי
לא פירש כאן׳ ובשמואל
פירש׳ ושמה בן אגא שאו
אלו שלשה היו הבחורים הוא׳
היה עם דוד׳ הוא ושני חבריו הג׳
הגבורים שעלו עם דוד באותה
שעה׳ וכן מצינו
בספר שמואל
דכת׳ ואחריו אלעזר בן דודו בשל׳
בשלשה הגבורים עם דוד וג׳ בל׳
בפס דמים שם נקום׳ ובשמואל
נקרא ואפס דמים׳ ותהי חלקת ז׳
השדה מלאה שעורים ובאוו ז׳
פלשתים לקצור אותה בעוד ש׳
שהיו בשדות מי כן ומנהג השר׳
השרים שקוצרין שעורים ועד׳
ועדשים בעוד התבואה משודר׳
בשביל מלאתם וכדי להרעיבם כדי
שלא להם מה לאכול׳ בשמואל ז׳
הוא אומר מלאה עדשים׳ אלא מ׳
מלחמה אחרת היתה׳ ויש לומר
שבאותה מלחמה עשויה היה ד׳
דוגמת שזורעים עדשים ושעור׳
ושעורים כמו שפירשנו למעלה
ויתיצבו בתוך החלקה אותם שה׳
שלשת הגבורים׳ וירדו שלשה
מן השלישים שרי עשרות היו׳
מן השלישים ראש מן השלישי׳
היו ראשים׳ על העיר אל דוד׳ כ׳
לפי שהוא הלך לאיתן ומפני החי׳
החיילות וגם לראות אותה ואותה

ומחנה עבדות פלשתים חונה אל
מערת עדולם ומערה הייתה בין נק'
נקיקי הסלע ומחנה פלשתים חונה
בעמק פלשתים רפאים:
בספר שמואל מפ'
מפרש על מה באו:
דכת' וישמעו פלשתים כי משחו :
את דוד למלך על ישר' וג'. לפי של'
שלאחר מיתת שאול כבשו פלשתי'
את ערי ישר' והעמידו עליהם נצ'
נציבים ליקח מהם המס. וכשמלך
דוד מרד בהם. וכששמעו שדוד
מלך עליהם ומרד עמהם היתגדל
ומשוך על ענינו והלא דוד היה
עבד לאכיש מלכינו. ועל כן הלכו
להילחם עליו ודוד ירד במצודה:
כמו שכת' למעלה על הצור אל המ'
ונציב פלשתים אז בית לחם נציב
שר שהעמידו עליהם פלשתים :
להבוא המס לאחר מיתת שאול
ומה יקר גדולתם וגבורתם של של'
שלשת גבורי דוד המלך. שבשעה
ומחנה פלשתים חונה בעמק רפאי'
ולא עוד ונציב פלשתים אז בית לחם
הנהיה כדבר הגדול הזה או הנ'
הנשמע כמוהו שילכו שלשת
האנשים ויבקעו בקרב מערכות
ומחנה פלשתים אלא שאפילו נצי'
נציבים העמידו ובבית לחם היה
נציב והם הלכו לשאוב לו מים. לפי
משמשות שמשון עד מלוך שאול
וכשמלך שאול הבריחם ויונתן בן
שאול הרג נציב אחר בגבע. דכת'
ויך יהונתן את נציב פלשת' אשר
בגבע: ולאחר מות שאול הושיבו
נציבים אחרים על ערי ישראל:
ובספר שמואל כת'
ומצב פלשתים והיו היו ויתאו
דוד ויאמר מי ישקני מים מב'
מבור בית לחם וגו'
אמרו רבותינו
נתאוה לבו של דוד לישע שהששון
גדולה להביא לידי נזק שכל מים
שיביאו לו המים שאין יהרג תחת
השער כלוקחו המים. ד"א ויתאו
דוד ויאמר מי ישקני מים מים :
מבור בית לחם. כמים המתאווה
וזה שאינו רואה. וכן הוא אומר
היה שדוד לוי ומקוה בבית לחם
היה מקום מושב דוד. דכת' ודוד
בן איש אפרתי מבית לחם יהוד'
אשר בשער. בשער העיר היה
בור מים חיים לשתות ומה בור
שער העיר.
ורבותינו פירשו
במדרש האגדה
וזה זכו אנשי בית לחם על אודות
אותו הבור שחפרוהו לעוברים
ושבים. ויבקעו השלשה. אותם
שלשה החשובים על שלישים
ויבקעו כי מחנה פלשתים היה
באמצע בין מערת דוד ובין בי'
בית לחם. ולא אבה דוד לשתותם:
כיון ששמע ויאחרבך ומפרש לאח'
לאחה יפרש הטעם לזה לא אב'
אבה לשתותם. ויסך אותם
אין לנו בדברי
רבותינו שאמרו
באגדה דשמוא'
בר קפרא אמ' כך
בהג היה הדם האנשים ההולך
בנפשות נתן טעם לזה לא אב'
אבה לשתותם. שכן אמ' הדם :
האנשים בנפשותם. כי בנפשו'
בנפשותם הביאום ואם היה שם
שותה אותם היו אומ' דוד והד'
ויאמר עם ייי' בשבל אכילתו ה'
ושתייתו עמשו אלו שלשה
יום חם ושלום הרגם הרי אומ' ב'
דוד על כן לא אבה לשתותם.
ורבותינו פירשו
בהטנס עיון לדיר טוון בום ?
קריבעיו ליה. מי ישקני וגו' ש'
אמ' רבות' שאילה
הוערך לשאול מ'
מסנהדרין היושב'
היושבים בשער
של בית לחם. ויסך אותם לה'
וגו' בר מקום לני כל :
המוסר עצמו למיתה
על דברי תורה אין א'
הלכה מפיו אמרינהו
משמא דגמרא. ואבישי
אחי יואב הוא היה ראש לאותם
שלשה. הוא היה ראש לאותם ה'
השלשה החשובים על השלישים.
ולו שם בשלשה. ומפרש אין הש'
השלשה בשמם נכבד. ואותם של'
שלשה שהיה חשובים עליהם כשל'
בשמם נכבד. בזה היה לו שם. שהיו
אומרים הוא גבור כמו שכם. ועד
השלשה לא בא. אבל שהיה לו שם
משלשה לאמר שהוא גבור כמו ה'
שלשתם. בניה בן יהוידע הכהן. ש'
שהוא אותו יהוידע היה בן איש
חיל. כמו שכת' בסמוך. ויהוידע ה'
הנגיד לאהרן ועמו שלשת אלפים
ושבע מאות. וגם יש לומר בן איש
חיל. אותו בניה היה בן אדם גדול
רב פעלים. על שם המעשה נקרא
רב פעלים. לפי שעשה גבורות רבות
כמו שמפרש בסמוך. מן קבצאל
תחלה זה לבני אהרן מערי ישר'
כי קבצאל היא מערי יהודה דכת'
קבצאל ועדר ויגור. וגם ערי ומג'
ומגרש לא היתה. ויש לומר שנש'
שנשא ישראלית. וירש אותה ד'
שהרי פנחס כמו בן נשיא איש ל'
ישראלית. כמו :
שפירשו רבותינו
בתורת כהנים ואלעזר
בן אהרן מת ויקברו אותו בגב'
בגבעת פנחס אשר נתן לו בהר
אפרים. אלא שנשא אשה איש
ישראלית. וירש אותה כמו בן ?
זה לקח ישראלית אותה ונתייש'
ונתיישב בקבצאל. הוא הכה את
שני אריאל מואב. עשה מורא
גבורותיו ועל זה נקרא רב פעלים
הוא הכה את שני אריאל. אר'
שני שרי מואב. וכן תרגומו ית
תרין רברבי מואב. וזה רוב גבורות

גבורותיו ואלו הרג זה כפני עמ׳
עמוו וזה כפני עמוו היה דבר
גדול ואלו הם היו שרי מואב וה׳
והיו גבורים וכיון זה והרגם ועוד
עשה גבורה אחרת שהכה את
ארי אם הרג את ארי במישור ל׳
היה דבר גדול כמו אשר יעשה
כמעשה הגדול הזה אשר יהרוג
את ארי ואלו שבדה שארי ברח
ומפני אל הבור ויקום אשר אין ל׳
דרך לנטות ימין ושמאל והוא
ירד והכהו ביום השלג ואלו ראיו
כל זה אם הרגו ביומות החמה של׳
שאדם הולך בקומה זקופה בלא
קור ובלא עת היתה גבורה גדול
ואלו ביום השלג בעת שידי אדם
עלולות את שני אריאל מואב׳

רבותינו פירשו

שאלו הניח מוחתו לא מקדש רא׳
ראשון ולא מקדש שני ביום ה׳
השלג ויהכה גידיה וכו׳ והוא
הכה איש מצרי ועוד עשה ג׳
גבורות הרבה שהרג את המצרי
ואותו מצרי היה אנשי מדה
דוגות אנשי מדות שאומרים
אותם בני אדם במאור הדעת ל׳
סותם ואחרכך ופרש אנשי וה׳
מדה ולא פירש ובמוך פירש
חמשה באמה וגו׳

ישראל המאור הג׳
הגדול רבינו שלמ׳
שלמה בר׳ יצחק
ז״צל פירש בספר
שמואל׳ איש מראה׳

כתרגומו שתרגמו יונתן בן ע׳
עוזיאל׳ ובספר שמואל אומר
איש מראה׳ פרצוף פנים ומנוח
ומפוחדים ובידי המצרי חנית כמ׳
מנור אורגים בלשון כנען ירוש׳
לאסטואטוריא׳ וירד אליו השבט
השבט׳ אם היה ביד בנית חנית
כמו שהיה ביד המצרי היה יד׳
גבורתו ומעלה׳ כי אדם קטן יכה
את הגדול המלומד ומלחמה אלא

עוד הוסיף לעשות גבורה של׳
שהלך בשמונו וגזל החניתו מידו
והרגו בה׳ ואלה עשה׳ ואלו הג׳
הגבורות אשר עשה בניהו בן י׳
יהוידע׳ ועל כן נקרא רב פעלים׳
ולו שם בשלשה הגבורים׳ והוא
היה כאחד משלשה גבורים׳ ל׳
שרי עשרות׳ מן השלשים הנו
נכבד היה נכבד בשררה שהית׳
שהיתה לו יותר שררה והם׳ וג׳
ואל השלשה לא בא׳ ואחד ע׳
שהוא היה יותר שר והם את
אלו כמו שלשת הגבורים האלו
הם ממונים על שלשים׳ ובניהו
בן יהוידע הוא גבור הרביעי ל׳
להם׳ על כן יאמר ואל השלשה
לא בא להיות כמו יותר והם ד׳
ואלו הוא היה יותר שר והם ד׳
כמו שכת׳ ומעלה ולא שם בשלש
בשלשה׳ וישימהו דוד אל משמ׳
משמעתו להיות לו שומע דברי
עצתו׳ וגבורי החילים׳ ואמר ב׳
על של ומעלה שאמר אלה ומספר
הגבורים׳ ועכשיו הולך ומספ׳
ומספר ואומרים וחשבונם׳ עש׳
עשהאל על כן הזכירו תחילה לש׳
לשאר הגבורים האמורים כאן
בחשבון זה כי עשהאל היה קל
ברגליו דכת׳ ועשהאל קל ברגליו
כאחד הצבאים וג׳ וגם היה יואב
קרובו של מלך׳ יואב ישבעם וא׳
וחבריו האמורים למעלה הם ל׳
היו שרים גם על אלו דכת׳ ישב׳
ישבעם בן חכמוני ראש השל׳
השלישים׳ וכן כלם היו גבורים
גדולים׳ והוא עשהאל היה הר׳
בתחילת מלכות ב׳ דוד׳ שהרי
לא נהרג אלא במות איש בשת׳
אלחנן בן דודו׳

במדרש אגדה
פירשו רבותינו

זה דוד׳ אמר לפי פשוטו זה אינו
דוד אלא שם גבור היה אחר׳
אלחנן והוא היה אלעזר בן דודו

האומר ולמעלה כי זה היה מזו כן
בן דודו דכת׳ אלחנן בן דודו מבית
לחם׳ וזה היה שליט על בית לחם׳
וזה על האוקחי׳ ועשר׳

פירש לי מורי

כי לא היו אחים׳ ועל כן הוצרך ל׳
לומר מבית לחם לומר שלא היו ה׳
אחים׳ שמות האחרי וגו׳

ובספר שמואל
כשהנו שמותם
בשביל המפרים ל׳
שמ״נא פרעתני׳ שם

מדינה׳ בחורי שם מדינה׳ כנ׳
השם כיון לא הזכיר שמותם׳ וג׳
בספר שמואל לא הזכירם׳ לפי ש׳
שהיו כל כמו גבורים על כן לא
הוצרך להזכירם השם׳ שם אדם׳
שם אדם׳ סכני החושתי׳ וכנ׳
זרח בני יהודה היה והוא היה ד׳
על המחלוקת שאמינת׳ עליך ה׳
העמוני׳ גר היה׳ נחרי הברתי׳ ש׳
שם מדינה דכת׳ גבעון המורד
ובארות ומשם היה הבארותים
שהרגו את איש בשת דכתי׳
שם הראשון בענה ושם השני׳
רכב׳ בני רמון הבארותי׳ מבנ׳
בנימן כי גם בארות וג׳ נשאי כלי
יואב׳ ובספר
שמואל כתוב

נשאי כלי יואב׳ שנה אומר
האחד׳ גר היה׳ ועליו שלשים׳ וג׳
ואחריו הולכים שלשים איש׳
ואלה הבאים אל דוד הכתובים ל׳
למטה׳ באו אצלו בעוד שאול
המלך׳ כדי לקיים דברי יונתן יה׳
אשר דבר טוב על מלך דוד׳ עוד
עצר מפני שאול׳ צקלג היא
עיר אכיש שנתן לדוד לישב
בה בבורחו מפני שאול והאלה
הגבורים׳ והם היה להם שם כמ׳
בעזר הגבורים׳ עזרי מלחמה׳ כג׳
נשקי קשת׳ מזייני קשת׳ וגבי ד׳
קשת טפל לומר נשקי דכת׳ בני
אפרים נושקי רומי קשת׳ ומאו׳

ומיימינים ומשמאילים· מי יש ג׳
גבור העושה גבורתו בימין יוכל
לא בשמאל יוכל אלא היה עוש׳
עושים מלחמה בימין ובשמאל
באבנים ובחצים· יש גבור שע׳
שעושה מלחמה ברומח יוכל
אינו יודע לקלע ולירות· וכל אל׳
אלו היו עזרי מלחמה והיו נש׳
נשקי קשת מיימינים ומשמאלין
ומשמאילים באבנים ובחצים ל׳
לקלע באבנים ולירות בחצים:
מאחי שאול בנימין אם היו מש׳
משאר שבטים הנהיה כדבר הג׳
הגדול הזה שילך ומרחב לומר
אליו מאחי שאול וקרוביו של
שאול בעודנו חי והלכו לעזור את
דוד אבל כדי לקיים דבר אלהינו
ודבר אלהינו יקום לעולם· הגבעתי
הגבעתי· ומגבעה כמו הענתותי
מן ענתות· הגבעוני מן גבעון· ג׳
גבור בשלשים· הוא היה כאחד מ׳
משלשים הגבורים ועל השליש׳
השלישים· והיה שר על השלש׳
השלשים· חרופי· שם מדינה· ה׳
הקרחים· מן בני קרח היו לויים וה׳
והיו מגרש של גבורים הללו כ׳
בעיירות של בני בנימין והלכו עמ׳
עמהם אל דוד· בן ירחם בן הגדור·
ומבני בנימן היו· ומן הגדי· ומש׳
משבט גד· נבדלו משאול אל דוד
לעזר ומדרה· כי הוא היה במצו׳
במצודה במדבר דכת׳ וישב דוד
במצודות וישב בהר במדבר זי׳
ויבקשהו שאול כל הימים ולא
נתנו אלהים בידו· ופני אריה פני׳
פניהם· מראיהם גדול ונורא ומורא
וכצביים על ההרים למהר· לפי
שיש גבור שהוא עושה מלחמה
אבל אינו יכול לרוץ במהרה· והם
היו גבורים וקלים ברגליהם· ומ׳
יש אדם שהוא רץ במישור אבל
אינו יכול לרוץ על ההרים· אבל ה׳
הם היו דומין לצביים לעפרים הא׳
האיילים שהם רצים בין במישור

בין על ההרים· אבל מבני גד ה׳
האמורים למעלה הקטן שבהם
היה רודה מאה והגדול אלף· וה׳
והבנימינים לא כתב מה היה גבו׳
גבורתם· אלא איש לפי גבורתו
אשר הוא עושים· אלה הם ה׳
האמורים למעלה עברו הירדן
בתוך המים ליבשה· אם הלכו ה׳
בתוך כשאר הימים בתשרי
שהנחלים והמעינות הירדן
גבורתם מעלה ומשובחת· אנ׳
אומ׳ עשה שמעי עם אלה· אי׳
ואיש אשר מגלין לקראת דוד·
דכת׳ ושלחו את הירדן לקראת ה׳
לפני המלך· אלה הם עשו יותר
גבורה ומאי עשו זו הגבורה כה׳
בחדש הראשון בניסן כשהנ׳
כשהנהרות גדלים בשביל השל׳
השלגים הנימסים· והוא מלא ה׳
על כל גדותיו· שפת הנהר מקום
שהשפה גבוה· ונהר
רבותא שהירדן מלא
על כל גדותיו והם באו בתוכו· ה׳
ולשון רבותינו הא
ראית ליה בידורי ה׳
הא דליתא ליה בידורי
ויבריחו את כל העמקים· מים ה׳
עמוקים· למזרח ולמערב· מכאן
ראיה אני שהירדן הולך ממז׳
ממזרח למערב· ויבאו מן בני ה׳
בנימן ויהודה· אילו בני גד של
שלחו אחריהם לילך עמהם אל
דוד· לפי שבאו באנשי המלח׳
המלחמה והיו גבורים אמרו
שמא יתיירא דוד ולא יניחנו
לילך אליו כי יאמרו לרמותי כה׳
באו על כן לקחו משבטו הקרו׳
הקרובים אליו· ותקעו בו אל כה׳
לילך בהבטחה ובאמונה אל בו׳
דוד· ולא להסגירו ביד שאול ה׳
והם הלכו בני יהודה ובנימן הת׳
התחילה לדבר אל דוד ולהודיעו ה׳
כי בני גד שלחו אותם להודיעו ה׳
כדי לעזרהו באו· ויצא דוד לפנ׳

לפניהם לפני בני יהודה ובנימין·
מן המצודה והיה לי עליכם לבב
ליחד· והיה לי עליכם לב להיות ה׳
לבבם עם לבבי כאשר לבבי עם ל׳
לבבכם· ירא אלהי אבותי ויוכח
שאין אומריני בדרכם וביד ומכן
ומקשי נפשי· רמיות ויוכח אל׳
אומ׳· ורוח לבשה את עמשי ה׳
רבותינו דרשו
במסכת מגילה
רוח הקודש· אך לפי פשוטו רוח
טובה כלומ׳· רמזתו העיר אלי את
רוח קודש· ברוח זאת נתלבש ע׳
עמשי· ראש השלישים· ראש ג׳
גבורי בני גד הכתובים למעלה כי
שאול נתנו עליהם· לך דוד ועמך
בן ישי· סותם ומאריך ומפרש כ׳
שאין פירש אם לטובה אם לרעה
אם לטובה באו אליו ואם בשלי׳
בשליחות שלא יורם באו אליו וכ׳
וכדי לשוב לשולחם ואם לעכב ע׳
עמו באו· לעזרהו בכל מלחמותיו ה׳
שלום לך שלום לעוזרך· עתה ומפר׳
ומפרש הסתום למעלה מה שאומ׳
שלום שלום לך ומסב על לך דוד
כלומ׳ לשלומך אנו באים· ושלום ה׳
לעוזרך ומסב על ועמך בן ישי· לה׳
להיות עמך ולעזרך בכל לבבינו
ובכל נפשינו· ומה שכפל את לב
לשונו בשלום שלום כדי לאמת
את דבריו ולהעידו על מוריו· כדי
שיאמינו לו· כבר
ששנינו בבראשי׳
רבא תני ר׳ חייא
כל מקום שנ׳ אברהם אברהם ה׳
יעקב יעקב לשון חיבה וזירוז ה׳
ועל כן אומר שלום שלום לך שלום
לעוזרך· שתי כפלות הללו מוס׳
מוסבים על של׳ וכפל כל לשונו
והמקרא הזה כפול ומכופל ומשן
ויאמינו דבריו לך דוד ועמך בן ה׳
ישי שלום שלום לך שלום לעוזרך
שתי כפלות הללו ומוסבים על של׳
ומעלה· לך דוד ועמך שלום לך· ה׳

ומוסב על יום לשלום ביאות אלי׳
ששאל אם לשלום באו אליו על
זה השיב לך ושלום שלום לך ושלו׳
לעוזרך בן ישי ושלום לעוזרך ומוסב
על ביאתם לעזרני׳ כי עזרך אלהיך:
אפילו אם לא היינו עוזרים אותך
היה לך עזר גדול מזה כי עזרך
אלהיך ולפי שראיתך משכיל על
כן באנו לעזרך׳ ויקבלם דויד ויתנם
בראש הגדוד לפי שהיו גבורים
גדולים על כן נתנם על החיל שלו׳
להיות שרי הצבא לעצות לכל אחד
ואחד איש איש לפי הגדוד הנמס׳
המסור עליו׳ וממנשה נפלו אל דויד
נפלו לומר נפל לומר על יורם הנ׳
הבא להשתעבד לחבירו ואגות
ויאמר צדקיהו אל ירמיהו אני
דואג את היהודים הנופלים על
היהודים הנופלים על הכשדים׳
ויאמר אכיש אל שרי פלשתים׳
הלא זה עבד דויד עבד שאול
מלך ישר׳ אשר היה וג׳ ומיום נפ׳
נפלו עד היום הזה׳ וכן הוא אומ׳
למטה יפול אל אדוניו שאול בל׳
בלכתו אל צקלג נפלו עליו וגו׳ א
שרים׳ ולא עזרם אותם ונותן טעם
לדבר כי בעצה שלחוהו וג׳ על כן
הוצרך לומר ולא עזרם׳ וזה אחד
מן התיבות המשמשים טמו ש׳
שתי תיבות. טמו ויפקדם במדבר
סיני׳ ויפקוד אותם במדבר סיני׳
ובאו אל ייי׳ ולא ענם׳ ולא ענה
אותם. ובאו ויהרגם׳ ויהרג אותם
ויפילם׳ ויפל אותם ובאו גם נתנ׳
נתן שלהם׳ אל תהרגם׳ אל תהרג
אותם׳ וכן הרבה תיבות כיוצא
בהם׳ בלכתו אל צקלג׳ לפי שאמ׳
למעלה בבואו אל פלשתים עם
שאול׳ ובאין שיבר לו את האזן
שלא תאמר הם נפלו אליו בהיו׳
בהולכו למלחמה׳ הוצרך לומר ב׳
בלכתו אל צקלג׳ בשובו מהמלחמה׳
כי לא הניחוהו פלשתים לילך עמ׳
עמהם׳ וכה פתרון המקראות הנ׳

האילו ומאמנשה נפלו על דוד ה׳
ואת בבואו עם פלשתים ולא הוא׳
הוא אומר בעת הולכו עמהם אלא
הוא אומר בעת לכתו ומהם אל עזרו
שעזר לו אכיש מלך ואז באו אליו
אליו ראשי האלפים למנשה ה׳
לשבט מנשה על הגדוד אוי׳ לו
עמלקים כשעה ששבו אנשי
דוד ויחד העם שהניח דוד בנחל
בצקלג את צקלג שרפו באש ה׳
ואת שבו אותו והיכן
מצינו שנקראו גדוד
דכת׳ ויאמר אליו דוד התורידני
אל הגדוד הזה וגו׳ ויהיו שרים
בצבא׳ ויהיו שרים בצבאות ה׳
דוד׳ כי לעת יום ביום יבאו על
דוד לעזרו׳ עכשיו נותן טעם ל׳
לדבר כדי שלא תתמה לומר ה׳
איך היו באים אליו במעט ומע
ומעט מעטים לאחד ומעטים
לצקלג׳ ולא תאמר יום מיום יחד
ומעט מן העם׳ הוצרך לומר כי
לעת יום ביום׳ שבכל יום היו בא׳
באים אליו לעוזריהו עד למחנ׳
למחנה גדול כמחנה אלהים כך
היה גדול מחנה דוד׳
והיכן מצינו עצמ׳
שמחנה בריא
גדול׳ דכת׳ אלה אלפי
אלפין ישמשונה ורבו ריבוון
קדמוהי יקומון׳ ואלה מספר
ראשי החלוץ׳ חלוץ ומזרזין
וזריז ועל כן קוראים אותם חלוץ
שכן מנהג החיילות שחולצים
אחד ושלשה אנשים רוגזים
וחליצה מעלו׳ וזה היה בסוף ש׳
שבע שנים שמלך בחברון כי ה׳
בירושלם לא מלך עד שמת איש
איש בשת בן שאול לפי שא׳
שאותן שבע שנים שמלך בח׳
בחברון לא מלך אלא שבט יה׳
יהודה בלבד דכת׳ בחברון מלך
על יהודה שבע שנים וששה
חדשים׳ ובירושלם מלך שלשי׳

שלשים ושלש שנה על כל ישר׳
ויהודה׳ ובישר׳ מלך׳ ובתחילת ה׳
מלכו על ישר׳ מלך בירושלם׳ ואז
כשבאו אליו כל ישר׳ להמליכו וה׳
והמליכוהו כדאיתא בשרי האלפי׳
האלפים והמאות ולכל נגיד בישר׳
ולפתרון הלז מה
שכתוב למטה
ועד הנה מרבית שומרים ומש׳
משמרת בית שאול ייש לומר ל׳
לומר שאת איש בשת עדיין:
היו שומרים בבית שאול קרובים
קרוביהם ולומר שראו שהיה לב
כל שבטי ישר׳ להמליכו הלכו:
גם הם לעזרו כפי ייי׳ על פי ש׳
שמואל ויהוידע הנגיד לאהרן:
שר הצבא היה למשפחת כהנים
אך לא היה כהן גדול כי עד עכש׳
עכשיו היה אביתר כהן גדול וגם
לאחר אביתר לא היה כהן גדול
אלא צדוק שיאמ׳ שהיה שר׳
צבאו הוא ובנו היה על המחלוקת
השלישית לא היה כהן גדול ויצ׳
וצדוק נער גבור שלא תתמה ד׳
ולאחר שהיה צדוק כהן גדול וג׳
כן למה לא היה נגיד לאהרן על
כן בא ושבר לך את האוזן על
כן לא היה נגיד לאהרן כי עדיין
היה נער׳ שרים עשרים ושנים
שרים בלבד׳ ועד הנה ועד עתה
היו רובם שומרים את בית שאו׳
שאול כגון אחי בשת ושאר בני
המלך׳ ומרביתם רובם אבל לא כל׳
כלם וגם לא הלכו אל דוד ולפסוק
כשראו כי נטה לבב שבטי ישר׳
ישר׳ להמליך את דוד באו גם ה׳
המה להמליכו׳ אנשי שמות כמ׳
כמו אנשי שם׳ אבל אדם שאין
לו שם קוראין אותו בני נבל גם בני
בלי שם׳ ובני יששכר יודעי בינה
לעתים׳ רבותינו פי׳
פירשוהו כבר אשי׳
רב בריצא יעקב ה׳
לעבר שנים ולקבוע חדשים ר׳

ריושיהם ויותיהם במדבר
כפרשת ויחי יעקב כד
מאתים סנהדרין וכו' אל
אבל לפי פשוטו פירש
לי מורי כשם רבי יוסה
ריושיהם ויותיהם הריושים כי
בלבד ביו כי כן דרך השרים בעת
הוער שביו חכמים וידועים
יהיו לדעת מה יעשה ישראל
להודיע מה ישעו
וכשם רבי פירש
ומני ישששכר יודעי בינה לעתים
כל כך היו חכמים שהיו יודעים
ליתן ליודע עיתה לפי העת שהי
שהיין עריכה וזו היתה חכמתם
וביתם דוגמת לחכמים יודעי הת
העתים ועל כן ביו גם יחד לפי
שכבר ביו כל שבטי ישר ויש
יויש לפי גודלו וגבורתו וביו יחד
להודיעם זות הדרך ישר ילכו
כה שליו יחוד יחד ואם על הת
תולך דוד ריושיהם ויותיהם הת
הריושים והיועצים והחכמים
ונגיהם ויודעי העתים בלבד אה
ואם היה ויותיהם יוכל שיור יוג
יונשים הכיום עליהם וישבטם
ומספרם היה רב וליו הויצרך לת
להודיע שמותם ומספרים וכל
יחיהם על פיהם ושיור כל ישר
פיהם ליו יעבדו ותורתם תשמ
תשמורו ומעשהם ליו יסורו
וכל יושר יורו בכל כלי ולחמה
בין בחרב בין בחיצים בין ביובני
בין בקרדומות בין בכל דבר הריוי
לעשות בו ולחמה ועל כן היה
מספרם רב ועצום ויוד לעמר
בכל לב ולב דוגמת כל ההריש יוש
יושר טוערד ישרו ופתרונו כת
בכל מקום שהיו החיילות עכיות
דבולון היו עומדים ומעקרים כל
בשניויהם כדרך בני אדם היו קו
קועצים ומעקרים עץ השדה
בליו לב ולב בין ומתנים להילחם
בכל מקום היו נוחים ונפתלי

שרים יוג יוילו עלו על טלם
כי בשרים הדבר תלוי בכל הול
המלחמות לעשות עם היורץ
להילחם ולחומתם וזו היתה ש
שרית גדולה לשבט נפתלי ש
שהשרים בלבד הביאים יול דוד
היה והם יולג עדרי וערכה
לשון ערך כי כן דרך החיילות
הבויא ולחומה לביו לעבויו
עביו שרי שרי לבדו על עם ישר
כי עד שעה ליו היה חלך יולא
על שבט יהודה בלבד יום עשה
על כל ישר וגם כל שרי ישר לב
יחד ויחיד שריו שדוד הולך
וחוק וביתשיול הולכים ודלים
על כן שיורית ישר לביחד וג
כי חביט להם יחיהם כי הוויבו
להם יום יהם שמחברון לפי ש
שכחברון היתה של יהודה וכני
חברון שמחו שהלך דוד ומשבט
יהודה הכיט לכל ישר עידה נ
כל עורכיהם לבית
וכשם רבי פירש
כי הכיט להם יחיהם כמהגל
החילות ההולכים למלחמה וחו
והולים הגיבורים ומכני הכפר
לילך להילחם ושיור בני הכפר
הנשיורים בבית ומכיים להם
עידה לדרך וגם הקרובים יולה
יוליהם שליו התעוה ליך היו
יכולין להספיק מזון לחיל בכד
כהול יושר על שפת הים
וכיודיעך שגם יותם
הקרובים גם הם היו ומכיים
להם לחם ויין וכל זה היושר ב
מוקריו שוקים עגבים יבשים
כי שמחה בישר שבתן להם
ולך ומשכיל ומעליח ובוריו כ
בעודתו שיופלו בעד שיול
חי היו ותלויים יול דוד כי היה
ומשכיל ומעליח בכל דרכיו ומת
ויהי דוד בכל דרכיו ומשכיל ויי
עמו וכל ישר ויהודה יוהבים
יותדוד כי הויו יוציו וביו לפנ

לפניהם יובל היו ותעריים ומש
ומשיול ועבשיו ששיול ומד
וכל ביתו יוחריו ויוני שיעכב
על ידם הלכו והוליטהו והיו כ
שמחים וטובי לב ויועזן דוד וג
וכספר שמיאל
כת ויוסוג דוד יותכל בחור וגו
זה היה בסוג שבע שנים שמלך
בחברון טרו שביודעו ומעלה
והמעשה הויו היה בתחילת ומ
ומלכו על כל ישר לביה
וכשם רבי כפת
כפתירון בי ישר
הכיאור הגדיל
רביע שלמה טי
ויצחק דל פירש
שזה היה בפעם הליוחרת ולפתרו
ולפתרון הלו יש לומר מה שכת
למעלה ומלה מספר ריושי החל
החלוץ זה היה בתחילת ומלכו
על שבט ומה שיומר ועל העי
ומביתם שומרים ומשומרת בית
שיול בעד ויש בשת חי יום
עליכם טוב בעיני ניהוה טוב הת
לעשות הדבר הזה יוכל יום על
עליכם טוב ומן יוג יהיה יום
יותם רוצים לעשות כרעונ ויום
הק יפכים על ידיכו נפריעה נשל
נשלחה נפריעה כל דבר שנשתת
שנשתתק מן הכריות וביו יומר
והויו ותתה ל הדבר הרי הדבר נ
נפרין דוגמת ודבר יוג היה יקר
ביומים ההם יון חזון נפרין וגב
הכהנים הנגשים וגם פן יפרין כם
לפי שעמדו ומגבלים סביב הר
יום יפול והם יומר הרי הגדר פ
פרוץ ושהם מן הכהנים והלוים
המוקדשים לעמוד לשמת לפנ
יוג והועיד להם עבשיו דוד וש
ושלח יומרין ונפכה יות יורדן
יולהיגו יולינו ונפכה יות יורדן
מביתיוכי ערב יושר בגבעה ד
דכת וביו ועשי קריית יערים
וישלו יות ירדן יוג וביו ומתו

אל בית אבינדב בגבעה ואת אלעזר
בנו קדשו לשמור את ארון ייי׳ וג׳
ויקום ומנער ומבית אבינדב כי
לא נראו לכבוד שישרתוהו כי אם
אלעזר לבד היה משרתו דכתיב
ואת אלעזר בנו קדשו לשמור את
ארון ייי׳ ועכשיו אמר דוד נסבב״ה
אותו אל ציון כדרך שאמר דכתיב
יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון
ירכתי צפון קרית מלך רב׳ וכתיב
מציון מכלל יופי אלהים הופיע׳
כי לא דרשנוהו בימי שאול כי אם
מישנה שהחזירוהו פלשתים אל
בית שמש ואנשי בית שמש ש׳
שלחו אותו אל אנשי קרית יערים
ואנשי קרית יערים שלחוהו אל
בית אבינדב בגבעה ועד עתה לא
דרשנוהו שלא הוציאו אותו משם
בשום עיר ונאמר שאול היה ש׳
שופט ולא היה משגיחין על דבריו
על כן לא הוציאוהו ושאול לא הי׳
היה משנה יום היה בגבעה או
בשום מקום שהיה לפי שגבעה
גם היא התחשב על בני בנימן
ועל כן לא הוציאו משם׳ כי ישר
הדבר בעיני כל העם לא הוציאו וג׳
ועתה אנו להשיב כי אנו אומרין
לו הוא אומר להביאו אל מקום יפ׳
יפה אנו ישימו לו על כן היו דבריו
נסתרים ונשמעים׳ שיאמר ואמרי׳
ואמרים בלום׳ דוגמת אתה לך לד׳
לדרך מצרים לשתות מי שיחור׳
ותירגם יונתן בן עוזיאל מי נהרי
מיא דנילוס׳ ואתאו אנטוכיא
את האחרת תירגם ית אנטוכיא
בעלת שם מדינה׳ והיא קרית
יערים׳ כדכתיב קרית בעל היא ק׳
קרית יערים ומבעלת הלך להביא
את ארון ייי׳ ומבית אבינדב אשר
בגבעה׳ וכן כתוב
בספר שמואל
ויקם וילך דוד וכל העם אשר
אתו מבעלי יהודה להעלות משם
את ארון ייי׳ וג׳ לפני כל ישראל

נתקבצו אל קרית יערים׳ ומשם
הלכו אל בית אבינדב אשר בגבע׳
בגבעה ולקחו אותו משם והבי׳
והביאוהו אל ציון׳ וזה שכתוב
ויהי מיום שבת הארון בקרית
יערים׳ ולא בקרית יערים ממש
אלא לפי שהם מסרו את ענינו
על הדבר כתוב ויבאו אנשי קרי׳
קרית יערים ויעלו את ארון ייי׳ וג׳
ויביאו אותו אל בית אבינדב בג׳
בגבעה וג׳ על כן נקרא על שמם
להעלות משם את ארון האלהים
יושב הכרובים׳ אשר נקרא שם
שם ייי׳ צבאות יושב הכרובים
עליו ויקרא ומסורה הוא וכן פ׳
פתרונו להעלות משם את ארון
האלהים אשר נקרא שם שם ייי׳
יושב הכרובים עליו׳ וכן
כת׳ בספר שמואל
אשר נקרא שם וג׳ שאמר בפני הק׳
הכל ששכינה שורה על הכרובי׳
אשר על הארון׳
ורבותינו אמרו
השבטים וכל כליו ומונחים בארון וג׳
על עגלה חדשה׳ ומפני שהיא
טהורה והארון קדוש לפיכך נ׳
נתנו על עגלה חדשה שאינה
משוחה בטומאות חזיר או בחלב
כדרך שעושין לעגלה חדשה ש׳
שמושחין בטומאות חזיר או
בחלב אתון ומפני העגלה כדי שלא
תשרה אין הכבדות של משא
שיש עליה לכך נתנו על עגלה
חדשה׳

ודרשו רבותינו בהדרה אגדות׳
הנדרשות לכמה מיני ידות׳
שנונות לכל פה ולהרהרות׳
ומימנה נתעטר גבר בכתרות׳
בכל גופי וכשתי רגלי ובירות׳
ורטובה היא מסרטים ישרות׳
ומכל כלי אדר וכחנו מרורות׳

ורבותינו פירשו
אל עגלה חדשה טעה בדבר ע״ג
שאפילו תינוקות של בית רבן ה׳

יודעין אותו כי עבודת הקודש ע׳
עליהם בכתף ישאו׳ ולפי שאול
וזמירות היו לי חקיך בבית מגורי
נענש לבוא לידי כך׳ ואת עוזא
על ידו בכל עוז בכל כחם ומפני חי׳
חיבת הארון׳ ובשיר ובכלי שיר
המשמיעים קול׳ דוגמת האלהים
בצלצלי שמע בתרועות משוט׳
משוטות׳ כמו
ששנו רבותינו כמ׳
במסכת ראש השנ׳
השנה ויבאו עד גרן
כידון ובספר שמואל כת׳ עד גו׳
גרן נכון׳ ויש אומר ג׳ ספרים היו
וכתב כן וכן׳ וגם יש אומר בשמות
נקראו לו נכון וכידון וכתב שנהם׳
לאחוז את הארון׳ שלא יפול כי
שמטו הבקר׳ נשבר על זו נתקד׳
המוסרות ושמטו להם הבקר׳ וג׳
ותירגם יונתן בן עוזיאל
ארי מרגוהי תורייא׳ ויחר אף ייי׳
בעוזא אזל הקב״ה ארון נשיא את
נשיאיו ואת עמו לא כל שכ׳
בתורה׳ ויקרא לאלקום ויקרא הי׳
הקורא׳ והרבה וקריאות דומין לו
ויאמר אל משה אני חתנך יתרו וג׳
ויאמר ליוסף הנה אביך חולה׳ וג׳
ויקרא שם המקום מסה ומריבה׳
ועוד הרבה וקריאות הדומין לו
ויירא דוד ביום ההוא לאמר׳ וגו׳
ויאמר שריה שוה פרץ בעוזא
נתיירא אזל שאול יחרה גם אותי׳
ויברך ייי׳ את בית עובד אדום׳
אשתו ושמונה כלותיו ילדו שש׳
ששה ששה בכרס אחד וזהו
שנ׳ ופעלתי השמיני ששים ושני׳
ושנים לעובד אדום׳ עבד אדום
לוי היה מן השוערים׳
ופירש לי מורי
משם רבו שהיה אל׳
יושב בערי מגרש׳ וגם היתה אל׳
אחת מערי מגרש׳ והיא גת רמון׳
וכן מצינו לוי עלה שגת רמון הי׳
היתה עיר מגרש דכת׳ ומשפחות

בני קהת וג' עד גת רמון ואת מ'
מגרשיה ויברך יי' את בית עב'
עבד אדום וגו'
מדרש חכמינו
בויקרא רבה ע'
שלשה דברים היו ישר' מתרעמ'
ומתרעמין שאין בהם מיון בר'
ברכה ואילו הן
הארון והמטה והקטרת והראה
להם הקב"ה שהן מיון ברכה הא'
הארון כמו שפירשנו כבר שבש'
שבעבור נתברך עבד אדום על
שהיה הארון אצלו. המטה כמו
שאמרנו מן המקרא רבת ומטך
אשר הכית בו את היאור. וזה ענ'
ענין הכלות ואמר אותו הציורת
מים רבת אותו לאמרו שהיו ישר'
אומרין אותו שאינו מוכן אלא
לפורענות לכך נאמר ומטך אשר
הכית בו את היאור. לאמר הראיתי
להם שאף לטובה הוא מוכן. קט'
קטרת מנין כמו שמצינו בספר
הישר תורת אלהינו ויאמר משה
אל אהרן קח את המחתה ותן ע'
עליה אש ושים קטרת. וישלח
חרם מלך עד'
מדרש חכמינו ב"ל
בבראשית רבה ב"ג
בפרשת וירד יהוד'
יהודה מאת אחיו
לוה היה האיש הזה להאיר'
אותה לשבט הזה. חירם. זה הו'
הוא חירה רע יהודה ועל כן ה'
שלח לו זה ומתנות לשיר היומ'
היומות. ועצי הארזים וג'. עד
לבנות לו בית. זה אמר מן הדברים
שמבקיעין לך את הארון. לפי מ'
שהיה אומר לאמה ויאמר דוד
אל נתן הנביא הנה אנכי יושב ב'
בבית הארזים. בזו מבקיעין לך את
הארון כדי שלא תעשה ומכן ה'
היו ארזים לדוד. וחרשי קיר וג'
וחרשי עצים. לפי שיש אומנים
האומנים להתחיל עם עץ ומן הא'

לשיר הבנין אומ' אומנים יודעים
לבנות שלכן שלח לו חרשי עץ וג'
וחרשי קיר. וידע דוד כי הכינו
יי' למלך וג'
רבותינו אמרו
ומנין ידעו אותה בעל החלום אומ'
לו. אומ' לפי פשוטו לאחר שראה
שהביאו לו ארזים מן הגוים אש'
אשר סביבותיו כמו חירם שהיה
מלך ורב חילו ושלח לו ארזים מה
שלא היה עד עתה אצל הגוים קדם ל'
שהיו האומות שולחים ארזים לה'
לישר' וכששלחו לו ארזים וגם מתו
כל המבקשי נפשו ידע כי יי' הכי'
הכינו ומעלה למלך כי נשאת לה'
למעלה מלכותו. שהרי נשאר רק
בעבור עמו ישראל לקיים דבר ה'
אלהינו לישר' ולתתם עליון על כל
הגוים אשר עשה לתהלה ולשם
ולתפארת להודיע חשיבתו ומע'
ומעלתם של תלה הדבר בע'
בעמו לאמר בעבור דוד עבדו
אלא בעבור עמו ישראל. ויקח
דוד עוד נשים בירושלם. לפי ש'
שאביגיל ואחינועם לקח בחברון
ומפני שאמר אומ' אותו לקח בירו'
בירושלם של כן אמר עוד.
וכן מצינו בספר
שמואל דכתיב
ויקח לו דוד נשים ופלגשים מ'
מירושלם אחרי בואו מחברון וג'
לפי שראוה כמה היתה חביבה דוד
ירושלם בעיני הכל שכל מי שה'
שהיה נשואו אשה מירושלם ה'
היתה חביבה לו מכל הנשים אש'
אשר מחוץ לירושלם. שכן מצ'
מצינו בדוד המלך שלא רצה לק'
ליקח לו נשים מחוץ לירושלם ה'
לפי שהיא היתה עיר מלוכה וכ'
וכלילת יופי ומשוש לכל הארץ
ועוד כל הנשים שנשא במקומ'
במקומות אחרים לא הזכירם
בראות מקום לקחם. אומ' אותם
שנשא בירושלם הזכירם שנא'

ויקח דוד עוד נשים בירושלם
שהרי אותם לא היו חשובות
בעיניו ומצוה מן נשים שבירוש'
שבירושלם כד'
מדרש באגדה
וישמעו פלשתים כי נמשח דוד
למלך ואת היתה בתחילת מלכ'
מלכותו לפי שכל ימי השפטים ה'
אשר שפטו את ישר' היו פלשת'
פלשתים מושלים על ישר' עד
שבא שאול ומרד בהם ועתה כש'
כששמעו פלשתים והרגוהו עלה רו'
רוחם וגבה לבם על שהרגו מלך
הראשון של ישר' והלכו להלחם
גם על דוד כי אמרו מי שהוא לא'
לאיש שר ומלך על עם ישר' תח'
תחת ידינו כי ישר' היו נתונים אז
תחת ידיהם לאחר מות שאול
כדכתי' ויאות שאול וג' עד ויעזבו
עריהם וינסו ויבאו פלשתים ו'
וישבו בהם. ועתה וגם על דוד
נשיאם לבם למלך ולהלחם על דוד
כי היה דוד נעשה עתה של
אמיש מלכם. ועכשיו הלך ומלך
בלא רשותם ומרד בהם. ואמרו ב'
היתפאר הגרזן על החוצב בו. ב'
כתיב. ועל כן באו לבקש את
דוד ולהלחם בו. וישמע דוד
ויצא לפניהם הם באו לבקש אות
אותו והוא לא נחבא מפניהם.
כי נשען בשם אלהיו ויפשטו.
פתרונו ויפשטו המפשטים וכו'
ודרך החיילות שמפוזרים והו'
והתפשטים במקום ולאחריהם ה'
דוגמת ועמלקי פשטו אל נגב ה'
ואל צקלג וג'. ויפשטו על הגלו'
הגוים. וכיון הוא אומר ויפשטו
וכשאמר כת' ויפשטו והיא
דוגמת והנם נטושים על פני
השדה. בעמק רפאים. של בנין
היתה ביהושע ויעלו בגבול
רפאים. ונגיד ואשרית אחרית
ונטיעות ומקריות על שם השדי'
בעל פריצים. ויושר פריצים כב'

כפרץ מים׳ ונר ישר׳
המאור הגדול רבי׳
רבינו שלמה ברבי׳
יצחק זכ׳ צד׳ לברכ׳
פירש כמים המפורצים בגזורי
שפה׳ ומורי פירש
בשם רבו׳ כגל הנטוש:
והמפרץ מן המים׳ ולשון נפרץ כל
נפל לומר במקום שיורים נלחם:
עם אויביו ופורץ גדר ומערכתם
על כן קראו הקדמונים מי ששמ׳
ששמע שדוד אמר פרץ ייי את
אויבי כפרץ מים היה קורא
למקום בעל פרצים׳ וישרפו באש
ובשמואל כת׳ וישאם דוד׳
אמרו רבותינו
כיון קודם שבאו איתי הגתי כיון
לאחר שבאו איתי הגתי׳ כי איש
יוסר לקטנתו לאמורי עז׳ ועלם ד׳
אליו יום כן הגוי עמוו עק בד׳
ואם קודם שבאו איתי שהיה גוי
היה שורפם׳ ולאחר שבאו זה הג׳
שהיה עתק בה ואם היה לוקחם׳
והמעשה הזה היה קודם שנתג׳
שנתגייר׳ וישאם דוד׳
תירגם יונתן בן
עוזיאל ואוקידתנון דוד׳
ולפי פשוטו להלן בשל כסף וזהב
על כן וישאם דוד׳ וזה שכתוב
לא תכניו תועבה אל ביתך הד׳
הדברים אמורים בעבודה זרה אבל
דוד היה מוחזק ומשכר ומשכן
והללו היו של עץ על כן וישרפו
באש׳ ואלו הכבירים׳ ואלו היו
היולעת׳ והמלחמה היתה בתוך
במקום העיר׳ ויהי כשמוע׳
רבותינו אמרו
באגדה דשמואל
ומורה מורת הדין לפני הקב״ה
רבונו של עולם לאדי שיותה רוע׳
רועה יותה ומולך ואדי שיותה
רועה יותה נטול המלוכה ומתנ׳
ומעול כשרינות לקחת המלוכ׳
המלוכה משאול ומאין משיחך

ועכשיו יותה נתת לדוד ישראל
הקב״ה כל זה שאתה עשה כדין
אני עשה שאול עיתנו שני ד׳
פעמים ועבר׳ עייתין שיואחד
כל דבר שילך כרכת והורתה ואין
ואיש ועד יושה וג׳ והחיה י״
אות אוג׳ עייתנו על ידי שמואל
שבעת ימים תוחל ולא עשה ד׳
וזה דוד אני ועשה לו שיאתן
ולא יעשה מלחמה עד שישאל
שישמע את קול הצעדה בר״
בראשי הבכאים׳ וכן עשה כמה
ומתה בכמוך׳ ויעש דוד מאש
כאשר צוהו׳ לפי פשוטו כיון
בעמיו נתן לו׳ הגבעון ומקום
מלחמתם׳ כי גבעון גם היו יהושע
תחשב על בני בנימן׳ ולמעלה
ביארנו כי המלחמה היתה בחל
בחלק בנימין ומיקום ומלחמת
מלחמתם רדפום והכום עד
גזרה עד חלק בני בנימן אפרים׳
כי גזר היתה בחלק בני אפרים׳
כר מפורש כמ״
בספר יהושע׳
והכנענים הם פלשתים עמים
ישבו בה ולא יכלו בני אפרים
להורישם עד שבאו פרעה מלך
מצרים ולכדה ונתן שילוחים
לבתו בשעה שלקח אותה שש״
שלמה מלך ישראל
ודוד רדפם:
עד מקום מושבותם׳ ויצא שם
דוד בכל הארצות כי היה משכ׳
בכל דרכיו׳ וככל אשר יפנה ירש׳
ירשיע׳ על כן יצא שמו בכל הא״
הארצות׳ כי לא היה מלך שיקם
מחזו בו ומפנו׳ ועוד וייי נתן כ״
פחד לכל הגוים׳
מזמור
אומע שיצאו להם
מטבע ומוניטן בעולם ויאולהם
אברהם ויהושע ודוד ומרדכי׳
דוד ויצא שם בכל הארצות תה
ומהו מוניטן שלו׳ מקל ותרמל

ומכון ומגדל ומכון׳ על שם בית
מגדל דוד עירך ויבן ויקום לאה
לארון האלהים׳ ומהו שלאמרו ד׳
אל מקומו אשר הכין לו ויטל ד׳
אהל׳ ולא פירש ולמטה פירש ד׳
מה עשה לו דכת׳ ויאחז בריתו׳ ד׳
ייי תחת יריעות׳ כי יום הלויים
ולא כמו שעשיתו ומתחילה שנ״
שנתנו אותו על עגלה חדשה
ועל כן פרץ ייי בנו אבל ועתה ד׳
הלויים ישאו אותו על כתפם כמ׳
ככת׳ כי עבודת הקודש עליהם ד׳
בכתף ישאו׳ כי בם בחר ייי לארון
עבודה לשאר לשאת את הארו״
הארון וגם בם בחר לשורתו כשי״
בשירה׳ לבני קהת לבד ומחברן:
ועזיאל׳ השר׳ שר ודאש בית
אב׳ וכל אלו השרים הנקובים׳
בשמות זה אחר זה הדברים הנ״
המבקיעים לך את הארון׳ כדי נ״
שלא תטעה כשעה שאמר לא
למטה ויקראו דוד לצדוק ולאבי״
ולאביתר הכהנים וללויים לאורי
לאוריאל וג׳ וכי היו ואוריאל ותנ״
וחבריו ומכין שהיו ראשי אבות
בין המבקיעין את הארון והורי׳
והודיעך כי כולם שרים היו וה״
והתקדשו׳ והזהרו טמו וקדש״
וקדשתם היום ומחר׳ שתהיו ד׳
מזומנים ומקודשים להעלות ד׳
את ארון ייי׳ בשביל חיבת ארון
ייי אלהים׳ אל הכינותי לו׳ ומקרין
קצר׳ ופתחו אל מקום אשר ד׳
הכינותי לו כי לאדי בראשונה לא
אתם׳ פתרונו כי לא
למתחילה כשעה שנשאתם אותו
וכבית אבינדב שנשאתם אותו על
עגלה שלא כדין לא אתם בעזרה
לא משביליכם נעשה הדבר הזה
שפרץ ייי אלהינו בנו׳ והוא את
עוזא׳ ועל כן תטהרו את עצמ״
עצמיכם שלא יארע לכם כמו כן
שיארע לעוזא׳ דרבות
פירשו לא אתם מקרין

קיער לא אותם הארון קודשים פר״ז
ייי׳ וג׳ כי לא דרשנוהו כמשפט ז׳
שלא נתנו אותו על עגלה והקול
קוראו בכתף ישאו ויתקדשו הכ׳
הכהנים והלויים כמשפט כמו שכתב
לאנשה כאשר צוה משה שאמר
בכתף ישאו כדבר ייי׳ ומשה ז׳
לא אמר ודעתו אלא כדבר ייי׳ ז׳
ואפי׳ הגבורה בכתפם דואגות בכ׳
בכתף ישאו במוטות בכדי האו׳
הארון נבלים וכנורות כל אחד וג׳
ואחד יש לו נגון בפני עצמו וג׳
ומצלתים אינם אלא להשמיע ק׳
קול בלבד ומשמיעים להרים בקול
לשמחה וכיון לא עשו בשביל נג׳
נגון אלא כדי להשמיע קול כי כן
היה דרכם בשעת המזבח היו הכ׳
הכהנים עומדים על משמרתם וג׳
ומרקים ומקטירים על המזבח וג׳
והלוים משוררים כמו שכתוב והכהנים
על משמרותם עומדים והלוים
בכלי שיר וג׳ עד והכהנים מחצ׳
מחצצרים נגדם וכל ישר׳ עומדים
אבל כיון לא נתכוון לשום נגון כי
אם להשמיע ולהרים קול

וכן מצינו

לפנינו בשלמה דכת׳ ויהי כאחד
למחצצרים ולמשוררים להשמיע
קול אחד להודות ולהלל לייי׳ וכת׳
וכהרים קול בחצוצרות ובמצלת׳
ובמצלתים ובכלי שיר וג׳ וכיון לא
היה השיר לשם קרבן אלא להמ׳
להשמיע קול לשמחה בעלמא
ויעמידו הכהנים את הימן בן יואל
לפי שלמעלה אמר להם דוד להעמ׳
להעמיד את אחיהם המשוררים
ודוד אמר להם הטוב בעיניכם תעמ׳
תעמידו ואותם העמיד את הימן
אבל השרים הכתובים למעלה אח׳
אוריאל וחבריו על כן לא היו ש׳
שרים לפי שלא היו פנוים לעמוד
כל ערב ובקר לסגור את השער
ולפתוח ועוד לפי שזה הימן בן כ׳
בנו של שמואל הנביא והוא הימן

המשורר למעלה שהוא בן קהת
דכת׳ ובני הקהתי הימן המשורר
בן יואל בן שמואל ומן האחיו ז׳
ומן קרוביו אסף שהוא אסף הוא
היה מבני גרשם ומן בני מררי ז׳
אחיהם קרוביהם איתן בן קושי ז׳
קושיהו הוא איתן המשורר למע׳
למעלה דכת׳ איתן בן קושי בן עב׳
עבדי בן מלוך ואיתן והימן וא׳
ואסף כולם אומרים למעלה והם
מבני גרשון וקהת ומררי אחי ז׳
אחיהם המשנים דוגמות ומשנה
למלך אחשורוש בן׳ שמ׳ אורם ז׳
וכיון לא פירש איך היתה עבו׳
עבודתם משכן׳

וכמצינו מפרש

השוערים כבר היו השוערים ז׳
משכן אשר בגבעון הימן אסף
ואיתן הן אותן המעמידים למעלה
במצלתים נחשת להשמיע לפי
שהיו מצלתים אחרות עשויות
מאדרים ומאלמוגים ואותן מצ׳
מצלתים עשויות לנגן בבית המק׳
המקדש אבל מצלתים אלו עשו׳
עשויות להשמיע קול בעלמא׳

כך דרשו רבותינו
במדרש אגדה וה׳
והרבה מן הפייטנ׳
הפייטנים לקח׳ א׳
מכנה ויסרוה כמ׳
בפיוט שלהם ז׳

וזכריה ועזיאל וג׳ אין להאריך
על שאלו כיון נבלים על עלמות
ולמעלה אומר שהיו שוערים
זה שהיו שוערים במה אשר
בגבעון ומה שאמר כיון שהיו
משוררים זה היה בעת מיורת
הארון ובבית עובד אדום עלמות׳
שבכלי שיר היו דכת׳ למנצח ל׳
לבני קרח על עלמות שיר בכנ׳
בכנורות על השמינית לפי שיש
כנור שיש בו ארבעה מינין ומע׳
ומעיים חמשה אבל זה היה בן
שמונה מינין שמינית שם כלי

שיר דכת׳ למנצח על השמינית ז׳
מזמור לדוד לפי שכבר לא נתנו
נתכוונו לשום נגון אלא להשמיע
קול בעלמא עשאוהו על שמונה
מינין וכנניהו שר הלוים יסור
במשא לפי שהיה אסף ואיתן
היו ראשים על הלוים להתחיל
השיר וגם היו על השוערים אבל
לא היו מכינים פרק בשיר כל כך
וכדי שלא תטעה לומר אם כן מי
היה עליהם על הלוים שהיה מכ׳
מכין פרק השיר בזה והודיענו
כי כנניהו היה שר על הלוים במ׳
במשא בלבד שהיה מרומם ומג׳
ישאו קולם וירנו ומהו יסורנו ז׳
המנגן כי כן דרך האומנים והמכ׳
והמכינים פרק בשיר שיש בהן
אחד המורה להם במה יעמדו וירי׳
ירימו קול ומהו יסורנו יסור במ׳
במשא לשון ומוסר כמו מוסר
ייסר איש את בנו כי מכין הוא
ואם תאמר אחר שלו כנניהו וג׳
אבל אחיו הלוים ומתן טעם כי
מבין הוא שהיה מבין ומודיע פר׳
בשיר יותר מכולם׳

כך פירש לי מו׳
מורי בשם רבינו
אלעזר בן רבינו
משלם זכ׳ יצ׳ לב׳

יסור במשא כן היה ומנהגו לש׳
לשורר לפני התיבה אשר בגבעון
ולסור את הלוים וכיון במה כלן
כלן לשורר לפני ארון הברית כמ׳
כדרך וכיון לא פירש זאת שירת
אמרו׳ ומורי ז׳

אמ׳ שאמרו ש׳
שני מזמורים
שבספר תלים

למנצח לבני קרח מזמור וג׳ תקע׳
תקעו כל העמים תקעו כף וג׳ ש׳
עלה אלהים בתרועה וג׳ ושיר וג׳
מזמור לבני קרח וג׳ עד יפה נוף
משוש כל הארץ וג׳ עד סבו ציון
והקיפוה וג׳ שוערים לארון היו ז׳

עשיים אותן אור ושבניהו ויהוש'
ויהושפט וג' כאן
נחלק הסדר' היה לו ע"ב
לאור ובריה ויולקנה ועבר אדום
ויחיה שוערים לארון' והפסיק
באלו להודיע שגם שבניה ויהוש'
ויהושפט והיעזרים בחצוצרות ע"ב
היו' ויהי דוד וזקני ישראל בית עו'
עבד אדום בשמחה' וכאן ק"ע'
ומקרין ק"ע' ופתרונו
מן בית עבד אדום ומשחקים בש'
בשמחה' וכאן ק"ע ולמעלה פירש
בהעל' את ארון מבית אבינדב אש'
אשר בגבעה דכת' ודוד וכל ישר'
משחקים לפני האלהים בכל וגו' ע"ב
ויהי בעזור האלהים ולאמר שהיו
הנושאים הכהנים בהם שהיקל
משיאם ומעליהם שהיה הארון נו'
נושאין את עצמו' ויזבחו שבעה
פרים ושבעה אילים'

ובספר שמואל

כת' ויהי כי צעדו נושאי ארון יי'
יי' ששה צעדים ויזבח שור
ומריא' ונראה לי'
דשור ומריא אין שור אחד אלא
אומר אלא שורים הרבה כמו ש"נ
ויהי לי שור וחמור וצאן ועבד
ושפחה' ויש לומ'
ששבעה הקריבו על כל ששה צע'
צעדים כמו שכתוב בכאן ויזבחו
שבעה פרים ושבעה אילים' ושם
פת' וכאן פירש' ומכורבל' ומעט
ומעטה' ולובש מעיל בוץ ומשי
ומשתן' דק דק עירבו יחד' וגם ע"ב
יש לומר אפילו דבר העשוי וכו'
קרוי ומעל' השר המשא המשור
המשוררים' כן דרך המקרא לומר
השר המשא המשוררים אומ' ע"ב
שהיה יכול לומר שר משא הש
המשוררים כמו שכת' נושאי אר'
ארון הברית' ומכגרות המטות
וכן ועל העמק הפגרים ועל דור
יפורכי' שמעל בוץ היה דוד לב'
לבוש וגם על הלוים הנשאים

את ארון הברית וכן על כנניה ע"ב
השר המשא אומ' יסור בו לא
היה אלא על דוד בלבד' יפור' כמ"ש
סיר וכלנו פור עמש' בתרועה
ובקול שופר' הכהנים היו בתרועה
תוקעים בתרועה ובקול שופר' וכמ"ש
ובחצוצרות היו והיו נערים בחצו'
בחצוצרות' והם אותם כהנים הנ"ל
האמורים למעלה' שבניהו וחבר'
וחבריו ומצלתים' הלוים ואסף
והימן' ואיתן הם היו תוקעים כמ"ש
במצלתים' משמיעים ואסף על
כולם בנבלים' כמו שאמרנו למע'
למעלה וכריה ועזיאל וגו' עד על
עלמות' ובכינורות' עבד אדום ויעי'
ויעיאל ועזריהו בכנורות על השמ'
השמינית' ותבוא לו בלכה' על שה'
שהיקל עצמו כאחד מן הריקים
בזות אותו' אשר נטה לו דוד' כמ"ש
ככת' למעלה ויכן וקוה לארון ע"ב
האלהים ויעלו אהל' ויקריבו על
עלות ושלמים לפני האלהים' ע"ב
לפני ארון יי' ומונח הארון ע"ב
ויברך את העם בשם יי' אלהי ע"ב
ישראל' לפי שבירכם בכל לבו' כמ"ש
בנפש חפיצה' הזכיר שם האי ע"ב
האומר בברכתו וכן ויצעו כש'
כשאומ' דכת' ויברך את העם ע"ב
בשם יי' אלהי ישראל ואשפר
ואשישה' פירשו
רבותינו' אחד מששה
בפר' אשישה מעשרה גרב ר"ח
רחמר' כן תרגם יונתן בן עוזיאל'
ולפי פשוטו פי'
פירש לי מורי'
כשם רבי ז"צ"ל
אשפר אשישה' כמו אשישי ע"ב
ענבים' והם מורקי יין שפרשו
רבותינו קמשקנן ומשרתים לה"ב
לשורר ולשוער לפני ארון הבר'
הברית' אסף הראש' למעלה אמ'
אומר ויתן לפני ארון יי' ולוי פי'
פירש את מי נתן וכאן פירש' ע"ב
אסף הראש ומשנהו שני לו ע"ב

כמו ומשנה למלך אחשורוש' כמ"ש
בכלי נבלים וכינורות בשביל הנגו'
הניגון' ואסף במצלתים משמיע'
להשמיע קול בעליו והמשור'
והמשוררים לפני ארון הברית'
אין היו משוררים אלא בשעה שנ'
שאותם הכהנים היו מקריבין ע"ב
תמיד של שחר ותמיד של בין ע"ב
הערבים' או בגבעון' ביום ההוא'
אז נתן דוד בראש להודות ליי'
השיר האמור בסמוך על ידי ע"ב
אסף ואחיו' ביום ההוא ביום ש"ה
שהעמיד הלוים לשורר ולזמר
והכהנים לתקוע בחצוצרות' אז
נתן דוד בראש להודות ליי' הנ"ל
השיר האמור בסמוך הודו ליי'
נתן דוד שאותו יתחילו בראש
לשורר לפני הארון' לפי שהרבה
מזמורים תיקנו להם לשורר ולזמ'
ולזמר על כל קרבן וקרבן וזה הנ"ל
המזמור האמור בסמוך ביד אסף
ואחיו לשוררו תחילה טרם לכל ע"ב
המזמורים' וגם יש לפרש אז נתן
דוד בראש להודות ליי' ביד אסף
ובנו שיתחילו ומקרין ראשון ע"ב
והמזמור זה שאסף היה אומר
הודו ליי' קראו בשמו הודיעו ע"ב
בעמים עלילותיו' ואחריכן היו ע"ב
כל הלוים עונים אותו ומכפלין ע"ב
פעם שנייה'

ומכאן סמכו ש'
שלוחי ציבור ע"ב
להתחיל מקרא

ראשון' הביאור שהיו
ונוהגים בו השיר הזה הודו'
כמו שכת' בספר עזרא ולוים ע"ב
ישוע בנוי שרביא יהודה ומתני'
על הודות הוא ואחיו' דכתיב ע"ב
ומתניה בן מיכה בן זבדי בן אסף
ראש התחילה יהודה לתפלה'
וכת' כי בימי דוד אסף ומקדם ר"א
ראש המשוררים' ושיר תהילה
להודות לאלהים' והמזמור הזה
היו אומר ומהיצתו על התמיד ע"ב

של שחר ומחציתו על התמיד כו'
של בין הערבים:

סדר עולם

הודו
לה' קראו בשמו
אין הודו זו אלא לשון שירה וכ'
ואין לשון שבח שאין האומר נו'
נופל בו את שאומר שבח וכל
בתיבה שלאומר שירה נופל לומר
תיבה שתהיה לאחר רננות וכו'
ואודה לאלהי בעודי ואשירה
לה' שירו לו זמרו לו ולאומר לשב'
לשוך עליון ואמרו לשמו כי נעים
שירו לה' שיר חדש שירו לה'
לה' כל הארץ וכל לאומר השב'
השבח אין נכון להטיל לאחר כמו
זמרו לאלהינו וכן כל הללו יה לש'
לשון שבח זמרו ה' כי גאות
עשה אודך ה' כי אנפת כי או'
אודך ה' בגוים ולשמך אזמר כ'
זמרו לאלהים זמרו קראו בשמו
בעת הזעקה אל תקראו כי אם
בשם אלהיכם כי הוא מושיע או'
אתכם מכל צרותיכם כשומע
קול צעקתם ואזין לקול שועת
שועתכם ולשון קריאה נופלת
לומר אינו השם רננות כל הנק'
הנקראו בשמי ולכבודי בראתיו יצ'
יצרתיו אף עשיתיו וקראו
וקראתם בשם אלהיכם ואני אק'
אקראו בשם ה' וכן הרבה הוד'
הודיעו בעמים עלילותיו רננות
נורא עלילה על בני אדם ולפי
שאומר זה הוסד לשורר לפני
הארון יסד בתוכו עלילה על ע'
שם נקמת פלשתים ששברוהו
כרתה ותכבד יד ה' על האשדו'
האשדודים ונו' והאנשים אש'
אשר לא מתו הוכו בטחורים וכ'
ותעל שועת העיר השמים ותע'
ותושעה לו ימינו ומחצו הזיין סו'
סוכתו לפיכך נתייסרה תיבת
עלילה במזמור הלז ד"א
הודיעו בעמים עלילותיו הגידו
כח ומעשיו כמו את ישר הת'

התעלותי תרגום נסין דעבדיה
ופותם זה הם המעשים ואותם
יפרש שניהם כשם
רבינו בן המשו'
שירו לו זמרו לו כפל לשון על ה'
הודו לה' שפירשתי לשון שי'
שירה ובכל המזמור הזה הכפ'
הכפיל המשורר את שירו ואת
חיבת הקודש ואת געגועיו
ושעשועיו כפל כל לשון ופו'
ופותם כל דבר ודבר ואחריך וכו'
ומפרשו והמזמור הזה נתייסר
מאיזה על גבי לבינה בדרך כל ה'
השירות וגם נכתב בספר תהי'
תהלים עם שיר המזמורים
וכיון נכתב על הסדר שנתייסר
ומצה הארון שיחו בכל נפלאו'
נפלאותיו וכרו נפלאותיו פותם
ואחריך ומפרש שיחו לשון ד'
דיבור ואליעה רננות אדבר כמ'
כשיחי אשיחה באור נפשי כי
ואריב שיחי ובעמי ודברי עד ה'
הנה כולו לשון דיבור ושיחה
וכן ויצא יצחק לשוח בשדה
ולפני שאותה אותו יצאו השדה
מאתו היוצאו להפגיעו ואודבר
דברים בלבו כפני עשו וכן ודב'
ודברי נפלאותיך אשיחה התה'
התהללו בשם קדשו לשון והת'
והתפאר ואין לשון שבח ובלשון
לעז לודא"ר רננות אל יתהלל חכם
בחכמתו ואל יתהלל הגבור בג'
בגבורתו ואל יתהלל עשיר בע'
בעשרו אל יתהלל חוגר כמפתח
כמפתח ויגרשו ויתהללו כל זרע
ישר' ובקדוש ישר' יתהלל וכן
הרבה מאוד התפאר לאמר אף
עבדו של מלך אינו יורא וכל
אדם ישמח לב מבקשי ה' כל
מבקשי ה' ייטיב לבו דרשו ה'
ועוזו כח ומעשיו אשר הפליא
לעשו ישר' וחותם ואחריך ומפ'
ומפרש בקשו פניו תמיד אמל'
פנים נפלה בקשה לאמר ורנא'

ורננותו ובקשו פני בער להם יש'
ישראונו זה דור דורשיך ומב'
מבקשי פניך זכרו נפלאותיו אש'
אשר עשה ואלה הם נפלאותיו
ומופתיו ומשפטי פיהו הם היו
נפלאותיו שנתן ארץ כנען לארץ
ישר' על ידי נסים וגבורות כי ישר'
לא בחרבם הורישו את יושבי
הארץ ומפניהם אלא הק' שלח את
הצרעה לפניהם שני מלכי האמ'
האמורי לא בחרבך ולא בקשתך
ומשפטי פיהו זהו ונתנת ארץ
ישר' ולפי שנתנה להם עד אלף
דור שכל דבריו קיים פלה קושט
ואמרתו נופל בו לומר לשון מש'
משפט וכן כל דבר שאין בו הפסק
הפסק לומר נופל בו לומר לשון
משפט רננות וזה יהיה משפט
הכהנים מאת העם וגו' זרע ישר'
עבדו בני יעקב בחיריו ומוסב על
של מעלה על הודו שירו שירו
התהללו דרשו בקשו זכרו כפל
ופותם ואחריך ומפרש כלומר את
מי אמרו להודות ולשורר ולבקש
את פני ה' זרע ישר' כי להם ה'
משפט ההודיה להודות לאל הה'
ההודאות לפי שהם זרע ישראל
עבד ה' דין הוא שכן העבד
יקודה את אדונו ועוד שהם בני
יעקב בחיר ה' דכת' לא מרבכם
ומכל העמים חשק ה' בכם ויבח'
בכם וכת' בך בחר ה' אלהיך להי'
להיות לו לעם סגולה על כן דין
הוא שישבחו לאשר בחר בהם

אהללה

יסד ר' יוסי בן אביתור ז"ל
אשר מימי ר' אלעזר קליר
ור' שלמה הבבלי לא קם
כמותו גבר לפייט כמוהו

אהללה אלהי אשירה עוזו וכו'
בעוז נעה אושן כי עבוד אות
ולו נאוה שירה בגדול המלוכה
בני יעקב בחיריו כפל לשון הוא

על זרע ישר' עבדו· וכל כך למה
לשון שבמקרא לשון חיבה ולש'
ולשון מירוז הם·

וכן שנינו בספרא
בבראשית רבה·

אברהם אברהם יעקב יעקב מש'
משה משה שמואל שמואל

תני ר' חייא לש'

לשון מירוז ולשון חיבה זרע ישר'
עבדו בני יעקב בחיריו האמירת
נביא וג' ישעיה הנביא אומר ע'
עבדי יעקב וישר' בחירי ויקריו
לך בשורך אבקר ולא ידעתני הוא
יי' אלהינו· ואסב על דרשו יי' :
ועוז בכל הארץ משפטיו ואסב
על זכרו נפלאותיו אשר עשה
מופתיו ומשפטי פיהו· וכה פת'
פתרונו המזמור היה אומר כש'
בשירו לבעבור ואת יוני אומר
לכם לדרוש את יי' לבעבור כי ז'
הוא יי' אלהינו· ובעבור ואת יוני
אומר לכם זכרו נפלאותיו ומש'
ומשפטי פיהו· כי בכל הארץ וג'
משפטיו· ודבר אלהינו יקום לע'
לעולם נשבע ליתן לנו את ארץ
כנען ויקם את דברו כאשר עי'
עינינו ראות· זכרו לעולם בריתו·
ואסב על נפלאותיו ומשפטי פי'
פיהו· ומהו הברית דבר צוה לאל'
לאלף דור· כמו עד אלפי עולמ'
עולמים· נתן לנו את ארץ כנען :

ראגבית   הי' העליון :

שומר הברית והחסד לאוהבין
ולשומרי מצותיו לאלף דור· עו'
עוד· גר'   ראגבית   כי הוא
צוה ומחי הוא קבע אשר כת'
כרת את אברהם· עשה ומפרש
מה הן כל אותן נפלאות וכל מה
שאמרנו וגם הברית והו אשר
כרת יי' את אברם ברית לאמר·
וג'· ושבועתו ליצחק· דכת' כי ז'
נשבעתי נאם יי' כי יען אשר
עשית וג'· וכת' כי ברך אברכך וג'
עד וירש זרעך את שער איביו·

וכת' גור בארץ הזאת ואהיה ז'
עמך ואברכך כי לך ולזרעך אח'
אתן את כל הארצות האל והקי'
והקימותי את השבועה אשר ז'
נשבעתי לאברהם אביך· ואע'
ויעמידה ליעקב לחק· וגם השי'
העמיד וקיים את הברית ושי'
ושילשה עם יעקב לחק· דבר ע'
שאינו נפסק קרוי חק· לישר'
ברית עולם כמו אמר ואהבת יי' ז'
את אלהיך ובשביל חיבתם היה
כופל ומשלש שבועתו ליתן לה'
להם את ארץ כנען· גם לאברהם
ניתנה גם ליצחק גם ליעקב· לחק
עולם דבר שאינו עומד ואינו ז'
נפסק קרוי חוק· דוגמת והייתה ד'
ואת לכם לחקת עולם· חקת עולם
לדורותיכם· לישר' ברית עולם· ל'
דבר קיום וכן כל ברית שבתורה
ובלע"ז אפירמומינט· ומעמידה ז'
ואסב על הברית· כי ברית לשון ז'
נקיבה ואינו בריתה היתה את ז'
את הברית הזאת ואת האלה ד'
הזאת· הרי לשון נקיבה ועתה לכ'
לכה ונכרתה ברית אני ואתה וג'
ואהיה לעד·   פתרונו
והיה המעשה לעד· כמו ולא נ'
נשאו אותם ולא יתכן לומר שלא
ונשא ארץ לשון זכר· וכן ויהי
אנשים אשר היו טמאים לנפ'
אדם וג'· וכן ויהי אותם ירשה ז'
ויהי ירשה שעיר לאויבו·

פתרונו   והיה המעשה
הזה שיהא שיהי ארץ כנע' ש'
שעיר שהם אויבו של ישרא'
יהיה ירשה לבני ישר'· וכן הוסת·

אמנם   ידעתי כי יש ז'
תיבות הרבה משמשות זכר וג'
ונקיבה ויש תיבה שהיא אומרו
אומר וגם חציה לשון זכר וג'
וחציה לשון נקיבה כמו וישרנה
הפרות· ומחונת הציון· וטעמו
של דבר לפי שיכול לומר כל הג'
התיבה לשון זכר שכן כתוב וג'

ומהו הציון אל המילות· וכן ז'
והעמדה ארבע תחתיה ארבע
ולכיות ואגד' יעמדנה ולא בכחו :
יעמדנה כמו העמדנה אל יעמ'
יעמדנה יעמדו אומר כמו כן יע'
יעמדנה· וכן ותקרבו עצמות ש'
עצם אל עצמו· הינו ולשון וג'
ותקרבנה והינו ולשון ויקרבו· ז':
וכן ומשכותיך תוכחות· ולא אמר
תוכחנה אותך ולא יוכיחוך· ויש
שהם זכר ונקבה כמו שמש בגד'
רוח יד· שמש השמש יצא על
הארץ· זוכרחה השמש בגדים
בגדי עשו בנה הגדול החמודות·
ובגדיו לא תשרפנה· על בגדים :
חבולים אני· בגדים· עורים בגדיך
לבנים· ומלה הבגדים· רוח גדולה
באה· בא הרוח ופחי· ותגע ביה
בארבע פינות הבית· רוח ולא ז'
רוח עת· יד· והנה יד שלוחה אלי
הנה בו מגלת ספר· הרי זכר ונק'
ונקבה· ואין לנו לעשות אלא כמו
שאנו מוצאין במקרא לומר לך
אתן זהו הברית האומר לאעלה·
חבל נחלתכם· אל קרקעות עפל
לומר חבל דוגמת ויפלו חבלי מנש'
מנשה עשרה· ולומר שהפיל ז'
הקב"ה גורל על כל הארצות לירו'
הארץ הטובה והשמינה לתת
אותה לישר' ונפל גורלם בארץ כנ'
כנען בהיותכם מתי מספר· והו
שבחו של הקב"ה שנתנה להם
בהיותם מתי מספר שנדרה לא'
לאבותיהם וקיים לבניהם שאם
נתנה להם בהיותם עם רב גדול
ועצום לא היה זה שבחו של הק'
שאם כן היו אומרים בני אדם ז'
לא מאהבתו אותם נתנה להם ז'
אלא לפי שראה אותם עם רב וע'
ומליחים ומשכילים על כן נתנה
להם· שראה שלכדם ומענים ז'
על כן נתנה להם כמעט מזער
ומספר· אנשי מספר כמו מת'
מתי מספר· ותרגם אונקלוס עמ'

ראשון׳ וכן ונחרים אותם עד ש״
מתים׃ וכן פירש
לי מורי׃ כי מתים שנת׳
שנתורה כמעט וגרים כמעט ד״
כפל לשון על מתי מספר׳ וכפל לש׳
לשונו המשורר ואמר כשהייתם
הרבה מעטים ופחותים ודלים אף
עד להם ארץ כנען והן שבדוו
והו כמעט׳ כדי להפחית ולהמע׳
ולהמעט ולהקטין את המספר ד״
כמעט כלומר אומר און פעם ד״
דוגמת כשלשת אלפי איש וגרים
בה כשהייתם הרבה מעט ואפילו
אם הייתם מעטים והייתם חושב׳
תושבים בארץ ואז נשבע ליתנה
לכם זה לא היה כל כך שבחו שהרי
ראינו בני נח שלשה שפרו ורבו
בארץ׳ והערים היושבים בה עד׳
עד עתה כפתורים היוצאים וכ״
מכפתור השמידום וישבו תחת׳
תחתם׳ לפיכך אמר המשורר וגרי׳
וגרים בה׳ ויתהלכו מגוי אל גוי וכ״
ואפילו אם נשבע ליתנה כשהיתם
גרים במקום אחר זה לא היה
קילוסו ושבחו היה לכם פתחון ד״
פה לומר לכם היו גרים תחילה ד״
בארץ ואחר כך פרו ורבו בארץ ד״
עד שהורישו את יושבי הארץ ד״
ואויליהם וכוחם ושיעם ידיהם ד״
עשה להם את החיל הזה דוגמת
ושעיר ישבו החרים לפנים ובני׳
עשו ירשום כשפרו ורבו בארץ׳
השמידום וישבו תחתם לפיכך
כתב ויתהלכו מגוי אל גוי להוד׳
להודיעך שכל כך היו שפופים ד״
שלא היה יכולת בידם בארץ אח׳
אחרת אם לא שהתהלכו מגוי אל
גוי וממלכה לממלכה׳ וממלכה ד״
אל עם אחר׳ לאמר דבר שהלכו
מגוי אל גוי בלבד ושם נטהו אלא
עוד לא נחו עד שהתהלכו וממל׳
וממלכה אל עם אחר׳ ויתהלכו׳
פתרונו שיורם הולך ובא הולך ה״
ובא עד כמה פעמים ובלשון לעז

אומר אל ארצו׳ דוגמת והתהלך
בגן׳ פירשו רז״ל
רבותינו באגדת
בראשית רבה׳
ויקפץ ועלה׳ דוגמת ויאמר יהוש׳
יהושע וג׳ לכו והתהלכו בארץ ד״
וכן בזכריה ויאמר אלה אשר ד״
שלח ייי להתהלך בארץ׳ מגוי׳
אל גוי׳ ממלכה לממלכה׳ וממלכה
אל עם אחר׳ ויש כמה מלכים
בממלכה אחת דוגמת את מלכי ד״
מדין הרגו על חלליהם את אוי׳
רקם ואת צור ואת חור ואת רבע
חמשת מלכי מדין וג׳ וגם מצינו
שלשים ואחד מלכים בני כנען ד״
בלבד׳ וזה שכתב וממלכה אל
עם אחר ולא כתב וממלכה אל
וממלכה׳ ה׳ וקראו קצר המור וג״
דוגמת ואהיה מאהל אל אהל׳
וממשכן׳ ופתרונו
וממשכן אל משכן׳ ומצינו כמ״
באותם שנדר נדר אחר ד״
נידר וטילטול אחר טילטול ד״
יציאו ממצרים ובואו לארץ ד״
הרי מגוי אל גוי׳ ומצר לאומי׳
ומארץ ולאומים ואחריו לבאר ש״
שבע הרי וממלכה אל עם אחר
וממלכה׳ ומבאר שבע למצרים׳
הרי וממלכה אל עם אחר׳ וכן
ומצינו ביצחק וביעקב׳ ולא הנ״
הניח אדם לעשקם׳ ולפי שדרך
המטלטלים והגרים ממקום למ״
למקום להיות עשוקים אמר
שיוציאכם מעשקו בעניה׳ לא
כן לא הניח אדם לעשקם׳ ויו״
ויוכח עליהם מלכים׳ ושמא
תאמר היוצב לא הרגיש ולא ד״
נתן אל לבו להזיקם׳ אבל אם נתן
ללבו היה מזיקם הש׳ ויוכח עליה
עליהם מלכים׳ אל תגעו׳ של אחר
שנתן הקב״ה בלבם להזיקם הוכ״
הוכיחם לבלתי יזיקום וזהו גדו״
גדולתו של הקב״ה׳ ושמא תאמר
לאחר שהזיקום הוכיחם הש׳ אל

תגעו במשיחי ובנביאי אל תר״
תרעו׳ וכן ומצינו בפרעה ובאבימ״
ואבימלך שלקו שניהם קודם שלא
נגעו בשרה׳ וביעקב האיך אמר ד״
השמר לך מדבר עם יעקב מטוב
ועד רע׳ וכת׳ ראה אלהים ויוכח ד״
אמש׳ ויוכח לשון תוכחה ולא ל״
לשון הוכחה׳׳

היסרתי למעלה׳׳

זה אחד משלשים ושתים נתיבות
שהתורה נדרשת בהם׳ סרוס ש״
שנחלק שהרי היה לו לומר לאות
לאלהי אחר זכרו נפלאותיו וג׳ הו״
הוא ייי אלהינו וג׳ וגרים בה׳ אב׳
אברהם׳ ויגר אברהם וג׳ יצחק גר
בארץ הזאת וג׳ יעקב ימי שני
מגורי׳ שירו לייי׳
כיון שהתחילו לשורר על השיר ד״
של בין הערבים׳ כסדר
עולם וכן קיבלתי מרבי׳

ידיד נפשי בתוך לבבי׳
אהבתי לדודי וחביבי׳
אהבתו בוערת לי בלבי׳
ושושו ישיש לבי בקרבי׳
על אהבת מורי וקרובי׳
אמירתי לנפשי שובי׳
בשמעי קול אהובי׳
מנעימת קול נתאבי׳
בהגיון שירת עריבי׳
ובמאור תורה לטייבי׳
ויחנה מחנהו סביבי׳
לדרכי במלאכו לטובי׳
ולהדיני בחזון כציבי׳
במכתחת עלי סבי׳
להביא אליה הנביא׳
כי יאמר אלי אבי׳׳

ונראות מכתלים ומעל ומאחר
השיבו שירו לייי׳ ומסב על הודו
לייי׳ שהוא אומר בבקר וראייה
לדברי שפירשתי הודו לשון כמו
שירו׳ בשרו מיום אל יום ישועת׳
ישועתו׳ ומסב על הודו לייי ועל

242a

הודיעו בעמים עלילותיו· ספרו
בגוים על שיחו בכל נפלאותיו· וכן
כולן· הבו ליי׳ משפחות עמים ג׳
הבו ליי׳ כבוד ועוז· כפל לשון והוא
והוא דרך חיבה וחשיבות· ליבבתני אחו׳
אחותי כלה ליבבתני· עורי עורי
דבורה עורי עורי· ולא פירש לערוך
זה עורי עורי דברי שיר· לא לנו יי׳
לא לנו כי לשמך תן כבוד· סוסה ורו
ורוכבו ופירש וכן כולם· יפפית לגו
לגוי יי׳ יפפית לגוי נכברת· וכן כפל
ושילוש לשונו כגון הבו ליי׳ ומש׳
ומשפחות עמים הבו ליי׳ כבוד ועז
ועוז· הבו ליי׳ כבוד שמו· כגון פיר׳
פירש וזה שמו יי׳ ידוע לכל· וכן
כן ידוי הוא לשבחו שבחות· וכן ג׳
הוא אומר לך דומיה תהילה· לך ג׳
דומיה תהילה· לפי שיש ולך הג׳
הוא קולה כמופיו והון רב ואין בו·
וכל יותה כשמך אלהים כן תהי׳
תהילתך· ושמך יודע ולך דומיה
דומיה· תחת הדומיה· עופה עד׳
עופיה· זה
למדתי מתלמידי
ר׳ יעקב בר׳ שמשון

הודו ליי״
כי טוב· לפי
שהתחיל המזמור בהודו ליי׳ ב׳
קראו בשמו סיים בהודו וכן ד׳
שבחו של מזמור· וכן עניים רבו
רובי המזמורי תלים· אשרי הא׳
האיש· ומסיים אשרי כל חוסי
בו· יי׳ אדונינו· ומסיים יי׳ אדו׳
אדונינו מה אדיר שמך בכל הא׳
הארץ· יי׳ בעזך ישמח מלך ג׳
רומה יי׳ בעזך· יענך יי׳ ביום
צרה· ומסיים יעננו ביום קראי׳
קראינו· תהלה לדוד· ומסיים הג׳
תהילת יי׳ ידבר פי· הללו יה הללו
אל בקדשו· ומסיים כל הנשמה
תהלל יה הללו יה· ויעזוב שם הג׳
לפני ארון יי׳ וג׳ לפי שדוד הבי׳
כל הכהנים והלויים ואת הבמה
אשר בגבעון לשורר כדרך שה׳

שהביא הארון ומבית עובד א׳
אשר בגבעון לציון ועתה נתן ג׳
הלויים לפני הארון בציון נופל
לומר כיון לשון ויעזוב· והכהנים
אשר לא נערכו לפני הארון בציון
וזה היה עליהם· נתנם לפני הבמה
אשר בגבעון·

הודו ליהוה
כי טוב· פתרון שירו ליי׳ וגם ג׳
ואמרו הושיענו· לאמר שתשו׳
שתשוררו לו ותשבחו בקשו ג׳
בקשתכם ותפניו·
וכן אמרו
רבותינו לעולם
יסדיר אדם שבחו של הקב״ה הג׳
תחילה ואחר כך ישאל צרכיו·
ולכך תיקנו לנו
ראשי ישיבות
לשורר קצת מ׳
מזמורים בכל
יום ואחר כך לנו
לשאול צרכינו
בשמונה עשרה·
וכן דרכו של דוד שלאחר שהיה
אומר השירה או לעצמו או על
דבר אחר היה ואומר שנים או ג׳
שלשה מקראות על הרבים כדי
שיתקן לשוררן על כל ישראל·
שכן מצינו בתלים בנגינות רבות
למנצח מזמור לדוד· בבוא אליו
נתן הנביא וג׳ והוא עשאו לאחר
ואקריו הוה כדי שישוררו אות׳
אותו· וכן הוא אומר שיר מזמור
לדוד· נכון לבי אלהים· אשירה
לאלהים ואזמרה וג׳ הרי נתייסד
על עצמו שאמ׳ נכון לבי אלהים·
וג׳ ואח׳ יכד באלהים נעשה חיל
והוא יבוס צרינו· הרי על רבים
שאמ׳ נעשה· וכן רובו והמשורר
יסד אלו שני מקראות אמרו ג׳
הושיענו וברוך יי׳ אלהי ישראל·
לשוררה על הקרבן תמיד הושי׳
הושיענו אלהי ישענו ג׳
לפי שהיו הגולה הושיע· והלש

והלשון נופל על הלשון להודות
לשם קדשך פתרון הושיענו כדי
להודות לשורר· ולפי שאמ׳ תהילה
וסופו של מזמור הודו ליי׳ אומר גם
כלון להודות· ברוך יי׳ אלהי ישר׳
לפי שראה לברך את העם כמו שכ׳
ויברך את העם בשם יי׳· וגם ראה
לברך את ביתו דכת׳ ויסב דוד לב׳
לברך את ביתו· ברוך תחילה אומ׳
הק׳ מן העולם ועד העולם מברייו׳
מברייות עולם ועד סופו· ויאמרו
כל העם אמן· לפי שבירך את הק׳
על כן השיבו כל הקהל ועמו אמן·
וגם הללו את יי׳ והלל לשון פ׳
פעולה· ויעזוב שם לפני ארון ברית
יי׳ לפי ששם נקבעו כלה הלוים
להביא ארון ברית יי׳ לציון הניח
אלו אסף ואחיו· ועובד אדום
ואחיו· ושאר הלויים הלכו איש
איש על עבודתו· אשר הוה על
עשים בבמה אשר בגבעון· והכ׳
והכהנים לא הוצרך להניח ולעז׳
ולעזוב לפני הארון שהרי לא ה׳
היו מקריבין לפני הארון על כן ה׳
הלכו להם לאהל אשר בגבעון או׳
איש איש על משמרתו והלויים
בלבד עזב לשורר· וכיון נופל לומר
לשון עזיבה· לפי שכולם נקבעו
שם בציון עזב אותן בכיון לשרת
לפני הארון לשורר· דוגמת·
ועבד אדום· דוגמת עבד מלך הכ׳
הכושי· עבד מלך היה שמו והיה
כושי· ועבד אדום בן ידותון אין
זה עובד אדום הגיתי האמור למעלה·
לשוערים· להיות שוערים· וכלש׳
וכלשון לעז פורטיירש· ואת צד׳
צדוק הכהן וג׳ ואלו לא הוצרכו
לפני הארון להעלות עולות ליי׳
עבד אדום ואסף· ואותם האומ׳
האומרים למעלה הניחם ועזבם
לפני הארון לשורר· וצדוק ואחיו
הכהנים שלא הוצרכו לפני האר׳
הארון נתנם בגבעון· ומה שאמ׳ ויו׳
ואחר כך ופירש לפי שכבר לא

פירש לומה נתנם. ובמאמר ומפרש
כדי להעלות עולות לה' לבקר ול'
ולערב. לתמיד של שחר ולתמיד
של בין הערבים. ולכל הכתוב בתור'
בתורת ה'. שיאמר קרבנות הצבור
והמוספין. ועמהם הימן וידותון
עם הכהנים. הכהנים היו מקריב'
ומקריבין קרבנות. ואלו הימן ו'
וחבריו הלויים היו אומרים שיר'
שירה על הקרבן. להודות לה':
כותב ויאמר כי ומפרש. למאמר-
ואת היתה עבודתם בבמה אשר
בגבעון ומפרש על כן נתנם דוד
שם כדי להודות לה'. דוד הנ'
תיקן להם המזמור הזה הודו
לה'. לאומרו על הקרבן בכל יום
והלויים אשר בגבעון היו אומ'
אומרים אותו לפני הבמה אשר
בגבעון בשעת הקרבת הקרבן:
ועמהם הימן וידותון חצוצרות
ומצלתים למשמיעים.

ועתה מפרש

מה היו משוררים לפני הארון

וכן דרך ספר זה
לכפול כל דבריו
כדי לפרש שנית
יותר על דבריו.

למעלה אומר לשורר ולא אמר :
מה. וכאן פירש. ודגלתו אומ'
למעלה אלעזר הוליד את פנחס
וג'. ולא פי' שכהן למטה דכתיב
אלעזר בן פנחס בנו וג'. ומזכ'
ומזכיר כל אותן המשוררים ולמ'
למעלה וכל שיר האלהים כינ'
כינורות ונבלים. ושיור ולא אמ'
וכינורות ונבלים היו מנגנים :
את השיר. וכל החצוצרות וה'
ומצלתים לא היו עושין כי אם
להשמיע קול בעליון. ובני יד'
ידותון לשער. ולא עבד אדום
בן ידותון המשורר למעלה. ויסב
דוד לברך את ביתו. היינו ברכה
האמורה למטה דכת' כי אתה
ברכת ומבורך לעולם. ויהי כי א'

כאשר ישב דוד בביתו. וג'. ז

ובספר שמואל

הוא אומר וה' הניח לו והיו
היו. ויהי כאשר ישב. פתרו'
כאשר ישב בהשקט ובשלוה
שהניח ה' לו מסביב מכל אויב'
אויביו. אמר דוד הרי נתקיים וה'
והניח לכם מכל אויביכם וג'. ז
ואת כל. אחריו והיה המקום ז
אשר יבחר וג'. ועתה יש עלי'
עלינו לבנות בית הבחירה. וכן
דרך כל המלכים ושאר בני אד'
אדם בשעה שהם יושבים בשל'
בשלוה ולא יראים ומשום אדם
שם עושים בניינים גדולים. וכ'
וכשיעשו להם קטנה אין להם
פנוי ומפני גדרי המקטש. וכן
עשה דוד לאמר שהניח לו ומכל
אויביו מסביב נתן בלבו לבנות
בית בשם ה'. הנה אנכי יושב
בבית הארזים ל' דרך השרים
לאהוב ולישב בבית הארזים : ז
ולפי שהוא ולפה יותר ומשל'
אמנם. כי האלהים עמך. ויאמר
שהם ומשכיל ומצליח את כל
אשר אתה. על כן כל אשר בלב'
בלבבך עשה. ויהי בלילה ההוא.

רבותינו נחלקו
במדרש אגדה.
ר' חננא בר פפא

אמ' לו הקב"ה היום הזה שאני
משלחך אצלו ומה הוא שאין
ישמור מעלים ומצותי ומש'
ומשפטי והיה ויאמר לו לא אל'
אתה תבנה הבית. וג'

ר' סימון אמ'

אמ' לו הקב"ה היום הזה שאני
משלחך אצלו עדיין הוא בעי'
כעניין של אשר נשבע לה' ;
נדר לאביר יעקב. אם אבוא בא'
באהל ביתי וג'. עד אמצא מק'
מקום לה'. ומשכנות לאביר
יעקב. ושמא יאמר שאיני אוכל
ואיני שותה עד שאעשה ז

כד וכך. ומצותי ומשפטיו והר
ויאמר לו לא אתה תבנה הבית ::
ואהיה מתהלך. באהל ובמשכן
פת'. ואהיה מטלטל מאהל ומועד
אשר בו דבר אל אהל אשר בשל'
בשילה ומשכן. וקריין קצר. וה'
ומה פתרונו ומשכן אל משכן ז
ומשכן שילה אל גבעון. הדבר
דיברתי. ועל כן יתכן לפרש אמ'
שהייתי מטלטל מאהל אל אהל
ומשכן אל משכן. ומכל ומקום
לא דיברתי לאחד משבטי
ישר' לבנות לי בית. וכאן שכתוב
את אחד שופטי ישר'.

פתרונו אחד משופטי

ישר' שיבנה לי ביתי. ואן הצוה
דרך הרועים. כמו עת כרות הז'
רועים. ורעותו ה' רעי לא יח'
יחסר. כמות ראשו תרביעני.
עה משוה ונעב. שם ירעה ע'
עגל ושם ירבץ וג'. אן יאמרי :
העניין רגבת ויבחר
בדוד עבדו ויקח ממכלאות צ'
צאן. ויאמר עלות הביאו לר'
לרעות ביעקב עמו ובישראל
נחלתו. והוא אשר הפליא לעשו'
לעשות. שדוד היה מלך בזוי
ושפל שהיה רועה צאן והוא
נעשה מלך על ישר'. ואהיה ע'
עמך. ואכרית את כל אויביך וא'
ומפניך. ולך עלה מלך לבנות
הבית. ועד אני חפץ להשקיט
שקט שלום בפני בואי בך. וע'
ועשיתי לך שם כשם הגדולים
אשר בארץ. אני לקחתיך מן הנ'
הנוה ומאחרי הצאן להיות מלך
כאחד המלכים הנתונים תחת
יד מלכים גדולים. עדיין הדבר
גדול לאמר אלא שנתתיך ומ'
ועשיתי לך שם כשם הגדולים.
כשבני אדם יושבין או עומדין
ומספרים בשבחן של מלכים :
הנעימים הם מזכירים אותך.
ויהיה דוד אחד מהם ומהם.

זהו ואשועות פשוטו של ויק'
ויקרא כמו שפירשתי'
והחכמים הראש'
הראשונים זכרו
זכרונהם לברכה
פירשו כשם הגדולים דוד היה
מבקש בתפילתו שיקבעו לו ש'
שם בברכה כמו אבותיו ועש'
ועשה לו הקב"ה רצונו ואמ' לו
חייך כדרכך כן אעשה לך על'
כן אומ' מגן דוד כמו מגן אב'
אברהם' ושמתי מקום להבא
באמ' שלשה ונשבעה לו שכן
תחתיו אותה ובכך מלך עליהם'
ולא ירגז עוד' לשון חרדה' שה'
שזה רגז כמו חרד' כלומר שה'
שאין מחריד' לבלותו לענותו
ולאבותם אשר עיניו שפטים
על עמי ישר' אותו ומזכר כי
יום על ולא יוסיפו בני עולה לע'
לבלותו כאשר בראשונה קודם
השפטים כי כן היו שונאים לע'
לענותו בבלותם ולאבותם ש'
וכאשר עשו ומימי השפטים
עד כאן ואמה לא כן שלא ושק'
ושקט תהיה' והכנעתי את כל'
אויביך כבר' ואגיד לך היום על'
ידי נתן' כך פירש
לי מורי לא"מ
מפי המורה ר"ד
ובשם רבי פירש
ואגיד לך כבר' על ידי שמואל'
ואגיד' כמו והגדתי' ובספר ש"ה
שמואל ראה והניחו והגיד ל'
לך' והיה היה' ובית יבנה לך ה''
אילו דברי נתן הנביא' ושאמ'
ושמואל לא הגיד לו זה אלא
דבר המלוכה בלבד הגיד לו' וה'
ובית יבנה לך' וזהו כנגד ואתה
אתה חשבת לבנות בית לשמי
בה במדה יבשרך הקב"ה כי
בית יבנה לך ה'' שיתן לך בן
שימלוך תחתיך' וישב על כסא
ישר' במקומך' והוא יבנה לי

הבית' ללכת עם אבותיך' ללכת'
כמו אנכי הולך בדרך כל הארץ
הולך ללכת' והיה כי מלאו ימיך'
כאשר יאמרו כבר מלאו ימיך
של דוד אז והקימותי את זרע'
זרעך אחריך' והכינותי' אותו
וכוננתי את כסאו עד עולם' ז'
וזה כנגד ואתה הוא יבנה
לי בית' ואמ' אבנה לו בית ולכ'
ולמלכה' וזהו שאמ' שלמה וה'
ואבנה הבית לשם ה'' אלהי'
ישר' וזה כל אחריו ועתה ה'
ה'' אלהי ישר' יאמן נא דברך
אשר דברת לעבדך לדוד' כלומ'
אני עשיתי לו את שלי שבנ'
שבניתי לו הבית' ואתה הדבר
נתקיים הדבר הטוב' ואתה ד'
תעשה את שלך שאמרת לו
לדוד אבי' על ידי נתן הנביא'
וכוננתי את כסאו' ואתה לו ז'
אמרת' שיינת היבת' והוא
יהיה לבן' ואני אהיה לו לאב'
ויסרנו' כאשר ייסר את בנו
וזהו שכתב אשר בהעותו וה'
והוכחתיו בשבט אנשים וב'
ובנגעי בני אדם וכת' כאדם ה'
המוכה את בנו בשבט ויסרו
והניעו כיון לדעתי כמו לבן יפ'
יפרע' ואשר היה לפניך ודה'
שאול שכשנעשה על העיוני'
אמ' לו שמואל קרע ה'' את מ'
ממלכות ישר' מעליך היום ונ'
ונתנה לרעך הטוב ממך ושא'
ושאינו תלאמר וזה הנביא לו יונ'
אהיה לו לאב והוא יהיה עמו ש'
שהרי כמו כן הייתי עם שאול
ותחילה דבק ותצלח רוח אל'
אלהים על שאול וגו' וכשחטא
סרה ממנו רוח ה'' דכתיב
ורוח ה'' סרה מעם שאול' וגו'
ובעתתו וגו' תלמוד שגם לשל'
לשלמה כבר כן כשטיה' תל' וה'
וחסדי לא יסור ממנו שיוה'
שיועלו יחטיא לא יוסיר חס'

חסדי ממנו' והעמדתיו בביתי'
ובמלכותי' כלומ' אני אעמידנו ו
ולא כבית אשר יקרא שלי על'
וזהו שכתוב וישב שלמה
על כסא ה'' וכבי'
החזון הזה לפי שהדיבר נדבר לו
בלילה כמו שכת' ויהי בלילה ההו'
ההוא ויהי דבר אלהים אל נתן'
על כן קורא אותו חזון שכל נב'
נבואה הבאה בלילה בה לומר ח'
חזון דוגמת בחלום אדבר בו' כל'
בחלום בחזיון לילה וגו' ויבא המלך
דוד' דוד היה יושב בביתו ובא
נתן ודיבר לו את כל החזון וכש'
וכששמע את כל דברי החזון ז'
בא לפני הארון וישב לפני ה'' ז'
לפני הארון מכאן
אמרו רבותינו
כל המכבד התורה כאילו מכבד
הקב"ה' וכל המכבד תלמיד חכם
כאילו מכבד הקב"ה עד הלום' ז'
עד הגדולה הזאת' והקטון זאת
בעיניך אלהים תכייתנו עד הלום
רבעה' אלהים עוד והקטון כל זאת
אותה גדולה שעשית את עבדך
עדיין קטנה היה בעיניך והוס'
והוספתם לי גדולה על גדולתי ש'
שהעמדת מלכותי לעיתים רחוק'
רחוקות שהבטחתני שאמרת ז'
לי ונאמן ביתך וממלכתך עד עו'
עולם וכסאך יהיה נכון עד ע'
עולם' ותירגם
יונתן בן עוזיאל
בספר שמואל
לעלמין דאתי' ודי ואתני כתור ז'
המעלה שהשואתני בשורת הג'
הגדולים' כלומר קטן הייתי וה'
והושבתני בשורת גדולי עולם'
שאמרת לי ועשיתי לך שם כש'
כשם הגדולים אשר בארץ הור'
מתרגם שורה' דוגמת
וכה מעט תור נערה' ודי ואתני כתו'
כתור האדם המעלה' כל'
לך לפרשו בתמיה'

כלומ׳ וכי הראיה לי בתורה היא
היודע בתורה· ואלא אין דרך ז׳
כמו יודע לידע עתידות· ואתה ז׳
הודעתני שבני ימלוך אחרי· וזו
ועלה יתירה· וראיה
לדבר בספר שני
שמואל הנביא
וזאת תורת האדם יי׳ אלהים ז׳
ואין להטיח על שטת׳ כיון כתוב
ולא כת׳ בתורת שאינו דומהו
הרבה כיון הוא אומר והנה הז׳
להוטבים לטורחי העצבים· טעתי
חטים חטות לעבדך וג׳ ואהלו הז׳
הוא אומר ושלוחה עם להרם ז׳
עשרים אלף כר חטים· וכת׳ וגו׳
ועשה יוחנן ויולה וכת׳ ודבר׳
את אחר יריש את אחין וג׳ ומה
יוסיף דוד עוד לדבר אליך
וכן הוא כתוב ב
בספר שמואל
ומה יוסיף דוד עוד אליך לדבר
ומה עוד לכבד את עבדך שהתן
כבוד לעבדך· ואתה את עבדך ז׳
ידעת נתת לבו לטו׳ ערכיו· ועשי׳
ועשית עמדי טובה שלא הייתי
ראוי לה· ואתה ידעת ומוסב על
ומה יוסיף· כלומר ומה יוסיף דוד ז׳
לדבר אליך ואתה את עבדך ידע׳
ידעת· ידעת כלום ואיש שכיר ז׳
ואת אשר הזכיר דוד שמו מיקר׳
מיקרין ודוב גיגעתו כלומר ז׳
ומה יוסיף אדם שפה טומי לד׳
לדבר אליך ואני שמי ידעת· טוו
ודע אלהים· ודוגמתו
בויקרא רבה יד׳
ידע שור קונהו ועשי אבוס בעליו
ישר׳ לא ידע· ויפשר כן אלא ז׳
שרשו בעקב· ויי׳ בעבור עבדך
שאו עיניה חן בעינך ובלבך על׳
עשיתי כלום לא ומפני שהייתי ז׳
הגון וכרי לבך אלא רעוך היה ז׳
להוליבנו ולהודיענו עתידות ז׳
ואין כמוך ואין אלהים זולתך· יו׳
אם אומר אין כמוך ושתק הייתי

ומה יוסיף דוד עוד אליך לכבוד את עבדך פסוק

אומר אין כמוך בגבורה וכל ש׳
שיש אלוהות אחרות אבל אין ז׳
בהם להויות ולהחיות כמותך אל׳
אלא אין אלהים זולתך· ואם יעש׳
יעשה לו אדם אלהים והוא אין ז׳
אלהים· כל אשר שומעו ואומות
ואומותינו שרידות בפיך טוב על׳
עליך ישר׳ להניח להם ומה אומ׳
ומסבב להושיבם בטח ובדרך הז׳
ואלות בהיות הזה דכת׳ הניח לך
ומסביב· אבל גרעו אינו אומר כן
דכת׳ ואיה כל נפלאותיך כי אז ז׳
לא היו בשקט ובשלוה· אלא ואד׳
ואדיינים ועמלקים היו רודים
עליהם· במפורש
בספר שפטים·
ומי כעמך ישר׳ גוי אחד בארץ ז׳
פתרונו ודרך· אין כמוך באלהים·
ואין זולתך· וגם מי כעמך ישר׳
אשר הלך אלהים וגו׳ דוגמת או
הנסה אלהים לבוא וג׳ ומי כעמך
ישר׳ וגו׳ ומוסב על אין אלהים זול׳
זולתך· כלומ׳ אתה אחד וגם ע׳
עמך ישר׳ גוי אחד בארץ·
ועל זה קבעו ב׳
בתפילה אתה א׳
אחד ושמך אח׳
אחד ומי כעמך
ישר׳ גוי אחד בא׳
בארץ· לשום לו גדול
גדולות ונוראות· פתרונו לעשו׳
יזכירו שם גבורותיך דורות הז׳
הבאים· וכן ירמ׳
ירמיה הנביא
אמ׳ בנבואתו ז׳
אשר שמת אותות ומופתים ז׳
בארץ מצרים עד היום הזה וב׳
ובישר׳ ובאדם ותעשה לך שם
כהיום הזה· לפי׳ לגרש ומפני ש׳
עמך גוים· ובספר
שמואל הנביא
אומ׳ בנבואתו
גוי ואלהיו· וכיון אינו חסרון כי
ואשתו לגרש ומפני עמך גוים·

אמר שאמרת אין טירודיהן וגירוש׳
וגירושיהן היתה· בלשון לעז ט׳
טאוליש אישטר· ועתה יי׳ ה׳
הדבר אשר דברת·
ודמיותו אמרו
בויקרא רבה
חד ואמרינה טבין הוה דלא הוה
אינש דידע לאישתלאה ואמריה
כדור וכו׳· ואת כיון דכת׳ ועשית
כאשר דברת וכת׳ בתריה ואמן׳
ויגדל שמך עד עולם לאמר יי׳ צ׳
צבאות וג׳ כלומר בשביל אל הע׳
תעשה שום גדולה· ומה שיוב׳
שאול גדולה לעצמי לא בשביל׳
אלא בעבור כבוד שמך תאלו ז׳
את דרך הטוב שיאמרו אומות
העולם כל אשר ישמעו שמעך
ונפלאותיך הרבים והעצומים
שתעשה עם עמך ישר׳ ויאמרו
אין כמוך יי׳ ואין אלהים זולתך
וגם יאמרו דרך אשר דברת אל
עבדך· וזהו שבחך שיאמרו יאמ׳
גדול ועמו ישר׳ גדולים ומלכם הז׳
האולך עליהם גדול· כמוה אלוה ג׳
גדול ותקיים דרך אשר אמרת
להוליך את בני אחרי· והשיבהו
על כסא ישר׳ שאין האומר ואד׳
נשתנה ואשור שבטי ישראל ו׳
ואני יקים אלך אחר מקומך ז׳
ואהיה עמו כאשר הייתי עמך ז׳
ואז יהיה נאמן ומשובח ואהלל
ואהולל אני אשיבך ואלין שכבר
נתבת ואמרת שבני ימלוך אח׳
אחרי והוא ישב על כסאי ודבר
אלהינו יקום לעולם· וגם אתה גל׳
גלית את אזן עבדך לבנות לו בית
על כן מצא עבדך חן על כן הגס׳
הגסתני רוחי להתפלל לפניך הז׳
האלהים שלוט· ויש בה יכולת לך
לקיים· ברכת ומברך לעולם
פתרונו למי שאתה ז׳
מברך הוא מבורך לעולם· ואח׳
אחריכן ויך יו׳ דוד את פלשתים
כשנתבשר בבשורה ואת שבנו

ויהלוך אחריו והוא יבנה בית לש״
לשם יי׳ הוצרך להאריך ולהביא
כסף וזהב כשלו להקדיש ליי׳ ק״
לבנות בית לשם יי׳ אלהי ישראל
דכת׳ ומטבחת ומכון ערי הד׳ לא
היה צריך להודיענו המלחמות
האלו כיון שאינו בשביל הכסף והז״
והזהב שהקדיש ליי׳

על כן קיצר לש׳
לשונו ולא הודי׳
הודיע כל ערכי׳
כי בספר שמואל
הוא אומ׳ ומדבר
מכל והכל מפור׳
מפרש דבר דב׳
דבור על אופניו׳

ויקח את גת ובנותיה׳ ובספר
שמואל הוא אומר ויקח את
מתג האמה׳ מטרופולין של א׳
ואלפים׳ שלא מצינו בכל סרני פל׳
פלשתים בעזה ובאשקלון ובא׳
ובאשדוד ובעקרון שם מלכות
אלא בגת ומצינו שם אכיש מלך
גת׳ ומתג׳ אמלין כמו האמה
היא המורג של עין׳

וכן מצינו בע״
בעמוס הנביא

שגת היא היתה המעלה והמ״
והמשובחת שבפלשתים דכת׳
ורדו גת פלשתים הטובים מן ה״
הממלכות האלה אם רב גבולם
מגבולכם׳

ומדרש רבותינו

ומתג האמה שאותה אמה של
מסר להם אברהם שנשבע ע׳
שלא יורישו בנו את הארץ ז״
מסר להם ומתג אחד אשר להם
כל זמן שהתג זה בידכם אין פ״
רשאין להוריש אתכם׳ נטלו
בני מתג זה מידכם מיד הות׳
הותרה אותה שבועה׳ כיון ע״
שבא דוד מיד ויקח דוד את
מתג האמה מיד פלשתים ויך
את מואב׳ כיון לא פירש היאך

היאך הרגם׳

ובספר שמואל

הוא אומר וימדדם בחבל וכיון
קיצר לשונו בכל דבריו ויך דוד
את הדר עזר בלכתו להציב ידו
בנהר פרת׳ שני מלחמות היו ז״
בתחילה עם דוד מצב לשם ובאו
אדומים והבריחום ובאו פעם ש״
אחרת והציבוהו׳ כמו שמצינו מצ׳
נציב אומר במקומו׳ תדע ששני
מלחמות היו בתחילה׳

שהרי בספר ש׳
שמואל הנביא

שינה פרשה זו׳ אלף רכב והרכ׳
והרכב ארבע סוסים כמו שלו׳
ומרכבה בשש מאות כסף וס״
וסוס בחמשים ומאה׳

מכאן למדנו ש׳
שהרכב ארבע
סוסים׳ ובמכיל
ובמכילתי מפר׳

כמה בני אדם למרכבה אחת׳
ויעקר דוד את כל הרכב׳ לקיים
מה שנ׳ לא ירבה לו סוסים׳ ויו״
ויותר ממנו מאה רכב ולכל ח״
חילו׳ וישם בארם דמשק׳ וי״
מקרא קצר׳ וכמה
פתרונו׳ וישם דוד
בארם דמשק נציבים׳ וזהו פת״
פתרון המקרא לפי פשוטו׳ של׳
שלטי הזהב׳

פירש רבנא ש״
שלמה בר׳ יצח׳
נר ישראל זצ״ל

שלטים הם אשפתות שתול׳
שנותנין בהם חצים כמו הברו
חצים מלאו השלטים׳

אבל מורי פיר׳

שלטים הם מגינים׳ ותבה המגן
נפל לאדר גבורה כמו ומגן גב״
גבורתו ולאדם׳ וזהו שכת׳ אל״
אלף המגן תלוי עליו כל שלטי ה״
הגבורים׳ וזה שכתוב הברו
החצים מלאו השלטים׳ יש לו
לאדר שבית קיבול היה עשוי בה׳
מגן ומכפנים שהיו נותנין בהם ה״
החצים׳ כדי שיהו להם מזומנים
לירות כהן׳ כה עשה שלמה אותם
הנחשת ממנה׳ רגבות
ויעש בה את ים הנ׳ וכו׳ רגבות ו׳
במראות העבאות׳ שפתרונו
ממראות הצובאות׳ מאות אל׳
ויורם עונה׳ תמסות זו לזו וכל
כלי זהב הנחשת׳ פתרונו וכל כלי
זהב ונחשת׳ שלח לו כדר בתר
רזה אחר משלש׳
משלשים ושתים
עניינות שהתורה
נדרשת כהן׳ כסדור
שעולך היה לו לאדר וישלח את
הדורם בנו אל המלך ובידו כלי
כסף אליו אם בן היה ומאמר לו
לוה יש במעי׳ וכן
כת׳ בספר שמואל
ובידו כלי כסף ונחשת׳ ומעשי׳
והו שבת׳ עד הבריתו כל זכר בא״
באדום׳ ויאמר
רבותינו יואב לו דוד
לזה הרגת את הזכרים והחייתה
את הנקבות׳ יואב לו ומקרא ולא
הוא דכת׳ תמחה את זכר עמלק
יואב לו כל זכר הוא כתוב׳ יואב יוא׳
בן ירור ומגע חרבו ורם לפי ש״
שלמעלה מן המקרא הזה יואב ה״
ארור עושה מלאכת יי׳ רמייה
וסמיך ליה ארור מונע חרבו מ״
מדם׳ יש אומרים שהרג את רבו
וכו׳ ואבישי בן צרויה הכה את
אדום בגיא מלח׳

ובספר שמואל

אינו מפרש מי הרגם ואותה מל׳
מלחמה האמורה שם זו היא
האמורה כאן׳

ובספר תילים

הוא אומר וישב יואב ויך את
אדום בגיא מלח שנים עשר אל׳
אלף׳ אומר ומעתה שני מלחמות
היו מלחמות יואב לא זו היא מל׳

ומלחמת אבישי וזה שאמר כי
ששת חדשים ישב שם יואב עד
הכריתו כל זכר באדום ומלחמה
שנייה היתה למלחמת יואב וגו'
ושני מלחמות עשה יואב באדום
באדום כתחילה עשה באדום וגו'
והנה כתב שמנה עשר אלף ומ"ש
ויחרם עשה מלחמה אחרת
בעמלק והוא שכת' עד הכריתו
כל זכר באדום בעמלק לקיים מה
שנ' תמחה את זכר עמלק והוא
שכתוב למעלה מאדום וממואב
ומבני עמון ומפלשתים
ומעמלק. כך
פירש לי מורי
בשם רבי בן ...
המשולם. ויושע
ה' את דוד. תמיד היה עורך
ויהי עושה משפט וצדקה לכ'
לכל עמו. פתרונו כשהיה עש'
עושה משפט אמת ומוציא וגו'
ומעקל אותו והוא צדקה ויהושע
בן אחילוד מזכיר לפי פשוטו
מזכיר להם להודיעם יש להם
בעיר פלוני או בכפר פלוני ובמה
הבאים אל אוצר המלך וגם מה
שמודיע במה מלכם והיו כות'
כותבים דברי הימים והיה לו
לכתוב שם הסופר ... ובכאן
נחלק הסדר והזכיר העניין כמו
בצדוק ואחימלך.
אבל בספר שמ'
שמואל הנביא
ומזכיר כסדרן דכת' ויהושפט בן
אחילוד מזכיר ושריה סופר וגו'
וצדוק ואביתר כהנים.
תמיהני על שכתב כאן
שב אביתר וצדוק כהנים וכאן
אבימלך בן אביתר ואין לתמוה
על זה שהיה עובר אביתר ש...
שהרי אנו אומרים ויעל אביתר
ומתרגמינן ואיסתלק אביתר וגו'
יש לומ' כמו שאנ'
אומ' במסכ' יומא

אלא בזמן כהן שעבר וכו' אלו
וזה זה עובר עבודה וזה זה הו'
הולך במשוחה בגדים וכו' על
הכרתי ועל הפלתי. היו'
יונתן בן עוזיאל
קלעיא וקשתיא ובריא בעיני
שהוא כתרגומו
ור' יוסף פירש
כרתי ופלתי שנ' אומה הן והן
יושבי חבל הים וקרויים גוי
כרתים ונטפלו אליו ונלוו אליו
לשירתו. וכשם שכרתי אומה
כן פלתי אומה היא.
ורבותינו פירשו
אילו אורים ותומים. כרתי שכ'
שכורתין דבריהם. פלתי שמופל'
שמופלאים בדבריהם.
ובמורי ... תמיה הייתי
היה כהן הדיוט שואל באורים
ויהי דוד עושה משפט וצדקה
ל' אלו משפט שהיה דן דין
אמת לאמיתו. אם כן מה תל'
משפט וצדקה. אלא משפט
זה שהיה משיב לו ממונו וגו'
וצדקה זה שהוציא גזילה מ...
מתחת ידו. ויהי דוד עושה
משפט וצדקה וגו' ויואב בן צ'
צרויה על הצבא. דוד גרם לו
ליואב להיות ממונה על הצבא
לפי שעשה משפט וצדקה
ויואב גרם לדוד לעשות משפ'
משפט וצדקה. לפי שהיה ד'
דוד דן ויואב שוטר ורודה על
ידו. ועוד שמתוך שיואב עס'
עסוק במלחמות לא היה דוד
טרוד בהם ולבו פנוי לשפוט
צדק. מזכיר. אומה דין ראשון
בא לפניו לפוסקו ראשון. ובני
דוד הראשונים ליד המלך
פתרונו בני דוד הם ה'
היו ראשונים אצל המלך שכן
דרך המלך שאומר ומניח אצלו
עבדיו כי אם אוהביו וקרוביו וגו'
כך היו עושים אלו בני דוד וגו'

בכל שעה הם היו ראשונים ליד
המלך. ואמרו
רבותינו בסנהדרין
ארבע מאות ילדים היו לו לדוד
והן הן בעלי אגרופין של דוד וגו'
ויהי אחרי כן וימת נחש מלך
בני עמון. אחר מלחמות האמו'
האמורות למעלה. כי עשה אבי'
אביו עמי חסד. ומהו החסד וגו'
כשהיה דוד בורח מפני שאול
בא אליו אביו ואמו ואחיו וגו'
וינחם את פני מלך מואב ומואב
לו ישב בו אבי ואמי עמך והרג
והרג כולם חוץ מאחד והם שמנ'
שנשאר הוא אליהו הקטן שנ'
שנשאר ... דוד והלך ...
אל ארץ בני עמון אצל נחש וגו'
כך נדרש במדרש
במדרש רבי תנח'
תנחומ' [illegible] אלי'
אלא לפי פשוטו אוהב היה דו'
דוד לנחש בני עמון וכן נחש
בני עמון היה אוהב לדוד. המכ'
המכבד דוד את אביך בעיניך וגו'
התראה בעיניך שדוד מכבד את
את אביך הם מרגלים לא הדר'
הדרוש שלומם וטובתם. והוא
ידרוש שלומך וגו' בעבור הלוא
בעבור לחקור ולהפך ולרגל וגו'
כאן סתם ובספר
שמואל פירש
זה לחקור בזה דכת' הלוא בעב'
בעבור לחקור את העיר ולהפ'
ולהפכה ולרגלה בזה כלומר לרגל
העיר בזה כדי להפכה ומראיהם
בזה ודוד עד המפשעה
ובספר שמואל
הוא אומר שתותיהם ופתרונו
עד השופי שת' והוא מקום מו'
מושב הירכים. ומפשעה היא הע'
הערוה ובשוקים מושב הירכ'
הירכים ומגולה גם המפשעה וגו'
ומגולה גם המפשעה ומגולה
וגם ... ומכנה שמה ...

ויגידו לדוד· פקדונו וילכו ההו״
ההולכים ויגידו לדוד· הת׳ וכשמ׳
רגבית· יושר הבושתם
את רחביו· ואת מלך מעכה ואת
עמו· ואשר ארמת הכי׳ ושלש
שלשים אלף רכב· ואת מלך ומש׳
מעכה באו עם כל עמו לפני ה״
ורבה הייו היתה מעבר הירדן
והיתה גבולה של ארץ ישראל
דכת׳ ונשים עד נפח אשר על
מדבא· ואמרו מלחמת פתח הע״
העיר יצאו מן העיר ולא הרחי׳
הרחיקו והמלכים אשר באו לה״
לבדם בשדה כי היו בוטחים בג״
בגבורתם ודאו יואב כי היתה ד
המלחמה אליו פניו ומאחור בה״
בתחילה לא ידע שנחלקו לשני
ונכנס ביניהם· ובשראה שהית׳
המלחמה אליו פנים ומאחור וג״
מיד ויבחר מכל בחור בישראל
ולפי שהיו ארמים גבורים בה״
בחר לו גבורים כנגדם· ואת ד
יתר העם שלא היו גבורים נת״
נתן ביד אבישי כנגד בני עמון
שהיו חלשים· חזק ונתחזקה ד
בעד עמנו ובעד ערי אלהינו׳
שלא יכבשו אותם הערלים·
רגבית· יען ובען במש״
במשפטי מאסו ואת חקותם ד
געלה נפשם· שפתרונו יען ב״
במשפטי מאסו וביען ובחקו׳
ובחקותי געלה נפשם· ועל כן כפ״
לשונו כדי להתרחק במלחמה ש״
שיתרחק לקריות היושבים ואיל ד
הטוב בעיניו יעשה כמו אמר יו׳
עשיה את שלו והקב״ה הטוב ה״
והישר בעיניו יעשה· ויגש יואב
למלחמה· הגשה עצמו במלחמה׳
ויבאו העירה וסגרו הדלתות ולא
לא עשו כלום לו ולא הלך בני עמון
אבל התשובת השנה שילום גמו׳
גמולם ביושם שעשו לעבדי׳
דוד בשת ודאו ארם כי נגפו לה״
לפני ישר׳ שברחו אל ומפניהם ה״

מיד וישלח מלאכים אל ארם ד
אשר מעבר הנהר· כי הרבה אר׳
ארמים היו שם· ארם נהרים אר׳
ארם צובה ארם מעכה ושלחו ד
אחר אותם ארמיים אשר מעבר
הנהר· ושופך שר צבאו הדר עז׳
לפניהם· על שם שהיה גבוה ומ״
וערוץ ואומר הוכיח בשמו· וכאן
קוראו אותו שופך·
ובספר שמואל
קוראו אותו שובך· שהיה גבוה
כשובך של יונים· שופך· שהיה
שופך דמים· לפי פשוטו אין ד
המוזה ויעבר הירדן· דוגמת ד
ויעבור מרדכי ויעש·
ואמרו רבותינו
עבר עיקריו דרייו וכן פשוט
ועל כן קוראו הספינה מעבורת
כרכת מעבורת העברה· וגו׳ ויהי
לעת תשובת השנה תחילה ד
לא יצאו להילחם בבני עמון כי
לא היה יכול להילחם כנגדם כ״
בשביל הארמיים שהיו עוזרים
להם וכשהלכו ובשהשלימו
עם דוד והיה עת צאת המלכ׳
המלכים שהיו התקופים ומצ׳
ומציצים מה לאכול בשדה· וג״
ויהי מכן ויאמר ויאר וינהג יו״
יואב את חיל הצבא וישחת אי׳
את ארץ בני עמון בתחילה ה״
השחית אותם היושבים סביב
כדי שלא יתקבצו ויבואו אליהם
ויעזרו אותם מלחמה ולאחר ד
שהרג אותם הקרובים לעיר ומ׳
ארץ בני עמון הלך ויצר את ר״
רבה היא היתה עיר המלוכה ד
ויקח דוד את עטרת מלכם כיון
שתם לא פירש הייך בא דוד
לכאן אבל
בספר שמואל
הוא אומר וישלח יואב מלאכים
אל דוד וגו׳ עד ויאסף דוד את
כל העם וילך רבתה וגו׳ ומצאו
ומצאה משקל ככר זהב וכו׳

ואבן יקרה ותהי על ראש וגו׳ ד
אמרו רבותינו
היאך יכול לשאת אותה ולא מ׳
מלמד שהיתה תלויה למעלה ד
הייתה והוא יושב תחתיה·
ויתר אמ׳ ובה אבן יקרה
ודאי לא היה משאוי ועל כן אומ׳
ובה אבן יקרה· שהאבן היה מש׳
משאוי· ואת העם אשר בה ה״
הוציא וישר במגירה·
ובספר שמואל
וישם במגירה ולא פירש היאך
הרגם במגרה וכאן פירש וישר
במגירה כמו שהוא עסר כמת׳
וישר המגירה האלקי׳ עץ מן קוצ ד
ויקב׳ מן רע ויצא מן סור ויסר׳
מן שוב וישב׳ כן יאמר וכן סור ש
ושל ויסר· אבל יוצא והתוצי׳ פ״
פעל שלום כן היה לו לומר וישר
נגש כמו ויגשר כמו שיאמר
ויסר ויסב ויפצ ויפנע ויישב
וינשב המגירה יום יתגדל שור
על ויפנו שהוא מנשור ומגירה
חגל שהוא פגם פגמות הרבה
תטפות לו· חריצה כרול כמו
לחורג חרוץ· וכן יעשה דוד כך
היה נהוג לעשות כן דוגמת כן ד
יעשה יואב בגזר עם פלשתים ד
גזר היתה של פלשתים עד שבא
פרעה מלך מצרים וכבשה וגו׳
ונתנה שילוחים לבתו יום הכרד
סבבי החושת היו היה שואי׳
למחלוקת והיה ויישפחה מרח
דכת׳ השורים סבבי החוש׳
מרח ועל המחלוקת עשרים ואר׳
וארבעה אלף· את ספי וילדי ד
הרפאים כן הרפה היה דכת׳ אל
הכה סבבי החושתי את ספ׳ אש׳
אשר בילדי הרפה· וכאן קוראו
ספי· ובספר שמואל
קוראו אותו סף· שהיה שוה לספ׳
ששתו שוות· נקראו לו ועל כן
קוראו אותו מילדי הרפאים ש״
שהיו כל אחיו גבורים רפאים·

כתרגומו גברין ויך אלחנן רבו'
רבותינו אמרו
אלחנן זה דוד ולפי פשוטו אלחנן
מגבורי דוד היה את לחמי אחי
גלית הגתי לפי פשוטו לא הרג ג'
גלית הפלשתי שהרג דוד.
ובספר שמו'
הוא אומר ויך אלחנן בן יערי את
גלית הגתי ומכאן אני רואה שזה
שהרג את שניהם גלית ואחיו כ'
כאשר אומרים יערי שופטים כל ע'
אותם שנה עמים עבים של גרדי'
גרדיים כאשר אומרים תרגם יונ'
יונת כמנור הגרדיי' איש מדה'
ובספר שמו'
כת' איש מדון פתרונו איש מדה
שהיה גבוה מאוד שאומרים כמ'
כמה מדותו כמו אנשי מדות וז'
ופתרונו איש מדון מלומד במל'
במלחמות וכן להודיענו שהיה
איש מדון וגם אנשי מדה שש'
שש וג' פירשו
רבותינו במסורות
שהיו לו עשרים וארבע ג'
שלא היה אומר ואצבעות שתי ידיו
אינן אלא שש ואצבעות רגליו
אינן אלא שש לכך נאמר עשר'
עשרים וארבע ואם כתב עשרי'
וארבע ולא כתב שש שש הייתי
אומר שבעה בזאת וחמשה
בזאת ומהו והספר שלן ומס'
ומספרות כסדר האצבעות כנג'
הי' שאם לא היו נספרות כנג'
הי' אם כן היה כאן ואם ואת וה'
ומעל לא אם היו לו שש על כן ?
אלו מספר וכאן
דברי הימים
לא כת' מספר לפי שלא הוצרך לומ'
ויכהו יהונתן בן שמעא אחי דוד
שמעא היה אחיו של דוד אל על'
נולדו להרפה אל כמו אלה הגוית
היולדת היו'
ובספר שמו'
הוא אומר אלה נולדו להרפה וגו'

ויעמוד שטן על ישר' וגו'
מדרש אגדה
אמר בשביל שגרמו לשאול למות
שהם לקחו בעל כרחו של שאול
ושאול עולקיים הרי נתחייבו כו'
כלם ויפלו והיה להם למות בהר
הגלבוע עם שאול ועם שאר יש'
ישר' ואלו אמר הק' אם אני הורגם
הרי אני עושה פרצה בישרא'
ויסת את דוד בהם כי יסיתך יה'
ומבאר שבע ועד דן כאשר שבע כד'
היה בגבול ישר' ארץ ישר' והי'
והיתה בין ארץ ישראל ובין פל'
פלשתים ודן לייש שחלקו בני דן
וקראו לה דן כשם דן אביהם כד'
דכת' ויקראו שם העיר דן וגו' כ'
ואולם ליש שם העיר לראשונה
ולמעלה מן הענין הוא אומר כ'
ואין מציל כי רחוקה היא מצידון
ומצידון הרי שהיתה עומדת כד'
בגבול ארץ ישר' בסוף יוסיף ייי
על עמו כהם ומאה פעמים
ובספר שמו'
הוא אומר יוסיף ייי על עמו כ'
כהם וכהם מאה פעמים וכתוב
פתרונו כהם כפלים וכהם שנ'
כפלים וחוזר וכופל את הכפל'
הכפילה עד מאה פעמים נאמ'
נאמרות ברכתו של יואב יתירה
על של משה שאמר ככם אלף פע'
פעמים זהו לפי פשוטו.
ורבותינו אמרו
לפי שברכתו של משה שאמ'
היא מרובה ושל זו יואב מער'
שנ' ועיני אדוני המלך ראות כד'
למה יהיה לאשמה לישר'
פתרונו אם היה בה חטא
עליך שאתה גורם להם אשמה
בדין היה אלא עליהם יהיה הכל
ואם תאמר אם אני חוטא כיצד
עלי כלו הכתוב אומר ולא יהיה
בכם נגף בהם נגף ולא בך נגף כד'
והוא שאמר דוד למה ואני הוא
שחטאתי ואלה הצאן מה עשו

ודבר המלך חזק על יואב דחקו
בעל כרחו ויתהלך בכל גבול ישר'
רבותינו ויתהלך בגן וגו'
ויקפץ ועולה אם אמר והלך אנו א'
וילך ויהלך היינו אומר מעט אם
אחת דרך העברה כשהוא אומר
ויתהלך שומע אני שהיה הולך
כאן וכאן ומספר ומפקד אם מס'
ומספר לזה ומפקד ואם ומפקד כד'
לזה ומספר שתי אנפריאות עמ'
עשה אחת גדולה ואחת קטנה
אמ' אראנו את הקטנה ואם יק'
יקנו אראנו את הגדולה לכך
כתב ומפקד לשון חסרון
ומדרש אגדה
ופשוטו ומספר זה ומפקד וכאן
הוא אומר אלף אלפים ומאה אלף
ובספר שמו'
הוא אומר שמונה מאות אלף כ'
לפי פשוטו אין להקפיד ומפני הם
הספרים שונים
ואחד מדרשו
כי טוב שבאחד כתב אלף אלפים
ומאה אלף ובאחד כתב שמונה
מאות אלף מהגדת
אמוריים אמ'
יהושע בן לוי
הכתבים מוסיפים וזה שחיסרו
כיון כשמוחל ...ו שני שבטים
שלא מנה שבט כת' לוי ובנימן
לא פקד בתוכם כי נתעב דבר יה'
המלך את יואב אמ' ביואב אנ'
יכול להשיבו ואומר שבט לוי אי
אינו מנוה במנין שאר שבטים
כי אם מבן חדש ומעלה ובנימן
אין שנחסר בפילגש בגבעה
בשלשים ושתים
מדרשת רבי אליעזר
בנו של רבי יוסי ה'
שבעה טעב אחד אומר שמונה
מאות אלף וכתוב אחד אומר אל'
אלף אלפים ומאה אלף נמצאו ל'
ביניהם שלש מאות אלף הללו ל'
שלש מאות אלף טיבן בזו הכת'

השלישי והכריע ביניהם ובני יש״
ישר׳ ומספר ראשי האבות ושרי
האלפים והמאות לכל דבר המחל׳
המחלקות הבאה והיוצאת חד׳
חדש בחדשו לכל חדשי השנה׳
המחלוקת האחת עשרים ושנים
אלף. ולומר שאלו שלש מאות ת״
היו כתובים בסימנו של אלף ואלו
היו ערוכין לאותה מיד עשרים
וארבעה אלף לכל חדש הרי כאן
מאתים ושמונים ושמונה אלפי׳
אלפים נשתיירו שנים עשר אלף.
הן הן נשיאי ישר׳ חטאתי מאד׳
כאמר יותר מדאי הזאת רד״ל
לאמר׳ נתן היה נביא אבל זה הג״
היה רגיל בכל שעה להתנבאות
לדוד׳ שלש ימים נטה עליך פי״
פתרונו׳ אחת משלש וכן
כשתים תתחתן בי היום באחת
ושתים קבל לך שיוסיף יותר
ומאין יש לך לקבל בעל כרחך ת״
נספה ומפני צריך והרב אויבך
למשגת׳ יום אחד נספה ומפני צ״
צריך ואין אחד למשגת אין היר׳
חושש שהיה יכול לברוח על כן
אחד למשגת שאינו משיגם יע״
אותכם מאויביכם׳ חרב ה׳ ודבר
בארץ ומלאך ה׳ משחית׳ חרב
ודבר יהיו כאן ומלאך ה׳ של״
שיאמר מאויביהם׳ וגם מלאך ת״
המות משחית׳ זה יושב שנ׳
שולחי דבר׳ ראה לו שישאל ר״
דבר׳ אל ה׳ ויאמר׳ כלם קשים לי
ואמר׳ הקטנים שבהם קשה ה״
ואמר׳ נפלה נא ביד ה׳ הדבר ו׳
ולא החרב והרעב שגם הוא וכ״
ומסור לעשירים׳

אמ׳ ר׳ אלכסנדרי

אמר דוד אם אני בורר לי החרב
עכשיו אומרין ישר׳ הוא בוטח
בגיבוריו שהרי אין אומות הדי״
והיוהרים יאמרו׳ ואם אני בורר
לי את הרעב יאמרו בטוח הוא
בעושרו ובנכסיו להתפרנס כאן

יאמר לי את הדבר שהבל שאין ב״
בו׳ ויאמר למלאך המשחית רב׳
רב זה אבישי׳ ואין נהוג כי אם הו׳
הוא והוא שקול כנגד שבעים א״
אלף׳ זהו מדרש
רבותינו׳ אבל לפי פ״
פשוטו רב׳ עתה רבך׳ כלומר הר״
הרבה עשית׳ כאן הגורן ובן הא״
השונים׳ במאור׳ והרבו שלופה
בידו נטויה על ירושלם׳ כדי לה״
להשחיתה׳ ויפל דוד והזקנים מכ״
ומכוסים בשקים על פניהם׳ היה
לו לומר ויפל דוד והזקנים על פנ״
פניהם׳ אלא אם כן היה נזכר ה״
ומכוסים בשקים ובתרים הזקנ׳
הזקנים על כן נפלו על פניהם כי
נבעתו ומפני חרב המלאך׳ ויאמ׳
ויאמר דוד אל האלהים וגו׳

מדרש אגדה

יאמרת והזקנים היכן היו אלא
אמר שהרגם המלאך וקינה הא״
חרבו כדור ונכנס ראה והוא של״
שכחו אלו יחם לו׳ זהו׳

מדרש רבותינו׳

אבל לפי פשוטו ויאמר דוד על
הקורה טועה כגנבה לפי שדוד
גרם להם העון שאותו שהרי ה״
הוא צוה למנותם על כן הוא
ביקש עליהם רחמים׳ ואלה הצ״
הצאן מה עשו ישר׳ שנתנב״
בהם ואתנה עוני עון ורעה
ורעתי ירדו אותם׳ על כן קריום
צאן שהיה שוחטם כצאן והוא
היה כטבח׳ תהי נא ידך בי ובבית
אבי׳ שהרי אני הוא שחטאתי
ובעוד ואין להגנה לפי שאינם
חייבים בכלום׳ כי עלה דוד׳ שנ״
שעלה דוד וישב ארנן וירא
את המלאך וארבעת בניו ואת הא״
ומתחבאים ומפני המלאך שהרי
לא היו רואים חטים׳ וכשראו ה״
שהמלאך עומד עליהם ויד כ״
נחבאו והיה וכיון כבר שעה
יום עדיין עומד שם וארנן דש

חטים׳ את יותר מן הדברים נ״
שהשמרים לך את הגורן כדי ה״
שלא תטה על זה שאני כתוך
והחטים למנחה׳ והעור והיכן
היו לו חטים באותה שעה בא
זה ושומר לך את הגורן ארנן ה״
היבוסי׳ ארנן מלך ירושלם היה
ונתגייר והשליטו דוד על היב״
ירושלם׳ תנה לי מקום הגורן מכר׳
בכסף מלא תנהו לי אינו קונה ה״
עמי׳ אמר בכסף מלא׳

רגבית בכסף מלא יתנה
לי׳ קח לך׳ פתרונו יתנה יאמר לי
בכסף מלא תנהו לי׳ קח לך כאן
כסף ואין זה כלבר אני נותן לך אל
אלא ראה נתתי הבקר לעלה׳ ומ״
ומתגם היו כך היו ומניחים על ה״
שהיה מורג שרשים בו והיו ה״
ומליכם השוורים על אותם הא״
העצים היתה התבואה יוצאת
מן הקש׳ ומורגים׳ עץ שרשים
בו׳ ובלישנא דרבנן
עדיין דקורקשין׳ והעלות עולה
חנם׳ וגם אני רוצה להעלות עולת
חנם׳ ויתן דוד לארנן במקום ש״
שקלי זהב משקל שש מאות׳ ה״
כאן הוא אומר משקלי זהב משקל
משקל שש מאות׳

ובספר שמואל

הוא אומר ויקן דוד את הגורן וא״
ואת הבקר בכסף שקלים חמשים
הא כיצד גבה חמשים שקלים מ״
מכל שבט ושבט הרי שש מאות
ונתן לו במחיר הזהב׳

כך שמעתי מפי ר׳

אבל לפי פשוטו נראה לי זה של״
שאמר חמשים שקלים זה נתן ה״
במקום המזבח בלבד וזה שאמ׳
משקל שש מאות זה נתן על כל
מקום בית המקדש וזה בהר הב׳
הבית׳ בעת ההיא בראות דוד ה״
כי ענהו ה׳ בגרן ארנן היבוסי׳
ויזבח שם׳ פתרונו
משראה דוד שענהו הקב״ה דכת׳

ויקרא אל ה' ויענהו באש מן
השמים ויזבח שם וגם הוא זה
ובח שם כדכת' ויעל עלות ושל'
ושלמים ומשכן ה' אשר עשה
משה במדבר ומזבח העולה בעת
ההיא בבמה בגבעון וגם זה גרם
שיעשה בית המקדש על כן אומ'
אומר ומשכן אשר עשה משה
כלומר וגם המשכן היה במקום
רחוק ולא יכול דוד ללכת לפניו
לדרוש האלהים ומפרש ואומ'
לא היה יכול ללכת כי נבעת מפני
מפני חרב המלאך

ומכאן למדו רז"ל

רבותינו ודרשו

שאותו שחטא והוא שכתוב
והמלך דוד זקן בא בימים ויכסוה
בבגדים ולא יחם לו ואמרו כשראה
שלא היה יכול לילך בבמה וגם ז'
עתה ה' שם ויורד ויאמר דוד
זהו בית האלהים שהרי בחר
בחר אלהים וגם נגשו בכל הכ'
תנים הללו וזה מזבח לישראל
לכוה עליו והיום הזה והלאה
ויאמר דוד לכנוס את הגרים אשר
לחצוב אבני גזית אבנים גדולות
כמו שהן חצובות מן ההר אומר
לא יעשה בית ה' באבנים שנ'
שבורות שלא נחתכו במוראי וה'
וברזל לרוב למסמרים לדלתות הש'
השערים לא יהיו צריכין אמן הכ'
המסמרים כיום לדלתות השער'
השערים שהרי כל הבית היה וג'
ויעשה בזהב הוא אין עליך לומר
שהוצרך למסמרים אלא לדלת'
לדלתות השערים ולמחברות :
שמחברים שתי קרשים זו עם זו
שתי קורות קורות ומחברות וג'
ובלשון לעז שמקבש המין בלשו'
לעז יופרשטר והבית לבנות לה'
לה' להגדיל למעלה לשם ולתפ'
ולתפארת לכל הארצות אומר בל'
בלבו אם היה לו לעשות בית קטן
קטן לא הייתי חושש אלא הבי'

הבית לבנות לה' להגדיל ולא
אומ' ומעלה למעלה הייתי אומר
שיהיה גדול ולא כל כך על כן אומר
להגדיל למעלה ויהיו לשם ולתה'
ולתפארת: וכה פירוש
להגדיל שיהיה לשם למעלה ול'
ולתפארת לשם שיצא שמו בכל
הארצות ומאמר שכל כך יש לו
לבנות את הבית טוב אכינה לו :
מה לו לפני מותו ויאמר דוד לש'
לשלמה בני אני היה עם לבבי :
לבנות בית לומר שאמרו לבנ'
לבנות בית אלא לו בני שאין הכ'
תאמר ואת לא בנית הבית בע'
בעבור ודאי אני היה עם לבבי
לבנות בית לשם ה' אלהי ויא'
ויאמר שהוא אלהי בדין הוא לי
לבנות לו בית ויהי עלי דבר ה'
לאמר דם לרוב שפכת ומלחמ' ע'
עשית ואמנם הבית גדול מאוד וצר'
וצריך איש בעל כח וגבור ש'
שיעשה אותו ואלך ואכין בכ'
בכל אוני למלאכה ולומר התקינו
לזה כך וכך ולזה כך וכך ואומ' לי
הקב"ה הנה בן נולד לך והוא יהי'
יהיה איש מנוחה על כן הוא
יבנה לי הבית לשמי עתה בני
יהי ה' עמך אתי יהיה במראי
אך יתן לך שכל ובינה ויצוך על
ישר' פירוש
ודאי הוא יהיה עמך אך דבר
זה שאומר לך זה יתן לך על
מנת לשמור את תורת אלהיך
כלומר שכל ובינה ויצוך על ישר'
ישר' זה יתן לך על מנת ולשמור
את תורת אלהיך אז תצליח :
מתי אם תשמור לעשות כל ה'
החקים וגו' חזק ואמץ אל ת'
תירא ואל תחת פת' חזק ואל
תירא ואמץ ואל תחת והנה
בעניי הכינותי
פירוש שכל ימים ש'
עסקתי במלחמות והייתי מו'
מוציא למלחמות כדי שיעש'

שיעשו בכל כחם ולפי השג :
ידי עניתי :

ורבותינו אמרו

והנה בעניי שאמר שהיה דוד
מתענה כל יום ויום והיה מעשר
מעשר כדי להשיר הרבה ל'
לבנין בית המקדש וזהו שכת'
זכור ה' לדוד את כל ענותו :
וג' דבר אחר
והנה בעניי בעודו עני בשעה
שהרג דוד את גלית הפלשתי
נתנו לו נשותיהם של ישר' לפי
אשר תשג ידי כל אחת ואחת
ועליהם תוסיף אומ' שאני הכ'
הכינותי הרבה מאוד זהב וכסף
ונחשת וברזל וכל דבר אומ' כן :
עדיין עליהן תוסיף כי הבית גד'
גדול מאוד וצריך לרוב עשה מל'
מלאכה אם תאמר אין לי מי :
יעשה לי בית המקדש ולפי שנ'
שאין לי כל כך עושי מלאכה וגם
זה הכינותי לך ועמך לרוב עו'
עשה מלאכה לזהב הידעו :
לעשות בכל מלאכת הזהב לכסף
ולנחשת ולברזל אין מספר לכל
העושים במלאכה קום ועשה
ויהי ה' עמך ואומר שהקב"ה
יהיה עמך במראי זה יהי כמו :
כן במראי הרי הק' עמך וגם כל
כסף וזהב ונחשת וברזל ואבנים
ועצים הכינותי לך לרוב מאוד
וגם עושי מלאכה יש לך הרבה
אין לך לדאוג משום דבר אלא
שב על כסאך ומלכותך והעמד
והם יעשו וזה שאותה מעמד
עליהם ויצו דוד לכל שרי ישר'
לעזור את שלמה בנו ואומ' הי'
היאמר המלך לי הכל אוכל ואדר
ואגיל לי שאין עוזרי השרים
גם זה אין לי לדאוג שאני וג'
ויצוה גם לשרים שיעזרו אות'
אותך ויצו דוד וג' ובאותה ע'
ענוה אומ' להם הלא ה' אלה'
אלהיכם וג' ונכבשה הארץ :

לפניכם ויוין לכם להילחם עם
שונאיהם על כן נתנו לבניהם וג'
ונפשכם וגו'.

ודויד זקן ושבע ימים: כאן מ'
מתחילין המחלקות אשר
אשר חלק דוד בן ישי
ועכשיו אין לנו לפרש כי
אם לפי פשוטו ולא ארבך
אמרים כפי אשר תשיג
ידי לפי שיש כאן מקרא
המקראות המכחישות זו
את זו כמשמעותו ואין
לנו לפרשם כי אם בסות"

ודויד זקן

וזקן והולך וייסף את כל שר'
שרי ישראל השרים בלבד כדי
להעמיד שוערים ושוערים
כענינם וכולם והכהנים והלויי
כולם לשוערים ולשוררים ולכל
מלאכת עבודת הקודש ויינו
להיות על זה שיאמר והכהנים
והלויים שכן מענין דומהו
רכב וסוס ורכב ואייה ועתה ו'
ויספרו הלוים מבן שלשים ש'
שנה שכן שלשים שנה ומע'
ומעלה הם נכשרים לעבוד ע'
עבודת באהל מועד ויהי מס'
מספרם לגלגלותם כל אחד וא'
ואחד מהם לגברים לכך הגיע'
הגיעוהו מאלף ושלשים ומ'
ושמונה אלף: לנצח לורו ולא
לוריו בלבד היו אלא גם הם היו
עושים במלאכת עבודת הקוד'
הקודש ושופטים ושוטרים
ששת אלפים שופטים כדי
להורות ולדין והשוטרים כנג'
כנגד מקל ורצועה וכן מענין

דוגמתו כי יהושפט וגם בירו'
בירושלם העמיד יהושפט מן
הלויים והכהנים ומראשי האב'
האבות לישראל למשפט ייי ולר'
ולריב וג' וכת' לאהרן ושוטר'
ושוטרים הלויים לפניכם חזקו
ועשו ויהי ייי עם הטוב וארב'
וארבעת אלפים מהללים ליי
ייי' מהללים ושתק הייתי אומ'
כפה מהללים על כן אומר בכלים
בכלי השיר אשר עשיתי להלל
והו שכתוב בשלמה והלויים
בכלי שיר ייי' אשר עשה דוד
המלך להודות לייי כי לעולם
חסדו בהלל דוד בידם וגו' ויחל'
ויחלקם דוד מחלקות: ולמטה
יפרש על זה העמידם אם לו'
לשוערים ואם לשוררים לגרש'
לגרשוני לעדן ושמעי הם היו
בימי דוד ואלו היו אחים אלו
שני ראשי אבות היו למשפ'
למשפחותם הראש יחיאל
למשפחה אחת והיה על המש'
משמרה אחת יחת על אחרת
ויואל שלשה אלו שלשה אח'
אחים היו על שלשה משמרו'
משמרות אלו ראשי האבו'
האבות ללעדן תמיה זה לבנ'
שמעי של בני לעדן
לפי פשוטו
ולמטה אמרים
ובני שמעי יחת זינא ויעוש
ובריעה תמיה הוא לזה ולז'
ומנה בני שמעי פעמים
ועוד שכבאן ע'
שיטה שמותם
וגם זה נפרש ל'
למטה לפי היכו'
היכלת ויהי יחת הר'
הראש ראש למשמרת אחת
וזיזה השני ראש למשמרת
ויעוש ובריעה לא הרבו בנים
ויהיו לבית אב למקורה אחת
לפי שלא הרבו בנים על כן היו

לבית אב אחד לפקורה אחת
לפקיד אחד על משמרה אחרת
ועל כן קורין אותו פקיד שהוא
ממונה על ספירה ופקורת הח'
החשבון בני קהת עמרם ויצהר
היה לו לומר בני שבואל הראש
מה שאמר לגרשוני לעדן ושמ'
ושמעי אלו כשבאו להזכיר את
משה כיון ואלו היה צריך להזכ'
להזכיר כיון אהרן ובניו אלא
כדי שלא תאמר למה לא הזכיר
על בניו של עמרם כיון ולמה יצ'
למה נחשב עם שבט הלויים
מפני שלא היו שהיה כהן הוא
ובניו עד עולם ומשה יושב בם
על כן מנאם וגו'
והשכבם כאן ויבדל
אהרן גדול להקדישו קדש קד'
קדשים הלויים היו קודש ואה'
ואהרן קדש קדשים לשרתו
לשרת הוא שהוא ישרת ומש'
ומשה איש האלהים בניו יקר'
יקראו על שבט הלוי אהרן הכ'
היה כהן הוא ובניו עד עולם
ומשה אשר שהיה איש האלה'
האלהים והיה גדול ממנו אשר
לא זכה לכהונה גדולה אלא בניו
נקראו על שבט הלוי

ורבותינו אמרו
ומשה איש האלהים שנים ומש'
משה היה עובד כמו כהן והיה
משמש בכהונה גדולה שבל
ארבעים שנה שהיו ישראל
במדבר לא נתנה משה ולשרת
בני גרשון שבואל הראש ש'
שבואל היה בימי דוד והיה וג'
ומבני בניו של גרשם

ורבותינו אמרו
מיש נחלין יר'
ירושלמי שבואל
זה יהונתן בן גרשם בן משה
כהן מיכה וכשראה דוד שהיה
אוהב ממון מינו אותו בן יונתן
אותו על האוצרות וכן עשה

דסת׳ ושכויל בן גרשם בן ז׳ שה
על היערות ובוי יבעזחור
ונעשה טוור לע׳ ועל בן קריון ׃
כיון שכויל ששב ליול בגל לכו ׃
רחביה הריוש ריוש למשודתו
ולין היו ליולעזר בנים יחרים כי
יום רחביה וזה רחביה הויו בן יול
יולעזר בן ושה שיון לפותרו ׃
שהיה ביוי דוד שהרי הויו יוזי
ולין היה ליולעזר בנים יהויקם
יפשר שכל ריושי היוטת כלי
ער דוד וזה בלבר נשתייר היוי
יון עליך לוזר יולין וזה רחביה בן
יולעזר בן ושה היה ולין ובני
בנו ועל כן הזכירו כיון לפי שהו
שהויו דויגה לוזר ובני רחביר
רבו למעלה ויו

יאמירי רכיתיני

למעלה וששים ריסין ולין נבי
עבהב ומקריו זה ובני רחביה רבו
למעלה יולין לשבחו של הקבה
לקיים יזוהרתיו הנעזרים והנחו
והנחזרים שיועמד שיזוז לו לש
למעלה בשעה שעשו ישר יוז
יוזתו ועשה ועתה הניחה לי ולי
ויחר יופי בהם ויוטלם ויועשר
יוזק לגי גדול על תניוי יום יע
יעשה וזקם כלה יועמד ריזה לקיים
יות דבריו ועליו

ניבא כלעם ראמ

ליו יוזש יול ויטוב ובן יודם ויתש
ויתנחם ההויו יוז ולין יעשר
וריבר ולין יקיומה פתרונו כל
הזירות הללו יוינן בהקבה הוין
יוזור ועשה וגזר ומקיים וזה
ומבטיח ועשה הע

והר כירדש רכ

רכיתיני יולין לפי פע
פשוטו ובני רחביה רבו שהיה
וזקם הרבה רבו רבייה ומשתי ׃
גזירות הויו כיושר וזן עשה ע
עשו וזן שבה שכו׳ן יזוור וזן
רבה רבו יובל רבו ועזירה יוחרת
וזן הכפולים כיושר יזוור וזן רוב

רכב שהרי כת לפי רוב השנים
ופתר לפי רוב השנים וזן רוב
דוקם וזן שוקם שוזם דסת שוזה ׃
שויים והויו נרגש והויו כוזו ׃
שוזוזן בן יזוור וזן ורבו רבנו ׃
שלויית הריוש ריוש למשוזה ׃
למשודתו בני וזחליול עזר וק
וקיש שני יוזים היו והיו ביוי
דוד ויוקם היזוור ולוזה ליו היר ׃
יולעזר ריוש בית יוב על כן יוזור
ויוזת יולעזר וגם ליו היולו בנים
שיהיו בויקוזו בני קיש יוזיה
יוזיהם דודיהם עושי חליוכה
כל יוזור ויוזר עושי חליוכה
דוגבות ועליהם כלים ׃
ומנעלים לכל עושי חליוכ ׃
עבורה וזבן עשרים שנה ועל
ועלה תיזה הויו כיון הוא
יוזור וזבן עשרים שנה ולוזעלה
הויו יוזור בן שלשים וזה יון
לוזר כיון לתלוזר כיון לעבורה
שיוסבן היה לו לוזר וזבן עשרי
וזוש שנה כמי

שהוא נלמי כ

כמיפקדי כי יוזר דוד
הניח יולוי ישר לעזו ודר
ומסב על וייסוג כל שרי ישרי
כלוזר לוזה יוני יוזור לכם לבנות
בית שכן כתתורה כי ליו ביות
ביותם עד עתה יולהוטלה ויול
הטלה וגו וכתוהניח לכם וזכל
יוויביבם ומסביב וישבתם בטוח
ופסיך ליה והיה הוזקום יושר
יבחר וגו וישכן בירושלם עד ׃
לעלם ומשה ועד עולם הוא
ישכן בירושלם וזה שכתו וש ׃
וישכן בן דוך הנביוים לוזר ׃
בלשון שעבר כדי ליוזות ולחוק
יות דבריהם כיולו כבר הדבר בין
וכן מיניני כבר ׃
כבראשית רבה ׃
לעזוך נתני יות היוזיק וגו ׃
ר תונא ור יוסה בי
בשם ר שמוזל בר

נחמני אמ יוך ויוזור
הלך ומשה לוזרוך יוזתן יוזסם
כיון יולין נתני יות היוזרין וגו
אמ רבי אבין אמ
ר יהושעבן לוי
כי פודה יי יות יעקב יוזין כתוב
כיון יולין כי פדה יי יות יעקב
רבנין אמרין
יושריקה לכם ויוקבעם כי יופרם
יוזין כתוב כיון יולין כי פדיתם
רבי אבא בר
כהנא אמ יצ
ייוזורו גזולי יי ישר גיולם יו
יוזין כתוב כיון יולין ישר גיולם
וכן ירמיה הנ
הנביא הוא אז
עגלה יפיפיה ויערים קרין מש
ויעפין בלובה גם שכיריה בקנ
בקרבה כעגלי מרבין כיוגם הוזה
הפנו נבו יהדין ולין שמדו כי ׃
יום יוזדם בין עליהם לעת פקוד
פקודתם ודבר בלשון שעבר כ
כיולו כבר בו ועדיין ליו הגיע
וזתו וישכן בלשון לע יוש
יושישיו ושטריו וגם למייב
יוין לשיות יות הוזשכן ויוין
כלכלין לעבודתו שויין הזוזר
הלויים לוזה העזירים על ולויו
וליוטת עבודת הקודש לפי ש
שהיו פנויים ולין היה להם וזה
לעשות שוויוזר שוזשכן וש
ושה הועמד בבית הוקדש ו
ולין היה ז ושם הרי ליו היר
להם לשיות יוזתו יוסבן וזה ע
יושו הלויים על כן העזיר וש
לשוערים וזהם לשוערים וש
וזהם למשוזרים וגם לכל מל
וליוטת עבודת הקודש יוישב
יוש וזוליוטתו יושר הוזה ע
עושיב כי בימי דוד היוזרונם
היה וזספר בני לוי שהרי בסוף
היובעים למלטתו ושה יוזתם
ולעזרך וזה כי ועמידם ליד בני
יוזרן שהרי ועמידם היה יוש

בני עמרם אהרן ליר מומפים וה״
ומומפים לירם׳ דוגמית
הראשונים ליר האחר׳ חלקת יה״
אביב על ידי׳ לעבודת בית יי״ על
החצרות ולנקותם לשמור שלא
יבא איש זר בהיכל ומעד׳
דוגמית והלוים יחנו סב״
סביב למשכן העדות ולא יהיה
קצף על עדת בני ישר׳ ושמרו הל׳
הלוים את משמרת משכן העד׳
העדות׳ ועל טהרת לכל קדש על
טהרת בית המקדש ולכל הקודש
כו׳ ומעשה עבודת בית האלהים
וללחם המערכת לחם הפנים ולס״
ולכל משורה ומדה׳ משורה
מדת הלח׳ לעמוד בבקר בבקר לה״
בקר ובקר להודות ליי׳ ולהלל לה״
להודות שיר הודו ליי׳ על הה״
הודיאות׳ וכן לערב׳ כאמר וכן
בכל ערב וערב אמר שירה על
תמיד של בין הערבים׳ ולכל ה״
העלות עלות׳ פתרונו
להודין בעבר הם אומרים שי״
שירה ולכל העלות עלות׳ וגם
לכל העליות עלות יום ומוספין ה״
היו אומרים שירה׳ לשבתות
ולחדשים כותם ואהרכך פירש
למוספי שבת ולמוספי ראשי
חדשים ולמועדים ולאיים טו״
טובים׳ רעתה
פירש מה הוא
ולכל העלות עלות במספר כמ״
כמשפט עליהם׳ במספר כאחד
לוים היו שורים בשירה׳ כמ״
כמשפט נטה עליהם להיות
עומדים ומשוררים תמיד לפני
יי׳ ולבני אהרן ולו מחלקות לה״
לפי שחלק הלוים הוצרך לחל׳
לחלק גם אלו׳ צדוק ואחימלך ויו
ואלעזר ואיתמר׳ דכת׳ וימת
אלעזר ואיתמר על פני אהרן אב׳
אביהם׳ ונדב ואביהוא הם לא
היו להם בנים על כן שימשו אל׳
אלעזר ואיתמר ששתיים׳ כי

נדב ואביהוא ומתו בלא בנים ול״
ואלעזר ואיתמר העמיד דוד
מחלקות׳ ויחלקם דוד שהיה
מלך וצדוק מן בני אלעזר צדוק
היה כהן גדול וגם אחימלך בן ה״
אביתר כהן גדול׳ ואביתר היה ה״
כהן שעבר׳ לפקודתם בעבודתם
לחשבונם לערוך עבודתם׳ ראש״
ראשים לבית אבות ששה עשר
שש עשרה משמרות היו׳ ול״
ולבני איתמר לבית אבותם שמו״
שמונה משמרות ויחלקום
בגורלות אלה עם אלה והלקח
גורל אחד זה לקח גורל אחר ה״
לפי מה שיודע להם׳ יום תמ״
תאמר למה הניחו להם בני א״
אלעזר לבני איתמר ליקח כנג״
כנגדם׳ והלא הם היו רבים וה״
ובני איתמר ומפרש
כי היו שרי קודש לפי שיש ה״
אחרים שרי חול׳ אבל אלו היו
שרי קודש ושרי האלהים׳ לפי
שיש שרים המשרתים לפנ׳
מלך בשר ודם׳ אבל אלו היו ש״
שרי מלך מלכי המלכים הקב״ה
מבני אלעזר ומבני איתמר גם
באלו וגם באלו׳ ויכתבם שמ״
שמעיה המחלקות׳ שמעיה
בן נתנאל׳
רבותי׳ פרשוהו
על משה רבינו׳
ולפי פשוטו היה באותו דור בכ״
בית אב אחד אחוז למעלה ה״
פתר׳ וזה שהיה קודם בית אב
אחד לאלעזר עכשיו אחוז נ״
נחלק לשנים׳ כלומ׳
וזה שהיו תחלה בית אבות וה״
אחוזים לאלעזר נחלק לשנים ל״
ואחוז אחוז לאיתמר׳ וזה ע״
שהיו אחוזים לבית אב אחד
לאיתמר אחוז כמו כן עכשיו
היה לבית אב אחד׳ ביד אהרן
אביהן׳ כי כן עשה אהרן אביה׳
שהיה משמש בבית המקדש

על כן יש להם לבני אהרן לעמו״
את עבודת בית המקדש׳ ולבני
לוי הנותרים׳ לבני עמר׳ עמרם לפי
שכבר מנה בני אהרן והעמיד ה״
אותן מחלקות על כן הוצרך למנות
בני לוי כדי להעמיד אותם למשמ״
למשוררים ולשוערים ואותם הה״
המשוררים כיון הם אותם הלוים
המשוררים למעלה׳ ומה ששינה
כיון שמותם וגם הוסיף עליהם
שהרי כיון היו אומר לבני עמרם
שבואל לבני שבואל יחדיהו׳ וכן
הרבה׳ וזה מדרש
רבותינו׳ ולפי פשוטו
אין להשיב מפני הספרים שמונין
בני מררי מחלי ומושי בני יעז״
יעזיהו בנו׳ תימה
הוא שאומר בני יעזיהו בנו ומה יע״
אומר למעלה שכתב כיון ובפסו׳
יסודם כפי יושר השיג ידי ה״
למחלי אלעזר ולא היו לו בנים ל״
לאלעזר׳ ומה שכת׳ למעלה וימ״
וימת אלעזר ולא היו לו בנים׳ וגו׳
אבות הראש לעומת אחיו הק״
הקטן׳ פתרונו
בית אב גדול היו מטילין גורלות
כנגד אחיהם בני אבות הקטנים
ומהם׳ ויבדל דוד ושרי הצבא לה״
לעבודה לבני אסף והימן וידות׳
וידותון׳ פתרונו
ויבדל את אלו לבני אסף והימן ה״
בני אסף והימן הנביאים׳ כמו ה״
הנביאים נביאים שהיו נביאים בכ׳
בכנורות ובנבלים ובמצלתים כן
מנהם היו שרים ומשוררים ה״
כבת׳ כל אלה על ידי אביהן בשיר
בית יי׳ במצלתים נבלים וכנו״
וכנורות׳ וגו׳ כן פ״
פירש מורי ה״
בשם רבי ז״ל ה״
ויש מפרשים
הנביאים בכנורות ובנבלים ובמ״
ובמצלתים שהתנבאו היאך לנגן
בכנורות ובנבלים ובמצלתים וכ״

והתפו לשון ראשון הנבאים בכנ'
בכנורות ובנבלים ובמצלתים עד'
שהיו מתנבאים בשעה שהיו מ'
ומנגן בכנורות: והגתית
ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן הנ'
המנגן ותהי עליו רוח ה' ויהי
מספרם. כאן לא פירש מטה ולמ'
ולמטה פירש דכת' ויהי מספרם
עם אחיהם מלמדי שיר לה' כל
המבין מאתים ושמונים ושמונ'
ושמונה. אנשי מלאכה לעבוד'
לעבודתם לשורר לבני אסף. וכו'
זכור לאסף. זה מוסב על שאמ'
ויבדל דוד ושרי הצבא לעבודה
לבני אסף. דלא פי'
פירש מי הם.
ועכשיו מפר'
מפרש מי הם.
זכור לאסף וגו' הנבא על ידי המ'
המלך לא היה מתנבא אלא מ'
מעל המלך כשהיתה הנבואה
באה על ידי המלך דוד אז היה
גם הוא מתנבא. הנבא על הודו'
הודות והלל שהיה מתנבא כמ'
כשהיה מנגן בהודות באותן כ'
כלי שיר והלל לה' וגם באותם
כלי שיר שהיו אומרים בו הללו'
אל בקדשו הללוהו ברקיע עזו'
וכו' כל המזמור. ויתן האלהים ל'
בנים להימן ארבעה עשר בשב'
בשביל חשיבותו אומר אותם כ'
כאן לעבודת בית האלהים על'
ידי המלך לאסף וידותון והימן ל'
הם היו עומדים אצל המשוררי'
ויהי מספרם עם אחיהם בני א'
אסף. בני ידותון ובני הימן עם
שאר אחיהם הלוים ולמוד'
מלמדי שיר.
רבותינו אמרו
שהיו יודעים פרק בשיר. כל הנ'
המבין בשיר. משוררת לעולות
ויקריו קצר ופתרונו משוררת
לעולות ומשוררת דוגות ואחת
ואחת אל אחד ומושכן שפת

ומושכן אל מושכן כקטן כגדול
לפי שהפילו גורלות ולקחו לפי
שאירע להם. מבין עם תלמיד ל'
אצל השיר נפל לאחד מבין.
והגמת וכנניהו שר ה'
הלוים במשא כי מבין הוא על
שהיה יודע פרק בשיר. היה ע'
עומד עם תלמיד עומד ומשו'
ומשורר שניהם בשוה. ויצא
הגורל הראשון לאסף. לאחר
כנו של אסף שהפילו גורלות.
ואז יצא הגורל לאסף. והוא
היה משורר בשעה שהיה מ'
משוררת של המזבח ומשמ'
ומשמשת שהיה כמו כן ראשו'
ראשון. אז היה גם הוא משור
משורר גדליה השני. ומבני יד'
ידותון הוא דכת' לידותון בנ'
ידותון גדליה וג'. הוא ואחיו וה'
ובניו. פתרונו
הוא אסף בן אסף. ואחיו וקר'
וקרוביו הנלוים עליו ובניו מה'
מאיש שנים והוא הדין שה'
שהיה עם גדליהו וכמו כן עד
אלא פרט לך הכת' באחד והם
והוא הדין לשניהם. ויצא הג'
הגורל הראשון לאסף.
רב ורבי יוחנן
רב אמ' מכנ' י
קרח היה ור' י'
יוח' אמ' אחר ה'
היה. ומכאן אנו רואות שהיה
מבני גרשון והוא שכתוב למע'
למעלה ואחיו אסף העומד ל'
על ימינו וג' עד יחת בן גרשון
בן לוי לאסף. ומבני גרשון הוא ה'
והימן הוא בן שמואל והוא ל'
מבני קרח וידותון מבני מררי
הוא ידותון הוא הימן בן קיש
האמור למעלה זכור בן יוסף:
לצרי יצרי בן ידותון ומתני'
ומתניהו בן יוסף. בוקיהו בן ל'
הימן ישראלה הוא ישראלה
בן יוסף. האמור למעלה ישעי'

ישעיה בן ידותון ומתניהו בן ל'
הימן העשירי שמעי. זה לא נ'
ונימנו לא מבני אסף ולא בבנ'
ידותון ולא בבני הימן. אלא זהו
שאמרנו למעלה לידותון בני יד'
ידותון וג' עד ומתיהו ששה ל'
ולכשיעלה מדרך חשבון בני ידות'
ידותון אינו אלא חמשה אלא חמ'
חמשה. אלא שמעי היה כשד'
כשהבדיל דוד ושרי הצבא את
הימן ואסף וידותון לא עדיין ל'
שמעי לא נולד ואביו ידותון היה
נביא וידע שהיתה אשתו מה'
מעוברת בבן זכר. ועל כן אומר
שהיתה בני ידותון ששה. ועוד
שמעי הוא בנו של ידותון וכמ'
וכשתעלה החשבון בעשרים
וארבעה משמרות לכל אחד וא'
ואחד שנים עשר יהיו לך מאת'
מאתים ושמונים ושמונה כני
יורם. וזהו
שכתוב למעלה
ויהי מספרם עם אחיהם מלמ'
מלמדי שיר לה' כל המבין מא'
מאתים ושמונים ושמונה. לח'
למחלקות לשוערים. לערך גם
שוערים. לאחר שהעמיד מש'
משוררים. חילק גם שוערים. וג'
והעמיד אותם מתוך עשרים
וארבעה בני אדם בכל יום. מה
שאמור למטה. ומשלמיהו בן
קורא מן בני אסף. והוא שלום
בן קורא בן אביאסף בן קרח.
ובמקום שינה שמו ושם אביו וג'
וכן דרך המקרא במקום שיר'
שרוצה לכפול שם אדם פעם
אחרת משנה שמו. ואג' כיון
בן זכריהו הבכור ידיעאל השני
השני בתחילה ואחר שונה ש'
ולאסף. פירש על מה העמידם
ואיש איש על עבודתו. פעול'
פעולתי שם אדם פעם אחרת
כי ברכו האלהים. שברכו הק'
שנתן לו אלו שמונה בנים. וג'

ורבותינו אמרו
כי ברכו האלהים. ששה ושמונה
כלותיה נתעברו ששה בכרס אח'
יוחד. וזהו שכת' כל אלה מבני ע'
עובד אדום וג' עד ששים ושנ'
ושנים לעובד אדום. ואיך
תשעה ואחיות וכלותיה חמש
חמשים וארבע ושמונה כלותיה
כמו הרי ששים ושנים. המונ'
לבית אותם שהיו מוליכים את
ויקום אבותיהם כי גבורים חיל
המה שהיה להם למתוח תשע
השערים. אחיו ויואחן בני חיל
אולי. ואיש חיל בכח לעובד וגו'
ויוחד ואחד איש חיל ואיתו בכ'
בעל כח. ואיש אדום שהיו בעל
ואיתו ואיש חיל יוכל ואלו היו
בני חיל וגם בני כח ולמשלמיהו
בנים ואחים בני חיל וגם שמונה
עשר זה מוסב על של מעלה
שיאמר ולמשלמיהו בנים וזכריה
והיה לו לומר זה המוקדים לאח'
ולמעלה ליוחד שחושב כמו י'
אלא כאן נחלק
הסדר. והתימה
על זה חילקו שומרי הראש'
חשוב היה בעיני אביו ולא היה
בכור ומפני חשיבותו נתנו כר'
בראש לחכה שלשה עשר
לכל בני שלמיהו ועובד אדום
ושל חוסה היו תשעה ושנים
ושלש לראשי הגבורים לראש'
לראשים ההגיע להיות גבו'
גבורים. משמרות לעומת אח'
אחיהם בני לוי שהיו משוררי'
ולעומת בני אהרן שגם אילו
הפילו גורלות כדכתיב
ויפילו גורלות כקטן כגדול ויו'
ויפילו יום היה והם נפל על
הגדול יותר כטוב ויכלו לא
היה יכול זה לערער יותר של'
שהרי הפילו גורלות לבני עד'
עדין ודוד המלך ולפני כל הג'
השרים. וזכריה בן יועץ בשכ'

בשכל. זה שהיה יועץ היתה
עצתו משכלת ומעולה. לפי ש'
שיש אדם שהוא יועץ ואין מ'
משכיל וזה יועץ ומשכיל בכל
עת. והוא זכריהו עם אביו הפ'
הפילו גורלות ויצא גורלו צפונה
של זכריהו בית האסופים שם
ויקום. כך אמרו ר'
רבותינו. ויש מ'
מפרשים כמו בית
הכיפים שהיו שומרי הסף.
והילו, נגלעת מו ויחמותי'
לשופים ולחוסה. שני שרים
היו למערב. נפל גורלם להיות
שוערים במערב. עד שער של
שלכת. עד אותו שער שנקרא
כך. רגבית
בעלה וכמולון יושר כשלכת'
וגו'. במסילה העולה עד אותה
מסילה העולה שהיו עולין ב'
בה להר הבית. לפי שהיתה
מסילה אחרת היורדת שהיו
יורדין בה למטה. וכן דרך כל
העיירות שמצד אחד עולים
להם ומצד אחד יורדים להם.
משמר לעומת משמר וכל יו'
יוחד ויוחד והם היה בשלו'
ולא היה יוחד והם נכנס כנ'
כשלחבירו. וכן
אמרו רבותינו
בספרי לוי שנכנס
במשמרת חבירו חייב מיתה
במעשה דר'
יוחנן בן גודגדא
ור' יהושע בן ...
לדי' ולמזרח הלוים
ששה הראשונים והם ומג'
משלמיהו ובניו. לצפונה ליום
ארבעה וזה שאמר ליום כמה
הוא הדין לראשון שהם היו
כמו כן ביום. ולאסופים שנים
שנים. שני מקומות היו נק'
נקראים אסופים עניין לשני
לשכות היו. זהו לפי פתרון ...

היוחד כמו שפירשתי
ולפתרון האחרון
שפירשתי כמו ...
סיפים כה פתרוני
ולאסופים שנים שנים ולכל פג.
ופג. שנים לנגבה ליום ארבעה
גם ביום גם בלילה כענין של
כי יומם ולילה במלאכה וזה ש'
שאמר בלילה ביום ולא יומם ולא
ולמזרח הלויים ליום ששה ופג'
ופרטך הכתוב ביוחד והם ו'
והוא הדין גם לזה
וזה אחד מישל...
משלשים ושתים
נתינות שהתורה
נדרשת בהם'
ודבר בזה והוא הדין לחבירו
רגות ומנה את העומדים כל'
נחשת שמונה עשר ומאות קו'
קומת העמוד היוחד ומוט על'
שתים עשרה אמות יסור את
העמוד השני והוא הדין לרא'
לראשון. לפרבר כענין לשכה יש'
יוחת היתה ויקרויה פרבר ור'
ורבותינו פרשוהו
פרבר כלפי בר וכל
אילו המיקראות
מפורשין לשם
במסכת תמיד.
לפרבר למערב פתרונו לפרבר
ליער ומערב שהרי מונה לה'
ולמעלה עם שער שלכת כלבר
היו גורלו של שופים וחוסה.
ואילו היו ממון ומער מערב
פרבר היה בער ומערב. ארבעה
למסילה. ארבעה בני אדם היו
עומדים במסילה. ומסילה היו'
היורדת. ועל אותם ומסילה היו
עומדים ארבעה בני אדם. שני'
שנים לפרבר. ולפרבר עניינו
היו שנים. אלה מחלקות הלויים
השוערים. אותם שחשבנו ...
ופרט החשבון שלהם. ואת ...
ומניו. עשרים וארבעה הראש...

הראשים דכת׳ ואחרי הלויים ש׳
ששה לצפון ארבעה לדרום ארבע
ולאספים שנים שנים הרי ש״ה
שמונה עשר ארבעה למסלה
ושנים לפרבר הרי עשרים וא״ר
וארבעה והלויים השוערים עת׳
עומדים תחת יד אילו הראשונ׳
היו והספרים רב וגדול מאוד כי ה׳
עבודה גדולה מאוד ומוטלת עלי׳
עליהם לבני הקרחי ולבני מררי
שהרי שלמיהו מורע שהוא
שלום בן קורא בן אביאסף בן ק׳
קרח ואחריו היו מבני גרשם וא׳
ומבני מררי אבל מבני גרשם ל׳
לא העמיד לשוערים׳
ולמטה מפרש ל׳
על מה העמידם׳
והלויים אחיה על אוצרות פת׳
פתרונו ושאר הלויים שלא ל׳
היו לא שוערים אם כן מה נעש׳
נעשה אהם׳ ומפרש אחיה על
אוצרות וגו׳ וכן
מצינו דוגמתו
בספר מלכים׳
דכת׳ ובני ישר׳ היושבים בערי
יהודה וימלוך עליהם רחבעם׳
פתרונו ושאר ישר׳ היושבים
בערי יהודה מה נעשה אהם
וימלוך עליהם רחבעם על אוצר׳
אוצרות בית האלהים ועל כלי
שרת כדי להוציאו בבקר במס׳
במספר ולהכניסם במו כן במספר
דכת׳ כי במספר יביאום ובמספ׳
ובמספר יוציאום׳ בכלי שרת
הכתוב מדבר דכת׳ ובשאות ה׳
הפקדו את כלי משרת ושאו׳
ושאום׳ בני לעדן בני הגרשוני
לעדן ראשי האבות ללעדן ה׳
הגרשוני יחיאלי׳
פתרונו בני לעדן וא׳
ואם תאמר איזה לעדן בן מי ה׳
היה ומאיזה משפחה הוא היה שהרי
לא נתייחס כאן לא עם בני שו׳
שמעיה ובני עבד אדום על כן

אומר ובני הגרשוני אבני גרשם
היה אומ׳ ללעדן ראשי האבות
ולאיזה לעדן על כן אומ׳ ללעדן
הגרשוני יחיאלי והוא יחיאל ה׳
האמור למעלה׳
והכל כפל לשון׳
בני יחיאלי כאן
לא פירש שמ׳
שמותם מי הם׳
והם זיתם ויואל אחיו של יחיאל וג׳
וזה שאו׳ אחיו בן דרך כל ה׳
המקרא אומר אחיו כל אחר ה׳
ואחר והם אחיו על אוצרות׳
על שאר אוצרות כמו על אוצ׳
אוצרות ועשר זה לעמרמי ה״
למשפחת עמרם ליצהר וגו׳
ומשפחת יצהר׳
ולמטה אומ׳ על
מה היו שולטים׳
על איזו עבודה׳
ושבואל בן גרשם בן משה לא׳
למשפחת עמרם נגיד על האו׳
האוצרות׳ על כל אוצרות ואיזה
שאמרנו אחיה על האוצרות
אוצרות בית האלהים ולאוצרות
הקדשים׳ וגם כתבתם ואחיו
אחיו על האוצרות בית ה׳ ה״
פתרונו הם היו ממונ׳
וממונים על האוצרות אבל זה
היה נגיד עליהם על כולם היה
שר׳ ואחיו לאליעזר׳
וקרוביו של שבואל הם היו כ״
בניו של אליעזר אחי גרשום ה׳
רחביהו בנו של אליעזר בן מש׳
משה הוא שלומית׳ ואחיו ש׳
הוא שלומית וקרוביו על אוצ׳
אוצרות הקדשים׳
ומפרש על ה׳
איזה אוצ׳ ה״
אשר הקדיש דוד המלך היה
ממונה על אותם אוצרות ע״
שהקדיש דוד המלך להוליך
לבית ה׳ לבדק הבית׳ ומלחמה
מה יענה לביזה ומלחמה לה״

לשוטרים ולשופטים לחברוני
חשביה ואחיו בני חיל אלף וש״
ושבע מאות על פקודת ישר׳
אילו לא חשב למעלה עם שאר
בני חברון׳ חשביה ואחיו בנ׳
חיל לא נחשב עם בני חברון ה׳
דכת׳ בני חברון יריהו הרא׳
הראש וג׳ אבל כיון חשב אותו
בעניינו להודיע ממשלתו וש׳
ושאר בני חברון יריהו ואחריו
ממנה אותם ומטה על פקודת
ישר׳ עליהם היו פקידים מעבר
לירדן מערבה למערביתו של
ירדן׳ לכל מלאכת ה׳ ולעבודת
המלך׳ במלאכת ה׳ לעמוד על
הקרבן שהרי
אמרו רבותינו ז״ל
במדרש אגדה
אין קרבן מתכשר אלא יעמ׳
יעמדו עליו כהנים לויים וישר׳
וישראלים׳ וגם יש אומר ואלו
ולמלאכת ה׳ לעמוד שוערים׳
על כן היו הם ממונים עליהם ש׳
שילכו למלאכת עבודת הקודש׳
וזה היתה עבודתם היו שומ׳
שוערים׳ ולעבודת המלך׳
למטה יפרש
לאיזו עבודה׳
שהיה תמיד עם המלך בשהיה
חדש שלהם בא׳ ובני ישראל
למספרם שכבר מנה כהנים ול׳
ולויים׳ והעמיד אותם למשור׳
למשוררים ואותם לשוערים
וגם העמיד אותם על האוצר׳
ולכל מלאכת עבודת הקודש׳
איש איש למלאכתו אשר ה׳
הוא עו׳ עושים׳ וה׳
והכהנים והלויים אשר העמ׳
בשנת הארבעים למלכותו אז ה׳
אבל אילו חילק בעוד שהיה ה׳
בחברון׳ ואף על פי שלא היה לו ע׳
עדיין כל כך הרבה חיל גדול כמו
שהרי עדיין היה איש בושת
בן שאול חי והוא היה מלך על

ישר' וכל מקום אמ' חילק אותם
וכשנעשה מלך לא עמד שיהיו כ'
אלא כל חדש וחדש עשרים ד'
ואמבעד יולא הביאה והמציאו' ד'
אות מציאה מאות נכנסת' וד"ה
ורבותי' פירשוהו
במסכת כתובות
על תלמידי חכמים וכו' מן בני
פרץ הראש לכל שרי הצבאות ל'
לחדש הראשון זה ישבעם היה
מן בני פרץ והיה ראש לכל שרי'
הצבאות שהרי מצינו אין המח
המחלקות והוא היה עם המלך
בחדש הראשון לא היה מחלוק'
ומחלוקתו ומקלות הנגידים ומקל
ודעעה הוא ובניהו גבור השל'
השלשים וגו' כמו
שפירשתי לעיל
במקום אחת הגזרים עשהאל
אחי יואב עשהאל היה אחד
מן הגבורים האמורים למעלה
ודוד מינה אותו על מחלוקה אח'
אחת וזכריה בנו אחריו לפי ש'
שעשהאל לא האריך ימים וכש'
ומשמת נתן זכריה בנו תחתיו ב'
תחת עשהאל אביו שמהות יש'
זה לומר ממשפחת זרח לפי כ'
שאמ' למעלה שמות ההרורי וכ'
והייתי אומר שמהות הוא שמו
שמות האמור למעלה על כן אמ'
שמהות היזרח ששמהות אחד
היה עירא בן עקש התקועי כ'
אחד מגבורי דוד ואותם האמו'
האמורים למעלה התקוע שם עיר
אחת היה רגבות
דברי אמוס אשר היה בנקדים
שהיה מתקוע חלץ הפלוני מן ה'
בני אפרים זה אינו חלץ בן פלו'
פלוני האמור למעלה שהרי לש'
לשם הוא אומר חלץ בן פלוני ה'
סתם' ובכאן אות אומר כאן ח"ה
חלץ הפלוני מן בני אפרים לה'
להודיע שחלץ אחד היה וגם
יש לומר שזה חלץ הפלוני הוא
חלץ האמור למעלה ולמעלה
לא פירש ממשפחת מי היתה
ועתה פירש
סבכי החושתי לזרחי ומש"ה
משפחת זרחי ומגבורי דוד ה'
היה אביעזר הענתותי לבנימי'
ממשפחת בנימן גם הוא היה
מגבורי דוד ועל שבטי ישרא'
לראובני וגו' פתרונו
אותם אשר נקראו בשמות ל'
למעלה שהיו כל המחלקות הם
הן שרי הצבאות למחלקותם כ'
וגם יש שבט אחד שהיו מהם
שנים ושלשה שרי המחלקות
אבל אילו כל אחד ואחד והם
היה שבטו נשיאו לאהרן צד'
צדוק על הכהנים היה צדוק ה'
ממונה עליהם ויום תאמר למה
לא הודיענו כמו כן שרי בנ'
גד ואשר כמו יש
לומ' בשביל הס"ה
הספרים שמ'נא
ולא נשיו דוד המספרם כ'
פתרונו יואב שחילק דוד המח'
מחלקות בני ישר' וכל מקום לא
נשיו דוד מספרם כי אמר אי"ל
להרבות את ישר' והיה מספרם
רב על כן לא נשיו מספר אותם
שהיו בני עשרים שנה ולמטה
ועוד למה נשיו אותם שהרי
שלח את יואב למנותם והוא
החל למנותם ולא כלה ויהי כ'
בזאת קצף על ישראל וגם לא
יואב לא העלה המספר במס'
במספר דברי הימים למלך דו'
דוד ששני אגרות כתב' אחת
מספרה קטן ואחת מספרה ג'
גדול ולא עלה מספר הכתוב ב'
בספר שמואל ששם הוא אומ'
אומר קטן במספר דברי הימ'
הימים שכאן מספרם רב וגו'
וגדול ואומר במספר הימים ואין
ויואב בן ויהי בזאת קצף על
ישר' נשיו מספרם יואב ש'
שמנה מבן עשרים שנה ומע'
ומעלה וכל שכן אם מנה מבן כ'
עשרים שנה ולמטה שהיה בהם
קצף של מגפה ושני
מקר אות הללו ר"ל
דברי הסופר הם כ'
ועל אוצרות המלך שיאו יודע
האוצרות ועל האוצרות בשדה
לפי שאחד היה על אוצרות המ'
המלך סתם הוצרך לומר ועל
האוצרות בשדה בערים וגו' וכ'
והשקמים אשר בשפלה דרך
השקמים להיות גדלים בשפלה
רגבות כשקמים אש'
אשר בשפלה ואחרי אחיתופל
יהוידע בן בניהו ואביתר פתרו'
אחיתופל היה יועץ למלך ואח'
ואחרי אחיתופל יהוידע ואביתר
הן אחר אחיתופל שאחיתופל
היה אחד גדול מהם
ורבותינו אמרו
כשהיו ישר' באים לפני דוד נשא'
נשאלים בסנהדרין ומתייעצים ב'
באחיתופל ושואלים באורים וכ'
ותומים ואחרכך שר צבא למלך
יואב ויקהל דוד את כל שרי יש'
ישר' ומי הם שרי ישראל שרי כ'
השבטים הם אותם שרי שבטי
ישר' האמורים למעלה
וכאן לא הוצרך
להקהיל את הכהני'
שהם היו שוחים בבנין הבית
כדי ליקח מתנות על כן קיבץ כ'
שרי ישר' לבד ושרי המאות כ'
ושרי האלפים ומסב על של מע'
מעלה ובני ישר' למספרם ראשי
האבות ושרי האלפים והמאות
כמו ושרי המאות ושרי כל רכוש
ומקנה הם אותם האמורים למע'
למעלה שהיו על אוצרות המלך
ועל אוצרות השדה וגם על הכו'
הכרמים על כל רכוש המ'
המלך ומקנה הם אותם שהיו על
האתונות ועל הסוסים ועל הגמל'

הגדולים ועל הבקר ועל שיור
בהמות החלך והגיבורים יועז
יושר נקבו בשוחות למעלה וז
והם הם גיבורי דוד החלך ולכל
גיבורי התחיל שיור הגיבורים
לבד וגיבורי דוד יושר נקבו
בשוחות ויקם
דוד הבילך על
רגליו כך דרך הראשה לעשור
ולעות דוגמת ויעמד עזרא
הסופר על מגדל עץ יושר עש
עשו לכבד ויעמד ויעלו ותה
ותתיה וגו ויכן
מיעוט בשלמה
ויעמד לפני ומזבח יי נגד כל
קהל ישר ויפרשו כפיו כד
שישמעו יולי הכל שיראו
הכל בעיניו ובינו יות הדברים
יושר ידבר יותם יוכל יום הז
היה יושב ומדבר העומדים
לפניו היו שומעים והרחוקים
ליו היו שומעים ויופילו יום
היו שומעים ליו היה הדבר
ויקום בעייהם

כיוצא כדבר אתה
אוכ אמרו לו לרב
מפני מה אתה תז
חריה אמ להם לפי
שחזיתני ישב לפני
ר חייא והיותי מכ
מכין בעיניו

על כן עויד על רגלין כרי שיש
שישמעו יולין כל ישר ויומז
ויוור שומעני יהי ועמי על
כן יוור להם יהי כדי להכעס
יות הדברים כלכם ושמי שיוע
ולכלכם יוני עם לבני לבנות בית
ומעחה ליודון בית המקדש וז
והכינותי לו ויום תיומרו ולוה
ליו בעיתה ויוך יוני יודעים ית
שרעית לבנות בית הכחירך
על כן יוור והכינותי לבנות וג
וגם הכינותי כרי לבנות תבירך
ויום תיומרו יופן מי ומעכב
על ידך על כן יוור היולהים
יוור לי ליו תבנה הבית
פתרונו יוני היה עם
לבבי לבנות הבית לשם יי
יוליו שהקבה יוור ליו תבנה
הבית כי יוש ולהוות יותה
ודוים שפכת ויוהה עיה ויג
ויגע ובניין הבית גדול ויוור
על כן ליו העל לבגל והבירת
יון לבעוקן יוליו ליוש בחור
שיושב בשקט ובשלוה
דוגמת ושלה של
שלמה יול חירם ל
יוור יוהה
ידעת יות דוד יובי כי ליו יוכל
לבנות בית לשם יי יולהיו מ
מפני המלחמות יושר סבבוהו
וג ויום תיוור ויום יותה לא
בניתה מה לך ליעות עליו
לבנות הבית שויון ולך יוהר
יקום יוחריך והוין עבדו זה לא
תוכלו לוור שהרי בחר בי
הקבה לעלם ובחר יי יולהי
ישר בי מכל בית יובי הרבר
יוחים היו לי שהיו ריוויים לו
לולבות ויועמכן בי בחר מכל
מכולם להיות ולך על ישרא
ויום תיוורו כומכן בחר בשז
בשיוול ולך כל יומי היין וליוז
וליוחר ויתתו ביותה יותר
ומלכותה יוחריו וליוחר ויתז
ויתתך שויו יבין ליוחר ויול
ויולוך יוחריך הוין יוז לי לע
לעלם ולטתך יהיה קייס לעו
לעלם שיופילו בניך יהיו ול
מלכים יוחריך כי ביהודה
בחר לנגיד יהודה בן יעקב
שהיה ולך על יוחיו שכן
כרכו יעקב יובו ליו יסור שז
שבט ויהודה ומחוקק ומב
ומכן רגליו עד כי יבו שילה
ולו יקהת עמים ויש
לפרש עוד ביהודה

בשבט יהודה ומכל בני כי ר
רבים בעם נתן לי יי ויבחר בש
בשלמה בכי היה לוור לן ומכל
בנים בחר בשלמה בני יולין לפי
שיוו ומכל בני כדי שליו התוה
כוה בעים על כן יוו כי רבים כ
בעם נתן לי תק ומכולם בחר
בשלמה בני יוור לשלוה בנ
כדי לורום ושיכנסו הדבריס
בלבם הויו יבנה וח יערות שב
חיערות העורה ויוחת עשריד
יוור שליוחר בית המקדש
לי לכן ויוני יוהיה לן ליוב רבת
הויו יבנה לי בית וג וכות הוא
ויוני יוהיה לן ליוב והויו יהיד
לי לבן וחפרי ליו יוסיר וגו והכ
והכינותי יות מלכותך עד לעול
לעלם על ידת יום יחזק לעשו
לעשות ויעותי ומשפטי
דוגמת יום ישוורו כ
בניך יות דרכם ללכת לפני ביוז
ביוות בכל לבבם ובכל נפשם
ליוור ליו יעדה לך יוש ועל
כסיו ישר ועדה לעיני הקהל
וביוני יולהיכו
פתרונו הן עתה יוני
יוור לכם הדבר הוה שיוורו
ודרשו כל ויעות יי יולהיכם
ווהו לטובתכם לוען תירשו
יות היורין הטובה
וכן משה רביני
הוא אומר ושוורת
יות החקין ויות וג יושר ייטב לך
ולבניך יוחרין ולוען היוריך
יוים על היודוה וג לוען תיר
תירשו יות היורין בעייכם
תזכו להוריש לפניכם והתחז
והתנחלתם לבנים יוחריכם
ויותה שלמה בני דע
יות יולהי יובך
ליוחר שהוכיח ישר ויום יוז
יותה שלמה בן כדי
לדוד דעיות
יולהי יובך תן ריעך לידע

את אביך· כלו׳ רצה לידע· דע
בלשון ישבעו רוכן ויפנין· כי כל
לבבות דורש ייי׳ ואבא על ועל׳
ועבדיהו בלב שלם·
פתרונו   על כן אני או׳
ואודך ואומר לך עבדיהו בלב
שלם כי כל לבבות דורש ייי׳ וכל
יצר מחשבות מבין· ואבא על
בנפש חפצה· כלומר לזה אני
אומר לך דע את אלהי· ואבין בך
בנפש חפצה כי כל יצר מחש׳
מחשבות מבין·
ורבותינו אמרו
בבראשית רבה
וכל יצר מחשבות מבין פתרו׳
כל יצרו ומחשבותיו של אדם כב׳
כבר היו גלויה לפני הקב״ה של׳
וכל יצר מחשבות מבין פתרונו
כל יצרו ומחשבתו של אדם ל׳
הקב״ה ואבין אם תדרשנו ימצא
לך· אם תדרוש אותו ימצא לך
ויהיה עזר שלך תמיד ואם
ואבל אם תדרוש אותו לא
יהיה עזר על כן אומר ימצא לך·
וכן משה רבינו
הוא אומ׳   ובקשתם
משם את ייי׳ אלהיך ומצאת כי
כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפש׳
נפשך· אם תעזבנו יזניחך לע׳
לעד·   פתרונו   ואם
תעזוב אותו במקצת יזניחך
לעולם ועד· אינו אומר יעזוב
אותך אלא יזניחך לעד· ולשו׳
ולשון זנחה שייך לומר אבל
דבר שהוא לעולם·
ובמגלת   כי לא יזנח לע׳
לעולם ייי׳· וכן הרבה ותקוותי
ראה עתה כי ייי׳ בחר בך בכל
שעה היה אומרו ועל כן אומר
בכלן בחר בך כדי להכנים הד׳
הדברים בלבו שיעשה בכל לבו
ובכל נפשו לבנות בית המקדש
ולארון· לעשות את המקדש
ליתן בו הארון ברית ייי׳ וארון

דוד לשלמה בנו את תבנית
האולם· מסר לו את צורת הבית
ותבנית היציעין והאכסדרין וכל
עליותיו ואת כל חקותיו וכל חדר׳
חדרותיו ואת בתיו ההיכל והד׳
והדביר· וגנזכיו ועליותיו·
ובספר דניאל
קורין אוצרות גנזי דכתיב
ומשל במכמני הזהב והכסף
וגו׳ ועליותיו· עליות היו עשו׳
עשו את על גבי המקדש והח׳
וחדריו הפנימיים· חדרות היו
הלוים· ובית הכפרת· תבנית
של כפרת· וגם יש לומר ובית
הכפורת זה הפרכת· ותבנית כל
שהיה ברוח הקודש עמו לעש׳
לעשות בבית ייי׳ הכל מסר לו·
עזר לו על הטלה לחצרות
בית ייי׳· לשתי העזרות לעזרת
ולאחת עשרה אמה שלאחר
הבנין הבית· ולאוצרות האק׳
האלקים· להביא את הקדשים
אוצר הקדיש דוד המלך וראש׳
וראשי האבות ואלוב שרי
הצבא· וכל אוצר הקדיש שמ׳
שמואל הרואה ושאול בן ק׳
קיש וגם מי שיקדש
עדיין שמה יביאו ול׳
ולמחלקות הכהנים והלוים
הכל מסר לו· לזהב במשקל
לזהב·   פתרונו   מה
שהיה צריך להעשות מן הז׳
הזהב כלי שרת· ושיעור דברים
שהיו עשויים מן הזהב· הכל
מסר לו במשקל· מה שבכל
לזהב במשקל ולא פירש לצו׳
לצורך מה על כן הוא עוד אומר
לזהב משקל שנייה· ומשקל לא׳
למנורות· שלא עשה גם הז׳
המנורות גם השלחנות גם
הארון והמזבח·
אבל ארון שעשה
משה רבינו וכל
מלאכת המשכן

נגנז בבניין הבית·
וכן אמרו רבותינו ז״ל
בבראשית רבא· א״ר
אתפגון ליה והכת׳ ויהי ביום הקים
את המשכן· אוליה ועד היא
אינה שמחה שנגנז בבנין הבית·
רבותינו חולקים
בדברי׳ חד אמ׳ ש׳
שלמה גנזו לפי שהיה כתוב עלי׳
עליהן שם המפורש והיה והי׳
מתיירא שמא יעמוד כהן גדול
אחר מאחרית הימים שאינו הג׳
הגון ויסתכל בשם המפורש וי׳
ויחבל בהם כל העולם כלו·
וחד אמ׳   ואילין נגנזו ז״ל
ואת הזהב משקל לשלחנות
המערכת עשר שלחנות עשה
שלמה· המערכת זהו שכתוב
ונתת על המערכת לבונה זכה·
ובכל שלחן ושלחן היו המערכ׳
המערכות ליתן עליהם לחם הפנ׳
הפנים· וכסף לשלחנות הכסף·
שלחנות אחרות של כסף עשה
המלך שלמה להדיח עליהם הק׳
הקרבים· לומר שהיו מדיחין
הקרב והכרעים בים הנחשת
ומשימים עליהם ברכות· ויעש
כיורים עשרה ויתן חמשה
מימין וחמשה משמאול ל׳
לרחצה בהם את מעשה העו׳
העולה ידיחו בהם ולומר הה׳
ההדחות היו מסדרים ומשימים
על השלחן של כסף· ומזלגות ז׳
שהיו מעלים בהם הבשר מן ה׳
הקדירה בשר שלמים·
ותגמית   ומשפחות ז׳
הכהנים את העם כל זובח זבח
ובא נער הכהן כבשל הבש׳
הבשר והמזלג שלשה שינים
בידו· וכת׳ כל אשר יעלה המז׳
המזלג יקח הכהן וג׳· ולמזבח
הקטרת זהב מזוקק במשקל
לפי שמזבח של משה נגנז כמ׳
כמו שכתבנו למעלה· ולתבנית

המרכבה לפי שהשכינה שורה
על הכפורת דכת' ושכנתי בתוך
בני ישר' וכת' ודברתי אתך מעל
הכפרת אשר על ארון העדות
וג'. והכפרת היא כמו מרכבה לפי
שהרי כת' מעל הכפרת. ראמרת
מעל מעליו אלהים וג'.

ואמרו רבותינו
בבראשית רבא
אמ' ר' ריש לקיש

אבות הן הן המרכבה דכת' ויעל
מעליו אלהים וכו'. הכרובים והב
לפורשים. להיות פורשים וכו'
וסוככים על ארון ברית יי'. דוג'
דאגבית   והיו הכרובים
פורשי כנפים למעלה סוככים
בכנפיהם על הכפרת. הכל בכת'
בכתב מיד יי' עלי הש'
השכיל זה האקריו למעלה ול'
ויקווהו אצל ויתן דוד לשלמה
בנו את תבנית האולם וג' והיה
לו לומר הכל בכתב מיד יי' עלי
השכיל. שכן פתרונו כל זה שנ'
שמסרתי לך הכל בכתב מסר לי
שמואל.   פתרונו   אותן
ופינקסות שצייר לו הכל אצל
לבנות בית יי'. מלאכות כמו מל'
מלאכת כמו אלו העבודה
וזה התבנית תבנית הבית
חוץ מאותן אל תראו ואל תחת.
פתרונו   חוץ מאל תראו
מאותן ואל תחת כי אני בטוח
באלהים שיהיה עמך. ולא ירפ'
ירפך ולא יעזבך עד לכלות כל
הבית. עד שתכלה כל מלאכת
עבודת יי'. ואם תאמר מה אני
העזרת לי המחלקות. וגם הכה'
עתה אין קביעתם עם שאר שרי
ישר'. זה אני לך לשים על לבך
שהכהנים אין להם שום דבר לע'
לעשות הם ומחלקותם מוכנים
לך בשכל ומתנת כהונה שיש
להם ליקח חלק עבודתם אשר
יעבדו על כן הנה עמך מחלק'

ומחלקות הכהנים והלוים לכל
עבודת בית יי'. וגם עמך בכל
מלאכה לכל נדיב בחכמה לע'
לעשות בכל עבודה וכל העם
לדבריך. וכל שאר העם לעש'
לעשות על דבריך ועצותך מה
שתצוה עליהם. שלמה בני
אחד בחר בו אלהים.
פתרונו   אם היו שנים
שהקב"ה היה בוחר בשני בני
לא הייתי חושש אלא שלמה
בני אחד בחר בו. ולא עוד אלא
שהיה נער ורך. והמלאכה של
בניין הבית גדולה עד מאד. ואו'
ואם אומ' נער ולא אומ' רך הייתי
אומר בן ארבעים ושתים שנה
הוא וקוראהו נער.

שכן מצינו בנ'
ביהושע בן נון

ומשרתו יהושע בן נון נער וג'
והוא היה בן ארבעים ושתים
שנה. על כן אומ' שהוא עדיין
קטן והמלאכה גדולה. על כן יא'
אני דוג'. כי לא לאדם הבירה.
כי הבירה היו אומ' לצורך אד'
אדם כי אם ליי'. ועל כן היא
צריכה להיות גדולה על
עד מאוד. וככל כחי הכ'
הכינותי לבית.   פתרונו
וכשראיתי שהבנין צריך לה'
להיות גדול כל כך. על כן הכינו'
הכינותי בכל כחי ועל כן הוצרך
בן לומר לפי שהוא אומר בסו'
בסוף ומי מתנדב למלאות יד'
ידו היום ליי'. כלומר אעפ"י ש'
שאני הכינותי בכל כחי ומי ומת'
מתנדב עדיין למלאות ידו לה'
ליי'. אבני שהם ומלואים וג'
אבני פוך ורקמה וכל אבני יק'
יקרה. ואלה הוצרך ואבני עם
שהם ומלואים שאם יפול
אחד מאבני היסוד יתנו אח'
אחרת במקומה.

אבל לפי הפשט

פירש לי מורי.

שהיה נותן אבנים טובות בכות'
בכותלי הבית בשביל היופי ומה
שכת' ואת הבית הגדול
חיפה זהב טוב עץ ברושים וג'
ויחפהו זהב טוב וג'. וכת' ויצף
את הבית אבן יקרה לתפארת
והודיעך שדוד הכינם לו רקמה
ומעשה רקם.

וגם יש לומר

שהיא אבן יקרה ששוה רקמה.
ועוד ברצוני בבית אלהי. ועוד
כשחפצתי בבנין בית אלהי הנ'
התנדבותי עדיין שיבנו הבית
לאלהי. שלי סגולה אחת. אומר
אחד ועל כן קוראו אומר סגולה
כמו קיבוץ ששם קבוצת הממון
והיא מלאות זהב וכסף. וכולה נת'
נתתי לבית אלהי. ולמעלה מכל
הכינותי לבית הקודש.
פתרונו   ולמעלה מכל הכ'
אשר הכינותי. כלו' אני נודבן
זה האוצר למעלה לכל מה שה'
שהכינותי לבית יי'. שגם ורך
עדיין נתתי לבית הקודש.

ועכשיו מפרש
כמה הפריש.

שלשת אלפים ככרי זהב מזהב
זהב מזהב אופיר שהוא טוב
ושבעת אלפים ככר כסף לטוח
קירות הבית כך היו עושין טנה
שלמה ובונה חירם היו עושין
טבלאות של זהב והיו מעלפים
את הבית והיו מחזקין אותם
טבלאות במסמרים. ולאחר כך
טח את הבית בכסף על אותן
טבלאות והיה מצייר מה שה'
שהיה רוצה בכסף על גבי זהב
והוא טיט והיו שבחו לזהב לז'
לזהב לכסף לכסף.
פתרונו   לזהב לזהב
למלאכת הזהב לצורך הזהב וג'
הכל נתתי ביד חרשים. ביד האו'
האומנים ומי מתנדב למלאות

היום לידו לייי׳ יועע׳ שהכינו׳ שהכינותי כל כך הרבה עדיין איני די׳ אלא וזיבנם ומתנדב עדיין למלאות ידו לייי׳ כי איני יכול להתנדב׳

ורבותינו אמרו
הלין סתמי ידע׳
ידעי למישרלה׳

ויברך דוד כן לאחר שאמר לעם הכנ׳ הכינותי אמר ומי מתנדב למלאות למלאות ידו שיום אמל בתחילת דבריו ומי מתנדב היום ואומ׳ ישר׳ היום אומר לנו ליתן לבית המקדש ואותה את התנדבכ׳ על כן אמר תחילה אני הכינותי כלומ׳ אני נתתי לבית אלהי אני׳ יושר השיגה ידי והודיע׳ להם את ישר נתן׳ ולאחר כן אמר ומי כבם המתנדב עדיין לשם ייי׳ ויתנדבו שרי האב׳ האבות׳ עד עכשיו היו מתיי׳ מתיירין להפריש נדר ונדבה כבכורים שאין לאו יקבל דוד ויידם׳ וכשאמ׳ להם ומי מתנ׳ מתנדב מיד ויתנדבו שרי הא׳ האבות ושרי שבטי ישר׳ וגו׳ ולשרי מלאכת המלך׳ וגם על׳ שרי המלך הממונים על מלא׳ מלאכת המלך הם ... אנ׳ אותם האמורים למעלה שהיו על הבקרים ועל האוצרות ועל כל האוצר למעלה׳ אדרכונים׳ אין מטבע׳ וישמחו העם על המתנדבים׳ וישמחו על אשר שהתנדבו בלב שלם התנדבו ועל כן שמחו׳ וגם דוד המלך שמח שמחה גדולה הם שמ׳ שמחו וגם דוד המלך שמח יותר מכולם כי מעשה על ידו הכל׳ דוגמת הרים גלו מפני ייי׳ ומי יותר מהם סיני ומפני יושר ירד עליו ייי׳ באש׳ ומה שאמר הרים שלא׳ היתה השכינה עליהם גלו מפ׳

ומפניו ומיני שהשכינה שור׳ שורה עליה לאו כל שכן כך זה העם על המתנדבים שמחו ומ׳ ודוד יותר מכולם שעל ידו נע׳ נעשה הדבר׳ ברוך אתה ייי׳ א׳ אלהי ישר׳ אבינו׳

רבותינו אמרו
כבר׳ אשית רבה׳

אלהי אברהם ויצחק אבינו יע׳ יאמר כיון אלא אלהי ישראל סכיו׳ תלה הדבר מי שפתח תחילה׳ יעקב פתח בנדר תחי׳ תחילה על כן תלה בו הדבר׳ ש׳

וזהו לפי מדרש
רבותינו׳ אבל לפי פש׳
פשוטו אין להעמיד על זה יע׳ אלא אלהי ישר׳ אבינו׳ שהיה אבינו מעולם ועד עולם׳ לך ש׳ ייי׳ הממלכה והמתנשא לכל לראש׳ פתר׳ לך ייי׳ הממלכה ואם תאמר מה כן יש אחרים שהם מלכים ומתנשאים לכ׳ ל׳ לראש׳ פתרונו
וגם הממלכה וגם כל מי שמ׳ שמתנשא לכל ראש שהוא מולך בעולם הזה הכל שלך׳ ש׳

וכן אמרו רבו׳
רבותינו אפילו ריש גרגותא משמייא מנו ליה׳ ואין לך פשט גדול מזה׳ ומ׳

ומורי דרש
לך ייי׳ הממלכה והמתנשא לכל לראש׳ זהו שאמר הכתוב ייי׳ בשמים הכין כסאו ומלכ׳ ומלכותו בכל משלה׳ פתרונו הקדוש ברוך הוא מתעלה וה׳ וכרו למטה הכין כסאו באותו ענין שהכל יודעים שמלכו׳ שמלכותו בכל משלה׳ על כל המושלים הן בעולם׳

ואילו הן׳
ארדה כחיה׳ נשר בעופפים׳ שור בבהמה ואדם מה כן ש׳ יותר מהם ומלך נתן תחת ה׳

כסאו וכל מי שנתן תחת הכ׳ הכסא הוא תחתיו ומי שעליו מושל עליו׳ וכן משיע בירוח׳ בירוחו של שכולם נתונין תחתיו׳׳

עד כאן פי׳
פירש רבינו
ר׳ יוסף קרא
בר׳ שמעון זצ״ל
זכרונו לחיי
עד ומכאן ה״ה
ואילך העת׳
העתקתי מפ׳
מפירושי ר״ה
דברי הימים
שמסר רבא
בן אלעזר בנו
של ר׳ אפסי
שקיבל מעמ׳
משמעון א׳
אביו וכו׳׳

ר׳׳ו והמתנשא לכל לראש כן רב למעט אין לו ליורש גדולה אלא מן השמים ומנין אותו׳ והעושר והכבוד מלפניך ואת׳

אני שלמה ברבי שמואל

ש׳
משל
כל בעלי
כענין שנ׳ לי
הכסף ולי הזהב אמר
יי׳ עבדות׳ כי גרים אנ״
אנחנו׳ כמו הגר שאינו מיושב
במקום אחד ומטולטל ממקום למקו׳
למקום כן אנחנו בעת שתרצה תטלטל״
תטלטלינו להגלות אותנו ולדורות בגוים תוש׳
אבותינו וכמו תושב שעלה בעיר ואין לו בית ילין
אחרים ובכל עת שיחפוץ בעל הבית יטלטלינו ויו״
אנחנו לפניך׳ כצל ימינו עלי ארץ ואין מקוה׳
אחר את חבירו בעולם הזה׳ ד״א ואין מקו׳
קיבוץ׳ שאין מי שיקבצנו לעמוד וכ״
בעלי ומישרים תרנה׳ שמחה נע׳
ומאמנת לפניך הנדבה הזי״
שלם׳ שמחה׳ המתן ד׳
שתשמחני בשבי׳
לך להמתינני
הוד מל׳
הז״

תט״
תושב
עמוד
ומעיינו
אין תוחלת
מקוה כמו מקו׳
מקברינו בעולם ה׳
נער את לעולם׳ ע״
הזיות על שעשו לפנ׳
כמו אם חטאתי ושמרת
בשביל שחטאתי אלא כך ה׳
אם אעשה תשובה׳ ולא הייתי
מלכות׳ אאים פנים׳ ומאתן שי״
החכמה והמדע נתון לך׳ לאחר שי׳
בכל מלכותי׳ ומנ׳ נותנו לך היה אומר
יוכל לשאול חפץ וכן כל חפצים תלויים
לשאול חפץ אחר׳ אלא הריני שואלו דבר
הריני שואלו שיהיה חתנו ויהיה לו׳
שאל חכמה ומדע שכל הדברים תל׳
מה חסרת׳ דיעה חסרת מה קנית
במלכות המלך כשמתק״
ומתנים ביניהם שאי שינכנס
וכך וקורין הלשונות הנש׳
יודעי חכמה בחרש׳ יי׳
ולשם הוי אומר וה׳
מבנות׳ ואביו הוא
שלמה׳ כמו יכו׳
ויש אומ׳ כל׳
הוסר בע׳
בחירה
והע׳
עכ״

תט״
כל ה׳
בבית א׳
ומביתו׳ כן ה׳
שיראה שר
מקוה מים קיבו
הוה׳ ומישרים בע׳
שיהא נערה ומאמנ׳
לפניך כיער טוב ולב ש׳
ושמרתני׳ אינו אומר שת׳
הוא אומר אם חטאתי היה
מבקש שתקבלני׳ באו תשובה׳
שיהא מפוחד ומהביט בו בני אדם
שישאל לו המלך שאל מאתי דבר אחר
פיקח אמ׳ אם ישאל ממנו זהב לא יומ׳
כן אם ישאל לו חפץ זה לא יוכל לשא׳
אחר שכל חפצים תלויים בו ויהיו בידי׳
כל אשר לו וכן עשה שלמה המלך
תלויין בו׳ כדאמרינן אנשי דיעה
מקוה סחרי מלך אלך לשוו״
כשמתקבצים הסוחרים וכ׳
בכנפיו שלהם ובסח״
הנשים׳ טוו ומטולת׳
מאמנות׳ חורש רכ״
מעשה נפתלי ש״
עיניו יוב ואי״
יסור׳ הורד
וירדת ומ׳
בעיוו״
הרי״
וה״

ה׳
קנית
לשווקים ה׳
וסוחרי המלך
ובסחורתם יתן כך ה׳
לחרם אביו׳ כלומר כל
לכולם במאמנות׳ ומכנות דין וכ׳
שיוב שלא שהיה ומפתלי לקח ומכ״
ומאזן חוק׳ עדי׳ טיו ומה עדי הוסר
שאול׳ אחר שאול׳ ומוכיח חבירו׳ אעדיוה
ומידה אשר הוסר בעיני שלמה׳ מלה אשר
שלמה לבנת בית יי׳ אחר מאות ששים
הראשונה אשר מדר בה אביו ה׳
והעיב עיונים וכרה שי״
שיתן ותיקן את ה׳
הכל ושלמה
כב״

כתפתי

אילו

ליו ל׳
החליף ולא
שינה ומידותיו
יופילו כמליו יורבע כג״
בימרך ימות ששים ורחב כ׳
יומות עשרים ומדד ימרכו של בית
קדשי הקדשים עם רחבו של היכל עשרי
יומות שנ׳ ימרכו על פני רוחב הבית יומות עש׳
עשרים׳ חור ומדד יות׳ ומקום המזבח עשרים על עש׳
ומקום המערכה וגבהו י׳ יומות ויש בו ד׳ יולפים יומה כי׳
על כל יומה ח׳ יומות על ח׳ יומות וגבהו י׳ הרי ד׳ יולפים כ׳
ומקום כפרתן של ישר׳ בעולם הזה יותר על הכתוב׳
לעולם הביו עשרת חוקים שנ׳ ויפר׳ יומה לה״
ויחור וכוה וכוה היו וירדתה ומגילה ב״
ביומה עשרים על עשרים ביומה
הרי יורבע מיומות היו למדת׳
של רשעים עשרים חל׳
והיו דימו׳ התם הו׳
הקרבנות ומי״
וכשעלו
ומי״

עה׳
עשרי
כיער ע׳
יומה ימו׳
של רשעים:
כתובה פנים ומ״
יומה ורחבה י׳ כ׳
כתובה פנים ויחור
יתירה על פורענתן כ׳
ומדה להק׳ עלי עשור׳ ומ״
ומו׳ קפו׳ בין הסובב ומקום
יוכל ומקום המערכה כהית וכ״
יות היה ומעין עשר ביומה ומ״
עשר על רום שלש יומות והיה מלו׳
שתים עשרה יומות הרי קנ׳ שהמרובע
מלועלה מיוה מקוייות על כל יומה ומ׳
עה׳ סיוין טול שלשים והן עליהם ע״
יומה על יומה ברום שלש יומות׳
יו׳ יותה יורע מיה נחשת הירה
ברום טפח ישבו יותר ומרש״
ששה ששה טפחים ויש
מיוה יומות הקיפו על
על ששים ושתים יו״
ושפתו יול שפתו
מלמטן הקיפו ב״
היורדה קרב״
יוחר עשין
ותיבקע
יוין לי
שם

ב׳
כיה״
מיעיות
פורענתן
לפני והיא
עפה יורכה ב׳
ומיותים והיו כל׳
שכפרתן של ישרי׳
חוקים לכך כנסת ישר׳
המזבח שלשים ושתים
ומקום הילוך רגלי הכהנים
כני הגולה הוסיפו וכו׳ ומעש׳ ב׳
ושפתו הסובב מלמעה עשר על
מלמעלה עשר על עשר על רום ש״
יותר על העגול רביע׳ עשה ימתן מלמ׳
ויומות ומקוה ועשה ימתן מלמטה עה׳ על
שלשים הרי׳ חמשים ומקוייות שהמוקף
מיעיות ומחזיק קנ׳ ומקוייות׳ יוכל
יום תביו לחשב טפח על טפח
ומנה׳ כי לכל יומה ויומה של
ושמונים יומות מלמטן ומ״
ועשרים והקיפו מלמעלן
יומות ים סובבו ושפ״
רום שתי יומות ומ״
הילוך מעבה ב״
שיומו מוקום
ותיהוך ומ״
הולך ב׳
נעשי׳
עה״

כו׳
ומשקל
בו מליותים וש׳
רום שלש ומיומות וע׳
יומה שנ׳ וקו שלשים יו״
הקיפו נתפש עם שפתו על
יורבעים סיוה׳ בככר הירדן ייצקם
קרקע שליו נפחתה ולין נחפר בה לעולם
עשיון היה מתייריו שליו הפחתותה״
היורמה תחתיה׳ בכבר הירדן ייצקם
יולין שימו׳ הכת׳ שהעמודים
ומפין שכל כלי נחשת ש״
שעשה שלמה נעשי׳
נעשין שם׳ שכן
הוין יומר
בכלל י׳
יו״

עשרים

פרושי

כפריס

ארבעה

לרבי

יוסף

254

משה

ברבי

ש
הוין ה
ומכר שוך
וכחך הגדול ויוע
זה ומיהודך יוכל לגרי
ועשית ככל אשר יקריו אליך
למען ידעו וגו׳ על כל הטובה מספור
בתלמוד ומכר ויום הוכר והיינו ופרשי
ומעשה הכפיו אותם מפורש בויקוואות אחרים
ישר׳ היושבים בערי יהודה כי הרבה היה והם שהית
נחלתן ומבלעת בתוך יהודה ובניך כאשר פרשתי בגבול
בן דוד והיתה ומתייחס ובית דוד המלך כי אותן שר׳
ומביהיל בן אלייוב בן ישי לאשה והוליד ומונה וגו׳
וזה ואת אוביה בוגפה ומפני שהוכיח את ישר׳
העגלים והוא לכך ביהול ואז ירבעם וגו׳
ביערו וגו׳ וכי שיש עוֹ בידו ואינו
רואה וזה אומר כי הוא לכך
הבעל וישר׳ ואומ׳ רק
וכי תעלה על דע׳
העגלים כל
אחד וגו׳
ואז

וג׳
וכנ׳
נחלתן ג׳
בת ירימות
בן דוד לקח
עשר וג׳ ומפני ה׳
את הבעלים ואת
העגלים שם אליו ביע׳
הכתוב כאילו עבודה
לאל׳ וישמור יהוא את
הלך אשר החטיא את ישר
אליו ומפני שכתב ירבעם על
באלות ישר׳ וחס על כבודו וגו׳
העגלים לכך נכתב עליו שעברם ה׳
ואומר ללא כהן מורה וללא תורה וגו׳
הערות ישוב לבקש את פני יי׳ ואומנו
חכמים בער יול יורה כי מתוך הערה וגו׳
ותפלתו ומפליעת כמו ומפריעת ופרין
התלמוד עד היכן פירעה טהורה
הם וזה ומפליעת כמו ומפריעת כל׳
על בית יי׳ ויול התוירה על הל׳
ריש בלומד והי׳ בחית כמו ה׳
לאנותיו שעשת כמין וג׳
אותך ואז לכך שתפל׳
קדרון שריפות האלו
ותרגם אותן עד
ומש נקוב ב׳
האש כי וש׳
ונשרפה
לשורפן
לשר׳
וג׳

וג׳
נחלת
ונפתלי
וירימות
ומחלת ואח
שהיו עברים
ויקום שהיו העג׳
ומבערה ומעלה עליו ה׳
אותי ורואה בקנאתי ל
בחטאות ירבעם בן נבט
דעתינו שיהיו עובד עז׳ ה׳
וכי שלא יעבד לא יהיה לו חלק
ומכבוד שאים ולא בטל את העג׳
כאומה ללא אלהי האמת בלי שופט
ומוחק הערות וכהייר לו ומתוך הע׳
והם שנ׳ וישב בער על יי׳ ומכון אומרו
יורה אין יורה יטל לשון שמועתו ותפל׳
הדבר ואין יי׳ אלהינו נפריעה ובלשון ה׳
בישר׳ סלה לשון גדול ורבוי וגבוה
כלומר רבותה והגביהה האשירה
המחלפת בריש כמו נהר נחל ה׳
וחכמים פירשו דהוא לשו׳
העל תפליעתך השנייה ואולך
ואון גבה וישרוג בנחל
כמו ושרפת הייב
שהיו שריפה וגו׳
אותם להתך הש׳
אונקלוס וגו׳
לבנים לש׳
לרוח אז
ואומ׳
וג׳

כלה
הלומד הג׳
הרם חרם וח׳
וכו׳ ואינו אומר כמו
שתפליעתך הוא כמו וג׳
שבמקריו אינו אלא קיטון כה׳
מית כמשת ויין כי כל שריפה שה׳
כהן כמו ושרפת בואש אלא תמנם ותקב׳ן
ושרפת כמו וקיבצת ושרפת ואונק׳ שתרגם ה׳
לשריפה ועקריען בעורין כי אין דרכן של לב׳
בערין אלא רשין אותן ומלבן בחומר אז
לשרב ושם מתיבשות כלובן וג׳
ואשר אומרו אנשי מגדל
ונשרפה לשריפה
כך אומרו נעש׳
נעשה
ן׳

אהבת

בשנת

אלפים

ותשע

ולבנים
הרבה ונקבה
ונקבעה מקום:
קיבוץ שיהו למלוכה
מזמנם ויושר יומר על יומיו
וישרפו לו שריפה גדולה כלומר ק׳
קיבוץ גדול עשו לו בשמים ורוקח ומרק׳
ומרקחת והיינו ריווייבן וורקין הקסמים ואות
הקספות ויושר יומרו חכמים וכשמת רבן גמליאל
שרג עליו אונקלוס הגר כמיוה וזה יעורי לגרויה הוא
ה׳ שימרו בצדקיהו ובמשרפות אבותיך כלומר קיבו
שנחלקה הגולה והזונית והעכלי דיין שהיו בה׳
הרב וזה שימרים הפותרים שני חזיונו
והנם בחעינן תמר הויו עין גדי ועל
הייו עניין המילה עוד המור
ומר ואהלות כל שעה נע׳
בשביל חיבתו וריח הם׳
ביד הנביאים יו׳
דרך טהרה
היין עם
על

גו׳
הד׳
וברכה
כי זה הם׳
גדול יוע׳
ועתלכו וין:
בימועתיהם למו
בכרמי עין גדי וזו:
ועיקרי הבשמים וה׳
היונשים והנשים שום
ומרוה להקב״ה כמו שמו׳
כדי שיהיו יכולה לשמוע:
שרי אלין בכל עיירות ירדן ישר׳
הויו כמו שנ׳ על שדים סופרים ע׳
בטחו׳ יושטל הכופר וג׳ כמו יוג כל
הויו חסיד שנ׳ אין יושטל בגפן והוא
תמר שהיה ויקטע כפרי ירדן ישראל
בו אברהם רדף את המלכים לשם והם׳
נעשו לו נסים וזהו יושטל הכופר כי
שמנה שורה כמו בכרמי עין גדי
פירשו וי שהכל שלו יכפר לי
ירום הכוכב אלין אותם נ״ה
כי מדור ועד יהורם לא
כאשר פירשתי בתחיל
ואליהו שבע שנים
שבע עשרה לי׳
ובתחלת מלכותו
שנת יהוי׳
שנים ש׳
היה מו׳
ומי׳
יה׳
ז׳

ב׳
זכרו
דעבר
קיבוץ גד׳
במרכבה וג׳
חזיונות בידיו
על זה נאמר בכ׳
דודי לי זה הוא
נשיאים אותו היונש
הטוב ובן כנסת ישראל
ירודה להשריא היוון:
ונקיות ולכן הויו אומר בין ש׳
ישר׳ שרי׳ לשון עיירות וכפרי׳
שדה חמד על גפן מריה בעת כ׳
הכפרים שהיו שכולות בן יושבו:
לעניין חסיד הויו אומר ריוה העניין
ולפיות הכרכים שרויות כמה נסים נעשו
והרגם וכן והיינו יהושפט בן טוו כן
כל הכפרים של ירדן ישר׳ שם ש׳
שכמה נסים נעשו שם ורבותי׳
גדי שכרותו לעניי את ארו׳
לו סביבותיו ויפשע אדום
יום נעיכים וכל העניין
ואליהו וכבר היה לו
מיקריו בשנת ש׳
עשרים ושלש:
וארבעים ושתי
ואביו שתי
שנים הז׳
חסיה׳
עם
בן

ש׳
על אותו
שהיו קרובים
היה מלך אדום כי
הספר ויביו אלין וכתב
שנגנו כאשר תוכל להבין מו׳
ליהושפט נגד אליהו והויו מלך
כיון שנהרג את אחז בו לו המכתב בן
יותויהו במלכו ולחשבון הזה הויו גדול מיין
שיהורם לו היה אליו י״ג שנים בן שלש ש׳
במלכו ושמונים שנה מלך ופירשו ד׳
משכחינו יהושפט בן אסיו ע׳
אחיו בעד שמלך יותויהו
בנו היה ו״ב שנה וג׳
ומלוכה ש׳
שעד
ז׳

ותשעים

מאות

השלשה

לפריאת

נגיד ה׳
דינם שימלו
בית דוד עד מרת
עוזי׳ והרגו יוחזיהו וי׳
מלך יהודה ויפורם בן יוחיוב׳
בידי הזיו ובשבר זה יומלו הזיו ובנו
מלטת ישר׳ שנ׳ כנים רבעים ישנו לך ע׳ ה׳
כסיו ישר׳ וזה הו׳ ויהי לו בן והליו פורענות הו׳
הזיו יוליו וכו כן יהיה דברי יושר יעיו ומפי כך הכתו׳
הכטירו יונה בן יוזחי שיוש׳ שנ׳ וזור בזוליהו ויורת
הורשה לזולך על ישר׳ יוליהו ליו וישחו יוליו יולי׳
ומכני הנביזיים והזיו יונה בן יוזחי׳ ולפי עד׳
פורענות ליו תלה יוזהו בזוליהו שיוין ה׳
בפורענות של ישר׳ שנ׳ והשיזותי
ויהי הנעלט וחרב יהזיו יוז׳
יוליו לפי שעל ירו טושח
עוזיהו וירבעם יול׳
עשרים ושבע
וימלך יול׳
יוליו
ה׳

ה׳
הכתו׳
בן עוישי
שלח יוזר
דבר של פורע׳
הקב״ה בפורענו
יולפים וגו׳ שנ׳ ויה׳
יולישע הרג כולם יוה׳
במקוזות הן לזוות׳ ש׳
שהזיו יוזור בשנת עש׳ה׳
שמשנת עשרים ושבע וה׳
דתנייו יותם ליו היה לו ועזרה
החלוץ המזויינים והפקידום על
ויבהיליהו משם וגם הזיו נרחג וה׳
בזוי עוזיהו שביקשה היורין לבולש
והו ויטעש יוזות הסיפים ויקול הק׳
ולין נבלע וחיני הגזירה נהייתה נה׳
ויול ביד ומשה לו שריוזי להינע׳
בשלג ויועץ המלך׳ כי עיבר
להם יהוידע׳ ורולגן וזה עד׳
יוליו כל יזיין של יהוידע ה׳
נתחזיין ויזקן יהוידע
עליו וחשוב ומשטל׳
יהוידע׳ ועבשיו ה׳
פעלים ויקבייל
עינזיו עד׳ וה׳
ומשכבי יו
כנשים׳
חטיו
לה׳
ו

ה׳
יהויו
יולישע
שהיה רב׳
רינוע של
בישר׳ שבעת ה׳
יזוות יולישע׳ ומי
וכל יוזחר ויוזר בזוך
מלכו ביזחת וזה שהו׳
לירבעם ימלך עוזיהו ש׳
מלך מלטות ותנעטת׳ והייב ו
בזוי הלוטו והזיו הסדר החלו׳
ירי הרוגלים ההולכים ליוט׳ ויבהיל
ובזוותה שעה היה הרעש שהירד
טוה שנ׳ וליו יהיה בקרח וכערתו׳ וה׳
הקוריו׳ ונבטלה הייזנו חיני הגזירה
עליו ונטרע טוה שנ׳ בזושר דבר׳
להינטרע שנ׳ והנה ידו ומשורעת
בניסן וליו הזרו לו׳ טריזוי והוכה
טוקריו׳ כל יזריו׳ ליזין יוזחר
ליזחר שזות יהוידע נה׳
בן מיזה ושלשים שנה
שלוה עלד יהויד׳ה׳
היה בן כעהו רב׳
יוליהם שעשה
שליו ירעו ה׳
ונבעלו כנ׳
ומשיזות
ליה׳
כה׳
ו

ו
ניסן
שיוזו בה׳
שהורהו יוכל
וישבע יזיים ויזות
ומשטלדה קלקלה בזוי ה׳
בזויו נתקן הבית׳ יהוידע הי׳
שר עבזו שלוזה׳ יוז שזוע המלך
ויזות יזויש עשו שפטים׳ העזידו׳ ש׳
יושה׳ ובבעל בזושה ושלשה נתגזו וב׳
וכל עיניין׳ וכזו רב הזושיו עליו׳ כלו
רבה עליו כי הרג בנים יוחרים ה׳
ליהוידע כזו לבר וזכריה׳
כזו שיוזו לזועלה׳ הו׳
התקדשו עליו ה׳
עבדיו כה׳
בזוי
ה׳

הזה

עולם

קהלת זכרי

בני יהו
יהוידע הכה
כי מרבית העם ...
והוא הדור שנחלק כמו
שפירשתי בתחילת הספר ויש
מאמר לרבים המחכימים לכל ישראל תכנו
יאון וזה שיוא חכמים יאשיהו גער אות
הארון ויסורו העולה כלוא הסירו וחפרו והדרה
ועבודת העולה והתה להפלגות ויהרקך נעסקין בע
הפסח ומאי שאמרו כי מאמר שאמרו ועד כיון ליו גג
כל ישראל ועד כמו שעשו בימי יאשיהו כי בימי יאשי
עובדים עז ונטהרו כולם כבימי שאמרו ויבמו
יאש כמשפט ומכיון יומרו רבותינו זכר
שבעלי הדין יוכל כריב אין לבתקנ
ואלוהים יושר עשי וזה עז יש
ואפי הקבה וכספתי וגו
בו ויאשיהו לא נה
בירושלם יומי
יאמר לו
ווז

...
ויע
בעצור
נטהרו
הין כולם עז
הפסח עלי
לאחר מישאו ש
והשלוים וה נגעת
ירמיהו הנביא יוא
ויותה וזה לך להיאום
ואשה יוא והרב לאו העצור
ושלשה חדשים מלך כי יוא
כיש לאו הרבי וכל שכן גור כיש
הסדר והללו שאונה שנים למלך
יורבע ליהויקים הייו השנה הריש
השביעי באלהים על ספר התורה כנ
רחליש בישרין וכו כדאיתה במדרש
בואי להאריך כי יום לקער והרוינה
ולהוציאו לאוויתו תכוו עליו ברש
לשון המפרשים יאות ומפרש
פרשן שמפרש תחילה פשוט
לשון ויארכך ומביא קעת
בעני טוב והאלופיהן
עושים יותות ומוט
כל דברי הואי הן
שכתותיה וחל
בארץ עד גלו
שבע שכי
שמינו
בשם
עז

בע
נטה
ויאשיה
ובשלו
קורעו לאחז
התקנה והקדש
ואפי אלהים כי יא
ויעדים במיערים וכו
שומע כי יוא לירמיהו
יומיאו חרב של שלום ומה
יואנשי מלכותו גור טב ואו גור
גור כיש וכל העיניין כתוב על
למלכות נבוכדנצר הם כי שנת
הראשונה לנבוכד נצר יושר הענ
כיושר פרשו רבותינו דיושכחיר
יוגרת והכל ומפורש בה יוכל יוני ליו
לעיין באגרת לידע דבר אמת ולא
ברכה וזה לך האות שהרע לשו
ומאוה ומפרש שליו בטוב כל
פשוטו של מקרא בקיצור
זה פתרון טוב ונאמר בע
שכשהיו הנביאים
כרקים יואריך כמו
הארץ יות שבת
שעברו ישר
לך יוי שב
והוצא
בארץ
יואן

בטוב
פשוטו עז
ומדרש רבותינו
בגלות ומתשעים
ואותות ומופרות יואוריג
וזה ששעשה יוז רעתה היו
וחשוב לך שבעים שאיתות לאי
גלות ירושלם בחדש החמישי והעשה
שנתות השנים תשע וארבעים שנים
שמינט שאיתות שעברו ישראל
בשכתם עליה ומכיון ומלך
אין צריך לפרש כי כולו
פשט על כן לא הוצ
הוערכתי לפרש
והמבין יבי
יבין

בשבחי לעברי

ברוך יתן לעולם אמן ואמן " וברוך השוב יאמן "
לכחש משמן " מעוכלא ועד תומן " כגלות וכמזומן "
מלאכיו לי לזמן " מיצר לחיטמן " כאשר ישא האומן "

אני שלמה ברבי שמואל ממדינת וירעבורק כתבתי
אילו פיוטים של עשרים וארבעה ספרים לרבי יוסה
בר משיח בשנת ארבעת אלפים תשע מאות ותשעים
ושלשה לבריאת עולם והמקום יזכהו לחגות בהם
ולחורישם לבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות אמן "
ורוח ממרום ישרה עלינו " וכתורתו יאיר עינינו "
ויביא משיח צדקינו " ויבנה בית מקדשינו "
ושם תצמיח קרן אלינו " אמן כמיהה בימינו "

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS

אלה

פירושי חמשה חומשי תורה יסוד רבינו [illegible]
שמואל בן הרב ר' מאיר ז"ל שהוא אחיו של רבינו יעקב
והוא בן בתו של המאור הגדול רבינו שלמה
[illegible] יחי' [illegible] ועל [illegible] ז"ל
תפארתה

ב

בראשית

ברא אלהים יבינו המשכילים
כי לא דברי ימותינו ודרשותי'
ודרשותיהם כבונים מאומתים
והוא המאור באומנת שבת

הורונו כי תורה פרי שכן אין יודעין ראין ומקרא יוצא מידי פשוטו ועיקר
ההלכות והדרשות יוצאין מייתור המקראות או משינוי הלשון שנכתב ?
פשוטו של מקרא בלשון שיכולין לומר הוא עיקר הדרשות כמו אלה תולדות
תולדות השמים והארץ בהבראם ודרשו חכמים בהבראם באברהם ויוודעות הלשון
שלא היה צריך לכתוב בהבראם. ועתה אפרש פירושי הראשונים בפסוק
זה להודיע לבני אדם ואין ראיתי לפרש כמותם. יש מפרשים בראשית
ברא אלהים את השמים ואת הארץ אשר אמר כן שהראשונים קדמו
קדמו ברכת ורוח אלהים מרחפת על פני המים ועוד שאין סמך כאן ברא
בראשית אלא בראשית רמז הוא כמו ותהי ראשית ממלכתו בבל והמ'
והמפרש כמו תחלת דבר יי' בהושע כלומר בתחלת ברא אלהים את השמי'
כלו' בשעה ברא שמים והארץ היתה תהו ובהו ויאמר להם המוציאיו
אלהים מרחפת על פני המים שבאו שהמים נבראו תחלה גם זה הבל שכן
לא היה לכתוב והארץ היתה תהו ובהו שהיו אומר שעדיין לא נבראת לא
היה לו לקרותה ארץ קודם יצירת המים ויאמר שהמים קדמו אך זהו א'
עיקר פשוטו לפי דרך המקראות שהגיד והקדים ופרש דבר שאין צריך כלו
בשביל דבר הנזכר לפניו כמו יאמר ברכת שם וחם ויפת וכנען וחם הוא
אבי כנען ואלו ואפי שבת לפניו יאמר כנען ויאלו לא פורש תחלה וחי כלו
כנען לא היינו יודעין ומה קללו נח וישכב את בלהה פלגש אביו וישמע
ישר' ומה נכתב כאן וישמע ישר' והלא אין נכתב כאן שדיבר יעקב ויאמר
ואומר על ראובן אלא לפי שבשעת פטירתו אמר פחז כמים אל תותר
כי עלית משכבי אביך אז חללת יצועי עלה לפיכך הקדים לכתוב וישמע
וישמע ישר' שלא תתמה באותה שהוכיחו על כך בסוף ימיו וכן במדבר
מקומות. וגם כל הפרשה הזאת של מעשה שעשה בימים הקדמון ואשר רבים
לפרש לך זה שאמר הקב"ה בשעת מתן תורה זכור את יום השבת לקדשו
כי ששת ימים עשה יי' את השמים ואת הארץ ואת הים ואת כל אשר
בם וינח ביום השביעי והו שכת ויהי ערב ויהי בקר יום השישי אותו ש'
ששי שהוא גמר ששה ימים שאמר הקב"ה במתן תורה לכך אמר להם משה
משה לישר' להודיענו כי דברי הקב"ה אמת. וכי אותם ספורים שהעולם הזה
כל היום בני כמו שיותה רואים אותו עכשיו אלא כל טוב אין היה כן אלא
בראשית ברא אלהים וגו' כלומר בתחלת בריאת שמים וארץ כלומר מערב
שנבראו כבר שמים העליונים והארץ בן זמן ותוהה בן זמן מועט אז זהו
והארץ היתה הבניה כבר היתה תהו ובהו שלא היתה בה שום דבר טוב כד'
כלכת בירמיה ראיתי את הארץ והנה תהו ובהו ועל השמים ואין אורם לכ'
ראיתי אין אדם ומשנה השמים ועד בהמה נדדו הלכו וזהו תוהו ובהו חור'
חרבה ואין יושב. וחשך על פני תהום וזה ואל השמים ואין אורם ורוח ?
ומשבת על פני המים. והענין הרוח לוה שבת למעט ויאמר אלהים יכ'
יקוו המים ותחת השמים אל מקום אחד כי על ידי הרוח קוו המים כמו
בקיעת ים סוף שנתראית היבשה על ידי ויולך יי' את הים ברוח קדים ?
עזה כל הלילה וישם את הים לחרבה ויבקעו המים. ויאמר אלהים יהי אור
להכן המאור וחשך על פני תהום. וירא אלהים את האור נפתל בראיה
כי יפה הוא וכן ותרא אותו כי טוב הוא. נפתלה טוטה שנולד לשלש
לששה חדשים כמו שמואל לתקופת הימים ויראהו כי טוב ויפה הוא
שנולד טיחו ועפורנו ושערו ותענצתו שלשה ירחים כלו' עד ט'
תשעה חדשים שהרי לאהו וידעה שהוא טוב ויפה כסיומים שיוצא
נפל. ויבדל אלהים בין האור ובין החשך. ששתם עשרה ששת היה כלו'
ביום ויחוכן הלילה שתים עשרה האור תחילה ויחוכן החשך שהרי
תחלת בריאת העולם היה כמו יאמר יהי אור ולא חשך שאקודם לכך וכתיב
וחשך על פני תהום אין זהו לילה. ויקרא אלהים לאור יום והיה על עניין
לפי הפשט לזה הודיע הקב"ה לקרוא לאור כמשמעות יצירתן יום ואלו כך
כתב משה יבינו כל מקום שאינו רואים כדברי האלקים יום ולילה כגון יום
ולילה לא ישבותו. הוא האור והחשך שנבראו ביום ראשון קורא ואותו
הקב"ה כל מקום יום ולילה וכן כל ויקרא אלהים הכתובים בפרשה זו וכן ?
ויקרא משה להושע בן נון יהושע. הוא אומר למעלה למטה יקרא הושע
בן נון הוא אותו שקרא משה ליהושע בן נון שהוא קורא לו משרתו
כביתו. שכן דרך המלכים המושלים יושבים על כסאו חדש להם שם כמו ?
כל ויקרא פרעה שם יוסף צפנת פענח ויקרא לדניאל בלטשאצר וגו' ולחשך
קרא לילה. לעולם אור תחלה ויחוכן חשך. ויהי ערב ויהי בקר אין כת' כאן
ויהי לילה ויהי יום אלא ויהי ערב שהעריב יום ראשון ושקע האור ויהי
בקר בוקרו של לילה שעלה עמוד השחר הרי הושלם יום אחד מן הששה

הששה ימים שאמר הקב"ה בעשרת הדברות ויחוכן התחיל יום שני ויא'
ויאמר אלהים יהי רקיע ולא בא הכת' לומר שהערב והבקר יום אחד הם כי
לא הודיענו לפרש אלא היאך היו ששה ימים שהבקר יום ששה וזהו כל ?
הלילות הרי גמר יום אחד והתחיל יום שני. ויאמר אלהים יהי רקיע לאמר
שנאמר יום ראשון לבקרו. ויאמר אלהים רקיע לשון מעל הוא כמו כל
עשיר שפתרונו מעשר הכי. והחכם לפי שאין הארץ עד שהמים הע'
העליונים היו ויבכרסת ורוח ... על פני המים. עתה חלקן הקב"ה באמצע.
ועשה רקיע פרוש מאורח ומערב ומצפון לדרום. להבדיל בין המים הע'
העליונים. ולפי שלא עשה ... ואת המים עד שלישי שנראית היבשה ז
לא נאמר כי טוב בשני אבל בשלישי נאמר שני פעמים כי טוב. ואחר
ואליותם המים ואחר ליציאות האילנות והדשאים בין מים למים להיות
חוצין למעלה ומכנין למטה ויקרא אלהים לרקיע שמים. כמו שפירשתי
למעלה כלו' הוא נקרא שמים ובכל מקום כתובה ושמים העליונים הן כל
בכלל ושמי השמים וכל צבאם וכן לה' אלהיך השמים ושמי השמים וכו'
ויהי ערב ויהי בקר יום שני שנפנה היום לערוב ויחוכן ויהי בקר בקר ש'
של יום שני הרי נגמר יום שני מששת הימים שאמר הקב"ה בעשרת הד'
הדברות והתחיל עתה יום שלישי בבקר. ויאמר אלהים יקוו כמו שפי'
שפירשתי למעלה על ידי הרוח כי לכך נאמר ורוח אלהים מרחפת. בבקיעת
יבשות שכשם שחלק מים העליונים והבדיל מן התחתונים על ידי מעשה
של רקיע. כן מים שעל הארץ הקוה על ידי מעשה של רוח ותראה היבש'
היבשה כלו' הארץ בשנבראת עם שמים העליונים ואקוה שנבראו האור
כמו שפירשתי למעלה אז זמן ודחוק אז זמן ומעט ליבשה ארץ כמו ש'
שפירשתי למעלה היבשה היא שקרויה ארץ בכל מקום בתורה ראשון כל
מיני דשאים בחר קרוין דשא וכל מין בפני עצמו קרוי עשב עשה פרי
למינו לפי הפשט נאמר למינו בדשאים של מינו הכתוב במין עושה פרי
ומכנס גם על עשב מזריע עשה פרי למינו עץ התפוח עשה תפוח
ולא תאנים. אשר זרעו בו בתוך התפוח יש בו גרעינים שיכול לטעת ממנו
אילן בכל מיני פירות. יהי מאורות דרך המקראות לומר לשון יחיד ...
לשון רבים וכן ויהי המשפט אשר היו טובים וכן פירושו יהי מעשה וזה
הוא מאורות. ברקיע השמים הרקיע ופרוש תחת השמים העליונים בכל רקיע
לפי שהוא רחוק ונכנס שלמעלה כלו' רקיע של שמים לכך הוא נקוד חט'
חטף. וכן קיצר כשהוא דבוק ... עד ... קיצר השערים ... החטף
להבדיל בין היום ובין הלילה. כבר אמרתי למעלה ויבדל אלהים בין האור ובין
החשך. יכול עדיין גמר הלילה ותחלת היום ואינו ידוע כי אם בהנץ ?
החמה וגם גמר היום ותחלת היום ... אין ידוע כי יום לא נודע כי יום
בשקיעת החמה ויציאת הכוכבים להבדיל בין תחלת היום ובין תחלת הלילה
והיו לאותות ולמועדים כרכתה בחזקיה זה לך האות מאת יי' וגו' הלך הצל
עשר מעלות וגו' הרי החמה היתה לה לאות וכת' ונתתי מופתים בשמים ובארץ
דם ואש וגו' וכת' מאותות השמים אל תחתו ולמועדים מהלך הלבנה שנא'
שמתחדש לכל יום וחיי טעמים ומועדי השנה ומני השעורות כדכתיב
עשה ירח למועדים ולימים שהרי מעלות המזלות עד עלות הכוכבים יום
אחד ולשנים ארבע תקופות השנה שאין שנה תחזור והיו למאורות וגו'
להאיר לעולם יהיו הקטן ושני המאורות הגדולים והבדיל בין האור ובין
החשך בין תחילת היום ובין תחילת החשך הכין החמה היא תחלת היום
האור יציאת הכוכבים היא תחילת החשך יעיד על הארץ ואת ש'
שייראו מן השמים גדולה יהיה בארץ את התנינים הגדולים ואומר שאמ'
חק ישראל שהם דגים גדולים שאינם גדולים כל כך ואומר גם התנינים הם
הנחשים כמו שנאמר במקום אחר ויהי לתנין והאמר ויתן נחש בריח ולויתן נחש עקלתון היא
היא ודרים בבני ... האומר ... ויברך אותם אלהים
כל מיני חיים המעלין ... והיה
הארץ לשון יצור והוא משל ... אלהים ... ויהי ...
לשון יצור ומשל ... כל עדת בני ישר' ... ידים רפות
ירכו כמו ירכה ... וכן כל ... טוב ...
מחה ויאמר ויתן ... כמו ומעט ... בגבור
יתר רב כלו' כן היה לעולם ויאמר ... כמו שרוצים ...
במזרח בן ... מלכים ... ויאמרו לו ...
בצלמו בצלם אלהים ... בעבור ... שהרי ...
הירדים כל ... עשה ... ויעבור ...
וישם בצלמו של ... בצלם אלהים ... ויאל ...
תפרש יצירת המלאכים כמו ... כתב ... ולא ...
ועשה ... ותכב ... אלא ... מעלות ... בעשרת הדברות
כי לכך נאמר כל מעשה ששת הימים כמו שפירשתי למעלה ... וקיבה
ברא אותם. כמו שמפרש לפנינו ויקח אחת מצלעותיו כלו' ויוחכן פירש
וכן מצינו בשלשים ושתים מדות של ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי שנ'
שאומר ומפרש זה כלל ויוחכן פרט. ונבבשוה רפי. כמו ונכבשה הארץ לפ'
לפניכם ולפי שהוא משקל רפי ולשון יחיד לכך הוא נקרא ... וכבשוה מנו
פירושו לכעבר כמו קבץ פיזור. הנה נתתי לכם. נתון יהי לכם עתה ראו
דו' ... וכן הראיתי ... יצא ... כל פשתה השדה נתן ... ולא ...
הארץ וגו' ... בשר ... אחר ... עד שבא נח ... לו ...
עשב נתתי לכם את כל ויהי ערב ויהי בקר יום עבור יום השישי והתחילה ...

omnis sanguis iustus qui effusus est
sup terram a sanguine abel iusti usque
sanguine zacharie filii barachie quem
occidistis inter templum et altare. De abel
quod fuerit nulli dubium quin requiri quod a fratre
suo caim est interfectus. quod uero iustus fuer
it. non solum ex ueteri testamento. sed etiam
ipsis uerbis saluatoris approbatur. De za
charia autem quis fuerit non facile patet:
eo quod plurimos legamus zacharias. Sed quod
diuersi diuersa de eo opinantur. Qui
dam enim dicunt. hunc zachariam illum esse qui
inter duodecim prophetas. undecimo loco
ponitur. Cui nomini patris consentire ui
detur. quia ipsius filius barachie dicitur fuisse:
Sed locus occisionis. non consentit. quia
quomodo inter templum et altare occisus sit.
non reperitur. Maxime quia eius temporibus n
ullam ruinam templi fuisse legimus. Sed potius
ab his qui de captiuitate reuersi fuerant
templum domini reedificabatur. Et hic ipse
zacharias ab eodem populo in magno
honore habebatur. Alii uero hunc somniant
zachariam filium patrem iohannis baptiste. qui pro
eo quod aduentum domini seculo predicau
erat. a populo sit interfectus. Sed hoc magis ex
falsitate. et deliramentis somniorum desce
dit. quam ex regula ueritatis. Sed cum ab his
excludimur. recurrimus ad regnorum
librum. In quo legimus quod ozia rege mortu
o. surrexit impiissima athalia regina
a loco eius. et interfecit omne semen regium.
Tunc ioiada pontifex assumpsit sibi un
um de filiis regis nomine ioas minorem
natu. et abscondit eum intra septa templi.
nutriuitque eum septem annis. Septim
o uero anno unxit eum in regem. Et initum est fo
edus. et cum omni populo. et custodiuit le
gem domini. Quod et fecit ioas. cunctis di
ebus quibus ioiada uixit. Mortuo a

ut ioiada pontifice. successit in
sacerdocium filius eius. uir bonus et
iustus. zacharias nomine. Cumque ce
pisset ioas declinare a uia domini
domini et a lege quam docuerat eum io
iada pontifex. Tunc ab eodem zacha
ria cepit frequenter argui et incre
pari. Unde quadam die commotus
rex in ira. iussit eum inter templum et al
tare lapidari. De quo in sequitur historia.
Et non est recordatus ioas bona que fecisset
sibi pater eius. sed occidit filium eius collac
taneum eius qui se enutrierat. Sed quod di
cit. inter templum et altare. hoc est in
ter ecclesie templi. et altare incensi. Er
go quia altare aureum quod erat inter
uelum templi omnia holocausta cape
re non poterat. Preceperat rex
salomon altare eneum fabricare.
quod erat in porticu domus domini. Ubi ma
ne et uespe hostie offerebantur. Et ideo
quod ait. Inter templum et altare. hoc est inter
ecclesie templi. et altare eneum. quod erat
in porticu domus domini. Sicque factum
est ut inter altare aureum quod erat in
domo domini et altare eneum. quod erat
in porticu domus domini. lapidatus sit zac
harias. iuxta quem locum fons syloa
oritur. ubi hactenus rubra saxa ap
parent. Unde et a simplicibus existi
matur. quod sanguine huius iusti uiri sint
fedata. Sed cum locus occisionis consentiat
hoc aboriter. quod nomini patris dissentire
pare uidetur. quia ibi ioiada. et hic
barachias legitur. Sed ubi littera defi
cit. ad spiritualem intelligentiam recurre
re debemus. Et per istas interpretaciones
es nominum quomodo conueniat at
tendere. Ioiada quippe interpretatur ius
ticia domini. Barachias benedictus domini.

q̃a p̃sentẽ nõ habuerunt. Vos en
im p̃sentẽ habetis. interfectum e
stis. Serpẽtes genimina uipera
rũ. Recte dñs scribas et pharise
os. uipis et serpẽtib; assimilauit.
Sic enĩ ex uiperis uipe pereant.
et ex serpẽtib; serpẽtes oriunt. Ita q
q; ex uenenatis parẽtib; uenena
te soboles p̃cedã fuerunt. Quãuis
enĩ diũsa sit genera uiperar. et ser
pẽtium. tradunt tamẽ. tãtũ modo
duas ee uipas ĩ partib; arabie. V
bi nulla habitacio hominũ con
sistit. q̃a solũ hominũ si accesserit
uerũ etiã si auis de sup uolarit. a
flatu eor interemit. quar cõcepci
o tande euenit. S; q̃iescẽq; euene
rit. ita fit ut in cõceptione moriatur
pat. et ĩ parturicione mat. Nam tẽ
pore cõceptionis masculi caput ĩ ore
femine mittit. At illa p̃ nimio am
ore stringens caput illi abscidet.
Cũ uõ tẽpus parturicionis euene
rit. scidit uenter matris. et sic filii
egrediunt. Et ita fit ut ĩ cõceptione
moriat pat. et ĩ parturicione m
ater. Merito g̃ istis assimilantur
iudei. q̃ patrẽ occiderunt. q̃a x̃
dñm nr̃m ihm xp̃m. q̃ eos ĩtra
uterũ scẽ eccle mr̃e ac parere
uenerat. et lacte scripturarũ pota
re uenerat. crucifixerunt dicẽtes.
Crucifige. Crucifige talẽ. Si hunc
dimittis nõ es amic cesaris. Mat
rem q̃q; occiderunt. q̃a aplos. p̃ qs
sca eccla regebat. p̃sequti sunt.
et uariis tormtis peremerunt. De q̃b
hic dicit. Ecce ego mitto ad uos
p̃phas et sapiẽtes. Pulcre itaq; ĩ ca
pite huius lectionis. hereticos re

darguit. q̃ dixerunt aliũ dm̃ fu
isse ueteris testamti. aliũ no
ui. Cũ dic. Ecce ego mitto ad
uos p̃phas. et cetera. ac si diceret.
Ego ipse q̃ quondã misi ad uos p̃
phas et sapiẽtes et scribas. Notandũ
aut q̃a sic ĩ ueteri testamto fu
erunt p̃phe et sapiẽtes et scribe. Si
milit et ĩ nouo. Fuerunt ĩ ueteri
testamto p̃phe. sic ysaias. et ie
remias. et nõ nulli alii. Fuerunt
et ĩ nouo. sic agab;. et quatuor filie p
hilipi p̃phantes. Fuerunt ĩ ueteri
testamto sapientes. sic moyses.
iosue. et salomõ. Similit et ĩ no
uo. sic apli. De q̃b; ĩ euuaglio legit.
Omnis scriba doct ĩ regno celor. ĩ
ueteri testamto fuerunt scribe. sic
esdras et neemias. De q̃ et dr. Erat
esdras uelocissim scriba ĩ lege mo
ysi. Fuerunt et ĩ nouo sci euuangliste
q̃ dicta uel facta dñica. nobis scrip
ta reliqrunt. S; sic illi ex illis occi
derunt. q̃a ysaiã secauerunt. et ie
remiã lapidauerunt. Isti uõ ex istis.
q̃a petrũ et andreã crucifixerunt.
paulũ decollauerunt. et plimos alios
interfecerunt. Nec nõ et beatũ ste
phanũ p̃thomartirẽ. cuius hodie
festa celebramus lapidauerunt. q̃li
ter flagellati sunt. Liber actuũ
aplor declarat dicens. Ceci denun
ciauerunt ne loq̃rentur de nomine ihu.
Quod uõ persequti eos fuerunt de
ciuitate ĩ ciuitatẽ. Tertia sy
nagogã eos eiecerunt. Idẽ liber
satis pleniter commemorat. Et
dñs eis antea p̃dixit dicens. Si uos
p̃sequti fuerint ĩ una ciuitate
fugite ĩ aliã. Vt ueniat super uos

Cod. Hebr. 5.

per euangelium absque ullo adminiculo
scribendi. asie partibus predicauit.
Sed postquam a domiciano impiissimo
cesare. ac crudelissimo tyranno. propter
insuperabilem euuangelizandi constan-
ciam in pathmos insula exilio esset
relegatus. irruperunt in ecclesia heretici
marcion. cherintus. et ebion. et alii
filii diaboli quos in epistola sua anti
xpistos appellat. qui eam diuisis dogma
tibus scindere conati sunt. Dicentes
xpistum ante mariam non fuisse. Post
ea uero non permittente piissimo ce
sare nerua. Regressus de exilio
cum ephesi moraretur. Rogatus traditur
ab uniuersis asye episcopis. et presbiteris. ut
quia iam in trium euangelistarum li
bris. ut dixi. temporalem domini nati
uitatem pleniter habebant exposi
tam. eis de diuinitate. sermonem fa
ceret. et ad memoriam futurorum scr
iptum relinqueret. ut scilicet post
eius recessionem de mundo. haberent fi
deles. Unde suam fidem munirent.
et hereticorum falsa dogmata destru
erent. Quod ipse primo se negauit factu
rum. Sed illis in prece persistentibus.
Non aliter hoc facere acquieuit. ni
si triduano ieiunio omnes in
commune dominum deprecarentur. Quod est
libentissime factum esse ab omnibus.
die tercia expleti ieiunii. Tanta
domini gratia secundum sui nominis cogni
tam interpretacionem dicitur repletus. ut
usque ad solium dei opporteret pertingere.
Ita contemplandam diuine substancie
naturam. ultra omnes homines
caperet. et regnum decore suo cern
ens. de ipso purissimo fonte diuin
itatis hauriret. quod nobis sicientibus lar
giter propinaret. Sic et post totum suum eu
angelium tertium. pauca de humanis
actibus saluatoris ingerens. sufficien
ter ex diuinitate ex arcana re
linquid. Unde bene super pectus domini in
cena recubuisse dicitur. quia enim in
pectore ihesu sunt omnes thesau
ri sapiencie. et sciencie absconditi.
Inde gustans. quam suauis est dominus
nobis esurientibus cibum uite eter
ne est impertitus. Et bene inter quatuor
animalia. aquile similitudinem
racionabiliter habere scribitur.
Quia sicut aquila pre ceteris auibus altius
uolat. et pre cunctis animantibus iu
bar solis. in reuerberatis oculis con
templatur. Ita iohannes pre cunctis ho
minibus subtilius ex diuinitate
sensit. et pre cunctis mortalibus. sub
limius eterni solis naturam contempla
tus dicens. In principio erat uerbum.
Alii enim euangeliste xpistum ex tempo
re natum describunt. Ille uero ante
omnia tempora eum fuisse commemo
rat dicens. In principio erat uerbum.
Alii eum subito. hominem inter ho
mines apparuisse referunt. Ille se
per eum cum deo patre manere ostendit
dicens. Et uerbum erat apud deum.
Alii hunc uerum hominem describunt. Ille
uero confirmat deum dicens. Et deus erat u
erbum. Alii corporaliter de maria
natum. temporaliter inter homines
conuersatum fuisse asserunt. Ille eum
deo patre semper fuisse demonstrat
dicens. Hoc erat in principio apud deum.
Alii signa et uirtutes. quas inter ho
mines fecit. Ille quod deus per filium
omnem creaturam condiderit. manife
stat cum dicit. Omnia per ipsum fac

Nr. 1833 Ausgang: 1. VI. 1957
I. Schäden:
II. Behandlung:
III. Besonderheiten: